

GRAIURI DACOROMÂNE DIN SUD-ESTUL UCRAINEI

**DACO-ROMANIAN DIALECTS IN THE SOUTH-EAST
OF UKRAINE**

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – ALEXANDRU ROSETTI”

MARIA MARIN, IULIA MĂRGĂRIT,
VICTORELA NEAGOE, VASILE PAVEL

GRAIURI DACOROMÂNE
DIN SUD-ESTUL UCRAINEI

STUDIU LINGVISTIC. TEXTE DIALECTALE. GLOSAR

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

București, 2016

Copyright © Editura Academiei Române, 2016
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, Sector 5
050711, București, România
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresă web: www.ear.ro

Referenți științifici: acad. MARIUS SALA
GH. CHIVU, membru corespondent
al Academiei Române

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
**Graiuri dacoromâne din sud-estul Ucrainei : studiu lingvistic, texte
dialectale, glosar /** Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoie,
Vasile Pavel. – București : Editura Academiei Române, 2016
ISBN 978-973-27-2711-9

I. Marin, Maria
II. Mărgărit, Iulia
III. Neagoie, Victorela
IV. Pavel, Vasile
811.135.1'282(477)

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA
CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

**Această carte a fost tipărită cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe –
Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.**

www.dprp.gov.ro

**Conținutul acestei cărți nu reprezintă poziția oficială
a Departamentului Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.**

Redactor: Alexandra CIUTACU
Tehnoredactor: Mariana IONICĂ
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 01.11.2016. Format: 16/70 × 100.
Coli de tipar: 45,75
C.Z. pentru biblioteci mari: 459 · 0(477)(082)
C.Z. pentru biblioteci mici: 4

*Lucrare dedicată sărbătoririi a 150 de ani
de la înființarea Academiei Române*

CUPRINS

Cuvânt-înainte	11
Sigle și abrevieri bibliografice	13
Alte abrevieri	24
Introducere	25
Lista localităților și a informatorilor	41
Harta 1: Localitățile anchetate	70
Harta 2: Siglele localităților anchetate	71
Studiu lingvistic	73
Fonetica	75
Morfosintaxa	100
Observații asupra sintaxei	144
Concluzii	151
Transcrierea fonetică	152
Texte	160
ALEXANDROVKA , raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, Ucraina	161
<p>căsa 161; [Glosări] 163; o ușis-o túnu 164; zburat^uórⁱ 165; aⁿcopt Kit^â 166; mămăligă 167; jándră 168; d^lescínt^lec 168; amú nu s-aúde așá 170; cín^lepa 171; núntâ 172; [Deportare în Germania] 176; la míne nu-ș^lșíne-m^lod o fost 177; zburat^uórⁱ 179; cín^lle m-o rupt 180; cum o murít 180; [Date despre subiect] 181; kíróști 183; p^ler^lječ 184; porș 184; o^límblát je pin náime 186; faș^lém di toát^li 188; [Date despre subiect] 189; zburat^uórⁱ 192; aⁿcopt núma diⁿgrú 193; bătál^lię 194; răsculác^lne 195; di hajálâ știu 196.</p>	
SERBULOVKA , raionul Elaneț, regiunea Nikolaev, Ucraina	199
<p>sátu să numără s^lrbulo^lca 199; scártá [și] cut^lóri^lu 199; ívălém casa 201; dumínica máre 203; cóconă 204; zburat^uórⁱ 204; jo m-am măr^ltát 205; hólod 207; tot sat-o foz^l moldov^lén^l 208; ne-o mînát í^lhermáni^la 209; cínipâ 212; coșém kítá 213; mămăliga 214; și íó am păs^lcút 215; la andré^lu 218; zburat^uórⁱ 219; di spári^lét 221; jo ă^lramás sárác^lá 221; fricăt^lái [și] crețúșcă 223; da tu-a șe-a méje 224.</p>	

NOVOGRIGORIEVKA , raionul Vozesensk, regiunea Nikolaev, Ucraina	228
máma me o rãmáz _ vãdãná 228; vrãau sã líbã curát 229; máma me tãrẽ-o foz _ bohómólna 233; zãraz sã duc la bolnířã 234; cũõc kítã 236.	
ȘCERBANI , raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, Ucraina	238
acãsã máma coșé kíta 238; mamalíga búnã 240; la andrēju 241.	
KONSTANTINOVKA , raionul Arbuzinsk, regiunea Nikolaev, Ucraina	242
[Date despre subiect] 242; Kítã 243; bãtãlíře [și] hólod 244; [Mãncãruri de post] 245; pãscã 245; iõ ã _ uítãt tot cisto 246.	
DIKOVKA , raionul Znamenka, regiunea Kirovograd, Ucraina	248
agé imbl 248; pãrínři ñeĩ řínéũ Țoi mülte 250; da cocovíãõa țotãřã nõãpțea o... o cuvãit 252; ñn řintírím 253; blinõãși [;] nalivãñș [;] lápțe dı buhãĩ [;] covãșã 255; zburãtõrĩ 256; acol'ẽ m-am narodit 258; cínipã 259; pãrpãlũhã 260; saltisũõn fãsem 261.	
GRUZSKOE , raionul Kirovograd, regiunea Kirovograd, Ucraina	263
Kíta 263; pũõrc 265; cínepã 268; lã andrēju [și] zburãtõrĩ 270; iel sãr-o morít 272; zburãtõrĩ 273; túnu o detunãt-o 275; andrēju [și] rusãli 277; ñ-añ _ sadít pũõñ 277; hólod 278; [Ce a fãcut subiectul ieri și azi] 278.	
MARTÎNOȘA , raionul Novomirgorod, regiunea Kirovograd, Ucraina	280
ñn hermãniãa am _ fũõst 280; cínip ^{lã} 282; covãșã 284; mãmãlígã 285; curãřã fintĩñle 286; nõntã 287; de ajești boliézne 287; zburãtõrĩu 289; Kítã 290; nu-ĩ sũfãr difel pi moldovién ^l 292; [Murãturi] 293; Kítã 295; am istória lũngã 296; bõrșu 298; ș-li pu su ^p _ clõșcã 299; l-o torokit 301; s-o sluçit la mĩni 302.	
SUBOTȚÎ , raionul Znamenka, regiunea Kirovograd, Ucraina	303
ș-az añ _ cop ^t _ triĩ túrři 303; ñẽ-o-ñkís ñn továrniĩ vahón 304; i-așã și ñ-o tr ^ẽ acút vãcu 305; ș-am _ facút nõntã 306; papalũgã fac 313; matĩñcã cã iel a și mut 313; ñn școãlã ñĩ-o-ñvãřãt 314; domovĩcu 315; an _ rodinã _ triĩ copkĩĩ 316.	
VOLOȘSKOE , raionul Dnepropetrovsk, regiunea Dnepropetrovsk, Ucraina	317
a fũost mulț moldovién ^l 317; rãñșe nõma moldovién ^l o fũost 323; ș-iõ ^l mittĩél ññc-am fũost 324; crẽcũn 325; și nõuã ni plãși cĩntĩșirlĩ tot cisto 326; s-o-ñvãřãt 327; ã _ facút ãsta cãsa 328; pi la mãrmĩntur ^l 330;	

grîu 331; [Ce a făcut subiectul ieri și azi] 332; a noastră făse pălăniț 333; [Glosări] 334; îvălesc cásăli 335; [Date despre subiect] 336; la deat 338; galúși 339; kífere 340; táta n-ă_avút 341; rău robotiész 342; papalúha 342.

BAIRAK, raionul Gorlovka, regiunea Donețk, Ucraina 344

[Date despre subiect] 344; io acolé și traiész 345; hólod 345; hóre mult an _dus 346; a noastră límba noi nu-o putém liapadá 347; kítă 351; pásca 353; cum la păște așa și la pravadá n'oi ni dúsim 354; da lun¹ l-am îngropát 356; cúmătru 358; [Date despre subiect] 359; atúșa coș¹ie 361; [Borș] 362; [Conserve] 363; [Porcul] 364; găina 366; cloșcă 367; o murít 368; al duc la mormíntur¹ 370; núnta 374; domovíc 376; moldován o f¹ost iel 377; moldovniéști lí dîșé 378; [Ce a făcut subiectul ieri și astăzi] 379; cúmătru tac 380; ia-n_ prăyéști moldovâncă 381.

NOVOIGNATIEVKA, raionul Volnovaha, regiunea Donețk, Ucraina 382

[Date despre subiect] 382; hólod o f¹ost 386; núma s-spásască 387; túrca 388; rúși ne đic volóhe 388; mátcă šei bătrîná 390; [Date despre subiect] 391; [Portul] 394; kítă 394; cín¹pă 397; núnta 398; s-stî ži sátu 400; brînda 401; [Ce a făcut subiectul ieri și azi] 403; [Date despre subiect] 404; kítă 405; plășinte 408; projășele 409; la păște 410; p¹órcu 411; găinâ 414; scoátim și _puí 414; borș 416; pépene 418; cur¹ék 421; m-o loat ucótíc 422; núnta 422; la marmíntur¹ 426.

TROIŢKOE, raionul Popasneansk, regiunea Lugansk, Ucraina 429

[Date despre subiect] 429; trejerá cu cáji 432; n-ă_facút cásă 433; bație gráu 434; túrca 435; m-an _dus túma ím _bairác 436; [Date despre subiect] 437; holodóucaș 439; s¹zele-a nóstru 441; io ujă nu iesc bucuróasă 441; ínci mai curát grăie 442; brînda 443; ne-a_ znăconít 445; núntă 446; la marmíntur¹ 448; domovíc [și] papalúhă 451; prídanoí 452; în harmán 453; [Toponimia satului] 454; [Preparate din porc] 455; [Glosări] 456; [Obiceiuri la naștere] 457; súpře víner¹ nu tor¹ie 460; [„Răsculăcitul”] 464; [Date despre subiect] 464; pirahíli 466; [Ce a făcut subiectul ieri și astăzi] 467; sãmănám máđăreă 467.

MOLDOVANSKOE, raionul Krâmsk, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă 471

pi tăț îi împúșcă a¹is pi loc 471; vínu 473; am cîntát „strugurăș di poámă” 474; noi ținém mínte tá _tăti jócurlí 478; [Școala] 481; atúșa dă pínça-ŋ_cuptiór¹ 483; plășinta 483; rășitúr¹ 484; cloșca cu puí 485;

andréju 485; ne-o dus ū ucrâina 486; [Toponimia satului] 488; [Antroponime] 489; la sârbătoarea limba noastră 491; noi așă ne-ă jucat 492; cōbănăș cu oīli 492; [Descântece] 493; fășem păpūșă 499; [Bocet] 500; mă prind di cumătri 502; logódna 503; de-amú núnta 504; io la mása lor aș crescut 509; hultuánu flăcăulu 509; dușé verzeleátu 510; bisérica 511; aīsta sâ kámâ șur 511; cínipa 512; lăgișérju 513; știubéju 514; noi cīt an trăit an țásút 514; nu fășem borș 515; ne-o luat pi noi romíni 515; cu hăiitu 516; táti pādúrli ierá núma mére și prásáde 517; pámínt ierá dișárt 518; sâ dușie 520; băieți sâ hultuiască 520; sîntém álde mînăláke 520; la cumătriie 522; [Date despre subiect] 523; botcále 524; ai iléană la pojánă 525; [La șezătoare] 527; l-o luat o frică 528; cînd s-o mîntuít bătăia 529; ni dúșim la privék 529.

MOLDOVANOVKA, raionul Tuapse, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă 530

o predlajit aīca na cavcâzi 530; iel sâ kemá sapsúscaia 531; pīni nú ierá 532; še núma n-am făcút 533; triirám grīuș cu cáii/ cu cotócu 534; fășé cúmpănă și scoté ápâ 535; fășé brîndă și kag 536; iazicu nóstru s-prăpădește 537; [La Anul Nou] 538; părăti fășem di kátrâ 539; [Porumbul] 540; amú uoi nu-s 541; ne-o făcút canțert 541; în sátu ista 542; am răzilát 543; am făcút bániță 544; álti númi-i da 545; říném andréj 546; gáșă 546; turșá 547; plâșințále [și] vărzár 547; cu tálánca ímblá 548; páște coășem 549; málái coșém 550.

ȘABANOVSKOE, raionul Seversk, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă 551

kágu l-o făcútă-lá 551; fintína 552; pășoi 552; [La vânătoare] 553; ímblá cu urátul 553; hultuie/ ím pādúri 555; [Date despre subiect] 556; la bătálie 558; okínșilj 558; [Portul bătrânesc] 559; táti deálurle ierá curátj 561; i-am dus io múlți buriienj 561; țoárșim cu preátca 562; țásim 563; la andréj 564; pomínt uo apucát cīt o vrut 565; din tîrg/ din crasnodár 567; túrși uo trait aīșa mulț anj 568; púnim buruiépli 568; búba șej neágrâ 569; moldovnéști scriém 570; plérili ni-o spășit 570; pi táť i-o răscolășit 571; ș-o botezát 572; núnta 572; cum málíga sâ făși! 573; gálúșe 573; rășitúrj 574; núnta-i la níri 575.

Indice tematic	577
Glosar	583
Lista împrumuturilor neoslave neadaptate la sistemul limbii române	707

CUVÂNT-ÎNAINTE

Volumul de față prezintă pentru prima dată mostre de grai înregistrate pe bandă magnetică, redată în transcriere fonetică, însoțite de un amplu studiu monografic și de un glosar dialectal din 13 comunități cu populație românească transplantate, în secolul al XVIII-lea, între fluviile Bug, Nipru și Bazinul Doneșului din sud-estul Ucrainei și din 3 localități fondate în secolul al XIX-lea în nord-vestul Caucazului, în sudul Federației Ruse.

Materialul lucrării este structurat în trei părți: prima constituie descrierea sociolingvistică, fonetică, morfologică și sintactică a graiurilor cercetate, a doua parte, corpusul de texte selectate din înregistrări, iar a treia parte cuprinde materialul lexical excerptat, literarizat, oferind elementele necesare înțelegerii textelor și descrierii vocabularului acestor graiuri.

Lucrarea a fost concepută inițial în două volume. Primul volum, care cuprinde textele din șase localități din sud-estul Ucrainei, a apărut în 2011 la Editura Academiei Române și a fost premiat de Academia Română cu Premiul „Timotei Cipariu”. Deoarece acest volum, finanțat de Guvernul României – Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, a fost editat într-un tiraj foarte redus și difuzat cu precădere prin misiunile diplomatice românești și mai puțin în mediile academice din țară, am decis includerea materialului respectiv în volumul de față. Decizia noastră se motivează prin însăși configurația graiurilor respective și prin faptul că studiul lingvistic are în vedere întregul material cules din cele 16 localități.

Descoperirea unui strat neexplorat sau insuficient cunoscut a fost posibilă prin instaurarea unui climat de cercetare sistematică a spațiilor albe din istoria limbii române, prin stabilirea relațiilor de colaborare științifică, după 1990, între Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, Institutul de Filologie al Academiei de Științe din Chișinău și Institutul de Filologie și Etnografie al Academiei de Științe din Kiev.

Anchetele efectuate de către echipa noastră la românii-moldoveni, minoritari în spațiul de la est de Bug, vor constitui, în mod cert, unicele mărturii, peste timp, asupra unor idiomuri în curs de disoluție. Totodată, avem convingerea că valoarea deosebită a materialului cules va avea efecte extrem de fructuoase pentru știința filologică românească.

Lucrarea se adresează, în primul rând, lingviștilor și dialectologilor interesați de evoluția limbii române și a ramificațiilor ei teritoriale. În al

doilea rând, conținutul textelor dialectale este util studierii unor aspecte variate, sociolingvistice și etnologice.

Volumul a beneficiat de sprijinul acordat de Academia Română și de conducerea Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, care au alocat fondurile necesare deplasării în străinătate și pentru realizarea propriu-zisă; fondurile pentru publicarea lucrării au fost asigurate de către Ministerul de Externe al Guvernului României – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

Menționăm, de asemenea, contribuția semnificativă a Academiei Ucrainene din Kiev care, alături de Institutul de Filologie din Chișinău, au asigurat deplasarea pe teritoriul Ucrainei, punându-ne la dispoziție mijloace de transport. Mulțumim cercetătoarei Liubov Lazarenko de la Institutul de Filologie și Etnografie din Kiev care a avut amabilitatea să însoțească echipa de dialectologi români într-una dintre anchetele de teren.

Mulțumirile noastre se adresează academicianului Marius Sala pentru interesul deosebit manifestat în legătură cu demersul nostru științific.

De asemenea, aducem calde mulțumiri Editurii Academiei Române, în mod special conducerii acesteia.

Aducem calde mulțumiri tuturor celor care, prin sprijinul științific și moral acordat, izvorât din devotamentul față de limba și cultura românilor, au făcut posibilă apariția acestei cărți.

Amintim, astfel, mai întâi, pe cei doi referenți științifici, acad. Marius Sala și prof. univ. dr. Gh. Chivu, membru corespondent al Academiei Române, ale căror sugestii și aprecieri ne-au încurajat și ne-au susținut în publicarea volumului.

Amintim, de asemenea, pe colegele Daniela Răuțu, Carmen-Ioana Radu și Mara-Iuliana Manta, prin implicarea cărora am reușit să definitivăm lucrarea și s-o predăm la editură în condiții corespunzătoare.

Menționăm, apoi, pe colegul Victor Celac pentru ajutorul susținut în reproducerea grafică a termenilor cu caractere slave, precum și în rezolvarea multor dificultăți ridicate de aceștia.

Mulțumim Magdalenei Mihai, Mihaelei Dună și Cătălinei Pătrașcu pentru operațiile dificile de prelucrare computerizată a materialului dialectal.

Pe această cale, ne exprimăm recunoștința față de vorbitorii de grai, adevărații autori ai acestei cărți, păstrători ai patrimoniului lingvistic moștenit, un tezaur (de limbă) puțin cunoscut, împreună cu o parte din istoria lor la fel de puțin cunoscută.

Întocmită cu rigoare științifică, dar și cu căldura inimii, lucrarea de față este o carte consacrată românilor dezrădăcinați, înstrăinați și uitați, memoriei acestora, care ne îndeamnă să medităm asupra destinului istoric și cultural românesc.

Autorii

SIGLE ȘI ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- AAF = „Anuarul Arhivei de Folclor”, publicat de Ion Mușlea, Cluj, I, 1932 și urm.
- Aglaia* = *Aglaia*. Roman anonim din secolul XIX. Cuvânt înainte: Dan Mănuță. Prefață: Ion Varta. Îngrijirea textului, notă asupra ediției, postfață, glosar: Pavel Balmuș, Chișinău, 1996.
- ALAR, I = Nicolae Saramandu, *Atlasul lingvistic al dialectului aromân*. Volumul I, editor: Manuela Nevaci, București, Editura Academiei Române, 2014.
- ALM = *Atlasul lingvistic moldovenesc*, redactat de R. Udler și V. Comarnițchi, cu participarea lui V. Melnic și V. Pavel, vol. I, 1, 2; II, 1, 2, Chișinău, 1968–1973.
- ALM–Anexă = *Atlasul lingvistic moldovenesc*, redactat de R. Udler și V. Comarnițchi, cu participarea lui V. Melnic și V. Pavel, vol. I/1.
- ALR I = Sever Pop, *Atlasul lingvistic român*, partea I, vol. I, Cluj, 1938; vol. II, Sibiu–Leipzig, 1940.
- ALR II = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, partea a II-a, Sibiu–Leipzig, 1940.
- ALR II, s.n. = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, partea a II-a, serie nouă, redactor principal I. Pătruț, vol. I–VII [București], 1956–1972.
- ALRM II, s.n. = Emil Petrovici, *Micul atlas lingvistic român*, partea a II-a, serie nouă, redactor principal I. Pătruț, vol. I–IV [București], 1956–1981.
- ALRR–Mold., Bucov., I = *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Moldova și Bucovina*, vol. I, elaborat de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, București, Editura Academiei Române, 1987.
- ALRR–Munt. și Dobr. = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea*, vol. I–III, de Teofil Teaha, Mihai Conțiu, Ion Ionică, Paul Lăzărescu, Bogdan Marinescu, Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei Române, 1996–2001; vol. IV, de Teofil Teaha (coord.), Ion Ionică, Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, Magdalena Vulpe, București, 2004; vol. V, de Teofil Teaha (coord.), Bogdan Marinescu, Nicolae Saramandu, București, Editura Academiei Române, 2007.

- ALRR–Sinteză, vol. II = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Sinteză*. Volumul II, sub conducerea lui Nicolae Saramandu, de Verginica Barbu Mititelu, Mihaela-Mariana Morcov, Manuela Nevaci, Carmen-Ioana Radu, Daniela Răuțu, Dana-Mihaela Zamfir, București, Editura Academiei Române, 2012.
- ALRR–Trans. = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Transilvania*, I–IV, de Grigore Rusu, Viorel Bidian, Dumitru Loșonți, București, Editura Academiei Române, 1992–2006.
- ALRT = *Texte dialectale*, culese de Emil Petrovici. Suplement la *Atlasul lingvistic român II (ALRT II)*, Sibiu–Leipzig, 1943.
- Atanasov 2002 = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, București, Editura Academiei Române.
- Avram 1973 = Andrei Avram, *Grafiă chirilică și problema opoziției: |ă| : |î| în dacoromâna din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XXIV, 1, p. 7–25.
- Avram 1985 = Andrei Avram, *Despre nazalele inițiale preconsonantice în română și în albaneză* [variantă în limba franceză], în *Zbornik u čast Petru Skoku a stotoj oblejetni rođenja (1881–1956). Mélanges de linguistique dédiés à la mémoire de Petar Skok (1881–1956)*, Zagreb, p. 33–42.
- Avram 1990 = Andrei Avram, *Nazalitatea și rotacismul în limba română*, București, Editura Academiei Române.
- Avram 1999 = Andrei Avram, *Sextil Pușcariu și morfonologia dialectelor și graiurilor românești*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Philologia”, XLIV, 1–2, p. 177–184.
- Avram 2000 = Andrei Avram, *Probleme de etimologie*, București, Editura Academiei Române.
- Avram 2001 = Andrei Avram, *Lat. oblitare: rom. uita. Probleme de etimologie și de fonetică istorică*, în LR, L, nr. 1–2, 19–31.
- Avram [1965] 2012 = Andrei Avram, *Despre trecerea lui [ă] la [î] în dacoromână*, în *Studii de fonetică istorică a limbii române*, București, Editura Academiei Române, p. 25–28.
- Avram [1968] 2012 = Andrei Avram, *Vocala [u] în umbla, umfla, umple(a) și câteva chestiuni conexe*, în *Studii de fonetică istorică a limbii române*, București, Editura Academiei Române, p. 29–36.
- Avram, M. 1960 = Mioara Avram, *Evoluția subordonării circumstanțiale cu elemente conjuncționale în limba română*, București, Editura Academiei.
- BL = „Bulletin linguistique”, publié par A. Rosetti, București–Paris–Copenhague, I, 1933.
- Brătescu 1941 = C. Brătescu, *Hotare răsăritene: Valea Nistrului*, în „Geopolitica și Geoistoria”. Revistă română pentru sud-estul european, I, București, p. 66–70.

- Brâncuș 2008 = Gr. Brâncuș, *Un text literar în graiul din Gorj*, în *Lucrările Primului Simpozion Internațional de Lingvistică (13–14 noiembrie 2007)*, eds. Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, Carmen-Ioana Radu, București, Editura Universității București, p. 8–17, republicat în Gr. Brâncuș, *Studii de istorie a limbii române*, II, București, Editura Academiei Române, 2008, p. 134–138.
- Byck, Graur 1933 = J. Byck, Al. Graur, *L'influence du pluriel sur le singulier des noms en roumain*, în BL, I, p. 14–57.
- CADE = *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească”*. Partea I. *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, de I.-Aurel Candrea. Partea II. *Dicționarul istoric și geografic universal*, de Gh. Adamescu, București, [1926–1931].
- Capidan, 1932 = Theodor Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, București.
- Cazacu 1948 = B. Cazacu, *Sur les formes du subjonctif présent du type să filă (fîbă, șilă, știlă) en daco-roumain*, în BL, XVI, p. 150–154.
- Ciobanu 1961 = Fulvia Ciobanu, *Valoriile prepozițiilor în construcție cu adverbele*, în *Studii de gramatică*, vol. al III-lea, București, Editura Academiei R. P. Române, p. 43–66.
- CL = „Cercetări de lingvistică”, Cluj, I, 1956 și urm.
- Costin 1958 = Miron Costin, *Opere*. Ediție critică, cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P. P. Panaitescu, [București], ESPLA.
- DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București, 1913–1948.
- Dabija 1991 = Nicolae Dabija, *Moldova de peste Nistru – vechi pământ strămoșesc. Studiu documentar*, ediția a II-a, Chișinău, Editura „Hyperion”.
- Dascălu-Jinga 1989 = Laurenția Dascălu-Jinga, *Despre intonația declarativă de continuitate și de finalitate*, în „Studii și cercetări lingvistice”, XL, nr. 4, p. 345–353.
- DDA = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*. Ediția a doua augmentată, București, 1974.
- DDM = *Dicționarul dialectului meglenoromân. General și etimologic*, vol. I, A–C. Coordonator: Nicolae Saramandu. Autori: Nicolae Saramandu, Alina Celac, Carmen Irina Floarea, Marilena Tiugan, București, Editura Academiei Române, 2013.
- DELR = Academia Română, *Dicționarul etimologic al limbii române (DELR)*, volumul I, A–B, 2011, volumul II,

- Litera C, Partea 1, CA–CIZMĂ, 2015, București, Editura Academiei Române.
- Densusianu 1915 = Ov. Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, București, Socec.
- Densusianu, HLR, II = Ovid Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, Tome II. Le seizième siècle, Paris, Librairie Ernest Letoux, 1938.
- Densusianu, ILR, II = Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, ediție îngrijită de J. Byck, vol. II, București, 1961.
- DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *DEX. Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
- DGS = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, de Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. Coordonator: Maria Marin, vol. I (literele A–C), 2009; vol. II (literele D–O), 2010; vol. III (literele P–Z), 2011, București, Editura Academiei Române.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române (DLR)*, serie nouă, București, Editura Academiei Române, 1965–2010.
- DM = Academia Română, *Dicționarul limbii române moderne*, București, Editura Academiei Române, 1958.
- Dosoftei 1978 = Dosoftei, *Opere. 1. Versuri*. Ediție critică de N. A. Ursu. Studiu introductiv de Al. Andriescu, București, Editura Minerva.
- DR = „Dacoromania”, Cluj, 1921–1948.
- FD = „Fonetică și dialectologie”, 1958 și urm.
- Frățilă, Bărdășan 2010 = Vasile Frățilă, Gabriel Bărdășan, *Dialectul istroromân. Straturi etimologice. Partea I*, Timișoara, Editura Universității de Vest.
- Frâncu 2009 = C. Frâncu, *Gramatica limbii române (1521–1780)*, Iași, Casa editorială Demiurg.
- Gămulescu 1974 = Dorin Gămulescu, *Elemente de origine sârbocroată ale vocabularului dacoromân*, București, Editura Academiei / Pančevo, Novinsko Preduzeće „Libertatea”.
- Gheție 1961 = Ion Gheție, *Observații asupra folosirii conjuncțiilor subordonatoare circumstanțiale în graiurile dacoromâne*, în FD, III, p. 151–176.
- Gheție 1975 = Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, Editura Academiei.
- Gheție 1980 = Ion Gheție, *Un vechi fonetism românesc: epenteza lui [u] în să aiub, coiuf, cuiub, cuiuva*, în LR, XXIX, nr. 3, p. 211–212.

- Gheție, Mareș 1974 = Ion Gheție, Al. Mareș, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, București, Editura Academiei.
- Gheție et alii 1997 = *Istoria limbii române. Epoca veche (1532–1780)*, de Gheorghe Chivu, Mariana Costinescu, Constantin Frâncu, Ion Gheție, Alexandra Roman Moraru și Mirela Teodorescu. Coordonator Ion Gheție, București, Editura Academiei Române.
- Gl. Dobr.
Gl. Munt. = *Glosar–Dobrogea*, în TDD.
= Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Glosar dialectal. Muntenia*, București, Editura Academiei Române, 1999.
- Gl. Olt. = *Glosar dialectal. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Nicolae Saramandu și Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei, 1967.
- GLR, I, II = Academia Română, *Gramatica limbii române*, ed. a II-a, vol. I, II, coordonată de acad. Al. Graur, București, Editura Academiei, 1963.
- GN = *Graiul nostru*. Texte publicate de I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Sperantia, București, vol. I, 1906 ș.urm.
- Gr. rom. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, *Graiuri românești din Ucraina și Republica Moldova*, în FD, XVII, 1998, p. 69–155, republicat în Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Cercetări asupra graiurilor românești de peste hotare*, București, [f. e.], 2000, p. 42–121.
- HEM I, II = B. Petriceicu-Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, București, I, 1972; II, 1974.
- Holban 1928 = Th. Holban, *Iarăși chestia rotacismului și disimilării*, în „Arhiva”, XXXV, iulie – octombrie, nr. 3 și 4, p. 292.
- Ionescu-Ruxăndoiu 1995 = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Conversația – structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a limbii române vorbite*, București, Editura All.
- Iordan, LRA = Iorgu Iordan, *Limba română actuală, o gramatică a greșelilor*. [Ed. a II-a], București, 1948.
- Iordan, LRC = Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, ediția a II-a, București, Editura Ministerului Învățământului, 1956.
- LR = „Limba română”, București, 1952 ș.urm.
- Marin 1991 = Maria Marin, *Morfologia verbului în graiurile muntenești*, în FD, X, p. 45–65.
- Marin 2007 = Maria Marin, *Timpurile indicativului în graiurile dacoromâne actuale (II)*, în FD, XXIV–XXVI, 2005–2007, p. 89–164.

- Marin 2010 = Maria Marin, *Câteva observații asupra valorilor conjuncției de în graiurile muntenești*, în *Lucrările celui de-al III-lea Simpozion Internațional de Lingvistică București, 20–21 noiembrie 2010*, editori: Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, Carmen Radu, Editura Universității București, p. 65–74.
- Marin 2012 = Maria Marin, *Particularități lingvistice comune unor zone submontane din Transilvania*, în LR, LXI, nr. 3. *Omagiu Academicianului Marius Sala. La aniversarea a 80 de ani*, p. 337–344.
- Marin 2015 = Maria Marin, *Câteva particularități ale graiurilor dacoromâne din sud-estul Ucrainei și Caucaz din perspectiva concepției lui Sextil Pușcariu despre ariile laterale*, în *Caietele Sextil Pușcariu. II. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”*, editori: Eugen Pavel, Nicolae Mocanu, ediția a II-a, Cluj-Napoca, 10–11 septembrie 2015, Cluj-Napoca, Editura Scriptor, 2015, p. 217–228.
- Mărgărit 2001 = Iulia Mărgărit, *Construcții cu alde în graiurile muntenești*, în LR, L, nr. 5–6, p. 276–293.
- Mărgărit 2006 = Iulia Mărgărit, *Observații în legătură cu originea particulei alde (pe baza graiurilor românești din Bulgaria)*, în LR, LV, nr. 1–2, p. 103–112.
- Mărgărit 2009 = Iulia Mărgărit, *Forme pronominale dialectale la nivelul dacoromânei*, în *Lucrările celui de al XIII-lea Simpozion Internațional de Dialectologie*, Baia Mare, Editura Universității de Nord, p. 253–265.
- Mării 1970 = I. Mării, *Note etimologice și lexicale*, în LR, XIX, nr. 3, p. 225–227, republicat în Mării 2004, p. 53.
- Mării 1977 = I. Mării, *Note lexicale*, în CL, XXII, nr. 2, p. 191–194, republicat în Mării 2004, p. 53.
- Mării 2004 = I. Mării, *Contribuții la lingvistica limbii române*, [Cluj-Napoca], Editura Clusium.
- Meteș 1977 = Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XII–XX*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- NALR–Oltenia, vol. II = *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu, de Teofil Teaha, Ion Ionică și Valeriu Rusu, București, Editura Academiei, vol. II, 1969.
- Neagoe 1975 = Victorela Neagoe, *Elemente arhaice în graiurile muntenești*, în FD, IX, p. 143–147.
- Neagoe 2000 = Victorela Neagoe, *Arhaism și inovație în graiurile românești vorbite în estul Ucrainei*, în FD, XIX, 245–254.

- Neagoe 2002 = Victorela Neagoe, *Observații sociolingvistice în legătură cu situația actuală a graiurilor românești vorbite în estul Ucrainei*, în „Comunicările Hyperion”, Filologie, 11, București, Editura Victor, p. 181–189.
- Neagoe 2003–2004 = Victorela Neagoe, *Despre conjuncțiile subordonatoare în graiurile dacoromâne din nordul Bulgariei*, în FD, XXII–XXIII, p. 207–215.
- Neagoe 2005 = Victorela Neagoe, *Trăsături originale într-un subsistem tradițional: prepoziția în graiurile românești vorbite în nordul Bulgariei*, în *Direcții în cercetarea lingvistică actuală. In memoriam Magdalena Vulpe*, Editura Universității din Ploiești, p. 139–150.
- Neagoe 2012 = Victorela Neagoe, *Morfosintaxa articolului în graiurile dacoromâne actuale*, în FD, XXXI, p. 34–57.
- Neagoe 2013 = Victorela Neagoe, *Din nou despre graiurile moldovenești din Cotul Niprului și din Bazinul Donețului*, în „Cuvinte potrivite”. *Omagiu doamnei Maria Marin la aniversare*, coordonatori: Daniela Răuțu, Adrian Rezeanu, Dana-Mihaela Zamfir, București, Editura Academiei Române, p. 325–335.
- Neagoe 2015 = Victorela Neagoe, *Prepoziția în graiurile moldovenești insulare din sud-estul Ucrainei*, în FD, XXXIV, p. 77–96.
- Neagoe 2016 = Victorela Neagoe, *Structuri repetitive și structuri eliptice în graiurile moldovenești insulare*, în FD, XXXV, p. 129–144.
- Neagoe [2016] = Victorela Neagoe, *Mijloace de organizare a enunțului în graiurile moldovenești insulare*, în *Lucrările celui de al șaselea Simpozion Internațional de Lingvistică, 25–30 mai 2015* (ms.).
- Neagoe, Vulpe 1994 = Victorela Neagoe și Magdalena Vulpe, *Numeralele de tipul adoară, d-a dora, adăorat(ă)...*, în FD, XIII, p. 59–74.
- Neculce 1955 = Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*. Ediție îngrijită, cu glosar, indice și o introducere de Iorgu Iordan, București, ESPLA.
- Niculescu 1965 = Al. Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice. Contribuții gramaticale*, București, Editura Științifică.
- Orza 1966 = Rodica Orza, *Forme de viitor în ALR*, în CL, XI, nr. 2, p. 221–228.
- Pană-Boroianu 1989 = Ruxandra Pană-Boroianu, *Sintaxa dialectală istorică*, în *Dialectologica*, volum îngrijit de Nicolae Saramandu, București, Universitatea din București. Societatea de Științe Filologice, p. 65–71.

- Pană-Boroianu 1994 = Ruxandra Pană-Boroianu, *O posibilă modalitate de abordare a sintaxei dialectale*, în FD, XIII, p. 75–85.
- Pavel 2000 = V. Pavel, *Graiuri românești în medii aloglote. Considerații sociolingvistice*, în Gr. rom., p. 122–131.
- Pop 1941 = Sever Pop, *Importanța graiului românesc din Bucovina, Basarabia și regiunea transnistreană*, în „Revista Fundațiilor”, VIII, nr. 8–9, p. 424–436.
- Pop 1966 = Sever Pop, *Recueil posthume de linguistique et dialectologie*, Gembloux.
- Pușcariu 1926 = Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici și A. Byhan, vol. II. *Introducere – Gramatică – Caracterizarea dialectului istroromân*, București.
- Pușcariu 1929 = Sextil Pușcariu, *Pe marginea cărților*, în DR, V, 1927–1928, p. 744–800.
- Pușcariu 1937 = Sextil Pușcariu, *Études de linguistique roumaine*, Cluj–București.
- Pușcariu, LR, II = Sextil Pușcariu, *Limba română. Vol. II. Rostirea*. Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram, București, Editura Academiei Române, 1959.
- Rațiu 1994 = A. Rațiu, *Românii de la Est de Bug*, București, Editura Fundației Culturale Române.
- REB, I–II = Anton Golopenția, *Românii de la est de Bug*, I–II. Volume editate, cu introducere, note și comentarii, de prof. dr. Sanda Golopenția, București, Editura Enciclopedică, 2006.
- Rosetti, ILR = Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, București, 1968.
- Rosetti, Cazacu 1961 = Al. Rosetti, B. Cazacu, *Istoria limbii române literare. I. De la origini până la începutul secolului al XIX-lea*, București.
- Saramandu 2003 = Nicolae Saramandu, *Coordonarea cu conjuncții a propozițiilor în aromână*, în *Studii aromâne și meglenoromâne*, Constanța, Editura Ex Ponto, p. 51–63.
- Seidel 1942 = Eugen Seidel, *Linguistische Beobachtungen in der Ukraine. Nachschrift*, în BL, X, p. 91–121.
- Seidel 1943 = Eugen Seidel, *Linguistische Beobachtungen in der Ukraine. Skizze der moldovanischen Sprache in Donezbecken*, în BL, XI, p. 73–111.
- Sintaxa 2007 = *Sintaxa limbii române în secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. Coordonator: Mioara Avram. Colectivul de elaborare: Mioara Avram, Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, I. Rizescu, Laura Vasiliu, București, Editura Academiei Române.
- Șandru, Bas. = D. Șandru, *Enquêtes linguistique du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest. Bessarabie*, în BL, I, 1933, p. 89–107.

- Șandru, Drăg. = D. Șandru, *Graiul din Drăguș (Țara Oltului)*, în *Probleme de dialectologie românească*. Ediție îngrijită de Tudora Șandru Mehedinți, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2004, p. 247–315.
- Șandru, *Motzi* = D. Șandru, *Enquêtes linguistique du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculte des Lettres de Bucarest*. II. *Pays de Motzi*, în *BL*, II, 1934, p. 201–237.
- Șandru 1998 = D. Șandru, *Graiul românesc de peste Nistru*, în *FD*, XVII, p. 185–200.
- Ștefănuță 1933 = P. V. Ștefănuță, *Folklor din județul Lăpușna*, în *AAF* II, p. 89–180.
- Ștefănuță 1937 = P. V. Ștefănuță, *Cercetări folklorice pe Valea Nistrului-de-Jos*, în *AAF* IV, p. 31–226.
- Șuteu 1958 = Valeriu, Șuteu, *Arhiva fonogramică a limbii române*, în *FD*, I, p. 211–219.
- TD–Bas. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, București, [f. e.], 2000.
- TD–BN = *Texte dialectale. Bistrița-Năsăud*, de Maria Marin, Marilena Tiugan, București, [f. e.], 1987.
- TD–Bulg. = Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei. Studiu lingvistic. Texte dialectale și glosar*, București, Editura Academiei Române, 2006.
- TDD = *Texte dialectale și glosar. Dobrogea*, de Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană și Nicolae Saramandu, București, [f. e.], 1987.
- TDM, I = *Texte dialectale. Muntenia*, sub conducerea lui Boris Cazacu, vol. I, de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei, 1973.
- TD–Porțile de Fier = Cornelia Coțuț, Magdalena Vulpe, *Graiul din zona „Porțile de Fier”. I. Texte și sintaxă*, București, Editura Academiei, 1973.
- TD–Mold. = *Texte dialectale. Supliment la Atlasul lingvistic moldovenesc (ALM)*, vol. I, partea [a]II[-a], culese de V. Melnic, V. Stati, R. Udler, Chișinău, 1971.
- TD–Mold., Bucov., I, 1 = *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale*, culese de Stelian Dumistrăcel și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bârleanu, Iași, Editura Academiei Române, 1993.
- TD–Nistru = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Graiuri românești de la est de Nistru. Texte*

- dialectale și glosar*, București, Editura Academiei Române, 2011.
- TDO = *Texte dialectale. Oltenia*, publicate sub redacția lui Boris Cazacu, de Cornelia Coțuț, Galina Ghiculete, Maria Mărdărescu, Valeriu Șuteu și Magdalena Vulpe, București, Editura Academiei, 1967.
- TD–Trans. – *Glosar* = *Texte dialectale și glosar din Centrul Transilvaniei* (manuscris).
- TD–Ung = Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiuri românești din Ungaria. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Teaha 1961 = Teofil Teaha, *Graiul din Valea Crișului Negru*, București.
- Teiuș 1980 = Sabina Teiuș, *Coordonarea în vorbirea populară românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Todoran 1966 = Romulus Todoran, *Despre „și” și „să” în graiurile dacoromâne*, în CL, XI, nr. 2, p. 193–207, republicat în *Contribuții de dialectologie română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 114–130.
- Todoran 1982 = Romulus Todoran, *Participiile scurte (văst, vint etc.)*, în CL, XXVII, 1, p. 60–68, republicat în Todoran 1998, p. 88–98.
- Todoran 1998 = Romulus Todoran, *Contribuții la studiul limbii române*. Ediție de Ion Mării și Nicolae Mocanu, [Cluj-Napoca], Editura Clusium.
- Tratat = *Tratat de dialectologie românească*. Coordonator Valeriu Rusu, Craiova, Editura „Scrisul Românesc”, 1984.
- Țâra 1976 = Vasile Țâra, *Construcții sintactice în graiul de pe valea superioară a Șieului (Transilvania)*, în *Studii de lingvistică*, Timișoara, p. 207–213.
- Udler 1971 = R. Udler, *Starea actuală a graiurilor așezărilor moldovenești din RSFSR, RSS Kazahă și RSS Kirghiză (Pe baza Atlasului lingvistic moldovenesc)*, în *Actele celui de al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică*, XII, 2, p. 389–397.
- Udler et alii 1976 = *Dialectologia românească*. Sub redacția lui R. Udler și V. Comarnițchi, Chișinău.
- Ureche 1955 = Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P. P. Panaitescu, [București], ESPLA.
- Vasiliu, Al. 1927 = Al. Vasiliu, *Povești și legende culese de...*, București, Cultura Națională.
- Vasiliu, L. 1983 = Laura Vasiliu, *Varianta dupe*, în LR, XXXII, nr. 2, p. 116–120.
- Viciu, Gl. = Alexiu Viciu, *Glosariu de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român, adunate și explicate de ...*, Blaj, 1899.

- Vulpe 1963 = Magdalena Vulpe, *Repartiția geografică a construcțiilor cu infinitivul și cu conjunctivul în limba română*, în FD, V, p. 123–155.
- Vulpe 1980 = Magdalena Vulpe, *Subordonarea în frază în dacoromâna vorbită*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Vulpe 1983 = Magdalena Vulpe, *Trăsături originale într-un subsistem tradițional: prepoziția maramureșeană*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice”, Seria B, 2, p. 261–282.
- Vulpe 1987 = Magdalena Vulpe, *Sur une particularité régionale dans l'emploi des indéfinis*, în „Revue roumaine de linguistique”, XXXI, nr. 3, p. 303–307.
- Zagaevski 1990 = V. Zagaevski, *Studii de gramatică dialectală comparată*, Chișinău.
- Zamfir 2005 = Dana-Mihaela Zamfir, *Morfologia verbului în dacoromâna veche (Secolele al XVI-lea – al XVII-lea)*, [volumul I], București, Editura Academiei Române.

ALTE ABREVIERI

adj. = adjectiv, adjectival	maram. = maramureșean
adv. = adverb, adverbial	m. m. c. pf. = mai-mult-ca-perfect
aprox. = aproximativ	mold. = moldovenesc
arh. = arhaic	munt. = muntenesc
arom. = aromânesc	n. = neutru
art. = articol, articulat	negat. = negativ
augm. = augmentativ	nehot. = nehotărât
băn. = bănașesc.	num. = numeral
bucov. = bucovinean	num. card. = numeral cardinal
cf. = confer	num. ord. = numeral ordinal
colect. = colectiv	olt. = oltenesc
compl. = complement	opoz. = opoziție
compl. circumst. = complement circumstanțial	part. = participiu
compl. circumst. instrument. = complement circumstanțial instrumental	peior. = peiorativ
compl. indir. = complement indirect	pers. = persoană
cond. = condițional	p. ext. = prin extensie
conj. = conjunctiv	pf. c. = perfect compus
conjunct. = conjuncție, conjuncțional	pf. s. = perfect simplu
d. = despre	pl. = plural
dat. = dativ	<i>pl. tant.</i> = plurale tantum
dem. = demonstrativ	polit. = politețe
dim. = diminutiv	pos. = posesiv
disj. = disjunctiv(ă)	prep. = prepoziție, prepozițional
et. nec. = etimologie necunoscută	prez. = prezent
et. nesig. = etimologie nesigură	pron. = pronume, pronominal
ex. = exemplu	prop. = propoziție
expr. = expresie	prop. afirm. = propoziție afirmativă
f. = feminin	refl. = reflexiv
fam. = familiar	reg. = regional
fig. = figurat	rus. = rusesc
gen. = genitiv, genitival	s. = substantiv
ger. = gerunziu	sg. = singular
hot. = hotărât	sil. = silabă
imperat. = imperativ	sl. = slav
impers. = impersonal	srb. = sârb
impf. = imperfect	subord. = subordonată
ind. = indicativ	subord. temp. = subordonată temporală
inf. = infinitiv	subst. = substantival
interj. = interjecție	sup. = supin
intrans. = intransitiv	tc. = turcesc
invar. = invariabil	trans. = transilvănean
istorom. = istoromân	tranz. = tranzitiv
înv. = învechit	ucr. = ucrainean
lat. = latin	urm. = următor
loc. = locuțiune	v. = vezi
m. = masculin	val. = valoare
magh. = maghiar	var. = variantă
	vb. = verb, verbal
	viit. = viitor
	voc. = vocativ
	v. sl. = vechi slav

INTRODUCERE

1. Precizări preliminare

1.1. Cercetarea graiurilor românești vorbite în comunități (mai mult sau mai puțin izolate), răspândite în spațiul cuprins între Bug, Nipru și Doneț, în regiunile Kirovograd, Nikolaev, Dnepropetrovsk, Lugansk și Donețk din sud-estul Ucrainei, precum și în regiunea Krasnodar (Caucaz), din sudul Federației Ruse, continuă investigațiile lingvistice desfășurate, în perioada 1991–1995, în stânga Nistrului, în sudul Basarabiei, în nordul Bucovinei și în Regiunea Trancarpatică din Ucraina, ale căror rezultate au fost publicate în anii 1998 și 2000 (Gr. rom.; TD – Bas.)¹.

1.2. Până în preajma Primului Război Mondial, se cunoștea puțin despre prezența românilor în stepa ucraineană, deoarece atât statisticile întocmite de autoritățile țariste, cât și cele sovietice au negat existența și numărul acestora (cf. REB I: 613 ș. u.).

N. P. Smochină, comparând statisticile rusești din 1773, 1834, 1897 și 1914, considera că numărul românilor transnistreni (în sens larg) ar fi fost peste 1200000 de persoane, incluzând și cele câteva sute colonizate în Siberia (*apud* REB I: 624).

Rezultatele parțiale ale lucrărilor de identificare a românilor de peste Bug contrazic afirmațiile lui N. P. Smochină, constatându-se, pe baze statistice științifice, un număr mult mai redus de persoane (cf. REB I: 32, 37, 52–57). V. Pavel (2000: 131) menționează, pentru perioada actuală, prezența câtorva zeci de mii de români pe ambele maluri ale Bugului. Într-unele sate, peste o treime din familii provin din căsătorii mixte (*v. Lista localităților și a informatorilor*), în altele, moldovenii cunosc graiul matern, dar îl folosesc cu dificultate.

Spre răsărit, românii transnistreni au depășit malul stâng al Nistrului și s-au răspândit dincolo de Nipru până la Doneț, în Crimeea și în Caucaz, în arii din ce în ce mai restrânse și izolate.

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, au fost descoperite numeroase comunități etnice moldovenești în stepa ucraineană (cf. REB I: 613) (cf. și harta LVI, p. 61, privind răspândirea românilor transnistreni în

¹ În cadrul programului de cercetări la românii din afara granițelor, inițiat de Sectorul de Dialectologie, au fost publicate, până în prezent, patru volume de texte dialectale, însoțite de glosare și de studii lingvistice: TD – Bas., TD – Ung., TD – Bulg., TD – Nistru.

Spațiul istoric și etnic românesc. IV. Spațiul etnic românesc, ediția a II-a, îngrijită și adăugită de Mircea Cociu, București, Editura Militară, 1993).

1.3. Volumul *Graiuri dacoromâne din sud-estul Ucrainei. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar* cuprinde material dialectal cules în anii 1996 și 1998 (v. *infra*), din 16 localități. Materialul înregistrat pe casete audio, copiate, în vederea transcrierii, pe benzi de magnetofon de către Aurelian Lăzăroiu, în Laboratorul de fonetică experimentală al institutului, se află tezurizat, împreună cu fișele de teren, pentru fiecare localitate, în *Arhiva fonogramică a limbii române* (AFLR).

Rezultatele acestor anchete ilustrează stadiul actual de evoluție a unui grai de tip moldovenesc, desprins din arealul românesc (neinfluențat de limba literară), dezvoltat într-un mediu lingvistic și etnocultural slav, timp de 250 de ani, supus continuu presiunii și asimilării progresive și, implicit, unei diminuări funcționale.

1.4. Datele obținute au valoare de **d o c u m e n t**, atât *lingvistic* – pentru datarea unor fenomene sau tendințe din istoria limbii române păstrate de ultimii vorbitori vârstnici ai unui idiom pe cale de dispariție ireversibilă –, cât și *istoric*. Într-o perspectivă mai largă, rezultatele acestor cercetări pot fi importante și pentru domeniul *sociolingvisticii*, oferind suficiente argumente pentru modul de propagare a inovațiilor lingvistice sau permițând depistarea mecanismului schimbărilor survenite în sistemul lingvistic, ca urmare a contactului cu alte variante sau limbi, genealogic diferite (romanice și slave) prin școală, serviciu religios, administrație etc. sau prin mijloacele de comunicare în masă.

2. Românii de la est de Bug au fost cercetați sub aspect etno-sociologic, statistic și, în subsidiar, folcloric, în anii celui de al Doilea Război Mondial (1942–1943) de către o echipă pluridisciplinară (istorici, geografi, sociologi, economiști, etnofolcloriști și lingviști) din cadrul Institutului Central de Statistică, condusă de Anton Golopenția. Echipa a urmărit identificarea și cunoașterea grupurilor de români răspândite în vastul spațiu răsăritean sovietic, pentru a realiza un recensământ obiectiv, în eventualitatea unui schimb de populație. Cu acest prilej, s-au adunat date relativ bogate din aproape 100 de sate (și cătune – formate prin roire) cu populație românească (cf. REB I: LXII).

Rezultatele parțiale ale acestui demers au fost publicate, pentru prima dată, în 2006, după 70 de ani de la data culegerii, grație efortului de restituire științifică și culturală din partea Sandei Golopenția.

Informațiile inedite cuprinse în cele două volume (REB I, II), deși, din cauza circumstanțelor politice și istorice, păstrate fragmentar, sunt indispensabile astăzi specialiștilor lingviști, istorici și folcloriști. Numeroasele

observații și concluziile înglobate în paginile acestei lucrări, la care ne vom referi adesea în prezentarea situației actuale, sunt confirmate de anchetele noastre, efectuate la un interval de peste 60 de ani, pe un număr de localități mult mai redus, în aceleași zone.

Din punct de vedere lingvistic, aceste graiuri au fost cercetate temeinic, pentru prima dată, de către dialectologii din Chișinău, odată cu includerea, în rețeaua ALM, începând cu anul 1958, a 30 de localități de la est de Bug până în apropiere de Omsk și Ținutul Primorie, unde graiul matern românesc și conștiința etnică s-au păstrat (cf. Udler 1971; Udler *et alii* 1976; Zagaevski 1990). Din aceste 30 de sate, 15 sunt reprezentative pentru regiunile pe care le-am avut în vedere în lucrarea noastră (pct. 34, 48, 165, 190, 210, 225–229, 231–235; cf. Pavel 2000: 128).

În TD – Mold. I, 2, supliment la ALM, au fost publicate texte dialectale, transcrise fonetic în ortografia chirilică, oficială la acea vreme, numai din 5 localități din cele 16 anchetate de noi în stânga Bugului și în Caucaz (pct. 165, 225, 228, 232, 235).

Iată de ce, în cadrul programului de cercetări la românii din afara granițelor României, am considerat important și prioritar pentru dialectologia românească continuarea, după o jumătate de secol, a strădaniei colegilor de la Chișinău, precum și aprofundarea cercetărilor asupra graiurilor insulare vorbite la est de Bug. Am optat pentru modalitatea *textului dialectal*, întrucât acesta asigură atât autenticitatea și spontaneitatea formulării, cât și complexitatea lingvistică a fenomenelor surprinse și a elementelor funcționale ale limbajului.

3. Așezările moldovenești din stânga Bugului până la Nipru, din bazinul Donețului și din Caucaz reprezintă consecințele emigrărilor, individuale sau în grup, favorizate de politica de colonizare dusă de regimul țarist, în secolul al XVIII-lea și la începutul celui de al XIX-lea.

3.1. Rusia țaristă, în tendința ei permanentă de expansiune spre Apus și spre Marea Neagră, a cucerit treptat stepa dintre Don – Nipru – Bug, stăpânită de tătarii Nogai, vasali ai Imperiului Otoman. Astfel, în 1712, în timpul domniei țarului Petru I, a fost cucerit malul drept al Niprului, iar în 1774, în timpul țarinei Ecaterina a II-a, care a continuat politica de expansiune a înaintașului ei, ținutul dintre Nipru – Ing – Bug până la Marea de Azov a trecut în stăpânirea Rusiei (REB II: 575). Tratatul de pace, încheiat la sfârșitul războiului ruso-turc din 1735–1739, consfințise oficial, în 1740, granița Moldovei pe râul Bug (cf. Dabija 1991: 16). Nistrul va deveni graniță între Rusia și Moldova, pentru prima dată, în 1793 (*ibid.*).

Prin politica de colonizare a teritoriului cucerit au luat naștere satele moldovenești de graniță militarizată spre regiunea Odesa, cu scopul de a

apăra frontierele nou-create de atacurile tătarilor și ale turcilor. Salba de sate moldovenești e cunoscută și astăzi de către localnici cu denumirea veche de *rota* (= *roata*): *Roata a 8-a* sau Martânoșa, *Roata a 10-a* sau Kanij, *Roata a 14-a* sau Troițkoe (cf. REB II: 869), păstrându-se, în memoria colectivă, caracterul militar al primelor sate întemeiate.

„Insulele etnice moldovenești”, înființate în perioada de maximă intensitate a colonizărilor întreprinse sub domnia țarinei Ecaterina a II-a, erau *slobozii* – sate libere, scutite de dări (REB II: 13).

Documentele istorice consemnează, și înainte de această perioadă, prezența elementului românesc infiltrat în spațiul răsăritean, la est de Bug.

Până la 1600, izvoarele istorice îi menționează pe moldoveni făcând negustorie la „târg la Lisaveta”, actualul Kirovograd (cf. REB II: 571). Într-o scrisoare a regelui polonez Ștefan Bathory, adresată sultanului, sunt menționați moldovenii în regiunile de peste Nistru și Bug (*ibid.*).

În secolul al XVII-lea, în timpul domniei lui Duca-Vodă, numit de către turci „Domn al Moldovei și hatman al Ucrainei”, se fac colonizări cu moldoveni pe malul drept al Niprului² (Brătescu 1941: 68; cf. Dabija 1991: 11; REB II: 573). Miron Costin nota în *Letopisețul* său faptul că Duca-Vodă a construit „alte case la Peștere lângă Bug” (REB II: 573).

La începutul secolului al XVIII-lea armatele rusești au adus în Rusia peste 100 000 prizonieri moldoveni (cf. N. Iorga, *apud* REB II: 575).

Pe lângă elementul moldovenesc, originar din Basarabia și din Transnistria, documentele menționează aportul demografic al românilor din sudul Transilvaniei în zona pe care o avem în vedere (cf. REB II: 568). „Atrași de nesfârșitul stepelor pontice dintre Nistru și Nipru și de ierburile sărate ale Crimeii³, șiruri nesfârșite de oi, îndrumate de ciobanii lor, se îndreptau către acel Eldorado pastoral, care a fost Jedisanul tătarăsc. O întreagă toponimie veghează la păstrarea amintirii despre originea lor...” (Nicolae M. Pop, *apud* Meteș 1977: 64, nota 13).

Români din vestul Transilvaniei (Banat și Crișana), înrolați în regimentele grănicerești sârbo-române, participante la războiul de 7 ani din Rusia (1756–1763) (cf. Meteș 1977: 62 și nota 1; REB I: 125–126), precum și din Țara Românească au înființat sate, în stânga Bugului, care poartă numele celor din ținuturile de origine ale emigranților: *Martânoș* (Mártonos pe Tisa), *Pancevo* și *Kanij* (REB I: 125).

² În secolul al XVI-lea, unul dintre cele mai mari praguri ale Niprului se numea *Voloșchii* (Dabija 1991: 9).

³ În timpul lui Ștefan cel Mare (1463–1470), în registrele orașului genovez Caffa, din Crimeea, sunt menționați soldați români, ungureni și munteni care apărau cetatea (REB II: 570).

Localitățile de pe malul drept al Niprului sau din bazinul Donețului sunt, de asemenea, colonii anterioare anului 1780 (cf. REB I: 125). Excepție face satul Novoignatievka, regiunea Donețk, întemeiat, în anul 1892, de către românii transferați dintr-un sat moldovenesc din Crimeea tătărească, în momentul alipirii acesteia la Rusia (cf. REB I: 125).

Așezările *Moldovanskoe*, *Moldovanovka* și *Șabanovskoe* din Caucaz sunt mai recente. Ele au fost fondate în prima jumătate a secolului al XIX-lea de către moldoveni originari din zona centrală a Basarabiei. Dintre acestea, cea mai importantă localitate, ca mărime, este *Moldovanskoe*, unde se păstrează încă, în memoria colectivă, informații despre întemeierea așezărilor, iar microtoponimia din vatra satului indică numele de familie ale primilor coloniști (cf. REB I: 29; Pavel 2000: 129–130).

An de an, până în secolul al XIX-lea, s-au așezat succesiv, în satele moldovenești deja constituite, alți moldoveni, astfel încât elementul sud-transilvănean și muntenesc, minoritar ca număr și dispersat, a fost asimilat lingvistic, graiul românesc din enclavele de peste Bug devenind de tip moldovenesc (cf. REB I: 125). Astăzi, onomastica poate oferi indicii privind locul de origine al unora dintre familii: numele *Pană*, *Țurcanu*, *Novac* sunt de factură sud-ardeleană, *Munteanu* din Țara Românească⁴, iar *Catmoale*, *Gâstemulte*, *Țarălungă*, din Basarabia și Transnistria (cf. REB II: 17–18).

Așezările românești, întemeiate în stepa ucraineană (în partea ei cea mai fertilă), pe malurile apelor navigabile Bug și Nipru, pe vaduri și pe căile comerciale importante, au fost anterioare celor ucrainene, aflate în interiorul teritoriului (cf. REB I: 75–76, 569; REB II: 63, 701, 793, nota 1). Bugul navigabil a favorizat dezvoltarea economică a satelor românești, mai ales, după Pacea de la Adrianopol (1829), când a înflorit comerțul cu cereale (REB II: 17).

La marginea satelor românești astfel întemeiate s-au așezat, în diferite etape, ucraineni și, ulterior, ruși, care, cu timpul, au devenit, în aproape toate așezările, elementul etnic majoritar și dominant.

Stabilirea ucrainenilor și a rușilor s-a produs după desființarea *olăniei* (1860) și cu ocazia împroprietăririi (1861–1905), dar, constant și intens, abia în perioada sovietică.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, insula etnică din jurul orașului Voznesensk, din actualele regiuni Kirovograd și Nikolaev, era alcătuită din 15 sate, dintre care 11 erau înșirate de-a lungul malului stâng al Bugului, denumite sate „pe apă” (*Alexandrovka*, *Konstantinovka*, *Novogrigorievka*), deosebite de cele plasate spre interiorul teritoriului, spre

⁴ C. Brăiloiu (cf. REB I: LVII) arăta faptul că repertoriul muzical al moldovenilor de la est de Bug poate fi inclus în aria sudică (oltenească și muntenească) a României.

est, cunoscute și sub numele de sate „în câmp” (Serbulovka, Șcerbani) (cf. REB II: 12, 156).

Între Bug și Nipru existau aproximativ 20–25 de sate românești (REB II: 462). Situat la cotul Niprului, satul Voloșkoe se afla, în timpul celui de al Doilea Război Mondial, într-un evident proces de deznaționalizare (*ibid.*). Anchetele ALM și TD–Mold. I, 2: 175–185 au reușit să adune material lingvistic de la un număr semnificativ de subiecți, majoritatea analfabeți, toți născuți la sfârșitul secolului al XIX-lea. În ancheta noastră, am găsit cu mare dificultate vorbitori moldoveni, astăzi satul fiind aproape complet asimilat lingvistic.

3.2. Până la Revoluția din 1917, moldovenii formau o masă relativ compactă, cu slabe infiltrări etnice ucrainene și ruse.

Influența mediului rus se exercita prin administrație, armată și, puțin, prin școală, având în vedere numărul mic de școlari și de clase primare absolvite de populația rurală (cf. REB II: 71).

Grairiile românești de la est de Bug, în Ucraina și în Federația Rusă, sunt vorbite exclusiv în *enclave lingvistice*. În regiunile Kirovograd și Nikolaev, enclava este alcătuită din mai multe localități grupate pe o distanță de aproximativ 80 de km. Cele din regiunile Dnepropetrovsk, Donețk, Lugansk și din Caucaz reprezintă sate răspândite în masa slavă, fiind complet izolate geografic de arealul românesc.

Idiomul matern nu a funcționat ca limbă a serviciului religios⁵; școlarizarea în limba română s-a efectuat, cu unele excepții, pe o perioadă scurtă de timp⁶, atât în regimul țarist, cât și în cel sovietic. În timpul războiului, administrația germană a închis toate școlile cu predare în limba română, înlocuindu-le cu școli ucrainene. Graiul moldovenesc a fost lipsit de influența limbii române literare (cf. *Lista localităților și a informatorilor*; Pavel 2000: 123).

Pe parcursul celor două secole de existență a „insulelor moldovenești”, asistăm la restrângerea funcțională a idiomului matern și la asimilarea lingvistică progresivă și ireversibilă. În ultima jumătate de secol, în unele localități, moldovenii au fost complet slavizați. Aceasta este situația surprinsă în localitatea Kanij, regiunea Kirovograd, unde am întâlnit un

⁵ La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea, în unele sate din regiunea Dnepropetrovsk, sunt menționați preoți români (Pavel 2000: 128).

⁶ În satele din stânga Bugului și în Caucaz, școala cu predare în limba maternă (la început cu alfabet latin, apoi chirilic) a funcționat, între 1931 și 1939, în unele localități: Alexandrovka, Novogrigorievka și Serbulovka (REB II: 27, 567), iar în Novoignatievka, reg. Donețk, doar între 1933 și 1934 (cf. Neagoe 2002: 181).

număr ne semnificativ de vorbitori nativi vârstnici, care, cu mare dificultate, reușeau să folosească câteva cuvinte în limba maternă⁷.

În regiunea Bugului, așezările mai numeroase, adunate și compacte, au păstrat mai bine idiomul matern (cf. REB I: 30).

Bilingvismul se generalizase la începutul secolului al XX-lea la bărbați, iar căsătoriile mixte, în contextul istoric dat, au favorizat extinderea fenomenului, astfel încât, în timpul celui de al Doilea Război Mondial, toți membrii comunității deveniseră bilingvi (cf. REB II: 19). Astăzi, bilingvismul caracterizează exclusiv generația vârstnică, vorbitoare atât a dialectului matern, cât și a limbii oficiale; generațiile medii și tânăra, complet deznaționalizate, au devenit monolingve, utilizând, fără excepție, limbile rusă și/sau ucraineană (cf. Neagoe 2002: 186).

Comunicarea între generațiile aceleiași familii se realizează exclusiv prin limbile oficiale – ucraineană și/sau rusă (cf. Neagoe 2002: 182).

Am constatat că, în unele localități, idiomul matern este mai bine păstrat decât în altele din aceeași zonă, fiind un loc comun faptul că, în comunitățile bilingve, indivizii au grade diferite de competență lingvistică. La aceasta se adaugă sentimentul fidelității față de idiomul matern.

3.3. Ca urmare a deznaționalizării programate s-a produs o estompere a sentimentului național. Se consideră moldovenii mai ales locuitorii din regiunea Bugului, unde există și cele mai numeroase comunități românești. Cei din zona Dnepropetrovsk și Lugansk se socotesc fie voloahi sau moldovenii, fie ucraineni (cf. Neagoe 2002: 184).

Conștiința lingvistică a fost grav afectată de regimurile țarist și sovietic, care au avut repercusiuni asupra vieții tradiționale moldovenesti – element important pentru coeziunea și identitatea grupului (cf. REB II: 42,

⁷ Spre ilustrare, reproducem singurele fragmente inteligibile din înregistrările efectuate: – *aculjé o trait și gîd/ a mej/ și máma/ și táta/ ^aaculjé// jî dę-amú o murít/ și gîd/ și tá-su/ și máma/ jî o građít moldovh_és/ gîni jî o građít// da jo nu pręa știv gîni dę građít// nu-j cu sîni di građít// [...] a famili_ă ucrai_șki// máma a hęu/ a famili_ă/ jérá cîșlęán// a mámi famil_jia/ da fumé_ia... capri_łor// bătrîn! jérá mult capri_łor! da dimúl _nu pre... o murít dę-amú bătrîn!;*

– *maj mult jérá moldovenéș// da aculjé maj_ńic/ nu pręa/ da la martănóșa voj nu jérá martanóșa// acoló mult moldovenéș!;*

– *păpuș_łó jî nu pręa// greu [= grâu]// aculjé zaráz u_ń_kic_łorđ/ a grău_ń tójá a... aculó în _grădínă lígă cás_ș! [...] da dę-amú maj_ńicá păpuș_łó jî nu! păpuș_łó jî pórșilor_ă dam/ vâși// cu siválca/ nu cu mîn_ńle// să mănát păpuș_łó jî// a patóm/ când jel di ujă... dim_păm_ńt [e] takí jést cultivátor/ di sápa jo nu/ nu ne sápa_j/ rańcē sápa mi s_ă_páre_ńj_e// cu téhnica/;*

– [Biserica] *o prāvālít// búná jérá/ da o prāvālít nu... nu jérá cū _sá_đic// da atúša s-o prāvālí-li întă_j// (Pavel Vasílijevič, 70 de ani, 5 clase în limba ucraineană).*

169). Costumul popular – marca identității etnice românești – era în curs de urbanizare încă înainte de Primul Război Mondial (cf. REB II: 20). În localitatea Troïtkoe, regiunea Lugansk, una dintre informatoarele își amintește că mama ei purta cămașă cusută cu motive florale, în tradiția ei românești: [Cămașa] *la mama iara în cruce; dacă ea așa un rând de flori toată mâneca cosea. Ea răpede cosea* (cf. Neagoe 2002: 186). De asemenea, s-au pierdut obiceiurile și practicile rituale.

Înainte de Primul Război Mondial, colindele dispăruseră în majoritatea satelor. S-au păstrat mai bine bocetele din cadrul ritualului de înmormântare și descântecele (cf. REB II: 23; vezi și textele din volumul de față: 272–273, 500–511).

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, în anumite localități, încă mai erau cunoscute unele producții folclorice (cf. Rațiu 1994: 73–168 și textele publicate în REB II: 160–251).

Procesul de slavizare a datinilor a fost mai puternic în satele mixte româno-ucrainene, constituite după ce numărul moldovenilor a scăzut considerabil din cauza foametei, a deportărilor și a migrației spre orașele industrializate. Până la Revoluția din octombrie 1917, satele compact moldovenești, cu slabe infiltrări etnice slave, reușiseră să rămână nealterate în fondul lor tradițional (cf. REB II: 169).

Epoca țaristă a cunoscut acțiunea de deznaționalizare prin administrație, biserică, armată și prin interzicerea învățământului în limba maternă (cf. REB II: 68, 71, 169).

Regimul sovietic a continuat acțiunea, ducând o politică de ștergere a tradițiilor care asigurau păstrarea individualității etnice românești și constituiau forța lor de coeziune. Acest regim a desfășurat o activitate de rusificare culturală intensă, în sensul nivelării, prin înființarea, în fiecare sat, a bibliotecilor, școlilor, căminelor culturale, a cinematografelelor ambulante, precum și prin difuzarea ziarelor și a revistelor în limba rusă (cf. REB II: 65, 71, 184–185).

Înființarea căminelor culturale și a colhozurilor a contribuit în mare măsură la disoluția formelor de viață tradițională românească și la rusificarea tinerei generații.

3.4. Numeroși factori sociali, culturali și politici au contribuit la diminuarea constantă și dramatică a numărului moldovenilor din enclavele de la est de Bug. Tulburările și instabilitatea începute în Rusia odată cu Revoluția din 1917, foametea din 1922 și apoi cea din anii 1932–1933, care a decimat populația (vezi textele din acest volum de la p. 207–208, 278, 345–346, 532–533), deportarea în Siberia a moldovenilor înstăriți, ca urmare a colectivizării satelor (cf. REB II: 26; vezi textele din volumul de față, de la p. 195, 464), precum și urmările războiului au avut consecințe directe și intense în plan demografic.

În locul moldovenilor deportați în Siberia sau al celor plecați în orașele apropiate și în centrele miniere din bazinul Donbasului au fost colonizați ucraineni și ruși, încât populația locală rămasă a devenit element minoritar, dependent și dominat excesiv de mediul slav (cf. REB I: 12, 42).

Cauzele care au determinat generațiile în vârstă să învețe a doua limbă, iar pe cele tinere să-și abandoneze idiomul matern pentru a depăși dificultățile de comunicare cu grupul majoritar, dominant, au fost multiple:

– presiunile exercitate de prestigiul cultural, social și politic al limbilor oficiale;

– lipsa învățământului în limba română;

– raportul numeric dintre vorbitorii în contact;

– statutul de limbă minoritară al idiomului matern;

– nevoia impusă de integrare lingvistică;

– exogamia, frecventă, în familiile moldovenilor, de peste o jumătate de secol;

– dorința de promovare socială la care aspiră toți cei care au făcut școală.

3.5. Informațiile furnizate de corpul de texte dialectale din acest volum sunt deosebit de prețioase pentru dialectologia istorică românească, pentru istoria limbii, pentru lingvistica generală, precum și pentru sociolingvistică.

Fenomenul dispariției unor elemente lingvistice moștenite prin renunțarea la folosirea lor, alternanța și amestecul, în aceeași frază, a două coduri pot deveni subiecte interesante de abordare teoretică, reflectând împletirea subtilă a factorilor sociopolitici cu cei structurali, în determinarea schimbării lingvistice.

Limba română vorbită numai de generația vârstnică din enclavele răsfirate în estul Ucrainei dispăre nu din cauza contactului lingvistic – a bilingvismului activ –, ci datorită abandonării progresive de către generațiile succesive de vorbitori. Rusa, iar astăzi ucraineana acționează ca limbă standard, cu funcție esențială de legătură între grupurile etnice.

În ultima jumătate de secol, limba maternă a devenit pentru tinerii moldoveni o „barieră socială”, având conotații politice; din această cauză, părinții nu s-au mai străduit să-i învețe graiul moldovenesc. Pierzându-și funcția comunicativă, idiomul românesc este pe cale de a ieși din uz, odată cu dispariția, pe cale naturală, a ultimilor vorbitori.

Graiul moldovenesc a suferit presiunea concomitentă a limbii ruse dominante și a graiului ucrainean local. Factorii enumerați au afectat major sentimentul identității etnice, al conștiinței lingvistice și al atașamentului față de limba maternă.

În concluzie, reținem că graiurile dacoromâne vorbite în prezent în sud-estul Ucrainei, la est de Nistru, s-au conservat, în grade diferite, în trei

insule lingvistice: insula etnică românească situată pe malul stâng al Bugului (și pe râul Inculeț) cu așezări mai numeroase și adunate, insula lingvistică din Cotul Niprului și din Bazinul Donețului, reprezentată de sate izolate, răspândite în masa slavă, sate întemeiate cu precădere în secolul al XVIII-lea, și așezările moldovenești din Munții Caucaz, fondate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

4. Culegerea textelor

4.1. Înregistrarea materialului dialectal a fost realizată în cursul a două deplasări, efectuate, în primăvara și în toamna anului 1998, în 13 localități din regiunile Kirovograd, Nikolaev, Dnepropetrovsk, Donețk și Lugansk, de către autoarele lucrării, cu participarea colegilor din Chișinău: V. Pavel și V. Scifos, iar din Kiev, Liubov Lazarenko. În anul 1996, V. Pavel a cules, în cadrul unei anchete dialectale efectuate împreună cu o echipă de folcloriști de la Chișinău, un material extrem de bogat și valoros din localitățile Moldovanovka, Moldovanskoe și Șabanovskoe, situate în nord-vestul Caucazului, în Federația Rusă (cf. Pavel 2000: 128–219).

4.2. Rețeaua de localități. Localitățile au fost selectate în funcție de ponderea populației moldovenești și de gradul de conservare a idiomului matern. Am avut în vedere enclava lingvistică grupată pe malul stâng al Bugului, precum și câteva așezări izolate, situate pe malul drept al Niprului, în bazinul râului Doneț și în nord-vestul Caucazului.

Concepută ca o continuare a cercetărilor anterioare (cf. TD–Bas.), lucrarea prezintă texte dialectale din 13 sate anchetate pentru *Atlasul lingvistic moldovenesc* (ALM) și din 3 localități care nu au mai fost cercetate: *Konstantinovka*, raionul Arbuzinsk, *Șcerbani*, raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, și *Șabanovskoe*, din Caucaz.

Am considerat util să optăm pentru localitățile incluse în rețeaua ALM, deoarece acestea au rămas, de-a lungul timpului, reprezentative pentru „insula etnolingvistică moldovenească” din sud-estul Ucrainei și din sudul Federației Ruse.

Volumul de față, cuprinde, așadar, texte transcrise din cele 16 localități înregistrate: *Alexandrovka* (= A, pct. 210), raionul Voznesensk, *Serbulovka* (= S, pct. 48), raionul Elaneț, *Novogrigorievka* (= Ng, pct. 165), *Șcerbani* (= Șc), raionul Voznesensk, *Konstantinovka* (= K), raionul Arbuzinsk, regiunea Nikolaev, *Dikovka* (= D, pct. 234), raionul Znamenka, *Gruzskoe* (= G, pct. 232), raionul Kirovograd, *Martânoșa*⁸ (= M, pct. 231), raionul Novomirgorod, *Suboțî* (= Sb, pct. 233), raionul Znamenka, regiunea

⁸ Din Martânoșa au fost înregistrate texte și în ancheta din 1995, reproduse în TD–Bas.: 165–183. Localitatea a beneficiat de două anchete, revenirea noastră fiind motivată de gradul de reprezentativitate al elementului etnic românesc și de păstrarea remarcabilă a graiului matern.

Kirovograd, *Voloșskoe* (= V, pct. 235), raionul Dnepropetrovsk, regiunea Dnepropetrovsk, *Bairak* (= B, pct. 190), raionul Gorlovka, *Novoignatievka* (= N, pct. 225), raionul Volnovaha, regiunea Donețk, *Troițkoe* (= T, pct. 226), raionul Popasneansk, regiunea Lugansk din Ucraina, la care se adaugă trei localități din Federația Rusă: *Moldovanskoe* (= Mn, pct. 227), raionul Krâmsk, situat la poalele Munților Caucaz, *Moldovanovka* (= Mn, pct. 228), raionul Tuapse, și *Șabanovskoe* (= Ș), raionul Seversk, situate, în munți, în nord-vestul Caucazului (vezi hărțile 1 și 2).

În anul 1998, echipa noastră a ajuns și în satul *Kanij* (Roata a X-a), raionul Novomirgorod, regiunea Kirovograd, de unde ancheta REB (II: 92, 95–104) notase numeroase nume de familie moldovenești, precum: *Balanda, Barbăroșie, Bărboi, Bragă, Burlaca, Burlea, Căprior, Căușan, Cășleanu, Chirlicea, Chislean, Ciobanu, Cocoș, Constantinul, Costăș, Dănilă, Desagă, Dobrovan, Dorohoi, Florea, Focșa, Fragă, Frunză, Găină, Gherasim, Grosu, Hârșul, Hirlioaiie, Ieșeanu, Josan, Mitrofan, Monica, Munteanu, Obreja, Pascalu, Pădurean, Pircul, Plăcintă, Rublea, Rusul, Sandu, Săcureanu, Secară, Socol, Soroca, Sorocean, Sprânceană, Stogul, Stoica, Tătaru, Topor, Ursache, Vițică, Vlas*, dintre care unele se păstrează și astăzi: *Boțocán, Bráha, CăpriŰor, Cîșlęán, Darĵév, Danilov, Sándu, Săcureán, Stóhol*.

Întrucât textele obținute de la cei doi subiecți nu prezintă interes științific, acestea nu au fost incluse în volum. Elementul românesc este astăzi complet deznaționalizat.

Dacă E. Seidel (1942: 91; REB I: 127 ș.u.) remarca păstrarea graiului moldovenesc în *Kanij* care, împreună cu satele apropiate, Martânoș, Gruzskoe și Pancevo, constituia o „insulă lingvistică” importantă, tentativa noastră a fost sortită eșecului, discuțiile cu localnicii dovedind completa deznaționalizare și pierderea totală a graiului matern.

4.3. I n f o r m a t o r i i. Adaptându-ne noii realități sociolingvistice, alegerea informatorilor s-a făcut după criteriul *cunoașterii idiomului matern* (cf. TD–Bas.: XII; TD–Ung.: XXIV; TD–Bulg. XXIX). În această situație, principiile metodologice care stau la baza AFLR (cf. Șuteu 1958: 211–219; TDO: XIX) au constituit doar repere generale de abordare.

Întrucât, în perioada actuală, limba română – în varianta ei dialectală – este cunoscută și vorbită, exclusiv, de generația vârstnică, singura depozitară astăzi a patrimoniului lingvistic (v. *infra*), informatorii aleși aparțin doar acestei categorii de vârstă.

În cele 16 localități prezentate în volumul de față au fost înregistrați 62 de subiecți (vezi *Lista localităților anchetate și a informatorilor*). Adesea, au fost înregistrați mai mulți membri ai aceleiași familii (în general,

soț și soție). Cu această ocazie, am constatat deosebiri între soți privind gradul de conservare a graiului matern.

4.4. T e x t e l e . Corpusul însumează un număr de 301 texte, înregistrate și transcrise fonetic după principiile AFLR.

Timpul de anchetă acordat fiecărei localități și cantitatea de material lingvistic obținută au fost diferite, fapt evident în numărul de pagini transcrise, variabil de la un sat la altul. Această situație a fost determinată, în principal, de dificultatea dialectologilor de a găsi vorbitori nativi. Spre exemplu, în localitatea Voloșkoe, deși locuitorii se consideră *volohi*, extrem de puțini dintre ei se mai pot exprima coerent în idiomul matern, fiind aproape complet asimilați în ultima jumătate de secol (ancheta pentru ALM și TD–Mold., I, 2, a înregistrat un număr de 9 informatori, născuți la sfârșitul secolului al XIX-lea), în Novogrigorievka, întreruperea curentului electric a fost un impediment major în desfășurarea anchetei, iar, în Șcerbani, sănătatea precară a informatoarei a impus limitarea discuției.

Menționăm faptul că s-a transcris aproape integral materialul înregistrat, eliminând însă schimbările de cod concretizate în pasaje prea lungi în limba rusă și/sau ucraineană. Alternanța celor două coduri – grai moldovenesc – limbă ucraineană/rusă este consecința deprinderii de a folosi cotidian limba oficială, idiomul matern devenind pentru cei mai mulți dintre vorbitori un mijloc de comunicare pasiv. Contactul sistematic între grupul moldovenesc, minoritar astăzi, și cel ucrainean produce interferențe lingvistice, precum și difuziunea elementelor de cultură. Unii dintre subiecți cunosc superficial graiul matern și recurg, frecvent, la limba dominantă, mai ales, la începutul anchetei, când nativii moldoveni recurgeau frecvent la limba oficială, încât dialectologul a trebuit să intervină adesea, cu rugămintea de a se exprima în grai. Pe măsură ce cunoștințele lor lingvistice se reactualizau în contact cu interlocutorii români și fiind atrași de propria povestire, subiecții au reușit să vorbească cu mai mare ușurință în idiomul matern (vezi textele din localitatea Voloșkoe sau Șcerbani).

Protocolul de obținere a textelor este comun tuturor antologiilor de texte dialectale tradiționale. Ele au fost înregistrate, pe de o parte, pe baza unor convorbiri tematice: *texte*, denumite convențional, *fixe*, referitoare la desfășurarea unor activități rurale curente (cultura cerealelor, a cânepii, a viței-de-vie, preparate culinare, construcția casei) sau a unor momente etnografice importante, legate de ciclul vieții (naștere, botez, nuntă, înmormântare) și de sărbătorile de peste an ori referitoare la credințe etc.

Pentru a avea o imagine cât mai completă asupra culturii și mentalității locale, am abordat și subiecte privind istoria comunității păstrată la nivelul memoriei colective și am notat antroponimele și toponimele existente în perimetrul satului.

Pe de altă parte, s-a insistat asupra unor *texte libere*, narative prin excelență, respectiv episoade din viața povestitorilor sau a satului: despre foamete, deportări în Siberia și Germania, despre cel de al Doilea Război Mondial, excursii, despre copilărie și părinți, comentarii metalingvistice sau chiar întâmplări fantastice auzite sau trăite de informatori. Aceste texte oferă specialiștilor forme morfologice și sintactice sau elemente lexicale variate, unele arhaice, conservate numai în graiurile insulare, confirmându-se principiile teoretice ale dialectologiei romanice și generale cu referire la ariile laterale și/sau izolate.

5. Glosarul

Ca secțiune independentă în structura volumului, *Glosarul* constituie un instrument de lucru indispensabil în relația cu textele. El reprezintă un repertoriu de termeni selectați din **t o t a l u l** textelor culese din cele 16 localități, atât din cele reținute pentru volum, cât și (parțial) din cele rămase în afara acestuia din motive întemeiate (incoerența, fărâmițarea narațiunii, de pildă). Repertoriul menționat este alcătuit din cuvinte, expresii, locuțiuni reprezentative pentru graiurile cercetate. Aici au fost incluse și împrumuturile neoslave, majoritar de origine rusă, dacă au fost adaptate la sistemul graiului, respectiv la categoria morfologică corespunzătoare ca în următoarele cazuri: art. *grozaua* „furtuna” < rus. *зрозá*: *A plouat tare și grozáua mare a fost* TVIIa; *putiuri* s. n. pl. „drumuri” < rus. *путь*: *Am muncit pe putiuri* BVa; verbul *ponimăi* „a înțelege, a ști”; cf. rus. *понимать*: *Moldovenește ponimăți?*

În cazul în care împrumuturile nu au fost asimilate de sistemul limbii române, acestea au fost separate într-o secțiune distinctă a glosarului intitulată *Cuvinte neoslave neadaptate la sistemul limbii române*. Procedul de izolare a împrumuturilor neoslave chiar în cadrul glosarului ni s-a părut potrivit mai întâi pentru statutul incert al termenilor respectivi, neadaptarea acestora interpretând-o ca o prezentare accidentală. Apoi păstrarea fie și într-un compartiment al împrumuturilor provizorii ni s-a părut necesară pentru lectura în bune condițiuni a textelor. Instituirea acestei tehnici procedurale în maniera de realizare a glosarului ne-a fost impusă de realitatea lingvistică caracterizată prin „avalanșa” rusismelor. Procedul constituie un e l e m e n t d e i n o v a ț i e în raport cu volumele similare anterioare (TD – Bas., TD – Ung. și TD – Bulg.).

5.1. Realizarea propriu-zisă a glosarului a urmat îndeaproape principiile lucrărilor de profil elaborate în cadrul Sectorului de Dialectologie al Institutului (cf. Gl. Olt., V–XI). Adăugăm faptul că pentru selectarea

termenilor s-a apelat la dicționare: CADE, DM, DEX, prioritar fiind criteriul specificității acestora, caracterul lor inedit, arhaic și/sau inovator.

5.2. În redactarea materialului s-au avut în vedere unele principii dintre care amintim câteva.

5.2.1. Alineatul I cuprinde cuvântul-titlu literarizat (**bileam** pentru *gîlém*, **dubeam** pentru *dugém*, **lipoáce** pentru *lipóáše*), în forma flexionară în care a fost atestat: **Boje** s. m. voc., **căcelésc** vb. ind. prez. 1 sg., **copilăréști** adj. f. pl., **napâhăiám** vb. ind. prez. 1 pl., **ponimăiéște** vb. ind. prez. 3 sg. În plus, s-a procedat la notarea accentului, indicându-se și numărul de silabe atunci când acesta nu este suficient pentru a distinge hiatul de diftong: **cutiá** (2 sil.), **olóiniță** (4 sil.), **polúcica** (3 sil.). Ies din discuție, sub acest aspect, cuvintele bisilabice, unde notarea acentului este suficientă ori cele monosilabice, neprevăzute cu acest semn: cf. **bére**, **curá** față de **druci**, **gâsci**. Atunci când termenul a fost atestat cu mai multe forme flexionare, pentru cuvântul-titlu a fost ales nominativul singular nearticulat la substantive (**cásă**), masculinul singular la adjective (**gros**), infinitivul pentru verbe, iar, în absența acestuia, persoana 1–3 sg. de indicativ prezent/imperfect, perfectul compus, restul atestărilor fiind menționate ca forme flexionare (**pluteá** vb. ind. impf. 3 sg.; viit. 3 sg. (*v)a pluti*). Unele substantive au fost incluse în glosar numai pentru pluralul diferit față de varianta standard (**răț**).

5.2.2. Forma-titlu este urmată de indicațiile morfologice, notate conform mențiunilor din lista de abrevieri. Când unele dintre ele, prin forța împrejurărilor, lipsesc, absența lor s-a marcat printr-un spațiu liber: **mohoríci** s. „dar în bani, aldămaș”; **navós** s. „bălgar”. La verb caracterul tranzitiv sau intransitiv s-a specificat numai atunci când marcarea acestuia se impunea: **ghiduseá** vb. tranz. ind. impf. 3 sg. „făcea să rădă prin ghidușii; distra”.

5.2.3. Indicațiilor morfologice le urmează siglele localităților și ale informatorilor (v. *Lista localităților anchetate și a informatorilor*), conform principiilor respectate în glosarele anterioare (v. Gl. Munt., *Prefață*, p. 4).

5.2.4. Glosarea termenilor s-a făcut în concordanță cu forma gramaticală a cuvântului-titlu, în funcție de număr și caz, articol, la substantiv: **blinoáce** s. f. pl. „(un fel de) clătite”, **pépeni** s. m. pl. „castraveți”, **vorótele** s. f. pl. art. „porțile”.

5.2.5. Pentru definirea termenilor s-a apelat la sinonime din limba comună (**bernevécii** s. m. pl. art. „pantalonii”: **calicít**, **a** ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. „a schilodit, a făcut c a l i c”; atunci când în definiție a fost folosit un termen din glosar acesta este scris spațiat (cf. exemplul *a calicit*).

5.2.6. De la caz la caz, termenii au fost ilustrați prin exemple literarizate, cu excepția cuvântului-titlu la nivelul textului: **bileám** vb. ind. impf. 1 sg. „albeam pânza prin muiere repetată în apă și expunere la soare” (*Pânza o gîlém până să făcea balaie*).

5.3. În prezentarea alineatului I au fost adoptate următoarele soluții:

5.3.1. Când cuvântul-titlu a fost întâlnit cu un determinant acesta din urmă a fost situat după indicațiile gramaticale: **căsă** s. f. **1.** „cameră” **2.** art. ~-a **măre**.

5.3.2. În situația sintagmei determinat – determinant, pentru tratare s-a preferat termenul care conferă specificitate structurii (**scroăfă** s. „femela porcului”. **2.** ~ *zoioásă* „injurie la adresa unei femei murdare”. Celălalt termen este menționat alfabetic cu trimiterea de rigoare (**zoiós**, f. *zoioásă*, pl. *zoioáse* **1.** [d. nisip] „cu impurități”. **2.** [d. un om]; în expr. *scroăfă* ~ v. **scroăfă 2°**.

5.3.3. Când cuvântul a avut mai multe sensuri, în ordonarea acestora s-a avut în vedere:

– fie numărul atestărilor (**nică 1°** pron. negat. AVIIa, d, BVa, b, GVIIa, b, TVIIb, VIII „nimic”. **2°** adv. negat. AVIIa, d, DVIIa „deloc”).

– fie sensul, acordându-i-se prioritate celui mai cunoscut (**nántă** adj. f. DVIIa **1°** „înaltă”. **2°** pl. *nánte* AVIIb „adânci”: [În lagăr] *ne-o dat la săpat tranșeie nántă*).

Uneori, coroborarea celor două criterii coincide cu repetarea fiecăruia în parte (**robótă** s. f. **1°** DVIIa, GVIIa, b, TVIIa, b, VVIIa, VIII „muncă”. **2°** BVa „loc de muncă, serviciu” (*De la robótă i-a adus săcrii*).

5.4. Alineatul al II-lea conține formele flexionare atestate în afara cuvântului-titlu, menționate similar cu acesta: în variantă literarizată, cu indicațiile necesare convenite și cu siglele localităților și ale informatorilor.

Comparativ cu glosarele anterioare (Gl. Olt., Gl. Munt., Gl. Dobr.), în privința acestui alineat, s-a optat diferit pentru situații diferite. De pildă, pluralul substantivelor și al adjectivelor, ca și forma de feminin a adjectivelor au fost „transferate” în alineatul I, după cuvântul-titlu (**miniștergúrá** s. f., pl. *miniștergúri* BVa, DVIIa, b, c, GVIIa, VVII și *miniștergúre* VVII „prosop”; **mitél** adj. AVIIb, BVa, GVIIa, VVIIa, f. *mitică* AVIIb, BVa, VII, DVIIa, GVIIb, TVIIa, b, VIII, pl. *mitéi* AVIIb, c, BVa, VVIIa, b, f. *mitéle* AVIIc „mic, mititel”).

5.5. Alineatul al III-lea sau, după caz, al II-lea cuprinde variantele fonetice și/sau morfologice ale cuvântului-titlu, redate, de asemenea, în formă literarizată, însoțite de indicațiile gramaticale și de siglele corespunzătoare; și în acest alineat s-au operat modificări, deoarece atunci când era vorba de o singură variantă în raport cu termenul din titlul articolului, având un sens distinct, aceasta a fost promovată în alineatul I, pentru simplificarea prezentării (**méstecă 1°** vb. ind. prez. 3 sg. BVa [d. cloșcă] „rotește ouăle pe care le clocește, le amestecă”. **2°** var. *améstec* vb. ind. prez. 1 sg. AVIIa „mestec mămăligă”).

5.5.1. În problema categoriilor de *v a r i a n t e*, la cele fonetice au fost incluse formele apărute în urma unor modificări fonetice proprii graiurilor descrise:

- schimbarea de accent: *bólnav* adj. DVIIa, f. *bólnavă* AVIIb, BVa, GVIIb, VVII, pl. *bólnavi* GVIIb;
- accidente fonetice de felul următor:
 - a. asimilare: *fiór* < *fuior* DV, VIIb, c;
 - b. disimilare (totală): *castavéři* < *castraveři* TVIIa;
 - c. haplogogie: *învăluci* < *învălătuci* TVIIa; *páncele* < *pántecele* AVIIc; *rištór* < *răștitor* DVIIa; *stământă* < *săptămână* BVa;
 - d. metateză: *jisitorésc* < *sijitoresc* < *sujitoresc* GVIIa; *pușitel* < *pușintel* AVIIc, d;
 - e. anticipare: *vaviám* < *aveam* (*aviam*) BVb;
 - f. afereză: *șa* < *așa* (*și*) BVb, VVIIa;
 - g. anaptixă: *răcâni* < *răcni* BVa, b, TVIIa.

5.5.2. La variante morfologice au fost grupate forme provenite din situații precum:

- schimbare de gen la substantive: *jólciul* s. art. GVIIa „fiera”, var. *jólga* s. f. art. BVa;
- schimbare de conjugare la verbe: *prăbuiám* vb. ind. impf. 1 sg. VVII „încercam, probam”; var. *próbu* vb. ind. prez. 1 sg. GVIIa.

Autorii lucrării au contribuit la realizarea secțiunilor incluse în acest volum după cum urmează:

- 1) Transcrierea fonetică a textelor a fost realizată de Maria Marin (MM), Victorela Neagoe (VN), Vasile Pavel (VP) (vezi indicațiile de la începutul fiecărei localități).
- 2) Glosarul a fost întocmit de Iulia Mărgărit.
- 3) Inventarul împrumuturilor neoslave neadaptate la sistemul limbii române, însoțit de glosarea termenilor, a fost alcătuit de Iulia Mărgărit.
- 4) Părțile introductive: *Introducere*, *Lista localităților și a informatorilor* au fost redactate de Victorela Neagoe.
- 5) Studiul lingvistic a fost realizat de Victorela Neagoe (*Fonetica*, *Observații asupra sintaxei* și subcapitolul *Prepoziția*) și de Maria Marin (*Morfosintaxa și Concluzii*).

LISTA LOCALITĂȚILOR ȘI A INFORMATORILOR*

ALEXANDROVKA (popular *Lixandrovca, Alexandruca*), raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev. Localitatea – una dintre așezările cele mai vechi din regiune, întemeiată, după tradiție, în veacul al XVIII-lea – este situată pe malul stâng al Bugului, la 120 km nord-vest de orașul Nikolaev și la 15 km nord de orașul Voznesensk.

Localitatea a făcut parte din satele de grăniceri (cu populație românească), fondate de țarina Ecaterina a II-a a Rusiei în secolul al XVIII-lea, cu scopul de a întări frontiera nou-creată spre vest, în urma câștigării războaielor purtate cu Imperiul Otoman și de a coloniza stepa până atunci nepopulată.

În decurs de zece ani (1753–1765), au fost colonizați și împroprietăriți peste Nistru 1800 de moldoveni care au constituit companii militaro-agricole (cf. REB II: 538), creându-se, astfel, o graniță militarizată a Imperiului spre vest și spre sud.

După 1792, Ecaterina a II-a a împărțit vaste domenii unor boieri moldoveni care au înființat încă vreo 20 de sate moldovenești, aducând cu ei peste patru mii de moldoveni (cf. Dabija 1991: 18; REB II: 539).

Satul are două mahalale mai importante, *Mocăni* și *Josăni*, și patru cătune cu populație mixtă: *Hutor Kremenciuc* (26 familii de moldoveni identificate), *Hutor Kirovo* (44 familii de moldoveni), *Hutor Zeleni Iar* (76 familii de moldoveni) și *Imenie Sovhoz* (2 familii de moldoveni). Recensământul din 1942 a înregistrat 1081 familii de moldoveni cu 3775 de suflete, 65 de căsătorii mixte și 659 de familii în care limba română era vorbită deopotrivă de părinți și de către copii (cf. REB I: 53). Elementul ucrainean era minoritar (REB II: 13). Din numărul de 148 de familii de moldoveni identificate de echipele REB, în cele patru cătune ale localității, numai în 36 limba română era vorbită de toți membrii, indiferent de generație. Față de situația din 1942, în anchetele noastre, am constatat, după mărturia localnicilor, că *tinerii nu grăiesc moldovenește, chiar tojă din Moldova* (VIIa). Subiectul Velha Nadia (VIIb) povestește că nepoatele unei bătrâne venite de curând din Republica Moldova *nu grăiesc la baba aiasta vopșe. Nu grăiesc moldovenește la baba*.

* Datele prezentate de noi trebuie raportate la situația din perioada anchetelor de teren (1996, 1998).

În 1929, în timpul colectivizării, *au fost răsculăciți* [= deschiaburiți] și deportați 200 de moldoveni (REB II: 13–14). Piatra de la casele celor deportați a fost folosită pentru a se consolida terasamentul căii ferate care trece prin apropiere de sat (cf. REB II: 36).

Până la cel de al Doilea Război Mondial, a funcționat o școală cu predare în limba română unde s-a folosit o vreme alfabetul latin. În 1940, școala a fost desființată de administrația germană, care a deschis școli cu predare în limba ucraineană în toate satele din Ucraina, inclusiv în cele cu populație majoritar românească (cf. REB I: 62).

Ocupațiile principale au fost și sunt agricultura și oieritul. Înainte de război, cei mai săraci lucrau *la șahta* [„mina, cariera”] *de chiatră sălbatecă de lângă sat, unde agonisea și copiii* (REB II: 13). Se făcea negoț cu vite la Odessa. În localitate existau uzina hidroelectrică a regiunii și trei colhozuri. Se creștea pește în orezării. Existau, de asemenea, pe lângă fiecare colhoz, o fabrică de prelucrat cânepa, club, dispensar medical, maternitate și creșe (cf. REB II: 349).

Înainte de Primul Război Mondial și, deci, de instaurarea regimului comunist, datorită poziției sale geografice, pe malul Bugului navigabil și în apropierea unei importante căi de comunicație, Kirovograd – Voznesensk – Nikolaev – Odessa, localitatea Alexandrovka se număra printre satele bogate din regiune.

Numele de familie moldovenești înregistrate de către echipele REB (II, 13–14, 95–104): *Arcuș, Arnăut, Babmândra, Bahrin, Baidani, Barbănouă, Bârnagă, Bâtcă, Bericol, Bisericăveche, Bolocan, Bordeianu, Bubărău, Buduluța, Bulățelu, Bulhac, Bușa, Casap, Cărăușan, Cerpica, Cheptea, Chiafa, Chirca, Chitan, Chiverean, Ciobanu, Ciobotariu, Cojocar, Colț, Cornea, Coropca, Cotruș, Dirma, Dobrin, Dobriță, Fâstâc, Furdui, Gâlcă, Gâștemulte, Gheba, Gheorghe, Globa, Goduleanu, Gratii, Hologhiț, Huludeț, Iordache, Josan, Loghîn, Lupașcu, Maimescu, Marițescu, Mălai, Mămăligă, Mereanu, Miercanu, Mititelu, Momescu, Musteață, Nichifor, Niculiță, Novac, Răzmeriță, Roșca, Rotaru, Secăr, Silvestru, Solomon, Stăjilă, Talpă, Tălmaci, Tătaru, Timuș, Titu, Turcuman, Turtă, Țurcan, Vârlanu, Veveriță, Vineri, Vozian.*

Alte nume de familie au fost înregistrate în ancheta noastră: *Cățenco, Dumitraș, Fendoc/ Fendic, Hloba, Holodeț, Lungu, Maimescul, Palii, Ursul, Velha.*

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, din ordinul Reich-ului, tinerii moldoveni (din satele din Ucraina), au fost trimiși forțat la muncă în Germania (vezi textele despre *Deportarea în Germania*).

Correspunde punctului cartografic 210 din ALM.

La data anchetei ALM, în localitate erau 800 de familii de moldoveni și 800 familii ruși/ucraineni. Existau o școală medie ucraineană, 3 școli ucrainene de 4 ani, o bibliotecă, un club, spital și farmacie.

În sat funcționau o moară și mai multe fabrici: de ulei, de cherestea, precum și o carieră de piatră.

Dobrița Ivanovici Mihail [VIII], 72 de ani. A urmat prima clasă în limba română, apoi următoarele, în limba ucraineană. A lucrat la cariera de piatră și în industrie, apoi în colhoz. A circulat în mai multe orașe din spațiul sovietic, inclusiv în sudul Basarabiei (Reni, Ismail). Este fratele subiectului Mihalenco Maria.

Jecul Liuba [VIIa], 71 de ani; 7 clase în limba ucraineană. Tatăl subiectului a fost ucrainean, iar mama moldoveancă. Până a intrat la școală nu a știut limba rusă, dar nici limba română, pentru că în familie s-a vorbit exclusiv limba ucraineană. Subiectul a învățat să vorbească românește de la soacra ei, după ce s-a măritat: *Eu m-am măritat încoace, da soacra mea nu știa nică a grăi rusăște. Nică. Eu grăiam ucrainește. Ea razbirea, da ea moldovenește la mine grăia.* Are doi copii, o fată și un băiat, care locuiesc la est de Bug. A lucrat în colhoz. Vorbește foarte frumos românește și cu participare afectivă.

Velha Nadia [VIIb], 70 de ani; 4 clase: primele două în limba română, iar ultimele în ucraineană. A fost deportată în Germania. Cunoaște limba ucraineană și câteva cuvinte nemțești. Mama subiectului a fost originară din satul Serbulovka, raionul Elaneț, regiunea Nikolaev, localitate cu populație românească. Soțul ei a fost rus, originar din Siberia. Nu are copii. Oficial, nu a fost căsătorită, Velha fiind *pe numele lu tata*.

Dobrița Clava, după părinți *Vericul* [VIIc], 66 de ani; 5 clase în limba ucraineană. A muncit în colhoz, iar, în prezent, este pensionară. Soțul ei este moldovean. Are doi băieți.

Mihalenco Maria (Mașa), a lu Dobriță [VIId], 78 de ani; 3 clase în limba română. A lucrat douăzeci și trei de ani în colhoz, ca îngrijitoare la vaci, de unde a ieșit la pensie. Soțul, mort în cel de al Doilea Război Mondial, a fost moldovean. Are doi copii. Este sora subiectului *Dobrița Ivanovici Mihail*. Povestește frumos. Sesizează diferențele de exprimare dintre ea și membrii echipei de cercetători: *ca când ca noi vorbiți, da nu chiar ca noi*.

SERBULOVKA (numele popular *Serbuca*), raionul Elaneț, regiunea Nikolaev, este situată pe malul stâng al Bugului, la o distanță de 35 km de fluviu și la 40 km est de orașul Voznesensk.

Regiunea, revenind Ucrainei *de jure*, numele oficial rusesc *Bolșaiia Serbulovka* a fost tradus relativ recent în ucraineană: *Velikoserbulivka*.

După tradiție, localitatea datează din secolul al XVIII-lea, ca, de altfel, întreaga insulă etnică românească din jurul orașului Voznesensk (Șcerbani, Alexandrovka, Konstantinovka, Novogrigorievka), fiind întemeiată în timpul țarinei Ecaterina a II-a a Rusiei.

Serbulovka face parte din grupul satelor denumite de localnici „din câmp” sau „de pe deal”, în opoziție cu cele numite „de pe apă”, mai sărace (cf. REB II: 13, 173).

La data anchetelor REB, Serbulovka era considerat un sat românesc mare: *Vo 1000 de case, dacă n-a și mai mult de o mie* (REB I: 185; II: 15).

Informatoarea Zina Veremeinco afirma că *la noi satu moldoveni mulț o murit de-amu. Da' mulț o mai vinit di alte părți, de-acolo de la voi, de la Chișiniou, de la Moldova.*

Recensământul pentru identificarea familiilor moldovenești de la est de Bug, efectuat în 1942, a înregistrat un număr de 1461 de moldoveni din totalul de 1965 de locuitori. Din cele 501 familii moldovenești, în 399 graiul moldovenesc era vorbit de toate generațiile. Căsătoriile mixte erau rare (cf. REB I: 55).

Ocupațiile de bază, până la colectivizare, au fost agricultura și creșterea oilor. Datorită numărului mare de oi din vatra satului, locuitorii erau numiți „tare oioși” (cf. REB II: 13).

Colectivizarea din 1929 a condus la diminuarea demografică, determinată de numărul mare de persoane deportate sau dispersate în regiunile industrializate.

Numeroase case au rămas pustii. Din 1000 de familii cu 5000 de membri au rămas în localitate doar 400 de familii (2000 de persoane) (cf. REB II: 16).

Colectivizarea a produs și un fenomen antropogeografic de roire în afara comunității și de întemeiere a unor *hutore* (cătune). Serbulovka a avut un aport demografic important la crearea numeroaselor așezări minore din zona Voznesensk. Exodul sătenilor înstăriți, precum și al generației tinere s-a produs din motive politice, economice și social-administrative.

Între 1931 și 1939, a funcționat o școală în limba maternă în care s-a folosit alfabetul latin pentru o scurtă perioadă, iar apoi s-a revenit la cel chirilic: *cinci ani moldovenești. Moldovenești și am scris, moldovenești și-am cetit, fsio. Și-apoi ne-o perevedit de-amu rusăști* (VIII).

Învățământul în limba maternă a fost suspendat de ocupația germană, fiind înlocuit cu cel în limba ucraineană (cf. REB I: 43, 62; II: 27, 159, 567).

Biserica veche, construită din lemn, *o prăvălit-o* după cel de al Doilea Război Mondial.

Reproducem lista numelor moldovenești de familie înregistrate în anchetele REB (II: 90): **Albul**¹, **Barcari**, *Bârcă*, *Biliboancă*, *Blidaru*, *Bobmândră*, *Bontu*, **Bounegru**, **Burlaca**, **Cărăuș**, *Chișleag*, *Cocul*, *Cojocar*, *Croitoru*, *Curbanu*, *Fanin*, *Friga*, *Gheorghieș*, **Gheorghită**, *Grosul*, *Iacob*, *Ignat*, *Jebeniță*, **Josan**, *Jurăscu*, **Lungul**, *Mertic*, *Moldovan*, *Munteanu*, *Nedelcu*, *Negruț*, *Oancea*, *Pânzul*, *Pârnachi*, *Porumbiu*, *Prodan*, *Rachianu*, *Roșca*, *Rotaru*, *Sache*, *Sandu*, *Sărăceanu*, *Sârbu*, *Schielea*, *Slobodan*, *Stângaciu*, *Stelea*, *Stovul*, *Șelariu*, *Triftul*, *Tătaru*, *Tincănescu*, *Turcan*, **Turtă**, **Țarălungă**, *Țăranu*, *Vasilache*, *Văzul*, *Veveriță*, *Zahei* pe care o completăm cu numele de familie înregistrate în ancheta noastră: *Bondariuc*, *Brăilean*, *Bulanca*, *Cebanov*, *Ciobanu*, *Dabija*, *Darienco*, *Diordița*, *Ghincul*, *Gorobeș*, *Grindei*, *Hâncu*, *Leptuga*, *Nertic*, *Oachi*, *Paiul*, *Serbul*, *Tatarin*.

Microtoponimia din vatra satului este românească. S-au păstrat mai ales toponimele care indică o relație de proprietate, și anume cele care se referă la terenuri stăpânite odinioară de particulari sau la locuri unde s-au construit fântâni în câmp: *Valea Sârbului*, *Frunză*, *Ianovca*, *Nicolțca*; *Fântâna lu Danțanu*, *Fântâna lu dea' Anton Hâncu*, *Fântâna a lu Hapca*, *Fântâna lu Paiu*, *Fântâna lu Rozmeriță*.

Într-una din sălile muzeului din localitate sunt afișate trei panouri pe care figurează, întru veșnică amintire pentru urmași, scris cu litere chirilice, numele moldovenilor morți sau dispăruți în cel de al Doilea Război Mondial, precum și numele moldovenilor deportați în Germania.

În continuare, reproducem, în ordine alfabetică, lista completă a antroponimelor de pe aceste panouri, care ilustrează componența etnică a satului și ponderea semnificativă a elementului moldovenesc în localitate până în preajma celui de al Doilea Război Mondial: *Albul*, *Babmândra*, *Barcari*, *Bovnegra*, *Bouroșu*, *Breilean*, *Bulancea*, *Carauș*, *Cecoltan*, *Chișleac*, *Ciubotari*, *Ciuciumengo*, *Ciumac*, *Chișleac*, *Cojuhari*, *Diordița*, *Dobrin*, *Donțan*, *Falico*, *Furtatul*, *Furtatov*, *Ghincul (Ghencul)*, *Gonța*, *Grosul*, *Hencul (Hâncu)*, *Jurescul*, *Josan*, *Lati(i)*, *Leptuha*, *Lungul*, *Moldovanov*, *Muntian*, *Negruța*, *Nertic*, *Oancea*, *Papescu*, *Pinzul*, *Roșco*, *Rotari*, *Sârmă*, *Serbul*, *Sorocean(u)*, *Stângaci*, *Stogul*, *Șelari*, *Șlicari*, *Tarilungă*, *Tatarov*, *Toftul*, *Turta*, *Vasalati*, *Veverița*, *Voitul*.

Menționăm că douăzeci dintre numele de la rubrica celor decedați apar și la cea referitoare la deportați.

Printre numele de botez apar mai frecvent: *Avram*, *Axente*, *Cornea*, *Haralampi*, *Ilarion*, *Isaac*, *Safron*.

Serbulovka figurează în ALM la punctul cartografic 48.

¹ Am evidențiat grafic prin litere aldine numele proprii confirmate de subiecții înregistrați în ancheta noastră.

Bounegru Dănilă [VIIIa], 73 de ani. A urmat primele patru clase în limba română, apoi următoarele trei în limba rusă: *patru clasuri am terminat adevărat moldonenești, da și literele era moldavschi, latinschi*. Până a merge la școală, a vorbit exclusiv graiul matern. Are doi copii: fiica a făcut studii superioare la Tiraspol, iar fiul său a absolvit Facultatea de Geografie. Este tatăl subiectului Bounegru Valeriu. Puțin comunicativ, se exprimă în texte scurte.

Sorocean Leonid [VIIIb], 72 de ani; trei clase în limba română și trei în limba rusă. Soția este moldoveancă, născută în localitate.

Veremeinco Zina [VIIa], 73 de ani; cinci clase în limba română. A lucrat în colhoz, apoi zece ani ca bucătăreasă la școală și șapte ca vânzătoare în magazinul sătesc, de unde a ieșit la pensie.

Șelcunova Simionovna Nadejdea [VIIb], 72 de ani. A urmat cinci clase primare în limba română; în ultima clasă a scris românește cu litere chirilice. Clasele a VI-a și a VII-a le-a urmat în limba rusă. În școală cânta românește. În timpul războiului, a fost deportată doi ani în Germania. După ce i-a decedat soțul (rus, originar din Rostov), a muncit în Donbas. Are trei copii: doi locuiesc în oraș, iar unul în sat. Vorbește foarte bine graiul matern. Excelentă povestitoare.

Bounegru Valeriu [VI], 48 de ani. A studiat la Facultatea de Geografie din Tiraspol. A fost președintele Sovietului Raional și prim-secretar. Soția lui este „*cazacică de la Don*”. Vorbește bine limba română. Intervine frecvent, cu completări interesante, în relatările tatălui său, subiectul Bounegru Dănilă. Are două fete.

Lungul Galina [V], 56 de ani; șapte clase în limba rusă. În școală a învățat să cânte moldovenește. A lucrat în colhoz. Cu soțul ei vorbește graiul matern, dar cu copiii comunică exclusiv rusește. Mărturisește că cei trei copii ai ei înțeleg moldovenește: *to cisto!* Binevoitoare. Povestește frumos.

NOVOGRIGORIEVKA (numele vechi: *Târgu* sau *Târgu Frumos*), raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, este situată pe malul stâng al Bugului, pe o lungime de 3 km, la 10 km sud-sud-est de orașul Voznesensk, pe șoseaua care duce spre Nikolaev.

Novogrigorievka face parte din grupul satelor numite de localnici „de pe apă”, fiind întemeiat în jurul anului 1740 din elementele românești venite din Basarabia, Moldova și Dobrogea (cf. REB I: 143).

Denumirea oficială a fost dată după numele generalului guvernator Grigore Potemkin, favorit al țarinei Ecaterina a II-a. Acesta a încercat să facă un plan de urbanizare a comunității (rămas nerealizat) și a ctitorit

biserica în 1766, construită din piatra luată de la cele trei meceturi turcești, existente pe raza comunității.

Între 1933 și 1938, biserica a devenit magazie, iar, apoi, a fost transformată în sală de spectacole.

Denumirea veche, românească, *Târgu*, amintește de iarmaroacele care se organizau cu prilejul anumitor sărbători calendaristice (cf. REB II: 14).

Localitatea are patru mahalale: Cardon, Cutoc, Mahala (sau Rohatka) și Kuciurgur (informație obținută de la informatoarea Clava Stoica Silistrean; cf. REB I: 143).

Din mărturiile localnicilor, satul a fost la început „cordon” [= kardon] de cazaci zaporozjeni care apărau regiunea de atacurile turcești, iar moldovenii au fost aduși de către aceștia (cf. REB II: 41).

În 1942, au fost identificate 401 familii moldovenești, 52 de familii mixte (moldoveni și ucraineni) și 10 familii de ucraineni (cf. REB I: 142). În 266 de familii, limba maternă era utilizată de toate generațiile (cf. REB I: 53; II: 14).

După „răsculăcit” (1929) și după foametea din 1933, numărul familiilor s-a redus la jumătate (cf. REB I: 142; II: 16). Cincisprezece familii de „culaci” au fost deportate în Siberia, iar un număr însemnat de țărani s-au îndreptat spre centrele industriale din proximitate și spre Donbas. Drept urmare, satul s-a depopulat, iar multe dintre case au rămas în paragină.

Sub regimul țarist a funcționat o școală bisericească, transformată în 1910 în „zemska” [= școală de stat]. În 1931, în timpul sovietelor, limba de predare în școală va fi limba „moldovenească”, până în 1938, când administrația germană reintroduce limba ucraineană (REB I: 143).

Ocupațiile de bază erau agricultura și oieritul. O parte dintre localnici au fost muncitori în carierele de piatră.

În anii celui de al Doilea Război Mondial, existau 3 colhozuri: „Engels”, „Marx” și „Cervone Joltin” (cf. REB I: 144; II: 41, 42).

În prima jumătate a secolului trecut, se constată că formele de viață tradițională erau în disoluție (REB I: 70) și că procesul de deznaționalizare se intensifica. Folclorul românesc era aproape dispărut. Se cântă numai cântece ucrainene (REB I: 42)². Nu există conștiință de neam. Deși se înțeleg cu cercetătorii REB, ei cred că moldovenii și românii sunt două neamuri diferite (REB I: 61).

Numele de familie înregistrate de REB (II: 89; 95–104): *Apostol*, *Arcușa*, *Armăluță*, *Arnăut*, *Bânzar*, *Bârlădeanu*, *Bercu*, *Bucuros*, *Bulat*,

² Ștefănuță (1937) a constatat că și în satele situate pe malul drept al Nistrului, între Tighina și Cetatea Albă, locuitorii cântă la petreceri și de sărbători, în egală măsură, atât în ucraineană, cât și în graiul matern.

Bunduc, Bușa, Cațap, Cerchez, Chistol, Ciobanu, Ciobotaru, Ciolac, Copaci, Croitoru, Cuzmen, Danuțan, Darie, Dogariu, Gâlcă, Halunga, Hărțac, Ieșanu, Lupu, Matiaș, Niculin, Portean, Prepeliță, Pristupa, Rudoi, Savineț, Silistreanu, Sorocean, Spira, Stoian, Stoica, Știrbătei, Todirașcu, Topor, Țigănaș, Țonea, Vărzaru, Voicilă.

Un număr însemnat de săteni au pierit în timpul războiului. În memoria celor căzuți pe front, în școală s-a înființat un mic muzeu, unde figurează, pe panouri fixate pe pereți, numele eroilor moldoveni: *Bujniță, Cebanov, Corda, Cotruța, Dârdul, Dogarev, Galușko, Groza, Gurmaza, Holgeak, Iuvița, Musteață, Malancă, Merleanunov, Moldavanov, Muntean, Negruțchi, Purice, Rusolov, Sârmă, Selestrean, Serbulov, Tistol, Topalov, Țira, Țurcan, Varzari.*

ALM–Anexă: 60 consemnează (pentru perioada efectuării anchetei) 300 de familii moldovenești și 50 ucrainene/rusești. În sat, funcționa o școală de 7 ani cu predare în limba ucraineană, o bibliotecă, un club și un spital. Localitatea avea moară și o fabrică de cherestea. Locuitorii sunt originari din zona Izmail. Localitatea reprezintă punctul cartografic 165 din ALM.

Săvineț Timoftei [= VIII], 90 de ani; 2 clase în limba ucraineană. Deplasări din Crimeea până în Bulgaria, în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

Are patru copii, toți plecați din sat. Este un bun cunoscător al realităților locale, dar vorbește românește cu mare dificultate.

Stoica Clava (Klavdia), după tată *Silistrean*, 83 de ani; 3 clase în limba rusă. Cei trei copii locuiesc în diverse localități (urbane) din zonă. Foarte bună păstrătoare a limbii materne, participă la povestire cu mult interes.

ȘCERBANI (numele popular *Șerbani*), raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, este așezat la 35 km sud-est de orașul Voznesensk și la 22 km nord-est de Noua Odesa (cf. REB I: 187; II: 173). Împreună cu Suboțî (pct. 233), Serbulovka (pct. 48) și alte câteva localități identificate de REB, Șcerbani formează grupul satelor denumite de localnici „din câmp”, în opoziție cu cele care urmează cursul Bugului, cunoscute cu numele „de pe apă”. Locuitorii satelor „din câmp” erau porecliți de ceilalți moldoveni de la Bug cu epitetul „tare oioși” (cf. REB II: 18).

După tradiția locală, satul ar fi fost întemeiat în secolul al XVIII-lea, de un basarabean bogat: „O venit unu cu oi multe (1000) din Basarabia și de pe numele lui, Șerbul, a dat numele satului”; „Șerbul și-a așezat târla între două ape – Ielanița și Valea Șerbanului” (sau Fântan) (cf. REB I: 187).

Unul dintre subiecții echipei REB (I: 190) amintește trei ulițe, existente la sfârșitul secolului al XIX-lea, al căror nume probează originea celor care

s-au așezat în sat la diferite date: *Rotenii*, moldoveni originari din satele constituite ca așezări militarizate, grănicerești (Roata a VII-a din Bazinul Donețului și Roata a X-a – Kanij³), *Mântenii*, munteni veniți de pe malurile Bugului, și *Prisilenii* (formă sincopată a termenului *perisilenți* „ucraineni sau moldoveni așezați ulterior).

În sat, numai o uliță era locuită de ucraineni (cf. REB II: 15). Recensământul din 1942–1943 a înregistrat 386 familii moldovenești, dintre care 83 erau mixte. Numărul total al locuitorilor era, la acea dată, de 1379 moldoveni, 363 ucraineni, 9 germani și un bulgar.

Înainte de „răsculăcit” (1929) erau 1000 de familii de moldoveni. După 1929, au rămas numai 500 de familii și, prin urmare, numărul moldovenilor s-a înjumătățit (cf. REB II: 16).

La diminuarea demografică accelerată după Primul Război Mondial au contribuit: Revoluția din 1917, foametea din 1921 și, mai ales, cea din 1931–1932, care a dus la moartea a peste 150 de oameni, eveniment păstrat în memoria colectivității.

„Pâine o fost, da așa a vrut s-o facă. Ne-a luat chita din casă. Scutura prin casă. Au murit mulți, 300 [cifra adevărată: 150], pentru că nu mai aveau oamenii trăsuri cu ce să meargă după pâine. Au mâncat oamenii raznă [„diferită, diversă”] buruiiană” (cf. REB I: 191).

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, ocupațiile de bază au fost creșterea oilor, a cornutelor și agricultura. De asemenea, se făcea negoț cu lână. Dezvoltarea economică a satului s-a datorat cererii de grâne, mult căutate după Pacea de la Adrianopol (1829). Datorită prosperității, așezarea a evoluat spre un „horod cu bazar și tăt cistu” (cf. REB II: 191).

Până în 1917, mica industrie locală era înfloritoare: au existat 7 prăvălii, ateliere de fierărie, lemnărie (dogărie și tâmplărie), 9 croitorii, 7 cizmării. Funcționau 4 mori (proprietarii fiind 2 germani, 1 polonez și 1 moldovean) și 3 mori de vânt (cf. REB I: 188).

Primul colhoz a fost înființat în 1929, iar, ulterior, încă două.

Între 1930 și 1934, au funcționat cinci clase paralele în română și în ucraineană, iar în clasele a VI-a și a VII-a se predau ore de limba română.

În anii '40, localnicii nu doreau reînființarea școlilor românești: „Și nici părinții și încă copiii nu vreau să învețe moldovenește că de-atâta nu le ajută” (cf. REB I: 190).

³ În urma „răsculăcitului” din 1929, au fost deportate în Siberia numeroase familii. Un număr însemnat de familii au fost nevoite să părăsească satul, îndreptându-se spre centrele industriale din Nikolaev și regiunea carboniferă din Donbas (cf. comentariile din *Introducere*).

Biserica satului a fost închisă în 1932. În timpul sovietelor, au funcționat 5 biblioteci, unde se găseau cărți și gazete în ambele limbi („moldovenească” și ucraineană) (REB I, 190).

Șcerbani a fost considerat o comunitate moldovenească importantă (procesul de slavizare – ucrainizare a fost mai lent decât în așezările de pe Bug), deși și aici s-a constatat că o parte dintre localnici vorbesc cu dificultate idiomul matern, iar alții nu mai știu românește (cf. REB II: 18; REB I: 43).

Numele de familie culese în anchetele REB (II: 90): *Armăluță, Barbă, Barbu, Bogza, Bostan, Brânză, Cătană, Chisea, Croitoru, Diman, Druță, Fâstâc, Gălușcă, Gâlcă, Hodulean, Iordache, Irimiță, Lepădat, Lubeniță, Mihalache, Munteanu, Pascalu, Rotaru, Sorocean, Spânul, Spinachi, Știrbu, Tecuci, Țăruș, Ursul.*

Șvaica Evghenia, poreclită *Țėruș*, 71 de ani, 4 clase în limba ucraineană. Deși la începutul discuției cu cercetătorii declară că nu știe să numere și, în general, să vorbească moldovenește, pe parcursul înregistrării își amintește treptat o serie de cuvinte și forme din limba maternă și, în consecință, în pofida stării precare a sănătății, îi face plăcere să stea de vorbă, descoperind parcă lucruri pe care nu și-ar fi închipuit că le mai știe.

KONSTANTINOVKA, raionul Arbuzinsk, regiunea Nikolaev, se află pe malul stâng al Bugului, la o distanță de 45 km nord de orașul Voznesensk și la 40 km sud de Pervomaisk. Denumirea populară este *Constantinuca* (cf. REB II: 13).

Ca și celelalte sate din regiunea Voznesensk (Alexandrovka, Șcerbani, Serbulovka, Novogrigorievka), Konstantinovka a fost întemeiat în timpul domniei țarinei Ecaterina a II-a (1762–1796).

Înainte de „răsculăcit”, au existat 600 de familii de moldoveni (3000 de suflete). După deportarea *culacilor*, în 1929, în timpul bolșevismului, numărul familiilor rămase în localitate s-a redus la 400 (cf. REB II: 13, 14, 16, 612).

La data anchetei REB (II: 35), elementul românesc exista în proporție de 75%: *ei amu s-o făcut mai mult ruși; înainte, jumătate erau moldoveni. Ei înainte nu vrea să spună că era moldoveni. Căntă la o nuntă, făcea pe adetu rușilor, ca la boier. Cei mai săraci, ținea după adetu moldovenesc* (REB II: 13).

În localitate nu a existat școală cu predare în limba română.

Față de alte comunități cu populație românească situate pe malul Bugului (Martânoșa, Gruzskoe), unde limba română era vorbită deopotrivă de toți membrii comunității, inclusiv de către copii, care nu cunosc limba

oficială până merg la școală, Konstantinovka (și Serbulovka) constituia, la data anchetei REB, o zonă „intermediară” în ceea ce privește gradul de conservare a idiomului matern.

Ancheta noastră, în limitele timpului avut la dispoziție, a constatat a s i m i l a r e a completă, din punct de vedere lingvistic, a elementului românesc.

Din motive independente de voința dialectologilor români, ancheta nu s-a desfășurat în condiții optime, astfel încât nu a fost posibilă înregistrarea mai multor subiecți.

Reproducem numele de familie înregistrate de către echipele REB (II: 88, 94–104): *Basarab, Bârbaga, Băluță, Bragari, Bucovan, Carp, Căpățână, Cerban, Cheptea, Chilug, Ciobanca, Ciobanu, Ciocan, Cornea, Dicusar, Dorul, Drăgan, Furtună, Gâlcă, Găștemult, Heștemult, Iliăș, Lăpușneanu, Lopată, Macul, Margin, Mazaru, Munteanu, Orhei, Pântea, Percuță, Popescu, Procopie, Rasol, Robul, Roșca, Salahor, Sopun, Spătar, Stoica, Stratulat, Talpă, Toma, Tudosiu, Țurcan, Vădan, Vătășan, Vâjul.*

Tabloul onomastic reprodus aici constituie dovada că elementul românesc (destul de numeros) provenea atât din Basarabia (*Dicusar, Găștemult* etc.), cât și din Transilvania (*Drăgan, Țurcan*) sau din Muntenia (*Munteanu, Popescu*), confirmând puținele știri istorice. Nume de familie românești am identificat și pe crucile din cimitir: *Andronachi, Blănuța, Bragari, Cheptea, Costin, Fortună, Machedoneț, Răsol, Tilug, Volohov, Zaporojean.*

Cheptea Lucheria [VII], 78 de ani, nu are școală. Soțul informatoarei a fost rus. Vorbește greoi, fiind necesară intervenția repetată a anchetatorului pentru a obține doar texte foarte scurte. Frecvent, recurge la limba rusă. La rugămintea dialectologilor de a utiliza graiul matern, subiectul răspunde constant: *nu pre pot.*

DIKOVKA (numele popular *Dicheuca*), raionul Znamenka, regiunea Kirovograd, localitate consemnată în documente și sub numele *Sambor* și *Vosemnadșataia Rota*, este situată la 60 km nord-est de orașul Kirovograd (fost Elisavetgrad); este străbătută de râul Inguleț. Atestările documentare datează din anii 1761–1762 și 1773. Din mărturiile informatorilor, așezarea ar avea o vechime de peste 430 de ani.

O parte a satului (cea mai întinsă) se numește *Moldovanșcina*, iar cealaltă – *Mahnivka*. Între anii 1930 și 1944, în sat a funcționat o școală românească, iar manualele erau aduse din Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească, din orașele Balta sau Tiraspol. La data anchetei,

în sat existau două școli, una generală și alta medie, ambele cu predare în limba ucraineană.

În localitate există biserică, iar, în ultimii ani, a fost ridicată o mânăstire. Serviciul religios are loc în limba de stat – ucraineană. Ocupațiile de bază sunt agricultura și creșterea vitelor.

Anchetele REB (I: 94) au înregistrat un număr de 665 familii de moldoveni, totalizând 2041 de persoane. A urmat apoi un proces rapid de deznaționalizare și de asimilare lingvistică, astfel încât, ulterior, anchetele ALM–*Anexă* consemnează existența a 250 familii de români-moldoveni din totalul de 1050 de familii. În sat existau o bibliotecă, un club, un spital și o carieră de piatră.

Pe monumentul ridicat în onoarea eroilor căzuți în cel de al Doilea Război Mondial figurează următoarele nume de familie românești: *Burhaz, Burlacu, Cebotari, Celac, Cerchez, Condrescul, Focșa, Grigoraș, Guba, Jurco, Lopată, Nacotă, Nemiș, Nițoi, Radul, Sterpul, Tatarov, Tupalo, Turtă, Untâlo.*

Este punctul cartografic 234 din ALM.

Burhaz Toader (VIII), 80 de ani; 8 clase în limbile română și rusă. A participat la cel de al Doilea Război Mondial *din Crâm până la Berlin*. Prima soție, decedată, a fost moldoveancă, iar cea de-a doua fiind rusoaică, informatorul a pierdut deprinderea de a vorbi curent românește.

Orlovsca Irina, după tată *Lopată* (VIIa), 87 de ani; nu are școală. Dintre cei 5 copii, o fiică locuiește în sat, un fiu într-o localitate vecină, iar ceilalți prin diverse zone ale fostei Uniuni Sovietice. În ciuda vârstei înaintate, este o foarte bună povestitoare și cunoscătoare a obiceiurilor locale; participă intens la cele relatate.

Iegorova Tudosca Antonovna, după tată *Afanasieva* (VIIb), 81 de ani; 2 clase în limba română; cu toate că tatăl era rus, mama fiind însă moldoveancă, toată *semioa* vorbea moldovenește. Bună cunoscătoare a obiceiurilor și a credințelor locale. Este mama informatoarei Cerchez Maria.

Muntianov-Guba Anastasia, zisă *Tasea* (VIIc), 86 de ani; nu are școală. Bună păstrătoare a graiului local, cu un lexic bogat.

Cerchez Maria (V), 62 de ani; 8 clase în limba ucraineană; soțul este rus; este fiica informatoarei Iegorova Tudosca.

GRUZSKOE, raionul Kirovograd, regiunea Kirovograd, este cunoscut și sub denumirile: *Gruzka, Goroșkaia, Oroskaia* (cf. REB II: 856). Localitatea este situată pe malul stâng al Bugului, la 10–12 km vest de orașul Kirovograd, pe șoseaua Kirovograd–Novomirgorod.

Gruzskoe a fost odinioară o așezare curat moldovenească, de tip grăniceresc (era cunoscută și sub numele de *Cetârnadțataia Rota*), datând din secolul al XVIII-lea (cf. REB I: 71). Prima atestare documentară datează din 1774. În perioada celui de al Doilea Război Mondial, în sat existau 904 familii de moldoveni cu „3042 de suflete”. Din totalul familiilor existente, 95 erau mixte. În 829 de familii, limba română era vorbită de toate generațiile (cf. REB I: 71). Echipa Golopenția a constatat „la fața locului, pe teren” că, din cauza deportărilor, o bună parte din sat era în ruină, iar dintre cele cinci mahalale, două erau pustii (REB II: 474). În perioada 1930–1941, a funcționat o școală de 10 clase, cu predare în „limba moldovenească”. Ocupațiile principale au fost agricultura și creșterea oilor. În prezent, majoritatea locuitorilor lucrează în orașul Kirovograd.

Reproducem după REB (II: 92, 94–104) lista numelor de familie înregistrate în 1942: *Alexandru, Avdochia, Banul, Bâtcă, Bordeian, Botez, Brânză, Budulache, Caftan, Cernat, Chetrar, Ciapă, Ciorbă, Codric, Cojocar, Cornea, Corniță, Cucul, Cucuruz, Cumpăn, Curliga, Damaschin, Dobă, Drăgan, Frunză, Fulga, Găină, Gherman, Grotan, Groza, Gurlat, Haga, Halbur, Hanul, Hârjăul, Hodorozea, Iațula, Ieșanul, Josan, Lobișnean, Loghin, Lopată, Lunca, Mămăligă, Onofrei, Orza, Pascal, Pașnicu, Pit, Radul, Rață, Rusul, Sterpul, Talpă, Tihnean, Topor, Țarălungă, Varava, Vlas, Voiț, Zamfir, Zgrivăț.*

Menționăm faptul că în această listă nu se regăsesc numele subiecților anchetati de noi.

Toponimele din vatra satului sunt românești: *Movila Tătarului, Râpa Lungului, Podul lui Leahu, Valea lu Staci, Podul Neamțului.*

În prezent, la nivelul generației vârstnice, graiul moldovenesc este încă relativ bine conservat. Generațiile medii și tânăra au „migrat” la lucru către orașul Kirovograd. Anchetele REB (II: 126) constatau că în localitățile Martinoși (lângă Novomirgorod) și Gruzskoe populația comunică în limba maternă, iar copiii știu numai moldovenește. ALM–*Anexă* consemnează 800 familii exclusiv moldovenești. Funcționa o școală de 7 ani și o școală medie, ambele cu predare în limba ucraineană. Localitatea avea un club și un spital. Este punctul cartografic 232 în ALM.

Hodorozea Vasile, zis a lu Parfenie [VIII], 75 de ani. A urmat 10 clase în limba română în sat, iar, apoi, Institutul Pedagogic la Chișinău. Nu a activat în calitate de profesor. Din 1943 și până a ieșit la pensie a fost contabil la colhoz, la școala și la spitalul din localitate.

Cei doi copii ai informatorului, care locuiesc în orașul Kirovograd, înțeleg limba română: *Băietu mai mult grăiește [decât fata] că-n semia la mine mama nu chiar o știut ... rusăște, da moldovnește grăia.* Se exprimă cu dificultate în limba maternă.

Nertic Ivanovna Valentina [VIIa], 63 de ani; 10 clase în limba ucraineană. A fost profesoară de matematică la școala din sat, de unde a ieșit la pensie. Tatăl ei a fost *ucrainîț*. În familie a vorbit ambele limbi, dar *mai mult moldovenește*. *Nu! acee limbă de eu am auzît-o di la mama și așa eu o știu*. Are doi copii care locuiesc în Kirovograd.

Cozonoc Marcova Nina [VIIb], 66 de ani; 4 clase în limba ucraineană. A lucrat în colhoz, de unde a ieșit la pensie. Are două fete stabilite la Kirovograd. A fost de patru ori în vizită la Chișinău. Nepoții ei înțeleg graiul matern. Este foarte binevoitoare și vorbește curent limba română. Nu cunoaște foarte bine limba rusă.

Straticiu Ivanovici Anatolie [VI], 57 de ani; 10 clase în limba ucraineană. A fost profesor de muzică în orașul Novomirgorod. A efectuat stagiul militar în Gruzia. Deși soția lui este ucraineană, în familie se vorbește mai mult moldovenește. Este fratele informatoarei Nertic Ivanovna Valentina.

MARTÂNOSA, raionul Novomirgorod, regiunea Kirovograd, este cunoscută și sub denumirile *Osima*, *Roata a 8-a*, *Martinoșa*, *Martinoși*. Una dintre cele mai mari așezări de români moldoveni din stepa ucraineană, Martânoșa este situată la 50 km nord-vest de orașul Kirovograd (fost Elisavetgrad).

Prima atestare documentară (1761–1762) datează din vremea edictului dat de țarina Ecaterina a II-a în vederea colonizării regiunii dintre Bug și Nipru, controlată anterior de tătarii Nogai. Această zonă, intrând în componența Rusiei, se va numi *Noua Rusie* (*Noua Serbie*).

Martânoșa, numită și *Roata a 8-a* (*Vosimaia Rota*), a fost întemeiată, ca și alte sate românești din stepa ucraineană cunoscute sub denumirea „Rota”, drept sat de graniță. O parte dintre locuitori proveneau atât dintre moldovenii din Basarabia, cât și dintre „sârbo-românii”, originari din Crișana și Banat, care făceau parte din Regimentul de husari al sârbului Iovan Samoilovici Horvat, colonel în armata austriacă. Acesta crease, cu acordul autorităților ruse, la est de Bug (1756–1760), o largă zonă tampon militarizată, la frontiera cu Turcia și cu Crimeea. Denumirea Martânoșa (ca și numele celorlalte două sate din vecinătate, Panciova – Roata a 9-a și Kanij – Roata a 10-a) se întâlnește pe teritoriul fostei Iugoslavii, la vărsarea Tisei în Dunăre, într-o zonă cu populație românească (cf. REB II: 465).

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, germanii au ridicat din sat tineri români pentru a-i duce în Germania la muncă forțată. Numărul deportaților aflați în lagărele germane în vederea trimiterii lor în Germania era constituit din 550 bărbați moldoveni din satele Martânoșa, Panciova și Kanij (cf. REB I: LXXVI).

Până în 1952–1957 a existat în sat școală românească. În prezent în școală se predă exclusiv în limba ucraineană. Părinții, dar, mai ales, cadrele didactice fac demersuri pe lângă autoritățile ucrainene pentru reînființarea școlii cu predare în limba română.

Echipele REB (II: 126) au constatat că populația comunică în grai moldovenesc, iar copiii, până a merge la școală, vorbesc exclusiv graiul matern.

Populația, astăzi formată din aproximativ 1 300 de familii, este preponderent românească.

Localitatea Martânoșa a fost inclusă în rețeaua de localități anchetate de noi și în 1995, iar textele culese atunci au fost reproduse în TD – Bas.: 165–183.

Ocupația de bază a locuitorilor este agricultura.

Geograful Macari Radul (1910–1971), membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, a fost originar din Martânoșa.

Numele de familie culese pe teren de REB (II: 92): *Arion, Armașu, Banul, Bobână, Bobeica, Bogza, Bordeian, Brânză, Cărăuș, Cercel, Chirilescu, Ciobanu, Ciolac, Colțun, Cosmin, Cufșa, Doagă, Dobrovan, Dorohoi, Drumașu, Filaret, Florea, Gălușcă, Gheorghiaș, Gologan, Horlovanu, Hedeleanu, Huțul, Ilin, Josan, Leahu, Mateiaș, Mândrul, Mârzac, Mortul, Munteanu, Nicoară, Nigară, Nour, Pantazi, Pătrache, Perciun, Pistol, Procopie, Radul, Roșca, Sătrea, Serban, Serpar, Silvestru, Sorocean, Stegari, Sula, Turculeț, Țarălungă, Vartic, Vârstic, Vraghie.*

Microtoponimia satului este românească: *Movila lu Cusoc, Valea Hórodului.*

ALM–*Anexă*: 72 a identificat 1300 familii de moldoveni. În sat exista o școală medie ucraineană, o bibliotecă, un club și un spital. Satul avea două mori și o fabrică de cherestea.

Este punctul cartografic 231 din ALM.

Hruzin Procopovici [VIII], 65 de ani. A urmat 5 clase primare atât în limba română, cât și în cea ucraineană. În timpul celui de al Doilea Război Mondial a ajuns până la Budapesta și la Debrețin.

A lucrat „*în colhoz di când îi dată lumea*”. Nevasta a fost moldoveancă. Are două fete. Vorbește cu dificultate limba maternă.

Ieromca Hana [VIIa], 72 de ani. Numele de fată a fost *Dihocea*. A urmat 4 clase primare în limba română, cu alfabet latin. A lucrat la fermă. În timpul războiului, a muncit în Donbas. A fost deportată la vârsta de 14 ani în Germania, lângă Berlin.

Vorbește frumos limba română. Este binevoitoare și povestește cu plăcere.

Sineacov Iazan Aniuta [VIIb], 73 de ani. A urmat o clasă primară în limba maternă. Până a intra la școală nu știa să vorbească rusește. A fost măritată cu un rus, originar din Panceva, sat învecinat, cu populație mixtă ruso-moldovenească. Are 5 copii. Unul dintre băieți locuiește în Donețk. Este sora subiectului Olea Cadâcov.

Cadâcov Olea [VIIc], 70 de ani. A urmat 4 clase primare în limba rusă. Nu a fost măritată. A muncit la fermă. Mărturisește: *eu nu pot grai chiar bine rusește*. Se completează permanent cu sora ei, încât textele, înregistrate de la cele două informatoare, au aspect dialogat.

Bogdanova Maria [V], 55 de ani. A urmat 7 clase în limba maternă. A fost înfiată de o mătușă care trăia într-o localitate din sudul Republicii Moldova. A trăit printre moldoveni 32 de ani, fapt ce a contribuit la menținerea idiomului matern. S-a întors în satul natal după ce soțul ei, bulgar de origine, a decedat: *Am venit la rodina noastră. N-am fost mulți ai aicea și am venit înapoi. Mama bólnavă, da eu zic a muri. Oi trai până ea-i vie*.

Are simț lingvistic dezvoltat. Realizează diferențele lexicale dintre graiul moldovenesc și limba română literară: *La noi aculé, la voi zic aicea. La voi zice carne, da la noi zice ceolan. La voi zice pâni, da la noi chită. Și la voi târg, da la noi bazar*.

Fiind măritată cu un bulgar, a învățat și limba bulgară. Nemaivorbind bulgărește de zece ani, de când soțul ei a decedat, mărturisește: *de-amu acel iazic eu l-am uitat, da aista [graiul moldovenesc] că câți ani n-am fost acasă, nu l-am uitat și nu poți uita*.

Vorbește foarte frumos, cu multă participare afectivă. Are o fată care locuiește la oraș.

SUBOTȚÎ (numele popular *Subotiț, Subotești*), raionul Znamenka, regiunea Kirovograd. În trecut localitatea s-a numit *Ageamca* și *Cetârnadțataia Rota*; este situată la 20 km nord-est de Kirovograd (fost Elisavetgrad); conform atestărilor documentare, a fost întemeiată în 1761–1762, de către moldovenii colonizați în timpul Ecaterinei a II-a, cu scopul de a apăra granița Rusiei, nou extinsă spre vest, de atacurile tătarilor și ale turcilor. În perioada actuală, moldovenii sunt minoritari, deoarece, în ultima jumătate de secol, în zonă s-au așezat numeroși ruși, ucraineni și bieloruși. Numărul familiilor moldovenești este în continuă descreștere, ca urmare a asimilării și a deznaționalizării.

Între anii 1929 și 1944, a funcționat o școală primară (7 clase) cu predare în limba română, unde au predat învățători români cu studii făcute în orașul Balta (în Transnistria). Astăzi școala este ucraineană.

Biserica de lemn din sat a fost distrusă în anul 1933. În anii 1990, s-a construit o biserică nouă, în care serviciul religios se oficiază în limba slavă veche, în rusă și în ucraineană.

Ocupațiile de bază sunt agricultura și creșterea oilor. O parte dintre moldoveni lucrează în fabricile din localitate sau fac naveta în Kirovograd, unde sunt angajați ca muncitori.

Microtoponimia este românească: *Grădinile a lu Lupeacu, Cartofleanca*. Au fost înregistrate câteva nume românești de familie: *Ursulov, (băiatu) a lu Ursulu, Cozma, Dimănu, Trifan*. Este punctul cartografic 233 din ALM.

ALM–Anexă: 74 a notat 300 familii moldovenești din totalul de 700. În sat era o școală medie cu predare în limba rusă, două cluburi, o bibliotecă. Satul deținea o fabrică de cherestea și o moară.

Fujenko Olga (Olea) (VIIa), 76 de ani; nu are școală; a lucrat, ca tractoristă, în colhoz. În timpul războiului, a făcut parte dintre tinerii moldoveni duși la muncă forțată în Germania. Soțul, moldovean, născut în sat, a fost tractorist la colhoz. Are doi copii rămași în sat. Foarte binevoitoare, cu un grai frumos și cu participare afectivă la cele povestite.

Mogâldea Aniuta (VIIb), 74 de ani; *a urmat la școală șapte ai, ruminește*. A lucrat în colhoz. Povestește cu plăcere; știe să cânte colinde moldovenești. Este cunoscută ca persoană binevoitoare și disponibilă. De curând, a dat un interviu la ziarul „Plaiul Bucovinei” de la Cernăuți.

VOLOȘSKOE, raionul Dnepropetrovsk, regiunea Dnepropetrovsk. Situat în cotul Niprului, pe malul drept, la 22 km sud de orașul Dnepropetrovsk, satul datează din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1770), din vremea țarinei Ecaterina a II-a, și, după tradiția locală, a fost întemeiat de moldovenii „din robie tătarească” (cf. REB I: 125); subiectul VIIIa mărturisește că *ranșe numai moldoveni o fost*. De asemenea, se zice că satul a fost întemeiat de moldovenii aduși de generalul rus Alexandru Suvorov din *Volahia. Este Volahia. De-acolo el ș-o adus. Și el o adus încoace* (VIIIa). Într-o cronică ucraineană se amintește de așezarea unui număr de 44 de munteni în anul 1753.

REB (II: 462) constată că procesul de deznaționalizare este avansat. Până în 1927, românii erau majoritari, dar în 1940 sunt menționați, deja, ca minoritari. La data anchetei REB, în localitate erau 1676 de persoane. ALM menționează 100 de moldoveni și 170 de ucraineni. Printre factorii care au contribuit la diminuarea dramatică a numărului de moldoveni prin asimilarea acestora enumerăm:

– mobilitatea socială (imigrarea în orașele Dnepropetrovsk, Donbas, Zaporoje. REB (II: 462) menționează că locuitorii făceau zilnic naveta în Dnepropetrovsk (aflat la 5 km de sat), fie la lucru, fie la școală;

– „răsculăcitul” și exproprierea, după 1921, a 350 de familii pentru a se moderniza cursul Niprului;

– foametea din 1921 și, mai ales, cea din 1933 soldată cu moartea a circa 400 de persoane, din aproximativ cele 3000 de suflete;
– războiul (1941–1943), precum și trimiterea tinerilor la muncă forțată în Germania (cf. REB I: 79).

Ocupațiile de bază ale locuitorilor au fost agricultura, pescuitul, plutăritul și negustoria. Ei aprovizionau orașul Dnepropetrovsk cu produse lactate: [Mama] *îmbla în horod. Ducea de-acasă lapti cu parahodu acolo pe Dnîpru* (VIIIa). La data anchetei ALM, în sat funcționau o bibliotecă, o școală medie ucraineană, un club și un spital. În sat exista o carieră de piatră. Anchetatorii ALM subliniază faptul că foarte mulți locuitori sunt moldoveni ucrainizați (ALM–Anexă: 74–75).

În perioada 1931–1934, în Voloșskoe a funcționat o școală cu predare în limba română. Din 1965, învățământul se desfășoară exclusiv în limba oficială. Aproximativ cu 70–80 de ani în urmă, în localitate oficia un preot român: *pochii o fost moldoveni* (VIIIa).

Procesul de deznaționalizare, evident încă din perioada anilor 1940, astăzi este foarte avansat. Și atunci, majoritatea locuitorilor lucrau în Dnepropetrovsk, iar tinerii învățau în școlile din același oraș. Pentru ancheta noastră am găsit cu mare greutate persoane care să vorbească graiul matern. Localicii comunică între ei exclusiv prin intermediul limbii oficiale, deși ei se consideră moldoveni, iar idiomul pe care îl vorbesc îl numesc „*limba volohă*”. Este punctul cartografic 235 din ALM.

Ceban Filipovici Grigore, zis *Casian* [VIIIa], 75 de ani; 8 clase în limba română. În timpul războiului, împreună cu soția, a fost deportat în Germania, unde a lucrat 3 ani. Bunicii și părinții erau originari din sat. A lucrat în colhoz. Are doi copii care locuiesc în oraș și care nu cunosc limba română. Subiectul se exprimă românește cu mare dificultate. Recurge frecvent la limba oficială. De altfel, în localitate, numărul celor care mai știu să vorbească în graiul matern este extrem de redus. În prezent, în actele oficiale, moldovenii sunt considerați ucraineni: *Zrazu ne scria moldovan, da amu nu. Amu ucrainiț*. Este binevoitor, făcând eforturi să se exprime în limba maternă.

Papuc Niconovici Ivan [VIIIb], 69 de ani; 4 clase în limba ucraineană. Este vărul subiectului Ceban Filipovici Grigore. Vorbește greu în graiul matern și, în general, intervine cu fraze scurte completând relatările vărului său.

Holoțvan Gavrilovna Orina [VII], 85 de ani. Nu are școală. Soțul ei a fost rus. Copiii ei nu cunosc limba română. Vorbește greu limba maternă, atât din cauza vârstei și a bolii, cât și pentru că nu are deprinderea de a comunica în acest idiom.

BAIRAK (denumirea veche *Buerak*), raionul Gorlovka, regiunea Donețk, este situat la 2 km nord-est de orașul Gorlovka și la 50 de km nord de localitatea Donețk, în bazinul industrializat al Donețului.

Bairak este o așezare românească, întemeiată în secolul al XVIII-lea, ca sat grăniceresc. Primele atestări documentare datează din anii 1713 și 1779. Moldovenii, primii întemeietori ai satului, s-au stabilit pe vale, iar ucrainenii, sosiți ulterior, în secolul al XIX-lea, ca lucrători în mină, au ocupat partea dinspre deal (cf. REB II: 465).

Industrializarea zonei a început, sub regimul țarist, încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 1939, Bairak era un centru minier important, cu populație mixtă. În prezent, moldovenii din Bairak reprezintă un segment minoritar: *Da' caniecino mai mulț era [moldoveni], da zaraz ujă ei mulț s-a dus de-acolea. Da acolea ujă rămânem așa cine ... nu vrea să [se] ducă mai departe [...]. [Înainte] nu am văzut șop să fie ... ucrainsche narod da ... moldoveni mai mulț o fost (Vb).*

La data anchetei sociologice (REB I: 88), în sat existau 3346 de persoane, formând 851 familii de moldoveni, iar dintre acestea, idiomul matern era vorbit, atât de către părinți, cât și de către copii, în 509 familii. În sat existau și 293 de familii mixte.

Școala cu predare în limba română a funcționat o perioadă scurtă, între 1930 și 1940 (cf. REB I: 62), când a fost desființată de administrația germană, care a deschis școli ucrainene în locul celor românești. După război, limba de predare în școală redevine rusa, la fel ca pe timpul țarismului. Din 1997, școala rusească va fi înlocuită, din nou, cu cea ucraineană. În anii 1960, funcționau o bibliotecă, un club și un spital. Sunt denumiți *volohi* de consătenii ucraineni și ruși.

Spre deosebire de Troițkoe, Bairak nu a cunoscut o evoluție de tip agricol. Locuitorii satului au devenit, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, mineri, muncitori în fabrică sau la calea ferată, ocupându-se în subsidiar de muncile agricole.

În Bairak, ca și în celelalte două localități din bazinul Donețului, Troițkoe și Novoignatievka, graiul moldovenesc se conservă la nivelul generației vârstnice. Asimilarea lingvistică și etnoculturală, ireversibilă, a insulelor românești de la est de Bug a fost surprinsă și de echipele de cercetători REB (II: 129) care notau: „cunoașterea limbii moldovenești este în prezent în descreștere și la Bairak. În interiorul satului, se pot observa deosebiri în privința cunoașterii limbii în funcție de cartier”.

În anchetele noastre, am constatat că generațiile medie și tânără nu mai cunosc și nu mai folosesc idiomul matern ca mijloc de comunicare în familie: *Ia! baieta la mine zicea că moldovenește ie nu grăiește (Va); [Fiica] ... așa ia sama. Da di grăit ea nu grăiește moldovenește Și onucii „nepoții”*

la mine ei nu știu nicăduh [„nimic” moldovenește], *da tot numa rusăște știu* (Vb).

Numele de familie moldovenești sunt curente în onomastica localității: *ade Radu, ade Nistor, Postică, Doroș, Bulașca, Catmoale*. Este punctul cartografic 190 din ALM.

Vinda Grigore (VIII), 71 de ani; 7 clase în limba ucraineană. A lucrat în mină. Are două fete. Este soțul informatoarei Vinda Tania. Nu s-a putut obține de la el un text încheșat, deși consideră că vorbește mai bine moldovenește. Are intervenții scurte, cel mult completând relatările soției sale.

Navailova Ilarionovna Aculina [VII], 96 de ani, 4 clase în limba rusă. S-a născut în Korsun (sat cu populație majoritar românească), dar mama ei era originară din Bairak. A revenit în satul de origine al mamei, în urma celei de a doua căsătorii. A fost unul dintre subiecții înregistrați în ancheta dialectală pentru ALM, în anul 1963. Din cauza vârstei înaintate, își ordonează greu narațiunea și se exprimă neclar, cu multe reveniri, fiind necesară intervenția repetată a dialectologilor anchetatori. Apelează frecvent la limba rusă. În timpul celui de al Doilea Război Mondial, a găzduit, în casa ei din Korsun, *italianți*⁴ [...], *da ei po moldovnește grăiesc*. La insistențele noastre, ea confirmă că *rumânii o fost acoloa în Artiomsc*, localitate vecină.

Vinda Tania, născută *Ratundalova* [Va], 71 de ani. Nu are școală: *Nici pervâi clas n-am mântuit. De-atâta că la noi mulț am fost, da părintele la noi o fost calic di picioare. El hramal* [„șchiopăta”]. A lucrat 10 ani ca muncitoare *pi putiuri*, apoi în *bolniță*, de unde a ieșit la pensie. Are două fete: una locuiește în aceeași curte, iar cealaltă în localitatea vecină, Rudnic, unde *a polucit cvartiră*. Fetele și nepoții ei nu vorbesc românește. Ginerele, cu care locuiește, nu știe graiul moldovenesc, deși este originar din sat, provenind dintr-o familie mixtă: mamă moldoveancă și tată bielorus. Subiectul continuă să comunice în graiul matern cu soțul ei și cu câteva vecine: *Da' noi grăim* [moldovenește]. *A noastră limba noi nu o putem lepada*.

Nemțova Nesterova Maria (Marusea) [Vb], 63 de ani; 7 clase în limba rusă. Soțul informatoarei, deși a fost rus, vorbea „un chic” moldovenește, întrucât el *o trăit lingă moldoveni*. A lucrat în diferite locuri ca muncitoare, de unde a ieșit la pensie. La data anchetei, era femeie de serviciu la școala din sat.

Vorbește foarte bine graiul matern, de asemenea, limbile rusă și ucraineană. Fiica și nepotul ei nu mai vorbesc românește: *fata nu grăiește moldovenește, da ie sama* [„însăși” înțelege].

⁴ În timpul celui de al Doilea Război Mondial a ajuns, în bazinul Donețului, o divizie italienească.

Participând la o excursie în Republica Moldova, a constatat multe diferențe lingvistice între limba maternă și cea din „partea locului”, pe care o consideră varianta cultă: *apucam câte-on chic acolo, prostu ei nu!* [desigur] *cisto literaturnovâi nu! graiesc moldovenește ują mai ceva, da noi ... videț cum grăim.*

Cântă frumos cântece populare moldovenești pe care le-a învățat de la părinți și de la o bătrână din sat: *și pi la nunț cântam și în club cântam.* În clasa a cincea a participat, în Kiev, la olimpiadă, unde a avut ocazia, de asemenea, să cânte cântece populare.

Este unul dintre puținii subiecți care au conștiință etnică, fiind mândră de originea ei moldovenească: *alți sâ rușinează, da eu mă scriu și-n pasport moldovancă, da ce tut... ? ce-i așa de urît?*

Povestește cu plăcere, în grai autentic și în ritm „allegro”, întâmplări și fragmente autobiografice. Textele tematice obținute sunt ample.

NOVOIGNATIEVKA, raionul Volnovaha, regiunea Donețk este situată în stânga Niprului, la nord de orașul Zhdanov (Mariopol). Localitatea a fost întemeiată, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, de românii-moldoveni transferați din Staraignatievka, unde au locuit din 1778 „pentru a se «răzleți de turci» și-au luat «bogăția în spate»” (REB II: 497), în momentul în care, după încheierea războiului ruso-turc din 1854–1855, această zonă a revenit Rusiei.

Localitatea se află, ca și satele Bairak și Troițkoe, în Bazinul industrializat al Donețului.

Se crede că locuitorii din Staraignatievka, colonizați în secolul al XVIII-lea, în timpul Ecaterinei a II-a, erau originari din satul Dubovka, din sudul Basarabiei (cf. REB II: 497). ALM menționează că, până în 1778, moldovenii de aici locuiseră în Crimeea.

În perioada celui de al Doilea Război Mondial, în sat existau 314 familii de moldoveni (aproximativ 1383 de persoane) și 93 familii mixte. În 244 de familii moldovenești, limba română era vorbită deopotrivă de către părinți și copii (cf. REB I: 83). ALM constată existența a 200 familii de moldoveni și 40 de ucraineni.

În 1925–1926, satul deținea 12000 de oi karakul; se practica apicultura pe scară largă (500 de stupi de albine) și agricultura (cf. REB I: 81; II: 500).

După Revoluția din 1917, în școala din sat a fost înființată o secție cu predare în „limba moldovenească”, cu profesori originari din Transnistria, frecventată de aproximativ 25 de elevi. Școala a fost desființată în 1938. În sat au existat două biblioteci: una funcționa în incinta școlii, iar alta, în club. Cele 600 de volume scrise în limba română, aflate în biblioteci, au fost achiziționate de primul învățător, Nechita Vasilevici Colesnic, originar din

Dubăsari. Acuzat că a avut legături cu serviciul de spionaj românesc, Colesnic a fost arestat și deportat în Siberia, în 1937 (cf. REB II: 498, 499). Sunt cunoscuți și alți profesori moldoveni: Pamfil Teodor, originar din Râbnița, și Teodor Frunză din Camenka.

În perioada anchetelor REB, în localitate, funcționau un teatru permanent și un cinematograf ambulant în care rula (de trei ori pe săptămână) filme de propagandă comunistă (cf. REB II: 499). În 1960, existau o școală de 7 clase cu limba de predare rusa, o bibliotecă, un club și o moară.

Localitatea are mai multe cartiere denumite după numele întemeietorului: *mahală... mântărăci* [!]*... ade eliásă/ ade costineasă*.

Microtoponimia este românească: *Grădina Împărătească, Valea Mohleț/ Valea a lui Mahleț, Cheiașchina*.

Nume de familie: *Cățeli, Caraceban, Căpățână, Cebanof, Celacov, Ciobotarov, Nauca, Tomenco, Țăranove*.

Rușii îi denumesc *volohi*, dar ei se consideră moldoveni (cf. textul *rușii ne dăc volóhe* (din acest volum)).

Subiectul Vera Cebanova, în vârstă de 78 de ani, menționează că demult „*atuncea lumi multă iera// atuncea hîreș moldoveni// ahmu s-o mestecat lumea ujă toată; [cu copiii] noi moldovnește nu grăim cu dâș; a mea semiaua... toș rusăști grăesc// n-ar grăi moldovenește*”.

Nafca Ecaterina remarca faptul că *nu! atuncea mult moldoveni [...]* *ahmu mai mult ruș cât moldoveni aicea//*, iar informatorul Vasile Nafca, completându-și soția, afirmă că *să stinge satu*.

La data anchetelor REB (II: 612), echipa de cercetători a consemnat faptul că în sat era numai populație moldovenească, iar în Staraignatievka, localitatea „de roire” spre Novoignatievka, populația era mixtă.

Mostre de grai din Novoignatievka (asemănător cu cel din celelalte două localități anchetate în Bazinul industrial al Donețului: Bairak și Troițkoe) au fost culese în cadrul cercetărilor efectuate de REB (II: 133; cf. Seidel 1943). În aceeași perioadă, s-au cules de la descântătoarea Maria Cristu-Grăjdeanu (73 de ani, fără școală) opt descântece, însoțite de explicații ample privind ritualul fumigației (Rațiu 1994: 144–161, republicate în REB II: 229–240, 500).

Localitatea figurează în ALM la punctul cartografic 225. ALM–*Anexă* (p. 72–73) consemnează existența a 200 familii moldovenești din totalul de 240. În sat funcționau o școală de 7 clase (rusească) și o moară.

Navca Ivanovici Vasile (VIII), 69 de ani. A urmat primele 3 clase în limba română cu alfabet latin. A absolvit Universitatea în Donețk.

A avut diverse servicii: mecanic pe vapor, bibliotecar în sat, apoi profesor de fizică, chimie și educație fizică.

Până a merge la școală, nu a știut decât graiul matern. Vorbește cu dificultate românește, recurgând adesea la termeni, expresii și chiar fragmente de text în limba rusă.

Declară că nu are cunoștință despre existența altor localități apropiate cu populație moldovenească, dar știe că sunt *pi departe*. A fost în repetate rânduri în vizită la Chișinău, la fiica sa. Se consideră moldovean, realizând însă diferențele lingvistice dintre graiul său și cel vorbit în Republica Moldova: *da ujă... limba nu e aceea [...]*// *da cuskra îi zice Liubei «Liuba du-te-n beci» [...]* *da eu așa și o privesc [...]* «unde te-o trimes?».

Cebanova Vera, după părinți *Celacova* [VII], 78 de ani; 10 clase în limba rusă. A locuit vreme îndelungată în localitatea Docuceask, unde soțul lucra în calitate de funcționar-contabil.

Are 8 copii. Unul dintre ei este instrumentist în Kursk. O fată locuiește în Chișinău. Niciunul dintre copii nu vorbește graiul matern: *a mea semiaua... toț rusăște graiesc; n-ar grăi moldovenește*.

Recurge frecvent la limba rusă: *noi așa grăim// moldovenește și rusește o dată [...]* *da rusăște îmi pare că mai degrabă să spui cât moldovenește*. În sat a lucrat în colhoz.

Navca Ecaterina (Catea), după părinți *Cațel* [V], 61 de ani; 7 clase în limba rusă. Și-a completat studiile, până la zece clase, la seral. A lucrat la fermă, apoi a fost casieră.

Are trei fete: două sunt plecate din sat, iar a treia locuiește în aceeași curte cu părinții. Românește vorbește cu bărbatul ei și cu unele vecine, nu însă și cu fiicele. Se consideră moldoveancă pentru că, spune ea, *noi moldovenește grăim mai bine*.

Este soția subiectului *Navca Vasile Ivanovici*.

Foarte bună povestitoare; rareori, în timpul înregistrării, recurge la limba rusă.

TROIȚKOE, raionul Lisiceansk, regiunea Lugansk, este situat în bazinul industrializat al Donețului, în zona de câmpie, la 10 km sud-est de Popasna și la 75 km est de orașul Lugansk.

Satul, în trecut, s-a numit *Purcari: zicea Purcariu la noi, pe-a nostru sat* (VIIa) și *Roata a 14-a*. Localitatea a făcut parte dintre satele grănicerești cu populație moldovenească, întemeiate în secolul al XVIII-lea de țarina Ecaterina a II-a a Rusiei. Colonia, anterioară anului 1780, a fost românească. Ucrainenii s-au stabilit, ulterior, în secolul al XIX-lea, într-o singură parte a satului. După 1918, din cauza colectivizării, multe familii tinere au plecat spre orașele Kaganovici (119 familii) și Debalțevo (95 de familii). În prezent, populația este mixtă, moldovenii fiind minoritari și, în mare parte, rusificați sau ucrainizați. Rusificarea, începând din secolul

al XIX-lea, a avut urmări incontestabile în pierderea deprinderii de a vorbi românește. În ceea ce privește conștiința etnică, REB (I: LXIII) observa că în deceniul al patrulea al secolului al XX-lea, moldovenii, locuitori în partea ucraineană a satului, nu mai vorbeau limba română în proporție de 90%, iar cei din partea moldovenească deveniseră bilingvi, folosind româna și ucraineana. În sat nu a existat niciodată școală în limba română, iar serviciul religios se oficia în limba rusă, până în 1939, când biserica a fost închisă și lăsată în paragină. Pentru nevoile religioase, locuitorii merg în localitățile apropiate. Limba rusă, iar astăzi ucraineana sunt folosite în școală, administrație și în viața publică. Anchetele ALM consemnează prezența a 350 de moldoveni, 550 de ucraineni și 70 de ruși. În perioada 1960, existau o școală ucraineană, o bibliotecă și un club.

În localitate au rămas astăzi doar moldovenii bătrâni. Căsătoriile mixte, dintre moldoveni și ucraineni, au fost frecvente și înainte de cel de al Doilea Război Mondial: *da iestî moldovan, să-nsoară pi ucraincă și acei nu grăiesc moldovenește* [VIIa].

Frontul din iarna 1941–1942 s-a fixat pe Doneț, iar satul Troițkoe a rămas în ruină. Au fost identificați peste 300 de morți din cauza minelor rămase pe câmp. Multe familii evacuate nu s-au mai întors (cf. REB I: 86).

În timpul războiului, prin sat a trecut și Armata Română. Informatoarea VIIa își amintește, probabil, de membrii echipelor de identificare a familiilor românești care au distribuit ajutoare pentru moldoveni: *Rumânia ne-o dat nouă și sari ni dăde, și sapun ne-o dat, și pită ne-o dat. Nu! Sârnice ne-o dat, ne-o adus. Ca când zaraz îi văd [...] Dacă ei, ne dai boh!, ne săruta [...] ca când sângele nostru.*

Spre deosebire de soldații români, nemții, cartiruiți în sat, i-au scos din case pe localnici. Multe familii din sat au fost deportate în Siberia (vezi textul *Răsculăcitul*).

Satul a avut o evoluție de tip agricol. S-a cultivat grâu, secară și legume. Odată cu industrializarea regiunii, începută în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, locuitorii din Troițkoe s-au angajat ca muncitori în întreprinderile industriale de la Kaganovici, ca lucrători la căile ferate din Debalțevo și ca mineri în minele de la Alsazna, Irmino și Sergo (REB I: 85). Ucrainenii și rușii așezați în sat îi numesc *volohi*.

Nume de familie frecvente în localitate: *Bulanova, Bulat, Caușnean, Ceban, Ciulachi, Cojocariov, Luchereva, Moiseevici, Vârțanov*.

ALM–Anexă notează existența a 350 de familii ucrainene și 70 rusești. Se menționează, de asemenea, că în sat au funcționat o școală medie cu predare în limba ucraineană, o bibliotecă și un club.

Procesul de deznaționalizare este foarte avansat. În prezent, există un număr redus de persoane vârstnice care folosesc defectuos dialectul matern. Localitatea este punctul cartografic 226 din ALM.

Constantinov Grigorovici Ivan (Vanioc pe ucrainește) [VIII], 69 de ani; 6 clase în limbile rusă și ucraineană. A fost șofer. Datorită meseriei a călătorit mult, atât în Ucraina, cât și în Federația Rusă: Moscova, Lvov, Regiunea Transcarpatică, Republica Moldova. A ajuns și în Germania. Este soțul informatoarei Larisa Iaghelici Constantinova. Părinții erau originari din sat. Are doi băieți plecați la oraș, ca muncitori. Soția feciorului cel mare provine dintr-o căsătorie mixtă româno-ucraineană. Afirmă că unul dintre fiii lui vorbește puțin limba maternă. Nepoții nu știu deloc limba română.

Se exprimă în românește mai bine decât soția lui, deși susține că în casă vorbește mai frecvent rusește. Este un bun cunoscător al graiului, intervenind în relatările subiecților VIIa și VIIb. Este volubil și plin de bunăvoință.

Axenteva Gregorovna Vera [VIIa], 80 de ani. Nu a făcut școală. S-a născut într-un sat vecin, Rudnik. Ancheta REB (I: 88) menționează satul Rudnik – Bairak, unde a fost identificată o singură familie de români cu patru membri. Mama subiectului era originară din Korsun, sat cu populație românească numeroasă, unde a funcționat, până în 1932, școala moldovenească (cf. REB I: 62, 84–86).

Are trei copii, două fete care vorbesc moldovenește și un băiat care nu cunoaște graiul matern. Toți sunt plecați în orașele apropiate. A lucrat în colhoz. Mama informatoarei a învățat să vorbească rusește târziu, când a început să lucreze în colhoz. După spusele informatoarei, reiese că, la începutul secolului al XX-lea, femeile încă purtau costumul popular pe care îl confecționau în casă, din lână și cânepă.

Realizează atât diferențele, cât și asemănările dintre graiul propriu și limba română. Amintindu-și de soldații români care au staționat în sat, remarcă faptul că *ei mai cruto nu-ș cum grăia, dar ne luam sama* [= înțelegeam], *și pi dîns noi și, naprimer* [„de exemplu”] *și ei pi noi*. Vorbește bine românește. Îi place să povestească, fiind convinsă că se va auzi la radio.

Constantinova Iaghelici Larisa [VIIb], 70 de ani; 7 clase în limba ucraineană. Este soția informatorului Constantinov Grigorovici Ivan. Se consideră moldoveancă, „voločca”. Spre deosebire de soțul ei, afirmă că vorbește cu el: *tac i tac, a vopșe moldovenește*.

Se exprimă cu dificultate moldovenește. Cunoașterea precară a limbii materne se explică prin lipsa exercițiului; recurge la numeroase rusisme și drept urmare, adesea, la schimbări de cod: *Tac o polovincă* [„jumătate”] *di bisercă i Dovlenco u nas slujilă peste voinî. Nu! Slujenie. Paște sfințeam acolo*. Generația mamei subiectului nu știa bine să vorbească rusește: *Dacă ele de la ruși fugea* [!]. *Nu știe cum ... să grăiască cu rușii, cu flăcăii*.

MOLDOVANSKOE (numele popular *Moldovățca*), raionul Krâmsk, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă, este așezată la poalele Munților Caucaz, pe malul râului Ghecepsin, la 98 km sud-vest de Krasnodar, la 10 km vest de orașul Krâmsk și la 37 km de Soci (REB I: 258) (în trecut „staniță căzăcească”). Este punctul de anchetă 227 din ALM.

Satul este fondat în 1863 de către 500 de moldoveni veniți *la pământ dișărt* din partea centrală a Basarabiei. La început, localitatea se numea Ghecepsân sau Supsân. În 1917, avea 610 gospodării cu 2516 suflete. Informatorii spun că, până prin 1941, în sat locuiau numai moldoveni (cf. REB I: 258). În 1943, localitatea aflându-se pe linia frontului ruso-germano-român, Armata Română a evacuat toți locuitorii comunei pe malul stâng al Nistrului (în satele Hârjău și Sărăței, azi raionul Râbnița), iar apoi, după șase-șapte luni, în sudul Basarabiei. În 1945–1947, cei mai mulți români caucazieni s-au întors în satul lor din Cuban, unde, în urma războiului, mai rămăseseră doar trei case. În prezent, numărul locuitorilor nu diferă cu mult de cel de la 1917, dar a scăzut numărul vorbitorilor de limbă română. În sat funcționează o școală medie cu predare în limba rusă. După sursele orale, o școală moldovenească a funcționat între 1932 și 1937. Până în 1948, în hotarul comunei au mai existat câteva cătune („hutore” de moldoveni): *Diserim, Kolbasanu, Aluța, Crudu, Subeps*. La vreo 15 km nord-est de Moldovanskoe, se află „hutorul” Trudovoi (până acum câțiva ani se numea *Solonți*, în rostirea locală *Solonești*), unde locuiesc peste o sută de familii de moldoveni.

Locurile din hotarul comunei mai poartă și azi numele foștilor țărani-proprietari: *Râpa lui Iluță Falcă, Râpa lui Dajid Grosu, Râpa lui Sârghi Baci, La Fântâna lui Ghimpu, La Izvorul lui Cherdivară*. Nume de familie românești: *Căprariu, Ciubotariu, Cimpoi, Deleanu, Morariu, Munteanu, Negreanu, Răileanu, Tătaru, Todorașcă*.

Ocupații: agricultura, viticultura și pomicultura. Mai demult, se practica intens și păstoritul, mai ales de către mocani, care însă au părăsit localitatea după Revoluție (cf. REB I: 258). Unii dintre locuitori sunt muncitori și slujbași care lucrează în orașul Krâmsk. Multe dintre tradițiile și datinile strămoșești sunt păstrate.

Reproducem, în continuare, o selecție din fragmentele de text notate de cercetătorii REB (II: 81–86) de la subiecți originari din satele românești din Caucaz, care, fiind prizonieri, lucrau ca paznici la Tiraspol în timpul războiului, fragmente semnificative pentru situația socio-economică a acestor comunități: *De când este colhozul s-au amestecat și ruși mulți. Dar moldovenii vorbesc și la câmp, la lucru, vorbesc toți moldovenește; băieți, fete, femei, toți moldovenește.* (p. 82); *I-a destrămat pe toți. Nu erau chiar bogați. Dar la noi i-a destrămat până și pe cei care eram mai sărmani, dacă*

îi găsea un capăt de pricină, că nu vrea să intre în colhoz. (p. 83); Nu numai toți erau bogătași. Pe cei bogătași, deosebi, le-a luat totul și i-a dus din sat, li-a luat casele și i-a dus mai departe, cu trenu. Părinții într-o parte, copiii în altă parte, cu femeia (p. 84); Și au venit într-o noapte, a luat părintele meu a luat pe moșul meu, ce a mai luat ei vreo patru-cinci oameni a luat, într-o noapte. [...] Dar ai noștri, i-a judecat. Toamna, la 5 octombrie i-a luat. Apoi tocmai în iulie i-a judecat. [...] Și apoi i-au dus la Siberia [...] Și nu s-a întors nici unu dintre așei. Era frig. Nu le-a dat lemne. Le duceau de tăia păduri mari. Și acolo s-a prăpădit (p. 84);

Până nu a și colcozurile, la noi erea bine de trăit. Tare bine erea de oameni. Cei buni avea vii, prin sărbătoare după sărbătoare. Serba Crăciunul, Paștile. Biserica, doar în 30, la noi a zdrobit-o. Lucra biserica în toată sărbătoarea. Și oamenii petrecea, avea pâine, jite, aveau tot. (p. 85); Până și pe săraci i-a culăcit. [...] Numai își căta capăt de pricină. Nu puteai zice un cuvânt. Avea vaci, avea cai, copchii, avea jii bune și nu s-a dus în colhoz. A judecat-o, a dus-o în Sibir. Și au rămas copchiii. Bine dacă avea mătuși, moși, avea surori care lua copchiii aceia, care au rămas. Așa că la noi, când vedeai așa, că ne rămân copchiii singuri, mai bine, «hai ne-om da la grămadă». (p. 86)

Este punctul cartografic 227 din ALM. Datele ALM–Anexă: 72–73 arată că în sat erau 450 familii moldovenești și 150 familii de alte naționalități (ruși, greci, bulgari). În sat funcționau o școală rusească de 8 ani, o bibliotecă, un club și un spital. Satul deținea o moară și o întreprindere vinicolă.

Morari Toader (VIIIa), 70 de ani; 7 clase (două în „limba moldovenească” și cinci în limba rusă). În timpul evacuării populației de către Armata Română (1943–1944), acesta a locuit în Transnistria și în sudul Basarabiei. Este cel de al doilea soț al informatoarei Budurina Vasilina Fiodorovna. A lucrat în colhoz. Are patru copii. O fată locuiește în Minsk.

Filimon Alexei Vasilevici (a lu Vasile) (VIIIb), 73 de ani. Tatăl subiectului era originar din Iași. Scrie poezii.

Bogza Grigore Nesterici (VIIIc), 81 de ani. Este soțul informatoarei Bogza Ana Ivanovna; 2 clase în limba rusă. Părinții subiectului erau originari din satul Colbășana.

Budurina Vasilina Fiodorovna (VIIa), 67 de ani; prima clasă a făcut-o în „limba moldovenească”, iar următoarele trei în limba rusă. Evacuată în 1943, în timpul celui de al Doilea Război Mondial, a locuit o jumătate de an în satul Hârjău de pe malul stâng al Nistrului, iar apoi 3 ani în sudul Basarabiei, la Arțiz. A făcut numeroase călătorii ocazionale în Republica

Moldova. Foarte comunicativă, vorbește în graiul matern foarte degajată, cu voiciune și mult umor. Excelentă depozitară a obiceiurilor și a tradițiilor locale. Narează întâmplări și snoave populare. Grai bogat în particularități dialectale.

Bogza Ana Ivanova (Anica) (VIIb), 73 de ani; nu a făcut școală. Bunicul informatoarei a emigrat din Basarabia (satul Gangura [?]). În anii războiului, a fost evacuată în Transnistria.

Răilean Onofrei Leontievici (VIa), 63 de ani; 7 clase și școală medie tehnică în limba rusă. Este soțul subiectului Răilean Vasilisa Ivanovna. Este șofer. Deplasări numeroase, cu serviciul, în Republica Moldova.

Hirlea Petre Vasilici [VIb], 42 de ani, 10 clase în limba rusă. A revenit în sat în 1954, împreună cu familia, care fusese strămutată, în timpul războiului, în regiunea Odesa (satul Dolinsk, raionul Sărata). Este tractorist. În prezent, lucrează pe un șantier naval.

Răilean Vasilisa Ivanovna [Va], 60 de ani; 7 clase; a urmat o școală medie tehnică la Tighina și Leova (în Republica Moldova) și în orașul Krasnodar.

Pascali Nadejda Serafimovna (Vb), 60 de ani; 7 clase în limba rusă.

Hirlea Zenaida Mihailovna (III), 36 de ani; 10 clase în limba rusă. Numele de fată Cibotariu. Are un copil.

MOLDOVANOVKA, raionul Tuapse, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă, este situată în Munții Caucaz, la 140 km sud de orașul Krasnodar și la 30 km nord de orașul Tuapse de pe litoralul Mării Negre. Satele românești caucaziene au fost întemeiate de moldovenii basarabeni în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (prin 1850–1860), la inițiativa Regimului țarist (cf. REB I: 258).

Satul este mixt: armeni, ruși, ucraineni și moldoveni. Moldovenii reprezintă o treime din numărul locuitorilor. Satul are 217 gospodării.

În localitate, funcționează o școală de 10 clase cu predare în limba rusă.

Nume de familie: *Ceabani, Cojocari, Dabija, Donici, Marariu, Morari, Pascari, Plămădeală, Săhârneanu, Vișneac.*

Microtoponimia este românească: *Capul Burloiului, La Cot, La Brazi, Morhaci, La Necola, La Cibotariu.*

Este punctul cartografic 228 din ALM.

Pascari Andrei Pimanovici (VIIIa), 70 de ani; 7 clase în limba rusă. Tatăl subiectului s-a născut în Basarabia, iar mama, în Cuban. A lucrat în colhoz. Mărturisește că se exprimă cu dificultate în limba maternă, în mod curent folosind limba rusă: *acasă eu grăiesc fsio vremea în rusă cu copiii și cu unucii și cu tăț.*

Eremeev Ivan Ivanovici (VIIIb), 66 de ani; 7 clase și o școală medie tehnică în limba rusă, urmată în orașul Krasnodar. A lucrat la colhoz în construcții.

Hromacova Ecaterina Filimonovna (VIIa), 77 de ani; 4 clase în limba rusă. Are doi copii. Părinții informatoarei, originari din Basarabia, s-au stabilit în Caucaz în 1906. Tatăl subiectului făcea parte din familia *Pascari*, iar mama din familia *Ungureanu*. Vorbește extrem de rapid.

Botnari Dunea Tomovna (VIIb), (născută Toma) 77 de ani; nu are școală. S-a născut în satul Petreptoșova, raionul Tuapse. În 1939, s-a mutat la bunici, în Moldovanovka. Bunicii fuseseră originari din Basarabia.

ȘABANOVSKOE, raionul Seversk, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă. Localitatea este situată în Munții Caucaz, la 120 km sud de orașul Krasnodar și la circa 35–40 km nord de orașele de pe litoralul Mării Negre, Tuapse și Novorosiisk.

Satul a fost fondat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (1860–1870) de către moldovenii basarabeni. Inițial, localitate românească, în etapa actuală satul este mixt. Numeroși ruși și armeni s-au stabilit în sat. În perioada 1932–1937, în școala din localitate au existat și clase cu predare în „limba moldovenească”.

La 10 km nord, există o altă comunitate românească: *Thamaha* (denumire populară: *Timoșânka*), unde funcționează o fabrică de cherestea, la care lucrează mulți locuitori ai satului.

Au fost înregistrate nume românești de familie: *Grosu, Iancu, Lefter, Perean, Plămădeală, Robu, Rusu*.

Perean Ivan Matveevici [VIII], 73 de ani, 4 clase în limba rusă. Bunicul subiectului a venit din Basarabia. S-a născut în Tamașinca, sat cu populație românească. A lucrat, 30 de ani, în construcții în orașul Krasnodar. Este soțul informatoarei Perean Anica Constantinovna. Fiul său nu vorbește românește.

Orba Ana Nichiforovna, după părinți *Plămădeală* [VIIa], 85 de ani. Nu are școală. A lucrat în colhozul din sat și doi ani în Republica Moldova. Este o foarte bună povestitoare.

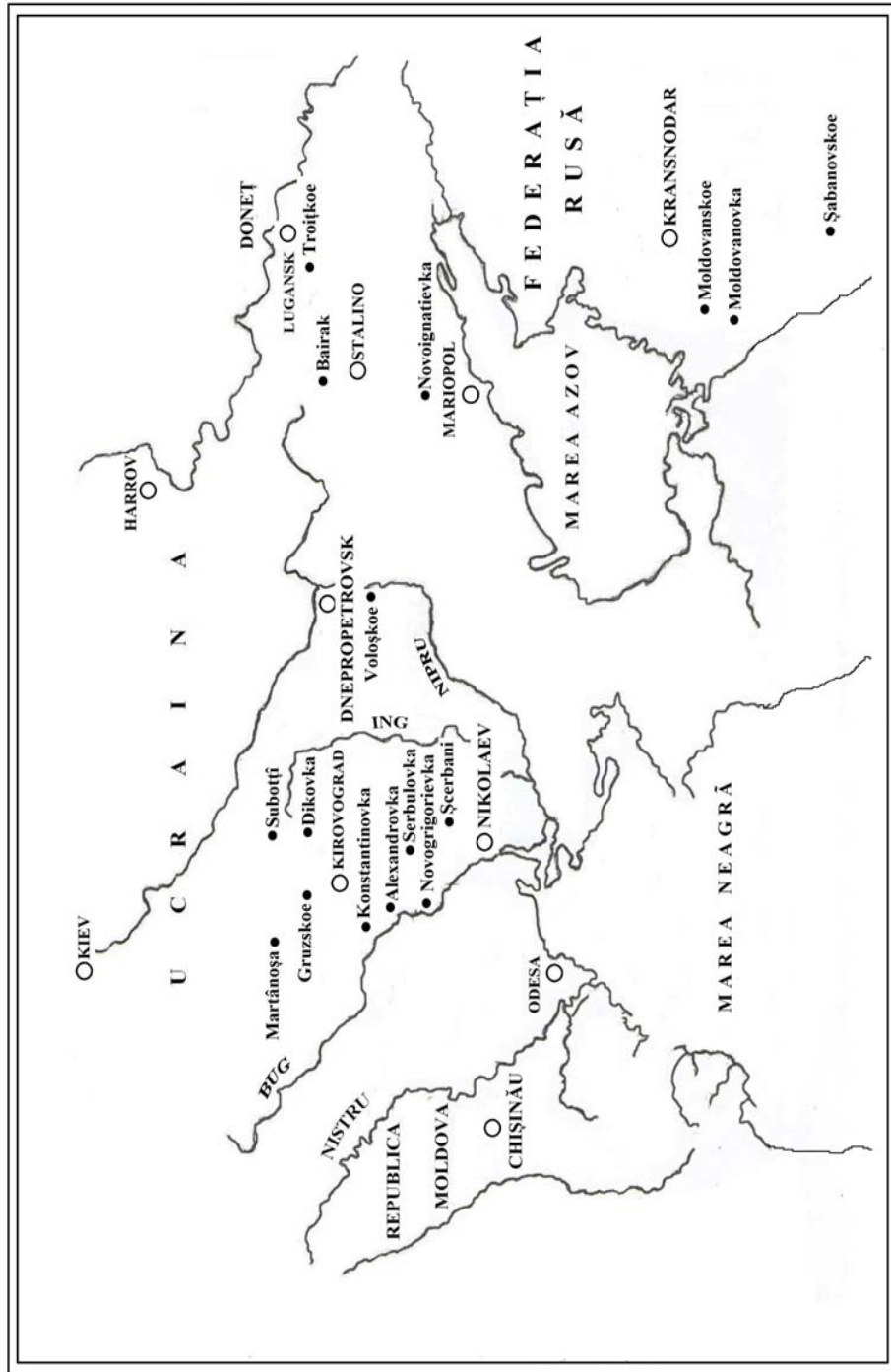
Plămădeală Zinaida Stepanovna [VIIb], 76 de ani, 5 clase în limba rusă (unele materii școlare au fost predate și în „limba moldovenească”).

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, a făcut parte din detașamentul de muncă. A muncit în colhoz.

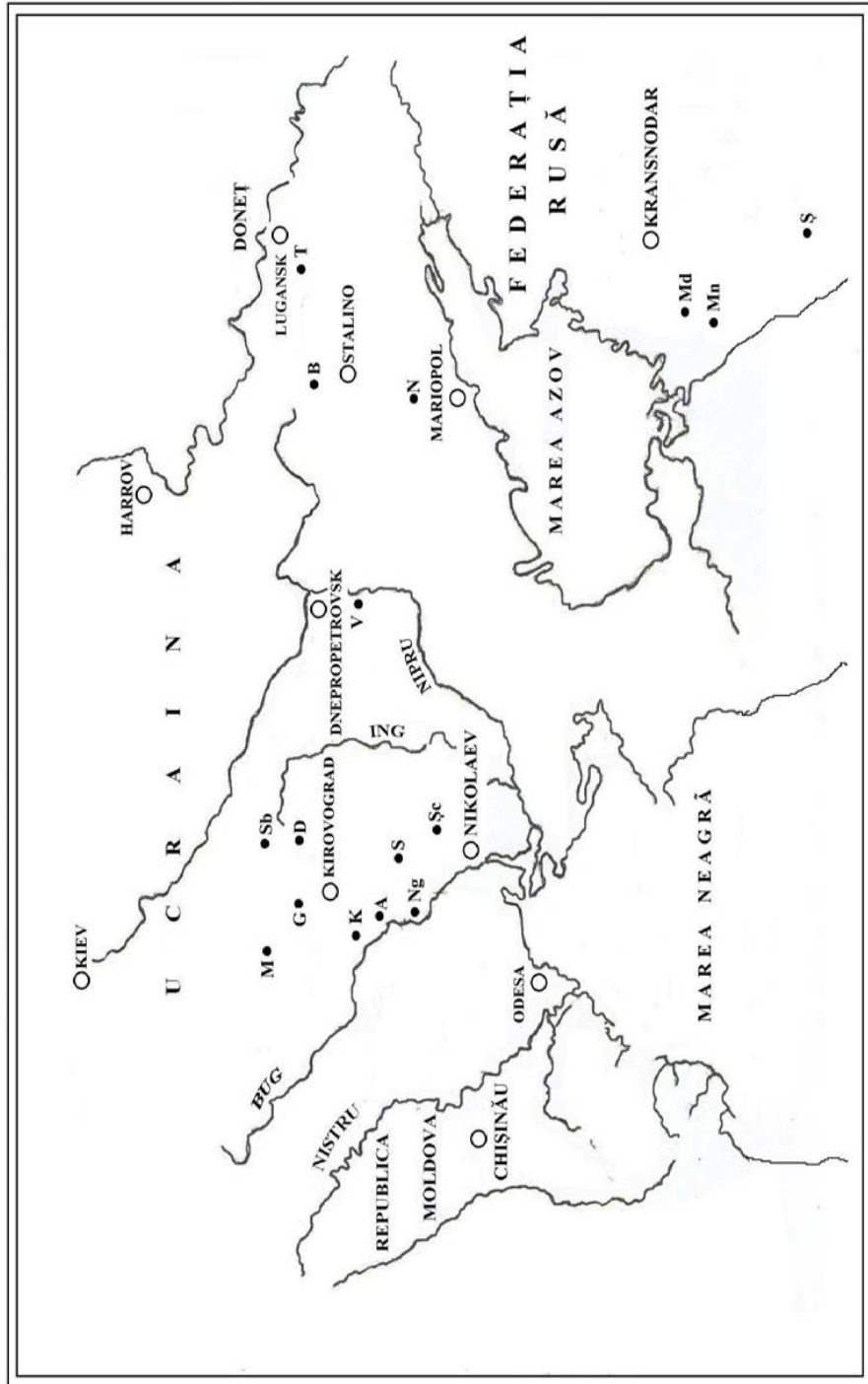
Își vizitează frecvent fata care locuiește la Moscova.

Perean Anica Constantinovna, născută *Balahan* [V], 66 de ani, 5 clase în limba rusă. A locuit mai mult timp într-o localitate cu populație rusească de lângă orașul Krasnodar. A muncit în colhoz. Este soția informatorului Perean Ivan Matveevici. Vorbește foarte bine limba română.

HARTA 1
LOCALITĂȚILE ANCHETATE

HARTA 2
SIGLELE LOCALITĂȚILOR ANCHETATE

STUDIU LINGVISTIC

FONETICA

1. ACCENTUL

1.1. Accentul etimologic s-a conservat:

– în paradigma verbului *a uita* (< lat. *oblīto*¹), rostit bisilabic, la ind. prez., pers. 1 și 2 sg. (în K, M, Sb, B, N, T; cf. pentru Transnistria, Pop 1966: 51, nota 1, pct. 476; Pop 1941: 433; Șandru 1998: 190; Udler *et alii* 1976: 226–227 menționează, pe baza ALM, arhaismul și în graiurile insulare): *eu amu ujit* (KVII); *eu ujit ce-o fost rău* (MV); *ș-apoi încă... ujit cum moldovenește* [se spune] (BVb); *ujit ujă* (NV); *ujit tot* (TVIIa);

– în cuvântul *cúmatru*, *cúmătră*² (A, S, Sb, V, B, N): *cúmătrî-sa o fost... la dînsu* (AVIIB); *la mine este și cúmătru* (VVIIBa; cf. TD–Mold. I, 2, pct. 235: *om lua cúmătri; și li-nțanim cúmătrilor*); *cúmătra... plângea că nu-i chifterea bună* (NVII).

În localitățile din Caucaz, este ocurentă accentuarea paroxitonă: *cumătra* (MnVIIIb, ȘVIIb); *cumătru* (ȘVIIb).

1.2. Accentuarea oxitonă arhaică a adverbelor *acoló*, *coló*, *dincoló*, *inculó*, *acolé* este predominantă în toate localitățile, în comparație cu accentuarea paroxitonă, ocurentă în variație liberă (cf. ALM I, 2, h. 399; Udler *et alii* 1976: 141; Tratat: 211): *ceia hulesc acoló*, *da ieștea hulesc aculeá a lu mireasă* (BVb); *da cu suveica li dai incoló și-ncoló* (ȘVIIa); *pă e cân... acólo*, *când ti duci pi la mărământuri*, *e-așa Nipru*; *el îi mai sus acoló* (VVIIBa).

¹ Vezi studiul de fonetică istorică al lui A. Avram (2001: 19–31) în legătură cu evoluția lat. *oblitare* la rom. *uita*, precum și diferitele interpretări date în lingvistica românească.

² ALR I, I (h. 220, 221) înregistrează accentuarea arhaică în zona transnistreană (pct. 454, 458), punctual, în sudul Munteniei (pct. 926, 940, 960; cf. ALRR – Munt. și Dobr., II, pct. 826, 827) și în sud-estul Transilvaniei (pct. 186, 190, 200, 772), iar ALR II, I (Mn 70, în pct. 192; cf. ALRR – Trans., II, MN pl. 19, 20, pct. 285, 287, 335, 338, 362, 363, 382, 383, 415–418, 443, 444, 453). S. Pușcariu (LR, II: 304) preciza că „accentuarea *cúmătră* care se aude, după ALR, I, în Fundata, sat așezat la poalele Bucegilor, la o înălțime de 1000 m, în Carpații estici transilvăneni, la Întorsura Buzăului, Arini, Mărtănaș și Praid, apoi în jud. Vlașca, la Drăgănești și Frătești, în Ialomița la Ulmi, în Moldova estică la Stroești și Jura, după ALR, II și la Covasna. Tot așa, cu accentul pe prima silabă, găsim cuvântul și în regiunea cea mai periferică, la românii istrieni”.

Accentul oxiton arhaic: *acealá, celá* (cf. Pușcariu, LR, II: 103) a fost înregistrat, în variație liberă cu accentuarea paroxitonă, la un singur subiect (TVIIa): *colbasá faceam, amu și chiftere ișa o acelá, le fierbeam; ia! vârteniță numa n-am, da așa am tot celá; din lână... nosoace di estea ș-apoi acelá, așa n-am țasut noi, uje acealá*.

1.3. Pronumele nehotărâte *ceva, cineva, câțiva* și adverbele nehotărâte *cumva, undeva, încă* prezintă atât forme oxitone: *cevái* (AVIIa, d, KVII, DVIIa, GVIIa, MV, BVb, MnVIIIa), *cinevái* (AVIIa, b, c, DVIIa, GVIIa, TVIII), *cinevá* (MdVIIId), *câtivái* (AVIII, VIIa, DVIIa, GVIIa, MV), *cuivái* (SVII), *încă* (SVII, ȘVIII, VIIa, V): *bancile încă la soacra am apucat* (TVIIa; cf. Udler *et alii* 1976: 142, pct. 72, 75, 228, 230); *undivái* (KVII, DVIIa, GVIIa, TVIIa, MdVIIb, Vb), cât și variante accentuate pe prima silabă, întâlnite fie în aceeași localitate, fie, în variație liberă, în rostirea aceluiași subiect: *céval/ceávai* (BVa, NVII, V, TVIIa), *cínevai* (AVIIb, VVIIIa, NV), *câțivai* (NV), *cúmvai* (BVa, NV), *încă* (TVIIa, ȘVIII), *încăș* (BVa, b, TVIIa): *și încăș cânta tojă bine și nenea cânta și ea* (BVb), *úndevai* (NVII).

Accentuarea pe prima silabă este generală în Transilvania (incluzând spre vest și graiurile românești din Ungaria, cf. TD–Ung.: XLVII) cu excepția zonei de sud-est (cf. ALR II, s.n., VI, h. 1738; Tratat: 358; Pușcariu, LR, II: 103).

1.4. Specific subdialectului moldovean este accentul (și forma) în paradigma verbului *a miroși*: *anírosă* (BVb); *an(i)órosă* (DVIIa, SbvIIa, VVIIIa, BVa), *anórsă* (BVa), *anúrăsă* (MvIIb) (cf. Tratat: 211, h. 31; TD – Bas. s.v. *amirosea*). Accentuarea paroxitonă se întâlnește, de asemenea, în subdialectul bănățean și în nord-vestul Olteniei, precum și prin Transilvania (ALR I, I, h. 77; ALR II, I, h. 82; Pușcariu, LR, II: 319).

1.5. Pe prima silabă, se accentuează *bólnav(ă)* (AVIIb, SVIIb, v, KVII, DVIIa, GVIIb, MV, VVII, BVb, ȘVIIa) ca în cea mai mare parte a subdialectului moldovean (Tratat: 211; cf. Udler *et alii* 1976: 141; ALM I, 2, h. 400), *cóvric* (GVIIa), *dúșman* (SbvIIb), *șárvete* (MdVIIa, b, V, MnVII, ȘVIIa) (cf. Udler *et alii* 1976: 141).

1.6. Caracteristică majorității graiurilor moldovenești (cf. Udler *et alii* 1976: 142), dar și celor muntenești (cf. DGS s.v. *zahár*), este accentuarea oxitonă în: *đahár*, cu variantele *zahár* (DVIIa, KVII, SbvIIa, NVII, MnVII, ȘVIIa), *saháre* (BVa). Rar, apare accentuarea paroxitonă: *sáhár* (AVIIc, BVa) (cf. ALR II, s.n., V, h. 1136).

1.7. Accentuarea oxitonă în *lacáț(ile)* (AVIIb, SbvIIb) se întâlnește într-o arie întinsă care cuprinde graiurile din Transilvania și Bucovina (cf. Tratat: 358; Pușcariu LR, II: 99).

1.8. Paroxiton se accentuează *perínă* (NV, ȘVIIb).

1.9. În împrumuturi relativ recente se păstrează accentul din limba (oficială) de adopțiune: *barómet* (GVIIa), *bolniță* (general); *fundáment* (AVIII, SbvIIa, TVIII), *harmónie* (VVIIIa, TVIIa), *iconómia* (TVIIa); *incubátora* (TVIIa), *kinó* (AVIIb, VVIIIa), *obáceie* (AVIIa), *óceredi* (AVIIc), cu varianta *ócerdije* (AVIIId), *pásport* (BVb, TVIIa), *pălăniță* (VVIIIa), *șófer* (TVIII); *tráctor* (general); *ucrainâț*, *Rusíja* (SVII, TVIII, VIIa, b) (cf. Udler *et alii* 1976: 143).

2. VOCALISMUL

2.1. Vocala [a]

2.1.1. [a] etimologic se păstrează în *obîcái* (GVI) (cf. Densusianu, ILR, II: 39; Gheție 1975: 235) și în cuvântul *sámă*³, înregistrat în expresiile: *țiu sáma* „îmi amintesc” (VVIIIa) și *iaŭ sáma* „înțeleg” (VVIIIa, BVb, TVIIa) (cf. Pușcariu, LR, II: 370).

2.1.2. [á] > [ǎ] în formele de ind. și conj. prez., pers. 1 și 2, ca urmare a acțiunii unor analogii cu alte forme din paradigma acelorași verbe (cf. Pușcariu, LR, II: 350–356). Fenomenul se întâlnește în graiurile vestice, prin Transilvania, rar în Bucovina de nord și în nordul Basarabiei, precum și în graiurile moldovenești insulare (*ibid.* h. 52; cf. Udler *et alii*: 61): *căt*, *căț* (GVIIb; MV); *și ti căte* (GVIIb, SbvIIa); *și crăpi* (AVIIa, MdVIIa); *dău*, *dăi* (general); *mă dizbrác* (AVIIId); *ș-ti-mbrás* (AVIII, VIIa); *încărc* (AVIIc); *lăs* (DVIIa, GVIIa); (ei) *să lău* (NV, TVIII); *am măs* (part. de la *a mânea*) (BVa); *o rămăs* (ȘVIIa); *și* [se] *scâlde* (DVIIa, GVIIa); *stăi* (MV); *ti vîrăi* (MVIIa) (v. *Morfosintaxa*).

2.1.3. [á] > [ǎ] în următoarele substantive: *bărda* (SVIIa, TVIIa); *băsmălî* (SV, ȘVIIa, V), *căpre(le)* (AVIIa, b, c, SVIIb, SbvIIb, BVa); *jăli* (GVIIb, MV, BVa, MdVIIa); *lăițî* (GVIIa), *mocănî* (AVIIId); *răț* „rațe” (TVIIb); *tabăc* (VVIIIa); *tăvălî* (MVII) (v. *Morfosintaxa*).

2.1.4. [a] proton trece la [ǎ]: *băsmá* (ȘcVII, ȘVIIa, b); *blăjîmî* (MdVIIb); *Constăntîn* (ȘVIIa); *dinăŭnte* (BVa); *gărăfe* „garoafe” (ȘVIIa); *înăpói* (VVIIIa); *lăcăfile* (AVIIb); *mășîmî* (AVIIa); *tăbác* (DV)⁴.

³ Fonetismul circulă în toate graiurile dacoromâne vorbite în afara granițelor (cf. TD–Bas. s.v.; TD–Ung. s.v.; TD – Bulg. s.v.).

⁴ I. Gheție (1975: 95, 96), coroborând datele oferite de ALR I, I și ALR II, s.n., IV, V cu atestările din secolul al XVI-lea, constată că fenomenul [a] proton trecut la [ǎ], bine reprezentat în textele vechi din Transilvania și din Moldova, are frecvență redusă în perioada contemporană în subdialectul moldovean.

2.1.5. În graiurile izolate din zona Doneț, la adverbele și la pronumele (adjectivele) demonstrative care au [a-] la inițială, a fost înregistrată, în variație liberă, trecerea lui [a] la [i]: *icolé; icoló și ișá(și), icéleă, ijeșteă: la noi ȳeste ȳcá ȳa! icoló cȳn_la Dubáls_sá ti duș// Dubáȳevo// nu! ișá Dubáȳt* (TVIII); *ca cȳmȳn// dȳ ȳer// ișás* (TVIII; cf. SVIII, TVIIa); *ȳi pačát ierá? ȳe? ábo išeȳa... [...] di uȳá sȳ ȳásȳ//* (TVIIa); cf. TD – Mold. I, 2, pct. 235: 177: *la išeȳa fáti); icéleă pretȳele o jeșȳt* (TVIIa).

2.2. Vocala [ă]

2.2.1. [ă] aton se conservă în elemente de origine latină: *básáricá* (cu închiderea lui *ă* la *î*) (DVIIIb, MVIIc, SbvIIb, VVIIIa), dar *bisărcă*⁵ (AVIIa, SbvIIa, BVa, NVII, v, TVIII, VIIa, ȘVIIa), *bisercă* (MdVIIa); *băteáză* (MdVI, cf. Densusianu, ILR, II: 22); *oȳ blăstámá* (MdVIIa, Va), *cárpán/ cárpȳn* (MdVI, ȘVIII), *lăcrăń(ile)* (MV, ȘVIIb) (Densusianu, ILR, II: 56); *mȳnȳănesc/ mulȳănesc, mȳnȳănim* (AVIID, NgVII, MdVIIa, SbvIIb), *mȳăné* (AVIID); *păreke* (general); *mărmȳnt(ur)ȳ* (VVIIIa, VII, BVa, NV, TVIII, VIIa) în alternanȳă cu *mormȳnturȳ* (BVa, b), arhaism ocurent și în aromână (Densusianu, ILR, II: 60; DDA s.v. *mărmintu*); *părete/ păreȳ* în majoritatea localităȳilor; *rădicá* (GVIIa, MV, BVb, TVIII, MdVIIb, Va), *rȳdicá* (AVIIa, d, NgVII, GVIIa, ȘcVII, MVIIc, BVa, MdVIIIa, VIIa, MnVIIIb), în alternanȳă cu *ridicá*⁶ (AVIIa, NgVII, MVIIa, v, BVII, NVII, MdVIIIa, VIIa, MnVIIIb) și *aridic* (DVIIa), *să ardȳse* (NVII) (cf. Pușcariu, LR, II: 168); *răȳinde/ ratȳnde* (AVIIa, SVIII, VIIb, NgVIII, ȘcVII, NVII, v, MnVIIIb); *răzámátă* (MdVb) (cf. Gheȳie 1975: 99); *spăriȳá* (*s-o spăreat*) (general), *di spēriȳet* (SVIIa, b).

[ă] aton etimologic în *fămeie*⁷ (DVIIIb) s-a conservat rar; a evoluat după labiale la [o]: *foméȳ(e)* (BVb, TVIII, VIIb), alternând, în variație liberă, cu *fuméȳ(e)* (prin închiderea lui [o] la [u]) (AVIIa, b, d, SV, NgVII, DVIIa, b, GVIII, VIIb, MVIIa, VVIIIa, VII, BVII, TVIIa) (cf. ALR I, II, h. 194, 195; ALRM I, II, h. 279; Șandru 1998: 191). Se rostește *fiméia* în localităȳile din Caucaz (MdVIIa, VI, MnVIIIa, b) (prin închiderea lui [e] neaccentuat, provenit din asimilarea lui [ă] la [e] următor) și, rar, la est de Bug (BVb, NVIII, VIIa).

În variație liberă, am înregistrat rostirea *fiméje* (BVII, Va, b), explicabilă prin trecerea lui [u] la [ȳ], particularitate ocurentă în graiurile insulare:

⁵ Rostire ocurentă încă de la jumătatea secolului al XVII-lea în graiurile sudice. În documentele moldovenești, fonetismul [-e-] în *beserică* apare până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea (cf. Gheȳie *et alii* 1997: 297). Pentru repartiȳia dialectală, vezi ALR II, s.n., VI, h. 1717.

⁶ Trecerea lui [ă] la [ȳ] în *ridica* apare în documentele muntenești în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (cf. Gheȳie 1975: 100).

⁷ Pentru aria de răspândire, vezi ALRM I, II, h. 279; ALR II, s.n., V, h. 1370.

o cađîț, bicățică (v. *infra*). S. Pușcariu (LR, II: 362), discutând despre evoluția fonetică f[ă]meie, f[o]meie, f[u]meie, f[e]meie, remarcă faptul că „lipsește numai varianta *fimeie* pentru ca întreaga serie vocalică să fie reprezentată”.

2.2.2. [ă] proton s-a păstrat, ca în secolul al XVI-lea, în cuvinte de origine slavă în paradigma verbului *a învăli* (general) (cf. Densusianu, ILR II: 54); rar, *o-îvelît* (AVIII); *l-aj dezvâlît* (SVIIa); *m-am năcăjît*, dar *necáz* (BVIIa); *nărocu* (MdvIIa), dar *norócu* (BVb); *nărod* (general), în mod excepțional, *noród* (TVIIa); *năsîp* (ȘVIIa); *păhár(ă)* (MdvIIa, ȘVIIa, b); în formele verbului *prăvésc*⁸ (general), cu excepția graiurilor din Caucaz, unde nu s-a înregistrat termenul (pentru variantele palatalizate vezi *infra. Consonantismul*); *răskíte* (Mdvb) față de *să riské* (BVb).

2.2.3. [â] nu a evoluat la [î] într-o serie de cuvinte⁹: *ăntăi*¹⁰ (AVIII, VIIa, NgvVII, SVIII, v, KvII, DVIIa, MdvIIIa, MnvIIIb, d); *dintăi* (AVIII, VIIa, Mdv, ȘVIII, VIIa); *păr(ă)* „până” (general); *părâu* (AVIII, VIIa); *părléștî* (NVII); *tălhârî* (ȘVIIa).

2.2.4.1. La inițială, în silabă neaccentuată, în poziție nazală, vocala neutră [ă] și variantele [a], [a] corespund vocalei [î] din limba comună¹¹: *aņcóló* (SVIII); *ăntăi* (AVIIa, SV); *antréșg*: *da cucoșu ver șe acoló antréșg ál puî* (SV); *antrăbă* (SbvIIb), *antribăt* (TVIII, VIIa).

2.2.4.2. În poziție inițială neaccentuată, pronumele personal conjunct de pers. a 3-a sg. la acuzativ *îl* se rostește, preponderent, *ăl, âl, al, al*, în toate localitățile¹²: *al amisticá* (NVII, ȘVIII). În raport de variație liberă, coexistă și rostirea cu *î*: [Aluatul] *ăl adunî// âl adun/ da/ tăjém cîn* [ε] *cît kîta di mărăș șî il adún* (GVIIb).

Prepoziția *în* se rostește, sporadic, *ân*: *âm... lútnișâ* (DVIIa); *în hoste* (BVa); *an žânŭjĕ* (BVb).

⁸ Vezi Gheție *et alii* 1997: 295 unde se menționează ocurența formei în texte moldovenești și oltenești vechi.

⁹ În dacoromâna din secolul al XVI-lea, predomină [ă] în Moldova (Rosetti, ILR: 597). A. Avram ([1965] 2012: 27) precizează: „Menținerea lui [ă] până astăzi, în unele cuvinte și în unele graiuri, arată că tendința închiderii vocalei este de dată relativ recentă”. Revenind asupra subiectului, A. Avram ([1973] 2012: 45, nota 13) afirmă că, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea „Sunetele [ă] și [î] au putut să fie la un moment dat în distribuție complementară”, admițând posibilitatea existenței „unor graiuri fără /î/ la o dată posterioară anului 1700” (*id.*: 59). Pentru aria de răspândire în dacoromână, vezi ALR II, s.n., IV, h. 936; VI, h. 1833–1836; cf. Pușcariu, LR, II: 308, h. 41); Gheție, Mareș 1974: 101.

¹⁰ Cf. ALR II, s.n., I, h. 84, pct. 520: *mîna-ntăi*.

¹¹ Pentru detalii, vezi A. Avram ([1985] 2012: 84 ș.u.).

¹² Udler *et alii* 1976: 221 menționează fonetismul, pe baza ALM, într-o arie extinsă în stânga Nistrului, incluzând și graiurile insulare; cf. ALR II, I, h. 25, pct. 463, 478, 551.

2.2.5. Trecerea lui [ǎ] protonic la [a], notată, mai ales, în stadii intermediare [a], [ǎ], apare indiferent dacă [ǎ] protonic este urmat de [á] sau de alte vocale accentuate, la fel ca în alte arii ale dacoromânei¹³, unde particularitatea a fost atestată și în limba veche (cf. Densusianu, ILR II: 52; Gheție, Mareș 1974: 70–76). Fenomenul prezintă un caracter nesistematic, remarcat pentru graiurile moldovenești din dreapta Prutului (cf. Todoran 1984: 38, nota 6 și 39, nota 11).

Inconsecvența fenomenului este dovedită de variațiile de rostire cu [ǎ] sau [a] în aceleași contexte, la aceiași subiecți (cf. Udler *et alii* 1976: 77): *fașiǎ/ fǎsé* (AVIII), *parínǎj/ pǎrinǎjlor* (AVIII), *le-ǎvǎleǎm/ ǎvǎleǎm* (SVIII); *sacǎrǎ/ sǎcǎrǎ* (SVIIIb); *az ǎvǎǎt/ am ǎvǎǎt/ la pascút/ ș-o spǎlá* (DVIIa); *plǎcǎntǎ/ fǎninǎ/ al taiǎm/ paratǎre* (GVIIa); *fanǎna/ am ramás* (MVIIa); *am șǎǎt/ m-o vaǎt/ am vǎǎt* (SbVIIa); *pǎtlǎǎle/ patlaǎli* (VVI); *s-o maritǎt/ grǎǎște* (BVa); *am șamanǎt/ pǎrinǎi* (NVII); *o cladǎt/ pǎmǎnt* (TVIII); *m-am maritǎt/ șǎ-ǎvǎǎ* (TVIIa); *șamanǎm/ pǎrinǎi* (MnVIIIb); *o lipadat/ caldǎrǎ/ o șamǎnǎt* (ȘVIII).

2.2.6. [-ǎ] final se conservă în toată aria basarabeană (cf. ALRM I, II, h. 216: *mamǎ*; h. 227: *sorǎ*; h. 235: *mǎtușǎ*; h. 243: *nepoatǎ*) și, rar, alternează cu sunetul intermediar [-ǎ]: *lopǎtǎ/ șǎ nǎmǎrǎ* (AVIII); *hǎrǎșǎ/ tarǎǎ* (SVIIa); *brǎnǎ// șǎrtǎ* (KVII); *șurǎlǎ/ scovorǎdǎ* (DVIIa); *coșilǎcǎ/ muǎrtǎ* (GVIIb); *coșorbǎ/ cǎșǎ* (MVII, V); *dișǎrtǎ/ nǎntǎ* (SbVIIb); *mǎ kǎșcǎ/ žǎǎcǎ* (SbVIIa); *ca kǎǎ/ pǎșcǎ* (VVI); *șǎ [se] dǎcǎ/ robótǎ* (BVa); *șǎ rǎșkǎrǎ/ bǎtrǎnǎ* (NVIII); *úliǎ/ kǎtrǎ* (TVIII); *șǎ lucrǎǎ/ flǎmǎndǎ* (MdVIIIb); *petrúșcǎ/ mǎlǎgǎ* (MnVII); *perǎnǎ/fǎǎnǎ* (ȘVIIIb).

Sporadic, a fost notat [-ǎ] final trecut la [-ǎ]: *camǎșǎ, nǎcǎ* (AVIId), *crúșcǎ* (AVIIa), *nǎǎrǎ* (AVIIc), *cǎ*¹⁴ „cǎ” (AVIII, VIIc, d, SV, KVII, GVIIa, VVIIa, ȘVIII), iar prepoziția compusă *fǎrǎ de: fǎr de* (AVIId).

2.2.7 [ǎ] > [o], după labiale, în urma unui proces de acomodare: *pomǎnt* (general; cf. Udler *et alii* 1976: 78) și, rar, *pop(u)șóǎ* (ȘVIIIb). Se păstrează [ǎ] în *pǎp(u)șoi* (general).

2.2.8. [ǎ] > [ǎ]¹⁵ în câteva cuvinte după labiale rostite dur: *bǎșericǎ* (VVI), *cǎpǎt* (ȘVIII); *cǎrpǎn* (MdVI), *gǎlbǎn* (MnVI) cu variantele *gǎlbǎnǎ*

¹³ Specifică Moldovei și, mai ales, Bucovinei, particularitatea se întâlnește și în aria bănățeană (Tratat: 245), în Maramureș (Tratat, 323), în zona estică a Munților Apuseni și în estul Transilvaniei (Tratat: 359). Evoluția [ǎ] > [a] din dialectul istororomân a fost considerată de S. Pușcariu (1926: 72) drept o lege fonologică a acestui idiom.

¹⁴ În majoritatea localităților, conjuncția *cǎ*, neaccentuată în frază, se roștește *cǎ: numa cǎ nu tari* (GVIIa), devenind omonimă cu prepoziția *cu*, rostită *cǎ* (vezi *infra*).

¹⁵ Udler *et alii* (1976: 73) menționează că rostirea cu [ǎ], în cele trei cuvinte, se întâlnește în toate zonele cercetate de ALM.

(SbVIIa) și *gălbănă* (ȘVIIa) prin acțiunea labialei precedente (vezi *infra. Consonantismul*).

2.3. Vocala [e]

2.3.1. [e] median aton se păstrează neasimilat în paradigma verbului *a citi: șetéștî* (general), în alternanță, rar, cu *o șitît* (MVIIa) (cf. Densusianu, ILR, II: 71, 145; Gheție *et alii* 1997: 89, 297).

2.3.2. În variație liberă cu [i], se conservă [e] în prepoziția *den/dem* (AVIII, VVIIIa, BVa, b, NVIII, V, MnVIIIb) (cf. Gheție *et alii* 1997: 92, 298) (vezi *infra, Prepoziția*).

2.3.3. Ca în textele moldovenești vechi (Densusianu, ILR, II: 56; Gheție *et alii* 1997: 89, 296), [e] aton precedat de [n] a evoluat, prin asimilare vocalică, la [ă] în *dumnăđău/ dumnăđău* (AVIIB, d, NgVII, DVIIa, SbVIIa, BVa, TVIIa, b), dar *dumnezău*, ca în graiurile sudice (MdVIIa).

2.3.4. A trecut la [i], prin disimilare vocalică, în *niște*, în toate graiurile insulare.

2.3.5. În cuvântul *străin* se conservă, rar, [e] etimologic: *streîn* (AVIIc). Fonetismul apăsarea curent în secolele al XVI-lea și al XVIII-lea în Moldova (cf. Gheție 1975: 103, 104; Gheție *et alii* 1997: 90, 296)¹⁶.

2.3.6. [e] protonic, etimologic, în poziție moale, este înregistrat, rar, după labiale: *beșica* (MdVIIa; cf. ALRM I, I, h. 52; Udler *et alii* 1976: 72) și în *m(i)eră: și vindé în ti nérî si* (AVIID), ca în graiurile nordice și în special ca în cele moldovenești (Gheție *et alii* 1997: 296).

2.3.7. La fel ca în limba veche (Densusianu, ILR, II: 53; Rosetti, ILR: 484) și ca în graiurile actuale de tip nordic (din Banat, Transilvania și Moldova) (cf. Gheție, Mareș 1974: 126), vocala [e] devine [ă] după oclusivele bilabiale [p], [b], [v], [m] care și-au păstrat caracterul dur într-un număr redus de cuvinte (cf. Udler *et alii* 1976: 63–64): *curcúbău* (MdVIIB), *gălbăn(ă)* (AVIIc, SVIIB, SbVIIa, MdVIIB, MnVIIa), *Gălbăna Susă* (MdVIIa), dar *o-ŋgălbinit* (MdVIIa); *Păscarju*, *Rîpa Păscărjului* (MnVIIIa), *moldovănesc* (VVIIIa), în paradigma verbelor *a merge* și *a trimite: mărg* și *o trimăs* (general).

[e] > [ă] după [s, ɟ, z, ʧ, r, ʃ, j] care au un caracter dur (vezi *infra, Consonantismul*).

2.3.8. [e] aton se încheie la stadiile [e, ĩ, i], atât în silabă protonică, cât și în silabă posttonică (inclusiv în cuvintele proparoxitone), cu mențiunea că

¹⁶ În graiurile contemporane, forma arhaică circulă în sudul Moldovei, în nord-vestul Transilvaniei, în Maramureș (cf. ALRM II, I, h. 191; Gheție, Mareș 1974: 86, 87) și, rar, în Muntenia (cf. DGS s.v.).

[-e-] este bine reprezentat. Comparativ cu graiurile moldovenești și bucovinene din dreapta Prutului, prin păstrarea lui [e] în contextele menționate, graiurile basarabene sunt mai conservatoare (cf. ALRM I, II, h. 210, 220, 266, 271, 276): *căprele* (SbVIIa), *cînele* (AVIII); *fratele* (TVIIa), *s-o mestecăt* (NVIII, VIIa), *părinteșe* în alternanță cu *părintili* (SVIIB), *sîzele* (BVa).

Remarcăm închiderea consecventă a lui [e] medial aton la [i] în anumite cuvinte, în toate localitățile: *amléstic*, *cînipa*, *fișUor(u)*, *fricîțlăj*, *qámhîl*, *părintili*, *o vinit* și în derivatele cu prefixul *des-*: *discălțat*, *discântă*, *s-o dizbrăcăt*, față de *dezbrăcă* (Mdv).

Rostirea *triĭ* „trei” este generală, prin închiderea lui [e] medial aton la [i], ca în limba veche (Densusianu, ILR, II: 115) și ca în graiurile de tip nordic (cf. ALR II, s.n., V, h. 1500; cf. Gheție 1975: 106, 396, 417, 451), *a triia an* (GVIIa), *a triĭora* (AVIIa, GVI).

Închiderea lui [-e] final la [-i], fără a avea caracter general și colectiv, variază de la o localitate la alta, precum și în rostirea aceluiași subiect. Cele două rostiri, cu [-i] sau [-e], notate constant în stadii intermediare [-e], [-i] se află în raport de variație liberă. Din numeroasele exemple oferite de texte, am selectat următoarele: *frăteli* (KVII, GVIIb, VVIIIa), *povlésti* (GVIIb), *túrți* (MnVIIIa), *ușidi* (VVIIIa), *žiđlĭ* (ȘVIIa), *vini* (NVIIa) în alternanță cu [e] conservat: *bábe* (BVa), *ciĉoarele* (TVIII), *cómnatele* (MdvIIa), *doskéște* (VVIIIa), *găUuréle* (SVIII), *láptele* (TVIIa, b), *lémne* (KVII), *sáre* (NVIIa), *pădure* (ȘVIIa), *pluáje* (GVIIb), *stároste* (ȘVIIb). În graiurile din Caucaz, [-e] final este bine reprezentat.

2.4. Vocala [i]

2.4.1. În forma de plural *ai* (AVIIb, c, d, DVIIa, c, MVIIa, v) se conservă [i]. În graiurile din Caucaz circulă *ani* (MnVIIa) (Pușcariu, LR, II: 263; Avram [1999] 2013: 124).

2.4.2. [i] se conservă în *perină* (NV, ȘVIIb).

2.4.3. Vocala [i] evoluează la [î], iar [i] final afon > Ø când urmează după consoanele [s, Ț, z, ț, ș, j] sau după grupurile consonantice care prezintă caracter dur (v. *infra*, *Consonantismul*).

2.5. Vocala [î]

2.5.1. Se păstrează [î] nediftongat, etimologic (fără anticiparea elementului palatal următor), în *cîne*, pl. *mînĭ*, *mînele*, *mînurile* (vezi *Glosarul*) și adverbul *mîne* în toate localitățile. Cuvântul *pîne* circulă exclusiv în graiurile din Caucaz; în celelalte enclave apare doar sinonimul *kită*.

2.5.2. La fel ca în aria vestică și nordică a dacoromânei (cf. ALR II, s.n., VII, h. 1902, 1903; Gr. rom.: 76), se conservă, în toate zonele cercetate, [î] în poziție inițială în paradigma verbelor *a umbla*, *a umfla*, *a umple*: *îmblă*, *îmblă*, *să îmble* cu varianta *îmbră(m)* (KVII); *îmflă*, *împlă*, *o împlut*.

2.5.3. În localitățile izolate din Bazinul Donețului și într-o localitate din Caucaz, a fost înregistrată trecerea lui [î] în poziție inițială la [i]: *imblă*¹⁷ (VVIa, BVII, MdVIIa); *imblă*, *să imble* (BVa, b, NVIIa, V, TVIIa, b); *imflă*¹⁸ (NVIII); *împăl* „umplu” (NV); *îmă-sa*¹⁹ (VVII, BVa, b, NVII, TVIIa, b); *lingă* (AVIII, VIIa, c, d, SVIIb, DVIIa, GVIIa, b, SbvIIa, VVIIIa, BVa, b, NVIIa, TVIII, VIIa, MdVIII, VIIa; cf. TD–Bas. s.v.).

Forma *lingă* se întâlnește în dacoromână punctual, în arii discontinue: în graiurile moldovenești din stânga Nistrului (TD–Bas. s.v.), în Țara Moșilor (ALRT: 50, pct. 95), rar, în Oltenia (TDO: 245, pct. 957) și în graiurile transdanubiene (Neagoie 2005: 143), iar rostirile *îmă* și *lingă* au curs în dialectul aromân (DDA s.v.).

2.5.4. Fonetismul vechi se întâlnește în formele verbului *a intra*: *întră*, *o întrât*, *să între* (AVIII, VIIa, b, d, DVIIa, MV, BVb, NVII, TVIII, MdVIIa).

2.5.5. Comutarea între [î] și [u], atestată în zonele de sud ale Munteniei și ale Olteniei (cf. Tratat: 168), precum și în graiurile transdanubiene (TD–Bulg.: LXVIII), are curs în graiurile insulare: *duparte* (prin stadiile [e > ă > î > u], *am muntuît* (DVIIa, BVa, MdVIIa), *să spunđură* (BVa), *sužâtă* (prin stadiile ă > î > u) (AVIII, BVa), *sungurâ* (BVa, NVIIa, TVIIa, b), *vunturâ* (TVIII). Pentru fenomenul invers, [u] > [î] vezi *infra*.

2.6. Vocala [o]

2.6.1. [o] > [u]: *aculé* (BVII), *cucóș* (SV, DVIIa, GVIIa, BVII, vb, MdVIIa, ȘVIIb), *am (îŋ)grupât* (BVa), *scubésc* (BVa), *tursîjé* (TVIIa), *túcma* (și variantele *tuma*, *tumna*) (AVIIc, DVIIb, VVIIIa, BVa, TVIII); *siuróásă* „fioroasă” (MdVIIIa).

2.6.2. [o] > [ă]: *căcânu* (NgVIII), *călăcél* (VVIIIa), în alternanță cu *colác* (DVIIa, GVIIa), *călbásă* (BVa), în variație liberă cu *colbásă* (BVa, b), *nătréț*²⁰ (NgVIII), *natrjeț* (MVIII).

¹⁷ A. Avram ([1968] 2012: 35) explică apariția unui [u] sau [i] în locul vocalei [î] în cuvintele discutate prin tendința „de a se evita vocalele neutre la inițială în silabă accentuată”.

¹⁸ Cf. ALRT: 59, 63, pct. 95 (Țara Moșilor).

¹⁹ A. Avram (2000: 25, nota 50) explică fenomenul prin pierderea nazalității.

²⁰ Varianta fonetică ocurentă în graiurile sudice (cf. DGS s.v. *nutreț*), explicată prin evoluția *nutréț* > *notreț* > *nătreț*.

2.6.3. Se conservă vocalele în hiat [o] – [u] în *nóur* < *noor* (GVIIb), prin disimilare vocalică (Pușcariu LR II: 357), particularitate cu circulație în Moldova și într-o zonă restrânsă din sudul Transilvaniei (cf. Gheție 1975: 119; Gheție *et alii* 1997: 303).

2.6.4. La fel ca în textele moldovenești și nord-ardelenești din secolul al XVII-lea (cf. Gheție *et alii* 1997: 300), inovația trecerii lui [o] la [ă] este curentă în cuvântul *tot*: *tăt(ă)*, *tăț*, *tăte*.

2.7. Vocala [u]

2.7.1. [u] se păstrează în paradigma verbului *a dormi*: *durném* (AVIIb, NVIIa, TVIIa, b). În graiurile actuale, arhaismul fonetic se păstrează în Transilvania, Banat, Oltenia (cf. ALR II, s.n., II, h. 458; III, h. 856; IV, h. 1135); în Muntenia (cf. DGS s.v.) și în Moldova, unde, după datele ALR, apare rar.

2.7.2. Conservarea lui [u] după [i], în *nicașurea* (AVIIa, DVIIa, GVIIa, b, MV, ȘVIIa) (cf. Rosetti, ILR: 159) este atestată în Moldova, Banat și Țara Hațegului (cf. Densusianu 1915: 27; CADE s.v.).

2.7.3. S-a înregistrat frecvent trecerea lui [u] la [î]: *bicátâ* (și derivatele) (general), *o cađt* (BVa), prepoziția *cu* > *cî* (AVIIb, KVII, VVIIIa, VII, BVa, NVIII, VII, V, TVIII, VIIa, MdvII, ȘVIIa; cf. TD–Mold. I, 2: 141, pct. 225), *a lîj* „a lui” (NVII), *am mînsît* (BVa), *pîntintėj* (NVIII), *sibțîr_je* (NVII), *sîpt* < *supt* (NV), *am șăđt* (BVa, b, NV, TVIIa, b, MdvIIIa), *mă văđtă-mă* (BVa; cf. BVb, TVIII, VIIa).

2.7.4. [u] > [o]: *cocovjăya* (DVIIa), *s-o conunát* (BVb), în formele verbului *a curăți*: *corățîm* (GVIIa, BVb, NVIII, VII, V, TVIII, VIIb), *corățîcă* (BVa), *coțîtu* (NVII), *młojé* (BVb), *morám* „muram” (MVIIb), *o morít* „a murit” (GVIIa, b, MV, SbvIIa, TVIIb), *onúć* (BVa, TVIIb), *orojănu* (GVIIb), *sorór_í* (BVb), *tornám* (BVa).

2.7.5. La fel ca în graiurile de tip nordic (ALR II, s.n., VI, h. 1571, 1590, 1594), articolul nehotărât masc. *un* se rostește *on* (general).

2.7.6. La fel ca în secolul al XVI-lea în Moldova, se păstrează inserția lui [u] în *cuiubăr_ju* (BVb). Ov. Densusianu (ILR II: 73) explică particularitatea ca o „ușoară labializare” a lui [i] urmat de [b].

2.7.7. Printr-un proces de asimilare, [u] > [i] în *dăriim* „dăruim” (MdvIIa), *muri_je* „muruia” (VVIIIa, TVIIa), *am muriit* (VVIIIa), *trebi_je* (NVIII).

2.7.8. Rar, a fost notat [u] final (ca în graiurile sudice): *lut^u* (DVIIa), *di skimbát^u* (BVa), *l-am avútu* (BVb), *pat^u* (TVIIa).

3. DIFTONGII. SEMIVOCALLELE

3.1. Diftongul [ju-] s-a conservat la inițială în *jușUór: mai jușUór* (BVII). Fonetismul etimologic, general în textele din secolul al XVI-lea și provenind din toate regiunile (cf. Densusianu ILR, II: 24; Gheție *et alii* 1997: 99), și-a restrâns aria, în secolele următoare, la graiurile nordice (*idem*: 304–305).

3.2. Diftongul [ɛa/ia]

3.2.1. [ɛa/ia], urmat în silaba următoare de [a, ă, o, u] este ocurent frecvent în toate localitățile²¹ atât în cuvinte moștenite, cât și în împrumuturi. Având în vedere importanța cunoașterii distribuției diftongului [ɛa] pentru evoluția limbii, prezentăm toate ocurențele înregistrate: în formele verbului *a alerga*: *alɛargám* (SV, BVa, TVIIa), *botɛadá* (BVII), *o botɛadát* (BVa, TVIIb), *burɛakíje* (BVb, TVIIa), *crɛac* (MnVII), *crɛască* „crască” (AVIIa), *ɛ-am crɛascút* (BVII), *crɛasún* (TVIIa), *(te) frɛacá(m)* (AVIIa, SbvIIa, BVII, Va, NV, TVIIa, b), *frɛacát* (NV), *frɛacațăí* (BVa, b, NVII), *ni-í _ iníacá* (BVb), *tɛ-a nɛácá-je* (VVIIIa), *inɛrabám* (BVb), *intunɛáric* (MVIIb), *Lɛáunte* (BVa), *lɛagá*, *o líagát*, *am lɛagát* (AVIII, VIIc, SV, DVIIc, GVIIa, VVIIIa, VII, BVa, b, TVIII, VIIa, b), *ă Líämnít* (AVIIa), *ai líapadát* (BVII, Va), *lɛapăjésc/ lipăjéșce* (VVIIIa), *lɛášíje* (TVIIa, b), *mɛasorúpá* (AVIIa, b, GVIIa), *Nɛaculáí* (BVa), *niɛbotɛadát* (BVa, b), *nɛábúná* (BVII, Va, b, TVIII, VIIa), *nɛámíí* (VVIIIa; cf. MVIIa), *nɛapót* (BVII, Va, b), *nɛavásta* (SbvIIb, TVIIa), *nɛavástúica* (SbvIIb), *pɛárjá* (MdvIIa), *pɛaríníí* (BVa), *l-am pitɛacút* (DVIIb), *m-am plíacát* „m-am închinat” (SbvII), *proclɛáíí* (TVIIb), *să stɛáje* (MdvIIa), *am trɛacút* (AVIIa, MVIIa, SbvVa, b, BVa, b, NV).

3.2.2. Precedat de oclusive bilabiale sau de fricative labiodentale [b], [m], [v], rostite dur în anumite cuvinte, diftongul [ɛa] se reduce la [a], ca în limba veche și ca în jumătatea de nord a dacoromânei: *bat* „beat” (MVIIb), *să márgă* (general), *vácu* (GVIIb, Sbv VIIa, MV) (v. *infra.*, *Consonantismul*).

De asemenea, monoftongarea lui [ɛa], (ne)accentuat, la [a] se produce și prin acțiunea velarizatoare a consoanelor [s], [d], [z], [t], [ʃ], [j] și uneori [r] (v. *infra.*, *Consonantismul*); facultativ, după consoanele africte, fricative sau după oclusiva velară surdă [k] ca în limba veche și dialectal ca

²¹ Conservarea diftongului [ɛa] în contexte de metafonie este înregistrată în graiurile bucovinene de nord și, rar, în cele transnistrene (cf. Gr. rom.: 78). Prin urmare, ocurența diftongului [ɛa] se realizează în două contexte fonetice diferite, semnalate în limba veche, în arii corelative ale graiurilor basarabene.

în Moldova: *așála* (GVIIb, BVb) în alternanță cu *(a)cála* (KVII, VVIIIa), *o-nșapút* (DVIIb, GVIIb, MVIIa, V), *o-nșapút* (DVIIa, MVIII, VIIb), *șanúșă* (GVIIa), *o kámát* (AVIIa, SV).

3.2.3. [-*ǎ*] în poziție finală accentuată apare monoftongat la [-*é*] și rar la [-*ě*], la imperfectul verbelor, ca în toată aria subdialectului moldovean: *ș-al punjé* (AVIII), *adušem* (GVIIb). Diftongul se păstrează la imperfect, în variație liberă, în localitatea N: *herbǎm*, *punǎm* (NVII).

3.2.4. [*ja-*] se menține la inițială de cuvânt sau de silabă ca în limba veche (Densusianu, ILR, II: 40²²; Rosetti, ILR: 505) și ca în graiurile moldovenești: *jará* (AVIIa, GVIIa, b, BVb), *ǎste*, *náre* (NVIIa).

3.2.5. [*ja*] > [*je*] în poziție postvocalică: *m-am aprokiǎt* (AVIIc), *bǎjé(ă)*, *l-o gítuǎt* (BVb), *o-ŋcuǎt* (BVb), *o-ntírđǎt* (AVIIa), *o-juŋǎt* (AVIIc), *s-o mǎniǎt*, *o muǎt* (BVa), *s-o spǎriǎt* (AVIII, VIIa, b, DVIIa, GVIIb, BVa, b), *am táǎt* (MV, BVa, NVIIa, TVIII), *tǎ-ai zgírǎt* (BVII, NV).

3.3. Diftongul [oa]

3.3.1. [oa], urmat de [y], s-a păstrat în numeralele: *doáǎ* (general), *nóáǎ*: *a nóáǎ đǎ* (GVIIa), în pronumele personal: *nóáǎ ne da* (MVIIa), *oáǎ* (DVIIa, GVIIa, MVIIa, b, V, SBVIIa, NV, TVIIa), coocurent cu *óǎ(le)* (AVIIc, DVIIc, GVIIa, MV, VVIIIa, ȘVIIb), *sá oáǎ* (MV), *roáǎ* (SBVIIb, MV), *oáră* „oră”: *la patru oáre* (AVIIa, d).

3.3.2. [oa] s-a extins în: *boárta* (MnVIIIa), *foárta*: *cu foárta nǎ-o dus* (MdvIIa).

3.4. Diftongul [-ju-]

O situație deosebită prezintă, pe de o parte, dezvoltarea diftongului [-ju-], din [i], precedat de consoane care au primit, accidental, o articulație palatală – inovație neconsolidată – în următoarele cuvinte: *lǎŋgura* (BVb, NV), *șǎutǎstǎ* (BVa), *șǎurǎdǎ* (TVIIa) sau din [-u]: *fǎiǎru* (ȘVIIa), *jǎméré* (NV), *nǎma* (DVIIa).

Pe de altă parte, se întâlnește reducerea diftongului primar sau secundar [ju], prin asimilare, la [i]: *fǎiǎru* (< *fǎiǎru* < *fǎiǎru*) (DVIIa, b, c), *jimǎta(te)* (< *jǎmǎtǎ(te)* < *jumǎta(te)*) (SV, KVII, NVIII, MdvI), *jiméré* (< *jǎméré* < *jumere*) (VVII), *șibótǎ* (DVIIa, c, GVIIb), *șiboǎca* (< *șǎboǎca* < *șuboǎca*) (ȘVIIb), *știbéi(li)* (< *știubei*) (NVIII, VVIIIa), *șikǎște* „ciupește” (NV).

²² Ov. Densusianu (*ibidem*) precizează că [ja-] și [e-] < [ja-] erau fonetisme coocurente și în secolul al XVI-lea.

Acest fonetism, atestat sporadic în graiurile insulare, reflectă o tendință a limbii române, manifestată în anumite cuvinte moștenite din latină sau din slava veche (Pușcariu, LR, II: 89–90).

Diftongul [ju] a mai fost atestat în diferite contexte fonetice în alte cuvinte, în arii restrânse, discontinue, aparținând graiurilor sudice: *l̥jumea* (TD–Bulg.: LXXXIX; DGS s.v.), *ciureașă*, *pliumb*, *pliop*, *plioscă* (cf. DGS s.v.; Tratat: 168–169) și în sud-estul Banatului, în continuarea ariei nord-vestice din Oltenia: *șurêș* (cf. Tratat: 247).

3.5. Semivocala [ɥ]

3.5.1. Evoluția semivocalei [ɥ] etimologice la [v] sau la varianta bilabială fricativă sonoră [w] a fost înregistrată în *aluat*: *alvátu*: *aĭsta alvátu mai zdozne-acoló* (BVb), dar *aluătu* (AVIIc), și în formele verbului *a lua*: *luvá/ luwa: șî luvá șî moldovâncă/ șî ruscă/ șîni cum//* (BVa); „*da de un [de] te-ai luwâti-te?*” (BVb), *raKiv* (AVIIa) (cf. Pușcariu, LR II: 177).

Fonetismul, atestat în secolele al XVI-lea și al XVII-lea (Densusianu, ILR, II: 67; Rosetti, ILR: 503, 582; Gheție, Mareș 1974: 112), se întâlnește în graiurile actuale: sporadic, în Bucovina de nord (Gr. rom.: 78), în subdialectul bănațean, în două arii corelative (Tratat: 248, h. 54) și în arii dispersate în graiurile crișene din Ungaria (TD–Ung.: LVII, LVIII), în zona Cluj–Mureș (cf. ALR I, II, h. 281) și în dialectul istroromân (cf. Frățilă, Bărdășan 2010 s.v. *avlát* și *lăvu*, *luvá*).

3.5.2. Fenomenul invers, de transformare a fricativei labio-dentale [v] în fricativă bilabială [w] sau [ɥ], este constatat în câteva împrumuturi: *duhóucă* (MV, BVa, b, TVIII, VIIb), *crowát* (VVIIIa), *Hórlouca* (= Gorlovca) (BVb), *ničeųó*: *nu! ș-m-am mărítát/ șî ničeųó am traĭt ġíni* (BVII), *prowócă*: *lę-așádă _ horótcă/ de prowócă//* (BVa), *puĭjówke* (BVb), *wot!* (frecvent) (VVIIIa), *Serbulouca* (= Serbulovca): *sátu să nímără Serbulouca* (SVIII).

Rar, în cuvinte moștenite: *cĭŭwáj*: *ńirli cĭ va [= vreo] cĭŭwáj óáminĭ* (NVIII); *văduųój* (NgVII)/ *vadaój* (SbVIIb), *v-oĭ scri-ųă* (SbVIIb) față de *v-oĭ arăta-vă* (SbVIIa).

3.6. Constatăm manifestarea unei puternice tendințe spontane de diftongare a vocalelor (indiferent de accent), precedate de anumite consoane. Opțional, se dezvoltă un apendice asilabic de timbru [ĭ] pentru vocalele anterioare: *błétăle* (GVIIb), *płépine*, *caŭfĭéti* (BVa), *vłérđ* (SVIIa), *avłém* (BVb), *să logodłesc* (SVIIa), *mittłél* (VVIIIa), *fúnłé* (GVIIb), *acolłé* (BVa), *ńńălłéžét* (GVIIb), *grłeu* (SVIIa), de timbru [ĭ] pentru cele centrale: *bisłărĭcá* (VVIIIa), *șłád* (SVII) și [ɥ] pentru cele posterioare: *płódu* (VVIIIa),

tUorn (AVIIa), *Uiliță* (BVb), *Uuŝeliș* (TVIIa). S. Pușcariu (LR, II: 142–143) definește acest mod de diftongare (întâlnit în toate graiurile dacoromâne, dar în grade diferite de frecvență) prin „despicarea unei vocale în două sau mai multe elemente”.

4. CONSONANTISMUL

4.1. Palatalizarea labialelor

4.1.1. La fel ca în subdialectul moldovean (inclusiv aria basarabească și transnistreană), labialele se întâlnesc, sub influența unui iot, [i] sau [-i] final afon următor în stadiile finale de palatalizare: ocluzivele bilabiale [p], [b] devin [k], [g]; într-un număr redus de cuvinte, [p]²³ > [pk], [pt] și rar, [ç], iar [b] > [d]; sonanta bilabială [m] > [n], rar, [mn], și fricativele labiodentale [f], [v] evoluează fie la [h], [y, ð, g], mai ales în graiurile izolate de la est de Nipru, fie la [š], [ž] – stadii de palatalizare identice cu fricativele provenite din africte – în graiurile din zona Bug și Caucaz;

– pentru [p]: *cakiță*, *coki* (AVIIa, NgVII, DVIIa, BVII, Va, b, NVII, TVIIa), *doskéște*, *išek*, *skinárca*, *tuklátă*. În variație liberă, în două cuvinte, apare stadiul intermediar, cu păstrarea labialei²⁴: *copkíl(ă)* (AVIID, GVIIa²⁵, BVa, MdVIIa, b, Va, MnVIIIa, VIIb, ȘVIIa, b), *lupki* (Mdvb, ȘVIIa), față de *luk* (AVIID), *coptílă* alături de *copkílă* (GVIIb) și *coptíi* (AVIID, GVIIa, b, MVIII, V, MdVIIIa, ȘVIIa); izolat, *șcic* „spic” (NgVIII);

– pentru [b]: *algáscă*, *gíne*, *te grăgéstí*, *boğ*, *herg*, *hriğ*, accidental, *díne* „bine” (MdVa). În variație liberă, am notat *bíne/ gíne* (MnVIIIa) și *o vorbít/ o vorgít* (MnVIIIb);

– pentru [m]: *anáđă*, *(să) luhiņeáđă*, *neljoc*, *ti herí*, *nije*, *hirjásá*, *poň*, *yerń*; izolat *a mneŭ* (MnVIIIa);

– pentru [f]: *serg*, *n-ar ši*, *s-šibâ*, *šinu*, *šiorí*, mai ales în insula lingvistică de pe malul stâng al Bugului și în Caucaz (cf. ALM I, 1, h. 30; I, 2, h. 186, 223 care consemnează particularitatea în cea mai mare parte a teritoriului; Gr. rom.: 81); fricativa palatală *h*: *her*, *herca*, *sâ híje*, *herbém*, *hinița* în localitățile situate la est de Nipru, la fel ca în aria din sud-vestul

²³ În numele propriu *Terdevara* (MnVIIa) asistăm la o succesiune de transformări ale lui [p] la [k] și, ulterior, la [t], după care se produce depalatalizarea lui [t] la [t].

²⁴ Cf. ALM I, 1, h. 10, 11, 107, 167; I, 2, h. 237, 243.

²⁵ Același informator rostește *cokilică* (GVIIa).

Basarabiei, în continuarea sudului Moldovei, precum și în Bucovina (cf. Tratat: 214).

În cuvântul *firiș*, variantele palatalizate *hiriș* (AVIIa, d, DVIIa, b, GVIIa, b, BVa, b, TVIIa) alături de *ireș* (VVIIIa, BVb) circulă în toate zonele cercetate.

Rostirea [h] < [f] are curs sporadic, în variație liberă, în zonele Bug și Caucaz: *a hî*, *sâ hîbâ* (NgVIII), *șî hîbă* (MVIc); *ar hî*, dar *șer*, *ar hî/ să nu șî* (MdvIIa);

– pentru [v] sunt înregistrate următoarele reflexe: *bolnăz* (SVIIb), *m-am îmbolnăzit* (AVIIc, GVIIb), *s-o lozit* (DVIIa), *loze* (NgVIII), *mórcoz* (SVIIb), în paradigma verbului *a privi*: *prăzá* (SVIIb), *țázi*, *zin*, *zinovát*, *zișin*, *ziti(le)*, *zițál*; în variație liberă, în anumite elemente lexicale: *s-o bolnăyít* (SbVIIc, NVII, TVIIa), *moyilă*²⁶ (TVIIa), *s-o yotrăyít* (AVIId), *să potrăyé* (NVIIa), *prăyém* (SVIIb, NgVII, SbVIIa, BVa, b, NVIII, TVIIa), *yern* (TVIII), *yisălđ* (BVb).

Într-un număr redus de cuvinte, ocurente în majoritatea localităților, s-a înregistrat transformarea fricativei palatale [y], rezultată din palatalizarea lui [v], în iot (prin diminuarea zgomotului de fricțiune): *hîni* (SbVIIb, BVa, b, NVIII, v), *hîță(le)* (DVIIc, MdvIIa, ȘVIIa), *iti yón* față de *ziti yón* (MVIIa, b; cf. NVIII), *ișni* „vișine” (NV), *lăhîță* (ȘVIIa).

Stadiul [g]²⁷ l-am notat în *lăgișere* (MdvIIa, b), *gîsu* (AVIIa), *gîțăi* (NV); fonetismul se întâlnește într-o arie din centrul și nord-vestul Munteniei (cf. Tratat: 170). În variație liberă, coexistă două rostiri în graiul aceluiași informator: *lăgișere/ lăhicéru* (MdvIIb), *prăzășc/ prăyésc* (SVIIb).

Reflexele diferite ale fricativelor labio-dentale [f], [v], în poziție de palatalizare, constituie, pe de o parte, dovada imigrării românilor moldoveni din două zone distincte ale Basarabiei. Stadiile [h], [y, i] au curs într-o arie restrânsă din sud-vestul provinciei, iar stadiile [ș], [z] sunt ocurente pe aproape întreg teritoriul dintre Prut și Nistru (cf. Tratat: 215, h. 33; Udler *et alii* 1976: 96, 97, 154): *a și flost* față de *să-l herg* (NV). Pe de altă parte, coexistența stadiilor de palatalizare în aceeași comunitate probează prezența unui amalgam de graiuri, explicabil prin caracterul demografic eterogen care a stat la baza constituirii enclavelor lingvistice transplantate.

4.1.2. Rostirea dură a labialelor a fost înregistrată, sporadic, și în alte situații (vezi *supra*, *Vocalismul 2.3.7.* și *3.2.2.*), fapt care determină velarizarea vocalelor anterioare următoare. *Pe* din prepoziția compusă *pe la*

²⁶ Fonetismul etimologic *mogilă* (DVIIa, BVa, TVIIa) alternează cu *moyilă* (TVIIa).

²⁷ Aria stadiilor [y] și [g] include graiurile bucovinene de nord și cele basarabene de sud-vest (cf. Udler *et alii* 1976: 98; Gr. rom.: 81).

se rostește *pă*: *pă la noi* (DVIIa; cf. GVIIa), iar prepoziția *pentru* (care de regulă prezintă [e] > [i]) a fost notată, în zona Bug și Doneț, în variație liberă, *pîntru* (AVIIc, NgVIII, MVIII, VIIa) și *puntru* (AVIIc, d, SbVIIb, NV). Evoluția lui [e] la [u] s-a realizat prin stadii intermediare succesive, în concordanță cu sistemul graiurilor: [e] > [ă] > [î] > [u]²⁸ (vezi *supra*).

Același tip de evoluție prezintă *bățîș uór* (VVIIIa) și *rumîná* „rumenea” (BVb).

4.2. Africatele [č], [ǵ]

4.2.1. Africatele [č], [ǵ] trec în seria fricativelor [š], [ž], trăsătură pertinentă a subdialectului moldovean²⁹: *așéje*, *atúš*, *đíšem*, *m-oj dúše*, *șanúša*, *șítórju*; *aléžém*, *fríže*, *fúži*, *hožác*, *meržé*, *plížét*, *ženúnk*.

Africata sonoră [ǵ], indiferent de origine (lat. *g + e, i* și lat. *j + o, u* sau *d + e, i* în hiat), a evoluat la fricativa alveolo-palatală sonoră [ž], [ž] sau la fricativa palato-alveolară sonoră [j], prin pierderea ocluziunii, care prezintă, frecvent, caracter palatal, atunci când rezultă din transformarea lui [ǵ] arhaic (spre deosebire de [j] primar din elemente nelatine): *am aǵúps* (SVIII, NVIIa, MdVI, ȘVIIb), *aǵúžj* (SVIII), *ažúži* (BVb); *aǵútá* (VVII; cf. AVIII, NgVII, DVIIc, BVb), *o ažutát* (NgVII), *ažútá* (ȘVIIa), *inǵugá(m)* (AVIID, NgVIII, VII, MdVIIa), *žos* (DVIIa), *žos/ jós* (NgVII; cf. BVa, b, ȘVIIa); *žimátáte/ žumátáte* (NgVII), *žumátáte* (AVIIa, ȘVIIa), *žumátá* (BVa); *ǵbc* (MdVb), *ǵucá* (TVIIb, MdVI, ȘVIIb). Trecerea lui [ǵ] la [j] este un fenomen vechi în graiurile moldovenești, fiind consemnată și în limba cronicarilor moldoveni.

[ǵ] arhaic a fost înregistrat rar³⁰: *să-ț aǵúte*, dar *ažútá* (BVa); *ǵócúri* (ȘVIIIa), *ǵumátá* (DVIIa).

4.2.2. Deși fricativizarea africatelor este un fenomen general și colectiv în subdialectul moldovean, remarcăm, în toate graiurile cercetate, conservarea africatelor [č], [ǵ]³¹, atât în cuvintele din fondul vechi: *(a)čála* (KVII, DVIIb, GVIIa), *atúnča* (KVII, MV, TVIIa, MdVIIIa, ȘVIIa), *bočé*

²⁸ ALR II, s.n., VI, h. 1815 înregistrează rostirea dură a lui [p] în *pîntru* în nordul Moldovei, Maramureș, Crișana și Banat. I. Gheție, Al. Mareș (1974: 128, 132) atestă forma *pántru* într-un document moldovenesc din secolul al XVI-lea.

²⁹ Pentru stabilirea vechimii și a circulației fenomenului, vezi Gheție, Mareș 1974: 192, 193.

³⁰ Rostirea cu [ǵ] se păstrează în Maramureș, în Bucovina și în puncte izolate din Moldova, Munții Apuseni, sudul Banatului, Hunedoara, Sibiu și Bihor (cf. Gheție 1975: 149). Pentru graiurile din Bucovina de nord și, accidental, pentru graiurile transnistrene, vezi Udler *et alii* 1976: 118; Gr. rom.: 80; D. Șandru (1933: 94) remarcă, de asemenea, frecvența formelor cu [j] pentru [ǵ].

³¹ Africatele se conservă în Bucovina de nord și în Ținutul Herței (cf. Gr. rom.: 79).

(TVIIB), *ce, cevá* (BVa, MV), *celălánt* (NVIII), *n-am cêrut* (TVIII), *să cocé* (DVIIb, MdVIIa), *dúlce* (MdVIIa), *facé* (TVIII), *pórci* (TVIIa, MnVIIIa), *torcⁱje* (TVIIa), *vácile* (MdVIIa); *ar^gintu* (MdVIIa), *creng^ê, mâr^gin^{ea}, mer^gé, mûl^ge* (VVII), *str^îng^e* (NVIII), cât și în împrumuturile adaptate sistemului morfologic al graiului: *câsⁿic* (DVIIc), *căcelésc* (AVIIb, c, SVIIb, ȘcVII), *am concît* (NgvVII, GVIIa, BVa), *jáșcic* (BVb, TVIIa), *na^cin^{ca}* (GVIIa), *s-polucé* (AVIIa, ȘcVII, DVIIb, GVIIa, VI), *să ve^ceru^jască* (DVIIa, c, BVa).

Ocurența africatelor nealterate în enclavele de la est de Bug (mai ales în B, T), izolate teritorial și lingvistic de 250 de ani și neinfluențate de româna standard (prin școală, prin mass-media etc.), nu poate fi explicată decât prin conservarea africatelor [č], [ǵ] în cuvintele din stratul vechi al graiului.

În graiurile din Caucaz, prezența africatelor [č], [ǵ] (și frecvența labialelor nealterate), în alternanță cu reflexele fonetice dialectale, este determinată de zona de imigrație și de perioada colonizării românilor moldoveni (mai recentă cu un secol față de cei așezați între Bug – Donet): *atúnca, am cêrút* (MdVIIa), *cără* (MdVa), *să cocé* (ȘVIIb), *mă du^cem* (MdVIIIb), *dúlce* (MdVIIIb), *đicé* (ȘVIIb); *cur^gé, ne-n^țăleg^em, g^șámurle* (MdVIIa), *str^îng^e* (ȘVIIa), *văr^gelát* (MdVI).

4.3. Africata dentală sonoră [ɟ]

Se conservă în toate localitățile, atât în elementele lexicale moștenite din latină și din substrat: *au^đam, bot^éă^đă, dumⁿă^đă^u, ũur^đică; br^înda, đăru, má^đăre, cât și în elementele lexicale formate pe teren românesc sau în împrumuturi din slavă: đahár* (SbvIIa), *pa^đă* (AVIIa), *o slobo^đăt* (NgvVIII), *zălú^đ* (DVIIa).

Stadiul [z] apare rar, în raport de variație liberă, în toate localitățile: *br^înza* (NgvVII, NVII), *zăstrea* (MVIIa, SbvIIa), *zéro* (TVIIb).

În graiurile din Caucaz, este frecvent [z] în alternanță cu [ɟ] în graiul aceluiași subiect: *đă^și, đăr* față de *br^îză, p^îză, să sp^îzură* (ȘVIII); *să botezám* (MdVIIa), *a dă^zuza* (MdVIIIa).

Consoana [ɟ] impune restricții în distribuția vocalelor anterioare [e, i], a diftongului [ea] și a lui [i] scurt final: *đă^și* (MnVII), *đ^șua* (AVIIa), *ur^đălă* (MnVIIIb, VII), *o-nt^înd* (MnVIIIa).

4.4. Consoanele [s], [z], [t̪], [ʃ], [j]

4.4.1. Ca în majoritatea graiurilor dacoromâne (cu excepția graiurilor muntenești și a celor din sud-estul Transilvaniei), consoanele [s], [z], [t̪], [ʃ], [j] au caracter dur, determinând trecerea vocalelor din seria palatală [e], [i]

în corespondentele lor din seria centrală [ã], [î]. După aceleași consoane, [ea] este monoftongat la [a], iar [î] final asilabic este eliminat: *oásăle* (GVIIa), *sămn* (NgVIII), *săla* (DVIIa); *múziica* (SV), *țăș* (NgVII), *a tușí* (BVa), *slujăște* (BVa), *o ieșít* (ȘVIIa), *m-am trezít* (SVIIa), *žișîn* (ȘVIIa), *jír* (SVIIb); *fraț* (MVIIa), *dinț* (TVIII); *sára*, *zámă*.

4.4.2. În graiurile din Caucaz, se întâlnesc, în variație liberă, la același subiect, vocalele anterioare în contextele menționate: *puțintéi* față de *am pățít* (MdVIIa); *gășă* față de *o găsit* (MnVIIIa), *împărțim* (MdVa), *sîrêșile* față de *rușî* (MdVIIa).

4.5. Dentalele [t], [d]

4.5.1. Urmate de vocalele anterioare [e], [i], oclusivele dentale se rostesc, în general, ca în româna standard; opțional, se constată o ușoară alterare, notată printr-un apendice asilabic, mai mult sau mai puțin perceptibil cu timbrul [í]: *mititléi* (VVIIIa), *nŭ-o putém* (BVa); *și dlescîti* (AVIIa), *nu vidlé* (VVIIIa) sau prin sunete intermediare [t̥, t̥, d̥]: *ștít*, *doróște* (NgVII), *nçáptęa* (DVIIa), *d'e* (DVIIc).

4.5.2. Sporadic, în împrumuturi, relativ recente, din ucraineană sau rusă, sunt înregistrate stadiile [ḳ/ṭ], [ṭ/ḳ], [ṭ/ć] și [ḳ] pentru [t + i]: *Cák/ta* (AVIIb), *cu^{ḳ}/táua* (TVIIa), *ḳ/tilivizoru* (AVIIb), *Pjék/ta* (VVII), *ṭ/kif* (VVII), *ṭ/kórcá* (AVIIc); *pláṭ/kié* (BVa); *ṭ/čeritorju* (SVIII); *kár(ă)*, în alternanță cu *ḳ/táru* (= „țiară”) (BVa), *kif* (VVII), *sal^{ḳ}kisŭón* (AVIIc, NV; cf. TD–Bas. s.v.), *sămăkișă* (NVII), *am skirăít*, în variație liberă cu *de stîrăít* (BVb), și stadiile [ć/ḍ/ć] pentru [d + e]: *ć/didu* (AVIIId, VVIIIa, BVb, TVIIb), frecvent *ćid(u)* (AVIIa, BVa, NgVII).

4.5.3. Rar, dentala sonoră [d] are caracter dur: *ăl dășárt* (NVII), *de dăparte* (TVIIa), *duparte* (< *díparte* < *dăparte*) (BVb), *daúnađi* (BVa), în *dîncolo* (VVIIIa), *dădăŭrí* (GVIIa, BVIII, VVII).

4.6. Sonantele dentale [n], [l], [r]

4.6.1. Fenomenul trecerii lui [-n-] la [-r-], notat frecvent în textele originale din zona nord-ardelenească și moldovenească până în prima jumătate a secolului al XVII-lea (Gheție *et alii* 1997: 102, 308), se conservă pe aproape tot teritoriul Basarabiei, precum și în graiurile transnistrene, în forma prepoziției *până*: *păr(ă)*³² (cf. Șandru 1933: 93; *Tratat*: 216; Gr. rom.:

³² Vezi prezentarea interpretărilor privind originea și extensiunea geografică a fenomenului în dacoromâna veche și actuală la A. Avram (1990: 130–143) care demonstrează că varianta cu -r-, ocurentă în graiurile moldovenești, este „rezultatul unei disimilări produse prin fonetică sintactică”.

83): *și m-o dus la níri/ par la níri și dîși „nă... cum âi catá-ŭo/ așá șâ-î aveă-ŭo”* (AVIIa).

În zona Bug, s-a înregistrat, sporadic, rotacismul în *inimă*: *irmă* (DV) și în *a cununa*³³: *nu m-am curunát* (SbVIIb), iar în zona Doneț în *bine* și *binișor* (recurent): [Opara] *o amésteș gîrșŭor/ ș-apóŭ o-ŭvaléștŭ ie mai șáde/ [...]* *aluŭátŭ-aŭista tot/ il puŭ pi mäsă/ uŭă il adúnŭ gîrișŭor* (NVII).

4.6.2. La fel ca în limba veche (cf. Rosetti, ILR: 516), a fost înregistrată trecerea lui [-n-] la [-r-], ca urmare a disimilării consonantice, în *nimărulă*, *nimăruje*: *ș-o vinit cūŭ nŭ! tăt sátu s-o vádă că ie n-o făcūt nimărulă răŭ// imblá/ ș-aŭtá//* (BVb); *am rămás de nimăruje* (MV). Forma *nimărui* (cu *n* disimilat) este răspândită în graiurile de tip nordic (zone din Moldova, Transilvania și Banat) (cf. Gheție 1975: 136, 245, 312).

4.6.3. Sporadic, a fost înregistrat [n] rostit dur, determinând velarizarea lui [e] următor: *năbúnă* (BVa), *năvăstúŭică* (SV).

4.6.4. Forma *fănină* (prin asimilarea *r-n*) reprezintă o particularitate diagnostică a subdialectului moldovean.

4.6.5. Prin disimilare consonantică, [n] > [l], rar: *lúntă: să-șepe lúntă la fáta* (NVIII).

4.7. Laterală [l]

4.7.1. Laterală alveolară [l] se rostește palatalizat în *(di)felŭ, félŭ* (general) și când este urmat de vocala anterioară [e]: *implétesc* (VVIIIa), *ňălésc* (VVIIIb), *o lŭegát* (AVIIId), *ogilŭ* (GVIIa).

4.7.2. Sub influența limbilor rusă și ucraineană, s-a generalizat rostirea *lŭbésc, o lŭbít*, ca și în zona transnistreană (cf. ALRM I, II, h. 340, pct. 393, 454, 458, 464, 660; TD-Bas. s.v.: 463). Forma cu [l], după modelul slav, a fost înregistrată și în textele din secolul al XVI-lea (cf. Densusianu, ILR, II: 80).

4.7.3. În raport de variație liberă, a fost notată velarizarea lui [l] sau o variantă intermediară: *áŭbă* (BVb), *bóŭnă* (MV), *copkŭta* (DVIIa), *holodŭnic* (GVIIa), *horŭcá* (BVb), *ŭtŭ* (BVa), *ŭncóto* (AVIIa), *plŭg* (VVIIIa), *scúŭturŭ* (GVIIa).

4.8. Vibrantă [r]

4.8.1. Vibrantă apicală alveolară [r] este rostită moale la finala cuvintelor derivate cu sufixele *-ar, -er, -tor* sau, analogic, la cuvintele ale

³³ Pe teritoriul Basarabiei, ALM I, 2, h. 312 consemnează forma rotacizată în expresia *ține măi!*: *ŭri, măi!* (cf. Pop 1941: 431; Udler *et alii* 1976: 103). Urme de rotacism au fost atestate în județul Bălți de Th. Holban (1928: 292): *măi rainte, mai rapoi, ghire* și în nordul Basarabiei de D. Șandru (1933: 93): *mănră* (cf. Pușcariu LR, II: 302).

căror radicale se termină în [vocală + r]. Fenomenul este general și colectiv: *cutjórĭ/ cutjórĭu, frunđárĭ, gurárĭ/ gurárĭu, merárĭ, nucárĭ, uņđerĭu; șerĭu*.

Timbrele vocalice finale [ĭ], [ĭu] sunt ocurente inclusiv la numele proprii: *Cojoharĭu, Hornarĭu* (MnVIIIa), *Morarĭĭ* (MdVIIa).

Rar, în *crecún* (VVIIIa) și *reniț* (ȘVIIa), [r] se rostește moale.

4.8.2. Rostirea dură a consoanei [r] în *răpidi* este generală, la fel ca în Moldova, prin sudul și nord-estul Transilvaniei, prin Banat și nord-vestul Olteniei (cf. ALR II, s.n., III, h. 829).

Rostirile *rășe* (SVIib, MVIIa, VVII, NV), *ră(le)* (BVa, ȘVIIa), *curá/ curáua/ curálĭ* (MdVIIa), *cură* „curgea” (TVIIa), *mără* „mereu”: *mărău/ mărău nada s-alergám* (BVb; cf. SV) sunt curente, *ră* (BVb, ȘVIIa), *răce* (MVIib, VVII, NV), fonetisme ocurente în Moldova (cf. Gheție 1975: 151).

4.8.3. [r] dur se întâlnește și în alte situații: la pluralul unor substantive neutre, terminate în [e]: *cără* (ȘVIIa), *cuteqără* (MV), *fuiqără* (GVIIa), *mără(le)* (MVIic) (vezi *Morfosintaxa*), și în unele cuvinte, după grupurile consonantice [cr-], [pr-], [(s)tr-], [vr]: *acrișjór* (MV), *căpră(le)* (SVIib), *crănz* (GVIIa), *a crăscút* (VVIIIa, VII), *pătrĭjăĭ* (MVIib), *o strícát* (AVIIa, SVIII, TVIIa, b, MnVIIIa, ȘVIic), *o strígát* (general), *strășĭnă* (MVIib), *vraj* (MV, MdVIIa, c, ȘVIIa). Excepțiile sunt rare: *strigám* (AVIII, VIib).

4.9. Oclusivele palatale [k̠], [g̠]

4.9.1. Oclusivele palatale [k̠, g̠] se păstrează. Accidental, au fost notate stadii de palatalizare: [k̠] > [k̠/ʰ/ ʰ]: *curĭét*, în raport de variație liberă cu *curĭék* (MdVIIa), *ʰ/kemá* (GVIIa), *răștitjórĭ* (DVIIc, GVIIa), (*ăl*) *rășk̠/tiĭjé* (GVIIa), iar [g̠] > [dʰ]: *dĕmi* în alternanță cu *gĕmi* (GVIIa), *dĭrĕș/ gĭrĕș* „greci” (NVIII), *odʰ/gĭjál* (GVIIa), *odeĭje* (TVIIa) (cf. Gr. rom.: 82, 83; Udler *et alii* 1976: 119, 120).

4.9.2. ar, [k̠] secundar, rezultat din palatalizarea lui [p] > [k̠], evoluează la [ʰ/k̠/ ʰ]: *doșt/ kĕșĭci* (VVIIIa), *tĭpĭérĭ* (MV).

5. Fonetisme particulare

Vom prezenta, în continuare, câteva fonetisme particulare, cu răspândire în graiurile insulare și/sau în subdialectul moldovean.

5.1. În poziție inițială, urmată de vocalele din seria posterioară [o], [u], sau în poziție inervocalică, fricativa labio-dentală sonoră [v] > [h] ca în limba veche (Dosoftei 1978: 521 s.v. *hoarbă, holbură*): *hórbe* (general), în paradigma verbului *a vorbi*: *horgĕsc* (DVIIa, NgVIII, ȘcVIIa), *húlpĭ(le)* (AVIII); *bolohánĭ* (MdVIIa), *dihán* „divan” (SV).

Fonetismul este răspândit în subdialectul moldovean și în graiurile transnistrene (cf. TD–Bas. s.v. *hulpe, vqárba*).

5.2. Fricativa laringală surdă [h] din elemente slave se conservă în *puh* (NVII, V), *stuh*³⁴ (AVIII, NgVIII, TVIII), precum și în împrumuturi din turcă: *harmán(u)* (AVIIb, VVIIIa, VII, BVb, NVIII, TVIIa, b), *năhramă* < tc. *mahrama* (MV), prin disimulare consonantică, sau din rusă/ucraineană: *harmóniĕ* (VVIIIa, b, TVIIa).

5.3. [h] etimologic din cuvântul *vîrh* a trecut la [v]: *vîrv* (SVIIb) prin stadiul [f], ca în graiurile moldovenești și în cele nord-ardelenești (Bihor, Lăpuj, Munții Apuseni) (cf. ALR II, s.n., III, h. 864).

5.4. [h] aspirat: *hist mitél* „ist mititel” (BVa), *hogġác* (AVIII, DVIIa), *hultui*, *hulúc* (SVIIb), *húrdă* (MnVIIIa); poate apărea și la numele proprii: *Hardeleánu* (TVIII); în variație liberă, apar ambele variante, la același vorbitor: *húșe* „huști” și *úșe*.

În poziție inițială, laringala surdă [h] dispare în *iectară*, pl. *iectári* (MdVI) ca în graiurile muntenești.

5.5. Oclusivele velare [c], [g], în anumite contexte, pot apărea una în locul celeilalte. Urmat de vocale, [c] > [g]: *jága*, *ĵágă* (AVIIa, b, c, d, GVIIa), *ĵăgătă* (AVIIb, SV), *inĵă* (BVa), *ínĵă* „încă” (KVII, BVa, b, TVIIa), *îngólo* (AVIIa) (cf. Șandru 1998: 193).

Fenomenul invers, [g] > [c] se produce fie în poziție inițială, fie la sfârșitul cuvântului: *alĵéc* (NV), *catím*, în alternanță cu *gătim* (SVIIa), *cîrlíc* (SVIII), *crĵásă* (NV), *fric* (BVa), *prac* (AVIIa), *strînc* (NVIII), *trac* (AVIIa).

5.6. Sub influență ucraineană, [g] > [h]³⁵: *bălhárĭ* (MV), *blahoslovĭĕ* (BVb), *brehadir* (AVIIb, MnVIII), *brihádă* (NV), *cruh* (VVIIIa), *fotohráfie* (SbVIIa), *haz(urĭ)*, *hazéturĭ* (AVIIc, DVIIa, NV, TVIIa, MdVIIa), *hospodíne* (MdVIII, VIIa), *hram* „gram” (MVIIa), *hrániță* (ȘVIIa), *hrec* (NV), *hriĵă* (DVIIa), *láhăru* (SVIIb), *mahazín* (general), *marharín* (NV), *papaluhă* (DVIIb, c, VVIIIa, VII, TVIIa), *stólohu/ stólogu* (SVIIb), *tilihrámə* (NV), *vahĵáne* (MdVIIa), *vláhă* „vlagă” (NgVIII).

Fonetismul este curent în numele topice: *Buh* (AVIII, VIIa, b, d), *Luhán* (TVIIa), în nume de țări: *Hermániĵa* (AVIIId, SV, MVIIa, SbVIIa, b, MdVIIb) și în nume proprii: *Hrihóriĵ* (TVIII, ȘVIIc), *Himp* (MdVIIa), *Ihnat* (TVIIa), *Serhéi* (ȘVIIa), *Stálĭhrad* (TVIII).

³⁴ Varianta etimologică este atestată de ALR II, s.n., I, h. 230, numai în graiurile moldovenești.

³⁵ Fonetismul este vechi în Moldova. El apare în operele cronicarilor moldoveni: *Buh* și *hraniță* la Neculce 1955: 154, 419 și *hraniță* la Ureche 1955: 239.

5.7. Fricativa alveolară [s] > [ș] în grupurile consonantice [st], [sk]³⁶, din paradigma anumitor verbe: *îjeste* (TVIIa), *deșkide*³⁷ (general), *rășkirám* (AVIIa, SVIII, GVIIa, NVIII, VIIa), *mișticám* (AVIIa), *n-oj șkimbá* (AVIIb, VVII); la pronume: *ijestea* (BVII) și în prepoziția *peste*: *piști*³⁸ (SVIII, MV, BVa, MdVIIa, Va).

5.8. În nouă localități din cele șaisprezece cercetate în zonele Bug, Nipru, Doneț și Caucaz, am înregistrat alternanța grupului consonantic [șt], urmat de vocalele anterioare [e, i] sau de [i] asilabic, cu [șc] în paradigma unor substantive și verbe, precum și la unele adverbe: *creșcám* „crestam” (GVIIa), *crúșce* „căni” (NV), *doskêșce*, *drușcile* (SbVIIa), *gșci*, *hulêșce* (VVIIIa, VII), *împletêșce-mă* (MV), *și împușce* (MVIII), *să lipăjêșce* (VVII), *moldovnlêșce* (VVIIIa, VII), *pașc*: *da tu pașc bóji și vâcile* (VVII), *pășci(le)/pășceș* „pască”: *toate pășcile/ toate cêlaș... [...] lu pópa je dădeám* (TVIIa); *cóășem pășceș în duhócâ* (BVa; cf. NgVII), *pășci(le)* „sărbătoare religioasă”: *în zîua di pășce* (NgVIII, cf. VVIIIa, BVa), *padușce* (NV), *płêșci* (KVII), *piróșce* (BVb), *poftêșce* (MdVIIa), *să proșceiáscă, s-o proșceât* (GVIIa), *robotêșce* (VVIIa), *rusășce* (VVIIIa, VII), *(nu) șciy* (NgVII, KVII, VVIIIa, VII, NVII), *(nu) șcié: moldovâncă nu șcije nińca rusășce* (VVII), *șcelí* (< rs. *šetlĭ*) „crăpătură, râpă” (MnVIIa), *șciubéju* în alternanță cu *štĭubéju* (MdVIIb).

Particularitatea a fost atestată de anchetele ALM numai în graiurile de pe malul stâng al Bugului (A, Ng, M), graiuri incluse de către cercetătorii de la Chișinău în zona de nord-est a ariei basarabene (cf. Udler *et alii* 1976: 156: *șciy*, pct. 165, 210, 231; *(el) creșci*, pct. 231; *ńirișci*, pct. 210).

Urmărind răspândirea generală a alternanței pe hărțile ALR³⁹, am remarcat ocurența acesteia într-o arie compactă a graiurilor muntenești (la est de Olt), urcă spre Brașov (pct. 182) și sudul Moldovei (pct. 605),

³⁶ Particularitatea caracterizează centrul și sud-vestul Transilvaniei (ALR II, s.n., IV, h. 1111).

³⁷ Arhaism general în dacoromână, explicat ca rezultat al acomodării consonantice, anterioare evoluției grupului [c] la [k] (cf. Gheție 1975: 145–146). Pentru răspândirea fonetismului, vezi ALR II, I, h. 248.

³⁸ În graiurile insulare circulă, în variație liberă, două variante fonetice: *pisti* (cu închiderea lui [e] la [i]) și *piști*, răspândită în graiurile moldovenești din dreapta Prutului (cf. ALR II, s.n., VI, h. 1819, 1820, 1837) și punctual în sud-vestul Transilvaniei (cf. Neagoe 2015: 81, nota 8).

³⁹ ALR II, I, . 23 „casc, caști”; ALRM II, s.n., IV, h. 1453 „împușc, împuști”; h. 1457 „mușc, muști”.

coborând pe malul drept al Dunării, în Bulgaria (pct. 858, 958). Punctual, are curs în zona Sibiu (pct. 130), lângă Iași (pct. 520), în Bucovina de nord (pct. 399) și în Basarabia (pct. 455).

Situația relevată de ALR pentru Muntenia este confirmată și precizată de anchetele ALRR–Munt. și Dobr. II, h. 299 „cloșcă, cloști”; III, h. 426, MN „pușcă, puști” și „împușc, împuști” și de răspunsurile la chestiunea [1876] „mișc, miști” (mss.) (cf. DGS s.v. *púșci*, s. f. pl., atestat în Oltenia și Muntenia).

În dialectul aromân, grupul consonantic [șc] în loc de [șt] este înregistrat de ALAR, I (pct. 11, 14, 16, 17) la ind. și conj. prez., pers. a 3-a sg., într-o microarie corelativă, situată în apropierea orașului Bitolia (Macedonia): *algășce* (h. 16), *zburășci* (h. 76), *arugușci* (h. 91), *șăptășci* (h. 97), *avrăgnășeășce* (h. 98), *argăsășci* (h. 100), *s-sursășce* (h. 124), *arhulășci* (h. 217), *âncănășci* (h. 272) și în *sčire* (nord) (cf. DDA s.v.).

Alternanța [șt] [șc], condiționată morfologic într-un context fonetic dat, atestată în epoca veche de dezvoltare a limbii⁴⁰ și înregistrată, dialectal, în dacoromână și în aromână, continuă să fie relativ productivă în limba contemporană (cf. GLR, I: 74).

Alternanța în discuție este o variantă arhaică, conservată în arii dialectale corelative ale românei.

6. ACCIDENTE FONETICE

6.1. *Afereza* a fost înregistrată, ca în graiurile muntenești, în paradigma verbului *a sfârși*: *o firșit* (AVIId).

6.2. *Anaptixa* a fost notată frecvent în graiurile izolate de la est de Nipru: *arimean* (VVIIda), *căpere*, *caperițele* (BVa, b), *căpărli* (MnVIIda), *cuiubărju*⁴¹ (BVb), *gîrêu* (NVII, TVIII, VIIb), *gîrêș* „greci” (NVIII), *kîrêd* (NVII, TVIIa), în paradigma verbelor *a crește*: *kîrêsc*, *kîrêște*, *am kîrescút* (NVII, V), *a răcni*: *răcânesc*, *a răcâni* (BVa, b, TVIIa), *a scrie*: *sîcrijă*, *am sîcris* (TVIIa), *skîrilé* (NV), *si kîri* „sicriu” (NV), *skîrejéle* (TVIIa), *scurujâm*, în alternanță cu *scurâm* (SVIIb).

6.3. *Asimilare consonantică* (la distanță): *nánt(ă)* (AVIIb, SVIII, NgVIII, DVIIa) – formă specifică graiurilor moldovenești; *cicióare* (BVa, TVIII), formă cu circulație și în dialectul aromân (ALAR, I: h. 219).

⁴⁰ În operele cronicarilor moldoveni apar pluralele *biciușcile*, *plóșce* (Neculce 1955: 109, 290) și *pușci* (Neculce 1955: 106, *passim*; Costin 1958: 52, *passim*).

⁴¹ Semnalată în *cuiub*, formă întâlnită în documentele moldovenești din secolul al XVI-lea (cf. Gheție 1980: 211–212).

6.4. Asimilare consonantică (totală): *aștetá* „aștepta” (NgVIII), *ferăstă* (AVIIb, SVIIa, VVIIa, TVIIa); *îmbrá* „umbra” (KVII); *întolucêște* (VVIIa); [n] – [n] > [l] – [n]: *lúntă* (NVIII).

6.5. Epenteză: *acrásă* (BVII), *côarjă* (NV), *marșmă* (NV); [n] epentetic notat în *mélنيța* (MVIIa); *ne invěam: da noj ne dūšém și ni řjém je asá ja!* (DVIIb), formă citată de S. Pușcariu (LR II: 145) pentru Banat și explicată prin „despicarea” lui [v] în [mv]; *Uúnzer* (AVIIb, TVIIa; cf. Ștefănuță 1933: 173; ALRM s.n. III, h. 1218, pct. 605) și în paradigma verbului *a ieși: iņșéá* (GVIIa, TVIIa), *iņșísă* (NVIIa), particularitate ocurentă în dacoromână în arii discontinue (dispersate) în Muntenia, în graiurile transdanubiene, prin Transilvania, în Bucovina, în graiurile transnistrene, precum și în aromână (dialectal), interpretată de S. Pușcariu (LR II: 142) prin „diferențierea consonantelor geminate” din latină, fenomen întâlnit în dialectele din nordul Italiei și din Provența; [m] epentetic în *chúmne* (DVIIa, b).

6.6. Haplologie. Suprimarea silabei inițiale reduplicate este frecventă: *člor, čoare* (general), *desúpt* (AVIII), *pi disupt* (SVIIb), *șitor* „sucitor” (AVIIa, GVIIa, TVIIb), *șitorím* (GVIIa), *măligúță* (MdvIIa), *ńică*, pron., adv. neg. (general), *ńatá* „dumneata” (AVIIId).

6.7. Metateză: *ardic*⁴² (DVIIa), *s-aridica*, dar *rídica* (ȘcVII), *s-ardica* (NVII, v), *blacajáne* < *baclajană* (MV), *cápărli*⁴³ (MnVIIIa), *chirpic* < *chirpic* (TVIII), *m-am hodinít* (DVIIa, BVa, b, NVIII, VIIa, TVIIa), *ímpăl* < *implu* (NV), *întímplá* < *implânta* (SV), *méljoc* (AVIII), *plătăgêle* < *pătlăgele* (NV), *poluát* < *plouat* (AVIIa), *punřintél* (AVII), *scăldésc* < *clădesc* (SVIII), *scumán* < *sucman* (AVIIa, b, d, DVIIa, b, TVIIa), *am řicăturít* (TVIII), *om řucturui-ne* (NgVII) < *am řtucăturít*, *ulám* < *luam: níma nu o ulút apâ/ ... scotém/ ápâ/ ři ulám în gură/ care cńe a ulá-o-ntíj pâ lipjósca/ așéja-ntíj s-a măritá//* (ȘcVII).

6.8. Proteza (vocalică). Relativ frecvent este [a] protetic⁴⁴ în diferite zone ale vocabularului; este un fenomen în plină evoluție, întrucât [a] protetic s-a extins și la împrumuturi din rusă/ucraineană, adaptate sistemului morfologic al graiului: *adčárme* „doarme” (TVIIa), *amiórose*, formă specifică subdialectului moldovean (DVIIa, VVIIa, BVa, b), *anúrăsă* (MV),

⁴² În legătură cu această formă (frecventă în graiurile muntenești), S. Pușcariu (LR II: 168) a oferit două interpretări posibile: metateza lui [r] înaintea vocalei [ă], (*ardică* < *arădica* < *rădica*) sau proteza lui [a].

⁴³ Formă atestată în dialectul aromân (cf. Capidan 1932: 362); DDA s.v. *capră*.

⁴⁴ Pentru extensiunea geografică a fenomenului în dacoromână și aromână, vezi Pușcariu, LR, II, h. 50.

apăretár „păretar” (DVIIa), *arúpe* (AVIIa), *astan* „stan” (MVIIa), *astanóc* „stanoc” (AVIIb), *astroiá* „stroia” (AVIII), *a aistroít* (TVIII), *atráge* „trage” (BVb), *o ađś* (BVb).

6.9. *Sincoparea* vocalelor neaccentuate este un fenomen general și colectiv, datorat tempoului allegro al vorbirii moldovenilor⁴⁵: *am ap^hcát* (AVIIb), *ne d^hcem* (AVIIId), *o fǎrmát* (AVIII), *o frǎmtát* (NV), *leǎbdă* (NV), *pt^hje* „putea” (AVIIId, NVIIa), *p^hint^hjei* (NVII), *s^him* „sucim” (NV), *oámni* (BVb), *r^hst^huór* (DVIIc), *rǎ^hde* (AVIIId), *țárnă* (MdVIIa), *últa* (AVIIId).

În concluzie, din punct de vedere fonetic, graiurile insulare se integrează ariei de nord-est și de centru a graiurilor basarabene (cf. Udler *et alii* 1976: 153 ș.u.).

⁴⁵ Sincoparea vocalelor se întâlnește frecvent în dialectul aromân (cf. Capidan 1932: 365 ș.u.).

MORFOSINTAXA

În vederea unei descrieri cât mai adecvate a graiurilor de care ne ocupăm, vom încerca să îmbinăm criteriul diacronic cu cel geografic, astfel încât pentru fiecare particularitate, pe de o parte, să indicăm caracterul arhaic/învechit sau inovator și, pe de altă parte, să specificăm dacă trăsătura respectivă a (mai) fost atestată, în alte lucrări de specialitate, pentru zona cercetată de noi sau pentru alte arii dialectale ori dacă ea reprezintă un element inedit.

SUBSTANTIVUL

1. Genul

Unele substantive prezintă variante formale, fie în interiorul aceluiași gen, fie de genuri diferite.

1.1. În cadrul substantivelor de genul feminin, se mențin unele variante vechi, precum:

– *margină* (SbVIIb), alături de care apare, poate prin analogie, *până* „pâine” (BVIIC);

– *cura* „curea” (MdVIIa) se explică prin rostirea dură a lui *-r-*;

– unele substantive apar cu terminația *-e*, în loc de *-ie*: *petrecane* „petrecere”, pl. *petrecăni* (SV), *roche*, pl. *rochi* (NV);

– în localitatea Voloșkoe, substantivul *soră* apare în varianta *soară*, pl. *soare*: *În casă la noi acolo moldovenește grăia și tata și mama și s^oărli... cinci s^oăre o fost* (VVIIIa), formă care s-ar putea să reprezinte un reflex al vechiului *sor* asimilat cu femininele de tipul *moară*, pl. *moare* (v. *infra*):

– după pl. *surori* s-a creat un sg. *suroră* (ȘcVII);

– *jene* (SbVIIa) (< rus. *jena*) „soție, nevastă” reprezintă varianta adaptată limbii române prin încadrarea între substantivele terminate în *-e* (probabil, după sinonimul *femeie*).

1.2. Pentru substantivele masculine se întâlnesc forme cu terminații diferite față de alte zone dialectale sau față de româna standard, explicabile prin analogii sau prin influența din partea etimoanelor slave/rusești corespunzătoare:

– substantivul *mir* „mire”, cu genitiv-dativul *mirului* (SVIIa, MdVIIa, SbVIIa) reprezintă o variantă inovatoare, creată după pl. *miri*; forma este întâlnită, pe de o parte, în sate din nordul Bucovinei, de la est de Nistru și din sudul Basarabiei (Gr. rom.: 63), dar și, pe de altă parte, din Valea Jiului, Hațeg și Maramureș (Byck, Graur 1933: 44);

– pentru masculinul în *-ă popă* „preot” s-a creat o formă terminată în consoană: *pop*, genitiv-dativul *popului* (BVb, DVIIa);

– pentru substantivul *bât* „bunic” s-a creat o formă în *-e*: (un) *bâte*, art. *bâtea* (VVIIIa), după care s-a orientat și *diade* „bunic, unchi” (SVIII) (< rus. *djadja*);

– substantivele masculine terminate în *-ă* sau *-a*, precum *starostă*, art. *starosta* „conducătorul ceremonialului de nuntă” (SbVIIa, b) (< rus. *starosta*) și *starșină*, art. *starșinaua* „comandant” (SbVIIa) (< rus. *starșina*) își păstrează forma etimologică, menținându-se în această variantă cel puțin la nominativ; nesiguranța în privința folosirii lor se resimte în formele flexionare; astfel, pentru primul, pluralul întâlnit este (doi) *staroste*, iar genitiv-dativul are formele *starostului* (SbVIIa), dar și *starostii*: [pământul îl da] *starostii satului, Ion* (MnVIIIa);

– substantivul *ducat* „monedă” apare în variantă terminată în *-e*: *un ducate* (SVIIa).

1.3. Mai numeroase sunt variantele care aparțin la genuri diferite:

– dintre substantivele *m a s c u l i n e* folosite în variantă de *n e u t r u* menționăm, mai întâi, *umăr*, cu pl. *umere* (NgVII, TVIIa), formă cu largă răspândire, cunoscută în toată Dacoromania (ALRR – *Sinteză*, II, h. 222, 223); alături de acesta, menționăm pluralele în *-uri*: *bostanuri* (BV), *pomuri* (MdVa), *snopuri* (ȘVIIa);

– substantive de genul neutru întâlnite în variante feminine: *lăcată*, pl. *lăcăți* (SbVIIb), variantă extinsă în zona nord-vestică până în aria moldovenească (Tratat: 217); în formă feminină apare și *cartoașă*, pl. *cartoafe* prin toate localitățile, variantă regională (v. DA s. v. *cartof*) întâlnită, de asemenea, în aria nord-vestică a dacoromânei (cf. TD–Ung. 149)¹;

– sub influență ruso-ucraineană, unele substantive *f e m i n i n e* sunt folosite în variantă *m a s c u l i n ă*: (doi) *carieri* (de piatră) (TVIIIa), *sup* „supă” (SbVIIa, NV) sau *n e u t r ă*: *adres* (SbVIIa), *clas*, pl. *clasuri* (în toate localitățile).

¹ Formele, beneficiind de câte o singură atestare, *doră* „dor” (NVII), *drumă* „drum” (NVIII) ni se par suspecte.

2. Numărul

2.1. Se mențin anumite forme vechi, cum ar fi substantivul *mân* „mână” (< lat. *manus*), atestat în localități din regiunile Kirovograd și Donețk (SbVIIa, BVb); pluralul articulat *mânule*, cu numeroase atestări în limba veche (Densusianu, HLR, II: 147) și păstrat, în secolele următoare, mai ales în zonele nord-estice ale Dacoromaniei: Bucovina, Moldova, Basarabia, Transnistria (HEM, I: 308; GN, I: 299; A: 7; Gr. rom.: 63), apare atât în regiunea Donețk (BVII), cât și în sate din Caucaz (MnVIIa); pluralul analogic *mânuri*, cunoscut ca o inovație încă din a doua jumătate a secolului al XVII-lea (Gheție *et alii* 1997: 323) și întâlnit pe o arie întinsă din teritoriul nord-vestic al Dacoromaniei (Tratat: 218, 332, 372; Gr. rom.: 63), are curs în sate din regiunea Kirovograd (GVI), dar și din Caucaz (MdVIIa, b);

– pentru substantivul *an* se păstrează pluralul *ai* în sate din Kirovograd (DVIIa, c, SbVIIa, b) și Nikolaev (AVIIb, c);

– substantivul *nume* este atestat cu pluralul etimologic *numere* (< lat. *nomina*), cu *-ne* > *-re* sub influența neutrelor cu această terminație de plural (Densusianu, HLR, II: 164), întâlnit într-un sat din Donețk (BVb);

– pentru substantivele feminine terminate în *-ă* (inclusiv pentru cele cu tema în *-c-*, *-g-*, *-r-*) se menține pluralul în *-e*, formă cunoscută în întreaga dacoromână (cf. Gr. rom.: 64): *curce* (ȘVIIa), *ierbe* (MnVIIIa), *matce* „oi cu miel” (NgVIII), *moare* „mori” (VVIIIa), *nunte* (VVIIIa), *roate* (MdVIIIa), *țăve* (MdVI), *vace* (TVIIa), *zestre* (SbVIIa).

2.2. Pentru pluralul unor substantive feminine este specifică alternanța fonetică *a/ă*: *capră* – *căpre* (AVIIc, SbVIIb), *crască* „vopsea” – *crăști* (SbVIIa), *rață* – *răți* (TVIIb), *operație* – *operății* (SbVIIa) (v. *supra*, *Vocalismul*); după bilabiale, se produce alternanța *a/e*: *baltă* – *belți* (ȘVIIa), *jumară* – *jumere* (NV).

2.3. Variantele inovatoare în *-i* cunosc și ele o extindere considerabilă: *basmaluți* (SbVIIa), *basmalı* (SV), *bolniți* „spitale” (MVIIb), *căruți* (MVIIa, VVII), *frunți* (MnVII, BVa), *gâsci* (VVIIIa), *iți* (GVIIa), *puiculiți* (BVIIa), *râșniți* (MnVIIIa), *tarîți* (MVIIa) ș.a; uneori, cele două variante de plural, în *-i* sau în *-e*, alternează chiar în vorbirea aceluiași subiect: *minișterguri* ~ *miniștergure* „șervete, prosoape” (SbVIIa).

Graiurile de care ne ocupăm confirmă repartiția recunoscută în bibliografia de specialitate a pluralului în *-i* pentru substantivul *casă*, specific ariei de vest și de nord a Dacoromaniei, inclusiv centrului Moldovei din stânga Prutului și zonei transnistrene (Todoran 1972; Tratat: 218, 257, 372; Gr. rom.: 64–65). Astfel, forma *căsi* apare în majoritatea satelor cercetate (SVIIIb, MV, MdVIIIa, VIIa, SbVIIb, ȘVIIa).

2.4. S-a extins, de asemenea, pluralul în *-uri* la substantivele neutre: *bileturi* (de tren) (SbVIIa), *bucheturi* (MVIIB), *covioruri* „covoare” (NVII), *custumuri* (SbVIIa), *cuvânturi* (MnVIIIb), *documenturi* (SVIIB), *magazinuri* (TVIIa), *minuturi* (ȘVIII), *mormânturi*, folosit atât cu sensul „cimitir” (ȘcVII, BVb, VIII, VVIIIa, VII, TVIII, VIIa), cât și cu semnificația „morminte” (TVIIa), *saturi* (MdVIIb, V); aceeași terminație apare și pentru unele împrumuturi rusești: *putiuri* „drumuri” (BVIIB), *veșciuri* „haine, îmbrăcăminte” (SbVIIa); formele articulate *cântecerle*, *saterle* (VVIIIa) reprezintă variante hibride între *cântece*, *sate* și *cântecuri*, *saturi*.

2.5. La neutrele cu tema în *-r-* se menține pluralul în *-ă* atât pentru formele considerate etimologice: *cară* (ȘVIIa, AVIIa), cât și pentru cele analogice: *izvoară*, *mosoară* (MVIIa). Prin rostirea dură a consoanelor *s*, *z*, *ț* se motivează și plurale în *-ă* precum *beță* (TVIII), *casă* (MV), *oasă* (GVIIa) (v. *supra*, la *Consonantism*).

3. Cazul

3.1. Genitiv-dativul femininelor terminate în *-că*, *-gă* prezintă forme în *-âi*: *Anicâi* (MdVIIa) sau în *-ii*: *docichii* „fiicăi” (ȘVIIa).

3.2. Genitiv-dativul numelor de rudenie însoțite de adjective posesive apare în formă omonimă cu cea de nominativ: *i-om da mâne-ta să moară* (MdVa); *îi spune mâni-sa* (MdVIIa); particularitatea, continuând o trăsătură a limbii vechi (Densusianu, HLR, II: 384–385), se mai păstrează în secolul al XX-lea doar pe arii limitate din Transilvania, din Crișana și din Maramureș, sau în sate izolate din Mehedinți (ALRM II, s.n., IV, h. 1321, 1322, 1335, 1336; Tratat: 303; Țăra 1976: 206; DGS, s.v. *tichie*).

3.3. Cazurile oblice se redau atât prin forme sintetice, cât și, mai rar, prin construcții analitice.

3.3.1. Genitivul sintetic este preponderent și bine reprezentat în toate zonele cercetate: *cămeșa nêrului* „cămașa mirelui” (MdVIIa), *o cumnată de-a gîdului* (AVIIB), *mațele porcului* (NVII), *pe Dealu Tămășâncii* (ȘVIIa), *mă-sa nîresî* (SV), *Vălicica Morii* (Sbv), *la urma urmilor* (MdVIIa), *în timpul strânsului pâinii* (MdVIIIa), *la gura sobii* (MdVIIa), *în crucile drumului* (MdVIIa), *în capu mesii* (MdVIIa), *pă prințipu mămăligii* (VVIIIa), *postu Sâmpetrului* (MVIIa), *țâțâna ușî* (MVIIB).

3.3.2. Genitivul analitic se realizează cu ajutorul unor prepoziții sau al articolului proclitic:

– folosirea articolului *lu* proclitic prezintă anumite particularități comune majorității graiurilor dacoromâne de pe teritoriul României: Muntenia, Moldova, Transilvania, Crișana (ALRM II, s.n., IV, h. 1331, 1332; Tratat: 175, 218, 258, 302, 372). Elementul caracteristic se referă la faptul că *lu* se comportă ca o prepoziție. Astfel, acesta este utilizat în fața substantivelor animate și inanimate, indiferent de gen, la forme *n e a r t i c u l a t e*: *Vasilica lu Timoh* (SVIIa), *a lu mireasă* (BV, VIIa), *Râpa lu Grec* (MnVIIIa), *a lu soră bărbat-so* (TVIIa), *a lu Dobriță familia* (AVIID), *a lu oameni oile* (SVIIB), *a lu director câmile* (V VIII), *din partea lu mire* (MdVIIa), *pin prejuru lu băț* (SVIII), *osnova a lu păpușoi* (NgVIII), *deasupra lu cămeșă* (NgVIII) sau la cele *a r t i c u l a t e*: *era a lu podrușca* (ȘcVII), *a lu tata mamă ș-a lu mama* (MdVIIIa), *a lu popa* (MdV), *a lu nenea frate* (BVb), *Dealul lu Hunea* (MnVIIIa), *a lu bărbatu familia* (AVIID), *băieții a lu mireasa* (SV), *rodu, ruda lu mirle* (SV), *părinții lu mirele* (SVIIB), *înaintea lu voinaia* (AVIID);

– genitivul exprimat prepozițional, rar utilizat, se realizează cu ajutorul prepozițiilor *de* + acuzativul: *la mijloc de cale* (MdVIIa) sau *la: casa lu Ilenuță* (SbVIIb), *mormântu la cel spânzurat* (MdVIIa).

3.3.3. Cazul *d a t i v* se redă, în majoritatea situațiilor, cu ajutorul articolului *lu* precedând, de regulă, substantive *animate*, masculine și feminine, în formă *n e a r t i c u l a t ă*: *dădea lu om, lu om întâi* [dădea] (BVb); *pune platoc [„basma”] lu mireasă* (TVIIa), *lu copii și nouă ują ne este de demâncat* (BVb), *buna dimineața-i dai lu mahalagiu* [scris cu *ų*] (MdVIIa), *băsmăua i-o dizlegat-o lu mire* (ȘVIIa), *iau florile din cap lu mireasă* (SVIIB) sau *a r t i c u l a t ă*: *spune lu mama* (AVIIa), *i da lu Țta* (NgVII), *lu porcu* [îi dai zer] (AVIIC), *spune lu părinții* (SVIIa), *dam cuivai, lu porcilor* (SVIIB), *slavă lu bohu* (NV), *lu popa* [...] *să-i dai* (TVIIB), *lu popa dădea* (BVII); și, foarte rar, la fel ca în graiurile bănățene (Tratat: 258), și în fața substantivelor *i n a n i m a t e*: *să-i dau un cior* [picior] *lu căldare-aceea* (MdVIIa).

Statutul de morfem al genitiv-dativului este susținut și prin exemple în care *lu* este folosit în encliză cu alte părți de vorbire: *el lu t o Ți le-o cântat* (V VIIIa).

Rar, și numai în zona caucaziană, se folosește dativul redat cu ajutorul prepoziției *la* + acuzativul: *le scotea colacu la flăcăi* (MnVII), *colacu il zvârlă la oameni* (ȘV).

3.4. Formele de *v o c a t i v* atestă particularități specifice graiurilor nord-estice ale dacoromânei (cf. Tratat: 218). Astfel, este întâlnită forma de vocativ precedată de interjecția *hăi*, cel mai des, în variantă contrasă și alipită de substantiv: *tatcăi „tată hăi”* (MdVIIa).

ARTICOLUL

1. Articolul hotărât

1.1. Articolul hotărât enclitic

1.1.1. Continuând situația din limba veche (Gheție 1975: 402, 444, 478), graiurile din zonele cercetate, ca și cele din aria nord-bucovineană și din cea transnistreană (Gr. rom.: 66–67), păstrează articolul hotărât masculin *-l*, întâlnit atât la nume proprii: *Jeacul* (AVIIa), *Clava Vericul* (AVIIc), *David Grosul* (MdVIIa), cât și la cele comune²: *îmblă cu uratul* (ȘcVIII), *stejarul dă negreață* [la vopsea] (ȘVIII), precum și la alte părți de vorbire: [mama] *o căzut la zăcare cu totul* (AVIIc), [Roșiile] *prin mașincă le petrec cu totul* (NV).

1.1.2. Pentru genitiv-dativul articolului hotărât masculin apare, uneori, forma scurtă *-lu*: *ceala băiat a Ursulu* (SbVIIb), *mâna mirulu* (SbVIIa), *la gura cotlonulu* (MdVIIa), *linia frontulu* (MdVIIIa)³; rareori, forma redusă s-a extins și la plural: *fântâna flăcăilo* (MdVI).

Rareori, la substantivele masculine însoțite de un pronume posesiv de tipul *tată-său*, articolul hotărât de genitiv-dativ apare pe lângă pronume: *tatu-sului* (SbVIIa).

1.1.3. Urmare a rostirii dure a consoanelor *s*, *z*, *ș*, *j*, *ș*, *ț*, *r*, articolul *-i* de la pluralul masculinelor și de la genitiv-dativul femininelor se atașează la forma corespunzătoare în *-î*: *băiețai* (VVIIIa, MdVa, b, VIIb), *frațai* (SbVIIa), *mirâi* (SbVIIa), *morțai* (GVIIb), *nemțai* (MVIIa, SbVIIa, VVIIIa, NVIII, TVIIb, MdVIIIa, VIIb), *părințai* (AVIII, ȘcVIIb, MdVa), *porșai* (TVIIb), *proclețai* (TVIIb), *rușai* (TVIIb); *căruțai* (MdVIIa, MnVIIIa), *căsai* (MdVIIa), *mesai* (MdVIIa), *miresai* (NVII, MdVIIa).

1.2. Articolul hotărât proclitic masculin în forma de genitiv-dativ *lui* este foarte rar folosit și, spre deosebire de varianta *lu* (v. *supra*), aceasta apare numai în procliză cu substantive nearticulate: *cum îi zăcea lui sat?* (TVIIIa).

² În Udler *et alii* 1976: 128, formele cu *-l* sunt semnalate doar la numele proprii și numai pentru unele zone insulare, iar în Tratat: 219–220 acestea sunt considerate specifice Bucovinei și Republicii Moldova, fără delimitarea precisă a ariei de răspândire. Conform cercetărilor mai noi, particularitatea este caracteristică graiurilor moldovenești din ariile bucovineană și transnistreană (Gr. rom.: 66–67).

³ Contrar celor afirmate în Tratat: 200 și în Udler *et alii* 1976: 128, unde este atestată doar pentru nordul subdialectului moldovean și pentru Bucovina, particularitatea este întâlnită pe o arie compactă și destul de extinsă a graiurilor moldovenești din dreapta Prutului (ALRR–Mold., Bucov., I, h. XVIII), precum și în graiurile transnistrene (Șandru 1998: 194; Gr. rom.: 67). Menționăm, de asemenea, că varianta *-lu* (enclitică) a fost consemnată și în graiurile românești din Ungaria (TD–Ung.: LXXVIII).

2. Articolul nehotărât

2.1. Forma obișnuită pentru articolul nehotărât masculin este *on*, variantă, explicabilă prin fonetică sintactică: *un om* > *on om* (Pușcariu LR, II: 380), care, după informația noastră, a fost atestată, până acum, în Crișana și în unele graiuri din Transilvania și din nordul Moldovei (ALR II, s.n., IV, h. 1574; Tratat: 293, 373; TD–Ung.: LV).

2.2. Pentru plural, sporadic apare forma *nuște* „niște”: *luvăm [...] nuște ouă* (BVa, b); *pe ceala deal mergea nuște curce* (§VIIa), variantă atestată, la sfârșitul secolului al XIX-lea și în secolul al XX-lea, în graiurile din zona Munților Apuseni (Viciu, Gl.: 63; ALRT: 53, 63; ALRM II, s.n., IV, h. 1328, pct. 95).

2.3. În majoritatea localităților (cu precădere în cele din Lugansk, Donețk și Caucaz) este întrebuițat articolul invariabil *alde* (precedat, uneori, de prepoziția *de*), cu variantele formale *ade*, *ande*, *ale*; acesta precede nume proprii de persoană sau nume de înrudire: *alde Sahin* (TVIIa), *ade mama nu făcea saltison* (BV), *de-ade Țăranov nu-s aici* (BVb), *ade naș-so îi lua* [pe miri] (NVII), *alde Iancu-s tăț râi* (§VIIa), *sântem alde Mănălache* (MdVa), *ne-am dus la alde tătica* (MdVIIIa). Utilizarea lui *alde*, atestată încă din secolele al XVI-lea – al XVII-lea în scrierile lui Coresi (1577) și ale lui Dosoftei (1680) (HEM I, s.v. *alde*), reprezintă o particularitate specifică graiurilor dacoromâne sudice (Mărgărit 2001: 293), în special muntenești, atât prin frecvență, prin răspândire, cât și prin multiplele situații în care se utilizează. Când vorbim de aria sudică ne referim inclusiv la graiurile din sudul Basarabiei (Gr. rom.: 69), cât și la cele din nordul Bulgariei (TD–Bulg.: LXXXVII).

3. Articolul posesiv-genitival

3.1. În general, se utilizează forma invariabilă după gen și număr *a*, la fel ca în majoritatea graiurilor dacoromâne, cu excepția celor muntenești: *băieții a lu mireasa* (SV); *a meu dedușca* (§cVII), *a lu imă-sa tat-so* (TVIIa), *bani a flăcăilor* (MdVIIa), *toate mașinile îs a mele* (MnV).

3.2. O particularitate păstrată din limba veche (Densusianu, HLR, II: 169, 170) și întâlnită până astăzi prin Transilvania, nordul Bucovinei și al Maramureșului, sudul Basarabiei (Gr. rom.: 68), dar și în graiurile românești din estul Ungariei (TD–Ung.: LXXIX) este utilizarea articolului posesiv-genitival între un substantiv articulat și un determinant, la rândul său, marcat din punct de vedere cazual, realizându-se astfel o *d u b l ă a r t i c u l a r e*: [casa] *a lu părinților* (AVIII), *omu a lu sora mea* (AVIIb), *grădinile a lu Lupașcu* (SbVIIb), *bâtea a noastră* (VVIIIa), *sora a miia* (VVIIIa), *ficioru a ei* (BVII), *norocu a lui* (BVb), *părinții a nevastă* (NVIII), *băietele a mele* (TVIIb), *copiii a noștri* (NVII), *mă-sa a ei* (MnVIIIa; cf. NgVIII, §c VII).

4. Articolul demonstrativ

4.1. Pentru femininul singular nominativ al articolului demonstrativ, varianta specifică graiurilor moldovenești, în general, și curentă în cele de care ne ocupăm este *cei* (cu *-i* semivocalic): *docica cei mare* (DVIIa), *aceasta era cei mai bună* (MVIIa), *butelea cei de rachiu* (MdVIIb), *buba cei neagră* (MdVIIa), *nuna cei mare* (MdVIIa).

4.2. Genitiv-dativul feminin singular are forma *cei* (cu *-i* plenison), formă păstrată din limba veche (Densusianu, HLR, II: 170; Frâncu 2009: 44) și menținută până astăzi în graiuri conservatoare din Crișana, Maramureș, Năsăud și, mai rar, în Moldova (ALRM, II, s.n., IV, h. 1365).

ADJECTIVUL

Câteva categorii de adjective își păstrează, sporadic, forme vechi sau învechite.

1. Adjectivul *gol* prezintă o anumită nesiguranță în folosirea formelor de plural: *aicea căsile mai mult goi* (ȘVIIa).

2. Unele adjective în *-e* (moștenite sau împrumutate) au formă invariabilă după număr: *ne-a znaconit* [„ne-a făcut cunoștință”] *cu tare mare oameni* (GVIIa); [piftiile] *iese turbure* (MdVIIa); *căsile era pustie* (MdVIIa).

3. Adjectivul *roșu* apare în varianta veche *roș, roșă/roșe*, pl. *roși*, specifică ariei nordice, mai ales celei moldovenești (v. DLR, s.v. *roșu*): *chipricu* [„chirpicu” este] *ce roș, ce alb* (TVIII); *sfeclă roșă* (MV); *crască* [„vopsea”] *roșă* (SVIIb), *fundă roșe* (MdVIIa).

4. Surprinde atestarea adjectivelor calificative articulate postpuse determinatului: *punem în ceașcă-aceea marea* (NV); *Maica Marea, Sântă Maria* (MdVIIa), care însă, utilizate fără pronumele demonstrativ (*a)cela*, (*a)ceea*, se deosebește de folosirea adjectivului articulat din graiurile dacoromâne sudice (din Oltenia și Muntenia) (Brâncuș 2008: 12; Neagoe 2012: 36).

PRONUMELE

1. Pronumele personal

1.1. În majoritatea satelor cercetate, în locul genitivului și, mai rar, al dativului se utilizează forme analitice construite cu *la* + acuzativul, calchiate după construcțiile corespunzătoare rusești, de tipul *u menja*, *u tebja* etc.:

calic o fost pervâi om la mine, invalid (SVIIb), *mama la noi* [„noastră”] *o murit* (KVII), *la mine o fost părintele neridnic* [„vitreg”] (MV), *la mine două fete* (BVb), *ea o botezat la mine fata* (BVa), *cumătra alta la mine o fost* (BVa), *la mine cutioru-i bun* (MVIIc) ș.a.

1.2. În unele sate din regiunile Kirovograd și Nikolaev, *el* este întrebuințat cu un sens neutru⁴: „*viu de la jucat*” *zice ea* [= sora informatoarei] *da’ el s-o spăriet* (AVIIa); *Mă duc... Da el iaca amiaza* (DVIIa); *nu! el la noi o fost aceea cnișcă* (Nv); *da el n-o fost colhoz* (TVIIa) (cf. Neagoe 2016).

1.3. Formele accentuate de dativ ale pronumelor personale de pers. 1 și a 2-a sg. sunt amplificate cu un *-a* deictic⁵, particularitate atestată încă din româna veche (Densusianu, HLR, II: 180, 181) și păstrată în toate localitățile cercetate: *mama miia îmi spunea* (AVIIa); *o băbă mi-o dat miia mac* (GVIIb); *ția ț-o dat* (DVIIb); *miia nu mi place* (BVII); *tata mia mi-o spus* (MdvIIa), *miia mi-o picat* (ȘVII; cf. ȘcVII).

1.4. Într-o singură localitate din regiunea Nikolaev sunt atestate vechile forme de dativ pers. 1 și a 2-a pl. *nouă, voauă* (SbvIIa).

1.5. Formele atone silabice de dativ apar în contexte în care norma limbii literare acceptă doar varianta nesilabică sau pe cea cu *î-* de sprijin: *mă duc și mi spăl capu* (Șc VII); *mie mi era rușine* (SbvIIb); *ce fi trebi?* (BVa, b); *cine vin și-i descânt, tăț mi mântămes* (MdvIIa). Particularitatea, cu o arie nedelimitată clar în lucrările de specialitate (Udler *et alii* 1976: 147–148), se întâlnește și în aria transnistreană și, sporadic, în Bucovina și sudul Basarabiei (Gr. rom.: 70), dar și în graiurile românești din Ungaria (TD–Ung.: LXXIX) și din nordul Bulgariei (TD–Bulg.: LXXXIX).

1.6. La acuzativ, formele atone silabice pentru pers. a 3-a sg. masc. apar sub variantele *lî, lă, la/ăl, al*: [laptele] *lă puneam în puțină* (SVIIb), *lă strânge* (ȘcVII); *dă-lă-l cu curmei cu tot* (SbvIIb), *ș-ăl tundă* (*idem*), *grău cela lî vântura* (VvIIIa), *Dumnezeu nu știe cum să lî răspădilească* [„să-l împartă”] (BVb), [laptele] *al iei ș-al pui* (SVIII).

1.7. Deosebit de frecventă este vechea formă nearticulată *dâns, dânsi... : o venit cu dâns* (BVII), *nu prea lî farmă pe dâns* (VvIIIb), *eu cu dânsi m-am vodit* [„m-am luptat, m-am chinuit”] (BVII; cf. DVIIa, SbvIIa, NVIIa, V,

⁴ Frecvent apare în graiurile basarabene de pe Valea Nistrului de Jos: *Când o scos băsmăluța, da el* [= ochii] *două căcărezi de oaie* (Ștefănuță 1937: 142, 173). Referindu-se la construcții precum: *a pleca el mama de-acasă* sau *o să pățească el hoții*, Iorgu Iordan (LRC: 544) vorbește de un fel de „neutralizare” sau „gramaticalizare” a lui *el*, folosită, de obicei, cu valoare stilistică. În continuare, autorul prezintă posibila explicație a modului în care s-a produs fenomenul trecerii de la un subiect la altul, fără a se renunța la niciunul dintre ele.

⁵ Pentru alte zone moldovenești, din nordul Bucovinei și de la est de Prut, din sudul Moldovei cu prelungire în nod-estul Munteniei și în nordul Dobrogei, *-a* deictic este atestat și la formele de genitiv ale pronumelui personal (Tratat: 220; Udler *et alii* 1976: 147).

TVIIa, VIII), menținută până astăzi în aria maramureșeană și în graiurile moldovenești din nordul Bucovinei, din nord-vestul Moldovei din stânga Prutului și de pe malurile Nistrului, de la Soroca până la Tighina (Tratat: 221; Gr. rom.: 70–71). Precedată de prepozițiile *întru*, *dintru*, *pintru*, forma *dâns* apare în varianta *îns*: *acolo într-îns punem ai* (NVII), *dint-îns* [din porc] *facem orice* (NVII), trăsătură atestată până acum doar în Maramureș (ALR II, s.n., IV, h. 1379, pct. 362; Gr. rom.: 71).

1.8. La fel ca în toate graiurile moldovenești, până spre Năsăud (Tratat: 220; TD–BN: 73; Gr. rom.: 71), în întreaga zonă cercetată *dânsul*, *dânsa*... sunt utilizate ca pronume personale, fără nicio nuanță de politețe: *și vaci o fost [...] pe dânsile să le mulgi* (VVIIa); *l-o prituji* [„a agasat”] *pe dânsu* (SVIIB); *pui ouăle-acolo* [în cuibar] *ș-o pui și pe dânsa* [= cloșca] (NV); *fac... cheag dint-însul* [= stomacul porcului] (ȘVIII).

1.9. *Singur*, *singură*... (cu varianta fonetică *sungur*, *sungură*) este întrebuințat, cu o frecvență remarcabilă, ca pronume personal de întărire, valoare cunoscută încă din limba veche (Densusianu, HLR, II: 183) și păstrată, cu frecvență variabilă, prin toate zonele dialectale (cf. Gr. rom.: 71): *Da singură încă eu am cântat în peuci* [„cor bisericesc”] (DVIIB); *eu asta am văzut singură* (SVIIa); *Singur aceala general o fost* (VVIIBa). Rar, cu sensul respectiv este folosit sinonimul *sobiș* preluat din rusă: *Eu sobiș le-am cântat* (BVb).

1.10. Ca pronume personale de politețe sunt folosite fie forme comune cu româna standard, în variante fonetice specifice: *cum neata ziceți* (SbVIIa), *o fârșit la neata* [uratul] (AVIID); *a neatale fimeie* (MdVIIa), *mânțămesc dumatiale* (MdVIIa), *cum vă cheamă pe mneavoastre?* (MdVIIa), fie pronumele de pers. a 2-a pl. *voi*, întrebuințat, la fel ca rusecul *vi*, și cu sensul „dumneavoastră”: *Babă! Pe voi v-a mușcat așa și-așa câne?* (VVIIBa); *voi îți trăi și... îți fi bătrână* (VVII; cf. GVIIb, TVIIa, VIII, BVIIa).

2. Pronumele reflexiv

Pronumele reflexiv reține atenția prin utilizarea formei *-și* (< lat. *sibi*) în calitate de element de identificare sau de întărire. Ceea ce individualizează, în această privință, graiurile de care ne ocupăm este frecvența ieșită din comun a formelor marcate în acest fel, posibilitatea atașării lui *-și*, în anumite contexte, existând la toate părțile de vorbire: substantive, adjective, verbe, adverbe și locuțiuni adverbiale și conjuncții (Neagoe 2000: 246–250).

3. Pronumele posesiv

3.1. Cu frecvență mai puțin ridicată decât în cazul pronumelor personale, pronumele posesive, mai ales cel de pers. 1 sg., sunt însoțite de particula deictică *-a*, care, uneori, fiind folosită în varianta fonetică *-ia*,

devine *-ie* (cf. *el bea > bia > bie*; v. *supra*, la *Fonetică*, și *infra*, la *Verb*): *soara a mia* (V VIII); *docica meie* (Ng VII, SV); *fimeia a meie* (SVIII); *padruha* [„prietena”] *meie* (SVIIB); *băieta meie* (BVIIa); *a meie soară* (V VIIIa); *într-a melea haine* (MdVIIa). Pentru plural, rar apare forma *nost*: *tata nost* (MdVII).

3.2. Foarte rar, a fost notat atributul pronominal în dativ, exprimat prin forme atone de pronume posesiv: *apoi rupea* [aluatul] *cu mâna-și* (TVIIB); *ei* [= copiii] *în casă-și*, *da' noi acoloa trăim* (BVa); *cine? e! imă-sa-și?* (NVIII). La încadrarea celor trei exemple în această categorie am avut o reținere, întrucât ele pot aparține, la fel de bine, celor cu *-și* de identificare (v. *supra*; cf. Neagoe 2000: 249).

4. Pronumele demonstrativ

În general, pronumele (și adjectivele) demonstrative se caracterizează printr-o serie de forme/variante, întâlnite în toate satele din sud-estul Ucrainei și din Caucaz (în aceeași localitate fiind ocurente, adesea, două sau mai multe forme/variante).

4.1. Pronumele (și adjectivul) demonstrativ de apropiere este atestat cu următoarele forme și variante:

– **ăsta**, *asta*, *ăștia*, *ăștea* (S, M, Sb, V, T, Md, Mn);

– **aist(a)**/*aiest(a)*, *aiastă*, *aiești(a)*, *aieste(a)* (S, Ng, Șc, G, M, Sb, V, B, N, T, Md, Mn, Ș);

– **iest(a)**, *iastă*, *iești(a)*, *ieste(a)* (S, D, M, V, B, N, Md, Mn, Ș);

– **ist(a)**, *ista*, *iști(a)*, *ieste(a)* (Ng, D, K, M, V, Sb, Md, Mn (Ș)).

În toate localitățile se păstrează formele cu *-a* deictic în situații când adjectivul demonstrativ este antepus substantivului determinat: **ieștia** *băieți* (BV), **aiasta** *docică* (DVIIa), **aiasta** *biserică* (TVIII), **aiasta** *fântână* (ȘVIII), particularitate cunoscută, mai ales, ariei nordice a dacoromânei (Jordan, LRA: 115; ALR II, s.n., IV, h. 1392–1400; Gr. rom.: 93; TD–Ung.: LXXXI).

4.2. Pronumele (și adjectivul) demonstrativ de depărtare apare sub următoarele forme (cu specificarea că, și în acest caz, în aceeași localitate pot să apară, în variație liberă, ambele sau toate cele trei forme):

– **acel(a)**, *aceea*, *acei(a)*, *acele(a)* (A, S, D, Șc, M, N, Md, Mn, Ș), cu varianta *aceala* (Ng, S, V, B, Md, Ș);

– **cela**, *ceea*, *ceia*, *celea* (S, Ng, D, G, A, T, B, N, Md, Ș), cu varianta *ceala*... (A, G, M, Sb, T, V, N, Md, Mn);

– **aela** (S).

Pentru feminin, se utilizează, uneori, varianta *acei*, *cei*, ultima ușor de confundat cu articolul demonstrativ-adjectival: **acei** *soră de-o fost acolo* (DVIIa), **cânepa cei** *cu sămânță* (GVIIa).

5. Pronumele relativ

5.1. Relativul **cine** apare, uneori, la genitiv, sub formă dublu marcată din punctul de vedere al articolului: **a lu cui** *nume de familie?* Pascari, Andrei; **a lu cui** [...] *poate să grăiască* [românește] (MnVIIIa).

5.2. Pronumele relativ **ce** este folosit cu anumite sensuri specifice:

– la fel ca în limba veche (Frâncu 2009: 67) și ca în graiurile de tip nordic, în sensul larg al cuvântului (din Banat, Crișana, Năsăud, Maramureșul din stânga și din dreapta Tisei, nordul Bucovinei (Vulpe 1980: 132; Tratat: 344; TD–BN: 31, 96; Gr. rom.: 72; TD–Ung.: LXXXII), *ce* este întrebuințat cu valoarea lui „care”: *Da' pe ieștia i-am văzut eu, ce-o murit ei de tineri* (BVa);

– preluând unele sensuri ale rusescului *čto*, relativul *ce* apare, uneori, cu valoare conjuncțională (v. *infra*).

5.3. Se remarcă frecvența ridicată a compuselor cu *-și* de identificare: *cineși*, genit.-dat. (*a*) *cuiși*, *careși* întâlnite în toate localitățile.

6. Pronumele nehotărât

Particularitățile privind pronumele (și adjectivul) nehotărât se referă atât la anumite forme și variante formale specifice, cât și la păstrarea unor sensuri vechi sau apariția unor inovații (caracteristice).

6.1. În privința formelor, menționăm:

– *una* este folosit pentru nehotărâțul *o*: **una** *soră îi Nina* (ȘVIIa);

– pronumele compuse cu *-vai* (< *vrai* < *vreai* (Marin în Gr. rom.: 73), particulă prin care se subliniază ideea de nedeterminare: *cevai*, cu var. *ceavai* (Ng, Șc, D, G, A, T, B, Sb, K, Mn), *cinevai* (MV, VIIa, SbVIIa, b), cu dativul *cuivai* (SVIIb), *cățivai* (NV), *câtevai* (NgVIII, MV), idee întărită, uneori, prin folosirea lui *vreo*: *vo câtevai* (MV, VIIa), *vo cățivai* (NV), *vo cevai* (KVII), sunt curente;

– **vreun**, **vreo** este întrebuințat, cu o frecvență remarcabilă, și în alte contexte decât cele obișnuite, adesea având un sens care îl face ușor de confundat cu articolul nehotărât sau cu numeralul *un*, *o*: *avea vo pereche de cai* (NgVIII); *dacă se rupea von fir* (GVIIa); *puneam von borș* (ȘcVII); *poate cu vun frate ili vo soră* (BVa); *dă mia vo tarielcă* (BVa); *von tazoc așa ceream* (BVa); *le pun vo mână de sare* (NVII); *cred că vo fată vă trebu[ie]* (MdVIIa);

– pronumele relativ **ce** este utilizat ca adjectiv nehotărât, cu sensul „ceva, oarece”: *Și deasupra [cânepei punem] așa vo... ce pietre, ceavai* (AVIIa); *mi-am pus în coșolcă eu ce-am avut: și sitro, și apă, și din... ce gostință* [„tratație”] (DVIIb);

– pronumele **negative** sunt folosite sub formele arhaice **nime** „nimeni”: **nime** *nu-l scoală* (BVb), *nu cunosc pe nime* (MdVa; cf. DVIIa,

GVIb, AVIb, c, BVII, MV, ȘVIIa, MdVb, VIIa), cu variantele *nima* (ȘcVII, DVIIa, VVIIIa, MVIIc), *nimea* (MdVIIb), *nimă* (SVIIa, b), *nimeri*, cu dativul *nimăruia* (SbVIIa) și *nimărulea* (BVa); uneori, pentru subliniere, pronumele este reluat printr-o formă diminutivală: *nime nimucuț* (SbVIIb); ***nimică*** (SVIb), cu varianta *mică* (fon. *ńică*) (NgVII, ȘcVII, DVIIa, SbVIIa, b, NVII, V, MV, KVII, MdVIIa, MnVIIIa); și în cazul acestui pronume, pentru subliniere, forma este reluată prin propriul diminutiv: *ńică ńicuț(ă)* „absolut nimic” (SbVIIa); cu același sens este folosit *ńiculiță* (MV).

La fel ca în limba veche (Densusianu, HLR, II: 196, 210), *nimică* este folosit, adesea, cu valoare adjectivală: *da amu nu-i ńică oi* (ȘVIIa), *nu era ruși ńică* (MnVII, NVII), valoare atestată, în zilele noastre, prin graiuri recunoscute drept conservatoare, cum ar fi cele crișene din Ungaria (TD–Ung.: LXXXIII);

– în trei dintre localitățile cercetate, Bairak, regiunea Donețk, Troițkoe, regiunea Lugansk și Voloșskoe, regiunea Dnepropetrovsk, au fost înregistrate compusele *ńicăduh* „absolut nimic” și *nimeduh* „absolut nimeni”: *El nu s-o jeluit de ńicăduh [...] ńicăduh nu zicea* (BVII); *Amu n-are ńică* [cultivat la colhoz], *n-are ńicăduh [...] Da amu molodioju nu vrau să facă ńicăduh* (TVIIa, b; cf. BVa, b, VVIII); *nu-i mama acolea, nimeduh de-alde Țăranov, nu-s nime* (BVb) (cf. Mărgărit 2009: 230–232). Cele două creații, prima remarcată mai întâi de E. Seidel (REB, II: 131), sunt explicate de Iulia Mărgărit ca posibile rezultate ale unor etimologii interne, apărute sub puternica influență slavă în care evoluează aceste graiuri românești insulare.

6.2. Sensuri sau întrebuițări speciale apar pentru câteva pronume nehotărâte:

– pronumele nehotărât cu valoare adjectivală ***alt***, *altă...* este utilizat, în toate satele cercetate, cu precădere, în variantă articulată: *du-te la altu sat* (AVIII); *ăl întorceam pe o alta parte* (BVIII); *a lu altu oceredi* [„rând, serie”] (SVIb); *m-am nămît* [„m-am angajat”] *în altu sat* (MdVIIa); *trebu[ie]-n altu loc să cauți* (MnVIIIa; cf. TVII, BVa, SV, NV, VII, MdVI). Atestarea particularității în graiurile din sud-estul Ucrainei și în cele din zona caucaziană a Federației Ruse schimbă viziunea asupra acesteia, în sensul că, spre deosebire de datele din ALR, unde forma în discuție nu este atestată deloc în aria moldovenească (vezi ALRM II, s.n., IV, h. 1749, 1751, 1754, 1756, 1757; cf. Vulpe 1987: 307), textele noastre abundă în asemenea exemple;

– același pronume nehotărât, folosit, în formă feminină nearticulată, în propoziții negative, are sensul „altceva”: *da altă n-o avut aicea-șa ńică* (ȘVIIa); *altă eu nu știu* (MdVa), sens pe care DA (s.v. *alt*, -ă) îl atribuie graiurilor moldovenești;

– **tot**, *toată*... (întrebuințat și în varianta fonetică *tăt*, *tătă*...), în calitate de adjectiv nehotărât, are, pe lângă sensul obișnuit în limba comună, și semnificația „fiecare”, cunoscută tuturor graiurilor dacoromâne de tip nordic, inclusiv celor moldovenești: în **tot** *anu* (SbVIIa, b); în **tătă** *ziua* (SVIII); *la toată casa e fântână* (MnVIIIa); [la cumetrie] *ne ducem toată femeia cu legătura cu faină* (MdVIIa);

– în calitate de pronume nehotărât cu valoare adjectivală este folosit, uneori, pronumele rusec *každăi* „fiecare” adaptat sistemului românesc: [la Paști] *băieții se ducea în cajdea casă* (VVIIIa).

NUMERALUL

1. Numeralul cardinal

1.1. Numeralul cardinal păstrează câteva fonetisme vechi, precum:

– *úna* „o” folosit, poate, prin confuzie cu pronumele nehotărât: *úna soră aicea-i* [...] *da una soră îi* [în] *Milhalouca* (SVIIIa);

– forma arhaică cu *oa* în numeralele *doauă*, *noauă* și compusele lor (SV, MV, VIIa, MdVIIa), menținută până astăzi în aria nord-vestică a dacoromânei (Tratat: 289, 361; TD–Ung.: LVI);

– formele *șese*, *șapte* (în variantele fonetice *șăsă*, *șăpti*) (AVIId, SV, SbVIIb, VVIIIa, NVII, MnVIIa), caracteristice, de asemenea, nord-vestului României (ALRM II, s.n., IV, h. 1426);

– varianta veche *tirii* și compusele sale (AVIId, VVIIIa, SbVIIb, MdVIIa) obișnuită în toate graiurile de tip nord-vestic și nord-estic (cf. ALRM II, s.n., IV, h. 1432).

1.2. Numeralul colectiv *troora* are sensul „tustrei”: *trebe s-le dăm troora* [„celor trei copii”] *ce-avem* (NVII); *la câtei șapte* „la toate șapte” (SVIIa).

2. Numeralul ordinal

2.1. Se mențin formele vechi invariabile după gen și după număr la toate numeralele ordinale: *a doilea*, *a treilea casă tojă moldovancă* (BVII), *era femeia de-a doilea* (SVIIa), *la a doilea raz* [„oară, dată”], *a treilea raz* (MdVIIa), *mamă de-a doilea*, *a doilea an*, *a treilea zî* (MdVIIa); uneori, forma feminină este folosită și pe lângă substantive (masculine sau) neutre: *al zecea clas* (NVII), *a opsprecea vahon* (SbVIIa). Particularitatea este specifică vorbirii populare, în general, cu frecvență mai ridicată în aria nordică a dacoromânei (Tratat: 223, 260, 374; Teaha 1961: 189; TD–Ung.: LXXXV; Gr. rom.: 74–75; cf. ALRM II, s.n., IV, h. 1430, 1432).

2.2. Varianta *a doia*, corespunzătoare vechiului *ai doii* (Densusianu, HLR, II: 179; Rosetti, ILR: 540), atestată în zilele noastre, cu totul sporadic, în Apuseni, prin centrul Transilvaniei, prin nord-estul Munteniei (ALRM II, s.n., IV, h. 1429, 1430, pct. 95, 310; DGS, s.v. *doilea*), în nordul Moldovei din stânga Prutului și în graiurile transnistrene (cf. ALRM I, II, h. 250, pct. 440, 454: văr *a dója*) este foarte bine reprezentată în majoritatea localităților cercetate: *a doia casă* (AVIIb), *a doia an* (GVIIa), *cumnat de-a doia* (SV, KVII), *a doia sară* (SVIIa), *a doia pocolenie* [„generație”] (MV; cf. NgVIII, VII).

3. Numeralul adverbial

3.1. Sunt curente numeralele ordinale însoțite sau nu de substantivul *oară* – *ori*, folosite ca numerale adverbiale: *a doilea ne-am dus noi* (SVIIb), *a mai venit și-a doia și-a treia* [oară] (SbVIIa, b), *a doilea ori*, *a treilea ori* (MdVa), *a doilea raz* (MdVIIIb); mai rar, numeralul este precedat de prepoziția *de*: *încă de-a doilea ne poftesc* [la nuntă] (MdVII), *vine și de-a doia* [oară] (AVIII); particularitatea a mai fost atestată în Țara Moților, prin Oltenia (Șandru, *Motzi*: 221; DGS, s.v. *doilea*), dar și în nordul Basarabiei și în graiurile transnistrene (cf. ALRM I, II, h. 250, pct. 440, 454: (văr) *a dója*).

3.2. Sunt frecvente, de asemenea, numeralele adverbiale aglutinate, de tipul *a dăura* „a doua oară” (GVIIb, VI, AVIIa, c, TVIIa, SbVIIa, SV), cu varianta *de-a dăura*: *Torn apa de-a dăura* (NV; cf. GVI, VIIb, AVIIa, c, TVIIa, BVII), alături de care sunt atestate *a triora* „a treia oară” (GVIIa), cu variantele *a triura*, *de-a triura* (GVI) (cf. Udler *et alii* 1976: 225, pct. 63, 200) și, în sfârșit, *de dăori* „de două ori” (TVIIa, SVIIb), cu varianta aglutinată *dădăori*: *Eu frământă dădăori aluatul* (GVIIa; cf. NgVIII, DVIII, MVIIc, SVIIb, NVIII, VIIa, V, ȘVIIa, MdVIIa). Asemenea forme ale numeralului sunt cunoscute încă din secolele al XVI-lea – al XVII-lea (HEM, I: 271) și păstrate, până în perioada actuală, în diverse zone ale dacoromânei: o mare parte din Muntenia, nord-vestul Olteniei, Banat, centrul Transilvaniei, Țara Moților, vestul Crișanei și nordul Bucovinei (Neagoe, Vulpe 1994; h. 1; cf. Gr. rom.: 75).

3.3. Numeralul **întâi** este întrebuițat cu valoare adverbială, având sensul „odinioară, demult; la început”: *De-amu nici fânina nu-i așa cum întîi era* (AVIIa; cf. AVIIb, c, BVa, DVIIa, NgVIII, VII, ȘcVII, BV).

VERBUL

1. Conjugările

Fluctuațiile între conjugări și schimbările de conjugare sunt, relativ, mai puțin numeroase decât în alte zone.

1.1. Absolut sporadic, este atestat verbul *a învie* (de conjugarea a III-a), formă etimologică preponderentă în textele din secolul al XVI-lea, înlocuită apoi, într-o mare măsură, cu cea de conjugarea I, analogică (Zamfir 2005: 128 și urm.); verbul apare în forma de perfect *a învis* „a învial”: *O săpat grop-adâncă ș-o pus... ș-o culcat-o, o pus-o cu spinarea așa la pomânt ș-o-nvis* (GVIIa); la aceeași informatoare este notată varianta *a învins*, care reprezintă, desigur, o confuzie cu respectivul verb omonim.

1.2. Se confirmă constatarea că majoritatea fluctuațiilor se produc între conjugarea I și a IV-a: *s-o evacuit* „s-a evacuat” (SbVIIb), *a gătuiat* „a găluit, a sugrumat” (BVb), *s-o văicărat* „s-a văicărit” (DVIIa), *m-oi văicăra* (MdVIIa).

1.3. Verbele *a șede* și *a auzi* sunt atestate și în variantă de conjugarea a III-a: *noi ședem* (BVb), *noi aúdem* (VVIIIa), iar *a rămâne*, în variantă de conjugarea a IV-a: *ușile rămânesc deșchise* (NVII).

1.4. Tendința inovatoare de uniformizare a structurii morfologice, caracteristică graiurilor din centrul Munteniei, Banat, cu prelungire spre Oltenia (cf. Marin 1991: 46), dar și celor moldovenești din Bucovina și Transnistria (Gr. rom.: 75), determinând deplasarea accentului pe ultima silabă la verbele de conjugarea a III-a, este consemnată, în toate localitățile din sud-estul Ucrainei și din Krasnodar, cu specificarea că formele cu accent normal sunt mult mai numeroase: *făcém* (MdVIIa, b, MnVIIIb), *puném* (MdVIIb), *strângém* (BVIIa), *știéți* „știți” (ȘcVII), *ținém* (NV, MdVIIa, Va), *vindém* (MdVIIa), *zicém* (MV, MdVa), *zicéți* (MV).

1.5. Fluctuația între formele slabe (cu sufixe) și cele tari (nesufixate) este reprezentată prin următoarele situații:

– la verbele de conjugarea I, variantele fără sufixul *-ez* sunt ilustrate prin: *săr/sar* „sărez” (AVIIc, NV), *sari* (BV), *sară* (SVIII), *turbă* „turbează” (SVIIb), *ură* „urează” (MnVII), dar apare și *lucrează* (AVIIa), *să lucreze* (NgVIII), *mă supărez* (NgVII);

– la verbele de conjugarea a IV-a, sunt atestate atât forme sufixate, în cazuri în care limba standard le acceptă pe cele fără sufixul *-esc*: *se acoperesc* (SbVIIa), *împărțește* (AVIIa), *trebuiește* (KVII), cât și nesufixate: *dărui* (AVIIa, SVIIb), dar și *dăruiesc* (AVIIa), *topă* „topește” (KVII), *îmbrobod* (MdVIIa), *aghesmuite* (MdVIIa).

2. Diatezele

O serie de verbe sunt folosite cu regim schimbat.

2.1. Unele verbe reflexive sunt întrebuințate cu valoare *a c t i v ă*: *Atuncea, toți două zile hodinesc* (TVIIa).

2.2. Anumite verbe intransitive sunt folosite tranzitiv, cu un complement direct al ființei sau al obiectului: *a ghiduși* „a face glume, ghidușii”: [Soțul informatoarei] *se gonea după fete, le ghidușea* (TVIIa);

a ghiurui „a promite, a jura; a stabili”: *Eu pe matale ghiuruiesc colac mare* (MdVa); *a gosti* 1° „a servi (la masă), a ospăta”: *și ni da ceașca cu ceai, și mă gosteă, mă hrănea* (NgVII); *Pe nănașu și nănașa îi pun în capu mesii, acolo îi gostesc* (BVb); 2° „a vizita”: *Nenea și mama ne-a trimis să vă gostim* (TVIIa; cf. BVb); *a mândri* „a face (ceva) să fie mândru, a înfrumuseța, a decora”: *confete mărunțele și deasupra pui, și ea [pasca] mândră iese, și aceea o mândrim, aceea pască* (BVa); *a merge: și mergea flăcăii ulița* (NgVII).

2.3. Se întâlnesc, totodată, verbe active întrebuințate cu valoare reflexivă: *a se goni* „a alerga, a goni”: *El [soțul] se gonea după dânselle [după fete]* (TVIIa; cf. DVIIa, BVb); *a se grăi* „a grăi, a sta de vorbă”: *Ea zicea că s-grăiește cu dânsa* (SVIIb); *a se învăța* „a învăța, a studia”⁶: *El [= primul fiu] s-o-nvățată în Milutópolo Institut [...] da a doia, mai mic, s-o-nvățat în Nikolaieva* (SV); *El s-o-nvățat oleacă rusește* (VVIIIa; cf. MVIIb, DVIIa, b, TVIIa); *a se stărui* „a stărui; a se strădui”: *Se stăruia să-l dăie la aceea capră și sugă* (SVIII); *a se uita* „a uita”: [Vărul] *de-amu s-ouitat* [să vorbească] *moldovenește, eu de-amu oleacă leopăiesc* [„vorbesc prost, abia vorbesc”], *nu m-am uitat* (VVIIIa; cf. MV, TVIIa); *a se veni* „a se întâmpla, a se potrivi (să se întâmple)”: *Altele vorbe nu se venea, da așa se venea, da așa se venea mult* [graiul localnicilor cu limba vorbită de ostașii români] (TVIIa); *n-am auzit, n-am văzut, nu mi s-o venit să-l văd* [zburătorul] (SbVIIb; cf. ȘcVII, AVIIc, BVa, b).

3. Modurile și timpurile verbale

3.1. Verbele neregulate

3.1.1. a fi

Formele de indicativ prezent 1 sg./3 pl. *îs* și 3 sg. *îi*, întâlnite în toată Dacoromania, cu excepția zonei sudice (Oltenia, Muntenia, Dobrogea) (ALRM II, s.n., IV, h. 1657, 1658), apar relativ rar: [el] *acolea îi* (SbVIIa); *copilașii îs a ei* (BVIIa).

Pentru persoana 1 și a 2-a pl., alături de formele comune, au fost notate variante analogice cu accentul pe ultima silabă: *sântém* (TVIIa, MdVIIa), *sântéři* (VVIIIa, MV).

Vechea formă *sâmt* „sunt” (Densusianu, HLR, II: 126) apare într-o singură localitate: (ei) *sâmt rudenie* (BVII).

În două localități, una din regiunea Lugansk și una din Caucaz, este atestată forma analogică de pers. 1 sg. *esc*, cunoscută în vorbirea curentă: *Eu ujă nu iesc bucuroasă* [de vârsta împlinită] (TVIIa) sau într-o orăție de

⁶ Folosirea lui *a învăța* cu valoare reflexivă reprezintă un calc după limbile rusă și ucraineană.

nuntă: *Ieri eram cu fetele, da astăzi iesc cu nevestele* (MdVVIIa), formă întâlnită sporadic în diverse zone din Transilvania submontană (Marin 2012: 340; cf. Marin 2015: 222).

Pentru imperfect este întrebuințată la pers. a 3-a sg. *iara* (SbVIIa, b, BVa, b, TVIIb), pe care o considerăm o creație analogică după *iaste*, analogie întâlnită și la celelalte persoane: 1 sg./pl. *iaram* (SbVIIa, NgVII, MVIIa), 2 sg. *iarai* (MdVIIa), 3 pl. *iarau* (SbVIIb). Formele de acest tip sunt cunoscute în sudul Moldovei (TD – Mold., 1: 5, 6, 13, 22 ș.a) și al Basarabiei (Ștefănuță 1937: 138, 144).

Urmare a influenței din partea construcțiilor rusești *u menja, u tebja*, rediate în românește prin genitiv sau dativ (v. *supra*), au fost create forme calchiate în care *a fi* este construit cu dativul: *mie o fost adina* [„un an”] *când tatu o murit* (ȘcVII); *mie patru ani o fost când tata meu o murit* (VVIIIa); *obzeșipatru de ani mamii i-o fost* [când a murit] (*idem*); *mie mi-era un an jumătate și mama o murit* (SV).

La conjunctiv prezent, este obișnuită forma *să fibă* (fon. *șibă*), creată prin analogie cu *să aibă*, adeseori cu morfemul de conjunctiv (în varianta *și*) omis: *și șibă > șibă*: [Șoricul] *il rådeam cu cuțitele, șibă piele-aceea curată* (AVIIc; cf. AVIII, NgVIII, VII, ȘcVII, GVIIa, MV).

3.1.2. a avea

În toate localitățile cercetate, forma obișnuită de conjunctiv prezent pers. a 3-a sg. și pl. a verbului *a avea* este *să aibă*, comună cu limba standard și cu cea mai mare parte a graiurilor dacoromâne (ALRM II, s.n., IV, h. 1666).

3.1.3. a lua, a da, a sta, a bea

Pentru i n d i c a t i v p r e z e n t pers. 1 și a 2-a sg. și pentru a 3-a pl. sunt folosite formele *ieui, dău, dăi* (AVIIc, d, SVIIa, NgVII, GVIIa, SbVIIa, b, BVb, TVIIa) specifice exclusiv graiurilor bucovinene și celor moldovenești, mai ales din stânga Prutului (ALM, I, 2, h. 479, 483; Gr. rom.: 76–77).

La i m p e r f e c t se întâlnesc, mai rar, formele etimologice *dam, stam...* (ȘVIIb, MdVIIb, MnVIIIa) și mult mai des cele rezultate din extinderea radicalului de perfect: *dădeam, dădea* (KVIII, V), atestate, mai ales, în varianta *dedeam, dedea, steteam...* (SbVIIa, VVIIIa, TVIIa, BVIIa, b, NVIII, VII). Prin aceste variante, graiurile cercetate confirmă situația din atlasele lingvistice, conform cărora formele etimologice au o arie care acoperă vestul, nordul (inclusiv nordul și centrul Moldovei din stânga Prutului) și o mare parte din sudul teritoriului dacoromân, pe când cele analogice sunt caracteristice unei părți din nord-estul Banatului și din sud-estul Transilvaniei, întregii arii moldovenești din dreapta Prutului și din sud-sud-estul Republicii Moldova (ALR II, s.n., VII, h. 2202, 2225; Udler *et alii* 1976: 228).

În toate localitățile sunt obișnuite formele inovatoare de **conjunctiv prezent** pers. a 3-a sg. și pl. *să ieie, să deie* (cu varianta *să dăie*), *să steie, să beie* (AVIIa, SVIIb, DVIIa, MVIIa, BVIIb, VVIIa, TVIIb, MdVIIa, b, MnVII), dar și *să steaie* (MdVIIa), caracteristice ariei nordice a dacoromânei, incluzând, între altele, graiurile din Bucovina și pe cele moldovenești în sensul larg al cuvântului (ALRM II, s.n., IV, h. 1682, 1689, 1695; Tratat: 306, 377).

Dintre variantele analogice, cu câte o singură atestare, notăm: *dăiei* „dădeai” (MdV) și *dăiți* „să dați” (TVIII), în care *a da* este asimilat verbelor de conjugarea a IV-a.

3.2. Verbe cu forme de conjugare specifice

a. Se păstrează, cu două atestări, forma etimologică de indicativ prezent pers. a 3-a sg. *ști* (BVa, VVIIa), la fel ca în întreaga zonă nordică a teritoriului dacoromân (Tratat: 375; TD – Ung.: LXXXIX; Gr. rom.: 80).

Pentru verbe precum *a adăpa, a căta* „a căuta”, *a crăpa, a se dezbrăca, a se îmbrăca, a încărca, a lăsa, a scălda* ș.a. se folosesc formele flexionare analogice (create după *a răbda*, unde varianta cu *ă* este etimologică): *adăp* (AVIIc), *căți* (AVIIc), *să căte* (AVIId, SbVIIa), *să crăpe* (MdVIIa), *mă dizbrăc* (AVIId), *încărc* (AVIIc), *lăs* (DVIIa), și *scâlde* „să se scalde” (DVIIa). Variantele de acest tip sunt caracteristice graiurilor nordice, inclusiv celor moldovenești (ALR II, s.n., VII, h. 1855, 1857, 1859, 1868, 1871; Gr. rom.: 77) (v. *supra, Vocalismul*).

Verbul de conjugarea I în *-ura, a presura* „a împresura” se folosește în varianta cu forme analogice paroxitone: *présură* (SVIIb), specifice ariei nordice a dacoromânei (ALRM II, s.n., IV, h. 1477–1479).

Verbele de conjugarea a III-a *a cure* „a curge” și *a scure* „a scurge” se conjugă la pers. 1–3 sg. indicativ prezent și conjunctiv prezent, prin analogie cu cele de conjugarea I: *cură* (TVIIa, VVIIa), *scură* (TVIIa, VVIIa, MVIIa), și *cure* (AVIIc, SbVIIa).

Verbul *a uita* la indicativ prezent pers. 1 sg. este atestat în varianta etimologică, cu accentul pe *i*: *Ș-apoi încă... uít cum moldovenește* [se spune] (BVb; cf. TVIIa), variantă obișnuită în textele moldovenești din secolele al XVI-lea – al XVII-lea (Zamfir 2005: 258–259) și păstrată până astăzi în ariile izolate/insulare ilustrând graiurile de tip moldovenesc (v. *supra, Accentul*).

Apartenența la ramura moldovenească transnistreană este dovedită și de atestarea formei *mere* „mergi”, întâlnită într-o singură localitate și într-un context neobișnuit (cu valoare de imperativ pozitiv): *Zice „mere ș-o întreabă”* (BVa). Creată după modelul verbului *a cure*, forma *meri, mere...* împarte teritoriul dacoromân în două arii: una, incluzând Muntenia, Oltenia, Banatul, sud-estul Transilvaniei și Moldova, cu varianta comună cu limba

standard, și alta, cuprinzând jumătatea vestică a Transilvaniei, Crișana, Maramureșul, Bucovina, Transnistria, cu *a mere* (ALRM II, s.n., IV, h. 1505, 1506; Gr. rom.: 77).

Surprinde atestarea formei *să ploaie* (NgVIII, ȘVIIa), considerată în lucrările de specialitate caracteristică, mai ales, ariei bănățene, unde este întâlnită încă din secolul al XVI-lea (Zamfir 2005: 261); inovația apare astăzi pe o arie care cuprinde, pe lângă Banat, vestul Olteniei și Crișana, inclusiv graiurile românești din Ungaria (ALRM II, s.n., IV, h. 1697, 1698; NALR–Olt., II, Pl. 44–45; TD – Ung.: LXXXVIII).

3.3. Iotacizarea verbelor

Pentru verbele cu tema în *-t*, *-d* nu sunt întâlnite forme iotacizate.

La verbul *a putea*, pers. 1 singular indicativ prezent și conjunctiv prezent, este atestată, preponderent, forma *poci* (BVb, NVII) și mai rar, *pot* (NgVII), graiurile de care ne ocupăm încadrându-se în aria largă a dacoromânei căreia îi este specifică varianta etimologică, cunoscută, între altele, în întreaga zonă sudică și în majoritatea graiurilor moldovenești vorbite la est de Nistru (Tratat: 178, 223; Gr. rom.: 78).

Verbele în *-n* au forme iotacizate *rămâi – să rămâie*, *spui – să spuie*, *țiu – să ție*, *viu – să vie* în toată zona cercetată. În unele sate, sunt cunoscute și formele neiotacizate: *pun* (BVa), *țin* (SVIIa, NVII, ȘVIIa, MdVIIa, MnVIIb).

La verbele cu tema în *-r* au fost notate forme precum (*eu*) *sai* (SbVIIa), *să te doaie* (TVIIa, MdVIIa), *să kaje* „să piară” (MdVIIa), *să/și răsaie* (NgVII, MdVIIb).

Spre deosebire de majoritatea graiurilor dacoromâne, unde omonimia creată la verbele în *-n*, *-r* (și *-l*), datorită iotacizării, între persoanele 1 și a 2-a sg. la indicativ prezent și la conjunctiv prezent a fost înlăturată prin „refacerea” consoanei din radical, în zona cercetată această omonimie s-a înlăturat prin crearea unor variante analogice cu verbe precum *dau*, *iau*, *stau*, *știu*. S-a ajuns, în acest fel, la formele de indicativ prezent pers. 1 sg. *puu* (AVIIa, SVIII, V, KVII, SbVIIa, MV, BVb), *rămâu* (SbVIIa), *spuu* (NgVIII, ȘcVII, DVIIa, SbVIIa, b, MVIIa), *tau* „tai” (AVIIc, ȘcVII, SbVIIa, SV, MV, KVII), *ceu* „cer” (SVIIa), *său* „săr (în sus)” (SbVIIb), *mou* „înmoi” (SbVIIa), *descuu* (NgVII*). Pentru conjunctiv prezent pers. a 3-a sg. și pl., acționând analogia cu verbe precum *duc – să ducă*, *fac – să facă*, *citesc – să citească* și pornind de la variantele *spuu*, *puu*, s-a ajuns la o formă precum *să rămâuă* (SbVIIb), *să țiuă* (SbVIIa). Particularitatea este specifică, în general, zonelor care au evoluat într-o relativă izolare față de limba română, precum nord-vestul Transilvaniei, nordul Crișanei (inclusiv graiurile românești din Ungaria), Oaș, Maramureș, arii restrânse din sudul Olteniei și din sud-vestul Munteniei și, în special, graiurile dacoromâne vorbite în Ucraina: Maramureșul

de la nord de Tisa, nordul Bucovinei, zona transnistreană și, bineînțeles, cele din sud-estul Ucrainei și din Krasnodar.

3.4. Indicativul

3.4.1. Prezentul

Foarte rar este atestat arhaismul morfologic constând în omonimia dintre forma de indicativ prezent pers. 1 pl. cu forma corespunzătoare de imperfect: *de-amu* [noi] *nu purtam* haine *de-acele* (MVIIa), conservată, astăzi, în graiurile din sudul Basarabiei, din stânga Nistrului și din nordul Bucovinei (Gr. rom.: 80).

La fel ca în aria nordică a dacoromânei și ca în româna standard, la verbele de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a, pers. a 3-a sg. se deosebește de a 3-a pl.: *el vine – ei vin*, *el are – ei au*; neutralizarea opoziției dintre singular și plural este slab reprezentată: *ei liubește* (SbVIIa).

3.4.2. Imperfectul

În toate localitățile, la verbele de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a cu infinitivul în *-i*, diftongul *ea > e*: *avem* „aveam”, *vrem* „vream”, *făcem*, *ducem*, *lipem* etc., etc., particularitate tipică pentru graiurile moldovenești, cu excepția celor aflate în vecinătatea ariei muntenești (din sudul Moldovei și din sud-vestul Basarabiei) (Tratat: 224; Gr. rom.: 80).

În toată zona cercetată, se păstrează formele vechi ale paradigmei verbelor de conjugarea a IV-a, de tipul: *fușiam* (BVIII), *(h)ulișem* „petreceam” (GVIIb, MnVII), *lipișem* (KVII), *murișe* „murea(u)” (BVIIb, SVIIa) și *murișe* „muruia (firele de tort, pereții)” (TVIIb, VVIII), *robotișem* (GVIIb). Forme asemănătoare, cu elementul *-i* (*-î*) din temă păstrat, sunt obișnuite, în majoritatea satelor, și pentru verbele de conjugările a II-a și a III-a: *ardişem* (MVIIa), *beșe*, *beșem* (TVIIa, BVIIa, b, V, KVII), *vreșe* (AVIIb, d, BVII, V, VVII, TVIIa, b), *aveișe* (SVIIb, VVIIIa, BVa, VIIa), *avișem* (BVb), *fâșișe(m)* „făcea(m)” (GVIIa, AVIIc, TVIII, VIIa, BVa, b, MVIIb, V, NVIIIa, KVII), *torșișe(m)* (AVIIa, VVIIIa, MVIIa, SVIIb), *(ne) dușișem* (AVIIId, TVIIa, NVII, KVII).

3.4.3. Perfectul compus

Auxiliarul de perfect compus pers. a 3-a sg. și pl. apare în următoarele variante:

– *a*, folosită atât pentru singular, cât și pentru plural (GVIIa, VVIIa, SVIII, ȘVIIa, MnVIIa) sau numai pentru singular (AVIII, VIIa, b, TVIIa, BVIIa, b, MVIIa, c, V, SbvIIa, NVIIa, V, MdvIIa, ȘVIIa, b) cazuri în care, la plural, este notat, de obicei, *au* (AVIIId, MnVIIIa);

– *o*, variantă folosită, de regulă, pentru singular (MVIIa, c, SbvIIa, ȘVIIa, MdvIIa, MnVIIIa, VII) și, mai rar, atât pentru singular, cât și pentru plural (DVIIa, VVIIIa, ȘVIIa, MdvIIa); foarte rar, pentru plural apare *or* (AVIIa);

– cu o frecvență redusă, la singular se folosește *oa* (AVIIc, BVa), variantă intermediară între cea arhaică *au* și cea inovatoare *o*, atestată până acum doar în nordul Maramureșului și al Bucovinei (Gr. rom.: 81).

Utilizarea formelor de auxiliar de la perfectul compus ilustrează foarte bine, după părerea noastră, varietatea graiurilor românești din sud-estul Ucrainei, îmbinarea dintre elementele arhaice și cele inovatoare, ceea ce ne face să credem că vorbitorii români din aceste zone reprezintă rezultatul așezării aici a mai multor s t r a t u r i de populație (românească).

3.4.4. Viitorul

La fel ca în limba română, în general (fie în cea standard, fie în variantele popular-dialectale), și în graiurile de care ne ocupăm viitorul este timpul indicativului cu cele mai numeroase posibilități formale de realizare.

3.4.4.1. Cea mai răspândită și cu cele mai multe atestări este construcția formată din *oi*, (*i*)*i*, *a*, *om*, *îți*, *or* + infinitivul, cu specificarea că pentru persoana a 3-a sg. construcția apare doar în varianta *a* + infinitivul: [Vacii] *dacă-i dai* [hrană], *și lapte a avea* (AVIIc); *frig a fi* (BVb); *da dac-oi muri eu... nici nu-ți grăi, nici nu-ți cânta* (BVb); *eu nu v-oi spune* [vouă] (VVIIIa); *cine a cere cheia acela ț-a fi soț* (Sb VIIb; cf. NgVII, ȘcVII). Construcția este caracteristică graiurilor dacoromâne nordice, în aria muntenească având o frecvență redusă (Tratat: 181, 226, 337, 376; cf. Marin 2007: 124).

3.4.4.2. Formația cu *a...* + conjunctivul este relativ mai rar întâlnită (TVIIa, NVIIa, SVIIb, MdVIIIa, VIIa, Va, MnVIIIa), cele mai multe atestări provenind din zona caucaziană: *Fa, să mă duceți cu căruța, că io-s om mare și-s greu, ș-a să mă suduie oamenii păr la țintirim* (MdVa); *Omu meu a să plângă* [după mine] (MdVIIa); *Și el acolo a să se usuce* (MnVIIIa; cf. NVIIa, TVIIa, ȘVIIb, MdVIIIa). Construcția reprezintă o particularitate limitată la aria nord-moldovenească și bucovineană (Orza 1966: 225; Marin 2007: 134).

3.4.4.3. Și mai rar apare *o* + conjunctivul: *Când o să mă duc la biserică*, [mama] *o să-mi dea platocu* [„broboada”] (TVIIa; cf. NVIIa, TVIIb). Uneori, în același text, apar două construcții diferite având valoare identică: *Și porcul a să ț-i-l fure, da eu la tine n-o să mă duc* (TVIIa).

3.4.4.4. Cu totul sporadic apare construcția *am*, *ai*, *ar(e)* + conjunctivul: *Eu am să spun cum fac botcalele* [„turtele pentru dospit pâinea”] (MdVa); *ar să se mărite bine* (ȘVIIa).

3.5. Conjunctivul

Conjunctivul construit cu *și* în loc de *să* este caracteristic tuturor satelor, cu excepția celor de la poalele Caucazului, unde apare foarte rar: *Cum și zâc?* (NgVIII, VII), *Cum și vă spu?* (ȘcVII); *Ce pot și știu eu?* (KVII); *iarbă strângem cât trebuie și hrănești vacile* (GVIIb); *și-i stropeam [pe copii] cu-apă și ploaie* (MVIIa); *mielu trebu și sugă* (ȘVIII); *vreu și fie*

bine (*idem*). Reținem faptul că, prin comparație, în general, conjunctivul cu *și* este mai puțin frecvent decât cel cu *să*. Totodată, se constată că propozițiile introduse prin *și* acoperă o gamă largă de tipuri de subordonate.

Particularitatea este comună cu graiurile crișene, dar și cu cele din nordul Bucovinei și din aria transnistreană (Tratat: 226, 306, 307; TD–Ung.: XCI; Gr. rom.: 83). Originea și vechimea acestei trăsături morfologice, considerată specifică graiurilor crișene (Tratat: 306) constituie încă chestiuni controversate în dialectologia românească (v., mai ales, Gheție 1963; Todoran 1966, 1968). Atestarea ei în Transnistria și în sud-estul Ucrainei a fost explicată prin mișcările de populație dinspre Transilvania de pe Crișuri spre regiunile Donului inferior (Meteș 1977: 59–60).

În câteva sate din regiunile Kirovograd și Nikolaev sunt atestate formele de conjunctiv prezent *să fibă* „să fie” (notată în variantele fonetice *să hībă* (MVIIc), *să șibă* (AVIII, VIIa, NgVIII, VII, ȘcVII, DVIIb, MVIIa, SbVIIa), [să] *mībă* (NVIII) și *să știbă* „să știe” (SbVIIa, b). Creații analogice după *să aibă*, apărute înainte de secolul al XVII-lea (Cazacu 1948), acestea au frecvența maximă în nord-estul Republicii Moldova, într-o arie extinsă din Ucraina: regiunea Cernăuți și toată zona transnistreană (Gr. rom.: 79). Sporadic, au mai fost întâlnite în trei localități din sud-vestul României: Imoasa, județul Mehedinți, Ficătar și Ohaba-Forgeci, județul Timiș (Mării 1970: 227; 1997: 191–192).

3.6. Condiționalul

În textele culese din sud-estul Ucrainei și din regiunea Krasnodar, în general, modurile condițional și optativ nu sunt utilizate.

3.7. Imperativul

La imperativul pozitiv, pentru verbele *a aduce* și *a veni* sunt atestate atât formele comune cu limba standard: *adu* (SVIIa), *vino* (BVa, b), cât și, mai ales, cele specifice ariei nordice, cu precădere celei moldovenești: *adă* (NVIII, MdVIIa), *vină* (NgVIII, VII, SbVIIa, b, VVIIa, SVIIb), cu varianta *vin* (MVIIa), iar pentru verbul *a sta* apare varianta *stăi* (NgVIII, MdVII).

Uneori, pentru exprimarea imperativului este folosită forma de indicativ prezent pers. a 3-a sg.: *ie-l și îl duce la bazar* (SbVIIb), *mere ș-o întreabă* (BVb).

3.8. Infinitivul

Sfera întrebuințării infinitivului grupează graiurile din sud-estul Ucrainei și pe cele din zona caucaziană cu cele de tip nordic (cf. Vulpe 1963: 14).

Verbele mai des folosite ca regente ale infinitivului sunt:

– incoativele: *a începe* și echivalentul acestuia *a prinde*: *o-nceput a lucra* (DVIIa); *începem a bate* (MVIIa), *ș-o-nceput a juca* (BVa); [borșul]

începe a fierbe (NV); *ei a-nceput a... hazeinui* [„a gospodări”] (MnVIIIa); *începi a pune* (ȘVIII); *să prindă a-mbla* (SVIib); *o prins a fugi* (MdVIIb); *s-o prinsă a cânta* (MdVa);

– verbele *a ști*, *a învăța*, *a ajuta*: *eu știu ș-a coase ș-a-mpleți* (TVIib); *nu știu a cânta moldovenește* (BVa); *eu știu bine a cânta* (MdVIIa); *ne-nvăța în școală a cânta moldovenește* (SVIib); *îi ajuta a toarce* (MVIIa);

– o construcție specifică este cea formată din verbul *a fi* „a dori, a vrea” + infinitivul cu funcție de subiect, de tipul *mie mi-i a mânca* (TVIib, SbVIIa), *nu mi-i a bea*, *de a asculta cântece* (VVIIIa).

Uneori, infinitivul este folosit cu valoare de supin: *a lucra nu se lucrează* (DVIIa), *a duce nu mă duc* (BV).

3.9. Gerunziul

Pentru gerunziu reținem doar utilizarea variantei în -ă: *se duc alergândă* (AVIIa), *veneam plângândă* (SVIib), *m-am morit* [„m-am epuizat”] *grăindă* (TVIIa), cunoscută într-o arie care cuprinde zona estică a Munteniei, cea mai mare parte a Dobrogei (ALRT: 242, 244; TDD: 55 și h. 72; Marin 1991: 62–63), sudul Basarabiei (Gr. rom.: 87), dar și estul Banatului și al Maramureșului (Tratat: 264, 338).

3.10. Participiul

Sunt obișnuite participiile scurte: *am văst* (DVIIa, MVIIa, MdVIIa), *șăst* (DVIIa, MVIIa, b, MdVIIa), *aust* „auzit” (MdVIIa), inovație explicată prin analogie după participiile „tari” ale verbelor de conjugarea a III-a (*fript*, *fiert*, *frânt*) și după cele monosilabice (*ars*, *curs*, *muls*) (Todoran 1982: 66–68). Aria acestor forme, mult mai extinsă comparativ cu cea conturată de Romulus Todoran (1982: 64), cuprinde, pe de o parte, Banatul și o mare zonă din Transilvania (Tratat: 227, 264, 377) și, pe de altă parte, Bucovina, nordul Moldovei, Republica Moldova, Transnistria (Gr. rom.: 86).

Utilizarea participiului în -ă (doar în formele verbale compuse) este răspândită în toată zona cercetată: *s-o măritată mama* (BVa); *eu am știucăturită* [casa] (BVa), *am uitată* (BVa), *o îmblată* (VVII), *ahmuș ș-am uitată eu* (NV), *ș-o prinsă cumătru a cânta* (MdV) ș.a. Particularitatea, cunoscută încă din limba veche (Densusianu, HLR, II: 223; Rosetti, ILR: 547), beneficiind de explicații diverse, este astăzi întâlnită atât în graiurile dacoromâne sudice (din nord-nord-estul Munteniei, Dobrogea, sudul Basarabiei (Marin 1991: 61–63; Gr. rom.: 87), cât și în cele nordice și vestice (din Banat, Crișana, Transilvania, Maramureșul de la sud de Tisa și, mai rar, cel din nordul Tisei, nordul Bucovinei, Transnistria) (Tratat: 264, 310, 337, 338, 377; Șandru, Drăguș: 267; TD – Ung.: XCIII; Gr. rom. 87).

Este atestată forma analogică *fierbut* (DVIIb), creată după un verb precum *face – făcut*.

3.11. Supinul

La fel ca în graiurile moldovenești din Bucovina, sudul Basarabiei și Transnistria (ALRT: 170, 174, 202; TD–Mold., Bucov., I: 40, 42; Gr. rom.: 87), se remarcă frecvența ridicată a supinului cu *de*, îndeplinind funcții sintactice diverse, mai ales, pe lângă verbe care exprimă modalitatea și, în special, pe lângă verbul *a trebui* și sinonimele sale, sau pe lângă așa-numitele auxiliare de aspect: *O mântuit de prășit* (DVIIa); *om concii* [„om termina”] *de tors* (MVIIa); *mojna de trăit* (Sb VIIa); *îi scârnav de trăit amu* (SbVIIa); *multe* [animale, vite] *nu țâi... că trebe de hrănit* (BVb); *gâștele trebe de păscut, de scos și-n deal* (BVb); *trebe de muncit* (BV); *la sfințitu soarelui nada de pus cloșca* (BVb), *de mâncat ni s-o venit, de făcut n-am făcut* (MnVIIb).

În afara observațiilor formulate pe parcursul capitolului despre verb, subliniem că unele forme modale și temporale fie nu sunt întâlnite (în textele înregistrate): perfectul simplu, mai-mult-ca-perfectul, viitorul anterior, perfectul conjunctivului și al condiționalului, fie nu prezintă particularități remarcabile.

ADVERBUL

În descrierea particularităților privitoare la adverb, am urmărit, în general, *invențiarul* formelor și, deopotrivă, *distribuția* lor.

1. În privința *invențiarului*, evidențiem următoarele aspecte.

1.1. Conservarea unor adverbe și locuțiuni *arhaice* sau a unor *forme învechite*.

Acoace „încoace” (< lat. *eccum hocce*) este atestat în compusul *între acoace* „încoace”: *Da’ voi ce-ați popadit* [= ați ajuns] *între acoace* (TVIIa). Cuvântul *acoace*, atestat la Dosoftei în compusul *întracoace* și în LB, s.v. *înacoace*, mai apare, în zilele noastre, în graiurile românești din Ungaria sub forma simplă *coace* și în compusul *dinacoace* (TD – Ung.: XCIV).

Acmu (lat. **eccum modo*), formă specifică textelor vechi (Densusianu, HLR, II: 250), considerată dispărută⁷, cu varianta *ahmu*, se întâlnește foarte rar și numai în două localități (N și T): *Ahmu mai mulți ruși cât moldoveni aice* (NVII).

Ba, ca adverb de negație, împrumutat din slavul *ba*, înlocuind adesea, încă din limba veche, pe *nu* (Densusianu, HLR, II: 255), are o frecvență remarcabilă: *Da’ eu zic „ba! ba! eu nu cânt!”* (BVa); [Creșteți porc?] *Ba! n-are cine, cu ce să-l hrănesc?* (BV; cf. DVIIa, KVII, BVb, TVIIa, b, VIII).

⁷ În secolul al XVIII-lea este atestată, la Dimitrie Cantemir, forma *acmuș* (Rosetti, Cazacu 1961: 312).

Batâr „cel puțin, baremi, măcar” (< magh. *bátor*), notat în textele vechi doar în *Palia de la Orăștie* (Densusianu, HLR, II: 255) și întâlnit până în zilele noastre prin Transilvania și prin Moldova (v. DA, s.v.), apare într-o singură localitate din regiunea Dnepropetrovsk: *Fac zrub [= ghizd] din lemn, batâr să nu cadă în apă* [pământ] (VVIIB).

Inde (< lat. *inde*), formă veche cu sensul „unde” (Densusianu, HLR, II: 168), specifică astăzi graiurilor dacoromâne vestice (DA, s.v.; Teaha 1961: 103; Tratat: 310; TD – Ung.: XCV), se întâlnește, de asemenea, într-o singură localitate, din regiunea Nikolaev: *Zburătorii... îmblă p-inde vrei, și prin harmane și prin căsi* (AVIID).

Înainte „înainte” (local și temporal) (< lat. *in + ab + ante*), cu *-i-* redus, este întâlnit în forme diverse, atât în variante simple: *nante* (SbVIIb), cât și în compuse: *dinante/dinente* (AVIIa) și, mai ales, în formația cu *mai + înainte*: *măi nante* (< lat. *magis ante*) (SbVIIb), compuse cunoscute pe zone întinse, cuprinzând localități din Banat, centrul Transilvaniei, Crișana, inclusiv graiurile din Ungaria, Maramureș, Transnistria (ALRT: 155; ALRM II, s.n., IV, h. 1704; Tratat: 310; Gr. rom.: 88; TD – Ung.: XCIV, XCV). În varianta *dinente* este atestat în locuțiunea prepozițională *pe dinentea* „pe dinaintea” (AVIIa). Specific zonelor de la est de Nistru (în sens larg al cuvântului) (Gr. rom.: 88) este compusul *șante/șanti* „și apoi, pe urmă, de atunci înainte”: *Ș-el [= chirpicul] se usca, șante l-aducea acasă* (AVIII; cf. BVb).

Osebi, de ~ „separat”, atestat în limba veche (Densusianu, HLR, II: 260), se mai păstrează în zilele noastre doar în graiurile românești din Ucraina, începând din ținuturile transnistrene (Gr. rom.: 87) și până în regiunile de pe Bug: [Nunta se făcea] *de osăg, el [= mirele] o făcut aicea, da eu de-amu acasă* (AVIIa); [La șezători erau] *băieții di osăg, fetile di osăg* (SbVIIa; cf. SbVIIb).

1.2. Adverbele (cuvinte și forme) cu răspândire dialectală mai mult ori mai puțin extinsă sau cunoscute pe arii restrânse ori cu atestări singulare reprezintă o categorie numeroasă, în care, pentru economie de spațiu, dar și pentru că materialul ne-o impune, am încadrat și formele compuse, construcțiile, locuțiunile adverbiale.

Acoleá, cu variantele *acólea, acoále, acolé, coleá, colé*, este folosit, în toate localitățile, exclusiv cu sensul „aici (aproape)”: *Nici acoleá* [în sat] *nu i-o ascultat* [pe nemți], *nici acolo* [în Germania] (AVIIa); *Copilu nu-i acoálea* [în sat], *îi plecat* (NgVIII); *Una* [fiică] *trăiește acoleá, da una trăiește în Rudnic* (BVa); *Am venit acasă, fata colé-n casă, da eu colo m-am culcată-mă în cuhne* (*idem*).

Amú „acum” (< lat. *ad modo*), întâlnit, adesea, și în varianta *amuș* (ȘcVII, GVIIb, TVIIa) și, mai rar, *amúșa* (KVII), cu sensul principal de adverb de timp, este forma cvasigenerală în toate localitățile. Locuțiunea *de-amu*,

folosită atât cu sensul „de-acum înainte”, sens pentru care apare și *de-amuș*, cât și „deja”, este, de asemenea, o locuțiune curentă. Forma compusă *amuia* (< *amu* + *ia* „iată, uite”), având semnificația „chiar acum”, este și ea întâlnită în toate localitățile: *Da amu iaca ce-o fost Rusaliile. Ia! amuiă luni* (AVIIa). Rareori, este folosit, cu același sens temporal, *acuma* și locuțiunea *de-acuma* „deja” (AVIIb, DVIIa, NVIII).

Cele două forme, *amu* și *acuma*, împart teritoriul dacoromân în două arii: *amu* este unul dintre adverbele specifice graiurilor moldovenești în general (Tratat: 227, 228), având însă o arie întinsă în zona vestică a Transilvaniei, în Maramureș și în graiurile crișene, inclusiv în cele din Ungaria (DA, s.v.; TD – Ung.: 138). În celelalte zone forma obișnuită este *acum(a)*, cu varianta *acuși*. Varianta *amuși* este întâlnită, exclusiv, în aria moldovenească (ALRT: 170; TD–Bas.: 421).

An „anul trecut, acum un an”, consemnat și în forma compusă *anvără* „în vara trecută; astă-vară”, este atestat doar în două localități (MV, SbVIIa): *an am făcut acrișor* [borșul] (MV).

Atâta, *de~* „de aceea, pentru aceea”, locuțiune cunoscută prin Transilvania (TD-Trans.–*Glosar*) și în zone din afara granițelor României: Ungaria, nordul Maramureșului și al Bucovinei, Transnistria (TD–Ung.: 141; Gr. rom.: 89), este atestată doar în Caucaz: *Ei de-atâta îi zicea Baba Rusca, ea știa și grecește, și rusește, și moldovenește* (MdVI).

Băiu este întâlnit exclusiv sub această formă și doar cu sensul „nicidecum, cu niciun chip, deloc” (BVb, TVIIa): „*Mă duc acasă*”, *zic* „*băiu*, nu te mânia” (BVb); *Eu băiu să mă mărit* (TVIIa). Cuvântul, atestat prin Transilvania și prin Moldova (v. DA, s.v. *baiu*¹), reprezintă fie rezultatul construcției negative *ba* + *io* „eu” (DA, s.v.; DELR, s.v. *bai*²), fie, după B. P. Hasdeu, interjecția de origine poloneză *baj* „chiar” (*ibidem*).

Ca când, locuțiune adverbială, este folosită, adesea, cu sensul „ca și când, parcă”: *Ca când îi văd* [pe români]. *Da eu, nușcum, eram miti*[ti]că *așa și slăbășoară, ca când* (TVIIa; cf. AVIIc, VIII, BVb, DVIIb).

Cât este întrebuințat, ca adverb de timp, cu semnificația inedită „câtva timp”: [Cânepa] *o învăleam cu glod, da ea ședea cât acolo, se făcea moale* (DVIIb).

Chiar cu sensul „bine, (exact) cum trebuie” (GVIII) s-ar putea să reprezinte un calc după rus. *točno* „exact, absolut, întocmai”.

Cumvai (BVa) este atestat în compunere cu *-vai* în loc de *-va*, alături de *undevai/unevai* (KVII, DVIIa, GVIIa, TVIIa) și alături de pronumele compuse cu același element (v. *supra*).

D-apoi este folosit, adesea, în forma contrasă **dap** (GVIIb), întâlnită în compusele *dapce* „sigur, desigur” (AVIIb) și *dapcum*, cu aceeași semnificație:

Și oameni a detunat, dapcum! (GVIIb); *Ei, dapcum și între aiestă an am avut cloșcă* (BVb).

Deodată „la început, mai întâi; deocamdată”: [În prizonierat] *dęodată le-o fost greu* (AVIIa; cf. DVIIa, ȘVIII, VIIc) este întâlnit și prin Muntenia, inclusiv sudul Moldovei și al Basarabiei, în graiurile transnistrene (TD–Mold., Bucov., I, 1: 53; Gr. rom.: 88; DGS, s.v.), dar și prin cele transilvănene și în cele crișene din Ungaria (TD.Trans.; TD – Ung.: XCVI).

Douăza, *a* ~ „a doua zi, în ziua următoare” (DVIIa, GVIIa, BVa, b, VIIa), cu variantele fonetice *dăuza*, *a* ~ (BVIIb, GVIIa, ȘVIIb, SVIIb, MVIIc, MnVII, MdVIIa, VIIIa, SbvIIa), *dauza*, *a* ~ (BVIIa, c, NVIII, V, VVIIIa): *A două de nuntă fac tohmagi cu găină* (BVb); *De-a dăuđa la mireasă masa era* (MVIIc); *Ș-ap-de-amu a dăuđa ș-a triđa, ș-a patra să ducea acolo și mânca* (MnVII). Alături de acesta, apare și *a treiza* „a treia zi” (SbvIIa, MnVII, MdVIIa). Formele de acest tip, specifice, în general, graiurilor moldovenești, se întâlnesc în toată zona estică a dacoromânei (Moldova, nord-estul Munteniei, jumătatea nordică a Dobrogei, sudul Basarabiei și Transnistria (ALRT: 179, 186, 192, 199 ș.a.; TD–Mold., Bucov., I, 1: 24; DGS, s.v.; Gr. rom.: 89).

Rar, este folosit adverbul **dragă**, în locuțiunea *a-i fi* ~ „a-i fi drag, a-i plăcea”: *Mi-i dragă ș-amu a alege* (SbvIIb). Fenomenul de adăugare a unui *-ă* „de sprijin” la unele cuvinte terminate în consoană este atestat sporadic în graiuri din nordul Bucovinei, din Transnistria (Gr. rom.: 88), dar și prin graiurile din Ungaria și din nord-estul Munteniei (TD – Ung.: XCVI, XCVII; DGS, s.v. *drag*).

Drept cu valoare adverbială are multiple sensuri, unele cunoscute și în alte zone dialectale, altele specifice graiurilor din Ucraina. Astfel, apare: 1° „de-a dreptul, direct”: *Înainte casa... ea a fost de piatră, drept pe pământ, o pus* (AVIII); [Fierb apa] *și drept pun în bănci* [„borcane”] (MV; cf. BVa, GVIIa, b, VVIIIa); 2° „chiar, într-adevăr”: *Amu drept cu drojdie o frământ [pita]* (GVIIa); *Asta nu-i poveste, da chiar drept îi* (GVIIb; cf. AVIIb, VVIIIa), sens atestat și în graiurile românești din Ungaria (TD – Ung.: XCIV; 172); 3° „imediat”: *Și-apoi le scoatem [borcanele] și drept zăcătuim* [„le închidem ermetic”] (GVIIa; cf. DVIIa). În construcție cu *deodată*, subliniază sensul acestuia: *Aceea n-o vrut drept dęodătă să steie în colhoz; nu pot frământa drept deodată* (AVIIc).

Hiriș (< magh. *hires* „renumit, vestit, celebru”), cunoscut în majoritatea localităților cercetate, cu excepția celor din zona caucaziană, este întâlnit exclusiv ca adverb și reprezintă încă una dintre particularitățile comune cu graiurile ardelenesti. Sensurile cu care apare sunt relativ apropiate între ele și, toate împreună, de semnificația etimologică: 1° „într-adevăr, cu

adevărat, chiar”: *Acolo **hriș** ade Sahin trăia* (BVa; cf. AVIIa, d, BVb, DVIIa, b, GVIIa, b, TVIIa, SbVIIa); 2° „neaoș, sadea”: *Ne strângem **hriș** moldoveni și-ncepem a cânta* (VVIIIa; cf. BVa, DVIIa, GVIIb); 3° „exclusiv, numai”: *Amu nu! dac-ar fi **hriș** ciolan, ciolan, da' atuncea noi nu mâncam* (DVIIa); *Te duci acolo [la cimitir], **hriș** piatră* (VVIIIa); 4° „totdeauna” (SbVIIa); 5° „neapărat”: (SbVIIa).

Lung, folosit cu sens temporal „timp îndelungat”, este întâlnit prin toate localitățile: *Ei **lung** n-or trăi* (SbVIIb); *și **lung** aiasta [cașa] fierbe* (BVIIa)⁸. Forma diminutivală **lungușor** „multișor” este atestată, de asemenea, cu sens temporal: *Dacă fierbea **lungușor** [ciolanul], îl prubuiam [= încercam] așa cu mâna* (VVII).

Mult, *mai* ~, în propoziții negative, are sensul „altădată; niciodată; de acum înainte”: *Eu **maj mult** să nu te văd* (TVIIb); ***mai mult** nu l-am văzut* (SbVIIb; cf. BVb, AVII d).

Nicăiurea (AVII d, DVIIa, GVIIb, SbVIIb) și variantele *nicăru* (SbVIIa), *nicăruia* (AVII b, GVII b, SbVIIa), *nicăru* (DVIIa), *nicărulea* (VVII) reprezintă formele obișnuite pentru adverbul cu valoare negativă *nicăieri*.

Nici, indiferent dacă are valoare adverbială sau conjuncțională, este utilizat, consecvent, în propoziții cu negație simplă: ***Nici** m-am dezbrăcat de platie [= rochie], **nici** palton nu mi-am lepădat și num-am adurmit* (BVb); ***nici** m-am crăsât [= vopsit], **nici** m-am pudrit* (SbVIIa); *ea **nici** o vâst* (DVIIa); *copiii a noștri uje... **nici** grăiesc dajeși [= într-adevăr] pe limba noastră* (NV); *da eu **nici** le-am avut [icoanele]* (TVIIb); rareori, *nici* apare în propoziții cu dublă negație: ***nici** n-am grăit pără am trecut* (AVIIa); *eu n-am avut **nici** nuntă, **nici** nic* (NVII).

Nici este consemnat, de asemenea, într-o serie de adverbe compuse având caracter dialectal sau, eventual, popular: *nicicacum* „nicidecum, deloc”: *n-am eu hodină **nicicacum*** (AVII d; cf. DVIIa, TVIII); **niciunde** este notat cu sensul, nemaiatestat, „undeva”: *Este acolo **niciunde** [biserica]; m-am dus și m-am însurat **niciunde*** (VVIIIa), sens întâlnit și pentru **nușunde** (< *nu știu unde*): *Când o stat „s-au înființat” colhozurile, pe cei bogați i-o dus **nușunde*** (VVIIIa; cf. TVIIa).

Nușcând „cândva, demult”: *Da **nușcând** o fost din piatră crucea* (VVIII b; cf. BVb, TVII b) și **nușcúm** „cumva”: *Le leagă [palele sau snopii de stuf pentru învelit casa] **nușcúm*** (TVVIII; cf. DVIIa, TVIIa), formate, ca și *nușunde* (v. *supra*), din varianta contrasă *nuș* (< *nu știu*) și adverbele *când*, *cum*, reprezintă compuse cu răspândire prin toate satele cercetate.

⁸ Sensul temporal al lui **lung** este consemnat în limba veche doar în compuse precum *lung-răbdătoriu, lung-răbda* (Densusianu, HLR, II: 370, 371).

Núma în locuțiunea *numa cât*, notată și într-un cuvânt, are sensul restrictiv „doar”: [La piftii] *zaraz [= acum] la noi scot toate oasele, înainte pune și ciuti os, da zaraz scot, numa cât ciolanu* [să rămână] (GVIIa).

Psíne, formă contrasă din *pesemne* „probabil (că)”, este întâlnit, în general, în graiurile moldovenești: *O fost așa, psíne a mea pereche o trebuit și fibă* [soțul] (TVIIb; cf. DV, VIIa).

Rând, în locuțiunea cu valoare temporală *într-un ~* „odată, cândva” apare cu o singură atestare: DVIIb.

Túcma (AVIIc, BVa, DVIIb, VVIIIa), *túmna* (TVIII), *túma* (BVa) sunt variantele obișnuite pentru *tocmai*: *Una* [soră] *túcma* în *Zaitova trăiește* (BVa).

1.3. Inventarul adverbilor este îmbogățit într-o mare măsură prin î m p r u m u t u r i l e din limba rusă ori ucraineană sau din graiurile locale cu ai căror vorbitori românii au fost și sunt în contact permanent. Unele dintre acestea sunt general cunoscute în zonele cercetate, altele au curs pe arii relativ restrânse, iar pentru altele beneficiem de câte o singură atestare; de asemenea, gradul lor de adaptare variază.

Canieșno „desigur” (< rus. *konečno*) (GVIIa).

Ciuti (fon. [čutʹ] (< rus. *čiuți*), folosit adesea repetat, cu sensul „un pic, puținel”, este atestat, cu o frecvență ridicată, în toate localitățile: *Eu čutʹ parcă știu moldavsca muzica* (GVI); *Înainte pune și čutʹ os la chitorage* [„piftii”] (GVIIa); *La noi čutʹ-čutʹ sânge moldovan este* (GVI); *el čutʹ* [este] *mai mititel* (NVII); cu același sens este folosită locuțiunea *pe ciuti*: *Laptele* [pentru brânză] *il încălzesc pe čutʹ* (AVIIc).

Daje „într-adevăr, chiar” (< rus. *daže*) apare în majoritatea localităților: [Luni, după nuntă, mirilor] *dajă pune găină* [la masă] (BVb; cf. DVIIa).

Doghíla (< rus. *do + delo*) este întâlnit, mai ales, ca adverb, cu sensul „de treabă, cum trebuie”: *Hazeaica* [„gospodina”] *bine țese, doghila iese* (DVIIa; cf. DV, VIIb, SbVIIa, VVII, TVIIa); mai rar se folosește, cu sens asemănător, ca adjectiv.

Ináce „altfel” (< rus. *inače*) este rar utilizat: *Da, moldovenii acolo la voi* [în Basarabia] *ináce-l fac* [borșul] (BVb; cf. BVa, DVIIa).

Ránce „înainte, mai demult, cândva” (< rus. *raníše*): *Noi, ránce il făceam* [...] *il măcinam ciolanu* (DV; cf. SbVIIa) este cunoscut și în varianta *ránșă* (TVIIa).

Raz „cândva, demult; într-o vreme” (< rus. *raz*): *Numa m-am măritat ș-am ținut* [rațe] *acolo raz* (BVb).

Seoróvno (< rus. *vsío rovno*) este întâlnit, în diverse variante mai mult sau mai puțin apropiate formal de etimon, cu sensurile: 1° „oricum,

orișicât”: *Greu am trăit, da șporóvno, o fost mai bine decât amuia* (AVIIc); 2° „indiferent, totuna”: *Da... seremno și rusește și moldovenește Orea mă cheamă* (VVII); pentru cel de al doilea sens, sunt notate și variantele *seremnó* (VVII), *soromno* (AVIIc).

Srázu (< rus. *srazu*) este atestat, de asemenea, cu două sensuri: 1° „deodată, imediat”: *M-am spăriet și m-am trezitu-mă srazu* (BVb; cf. BVa, TVIIa); 2° „la început, mai întâi”: *Da’ srazu, eu țin seama* (VVIIIa); pentru ambele sensuri este notată și varianta fonetică *zrázu* (1° TVIIIa; 2° VVIIIa).

Șâceás „acum (imediat), îndată” (< rus. *seičas*): *Du-te, că mă-ta a veni cu veretca* [„cerga”] *și te-a lua-te, șíceas* (AVIIb); *Nu, șcas eu v-oi arăta-vă* (VVIIIa). Adverbul apare și în variantele *sceas* (AVIIa, c, VVIIIa), *seișeás* (AVIIa, VVIIIa), *sâiceás* (AVIID).

Tóje „de asemenea” (< rus. *tože*), notat și în variantele *tójă*, *tójăș*, *tójeși*, este întrebuințat, în mod curent, în toate localitățile: [Casa] *tójă îi făcută din pari* (VVIIIa); [mama] *tojă o murit* (BV); *Tu tojăș moldovean* (TVIIa).

Ujé „deja, de pe acum” (< rus. *uže*), notat și *ujă*, este întâlnit, de asemenea, prin toate localitățile: *Nada [= trebuie] cumvai să trăiești ujă* (BVa).

Vópșe „în general” (< rus. *v obșče*): *Vópșe așa făceam* (NgVII) apare și în varianta *bópce*: *Mama s-o muncit cu noi... ș-o trăit fără om, bópce* (VVII).

Záraz (< rus. *zaráz*) este folosit cu sensurile 1° „acum”: *Cât o fost bărbatu am ținut* [porc], *záraz nu țiu, nu-i cu ce* (BVb; cf. BVa, NgVIII, VII, DVIIb, GVI, VIIa, VIII, TVIIa, b, VVII, VIIIa); 2° „imediat, îndată”: *Eu záraz, dac-am venit, zic „dă să cumpărăm vacă!”* (BVII); *Și záraz noaptea ei [= nemții] o fugit* (AVIID); 3° „deodată, pentru o dată” (SbVIIa).

2. Pentru realizarea gradelor de comparație ale adjectivelor, adverbelor și ale altor părți de vorbire sau, în general, pentru redarea comparației se folosesc diverse adverbe și locuțiuni adverbiale.

2.1. Al doilea termen al comparației este introdus prin următoarele elemente:

2.1.1. Pentru comparația de egalitate: **ca și** construită cu nominativul: *Cumătru, naturalnâi moldovan, așa ca și eu* (VVIIIa);

– **cum (și)**: *vahane așa cum iașcic* [„ladă, cutie] *este* (ȘcVII); *Dacă trăiesc în sat, ei* [ucrainenii] *tot așa fac cum și noi* (GVIIa); *nu poci așa să zic cum voi ziceți* (BVa);

– **ca cum**: [Nuntașii] *treb[ui]e s-ne pitreac-acasă, ca cum pe nuni* (MVIIa).

2.1.2. Pentru comparația de inegalitate apar atât adverbul din limba standard **decât**: *îi mai mică decât mine* (ȘVIIa); *românii erau mai blajini decât nemții* (MdVIIIa), dar și:

– **cât**: *Ahmu mai mulți ruși cât moldoveni aice* (NVII);
– **ca când**: *Da, cântecele ucrainești mai jos îmi pare ca când moldovene* (GVI).

2.2. Gradul superlativ absolut este exprimat, de cele mai multe ori, cu ajutorul adverbului **tare**: *Îs bătrână tare* (DVIIa); *Bureacu nu fie tare roș el* (NV); *Acolo tare bine i-a fi* (SbVIIb); *Ne-a znaconit cu tare mare oameni* (GVI); *aiasta biserică o fost tare mare* (TVIIIb); *Știu tare bine* (SVIIIb). Această valoare a lui *tare* este specifică graiurilor dacoromâne nordice și vestice (ALRM II, s.n., IV, h. 1374; Tratat: 338, 378; Gr. rom.: 89; TD – Ung.: XCIX). Cu aceeași valoare, *tare* este folosit și pe lângă verbe: *Tare vrem* [= voiam] *lisapet* [„bicicletă”] (SV); *El bie tare* (KVII); *tare bocește după om* (MVIIb); *Tare mi-o fost mie voia și mă duc* (SbVIIb).

PREPOZIȚIA⁹

Sistemul prepozițional se distinge prin particularități diagnostice de *inventar, formale, semantico-distribuționale și sintactice* care „trădează” continuitatea dialectală diacronică și, implicit, manifestarea unor tendințe arhaice.

1. Particularități de inventar

1.1. Prepoziția arhaică **a**¹⁰ „la” (< lat. *ad*) se află în raport de coocurență cu *la*, în anumite construcții cu pronumele personal în acuzativ (echivalent, frecvent, cu atributul pronominal posesiv): *a noi cutior o fost* (AVIIc; cf. GVIIb, BVb, NVIII); *care-o fost fraț, surori a mini s-o-nsurat* (MVIIa); *a care-i cânle înainte a apucat-o* [turta] *așee înainte s-o măritat* (GVIIa; cf. GVIIb) având sens local;

– *da a nunta... scotea căpătâiele* (MVIIa; cf. SVIIa, GVIIa, NVII, MnVIII);

– sau valoare t e m p o r a l ă: [Mă duc numai] „**a zăuă**” *zâce* „cu noaptea” *zâce* „eu noaptea” *zâci* „ni dai boh”! *și moară*” [soacra], *zâci* „eu ș-fiu vinovată, eu nu vreau” (AVIIc).

1.2. Izolat, a fost atestată prepoziția **drept**¹¹, construită cu acuzativul, cu sensul local, de anterioritate, „în fața”, într-o singură localitate, aflată pe

⁹ Pentru mai multe detalii și bibliografia citată, v. Neagoe 2015: 77–96.

¹⁰ Pentru circulația actuală, în microarii ale tuturor subdialectelor dacoromâne, precum și în dialecte sud-dunărene: aromâna și meglenoromâna, cf. Neagoe 2015: 83 și nota 11.

¹¹ Construcția și sensul arhaic (Densusianu, ILR: 178, 179) a fost înregistrată și de REB (II: 25) în graiurile transnistrene: *lumea s-a ridicat «în drept bolșevici»*. În cercetările recente a fost atestată în nord-estul Munteniei și în Dobrogea (Neagoe 1975: 145–146; DGS s..v), în graiurile transdanubiene (Neagoe 2005: 141; TD–Bulg.: CIII), în vestul Banatului (Tratat: 267), și, accidental, în graiurile maramureșene de la nord de Tisa (Vulpe 1983: 63, Gr. rom.: 49).

malul stâng al Bugului: *am fost la doctori [...] n-o dat tablete, am blat el/că-n drept noi* [este] *bolnița* (NgVII).

În aceeași zonă, prepoziția a fost înregistrată în REB (II: 25): Lumea s-a ridicat „în drept bolșevici”.

1.3. În raport de variație liberă, în același enunț, sunt ocurente sporadic prepoziții compuse, în care unul dintre elemente are valoare expletivă:

cu de (indicând materia din care este făcut produsul): *ș-apoi încălzesc la noi cu... de vacă, cu zăr* (SVII; cf. AVIIc, ȘVIIa); **de cu**¹²: *el cosea cu cosarcile* [= cositoare mecanică], *nu! cu [ε] di cu caii* (TVIIa; cf. MdVIIa); asociat cu un raport temporal: *șad fumeile la horbă di cu sară* (SbVIIa; cf. NVIII); **cu după**: *tat-a nost s-ducea cu după flăcăi* [la colindat] (MdVIIa); **la cu**: *vărzări li zăcea la cu bostan* (MdVIIa); **cum de**¹³ (exprimă o cantitate, o gradație, introducând un complement de relație: [Borșul] *ș-apoi pui sareș, îl prăbuiesc* [= încerc] **cum de sare** (NV); *de-amu taș cum di [ε] cum mititeli, cum di plăcinte* (ȘcVII).

1.4. Ca în majoritatea graiurilor conservatoare¹⁴, prepoziția care exprimă „lipsa” este **fără de**: *făr di mamă o trăit ei* (BVa; cf. AVIID, GVIIa; MVIIa; VVIIa; BVII; NV; MdVIIa), în variație liberă cu **fără**: *fărū hazeain* [= stăpân] (AVIII; cf. VVII, BVa).

2. Particularități formale

2.1. Variante fonetice arhaice. Conservarea fonetismului *e* în *den* (*dem*) – reflex al unui stadiu precedent – în alternanță cu *i* (cf. Densusianu, ILR: 69, 78, 257; Pușcariu 1929: 780–781, nota 1; Avram 1990: 46–48; Șandru 1933: 93): **den** *cerpic* (AVIII; VVIIa, BVa, b, MnVIIIb); **dem...** *otrube* (= tăieturi de trunchiuri) (NV; cf. AVIII, BVIII); sporadic, **pre** „pe”: *pre ea am uitat-o* (TVIIa) și **supre**: *supre Creaciun* (TVIIa, VIIb); **păr**¹⁵ (frecvent), **pără** și, rar, în variație liberă, *păn(ă)*: *pără ea n-o fost măritată* (AVIIIa); **supt** (general), rar **săpt** (NV) (cu trecerea lui [u], [î]: *pi săpt scârte*. Variantele *sub*, *sup* (GVIIa, MVIIa, BVa) sau *su* (MdVIIb): **supt** *copac* (BVa).

2.2. Variantele fonetice (în conformitate cu normele locale) ale prepozițiilor *cu*, *de*, *din*, *după*, *în*, *pe*, *peste*, *prin* sunt discutate în cap. *Fonetica* – v. *supra*).

¹² Atestată la Dosoftei (cf. DA s.v. *cu*), prepoziția compusă **de cu** a fost înregistrată în nordul Bulgariei (Neagoe 2005: 141) și sporadic în Muntenia (cf. DGS s.v. **de**).

¹³ Prepoziție compusă este atestată la Coresi (cf. DA s.v. *cum*, A, II, 2).

¹⁴ Apare în subdialectul maramureșean de la nord și sud de Tisa (TD – Bas. s.v.: 451–452); rar, în Muntenia (cf. DGS s.v. *fără*); în graiurile transdanubiene (Neagoe 2005: 141) și în graiurile din stânga Nistrului (TD – Bas. s.v.: 451–452), în centrul Transilvaniei și în vestul Banatului (cf. ALR II s.n., VI, h. 1831, 1832) și în toate cele trei dialecte sud-dunărene.

¹⁵ Pentru interpretarea prezenței lui *-r-* în loc de *-n-* în prepoziția *până*, vezi Gheție, Mareș 1974: 150; Avram 1990: 141–143, iar pentru extensiunea geografică, cf. ALM I, 2, h. 311; ALR II, s.n., 6, h. 1834–1836.

2.3. Prepoziția **lângă** circulă în toate localitățile sub forma **lingă**¹⁶, formă recurentă în graiurile basarabene din județul Lăpușna și din limanul Nistrului (cf. Ștefănuță 1933; 1937): *la dâns lingă casă esti fântâna* (TVIII); izolat, au curs variantele **ligă**: *șădeam ligă dâns* (BVa; cf. Ștefănuță 1937: 144), **îngă**: *ba, eram coló îngă mama, ba îngă tata* (KVII; cf. TD–Mold. I/2), exemplu care confirmă interpretarea formei printr-o analiză greșită *lângă la + îngă* (cf. Pușcariu 1994: 192) și rar **pingă**¹⁷ < *pe lângă*: [Vița-de-vie] *mai iest numa pingă casă* (NVIII).

3. Particularități semantice și de distribuție

Posibilitățile distribuționale ale prepoziției sunt variate în graiurile insulare.

de 1° „din” (indică compoziția, materia sau o cantitate determinată): *îi turna di zăr de-acela* (SVIII; cf. DVIIc, BVa, NVII, V, MnVII); *o vini docica di Niculaica* (NgVII); 2° „dintre” (ca în limba veche, introduce atributul partitiv (cf. Densusianu, ILR, II: 256): *de-amu nu-s oamini di ceie di știu conăcăriie* (AVIIa; cf. BVa, TVIIB); 3° „despre” (introduce un complement indirect, uneori, cu nuanță de relație, cf. Rosetti, ILR: 555): *eu-ț spun di urzal-așa* (MVIIa; cf. AVIIa, d, DVIIb, GVIIa, BVb, NVII); 4° „la” (în relație cu verbul *a gândi*, construcție ocurentă în subdialectul maramureșean, cf. Vulpe [1983] 2006: 68): *da eu plâng și gândesc de... de... de copil. Nu! da... el ce [ε] zburători, da el vine* (DVIIb); 5° „la” (exprimând direcția și punctul de contact în spațiu, precede o determinare locală: *ia! la noi este una* [o casă acoperită cu stuf], *ia! colé de margină tucma o casă cu paie/ da ea ują să răstoarnă* (BVa); *colo unu o murit di marginea drumului* (MdvIIa) (cf. Ștefănuță 1937: 158: *o ajuns di marginea la o pădure*); 6° exprimă poziția la suprafața unui obiect, fiind sinonimă cu *pe*: [Ouăle înroșite pentru Paște] *nu să ieu de mân, nu să ieu ș-apoi de mân* (BVa); 7° „pe”, în construcția *întreabă de*, la fel ca în limba veche și ca în graiurile nordice și vestice ale dacoromânei, cf. Tratat: 379: [Din ce cauză a murit tata] *noi nu-ntribam de mama ie nu ne-o spus di ce el o murit și cum* (BVa); *el vine acasă și-ntriabi di părinț iarî: „n-aț auđit di sat Pumnești?”* (Ștefănuță 1937: 148); 8° „fără” (în construcția *am rămas de*, ca în limba veche): *am rămas de nimăruie*

¹⁶ Forma *lingă* este atestată și în alte arii discontinue ale dacoromânei: în graiul din Țara Moților (ALRT, pct. 95: 50), în graiurile nord-bucovinene (TD–Bas.: 472) în subdialectele maramureșene de la nord de Tisa (TD–Bas.: 472), în cele transdanubiene (cf. Ștefănuță 1937: 144; Neagoe 2005: 143) și în dialectul aromân (cf. DDA s.v.). Punctual, forma *îngă* are curs în aria de ocurență a lui *lingă* (în graiurile transnistrene, nord-bucovinene și maramureșene) (cf. Tratat: 340; TD–Bas.: 472), transdanubiene (Neagoe 2005: 143) și în dialectul meglenoromân (Atanasov 2002: 24).

¹⁷ Vezi Neagoe 2015: 82 pentru extensiunea ariei de ocurență.

(MV); *am rămas așa noi de școală* (BVa); 9° „în ceea ce privește” construit fie cu verbul *a mântui* „a termina”, fie cu alte verbe introduce circumstanțialul de relație: *și mântuim de pită* (NVIIa); 10° „pentru”¹⁸ (cumulează valoarea de destinație cu cea de scop): *dacă de mine, tau găina* (GVIIa); *frunze rupem di căpre* (BVa; cf. GVIIa, VI, MVIIa, VVIIIa, BVb, NV, TVIIa); 11° exprimă un raport temporal: *di iarnă puneam patlagele-m puțină* (BVb; NVII, V); 12° „în”, „într-”, (arată pătrunderea în interiorul unui volum sau spațiu continuu): [Pe tătari] *i-o dat în Tămășinca de-on hău și toț s-o-necat* (ȘVIIa); 13° „după” în sintagma *a dăuza de nuntă* (BVb), indică perioada de timp când are loc un eveniment; 14° Rar, urme ale genitivului analitic circulă în expresii pietrificate (cf. Densusianu, ILR, II: 93): *mijloc di cali* (MdvIII).

după 1° „peste”, „dincolo de” (ca în limba veche, prin raportare la un reper geografic, situat în spațiu la o distanță oarecare de punctul de referință; cf. DLR s.v.): *da după Buh, o murit a lu sora mea băiet* (AVIIB; cf. TVIII, TVIIa); 2° cu valoare locală în expresia ~ *masă* (general, cf. TD–Bas. s.v.: 450; Vulpe [1983] 2006: 69; TDBN, s.v.): *de-amu o pus după masă pe socrii* (AVIIa); 2° „în spatele”: [am] *doi băieți, unu ia! după casă trăiește* (AVIIc); *și iacătă, oi! ... ea după mini trăiește* (BVa, b); 3° „cu” în relație cu verbe din sfera semantică „a se însura”, „a se mărita”, introduce circumstanțialul sociativ, ca în limba veche (cf. Sintaxa 2007: 131): *ș-apu după moldovan m-am măritat* (BVII; cf. MV, BVb).

în 1° „la”, în construcție cu verbul de mișcare *a umbla*, cu valoare iterativă, arată direcția și scopul: *în școală o-mblat* (VVIIIa; cf. AVIID); 2° în sintagma formată dintr-un verb din câmpul semantic *a juca* și numele jocului, construcție cu vădit caracter popular (cf. ALR II s.n. V, h. 1274, 1288, 1289, 1291): *când ne-am pus în cărți să ne jucăm șoferneaua àà! da unu din Moldavia a venit* (TVIII).

între, dintre au o distribuție specială, în raport de variație liberă, pe de o parte, cu paronimele *într(u)* și *dintr(u)*, iar, pe de altă parte, cu *în* și *din*. Opoziția *între* – *întru*, *dintre* – *dintru* este perturbată în anumite contexte, în care s-a produs neutralizarea opoziției semantice, spațiu discontinuu (*între*) – spațiu continuu (*întru*), păstrându-se însă semnificația de includere în interiorul unui spațiu închis. Asemănarea formală între descendenții lat. *inter* și *intro* a favorizat confuzia semantică și funcțională. În comparație cu prepozițiile *în*, *din* cu care se află în raport de distribuție complementară, *între*, *dintre* au restricții contextuale identice cu *într(u)*, *dintr(u)*. Aceste prepoziții apar, exclusiv, înaintea pronomelor demonstrative și a adjectivelor demonstrative (antepuse în raport cu numele determinant), cu inițiala vocalică:

¹⁸ Sensul este atestat și în dialectul meglenoromân (cf. DDM s.v.) și în graiurile dacoromâne transdanubiene (Neagoe 2005: 144).

între „în” a) [Tocătura pentru sarmale] *pui în frunză-ntre acee și-al învălești binișor* (NV); b) *făceam saltisonu* [„toba”] [...] **între-aceal** *ciolan* [pun] *ceasnâtioc* [= dim. de la *ceasnoc* „usturoi”] (DV; cf. BVa); c) în construcție cu substantive denumind timpul: *și ploua între aceea¹⁹ zî* (BVa); *și-ntre ista an am avut cloșcă* (BVb; cf. NVII, V).

Precedând adverbele de loc *acoló*, *acoleá*, *între* are valoare expletivă: *apoi fierbea toată zâua apă și turna tot între acoló* [în știubeiul cu rufe] (NVII; cf. BVIII, Va, NVIII).

între „într-”: s-a conservat în construcția împietrită *între acoace²⁰*, marcând ținta, punctul spre care se produce mișcarea „spre aceea, încoace”: *nu! da voi* [adresându-se dialectologilor] *ce-ați papadit* [= ați venit] **între acoace?** (TVIIa); în combinații cu substantive articulate proclitic: *dac între un sat ei o trăit* (TVIII); *și aeasta noi între un an²¹ i-am pus* [i-am îngropat] (TVIIa) *am frământat-o* [pâinea]... *ș-am pus-o acolé-ntre o parte* (NVII; cf. NVIII); în locuțiunea adverbială *într-un loc* „împreună, la un loc”: *și noi ia! trăim între on loc cu dâns, acoló* (BVa; NVII, V, TVIIa).

dintre „din”: *din marlă* [= tifon] *ș-cosă roche albă* [...] *materie albă... eara dintre acee* (NVII; cf. NVIII, V); *nu! știu unu dintre eștea cântece* (BVb);

dintre „dintr-”: precedă numeralul ordinal: *îmblam cu hăitu și d-amu băieți* [...] *nu putea să treacă dim... din ceastu* [„partea”] *întăi* [...] *și dintre-a doilea nu putea să între între-a treilea* (MdVI); cu înțelesul „primul” a fost înregistrată forma nesudată **dintre-ontăi** (< *dintru* + *întăi*): *cân s-o rodit aceal dintre-ontăi băietu, el s-o rodit aici* (NVII). În raport de variație liberă au curs propozițiile *într(u)*, *dintr(u)* (uneori cu [r] disimilat *înt-*, *dint-*): *într-acelea zîli* (MVIIa); *într-un loc* (BV, NV); *într-o parte* (DVIIa, NV); *înt-o cinie* (NV; MdVIIIa); *dint-a nostru sat* (VVIIIa).

printre, **pentre**, **pintre**. Ca și în cazul suprapunerii *întru* – *între*, *dintru* – *dintre*, semnalată rar în limba veche, variantele *printre*, *pentre*, *pintre* „pentru” presupun confuzia semantică între *printru*, *pentru* și *printre*, favorizată de asemănarea formală a celor două serii de prepoziții: *eu aș mânca, da pintre dâns eu nu fac ują* (BVa; cf. BVb, NV); *nu! eu cân fac printre mine, fac ș-de patru turte și din di șasă turte* (NVII); în construcție cu substantive care exprimă noțiuni temporale este echivalentă cu *pe*:

¹⁹ Cu sens temporal, exprimând durata, este atestată, în limba veche, locuțiunea adverbială *între aceea* „în timpul acela” (cf. Densusianu, ILR, II: 171).

²⁰ În limba veche și la scriitorii moldoveni din secolul al XIX-lea, adverbul *acoace* apare numai în locuțiunea adverbială *într-acoace* (cf. Ciobanu 1961: 57) atestată și în graiurile crișene (v. *supra*, la cap. *Adverbul*).

²¹ Construcția cu sens temporal: *o dată între un an* a fost atestată și în graiurile transdanubiene (cf. Neagoe 2005: 144).

veneam acasă apoi... **pentre aceasta vreme** dac vineai, ce mojno să faci pără le-i amurgi, aicea copiii treb-lă și să-i spăl, să-i scalt, da demâncat s-faci (NVII);

pe 1° „la” după verbe cu sensul „a striga”, „a zice”, ca în limba veche (cf. Pușcariu 1921–1922: 579–581) și ca în graiurile de tip nordic și în Banat (vezi Neagoe 2015: 90): [nemții] **răcănea pe noi** (TVIIa; cf. BVb); **pi sat zâc Voloșscoe** (VVIIIa); se asociază cu verbe din sfera semantică „a se uita”, „a privi”, introducând un complement indirect: **cela pi televizor n-am văst** (MVIIa); precedă substantive denumind instrumente muzicale: **ne-o cântat pi boian** [„armonică”] (VVIIIa; cf. TVIIa); 2° „în” exprimă interiorul unui obiect, al unui lichid sau al unei materii: **pi el** [laptele] **s-turna chiag** (SVII; cf. DVIIb, BVII, Va, b; TD–Bas. s.v.); numele vehiculelor tradiționale și moderne se construiesc cu prepoziția **pe** ca în graiurile nordice: **pi vahoane** [...] **ne-o hruzât** (SVIIb); **pi șasă cară o vinit de la târg** (ȘVIIa; cf. TVIII); 3° „cu”, exprimă relația reciprocă: **noi pi dâns grăim moldovenește** (NVII; cf. TVIII, MdVI; cf. TD–Bas. s.v. *pe*); **ce-i aeasta pi voi?** (VVII); indică materia, instrumentul: **frământ aloatul pi apă** (AVIIb; cf. AVIIc, SbVIIa, BVb; TD–Bas. s.v.); 4° „peste, deasupra” exprimă autoritatea: **iara ceșcă** [„cehoaică”] **pi noi mai mari** [în timpul deportării în Germania] (SVIIb); [Ștefan Vodă] **n-o fost stăpân pi noi** (Ștefănuță: 1937: 183); 5° „în”, cu nuanță modală, ca în Basarabia: **cân am început a răcăni ș-ulîța am ridică pi picioare** (BVb); cu valoare temporală exprimă un interval de timp: **pi eanvarie i-o făcută-i** [operația] (BVb; cf. ȘVIIa, b, V); **pri nemțâș** [în timpul ocupației germane] **am trăit în podval** [„pivniță”] (TVIIa; cf. AVIIb); 6° în combinație cu adverbe, este folosit expletiv pentru a conferi construcției o valoare intensivă: **ș-a viia și bostanuri aviiam, pi duparti așa ia!** (BVb).

prin „în” indică (aproximativ) interiorul unui obiect sau al unui spațiu: **punem pim castruli, pim urcioare** (TVIIa); **aud că... nu! cineva pim pod** [este] (AVIIb).

sub „în apropiere de”, „mai jos de” păstrează sensul arhaic, prin care se indică localizarea toponimului, raportată la un plan inferior: **la noi un băiet ești și lucrează supt Nicolaeva** (AVIIb; cf. MVIIa, BVa, ȘVIIa; cf. Gr. rom.: 120).

spre 1° „înspre, către” cu valoare temporală: **nu torcea supre vineri** (TVIIa, b). Punctual, sensul temporal are curs în Maramureș, cf. ALR II, s.n. VI, h. 1830, pct. 362; în Bistrița-Năsăud, cf. ALRT, pct. 219; în Bucovina, cf. Vasiliu 1927: 130; 2° „pe”, ca prepoziție a suprepoziției (cf. Niculescu 1965: 128), posibil identificabilă într-un fragment incomplet, dialogat referitor la un toponim local (TVIIa, b): [VIIa] [la săpat] **zăcea că mi duc la acela...** [VIIb] **nu! da i-acolô supre...cum dracu-ncă...** [VIIa] **pi Țâglă-ncolô** (cf., pentru Bucovina, Vasiliu, Al., 1927: 151: *Și se pornește supre un sat*).

4. Particularități sintactice

4.1. O trăsătură arhaică, cu circulație mai ales în aria nordică și estică a dacoromânei (Densusianu, ILR II, 243; Vulpe 1983: 274; Gr. rom.: 120; Neagoe 2012, 36) este utilizarea prepoziției *pe* cu substantive articulate enclitic, fără determinare atributivă: *de-amu și tinerii aiștia stricesc* [= așteaptă] *pi părinți, ei de-amu stricesc cu-o... horilc-aiasta, cu rachiv, pi talgeru* (AVIIa); *da ne ducea pi dialu vara* (AVIID; cf. SVIII, V, BVa, NVIIa, TVIIa).

4.2. Sporadic, au fost înregistrate construcții ambigue explicabile prin calcuri lingvistice, în care, prin omiterea prepoziției, nu se poate distinge formal subiectul de obiect: *mergeam pi linga țintirim, nu! d-acolo [de] țântirim am trecut* (AVIIa); *chemam [pe] cinevai... din străini ș-al spele [mortul]* (GVIIId); [La Rusalii] *ni gramadeam fumei și huliem [la] iarbă verdi* (GVIIb); *nu știu [pe] noi la excursie ne-o dus* (B Vb); [pe] *mine Catia mă cheamă* (N V).

4.3. De asemenea, uneori, circumstanțialul de loc, exprimat prin toponime, nu este însoțit de prepoziții: [Am stat] *Hermania sub Berlin am fost* (MVIIa); *Carpați am fost în ı Livov [...]* *Mascva n-am fost* (TVIII); *da una soră Mihailouca* (SVIIa); construcția este un calc după limba rusă.

CONJUNCȚIA

1. Inventarul conjuncțiilor *c o o r d o n a t o a r e* nu diferă semnificativ de cel atestat pentru limba comună. Deosebiri vizează mai mult sensurile, valorile acestora și anumite particularități de distribuție.

1.1. Coordonarea *c o p u l a t i v ă* este realizată, de regulă, cu ajutorul conjuncției *și*. Aceasta se folosește atât în coordonarea la nivelul propoziției, cât și al frazei; uneori, în discursul enumerativ, *și* poate fi reluat înaintea fiecărui element din enumerare (cf. Teiuș 1980: 97): *Mi-o rupt lăcățile pimprejur, și la pohrib, și la cuhne, și la cladoucă, și mi-o luat mesorubca și-ncă două cuțite* (AVIIa); *Aicea m-am rodit, și mama aicea, și nenea, și băta, și tetea. Și-acelea și trăim, aculea și ne-am stroit pe uliță* (BVb).

1.2. Coordonarea *disjunctivă* se realizează prin numeroase conjuncții specifice, cele mai multe având caracter regional, dialectal.

Că... că „fie... fie”: *Platoace* [„basmale”] *de-acelea-nflorate așa* [se pun nuntașilor pe umăr], *că flori mari se leagă-și, că harmonia-și, că bubar de-acela* (NVII); *că sungur își face, că dânși* [îi fac] (NV). Sensul acesta inedit al lui *că*, neatestat în lucrări de sintaxă, pare a fi specific graiurilor est-nord-estice ale dacoromânei (TD–BN: 29; Gr. rom.: 92).

Ce folosit cu valoare de conjuncție coordonatoare disjunctivă corelativă, întâlnit atât la nivelul propoziției, cât și al frazei, cu sensul

„fie... fie”, „sau... sau”, reprezintă un calc după rusescul *čto*, care se întâlnește, uneori, și cu valoarea „sau, ori”: *Frământam în ce este la noi acolo, ce castrule mare, ce sahan mare* (BVa); *Pui acol ce strachină, ce tazoc, pui fân* [pentru cuiabarul cloștii] (*idem*); *Și pune* [chirpicul] *ce roș, ce alb* (TVIII); *Și-o tai* [foaia de aluat] *mărunțel, ca lapșaua* [„tăiței”], *ce vermișele, ce cum... i-așa el, mititele* (NVII); *Ș-acolo ciut-ciuti... pomenesc; rozdăiesc ce hostință* [„tratație”], *ce mănâncă ceavai acolo* (BVa; cf. TVIII, VIIa, DVIIb, NVIII).

O, variantă a lui *ori*, întâlnită și sub formele *uo*, *uor* (cu dezvoltarea unui *u* semivocalic înaintea lui *o*) sau în variante cu *u > v* (prin labializare) (cf. *supra*, în cap. *Fonetica*), apare în majoritatea localităților (cu excepția celor din Caucaz), mai ales la nivelul propoziției: *Da dacă* [pârlim porcul] *numa cu gaz vor cu vosuncă de aceea, cu benzin nu-i cusnâi* (AVIIc); *În vârzare punem o curechi, o brânză, o ce este, o poame* (GVIIa); *Ai prăvit omu, ți s-o părut o frumos, o jition, o ista, el se deoache* (MVIIc); *Da-i pravda o ba, eu n-am văzut* (SbVIIa); *Vorbesc cu mă-sa vo cu tat-su* (SbVIIb).

Oăre, sinonim (sau variantă?) a lui *ori* apare doar în satele din zona Caucazului²². Conjunția, folosită mai ales în construcții corelative, alternează, adesea, cu *ori* sau cu *ili*: *Se-nvinețește oare mâna, ori picioru, aista-i caierlâc* (MdVIIa); *bătrâna o r i bătrânică, oare bunica, o r i măca* [e tot aia] (*idem*); *Cinzeci* [de bani] *le lăsam, oare o sută o lăsam* (MdVIIb); [Pădurea] *singură ea o crescut* [...] *ili cu vântu, oare cu vrabia* (MnVIIIa). Ea este întâlnită și în varianta fonetică *var* (cu labializarea totală a diftongului *uo-*: [La plăcintă] *puu var tabac* [„dovleac”], *var brânză, var cartofă, var curechi* (ȘcVII).

Unde este utilizat, în satul Novogrigorievka, de asemenea, în construcții corelative, cu sensul „când... când”, „fie... fie”: *unde una, unde două* [semne în urechea oii], *unde pișcătură* (NgVIII). *Unde o dată, unde două, unde trei* [săpăluia] (NgVIII), sens atestat în graiurile românești din nordul Bulgariei (TD – Bulg.: 416) și, mai ales, în zona ucraineană din stânga Nistrului (Gr. rom.: 92).

Pe lângă acestea, sunt întrebuințate cu valoare disjunctivă conjuncții împrumutate din limba rusă (sau din ucraineană), întâlnite prin toate localitățile, alternând adesea cu cele românești. Amintim, astfel, conjuncțiile: **abo** „sau, ori” (< rus. *obo*), cu varianta *obo*: *Găinile se ouă, abo le schimb de-amu* (MV); *În ceaun abo-n castrule* [vopsesc ouă] (BVa);

²² Conjunția *oare*, cu această valoare, este atestată în DLR, s.v., mai ales pentru zona moldovenească.

ambele forme sunt folosite și în construcții corelative: [Pita] *să fibă să se coacă ea, **ábo** s-nu s-ardă **ábo** fibă crud[ă]* (GVIIa); *Pe dânsa [mămăliga] la noi **abo** cu unsoare, **abo** cu lapte* (VVIIIa); cu aceeași valoare este întrebuințat *ili* (< rus. *ili*): [Pita se pune pe] *lopată **ili** rohatcă* (GVIIa); *turnăm apă-n vadră **ili**-n lighene* (NV).

1.3. Coordonarea adversativă se exprimă cu ajutorul unor conjuncții specifice din punct de vedere semantic sau formal.

A „însă, iar, dar” (cf. rus. *a*): *Era fățare* [„arie de treierat”], **a** *tata cosea* [iarba] (AVIID); [Apa de la piftie] *dacă e roșie **a** altă apă turnăm* (VVII). Conjuncția este întâlnită, în general, în graiuri românești vorbite în mediu slav (Serbia, Bulgaria, Transnistria) (ALRT: 4, 5, 9, TD – Bulg.: CVIII–CIX).

Ămă reprezintă o variantă a lui *ama* cu sensul „dar, însă”, consemnată doar într-o localitate: *Chiar eu am văzut* [întâmplarea cu zburătorul], **ămă** *la mama* (GVIIb). Varianta *ma* apare și ea o singură dată: *Da eu aveam un băiet altu, din sat, **ma** că nu de la noi din sat, da din altu sat* (SV)²³.

Da, variantă a lui *dar*, are o frecvență deosebit de ridicată în textele înregistrate. Conjuncția, situată la limita dintre coordonarea copulativă și cea adversativă, are valoare narativă, prin care se asigură „coeziunea discursului” (Teiuș 1980: 98, n. 23): *Aicea eara un om bătrân, spunea conăcăria* [la nuntă], **da** *oamenii râdea [...]* *spunea conăcăria, **da** oamenii ședea și-asculta [...]* *eu ciuti o știam, **da** de-amu am uitat* (AVIIa); *Soarele de-amu era aicea înjosat; **da** eu am plâns, **da** el când a vinit la fereastră, pe-un cal călare [...]* *eu m-am speriat. **Da** l-am văzut, **da** alții zic că zboară în hogeac cu foc* (SVIIa); *feștila o torceam gros, **da** din fuioare subțire, **da** pacișele nu-ș cum le mai torcea mâca* (GVIIa).

2. Conjuncțiile *s u b o r d o n a t o a r e* sunt relativ reduse ca inventar, cauza principală constituind-o faptul că, cel mai des, este preferată exprimarea cu ajutorul propozițiilor scurte sau al frazelor construite prin coordonare.

Ca când și, mai rar, **ca cum**, introducând *m o d a l e c o m p a r a t i v e* *d e e g a l i t a t e* (reale sau ireale)²⁴, au o frecvență ridicată în toate zonele cercetate: *noi așa ne-am grămădit, **ca când** am făcut logodnă* (SV); *ieșea pe gât [pete] așa **ca când** eara mușcată* (GVIIb); *da el **ca când** soare, s-o arătat*

²³ Unele surse consideră că *ma* provine din sârbo-croată (CADE, s.v.; Gămulescu 1974: 151); altele îl prezintă ca descendent al lat. *magis* (Saramandu 2003: 59, n. 34) sau ca rezultat al rostirii *allegro* a lui *numa* (Vulpe 1983: 389).

²⁴ În secolele anterioare (al XVII-lea – al XIX-lea), *ca când* și *ca cum* introduceau doar modale comparative ireale (Avram, M. 1960: 134).

[...] *a-nceput... a țârâi* [„a ploua”] *deasupra* (BV); [Erau talgere] *nu! ca când o mâncat nu-ș cine* (BVIIa); *Ședea șapte ceasuri, ca când dospește, dospește* [borșul] (MdVa); [La nuntă] *îmblă pin sat ș-cheamă, ca cum i-așa și la mnevoastră* (MdVa).

Că este una dintre conjuncțiile cele mai frecvente, ceea ce se explică prin mulțimea de valori pe care le contractează, dintre care reținem câteva specifice:

– pentru *că* introducând o predicativă apare doar un exemplu: *da sânt* [femei] *că nici dracu nu le ia și ele șed pâr ce turbă* (SVIIa);

– pentru atributive am întâlnit, de asemenea, puține exemple: *sânt copii mintioși că ponimesc* [= înțeleg, apreciază] *părinții, da sânt că nu ponimesc părinții* (NgVII); *pleava aiasta că zboară* (VVIIIa)²⁵;

– la fel de slab reprezentat este *că* introducând o modală (subordonată adverbului *așa*): *Nu așa că basma o cevai* [am cumpărat] (SbVIIa)²⁶.

În subordonate cauzale pronominalizate prin adverbul pronominal demonstrativ *atâta* (cf. Vulpe 1980: 43 ș. u.) precedat de prepozițiile *cu* sau *de*: [Casa este] *tojă făcută din pari, cu-atâta că nu o fost bani să...* (VVIIIa); *niciun clas n-am muntuit de-atâta că la noi, noi mulți am fost* (BVII); *De ce a venit ei încoace? de-atâta c-acolo pământ pușintel era* (MnVIIIa).

Construcțiile hipermarcate **că de ce să** sau **de ce că** introduc subordonate cauzale, atestate într-o singură localitate²⁷: *numa că nu tare îl nădivăim* [„umplem”], *că de ce și nu pleznească* [mațul de cârnați] (GVIIa); *Amuia noi nu l-am ținut* [pe mort], *de ce că el o murit treșiato* [= în treizeci] *iulea* (*idem*).

Locuțiunile conjuncționale *de ce, că de ce*, atestate în textele coresiene și în zona Bistrița-Năsăud (Avram M., 1960: 60–70 ș. u.) au atestări frecvente în graiurile transdanubiene (cf. Neagoe 2003-2004: 209–210).

Locuțiunea **numai că** introduce o subordonată de excepție (pentru care Vulpe 1980: 226 preferă denumirea subordonată restrictivă): *Da-ncolo nădivăim* [mațul de cârnaț], *numai că nu tare* [nădivăim] (GVIIa)²⁸.

²⁵ Vulpe 1980: 137 consideră pe *că* introducând atributive o caracteristică a graiurilor nord-vestice.

²⁶ Nici în corpusul excerptat de Magdalena Vulpe (1980: 188) *că* modal nu este frecvent, în schimb, pentru graiurile românești din Ungaria atestările sunt numeroase (TD – Ung.: CIII).

²⁷ Utilizarea lui *de ce* în construcția subordonatelor cauzale este caracteristică doar graiurilor conservatoare din nord-vestul teritoriului și din nord-vestul Olteniei (Vulpe 1980: 201; Pană-Boroianu 1994: 80).

²⁸ Subordonatele de excepție introduse prin *numai că* atestate de Magdalena Vulpe (1980: 226) provin exclusiv din Crișana.

Că cum introduce o completivă indirectă construită ca interogativă indirectă, construcție considerată, în GLR, II: 269, 286, regională și populară: *Încă mai jele i-o fost că cum o îngropat-o* (GVIIa).

Când, adverb relativ, este atestat ca element introductiv pentru o subordonată cauzală cu nuanță temporală: *Mi-o fost jele să nu mă duc când s-a mânia [mama] moartă* (BV)²⁹ sau o temporală cu nuanță condițională: *Mai bine i-ar ședeal Când ar fi și maica mea* (MdVIIa)²⁹.

Dăjăși că „chiar că, chiar dacă” introduce subordonate concesive: *copiii a noștri ują [...] nici grăiesc [moldovenește], dajăși că limba noastră [este]* (NVII)³⁰.

De conjuncțional are, de asemenea, sensuri multiple, în general, cunoscute în româna standard sau în graiuri:

– predicativele introduse prin *de* sunt relativ numeroase³¹: *Creștea [cânepa] ș-apăi este de face sămânță, da' este de nu face sămânță* (DVIIb); *o nevastă era de mulgea vacile noaptea* (TVIIa);

– valoarea atributivă este destul de des întâlnită: *aiеști de-o fost săraci* (DVIIb); *nănașa era aceea de te cumuna* (SbVIIb); *sânt de cei de cer* [„cerșesc”] (BVII); *cumătrii de-o botezat copilul* (BV); [era] *așă o casă făcută mare, de ținea... statu ținea grâu de sămânță* (MdVIIa);

– frecventă este și valoarea finală a lui *de*: *Ș-așa îl las [bulionul] de se tușește* [„înăbușă”] (BVb); *acolo peste tot locu le-o tăiată-le* [pădurile], *de daci* [„vile”] *o făcut (idem)*; *Pui laptile ș-ăl pui de el se prinde* (NVII);

– rar apare *de* cu valoare condițională: *de-amuia, de vezi că-ici cela [= îi iese] sufletu, îi ții lumânare* (GVIIa); uneori, vorbitorul îl folosește pe *de* cu sens condițional pentru a-l explicita pe rusescul *esli* „dacă”: *Și iesli de este cine-acolo [= în cimitir], oameni, znacit* [„deci”], *razdaim na pamânaiete* [„împărțim de pomană”] (BVIIb); prezența lui *de* condițional în asemenea contexte, întrebuițat într-o condițională cu nuanță temporală³²

²⁹ Este cunoscut faptul că temporalele introduse prin *când* pot avea un sens apropiat de condiționale (Vulpe 1980: 145) sau de cauzale (GLR, II: 300).

³⁰ Cu toate că Avram, M. 1960: 183; Gheție 1961: 171 consideră că *chiar că* este o locuțiune cu caracter popular, în corpusul excerptat de Magdalena Vulpe (1980: 222) ea nu apare.

³¹ GLR, II: 272, înregistrează această valoare a lui *de*, ilustrând-o printr-un exemplu (construit, nu citat), pe când Vulpe 1980: 125, nu a întâlnit-o; textele dialectale o atestă însă prin Muntenia și Dobrogea (Marin 2010: 69–70; TDD: 96), prin nord-estul Transilvaniei (TD – BN: 197) și în graiurile din Ungaria (TD – Ung.: CIII).

³² Pentru limba română, în general (GLR, II: 300, 324), și cu atât mai mult, pentru graiuri (Vulpe 1980: 211), apropierea până la confuzie dintre condiționale și temporale este recunoscută.

sau ca element folosit pentru „a traduce” un conectiv rusesc este, credem, o dovadă a vitalității sale în graiurile cercetate³³.

– rar este atestat *de* în propoziții m o d a l e subordonate adverbului *așa*: *La noi era așa de tăia porcu* (ȘcVII).

Ștob (cu variantele *șob*, *șobă*, *șobî*, *șop*) (< rus. *ĉtob*, *ĉtobî* „ca să”) reprezintă un tip de împrumut interesant. Astfel, graiurile moldovenești au preluat doar prima parte a sensului acestei conjuncții subordonatoare, „ca”, pe care au completat-o, apoi, cu românescul *să* și, drept urmare, s-a creat conjuncția compusă *ștob să* „ca să”, cu valoare finală: *Te scâlda bine ștob să fie mai moale trupul* (BVb); *Și păpușoi fierbem șob mai gras să fie* [porcul] (*idem*); *Oglinda aia [...], tilivizăr asta ce este tot astupăm [...]* *șop să nu se vadă mortu-acolo* (*idem*); *Îl scâldam* [copilul mic] *de doori pe zi, șop să doarmă* (TVIIb); *cajdâie fumeie se stăruiește șob mai bunșor să le dăie* [copiilor] (*idem*). Rareori, *ștob/șob* este întrebuințat în calitate de conjuncție simplă „să”: *Mia nu-mi place șobă las să fie zoioși* [copiii] (BVII) sau „că”: *O tăiem așa* [slănina], *șob e mai mândră* (*idem*).

INTERJECȚIA

Inventarul interjecțiilor cuprinde o serie de elemente populare, specifice zonelor cercetate, mai ales, prin frecvența ridicată, alături de care sunt înregistrate și unele împrumuturi.

Ahá (cu varianta fonetică *áá*) este cunoscută cu sensuri multiple, dintre care cele mai frecvente sunt: 1. „da, desigur”, ocurent în răspunsuri la întrebările cercetătorului sau ale altui interlocutor: [A fost avarie, accident?] *ahá* (BVII); [Era un caș.] *Ahá, un caș, aha* (MnVIIb); [Răriți?] *Ahá, rărim* (MnVIIIb; cf. SbVIIa, TVIIa, MdVa); 2. are rolul de a marca o schimbare în planul de desfășurare a acțiunii: *ne-am pus în cărți să ne jucăm șoferneaua. Áá, da unu din Moldavia o vinit* (TVIIIa); *Ea nici o vâst că el acolo o popădit. Áhá, da aiasta-i mititică, copila era* (DVIIa); [Și pe urmă?] *Ahá! s-o copt* (MnVIIa; cf. NgVII).

Fa (< *fată!*), interjecție (întâlnită și în varianta *fai*) cu care cineva se adresează unei persoane de sex feminin (fără nicio implicare privind politețea), cunoscută în dacoromână doar în graiurile de tip sudic (cf. DGS, s.v. *fă*), se întâlnește în localitatea Moldovanskoe: *fa, tu-l știi pe băiatu ista?* (MdVIIa); *de-amu, fai! cântă cât îi vrea* (*idem*).

³³ Magdalena Vulpe (1980: 213) remarcase că subordonatele circumstanțiale introduse prin *de* sunt întâlnite, cu precădere, în versurile populare și mai puțin în vorbire liberă, afirmație ce pare a fi contrazisă de graiurile din sud-estul Ucrainei.

Ha „poftim? ce-ai zis?”, interjecție cu sens interogativ, este folosită în mod curent: [Știe moldovenește?] **Ha?** *Ce-ai zis?* (BVII); [Da’ acum țin oamenii oi?] **Ha?** (MnVIIb; cf. ȘcVII, KVII, DVIIa, SbvIIa, BVb, TVIIa, b, MnVIIb, ȘVIIa).

Háde „haide”, interjecție folosită cu valoare verbală, este relativ frecventă: *M-am dus la Gheorghe: hádi Gheorghe, hádi la mine, nu-ș cine în pod o fost* (AVIIb); *Eu am fost mititel, da tata pe mine mă lua și hádem, hádem la biserică* (VVIIIa; cf. AVIIId, BVb).

Ia „iacă, iată, uite” adesea însoțită de adverbul *așa* este întâlnită în mod frecvent și în toate localitățile, sub această formă și, destul de des, în varianta *ian* (< *ia* + *ni* < *ne* < magh. *ne*): *așa ia! făceam* (GVIIa); *și tăiam ia! așa de lung ia!* (MnVIIIa); *ian! ... spune [...] cum m-ai cunoscut tu pe mine* (NV; cf. SbvIIb, NgVII, MdVIIa).

Îhî exprimă aprobarea, consimțământul, de regulă, fiind sinonimă cu *da*: [E harnică fata?] **Îhî!** *îi* (BVII).

Nu, împrumut lexical din limba rusă (sau ucraineană) (< *nu*), unde este folosit cu aceleași sensuri, poate fi tradus prin „ei”, exprimând un îndemn sau, mai ales, trecerea de la o idee la alta. Apare, cu o frecvență ridicată, în toate localitățile: *Tăiem* [porcul], **nu!** *dac-am tăiat porcu, ciolan, numa carnea, ciolanu îl tăiem* (GVIIa); *Satu cum să zicea? Nu!* *zicea Purcariu pe-a nostru sat* (TVIII; cf. NgVIII, VII).

Oi „ah, vai, of” este, de asemenea, o interjecție cu frecvență deosebit de ridicată: *da intră copilul. Oj mamă!* (DVIIb); *la voi, oi!* *nu tăieți* [tizic] (GVIIa; cf. ȘcVII).

OBSERVAȚII ASUPRA SINTAXEI

În acest subcapitol, am reținut spre a fi discutate câteva probleme semnificative, sub raport cantitativ, privind modul de organizare a structurii interne a comunicării.

Nu ne-am propus o abordare monografică a sintaxei graiurilor cercetate.

Observațiile formulate se raportează, pe de o parte, la sintaxa limbii vechi și, pe de altă parte, la particularitățile ocurente în graiurile contemporane.

Relevante din punctul de vedere al ordinii componentelor unui enunț sunt: repetiția, valorile și funcțiile demonstrativului, elementele de intensificare, topica și negația.

1. Repetiția

S u b i e c t u l exprimat prin pronume personal de pers. 1 și 3 sg./pl. este constant repetat în contexte succesive, fenomenul având un efect puternic de individualizare a mesajului. Construcția se întâlnește în documentele nonliterare din secolele al XVI-lea și al XVII-lea (cf. Densusianu, ILR, II: 247; Sintaxa 2007: 31–32; Frâncu 2009: 340) și constituie o g r a m a t i c a l i z a r e a unor particularități specifice sintaxei diacronice a oralității (cf. Pană-Boroianu 1989: 68–69; Neagoe 2013: 332; Neagoe 2016): *eu de-amu eu soroc sedmoi hod cu pervii copil imblam grea* (SV); *da eu am rămas acolô cu dîns// eu de-atîta eu acoleá și trăiesc* (BVII); *dac[ă] el de-amu știia... să cînti pi boian/ da el mittel o fost deja mă-sa lu punea/ el/ buianu-l lua de-acolô de zăce ani// nu! el s-o-nvățat hîti! [...] el lu toț i-o cîntat* (VVIIIa).

2. Folosirea demonstrativelor

2.1. Supraabundența demonstrativelor (pronume sau/și adjective) – ca marcă a reliefării în enunț (cf. Ionescu-Ruxăndoiu 1995: 77) – conduce la diminuarea funcției deictice primare în favoarea celei de determinare.

2.2. Funcția anaforică a demonstrativului, semnalată la cronicarii moldoveni din secolul al XVIII-lea (vezi Neagoe 2013: 327), este recurentă în graiurile cercetate: *și toj-amestec acolô-n sînge între aceala/ și ce... cesnoc di-aista/ cum? ustroi [!]/ usturoi.../ ce o pereț/ ciornii ista/ negru/ de-aceal... piperi//* (NV).

2.3. Demonstrativele dobândesc semnificații contextuale variate, identificabile, exclusiv, ca urmare a presupuzițiilor achiziționate pe parcursul

anchetei: *și n-am facut cokilică/ ș-apoi n-o fost el [soțul] [...]*
ș-apui o vinit/ și iară n-o facut o cokilic/ și dac n-am putut terpi [= îndura]
și s-o cela [= a plecat] el/ și... am cela [= rămas] eu sîngură cu mama/ cu
cokîliia hireș...// am robotit [...] unde-i robot-acei mai grea/ [!] am robotit//
mă duceam/ și undi... mai cela [greu]/ mai mult și zarobesc [= să câștig]; da
eu videam că... ci nime nu vine la mama/ nimi nu... cela [= vine]// cîn da el
tatuca [mort] vinea// am spus eu/ amu cela [întâmplarea]/ și o babă n-o dat
niia mac/ sfințit// [...] am presurat eu undi mama... durmea// și fsio// o stat
mama me din cela [s-a vindecat de zburător] [...] chiar mama mea e aeasta/
chiar o cela// chiar o pațit/ ș-am vazut// chiar eu am vazut// amă cela// la
mama// (GVIIb).

2.4. Folosirea repetitivă a demonstrativelor, ca elemente de substituire a unor termeni sau a unor secvențe menționate anterior în enunțul extins, constituie o notă dominantă, în plan sintactic, a graiurilor insulare (cf. Neagoe 2013: 328–329); pronumele poate avea rolul de substitut al unui verb (subînțeles) sau chiar al unei propoziții secundare: *dac ea [mama decedată] o auzit că eu... ceala [am cântat deși eram în doliu] ș-o fugit [a dispărut din vis] mai mult n-o vinit (BVb)* sau a unui adjectiv: [Ouăle de Paște] *ele să-ncrăsăsc/ da ceo mîndre!// și ceea [colorate] (BVa).*

2.5. Demonstrativul poate suplini un termen dintr-o enumerare: *aeasta eu țin minte// ia! vîrteniță numa n-am// da așa am tot _î ceală [brâgle, ițe, războiul de țesut] (TVIIa).*

2.6. În alte enunțuri, pronumele demonstrativ, plasat la sfârșitul unei unități intonaționale (marcate grafic prin bare), este decodat imediat prin prezența termenului aparent neexprimat: *da atuncea încă mai betnîi am fost// la mine papa au fost _î cela// calic// patru ani o șăzît... în pat// și gura era dinapoi// ș-apoi ca cînd _î o! aceala// gura// (TVIIa).*

Ponderea acestor structuri „eliptice” în cadrul organizării interne a enunțului este determinată de strategia prin care mesajul este concretizat prin raportare la cunoștințele comune dobândite pe parcursul anchetei de către cei doi interlocutori – informator – dialectolog – strategie care caracterizează sintaxa dialectală orală.

3. Topica

În organizarea sintactică a enunțurilor, un grad ridicat de relevanță îl prezintă **t o p i c a**.

3.1. Topica determinantului în grupul nominal

O trăsătură arhaică gramaticalizată (cf. Frâncu 2009: 168, 402), conservată, de preferință, în ariile dialectale laterale sau conservatoare (Gr. rom.: 121–122), precum și în dialectele sud-dunărene (meglenoromâna și

istroromâna) (vezi Neagoe 2016), este antepoziția atributului (nominal sau adjectival) față de elementul regent, aflată în variație liberă cu postpoziția determinantului.

3.1.1. Atributul substantival în genitiv: *a lu sora docica* (AVIb); *a mami pită* (GVIIa); *a lu a meu barbat/frat-so* (TVIIa).

3.1.2. Atributul pronominal în genitiv este exprimat prin formele genitivale ale pronumelui personal de pers. a 3-a sg. și pl.: *la a lu ei părinți* (SV); *a luiși* vacă (BVII); *a lor mormânturi* (TVIIa).

3.1.3. Atributul pronominal posesiv în antepoziție determină păstrarea formei fixe de nominativ în declinare: *a nostru tiar* (BVa).

Atributele pronominale în genitiv sau posesive sunt *d i s l o c a t e* de regent, relativ frecvent, prin elemente incidente sau prin alte componente ale enunțului: *a lui nu-i mama acolea* (BVa); *ș-a lui tojă parinți toț o murit* (BVb); *nu! da fetile s-o măritat a mele* (BVII).

3.1.4. Atributul adjectival exprimat prin adjective propriu-zise este ocurent în poziție prenominală ca în limba veche (cf. Sintaxa 2007: 74): *o fost mîndri oameni ei/ o avut di tot* (DVIIa); *cu bune straiie al... gatesc* [pe mort] (BVa); *cumpăra nouă covată* (TVIIa); *di albă humă* (ȘVIIIa).

3.1.5. Bogat în variante lexicale și fonetice (ca și pronumele coresponzător) (vezi *supra*, *Morfosintaxa*), adjectivul demonstrativ apare frecvent în antepoziție față de elementul regent. Prin prezența facultativă a particulei enclitice *-a*, atât în ante-, cât și în postpoziție, adjectivul devine omonim cu pronumele demonstrativ: *aeasta sufletu* (GVIIb); *aista pământ* (MdvIIa).

În variație liberă, adjectivul demonstrativ poate ocupa ambele poziții: *pomîntu ista* față de *aceala pomînt* (NVIII).

3.2. Topica determinantului în grupul verbal

3.2.1. Poziția sintactică complement (in)direct exprimată prin formele conjuncte de acuzativ și de dativ, masculine, ale pronumelor personale și reflexive la toate persoanele, este dublu marcată (în ante- și postpoziție) față de verbul regent (cel mai adesea la un timp compus – perfectul compus și viitorul).

Construcția sintactică cu reduplicare are un caracter opțional (facultativ), fiind ocurentă, cu precădere, în texte sau fragmente de text cu încărcătură afectivă și emoțională.

În texte, alternează situațiile în care obiectul (in)direct este dublu exprimat, cu cele în care nu se realizează: *s-o găsit un om da ea o zîs/ „eu nu vreu// copiii mei nime nu i-a jălui-ie//* (AVIIa); *și/ puneam în zîua di rusalii* [crengi înverzite]// *da amu nu-i// amu l-om snimăi-lă/ și l-om scoati afară/ și l-om uda-lă/ ș-ploaie// [!]* (GVIIb); *m-am culcatu-mă în cuhne// ș-așa m-am culcat deasupra căpățiiului/ nici m-am dezbrăcat* (BVb).

Pronumele atone redundante au valoare de întărire, exprimând, indiferent de natura textului (fix sau narativ), insistența asupra obiectului (in)direct, mai ales, în enunțuri marcate stilistic.

3.2.2. Complemente directe: *eu pi bâta și tetia a mami/ nu i-am văzût-ie* (BVb); *după ce l-ocoli-lă* [porcul] *cu cuțitu l-o tăiet atuncea ujă* (NV); *da mia cî eu l-am ucisă-lă* [porcul mistreț]/ *mi-o picat capu încî* (§VIII).

3.2.3. Complemente indirecte: *frămînt aluatu pi apă/ sari cît ș-a lua-și* (AVIIc); *de-amu dacă... cinevai vra* [să-i dau găină]/ *da eu ț-oi da-ț acolo* (MV).

3.2.4. Complementul direct exprimat prin pronume feminin aton de pers. a 3-a sg., acuzativ, **o**, plasat în ante- și postpoziție, a fost înregistrat rar, în graiurile din Caucaz: *o-am adus-o la noi* (MdVII; cf. Gr. rom.: 122–123).

3.2.5. Sporadic, este repetat atât auxiliarul verbului (la viitor), cât și pronumele aton complement: *da eu v-oi arăta-v-oi* [cotocul] (SVIII); *ei! m-oi duci și sîngură încetișor.../ m-oi duce m-oi cela* (GVIIb).

3.2.6. Topica redundantă a auxiliarului: *om șade-om* (BV), precum și postpunerea auxiliarului de perfect compus: *giumăta de an/ mărit-am fost* (DVIIa) sunt rar înregistrate.

3.2.7. În variație liberă cu structurile redundante semnalate, se conservă, în câteva localități (cf. Gheție *et alii* 1997: 172), topica arhaică în postpoziție a pronumelui aton – complement: *n-om mai mînca-mă* [castraveți] // *tabacichii om mînca* (AVIIb); *vaca să suce-la* (KVII); *n-oi lăsa-mă aeasta* [...] *pi tăț nu l-oi ține-lă* (GVIIa); *undi eu oi scri-vă?* (VVIIIa).

S. Pușcariu (1937: 238–239) sublinia preferința pentru encliză într-o fază mai veche a limbii române, care „a eu des conséquences très importantes au point de vu syntaxique”.

3.2.8. Suprapunerea și/sau amalgamarea a două tendințe arhaice ocurente – encliza pronumelor atone – complemente, subordonate unui regent verbal (la imperfect și la viitor), precum și apetența pentru hiperintensificarea constituenților prin diferiți indici deictici, marcați sintactic, au determinat crearea unor elemente pronominale invariabile în encliză, indiferente în raport cu persoana obiectului, care produc o reorganizare a constituenților complement (in)direct în contexte ambigue: *poate n-a slobozi-ne mîna*, în alternanță, fie cu forme diferite ale cliticelor, în procliză și în encliză: *nu m-a duse-ne*, fie, frecvent, cu folosirea cliticului invariabil **-ne** în encliză: *ea buricu i lega-ne; oi ave-ne; și-i vide-ne tu ce-i acolo* (NgVII) care se transformă din clitic în postpoziție cu funcție de complement, în element intensificator, deictic (cf. Neagoe [2016]).

4. Negația

4.1. Cele două structuri sintactice de exprimare a negației, atestate, în variație liberă, din secolul al XVI-lea (cf. Densusianu, ILR, II: 254; Gheție *et alii* 1997: 173, 374; Sintaxa 2007: 12–13), și anume *negația simplă* cu adverbul sau conjuncția *nici* (*nice*)¹ și adverbul *ba* (*baiu*)² cu valoarea lui *nu*, în calitate de negații absolute (precedând verbul la forma pozitivă), și *negația dublă* (sau *multiplă*) prin care negația verbului este amplificată formal și semantic de prezența pronumelor (sau adjectivelor pronominale) și a adverbelor negative, s-au conservat ca și în alte arii periferice ale dacoromânei.

4.2. *Negația simplă* se întâlnește frecvent în două localități de pe malul Bugului, din cele nouă înregistrate, și în toate enclavele constituite între Nipru și Doneț: *ea nici o vâst că el acoló o popădit*// [= a nimerit]; [m-am dus] *de-amu tuma undi... a ei mormântu... și nici m-a-ntorc/ șăd ș-aștept* (DVIIa); *da amu nici vreu cu oloi* [să mănânce] (DVIIb); *nici mă inžesc* [= nici nu mă ivesc] (SbVIIa); *nici o fost* (SbVIIb); *nici mi-o spus mie* (VVIIIa); [la mort] *ea nici întră atuncea-n casă mâța* (BVa); [ouăle] *le-am pus și nici le-am prăit* (BVb); *copiii a noștri ują [...] nici grăiesc dajăș pe limba noastră; da ahmu nici facim nică [...] nici cociiem/ da tot așa ceavai prosto cociá* (NV); *da eu am uitat-o [ε] ują/ eu cîn am văzît-o?!// amu nici s-o cunosc* [pe nepoată] (TVIIa); *da eu nici le-am avut* [icoanele] (TVIIb).

În construcții corelative³, repetarea se face în sens negativ: *eu nici/ nici am mâncat/ nici am facut* [jambon] (AVIIc); *la părintili niciodată nu* [r] *nu niciodată n-o fost bólnave* [oile]/ *nici o dohnit/ nici nica* (SV); [tatăl] [de] *opt luni nici plătește/ nici vine/ nici îi ajută* [copilului] (BVb).

În alte contexte, *nici* precizează și întărește sensul negației: *și s-o dus și nici lut n-o mai săpat* (DVIIa); «*săracu di mini/ încă nici obloanele n-am crășit* (BVb); *eu nu fac nici opară* (NVII); *nu! nu vrea nici să grăiască cu moldovanu/ cu cela/ cu rusu* (TVIIa).

Adverbele *nici* și *nu* sunt determinanți verbali cu topică fixă.

4.3. Rar, a fost înregistrată conjuncția arhaică *ni* „nici”⁴, însoțită de *nu* (cf. Densusianu, ILR, II: 173): *ni nu știu cum* [să] *vă spui eu vouă* (SVII); *ș-o șăzut la boieri că ni n-avea casă/ n-avea nică* (ȘVIIa).

¹ ALR II, s. n., VI, h. 1847, 1848 înregistrează conjuncția *nici*, neînsoțită de *nu*, într-o arie compactă din nordul și nord-vestul dacoromânei și, punctual, prin Banat, prin sudul Transilvaniei și prin estul Munteniei (cf. Tratat: 339, h. 119; TD–Bas. s. v.).

² Adverbul este înregistrat în aromână: «*vrei, i nu vrei?*», «*ba, ba, ba!*» (cf. DDA s.v.) și în meglenoromână: *ba, nu viruies si ducă* (cf. DDM s.v.).

³ În dialectul aromân, circulă, de asemenea, aceleași structuri: *niți s-toarnă, niți n-i scrie* (cf. DDA s.v.).

⁴ Conjuncția negativă circulă și în dialectul aromân în construcții similare: *ni io nu dau, ni el nu lea* (cf. DDA s.v.).

4.4. Adverbul **ba**, **baiu** apare în replici, ca răspuns negativ la o întrebare, sau în interogative, în propoziții în raport de coordonare disjunctivă: *ba/ mama dacă s-o-ntors pisti șapți ai* [din Siberia] (DVIIa); *ba/ el trăești la vale* (BVa); *numa tohmagi/ voi faceți [sau] ba?* (BVb); *asta o fost așa o ba?* (VVIIIa), precum și în construcții în care întărește negația *nu*: *ei! ba/ noi nu ținem minti* (MVIIb); [la mormânt] *ba/ nu spuneam nică* (BVa); *da eu zic „ba/ ba/ eu nu cînt”* (BVb).

Baiu „deloc, nicidecum”, specific graiurilor moldovenești, a fost înregistrat în două localități din zona Doneț: *zic „mă duc eu acasă/ „baio” zic, nu ti mînia*” (BVb); *mă scoală mama din ceea casă: „da vino că staroste a vinit” zic „mie nu... eu baiu/ eu baiu să mă mărit”* (TVIIa).

Negativul **baiu**, din ultimul exemplu citat, corespunde unui verb cu sensul „nu vreau”, „nu pot”, confirmând interpretarea dată de B. P. Hasdeu (HEM, II, s.v. *ba*).

4.5. Negația dublă sau multiplă

Individualitatea graiurilor insulare este conferită, în exclusivitate, de inventarul elementelor de negație – pronume și adverbe pronominale negative specifice – în construcții cu verbe la forma negativă. Unele reprezintă arhaisme, întâlnite în alte arii dialectale, iar altele reprezintă o distribuție limitată la graiurile moldovenești insulare.

Varietatea pronomelor și a adverbilor negative ocurente în graiurile moldovenești insulare au menirea de a preciza și de a intensifica semnificația verbelor la forma negativă.

Pronumele negative înregistrate sunt: *nică* (*nic*), *nicăduh* „nimic”, *nime* (*nima*), *nimeduh*, *ninima* „nimeni”: *amu **nică nu** sădesc în colhoz* (TVIIa); *și **nu** cure de-acolo **nic*** (AVIIc); *și m-am măritat și nicevo/ am trăit bine/ n-o fost **nicăduh**⁵/ **nici scandal*** (BVb); *nime nu i-a sculat de pe laiță [pe morți]* (BVb); *nici mama/ nici nenea nu-i// **nimeduh nu-s*** (BVa); ***nimă nu** s-poati dovăi de-amu oamenii ıcea* (SVIIa); *acoló **nu-i nima*** (VVIIIa); (cf. ALR II, s.n., V, h. 1356, pct. 836, 848; TD–Bulg. s.v.; DGS s.v.); *a lui nu-i mama/ acolea **nemiduh**¹ de-ale Țăranov* (BVa); *ıot!// păr noı nu-i **ninima*** [să vorbească românește] (VVIIIa).

Adverbele negative ocurente sunt: *nică* (*nic*), *nicădu(h)* – omonime cu pronumele negative (v. *supra*) – *nicăruia* „nicăieri”, cu variantele *nicăru*, *nicărulea* și *nicicacum*: *mîna era/ da cu ea nu putea **nică*** [lucra] (AVIID); *da’ nu grăia de moarte/ nu grăia **nicăduh*** (BVb); *n-are **nicădu*** [...] *da **nică***

⁵ Iulia Mărgărit ([2008] 2011: 171–173; cf. 207–210, 325–328), ocupându-se, în mai multe contribuții, de etimologia pronomelor respective, constată apariția inovației prin aglutinarea termenilor românești *nică* și *nime* cu un element de negație împrumutat din rusă, sugerând o exprimare redundantă a sensului negativ.

*nu dău// **nicăduh** nu dău* [cereale] (TVIib); *nime nu s-o mai răspuns **nicăru*** (DVIIa); *eu chioară/ eu de-amu nu împl **nicărulea*** (VVI); *n-am eu hodină **nicicacum*** (AVIId; cf. ALR II, s.n., V, h. 1484, pct. 414; TD–Bas. s.v.).

Tehnica acumulării, caracteristică perioadei vechi a limbii, se manifestă și prin hipermarcarea frecventă a verbului la forma negativă prin mai multe elemente negative în același enunț: *da **nică**/ **nici nu** să vedi/ **nu-i nime nicăiurea*** (DVIIa); *da **n-a zîs*** [despre căsătorie] ***nicăduh/ nică**/ ș-apoi **cu tetia s-o savetuit*** [= s-a sfătuit] (BVII).

Atestarea celor două tipuri de negație – negația simplă și negația dublă/multiplă – în graiurile insulare, confirmă conservatorismul ariilor laterale și a insulelor lingvistice.

CONCLUZII

Din textele incluse în volum, din lexicul cuprins în glosar și din descrierea prezentată în capitolele consacrate câtorva dintre principalele compartimente ale limbii reiese că graiurile reprezentate în această lucrare se caracterizează printr-o serie de trăsături care le conferă individualitate și care îndreptățesc cercetarea întreprinsă de noi.

1. O primă constatare se referă la *varietatea graiurilor românești din sud-estul Ucrainei și din satele caucaziene cercetate*. În același timp, surprinde îmbinarea dintre elementele arhaice și cele inovatoare, ceea ce reflectă faptul indubitabil că vorbitorii români din această zonă reprezintă rezultatul așezării aici, în decursul ultimelor patru secole, a mai multor *straturi* de populație românească, provenite din diverse zone ale Dacoromaniei.

2. O a doua constatare derivă din statutul actual al graiurilor cercetate, dobândit datorită sau din cauza condițiilor în care acestea au evoluat de-a lungul timpului.

Limitarea idiomului matern la un singur registru lingvistic – la stadiul de limbă vorbită în familie – a condus spre un mod de exprimare simplificat sub aspect sintactic și lexical (propoziții principale, reducerea cadrului sintactic, folosirea limitată a modurilor și timpurilor verbale, cuvinte „passe-partout”).

Se poate constata, pe de o parte, proliferarea și accentuarea anumitor trăsături specifice sintaxei oralității, care reflectă insuficiența mijloacelor lingvistice și incapacitatea vorbitorilor nativi de a realiza raporturile logice, și perspectiva temporală și spațială între elementele enunțului: cumulus redundant, repetiția în exces, intensificatori deictici (inclusiv formele amplificate cu *-și* enclitic, procedeu extins la toate părțile de vorbire) (cf. Neagoe 2000), topica liberă, elipsa unor unități sintactice parțial gramaticalizate (cf. Neagoe 2016).

Pe de altă parte, abundența demonstrativelor (pronume și adjective), aproape stereotipă, atât cu funcție anaforică, cât și cu valoare de determinare, are rol semnificativ în asigurarea coeziunii mesajului.

În afară de elementele lexicale împrumutate din rusă/ucraineană, adaptate sistemului flexionar al limbii române (cf. *Glosarul*) și de cuvintele cu valoare de „umplură”, ce țin de strategia conversației: *abo, mojno, ot, tam, tojă, zaraz* (cf. *Glosarul*), remarcăm schimbarea frecventă a codului lingvistic (*code-switching*) în favoarea limbii oficiale.

TRANSCRIEREA FONETICĂ

Transcrierea fonetică utilizată în acest volum are la bază sistemul *Atlasului lingvistic român*, căruia i s-au adus unele modificări sau completări impuse de realitatea fonetică a graiurilor cercetate (vezi, mai jos, lista semnelor).

În scopul de a nota intonația – fie și în mod aproximativ – și beneficiind, în prezent, de experiența dobândită în transcrierea textelor dialectale, s-au preluat inovațiile adoptate de colectivul de dialectologi de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”. Aceste inovații au fost prezentate pe larg în volumele TD – Porțile de Fier (XXXIII – XXXVI) și TDM, I (XVII – XIX)¹. Ele au fost aplicate, cu unele adaptări, de către dialectologii ieșeni la editarea culegerilor de texte moldovenești (TD – Mold., Bucov., I, 1, XLV – XLIX).

Astfel, s-a renunțat la semnele de punctuație: punct (.), virgulă (,), punct și virgulă (;) și, drept urmare, la literele majuscule², deoarece normele ortografice care reglementează folosirea acestor semne impun împărțirea fluxului vorbirii în grupuri semantico-sintactice, adeseori, necoincidente cu unitățile intonaționale ale exprimării orale³. În consecință, segmentarea textului s-a făcut cu ajutorul barelor oblice.

În structurarea unui text în unități semantico-sintactice, variația de înălțime a intonației este mai importantă decât pauza, informația lingvistică fiind preluată de tipul de intonație care precedă această pauză (Vulpe 1980, 47; Dascălu-Jinga 1989: 350). Practica transcrierii textelor dialectale evidențiază faptul că în vorbirea curentă pauzele nu coincid în mod obligatoriu cu limitele curbelor melodice; așa se explică, între altele, de ce, în vorbirea *allegro*, pot apărea între cuvinte aparținând unor unități melodice și sintactice diferite fenomene de *sandhi* (TDM, I: XVII; Vulpe 1980: 47).

Ținând seama de aceste constatări, segmentarea textului s-a făcut cu ajutorul unui sistem de bare oblice, care nu au nicio semnificație în raport cu

¹ Același sistem de transcriere a fost utilizat în toate volumele de texte dialectale publicate ulterior de institutul nostru (TDM, II, III; TDD; TD–BN; TD–Bas. ș.a.).

² Pentru consecvență, majusculele nu sunt întrebuințate nici pentru redarea antroponimelor, a unor nume de sărbători religioase și a toponimelor. Atunci când neutilizarea majusculelor poate crea ambiguități, s-a apelat la sistemul notelor, mult mai explicite decât simpla notare cu majusculă.

³ Neconcordanța dintre punctuație și prozodie a fost evidențiată adesea și pentru limba literară (Avram 1980: 11–26).

ortografia oficială (tradițională). Barele notează întotdeauna sfârșitul unei unități de intonație: două bare (/) marchează intonația caracteristică sfârșitului unei comunicări, limita unui contur melodic terminal, iar o singură bară (/), limita unui contur melodic non-terminal⁴.

Criteriul care a stat la baza delimitării unităților intonaționale a fost impresia acustică subiectivă, indiferent de structura sintactică și semantică a frazei. Așa se explică faptul că, uneori, barele apar după un element de legătură, cum ar fi *și* (exemplele, în acest sens, sunt numeroase).

Pentru nuanțarea acestei notații, care simplifică, desigur, realitatea acustică, în transcriere sunt folosite și o serie de semne de punctuație tradiționale pentru a sugera, odată cu limita unității intonaționale, și caracterul ei: semn de întrebare (?), semn de exclamare (!) și două puncte (:). De reținut că ultimul semn marchează o coborâre sensibilă a tonului, urmată, de obicei, de o pauză; el are, deci, o valoare „muzicală” și nu apare automat ori de câte ori urmează vorbire directă, enumerare etc. Pentru intonația de suspensie, s-a păstrat, de asemenea, punctuația tradițională, ea fiind notată prin trei puncte (...). S-au marcat prin acest semn pauzele perceptibile făcute de vorbitor; fără a fi însoțite neapărat de schimbarea liniei melodice, aceste pauze pot fi determinate de o ezitare a informatorului, de căutarea unui cuvânt⁵, de perturbarea fluxului povestirii printr-un element/fapt exterior sau ele pot fi, pur și simplu, pauze de respirație: *la noi!... sat așa iești cehrin/ș-acólo î!.. î! pisóc â... iesta-î... aninâ//* (5); *și mai depártê_pu!.../pu! cêrpic cu gâmeni/* (33)⁶.

Un alt mijloc grafic pentru sugerarea intonației îl constituie a c c e n t u l. S-au întrebuințat următoarele tipuri de accent:

– accentul ascuțit (´) marchează vocala din silaba care poartă accentul într-un cuvânt polisilabic sau, uneori, într-un grup de cuvinte care formează, din punct de vedere accentual, o singură unitate: *ș-apú! o puném iárã_fórme /sâ rídicâ ie gîni/* (17); s-au marcat prin două (sau mai multe) accente principale (ascuțite) silabe ale aceluiași cuvânt, fie pentru a reliefa faptul că

⁴ Sistemul marcării unităților intonaționale cu ajutorul barelor are tradiție în dialectologia europeană (cf. TDM, I, XVII) și continuă să fie folosit în zilele noastre (cf. Joan Veny, Lidia Pons I Griera, *Atlas lingüistic del domini català. Etnotextos del català oriental*, Institut d’Estudis Catalans, Barcelona, 1998).

⁵ Aceste pauze sunt frecvente îndeosebi la informatorii care au pierdut deprinderea de a vorbi în mod curent românește. Adeseori ele sunt precedate de lungirea sunetului anterior sau de adăugarea la ultimul cuvânt a unei vocale de sprijin (*ă, â, î, i*).

⁶ Spre deosebire de punctele de suspensie, trei puncte între paranteze [...] notează omiterea unui fragment, mai scurt sau mai lung, din textul transcris, din diverse motive: pasajul respectiv nu este semnificativ din punct de vedere lingvistic sau nu are legătură cu conținutul mesajului.

locutorul silabisește cuvântul respectiv, fie, în textele ritmate, respectând întocmai intonația și unitățile accentuale specifice acestora;

– accentul grav (´) marchează un accent secundar și a fost notat pe cuvintele polisilabice compuse: *òbđășișă* (13); *únu díntré ̀estea cínțesî* (132) și, cel mai des, atunci când apare ca o formă a reliefării afective: *s-oscobórít...* [ɛ] *dòmovicu šléla* (37).

– accentul de intensitate (ˆ) notează o silabă pronunțată cu un accent dinamic, energic, având de cele mai multe ori valoare stilistică: *ší páșcîle tój așá șí rúșí [...]* *așá șí a noi șí de tróițe și buvdîut/tújă* (107).

În sfârșit, atragem atenția că notarea sunetelor intermediare într-o formă inedită a fost impusă de motive exclusiv tehnice: în loc de litere suprapuse, s-a apelat la redarea lor prin: *k/t, d/đ, ș/c, đ/z* etc. (cf. TD–Bas.: XXXII).

În continuare dăm, în ordine alfabetică, lista semnelor întrebuintate în transcrierea fonetică a textelor. După semnul egalității, este indicat corespondentul cel mai apropiat al semnelor folosite de noi în sistemul de transcriere al Asociației Fonetice Internaționale (ASSOCIATION PHONÉTIQUE INTERNATIONALE), publicat de D. Jones în *Lautzeichen und ihre Anwendung in verschiedenen Sprachgebieten* (Berlin, 1928, p.18–27).

- a (cea mai deschisă vocală din seria centrală: *î, â, ă, ǎ, a*) în munt. *cap* = între *a* și *a*.
- ă (cea mai deschisă vocală din seria anterioară: *i, e, e, á, ä*) în bucov. *păle* „piele” = æ.
- â (*a* cu nuanță anterioară, între *a* și *ä*) în munt. *stă* = între *a* și æ.
- ǎ (vocală cu deschidere mijlocie din seria centrală) în munt. *păr* = ə.
- ǎ (ă deschis) în mold. *bărbát* = v.
- â (vocală din seria centrală, între *ă* și *î*, mai aproape de *î*) în mold. *cásá* „casă” = între ə și *î*.
- b (oclusivă bilabială sonoră, corespunzând surdei *p*) în munt. *bun* = b.
- c (oclusivă velară surdă, corespunzând sonorei *g*) în munt. *corb*; semn întrebuintat înaintea vocalelor *a, ă, â, î, o, u*, înaintea consoanelor sau la sfârșitul cuvintelor = k.
- č (africată alveolo-palatală surdă al cărei element fricativ este un *š*, corespunzând sonorei *g̃*) în munt. *cără* „ceară” = între tç și tʃ.
- ć (africată alveolo-palatală surdă al cărei element fricativ este un *ś*, corespunzând sonorei *đ*) în băn. *fráće* „frate” = tç.

- č (africată palato-alveolară surdă al cărei element fricativ este un ʃ, corespunzând sonorei ģ) în maram. *čăr* „cer” = tʃ.
- č̣ (africată alveolo-palatală surdă, între *č* și *č̣*) în maram. *čēr* „cer” = între tʃ și tʃ̣, dar mai aproape de tʃ.
- d (oclusivă dentală sonoră, corespunzând surdei *t*) în munt. *domn* = d.
- dʰ (oclusivă dentală sonoră, puțin palatalizată, corespunzând surdei *tʰ*) în mold. *úndě* „unde” = între d și d.
- dʰ (oclusivă palato-alveolară sonoră, corespunzând surdei *tʰ*) în trans. *dĭn* „din” = d, aproape de ʃ.
- dʰʰ (oclusivă palatală sonoră, între *dʰ* și *g*; corespunzând surdei *tʰʰ*) în trans. *dʰĭn* „din”, *cádʰe* „cade”; *dʰáťă* „gheață” = ʃ.
- ɟ (africată dentală sonoră, corespunzând surdei *ʈ*) în mold. *đic* „zic” = dz.
- e (vocală din seria anterioară cu deschidere mijlocie) în munt. *vezŭ* „vezi” = e.
- ɛ̞ (e semideschis) în mold. *pěști* „pește” = între e și ɛ.
- ɛ̞ (e deschis) în trans. *věde* = ɛ.
- ɛ̞̞ (e și mai deschis) în bucov. *věde* „vede” = între ɛ și æ.
- ɛ̞̞̞ (e închis) în mold. *védę* = e (mai închis).
- ě (vocală centrală cu nuanță anterioară, între *ã* și *e*) în băn. *fásě* „face” = între e și ɐ.
- ě̞ (ě deschis, între *ě* și *ɛ̞*) în trans. *ašě* „așa” = între ɛ și ɐ.
- f (fricativă labio-dentală surdă, corespunzând sonorei *v*) în munt. *fin* = f.
- g (oclusivă velară sonoră, corespunzând surdei *c*) în munt. *gol* = g.
- g̣ (africată alveolo-palatală sonoră al cărei element fricativ este un ʒ, corespunzând surdei *č*) în munt. *ger* „ger” = între dʒ și dʒ̣.
- g̣̣ (africată palato-alveolară sonoră al cărei element fricativ este un ʒ, corespunzând surdei *č*) în maram. *ğăr* „ger” = dʒ̣.
- g̣̣̣ (africată alveolo-palatală sonoră, între *g̣* și *g̣̣*) în maram. *ğēr* „ger” = între dʒ̣ și dʒ̣̣, dar mai aproape de dʒ̣.
- g̣̣̣̣ (oclusivă velară sonoră palatală, corespunzând surdei *k*) în munt. *gem* „ghem” = g̣̣̣̣.
- h (fricativă laringală surdă) în trans.-mold. *hájnă* „haină” = h.
- ħ (fricativă palatală surdă, corespunzând sonorei *y*) în mold. *hîr* „fir” = ç.
- i (vocala cea mai închisă din seria anterioară) în munt. *fîr* = i.
- ĩ (i deschis) în mold. *védĩ* „vede” = ĩ.
- î (vocala cea mai închisă din seria centrală) în munt. *cînd* = î.
- î̞ (vocala centrală cea mai închisă, cu o nuanță anterioară, între *i* și *ĩ*) în trans. *rîŭ* „râu” = ɨ.

- j (fricativă palato-alveolară sonoră, corespunzând surdei *ʃ*) în trans.-mold. *jar* „jar” = ʒ.
- ʃ (*j* puțin muiat, corespunzând surdei *ʃ*˘) în olt. *juŋg* „junghi” = între ʒ și ʒ̣, mai aproape de ʒ.
- ʃ̣ (*j* muiat, corespunzând surdei *ʃ*) în munt. *juŋ* „jug” = între ʒ și ʒ̣.
- k (oclusivă velară surdă, identică cu *c*. Semnul se întrebuițează numai înaintea lui *e* și *i*) în băn. *kip* „chip” = k.
- ḳ (oclusivă velară surdă puțin palatalizată) în munt. *ḳip* „chip” = între k și ḳ.
- k̄ (oclusivă velară surdă palatală, corespunzând sonorei *g*) în mold. *kisór* „picior” = k̄.
- l (laterală alveolară) în munt. *pălărije* „pălărie” = l.
- ḷ (l puțin palatalizat) în trans. *ieḷe* „ele” = ḷ.
- l̄ (laterală palatală) în arom. *kil'u* „fiu” = l̄.
- ɫ (laterală velară) în maram. *caɫ* „cal” = ɫ.
- m (oclusivă nazală bilabială) în munt. *masă* = m.
- ṃ (nazală labio-dentală cu ocluziune incompletă, înaintea de *f*, *v*) în *invăț* „învăț” = ṃ.
- n (oclusivă nazală dentală) în munt. *mînă* = n.
- ñ (oclusivă nazală dentală puțin palatalizată) în mold. *pîñ* „pâine” = n.
- ń (oclusivă nazală dentală palatală) în mold. *nel* „miel” = ń.
- ɲ (nazală cu ocluziune incompletă, urmată de constrictive și lichide) în *înșir* „înșir”.
- ŋ (nazală velară, urmată de *c/k*, *g*) în *încă* „încă” = ŋ.
- o (vocală posterioară cu deschidere mijlocie) în munt. *pot* = o.
- ɔ (*o* deschis) în trans. *pótě* „poate” = ɔ.
- ɔ̣ (*o* și mai deschis) în trans. *sóre* „soare” = ɔ̣.
- ɔ̄ (*o* închis) în mold. *dihor* = o (mai închis).
- p (oclusivă bilabială surdă, corespunzând sonorei *b*) în munt. *par* = p.
- r (vibrantă apicală alveolară) în munt. *rar* = r.
- r̄ (*r* cu mai multe și mai puternice vibrații) în trans. *r̄u* „râu”.
- ṝ (*r* cu și mai multe vibrații) în trans. *ṝu* „râu”.
- s (fricativă dentală surdă, corespunzând sonorei *z*) în munt. *sóra* = s.
- ś (fricativă alveolo-palatală surdă muiată, corespunzând sonorei *ʒ*) în băn. *fáše* „face” = ś.
- š (fricativă alveolo-palatală surdă, aproape identică cu *ś*, dar mai puțin muiată, corespunzând sonorei *ʒ*) în mold. *fáši* „face” = š.

- ș (fricativă palato-alveolară surdă, corespunzând sonorei *j*) în mold. *șî* „și” = *ʃ*.
- ș̣ (ș puțin muiat, corespunzând sonorei *j*) în munt. *muș̣k* „mușchi” = între *ʃ* și *ç*, mai aproape de *ʃ*.
- ș̣ (ș muiat, corespunzând sonorei *j*) în munt. *aș̣á* „așa” = între *ʃ* și *ç*.
- t (oclusivă dentală surdă, corespunzând sonorei *d*) în munt. *tátă* = *t*.
- ṭ (oclusivă dentală surdă puțin palatalizată, corespunzând sonorei *dʷ*) în mold. *múnṭe* = *ṭ*.
- ṭ (oclusivă palato-alveolară surdă, corespunzând sonorei *dʷ*) în trans. *fráṭě* „frate” = între *ṭ* și *c*, mai aproape de *c*.
- ṭ (oclusivă palatală surdă, între *ṭ* și *ḳ*, corespunzând sonorei *dʷ*) în trans. *fráṭě* „frate” = *c*.
- ț (africată dentală surdă, corespunzând sonorei *ʧ*) în munt. *țin* = *ts*.
- u (vocala cea mai închisă din seria posterioară) în munt. *bun* = *u*.
- v (fricativă labio-dentală sonoră, corespunzând surdei *f*) în munt. *vără* = *v*.
- w (fricativă bilabială sonoră) în ucrain. (la huțuli) *wodá* „apă” = *w*.
- y (fricativă palatală sonoră corespunzând surdei *h*) în trans. *yérme* „vierme” = J fricativ.
- z (fricativă dentală sonoră, corespunzând surdei *s*) în munt. *zac* = *z*.
- ž (fricativă alveolo-palatală sonoră muiată, corespunzând surdei *ʃ*) în băn. *žánă* „geană” = *ẓ*.
- ẓ̌ (fricativă alveolo-palatală sonoră, aproape identică cu *ž*, dar mai puțin muiată, corespunzând surdei *ʃ*) în mold. *ẓ̌áná* „geană” = *ẓ*.
- e/ĕ, o/ŏ etc. arată nuanțe vocalice intermediare.
- ^k/ṭ, ^g/ḍ, ^z/ḍ etc. arată nuanțe consonantice intermediare.

SEMNE DIACRITICE

- ~ (deasupra vocalelor) nazalitate: *õ* = *õ̃*.
- l (sub vocale sau consoane sonore) asurzire: *ĭ, ħ* = *ị̆, ħ̣*.
- (sub vocale) închidere: *ă, ę, ɔ*.
- ˘ (sub vocale) deschidere: *ĭ, ę, ɔ, ɸ*.
- ˙ (sub vocale) deschidere mai mare: *ĕ, ɔ̣*.

- ◌ (după oclusive) arată o explozie mai puternică: în olt. *pat* 'pat'.
- ◌ (sub consoane) consoană silabică: $\eta = \eta$.
- ◌ (sub vocale) arată că vocala constituie elementul consonantic al unui diftong: η (în *da η*) = \ddot{u} .
- ◌ (deasupra vocalelor) arată că două vocale formează un diftong cu elemente egale: în trans. *to \hat{a} te*.
- ' (deasupra unei vocale sau a unui diftong egal) accent principal: *v \acute{e} de* = 'vede, *t \acute{u} ate* = 'tu \hat{a} te.
- " (deasupra unei vocale) accent de intensitate – accent dinamic mai puternic, mai ales în fraze (având, adesea, valoare stilistică): *n \ddot{u} vr \acute{e} au*.
- ` (deasupra unei vocale) accent secundar (de multe ori ca o formă a reliefării afective): *s \grave{a} n \acute{a} t \acute{a} te* = sana'tate.
- (deasupra unei vocale, lichide, nazale sau fricative) lungime: $\bar{o} = o$; $\bar{r} = r$; $\bar{m} = m$; $\bar{s} = s$.
- < (deasupra unei vocale) scurtime: \bar{u} (în *d \bar{i} p \bar{a}*).
- + (sub o nazală) arată că articulația nazalei nu e completă, ci analoagă constrictivei următoare: *i \bar{m} v \bar{a} t* = im'vats.
- ı, ı̇, ı̈ etc. (la umărul literei precedente) arată sunetele slab perceptibile.
- ı̇, ı̈ etc. arată sunete și mai slab perceptibile.
- ı̈, ı̉ etc. arată sunete extrem de slab perceptibile.

ALTE SEMNE

- (cratima) se întrebuințează, în general, ca în ortografia oficială. O situație specială se întâlnește în legătură cu utilizarea cratimei în raport cu două dintre situațiile de folosire a lui *și*: a) când *și* reprezintă particula deictică de întărire, caracteristică limbii române vechi, a fost transcris, consecvent, împreună cu părțile de vorbire pe lângă care este atașat: *așăș*, *vinauăș* (141), *a luiș* (142), *ulceliș* (47) (cf. Neagoe 2000); b) când, datorită intonației, a fost interpretat drept conjuncție copulativă, *și* se scrie separat prin cratimă de cuvântul, terminat în vocală, după care urmează: *s \bar{a} ra-ș* (68).
- (sub litere sau sub cuvinte, arată că anchetatorul a auzit bine sunetele sau cuvintele respective subliniate, deși acestea par neobișnuite.
- (sub litere, silabe sau cuvinte, arată că anchetatorul nu a auzit clar sunetele sau cuvintele astfel subliniate.

- ◡ leagă două sau mai multe cuvinte care formează un singur grup fonetic, marcând, de regulă, diverse modificări de fonetică sintactică:
nǫ- ăp ◡ amú.
- ... marchează o pauză perceptibilă făcută de informator în vorbire, care nu e neapărat legată de schimbarea liniei melodice; ea poate fi determinată de o ușoară ezitare a informatorului sau poate fi, pur și simplu, pauză de respirație.
- / marchează limita unei unități melodice cu intonație nonterminală.
- // marchează limita unei unități melodice cu intonație terminală.
- : marchează limita unei unități melodice care precedă un dialog sau o enumerare etc. (vezi TDM, I, p. XVIII).
- ? notează intonația interogativă a unei unități melodice.
- ! notează intonația exclamativă.
- ?! notează intonația interogativ-exclamativă.
- „ ” încadrează pasaje de vorbire directă.
- « » încadrează pasaje de vorbire directă citate în cadrul altei vorbiri directe.
- [...] indică omiterea, în transcriere, a unui fragment.
- [] încadrează intervențiile anchetatorului sau ale altor persoane care asistă la înregistrare; de asemenea, acele titluri de texte care nu sunt redată în transcriere fonetică ori, atunci când, din diverse motive, redarea în transcriere fonetică a informațiilor indicând numele și vârsta informatorilor nu a fost posibilă.
- [?] (după un cuvânt) arată că anchetatorul se îndoiește de exactitatea formei înregistrate.
- [!] arată că informatorul râde.
- [!!] arată că informatorul râde foarte tare.
- [ε] arată o ezitare a informatorului.
- [k] arată că informatorul s-a corectat.
- [r] indică repetarea, de către informator, a unui cuvânt sau a unui fragment.

TEXTE

ALEXANDROVKA
(raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere:VN

cása

faș¹ié nai¹nti... deñ... êerpíc// cum ăl făș¹ié/ la părău/ ș-la búh¹ s-duș¹é//
ș-sap-așá groápâ/ ăl amisticá/ trînteu acólo páie.../ páii dī grîu/ di sácárâ/ di
ș-av¹é iij// cu cálu l-am¹ésticâ// șánte de-acólo-î fac fórme// fórmă// [...] și sâ
grămădé... oámin¹ așá fașé/ cac... clácâ/ noi amú li đîšem/ nu! sâ țe-aj'út¹e
únu lu áltu// cí s-strojé// făș¹ié... kîrpícu ș¹éla// ĩ _ fórme// ș-iel sâ Țuscá/
șánte l-adușé acás¹/ ș-clad¹é/ cása// nu! ș-din cásâ/ [ε] cása din êerpícu ș¹éla/
i măi călduroșá din [r] diŋ _kátrâ// clăd¹ésc _î/ sápa fundáment/ ĩm _pámínt
acólo/ cît ĩ... ĩnai¹nti... al _parínti cása cînd^d ă _rozorít-o iéu/ ie o f¹ost dr¹ept
pomíntu o f¹ost púsâ// nu! ie o f¹oz _di kátrâ// drept pi _pámínt așá// acólo...
o pus/ și fsio!...// da noi de-amú ácolé am făcút-o// ă _sapát/ de-amú.../ noi
de-amú măi ĩnvațáť am _ f¹ost/ áhá/ aŋ _ sapát... sem¹disát cât ĩngáťá _
pómíntu// di divinostíă sentimétro^v _znáçit// [...] ș-ăl sěk/ și-l pu¹i pí.../ pí _
pámíntu ș¹éla/ măi vîrt¹ós ș-șíbâ// kátrâ pu¹i/ cémúru-l faș/ pu¹i/ da// și _
clăd¹éšť¹/ și _clăd¹éšť¹/ de-amú _țóclu ísta/ și măi depártē _pu¹i.../ pu¹ êerpíc
cu oámeni/ ș-ámú pu¹/ de-amú/ fac oámeni/ dà _ĩ_ álti _sáte faș¹é/ prósto
așá... văt¹câ/ puné/ fașé cãmúru șél-așá íá! și-ŋc-aștern¹é páie/ ș-așá cotil¹é/
ca rînduníca/ și _sâ apcá cu míneli/ ș-ăl duș¹ié Pí gard/ ș-al puni¹é/ acólo da/
al puni¹é... așá _ià! al puni¹é pări¹nti/ pări¹éť¹-z _gr¹oș/ așá _ià! lať// i¹ puné/
puné oŋ _rînd^d _áz/ așá _ià! di gr¹oș// și-î fsio! míne iel sí-ŋspin¹é
de-amú/ sâ strîžé// da míni de-amú _fășé áltă rînd// ș-așá sâ ridicá cáseli//

¹ Pronunția locală a fluviului Bug.

[Lemn nu pune deloc? Deasupra?]

da deasupra puné... tot aşá/ drúş// dîn... nŭ _ griņz puné láte/ şánte
de-amú faşlé crişá// da paţalócu/ aşá-l puné/

[La „crişă” ce pune?]

la crişá puné páię/

[Da' înainte?]

liémne/ capriúor¹ đíşî// [...] đîşe cá _ capriúorâ/ dâ bantínâ/ bantínâ î
đîşe// bantínâ/ aşá lâ đîšem noi înainte/ când ăl fâşe aşá/ j _ de-amú aşá _ ià!
le puné/

[Ce bătea pe căpriori?]

nu! mai iará driépte... reiş cum amú/ când _ î şála// da dem... crăņz//
ş-aşá _ ià! di pi căpriúor/ P¹ căpriúor/ şî-î liăgá... ş-cŭ _ páię ş-cŭ/ sfridilé
cu... sfridétu/ ş-punlé acóto... ũntę die liemn/ aşee cînd ă _ rozolít-o.../ în
dóođâş aşee vléki al _ parínŭî// nîş o ũntâ nŭ-o fuost// liăgát _ cu páię toátŭ
aşléleă/ liémnele/ i-aşá _ ià! únu língâ áltu// cu páię.../ da de-amú capriúori
îştŭe/ ş¹ _ băntili iéste-s sfridilíte... cu cíte uņ _ şep _ de-acátię// ō-velít ş¹/ ş-o
şadút şásđđă _ de ăn¹// dîn dóođă _ şî _ unŭ đŭ an¹/ diéviŭ dváta pŭervŭ hod/ ş¹...
îm _ Ī vósem deseát... pŭervâi... nŭoi ftaróŭ primăvara...// le-ă _ fărmat// dîn
stuh/ ili dîn _ î... stúh punlé/ disúpt// măi... driépt şî şîbâ s-nu sâ... sâ-ndoăię/
ş-nu scápię-acóto câ.../ bléŭăli šéli li punlé aşá _ ià!² đŭ dipárti únu di la áltu/
câ nu iará di úndi// da de-amú... snópu/ nú! snópu/ da cum îi mai đîşe lui.../
aíz _ dim _ páię cînd ăl legá/ nŭ! ocolótu³... aista.../ ptŭu// nu! pá aşá/ nú!
şîb-aşá păpúşâ/ dîn _ dóuâ aşá _ ià! liăgátâ/ da ięu ştiŭ cuņ _ s-leăgâ/ da ă _
ulítat cum// le lŭegá ş-le fâşlé aşá/ iéli dóuă/ cíte dŭoi aşá _ ià _ ià!// nu! da
dlia tavó punlé... aista// stúhu şála acóle// cît punié acŭlié/ ō _ rînd// ięŭ ăl
pocrivăié/ aşá _ ià!// şî pocrivăiăscă// da aşălăláltu de-amú.../ acŭlié şî
pocrivăiăscă// ş-s-polucé íntre béŭâ îņc-ō _ rînd/ la néljoc ăl punlé// iel ş¹ nú
cádâ-ņcòlo/ punié aiişa str^ēés¹n-aiăsta de-amú s¹ _ duşé-ņcòlo/ pân-acóleă/ da
aiiŭta de-acóle-ņcòlăşi/ di jos ĩ _ sus/ ş-aşá şî punlé acólo şiferu// aşá ş-aiiŭta/
ă-valít-o ş-pŭ šee cásâ ięu//

² Gest.

³ Termenul a fost sugerat de Vasile Pavel.

[La vârf?]

șî la vîrf... tój-așá fășîié/ dʌoî așá/ șántî dîesfăță/ șî-î punîé/ deasupra
cînd îî tăîé [ε] driépt așá ǎ! cū tapóru/ șánti c-um ǎbîăț îî mai sǎré/ da iel
șădlé drîépt/ hribîșócu șála/ or cum îî mai dîsê/ d-ă ǎuîtat dē-amú/

[Cum se făcea acoperișul din paie ca să nu cadă?]

apʌ sâ ǎiagă cū... di [k] strînzéu/ vo cîtivai șîri din... dînr-o parte și
dē áltu/ ș-ăl fășîé șî c-ū... ac// di ǎiemn așá ǎ! lûng/ ș-ăță acólo ierá/ șî ǎ
páiele șela ăl vîrâi îm ǎpitlău-așêia ș/ ăl vîrâi ácu/ da únu dim ǎpʌod ăl
trăzîié...// tójă cum dim ǎpʌod⁴/ ăl trăzîé únu/ ș-ăl da a dóia// âî da a dóiă//
ș-îel sâ păpădlé/ dupa... bîățu șála dupa [ε] lát-așée așá ǎ!// dē-amú aiést di
ǎdē-afără/ di deasupra ăl mai davié [= dovedea]/ ș-strîgâ „lăgă-l/ l-ai legăt?”
da așála-l susîé/ ș-ăl îndoîé/ ș-ăl vără acólo// pașót mai sus/ mai depărte//

[Ce înseamnă „pitlăuă”?]

o iేశît... dʌóuâ// di la oŋ ǎsnʌop dē-așîiă/ o ǎiagátâ/ șî ǎde a dóia/ lē-o
dat o dát ǎ ș-a dʌóia// aiîșa mîérze... réica/ ʌot// da aiîșa dē-amú ă ǎsușît iéu
dim ǎpʌod/ ă ǎsușîit-o/ amîndóʌo/ ș-ă vîrît-o// ʌor ǎsup ǎrêicâ/ ʌorî aculié
ia! așá ǎ ǎ ʌot// è ǎasta sâ númerâ/ pîtlăuă// ș-ă ǎlipadát// ʌo susîié.../
amîndóʌo/ șante-o vîră aiîș ia! și nu sâ dîezvîrtească și nu cadă//

dobrița mihaíl ǎivánovič
șăptlédă și dʌoî [de ani]

[Glosări]

[Când zici vorba „șante”?]

șante! ș-àpúî/ ș-apúî//

[Cine mai spune așa în sat?]

tot așá/ cáre tot așá// șante/ șante// aiâsta nu! patóm// î în tot sátu// la noi
î ǎsat/ î ǎdîși/... lopát-aiâst/ covățîtâ// așá/ párcâ-m ǎpáre c-așá noi ǎvătám//
ii dîc cêrpác/ ș-acólo lopátă/ tot dúrno lopátă// șî-ŋcâ dú-te la áltu sat/ noi

⁴ Informatorul se îndoiește că termenul *pod* este cel corect.

đîşém góspod^í ćirpac// măcár de moldov^íén^í/ da i^í đîşém ćerpác// or prósto
lopátă// a aşé^í mai bătrín^í đîşé... lopát-aşé^í covăţítă// pi ıa îndoítă// la noi
de-amú đíc aşá/ đîş^ı-s-dúcî/ víne de-acóto ıómu-ııcşáşę/ şádi ş^ı-nă prăžáşte
cum voi [ε]// ıeı an^ı-đís şánte/ aşá ıel đîşé ćerpác// da še-ı aıęsta ćerpác// noi
tójă nu ştiém//

[Da' dacă moare căinele sau o oaie ce faceți cu ele?]

al ıngroápă//

[De ce?]

da^ı ęt o murít/ t-o-ıngropát/ nu l-o mıncát//

[Dacă nu-l ıngropa ce se ıntâmpla cu el?]

nu! şánte še?! nu! sorómno hazeáinu trébu s^ı-dúcă ş-ıl ıéıe/

[Da' dacă nu are „hazeain”?]

da cum a trăıı uáıa şeıe or váca făr di hazeáin!

[Da' căinele?]

ćínele poáte şıbă fără hazeáin// ásta a sta tavalıt pi ıúlıtă/ mlerz pi

ıúlıtă/ maşıne l-o turtít/ ş-aşá şı şáde/ pıń^ı-s-o dus ı^ı-vózduh//

[Când treci pe acolo, ştii că este un căine mort?]

s-aúde canıejno//

[Cum „s-aude”?]

da cum s-aúde! grıeı// da// da ıómu mai táre s-aúde// cuı^ı-să đíşe...
mai táre decı^ı-ćínele/ ıncă mai tárı de [ε] cum noi đîşém acolé púte// [!]

[Acelaşi]

o uşıs-o túnu

a dóıa casă acóto o ārs casa/ ş-o detunát/ pe-o bábă// odátă o trăznıt...
ıot// cınd mlerzé... plóıile şeıea năııntı tārı/ stráşniş plıoı ıără// tuná/ ş^ı
scăpără... ş-da pí... pleátu ısta acóle nú-ı/ nú-s căş// di la ıızvıór ııcşáşı nı
scoborım tıot/ şı žıtı şı noi/ acolé sužęát-aşéıe cadıé// sužęátă or cum
moldovnięş^ı -să đíşı?!// cadıé/ acoléşá/ tatúnea n-e spunıé/ cá nıoı đîşém
tatúnea// pârıntıı// đîşé c-acolé... cadıé sužęát-aşèe cınd ıa!// şı rău tot o
păpádıt/ ş-atúşa... ı... î hózęác/ ın... áltă límbă cum ıel s-kámă! şı o-ntrát ıı^ı

cásâ/ da bába .. îṅ_cásâ iără// ásta o fṽost.../ ieu nu ṣtiu/ pim_ṽidisiát tréti/
 četviórtîi hṽod// da mai ṅcóto/ tót pi rîndu lista mai ṅcóto/ de-amú pi-o fátâ
 o murí [k] ṽō ušis-o// de la tun// din... sórocovoṽi hṽod// așá cam de áni
 nṽóștri ie o fṽost// ṣ-tójă... cînd o trăznít așá di tári.../ ṣ-o ploúáť_ ṣ-nṽoi
 cînd am_ trat de-amú-ṅ_ sat/ că iarám díṅcolo di rípâ// acóló gaṽiṅle máma
 cu cṽòlhózu/ cu gaṽiṅle șádé acóló// da nṽoi ca baiéťi ne-an_ dus ṅcóló/ ṣ^í
 i-ajutám// câ húlpile îmblá pe-acóló/ ṣ-le furá// ṽot// ṣ^í s-o-mpornít ploá-i-
 așèē/ ṣ de-am-o đis cá... pi sáșa/ dărjácul/ famítia/ đíșe o ušis-o túnu// tójă
 drlept deodátâ o murít// tînră fátâ/ cîț a șî avút ie atúșa?! vo tréișpreșe an^í!

[Același]

zburățṽór^í

di zburățṽór^í... ne spuné-ṅcî-ṅ_ ṣçoálâ [!] di đisu// ṅcî di_ ṣçoálâ
 spunlé câ zburățóriṽu o vinít/ ṣi s-a pus pin ṽožéác/ ṣ^í pî_ ṽožác o întrát/ ṣ-o
 spăriét ṣi pi bábâ/ ṣ-pi copii.../ ṣ-pi tṽoț acóto/ í! spuné// da sínî așála zburățóriṽu
 o fṽost/ n-ă_ vađút// da.../ într-an [= anul trecut] ă_ žisát// ṅ_cas-așée/ vlek-a
 noástâ/ ṣ^í nṽoi dorném așá... în_ toátî cása/ spunlé c-așéi bătrín^í// cî
 zburățóriṽu iésti/ iel iésti în toátâ cása// núma... nu păpăd^íéște.../ ṣ-la dṽoț/
 într-așá_ uṅgér^í/ ṣ-ti cul_ ṣi dṽorń// iéṽu ṅ_cás-așéä... așá ca î_ uṅgérṽu aiíșa
 ia!// cu cápu di válî// la sfínťít/ top! top! cum... ṅgrópâ mṽórtu/ cu cápu la
 sfínťít// așá ieu dac_ mâ culcám acoťó/ da la nṽoi di pi hrúbî/ di pi_ cṽptṽór^í
 / di pi hrúbî/ vinlé om_ motṽóc așá_ ià! di mări n^íēgru/ ṣ-s-punlé pi míne//
 deasúprâ/ ṣ^í mă dāv^ílé/ da io strigám// d-ápî dṽorńém liṅgâ parínť/ ṽot// ṣi
 strigám// „ș-șé-i acóló?” đic „ia! s-o scobôrít... [ε] dómovícu šléla// ṣi mă
 doviéște”// „nú-i níci”/ „nú! șe io l-am_ vađút” đic „așá_ ià! om_ motṽóc așá
 ià! om motṽóc grṽós”// așéla [k] aiísta cu míni s-o slučít// da așá/ n-àm_
 vađút pí_ hožéác ṣi_ s-scoboáre/ [...] núma am auđít ieu co-atíta... cu cîț ṅ_
 cása/ í... cînd o strojésc/ ṣ-ántîi... ia! cum șádî cása noástâ/ ṣ^í ṅ_cás-așéle/

acólo_ia! trébu undi púni licoána/ ș... fáșe-o crúși di liemn/ ș-o pu.../ ș-o baș
 acóto ĩ... ĩ_ungier¹// ĩm_pámínt// ĩ_fundáment// de-amú-ŋ_cásâ// cí_cínd
 am_fármát-o pe áiásta/ ã_lázărít-o pe-a lu părínților/ ș-crușe-așéiã an_gășít-o
 ca cînt... nu la uscát/ nlevlérno dî_acáțe io nu řiŋu mínte/ ĩe nu máre/ ĩel nu
 máre// da așá_ia! b¹ățu șléla așá_ia! dā_aiísa ieșé// ș¹_acólo bătút/ cînt ne
 stroiém n¹oi/ părínți o dís// „púneț... o crúșe-ŋcâ ĩŋ_cási”/

[Același]

an_copt kítâ

an_copt kítâ / șã... soágra me fáșlé și ieu/ ș-apúı ie ĩŋcoáși o murít ie/ și
 ieu de-amú sîŋgurã_coșém// da amú nú coc/ sîŋgur și níie-n_trébu// de-amú
 dim_mahazín// cúmpăr așei... kítâ/ dó¹o/ și iésti pi-o șaptámínã//

[Când „coceai” cum o făceai?]

nū! fașém ũopárcâ/ punșém acóto-șã_doi pumniș¹ór¹ di fánínã// ĩm_
 morcotlét// șã ápa șlerb¹é/ ș¹... ũo zalivăiem/ ș-o misticám// și sa rașlé/ așá
 núma cút¹ cáldã// da... fricațãı/ [ε] știz_voi? fręcãțãı¹// drójd¹ē [ε] rusășt¹// da
 iácã fricațãı/ moldov¹n¹éști// faș¹ém d¹ē/ diŋ_fanínã di papș¹ói// da// și
 muiém frecãțãıi șél¹a/ și iél¹ē sã muié/ ș-apóı_ı șála// ã/ da⁵// ș-apóı ĩı dam
 fręcãțãıi šíã/ ș-amisticám/ și-ı dam ș-s-hodinãscã// ș-ııı doskéu/ opárca o
 dátã/ sã rídica/ à_dăura/ a tr¹ora// nú! ș-apóı noi ásta... naprimér [ε] la oreã
 úna// ieu o zãbdăiem/ ș-apúı túma la uópti/ ieu... de-amú... nū/ â cuŋ_đic_ı/
 ruș [ε] rășciném i cum moldovniéști sã đícã!// și doská/ nu! de-amú ũopárc-
 așéie o t¹orn ĩŋ_fánínã/ ș-apúı ápa cu đ¹aru// on_kic di ápã/ și đ¹ar// și_ıe
 šíbã núma cút¹ cáldã// ș-o t¹orn¹ tójã ĩŋ_fanín-așée// ș-ãm¹éctic ũoparc-așée/
 o bad_đini/ đini/ gini// da// lúŋg/ ș-apóı cu fánínã o presurám/ și_ıvălém/
 aiísa-m_pat la cald// șã... și doskáscã// și ie doské... di pátrū sásur¹// da//
 ș-apóı vin¹ém și pitvăiem de-amú// turnám iar ápã cãd_ŋe trébu/ și de-amú

⁵ Se oprește câteva secunde din relatare pentru că se aude lătratul câinelui în curte.

șála/ și de-amú fașlém mai mu^t// și járă ie ș-apói _ i... poltará órī.../ úna
 žumătáti or dóo șásur^í// doské// de-amú sâ _ rídica/ șâ... vinlém și _
 frămîntám/ și^í _ de-amú diņ _ frămîntát ie de-amú z _ doské/ și^í ap _ sâ rídica/
 și-nșepém a verobí de-acólu-ņ cutiór^í dam f^uócu// árdi// da kít-o vjrobém/
 puném piņ _ jarónii// antíi fășé.../ o-adunám kit-așée/ ș-punlém pin jaróvnile
 šeje așá/ așá járóvnii// cu žm^ñ sint/ sint coró^tc așá di piěștiⁱ/ marí/ așá ja!
 rá^tundi// șâ o punlém kít-așée/ și iou o punlém/ și sâ hodinlé járâ o lăsá la
 cald šibâ// to^{ma} _ la cald// câ [ε] dac _ sî rašlé/ ș-apú kíta nu s-polucéé// dâ _
 cošlⁱém kíte mîndre/ búne// d-amú níș fanína nu e-așá cum întíi járâ// amú
 nu știu di ši/ fanínâ... híreș... to [ε] grîu pu^tát/ și crescút/ Uopărit și/ híriș
 lâ... tári rar cîn fanína ápu búnâ sî polucéști// daj _ grîu-ⁱ bun/ to _ kíta/ toat _
 fanína búnâ s-polucéști//

[Cum știți că focul e gata ca să băgați... ?]

ēi! de-amú mă-ņvășásám/ de-amú prăžesc/ cîn de-amú-ⁱ šerbinti/ și šé
 ri^u-ⁱ bálán așá/de-amú vátra ti-ņkípuⁱ/ de-amú-ņcoáși túma o šerbinti// [ε]
 așá lasám rășkirám jăráticu/ iel s-potolié jăráticu șála/ pis^t _ toátâ vátra// și
 da íša kíta doskéști// da acóto híriș o mișticám/ jăráticu șála// ș-astupám//
 gurár^í// punlém gurári^u/ acólo iar/ mójno și prăžít/ la voi nu-s cutióri?// așá/
 da// nū! ș-apói gurári^u șála snimăjim/ și^í _ de-amú prăžés _ kíta/ de-amú-ⁱ
 gáta/ ie s-o rídica^t de-amú piñ... jaróvnili šéle^a// și^í _ șanúša trac _ cu vatrâ^u
 așála/ trac _ șanúša/ și vîr kíta de-amú-ņ _ cutiór^í/ ș-s-coáși/ o řiném poltará
 casá// și... kíta gáta//

jeácut liúba
 șăptiđă _ și _ ùnu [de ani]

mămăligă

mămăligă io aláltăiè^í am _ façút// mămăligă fășlⁱém/ da// nū iacátâ iou/
 dacã iéu-s úna/ ni trébu o lítrâ di ápâ// ș-šérbi/ fanína ni găt^lesc/ ș-o šlern//
 ápa de-am _ ũ _ šérbi// iou pu^u de-ám^o-acoló/ om _ pumn/ or dóo pun așá çut^í
 am^lestic/ prăžesc// dâ întíi ie^u o crúșcî/ și^í o s^lăr/ și ie dác^í... o dat ũ _ šlert/ da

ieṽ cu crúșc-ă Ț loat Ț ápâ de-așéiă/ șî Ț puṽ fânína// dac Ț s-o polučít cút^í
 poati mai vîrtuásâ/ da ie ápa ie iî sarátâ/ gáta// tṽorn șî o-amléestic/
 o-amléestic îșetsṽór/ amléestic lúŋg/ luŋg așá-nșetsṽór/ ș-apúî cút^í puṽ
 pocríșu/ șî ie cút^í [ε] de-amú o dăṽ... o úndâ or^í cum [ε] șî đíc moldovniéști/
 fṽócu/ fṽócu cút^í așá/ șî nu árdâ tári/ cî pi haz fac amú// vára// da iárna aiíșa
 pi plítâ fac/ da// ș-apóî iār.../ cu șítóriṽu// ș-apóî iār a dăura ieṽ ș-o-amléesti Ț
 ș-o-amléestic/ ș-iār o astúp așá puṽ pocríșu// șî iār// di vo trii uor^í așá// și ie
 ș-apúî párcâ mai púhavâ s-polučéști// nú-i cleiṽásâ// ș-apúî... de-amú o scot Ț
 ă/ șée cu șítóriṽu șála/ și Ț tálzeru/ șî o-astṽór/ mămálíga// [...] mămálíga
 liubéști cu stiúm// șíbâ ṽúnt/ șí brínđâ/ șí lápte// ásta obizátíelno/ la míni
 dacâ nu-i lápte ásta nu-i mămálígâ// mójno șâ mańîș ș-cu curiék/ ș-cu
 j'ándrâ/ șî cu șíni șî liubiéști// ș-cū smîntîná/ ș-cu-o șápâ/ ș-cu și iéste//

[Aceeași]

jándră

jándră/ cu jándră ṽor/ cu jándrâ ió-tári liublésc iēṽ/ kisláz ṽusturṽóî/ pi
 scovoróadá ṽor pi șî// ș-apúî o rázvidléșt^í cút^í co-ápâ/ sári/ șî Ț ṽulṽóî//
 tṽorn^í/ ș-așá o rázvidléșt^í pojalústa împlínt/ șî Ț mańíŋc// șî Ț tári búnâ// tári
 búnâ/ ṽó! noî íntíî mîŋcá^m cu j'ándrâ de ásta/ da//

[Aceeași]

dlescîntlec

máma/ soágra ie știié/ șî dlescîșî/ șî Ț io m-ă-vațát dájă/ de spáriét/ un
 dlescîntlec// ié „liúbî învát-te că ai cokîi// [ε] câ s-or spárié// da țíe ț-a
 trebui”/ da ieṽ Ț „e! tári”// da ie așá [ε] gràié șâ/ nú... cuṽ-sâ đíc/ cu súhă/
 nu știṽ cum// da ieṽ furám// furám// da aiásta furát tári gíne// dac-fúrâ/ „nú
 ș-pritușascâ sî primé așé [ε] șetléșt^í tle-ṽvlet”// nú// d-așá/ da io furám/
 furám/ furám/ dă-đîșém „e! nu-ń trébu”/ da ascultám cum ie/ đîșé// nú șâ.../

îăgă naprimér dac s-o spărijet/ šinġevá la míni vių óamni// [ε] „nu-î dġescíntá
cî s-o spărijet cokílu?!” ei! ŝi ŝtíu ŝi m-ă-vațát máma soácră/ io î-oġ dġîsem/

ń-o puršés/ naprimér jaláltă/ nú lġúba/ Țorġ vălęa//

ń-o puršés vălęa

pi cáli/ pi çarári//

groásâ ŝ-frumoásâ/

o tuŋkinát-o spărijet

îŋġsus s-o rġdicát

îmġpomínt o trġntít-o//

cóșu î-o spuzġt

făța î-o gățbġnít//

nġme-ŋġlúme n-o vađút//

nímġlúme n-o auđġt//

núma máġca préșteța/

diŋġșerġ auđġt

șġpi scárâ álbâ s-o scoborġt//

șġ la vălġ ń-o graġġt//

nu ti níșelá vále/

nú te văġcărâ//

dú-ti la lġúba/

lġúba ț-a dġescíntá//

cu gġșu î-a gġșuí

cu mătūra a mătūrâ

cu mína o loaġpistiġmáre nágră

a arúŋca/

șġrămġġe vălęă curátâ/ șġluġnátâ/

cu máġca préșteța pi pămġnt

șġne-o dát-o// pġuġ puġ pu!//

șġșġbâ di leac//

di triġȚorġăġasta dġîș/ cu mătūra// așâ// dimġmătur-așâ/ máma rupé/ șâ
așâ pi skináriġfășé crúșġ// șġġspunġéăġasta/ dġescġntec/ așâ dġescíntá// ŝ-așâ
hġriș fășé crúșġ// șġamúġa! ŝi io fac d-am-așâ// dagġvíų la miŋe/ șġġma
roágâ// io ŝ-oġ ŝtġ io oġ dġîșe// máma ŝtiġeġdiġóġk// da io diųóġk nu ŝtġu// așâ
vróge dġîșé că.../

s-o dus únu/ o vinít doi/
 s-o dus doi/ o vinít trei/
 ș-s-o dus trei/ o vinít pátru/
 ș-s-o dus pátru/ o vinít șinș/
 ș^î s-o dus șinș/ o vinít șăsă
 s-o dus șăsă/ o vinít șapte/
 s-o dus șapte o vinít Țópti/
 s-o dus... Țópti ș-o vinít nóuu/
 ș^î crăpi di [ε] diuóku drept în dóuu// [!]

ăiista ieu știu tójă... vróg-așă đîșé// da de spărijet đîșé c-ajutá// da la máma vené/ tári vené// da// ie știie j di nájít/ nu! da iou di nájít nu știu// hărtiie vñată/ ș^î așă õ-vălătućé/ ș-o-aprindé/ ș-aișe lîngă cutiór¹/ la h^uorⁿ//

[Aceeși]

amú nu s-aúde așá

ieu [!] ínci de ásta v-oi spúne// nói ē cu-o fuméii/ și ie tójă moldovánçá⁶ íncáptu șála trăiése// s-am f^uost la ajutat la Țo nuntá// nu! ș-acóto ne-a-ntîrdiét și... la óara dóuspreșe noapte/ viném// șa așá de-amú ne teñe[ε]neám câ núma/ meržém pi lîngă íntirim// nu! d-acóto íntirim an tręcút/ viném túma-ncóáșe// ia! di vídmili iésti/ io nu știu cum pă [ε] pe-a voastră z đíși vídmele!// nū! și ia! voi știț?! ia đău/ kár m-õ j^urát// vinén n^uoi/ dă aișe... nu-í depárte mahazín la noi// nu s[í]ćás iel nu lucrédá// nu dúpa mahazín așá iésti că mójna și mierz// noi așá mierzém amîndóu/ vídém.../ noi kár ã lîemnit amîndóu// niș n-añ grăiít pără an tręcút.../ mierzé o muiérle/ or șe/ guátâ// uia// đău// kár guátâ pi așá ca-ncólo ca-m părieti o tręcút pi đinenteã „h^î!” noi ã lîamnít// ș-așá úna de álta/ ș-an tręcút/ și ie de-amú viné íncá/ „o! nínâ tu ai vađút șevái?” oná/ „da/ da tu ai vađút?”/ „dă”// ș-ieu... și aná o fumíi guátâ/ [ε] vídme di-așă di ímblá ș^î múže vaș/ nū știu// nu! da híuă aiásta kár ieu am vađút/ nle tóčno šinlevái și ne spúie// da//

⁶ Se referă la persoane originare din Republica Moldova, care s-au așezat în sat de curând.

întîi iará ráznîi cá... máma soádra spuné cá ũ Țom/ ș-apúî iel o [k] îmblá la o fátâ// da/ și viné nuáptea navîerno la [ε] oará dóosprêse/ și víni iē^t/ da iel așá iará voievói băiētă așá vróge/ da// víni iel/ iē^t de-amú spunîé/ lu máma// da máma níia né spunîé// „víu [r] víu di la j'ucát șála// cîp_v^hád cá pî ũ_șála// Țo ruátâ pî... pâr^hău// mîérzi ca la Țo ruátâ/ o ruátâ/ da ieu nú m-am aprökîiét/ ca la pâr^hău/ ș-așá de-amú șă... [n]tréb// dac răt-așée cîn așá/ cîn o știubăcăiit/ dinaiîntea mēă/ cá_núma ca să... m-o strukít co_ápâ”// da iet s-o spáriiét/ și-napuói/ și s-o dus ș-acólo o loat o coromíslá [ε]/ d-la o fuméie// j_d-amú iel viné/ și_cu coromísla [!]/ întîi iará/ da amú nú s-aúde așá//

[Aceeși]

cínlepa

noi cu cínlepa táre mult ō/ cît an_țásút/ cîte lătușélîe/ și máma soácrâ/ da cît an_țuors/ cît bójá moi!// o dugén_cínep-așéie/... iei cînt_hăzeiné íncâ di duvánâ/ iji samanâ// da ieu/ de cînd ieu de-amú ã_ap^hcát// noi [ε] n-o sãmanám/ colhózu-o sãmáná// sãmáná primăvără// nu! da-Țoáșe/ în toámnâ de-amú/ o taiém// întîi... aliežém plósconⁱ// iéste-așá de dóuō sorț/ așéi cu samínțâ// da// nú! șâ de-amú aiást plósconⁱ mai búnâ iel// nu! noi toátâ așá/ o tãiem/ șâ... o-adușém acásâ/ nu de-amú iel-Țuscátâ// ș-apúî o muiém î_șéla/ î_ápâ// o punlém î_ápâ/ și d'asúpr-așá vō si kétri šavái/ și nu sã rídísi// și ie sã muié acóto/ cît acólo/ o săptámínâ/ or mai mult/ io nu țiu mínte// ș-apóî c-aiásta demúlt o fost// ș-apúî o scotiém/ o punlém acólo pi mat/ ș-ō [ε] o Țuscám/ ș-o-adușém acásâ/ ș-apúî iará bătătoári/ așá// și puniám șâ/ bătătoári/ ș-apúî mîéliț-așá mai [ε] mărunțicâ// o melițám// ș-apúî iará drăzilâ/ așá cu diñt di fier// ș-ō-dražilám/ așá_ia! cu fuiōári fãșⁱiem// da// ș-apúî... de-amú [ε] šéie/ fiestîl-așéie... odiétno// o dam/ šéia piñ_fuiōarle šélea// diñ_fuiōári toršⁱiem... osnoávâ// da din fiestîl^h_bâteátâ// da// și bâteál-așée o crăș^hăm dac-avlém creáscâ/ cá_oi! tãri grîeu iará dupâ voíná scas// noi nu iará_nícâ// șâ Țo crăș^hăm/ șâ ș-apóî Țo pi vîrtîélⁿⁱțâ puném/ ș-o

depănám// și iară stătive/ și punlém stătivi/ și torșlém osnóv-așee/ ș-apúĭ ă...
 cu máma/ câ máma știĭé/ ĩe/ da ĩeu de-amú m-ă-vațám lĭngâ dĭnșsa// și
 punlém stătivi șálea// și țăsĭám lătușeli/ și pĭnđ-an_țăsút// șâ șála// câ nú iară
 niș ș-ti-mbrăș cu ši/ și lu hazeáĭnu și ĩizmłeni máma ĩ-o cusút dim_pĭnđâ//
 dá/ iară tári greu/ ō ĩō! ĩó_ĭōĭ!// ne dușám la buh⁷/ țăsám/ șĭ_ne dușém la
 buh/ șâ ĩ_ápâ/ așá muiém/ válurĭ di șeleă/ nú! pĭnđ-așee/ ș-o gĭlém//
 ș-așterném pi șela/ pi anĭnâ/ și ĩe núma șâ Țuscá/ da noi iară_ápâ/ ș-iară
 o-așterném pi anĭnă/ aiásta noi ă_řacút/ iar noi tójă/ șineváĭ și spui/ kár noi
 ásta ă_řacút// máma sĭngurâ croĭé și/ ĩe știĭé//

[Cum era cămașa, ce părți avea?]

camĭeșă cum ĩe?! nu cum! dóō/ skĭnăreă/ și-ņcoáși de-amú/ dinaiĭnte//
 nu! ĩe așá sã-mbrăcă pistĭ_ cap// nu ș-așá iară... așá cum gŭleru// nú!
 rãșřĭnt/ da așá/ máma řașĭĭé așá/ dĭ vo dóo dĭești așá//

[Aceeși]

núntă

m-aņ_řnaconĭt ĩⁿ_hľub// nu cŭm! ma dușém la řtub/ la ĭucát/ ș-ĭél
 viné/ ș-o vinĭt dĭ_ármĭĭĭ/ șĭ_vinlé la hľub/ șĭ_m-ă... řnacĭoňĭt/ am řacút
 nuntă/ șe núnt-am řacút!...// și dăņ^Z_de șála o řuost/ șă.../ și ĩeu m-aņ_
 cununát/ atúșă// câ iară bisĭăřca dă/ și_noĭ ne-aņ_cununát/ ne-an_dus la
 bisĭercă/ da... [ε] dóuđă_șĭ_ùna noiembre/ de-amú// și_iară řřg// dă ĩo^u uĭă
 m-an_dus așá núma.../ ș-am řerát/ ĩeu oĭ řĭné mĭntĭ_řar ș-oĭ murĭ c-aņ_
 dĭgerát atúșă [!] ĩm_bisĭercă da/

[Când începea nunta?]

ēĭ! la nĭoĭ cĭnt ĭĭ šĭni/ cĭnd [r] cĭnd vră// atúșă-ș fac núntă// nú_řřu
 pĭosturĭ az/ álřĭ și-m_pĭost fac// nu! da amú vróge tójă de cĭn am_bisĭercă/
 tój-amú s-cunúnâ/ la nĭoĭ/ s-cunúnâ// da// tójă vroge... řřu/ āșă/ nu s-cunúnâ/ nú
 bătĭușca niș l-ō [k] řřeĭotu nú-ĭ cunúnâ// ĩm_posturĭ/ ũor_ĭ.../ núma așá//

⁷ Vezi nota 1.

[Care sunt toate obiceiurile?]

întîi fășlé dumínica núnta/ núma dumínicã// ș-ápuî hulíé/ túñ¹ și márt/
trîi díle// nu! da ie cum/ a iácă cîn_î așála/ nŭ_o vînit naprimér pi míni m-o
fogodít// cu stárostilî// cî_la voi cuș_sâ díși stárosti/ stároste da? da⁸// nŭ! și
de-amú máma nu m-o țasát șcast/ de-amú... díși/ „iz_vinî míni/ ieș sára nu
v-oî da-o/ da iz_vinî díșua”// nu! díșua o vînit_î// nírl¹ íeș/ de-amú úómu íeș
și m-o lușát// nu! ș-apóî máma/ soácrá/ [ε] o kamát pî parínți íeș// și
graiásca de-amú dí_núnt(â)/ și dohovoreáscá dar// și o venít părínți íeș_
încăși/ și iii o graiít cîn núnta ș_șibâ// ș-apúî părínți íeș/ cá așá íntîi tréb_u_
oa... [k]/ ā barbătúóî// și_kéme/ pî [a] pe-a țor níreásâ// ș-apóî parínți íeș/ o
kamát pi máma soácrâ íncúóto/ ș-or graiít/ s-o dohorít cînd de-amú șibâ
núnta// da// ke ieș naprimér... nousprêsi... cîsló ũjă//... m-ă fogodít// da
núnta o fost... dóșdă_șî_úna noiémbre//

[Se făcea nuntă și la mireasă și la mire?]

deúoság// ie[†] ō făcút aiíșá/ da ieș de-amú acásâ/ ș-apúî ie[†] o vînit cŭ/
nú! cu núnta/ cu oămen¹/ cu múzicâ/ șâ... o vînit de-amú... vîni la prac și/ da
ieș íes cu tálțeru cu-ō dóș pahári dí rakíu p¹ie tálțir// și íes_î.../ nu! și ieș...
ieș um_pahár/ ș-așá vróge núma la gúrâ și/ le-arúncâ// únu/ ș-apúî áltu iar
arúnc(â)/ și púni p-íșá// da ieș ș[†]ád de-amú... vróge íel ma cúmparâ// și ní
plăteáscá// nu! o-arúncát acóto și níștē.../ cá și acólo atúșe iará// níște ban¹/
șe.../ ș-ieș ma-ntúórc/ mă duc íň_cásâ// da// și íes/ ș-apóî/ d-aiíșá iii
de-amú... íe[†] l/ nírl/ cŭ oámmi tui/ de-amúș puu.../ trag dáșsu// și_da ieș íes
de-amú/ níriásâ [ε] c^u_oámmi íeș/ cu-ō a nóștri// cu fléti/ flăcái^{se}// díň_cásâ
íes// șá ie dóșá crúhur¹ s-polucéște// únā í-a lui/ ș-apúî úna a nóștrú/ íel
m¹érz-așá⁹/ da ieș [k] noi áșá⁹// ș-apóî... múzica cîntá dánțu// da// ș-apóî o
cîntát/ n^uoî trăžém dáș așá/ așá cu m¹n¹le áșá/ ímblám așá cróșor¹// da//
ș-apóî stă múzica di cîntát/ și tátu íeș o vînit pi míni/ ș-m-o lușát di m¹nâ/ și¹
_m-o dus la nírl/ par la nírl și díși „nā... cum âi catá-úo/ așá șâ-í aveá-úo”// și
de-amú ieș... língâ díșsu/ j¹_de-amú iarâ/ [ε] așá an_traz_dánțu ș-ă_stat/ și

⁸ Confirmă gestul afirmativ al dialectologului.

⁹ Gest cu mâna: unii într-o direcție, iar ceilalți în sens invers.

máma o ięșít cu ǎastre/ ș-o liăgát/ pi nūn/ pi stárosti/ pi... rúdâ ap_ș-amú/ pi kóki/ pi diádi/ pi nanáșe// așá la nŭoi mŭóda// liăgátu aiista/ lĕgatúr-aiásta/ la nŭoi... mŭódâ tári cu legátu// da// nū! ș-apóĭ... ǎ-amú ǎansu/ ǎ-amú o cîntát *frĕl'su*/ ș-o-ntrát îŋ_cásâ// íntí [k] la míni núnta iără-ŋ_cásâ// amú-m_ palátcâ// șĭ ǎ-amú ę-o pus dupâ másâ/ ș-aŋ_șăđút cît aŋ_șăđút/ ǎ-amú o știít [= poștit] oámni/ o [k] ę-o poștút/ ǎ-amú níri o ie pi níreásâ// ĩșím noi/ máma ni ǎă ĩicuánâ// noi/ nóuâ/ la amînduói// ș-noi lŭō ĩicuán-așéa/ ș-ășá ĩél o fîni/ șĭ ĩeu/ așá amînduói// ș-așá vîním îŋcoáși// aiíșe ǎ-amú máma/ soácrâ ę-o streçít/ da așá.../ ǎ-amú aiíșă ę-o pus dupâ másâ/ iără/ ǎ-amú șĭ oámni/ lŭor/ ș-apóĭ sĭ_duc/ noi aŋ_șăđút/ [ε] nú șcast nu ę-o pus dupâ másâ// șcast ǎ-aiíșă stárosti s-o dus îŋcoto la nŭoi/ șĭ_ǎ-amú o venít/ o țoat pi parîntĭ níe/ ș-acoto vo cîtlevăi păriég_đĭ/ nú tuátâ núnta// vo cîtlevăi păriék// vo șásâ/ șăpti păriék acoto// șá o vinit ǎ-amú-ŋcoáși// j'_d-amú o pus după másâ/ pi sŭócĭri// j'_ǎ-amú șĭ nŭoi ni punĭém/ níri șĭ níreásâ/ șĭ nú ǎăruĭ ǎ-amú// ǎăruĭál-aiásta ǎ-amú// ǎăru_șine șe.../ íntíĭ ĩi ǎăruĭé!/? líŋgurĭ di liemn/ șĭ tálzeri// da amú ǎăruĭésc ĩi_vréĭ/ covrí [ε] șĭ_mășínĭ di skirátĭni/ șĭ holodĭni_șĭ/ ŭōĭ! amú ǎăruĭésc// da íntíĭ .../ am o căkıtâ di líŋgurĭ đĭ liemn [!]/ di tálzeri/ șĭ_hostínĭ preánișe coț diŋ_cuțĭórĭ [!] un tăbultóc di preániși//

[Luni ce obicei era?]

lúnĭ?! iăgâ șe ŭobîcĕĭ... î... dumînica la níri// ǎăruĭálâ aiásta// da tunĭ ǎ-amú... la níreása// ǎ-amú víŋ ǎ-aiíșă// ǎ-acoto vîni stárosti șĭ iă... [ε] ǎ-aiíștia/ ǎ-amú rúda-/ ŭcoto cît máma ǎ-amú-o țoat... cu díŋsa/ oámĭnĭ// șĭ víŋ îŋcoto// o vinit la nŭoi îŋcoto/ șĭ_ę-o pus după más(â)/ j'_ǎ-amú o ǎăruĭít acoto// a nŭóștri// iără líŋgurĭ/ líŋgurĭ/ ŭ_ság_di líŋgurĭ/ ș-amúam [!]/ ș-on tálzer îŋcâ am ǎ-atúnșă di_ăa núnâ/ núma on tálzer ș-o râmás// d-așéie s-o strícát or ĩi//

[„Talgerul” din ce?]

tálzeru din șe// nu! tálzeru ǎ-așá/ bălăĭ// ca đĭ... ca amú// nú_di șele đĭ... tut// [!] da marț/ d-amú... cîn ǎ-amú poslénĭ sâ sâ-ŋsoárâ or sâ măritâ// ș-apóĭ cîrcu/ pi parîntĭ// s-fácâ ĩĭ níri șĭ níreásâ/ s-fac șĭ pĭ așá o caruțĭcâ/

gătiésc/ și așa bărbătuóii bun¹ așa_ia!/ și_cînd_s-puș [k] cîn li puș acóto/
da iiii amú/ de-amú móda iésâ de-așée/ cílcu// núma s-fâși níreása/ cum... ca
níreása// nastoiášçîia ia! la míni/ s-o-șsurát unúcu/ î_an/ vára/ î_aúgúst
mlésăț ș-o făcút núnta// șã de-amú fișóru néu/ ș-cu fumléia/ și ie s-o făcút
níreásâ cum trébũ// cum níreás-aiásta// tójă cu rókije mîndrâ/ și fatáuă ș-o
făcút/ și_túfli/ mîndrâ/ bațái/ dá/ și... și iěl... tójă s-o făcút așa níri/ da// da
àntúî și-i mai rîău așa// îmbracă șã.../ nu da ráznîi/ di latúșán/ din și vreî/ dî_
ráznîi térfe/ vróge fâșîié... níreásâ/ ș-s-îmbracă așa... știé cá.../ cînd_o-l-l-or
púne-ŋ carúfâ/ și_li scaldá/ [ε] și li cîrligá piŋ_ gtuod/ așa mîerzé tă ri//
ș-apúî... înapóî cîn da/ da iiii núma așa/ ș-apóî.../ di șée táccâ di aiaásta/ dî_
úrm-așá/ iiii s-punéu cū_çóarli așa spîndurát [!]/ cîn așa cîn da înapóî/ da iiii
așa și cadlé [!] uoi! rîdlé oám¹ni...// așa... úobíçe iără// ș-ámu iéste obíçéiu/
tójă/ cílcu// li cílcu// s-puș [r] s-puș în tácc-așée/ îŋ_caruțíc-așée/ nu! li duc
așa îŋ_caruțícâ/ li duc/ iiii spuș/ da în șée dúoi/ or pátru/ bărbătúoi/ grúș//
cîn o apúcâ tácc-așée/ da sâ duc alergîndă// ș-apúî cîn popréc așa/ și_cîn li
cîrligâ/ nu lē-o cíçîîi_ de-amú/ lē-o dūs îŋgolo/ úúlița/ or undevâi ș-apúî sâ
viú înapóî de-amú-acásâ// viú înapúoi/ ș-întrâ de-amú [ε]/ șeîlálț ș-aiásta
de-amú/ nu pârîntî iștea de-amú/ iét níri și níreásâ vróge// de-amú liágâ... pi
iștea/ de-amú tójă trac dânt vróge/ și-i liágâ cu ráznîi tíérfe/ cu latușéne/
cũ... cu și papadlésc// amú cu bun leágâ// da atúșa așa/ și rídâ/ și rídâ ópșe//
obíçe i-așá// și_rîdlé/ rîdlé// nũ! ș-apóî... da níre/ î... aiéste/ nú tîner¹//
naprimér iéu/ la míni nu m-o cíçîîit/ câ dupâ míni îŋcâ lérá uŋ_ fráte// da
de-amú cînd_ așa/ de-amú și tîneri iștia stricésc pi parîntî// iiii de-amú stricésc
cu-ō... horéfc-aiásta/ cu rakív/ pi tálzeru/ și tójă iéu așa la gúrâ/ ș-arúncâ//
de-amú tát_și má-sa// da// iiii vróge de-amú priésc pi tîneri// aiéșt¹ tîner¹ viú...

[Nu cereau plată?]

ē sála// șeș plátâ// șeș ban¹/ șeș... amú dólari șeș// atúșa pi míni sála//
naprimér la míni dócca cîŋ_ s-o mařitát/ dócca mé// da fișóru îŋc-o ramás
mai néç// nu! și vróge și cúmpere// dă [ε] ísta fișóru néu/ đíși// „iéu pi sóra
meș/ nu o dău în rábstvo/ iéu n-ó vînd// iéu o dărui// iéu o đaruésc/ a lu
níri/ iéu n-o dău în [ε] vînd în rábstvö”//

[Dacă mireasa era din alt sat, cereau băieții de acolo plată?]

dă// cum șere!// șere rakīu/ șereă bán¹ cîț acólo/ cîn _î puné plat-așée//
puné más-acóto/ șî _nu da drúmu lu níreăsa pâr-așála n-a plăti ban¹// puné
más-așă șâ.../ nu șâ iel da/ acóto când _da/ da/ da/ ș-apóï nu! cât mójno și
dăie// únă²or¹ [ε] iará șî _păr... loă batáie//

[Cu cai se făcea nunta?]

cu cai?!// ântái... părinți nóștri cu cáii// dā noï de-amú nú _nù//

[Nu! spune „conocăria”?]

ă! spuné conôcăriă ³oï! la noï aiîșa/ dā// aiîșa iará ũ _⁴om bătrîn/ spuné
conocăriă da oămni rîdé/ iel prósto-așă... viné la... așála la ⁵úșă// nu! șî _
acólo spuné conăcăriă// da oămni șădlé ș-ascultá/ șâ _rîdié// ieu cút!... o
știém da de-amú am uítát// [...] de-amú nu-s oám¹n¹ di séie di știu
conăcăriï// dā/ ieu înc-am ap⁶cát// pi gídu lísta trăie aiîșa/ î⁷ _cáptu șála// ia!
voï dag _v-az _dus încóto/ ia! acólo iéște... i-acólo ô... bábâ nína lu huludiét/
ie-î de láturē/ ie štíie// poat _štíï șî _conocăriï/ ie múltu štíï// bába nína
hufudiét// [...]

[Colacul îl frângea?]

frî⁸zié la níri// aiésta vórnicu/ vórnicu sâ dușé-⁹ _cás¹⁰ ș-acólo skimbá
colácu// și-î da iel de-aiîșa/ da de-acólo-î da colác¹¹/ și iîșá așá tího/ cá _
oămni al pađá// și _álți niș nauspiv¹²ie pâr la níre// șâ àl _frîziém/ așá l-arupé
bucăț// da/ áltu așá... cîn ap¹³cá... „dă-n níï/ dă-n o b¹⁴cățícă/ da-n níï”// la
míni ș-amú [ε] măti¹⁵că iésti încoló o b¹⁶țícă di colác di _la níre// vróge đic
că ș-ti duș la vîndút/ șâ așá cum sâ bat după colácu șála/ așá s-or bătî după
prodúcta me/ așásta de care ieu...// bucățíc-așásta/ da// vróge/ or alergá
o[menii] _răbdi îi vîndi v _róge ásta// aj'útâ// obí¹⁷ce¹⁸ m¹⁹lte/ mult la noï
ierá/ dā amú-s _î... sfârșesc obí²⁰ce//

[Aceeși]

[Deportare în Germania]

pi m²¹lț ni-o lu²²át// toț toț ánu ísta/ pi _toț i-o lu²³át// da pi _míni/ nu
trebuie și mă iéie// da mă ou dat buháttăru dim²⁴ _î.../ táta ²⁵so _vréme-o fos _
brehadír/ și... do voíní și pósle voíní// dā _ie²⁶... o _fost pri n²⁷lem²⁸esco ũm _
buhálter/ și m-o dat î²⁹ _lócu dóc³⁰cî-sa// m-o dat î³¹ _lócu l³² _dóc³³cî-sa și.../

[Ce-ați făcut acolo?]

ã _ lucrát/ mittléj ieréam/ tíner^í ieréam/ aiéșteá toț mái gr^úoș ierá/ și amú-s mitticâ/ da atúša íncâ mai mitíc-am f^úost// ș^í _ ã _ lucrát/ ș^í _ la astan^úóc nu p^útiém aj'úñj'í/ și n-o făcút... scáun/ ș-aj'úñj'ém// la zav^úód an _ lucrát//

[Cât timp ați mers până în Germania?]

am _ mǎrs mūt^t/ ș^í... am aj'úñs acólo ș^í/ ne-o dat la șapát/ trañșáie nǎntà/ ș-apú ne-o loat pí _ sup _ pománt/ nu ț^u mínti ši _ făș^íém/ ș-apú ne-o loat la zavódur^í/ în trei láhere/ am _ f^úost// în trei láiere// băieț^í de-o párt^í/ da fiét^íli de-o párt^e//

[Băieții la ce lucrau?]

tot lucrá așá ca ši n^úoi/ núma cî de-o párt^e ierá// [...] da únde bún [!] î _ láher/ undi bun^í?! undi bun?// ș-apú láheru ne-o bombít ne-o ars/ ș^í _ ș^ídiém supt... Úot câ [ε] supt dumnađáú/ și ne plouá/ nē... ši// únde-^í gíni?! [...]

[Când v-ați întors erau părinții acasă?]

păriñt-acásâ// de-amú o întrát a nóștr^í/ rúski/ ș ne-o dat drúmu/ ne-o sfobodít/ ș-an _ vinít// tot așá... pí cari pǎpădeá^í póezd/ vinié^í// p^í _ șaluáni/ tí _ suié^í și _ vinié^í//

nádja viélha
șáptiđás [de ani]

la míne nu-ș _ síne-m _ p^úod o fost

s-o suiít ím _ p^úod/ ș^í/ da i^oú... un^ú _ kíno așá míndru ierá/ șídém acólo și prážém^k/t^tilivíзору/ aud câ... nu! sín^íleva pim _ p^úod// ã _ ieșít/ úúša n-o liagát// da i^o-am ínșepút a suduí/ ș-a strígá// ș-an _ șarpáit/ da bilšúgu mittlé^í ierá// s-o sc^úos/ ș-ã _ i^íșít/ [ε] am alergát/ da i^í s-o scoborít/ s-o dus pin harmán/ m-an _ dus la... pániie/ la górg^e// „háđi górg^e! háđi la míne nu _ ș _ síne-m _ p^úod o fost!”// ș-o vinít// spasíba úómulu^í o vinít// púșca cu... o mai ímpușcát iel î _ sus/ ne-an _ suiít cū... cóșteá-m _ p^úod/ ma t^lém^íém đíc „mǎ! i^ét a șíd^íé voúnu/ ne-a trasní-ne”/ da górg^e đíși „nū/ t^íot^í náge i^o-^í șíd^íé acólea cū _ púșca// dáci v-a troháí-vâ”/ ne-an _ suiít cu bațaríñca/ nú-^í níme/

a-ŋkís ʋúša/ de-amú... cá^k/t'a o durní^t cu míne/ spasíba cí mǎ tlemém//
dimneáță cáția s-o sculát/ ší¹ s-o dus/ da io ă ramás acásâ// de-amú șe// o
vinit mahaleán-aísta și n-o ba^tút úša gíne/ la p^uod// nu sǎ-ŋcúie/ cí¹ nu țin
nic ím p^uod// cín pisti o saptámínâ/ dǎ ʋómu a lu sóra me durné la míne
de-amú/ „nu mai víe de-amú liván símei^c și doármâ// de-amú nu m-a mai
crǎpá-mǎ níme”// da sǎ sculá liván símléni^c și mai de^grábâ/ și sǎ du^sé
ș-sculá fáta la lúclu/ sǎ du^sé la... zav^uod// n-o venít o sárǎ/ da a dója sárǎ o
vinit iǎrá ș-m-o furát// n-o rup lacáțile pím^uprej'úr/ ší la pohriéb/ și la cúhne/
și la clad^uócâ/ ší¹ n-o loat me^sorúpca/ și-ŋcî dóo cu^uítie// s-o dus ím
pohriéb ší¹/ n-o loat dóo banj' di ʋúnt// ținám vac-atúnša// ší¹ piépiní dǎ la
n^uoí nu rodíse// da o cumnátá de-a^t gíduluⁱ ní dás-om bútiel¹// da... vál'ca
đíșé/ a lu sóra dóccâ đíșe/ „lǎsǎ-l ím páse/ úndi vrijá// n-om ma mîncá-mǎ//
tabac^kíji om mîncá”// și pié^uini šíie n-o lu^uát// ší¹ campót n-o lo^a dim
pohriéb/ ș-s-o dus// da io de-amú i-am pra^zít// pí f^ler^gástǎ// sfléto-ardé
afárǎ/ da io.../ șed pí f^ler^gástǎ/ așá iǎ iǎ și [r] și pra^zésc// nu ši! m-am
tlemút și ies// dimniáță ies/ iǎrá ʋúša n-o liǎgát// am^u// ma duc la sóra me^g
đic „iǎgǎtǎ”// da liván simléni^c đíși// „dac-aș ši f^uost ie^u/ aș ši l^eșít”// „nu ši
dacâ/ m-an tlemút/ v^uoí m-as spariⁱét atúša cí... ptie ší¹ șádǎ la ʋuș/ s-mǎ
dǎje-m baséin¹// ší¹ n-am i^ușít”// ș-apúⁱ de-amú doá^rmi/ doá^rmi/ iǎrá liván
simléni^s la míni/ doá^rmi/ o vinit om mahaleán/ ș-strigǎ/ „tó nádje! tó
nádje”// da liván simléni^c dorⁿé ím polovínǎ așee/ da io-ŋ verándǎ// da
liván simléni^c đíșe „tu a^uđ?”// „cǎ am auđít”/ ší¹ moto^uíc¹ u-o stat// cǎ iǎcǎ
sári gárdu/ n-o pútút ši dișkídǎ p^oárta// sár^e gárdu da io đic// „liván simléni^c
iel o șarít de-amú gárdu de-amú-i língǎ bǎsléniⁱ”// da iel „nú l^eșít”// da la
míni șǎdlé fúrca [ε] ím... virándǎ/ da púșca língǎ liván simléni^s/ a lǎ gídu//
đic „nu io [r] n-oⁱ ter^pí” đic// „ie^u fúrca și dișkíd ʋúša” đic „și tu vrei?”// dǎ
iel „hádi ș-i^u vidlé... așála te-o furát”// da io đic/ „io pi așála no-al ștíu// da pi
tin¹ ti ștíu// dú-ti cǎ mǎ-ta a viní/ cu v^ler^létca și te-a lua-té/ șí^ucás”// iván
simléni^c de-ám^u-o i^eșít ím virándǎ da io pi prac șǎdlém de-amú// „dú-ti cí

mă-ta a viní cu vlerlétca/ n-oj cătă câ mă-ta n-ij sórâ dvoij ridná// și cás jo
te-oj spárzi”// da iet... s-o mai ivirtít/ s-o-ŋvirtít șí/ „hai și n-i dișkídi
poarta”// da jo đíc „a! bátă-te dumnăđáú/ da pi un [ε] pi úndi ai întrát?”//
„písti_gard”// „sai șcás// câ șcas dacâ nu-î sâri/ đău te-oj spárzi”// iel răpidi o
sărit// s-o suít/ ș-s-o dus đíși// „de-am_mai mul_nu te-a furá pi ními”/ da jo
đíc „dacâ nu z_viní voi/ și mă furá/ níme n-a viní// și iaș_de-atúnșâ nu
víu// đíc „nu-s avé de-amú și furá// de-amú nu je și furá”//

[Era neam cu mata?!]

máma lui/ sóra meă dvoij ridná// [!] [...] dak_ei nu lucreáđâ nicărúja și
curiész// și cínipâ curiész/ mac curiész// da și fak_ei_nu știu// și fléti la
nvoj sînt// da fléti sînt//

[Cânepă se punea mai demult?]

cínip-amú nú-ij// nu sámânâ cínipâ și mac o đis síni a samánâ pin
harmáni mac/ ne-or străfuí-ne// și nu sámânâ// cínipâ la deal sámânâ// ș-o
prășá bábeli/ șo ubiré și_lerá hlub zavód aculé nu depárti la noj í_săt/ ē!
cîn s-o zavidít narcománi de-amú nu-ij//

[Aceeși]

zburatúorí

[De „zburător” ai auzit?]

am auđít de zburatúorí/ am auđát câ dac moári sínevai ș-tári plîș_și/ il
pritujaští// da dréb_bărbát nu știu// mai dimút_s-auđá/ da amú nu s-aúdi/
amú... narúódu-ij ca zburatóriu// [!] amú și di sup_cap_ț-or luúá tot//

[Ce știi de la mama despre „zburător”?]

nū! máma nu ne spuné/ e-așá de-am_la úliț-auđám// și și cum nu
știu// poát_și s-o-ntîmplát la sínevai/ nu știu// spasiba câ la noj nu s-o
tîmplát// đîșé câ dac_plîng [k] plîž tári dac_síni o murít l-îi prituji-tă// și a
viní și Ț-a păré gîne// k_iet_víne aíz_mort/ așála nú-ij mort/ da așála
đíc... nečísta síla// da-ij drlept bărbá_nu știu// nu și și//

[Aceeși]

cîñle m-o rupt

cîñle m-o rupt// iò an _ dat váși drúmu// da iet s-o rupt// șî ierá próclet
cîñe// șî máre ierá// ș-o vrut váca di únzer ș-apúși/ da ieu dî țáp^lș^lóru șála
l-am apūcát/ da iel pi míni m-o apūcát// ș-ã _șadút o săptámínâ// đíse „dú-ti/
dú-ti-m _bolnítâ”// đíc „da nu ma duc// s-a uscá ca pi cîñe”//

șî de-amú n-am ptut vópse/ de-amú... s-auđă/ puță de-amú// iel și víñli/
víñli iéstea ní le-o rupt toáte// șî _m-an _dus trii săptámín^l așadút/ îm _
bolnítâ// șî spasíba m-ã _llecuiít// [r] m-ã _llecuiít/ vasíle pávliê// iel ș-amú
léste vrácu șála// ș-așá spocóino-așá bun vraç// táre bun vraç// ní taié/ mă
corăță/ da iò^l nu țípám/ núma đíșém „oi mámo! oi _oi _oi! mámoçca/ oi
mámă!”

„ișcò raz/ ișcò/ înc-o dátâ/ înc-o dátâ”// da iò plînžém/ da iel đíse
„tîrkéște/ tîrkéște/ înc-o dátâ/ șî-nc-o dátâ”// da harój _vraç// da iel tári
maladçéț vraç// [...]

[Ce ai făcut cu câinele?]

da iò l-am ap^lcát de țep/ da iel pi míne.../ ș-a făcút cu cîñli?// l-o ușis//
mahaléni/ l-o ușis//

[Aceeși]

cum o murít

la noi um _băiét lésti/ șî lucreádâ supt nicoláeva¹⁰/ bătíușca// șî đíc _î...
simiáúă/ mátiușca cîntí/ ș-fáta/ șî băiétu șî iet cîntâ// da a nóstru bătíușca nu
cîntâ// navíerno n-áre glas// da dúpâ buh¹¹/ o murít a lū _sóra meă băiét// șî
noi am f^lost la m^lort// ôh! tári gíni bătíușca cîntá// așá gíni/ ș-așá spocóino/
dóo bábi p^léuê/ șî... palamáriu/ șî bătíușca/ șî tári gíni cîntá// da așá
spocóino-î bătíușca/ așála/ șî p^léuçi// la noi péuçi-s rái// próclet péuçi// strígâ
tári//

¹⁰ Orașul Nikolaev.

¹¹ Vezi nota 1.

[Cum a murit băiatul sorei?]

cum o murít! ì-o stat r̂ău tãri/ șî l-o dus ìm bolnít/ șî o murít//
împliné șai [k] șîndăș di ai aveá// tînr̂// da șe o avut! ì-o făcút operãtiie/ da
șe o avút/ nu știu//

fumēja n-o flost/ șî s-o vãdã/ o flost cãmãtrî-sa/ cî fimēja bólnavã/
nu pũtîe/ da șî ìel s-o polucít nu știu//

[Cine a fost la spital?]

cãmãtrî-sa o fost a lũ... la dînsu// cãmãtrî-sa// o flost/ șî o graiít/ da șî
nu știu// șce câ tãri gras/ ìel gr̂os iarã// mãri bãrbãt̂oï// șce cî tãri gras/
înimã... númã jîr// dac s-o zalivaít di jîr/ șîni știij/ nîme nu știe// ìel cam
beã horiétcã tãri//

[Aceeși]

[Date despre subiect]

[Câți ani ai?]

șșãdăș șãpti [k] șșã di ai// am//

[Școală cât ai făcut?]

la n̂oï pãrînti n-o flost/ ș-ïo cîn am îmblát ìn școálã/ n-o fos cniș/
ș-n-o flos... promocãtũie// șî... nu ptîem cõtí// da cu carandãșu... dã ìet
s-șterzê/ șî tójã nu ptîem// șî nu... n-am avút// da cniș care-adușîe... la șeï
cũ pãrînt̂/ da// da nouã nu ni mãi da// gr̂eu an trãiít// da șeórovno o flos
mãi gîni/ decît amũjã// amũ vrẽme-ãjãsta/ kãr... kãr ñe-o ušis// cî an
trãiít/ ș-ñe-añ stroiít// ș-am pus zãpãș// añ gîndít cã... la bãtrîniét/ noi
ș-avém așel capíc/ șî nu șãdîem pi gîtũ cokiil̂or// dã amũ s-o gînit cî ñe-o
luuát toț bãni/ la care-o fos mãi muft/ la cáre mãi punttîe/ da la noi nu
muft/ da [ε] la așelã tãri gr̂eu añ lucrát/ cã n-o flost dorñîã/ niș la uom/
niș la míni// númã cu trúdã/ cu míñli/ cũ ș-añ lucrát/ așeã am... agonisít//
dã amũ ñe-o luuát/ șî șî-ì gr̂eu// da cokiij lucrãdã șî/ nu polucêsc ban̂// șî
li-ì gr̂eu// ĵ dim_pẽnsiij trẽbu șî le dam șî l̂or//

[Unde ai lucrat?]

îñ colhóz// ìo deãlu/ șî l-am prãșít/ șî l-añ șamanát ș/ tót añ făcút//

[Copii câți aveți?]
dói// doi băiét// únu ia! după cásã trăiéști/ aiísa// da únu túcma-ŋ
vasîlnovo¹²// nū de-amú vasîljinóvski rajón/
[Bărbatul dumitale?]
iēť aiísa k̄ar o traít// iel aiísa după cas-aiísa// o fúost cásã vléki/
[Cum îl cheamă?]
míşa// dobríţa//
[Cum te cheamă?]
cláva//
[După părinți cum te-a chemat?]
verícúť// famílija tójã ca cîn nu ę-aiísa la/ da iel o fúost rúski// úndi iēť
ō traít/ k̄ ęť aiísa ŋeam n-ari/ n-ári pi níme/ dã di undi iis! nu Ńtiu di
úndi// da aiísa o traít iis-sat//
[Se amestecă, se măritau fetele cu ruși?]
şíni cu şíni vra sã măritã/ şî sã-ŋsoárã//
[Mai demult tot așa?]
cînd ieu nū/ şála io nu Ńtiu// da di cînd ieu aşá/ aşá-i// şíni cu şíni o
vrut/ co-aşéla s-o măritát/ s-o-ŋsurát wot/ da amú nu ospieşc şî s-măriti şî
s-ŋsoári şî sã-leápãdã şî/
[Copiii mai vorbesc moldoveneşte?]
nú/ aiísa cokíi nu grăieşc moldóvnéşti/ nú/ nu//
[Şcoală nu este moldovenească?]
nú-i// pîŋ-la voínã o fúost// da// ómu ŋeu ō s-o-ŋvaţát îm moldávscã
şcóla// ieu nu Ńtiu iel/ dólor trii clásã// o îmblát/ núma// tójã//
[Câte clase ai făcut?]
da ieu... í šestóie ã-şepút/ ş-ã lipadát// n-am avút nişún cū şe
ma-ŋcãlţã/ nişún í şe ma-mbrăcã niş niş şe mîŋcã// ş-ã lipadát// şcóla/ şî
m-an dus la lucrú/ di [ε] dúpã voínã scãs/ cîť ai níi n-o fúost/ şî ia! io ã
lucrát pân la péŋsię//
[Ai făcut şcoală rusească sau ucrainească?]
ucraíŋească// ucraíŋească// aiísa rusáscã n-o fúost iis-sat// núma
ucraíŋească//

cláva dobríţa
şásăđăşşăpti [k] şásă di ai am//

¹² Nume topic.

Kiróști

nu! ieṽ vreṽ kiróști și fac// [!]

[Cum?]

frămînt _î aluṽátu pî ápâ/ sári c [= cāt] _ș-a luá-ș/ ș iága c _sã _
hodinlészti/ ș-ápu iarâ l-oṽ frămîntá/ cî mînilî mă dor/ nu pot frămîntá dreb _
deodátã/ trébu șâ-l... frămînt a dăura// ș-apúṽ fac túrti/ și _câcellesc/ ș... tau
ș-likésc// și-nsep... cu un triúng/ și-s kiróștili gáta//

[Nu le umpli cu nimic?]

nú! _cù _brîndâ// la míni căpre/ cu di căprâ// da la șineváș cu di vácâ//
[!] noṽ an _fînúť vácâ/ da de-amú di cînd _î... hazeáṽnu nu poáte... și îmble/ și
cosáscă/ ș-adúcâ// și nu-ṽ cu și// lisapétã/ cu lisapétu mult nu-ṽ adúși pîntru
vácâ// de-am _fîném căpre//

[Ce faci din laptele de capră?]

cînd _îz dóo căpre/ da ieť și smîntîná iéști/ nu múltã/ da iéști// și brîndâ/
da dácã de-amú amúṽia ie mai punťtel lápte/ și la míni de-amú-ṽ úna// úna
le-an _dat-o lṽor// lṽ duc la pascút/ tíruṽ cu țápurlṽ// ańáđã trébũ _și le-adláp//
și li mŭlg// ș-apú și li dăṽ láptele gáta// đic „știț še-ṽ ná-vã căpra/ mulzlet-o/
dušet-o la pröponít/ adušet-o/ níṽia mai lṽușlṽor n-a șîbã// sórovno trébu și vã
dăṽ”// un _streṽn âṽ dá/ dar nu-ṽ da/ da lṽ-a tăṽ trébu și-ṽ dăṽ// cã nu poť vîrṽ ṽ
_súflet/ și mânăș/ da lṽor și nu li dăṽ// cîn și cã _n-au/ ieṽ o dug _dimineátã/
viṽ ș-o mulg/ ș-apúṽ o duc la... pascút/ ș-apú ie... ańáđã le-adušém/ c-a lṽor
nu șáde la [!] muls acṽólṽ/ da tréb _ș-o-adušém acásã// e! la toloácã//

[Fiecare are locul lui?]

nu/ àșá// azṽ iṽ-am proponít míni/ áltele ṽ proponíd _/ da iṽ ṽ _áltã
párti.../ așá//

[Cât lapte dă capra?]

cum ṽ cápra// cum și-ṽ cápra// trei lítra/ tres polovínê/ cîtíri/ cîtíre _s _
polovínũ/ cāt/ în đṽ//

[Care e mai bun, de capră ori de vacă?]

ieť ṽ mai polléznṽ di căprã// dá-ṽ mai bun di vácâ//

[Aceeși]

peřejěc

[Cum faci brânza?]

nū cum de-am^u-^o.../ ieu t^uorn îm ^u b^ut^leli^ur^l// lăptele// ^ŝ ^u i^lēl
să-nnăcr^lēŝti/ s-făŝi ^u kⁱŝlⁱác// ^ŝ puⁱ de-am^u... p^uu... pⁱ haz/ al t^uorn... îⁿ ^u ŝi
io-^l t^uorn/ îⁿ ^u strákinâ/ î^u ŝi.../ ^ŝ... ^{al} îⁿ c^lq^lâ^ŝsc pi ^u c^ut^l/ ^ŝ-ap^ui p^um ^u már^le ^{al}
ŝi^uđi^lesc/ ^{al} sc^ur// ^{al} sc^ur// ^ŝ-^ŝ-făŝi brⁱnđă.../

[Când faci „chiroŝte” îi mai pui ceva?]

^uo^uâ// ^uo^uo/ sári// ^ŝini li^ub^lēŝti cu d^ul^ŝi/ da io de-am^u kir^oŝc-aŝá nu/
núma cu sári/

[Ce se „scură”?]

^uđ^lâr// dácâ aⁱ p^uorc/ lu p^uorc^u// da dác^u ^un-aⁱ ŝe! cui-i trébu aŝéⁱ lítrâ di
fră^mîntát/ nu! vⁱni ^ŝi i^e// da dácâ nu.../ d^lâm/

[Da' ce frămâⁿti?]

nu! alu^uát// alu^uát/ di kítâ/ di peřejěc// di co^o... ^ŝini/ ŝe vreⁱ// túrtâ/
pla^ŝîntâ/

[„Perejecile” cum se fac?]

nū! alu^uátu... mai mit^uđ^lét/ ^ŝ-âl c^lčel^lēŝt^l pi i^el aŝá/ ca o p^lmă// ^ŝ-puⁱ
brⁱnđâ/ ^ŝ ^u puⁱ... ^ŝin ^u ŝi aⁱ acólo// ^ŝ-álu îⁿ k^léj^l/ ca ^uo kⁱn^ŝile [!]/ ^ŝ li coŝ/ pi...
pi plítâ/ pi ^uo^loⁱ c^uti ^u i/... cum! sm^lít^l/ da cum! cum moldovⁿēŝti ^ŝ-đ^lc!//
nū... un^ŝoári// di p^uorc ^ŝ... puⁱ un ^u kⁱc^uŝ^uó^r di ^ŝéla/ ^ŝ-oⁿ ^u kⁱc di ^uo^loⁱ/ da
i^léⁱ mai máⁿdri s-c^uo^c// da dácâ núma cu ^uo^loⁱ/ da i^le^le sâ-negr^lēsc táre//

[Aceeŝi]

porŝ

nu! c^un ^u aⁱ nⁱc ^ŝ ^{al} cr^lēŝte.../ trébu ^ŝ-tai.../ aⁱ cu ŝe ^ŝ-âl hr^ln^lēŝt^l// ^ŝ ^u
cáz [= c^lŝi] ^u di d^lŝu// nu ŝi!// l-an ^u tai^lét/ ^ŝ-an ^u dat lu únu/ ^ŝ-an ^u dat la a
dóⁱeŝ/ ^ŝ ^u ní^uja// núma c^ltâ ^u un^ŝuáre-am ^u f^lác^ut// ^ŝ ^u un^ŝoáre ^le-an ^u dat ^ŝ ^u lu
únu/ ^ŝ ^u l-a dóⁱāŝ/ ^ŝ ^u n^uoⁱ//

[Când tai porcul, cine îl taie, ce faci din el?]

nū ^u c^um! cum ^{al} tá^le.../ b^lrb^lát^uoⁱ// l^l-mp^lárt^lŝte bába [!]/ noⁱ n-an ^u
ŝ^lnút táre... p^uorŝ// noⁱ n-an ^u ŝ^lnút^l// haz^lé^linu né^u o ^u lucrát la proiz^dvóstvo//

da ieu în coșh^uos// ș-an_ținút vacâ// da lu váca tojă-i trébu... póilu în_ găleátă// dak_ii dai/ șî_ lăpte a avlé/ da dac_nu-i dai_i kítâ/ ș-a avlé ie?// níca dî_ járbâ núma// și n^uoi p^uorș nu prea an_ținút// da amú ieu ã_ lucrát la harmán/ și ș-amú am/ o scroșítă/

[Cum o „împărțești” carnea?]

nu! cum o-mpărțasc!// uō pîrlím... cu haz cút^l// c^u_páii/ ș-ápu ie-i mai búnâ sála/ anórase/ ș-șolánu-i mai bun/ da c^u_páii// da dac_núma cu haz/ vor cū_ vosúnca de-așee cū biņzín// nu-i/ nu-i cúsnîi// nu// da trébu núma cu páie// măcár dúpâ așléla// ș-ál pîrléști cu páii/ da dac_núma cu páii_ iņcã-i mai bun// pîrlít/ ș-apúí_ al spălám/ âl rōdeám cū_ cuțítelē_ șibâ kéle-așee curátă/ uot// ș-apóí_ al iņvălím/ da lel_ ș_ sãnăputeășcâ/ ș-apóí_ de-amú_ al tau//_ al tau cū... de lã/ de la kînimâ_ de-aiíșa_ di undi l-o juņgiiét/_ al tau//_ rodmîņca/ de-am_ cum sâ_ numărã_ moldovniéști?!_ képtu//_ képtu//_ aiíșe/_ kept/_ îi_ tau_ kept^u_ ș-apóí... [ε]_ di váli/ ș-apóí_ de-amú_ scot_ máțeli/ toátí//_ înaínti//_ ș-apóí_ tau..._ bicăt/_ ș_ duc_ úndi//_ cō-aiéșteã_ î..._ fașém_ kitorqáži//_ nu_ și_ șoláno-așá_ di_ la.../_ coto_ kitorqázele_ s-prind_ gîni//_ da_ diņ_ cap_ fașém..._ cîrnát^l/_ cū_ sînzi//

[Cu „jâluduc” faceți ceva?]

noi_ nú_ fășém//_ n^uoi_ n-am_ făcút//_ di_ și_ câ_ n^uoi_ nu_ tăiem_ djes/ da_ de-am_ gîndléșt-te/ dac-ai_ fășé..._ jîluducu_ șela.../ trébu_ mult_ ș-pui// da_ și-mpărțášt^l/_ ș-apúí_ jîluducu/ ș-apúí.../ jîluducu_ și-l_ împărțášt^l/_ iiii_ facă_ și_ v^uor//_ io_ de-am_ ní_ fac_ cîrnátí/ și_ li_ dău_ și_ l^uor/ și_ níia/ uot/ și_ salíkis^uón// da//

[Cum se face?]

nu_ cum_ î..._ sálâ_ și_ șolán//_ și-i_ puu_ acofó_ uustur^uoi/ sári/ kipléri//_ di_ toátí_ aiéșteã//_ ș-ál_ puu/ ș-apúí_ trébū_ ș-ál_ șlerg//_ al_ șlerg/ ș-apúí_ iņ_ cutiór^l//_ și_ s-cōáși_ iel/ și-i_ gáta//_ cîrnát/ la_ noi_ sî_ dîși/ cîrnát//_ fășíiem/ și_ cu_ șolán_ fășíiem/ ș-cū_ sînzi_ fășíiem/ cápo-l_ șerbíem/ și_ oásele..._ într-o_ párte_ da_ cu_ șolánu_ șála/ cu_ sál-așee_ tojă-i_ puníem [ε]_ uustur^uoi/ sári/ kipléri/ fașém_ cîrnát//

[„Sala” cum o pregătești?]

dácã... nu_ ia!_ dî_ di_ iárnâ/ di_ ș-șibâ/ noi_ amú_ ím_ banș_ puném//_ câ_ noi_ núma_ d^uoi_ sîntém/ și..._ dácã-m_ bútiel^l/_ pîn-o_ mîņcám/ da_ ie_ sâ-ņvlekéști//

da așá-m_băns/ îṅ_litróve// ʋo sarám/ ș-o puñém/ îṃ_bans// ș-o zacrutím/
cu sári/ da// áltâ cu níç//

[Ce este „ocorocul”?]

nū ăl_î_căptésc// ăl_căptiésc// i_o nu știu/ nu caniéșno únde-î_șolán/ nú
úndîē reăbele/ da únde-î_șolán// ʋot// acólo ę-ocoróc// i_eu níș/ níș am mîṅcát/
níș am făcút//

[„Chitoroagele” cum se fac?]

da kitoroázēlē... n_o cum! puṅ... li sp^îēl^î gínî/ l_e muṅōṅ/ ș-apú lî raṅ// cū_
cuṭítu gínîș^ʋór/ i lî puṅ// li šîerǵ/ ș-cînt_șîérb núma așá cút^î / cút^î/ šérbe// da
i_ēl_î curát_ḁeasupra// mîndru// da cînd šîérbe i_ēṭ ca [r] ca b^ʋórșu/ s-ápu_
i_ēl_î bálán/ kitoroázēle// tójă-î puṅ ʋustur^ʋōṅ/ ș-sáre/ cút^î/ cút^î/ kip^îér^î/

[Ca să fie limpede, trebuie să fiarbă încet.]

îšlét// tári îšlét// núma cît ș-ăl prăžéšt^î/ că i_ēl ca cînt/ ca cînt_șîérbi/ cút^î
_cút^î//

[Și ce mai puṅ?]

sári/ lavrovîe... frúnḁâ// lavrovî list// ʋot// ș-șîápâ// întreágâ šîápa/
ș-ia šîérbe/ ș-apúṅ ʋo zvîrl// kitoroázēlî/ oásăle_ lî dăṅ/ da [ε] šîolánu ăl
dumíš/ măṅ mărunt^îăṭ nū!// niș tári mărunt^îăṭ/ ș-șîbâ kar.../ dă niș bîcăt așá/
cî și i_eṅ... to_ tálžeru-m... î_ ferculîṭa da// cút^î mai mărunt^îăṭ// dumíš/ puṅ
șolánu îṅăṅṅinti/ ș-apúṅ... t^ʋorn^î/ i_ușca/ nu i_ușca/ ḁe-am_șî nu šîbâ šîérbinti
tári// da așá// gínî// gínî cáldâ// ș_t^ʋorn^î/ ș-iel sâ_răšlét^î/ și kitoroázē//

[Ele trebuie să fie limpezi?]

... cum! límpidi/ límpidi dácâ šérbi-nșlét^îș^ʋór// da dac šérbe táre/ táre
šérbi/ ș-apúṅ i_ēlî nu lim^{pe}z// da i_ușc-așéṅ-e báláie// nu j'_ dac-î tári jîrnîṅ/
jîru îl snimăṅim// așá_ia!// ăl snimăṅim jîru// da i_ēlî ș-șîbâ mai... n-așá jîrnîṅ//

[Aceeși]

o_îṃblát i_e pin náṅme

la máma ș^îășâ i_ēle-o f^ʋost/ șășâ f^îéti// ș-o murít părint^îele/ ș-pisti trei aṅ
o murít și ḁe-am_bába// ș^î_cokíṅi o ramás... mitit^îéṅ// așéṅ mai mícâ trei aṅ
o rāmás// da iṅṅ ũ_an/ d^ʋoi/ așá mai sus/ mai sus// lî-o f^ʋos_tári gr^îeu/

[Cine i-a crescut?]

șine-o vrut// i-o Țobijduít/ șî _ șine-o vrut i-o jăluít// Ț _ îtblát ie pin
náięe/ la tȚoȚ// pe-o bîc^ațic _ di kítâ o lucrát/ș-șine-o vrut ș-o bătút-o/ ș-șine-o
vrut ș-o.../ așá// cătă cokíji la Țámin¹// cătă di žítî/ mulžîjé/ cólo/ s-dušlé la
prășít/ lă... da-Țcoáși liägá/ snóg _ di grîȚ di Țorđ di ši/ nu! lucrá// pîn ie s-o
măritát// pîn-o stat... colhózu// dac-o stat colhózu/ de-amú ie o lucrát îȚ _
colhóz/ drlept deodátâ ie s-o dat îȚ _ colhóz// așéj de-o avút _ î žítî/ o avút
caj/ o avút _ bȚóí/ așéje n-o vrut drept deodátâ ș-stăje// dă máma ši
ș-prăpădească/ dak _ ié n-are níca// șî _ ié o lucrát// s-o măritát ș/ șî _ iácat _
nȚoi ja! ă _ fȚos _ šiș/ ș-únu-o murít// numai gíni vojnáȚa/ da la dîȚsu
s-o-mbolnăžít/ da pe dîȚsa o tražé la Țocópurí/ Țot/ da pi nȚoi nęe lășá cȚ cu
dîȚsu tójă// tójă níș aȚ _ fȚost/ nú _ mar¹// șî _ jel o murít// ș n-o fȚoz _ bolnítâ/
n-o fost níca/ ș... o murít așél únu// da de-amú pátru/ sîntém šișás žiȚ//

[A rămas singură mama?]

s-o gășít ũ _ Țom da ie o đis/ „ieȚ nu vreȚ// cokíji nej níme nu i-a
jăluí-je”... nu! de-amú Țcoáși de-amú iará ie mai bătrínâ// đíși „ă _ fȚos _
tînr/ ș-am fȚos _ sîȚguru/ da amú” đíși „io-i ši sîȚguru cí cokíji nej/ ș-o^r _
vení la míni”// da așá unđi _ ș-sâ dúcâ?!// șî nȚoi îtblám amú// dȚóȚo trăjesc
la stántîje/ dă ieȚ cu frátlele-aiși// trăim// că fratele o vinít acásâ la máma
trăjești// Țóceried¹ fășém// știm cînt ie/ cînd _ î îtblá/ ieȚ mai dles mă
dušém// ieȚ mai aproápe/ ș-ieȚ mă dušém mai dles// mă dušém dimnáțá
fășém dimîȚcát nȚóȚâ/ îȚ dušém șî _ ieȚim mă dušém la lúcu/ ši-i dušém
báȚca cu demîȚcát// da ie nu vidlé/ dă ári plítcâ de-ásteă// îș _ púni plítcâ/ ši-ș
îȚcaldá/ ši mîȚcá// că ie așá dimnáțâ nú mănîȚcâ// bătrínâ/ ș-nȚ/ ie mănîȚcá
tári pu¹țítél// dă Țcoáși de-amú... de-acú ié... o cađút la zăcáre cu tótuȚ/ da
noȚ Țócer¹ ne-ă _ făcút// ieȚ píste-o đí dȚorm// cu máma// noápte-ást-am
dornít/ la noápte-acásâ oȚ dormí// ș-apúj iarâ la máma oȚ dorní// píste-o
noápti// da de-amú _ nșevásta/ a lu Țómu/ a lu ómu/ a lu fráteli fuméji/ a
đíȚâ// đíși „ieȚ noáptea” đíși „ni dai boh ši moárâ”/ đíși „ieȚ ș-șiu vinovátâ/
ieȚ nu vreȚ”// nȚoi sîntém dócê// níme n-Ț păcătuí _ níic/ că máma o murít//
șineváj _ iȚ žinovát// dă ie-i nórá//

[Aceeși]

fașlém di toátı

iácată... çerlëshnê-am avút// an_șlert// varénii// am șlert//

[Cum ai fiert?]

cum ă_șlert-o?! ă... am scos símbūra/ an_scos símbura/ ș-am presurát/
am presurát cu sáhăr// ăeástă... az// ámū_sára// da míne diminegátă/ am pus în
_șaúni/ ș-an_șlert-o// an_șlert-o pân_je s-o-ndesít// nú di undi?!// de-am_je
s-o-ndesít// de-am_je s-o-ndesít/ de-amú iē-i... iē neágrı/ mai [r] mai neágrâ//
[ε] cînt_je și báláii/ je rózova/ da așee de-amú je-i... s-o nlegrıt// nú! iét_ı ca
cînd așá sã s-fâși// da ieu nu știu/ ió_n-am_ facút// pi deézit/ așá kiș o
kicătúrâ// dac_kicătúr-așee șđ di/ ș-apúı... nu sâ dă// di pi úngii// ș-apú-ı
gáta// așee-ı tári deásâ// cá_ıo n-am vrut așá deásâ s-șíbâ și/ oņ_kic mai
rárá// și-m_băns// in_litróvı//

[Așa fierbinte?]

așá șlerbinti// așá řlšerbi/ acólo řlšerbi/ da aıřsa... nab_rlšec/ inčarc/ cu
língura// și... crișca și/ řvřrtım/ și_ıeste// ř_přepinı/ și pãtlãžlėli/ řã kipřerı
ř_ı/ saláturı fașlém řı/ fașlém de toát/ curlėku nıoi ăl_ı punlém ř... castrúli/
al murám// n-al_ı... řvřrtřesc/ nu/ nu// dă ăl murám/ scrijãli punlém// diņ_ı
scrijãli fașlém... gálúș/

[Cum ıl pui „scrijãle”?]

nú! scrijãle/ curlėku/ dácã-ı așála/ și iı taıem șleápca// áltı núma
șıocánu ř scıot// da ieu nú vřeu// da așel grıos nu pos_fáșē... cá [ε] la nıoi
gálúșile s-fac așá mittlėli// nú marı// ıa! iı-am fıost_ı ierı lã... fıșıór.../ nı!
ș-acólō_facút galúși// dak_ıelı i-așá_ıa! márı// așá_ıe_ıa! gálúșile// da
áltıli fac kar așá pi ũ_list// cum_ıi listu... așá¹³// așá fac// nu! noi la nıoi
nú/ la noi mittlėli așá_ıa! galúșile// ruķ... listu// cum řı pári-așá// ca cînt_ı...
cútı řıbã mai luņg// ș-apúı ăl řușlėștı ıl faș// inđıoi pi_ııřsa/ ăl řușlėștı/ ș-ăl
řușlėștı și iel sã_vıni... așá cum culıoco-l faș// așá... gálúșca sı polucėștı//
acıole_ı-astupát/ da acólo nãnéıt// sı dúșı//

¹³ Gest: cât este mărimea palmei.

[Ce înseamnă „nănet”?]

nu! nan¹ét/ a¹iásta ucraín¹éşti [!] şi nu cúri de-acólo// şi nu cúri de-acólo/
níc// aşá al pui// şi ie nu sí disfáşi/ da dac _{kar} _ĩ... vre¹i şi nu să desfácâ/ ím _{mat¹eriálu} şel de-l faş/ _{úouâ} striş// íel ş-apú¹i _{úouă}... al stríže/

[Din ce îl faci?]

r¹is/ íntí¹i pását// da amú nu// ris/ ş¹ĩ síni l¹iub¹éşte cu ş¹olán/ síni l¹iub¹éşti
cu sálă// _{úot}/ cu sálá íél¹ĩ-ş... cum/ mai _{m¹oi}// da cū ş¹olán... s-mai v¹irtóási//
nu! síni cum l¹iubéşte// aşá faş// sála _{úo} tai mărunt¹ál// ş-o pui _{cut¹} pí _{scovoróádâ}// ş-ó... _{cut¹} s¹ _{tokéşti}// ş-apú¹i o dă¹ _{inçólo}// rísu ál sp¹iel¹
giniş¹ór/ ş-apú-¹i pui... de-aísta...// sálá de-ásta/ íi pui/ prajálá faş/ cū _{ş¹ápâ}/
cū... de-amú... cîn _{tokéş} _{sála}/ da íet rãmíne... _{úuşóare}// cu _{uşóare} di
şéja// faş prajálá/

[Da' nu ai terminat cu „scrijelele”.]

íe¹u tau.../ íe¹u şocánu n-ál se_{úot}// íe¹u... tau núma... aşá _{ie} _{ia}!// cári-¹i
mai [r] mai sup¹íri/ şi mai _{moáli}// aş¹éla... ál tau/ ş-ál se_{úot} aşé¹é_{ia}!// dacă-¹i
de-amú _{inçólo} v¹irt_{úos}/ aşá ca cînt _{creţ_{úos}}// íet de-amú... nu s-a poluc¹ís// ía!
núma aşé¹li-s búni// íe¹u di vîndút nu fac nişodátâ/ da núma pîntru míni/ da
pîntru míni íe¹u căt cári-¹i mai bún// da di¹m curíék_o-ă¹ísta de-amó... pin/ pin
^t/kórcâ/ pi¹ _{kórcâ}/ ş-apú¹i al s¹ăr/ şi o¹ _{kic} di mórcoş acólo ş¹ápâ/ ş-ál
mormînt¹és _{cut¹}/ ş-pu¹ _ĩ... castrúli/ ş¹ _{mur¹é¹z}//

[Aceeşi]

[Date despre subiect]

[Ai început să spui de „ghidul” Roman.]

à _{di} ^d/gídu román!... íé¹ _{di¹} _{şcoálâ}/ íel mit¹elú¹ _é/d¹ídu ş¹éla// pi _{língâ} _{dí¹psu} m¹erz¹íém.../ da íel ímbrácát ím _{màntá}// ş-ap _{cu} scumán// şti¹?
tójé şe-¹i?¹⁴ _{dĩ} _{línâ}/ _{dĩ} .. / _{gídu} román.../ „cî¹ an¹ a¹i?” da íet/ sta _{gídu} ş¹éla
dí¹ş¹i... „dac-ă¹i numărá cî¹ _{stíélĩ} _{ş¹er¹}/ íi şti¹ cî¹ an¹ am”// aşá şi ío pí...

[Dumneata câ¹i ani ai?]

da cí¹i gîndí¹ a¹i?!

¹⁴ Se adresează anchetatorilor.

[Șaptezeci.]

șî uópt// nu-s sãnãtoásî/ tárê _côárli mã dUor// da// dóúđîștrîi dî-an¹ la
fîerm – am mulz _vãșili// písti váli// încólo șî-napUóî/ încólo șî-napóî/ încólo
șî-napóî/ di trii Uorî// ș-ápu nu núma acólo/ da nîe dușlé pi diálu vára// nu
îará cãrúțã/ nu îará mașínã/ nu iarã dupã voínã níçã// pi j^Uos// cū _scáUunu-ŋ
_skinári/ ș-cu gãleáta pi mîná// ș-cu bitónu pi áltã mîná// încólo// da napUóî
vinlé um _bindîúç șî _loã láptili/ da nUoi iar pi j^Uos vinléem//

[Ce aveai pe mânã?]

bitónu// di turnát láptili... nu știu cum// nu știu cum moldovniéști...

[Cum te cheamã?]

pi míni? máșã//

[Și familia?]

mihãliéŋ^{CO}// a lu bãrbátu//

[Și dupã familia pãrinților?]

a lu dobrîțã// aista n-ii fraát¹⁵// aista n-ii frátii// númai noi dUoi ã _
rãmas// ã _fos _șîșm/ șî _núma noi doi aŋ _rãmas// cã máma o đis „mãșã nú
ti mînié pi _míșã/ cî núma voi dUoi rãmînéț¹⁶//

[Cãtã școalã ai fãcut?]

trii clásur¹ moldovneásçii// ierã griéu.../ noi ìerãm șîșm/ pãrintile cu-o
mîná/ din [k] la pãtrüsprêșe o fost... la bãtãliie/ mína ìerã/ dak _ie nu p^Utlé níçã//

[Omul matale...]

Uușis// la bataliie// amú lã [k] îm _pãtruđãș... șî pãtru//

[Era tot „moldovan”?]

moldován// di dóuãđã _șî trii de-an¹ ã _rãmas//

[Copii aveți?]

dUoi// în drum// cãsã n-am avút/ an _trãit la soácra// soácra nu m-o
țînútu/ c-avlé-ŋc-o doçcî// șî _soácra o murít îm _pãtruđãșUòpt/ da ieu cu
pãrintili mîeu n-am fãcút cãsã// aŋ _stat la fîirmã ș.../ n-am fãcút cãsã// cu
bUóii/ ș-cu bindîúhu dac _știț șî îi bindîúh?// nu știț?

[Nu!]

¹⁵ Se referã la informatorul Dobrița Mihail Ivanovici.

¹⁶ Plãnge.

cár// fir dī.../ núma aşá pátru bíléři-ŋ   crúři/ ř-cără iará// s-kemá
bindiúh// car//

[Cu câte roți?]

cu   pátru... da/ ř-ŋj'ugá b óii/ ř-ařternléem  o v erléetc / ř-aduřléem lút/
ř-aduřléem k tr / ř ia! n -  facút  asut c-ařléi e//

[Da' carul care era? Avea margine?]

n    iar // n  ier / núma druř ař  ler / ř-ař / punléem ař  oŋ   kic ř or
ař // bindiúh iar // ii ř ř  bindiúh//

[Și dacă era ři cu margini, cum se chema?]

 i! d- p  aiřléia i   arut  cu [r] că... mai m ri/ cu řléla// d-ap   nu iar 
după vojn // io-ŋ   řind  ř ...  nu de an / n -am pornit  s-ařlée/ n -o dat
colh ozu// acol-o b c ř c   l cu řléla.../ ř io n -am facút  s ř //

[De ce vă zice „moc ni”?]

m oc ni//

[De ce  i zice ař ?]

ař  ni porlecl esc

[Cine?]

ař  io    ap c t/ ař  i   ap c   di la b tr n // ř-ař ř.../ n-am auřit di  
n c / da núma ř v i/ ni duřléem iŋc lo di v li//    ř ntr / s-k m / ř ntr  ac lo
la n oi/ „ ac-  vinit moc ni”//

[Ei vorbeau într-un fel ři dumneavoastră altfel?]

n ! tot ař / tot tu t je moldov en  iar  ř  tu / ř  ucraien... ř-cu ucraien/
cum la n oi aiř a/ ři iei tot ař / da ni ř ř i e m oc ni// da de-am -ŋcol 
iŋspre b h ař ia.../ r ski cut oc//... copk i iar m ař / ř  ni ř ř i e... „e! aiř ia
m oc ni o vinit c    p řle g lb n”// da cum/ unde-o v řut iii p ncili n   
řt //

m řa mih li erco

[78 de ani]

zburătŭóri

[De „zburător” ai auzit?]

de zburătŭóri?! cîț vrēi sînt amú// zburătŭóri amú iij ĩncî-s mai mult
dicît cîț o fŭost//

[Umblă prin pod.]

îmblă p-îndi vrēi// ș-pin harmáne/ ș-pîn... piŋ_cîș/ ș-pim_poiét/ ș-pî_undē vrēi// cînd am fŭost mícâ/ n-am _î.../ zburătŭóri _îștia/ n-am [k] auzîam/ da đîsé cî... ŭo priș zburatŭóri// da șe-î așéä zburatŭóri?! ĩo nu ĩ-am vađút// ĩo-ă _îmblát dōuâđă_șî trii de-anĭ la vâș/ pístî _váli// șî_đî și noăpte vinlém ș.../ cîⁿ _noi vinlém di la deat la mutz _vára// ĩarâ poăti... dōuâsprēși.../ ŭor vo úsprēși.../ oăre// da ĩo vinlém.../ n-âm vađút pi _nîmi/ píst(î_váli// nú ĩi s-o-ntîmplát pi níme//

[Da' lupi ai văzut?]

luk?! n-âm vađút níș lúk fumléijilŭor!// n-am vađút níș... oăminĭ rĭăi/ níș cîⁿ// níș motŭós/ mai đîșlé c-acolé nu știu úndi ĩesă noăpțea ĩnaĭnti/ ĩo n-âm vađút// nŭ _lu máma mĭe ĩ-o ĩeștĭ// máma meă o fost ĩ... ŭócerdĭe/ ĩarâ griéu/ de-ă... tiérfelŭor// nu! ș-auđá câ _ĭag-o-adús/ la láuc-acólo/ o adús// ș-sâ dușlé dicusárâ/ și iij turcuié toătâ noăpțea vindiié/ acoló// p-îndi vîndiĭé/ pi undē-ascundlé.../ aiăsta o fŭost... ĩnĭĭantea lu voĭnáuă// de-amŭ-ascundlé// matĭeria/ ascundlé tŭót// ș-máma vinlé// ĩarâ... dōuâsprēși/ oăre// ș-acólea la práuloču ĩĭsta.../ uŋ _cĭnĭe nu-ĭ da drúmu ș/ ș-treácĭ-ŋ-coăși// da ĩe o cumparát ŭ_ŭogelăș diétki// di copkĭi// mititlél așá// ō_ŭogál// șî di-amú ĩă așá o strigát// ș-cu ŭogálu șléla da// ș-cu ŭogálu da// ĩă de-amú nóuâ nĭ-o spus// ș nu s-p^utĭé [k]// da ĩel sĭ vĭrá/ da nu-ĭ fașlé níci// da s-vără/ s-vĭrá/ s-vĭrá// ș-ápúĭ... iij ĩ-o vinĭt ĩ [ε]/ nú! ĩ-o vinĭt ĩŋ _cap/ da s-o-adús amĭnti cĭ mĕma ĩeĭ ĩ-o đĭs// „dizbrác-ti mai rá^bde șĭ-ntoársi pi _duos”// cŭófta cŭ...// șĭ ĩe s-o dizbrácát/ ș-o-ntŭórs pi dŭos/ ș-s-o luĭnát//... s-o luĭnát/ n-o mai vađút níci mai mult// dà_ĭeŭ... acoló la flĕrmâ// dimineăță...// m-an_dus// cĭ noi ne _dĭém... la pátru oăre// purtám demĭncát/ ŭor _șĭ/ ŭ_șĕas/ trĭeșlé// ș-ápúĭ... la șásă ne punlém la muls// vĭăd/ aŭúd//... câ hodorožlésc/ vĭăd

luńina/ acóló apróape// ştıŭ carárae// ştıŭ drúmu// ş-nu păpădlésc ieu difíelí
acólo// ió difíelí nu păpădlésc acólo//

da nu mi-erá drúmu ísta-ŋcâ// drúmu ísta nu iará// ŋcâ iará drúmu şal
stáriŭ// acólo... iará... [ε] la nŭoŭ iará/ ō. şúrâ/ şí iará ũn[u] _míşă// lucrá/ iŭi
noáptea// la vac/ corlăţă/ duşlé/ ió „şúrâ! şúrâ!// míşâ! míşâ!” aúd câ huiésc/
ş-văd luńinâ/ da nu păpădlésc ŋcóló// nú păpădlésc// da ió ierám... în halát//
còthózníc// ieu ş-mă dizbrác/ máma me n-o spus// mă dizbrác// şî-ntŭórc pi
dŭos.../ cărărăe... ió pi _carárae/ da mă-ŋvîrtlésc pi ŭoc// pi loc/ pi loc/ pi loc/
pi loc// am _asadát/ m-ă _zámorít/ de-am-ă _stat difíelí// nu ma po _dúşi//
dac _m-an _dizbracát/ s-o luńinát// am vađút şî/ ş-sarăiu/ ă _vađút şî...
drúmu/ ş-m-an _dus/ de-amŭ _fuméiili mulžlé// da ió tot mă-ŋvîrtlésc//
aeásta... în _tráiu miŭe o fŭost/ da mai mul _ńicâ n-ám vađút//

[Aceeşi]

an_cŭopt núma diŋ_grîŭ

ieu an_cŭopt núma diŋ_grîŭ// de-amú ió ă _fŭost.../ hàţeăicâ ŭor cum/
da máma... punlé/ oŋ _kig _di papşŭóŭ/ o ŭopărié/ ş-apúŭ iŭ punlé... dí _
sacárâ/ di grî/ ş-kít-aşéa/ aŭáz _di grîŭ nŭóŭ o lăsám şí _ie sâ rídícâ// da aşé
máma núma o frămîntá// piŋ _covátâ o lo¹⁷/ şí _mîŋli sâ udá/ şliópa! şliópa!
şliópa! şliópa/ ş-pi lopátâ _ş-ŋ _cutiórí// câ ie cu di sacárâ iará// şí _
blişclé.../ ş-bŭn/ mai búnâ iará aŭásta-i/ cum// ie băláŭ şî-i búnâ// a şi păcát//
da aşéŭ mai săŭoásâ/ mai săŭoásâ// ş-ŭámni mai puŋstléŭ punlé di ráznîŭ//
nú-l durlé pécina/ nú-l durlé... ínima/ nú-l durlé níe// dă amú mătŭcâ
nişcacúm n-om avlé¹⁸// bání nu ne dăŭ/ ne-o dat lún-aşéa/ am dotorít/ ş
i-am primít/ şí _i-an _dat înapóŭ/

[Aceeşi]

¹⁷ Bate din palme imitând frământatul aluatului.

¹⁸ Se referă la secetă.

bătălije

a neș parintî-n hermăniia Țo fȚost// pi juos/ i-o mînat// iel cu-o mîna//
șî bătrîn// pi juos// i-o mînat pără-n ghermăniia// șî noi n-ăștiuț// di dîșu/
io nu știu/ vo doi ăni/ mai gîni n-am știuț// ș-o vinîț// poati v-a-și spus...
frățeli¹⁹// da pi-om frăti l-o bătut tări// neamtu// ș-o vinîț iel acasă/ după și
voinașă de-am-o trlecut// trii săptămînî o trăiț/ ș-o murîț// di șăptispreșe-anî/
nū i-o dat... hărtiili și ducă/ îș front// m bătălije// da iel s-o dus ș-o lîegăt
cālū-mî... îș pāduri/ ș-o-apriș hărtiili/ da iîi l-o priș/ ș-nū l-o ușis/ da l-o
batut tărî// șî zăraz noapte... iîi o fuțit așîiă/ da iîi pi dîșu de-amú... a
noștri i-o-apucăt/ și iel o [vi]nit/ și trii săptămînî o trăiț ș-o murîț// da iel
plînzîé/ și dîșîé „ē! mă prăpădîesc pîntru neamț/ mă prăpădîesc”// iel nu
vre vop[șe] și-i asculte// nū vreie și-i asculti// difîél// ăl dușîé la Țocopăr/
da iel nu vre șî... sâpe/ nișodată cu lopata nu vre și dăie// híreș crîedêț di
cuvînt/ híriș afarî dîșé câ s-dușé// dă aîsta/ șî măi mări dicîț aîsta/ ășela...
Țușis iî/ iel tójă// da iel dîș „vâni/ da lucrîdă vâni”// da iel dîșî/ „da io nu
lî-oî lucră-le niș o dîuă// niș o minútă nu trebu”// niș acólea nu i-o-ascultăt/
niș acólo.../

[Și femei, fete au luat în Germania?]

șî fîeti/ șî fumîéi... o/ o fumîéi o fȚost fir di simiá/ no-avut niș
hazeáin/ niș copkîi/ da o fȚost... rîșculuțîț dac știț cum// știț? părinți o fȚost
rîșculuțîț/ șî părinți o murîț di hólod/ da ie o râmás// ș-pi dîșsa o loát-o/ șî
ia de-am primăvăr-aiăștu-o murîț// dî nouă și șăsă di anî// șî ie o fȚost
trîi aî acólo//

[V-a povestit? Le-a fost greu?]

deodată le-o fost griēu/ ș-apú dac-o întrát a noștri.../ a noștri căre tót
sîntém a noștri// d-ăpși?!²⁰ așá... ș-apú lî-o-nșepút a da dimîncăt/ da așá li da
ce [= zicea] câ nūma niști... briúcvî// așá nū șî niști sfîécli/ niști frúndă or
și// și... iî puné la lúcru/ și-i bătîé/ da mult nu s-o-ntȚors înapȚoi/ mult//
mult nu s-o-ntȚors// i-o dat/ ní spuné părinteli neș/ câ i-o dat într-om

¹⁹ Vezi nota 15.

²⁰ Întrebarea ei retorică este răspuns la răsul anchetatorului.

p^uodvál/ și li-o dat f^uoc cū/ s^u t^ocu// o árs.../ ma^halién¹/ pi ^uli^t-a^sée/ pi
^uúl^ta ^čejaláltá// a ^{ne}u fráte/ a dói^lea fráte.../ [ε] cîn^d li-o... Întrát a nóstri
acoló ^ĩhermánia// ⁱⁱ s-o dus/ ș-o băút ^žin/ o găsít... ^ĩ... pohrébur¹// și s-o
^uotrăyít/ și mähălēanu di pi ^uli^t-a^sée tójă/

[A pus otravă?]

o pus otrávâ ^ĩžin//

[Aceeși]

răsculácⁿle

[Cum s-a întâmplat cu „răsculăcitul”?]

da c^um s^a-ntîmplá! ^ĩnumará dⁱ di ^ši?! di b^ogát ^ĩnumără// și luá ^žitili/
^šle lu^uá kíta/ ^šle lu^uá... ^š-av^lé// cosárcⁱ/ c^árú^tá/ majárá/ kítá// b^uóⁱ/
^š-av^lé// on^u diádi-a ^{ne}u av^lé... vo pátru c^ai acól^o/ r^lái^u r^lái/ n^áná^šu// ș-o cásá/
tukilátá// ^{iel} ^lerá cum... cum mi^šá moldovnlé^šti²¹? la ^o... diádi ^lerám.../ ^{ieu}
v-oⁱ sp^unⁱ a^šá/ da voⁱ cⁱ ^šti^t ^š-amíntre^lea// ^{im} ^{pr}ímá// ^š-ál c^át! ^{pi} diádi-su
^šála/ ^{si}-ⁱ r^{ám}í^{je} cása// níca v^{án}ia// gú^dea²¹/ n^áná^šu v^{án}ia²²// acól^o undi cubⁱ
trăⁱé^šti// da ^{iel}... ^{ce} n^áná^šu ^{iar}á?!// avé și ^{iel}... m^ásurá ^uócu// ^{im}p^ár^tá
^uócu// dⁱ... ^{id}ác/ di idác// ^{iel} nu ^{iar}á bogát/ da ^{fin}íá acól^o/ b^{aj}é^ti/ și ^{de}-amú
g^ídu ^šála-l ^{fin}é...// ní^šti b^uóⁱ tatú^{ne}a ^đí^še c^a le^šíná^t acól^o/ ^š pátru c^áiⁱ^šó^r¹/
da cása r^lái/ r^lái// ^uókurli a^šá ^{ia}!²³ di marⁱ ^{iar}á// a^šá// da feréstrele a^šá ^{ia}! ^{ia}!
li-o luát t^uót/ și canápcⁱ/ ^š-scáun^le/ ^š ^{put}in¹ cu br^{ín}dá/ di ^uóⁱ ^š/ cⁱ ^uoⁱ
av^lé// ^{ia}gá ^ši f^áš^le atú^ša cⁱⁿ f^áš^e răsculácⁿle ^š¹// ^{ti}ér^fi dac^a g^áš^á/ ^š-ápi li du^še
și li vindⁱé// ^ĩ luá ^ši-ⁱ du^šé/ ^š ^vind^lé ⁱⁿ ti ^{ner} ^ši// ⁱⁿ ti ^{ner} ^še!// da/ n^íb^a
și n-áⁱbⁱ ^uómu//

[Pe oameni îi ducea?]

^ĩ-o d^us.../ ^ĩ-o dus/ pi n^áná^šu ^š-^{pi} n^áná^ša ^ĩ-o dus/ ^áš^á-ⁱ?²⁴ ^ĩ-o dus// nu
^šti^u undi-ntr-o p^ádú^ri/ ^{iar}na// undi?²⁴ nú n^áná^ša n-o f^uost ^ĩ ^áhan^gél²⁵/

²¹ Se adresează fratelui ei, care asistă la înregistrare.

²² Răspunde unei întrebări puse de fratele ei, informatorul Dobrița Mihail Ivanovici.

²³ Gest.

²⁴ Vezi nota 21.

²⁵ Regiunea Arhanghelsk.

nănaşa o f̣lost... cū c̣okii/ da acólo ierá cásli śléleă... fir di feṛléstriē/ îm c̣
 păduri śléiă c̣iă// cî de-amú... părinteli o f̣lost śí i-o-adús// ịi o f̣lost
 acácova²⁶/ ịc̣oáşi nu ştiū úndi// după c̣s-o vinit dịm... de-acóto/ ịo de-atíta
 nu ştiū// da ịi astupá cu tịérfi c̣firịestrịi ịárna/ taịé ḷémni/ fạśié f̣úocu//
 sâ-ŋcāl [k] ş-apú ị o vinit bádeă cóleă// ŋị minti²⁷ â?// şí i-o [k] l-o ascúps
 tatúniă/ ş-apú ị... s-o dus tatúniă śí c̣i-o-adús// dim c̣ pădure// ịi duśié pi
 oámini/ ịi duśié// pi ṭúoŋ ịi duśié//

[Aceeşi]

di hajálâ ştiū

[Ce obiceiuri erau la Crăciun, la Anul Nou?]

îmblá cu colíndâ// tatúniă ştiie colíndâ moldovniéşti// mülti// śí c̣hajé/
 śí... ştiū cū c̣hăiála? la vasíle// la sfintu vasíle//la voi nu-i?//

[Este altfel. Ştii vreo colindă?]

aşa c̣ut¹// dī hajálâ ştiū/

[Cum era?]

cum ierá!?... śịc̣ás v-o ị spúni//

scóalâ sfintu vásíle//

câ nu-i vrémeă di dorít/

da-i vrémeă... la tîmp di ịịşít//

s-o sculát bádeă j̣úoị dimineátâ/

la ịicóane s-o [ε] s-o spălát/

la ịicóani s-o-ŋkinát

la tîmple-a plecát//

brázdâ neágr-o răsturnát/

grîu róşu-o sãmănát/

ăd c̣băiéz //

da baiéŋi „hâ c̣â”

²⁶ Nume topic: Oceakov.

²⁷ Vezi nota 21.

tu n-ai ap^lcát?²⁸ ai apcát c^utí?²⁸ [!]

„hai bádi”/ cum?...²⁹

[Vreo colindă știi?]

sfintu vasíle s-o spălát

la licoáne s-o-^lkinát/

pi márgu s-o aru^lcát/

la tímplu-a pl^lecát//

gr^lu [= grâu] ș-brázdâ neágr-o rástur^lat/

gr^lu róșu-o s^lamánát//

[Și colindele cum erau?]

la colindát...

[Mergeau și fete și băieți?]

ș^l c^l f^létí/ báiet^l ș^l c^l uámen^l s-duš^lie la colindát/ sá^lra c^l s-grámăd^lé/
colindá/ mîncá/ ^lkiná/ pristabl^lé/

[La Sfântul Vasile sau la Crăciun?]

la crăși^lun colindá/ da la sfintu vasíle haié.../ flac^lji/ vin^lé gr^loș/ la
fer^lastră sára-ș// túngá ie-^l/ lúngá// ș-apú^l cum? la sfintu vasíle cum đíșé?

„gr^lu róșu-o c^l s^lamánát”/... éaca... tătúnea toáte le știé// da ie^l.../ cí la
noi nu fac níci//

[Colinda o știi?]

sc^lulát/ sc^lulát oámin^l b^lun^l c^lio³⁰/

că va vi^lu oáspe^let bun^l//

oásp^lit bun^l/ ș^l colindáatò^lr^l

maró!...

cu fló^lrli-ndál^lbe//

noi p^lí d^lumnađ^lă^lu ál^l p^lurtă^lam//

d^lumnăđ^lă^l-ú^lí m^lítítíél^l c^lí

márò-^l!.../ cu fló^lrli-ndál^l[be]//

m^lítítíél^l ș^lí-^lř^lăș^lă^lđ^lă^llu đ^líc//

făș^lí álbâ di mătásă//

²⁸ Vezi nota 21.

²⁹ Se schimbă banda și continuă relatarea după o scurtă pauză.

³⁰ Textul este însoțit de melodie.

màró-ì! cū flórli-n dāl// [ε]
 cu kitíi di scun̄kíi
 máro-ì! cu flórli-n dāl[be]...
 cu cãmîéșî di bozomîntū/
 măro-ì cū flórli-n dal^b/
 pi la poáli/ tot paroáli
 máro-ì cu... flórli-ndá//
 cu mănîșca di fluorișléi di//
 brandușáli//
 máru-ì cu flórli-ndálbi//

șî mai dipárti bába nu știie// ni colindá tuoț// o firșît la náta// o întrát îñ
 cásâ// o pus la mäsâ// o pus mîncári/ o pus biéri/ o-ñkinát/ am mîncát// toátâ
 noapteä // äásta sára//

[Și nu spuneți și niște vorbe?]

așá „hadéț/ hadéț/ ne-om colindá-ne/ hadéț oñ colindá-uo pi máșca/
 hadéț pi... vléra// hadéț pî vasíle/ hadéț pi.../ ș-apúî iîi ttoț// s-grămădlé//
 colindá di rînd// ș-ăpúî intrá// la așál di pi úrmâ/ -ntrá-ñ cásâ// „undi/
 undi”/ „hadéț la míni”// spunlé/ îñkiná/

[Ce spunea?]

spuné șî dáie dumnăđău/ ș... trăiî/ șî ne-om împlărtî/ șî nle-nțăllezlém/
 șî ne dáie bojîca nóuâ/ píñe/ șî mîțăné lu toț//

[Aceeși]

SERBULOVKA
(raionul Elaneț, regiunea Nikolaev, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: VN

sátu sǎ numǎrǎ sǎrbuloȳca

[Ce știi despre istoria satului?]

ie nu cum iǎ așǎ ver vorbǎ pǎrínțǎ// cǎ... túrși cǎn... o zǎnimǎlǎt [ε]
t/ćeritóriu așǎsta/ și ieǎ a azúș pǎnǎ-m moldáviǎ// și de-acóto din [ε] dim
moldáviie s-o ivacu [k] o trecút ǎ... loǎ oámeni// [ε] s-o pǎrșilít încóășǎ// sǎ
rbu/ de cǎt... și sátu sǎ númerǎ/ sǎrbuloȳca// spuné c-așǎ... ó om o fost/ sǎ
rbu/ sǎrbu// sǎrbu// și ieǎ ó/ ieǎ o fóst zǎras mai [r] mai sǎnt sǎrbu// nu/ nu/
mai sǎnt/ da... dǎ ieștǎnerǎ// dǎ așéǎ bǎtrǎnǎ o [r] o murít// [...]

[Nu știți de unde au venit?]

nu/ nu/ nu știu/ nu vreu ǎl putǎiesc/ nu/ nu/ așǎ... i-auđám pǎ bǎtrǎni
cǎ.../ cǎn túrși ó... o fóst aǎșǎ și/ dim moldáva/ ieǎ diñcóășǎ diñspre
moldáviǎ/ o venít/ s-o pǎrșilít încóășǎ//

daníla boúnégro
șépđǎștrǎ [de ani]

scǎrtǎ [și] cutǎóriu

nu! cum la voi puu um bǎț/ ș-apóǎ pimprejúru lu blǎț/ scǎldǎesc// da la
noi scǎrtǎ// ǎ scǎrtǎ//

[Cum?]

vo treǎ métri dǎ látǎ/ și vo treǎ métri de nántǎ/ ș-ó-vǎrvuǎeștǎ/ dǎcǎ áre/
ári șine/ dǎcǎ cǎn nu ierǎ... a nóștri/ [ε] cum doámne sǎ mai đǎșǎ!// iarǎ
plǎoánca și/ cu plǎoánca ó-vǎlém/ amú plǎoánca nu [r] nu i și/ ploáǎ o ploáǎ
și...

[Nu se stricǎ?]

cam sǎ strícǎ// da disúpt puném așǎ druș/ și pi drúșǎ puné.../

[Partea de jos cum se numea?]

fúndu//

[Vatră se spunea?]

vátra aeásta la cuti¹or¹// la voi cuti¹or¹ sînt?¹

[Aici fiecare om își face „cutiorul”?]

nu! fi^uiecare om//

[Știi cum se face?]

la míne-^u c^uhne ^ș / i^est^t c^uti^ori^u//

[Dumneata l-ai făcut?]

nú^u n^u// nu știu i^eu/ i^u-așá i barabánu/ nu! că... bába cíte ^uópt kíte/ cíte șápte kíte/ [ε] mai ^ívírtítă/ ști^u še-^í ásta ^ívírtítă?¹ mai púne-^u c^uti^oare/ și c^oáși// aiísa un diádie de [ε] de-alu... fimé^ía ^a m^eie// ní l-o zídít// aiísa t^oj-o f^uos^t c^uti^or// aiísa únde-^í pátu// și noi dar l-a^u r^ozolít// ne-^ă făcút hrúbă// da amú o top^léne ne-am mai pus//

[Cum aduceți fânul acasă?]

cu carúța// i^o am cal/

[Cum puneți paiete ca să nu se răstoarne căruța?]

pú^u/ i^o am reș^tú^us/ or dáca íntelé^zeț i^o nu știu cum... pe moldoven^ească// reș^tú^us lí pun/ nădivăⁱesc// únu clădește/ da i^o arú^uc/ umbăⁱét [ε] clă^diéș^te/ și ^{al} dușém acás/ ^{al} rășkirám ^ș / la soáre să usú^că/ ș-apóⁱ ^{al} puném// grámádă//

[Cum sunt „reștúcile”? Pe ce le puneți?]

pi b^uórtă//

[Cum le puneți?]

de-a lú^ugu că^rú^utí// de-a lú^ugu că^rú^utí//

[Mai puneți unele în sus?]

nu! i^ele cum reș^tú^usile s-fac! i^u-așá dó^uă scíndur^í// ș-apóⁱ să báte.../ să báte i^ei așá²// plá^uncă/ ș-aiísa plá^uncă// la pírid^uóc și la zaplóc// ^ș / sâ nădivăⁱeste// pi p^hárt// și s-fáși mai nántă//

[De unde începeți să dați paiete din „scârtă”?]

i^u așá/ i^o-^í ^íșép di.../ la mí^uni i^es^ti c^írlíg/ ș-cu c^írlígu... zmulg/ d^ísus/ ^ș / pánă [r] pánă j^uos//

[Același]

¹ Dialectologii confirmă printr-un gest afirmativ.

² Gest: bate cu mâna în masă.

Îvălém casa

Înainte le-ŋvãlãm cu páie// dã// de-aiîsa pe ^uúlița noastră... vo dáo_ tríj
cãs/ dácã ierã cu çiripíã/ șí iar.../ da șele toat^t_cu páii// toat^l_cu páie//

[Știi cum se învelea o casã cu paie?]

da di șe nu știu!? de-amú ierãm Îsurát cîn Îvălém cása//

[Cum? De unde se începea?]

dĩ_jos// dintîi sã l^eegã kitós/ șî legãi gídóși/ ș-apói brãturⁱ [ε] o páieli
iéli sã [r] sã ^uúda// ș-cu fúrca.../ cu fúrca fãșéⁱ brãtur^eéle/ șî [ε] únu ierã
uom/ ș-al [k] coáda lúnghã// șî... âl da// da çutⁱ... [...]

[Da' grãul îl „îmblãtea”?]

noi ásta/ nu io nu fîu mínte/ [ε] așã pãrinteșe spuné câ.../ șî la noi aiîsa
Îharmán/ șî_ierã fãtãre/ fãcut șî/ âl rãșkirã gr^uu/ șî iácã n-o ieșít/ da io^u
v-oj arãtã-v-oi/ cot^uóc ierã// șî_hamã cálu/ or dáo pã [k] o pãrég^u di cai/ cu
cot^uócu// âl cotoșé/ [r] âl cotoșé/ cotoșé/... ș-apúi iei mai_intorșeu/ șî iãr âl
cotoșé/ cu cotócu/ cū... din [r] diŋ_ kãtrã/ șî cu zímț așã// fãcut// ierã șî...
gróap-așã/ néted//

[Nu era și un băț cu care „îmblãteau”?]

nu de-aiásta... așasta nu de-amú Încã mai naiînti o f^uost// i-așã c-om
bãț lungh// șî de la áltu mai scurtiș^uór// șî cu-o curã/ curã... de la bãtút/ șî
îmblãșiîu așã... [...]

[Îl vântura?]

șúru// cu șúru/

[VI] șúru fãcut di kéli/ di kéli fãcut

di kéli//

[VI] cu gã^uur^eéle/ niș așã// kélé dĩ nu_j_ di șe kéli/ matîncã... cred câ
diñ_î șevãi di... di vítã șevãi// ži^uál// kéli ^uuscãtã ierã/ cã ca lã bãrãbán// așã/
șî gãur^eéli fãcute/ da fãcute ierã așã fîn fãcute ierã// ș-apói sã... âl aniná de...
çevã di podéle/ or de-oŋ_ çirlíc/ șúru șela avé așã vo dáo métre în diamétru
mãtiŋcã// ș-apói_öl șerné/ îl_î gr^uu/ gr^uu/ grãunțãle// deasupra z-grãmãdé
șî/ [...]

[Când aducea znopii de la deal, cum îi „clădea” aici în „harman”??]

Î _ harmánu șéla ierá [...] potólóc iel nu-avé/ núma crișa// și măre și/
ș-acólo i clăde/ ș-apói cãmașínâ/ nu la fi^îecáre iără// mașínâ// j _ de-acólo dac
la únu/ d^uoi/ Î _ sat și/ cîn aj^îžé ócêrdiã/ iei sî sîmbrá iácătã/ az la tíni/ da
míne la míne/ da póimíne la áltu/ și _ cî aj^îžéi de-amú... molotárcã/ mașín-
așée o puné// și iácã snóki de-acólo lî [ε] î scoté/ și o mașíné/ dā-ηcólo... da
pleáva// pleáva o da// și o cladé pañ... deasúpra... pi vîr^f//

[Cine se „însâmbrea”??]

[VI] neámurle/ neám cu neámur^î mahaleán cu mahaleán cum!

mai tare neam cu neam// familie cu famíli^îe// fráte cu fráte/ sórã cu
sórã/ or sórã cu frátele/

[Câți oameni trebuiau să fie... ?]

mai mult/ mai mult năr^uód/ vo dóuđăș și^î trej/ vo dóođã _ și^î pătru/

[Ce făcea fiecare?]

dacã máre molotárcã/ ieu cîn^u mașína máre/ io de-amú ierám brihadír/
și pátruđăș _ și^î trii di oámen^î// și [ε] cîrta/ sã podeáscã/ și pájele sã trágã/ și
pleáva și trágã/ și gr^u și-l ubireáscã/ pátruđăș^î trii de oámin^î// lom mașínâ
máre//

[Cu mâna „mișca” mașina?]

cu tráctoru õ-vîrte//

[Mai demult?]

da mai îna^înte cū [r] cu cáii// [ε] cum [ε] sã numără iel// prívot//

[Cum?]

î-așá cálu merzé pi [r] pî.../ î _ ham [k] nu núma cã nu oη^u cal/ da vo
pátru cai/ iei îhãmát// îm^u privé/ și ierá vîrli/ [ε] nu iășá i privé/ ratúnd
așá/ și vîrl îñcõáșe/ și vîrl îñcõáșe/ îñcõáșe și-ηcõáșe// și îhãmá/ și cu cáii
î-așá/ da acólo ierá... luηg di... ca mína i-șá de gr^uos/ om^u val/ și... pe válu
șéla l-îvîrté/ și pîridaié la molotárcã// acólo ierá triboáçe ierá/ triboáçe/ și
îvîrté molotárca//

[Cu ce era legatã?]

cu pásur^î/ pas ierá de curá// di curá// â-șá o grõpã sãpá/ și pásu pi... pi
curá^u-așée... [...] pi o roátã de așá/ máre roátã// di s^îér// și õ-vîrté
molotárca//

[Ce este „polovnic”?]

polóvnic//

[VI] sâ păstrá într-însu ũfel di poját/ sâ păstrá pleáva// aşái... pleáva
acólo sâ ţine îm polóvnic? îm polóvnic/ pleáva//

[Acelaşi]

dumínica máre

[Duminica trecută ce sărbătoare a fost?]

dumínica máre/ tróia// dumínica máre//

[Ce se face?]

şe s-fâşi!/? fâşe demîncát/ şăđ/ nu lucréd nic ş/ áişa noi dájě fâşém
înaiînti/ ā ĩ símbăta o fâşém/ catím/ da dumínica...

[Ce faceţi?]

ş-plâşinti coşém/ şí perejoáşe coşém/ kítoroáze fâşém/ şi [r] şi avém
aş/ćéiă gătím// înaiînti mai gíni ierá/ că ierá... ş-hulém/ şí cîntám//

[„Chitoroagele” cum se fac?]

nū! cu kćoáre de pŕorc şí/ [!] di gălínă// da voi cum fâşet aşá?! aşá şí
fâşém//

[Noi nu facem de găină. Cum faceţi?]

fâşém// di cŭc^uóş/ ō... búne// tai^{cu}cóşu.../ tai^{cu}cóşu// al pîrlés ↓
biniş^uór/ ál m^uoi/ ál sp^eélⁱ// ál sérbⁱ păr cáde tot colánu di pi^uos// ş-s-o
răc^é/şít/ şíⁱ ai dat/ iĭ ũş^{cu}ustur^uói/ da colánu ĩⁿ ţálzer// şí l-ai dezvált/ şíⁱ
cutⁱ ĩ horodílnic// cîn ti duş şí lĭ iei/ da iéli şⁱád// ca kătra// ş-o butⁱélc^u şí/
ş-aŋ^ukinát/ ş-am mîncát/

[Se aduce cumva şi „frunzar”?]

dă// puném/ p^uoń//

[De unde te duci să iei „frunzarul”?]

di la noi dĩ ħarmán// ún^u ti duş! [...] ne duşém/ şí frîžém p^uoń/ şí
spîndurám piŋ^u căs la/... ũúşă/ pimprejúr/ că-i dumínica máre// ĩⁱ áltă
símbătă noi de-amú^uăl preberăám//

[De ce era bine să aduci „frunzar”??]

aşá trébă// aşá tre^b/ ş-adúş// îñ_cas/ cá iei iárbâ v^lérdi s-kámâ//

[Ce fel de „frunzari”??]

la noi i aşá p^uon cáre nu fac... poáme/ ^uot! la noi la ^uúliţâ/ únu di sêla
iéstî/ acátiî báláii// pe-a voástr-aşà//

veriméiņco zina

şápteđă_ş_tréi

cóconă

[Cum se cresc viermii de mătase?]

ţîné/ ţîném/ ţîné ašéja/ cum s-mai kámâ! şolcún/ şolcún// da şî fâšé/
mătásâ// mătásâ// io dájă núma ũ _an i-an _crescút// nu cum?! i-adúc aşá
mărunt^îăi/ mărunt^îăi// îñ_corópca i-adúc acólo o bôáge// iei ş-ap_cî_s-fac/
trébu tréi căđ de-ăiíša// şî îñ[pli] _cu p^uon// da iei sî găbără// ş-ap^uoi fac
uoŭ/ ş-înrâ acoló/ ş-ál zdăies _ da iei amú fac/ mătásâ// ş^uolc//

[După ce a făcut mătasea, cum faci?]

d-amú i... şólc-o făcút/ şî iel de-amú ni hod// iel iésâ// şî zboără// da
maţasa ie speţial^lino maşîncâ/ fac mătásâ// şolcovóz// nazîvâetţea//

[Mai demult făceau femeile acasă?]

nu/ nu/ fuméilî... pot acásă ş-toárcâ/ ş-împleteáscâ ş-ţásâ/ noi ásta
mătása o fáše hosudárşva// da/ o dúş/ o zdaiéştî/ cóconă/ s-kámâ// cóconă//

[Aceeşi]

zburăt^uor^l

[Ai auzit de „zburător”??]

păi grăiéc// cã _iésti zburăt^uor^l/ da nu l-ă_văđút [!]

[Da’ nici n-ai auzit?]

că la noi grăiéc aşá cã// dac-ai plîs pi m^uorţ/ iel a viní sâ te ia
zburătoriŭ// da nu l-ă_văđút/ m-o ferí_dumneđăŭ/ n-o murít ş-máma/ şî fráte/
ş tat_şî/ şî sórá/ după fráte aşá táre-am plîs/ şî plîņg şî ađ da/ právda io o dátă
l-ă_văđút// dă

[Cum?]

ie așa... acolo-η_cúhne/ de la pówar i soárle de-amú ierá ajiša// řjosát//
da io am plıs/ da iel cřò_vinıt la fereástă/ pi-on_cal cäläre lisii/ ři cın o
strigát „Zınă! io n-am cu ři mă-sınž/gę”// io m-ăspăriřét// dă l-am vađút// da
álři đic_că_zboară/ řhožác/ cu f^uoc/ ř-la voi i_așá?

[Da.]

ři io n-ă_vadžút/ da níje ní s-o slučıt// nú cu f^uoc/ nú cu níic// la
fereástă// [...] nu! prósto s-arátă lu ^uómu//

[Aceeși]

io m-am măřítát

[Mai demult fetele făceau vrăji la „Andrei”?]

nu! da// zvırlé bōtiř pisti... căsa [!]

[De ce?]

nū! io řtú/... zvırlé bōtic/ sⁱ đřířé řine l-a řa-lă/ or_řine l-a gășí// dac_
l-o gășít flăcău/ pe-așéęă ři s-a măřítá/ ř-apóř al řa/ ř-al puné suP_căp/ ř-př
řini-l řžiřá/ dup ař/céla ři-ř măřítá// așá đřířé// io d-éřteę n-ă_făcút//

[Cum te-ai măřitat?]

ē! ā_f^uos^t frumóasă/ n-am fost drăcu [...] iácăte³ io cum ā_fost//
de-amú ierám řiř anⁱ măřítátă/ după floare-așéř/ aéla-ř frăte-ńu/c-amú ierám
řiř anⁱ măřítátă// cın m-ă_znimăřit acolo//

[Aici se măřită fetele devreme?]

da řint că niř drăcu nu le ie/ ři iéř řřăđ pır_ři túrbă// la míne sóra așéř
mai măre-o rămás [!] da io m-am măřítát// ařás_căre-o murít// po rāzn-o
murít// po rāznomu// [...]

[Cum este obiceiul? Te-au cerut?]

la noř nu [r] nu řeu// sâ gășeřte fáta cu flăcă^u/ nu! de-amú ř plac únu
cu-álu/ ři ímblă cólo cıt/ cıt vor ieř orⁱ cum/ că_flăcă^u vra ř-sř-soáre//
spúni lu păřinři// „đřáđie! io vreu ř-mă_s^uór// ř-o ieř iácă pi řine”/ vıne cu
^uom/ cu stárořte/ cu kítă// la păřinři řei// sâ logodřesc/ ři ieř řřăđ la păřinři
řei/ pır_núnta// căⁿ_núnta de-amú vıni/ ři mă ieř/ ř-amú io la níři rāmın//

³ Arată o fotografie.

[Vine cu caii?]

buváí sŭm^t cālár^í/ vórniși íșteá/ da la noi í-apróápe noi an tră^íít/ o vinít pi j^uos// toț o vinít [!]/ noi pe-o ^uúliț-an tră^íít/ íel aîíș-o tră^íít/ úndi ío vâ spu^u// úndi a lu hále-aeásta⁴ fš^uóru// de-acólo-í nírlí/ da ío písti vo... șíș cás// vin ínapóí// víni pi j'os toț dúpă míni núnța toátă// à lúí// la noi/ o hulít acól / și m-o loat pi míni la dîș// da sár-o vinít toátă núnța de-amú// toț cuscri// da a dóíja sáră cúscri íșteá încóto// la níreásâ de-amú// da perva sáră la níri// da amú hulésc amínterlea// nírlí la dîsu/ da níreása la dîsa// da ^ína^íínti nu așá// ína^íínti... toț s-íntorlocá// ^íntr-o sáră la așéíá/ da dòí sáră la așéíe...//

[Cine erau cuscrii?]

d-ápă^í íeșteá-s cúscri/ de-am paríntí ^ínei/ și paríntí lui ^ís cúscri// și cáre-a lui [ε] preglășít/ s-kemá amú sára la noi cúscri// la noi așá íerá// cúscri// dá/ la núnță// íerá pátruđăž di oámin^í/ or šindăș/ așéíe toț cúscri s-kámâ// a dóíe sáră noi ne-an du^s// de-amú noi cúscri sînt^éém// „šíí sánăt^uós cúscrule”/ „šíí sánăt^uós cúscru”// íácă cum//

[Și luni după nuntă?]

a dóíă đí de-amú du [ε] símbătă/ s-kámă sára o hulít la... níriásâ/ da dumínicâ de-amú la níri [ε] ș-apó la níriásâ// da lun^í de-amú toț acólo sâ pohnelésc// da ^áíșteá aîíša// dacá-í posléníe núnță/ íí cíčíí... și parínt/ i fac cărucán/ și puș și-í cíčíí//

[Nu se mascau?]

rázni rázni s-fác/ sí mîjás^c// și vrei// sâ rumin^íésc/ sâ crás^íás^c/ sí mûjás^c/ cu funínžinâ cu šévai//

[Fură găini?]

fură gâ^íín^í ^íșí/ tot císto// gâ^íín^í strîng// nú fúrâ/ strîng/ s^íle šerb/ ^íșí lí mánínc ^íșí/ [...]⁵ a núnța când/ atúša s-duc/ ș-o íeu pi dîsa// da íésti cá... s-o load^d di mínâ/ flacă^u cu fáta/ ș-s-o dus pi ^ícîtiór^í// s-kámâ// íágă cum!// nu! și-í íártâ paríntí/ ê-or fáçé/ íe de-amú n-áre-ncotró/ ^íe trep^s-sâ dúcâ de-am^c pi ^ícîtiór^í// ásta-í de-amú pozórna fátâ// da care-í mintíoásâ/ s-o logodít... așteáptâ logodeála l^uór//

[Aceeși]

⁴ Se referă la informatoarea Halina Ivanovna Lungu.

⁵ Se schimbă banda.

hólod

în dvátî¹ tréti h^uo^d [ε]... ǐ tréti¹ tréti h^uod io ǐu mínte// mãre hólod/
o fost// murié cokíi/ iǎ² şà prǎžéi/ a¹s³ s-o ũflát/ ş-alǝ o murít// ş-^uoámeni/
muré// ásta-n tréti¹ tréti h^uod// dá ǐ ... sóroc sedm^uói h^uod tój-o f^uost
hólod// líčno ió ã holoduít// ã fost ǐflátâ dárâ// io de-amú io sóroc sedmói
h^uod cu pérvi¹ cokíl îmblám gré/ şî trii đíle n-ám mîncát nic// [r] treǐ đíle
n-am mîncát níçâ// ş-apúi⁴ i s-o dus ^uómu ne^u niculǎi ca s-fac^{lâ}
promusúdá/ şî io gój am avút/ i-àn dát/ ş-o skimbát/ ş-o-adús maçúh dí
vátâ// di vátâ macúh// ş-am mîncát noi² cîti-o b¹icǎǐcǎ/ ş-apói de-amú o
pu¹şés gríu s-âmplé/ ş-frecám⁶ iǎ şá/ şî mîncám gríu di-aşéla// a³ş³ am
ajúş la gríu de-amú/ şî-l frecám/ şî vîrám ǐ şîn/ ş¹ viném acás şî rîşn¹ém/ şî
mîncám/ ş-pǎr la đíuâ¹ erǎ³ la deǎl//

[De ce?]

ǎ¹ furám// nū nu ierá vóie// ş-nu loam níçâ// ş-aǐasta s-kamá c-al
furám// ş-am furát/ am furát/ ş-am mai¹ ^uuscát/ ş¹ m-an dus la ríşniǐâ/ la
uámen¹/ mai h¹erút/ la ríşnít/ ş-am mers la ríşniǐâ/ am¹ facút cokíla// da/
acás-am facút cokílǎ//

[Singurǎ?]

da// niş la vraç/ niş nicǎrúie// máma de-amú coşé máma nişti Kibítí dǐ
fanín-aşéie// da io ói¹ oi¹ oi¹! ş-ã rodít o fátâ// aşá o fátǎlánǎ// cu ^uóki v¹erđ/
fáţa bǎláie/ dá¹ iò-s neǎgrâ/ da ^uómu ne^u đíşî „ista nu-i la míne/ ¹éşti de la
mahaleán/ la pavluşa” [!]/ şî ie cokíl-aşéie s-o rodít nércur¹/ ñtǎ áltǎ nércur¹
o murít// de-atíta că io cu đísa ş-ã¹lucrát o pob¹édǎ de [ε] şála/ flámíndǎ ş¹
tot/ da am polučít cokílǎ// da a¹ fos^t gríe^u//

[De ce se umflau oamenii?]

dac¹ n-ávem êe mîncǎ// níçâ oámen¹ n-áve êe mîncǎ// toátǎ đíuǎ¹ pi
deǎl sǎ duçé... s-le dǎi balandǎ// c¹ti-o dóuǒ polonís di... fǎnínǎ aşá şártǎ//
^uot// balandǎ// de gríu/ j¹ di pǎş^uói dǐ/ gríe^u/ gríe^u o fost/ gríe^u/ ǐ sóroc/
î¹ tréti [r] tréti/ óçen¹ i hólod mári// murié uámni na hodúm// i duşé la

⁶ Gest: îşi freacă palmele.

țințirím/ cu ver¹étca/ șî-î puné/ pî únu aîíša/ ș-únu-aîíša// așa-î intorlocá/ șî
li da țărínă deasúpra// șî-î fsió// iáca cum!

[Aceeși]

tot sat-o foz moldovién¹

[De unde au venit oamenii în sat?]

noi i-ntrebám// p-álde ma [k] părintâ nóștri/ p-álde máma// „mam₂ da
de un₂ s-o lo₂ át moldovéni? di un₂ noi₂ ne-a₂ lo₂át íștea moldov²én¹”// da
máma o đîs așá cã părintî l²ör spuné// cã o f²ost voíná-ŋcã.../ în dváțt¹
p¹érvîi h²öd// ș-o mǎrs o fr²önt/ cum meržé// s¹érbije [r] s¹érbijă/ s¹érbilján o
mǎrs// șî naz¹váli s¹érbuŋca/ nu! [ε] ierá moldovén¹ navérno dac₂ nazíváli
s¹érbuŋca// ²ot! nímă nu s-puátî dovăií de-amú yámni íca/ di un₂ noi₂ ne-ã
lua₂ moldovén¹ aîíș?! de-amú-mblát la voi₂ iŋcólo hórod/ șî tot/ moldovén¹/
da la noi... aîíša moldov¹én¹/ ș-ápu mai iésti licsándrouca⁷ acólo moldovén¹/
da voi₂ ceț în₂ kirovohrád⁸? tójă iiii sînt moldovén¹// așá nu! la noi₂ aîíș tót
sátu-o foz moldov¹én¹// la noi₂ o foz moldov²én¹/ cã oámni... vopșé nu știie
o slóvǎ rusăști// dá amú cút¹ s-o pirividít//

[Ai făcut școală moldovenească?]

moldovenească șcuálâ// șîș an¹// șîș an¹ moldoven¹éști// moldovenéști
ș-a₂ scris/ moldoven¹éști/ ș-ã șetít/ fsió// ș-apóí ne-o perévedít de-amú
rusăști//

[Cum se cheamă părțile satului?]

ni nu știú cum vǎ spuî ió vóuâ// cã Ja noi₂ ierá naiíntî pát^ru colhózur¹
aiș// [...]

[Ce nume mai sunt în sat? Familia Ceban este?]

čobánov iéști// čobánov// o f²ost// cã zǎraz nu-s s-o murít// nu! ș-ö
murít/ șí tatarí²ü/ o murít șî hîŋculí²ü/ o murít... di cári vreí// naród mult o
murít// múltî familîi o murít//

[Aceeși]

⁷ Numele popular al localității Alexandrovka.

⁸ Orașul Kirovograd.

ne-o mînat ĩ_hermáni¹a

de-amú ĩ_u sedm^uo_i clas/ ĩ_u sóroc pⁱérvîi noi am mîntuⁱt simiⁱlⁱé^tca/
șî voⁱná^ua o dat// ș-aiⁱș-o vinít ni^em^tî/ ĩ_u sóroc pⁱérvîi/ sóroc ftar^uo_i/ sóroc
trétii/ dvá^tîⁱ stoⁱ h^uod ne-o mînat ĩ_hermáni¹a// ș-acólo am f^uoz_u do_i anⁱ
jimătát^e_hermáni¹a//

[Cu ce v-a dus?]

cu póezdu ne-o dus// ni-ō dat ĩ povⁱésti/ șî ne-o dus ĩ_u eláne⁹ șî ni-ō...
comisi¹a ne-o f^uost/ șî ni-o_u otpravlít ĩ_uvoznisi⁹esc/ din voznisi⁹esc na [k] pⁱ
po [ε] vahóani... te^léáⁱcis di ži^táⁱ ne-o hruzít/ ș_une-o dus// ĩ_u brém^en⁹ am
mărs n^uo_i pátru dⁱli// ne-ō adús dintⁱ ĩ_u brémă^ș/ ș-apó_i de-acólo ne-o
rospredelit// ō baurán// șî ne-o dus ĩ_u brém^en/ noi am păpădít// de-acólo am
fost do con^tá// ĩ_u hór^od brémen.

[Ce ați lucrat acolo?]

io dintⁱ ĩ_u lucrát șásă lunⁱ/ ĩ_u lucrát lă drum/ ĩ acólo... rí^cca véd^er/ șî
zav^uod stroⁱé// șî p^rovidé... li [k] drum// drum dⁱ i^est^ea di p^uoizdurⁱ cáre
mahanⁱé^ti cáră// șî noi hruzeám ĩ_u škibi^uoⁿcă-m_u mahanⁱé^tile s^eleă/ șî li
descărcá/ ș-apóⁱ ne d^čam/ șî rășkirám cíte treⁱ fⁱé^te/ nu! cíte treⁱ// ș-ap^uo_i...
di iárnă ne-ō [k] o vinít báurⁱ/ ș-o luát cáre le-o trebuít/ la báurⁱ// da noi ĩ_u
rámás ĩ_u váhe^r// noi ne-am păpădít/ dintⁱ ĩ_u o loat cu kíca bálá^{je}// da ș-apó_i
de-amú noi ĩ_u rámás// cîn am rāmas noi ni-o dat la ō [k] făcút stolóhu máre
stológu// triⁱ níⁱ di... nar^uod sⁱ hránⁱé acólo/ rāznⁱĭ/ șí poliⁱés/ șí rús^ki/ șî
h^olánt/ șî frantúșki/ tuátă... tot_u čis [ε] t^uo^t acólo// [...] dā símbătă ne da
drúmu// ĩ mójna șî ne dušém p^ř sat/ na dva časá sã vením d-amú cárē la
poártă niem^t sã păpădé/ patrúⁱ haróš^e/ ni da drúmu/ ni spuné cîn na dva
časá „tu ș-te-nt^uórš”// mă dušém acóló_u la uⁿ gⁱd^uoc/ ĩel říné mahazín// șĭ...
ĩel o f^uost ĩ_u... vosemnátatⁱ ĩ_uod ĩn rusí¹a// řtiⁱé čutⁱ haróšⁱĭ/ mă hrani^e/ ni
da... di mĭncát/ di dintⁱ cîn ne-o adús ĩ_u brémen/ táre grⁱeu ne-o f^uost//
ĭncă nu ĩerám řhorodít/ oⁱ! da io c-om_u bájét... m-an_u dus la č/șerút kí^tá/ la
niem^t// [...] da noi ne-an_u dus la uⁿ gⁱd/ ș-ă_u řerút/ da báb-ašée ne-o dat

⁹ Nume topice.

kişcăţâi// iel o fost tójě-n rusíe/ şî ne-o popustít cū kişcăţâi// şî níje n-o
 dat cālţún/ túfli/ r^uóki/ camiěşe// noi ne-an dus voíná/ ne-an dus rupt// şî
 ne-o dat níi iar o poálâ// da pi noi cîn ne-o adús iără cîěşcâ pi noi mai
 mári// şî cîěsc-aşee nu ştiie că noi ne-an dus// ş-cîn am vinít cu poál-aşee
 di mórcoz/ j dī miéră/ uoi! da ie ne-o mai bătút/ pisti fătă// ş-apói o kemát
 poliţaiu đíşî „ie le previdéşte// rusás/ şî poliţaiu đíş cã v-a dúşe-m podvál/
 şî vã-ŋkide/ şî nu îtblát la şerút kítâ”// da noi an cãđút în ženúnk// „fáni/
 da noi mai mul no-am fãşî de-aiestea/ nú ne-om dúşe// prostiţi-ne”// şî ie ne-o
 prostít// [...] io mã rupⁱém na dva çasá// mã duşém la podrúha méie// ie trăie
 la o hazéaică/ iel ierá leóçic// [ε] la front ierá// da ş tîie ie dó^uospreşe vãs/
 p^uórş şî hazéaiştvo// şî ierá ũjtalíaneţ la đíşî/ ş-um poleác// ş-o poleácã /
 ş-a noástră rúscă fătă// ş-a noástră mulzé vãsile// di mîncát fãşé// da trăie
 deasupra// cîm merzé s-auđă la hazéaică mult// [...] şî uole-aşee m-o luat
 încól deasuprã na ftarói etál/ m-o hrănít/ n-o dat ũ^o r^uóki/ şî n-o vîrít-o
 încóaşea/ m-o lⁱegátá aşá pi disúp [!]/ sã nu vádă hazéaica// m-o pitricút đíşî
 „cîn î viní nádⁱe la noi/ iî viní pin cõrnî h^uot”// acólo ierá aşá crõvnic şti/
 tójã curát/ şî m-o adús/ ş-apói io de-amú ştiem/ ş-aşá îtblám// ş-aşá am fost
 doi anⁱ// ş-apói m-o luat pi míni î stolóva// î stolóva de-amú níje n-erá
 mai uş^uór// ni da de mîncát/ avém právo şî ni turnám/ şî mîncám de-amú
 tot fãşiem// stolóva máre/ da noi acólo/ io ierám... la vídaçe// trej vídãc
 ierá// nu! rúşke/ şî polⁱéşe// adiélno// lu aⁱşteãlanţ a dóia/ da cu niémî a
 trîia// mai bun fãşé// şî io ierám la a dóia/ fãşém catliete-acólo/ u piãtniţu da
 catliete/ da cíte-o catliátă şî/ b^uórş// or súpã acólo şe!// acólo n-erá mai
 uş^uór// cólo io de-amú/ mã isprãvlém/ ni puném şî mîncám/ nemétki/
 paióc// ne da/ da şî nu furⁱám// nⁱe dãi boh! dac-om furá/ ne-a^r zgonít/ or
 ne-ar şi-ŋkís// iará stróhu// ş-apói... io vópşe ierám/ ascultám/ ş-apói ne-o
 trimás într-õ/ símbătã ne-o trimás ũhazéain/ o vinít şî ne-o luat la... sapát
 cartoáfe// la strîs cartoáfe// da la đíş sãpã cu cãlu// ş-aşã.../ şî le-arúnçã/
 le-arúnçã/ da noi ã strîps// ne-ã şⁱert cartoáfe/ ne-o hrănít/ ş-aşá doi anⁱ am
 f^uost// kítâ poluçeam / î drésti hram în đî// şî o lítrã de suc// ni da// da iără
 trij níi şî suti di nãr^uód// bãietî nóştri ierá táre urít iî hrăné// da acólo cîn

î-o-adús pi ¹italiántî/ ia! ştiţ câ ieî o liepadát rúsi¹a// şî î-o adús ũ lăhăru
 nóstru/ şî î-o óphorodít/ şî iará pi díşî mai máre román¹// d^uoi román¹ iará/
¹onél únu// da nu şti¹é câ io ştių román¹éşte// nu! ş-um băiét^u de-a nóstru...
 váneş bră¹ileán [...] ¹⁰ s-o păpădít// şî iel dí¹é/şé/ io [ε] î-ă şpus câ io-s
 româncă// ş-ă-şepút a grăii/ da iel díşe „d-ap... um băiét iéstę moldován// de-a
 vóstru”// da io đic „d-ap^u úndi-î iél?”// câ iel díşî „míne iel... io v-oi adúşe-
 űoáşe la rabótă”// ş-ădăuđa nú l-o-adús di şe câ vahan¹étca s-o prăvlít/ şî
 l-o năduşít pi díşu cu... sibiűca// nu l-am mai văđút io pi băiétu séla//

[Când v-aţi întors?]

î^u sóroc piátî io m-ă^u înt^uórs// ũ^u úni mest [k] ũ^u lun-aiásta ¹¹//

[Tot cu „poiezdul”?]

ne-o-adús/ poi^u ne-o osvobodít americántî/ şî... noi o săptămínă/ trii
 kilómetri di la noi ierá... americántu/ şî nu ne puté/ nu ne lua// băiétî/ î-o
 otprăvlít t^uóţ bărbăt^uóii/ câ la noi hried [= cred] núma dósprăşe f¹éte
 ierá^m// ũ... î-o otprăvlít/ î-otprăvlít di dimineáţă// iî stroi¹é/ ş-î duşé// cín...
 îndesără iăr îi întorşé nap^uóii// dă um^u băiét a nóstru iará la hazęain/ şî viné/
 şî díşe „nád¹e! hai ço [r] cu míne/ câ hazęaino-a đis câ pi voi/ pi^u toţ î-or
 otprăvlí iű crimitórsca... aiásta péccă/ î-o nistóje/ dă pi voi aiíşa/ v-or
 nistóji”// da io đic „n^u vréu/ io únde podrúha méje şî io^u// oi murí/ oi murí
 cu díşa”// ş-aşá trii díle// ş-apóii a... vosemóho máia.../ î^u sóroc piátî h^uod/
 anádă iác ráz/ o vinít americántă/ dőo maşín¹/ ca bōbişli// rascrítî ş-o vinít/
 ş-o stat lingă... stolóva/ dă stolóva măre/ da noi ũ^u stat/ p-acólo câ iărám doi
 rúski/ bărbăt^uóii// şî ũ^u frantús ş-um bilgít/ şî noi dóspréşe f¹éte// acólo
 robotém// ş-apóii ierá şî comindántî/ şî póvaru cu fuméja şî... mulţ ierám//
 vidém póvariu ieşít/ cu mínile ridicáte aşá/ o ieşít comindátu// da noi ne-ă^u
 spări¹ét// rusăşti o-nşepút a grăii/ şî ne-ő^u şepút a-ntrebá// oi! ş-apóii ő-şepút
 dī^u liés/ da noi îm^u pădúre// dim^u pădúre-aşée scoté... voiénii/ niémţi// şî-î
 stroi¹é/ şî nu ştių úndi ieî î-o mînat/ şî^u vosem^oho pi noi ne-o^osfobodít//
 [...] ¹⁰ ş-apóii pe noi... ne-o provirít vrăcímeşă// dintîi ne-o adús^u î şí r^uóki şí
 túfle şî căméşe/ aşá^u... cantímă sâ năzāvăie nu! o cladócă aşá ia! pl^un-aşá/

¹⁰ Continuă în limba rusă.

¹¹ Se referă la data anchetei care s-a desfăşurat în luna iunie.

o cakítâ/ o pus/ și cíti dóyo ne sloboďǎ-ȋcóló șî/ ȋe-aliežém// di-ȋcaltát/
cǎm^íés/ coltún^í [!]/ Ŝruǒki/ șî ȋe-o-mbrăcát pi_ȋ toț/ ș-apó_ȋ ȋe-ō... o lúnâ noi
am f^uost// comisija ȋe-o fost// ș-apó_ȋ pȋ-o... a^í [ε] bǒlnaž iără fi_ȋéti/ ȋe-o
otpravlít de la noi/ ^uoi!// amú ș-am uítát// ș-apó_ȋ ȋe-o dat documéntur^í// po
oblast^íám// ȋe-o răzdilít// ș-apó_ȋ ȋe-o dat niámțu/ ísta... americánti ȋe-o dat
nouâ... î productâ// product _ȋ pi tri_ȋ đíli// ^uuscátâ// îȋ _ȋ crúpâ/ cúbișe și
cartoáfe uscate ȋe-o dat/ și cakiloáșe ȋe-o dat/ ší líȋgur^í ȋe-o dat și/ jíř ȋe-o
dat/ câ și ne otprăvleáscâ// ș-ȋe-ō po trídțát^í čelavéc/ și ȋe-o... pi mașín^í ȋe-o
hruzít/ și ȋe-o adús... îm_ȋ... la póezd// și ȋe-o hruzít pi póez/ și ȋe-o adús
îm_ȋ berlín// ș-acolé îm_ȋ berlín iără po sótniem/ și po oblast^íám/ și ȋe-o
otpravlít čeriz ríčcu élba// a^íša lā recáu-a^íšta/ ^íélba/ noi po sótniem ierám//
stroít// americánti ierá/ la cájda s^uótnia d^uói// și ne otprávlé lu rúski// da
lúȋc _ȋ p^uódu// de-acóló rúski... de-acóló múzica cîntá// de-acóló rúski vin^íé/
și... ni numără/ a^íște ne zdăi^é// [...] ș-apó_ȋ de-amú la rúski a^íša/ rúski
de-amú pi noi... ȋe-o otprávlít pȋ-acas^á / tóje po oblast^íám//

șelcunóva nadéjđia simionóvna
șápteďǎ_și_d^uoi [de ani]

cínipâ

a^íș o f^uost cínipâ lūȋȋ// o mu^íem/ a^íș colhózu sâ zănimăi^é cu cínipâ//
[Mai demult...]

da cîn máma o f^uost/ a^íș sǎmǎná cîti-un_ȋ kicūș^uor// și cájde-a lui ^ííša
ierá p^uot/ dupǎ p^uod _ȋ ierá ápâ// ș-acóló máma cu carúța o dušé/ și nu-o
kíșé cájđi/ snóki l^uor i puné ĩ_ȋ ap-ašéiǎ// i^é sǎdu^é / or cum s-kámâ?[!]/ sâ
mu^íé// ș-apó_ȋ o scot^íiem/ șî o ^uuscá máma/ ș-apó_ȋ cu bătătoáre o băté/ ôh! [!]
și t^uoršés// [ε] țásǎ i^é de i^éșteǎ t^uolíșe// ver^ít^éce [!] i^o ã [ε] trǎ^ít/

[Știi cum se lucra la „stative”?]

státivli i^o/ iác-an_ȋ țásút pe i^éle//

[Cum?]

d-ap_ȋ cum! pu_ȋ státivli/ i^o de-amú ȋe-am_ȋ _ȋ făcút f^uoc cu státivle/ da
toáte čisto i^éște la míne-m_ȋ p^uod// an_ȋ đis sâ ȋe dǎu și/ alecsándra o đis câ ȋe-a

luá-le ŝí// la míne iēs tot cîsto... ŝi/ státivele n-am/ ȝ-am făcút f^uócu// da...
 Yířă am/ spátă am/ tot cîsto// ŝi naiínti țásă aiiša// ŝi... t^uorŝiiēm//
 [Cu ce sunt „crășite”?]
 crășí [k] aiišta¹²-i de vátă// ásta vát-o fuost// am t^uors vátă// ŝ-an
 țásút// în dóu iț// máma n-o crășít-o// iñcă máma//
 [Cu ce?]
 cu cráscă// da cráscă i^{er}á/ ŝi gálbănă/ ŝi... neágră/ ŝi róșă/ ŝi... cū
 cráscă c-așá-m fășém i/ manúș de éșteă fășém/ ŝi le crășám/ nu marⁱ// mai
 uș^uór// [...] ŝi le crășám// ŝi să uscá/ ŝ-ápă di pi gémi li depánám/ ŝi țásă//
 aiiša¹³ státivele o șăđút u^odátă//

[Aceeși]

coșém kítă

[Cum faceți „chita”?]
 cîn coșíiēm? kítă? cum! cu drójdi... plamadím/ plămădím// [!] ŝi să
 ridicâ/ ŝ-apói frămínt ŝ/ iără sâ ridíc/ ŝi fac kíta... ŝi-ñ cutióriⁱ
 [Faci „oparcă”...]
 fac u^oopără// c-opără să ridicâ o dátă/ dă^uórⁱ/ de trei u^oorⁱ// ŝ-apói
 iñcăđăsc i la noi cu... de vácă// cu đăr// ŝi plămădⁱésc/ să ridicâ iără//
 ŝ-apói frămínt/ dău f^uoc iñ cutióriⁱ/ [!] ŝ-apó cutióriu să-ñcăđăști/ aiiša sâ
 ridicâ-ñ covát / covátă la noi sâ kámă// ŝi să ridicâ/ ŝ-fac pîneă¹⁴/ iñ
 crețúíș// jaróvni// ŝi pîneă... cutióriu-l gătíésc/ da pîneă sâ ridíc^ă/ s-o ridicát
 i zăróni/ cutióriu n-ii gáta/ io... vîr iñ cutióriⁱ ŝi/ prăžăsc pi șásurⁱ/
 [Cum faci? Iei de-acolo din covată?]
 u^o adún/ pî másă/ ŝ-o pun... i jarónē ŝ/ ȝ puu/ da iéle dacă cald
 iñcásă/ da dácă cútⁱ frig lē-valiésc// ŝi/ să ridicâ kíta/ iñ cutióriⁱ// ŝi páscă
 tót așă//

¹² Arată spre cuvertura de pe pat.

¹³ Gest: arată spre un colț al încăperii.

¹⁴ Termenul *pâine* îl cunoaște de la școală din perioada când învățământul era în limba română.

[Când știi că e coaptă?]

d-ap ȳ cît! poltará ȳsá// da ȳ-apóı̄... prăyésc îñ ȳ cutiórı̄// cînt ȳ cum!
topiéști/ dac... tări topéș ȳ îñc-o máı ȳârd// o máı priká// da cîn o sc^uot/ da ı̄o
pun ásu/ dac^â. po^t bıdarjı̄e/ ȳ ȳ râși// n-ar ȳi gáta kíta níe [!]/ ȳ-áșá//
priminⁱéști ráznı̄//

[Da' dacă nu este ars cuptorul destul?]

a! dáca nu sâ ı̄e d ȳ deásupra/ nu sâ rumenⁱéște// da ı̄o cu șevái...
aı̄ı̄sa-ñ gúrá/ dáu f^uoc/ ȳı̄ ı̄e să rumenⁱéște/ ȳ-apóı̄ astúp cutiórīu...

[Mai lași un pic de jăratice?]

jăráticu pói șéla// așá ȳı̄ la voi?

[Cum se cheamă jăraticele din gura cuptorului?]

jărátic//

[De „zăhniată” ai auzit?]

d-ap ȳzhniátă ȳı̄asta rusáști//

[Ce înseamnă?]

nu! zăhniát-ȳeásta ı̄ pui ȳ... nu! cîn nu-s [ε] nu ı̄e f^uocu// ȳ-áșá ȳı̄ coșém
pıtă// da amú nu coșⁱém//

[Aceeși]

mămăliga

[Mămăligă faceți?]

mămăligă fașⁱém//

[Cum?]

am ȳ fánin^â de-amū de păpș^uói/ n-am ȳfacút// cum o fac? primérno ní
t^uorn ı̄ [ε] cazan^uoc/ că am rătúnd// ní t^uorn ı̄ apă coló o lítăr/ o lítăr
jımătáti/ cît... ápa dá ȳșⁱert/ pu um ȳpig ȳdı sáre/ ȳı̄ fáninâ ı̄o de-amú ȳtiu cît/
șⁱerbe ápa/ da ı̄o puu/ fanín-așée/ ı̄e șⁱerbe/ șérbe așá ȳcut ȳ nū pun deásă/ ı̄o
ȳtiu de-amú// șⁱrbı̄... cît de-amú/ ȳ-apóı̄ o amⁱestic gı̄ne cu cačálca/ șt^uórī//
cu șⁱt^uórīu// amestic/ ȳ-cu lıngur-așá o așáđ biniș^uor/ ȳı̄-ntr-o strákin-o
răst^uorn/ ȳı̄-ı̄ mămăliga//

[Cu ce se mănâncă?]

da cu șe ^îeste// ^șí cu brîndă/ ^șí cu sálă/ ^ș-cu lápte/ da naiînte nu ^îerá cu
șe/ ^îândră fășé máma// ^î... răsturná mămălig-așée [!]/ da acólo rămîné [!]
cazánu/ rădé [r] rădé/ ^ș-turná apă/ crúdă apă/ ^ș-oŋ ^ıkig ^ıdi sáre/ ^șí mîncám/
cu ^îândră// ^îerá hólod nu!

[„Covașă” făceați?]

a covăș ^ıfăș^îé//

[Cum?]

da cum! máma... pun^îé sacără// na primér// săcără creșt^éé ^ıcut^î/ răsăré//
^ș-apó^ı ^ı... ^îé o ^ıudá săcára/ o muié// ^șí ^ıie răsăr^éé// ^ș-apó^ı [ε] o scot^éé/ ^ș-o
puné ^ș-sî ^ıuscá// ^ș-ap ^ıpi ríșniță o joruiém ^ıcū ^ıfăninâ/ ^șí fășé... ^ı [ε] ca
^ıopără fășé// ^ș-apó^ı ^ırozvid^éé/ ^șí ^îie ^ı... sáhăr pun^éé ^ıcîti-^ıuŋ ^ıkîc/ dac-aviém//
^șí ^îie ^șîd^éé ^ș túșa [= to cto] náda ^îerá/ kíslo slátca/ acrișorără/ ^șí dúlș// mîncám
covășă [!] ^ı! cu brînză de ^ıoá^ıe mămăliga-^ı búnă//

[Aceeși]

șî ^ıo am păscút

^ıoi! mai naiînte ^ıîné/ da aiîșa o ^ıost múlte ^ıoi// da amú nu-s// la
oámen^ı ^îerá ^șí/ ^ıcî părăntele ^ıneu dășe an^ı o păscút a lu oámen^ı ^ıo^ıle//

[Cum era obiceiul?]

vára la părănti ^îerá... zah^ıón/ ^șí le zdă^ıe lui// ^ıiel le scri^ıe a cui/ ^șí [ε]
cájde sămn avé a lor// ^șí ^ıiel le păște lú^ı i plăt^ıé/ pένtru aiăsta/ sezónu ísta// ^șã
brîndă de-amū ^ıcájdî hazéáin ^ıo^ıle lor le deșpărță ^ıiel di smurg/ ^șí le
mul^ıé// ^șí áz a ^ımeu óčer^ıd^ı/ ^șí o muls// da míne... á ^ılu ^ıaltu óčer^ı ^ıtoáte le
mul^ıé/ ^șí fășé brîndă// ^șí părăntele n-avé ^ıoi/ da paš^éé// ^șí lui ^ıó ^ıócere^ıde i
da// fășé brîndă// ^șí búnâ brîndă//

[Unde le ducea la păscut?]

pimpréjuru pi íșa ^ıa! paš^ıé// cã ^șí ^ıo am păscút// ni dușém pîŋ ^ıcolē...
pî ^ıtolócă da// da ^ș-apó^ı.../ le-adușé la đísu/ nu aiîșa noi an ^ıtră^ıít acólo/ ^șí
le-aduș^éé anáđă/ le puné úndi ^ıiele sta clá^ıe/ ^ıcîn zaré ^ıé^ı.../

[Unde?]

pî Țoloacă le Țasă așá lîngă/ de la cásă-Țocolo Țià// da iele pînă sára sã sculá și sã dușé// da noápteȚa iel le pãđă//

[De câte ori le mulgea?]

dimineáȚa și anáđă le mülzé/ de dă^uorⁱ// și tímna toámna iji le ȚoȚa// iel aiașta de-amú sizónu ista iel le pãșté ^uoile iesteȚă// și lui îi plătⁱé/ banⁱ// și gra^uunȚă// cum sã dohovoré//

[Câte oi erau?]

da ^uoi avé oámeni și cíȚi đășe ^uoi/ ș-cíȚi șis ^uoi/ cáre cum püté Ținé// ásta hazęáinu i zdăié lui/ și la ũȚloc iele ierá//

[Cam câte?]

io șiȚi cáȚi! cí mülȚi// zahónu plin ierá// cáȚde ^uom...

[Laptele cum se lua?]

da láptele dimineáȚă... mulž^eé/ și ió am muls/ piȚ-strúȚgă le-anȚdat//

[Cum?]

la noi mulž^eé... [...] ¹⁰ di divále ierá... òȚcásă/ și zah^uónu făcút// ș-acólo strúȚg-o făcút// íȚstrúȚgă le da// le slobođă// ș-acólȚle dușęȚla muls// și le mulžⁱé/

[În ce mulgea?]

mulžé ș-cíȚi treȚi găliéȚ/ da puné kág// ș-fășé kag//

[În ce puneai laptele?]

ã! pútínã//

[Când mulgeai acolo...]

îȚgăliátã// Țgăliátã/ îȚcaldári// da// ȚinéȚi între cõareȚș/ õȚmulžéⁱ// cîn avⁱéi așá ià! cá io tójă am prăbuít// și le mulžⁱé// ș-apóȚi scurá láptile ĉ/séla/ și lă puném... ^m pútínã// îȚpútínã și l-ĩvãl^eé/ [ε] piȚel s-turná kag/ îl amisticá kágu séla// iel s-prindⁱé/ ș-apóȚi íȚsác// îl turná/ kácȚu séla/ și iel s-scură/ pără rămîné... brîȚđă// ș-ápo brîȚđ-așée o sãrá/ tójă-mȚpuȚínicã/ putinicã miticúȚ-așã// i fsio!//

[Sărată.]

sărátã// și cáș// cáș^{ur}i/ [ε] fãrîmát-ăęásta brîȚđã// dàȚcășã/ aęásta... skípi// cum! s-kámã?

[După ce-l strecurai, cașul unde îl puneai?]

cáșu îl puné pi așá/ [ε] íȚstrákinã/ ș-apóȚi iel sã maiȚi... nu cum! sã mai scură/ ș-apó cîn șarã brîȚđã.../ punęã ũȚrînȚdi brîȚđã/ pãrintele neȚu așá// și

pun¹é hrínč¹/ di caș// îm_u putinicâ așá/ putinicâ ȷerá// așá di nántá¹⁵/ așá
largușoară/ ș-puné și ȷe búnă cáșa așéșea cîn s-sără//

[Cum se face cheagul?]

da kágu... părintele fășé cîn tăjé p^uórcu// ș-nu știų cum fășé ȷel acólo/
știų că spălá máțáli/ ș-apó șcribé máțale șéleă/ ș-apóȷi așála scribít... ăl pun¹é/
ăl amistícá cu fânína di pașș^uóȷi// nu! și într-o [r] íntr-o máțá/ ȷéște máțá
așá// ș-ăl ȷî turná/ ș-ăl legá máțu șéla/ ș-șíd¹é// și de-așéla... rozvid¹é cu [r]
cu đăr/ șā turná îm_u pútín-așéșea/ ȷel să príndi//

[Ai spus că ai fost cu oile la păscut.]

pé¹! cíti ȷo am păscút pi đísele/ ma trimité cíteódát ȷși pi míni cá ȷio...
ȷerán ȷ la robótá da/ cîn paríntile șevái... ma trimité// da hláno oc o priínít
căpri/ și uóȷi// și uóile să grámadá cîn žeré// da căprăle fuž¹é// [!] da cîn
pl^uouá// ^uóile grámádá/ da căprăle beznisti// cí ȷ le dam drúmu... veneám
plíngíndá//

[Din zerul care rămâne după ce ai făcut cașul...]

cu đáru șéla... î fășé ^uúrdá//

[Cum?]

o șerb¹ém// dā đáru șéla ăl șerbeám da ȷe sâ fășé bríndá ínčá//

[Mai puneai ceva?]

nu// nu! đáru turnám/ ș-al puneám pi... fuōc/ de ȷel dā ȷș¹ert/ și nu
luņ ăl șerbém/ și nu ší¹ȷi táre háspră// și mîncám//

[În ce puneai urda?]

nu! ^uúrdá ȷo n-o [k] noȷ n-o scuruȷám/ dā mîncám așá// tot cu bríndá//
[...] noȷ nu scurám ^uúrdá/ da mîncám așá/ cu bríndá// íntr-o strákină o
turnám/ și ¹mîncám// da ȷe dúlčes/ ș_u búnă ȷără//

[De la urdă ce rămâne?]

d-ap_u še! bríndá// đáru șéla rămíne/ da tot đăr s-kámă/ dā bríz-așéșea o
mîncám// da še dac_u nu vręám și mîncám/ dam cui_vái_u lu... p^uórșil^uor/ ș-așá/

[Cum își cunoștea fiecare oile?]

d-api aų sām_n cájde-av¹é// la ^uuríék// la ^uuríék sām_n//

¹⁵ Gest.

[Ce fel de semn?]

nu! la cáre tăjét așá ierá ^uuriéka/ úna// ș-așá/ da/ da la cáre tăjétá
ș-àmînd^uo^u așá ia! le fășé crúși lor/ byōrṭ li fășé/ cájde avé sámnu l^uor//
[...] și vírvu li tăjé// [...] de sémne nu știu// da știu că sámne/ ráznî sámne-avéu//
[Se îbolnăveau oile?]

să-mbolnăyé? nu știu că la pǎrintfle nișodátá/ nu [r] nu nișodátá n-o
f^uoz_bólnave/ niș o dohnít/ niș níca//

[Aceeși]

la andréju

[La „Andrei” era vreun obicei?]

la andréju? de-andréju noi_je sprǎvlém àndréi//

[Cum?]

cum sprǎvlém! ni gǎtiēm iága/ o dátá io de-amú ásta ũ sedm^uoi clas
îmblám// șā/ da nu trăiám ajiĉa/ da acólo/ ș-acólo ierá fintínă la brihádă// u
vam// da dipǎrtiș^uor nóuă// și noi ierám_î trii fⁱéte// ne-ăstrīs/ ne-a^u_gătít/ ā
_făcú di mîncát/ ș-ă_łoat/ ne-an_dus áp_ / șⁱ_łoan_dim_î... sára/ dim_î
hulúc// ne-an_dus/ ne-ăaplecát cu gúra/ āęasta trébu și duc de trei^uorⁱ io cu
gúra/ ápă// șⁱ_frāmínt balábușca// ș-apói balábușc-ăséⁱe de-amú.../ nú! șⁱ_
ne-an_dus noi// ne-an_dus și ne-ăaplecát ș-ă_łoat^t_plínă gúra și mierzém/
úna dúpă álta mierzém/ da um_băiét acólo ne-o pǎzít/ și_cín_ne-o ieșít
înaⁱín_ / da noi „ha! ha! ha!” ș-ă_vársát áp-ăséⁱe/ ne-an_t^uors înapói// di vo
pátru^uorⁱ noi_ă_f^uost// pân-am adús áp-ăséⁱe// ne-an_dus/ ș-am_frāmîntát uņ
_kic de fǎnínă cū nu! cū_cít îņ_gúră// cō-ap-ăséęă/ ș-ă_făcút tortuiéli/ ș-o
scîndurícă/ ș-pí_scîndurícă le-am puz_di rînd/ ș-la cǐne ne-an_dus [!] și
dam// a lu cáre a mîncă-^uo naⁱinte aséⁱe naiín_s-a măritá-să// și le-am pus...

[Și chiar așa a fost?]

āi! io mai fîu mînte! ș-apói... à_dóiļa ne-an_dus noi la... p^uón// la ũ
^uom// di zîșîn// di acátiⁱe/ și lⁱegám p^uón// ș-a lu cáre... cu crǎž múlte/ a avⁱé
c^uokíi// da a lu cárē nu cum! strímb_^uor_dó^uo crēž n-ăavé c^uokíi// și níii
ní s-o pǎpádít strímb_um_p^uom de-acátiⁱe/ șⁱ_cu dó^uo crǎș// șⁱ... și strímb/

calic o f^uost pⁱérvî^u om la mîne// invalid// da la a dója... î pödrühă/ cu di
 žišin// cū crăž// doi cokij o avút// tóčno aįasta// ș-apóį de-amú mîntuįém/
 da... prepăslétcu ā legát_î túrtă/ ā frămîntát// ș-ā legát-o dē... înt-ū lóc
 așá.../ ș-ápo pî rohátcă/ ni suiém cālăre/ ș-sāriįém// [ε] dac-oį prîndi [!] acól_
 o bûcařicút-așéęă de turtă/ și așée bucăřică cîn ti culcái [!] și d^uorń/ ș^î su^p
 cap o punⁱéi// și-į žisá/ î a tău cavalér// ásta andréi fășém// ș-apoį ne puném
 și mîncám/ dup-ăęa rîdⁱém/ toátă noapteęa// no! á ș-apóį ne dușám încă la...
 c^îás/ la šinį cokij mult// cokij mult ierá// da noi ne dușám și... la fⁱerⁱestre
 ascultám// dac-a đîșe/ da štiř dácă copii sînt/ to đîși „da dū-ti/ da ș^îđ”//
 ș-așá și.../ dac-o đis că dú-ti/ „î! m-oį măritá-mă” [!]

[Aceeși]

zburăt^uóri

[De „zburător” ai auzit?]

à zburăt^uóri^î!// ô! ā auđít io// am auđít/ kár io cîn ā yinít dī žermáni^îa
 de-amú/ și la noi la o fimⁱéje o murít copílu di trei [ε] an^î// și de la đísa
 núma úna iără// ș-așá ie plîžé după đísa/ ș-o prituįít-o// da noi ne dușém la
 jucát/ cîn d^oodată... viu acásă/ da ie nu trăie dipărte de noi// î acólo úndi t^o
 aniúta trăiește/ marúșea¹⁶ lu nitrofán// trăiește/ ș^î la đísa cokíla îmblá// di trei
 an^î// vidiém... á ísta// așá uę club^uóc/ ș-ca cîn... cođđă// ș-skinⁱéi/ și... nu
 táre sus/ litⁱéște// și vîne/ vîne vîne... noi ne-ā spāriⁱét// șădém cu fⁱétile
 „h^ei!// oi!// jărătic”// hă^î marúșea lu nitrofán „drépt ř hòžág jărătic// s-a
 aprís cása”// cîn n^uoi ā uznă^îit cā ímblâ cokíla la đísa// și ie... îmblá/ ie đîșé
 că z-grăiești cu đísa/ și. .. i spūni cum ię acólo/ nu! d-apó nu-ș șe i-o
 presurát că ie... ni...

dă părintile neų ne spuneă... că ieį flăcăi ierá// ș-a^îșa pⁱp^uod/ iácă voi
 as_ mărs pi p^uod?¹⁷ și ieļ î... să dușé la fⁱéti// cu únu// c-ū flăcău// da din

¹⁶ Se adresează profesorului școlii care asistă la înregistrare.

¹⁷ Se adresează echipei de dialectologi.

țintirim s-o ridicát// tój-așà// club^uóc/ ș-așă... skint^ééji/ da așéla đíși „dă-l îm
 pocriv”/ „da cum”? și iel đíși... ǒ _fâși/ [ε] ie și ișá cu mína dreápta/ nù _
 așá/ dà eșá¹⁵// [ε] núma nu [r] nu ^š/ćéla// „fă crúși// núma nu slobođí mína// ǎ
 ne/ stríže/ stríže/ stríži”// ia iel/ da iélîi icoleá o cásă iésti acólo/ hărmánu
 de-amú-i cu buriján// ș-îmblá... trăiá o fumiéji/ ș-ǔ _uom îmblá la đísa// ie
 l-o pritujiť/ ș-îmblá iel la đísa// nu! și iei l-o poprít// da iel o stat așá nu-i
 depárte di đíși/ ș-kár tr^íéși u^đ _cîne// ca uŋ _cîne n^íégru// șî _dá „í _i _i”!
 șerié// sã-i dáje drúmu// da flăcă^uu șéla i-o đis/ đíși „da tu ne dai boh/ și
 popr^íéș _mína de... ” đíși „an _țínút paŋ _și cucóșu-o cîntát// și-i stálo// niș
 cîne/ niș... niș nícâ// ș-ã _rãmáz _núma n^uoi”// iácă cum! și l-o poprít// o đis
 câ ca uŋ _cîne// n^íégro-așá și flo^uós/ đíși „dã... noi mătăhă^îém/ și
 mătăhă^îém/ mătăhă^îém/ crús// și ^{fsi}o// ș-nu grăjém niș únu// și l-o poprít”//

[Ce se putea face ca să-l oprească să nu mai vină?]

da cum _i! mác sfîntít// pr^éésurâ// ș-apóⁱ đic câ-i șéla// [ε] cum s-mai
 kámâ!?... horșóc/ morcot^íét// îm _morcot^íét i pui îŋ _cap/ lū... fumiéie šeⁱ di
 ie ímblá la.../ și... da așá cum ne spun^éé părint^ele că la đíși ǒ ^uom o murít/
 și ierá bogát// cū fumiéie// da n-áve cokíi// nu! și cã^u ráz ^uo murít ^uómu
 șéla/ cînd _î.../ da iji trăi^é ginolícni// bogát... še.../ a lor pómínt av^éé// sí ie
 cã^u _raz o carát _i pī... fațáre// gríu/ ie cac raz _o _molotít grí^uu șéla/ iără
 gra^uúntâ de-amú// da n-o uspit și-l vînture// șăd^éé sidiélca/ da iel o murít
^uómu// nu! și l-o ŋgropát/ ș-așá ie plîžé după đis/ și l-o pritujiť pi đíșu// l-a
 pritujiť/ și iel o stat ș-îmble la đísa// și i-ajutá/ și nuápteã... vînturá grí^uu//
 đíși dã... soșiézi đíșé... mahal^íén^í// „cîni cu đísa vînturâ?// câ toátâ noápteã ie
 vînturâ”// nu! o-ntrebá da ie đíșé câ sîŋgurâ// dá/ ș-apóⁱ ie o vrut ș-ál [r] ș-ál
 âlúži di la đísa/ și nu ímble iel// [!] pã _și ie o ma^í făcút de-amú ș-am ujtát//
 a! iel... nu l-a [k] nu l-o pūtút aluŋgá// da iel de-amú priglašé la țintirim pi
 đísa// da ie še! o loat capatí// uŋ _capatí^í// đíși trei la oŋ _cápăt// s-o dus lã...
 mormínt/ da ie [ε] da acólo așá o b^uórtâ// da iel s-o vîrí _đíși... „vîr-ti-m
 b^uórt-ajăsta”// da ie đíși „nú! iō nu” [k] „ba! vîr-ti tu-na^íintí”// da ie đíși „iō
 nu m-oi vîrí na^íin/ dú-ti tu ina^íintí”// iel s-o vîrít/ da ie... [k] iel đíși „vină și

tu!''// da ie o rúpt căpătîi// ş-cîti-un ĸig di p^éeni/ i dá/i dá/ vr^émeşa/ o
ţîné⁵//... o alúngát di la dísa// ş-aşa ni spuné părintele// [...]

[De unde lua penele?]

diñ căpătîi o loat// că şî ie de-amū s-o prişepút úndi o dúşi// [...] scot^é
cîte-oleácâ şî-m^uórt-aşéă// pan i-o rămás cóşu di căpătîi//

[Aceaşi]

di spăriiét

ş-apói încă mai descîntăm/

mai diliúşa ţîni úşa/

úşa ţîni căsa

căsa ţîni mása

mása ţîni vaşgéle

vaşgéli ţîni... crúşa

crúşa-ntre n^uoi

dumneđáş sfîntu cu noi//

ásta di spăriiét// ni discîntá// máma [!] di nóuâ/ di nóuâ^uor^í// ne-ajutá [!]

[De ce vă speriaţi?]

ai di şî?! di cîni ne spăriiám şî... ierá la noi/ bába ierá şî ne descîntá cu
uoş// tóje ie şti^é a descîntá/ ş-ápo^uoúu şála o cačálé/ îş cap aşá ia!
cačálé/ ş-ap^cîn ál stricá/ îş^cstacán/ şaracán! di şî te-i spăriiét?

[Aceaşi]

io ā^cramás sārác^â

io am ĸī/ io-s m-ā ĸrodít îş sóroc pėrvîi h^uōd// cac raz... parintili
nēu... oi¹⁸! s-o duş la fr^uont/ o fos la fr^uont/ ş cîn ĸî... la front/ d-am
máma méi i-o scris cárte lui// cî io m-an^cnăscút// na sto mája sóroc pėrvîi
h^uōda// de-amú// ş^ciel de-amú cîn o vinít di la front/ da amú níe n-erá cît?
trei h^uōda/ da četire-aşá// pe-a pátra an de-amú ierá//^uoi¹⁸! núma cā cîn iel o

¹⁸ Oftează.

vinid de la front/ de-amú máma nu iără// níi n-erá ũ an jímátátí și
máma o murít// bólnavâ ie ierá și dúpă voíná/ i voíná nimă n-o licít-o/ și ie
o murít sáraca// io ă ramás sárac(ă)/ ș-așá ă ramás cū o fráte di-ă nēu/
cáre iel îi trífíti što h^uóda// și noi amínd^uoi ă ramás cu bába// de-amú máma
o murít/ da cu bába/ ș-așá cu bába noi isá am trăiít/ pâr o vinit k/át'á//
párintile nēu// și iel ^uo... nu știu cît o an/ da doi/ și s-o-nsurát/ d-amú la ũ
loc... cu dîsa/ aiștⁱ fráte mai nic// la diat acólea o f^uost// da ista fráte
nóstru/ a nēu mai nic// ne-am întorlocát/ ă sí! ă lucrát/ am ă imblát i
școálá sem clas-amú/ am mîntuít șapte clásurⁱ// nu! rusáște// da// da nî-văță
în școálá a cîntá moldovenéște// da așá i rusăști noi ni-șvătám// ș-ápăi
de-amú... ă firșít i șapti clásurⁱ/ și m-an dus i... la robótá// ș-ă lucrát o
várâ// așá cum [ε]... cîn noi ă firșít? im mái// școála// da iō... i iúni iúli/
dă octiáb^r p^residiátⁱeli ne-o kemát în cant^uórâ// și dîși: „f^eételor! n-áre
șini múlze vásile// da voi așá vòinîs sîntet fetít// nu! tinereli právda/ loát cîte
dóuâ la o rup// dă mulzét vásile”// da noi dîșém „dac noi încá nu
p^utiém”// dă iel dîși „voi vă-ț i vătá-vă// cîte dóuâ staț la o rup și șe”// da io
dîc „nu! și dóuâ”// da io p^utém múlze// cá... máma aista la míne hotiá bá i
neridna/ nu! ie búnâ ierá fumēi/ ie tări haróșa/ pi noi nu ne obijduie/ nu
nícâ// da șoromno m-ă-vață pi míne// dîșé „hálea múlge!// cá tu... cá nu-i și
lîngă míne/ da te-i mártá-t^e/ și îi cáta și tu șevái”// și io știém a múlzi/ și
dîc „ei! ei oi sta doăuá la rúcâ!// io oi sta sîngurá la o rúpâ/ și n-oi cumpără
lisapét// táre vrem lisapét// și ní cumpără// și ăstat așiaș.../ n-erá grieu
právdó míni ní sã-flá/ noapte-ășá bătém la pârⁱeti// nu! da/ ș-ă lucrát trétiít
adín hot șéstⁱ méstom// ă lucrát la vaș// tréidăđ ș-unu de ai//”

[Câți copii aveți?]

trei cokii// aista fⁱșóru ist mai máre/ iată-lă colcă// unde mașina¹⁹ voi
as fost/ da// și iel s-ō-vățatâ im milutópole institút/ o firșít i... inzinⁱer
iⁱelétric// da a dóia mai nic/ s-ō-vațát în niculáieca²⁰ inštⁱtút/ imă na
ucítⁱelja// i vătâ^uórⁱ// da// dă dócca/ așeje mai nícâ kar la míni-i dócca mai

¹⁹ Se referă la microbuzul cu care au sosit în sat cercetătorii.

²⁰ Orașul Nikolaev.

nícă/ tójă niculáieca// tójă nă văřăt^uórⁱ s-ō-văřát// tójă-n inřtitút// io an đis
 „iěu... nu-s ū ĩvăřátă řĩ”/ da uómu/ bărbátu néu vópřě ĩel n-o ĩmblát řřçoálă//
 ĩel táre sărác o trăĩt// ĩĩ pátru ĩerá/ da mă-sa úna// řř hólod/ řř hólod// řĩ ĩel
 n-ó ĩmblát vopřě ĩřřçoálă// řĩ ĩel đĩřě// da io an đis ařá// đĩc ĩ... „sláve!
 noi nu řĩntém řĩvăřát/ đă cokĩ ř-ō-văřá-ĩeř/ măcár cokĩ řĩ řĩbâ la noi aĩřa”//
 řĩ ĩe! ařá am pus toat řĩla/ únde cĩte-o capěică/ l^uór/ řĩ ĩ-a-řvăřát/ [...] aĩest
 mai řĩjlořĩu ĩřcâ řřřóru/ ĩn ĩeláneř^o lucreăđă// acoló řř řaiřón// da dócca ĩ
 buháltăr/ ĩe// o fost ĩřvăřătoáre ř-apóĩ o lipadát// ĩe đĩřĩ „nu pot řumu ĩsta//
 cokĩĩ tot cĩsto”// ř s-o dus// řĩ buháltăr lucreăđă/ ĩn selⁱsovét la noi// [...] to
 cĩsto ca cĩn nu-ĩ gĩni zăráz// dac-ar řĩ řĩ plăteăřcâ... ĩ bánⁱ/ vo vrémea j đĩĩĩ/
 cum da ĩntĩĩ// ântăĩ cum le da toátă zarpláta řĩ/ ĩmblám noi/ řĩ ni duřĩém// io
 atúřa/ di dăórⁱ ĩm moldáviia am fost// acólo ĩm moldáviia múltĩ řtrăĩĩ ĩerá/
 múlte ře/ řĩ io mă [r] mă duřé^m// io řĩ-ř ĩřĩnióu ĩ fost đăđă^uórⁱ// řĩ-ř
 řăturli řéleřa// pe-acóleřa o nevăřtă ĩeřĩ la míni vĩni// ĩé tot ĩ de-acólo// gáta ř
 uĩřát cum s-kámâ// a ĩeĩ řátu// [...] ĩeĩ de-amú cum! řĩu niřte p^uórř/ řĩĩĩ ařá
 de-amú/ řĩnem/ řĩ-ĩ vĩnd/ řĩ s-ĩmbrăcâ verⁱ acólo/ cúmpăřă řevăĩ...

lúngu halĩna řivánovna
 [57 de ani]

fricăřĩĩ [řĩ] crețúřcă

[Ca řă se „řidice” aluatul ce pui?]

fricăřĩĩ// ĩntĩĩ ĩĩ řăřĩém n^uoi// ni řăřém hmĩlⁱ ĩerá// ř-apũ ĩmĩlu řéla/
 ap-ařéie o ře [ε] hmĩlu řéla âl řerbém/ [ε] ĩ scoté da ĩúřc-ařéiă// řĩ o dam ũ...
 řarĩřă// ř-apóĩ... de éřteřa... cum s-kámâ?! crúpâ đĩ papř^uóĩ/ da/ ĩel mai bun
 dac crúpâ di papř^uóĩ řĩ... řăřĩřă// dai/ ř-ō-văléř ĩniř^uór/ řĩ ĩe dořké acólo/
 de řă-ntăřé/ ř-apóĩ ĩ luăĩ ř/ âhá// ĩ uř ĩřĩ di řánĩnâ de grĩu/ mai dai// ř-âl
 mormĩntăĩ/ řĩbâ ĩeĩ s-řĩie// ř-apăĩ ařá pe řanⁱéřcă/ ĩ punⁱéĩ ařá¹⁵// ca cĩnd
 búgi-/s bógerⁱ// bógiřuăřĩ// ĩeĩ s-uscă/ ř-cu de-ařéie cořⁱém// ũôparâ řăřé^m//

c̣o-opárâ/ ș-așá doǵíla i̇ėi aǵísa// șî atúșa cînd ia! fășém c-opárâ/ kíta nu
 să-năspré i̇ė așá táre// da amú ne-ã lenoșít de-amú/ nu fășîém de-șíiã// da
 mără dí̄m hórod// [ε] ĩ... ^uorăș sâ dúcã isteã// nevéstele// nevâsta meĭ sâ dúși/
 v̄er dóc̣ca méi... sâ dùși// șî cúmpără// da i̇ėi ma ráb^ede așíiã// cu di șíiã
 amú î fășém// [...]

[„Crețușca” cum o faceți?]

da pã... crețușcă cum! àhá// iel dīn covátâ/ ià-șá ié õ-doskít biniș^uor/
 i̇ėu așá cu cuřítu tau/ ș-pī d^uóscã/ așá o scîndurâ la míni i̇ésti iel/ f̄sjo vréme
 pi d̄fsu aluátu șéla fac// șî pī še-l fac/ așá ĩl fac/ șî-l pu crețușcã/ ãșá boțș^uor/
 nu! așá/ ãl puu frum^uós/ ș-ápu crⁱéști/ núma c-amú nu i̇e-așél grîu cum întíi/
 pe-antíi ierá niști kíte-așá¹⁵ fașéi// crⁱéște// așá marⁱ kíte cr^eéște// amú zaráz
 nu i̇e-așél grîu// zaráz i̇e mărunțⁱăț/ nú-i di șéla bi^uóc câ di șéla s-kámâ
 cohmalⁱ/ de-așéla cáre ia! o sâ creășcã// i^e-șá// nū-i īn grîu ista// i̇éli criěsc/
 nū! d-amú nu așá cum... ^{ci}t̄odátâ dácâ mai crețușc-așée mai máre/ p-o
 pun^eéi/ nū-ncăpé īn gúra cuteórlui/ î kít-așée// pîne-așée-așá [ε] s-o i̇ėi/ s-o
 scoț// ãșá máre creșt̄é// dă-amú zaráz nú e-așá// [...] ĩl adún²¹ da/ da/ da// ãl
 adún [!]/ șî ãl puu īn crețușc̄/ ș-așá doǵíl-așá/ da d^e-amú la cuteórⁱ/ i̇o
 d-amú așá preblizíti i̇o nu știu// câ i̇o àhá/ așá pu pi mánâ ș-o-mbrác/ adúc//
 dī di f^uoc// șí i̇o știu câ iel de-amú sⁱcoáșe// da așá še-i// șî așá ș ti-ṅv^eét
 șí/... o dat-ș-a dăura șí/ ti-ṅvⁱét//

[Cum îi spui la mama „de-a dora”?]

de-a dõia?// măcuha//

[Aceeși]

da tu-a șî_a méie

[Cum v-ați cunoscut?]

da cum! i̇o lucrám la vaș/ da ielⁱ deodátâ cîn o vinít dī armátâ/ lucrá
 scótnic/ șî iel lucrá ĩ scótnic// pașt̄é váșile i̇e-z di noi l̄e mulžém// ș-așá ielⁱ

²¹ Cuvântul este sugerat de către dialectolog.

acólo la va [k] scótnic/ da io la a.../ ș-așá șî_nói_i/ [ε] așá iel ma prăzé tot pi míni/ nu! ié-șà/ da io... đíc²² [...] io... nu cum! tînără ierám... aleǵargám mai gíne [!] da iel tot mă prăzé/ mă prăzé așéç// da iei [k] fumé¹le ní đíșé „Șo to slávicu o pus^uok_pi tinⁱ”// da io đíc „nu mai púie k_ iel î... mai mári/ și ieu... àm_băiét”// da io avém um_băiét áltu// dî_sat// ma că nu dî_la noi dî_sat// da dē_áltu sat^{acólo}// da iel^díșé „e_h_e_h_e!”// iel đíși// „păr băiétu șéla a vení/ da tu-a șî_a méie”// da io đíc „nó-i mé^rže-a tále”/ da iel „a șî a méiē”// cînd dā la míni iésti t’ót’e// o t’ót’e iésti cáre [ε] a lū paríntele néu_u/ și s^uórâ// și ie cîn_î voináua ia s-ō-șepút// și-î loã_hermániiã// f^éétele// da pi đísa n-o lūoát-o// la míni máma o murít/ î da ie mă purtá-m_braț^â_pi míni// cu míni// da neámțu đíși „nū! āiēs_cu cokíi noi nu-î l^uom”// și ie o scăpát de [ε] dî_hermániiã// n-o [r] n-o dús-o// nu! da t’ót-àsta níie ní đíși// đíși „știi še-î hal^î!/? iel î mai mári decít_tíni”// đíși „iel țe-a jáluí mai gíni// ie ș-ti [ε] dú-ti dúpâ đísu// dú-te”// nu! ș-așá... așá io și m-am întrolocat cu dînsu^ș!

[Nuntă ai făcut?]

nú// nu cum! n-o făcút părinți nei/ da a lui māmâ nu// că ie sārácă trăiē/ iei sārâș vópșe táre sārâș ierá// pátru cokíi/ da ie únu/ și nu avé de únde// da părințele néu n-o făcút așá/ vⁱēcer// o bu^{ca}ț^âc-așá//

[Cum se face o nuntă aici?]

io trēi nunț ā_făcút// dóu pitričán^î//

[Cum se duc părinții să ceară fata?]

la mínē aíst plérvîi/ iodínin noi spúne^m// íst plérvîi f^îs^uór/ s-o-șsurát// aiásta nāvástúicā așásta [ε] ie túcmai⁹ din tírnopol^î// ia nu-î de-acóle/ i din tírnopol^î// și ie cum! iel o mîntuít_î institútu// și [ε] o vinít cu dînsa// iel n-o đis ní^îçe đíșe// „māmi ia... î cónču/ oi învăță/ oi mîntuí îvățătúra// și ví^u cu dipl^uóm/ ș-cū_fuméie”// ș-așá iel și o făcút// ș-o vinít cu fuméiã/ ș-apó^î noi așá ne-ã... grāmădít/ ca cîn_ă_făcút log^uódnâ/ ne-a^u grāmădít a noșt^î/ș_tot/ ș-a^u grăiít/ cîn_ș^îcùm_și/ ș-apó^î i^îi s-o [ε] lūuát î frátele néu/ de-a [ε] dvúridni/ da dvoúridnij// cumnát de-a dóia// ș-cu mașîna/ áre mașîná// și i^îi s-o dus lā... a lu iei parínti// și i-o spus// cîn a și núnța/ și parínti iei o vinít cu

²² Se oprește din povestire deoarece intră o persoană în încăpere.

vo dóuû dîli înaînte// şî acóleă ă _facút nún̄ta// da cum! ca cîn_î ie de-acóle
o ieşít câ ie s-şî f^uost acásă/ da ie de-acásă o ieşít/ d-aşá de-acóleă o ieşít/ da
ieţ... fşóru néu/ s-o dus/ după v^uörníc// ş-o l^oat vörnîşèlu/ ş-o vînit încóás^{li}//
şî ieî i-o ieşít înaînte şî/ cum nún̄ta cum nu!// ş-ápu s-o dus î [ε] ne-am pu
[k] s-o pus dúpă măsă/ o-ŋkinát/ o mîncát/ o şe! ş-o ieşít/ s-o dus înt^f-uŋ _
ctub la róspi// s-o rospişít acólo/ s-o scris/ ieî// ş-ápoî iár o vînit [ε] acás/ şî
ò_jucát/ o cîntát/ múzîca ašée/ ş-aşá.../ ş-ápăî sára/ o dăruít/ éaca símbăt-o
f^uost// da dumínecă s-õ... [ε]// da lúnⁱ/ sára/ la noî găîñile// strîng găîñⁱli
piŋ_sat/ ímblâ ŋgăñⁱ/ strîng găîñⁱ// şî lunⁱ sára d-amú õ la găîñⁱ// ş-õ ă _şert
buli^uón/ cu găîñli šéleă// l^a noî sâ šerbe buléon/ o castrúle de-as_máre/ de
pátru gál^eéŋ// ş^t _ cîte găîñⁱ o strîps/ mparte îŋ _ castrúle-ašééă/ li šerb/
ş-acólo mai pu cartóáfē/ pîtrúščâşe/ ş-ápu [ε] sára să grămădesc// şî încá
mîncát acólo mai iéste//da găîñle šéleă le sc^uót/ ş-cîte o găîñ-aşá pin
tálzere/ pi miés^â_puu// ş-ap_buli^uón de-ašél àl t^uórn uám^uor/
[Cum se face „bulionul“?]

buliónu cum sã_fáşi! šerbi îŋ_castrúli ápa// puî găîna/ da cūc^uoşu ver
_şe acólo/ ànr^eég ál púî/ şî iel šerbe// ş-apóî puî uŋ_kig_di cartóáfe-ŋcólo/
î... morcóvcâ/ pîtrúščâ/ nu! şî sáre/ şî... fsjo [!]/ đámâ/ đámâ/ la voî đámâ
s-kámâ/ da la noî bulión// [...]

îágătă la míni dócca/ s-o mărⁱtát// şî ieî dî_sat/ şî ^uómu ieî dî_sat// î
zînerle// la voî zînerle sâ đíşî pē-aiíša// zînerle/ da amú o venít la đîŋsa/
încóáşe/ lă... n^uoi// ş-o stat ím_puártă/ şî boiár î_šéla// vornîşèlu šélă/ o
ieşít/ ş-o roágă/ să roágă/ sâ cúmpără/ mohoríc/ băiétî aşá iă! fáşe şe// nu! şî
iel mai întⁱeresánt cîn^t_ie dî_sat/ îs amînd^uoi// da dácâ nu-s diŋ_sat/ d-amú
nu i-aşá atúša// şă s-o târguít/ s-o tîrguⁱít ieî cūm/ ş-cáre/ băiétî íşteă a lu
nîreása/ n-o dău pi nîreása/ da băiétî je a lu nîrle/ ieî vor ş-o šer ş-aşá ia!//
ş-apóî de-amú cum acólo!? s-õ/ la dlítii/ şⁱ o-ntrát d-amú încóáşe/ io i-ă-
šépút a leágă/ pi_t^uoŋ [ε] rúda/ ródu lū nîrle/ io i-ă_leágăt/ cáre-ŋ_crúşi/
cáre núma aşá/ é-şè! cu bāsmăⁱ ş-cu rázne şe [...]

[Ce zestre trebuia să aibă mireasa?]

fáta?! nu! io [ε] kár ió și i-an dat lū dócca méje/ io i-an dat
hàrder^uóp/ i-an dat/ diháñ/ crovádⁱ diván i-an dat/ ș-àpói i-an dat î dóuă
cavioáre la parⁱéti/ ș-apói i-an dat... doróșe/ ā de_éșteã/ zanávésurⁱ cum!?
perdéle [!] văr cum la voi! zanávésurⁱ/ și... î de_éșteã/ pocrîv^âálⁱ/ î^uogálurⁱ/
ș-ápoi capatíje/ și complécturⁱ dē de_éșteã de... așá pacuíti kar complécturⁱ
i-an lūuát di p-o dugánă și/

[Aceeși]

NOVOGRIGORIEVKA

(raionul Vozesensk, regiunea Nikolaev, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: MM

máma me o rãmáz_vădánă

[Școală cât ai făcut dumneata?]

ēī! núma dóo clásurī// dóo clásurī/ ĩa v-oī spúne că di še dóo clásurī//
ă... máma me o rãmáz_vădánă tînără/ ĩm_pátruđășîsîns de anī// da noi an_
rãmáz_de-amú di ța... tatún-a nóstru/ ĩo di șîșîs anī numa an_rãmás/ ĩnc-o
sóră di șapte/ da uņ_fráte dī nóuâ// da fráte ĩeră maĭ máre/ ĩnsurát/ tójă_ave
cokíi/ d-ápū... ĩntăi că ș'itî că nu ĩeră-nē de-aístea/ dă cînepă/ la voi cînepă
șamănă!/? știz_voi še ásta cînepă?

[Da, da, da!]

cînepă/ șî torșé-măe/ șî preátcâ/ ĩa... dócca meă m-o luát-o preátca/ ĩ-an_
dat-o-n neculáica/ că ĩeļe-o vistupít/ amú o fost... nu ș'iu še fel de práznic/ ĩn
neculáica/ da ĩeļe-o robotít lă... nu! la fábricâ/ dŭócca meă// ș-aíșe-ņ_care-o
robotít/ le-o harmizuít/ cum sâ vă spuū? nu... tŭ-o-ņvătăt/ o cîntát ĩeļe [ε]
baján o cîntát/ da ĩéti tójă ca artíștite// șî ĩ... preátc-o trăbuít/ șî rubél!/
dacă voi ș'itî rubél!/
dacă... spălă de pi ģos/ ĩa! doróște la noi sâ... sâ zîșe// ș-apō
le spălă/ ș-apúĭ cu rubéliu...

[Le freca.]

le frēcá/ sâ ĩa ĩa așá/ da rubéliu cu dinț//

[Am văzut la „muzei” aicea.]

ā! ó_o_ŭò! ĩa ța míne ĩéște șî záráz// șî preátcâ de-așéĭ care-aíșe torșéi/
da cu kișóru/ d-aij'_dîņ_fúrcâ torșéi/ șî ĩo an_tŭors/ șî torșéi.../ șî diņ_
státive am to_cîsto de la státive// cárē țásám/ șî ĩo aņ_țásút/ la míne ĩņ_
cásâ nu-ĭ de-aístea/ nu-ĭ/ la še ĩo sâ zíc? că am avút o dŭóccâ/ și șî putém lu
dŭócca-ĭ dam/ da la míne doróște... dim_î.../ nu de feșt'ílă/ nu diņ_cînepă/
da dim_pétiĉe-așá/ ĉe sâ rupé: cōftâ/ șfartúh/ da ĩo le ruplém/ ș-apú...
crășám și țásám// șî n-aņ_fácú_pîmprejur/ nóuâ/ ĩm_pátru ĩtâ/ dacă voi ș'itî
ĉe-ĭ_ăĭasta ĩtâ/ cárē sâ rîd'ícâ/ ĩa! cîn_țăș// șî... to_cîsto ĩéște//

cláva stóica [după bărbat]
da a părănțîtor [nume] silistréan
ŭábzășîtrîi [de ani] ĩa oĭ avé-ne

vreay sâ hîbâ curát

dóc-amú símbâtâ s-o dus acásă// o fost... și n-o ajútât/ și n-o zís
„mámâ! nu fâ nícă”// ęa! cút n-o rămás încâ-ę grădínâ d’i sǎpǎluít/ da ęe táre
sǎ súdîé/ „mámâ! așá mă súdîés cá... n-aę concî de sǎpǎluít/ și ę-o rămás
î fîie”// nū-ı ıárbâ/ nu! cum la voi sǎ zîși ıárbâ?

[Iarbă, da!]

ıárbă// nū-ı ıárbâ// da ıáca/ pľóile s-o dus/ și la noi.../ la voi ıește/
poáte la voi nu ıı/ ıárbă jírna/ așá ıa ıa!

[Grasă]

așá ęe grási-ı/ ș-ășá-ı/ o sǎpǎluiești or o ruk/ ș-o pui/ da ęe așá nu sǎ
usúcâ lüę/ nu sǎ usúcâ/ așá ęe grásâ/ sľóena/ dumnazău sǎ ștíbâ/ ıa!// și dîșe
„táre mă súdés/ mámâ/ d-ápâ dóo sǎptámínı șă [k] ă_ųș pe-afárâ/ ș-aę_ș...”

[Cum ai uns? Ia spune-ne cum faci când vrei sǎ „ungi” casa?]

cum fac? d-ápū cū-ąı [r] cū-ąıásta... ıa și

[Spune-ne cum pregătești, cu ce „ungi”?]

cu war/ cu var/ cu...

[Cum faci?]

cum fac? da ıáca ęe ța noi hľúbca/ ıă aę_fácút la noi cu hľúbca/ cút
hľubéęca/ ęa// aę_cumpărăđ_ľúbca/ și am pus îę_castrúęe máre... o
gǎleátâ de var de-áista/ și cu mína an_tuńát ăpâ/ l-am rozdidíit gínișľór/
ș-ap am pus... triı poroșoáșe di... hľúbca/ am pus tri poroșoáșe di ulú [k] ba
nu! spuų minșúnı/ nu triı/ da šiș túcma am pus/ am avú_dóuâ... de dimúlt/
da šiș aę_cumpărăd_de la váęa lu... moldován ísta/ ș-am pus... ľúbca
de-áséęa/ nu! de-amų-așá... a [r] an_dat o bucáțicǎ_s-o uscát/ nu! ca când
vroę i frumușícǎ/ și m! â dócca zîșe „nū_hăı mámâ! a ši frumușícǎ”/

„nu!” zíc „cum a ši ásta a ši/ da núma n-a lí tak_e darámátâ/ ıa! n-a lí
darámátâ/ vreų sǎ_ľíbâ curátâ/ sǎ ľíbă gíni// trăın_c noi... pi úlițâ/ pi
ęéntrána/ mărg_ųámenı/ mărg mașínı/ și ıa! la noi kar aıcı ıa ęéntru/ mai
îęcǎto/ mai pi cardľón¹/ mai îę_cucúr¹/ n-ășá/ da aíșe kar ța noi ęéntru//
ıa!// și i... vreų sǎ ľíbâ curát// ș-ășá aę_fácút/ ș-am ųș cu dócca/ amîndóuâ
noi// ă_ųș/ aę_fácú_to_cisto//”

[Da dacǎ ai băgat mâinile acolo-n var nu e rău?]

nū_nú! níe ní mă...

¹ Kardon și Cuciur, cǎtune (foste mahalale) ale comunei Novogrigorievka.

[Nu te mănâncă?]

nu! nu ní mănîncă// ă... hálea meá.../ pi dócca hálea o kámâ/ „mámí!”
că dacâ noi aşá amîndóŭo to [k] íá rusăşti grăie / ie tŭót întălêze
moldovîneşte/ tót întălêze/

[Da' grăieşte ruseşte.]

da grăieşte de-amú la míne to_a [ε] ņe zîşe „mámâ! Ț-a mîncá dégete”/
da nu n-á mîncát/ nu/ nu n-o mîncá¹// ío cu mína am_ăcút... vâru/ to_ăcîsto/
şî nu/ mai mult ie o dat cu aţb/ şî_íio/ şî_íio/ ie mai pi nant/ câ ío nu pot cu.../
stînga nu pot/ stînga şî? ío tot [k] toată robóta fa^c_cu dreăptai/ cu mína
iásta²/ ía! dă_ăiásta² nu sâ.../ íáca de-amú ío mai depárte nu pot s-o-ntind/
nū pot s-o-ntind// íe!

[Da' ce s-a-ntâmplat, ce-ai făcut? De ce nu poţi?]

ía/ úŭti nu ştiu di ņe ásta m-o-ņsepút a duré... aista úmerle/ m-o-ņsepút
a doré de ástâ íárnâ/ ía/ di la íárnâ/ m-o-ņsepút a doré/ ş-aşá m-o dorút m-o
dorút/ da ío-í zíc lu gídu/ da faşen_fócu încâ-ņcásâ/ pŭíta la noi îņ... îņ_
cúhñe/ şî duhóŭcâ/ da ío íi zíc „íá! m-oí púne... la plitá/ cu úmâru la
duhóŭcâ/ poate-aşá ía şî... nu m-a duré-ne/ nu n-o vinít îņ_cap c-ăiásta ío...
íar m-am pus la duhóŭcâ/ ş-ăiásta ío şî n-am_ăcút// şî dînr-odát-an_ăcîsluít
priámo... ca cîn_ņ-o traz_đíli/ ca cînd/ m-an_da_de la duhóŭcâ/

da íel zîşí „ņe?”//

zíc „nu ştiu ņe nu ņi/ nu ştiu ņe/ da” zíc „nŭ-a... nŭ-a... nŭ-aşéíá”// şî_
ăeásta m-o-ņsepút/ şî m-o-ņsepú_ş-ăeá táre/ şî măi táre// şî mai táre ía s-o
rădic/ d-amú ía la míne nu s-o ridicát/ cŭ-ăiásta// an_dat_î [r] an_dat cu
aţb/ o viní dócca de niculáica/ da ío ă_ŭş îņ_cúhñe/ unde nói trăím// an_
dat/ cŭ-ăiásta an_dat³// da-í zîcám lu gídu „gídu! dă tu... pototócu dă-ń cu
aţb/ da ío aísa oí líi [k] oí da îņsetişór/ da tu dă-ń pototócu”// s-o sulít íel/ s-o
sুলít/ „dă-ń pototócu”/ şî [!] văd că [k] vâru-ăşéla sâ dúşe pe mîņ/ şî jŭos
var/ şî íel aší de văr s-o împlút/ „şti ņe/ scobórí sâ... [!] scobóŭórí/ ío síņguŭá/
cum oí puté [!] oí da/ scubórí/ tu nía mai máre robótâ ní-í fáşí dicát câ tu níia
ń-i fáşe”/ áiásta ía aísa// a đăŭ/ právda vóo va spuŭ// şí íeŭ s-o scoborít/ da ío
m-am apŭcát pi ŭoc// şî-ņsetişŭór ş-an_dat cu aţb/ an_dat cu aţb cúhña/
cŭ-ăiásta nu pot să rídíc¹ / ío nu po_sâ đăŭ aşá/ aísa⁴// da cŭ-ăiásta³/ ş-an_dat

² Gest: cu palma în sus, indică, pe rând, fiecare mână.

³ Gest: cu mâna dreaptă.

⁴ Gest: indică umărul stâng.

[Da' nu te-ai dus la doctor?]

āṅ_flost la dóctor! am_flost/ n-o dat ucólur! n-o da_tablét! am blat
el/ că-n drep^t_noi bolníta/ ș-an_lua_doo ucóluri/ ș-aṅ_gîndít că poáte...
poáte n-a slobođí-ne și nu m-a duré-me/ și n-a slobođí-ne mína// nu n-o
ajutá_nícâ/ nu n-o ajutá_nícâ/ nícâ// vópșe așá cum ia! nu pot s-o rîdic/
așá⁵/ și n-o rîdic/ tlot așá-i/ ia! și

da nu ne-a ajutá nóq mormîntu?⁶

mormîntu/ mormîntu

nu depártę-acólo/⁶

da! da da! de-amú ie și cît aís pār la mormînt// da nícă nu măi [k] da
nu vreṅ nícă/ ācúma io [...]⁷ āhá! io pār la máržini ia vin/ și nu pot// da dacă
mă duc pénsia sâ polucésc/ că dău la nloi/ dău la póștă/ și mă duc pār la
póștă/ și pār mă duc nu pot vouse/ și_de-amū_ma duc ma_digrábă/ nu!
fuméile ní dău tloc/ úndi sc [ε] scáuine/ „vin tót-abò/ și vin și pún-te”/ núma
că rusășe/ că „vin și pún-te”/ pi [k] „oi! mîntînin/ spásibe vová! voi ní dat
tloc”// nu pot vouse// mā... înc-așá-ia! ia mărg/ dacâ-ncît... mă sclot/
vreménca/ tlot/ ca cînd și nu mă doăre nícă/ și de-aíșe⁸ nu mă doăre/ nu/...
făc/ fac/ și toată đîulica pe kișoare/ și hazeáistve mult/ și stau toată đîoa
sáma pe kișoarile/ de-atít robótă/ că trebă în harmán sâ ma duc/ sâ fac/ că
nîmâ n-a fáșe cróme io// dă gídu ieș cu t... cu trej an! ieș cu doi an! zumátate
maj nic dicít míne// d-ápuj ieș niș atíta nu poáte cît io/ nu poátí⁹ uoi! nu
poáte ieș/ da io pimprejúr/ da/ și ma mîniu/ și zíc.../ că piséne [= pesemne]
núma io sâ fac/ și io/ cu dóo gur! cît mănînc/ uor! și? iétă [!]/ da právda zíc/
n-oj sí io cu dóo gur! mănînc? că núma io sâ robotésc? ien_dă-n! nu/ toată
robóta io fac/ toă tâ robóta io fac// și spásibe/ că vóva o fost amú sínócu
nóstru o fost/ o poețică acóla/ și toată... cu čiripit-o fost învălită// čiripit-acēja
s-o fărâmăt/ o căzút skicătúr!/ că nu [k] i zíc lu gídu: „hai ș-on_șucturuí pār
hálea a viní/ pār dócca me din niculáica”/

că iā_a viní záraz tă_din dóna¹⁰ zíși „mámă dă și nî-om... ni-om apūcá
pi-afără ș-om únzi//”

⁵ Gest: încercă să ridice mâna stângă.

⁶ Intervenția aparține vecinului în casa căruia se face înregistrarea.

⁷ Fragment de text aparținând vecinului.

⁸ Gest: din șold.

⁹ Cuvântul *poate* este silabisit, fiecare silabă purtând accent.

¹⁰ De la Don.

„hai ș-on_șucturuí/ nu atúnși” zíc „sâ n-aștéptę ie cã_la noi încã nu-î
șucturuít”//

o pus iel/ o pus scára/ sâ súie/ sâ súie și zîșe „ie vin ș-ăi vidé-ne tu șe-î
acólo// vin să vidé_î_îcipița”// mǎi! m-an_suíť io pi scárâ/ prăyesc/ și ôi! da
ie fărãmátă/ să ia búcățále/ io nu ștîu_cum poiețíc-așéie n-o a... n-o curs//
[...] ș-ápu... ruber_óí/ ș-ápu noi am pus-o pi lût/ îcipița/ ș-o vinít vóva/ m-an
_rugá_de sinócu/ ș-o vinít iel/ și nî-o-îvălít-o//

o-îvălít-o iel⁶

o-îvălít-o/ o-îvălít a [ε] îcipiț-așéia a snimít-o/ și_cu álta a-îvălít/ zíc
[k] ne zîșe „mámâ! pâi io n-a^m_vălít îî_vácu néu”//

da io zíc „vóvâ! ștî șe-î sinóc/ cumvái noi cu tóťi o... îă-așá om púne pi
pámínt/ om púne îcipița/ om púne/ om așăđá/ ș-om vidé-ne cum ie... sâ
vîne/ cum ie... sâ vîne// și dacâ a^há! právilno om púne-o žłos/ cum ie s-a
viní-ne cū zomótčile šélea/ cu... [ε] ș-ap-atúnș așá om púne... pi poiețícă//
ș-așá ș-am_fácút// și spasíbe iet o fłost/ și nî-o-îvălít-o/ și... da dócca o fost
și ia-n... n-o unș [!] pi-afárâ/ și... de-amú an _rámás iárâ noi amînd_óí/
de-amú... amú i zíc țui/ avém înc-on_sac de țiménť/ „hai gídu și om fáșe/
ș-on_șucturuí-ne poiețícă ásta/... câ táre plóáia o spalát cămúru/ dintre
kétrle/ cămúru/ ș-așá núma błorț rǎmín” zíc/ „ia s-a dǎrímá”//

da iel zîșe/ nî zîșe níá/ „șcî și? da di vácu nóstru nu ne-a ajúnže?// di
vácu nóstru”

nu dreb_zîșe?//⁶

dreb_zîșe// nu trábu_cum a néu drepť_sâ zíc/ da dacâ nu poáte
șe sâ fǎcá?⁶

io cred/ io táre cred/ ș-amând_óí/ io cumǎtri¹¹/ io an_șucturuít pórebu/
ia la noi/ pórebu s-o dǎrímát/ voi m-îť créde łor nu m-îť créde?// șî iel nu
poáte/ șî.../ da io luán_cu mína/ și șliop! șliop! șliop! ș-ápâ cu mína
întindém/ și mína mujém ĩ_ápâ/ și iárâ... întindén_și iárâ șliop! șliop!// și
l-an_șucturuít/ l-an_rovníť/ gínișór așá am fǎcút/ în tref s-o uscát/ gineș-ășá/
ahá! cu mína dău vîrtós așá gíne/ l-an_dat cu atb/ tot/ l-an_fácút [r] l-an_
fácút/ nú-î dǎrámát/ nù-î_dǎrámát// d-ápâi șe? on_șidé [k] on_sta di míne
ș-om aștéptá moártęa?!// nu! da om aștéptá moártęa// da moártęa dumnađău
sâ ștîbǎ cînd a viní-ne//

[Aceeși]

¹¹ Se adresează vecinului.

máma me táre-o foz_bohomólna

máma me tarę-o foz_bohomólna// ři i... io pi tatúna n-al řiú mínte/ cá io nūma řinř an! am avút cînd tatúna o murít// da máma o rāmás cu doi bătrîn!/ cu soácră ři cu sócru// da frátę am avú_mai máre/ bádeę váńęa// da ierá la nŭoi sánie/ boieręască/ mîndr-ařa sánie// iácátâ-î cum îi sîmbătâ sára/ da noi trăiém aiře/ da la noi zaráz bisericâ/ táre bisericâ mîndr-o fost// ři î... ahá/ boŃ! bom! trag la vićérne// de-amú... ařei batrîn!/ dę-amú řci dacâ iei... cînd iei putę/ da de-amú nu puteá/ cá ió _ řiú mínte/ cá nu pŭteá sâ robotęască// de-amú máma comanduię/ îi zîře... lu fiřóru/ lu frátęle řeę... mai máre/ a iei fiřór mai máre: „váńe! [ę] řiámă cáii/ ři la^s_sâ pŭii bába ři... gídu/ ři du-î la bisericâ/ la vićérne”// ři-î duře/ bádeę/ noi zîřém bádeę tu!/ cá iet mai máre/ la voi io nu řtiú cum zíc

[Ařa, ařa.]

ařa îi zíc?/ ři la nŭoi bádeę zíc/ iá!// ři-î duře bádeę la vićérne// ahá! de-amú... iáca ia ia ia! sâ iásâ din vićérne/ sâ duře ři-î aduře// ři-î aduře di la vićérne// cu carúta/ dacâ vára/ da iárna cu sánie/ îi puńe în sánie bádeę/ řa-î duře// trăře de-amú/ ahá! s-o concît_î řtŭjba/ de-amú tot [ę] de-amú... trăře ctópotele: bŃm! bom! bom! mai dęs/ cã _de-ámu s-o concît// ahá! sâ duře bádeę/ sâ duře ři-î aduře/ acásâ// iacâ!// ařa cu řei batrîn!// da zaráz řei batrîn!/ dac-ar ři iei zaráz sâ moárâ// cá iei nu trebuięsc [!]

niř nu trebuięsc⁶

iei nu trăbuięsc lu řime/ da// da-ntăi... o fost cá iei _bătrîn! táre i-o pońimít// táre i-o pońimít// máma... me!... o trăit/ la noi táre máre semná o fost// nóuâ súflete/ nóo súflete// a^há! o řátá_váca/ da trăie-ę_cúhře// ia a [ę] nŭoi an _trăit aiřa unde crăřele-aiř¹²// ři noi trăiém îę_cúhře/ máma cu toř cokíii/ cu toř îę_cúhře// o řátát váca/ řiřálu ál aduře-ę_cúhře/ tŭójâ// a! o řátát oáia/ aduře oáia cu néřu îę_cúhře// da gídu cu bába îę_cásâ// îę_cásâ/ řidé-ę_curát/ tot/ řiú mínti ca az// mă kemá bába: „ie vin la bába/ vin!”// ma duřém// samováru pe másâ... řidé/ da! právda va spuę/ samováru pe másâ řidé/ be cãi/ gídu cu bába/ ři nie-n_da// în_tăie... cořác/ ři ní-l unře cu nére/ ři ní da... cãřca cu cãi/ ři... ma gostę/ ma hráne-n ę / iá! iá ařa o fost predelénie la iei/ da amú... da amú řa_ăiř_bătrîn/ mácar pŭńe... fŭniia [...]⁷

¹² Se referă la faptul că în camera unde se face înregistrarea tocmai a terminat de zugrăvit.

da ɖǎu!// nu! sînt cokîi mintîoş/ câ pónimésc părintî/ da sînt câ nu poñimésc părintî/ sînt câ nu poñimésc/ da sînt...

[Dumneata, dac-o murit tata şi-ai rămas numai cu mama, cum ai rămas, cum se zice? Cineva care nu mai are mamă sau nu mai are tată, cum zice c-o rămas? O rămas sărac?]

şarác/ nu! da şarác/ o rămás şarác dí ƒa tátă/ táta o murít/ da noi an   rămás... noi aŃ [k] canięşno/ noi an   rămás cu máma/ zîşe dacâ cokílu rămíne cu máma/ atún   numa žimătáte şarác/ iel núma žimătáte cu mámâ... a fáşi tuot/ şi ie d-a mîncá/ şi cokílu-a hráni// da părintile... sînt părint/ sînt părint/ nu! da mai mul   bărbătuóı... s-o... dacâ rămíu cokíi sārás/ şi cu tátă/ apúı... şarás... upólnostíu iei sārás ră [r] rămíu/ da// plúho sārás/ da dacâ cu mámâ-sa núma žimatáte-atúnş ís sarás// aşá ƒa nıoi/ aşá//

[Aceeşi]

záráz sâ duc la bolníŃa

[Cum era mai demult când naştea femeia? Se ducea la „bolniŃă” sau rămânea acasă?]

záráz sâ... sâ duc la bolníŃa/

[Da' atunci?]

da atúnş/ ıo na primér/ ásta o fos la voíná/ ıo am avú   cokíi/ hálea meı/ pi dıócca/ tuo... toj-aşá-ı/ m-o găsít noapte/ za piátó^{wa} iúlia/ ásta noapte mititícă/ a dóia lúnâ di várâ/ a dóia lúnâ d'ı várâ/ aiásta/ za piátovo iúlia// şi noapte mititícă/ şi m-o găsít/ şi m-o dus// la noi aışe-ıa unde ıa lévenco trăieşte/ ş-o foz   bolníŃă/ únde... căsa lu ıáncu// şi iei m-o dus// barbátu şi máma-soácrâ-meá/ de-amú ıo m-aŃ   sculát/ m-aŃ   speriét/ ís tınără/ şi n-e ruşíne/ şi.../ da máma de-amú véde/ câ „nu! hăı clávă! hai! hăı ni-on   dúşe-m   bolníŃă”// şi m-o dus ím   bolníŃa/ aşá pisti armáⁿ/ı-aproápe/ câ noi [r] noi aıs an   trăít/ a [k] divále// şi m-o dus ím   bolníŃa/... m-o dus şi n-o spus/ cu máma meı/ máma me o vinít subt... sub úşá şidé par am avút-o pi dıócca/ da//

da pı fişóru iésta/ seredúşciı/ tō... noi n-aŃ   luát cū... gıdu// ş-apú pi díŃsū.../ de-amú ıo pí dıócca am avút-o/ di dóo lunı ıerá-ni/ cın   pi díŃsu l-o luat la deısfıtelna// pi gıdu néu/ l-o luat la ármie deısv ıtelna// şi o... o... o fost/ iel o slujít doi anı/ ş-o vinít acásâ/ ıa!// ş-o vinít acásâ şi t-o [k] luŃ o

fost acásâ/ da aîşę vojnâoă// da!// da de-amú pe vóva l-am avút.../ pi dîŋsu l-o luát ĩ/ la noi vojnâua s-o-nşepút... [ε] îm ĩ pátruzeşî... şî ĩ dói de anî/ sórocfaróm hódú/ pátruzăşîdĭoĭ/ ià// dâ pi gîdu neŋ l-o luad ĩ la vojnâ... pėrvovo iúlâ/ di pėrvovo iúlâ// ásta pisti zăşę zîle¹³/ ĩor pátruzăşî... om intrá peşti đăşî zîli sóroc ftaróm la noi vojnâua s-a-nşepút¹⁴//

sóroc pėrvî⁶

sóroc pėrvom? â! da da právil^{na}// [...] da şúra o viñít dî ĩ ármii/ şî o fost îŋcâ ĩop ĩ zîle-acás/ ĩóptî zîle [k] ĩopt funî acásâ/ şî dvátîpėrvovo vojnâoă s-o-nşepút/ da pėrvovo iúlâ... pi şúra l-o luát// da ĩo an ĩ rămâs grăşâ.../ cu fişóru ísta// şî pisti dóozăjĭ ĩ di zîli l-am a^w/vút// pisti dóuzăjĭ di zîli zărâz l-am avút/ ĩo pi dîŋsu/ iaca//

[Şi mai trăia soacra, a putut să te ajute?]

soăcra o trăiít/ soăcra n-o azutát/ spasîbe/ la^s ĩ sâ hîbâ ţărîna... uşorâ// şî soăcra d'ę-amú o trăiít d'ę-amú cu áltu ĩom/ câ ĩe... ómu ĩeĭ o murít ĩ ĩ hólöd/ cînd o fost hólöd/ ş-o murít/ şî ĩe cîŋ ĩ s-o măritát di pi táta cîŋ ĩ s-o luát// şî ĩe o trăit.../ ĩeĭ amîndĭoĭ pi míne... ĩeĭ táre m-o jăluít// nu! ĩö... vreŋ sâ va spuŋ câ ĩo táre-am poñimít-o// ĩo de la dîŋşî nu m-ă ĩ otcăjít/ bójâ sahranít// ĩo cu dîŋş am ĩ fost ca o sėmiiâ/ ĩo am ĩ foz ĩ di dîŋşî.../ de-amú cokilîta ásta la míne ĩerá mititicâ/ da ĩo pi bărbátu-neŋ/ pi gîdu neŋ de-amú l-o luát la vojnâ/ ĩo an ĩ rămâs grăşâ/ „ĩeŋ oĭ lua cokíla/ clávâ/ ĩo oĭ luá-o pi háleŋ la míne/ tíĭe ũ-a hî mai uşor”/ nu [r] n-ávem aşá hazeáistvâ/ da vác-avém/ gajîñî aveám/ nu! de-amú ĩo la robótă nu umblám/ câ ĩo ĩ cu tótu ĩerám... câ pisti dóuzăz ĩ di zîle şî pi w/vóva ísta l-am avút// nu! de-amú l-am avút ĩo acásâ// aŋ ĩ kámát bába/ aŋ ĩ kemát-o pi bába... â. cum îi? [...] pi bába ĩntrálca

a! bába di pi ţéntru!⁶

pi bába tííána// aŋ ĩ kemát-o pi bába tííána/ şî bába tikána o vinít/ câ bába tikána l-o primitâ pi fişóru ísta a neŋ// ià! da pi bóreŋ l-am avút/ de-amú písleŋ vojnî/ de-amú gîdu neŋ o vinít dî ĩ la vojnâ/ pi sóroc piátom hódú/ ià! şî ĩo l-am avú ĩ fişóru ísta mai nîc/ u... sóroc sedîmóvo hódú/ îm... pátruze ĩ şî şápte/ pi moldovenie/ -m pátruđă şî şápte// ià! şî l-am avút iz ĩ mai mînic/ tójâ bába tikána l-a.../ îŋc-am ĩ fost ĩ ĩ hóröd/ ş-am ĩ vini ĩ dîn hóröd/ şî... băĭétu ísta l-am avút//

¹³ Ancheta de teren a avut loc în 15 iunie.

¹⁴ Precizarea este provocată de o intervenție neinteligibilă a vecinului.

[După ce s-o născut, „s-o rodit”, baba ce trebuia să-i facă?]
 ă! ie buricu i l'egá-ne/ apâ_câ obizátel'no/ ie bur [k] ie primé ródurle
 gíne/ gíne ca.../ dā da! ie i l'egá burišélu/ ia! t'ot ašá cum trébû_lu n'fășá/
 lu-nvălătušé/ lu... to_čisto/ da da!//

[Aceeși]

c'oc Kítâ

ān aŋ_c'opt_î în_păște în duhóucâ/ în duhóucâ-m_plitá// șî-î zíc ánu
 ísta lu gídu néu/ zíc ŝti ŝe? nu vreŋ io sâ ma vodésc/ io nu pot sâ coc... dóo
 or trej/ și ŝe-î pásculít-ašélea ašá ia-n duhóucâ/ mititéle// io vreŋ páste ŝ-álte
 c'oc/ da nu ašá mititéle// șá ánu ísta aŋ_c'opt în_cutiór'// aŋ_c'opt în_c
 cutiór'/ la míne ieste-afárâ cutiór'// ia// ŝ-aŋ_c'opt în_cutiór'// fac opárcâ/ cum
 trébu/... ŝ-ápâi plămădēsc/ io nu ŝtiu cum ŝa v'oi/ plămăd'ēsc/ sâ rādícă-i/

pi dǎru⁶

ia/ ha?

pi dǎru⁶

ī... pi dǎr/ dacâ íesti lápte pi lápte/ pi sáhar/ cu v'óuâ/ ásta-m_páscâ/
 sdâjésc uŋ_kic/ s-a ridicát/ și io frămínt// aŋ_frămíntá^d_gíne/ ia! și... aŋ_c
 concít di frămíntát/ n-aŋ_spalat m'ínile/ t'ot/ mă duc dău fócu-ŋ_cutiór'// las
 s'î_să ridíše// d'îŋ_frămíntát/ pǎr io aŋ_fácú_fócu-ŋ_cutiór'//... la míne s-o
 ridicát/ am astupát/ jǎráticu câ cu lémne// jǎráticu am_î aștjernút pi šéla/ pi
 vǎtrâ/ ŝ-am puz_guráriu/ la voi cum sâ kámă?

[La noi, tot așa.]

t'ot ašá-î?// am puz_guráriu/ gínišór/ am astupát/ iá!// aŋ_vinít/ m-ā_c
 apucát/ am adunát páščile/ le-aŋ_fácút gíniš'ór/ le puŋ la cǎldiš'ór/ plitáo/
 ca dacâ s-arátá cǎ_c_fócu și plitáo cáldá/ în_câ pǎr dimíneáțâ/ puŋ toáte
 fórmele/ în_šéla/ pe plitá/ ŝ-aša la míni íesti spi [ε] spițial'no/ învălēsc
 fórmele/ cu z'ólnišícâ/ sâ kámâ la noi z'ólnic/ di kítâ/ spițial'no// învălēsc/
 ia! da dacâ vǎd câ d'ę-amu ahá! iésâ iésâ/ tǎu pi zúmătáti/ gídu n-ajútâ/ šúra
 n-ajútâ// și... cu pána/ uŋg cu ol'ói/ ŝ-ápu-ŋvălătuš... fórna/ ŝ-o l'eg cu áțâ/
 și nu cǎdâ capușánu iei// da ia sâ dúși nántâ/ ašá m'índrâ/ da// și l'î l'ēg/
 gínišór/ ŝ-ápu ma duc și dău la vǎtrâ/ jǎráticu šéla âť sc'ot/ și dău la vǎtrâ/
 am dę-amú io spițial'no dacâ d'ipárte dacâ gíndésc în_cutiór_cât voi fáše/
 prigátésc... t'ot/ sâ am io atúnš cu ŝe sâ dău la vǎtrâ/ și dău la vǎtrâ/ la noi sâ

kámâ la vâtrâ/ dacâ aiástęa// iă! și dău la vâtrâ/ sus/ ș-atúŃsa m-an   tras/
 ș-am astupát/ am   văfít îŃ   cutiór/ am pus gídu ní... ní cárá f órmele/ da  o
 îŃsetiș ór li puu/ îŃ   cutiór/ ia! dai/ ș-ápu d'ę-amú li sc ot/ gídu tójâ  -ázútâ/
  m   pat/ aștlérn așá-i/ spitiál'no tójâ am plétec ș-aștérn și puu hazétur!/
 ș-aștlérn/ și le-Ńvălész  tú! și... așá la noi/ așá la noi fac/ nu! p áte nu toátâ
 hazęáica/ ș it/ toátâ [k] cájma hazęáicâ îŃ   cása i i zíși hazęáicâ/ ia!  o fac
 așá/ da dumetá faș almíntrelea/ da dumetá faș d -almíntrelea// da  o/ așá  o
 am apucát dă la máma m e/ máma m e ie așá pás e coșé/ d u așá pás e
 coșé// așá pás e coșé// așá la noi fórmę mar!  ará-ne/ așá máre f órme/ sâ
 legá g tâ m m -m   m nile/ așá ia  iă/ și așá f órma/ o... o puné așá ia  iă¹⁵/
 nábit/ p r ie.../ c-apú aiș îŃ   gúra cuti rului nóstu/ ș-ápu p r cu... o scutá o
 puné-ne îŃ   kiș are/ ș-ápu d'ę-amú cu vatráriu/ o puňé/ o puné/ o  iné-ne/ și
 ie așá niște pás e// și la noi máma nișodátâ  . nu sâ dușé pásca sâ sfintășcâ...
 la biseric / la noi bátiușca vinę acásâ// bátiușca vinę acásâ// da/ bátiușca
 vinę acásâ/ și g tâ m m ...  i! oi! táre ie o fost hazęáicâ și   táre...// plínâ
 mása/ ca șei máre/ m s  crúgla/ plínâ mása cu pás e// și línte sam n t /
 dacă voi știș  e-  línte-  ásta?

[Da, da!]

ș-așá...  ará [ ] str kinúťâ v ke/ urít / máma o sp t  o șela/ punę
 pomínt/ ș-apú   sam n  línte/ p r [ ] p r la pás e s  șib   / línte-așei așá
 ia!¹⁶// vl erde/ m ndr / pi m s / șid' // pás ile/ da línte-așei  așá verde/
 verde t / așá m ndr !// ș-apú   punę și cușocu cu s t / și... cușocu cu br nd /
 și di toáte punę/ și u u ... șerb / cr s / și puňę pi m s / ásta ie sfint / la noi
 bátiușca obizátel'no acás -mbla-ne/ ia!// c  t t n-a  eu  l purt  pi bátiușca
  nde/ dac -  tr buię tui undivái s -Z   d c /  ndi... to  el vinę-ne ș ... „t ofin
 har cinovi ! mi e n da”/ zn cit „ni e ní treb  ac l   nde... pojálusta!
 du-mă”// da la noi  er  d o peręg   dí cai//  er  c i vizni/ m ndri/ da o
 per ke c re  ar ... saman / ar / la d al// to tat Ńęa/ ah ! îŃ   cruh n/  er 
 cruh n/ cu li g n/ da aișe sid nię dinaínte/ bátiușca s  puňę d     rm /    
 li g n/ așá cum  o ș d/ ia! îŃtrę-aísta/ așá bátiușca șid -ne// da tat na
 dinaínte/ m n  c i și-l dușé unde lui   tr buię//

[Aceeși]

¹⁵ Gest: una l ng  alta.

¹⁶ Gest: cam de 10 cm înălțime.

ȘCERBANI

(raionul Voznesensk, regiunea Nikolaev, Ucraina)

Culegere: 19998; transcriere: MM

acásâ máma coșé kíta

mai dimúlt acásâ máma coșé [r] coșé kíta// coșé acásâ kíta//

[Cum o făcea?]

n-o fost... nu o fost îm mahazín/ nu/ coșé acásâ/ máma/ coșé/ símbătâ
pi-o săptămínă// pi-o săptămínă// símbătâ... iar îi p-o săptămínă//

[Și cum făcea?]

cum?// fașé opárâ/ atúnșâ nu știu/ ei! io nu știu cun// roșciné/ atúnșâ
framîntâ/ și coșé-η cutiór...// cutiórju o fost

[O lăsa să...]

o łasá/ ie [r] ie să ridicá/ să ridicá/ gínișór/ ș-atúnșâ puné-η cutiór ș-o
coșé-η cutiór//

[Mătușă, da' puneă „fricățâi”, ce puneă?

opára cū fricățēi di... di hmeľ cári créști/ cári créști/ nu de-aíștia/ da
síngru... fașé din tarítâ/ o [ε] fricățēi din tarítâ fașé máma//

[Cum?]

nū! hmeľ/ cum hmeľ/

[Știm, știm.]

și șerbé/ puné-ηcoto oleácúțâ di grîu/ și puné frúndâ di șápâ// și iel
gíne șerbé/ lung șerbé/ ș-atúnșâ iușc-așéja o... o tuřná/ și cu fanínâ robá [k]
fașé opárâ// opár-așéja sâ rídica/ vo trii Uóre o mesticá/ și ie sî rídica/
ș-atúnșâ o framîntâ/ cū tarítâ// o framîntâ cū tarítâ gíni/ o framîntâ/ și iarâ
sâ... dă... ie par sâ... s-aridicá// de-amú framîntâ cū tarítâ// ș-atúnșâ o ros
î.../ cum? roskidá/ o...

[„Rășchira”?]

o rășkirá/ și ie sâ uscá/ o s [ε] o strínzē¹ în tórbâ/ și cînd pínge coșé/
uľa²/ drójdije de-ășéja/ o muié și fașé iarâ opárâ di fanínâ/ opár-așéja
oleacu [ε] oleácúțâ cum...³// io uít cum [r] cum [r] cum sâ kámâ/ și... nu!
opára olecúțâ sâ... zahavóno/ oleác/ ie/ ie zahovó// sâ ra [k] opára sâ rașéște/

¹ Ezitățile sunt cauzate de insuficiența respiratorie de care suferă informatoarea.

² Consecvent, informatoarea folosește verbul *a lua* cu metateză: *ula*.

³ Pauză survenită din cauza oboselii.

ș-atúnșe ie púnę drójdili šél'a-ŋcǔóto/ o amést^{ic}â ħgínî/ și iarâ ie... sâ rídícâ/
ș-atúnșa de-amú ie frămíntâ pínęa// oǧ!// așá//

[Și în „cutior” o pune pe vatră sau avea niște... ?]

ie! cáre pi vâtrâ/ da cári-ŋ ħfórmoôcâ punę/ da mai búnâ pínęa di pi
vâtrâ// mai búnâ pínęa// máma coșę așá/ fașę... fășę pínęa ș-o punę óntr-ă
[„într-o”] băsmá/ și pī... acólea pi... punę o túrtâ// ș-atúnș și... și o êiclę/ o
êiclę// ș-atúnșa de-amú cînd ie sâ rídícá/ da ie cîn ħpunę-ŋ ħcutiór/ pi ħturt-
așęie pi... pi vâtrâ// și ie... pínęa pi túrta și ie búnâ! mǎre! mǎre pínęa/ búnâ/
búnâ//

[Da' în ce frământa pâinea?]

în ši? a [k] la noi așá o [ε] așá o fost ħî... vă [ε] nu știu cum pī [ε] pá
moldávski/ da vahané/ vahané așá/ ca cînd... ca cînd iáșcic//

[Covată?]

covátâ/ covátâ/ covátâ/ covátâ/ covátâ/ câ... ă ħuítát/ ă ħuítát//

[Și când o scotea din covată, ca să facă câte-o pâine, ce-i făcea?]

pi mǎsâ/ o aduná/ o aduná/ o-aduná/ o aduná/ ș-atúnșa punę în jaróvňę/
și ie sâ rídícá/ ș-atúnșa punę în ħcutiór// [...]

[Și cum știa dacă-i ars „cutiorul” cum trebuie?]

da ie de-amú știę cîtâ vréme... on șas și dóuđáj ħdi minúti pínęa/ așęi
mári/ on șas și dóuđăși/ da așęi mai mititícâ/ var vîrtútâ fașę/ var așá
pirijoáșę fașę pi ħtabác/ acóto trítít! sóroc mînút// da! ie de-amú știę cum...
cum cum/ da da//

[Aia cu „tabac” cum se făcea?]

cu tabác ħî... așę punę túrtâ/ ș-atúnșa puňę [...]⁴

așá [ε] cačalę túrta/ ș-o punę tabác/ ș-oleácúță de sáhar/ êine-î acólo?⁵
ș-atúnșa și ia... fâ strínze/ oh! îl strínze/ și-î punę așá pi lopátâ/ îl punę pī... pi
vâtrâ/ pi vâtrâ sâ coșę//

[Asta-i plăcintă cu „tabac”, da ?]

aístęa-s plășíntâ cu tabác/ aístâ/ și pirojásę máma fașę așá ca...

[Mai mici.]

mǎi marí// mai marí așá/ i [ε] plășínta așá șa polucêște⁶/ așá sâ polu [ε]
da rătúndâ/ dǎ pirojócų sâ polucêște așá tųŋg⁷// tųŋg/ tųŋg/ așę ia tųŋg sâ

⁴ Pauză provocată de intervenția nepoatei care asistă la înregistrare.

⁵ Se aude un zgomot.

⁶ Gest: rotundă.

⁷ Gest: cam 25–30 cm.

polucêște/ pirojócu// cto tam?⁵// da pirojóc așá țung sã _ polucêște/ da
plașinta așá... rătúndâ//

[Și cum făceai aluatul pentru plăcintă?]

aluátu cum sâ fașé?

[Da?]

da cum sâ fac io? oleácúțâ di đăr/... o! ș-oleácúțâ dī â... di.../ în đăr io
puu oleácúțâ... đăr/ din đăr io olecúțâ puu sđódâ/ și _frămînt// și tãî așá cu

[Da' ce mai pui? „Fănină”?]

o [k] fãninã// fãnína ș-olecúțâ di sãre/ oleácúțâ di sári/ o! și o
framîntám/ o! ginișđór/ și o puném pi mã [k] o puu pi mãsâ/ și ie oleácúțâ...
cum? da/ oleácúțâ ole [k] odiháet//

[Se odihnește?]

da! atúnșe de-amú tau așá cum di [ε] cum fãr [k] cum mitítéli/ cum di
plășinti/ ș-atúnșa de-amú... cum ? cačal'esc/ nu știu cum

[Așa, așa!]

da ! da ! ș _puu și am : var tabác/ var brîndâ/ var cartáfu/ vđar _î curék/
și vrieu/ și vrieu// ș-așá o strîng/ o strîng ș-o coc//

șváica ievgénija alecseevna/
dupa parînt țerus
semđsđátđ odín [= 71 de ani]

mamalíga búnâ

[Cum se face mămăliga pe aici?]

mamalíga cum sã _fași/ da voi nu știét cum mamalíga sã _faș?

[Nu știm cum se face aicea.]

cum? ápa șérbi/ și tđorn fãnína/ și ieî hérbe/ ujă gíni/ o młestiș gíni gíni
gíni/ și _pi mãsâ/ și mămăligâ//

[Cu ce-o mesteci?]

da am așá cačálcâ/ cačálcâ am așá/ cačálcâ am/ cačálcâ//

[Și mai demult tot pe masă se puneau sau pe altceva?]

vđom... om tálžer/ o cum? tálžer/ ie

[Da, da!]

tal [ε] voⁿ _tálžer/ vđ așá vo fanérâ/ pi fanérâ/ o!... da mamalíga búnâ/
brîndâ di oáie și... unt¹șuđr/ var vđ... sálâ/ or mînc [r] o mîncát/ ș-atúnșa cu
lăpti/ cu...

[Dar când o făceați cu „sală”, cum făceați „sala”?]
nu! sála noi prájím pi... pi scovörádâ/ ș-atúnșa ulám mamălígâ/ și
mujém îm brînzâ/-n sálâ/ și mîncám/ și mîncám//

[Aceeși]

la andréju

la andréjū... cînd iō... cînd am fost fătâ/ vrăjám/
[Cum?]
cum? ni dușém dimineță/ dimineță par încâ níma nu o [r] n-o ufát ápâ
dim_î...

[Fântână?]

da/ diņ fîntînă/ diņ fîntînâ níma nu o ufát ápâ/... scotém/ ápâ/ și ulám
îņ gúrâ/ cîti dōuâ/ trîi/ pătru/ și cîn [k] cît ne... nē strînzém// ulám ápâ-ņ
gúrâ/ dușém și frașmîntám balábușki/ balábușkí// și puném la cînli/ la cîni
puném... aiásta a méje... a... a úna/ a dóiļa/ a lu [r] a lu podrúșca/ așá
puném pátru ȳar cît și... cáre cîne a ulá-o-ntîi pu [ε] pâ lipiōșca/ așéiã-ntîi
s-a maritá//

[Și chiar așa era?]

kar așá fașém/ așá fașém//

[Chiar așa se și-ntâmpla?]

ēi! așá đîșé/ da așá n-a mai fost//

[Dumneata ai făcut?]

am făcut [!]/ da... da încâ... încât... câ aruñcám șibótli/ șibótli pisti
cásâ/ pisti cásâ aruñcám la andréja/ úndī... úndi a cadé/ cum/ pâ cáre parte a
cadé șibótli/ m_párte-așéie tí_maritá// [!]

[Ale dumitale au căzut spre „zapad”?]⁸

am aruñcát acóļa/ câ iet încōăș o vinít/ iō nu m-an_du^s/ da iet încōăș
o vinít [!]/ acóļa o căzút [!]/ da atúnșa încâ ne dușém la... la susídu/ și
ascuțám... la fereástrâ/ și grăiesc acólo? și.../ da iei de-amú știu câ noi flétli
om_mblá/ zîș „hăi ! ti-î dúși/ ti-î dúși/ ti-î dúži” grăiesc// oi... oi [k] m-oi
măritá-mă/ m-oi măritá-mă// ōi! doámne! doámne! am_facút//

[Aceeși]

⁸ Informatoarea povestise anterior în ce parte locuia soțul înainte de căsătorie.

KONSTANTINOVKA¹

(raionul Arbuzinsk, regiunea Nikolaev, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: VN

[Date despre subiect]

[Cum te cheamă?]

lukérija//

[Și mai cum?]

képtea//

[Școală ai făcut?]

niș o școală n-am făcúť// máma la noi o murít/ da noi ã rămás sárás/
ș-așá ș-am...

[Câți copii erați?]

pátru// aísta únu-o rămáz / da dŕoi o murít//

[Mama când a murit?]

máma demúl / noi mittléi ã rămás pajáluista// da fráteli ísta íncá mai
mittléi o fost// únu mai kar mai máre-o fŕost/ tatúca s-o... s-o-șsurát/ ș-o loat
áltă mámâ/ și n-o fŕost gíni// nóuâ n-o fŕost gíni/ máma tári ni çatá// da ni
cătă gíni// búnâ/ búnâ//

[Omul a fost tot moldovean?]

bá// rus//

[De unde era?]

aculié// an-traít/ șť iel m-o murít/ iel bíié tári/ da ieu l-aŕ-gonít/ la și
iel ? nu! la și?//

[L-ai gonit demult?]

dlemúť/ tînără ierám// și ní trebuiéști dak iel?// iel bíié tári și l-aŕ-
gonít//

lukérija képtea

[78 de ani]

¹ Populația moldovenească din această localitate fiind complet deznaționalizată, cu mare dificultate am reușit să găsim vorbitori nativi. În aceste condiții, ancheta s-a desfășurat într-o bucătărie de vară, în timp ce subiectul, puțin dispus să comunice, fie din cauza vârstei, a sănătății, fie și a neexersării limbii materne, continua să prăjească gogoși.

Kítâ

coșiiém kítâ/ coșiiém.../ șî_fricățâi/ șî_kítâ...

[Cum făceai?]

kíta plămădeșám/ atúșá... ó_frămîntám/ șî_frămîntám/ ș-o băgám îñ_cutiór^î// ierá cutiór^î// da amú nu-i//

[Cu ce făceai focul în „cutiori”]

ha? cu lémne// tízíc [ε] fașiiém// nu! váca sã [ε] su_șéla/ șî_sã [r] sã vîră/ ș-atúșa luuám/ ș... lipiiém undevái/ da ie sã ũusúcâ/ da noi o luuám/ așá șî_fășiiém/

[Amestecai cu ceva?]

cu báligâ/ báligâ/ șî_gunqáie-am pus/ da iel... atúșa...

[„Pita” în ce o puneai, în „cutiori”?]

priámo pi vâtrâ/ ginișŭór/

[Cu ce o băgai pe vatră?]

ha? a! iésti așá lopátâ/ șî_cū_lopáta//

[Mămăligă făceai?]

hã? mîncám málígâ//

[Cum o făceai?]

îñsérbi ápa/ puneám băpșŭóiu cála// fanína/ ș-apóî... cū_șitór^î/ șitóriŭ//

grî... ș-ápoi... î^m_moárâ dușiiém/ șî_fășém_î_fanínâ/ ș-atúșa șî_coșém// pîrîjós/ așá cum cêla/ ș-apóî mittiéli// șî... fașém/ șî_în jěróvne/ cînd pūnlém așá binișór/ jěróvne éta așá jî [k]// jelíznî//

[Cum faci „frecăței”?]

frecățâi scîiŭ// cum? fanínâ/ șî ũou/ ș-uŭ_kicșŭór di fãní [k] î_ápa/ așá cú_êút^î/ șî_ai! davái za haz// fașám demîncát// noi nu pŭtém șî sã [r] sã ũusúcâ or vo șevái// așá/ az_vrem... frecățâi// noi aŭ_facút/ am pus/ ș-am vîrít în sála/ ã_șîert/ ș-alt_níca//

[Aceeși]

bătălije [și] hólod

[Cum a fost la „bătălie”?]

a! bătălije// Țò fȚost nĭémȚi/ o fȚost^t/

[Au dus oamenii în Germania?]

da// o lȚuat cokĭii mult Țî în ġermănije// șĭ Țăre o vinĭt/ da căre s-o/
acólo s-o prăpădit//

[Nu au mai venit?]

ba// ĭerám coló ĭngă máma/ lă ĭngă táta// ĭerám fátă-ȡcă//

[Ți-aduci aminte de „holod”? Cum a fost?]

hólod? úndi ġíne-o fȚost?!

[Cum trăiau oamenii atunci?]

Țùrĭt// canĭécno urĭt/ n-ávĭe/ n-au șe mĭȡcă/ nĭcâ/ să ĭflă// de-atĭta că...

n-o fos Ț nu! șe mĭȡcă// nu! da//

[Când erai fată, erau mulți moldoveni în sat?]

nū! máto// uȡ ȡic mai mult//

[Unde au fost mai mulți?]

ĭ ĭicsăndrouca// mai mult rusăștĭ//

[Școală moldovenească a fost?]

ĭa! nu ȡȡ mĭnte// dor o fȚost/ or n-o fȚost// [...]²

[Vorbește moldovenește.]

nu pre pot// ăĭ ȡuĭtăt mult/ mai mult/ ĭ... rusăști.../ nu-ĭ mĭnte/ cĭt n-am

mūșĭ! șĭ pot ș-șġu ĭo?

[Vacă ai ținut?]

an ȡĭnút//

[Ce făceai cu laptele?]

da ġĭ-ĭ?!// fașém brĭȡă... Țúnt/

[Cum făceai brânza?]

nu cum?! lápteli să năcrĭști/ ș-apóĭ... ĭ al puném ĭȡ ȡuĭórĭ/ ș-apóĭ [ε]

ĭn tórbă hádi// atúșa ȡl zvĭrlém ĭn strákină// șĭ ĭésti brĭȡĭ//

[Ce curgea din „torbă”?]

nu! șĭ ĭe? cĭn kĭcâ/ ș-apóĭ/ ăl ĭe... đĭăr// nu șĭ ne trébu? a smĭntĭná

luȡă//... đĭ ĭeră așă... cum să đĭși?... cu lĭȡgura/ ș-apóĭ punġăm ĭm ȡudá [k]

ĭm ȡbĭdău/ șĭ-l bătém cu.../ ĭestĭ așă bĭăt/ șĭ ĭestĭ cruġ/ șĭ ȡbuorȡ ș-acotó

² Continuă în limba rusă.

ș-așá-î dăm/ îesti/ fașém bun// unt/ cu Țuntu// da și? ditái [= dintái] o fȚost
cokíi mult o fȚost/ șî mîncá/ șî máma/ máica dî iárnâ.../ fașîié șî/ ábo-àsta
salá [k] ál sáră/ ábo ál tópă// nu! iel a și mai [r] mai luᅅ a ținîé//

[Aceeși]

[Mâncăruri de post]

[Ce mâncați de post?]
parínți nu ne da// ierám mica și/ bā piéșci/ bā áltu șavái/... șápâ/
ȚusturȚói/ nu! bȚorș fașîém/
[Cum făceai „borșul”?]
nu cum? cum...
*bȚorș grȚos// pāsát/ cartoáfe/
da/ îo am amú uít/ amú nu pot//
*ápa/
ápâ șî/ ulíi/ olíia// iá! tac și nu șciu// șîérbi bȚórșu/ āpú... puî acóto tot
cîsto îo șciu.../ fașîém bȚorș késlîi//
[Cum?]
nu! cum fășém? amú îo țîu mînte cum să fașîié? [!]
[„Covașă” făceai?]
cováșa máma fașîé//
[Cum?]
da îo șciu amú cum ie o fașîié? ie rázu [r] raz fașé sîᅅgurâ/ noi ne [k]
cokíi ierám/ nu mai țîu îo mînte//

[Aceeși]

pásca

[Pască ai copt?]
pásca da// nu! cum? fașém Țopárâ/ ș-apói ĩ cu ápâ/ fașîém// ast ĩ
ș-atúșa/ Țóuú [ε] punîém îᅅcoto// đahár/ șî lápte în ce răzdăiem/ fașém Țunt/

* Intervenția aparține unui subiect ocazional.

[Ca să crească ce puneai?]

nu! cum și ie? a iest _fórm-așà// șî _puneám aloátu-ıncólo// da iet
crești/ crești înainti/ ș-apú iేశ _șî _cábu/ da noi ăl puneám ıncútiórı̃//
fașlem on _kicșór di đăđár/ ș-cū cêla/ al fašem ın... ca smıntına/ sâ pui
deasupra...

[În ce o coceai?]

iéstı fórmâ i-așá/ fórmı iéstı̃ mittléli/ șî _mai máre// ș-cíte-ō... [ε] nu!
prăzéstı̃ cúnva// tálzer đă! dăc _jimatáti nu púni cı iel crești máre// ș-cádi//
da dac _mai... pui iel iésâ// cápu sâ iésâ/ atúșa noi ăl luám cu hartııı/ ș-așá
ăl ıním/ [ε] ș-apóı̃... puním ıncútiórı̃/ da diıncútiórı̃ amú [ε] ăl _ı dam/
șı... clădeám așá-ıncóáșe//

[Câți frați mai ai?]

únu// da dóı/ da triı o murıt// dóı/ ő _fráte acolé núma// da acála o
murıt/ la noi// únu și áltu// úna bólnavă o flost// da únu-o mârș cu mașına
șı/ s-ō... cêla// s-o-mbolnăzıt táre/ șı mașına cu mașına s-o ușıs//

[Aceeși]

ıo ă _uıtát tot cısto

[„Bulion” faci?]

buleón? dak _iesti di și/ ıı fășe// da dac _nu-ı/ di še-ı fășı?// dak _iesti
vun... gáıına/ ș-atúnca ăl tai șı/ faž _bulıón//

[Cine taie găina?]

ıo-ı taié [!]/ o tau ș-o pui [ε] ın cêla// ı-ápâ/ șártâ// ș-o puı ıncólo/ ș-o
scobıesc [!]/ atúnca... ı-șéla/ ș-apóı̃ ăl tai/ tai _ı... nutréneșă așéșă/ piçıca-ı
acólò-ı/ șı _șéla/ d-ap _și-ı acólo?// da/ máđăle ı-ai zvirlít/ ă _zvirlít ábo la
cııı ábu//

[Cum faci „bulionul”?]

nu cum! șlerbi gáıına// ș-cū _tótu// [ε] cart [k] ș-apúı.../ noi nu fașlem
zăjarcă acoló// nu! buléon nu a și// cartoáfe puném/ ıcróp/ crop dak _ıel ie/
dacă iesti crop// petrúșca/ áșă//

[Găina o pui întreagă?]

bă/ jumátáti o puı/ cı-ı [r] cı-ı [= cıt ıı] trébú// dak _iesti... ma mult/
sıntém eı! jumátáte o táıém/ da jumátáti râmıni/ da așá...

[Ce altă mâncare mai faci din găină?]

d-ap_ ce mîncare? b_órş fáş// tojă// b_órş tójă cartoáfe/ puném şála//
sfîéclî// r_óşî// curlék/ a jarcóle mójna/ tójă şob// nu şî? cartoáfe-î pui/ [ε]
şólánu// ş-o puîş... vo_ cutiór¹/ o vo pî [ε] plitá//

[„Chitoroage” ai făcut?]

kitoroázi... io n-am_ făcút// nu! cum? pui gălínâ/ cî... şólán/ or şî//
ş-apú şîérbi cî-ţ trébu/ ş-apoi_ i pui_ ũustur_óî/ pui_ á... şólán [ε] î... tálger/
ş-apoi... iúşcă de-aşéje pui/ da ie zăhăl¹é//

[„Ciolanul” îl pui cu totul?]

ba// oáseli... [ε] fsjo cêsto/ ş-apoi... puném în tálzer/ fsjo cêsto// ş-apoi
cu iúşc-aşéjă...

[Da' la „jarcoie” ce pui?]

cî papadáto// iésti şî sVinéna/ iésti şî curéna/

[De la găină ce pui la „jarcoie”?]

nu! şî? láşķe/ réşki// língă gúşâ/ aşála sã [r] s-azvîrli// pičínca/ á...
ş-apoi_ î cnişc-aşéle/ cî iă manínca/ şî ál púne-acoló/ ş-apoi_ ál ie/ ş-o táje/
ş-ó... azvîrle aşála tot cîsto// cî_je manínca// şî...

aéste ia! şî leaşķe// mai bun// grudínca// [!] nu ponimăjesc cîn dîş//
de-atîta navérno cî... îz_ bătrînâ/ ş-amú nu pot... níca//

[„Caşă” făceai?]

faş¹iem// nū!... cu_ sâ dîşî? crúpe ráznî// da// Pşănó// di grîu/ di ũord
iésti cã-î crúpâ míndrû// ş-aşá şî faş¹iem//

[Cum o făceai?]

nu! şîérbi ápa/ ş¹_ pui_ inçólo caş [ε] crúpele sêleş/ şî ni-om_ fáşi/
ş-apoi_ pui_ zăjarcă dag_ vreî// nu pot níca// io_ ũitát tot cîsto// úna ş-a dóia/
cî io_... am_ flost bólnavâ/ io nu ponimăjesc amúşa// cãre cîn/ da la n_oi nu
grăjesc di ísta moldovenéşt¹/ şî rusăşt¹/

[Da' la Crăciun, umblau cu colinda?]

colínda? întî¹ îmbrá/ da amú nu prea// nu! îmbrá/ îmbrám//

[Ce căpătaţi?]

cî mai poţ io_ şci_ amú şî? amú la míni níca nu-s// nu iéste// cã io_...
calicã_ rãmas//

[Aceeşi]

DIKOVKA

(raionul Znamenka, regiunea Kirovograd, Ucraina)

Culegere: 1998; transcriere: MM

agé îmbł

a néi... părinți o fost hériș o fost... mai hospă [ε] hospödár¹/ și i-o dus...
la séver/ șarási// da nu nūma pe dîņș/ da pi mult/ i-o scos diņ_sat// că... ai
múltâ kítâ/ că ai mult... di tot// d-ápă_iî dî și noápte-o lucrát// c-așá o foz_
vréme// i_o an_rămás acolo c-am_fos_măritátă/ așá vo... vo gumátá_de an
măritát-am_foz/ de-amú și i_o an_rămáz/ da dóo surór¹ a méle încă ierá ie...
tiñeréle/ níș¹// ș-o fost_cu¹... cu dîņșîi// ș-ápuî dacâ s-o rupt ș-o vinít
înap²oî/ ș-acolé s-o măritát// ș-o făcút rîs obșcê/ știț cum o fost... táre greu o
fost întăi//

[Da' dumneata câți ani ai?]

i_o mult [k] mult ai am/ de-amú-n rog moárte și m³or¹//

[E, Doamne ferește!]

nu/ c-agé... agé îmbł/ da di șe? i_o di súdă mai tári// că mă munșesc cu
gídu toată_noáptea fúzi²/ diņ_cásâ/ dîșe „i_o ma duc/ ma duc acásâ”//

i_o îł tîu/ „und¹ tu și ti duș? ši-i... ši-i cu tine?/ o ia!” dîc „dîo-a-i... dacâ
ieș_cu míne” dîc/ „da noáptea fúže”/ zîșe că „m-oî duș-acásâ”// la dîņș
cápu-i trevojít// pái_i_o dezbatú_dîntîi t³oț//

[Cine?]

cu oscólcu/ la bałaliè/ la front//

[Și câți ani ai matale?]

vo... iără rusás_amú dîc/ obzăș/ obzăș... și_șapte d³e-amú//

[Optzeci și șapte!]

da/ îz_bătrînă tári// da³... da aņ_lucrát/ ñe dai... nū ștu cum/ táre-aņ_
lucrát/ da di ši că... o fost... o făcút c olhóz pá_la noi// n-ó fos^t_colhóz/ cá_

¹ Informatoarea își drege vocea.

² Se referă la faptul că soțul, foarte bolnav, are momente de pierdere a memoriei.

³ Pauza se datorează unei intervenții a anchetatoarei, neluată în seamă de informatoare.

noi an   tr it... s ngur¹ haz ai¹ni/ c re... c re cum o p t t// nu! da  -ap i dac 
n -o... i-o pus cu d -a s la pe  amen¹/ n -o l u t tot// la  ine  -o fost/ tot  e s-o

[ i cum te cheamă?]

irina

[Irina,  i familia?]

familiia aj st  di-s măritată?

[A a, cum?]

aj sta-i  orl vsca

[Da!  i înainte, c nd erai nemăritată?]

da a e e c nd... nemăritată lop ta//

[Părinții matale a a s-au chemat?]

da/ lop ta o fost/ famili // o fos  m ndri  amen¹ iei/ o av  di t ot//

[Cine?]

vist t o fost/ nu! p rin i nei// nu! d ja dac-o stat aj sta/

[Da' ei s-au mai întors de la „sever”?]

b / m ma³... m ma dacă s-o-ntors pist¹   pti ai/ b tr n  t re/  i dac 
d -am  ie... ie tor acolo d -am  nu/ n-o trebuit//  i s-o-ntors l ... d cca  ei
mai m re/ m i m re  dic   mine//  -o mai tr i  p r  la vojn / o murit la
d nsa// da g tu t ta o lucrát acolo róznic/  -o agonis t h rti e/ c   di-am 
ie ... ps... o i  dim... a [k] cum z c am / curc n¹/ di  i e// ap i bog t  s a ei
curc n¹//

[Da, da!]

wot!  i iel... o-n sep t   ela/ holodóc o dat acol /  -o murit acol / nu
l-am  v z   sar cu// da a lor haz aistva to t  o r m s acol e// ai st¹... ai j  -o
fos  s r s s-o-mpar t tot//  -o fos  -o [k] l -o l u t//

[ i dumneata nu ai fost la „sever”, numai p rin ii.]

io n-am fos  c  io-am  fos  m ritat  d -acuma// trii lun¹ m  [ ] trii lun¹
di c n  m-am măritát/ c -at t  io-an  r m s// da a ele sur r¹/ i le s-o... s-o
dus  i  na o fos   apte ai/ i  o fos  nic / d e d ispe e ai c nd s-o [k] c nd i-o
dus//  -ap i piste   apte ai i ta că nu     cum s-o rupt d -acol /  -o vinit
acol e/  -acol e iar o-n sep t a lucr / nu/ nu-n trei... s-o dus la s r -me// s r -me

o ișî_din_sat// aîej_din ŝe cã iei îs_â sarás/ da pe ŝei mai bogát îl speriié/ ŝî
_pe-așei bogát î-o dus pi t!oț [!]/ aîeștea o rămás/ ŝ-o ișít... la nícă//

irina orlóvsca
obzáš... ŝî_șapte [de ani]

parínți nei țínéu Țoi múlte

parínți nei țínéu Țoi múlte// au țínút Țoi múlte// d-ápoi... da noi dîșém/
ca cokíii/ măi... măi zălúđ ierám/ încâ níș/ „da di ŝe voi țínét múlti_Țoi?”//
cã ne... ne goneá primăvára... oáia însépe a... becái ŝ-o duș la pașcút ma_
răpidi// da noi ăl suduiém din dos pi_táta/ cã iáca țíni Țoi! uñ_cîrd_/ da amú
nu ni_dă hod... ŝi ñe hodiním mai răpidi/ ŝi li dúșim... la pașcút// ŝi ta^d_da
ma [k] di máma nu ni temém/ máma ierá blíndă búnă/ ŝi... táta trébu_șî_
șíbă mai... mai aván// da// da máma dîșé „de_ápoi guríța mámi”... aísta cã...
nu pi_solán/ șolán iáca ŝi p!ōrș ŝi gañ¹ ŝi tot/ gíști/ da... țíném iácatã...
túndem fína/ ŝ-apói... máma o opărîé/ lína așéiã/ ŝ-o dușé la báttã dac-o
opărít-o/ s-o hrășít o puné... Pi_cărușán ŝi ni_dușém ŝ-o spălã gíne-m báttã// sã
uscã lína/ ŝ-apói o scãrmãnam// iésta je moldovinéști/ voi ponimãit?

[„Ponimãim, ponimãim”, da, da!]

o... o scãrmãnam// „iácã-î afárã-î ploáie/ nu lucrãm ŝevái/ ŝi nu ŝidém/
de-amú scãrmãnam lína mámi”// da ięș ŝ-apói avé așã... képtin¹// ŝi scoté așél
di torș [ε] torșé di urđálã/ da ĉ/șéça di bațãurã// vã... bățãtúrã mai gros// țãșã
scumãne// noa! vára-î/ ŝ-ap_puné... ierá la noi clúmne// poátí la voi nu sã
zîșé clúne/ da la noi clúne dîșé așã/ sarái máre/ curát//

[Cum îi zice, mătușã?]

clúne/ clúni dîșém// ŝi puné státivile-acóto/ șã cîn_î ploáie/ óbo o
mîntuí_de prășít/ gétu naród! ŝi nu șádã// țãșã// î-o țásút/ nu! da iácã î-o
țásút ie așã s [ε] spátã di șãpti ie așã⁴/ láti//

⁴ Gest: arată cu mâinile lungimea spetei.

[Aşa lată? Da?]

látâ// da-î da... viné oámin^î de-aşéi di acólo iésti cêhrín la noi//... sat aşá iésti cêhrín/ ş-acólo îi... îi pisóc/ â... iésta-î... anínâ// aninós// şî la dîņş kíta nu rodéşte-aşá/ ap_îîi viné şî luyá// la n^oî ierá/ la alt suşít şî la áltu/ la síni cît pūtété// dîr řîné o [ε] ^oî di ístea// le luyá// ierá túrcâ/ [!] ié_aşá o... túrcâ aşéie znaçit^î cînd a viní cu scu [ε] şeî scumán^î/ iei_î-or... î-or báti/-î baté sâ_ kámâ câ-î bat// cum acólo iei fac/ ă de-amu rusáj_ zíc válet^î/ da moldovíneşti-î bat/ la batút// şî fáşe suctnáoa aşá des şî núma luşeşti// dogíla/ pi ploáie... coásâ scumáne/ ie aşá di jurcút/ do to haraşó// cóle tî-o udát cóle iéle s-o šéla/ da amú cu váta/ cu iásta... coásâ... cu iéli sâ-mbrácâ/ nu-î aşá/ da šélea... ũs călduroásâ_şî dogíla//

nu! ş-amú jdáie// da cîn_viné-^oî/ o búcătă de túrcâ máma o puné-n lampátcâ/ şî nu umblám noi/ cokíi [!]/ da

[Da' de ce o pune acolo?]

d-ápoi o púné... şî cînd or viní a luá-o/ dâ_aşá noi undivái oņ_găsí-o/ ca cokíi// da acoló î_ lampátcâ sus căsa nántâ/ nu űe-oņ_gabará [!]/ nu! ş-apóî púné la scumán^î/ o túrcâ i la dîņş/ cînd o luat iel scumáne^{le} o luat o túrcâ/ o búcătă/ da o búcătă-î acásâ// ei! amú... da ie áre nu [ε] númâr// d-ápâ_ o púné znašéno/ nu! da suşidoárea lui/ ináçe// ęáca cum iará [!]

[Da', ca să nu se piardă, să ştie unde s-o aducă, nu?]

oámîni/ da iei aşá mîndre scumáne/ rőş/

[Unde le ducea la bătut?]

ha?

[Unde le ducea la bătut?]

nu iáca pe viné iei cu podvoáda pe úliřâ/ da noi... da oámîni đîşe iáca viu aşéi di îi prińesc/ la... la batút... scumáne//

[A, ş-aici în casă le bătea, la om acasă!]

bā/ loá la dîņşî/ şî... fáşe/ au şî stanóc acoló/ ş-ápâ_ņe-aduşe nóuâ//

[Departee, unde le ducea?]

ęáca cêhrín aculé_i/ nu đ'ipárt'i di_la noi// cêhrín/ sat ieste-aşá cêhrín// ei! acoló băté// mîndrâ mîndrâ scumáni faşe// şî-ņcâ... [ε] hazeáica gíni řásá/ dogíla toárşe/ dogíla iésá/ no!// nu-aņ_şăđít űcâ din... diņ_coáj-aņ_crescút

și l [k] an_lucrát ș-an_lucrát ș-an_lucrát// și din_lúcrú nícă nu n-a șî fost//
da ie! iásta că... băttălîe iásta ia! pi dîns o calișít/ cokîi așá iá!//

[Aceeși]

da cocoviáqa toátă noáptea o... o cuvăit

io v-an_spus câ șinș [copii] am avút// da ũnu... ie! amú ia vîneră/
dac-om ajúnze iáca vîneră i-amú_ia/ dac-om ajúnzeaz la noi i márt/ da
vîner¹ om ajúnze// s-or spolnílsa... șinzășipàtru d'i ai di cîp_s-o-nădușít//
âm... lútniâ/ úndi... úndi lut¹¹/ o [r] o sâpát// ies_ărbător¹ nilziá... i pe-a
rusálilor/ nelziá la lucr [ε] la lúcrú sâ_te duș// la báttâ la scăldát nelziá// da
ieș_tîner¹ nícă nu... nu răzbirésc// ieu mă rog și zîc_cătát hrîjâ/ nu trébu_ că
io an_tras// di șăpti ai o fost/ de-amú/ băițálu// de-amú váca la șireádâ mă
[k] mîná// dâ la mine-o fos așéi sórá de-o fost acólo la vîsălcă⁵/ și nu... nu lăs
și_scâlde la báttâ// nu! ș¹_s-o du^s_și niș lut n-o măi sâpát/ ni^{uma}
o-nșepút... acólo-n_lútniâ/ úndi lut o lúat oámîni// da ie [ε] așéja pisáni
[= pesemne] sóra/ ierá pi cáre... pi cáre și iéje/ și iel núma de dáó_or¹ cu...
lopațica o dat/ niș... niș [r] niș o sâpát// da... iéř... așél băițál a ne^u/ și_cu-aiástă
dócâ di-o murít⁶// dócâ ierá mai nícă cu trii ai dic¹_dînsu// s-o... s-ō vîrít
în... îm tunél ie așá/ iî așá-ntr-o párte o-nșepút/ da iel s-o vîrít în tunéle/
pe-așé// așá ie! úndi sâpâ lut// da ie! nu i-o vâst// nu/ nu i-o vâz^{ut}// și
prăzesc câ de-acol_ia lútu// și nūma dâ dáó_or¹ cu lopațica o dat_ da iel
cîp_s-o prăvălít/ și vózduhu pi cokíl l-o lozít așá și-ntr-o párte// o zburá_da
ia [k] da iele nūma... di-amú sóra și iel... s-o spărijet/ „of/ bóje moi! d-ápâ_
úndi óare vásia?”// ie niș o vâst_câ iel acólo o popădít// a^{ha}! da aiásta-i
mititícă/ copkíta ierá// da io ierám acásâ/ n-am_va [ε] an_șer^t_di mîncát/
an_řacú_și trébuè_ da ie! s-o dus// cînd aleárgâ șosítca/ amú-acólo s-o
grămădít/ câ iel întrebâ:

„oș! nu az_văđút cokílu ne^u” baițálū/ „câ nu știu úndi/ copkíla”
đîși „iése/ da... da iel nu”//

⁵ Nume topic.

⁶ Se referă la o fiică a informatoarei, despre moartea căreia a povestit anterior.

dîși „nu t-am_ vađút”//
 aleárgâ sosítca la míne/ zîși... „ira!” ie íra-ń dîšé// „tu... n-o... n-o fost”/
 cu ġiniș^uóru/ și nu mă spárije písáni [= pesemne]// „n-o fost_ vásja acásâ?”//
 zíc „nu// da ši iéste?”
 zîše... „da nu ti spárije/ da acólo cút s-o sprăvălít/ úndi s-o dus”//
 io nūma ađ_ zís „oh! de-amú propálo/ cokílu neų”// „io” đíc „toátá
 noáptea n-am pūtu_ dorńi/ nūma m-o durút// o năđăiét znač”// da cocoviáğa
 toátá noáptea o... o cuvăit și s-o văicărát// ă... mă duc/ da acólo oámen¹!
 stopcêsc da níme nu štíji úndi”// da ieų ășă_ ápoi... de-amú pńng/ da ie mă
 tńni/ io cad zos/ da ie mă tńne de u^m_ și_ cokilícâ „díducca/ spúne mámi/
 úne?”
 da ie đíșe „i-acolé”// o-nșepút a otkidăi ș-o dat piste dńsu// ô! io tac
 ujíli/ sar [ε] sarbatórile iéstea... táre trébui și_ te feréșt¹//

[Aceeși]

în tńtirím

îi spuų gídului/ íncâ dí_ cu sárâ đíc... „io míne m-oĭ dúșe la lída⁷//
 míne-ĭ đí mári... a lucrá nu sâ lucreáđâ/ da io” đíc „mńni m-oĭ dúși la lída”//
 câ iel pășté váca/ đíc/ „ańáz tu-ĭ ši-acásâ/ da io m-oĭ dúși-mă”//
 „ti-ĭ dúși”//
 n-am pus íđ_ coșólcâ io ș-am avút/ și sitró/ și ápâ și dim [ε] șe...
 hostínîțá// ma duc// da iel íaca [ε] ańáđa/ căđđ / jařótă/ și_ toț oámini de-amú-s
 acásâ// nu! nu văđ pi níme/ o vinít písáni șâ-s... piđ_ cásâ/ sâ_ porăiés_
 pe-acásâ// la tńtirím nu-ĭ níme/ că la așéĭ đí ieĭ nu sâ duc la tńtirím// ă... ne
 dúșem cń_ îs prohoádele/ știs_șe [k] cń_ îs prohoádele?//
 [Da, da, înainte de Paști.]
 da io așá câ... ca máma/ obís_ ma duc la [...] ⁸// ș-am ajűns la prohódu
 iz_ di tĭ duș în tńtirím// da io măr_ mărğ_ / nu-ĭ níme nicaĭúreă// da íncâ io
 de-acásâ zaidés^c_ lă_ aiástă_ nevástă_ de-acoleă/ zaidéz_ zíc...
 „ńína/ tu nu-ĭ mérže cu míne? și ne dúșeų_ la fída? ĭ_ hos^t?”

⁷ Informatoarea se referă la faptul că urma să se ducă la mormântul uneia dintre fiice.

⁸ Fragment neinteligibil.

da ȱa zȱse: „mámo-ȱ tare ȱarótá/ nu m-oȱ dúȱi poáte dȱpa ańáđá/ da amú m-oȱ culcá/ ři m-oȱ hodiní-mă”//

„nu! cu [ε] hodinés_ hodinéřte! ȱo de-amú_ dacá_ m-am pornít ȱo m-oȱ dúȱi sȱngurá” ȱeu đíc// „říbâ ř-ařá/ ma duc”//

ȱe s-o gȱ [k] o rámás/ ȱo ma duc// aȱuńg ȱm_ prohód/ núma an_ trecút hĩndĩku de-amú úndi-ȱ prohódu/ úndi duȱ mórtu/ [...] an_ trecút/... da... cĩnd o horgít... ȱénskiȱ hótos/ pist^ȱ_ tot řintirĩmu// „ařéȱa máma! ařéȱa ma”/ dva rázú// i... a ȱa [ε] stála/ aȱ_ stat ři_ m-aȱ_ spãrijet// nu sâ véde níme/ nij_ duh/ nu-ȱ níme nicãĩureřa/ da priámo-ȱ ařá hólos pist^ȱ_ tot řintirĩmu/ nía ní s-o rastoját// řto tacóȱ?// mai mult nij_ vorgég_ níca_ cĩnd... ȱe ařá-m_ prářa-m_ mĩńă/ dim_ práva storoná/ acólo-ȱ ařá vo cĩřvãȱ pȱoń/ crenj_ cã nu! oámĩni o sãdí_ ři poń// diȱ_ cólo ca cĩnd... ní s-aúde bãrbátóȱu// aũzĩm ă ă ă vo vo vo!⁹/ mujcĩna [k] bãrbátóȱu/ grãřéřti-aco_ dim_ barác [...] a patóm ȱa dúmaȱu objivãetřa/... dva// ȱo prãžesc/ nu-ȱ níme// of bóje! ȱácâ dac-ar ři/ doámne ! dac-ar ři_ řinevãȱ măcãr cã di únivãȱ/ ři... ři-n řintirĩm nu-ȱ níme d-a horgĩ.../ ca cĩn_ dim_ pohrėb/ grãřéřte// ř-ãpoi cĩn_ o-nřepút a horgĩ... ři fu [ε] fumeȱéřteřvorbã/ ři copkilãřéřti/ ři bãrbãtéřti/ ařá horgés_ ca... na aȱz_ da ȱo-aȱ_ stat/ am ȱńgãřát_ ř-aȱ_ stat/ ńiř_ a dúře nu ma duc/ de-amú túma úndi... aȱe [ε] a ȱe^ȱ mormĩntu/... ři ńiř_ ma-ntȱórc/ řãd ř-ařtept// vãd cõrstãc^ȱ [?]/ da nu-ȱ níme// da vãd cã... cãȱ_ nu horgégřti řinevã/ da d-amú ařa-m... cĩt dim_ pomĩnt vorgés/ no! da nu vãd pe níme// [...] m-am pornít/ ma duc/ de-amú ř-a da dumnađãȱ/ mă duc/ lásã-ȱ ři_ vorgãscã/ ȱo mă duc la... dócca la mormĩn_ mă duc la mormĩnt/ am [ε] núma an_ ruřãĩ^t_ cõř mai dipãrti ř-a... s-o utiřĩt// ř^ȱ_ s-o utiřĩt/ ȱo m-an_ dus acoló/ m-an_ tolocãĩt/ dã_ acoló noȱ řcãun aȱ_ fãcút/ mãřřorã/ m-am pus pi řéla scãon/ m-an_ tolocãĩt/... líduřca priřlá máma/ nu/ níme nu s-o mai řãpũřs/ níca řiřitel^ȱno// am pus pi mormĩnt ř-am avút/ ř-aȱ_ řãřt uȱ_ kicuřóř/ ři m-am pornít/ ń-aȱ_ lãřat cořólca ři_ m-am pornít/ da... da m-aȱ_ spãrijet cĩnd... cĩnd_ ȱ o vorgít// viu ȱnapȱóȱ/ tot pe iz_ drum/ viu ȱnapóȱ/ staȱ aco.../ oȱ merřĩ_ ř-oȱ prãřĩ// da ńiř_ uȱ_ slid/ da ńicã ńiř_ nu sâ védi/ nu-ȱ níme nicãĩureřa// aȱ_ vinít acásã/ ři đíc „nu! de-amú gĩdule cĩt oȱ ři_ ř-oȱ trãĩ la aĩás_ sãrbãtoãre nu m-oȱ dúȱi la... ȱn

⁹ Informatoarea rosteřte sunete greu perceptibile, sugerãnd groaza.

țintirim”// șî-î spuș șî nevésti/ d-ápo... „oî ñina/ ș^{to} miné slućílos¹” i spuș
că... ș-am pațít/ „îe_așá ș-așá”// da... ș-ápoî î spuș la acólo fuméi/ așá am
fost cū_fuméi/ șî vorgés_șî li_spuș/ da îele đíși „așéla di la dumnađău țî [ε]
țíia ț-o dađ_darū_dă_la... dumnađău”//

[Aceeși]

blinoáși [;] nalivánș [;] láptę di buháj [;] covášă

[„Blinoacele” cum le făceai?]
da blinoášili... ă... părintili le-o mașinat/ pasát mășiná/ pását cuřát nu așă/
ș-apoî lē poloté spocóina máma/ ș-apoî... pí_scovorádă șî-ñ_cutiór¹ șî cočé//
[Ce mai puneai, numa pásat?]
în čéla
[În „blinoace” ce mai puneai?]
funi [k] fanínâ/ nu pāsát// dim_pāsát// dim_pāsát mașiná fanínâ/
ș-apoî așéi fānínâ colotém și fašém
[„Coloteai” cu ce?]
cu țingura¹⁰
cu apă¹⁰
[Numa cu apă?]
núma cu apă
[„Oloi” nu puneai?]
olóî/ pi olóî li cošém// da//
[Și în ce le coceai?]
pí_scovorádă/ îñ_cutiór¹/ îñ_cutiór¹// înainte nu ierá plătál¹/ nu ierá
házur¹ di iéștea/ nu ierá nícă/ șî-ñ_cutiór¹ ieș fašém un șumuiág di páie șî
puném/ da máma ținé scovărăda șî_cočém// șî_așá cíte... cočém/ șî mańincă
cít... toátă đíuă// ie așá! ierá// da amú noi nu mîncăm așéiă ș-am mîncát// și
ca cîn_nu-î bun nícă//
[Da’ „alivancă” făceai?]
nalivánș/ nalivánș/ fašém di fanínâ di uōrđ/
[Din făină de orz? Asta demult.]
dimúlt/ fānínâ di orđ/

¹⁰ Intervențiile aparțin soțului informatoarei și, respectiv, unei vecine.

[Da' cum se făcea?]
 tóje așá ca pi olóc [k] ca pi blinoáșe/ tăt așá//
 [Făina de orz era măcinată?]
 nù_dá! d-apâ cum?// mășínám/ ș-apóĭ ƒășém nalívánș//
 [Tot cu apă? Cum făceai?]
 cu ápâ to_ĉisto/ câ post ĩerá/ șĭ nu puném nícă/ núma olóĭu/ șĭ i vsĭo//
 da amú nij_vreĭ cu olóĭ/ amú nu dac-ar șĭ híriș șolán/ șolán/ da atúnșa noĭ
 nu mĭncám șolán// tot póstu nú_mĭncám/ avém... ƒată váca/ șĭ ĩerá coráslâ/
 ƒășé coráslâ// makítřâ máre/ ș-o puné ĩn șéĭa cásâ pi cutĭórĭ/ da noĭ ne dŭșém
 șĭ ni ĩjém ĩe așá ĩa!¹¹// nu ne náda/ că ĩa-ĭ bojĭca!//
 [Și vă „injeați” și vă uitați și la „bojica”, da?]
 da/ ĩ_ĭáslâ/ bojĭca ĩ-a spúne mámi// nu trébui// șĭ dacâ viné... páștite/
 atúnșa mĭncám//
 [Din sãmânța de cânepă făceați ceva?]
 da ƒání [k] sãmĭnțâ đĭ cĭnipâ... tójâ o prăĭm/ da ș-apóĭ o ƒrecám
 șĭ_ƒășém lápte đĭ buháĭ// zĭșé//
 [Tot ĩn post.]
 tot ĩm_post//
 [Cum se făcea „covașă”?]
 tójâ di ƒánĭnâ/ vot am uĭtá_ăĉĭĭ di săcárâ ƒánĭnâ/ șĭ tójâ așá... mașíná/
 ș-o oparĭé/ dintĭĭ o oparĭé/ da ș-apóĭ o rozvidĭé/ wot voĭ știtĭ/ ĩo am uĭtát kar...
 ș-amú aș mĭncá covășâ/ da nŭ_ș... nu șĭĭu cum amú sâ_ƒáșĭ/ am uĭtát//

tudósca antónova afanasiéva/ după tătă/
 da dúpă bərbát ĩehórov
 obzășĭunu [de ani]

zburătorĭ

zburătorĭu... la míne n-o ușis cokĭlu// đĭ-amú... ĩeĭ ĩerám hazeáĭcâ
 đĭ-amú// n-o ușis cokĭlu// nu! șĭ uĭăĭ_l-a-ĭgroapá_to_ĉisto/ da ĩeĭ plĭng șĭ
 gĭndesc de... de... de cokĭl așá/ nu! da... ĩel ĉĭ [ε] zburatórĭ/ da ĩeș vĭne// ĉĭ
 zburatórĭu ĉĭ/ da vĭne cokĭlu// zboárâ pi hožác/ da ĩntrâ cokĭlu// oĭ máma!//
 da ĩeĭ ca máma... pi cokĭl// mă scol dimĭneğáta nu-ĭ!// spuĭ bábelor/ da
 bábele đĭse „nu plĭnže șĭ nu gĭndĭ la dĭŭsu/ c-a-mblá ș-a-mblá ș-a-mblá”//

¹¹ Gest: își linge degetul arătător.

zburătoriu așela// da ȳeș ȣ-apóȳ hod'í/ m-an ȣ dus la bîsáricâ/ da pópa n-o
aplecát ȳe așá¹² cápu și n-o pus ȳe acolé șela/ șáde a ȳe șetí/ ș-ápu ȣ-ā cîntá/
ș-a^m ȣ mblat ȳo o sâptámîná... la pópa// da sîȳgurâ ȳȳcâ ȳeș ȣ-âȳ ȣ cîntát/
sîȳgurâ âȳ ȣ cîntát ȳm ȣ peșc'í// și [...]

[N-o mai venit.]

n-o mai vinít// da//

[Da' s-a mai întâmplat la altcineva, ai mai auzit?]

am auđít//

[Mai știi de cineva la care a venit „zburătoriu”?]

dâ dâ!

[Cum s-a întâmplat?]

nú ȣ da! știém că dácă o murít/ șâ dacâ plínȳe plínȳe/ obizátel'no trébui
șâ vii// da o dátâ o vinít așá: dorńém ȳeș... pi cutȳór'í/ da ȳeș o vinít la
feręástrâ/ ș-o aprĩȳs// uȳá dișkíd ȳókiȳ/ ȳȳ ȣ cásâ șâ védi! prázésc/ da pi...
feręástrâ acolé/ da ȳeș ȣ-apóȳ na dúhâ dúmaȳu și ma scól ȳnșetișór/ prázésc/
prázésc/ da ș-apóȳ...¹³ stâ// ȳeș am măcșuit/ bȳrbátéște/ stiȳ cum bȳrbátéște
mătcuiéști?// da ȳeș mă dáȳ la feręástrâ și „mátom!”// da ȳel cîn ȣ-s-o aprĩȳs!
da ȳn ș[k] ȣéla s-o stiȳs/ s-o dus// și hóđ'í/ mai mult n-o vinít// da mátom
l-am suduíť// mátom// bȳrbátéști//

[Și dacâ-l sudui bȳrbátéște... ?]

bȳrbátéști/ așá [r] așá am măc'cuit ȳa/ nu pot ȳar și va spuȳ ȳar cum//
mă dáȳ la feręástrâ și... nu! bȳrbátéști/ mátom// mulȳ apâ ȣ nu mătcuiéști la
noi/ pȳrĩntile n-o măc'cuit// dupa... ȳómu.../ an ȣ tráit cu ȳómu/ nu at [k] nu-a
măc'cuit// da așá auđám di la ȣéla câ așá măc'cuiéșc răȳ/ și bóha matcȳié și nă
dăȳ boh// da ȳeș n-a^m ȣ măc'cuit// da atúnșa l-am măc'cuit/ și n-o vinít/ nu//

șâ ȳȳcâ di lâ [k] mac/ mac sfĩacénĩ/ și ní đĩsé bábeľe/ ȳȳe [e] sfĩatĩ
mac// da ȳo ma dușém la bîsáricâ și svȳe [e] cĩȳ ȣ cū flór'í/ cĩndâ cu mácu cĩȳ
ȣ sfĩátéște/ și ma dușém și sfĩatém/ da ș-ápoȳ viném acásâ și ȣ pisti ȣ toátâ
ográda ȳeș așá... mac// atúnș oȳ sobirí cîn ȣ mac-oȳ strĩȳȳe tot!// și-ȳ cásâ și
pisti ȣ to ȣ ȳócu// di... di zburátor'í ȳo âȳ ȣ știút// dáȳ doh!// da la o fuméȳe
o-mblát pȳr ȣ l-o ușís oámęni//

¹² Gest: ȳși apleacă ușor capul.

¹³ Informatoarea oftează.

[Cum s-a-ntâmplat?]

o îmblát la fáméie/ ie tójă _aşa o murít/ ómu/ da iel îmblá// da la díŋsa ierá doi fraţ/ mîndri fraţ/ ie aşá cum iáca iei kar¹⁴// díşe „şti ši? du-ti-ŋ _clúne”/ díşe/ „şti _ti-i culcá/ dă _iel a viní/ da noi ne-om luá fúrşile ş-om viní”// iá s-o dus/ s-o culcád _ da iei s-o dūs/ însetişór/ şî cînd... iá na [...] cînd o şuiérát/ vîrj! vîrş! ş-o... l-o uşís// l-o uşís da iel ca... cum _v-aş spúne? ie aşá cum zboáră vră [k] šélea/ šoárâl’ę tó _aşă/ ie aşá//

[Da’ nu s-o temut fraţii?]

nu!// cū _fúrşile// cū _fúrşile prósto ie aşá! l-o îŋsuliţát/ drept l-o-ŋsuliţát//

[El era ca omul sau cum era?]

da/ ca ŋómu/ da ş-apói s-o făcút nu ca om/ [ε] nu! da cîŋ _s-o culcád _ieţ ca ŋómu/ da dac-o-nşepū _cū _fúrşile/ da iel s-o făcút perětésnicu// ca ō... ca o šoárâ/ o [= ori] ca še/ ie aşá// d-apá _cum iel sâ fáşe voi díşiţ?// iáca spuū/ la míne-o vinít/ şi o stat pi pŕag/ ši díşiţ?... „iésta-s iēu!” da ieu tój-aşá „mátom”// núma cu-atítă ieu... ieu cu šéla/ da cu... cu maţ/cuiála t-am pîtreacút/ ši... mac/ mac sfiatienişi şi... aşéla pî _ográdâ/ pist _tă _lócu/ şi îŋ _cásâ şi pi^s _tă _lócu// ş-atúnş muríţi şi îŋvii cînd.../ câ dâcâ nu... nu to.../ da to perětésnic//

[Aceeşi]

acol’é m-am narodit

[Băiatul dumitale ştie moldoveneşte?]

ieţ máto ştii/ aşá iel întălézî/ îŋtăl’éze/ da... da şi horgáscă iel nu poáte/ da ştii tŋot/ da núma câ _nu poáte horgí de-amú// [!] pe-a noástrâ límbâ iel nu poáte horgí//

[Dumneata unde ai lucrat?]

acol’é//

[La ce? La colhoz?]

acol’é m-am narodít/ acol’é aŋ _crěscút/ acol’é... na pėnsie m-an _dus//

[Şi pensia de unde o iei? De la colhoz?]

dî la colhóz/ da colhózu nu ne dă/ ęáca şi şi únde-amu noi nu [r] nu priím capéjca/ da n-am nij _dî ši... niş kíťâ di cumpărát// da am avút nişte

¹⁴ Se referă la cei doi tineri din echipa de cercetători.

găin¹ ș-așel¹ șa ní l¹-o furát/... aș ħgíní ħ câ mačár așél desíátov di oáúă ał vînd șî... așéișe kíťá ín cúmpăr// ní l¹-o luuát// đáșe găiín¹ am avút/ porc nu fîu cá_nu poș//

[Vin hoți pe-aici, tâlhari, că am auzit că și la alte case le-au furat găinile?]

oi! acolé// s-o... nu poș țíne níć// ne to noáptșe/ da șî đíőa nu poș țíne níć//
[Și de unde vin, din alt sat?]

aíșt¹ đí_alt sat// đí_alt sat/ núma câ... đí_alt_sat/ nu/ nu-z_de-a nóștri/ da acolé traiésc// da acolé traiésc șî.../ Phě! am avúd_đáșe găin¹ șî ní l¹-o luuát șî ășatá... ũ ħou n-ał poș mîncá/ ábo ș-ăl vînd șî cúmpăr așéișe búcațícá di kíťá// ișe așá tráiésc// câ n-am ș-oi fáși// da nu poj_de-amų/ de-amū nu_poș//

muntiánov [de fată; căsătorită]

húba anastásia [zisă] tásia

òbdășíșésă [de ani]

cînipă

[Spune-ne așa de la început, de când semănai cânepa, și până când era gata „cămeșă”.]

sămănám... o sămănám la... divále// șî ħ creșté/ ș-ápâ ħ iște di fașé șamîntâ/ da iște de... nu fașé șamîntâ// așéișe o rupéu mai răpîđi/ di n-ári șamîntâ// ă! ș-apói .. da iásta mai rămíne// ș-ápö ħ puném ím_balt-o liágám așá snokișór¹/ ș-o puném ím_báttá// șî șíde cît [...]¹⁵

[Întâi era „bătoarea” și pe urmă melița.]

da// da ș-apóișe ierá [ε] molișícâ/ ș-ápói fașém fiőr ș-apói o... o așéla// o periém/ da ș-apói o torșém/ da ș-apói o rîș¹tí [ε] pe rîș¹tór o dam/ da ș-apói... cu státivél¹șe-o puném șî o_fășém pîndă// ímblám... cū spiníți di pîndă// da amú ši/ câ iő am áista/ dácâ ișe n-am șe mîncá?

[Când făceați „spiniță” de cânepă, o mai vopseați sau o lăsați așa albă?]

d-ápói o gílém

¹⁵ Întrerupere cauzată de schimbarea casetei, timp în care informatoarea continuă să vorbească.

[O „ghileai” întâi, da?]
ă! o gîlém/ pân_s_fășé băláie/ așá ca hórnu¹⁶ sâ_fășé/ c-apói... la míni
iéste.../¹⁷

[A! ce frumoasă e! Cum îi zice la asta?]
aiásta ię minîștęgură/ de așéia pîndă mai tătă/ da//

[Asta câte „vierbe” avea, câte „ierbe” erau?]

a [ε] nu ștîu cî... cî vo șînș¹ cî vo șáse/ da așéla mai múlte

[Acolo câte erau? Treizeci sau mai mult?]

mai múlte ię_așá iără//

[Dumneata știi cum se pune pânza în „stative”?]

dă! d-apói o dai pin spătă și pim iîțě/ ș-apói o leagăi ș-apói... o țasăi//

[...]

[Când avea femeia multă cânepă de tors, se făcea clacă sau cum se zicea?]

clácă da p-aișă//

[Cum se făcea o clacă?]

e! sâ grămădé muiéřile/ ășă... și ajuťá/ i-ajutá a toárșe/ nu! s_puné și
večeruie șá-i vsio// îi vsio// da iei i-ă_ajutát a toárșe/ că nu ospiié poáte ierá
sîngurá/ da sîmiáua... barbatói ierá/ apă_să dușé și-i ajuťá fuméile-așá sára/
nu! și le_puné și večeruie și ășa o să fie ęáca// [...]

[Dar nu ne-ai spus dumneata, după ce culegeai cânepa, ca să se
topească unde o puneți?]

d-ápă... o culežém ș-apâi... lî-a mai [k] ăiásta a dóo di áre samîntă/
nū! o-mblătém samînta și o grămădém/ da așéia tójă o lágám și_tójă-m_î...
îm a [k] îm_baťt-o puném ș-o... m_báltă//

[În baltă, nu aici în „recica” asta.]

acolé/ acolé... unde nu-i... nu-i adînc// ș-o-nvălén_cū glod/ da ię șádé
cîť_acoló/ s_fășé moále/ ș-apói o spălám și...//

[Aceași]

părpălúhă

[Când nu ploua multă vreme, era vreun obicei să vă îmbrăcați așa cu
frunze și să vă ude lumea?]

¹⁶ Își îndreaptă privirea spre horn.

¹⁷ Întrerupere cauzată de faptul că informatoarea se duce într-o altă cameră, de unde
aduce diverse țesături pe care le prezintă cercetătorilor.

āšéla... he! s_fășé... . pǎpǎlúhǎ lúhǎ/ șî sǎje sus/ șî apúcǎ kéil'ę/ deșcúje...
 șériu/ șî ni ploáje// da oámini [ε] ǎl udá cu apâ//
 [Și cine făcea asta, mătușă?]
 u! așá ca míne//
 [Fetele?]
 fétele/ fuméile/ fetele fuméile/ da
 [Și se-mbrăcau cu frunze?]
 sâ-mbrăcáu cu... ahǎ! oc [ε] ocolótu cu_șá_mai_đíși? dē
 [Snop.]
 snópu d'e āšéla/ o-mvalučé ș-ápo! împrejúr āșá șî... nu sî vid'é/ pǎ_o
 dușé așá la cárêle cásǎ/ da ieĭ ō... o udá cu ápǎ/ ie sarlé//

[Aceeși]

saltisłón fásem

[Cum crești porcul?]
 da cum ǎl creșt'í? li dǎm di mîncát ŝto ŝto/ cît
 [Ce-i dai de mâncat?]
 șe am// șî... șî pǎpșói/ șî-ĭ tǎbác/ șî-ĭ burián/ șî... șe íéști// șî-ĭ cartoáfǎ//
 [Da' când e mic ĩ dai într-un fel și când e mare, alt fel, da?]
 io cîn ĩ mai mititél acołó cum o đis lápti ĩ dǎj/ ki [ε] kișleág ĩ-ĭ
 ši/ ș-așéĭ po sípočǎ tróhĭ șî... șî tójǎ așá/ șî sfeclișoárǎ șî cartófelĭ...
 [Și de Crăciun cine-l taie?]
 eh! buváju vsĭac/ șî di crășún șî di páști șî...
 [Cine-l taie?]
 șíne-l táí?
 [„Bărbătoii?”]
 hazęáin ĩl táí/ barbatłóí ĩl táí/ da/ nu mujérili/ nu [...]
 [Să spui așa ce prăgătești din porc pentru Crăciun. Cum faci cărnații,
 cum faci „saltisonul” sau cum ziceți?]
 salt'isłón_fásem/
 [Spune-ne așa pe rând!]
 salt'isłónu// salt'isónu šini cu_ vr'le/ ǎl fǎși// cárę [k] noĭ rǎncǎ ĩl
 fǎșém... ahǎ! ǎl mǎșínám șolánu/ puném [k] fǎșém cĭrnáțu/ dĭ... din șolán/

rămîné șolán și ă fășém saltisłónu// da álfi... diŋ ă cap// șert căpu/ ș-apăi
qásili zvîrl pí ă toáti/ între-ășél șolán căsnîtioc/ pęreți/ și ši? ši înc-acólo?
mai... nu! dă ă așá/ căsníc/ pęreț/ și... da nu lavróveni¹⁸/ și amesticám
ginișłór și napîháem încotó-n kéndiuc//

maría cęrkez
șásăđășidoi [de ani]

¹⁸ Observația vine ca răspuns la sugestia unei informatoare ocazionale.

GRUZSKOE

(raionul Kirovograd, regiunea Kirovograd, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: VN

Kíta

odată noi// nu știu la voi așa grăieș?// o plămădiăm// kíta// odată//
cînt.../ m-am maritat ȷo o plămădiem kíta// ní fășám fricațái/ fricațái sâ
đic?// fășám fricațái/ ș-apói ȷopără/ ș-apói îi zăvdăiem așee opără să ridicá/
di vo trii ȷorí// s-așeđă/ o frămîntám/ ș-apúi/ dac ȷsă rîdicá iără o puneám îñ
ȷfórme/ cum ie io nu știu cuș ȷsă đic/ fórmele? să ridicá/ topíeñ ȷcuťóru/
cutiór sâ đíșe? da// șî cîñ ȷsă ridicá amú gîni// cîñ iará ȷușuricâ/ o puneám îñ
ȷcuťórí// da amú po soviétcomo amú mai rápădi// amú drept cu drójdije o
frămînt [!]/ no!// co-așee/ așee-î kítâ cu așasta/ nú-î ȷi// așee iará pőhabâ// nu
sâ fășe fărmatúr/ da ȷăiasta... mai rápăde-așasta// a mámi kítâ mai bún-o
fost dé/ c-a noastră//

[Cum făceai „frecăței”?]

frecățái?! cîñ îi fășem noi// [ε] ni lăsám/ cîm așasta io nú știu cîñ o
parte lăsám// di șeja// ș-apói tărîța puném/ și li fășem crúto/ cřrúto// ș-apúi
îñcâ/ î. hîmiěi/ șerbeám// și... dâm.../ șeja-î dam/ li fășám crúto/ crúto/ ș-apúi
li șála// iá ȷsâ li fărámám// și li ȷuscám// și iîi s-sohrăneă luñg// io v-oi spúni
ucráiněști/

[La soare sau la întuneric?]

dáci... vára pă la soare// da dácă-î iărna/ pă undevoi la cátdi/ șála da/
da/ la cátdi// ráșkirám gînișȷór/ ș-sâ uscá/ șî ȷsâ ȷîné ȷiîi/ îñcâ iără pocóina
míca/ iără torbișcâ/ dăcâ ȷno-î aveám io fricațái „mícâ/ ai?”// „ám”// mă
dușem și ne luám// nu! așee opără pahúca iără// pahúca// să rîdicá așá
cúșmă// búnâ kítâ// da amú... cumparám dřójdî din tîrg// ș-o frămîntám/ io o
framînt dădăorí// șî nij ȷnúmai o dátâ/ da io dădăorí/ da-ñc ȷșî de trei orí
mai... șela ja s-șibâ// mai pőhabâ cînd ie ȷs-coáși// nú! ș-sâ rîdicá ie/ ș-apúi
o puném iără ȷfórme/ sâ rîdicá ie gîni/ io o prábu ȷsá// s-șibâ ȷușuricâ ie//
nu șibâ ca kătra// ș-o puu îñ ȷcutiórí// ș-fsio tot cóptu// caniěj'no cutióru trép
ș-ăl topiěști ști cum.../ șibâ s-s-coacă ie ábo s-nu s-árdâ ábușibâ crud//

[Cu ce o puneai în „cutior”?]

cu șe? lopátâ am// lopátâ da// lopátâ íli rohátcâ// rohátcâ/ da la noi/ i^o
nu știu cu^o sâ dⁱși la voi/ la noi de ^olă ^oUcraína// rohádi/ da la noi rohátcâ//
[Cum știai dacă „cutiorul” e ars?]

io cu mína prăbu// dac ^otári ma fríže/ o mai l^ăs// da dácâ amú
normálna ș-așála o pū// [ε] șériu//... șíbâ... balán// ș-apú ^oie s-a coáșe// cîn^o
cum// dac ^oti grăgése¹/ cîn^omă grăgá^o ^ola lúcrú tójă/ buválo [!]

[Mai lăsai și jăratecul în gura „cutiorului”?]

dă/ da/ da// ăi rășkirám pis^o tot cuti^oru// nu! io am^o-așá/ ieu biéțáli... ní
taiém atítea cíte io o dátâ a^o ^oopt/ ș-am^o vadút că așá harașó// ieu pátruđáj
^odē... biéț-așá/ normálníe li tau/ și li puu/ io știu c-amú s-a coáșe// da odát^o
cu tizíc/ șițî șe-^o tizíc?!

[Nu.]

lipóáșe di^o... bálegâ di la vácâ// frămîntám/ ș-fășám așá/ cū ^ofórmí
ierá// ș-fășám/ puneám șí o^o ^okig^o di biéțá/ ș-apú^o s-coșé di la așéa...

[„Tizicul” era bun?]

dă/ gíni ardé/ da// da ęáca la voi ^ooi! nu tăjéț?// di la ^ooi?¹// da la noi
tăjém/ la noi o fost acolé ^ooi// și iéli-așá i-o framîntát/ framîntát/ framîntát//
ș-apú^o lęșá/ cū șéla fășém așá// ęe trébu ęéla// cúti// și taiém/ măi dapșé...
ardeă ca... ca brikétu//

[În ce frământai aluatul?]

îm^o morcotéț//

[Când îl luai din „morcoteț” ca să-l pui în forme, cum făceai?]

ăi adún^o// ăi adún/ dă/ tăjém cîn [ε] cíť kíta di máre șí/ il adún/ ș-ăi adún
gíni/ ș núma ș-kiscu^oascâ// da //

[Din „fănină” de grâu ce se mai făcea?]

di^o fānínâ di grīu/ noi núma coșém//

[Da’ plăcintă nu faceți?]

nū// coș^oiem/ ș-plăcîntâ// aęásta na s^oód^oie// s^oódă/ puném.../ ámú/ [r]
amú coc și na drojdiá// și plășînti// [ε]

¹ Anchetatorul face un gest de negare.

[Cum faci?]

plăcîntă?!// ieṽ fānînā/ pū s^uódă nõ [ε] ṽti póc̄ho haróṣo/ ṽī dácā am/ ṽī vo lîngurā dî smîntînā/ ṽtiṽ c̄e-î ásta smîntînā?² [!] vo lîngurā de smîntînā púu/ haróṣa// sārî/ ṽī cu đăr// la voṽ tójă đăr?²...// cu đăr o frāmînt^t/ nõ! aeásta nu aṣá/ nu kār vîrt^uós rāmîne// ṽ atūṣa puṽ... mai ṽádi c̄ut^t sã mai hodinéṽti/ ṽ-apúṽ adún^t ṽī ṽ-îárâ... o Jîṽitoriṽesc gîni/ cu ṽitóriu// púu naçîṽca/ ṽ-apóṽ taṽ-aṣá³// taṽ aṣá/ d-ápâ cã mai múl ṽ-moldoviéni toṽ aṣá plăcînta fac// ṽópt// ṽ-ḡo le fac aṣá// ṽī lî... na fstréc̄u aṣá// úna la álta// aṣá plăṽinti li coṣém// vārđárî/ nu! vārđárîu prósto// am̄... façút tórtă/ ṽ-am pus naçîṽca ṽ-aṣá// am... adús// ṽī fac vārđár^t// la voṽ fac o nu fac?² nu ṽtiṽ//

[În „vãrzari” ce puṽ?]

ṽē ó cur^lék/ o brîndă/ o ṽi iṽesti// o pṽáme/ cînd iṽeste... vrémeṽa pṽámelor// pṽáme puṽ// piraháne fāsem nu ṽtiṽ cum la voṽ piraháne fac?//

[Cum faci „pirohane”?]

piraháne ṽitoriṽesc aṣá c̄evà// nu! ca di colác// ṽ-apúṽ taṽ// abó amú faṽém noi rohálîki// rohálîki noi lî đîṽém// amú... ṽitorím túrtă/ ṽ-tăjém aṣá... normálnî/ [ε] trióh tricútme^ké/ ṽi puném naçîlca/ ṽi crutím aṣá// ṽi jásă rohálîki//

[Le făceai cu „zahar”?]

dă acéleṽa le fāsem noi.../ nu! cum la noi đîc zdóbne kísto// acólo puném marharîn/ ṽ-smîntînā/ ṽi oáúă/ ṽi vaniṽcã/ ṽ-ṽ-avém//

nîértic vałentína ivánovna

ṽăđăṽtriṽ [de ani]

p^uórc

[Ce se poate face din porc?]

p^uórc/ cît o fost bãrbátu dá am ṽnút// zãraz nu ṽnu// nu-î cu ṽi// nu! di mititiṽét noi... aṣá/ lápti/ đăr// buriṽánu mai múlt// buriṽán/ îo nu ṽtiṽ cum la voṽ sã ṽ-đíṽi?² buriṽán// buriṽán mai mult// nõ!-aṣá c̄ut^t// amisticám/ combic^uórn// c̄ut^t// nu! da amú dácă ṽ-mai cr^lṽṽti amú îṽepém... cáṽcã// îṽ dá//

² Anchetatorul face un semn de încuviințare.

³ Gest cu mâna: bucăți.

ș-púii iet cū_sálâ// da dac_criéști ș-apóî_ăl tăiém/ și fășém dim... sála.../ o
punlém îm_bútili/ o șarám// o zacatúim// [ε] vo cíțvai an¹ io am_pozlénî
fășém tușóncă// domășne cum// crescém ș¹_șolán/ și sála_cút¹ pintr-însu// al
sarám/ puneám spięț/

[N-am înțeles ce ai spus înainte de „ciolan”.]

tăiém/ nú! dac-an_tăiét pórcu/ șolán/ núma cárnea// șolánū_al tăiém...
așá mărunțăt/ cúbiși// și sála// așá/ nu sálă_mai máro/ s-șíbâ așá// ș-al
sarám// puném lavróvî/ piérięț/ ș-al puniém îm_bánč// litróvî_íli
połitróvî// topiém cutióru ca di kítâ// și avlém crișe di iel di-amú.../ de úde-o
fost amú_í_zacatuít șavái// núma cu curátli/ šéla li strîžém/ ș-puném
creșili// puném pī... list di jaróvnîi// grîu// ș-aiéž_banš/ le puném îņ_grîu//
ș-amú dácă fócu treš¹á/ amú cum... di kítâ// ș-s-coácă// vîrám jaróvnili
aéstea-ņ_cùtiór¹// și iel sã... sušé// ș-apúî li scotém/ și dreb_zacatuím//
zacatuím/ zacatuím// šidlé_ș¹_cítî doî an¹// așá-î tușóncă// da//

[Grâul în ce-l puneți?]

î_jaróvnîe/ jaróvnîe// nū!// io nu știu cum...

[Este mare?]

măre/ măre// măre di šéça di pi coșém piroháne// așá di núnț// di sála di
mári// nu! și-ņcáp îņ_cutiór¹ caniéžno// așá tușóncă io fășiém// da dim_c
počerióvâ/ că io nu știu cum la voi sã díșe? a potčirióvâ_că al puneám_î_cîm
_î salamúr-așá ouu ș-plăvăiáscă/ fašám salamúrâ/ ș-ăl puneám... na dévit¹
d¹nięi// da ș-apóî... naspehále îm_cî ševá// cū_usturói// posupáto pęřám// și
pi jaróvnîe puneám cr¹ăņj// di pórnă/ di šei// și tójă topeám așá cútóriu/ nu!
n-așá di tári ca acéla// ș-o puném pi cráž// ș-o strošám tójă// și... o puném îm
_bănš/ ș-o zacatuím/

[„Saltison” faci?]

da//

[Cum?]

nū!... cu mai mult_c_ă/ cu saltisónu... copkíla sã zănimăié/ io no/
n-áveam cînd// nu! snimăié di pi jálúdoc tot i šéla/ ș-apúî ši ia acólo/ puneá
iel nu știu/ íli hríșcâ/ íli še [ε] puné ie cu šéla// ș-fășiém// [ε] mai mult ie sã_c
zănimăié cu aęásta// aęásta pi díņsa di-ntrebát/ io še... síņgurâ fășám ašéça ia!

[„Chitoroage” făceai?]

da//

[Cum?]

cum?!// și zăraz_ă... șerbém mai mut_cūcós io [ε] naprimér diŋ_cūcós liubésc/ nú! obezatél¹na haleășcă// ili di porc/ ili di žítâ// haleășcă o[˘] ite-așá/ haróșa alb-așá// o[˘] corățím harașó/ o[˘] puneám și iásâ sîžili gîni// da ș-apói_ il puneám și li șerbeám na lióho mai gíne-așá a șíbâ/ iéle... prazráčnîje/ prazráčnîje// nu! și pu¹ ũusturói/ nu! caniéșno cîp_șerp/ șáp_púnim/ péreț/ lavróvîi// da ș-apú¹ dácâ s-mai rășé șut¹/ scoteám ș-șolánu// dam acólo ũusturói/ li răzliváim// zăraz [e]ra [ε] a ieșít lătoáși// în lătoáși// ș-apú¹... vára caniéșno în holodílnic da/ iárna la... răși// fășém// la voi... așá rāšitúr¹ le đíc?//

[Da.]

no!-acolió o fost moldavánçă și...

[Ea așa le zicea.]

rāšitúr¹// [!]

[În ce le puneai?]

înaínti în tálzere// io nu știu la voi tálzere đíc?// în tálzeri// dá amú lătoáșe a inșít/ haróșie diéto// lotkí// așá//... nu kar mār¹// așele mójno și le scládă ș-únu pisti áltó-așă/ în holodí¹nic// ș-să rășáscă//

[Din ce sunt?]

maliróvane// maliróvane// da//

[În „talgere” puneai numai „ciolan”?]

da di și? și dāmâ//.../ cum așá/

[Și oasele?]

zăraz la noi// î¹ scot toáte oásăle/ a naiínti puné// și_cút¹ și ũos/ și cēla da zăraz tót/ așéla núma_cît șolánu//

[Grăul pe care îl puneai între „bănci” ce făceai cu el?]

dă/ grî¹ puneám cî și nu pleznească// grî¹u ș-apói_ă dam găjínilor// nū! iel cît acólo kar să dușé-m...// așá lătoáșe eáca și iésti críșcă/ [...] nu! haróșîje délo osóbeno létom//

[Faci și „colbasă”?]

dă// fășém// dim... cum?! spălám máțali/ šéli// tójki...// le spălám gíni și n-ájbâ... zápah înc-acólo// și... șolánū álț¹_ă da¹ pim_mesorúpcă/ da noi_ăl tăiém mié¹co// mié¹co/ mié¹co iēs_șolán/ și sálâ// și tójă i¹ dam... priprávo

acotó/ pĕreṭ// ăl ʃarám/ ʃî pui... iĕsti... nadivaím// aʃá... [ɛ] cruĭşón
 nadivaím/ máṭă// ʃî nadivaím iŋcòló// nadivaím/ nadivaím/ cu mîna da/ da//
 nadivaím/ nadivaím păn// oŋ_cápăṭ ăl legám// da-ŋcoló nadivaím// da ʃ-apóĭ
 dac... númai cî nu tári/ ăl nadivaím/ cî di ʃî ʃ-nu plezneáscă// ʃ-apóĭ il
 legám ʃ-aíst cápăṭ/ dac-am_c_făcút.../ ălĭ-i Ńerb// da io pī [r] pī ęără pi
 jaróvnĭe/ ʃî-i puneám iŋ_c_cuĭór¹// ʃî să_c_přájá/ s-přájá// da ʃ-apóĭ... dac_c
 caniĕšno porc haróʃă_c_multişór făşám// al zalivaím cîrnáṭu cu sáũ// da ʃ-apóĭ
 la páşte.../ făşám/ da⁴/ cartoáfi// odátă aęásta/ amú n-om fáşe/ c-amú...

[Seul de unde îl luai?]

d-ap_săũ tokám po^tcĭrióvöcu/ ʃî [ɛ] i júru Ńel dĭ/ Ńála// io di pi máṭă nu
 tokám nişodátă/ da...// po^tcĭrióvöcu ʃî jĭr// iĕsti já... nutrinóĭ jăr// ʃ-aşála ăl
 tokám// ʃî po^tcĭrióvo cu ăl tokám mai mult// ʃî ăl tokám ʃî.../ ęará balán/ aşá
 mĭndru// săũ// zălivăĭám odátă/ da amú nu zalivaím nícă// am-am uĭtát cum
 ăi cărnáṭu [!]

[Cu ăla de pe maṭe ce făceaṭi?]

io l-azvĭrleám//

[Aceeăşi]

cĭnepă

[Cănepă aṭi pus?]

cĭnepă iŋcâ vo... pocóĭna bábuşca/ cĭn o fost atúşa...// cĭnipă aŋ_culiĕs/
 Ńei cū... cĕla făr de sāmĭntă.../ cuŋ_li đĭşe? sácă// ĩĭ! aŋ_culiĕs cu bábă/ oŋ_c
 kic ʃ/ băṭătoáre-am batút/ a toárşe nu kăr mult_c_ęo an_c_tors/ nu! ʃtiũ a
 toárşe//

[Cu ce torceaṭi?]

cu fúsu/ fúrcă// ĩerá ísta... cuŋ_să_c_mai đĭşá?... dácă s-băṭeá/ cĭnd
 meliṭá/ ʃ-apóĭ ražilă// ʃî pas¹ăli nú_c_cum ĩerá// ʃî fuiór/ ʃă. iŋcâ cum? cum
 iŋcă?! Ńel di... ăl torşá gros// cuŋ_să... ?

[„Buci”.]

cuŋ_să_c_đĭşé? am uĭtát// feşĭlă// feşĭla o torşám grózcă dim_fuióarē
 supĭrĭe/ da paşállĭ nu_c_cum li mai torşá aęásta mĭcá// ĩará la đĭŋsa preátcă/

⁴ Confirmă termenul sugerat de un informator ocazional.

nu_ș_cum sã_đișe ęa moldovnięști? ș-a cutiõru cęla Ńi// da... io cu preãtcã
n-am tors dã/ din cęla da// lã... ístina așã o [k] ăl cruteãm la fuiõarã// cu
cõarlẽ în [r] îm_preãtcã la noi sã đișã da cum/ șã. rohîe preãtcã ięști// da
feștíla așã// cruteãm// fúsu// dá/ cu fúsu tójã torșîem//

[Invers decãt cu fusul.]

nũ! tot_ã/ nu! tot într-aișt_pãrt^e/ númai cã așã ia! ăl cruteã// di la șela/
di la fuiõr așã ia! ăl crutém noi// di la feștíľã așã// oň_kic an_șásút// dac-ãm-
am uítát// aș_șásã núma cã...

[Dupã ce fusele erau gata toarse ce făceai cu ele?]

feștíla o da pi gémi...// pi d'emi// ș-apói ierã rãștit^õr!// așã la voi sã
nãzvãie?

[Da.]

ãl rãșk/tiē/ fãșã scútur^í// le spãlá/ gíni// da ș-apúi... lę șela.../ iãrã li
puné pi virtelnițã// li fãșã...// dã ș-apũ_pi urđãtoári// urđã// urđã canięșno aís
_supřr^ě// cu feștíľã/ núma... bãt^ě// dã pi urđãtoári ș-li caçiēm dácã... inșãi
diň_cásã// da noi mai rápãde cũ... anatól ivánovič⁵ pi urđãtoári? ș-sã li
caçiēm [!]/ nu ni vãdã níca... [!] urđã// da ș-apói... řvãliē.../ súlur^íli ãcoló.../
am-am uítát cum ři bãtãtoári/ ři spátã/ ři liř ři.../ cu tãlkřž ř^í/ núma máma řșã
diň_cásã/ io... nu [ε] mã preã lasã/ da io mai rápedés// fãșãm vo lãtãnoãie/
da ie „amú te-ai vîrít?” [!]

[Cum e „lãtãnoaea”?]

cum?! n-am batút gíni// nõ-ãvem síľã// șã bat... cęla// ábo võ_șir// sã
rupé/ da io... nu catãm ři șãla// amú-z_mieržã/ ãșã// lãtãnoãia// rãmíné
pústoe mésto//

[Ca sã strãngi sulul nu era ceva care se bãga?]

cîn_șãl di sã [r] sã s-crutește sítu^l?! cuň_sã... lãșãt^õr!// lãșãt^õr!//
lãșãt^õr!//

[La capãt ce rãmãnea cãnd se termina pãnza de țesut?]

nũ!... rãmãné... așã [ε] ľegã// ľegã híriř nódur^í așã... la sul iarã ľegã^t/
nu_ș_cum/ canięșno rãmné cítit^ř/ așã ia! cítit^ř// io nu řtiũ cuň_sã/ t^ř/kémã íli
[= ele] moldovnięști// řãșã/ ři pi spátã.../ di řãpti/ ř^ř_di ľõpt/ ři di dóisprëși

⁵ Se adreseazã directorului școlii, informatorul Straticiu Anatolie, care asistã la înregistrare.

nu_ș_șe-î acoló/ [ε] nu! cum trebuîe di la^t/... látur^l naprimér câ/ láit la voi o fost?// pi láit⁶// țasă cút^l mai _ inğústâ/ da paratáre-amú/ iará la voi paratáre?!⁶// ie mai _ i látâ/ da scoárț amú cíte mai lâte/ ș-aliežé șî.../ și fîu mínti io? aęásta// canieșno... dac-o ieșít iéli dim _ módâ/ amú nu-i// cîn o fost așéi cînipâ?!// dupâ voîná//

[Ce făcea din pânză?]

dim _ pîndâ [!] ni cosă.../ ni cos^â cămiéș// pocóinā _ níca đíșé câ nu trébu_ș-ti scárkin cu mína/ númai aî dat cút^l așá [!] și te-oî scárkiná//

[Ca să fie pânza mai „bălană” ce făcea?]

o gílîé/ o dușé la rípâ/ [ε] noi mai muft înt-așá ierá ũ _ șubăr mári/ și luuám ápâ/ ș-o muîém// ș-o-ntindîém pi iárbâ// șîdlé pân poctí să uscá/ și ęár-o muîém/ ș-așá// o gílîé// da io nu știu iîi poátî i puné șeváî io nu știu še puné șeváî/ acólō _ în ápâ// nu știu//

[Leșie.]

ă! știț po móimō fășîié dî hrîșcâ// nu! ștótoto din hrîșcâ// óri din _ î șanúșâ/ o nu_ș_șe// și punîé/ ș-să-mbălăiáscâ// da// știu cum míca raz/ raz// ma luá și ie sâ dușé și fácâ lu^{CRU} _ șevá acásâ/ da io o-implîntám/ ș-o... întindîém/ ș-șîdlém acóló șî/ da/ o-implîntám î _ ápâ/ și-l scotîém/ și ęár-o întindîém/ da// și iîi sîngur^l croié/ níca croié/ di izmiéni șî/ cuș _ sâ mai đíc? aiéste izmêni spór^lni? la noi o fost fráte... razdiét^lno da?!⁶ și venísâ la noi/ și ne-am pus șâ am obiduí/ da paratáre nu ierá și s-o împlút di lut// atp// da io đíc „oî! timóșâ ț-ai ûmplút izmiénili... di lut”

da iel/ „ábo la míni izmêni să väd?”//

da io đíc „d-ápă iácătă-l-áși!”

„d-ápăî _ is _ șalvăre/ da nu-s izmêne?” [!] đíșî „m-ai spăriét// cí să _ väd izmiénele” [!]/

[Aceași]

lă àndrēju [și] zburăt^lórí

noi amú nú preā/ da pocóina máma ne spuñé că.../ lă àndrēju.../ ă... tó _ fășîié.../ çará cū gúra ápâ dē _ la fîntîná/ și fășé balábuși// șâ... dácă la uș _ șel

⁶ Vezi nota 2.

hazeáin cíne/ ș-apóĭ puńé toáti di rĭnd/ șâ namicĕa cui.../ eásta a miă-i/ eásta-ĭ
a ta/ așá// păĭ acól [k] a cáre-ĭ cínlĕ înańte a apŭcá-o/ așee înańti s-o
marítá// da ș-apóĭ nu_ș_cum câ aruńcáĭ șubótili písti cásă// da băĭețâ lĭ furá
șubótili/ da ĭeli ĩșá pi discúlț pĭ_omĭát [!]/ da așeĕa ot di șubóti o^r_di și ĭeli
le-aruńcá písti _cásă/ cum și [ε] și obĭcĕ-aesta di?.../ ce mójna șĭ ponimăĭe
dintr-aesta câ le-aruńcá písti _cásă? o di balábușe ĭo știŭ câ ĭe ní-o spus// no!
ĭe ní spuné c-o dátâ tòj-așá... cu dvinățĕĭ nŏcĕ// cará ĭele ápâ cu gúra/ da
băeĭfĭ s-o-ascŭps// le-o loat... dĭ_ŭrmaĭ// ĭeli nŭmaĭ o crapát fuźĭnd [!]/ [...]

[Da' când nu ploua, ce se făcea? „Papalugă”?]

ĭo știŭ di... pópănă/ níca ņ-e spuné de-așee// a noi proștĭ ĭerám// șĭ la
pópa ĭerá barŭómet// ĭel vidĕe cĭn a ploŭá// vińe șĭ sfĭnță... pomĭntu// ĭága o
vĭnĭt pópa ș-o sfĭnțĭt pomĭntŭ// ș-o ploŭát/ ĭ_đacâ noi nu ponimăĭem/ câ la
dĭńsuș/ cum așá ĭel ști c-a ploŭá? barŭómet ĭe [!]/

[Ai auzit de „zburător” de la mama dumitale?]

dĭ zburătŭórí?// șel di vĭni di la mort?// di la máma n-am auđĭt/ cã_că...
tátâ nóstrŭ... la voĭná s-o prăpăđĭt// nișodátâ niș uŭ_ zburatŭórí la noi n-o
fost/ ĭo am auđĭt dĭ hlubóc// di fóc// ă_auđĭt// ĭo _di ĭást-ă_auđĭt// spuneă
că... la o bábâ/ lă bába acsĭnĭa slujĭńsca// șĭni ásta o vađút cã.../ s-o ridicát di
lă ŭĭntirĭm/ ș-așá așelaș ĭn drept ĭ_ hožác s-o dus// așel hlubóc// ĭo n-ám
vađút/ aeásta nu! nía ni spŭneŭ// ĭo ăș-aș créde/ șĭ n-aș créde că așá șĭ bərbátu
ńeŭ amú-ĭ/ trĕĭ anĭ mŭórt// șĭ_cĭt ĭo l-am plĭńs/ șĭ noápte plĭnžĭém/ șĭ... câ ní
đĭșá nu plĭžĕ noápte.../ la míni n-o venĭt foc// da/ da spŭńĭ//

[De ce intră în casă?]

nu! đĭc cã... ĭ... prĭtŭĭĭ-lĭ.../ táre-o plĭńs șĭ/ poáte șĭ ĭesti/ đac-aș vidé [k]
vađút ĭo aș đĭși câ da// da túca amú... di la sóroc pĕrvĭĭ hod nú-ĭ/ ș la noi n-o
fost níca nișodátâ/ cĭt máma o plĭńs „bójă muț^t!”/ da n-o fost de-aĭeștea „phu
_phu!”// doámńĭ ferĭește!/ da đĭc... đĭc cã... așá ĭe// ĭo [ε] ă_șăđŭt cŭ ráĭsa
macaróvna// ĭ_aeásta ĭm_bolníță ă_șăđŭt// șĭ ĭe ní spuneă cã... s-o dus ĭe
dim_bolníț-acásă// șĭ cĭt o fost/ ș... ĭntr-o noápte... șĭđĭe... ómu ĭeĭ ĭn cŭarĭ
líńgâ pátu ĭĭi// „ș-an_đĭșkĭs ŭóki/ da ĭel șăđĭ líńgâ míni// dá”/ đĭși „ĭo așá
m-aŭ_spăriét/ m-o-ŭpĭnĭt” đĭși// „m-o ŭăpĭnĭt/ șĭ nu maĭ p^utém... mișcă dim_

pat”// nu! ia și diŋ _grábâ o murít// da/ ásta privitléniiē// da// n-o ptút iel
 ș-șádâ mort/ și șádâ lîŋga dîŋsa// prósto privitléniiē// da ie ní spuné dîși „tî
 znáieș?” câ ie ucraíŋcâ// și... m-am [ε] „an _dîșkís uókí/ da iel șádi lîŋgâ
 pat// în cōári/ șádi lîŋgâ pat”//

[Aceeși]

iel sár-o morít

[Când moare omul ce se face?]

cum uobîcēju?... dác-o mōrít/ kemám_î šinevái... diŋ _stráin¹/ ș-ál spél ę //

[Lumânare îi pune?]

cîn mōáre// lumínáre da// cîn [r] cîn de-amú-ia! di veđ câ i cêla

súfletu.../ da// î ŋîném lumínáre/ obezát¹el¹no// da// obezát¹elno//

[Chemați pe cineva să-l „scâlde”?]

dā// ș-ál scáldi// ș-apú¹î ševái i dám la ašée/

[Dacă e femeie și dacă e...]

dácă [ε] j¹ _dácă-î fum¹éji/ fum¹éie-l scáldâ/ și dácă-î u¹om/ fum¹éie/ da
 și bərbătó¹i a veni și/ ál scáldi// da ș-apó¹î.../ i¹ó napriméra cîn o mōrít_î ómu
 néu/ top¹c¹án// așá// u¹á i¹o nu știu cum vă obisnesc?⁶ așá ca divánu/ núma câ
 mai îŋgúst// no! ā _așternút ašée še și puném noi¹ î _sacrí¹î tot sup dîŋsu// și...
 capátí¹io-așela/ še-l puném î _sacrínu.../ capatí¹ noi¹ faš¹ém cu strúși// și tót
 acoló nu ŋîn mînti cū.../ nă lu¹ám/ íli halubó¹i/ ílī saládnî¹/ di cêla la míșa o
 foz_vo¹tubó¹i// așá íli sárji ș-o fost áște¹a cop¹íl-o cumparát// și _tiú¹l¹// puném
 tójă deasúpra// nū! îmbrăcám/ nu știu-n še ierá-mbrăcát/ tót nóu// tót _nòu//
 načináe... trusóu/ și bel¹óș// și _tot cîsto și/ cam¹éșâ/ și cásti¹úm/ și túfli tót
 nóu// l-am îmbrăcát/

[Și câte zile ține mortul?]

amú¹ă noi¹ nu l-an _ŋnút/ di ši că iel o mōrít_î treț¹éato _i¹úlea/ și iel
 jarótí/ da înaínti o mōrít cúscra noástră// da ie póлно fuméie o fost// și...
 do¹ăuă dîlí o ŋnút-o/ și n-o p¹útút oámeni și sã proșc¹eiáscâ// așá ie s-o stricát//
 da// da ș-apú¹î _ă žinerle néu o dîs „fsi¹o” [ε] barbátu-néu iága as_písti-o lúnâ
 o morít după cúscra me// o dîs „i¹o n-ó¹ lăsá-mă așasta/ și šela”/ dîși „i-am

ascultát pí _tos_câ... pi máma s-o ținém mai mult/ și pī... ísta/ pi tăț nu l-oi
 ținé-lâ”// și noi drept acolo/ da iel sár-o morít/ a dáuđa l-am îngropát// nă
 prosteáscâ toț da// nū! _noi n-am pūtút șâ-l ținém/ câ.../ tóčno [ε] așá-î...
 harașó// toț s-o proșcêít/ toț...// dac-a-s _ținút/ nú! nu luņg l-an _ținút
 caniějno/ jără pîná macár vo đî și-l și ținút îņ _cásâ nu! tári máre járotâ
 ęar-așá/ do sóroca hrádusov// al duc/ î... la noi nu depárte-î țintirímu/ l-o dus
 așá/ cu nasílli/ da dácâ-î depárti/ cu mașína// îm _mașínâ tójă puu... êe
 acólo/ íli cóvric/ ílī marsíleva/ od’gíjál și’ ș-apóî așéęa sã dă// parasteliájut
 darógu// cuņ _sâ đíși/ aștíernĭ drúmō-așâ// nu! đíc câ-m _moldávija na
 cájdom povoróte îj _dă o áltâ miniștérġurâ da?⁶// la noi cu-o miniștérġurâ
 numai// da// al slobód îņ _grōápâ/ cumparám tójă miniștérġurĭ// dvenátatĭ
 mlétro/ ș-apóî așéęa... táu și sâ ięu aięști// la grōápâ// [...] oámĭni cáre-o sapát
 grōápa/ aiștea și dug_la noi//

[Și ucrainenii au aceleași obiceiuri, tot așa fac?]

așá dac _sâ [ε] la noi trăiesc ĩ_sat/ ĩiĭ tót așá fac/ cum și noi// cum și
 noi/ da// dă ș-apóî la noi așá fac// piérva đî obíd/ ftorá// a dáuđa obíd/ a
 noáoa đî/ obíd// șásă săptămínĭ/ obíd/ șâ ánu// [...] nu! da ș-apóî a dója/ a
 trĭja an așá/

[Aceeși]

zburătUórĭ

Uómu n-o fos _moldován/ da așá/ amú sĕla iel hrámotniĭ/ buháltĕr
 adíca așéęa slóno/ da pi míni héreș ęarínĭ că nu-s hrámotna/ că nu sĕla/ șâ...
 an_trăĭit ĩo ũ_an/ cu dĭņsu// și n-am_facút cokilĭcă/ ș-apóî n-o fost iet/ iară
 buháltĕr/ și iară ō... hirĕș...// híriș_ă... sĕla// și iară n-o foz_đăș-ānĭ/ ș-apúĭ o
 vinit/ și iără n-o_facút o cokilic/ și dac_n-am putút terpí/ și s-o sĕla iel/ și...
 am_sĕla ĩo síņġurâ cu máma/ cu cokilĭjă híreș...// aņ_robotít/ da aņ_robotít
 hulúpsĕlor!... ōĭ! ā_robotít/ únde-ĭ robót-așĕĭ mai greă/ [!] an_robotít// mă

dușlîém/ și úndi... mai șéla/ mai mul ı și zarobiésc/ și așée leácâ și ni
dostăiésc cuṁ... aęásta făr ı sicriét/ fără nícă// făr ı sac/ ș-făr ı fúnle n-ám
úmblát nicaiúreęa// cu ı fúnia din vácâ/ n-adușém/ da cu sácu [!] tójă cê... ní-s
ı popădeá cu t^uórba// înăllezét cê ı-aiásta?! și ę-așá// nu ši?! ma dúc?//

[Numai o întrebare. Să ne povestești ceva.]

e dapși ę-aęásta? ši ca povléșteęa/ ca povléșteęa/ nū! la míni povléz ı-dac-ar
și... tóčno ca/ povléști/ în ı vácú neų// în ı vácú neų/ cît ıo/ cît an ı-tras/
ș-cît am șéla-n ı vácú neų// níme nu ar crlédi// ar đíși că-ı povléșteęa-ęásta
tóčno ar đíși povlésti.../ ıa!// și da povléstili dī ı-s? tot diṁ... din ı-trai// diņ
ı-jízni// dim ı-î șála povléști// znáșit// mă duc hulubáșelor!// dapcă voi lung/
da ıo ma duc// c-o^f ı-viní di la țintírím/ mă duc/ ar đíși coptíji „úndi-ı ıe?”//

[Stai că te ducem cu mașina.]

éi! m-oj dúși și sîngurâ îșetișuór... m-oj dúșe-m-oj șéla//

[De „zburător” ai auzit?]

de zburat^uór!// am auđít di zburat^uór¹ de-aișteęa tójă a noi șéla cum
đíșé că naiinti că viédmi că// ă domovíșur¹ ıe di ıéste tójă [!]/ am auđít/ am
auđít da/ ıe právda o nu-ı právda tójă nu știu// cum ıi șéla// dā spuńé// da
spuńé//

[Spunea vreo femeie?]

da/ da/ da// spuńé că-ı/ tójă cînd ı-ıngropá mórții/ ș-apúı ıésâ/ dim ı-
m^uórț ıésâ și zboáră/ s-duc pi la aij ı-di tuj¹ăsc cîn táre/ adíca dī ı-ășéla
zburatóriu/ da ı-așá o nu ı-așá? ıa ne znáıu//

[Ce povestea mama?]

di zburat^uór!?... ap ıși di zburatóri!// â... cum zburatóriu... ă tójă zbõa
[k] ímblâ/ ă șă. ęásta// sâ dúși la aișteęa și ı... i davlíéști// ı mūșiiéști// [ε] la
máma mîă tój-o ímblát/ núma că... zburatóri¹ sâ đíși/ da așéla tatúca// când o
morít/ pă ma [k] máma o morít/ ș-apúı d-am ı-máma o rãmás/ și tatúca viné
la máma/ ăęásta kar nú ıi povlésti/ da kar ıi driépt// ș¹ ı-máma me o rãmás
așá// níș tînră/ níș bătrînâ/ da cum sâ đíși/ ș¹ ı-să-ș cáte parié^t/kⁱ ıē n-o
catát-o la aéstęa// da ıeșá pi gît// adíleęa cum țı múșcă// as ı-fos ı-tínere/ as ı-
fos ı-șéla/ ș-așá ca cîn ıarâ/ o prážém ıo núma pi máma/ și tașlîém// da ıo
vidiém că... ši níme nu vîni la máma/ ními nu... șéla// cîn ı-da ıel ı-ı.../ tátúca

viné// ş-apú_îē.../ am spus îo/ amú sêla/ şî o bábâ n-o dat níja mac/ sfinţít//
n-o dat şâ/ am presurát îo úndi mámā... durníîé// şî_ fsîo// o stat máma me đĩ
_sêla// aęasta právda/ niş povîesti/ niş nícă// kár máma meă e aęasta/ kár ô
sêla// kár o paţít/ ş-ă_ vađút// kár îo ă_ vađút// áamá_ sêla// la máma//

[Da' pe unde venea?]

nu ştių/ a... ş-apúî la úrmâ o-ntribám îo pi máma/ da máma đîşé cî aşá
viné/ necurátu// aşá máma aşă_ đîşé/ „aşála nicurá_ / da níje ní păreă că-î
tát-tu”// aşá ia đîşîé// „ş-apúî amú... o vinít/ nicurátu// şî” đîşé „cînd
o-ntrîntít úşă”/ đîşé ie c-o-ntrát/ „ş-ap_ cînd o-ntrîntít úşă/ şî fsîo!”/ mai
múltă.../ da máma nu ştiie câ îo aşá î-am_ sêla// ş-apúî î-ă_ spus/ da máma şe
„ă” đîşî „de-atíta e-aşá/ şî aşá ia!”//

[Da' sufletul omului unde pleacă la 40 de zile?]

d-ap_ sŭfletu ómuluî đîc câ... ă... sâ dúşî duşáua// aiásta sŭflîetu.../ şî
îel/ ô_ ân/ o nu ştių câţ îel_ î_ îē.../ úndi?// nu [r] nú moári// adíca đîc// aşá
đî-amú... am-aşéla îo di la aíş_ mai sêla// adíca îel nu moári/ da ímplă nu ştių
cîţă vriemi/ ş-apú_ îel să... cutimăriéşti/ de-amú s-aşáđâ// să şála// ş-aşá ia!//

nína cozonóc márcova
ágá am şásăđăş_ şásă [de ani]

túnu o detunát-o

[Te-a apucat o ploaie mare?]

m-o-ap^ucát//

[Cum a fost şi ce-ai făcut?]

nu! d-ap_ cum ş-ă_ facút_ î? ş-ámu sêla? m-o-ap^ucát ploáje mári// nu!
m-an_ spáriét/ da m-an_ dat la d^uos/

[Ce făceaţi acolo?]

şî faşîém?! liagám// játca cos^ă/ ponimáit? da îo la ũ^ord// liagám ũ^ord//
ş-o dat on nóur mári// o dat// ş-o-nşapút a ploá/şî n-o ploát/ tári// da amúş
ia nu! sîn_ pláşcur^î/ sîn sêla/ da atúşa nícă// aşá/ şî// pîn-am ajúş acásâ/
ş-apú n-o đîs brihadíru drîept acoló// n-o đîs să de noápti/ şî mă dug_ la
rŭbótá/ la lopatuít_ă grî [k] ũ^ord// câ acoló îŋ_ cămára/ şî sâ sêla// şî m-an_
dus îo şî m-am ímbolnăžit/ şî driept îm_ bolníţá pi míni m-o dus// şî driept

vospolénie liohki aşá di tári m-o ploqát/ m-o sêla/ ş-am avút io di-amú...
sêla// şî ã _işıť// [ε] m-o lecuít [!] şî...

[Aicea tună şî oameni?]

şî qámin¹ o detunát/ d-ap _cum?// o detunát kar qámin¹// o detunát-o
pi-o... fu [k] păştlé şireáda/ trii súflíte/ ã o coptílâ/ şî dóuâ fumiéi// ş-pi _
coptílâ ũ uşis-o di moárti// da pi fumiéi nú// da amú nu ştiu/ am uítát tot//
dup-aşéea/ o înaînteã la aşéia/ cînd şădlém io-m _bolnítâ/ de-aeástâ duriéri
de-amú/ cîn _m-o sêla// ş-o-adús-o pi-u fumiéi detunátâ// túnu o detunát-o//
núma c-o ró zbiríét încâ-î žiie// o rozbiřát// şî i-o sapát groápâ/ i-aşá ia!//
cíte [ε] cînd _sêla// o sapát groápâ/ adîncâ// ş-o pús pi dî [k]/ nu! o sapát aşá/
ş-o culcát-o/ ó _pús-o cu skinárea// āşá la pomínt o pús-o/ ş-o-ŋžis//
o-ŋžiŋs-o// d-ap _cum?// ş-o-ŋžis-o şî tot îi žiiji gáta núca// d-ap _cum? gáta
núca tot îi žiiji o sêla// da la húture⁷ aculé/ iést¹ şî... că-î húture nu-î dipárti di
la noi// vō... doáusprèşi kilómetre/ o cíte? tíótia mje/ a lu tatúca sórá// o
traiť// ie moártâ ie amú// ş-o traiť// ş-o detunát-o fátâ márle// fat [ε] iã
ş-amú.../ o dús-o fátâ mári/ o facút-o nířeásâ/ o-ŋgropát-o// da avlé fráti
[î]mã ármiji/ îm _moscál¹// avé fráti// de-amú aşee coptílâ// ş-o-ŋgropát-o
de-amú parínți/ o sêla// cînt _pisti... o dî/ pist _cítâ vriemi o vinít fráti-su n-o
uspít şî víiji la m^uort// n-ó vađút-o// ş-o vinít/ ã... da iiii ş-o năstăit/ nu!
de-amú sêla şî o dizgroápi// ş-o vądâ// de-amú pi sórá// cînd o dezgropát-o/
aeásta kar tójă n^u-i povjésti/ da kar îi driēpt// îi právda// dîşé că-î drapanátâ/
aşá iã žiiji/ şî vinócu rūpt// şî/ şî dîşé că má-sa i-o rupt p¹áru dî/ ş-o rup _páru
dij _cap/ amú// încâ mǎi jáli i-o f^uost/ câ cum o-ŋgropát-o dicít amú c-o
vađút-o că žiiji o-ŋgropát-o// ia! şî şî aşá ia! [!]/ şî aşá ia// d-ap _cum// nu! şî
unde-amú aeásta voi pi míni mi-s _î... scríe-mă/ a sínî/ úndi io-î graií
aeásta?! [!]/

[Aceeşi]

⁷ Se referă la un cătun din apropiere.

andréju [și] rusáli

d-àP_cúm? ă... iō kar cînd am_cê// àmo-așá// amú fac/ și nu prea fãc//
da iō cînd am fost fátâ ooi! d-ap_la andréju huliiém/ d-ap_la andréju...
aruŋcám šib_óta/...// băiéțî ne-ascundé-ŋcalțamînteă/ ne-ascúnd [!] tójă// ă da
amú iáca c-o fost amú rusálile// ia! amúia lún¹/ a și iárbă vîerdi la n_oi// voi
știiéț o nu la voi ș-fáși o nu?// da noi huliiém înaînti/ tac cu dîi/ cu di sêla/
ni gramadlém fuméi/ și huliiém iárbă vîerdi// pan-anáđâ robotiém// da
di-anáđâ amú ne luoán_c_đe-a [ε] đe-acásâ mîncár¹_e// la rusáli i_aeásta// la
andr¹éju iará frīc// iárna// la andr¹éju// iará// dā la rusále/ ápòi cum la
rusále?// iji tójă đic din cāla pan-anáđâ robotiém// da đe-anáđâ rusálca pim_c
podiš [!]/ ímblâ šī/ ă šála/ ș_c_úojă// ší frunđár¹ puniém îŋ_cásâ// rōzbiris_c
cē-i_eásta frunđár¹?//

[Da.]

și/ puném în đíua di rusáli// da amú nú-i// amú l-om snimai¹-lă/ și l-ō_c
scōați-afárâ/ și l-om udá-lâ/ ș-plōáii [!]/ ș-la voi i_așá?// o nu așá?//

[Aceeși]

n-an_sadít p_ón

iō poń nu n-ă_c_lūuátu// di la kišinióv⁸ o vinít đe-a lu žinieri.../ ă...
znacuón// oámin¹ har_óș/ și i-o-adús/ ș-apóii s-o dus đe-a dăura/ și i-o adús
puón¹// și n-an_sadít p_ón// vo šíspriși p_ón// mîerár¹// mîerár¹// și đîsé c-or
viní și n-or adúși [ε]/ đe-amú n-or adúși cêreșni/ și nu știu că nu o vinít//
într-aíst an/ aeásta o vinít ian!// ș-ă_c_sadí!// ș-o-ŋfl_órit/ anțárt// anțárt// an
o-nflorít vo cît¹vái fl_óri¹/ da amú sînt merișoári// sînt_c_î_sêla//

[Da'ce pomi mai sunt aici?]

dáci/ cum? la noi?// vopșé// d-ap_c_cu și poń?// di toț... poámi/ mîerâ
sînt_c_â/ prășádi sînt/ piēj sînt// di tot// sînt// di tot// sînt// di tot//

⁸ Numele rusesc al orașului Chișinău.

[Pomul care face „perje” cum se cheamă?]
 pjerjár^í// cári fáși pǒámĭ .. puǒm// cári fáși m^íár/ mjerár^í//
 [Care face nuci?]
 cari fáși nūs/ nucár^í/
 [Și cireș?]
 cari fáși čirĭéšne/ ĩé_čerešniár^í// fáși//
 [Și „cruški”?]
 prasadár^í// cari fáși prašádi// prašadár^í// [!]
 [Da’ pere?]
 nū_nu-s// la noi nū-s// de-aéstęa...
 [Da’ în pădure?]
 nu ști [k] nú/ nú/ nú// nu-s/ nú-s pe-acolé pi_la noi pe-aproápi nú-s//
 [Aceeși]

hólod

[Aicea a fost „holod”? A fost „foame”?]
 o fuǒst// în trĭt_trĭtĭi huǒd// sámi cĭnd ĩo m-aⁿ_narodĭt// pi míni
 m-o narodĭt parĭntĭ/ ĩo ā_fost/ o fost om băiețăt/ ș-o morĭt/ ș-apū ĩo núma o
 copkĭlâ/ șĭ... a neĭ parĭnt n-o holoduĭt/ câ númaj ĩo úna mittĭcâ/ cum mittĭcâ//
 sužém_ă... sínu// [!] ĩ_șála// da o fost/ o morĭt múlt ȃruǒd/ o morĭt ō// șála
 o fost/ o fost în trĭtĭt_trĭtĭi hǒd// o fost// da și hólod? nă... aęšta hólod o
 facút/ n-o fuost... șĭ nu šĭbâ/ nedorǒt// da o facút/ đĭšé că... máma/ de-amú o
 ĩeșĭt oroĭáĭu/ grĭu// da ĩeli gétele āșá fuméĭĭ fręacá/ ș-suflá⁹/ ĩncâ cu grĭu
 nu kar/ da mjerzé/ pi liņg-așála// da ĩĭ ĩlĭtĭ așá ĩa!// așá ĩa! l-ęa-lâ șála/ ș-nū
 mǎnĭși... grĭu// ș-nu manĭși skĭși di [ε]/ ș-nu... șála/ șĭ așá ĩa!//
 [Aceeși]

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

[Ce ați făcut ieri?]
 ĩēr^í? aņ_sclăduĭt ĩarba// șĭ... corátkĭĭ jup/ aņ_strĭnsu-l/ ș-al zdăim ĩ_
 šéva// zaráz contóra// ne_dobiváĭești// și otrávâ nū... cúmper^í/ da ĩe nehodĭta

⁹ Imită cum suflau femeile în palme pentru a îndepărta pleava de bobul de grâu.

șî/ șî-î tot// ș-amú de [r] de-a dăura/ o dat de-a triiura [k]/ triiúra am...
polivăit// și iarbă strîzém cît trébué/ și hrănéșt¹ vâsile/ fără vácă nu/ nu-î [r]
nu-î dílâ// [...] o sclăduím îṅ_căkít// dac-ai... î... podvádu/ o mașínâ acóto șî/
o... adușém acás/ și... șălășur¹// la mŭlz_cárâz/ șălășur¹// sînt// drept îṅ_c
șălășur¹/ da nu to î_scárt-ō/ puném/ îṅ_scírtă/ și acoló o zmŭlzi^m/

[Dacă plouă, e vreme bună și mai iese o dată, cum se cheamă?]

pòcōs// pocós noi dîșém// améntelea noi nu/ a dóia pocós/ da/ pocós//

[Otavă nu ziceți?]

otávâ nú// la noi nú-î/ în ucráinșki iazíc iésti aiást_slóvâ Țotávâ// da la
noi nu-î gácă// nu// da i-oṅ_cîntic/ cînt^t_aṅ_cîntát [!] pi di Țotávâ// da gácă
la noi nú-î de-aiást slóvâ//

anatólie ivánovič stratičúç

șîṅdăș_șî șapte [de ani]

MARTÂNOSA

(raionul Novomirgorod, regiunea Kirovograd, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: VN

în hermánija aṃ_fłōst

acolǎǎ_sat m-ã_rodít/ nū [r] nu-ntr-aiást_cas_/ c-aǎást_cásâ_după
vojná a noástrâ o fãrmát-ō la vojná// dúpâ vojná... de-amú ã_facút noi
cás-aǎasta îṃ_sóroc deviátîi hłōd// nu! și acolîé parínṭi o murít/ ašie
s-o-ṃsurát cárę-o fos_frãṭ/ surór¹ a míni// s-o-ṃsurát/ și... di-o doi-an¹ aṃ_
catát parínṭ/ ș-ǎō_ramás îṃ_cás-aǎasta de-amṃ// de-amú ɥópSprîși an¹ trãiesc
îṃ_cas/ síṃgurâ ǎaca cum// spu că aṃ_lucrát la flérmâ// aṃ_lucrát pi deǎt/
ș-apói aṃ_lucrát la flérmâ// po vojná am fost la dombáz¹_dóji an¹// cá... ne-o
dus la ridicát... nū_șãhteli/ zavóadelî tot la lú cru// nū! în hermánija aṃ_
fłōst// da m-o luát pi míni/ da// cá... di páisprîși an¹ atúša m-o luát...

[Cum s-a-ntâmplat?]

nú! c-acolîǎ o luuát pi_tłōṭ// da o luuát mai mar¹ dicít míni// ș-apói
de-amú poslénie napłór/ cá io și rusăș_/ și moldóvnę_/ cá la noi așǎ-i
de-amú vórba// s-o-amisticát ǎaca cum// șâ... de-amú m-o luuát ș-pi míni// da
atúša iará copṭîi mūlṭ la oámin¹// amú iáca dacâ aṃ_oi copṭíl doi/ trii/
de-amú-s trîi tári mulṭ îṃ_cas_copṭîi// de-amú zaráz șã-ṃsép a opsudí/
ș-aísta.../ cá_P_șíne [= pe semne] vriêmeṃa ǎ-așǎ cá-i griěu ǎaca cum// nu
și... ísta/ m-o luát și pi míni// și m-an_dus/ și fiétilor! n-ám avút páṭ// cá aṃ_
lucrát la zavúod// la voienîi zavłód// cari/ așǎ di sáma mie fléte... [ε] o
maturát îṃ_zavłódu sêla/ da io aṃ_șást îṃ_stanłóc dvináṭat¹ [ε] dvináṭat¹
ș-cu dvináṭat¹ časóv iáca cum// toátâ ísta//

[Unde ai stat?]

în hermánia sub berlín// berlín ã_fłost//

[Ai zis că...]

nó! -acoló-ṃ_zavłód//

¹ Nume topic: Donbas.

[Ce făceai acolo?]

da ȳo la stan^uoc aⁿ lucra^t ȳn^ȳȳli^ȳȳ? la stan^uoc ȳaca cum// la stan^uoc ȳo aⁿ lucra^t// ca cȳnd Ńȳ ȳo mai hrȳmotn-am f^uost// d-ȳpi ȳo n-ȳm vȳst pȳezdu paⁿ-at^uŃsa// n-ȳm vȳst// c-at^uŃsa ȳarȳ... [ȳ] nu ȳarȳ aŃa cum am^uȳa mai rȳpⁱdi tilivȳz^uor// Ńȳla pi tilivȳzor n-ȳm vȳst// la pȳezd nu m-am mai dus// z^ud^uŃȳ la baza^r ca^ri cu ca^ru^ȳa/ ca^ri... pi j^uos// da ȳo ȳarȳm n^ȳc/ Ńȳ n^uma mai... aȳsa/ Ńȳ n-ȳm vȳst pȳezd// da at^uŃsa n-o dus/ n-o dus/ n-o dat ȳn zav^uodu Ńȳla fl^ȳȳtl^uor// Ńȳ cȳnd a ȳntrȳt aco^to/ o diŃkȳs uŃȳli// Ńȳ h^ui^ȳȳ uŃa// vo triȳ d^ȳȳli paⁿ ne-an dat cu ȳsta...// c^u Ń^umu Ńȳla// Ńȳ uȳȳ [ȳ] mȳ temȳm/ Ńȳ fȳŃȳ/ Ńȳ ȳeŃ ȳnapo^ȳ// ȳaca cum// nu! Ń-apo^ȳ... ne-o rȳspredȳlȳt/ ca^ri ȳndi la l^ucu// nu! Ńȳ... spu cȳ fl^ȳȳtȳli toȳte-o lucra^t aȳste di sȳma mȳȳ/ de-o fos cu mȳni dintr-oⁿ sat o lucra^t la.../ o matura^t/ o Ńȳla// da ȳo am ȳsta...// la stan^uoc// farmȳm/ n^u! paⁿ-m-ȳ-va^ȳtȳt/ paⁿ-Ńȳla// Ńȳ/ n^u prȳvda o^mu Ńȳla.../ bȳtrȳn/ ȳeb^uos/ pi to^ȳ ȳ-o loat la frȳn^t// da aȳŃti bȳtrȳnⁱ ȳebos/ Ńȳ ne-ȳva^ȳtȳ/ pi noi... aŃȳ/ nȳmŃŃȳle// za^rabȳ// Ńnariȳdu^rli Ńȳȳa// le ȳmplȳ cu prȳf// n^umai nȳm^ȳȳi// pi r^uŃki/ pi fraⁿȳus/ pi di ȳŃⁱ oȳminⁱ n-o lasȳ pi nȳmi// ȳaca cum!// ȳo va spun d^rȳept ȳsta c^um a...// pȳȳti Ńȳ.../ de-am^u-ȳ vrȳme trȳac^utȳ// da deo^dȳtȳ ȳo farmȳm/ nu! Ńȳ ca^snicȳ/ nu Ńtiȳ aŃa cum// ȳaca cum// Ńȳ... ȳacȳtȳ am vȳnȳt din hermaⁿȳiȳ/ de-am^u ȳarȳm... u^ȳops^rȳŃ-anⁱ// de^vetⁱnȳtȳtȳ h^uo^d// nu! Ńȳ... ȳ-Ńep^ut a lucra^t// ȳn colh^uoz// Ń-am lucra^t aŃa la pomȳnt^u/ la Ńȳclȳ//

[ȳn Germania cum era?]

o! nu ne da demȳcȳt// ni da... n^uma deŃȳti h^ram di kȳtȳ// aŃa ȳa! pȳne/ uȳte-aŃa cum za^raz buhaⁿca cȳt kirpȳŃu Ńȳla// Ń-acȳla ȳarȳ fl^ȳȳtlor!// nu! Ńȳ ca cȳnd... o Ńȳorbȳ di Ńȳȳa/ ca cȳnd oⁿ-suc di Ńȳla diȳȳ ca cȳnd ȳn tariȳtȳ/ o dȳtȳ// da o dȳtȳ ni da... b^rȳȳcfȳ di Ńȳȳa cu Ńȳclȳ amȳŃȳtȳ// ȳbo cartoȳfi maruⁿȳȳli/ cu podlȳv// nu! [ȳ] nu! niculȳ...// cȳȳ/ co^fi nu [ȳ] n-am vȳst niŃodȳtȳ// da baⁿⁱ ni da/ da Ńȳ/ ȳn toȳtȳ lu [k] ȳn toȳtȳ Ńap^tamaⁿa// vȳnȳ Ńȳ... ȳn zav^uod acolo da baⁿi// da Ńȳ Ńȳ ȳ-cumpȳrⁱ?! nu [r] nu ȳarȳ Ńȳ Ń-cump / n^u! limona^d cumpȳra^m// blȳud sala^d fȳŃȳ// dȳca a noŃtri/ paⁿ-am^u noⁱ n-am Ńti^ut di sala^t-aȳsta di... b^rȳȳcfȳ/ di [ȳ] c^u Ńȳclȳ/ cu cartoȳfi/ Ńti cum am^u Ńȳclȳ? la noi/ aŃa Ńȳ la dȳŃȳ// aŃa Ńȳ vȳndȳ la kȳlȳ// da aŃa nu ni da// bomba^ȳ Ńȳ ne-o [ȳ]/

ne-o mutát dintr-aşel loc î _ al _ luóc/ ęáca cum// ş-apói o-nĉapút de-am-a
 vini... a nõştri/ dĩ _ íştiã/ américa aų aj'utát aíštiã/ tot viné// da iiii ş-apú ne-o
 scos/ de-acoló// ne-o scos di la za [k]/ zavoádili o stat dĩ lucrát// şî [ε] ne-o
 dat lopléţ şî/ lopaţáli/ şî hai la sapát ocópur¹// da... aşá _ ià! kítile di mar¹
 tój-aşà/ frumuşáli/ primăvára/ ş-sapám noi ocópur¹// ş-apúi de-amú cū _ tótu
 hai [ε] ne otrăvlésc/ o bombít de-amú şî ápa nu iará// şî nículiţâ// nu! ş-o
 vinit maşínâ o dátâ.../ de-amú o-aj'úņs// a nõştri rúski// pi noi rúski ne-o
 socotít// ş-o vinit/ şî ni-o văđút/ şî ne-on _ dus la pőezd// l-am luát/ ş-apói am
 _ vinit acásâ//

hána ieríomca dihocá
 şápteđăşîduòî [de ani]

cínip^â

noi am pus acolé cínip^â/ puném îņ _ gradín _ / da// da o samanám/
 dácâ... cu şî samanám? aşá... cu sápa fâşém rînd// rînd aşá _ ià// şî prísurám²/
 máma fâşá rîn _ / da noi prísurám// ş-apói/ alt rînd iără// ál [ε] îl naruié//
 ş-aláturęa [ε] ca cînd... ca samánát/ sã polucá sãmanát// ę! ş-apói o [ε] ísta al
 pazęám di gaiń¹/ di vrăgi/ di ísta// ş-n^u-ō [ε] scúrmi/ ş-n-o şlukáscâ//
 ş-apói... de-amú íşá... aşéi sácâ/ o rupeám// ş-o liagám manúş// ca cînd/ ca snóki
 aşá-i// ca snokş^uóri// ş-o puném... îm _ báltâ/ ş-o tokíem/ iáca cum// ş-apói o
 scoteám ş-o spalám/ ş-ō... o scoteám afárâ/ da ie sã scură/ ş-o-aduşám acásâ/
 ş-cu batatoáreã ^uō... batiém/ ş-apói cu miélniţa/ ş-apói piņ _ rázilâ/ ş-apói
 ísta...// cu périã/ cū ísta ^uo periiém// ş-aşá cînd îi toámna/ cînd îi... î... nõur//
 cînd îi şięra poh^uóda// aşá sã gramadé fumléi// îņ _ crūs/ periié/ graié/ iéle//
 nu! ş-apói iárna torş¹ié// ş-ţás¹ă// nu! [ε] aşá ş-aşée/ da aşéi cu samíntâ în
 toámná// ş-o-mblătié/ samínta o strîţé// da aşée o puné// nu! aęasta ęará çei
 mai búnâ... sácâ dĩ... î... dĩ pîndâ// dĩ miniştięguri/ aşá// câ-naińti
 miniştięgur¹ dĩ pîndâ// ş-apói... dĩ camiéş cá/ aşá purtá camiéşã/ ca cum da//

² Gest: imită cu mâna cum semăna sãmănta de cânepă.

așeă de-amú așá-ı dı verıé^tce/ dı ısta/ ŝı verıétca/ ŝ-ō... o ǵılé... ă... ısta//
 motovıélnıŝle séleă/ li ǵılé ŝı.../ verıétcâ nu! cum amú próstin^ı// da verıétcâ
 álbâ// sup _tını^rı// așternéı ŝ _tı _cu^tcái/ ŝ-cu verıétc _sâ _marıtá/ ŝı-ı da
 verıétcâ dı-ıⁿvalıt/ de-așternút/ ŝı verıétcâ... dı vınturát graúⁿțalı// ęáca cum//
 dac-s-marıtá fáta// atúŝa/ ınaııntı// așá// da amú ęáca... ıéste ráznıı próstin^ı/
 ráznıe oǵııé^ıı ŝı/ matrásur^ı/ ŝı cíti covıoári/ ŝı ŝála// da ıo așá spuı dıeıpt ŝ-o
 fost ınaııntı așá da// dac _s-măřıtá/ ŝı-ı dăıé.../ dı-ıⁿvalıt/ ŝ-de-așternút/ nu [r]
 nu ıarâ difél^ı... módă/ ŝı nu ıarâ dı ıésti oǵııé^ıı/ nu ıarâ niž _dı báıcă níž _dı
 níca ıáca cum// ŝı torŝı^ıé/ ŝı de ıéste verıé^tce/ ŝı cınd ıarâ núnta/ ıáca
 amı-așá// da a núnta.../ scoté căpătııli ŝı le ıucá/ ŝı toă^tă zăŝtreă o ıucá// ŝı
 vádâ ŝını [r] ŝ-ai dat tu/ ŝ-ai dat// ŝı cum o lucrát cá/ mă-ta ŝı... nu vopșé/ sã
 vádâ tot// că bogă^tıęa da ęáca cum// da așá/ da amú.../

[Când puneai cânepa la baltă...]

ım_báltâ/ da//

[Nu venea apa mare?]

nú// atúŝ... ıarâ ıa! bált-așée/ núma că ıe amú-ı namolıtâ// nu! ŝ-toț puné
 cıni[pă] _ŝe/ [ε] o bábâ ț-puné perédnicu acóle dinaıntı// ŝı _tı vırăı ım _
 báltâ/ așá mai adııc/ nu! c^ı-ț sapáı pomınt/ ŝı _punéı deasúpra// punéı páıı
 [r]/ páıı/ ŝ-apóı da pomınt/ ŝı doăuâ bıétâ bătıéı/ ŝı _șăd^ıé ıe triı đıli/ ŝ-apóı...
 ŝ-tı dușéı s-o prăbuiéı// dácâ ıŝá o frıžéı/ to/ ŝı ısta ıe sã _cun^ıoșté cá
 de-amú-ı mójna ŝ-o sc^ıoț/ ıe s-o tokıt de-amú/ -ı ǵáta//

[Câte feluri de cânepă erau?]

nú! _d-apă... ıŝ _spuı c^ı aęástă... ısta/ aęást _mai dıgrábâ ıě...

[Era una mai moale, una pentru bătut...]

da/ da// z^ıólnıŝe/ dı urđálâ/ da/ da// d-ap-atúŝa cân _de-amú o bat^ıéı/ ŝ-ó
 ... de-am-atúŝa aležéı dı fuıoárli séleă/ da ıáca cum!// fuıoárle... alıžéı ŝı li
 torŝé/ dı/ dácâ ıarâ mai ásprâ/ așée o lasá [ε] ıo-s _spuı dı urđál-așá/ dı
 verıé^tce/ dı ısta/ ęáca cum!// da// așée mai moáli/ dı pı^ındâ// ıo ț-aⁿ _spus
 c-aęásta vopșé i moáli dı pı^ındâ// ŝı cosá fuméili pı [= pânză]/ [k] cá ıésti ıa !
 stánu/ dı áltâ... pı^ındâ// da poáli... mai ásprâ// c-atúŝa ımblá fărâ ıızméni/
 ıáca măcár cá bărbătóıı/ atúŝ pın _tot fărâ ıızméni ımbl-atúŝa//

[De ce umbla fără izmene?]

muj¹er¹// iij bǎrbǎtói_{ij} cásâ// fuméili îmblá far_{di}... șî fǎr_{di} lizméni
eáca cum// io de-amú grǎiem cu álta iáca/ ș-îmblá fǎrǎ izméni fuméili/ șî
amú eáca cît/ s-o nascút driept iij îmbrácâ izm¹éni// eáca cum!// [...]

[La ce era bună sǎmânța de cânepă?]

la t¹ot// șî lápti fǎsé di_{ij} cínipâ// lápti đîsé cá di buháij// máma đîsé „a^z
om_{fási} lápti di buháij/ ș-om șérbi pasát”// o prajǎsc// șî o [r] o freácǎ_{cū}...
pim_{marcotéț} cū ísta// cū lopáta// lopát-așéi di coșéi kítǎ// io právda n-a_{ij}
cuti¹ór¹/ amú șî nu...// vâr kíta-_{ij} cuti¹ór¹// cu lopáta di... ie gré-_{ij}coló/ ș-apóij
cu o_{ij}cróp o rozvidi¹éșt¹/ c_{ij}-ap_{ij} șártâ// șî pi_{ij} sítâ o stric_{ij}urái/ ș-așála iarǎ
lápti di buháij// șî așǎ/ lápti ș-dî... samínțâ di tabác tójǎ/ di buháij faș¹é/ tójǎ//
șî óamni iarǎ mai cu sílâ/ șî mai [r] mai trǎini¹/ atúșa/ eáca cum//

[Când se făcea asta?]

așta fașé așá-m_{ij} póstur¹//

[Aceeși]

cováșǎ

șî_{ij} di grîu/ șî di... toátâ fǎnina// ș-apóij o ímplâ/ ș-o baž așǎ// núma
pocóina ac¹le... șî șǎd¹é îm_{ij} marcoti¹éț¹ Đ_{ij} cuti¹ór¹/ da noi... așǎ/ copij sámi
s-o-amisticát/ ș-da noi/ o gustám// cá dacǎ_{ij} a prozivaí-_{ij}o/ șî nu șérbi la
vri¹émi/ șî_{ij} ie a ši apúij ácrâ/ șî nú-_{ij} búnâ// eáca cum// da șî... [ε] ș-toátâ
noáptea nu dur¹é/ șî n-o [r] n-o prozivaiești ie// nu! ș-de-amú o șerbé-_{ij}
cuti¹ór¹/ șǎd¹é așǎ láitǎ/ șî híriș oáli cū/ oál_{ij}-atúșa lereá/ amú eáca nú-s oále/
cū cováșǎ/ șî [ε] le... tójǎ șerbé/ tójǎ pasát obó ș-așǎ o mîncám/ da ie așǎ
nístreáțǎ/ șî búnâ// eáca cum/ da...

[„Niestreațǎ”?]

nístreáțǎ dulcínícǎ//

[Ce înseamnă?]

nu! ca cînd dúlși cút¹/ acríl¹ cút¹/ e-așǎ nístreáțǎ cum_{ij} e ie/ noi đîșém
așǎ nístreáțǎ șî bün//

eácǎ/ eácǎ/ ísta sátu nóstru/ đîșé c-o fost acolié túrțca voiná/ cînd da [ε]
în êe an nu știu kár io sa va spui/ așéi batrín¹ poátij v-or spúni/ o șítít/ șî.../

acolié vósmaròta³ o fúost/ da ašéa-î diēviata⁴/ da āšéa-î disiáta⁵/ cánej⁵/ da/
da// înaínti ašá ti vidléi/ „a! náta iej _ din ósma? din ósma?”/ da ámu
martanóša/ î-o pus martanóša/ cánieș/ pánčeva/ da ašéia/ și graiē tót
moldovniéș^{ti}/ ș-acoló/ ș-acolíé/ da amú iáca.../ acoló/ cre _ câ poáti _ și
voúnu// batrín/ graiēști// da ašéia tót híriș rusáști grăiēc//

[Aceeși]

mămăligă

[Cum se face mămăliga?]

da cum! îšérbi uņcróp/ ašá/ púni sári/ ș-apói.../ ă puî fanínâ/ ș-apói
uņcróp oņ _kic iei// ș-apói dobovliéștⁱ// nu _ș _cum la voi// da la noi ašá/
ș-apói dobovliéștⁱ/ ș-amⁱéstiș// și-î mămăligă//

[Cu ce „dobovlești”?]

uņcrópû [ε] dobovliēc/ dac _ poáti-î deșásâ ie/ ašá acólo// de-ašél
uņcróp/ puî iárâ/ í tornⁱ ápâ _ráși// și o amⁱéstiș/ amⁱéstiș/ da ie šérbi/ šérbi/
ș-ápo _ș-coáșe oņ_kic și/

[Cu ce o mesteci?]

cu šitóriu la noi amⁱésticâ/ da la voi nu _ș _cu ši/ copístcâ/ šitóri
iésti/ da/ da// spețiálno da//

[Cu ce se mănâncă mămăliga?]

să mănîncă _cu lăpti/ ęáca áiști batrínⁱ vopșé cu lăpti mai tári// ș-cu
sáťâ prájítâ/ ș-cu ũnt/ ș-cu brîndî/ šíni cu še ári// ęáca cum// [...]

ašéa tohmáz// šérb// tohmáz d-éja din... ista// nu! și-î scúrâ/ ș-apói ii
ũng/ și strícâ oăuâ/ ș-amⁱésticâ ș-aęăsta sâ kámâ bápçâ// atúša fașé pi la
nunt// da amú nu mai fac// pi la núnț/ pi la [ε] pitrișé _ármii/

la noi bostán/ harbúji/ iésti zamúș ii bostánu// da tabácu-î tabác//
ęáca cum//

[Aceeși]

³ Roata a 8-a era una dintre denumirile satului Martânoșa, în calitate de sat grăniceresc.

⁴ Roata a 9-a sau Panciova, sat cu populație românească.

⁵ Roata a 10-a sau Kanij; în prezent populația moldovenească este complet deznaționalizată.

curăță fîntîlę

amú nu detúnâ/ da detuná// [ε] da// pi deal detuná/ și-î îngropá// la sfâclâ ô detunát// la sfâclâ și Țō ploúat/ ș-o traznít/ ș-o detunát/ ș-o sapát/ o đîs câ groáp Ț și... așá híriș/ ș-o pús-o/ ș-apóî ie ș-o vinit Ț-șíri// nu dîe moárti/ da amú ęácâ nú/ nu detúnâ// đíși câ lînga vac Ț-ș-nu șăđ cînt Ț-túnâ/ lînga vácâ nu// [ε] tári tráži p¹áru șála// ęáca cum//

[Când nu ploua se făcea ceva?]

mîñe/ mîñe/ mîñe-î de-amú// mîñe-î símbatâ/ dà Ț-tún¹/ î sarbatoári așéi di... colác cu Țusturói// s-scóatâ frunđári// ș-paņ Ț la rasarítu soárlo-așá máma đíșé// și-î strokém cu ápâ/ și ploáii// ęáca cum// nu! și de-am^u Ț-îm Ț-puost// nu știu cîte... o saptamîná/ o doáuð póstu sîñkétrului/ de-amú cît [r] cît î post? k Ț-iel nú-î în tot ánu tot^uúna// ęáca cum// a și post i di p^uost// și curăță fîntînilę oámini/ într-așélea đíli// da//

[Cum curătau fântânile?]

curăță fîntîlę cū cu ísta// ábo/ cu bağéie/abó co Ț-cálu// șá așá/ trîežé² bağáoa așéi de o slobodá-m Ț-fîntîná/ șá naberé ápâ// și da [ε] drúmu ũ Ț-ôm/ șá curăță... pomîntū/ șá nu! tót acolo Ț-fîntîná/ sã... ísta/ sã gramad¹é/ și la Țobíd// ș-acoló fașé še fașé/ așá pós^tne/ pósni de [r] di mîñcát/ și colác cu Țusturói/ șá... đâșé cã... s-curăță/ aęáz Ț-đi s-curăță fîntînilę// la colác cu Țusturói// vã" ra// ęáca cum// lúnęa ęáca ę-amúia c-om ajúzi/ s-curăță fîntînilę//

io ierám la fîermâ/ și coel¹ie...// ô io ț-aș spúni cîne/ iel učitel¹ o fost/ da iel/ fuméja... dojárca// ni dușém pi jós/ da iä saráca o c^uopt kítâ// și tójă s-o loat pi drum/ câ Ț-nu ierá cînd mîñcá/ ș-atúșa pi j'os îmlám// și o loat kítâ/ și colác/ ísta/ colác o copt/ și Țusturói/ ș-frecá/ și noáua ne da așá/ fręecá aísta/ nu! colácu șála/ așá-l frecái/ cū Ț-sári cút¹ și mîñcái// nú mîñcá jírni// nu mîñcá sálâ o șavái ęáca cum// colác cu usturói/ cartóáfe-acoló puu// iiii de-amú ieșá plépini/ și cū... fașéi... di ísta// b^uorș di ísta împlé/ di tarîță/ șá cu [ε] duñicá plépini/ și mîñcá// di p^uost// țîné oámni p^uostu// ęáca//

[Aceeși]

núnta

[VII b]⁶ da s-o fost núnta? cu armóniîi/

[VII c]⁶ ie dădă^uórl o fost_î... măritátâ// núntâ o f^uost cu harmóniîi/

[VII b] atúşa harmónia/ a[tun]câ nu ierá múzîcâ//

[VII c] cu cáîi o vinít ş^î_m-o luuát// cu cáîi//

[Când începea nunta?]

[VII c] dumíneca// amú símbăta/ da...// nu! ie cáîi ucrásîţ cū... cu liēnt/
cū... bukētur^î/ îi ucrásă cáîi/ ş-cū cáîi ierá// vo treî carúţ ierá nereşasa înaînti/
cu pauçocu// cári-î mai bogát cū_pauçúc/ da cári mai sarác... cu podváda ş^î//...
nu! cu núnta s^î_dūšé/ ş-apóî neşamu pi úrmâ ne-adušé// câ cînd stároste...

[VII b] molodióju cîntá afârâ/ j'ucá/

[VII c] şî-î luá molodióju/ cîntá/ da cū stáro^{s7}_ / nu! hulé la níre//
ş-apóî... s^î_pohmilé la níri/ ş-apóî de-a dáuða la nereşasâ/ mása ierá de-amú/
dā iîi huiá atúşa doámni f^ereşti//

ólea cadícov
şapteđăş [de ani]
[şî]
sneácov iazán aniúta
[73 de ani]

de aîeşti boliézne

[Copii aveţi?]

[VII b] şîš/ ũopt am avút// triî o morít/ dóo fiéti/ ş-om _băiét n-o
murít// úna di ũopt lun^î/ da úna i s-o spolnít ō _an/ de-amū đîšé pápca/
máma/ şî merz^îîé/ îmblá// da únu di pátru lun^î şî jumatáti om _băiēţáţ o

⁶ Sigla VII b corespunde subiectului Sineacov Iazan Aniuta, iar sigla VII c subiectului Cadâcov Olea.

⁷ Se întrerupe din povestire, fiind atentă la comentariile unor persoane care asistă la înregistrare.

murít// ăm fos   ş -m   boln t/ ş-aŋ   ş st pi c ic / ş-    vin t ac s//⁸  -da
napravl enii/ ş    m  d ş m [ ] cu napravl en a/ ş  pover  copt ilu// ş  drept
c ic  m  pun //

[Ce boli au avut copiii?]

[VII b] di vospal enii/ li hk-o bol t/

[VII c] c r   er /

[VII b] c  r /

[VII c] cor / cor  pi copt i

[VII b] scarlat n/

[Cum era copilul la „cori”?]

[VII b] copt il / dac ... să-ŋroş ş/ b bili// la-ntun rec  l  n m//  l
sui m pi  cuti r / ş    pun m pal tc / ş -i  n m// dak  er  r ş n/ tu   dam
 er j d l i/-i hr n m// da dac  s -ŋvine  ş t / a el   b betu/ copt ilu mo ari//

[Erau babe care ştia?]

[VII b] de  i şti boli ezne nu...

[VII c] de  i z  boli ezni nu ştiu/

[Mama nu desc nta?]

[VII c]  e di rodi m c /  e toj   desc nt   e/

[VII b] de de  k/

[Ce înseamnă deochi?]

[VII c]  a! a  /  i pr z t  omu//  i s-o par t// o frum  s/ o  iti  n/ o
ista/  el s  di  ki// ş  po ti ş  mo r //  lt //

[Da' ce-l doare?]

[VII c]  l do ri tot tr pu  i fr  i//  ac  cum//

[VII b] ş  pl  i/ ş-as d ş// ca c nd  i... bat//  mbl //

[Dac   i desc nt   i ajut ?]

[VII c] d c -i desc nt   -aj t //

[Cum?]

[VII b]  i d / ş    de-am  h rb / ş . lu  ap  sfint t / ş -ŋ  cr şc /  p 
n şap t / ş  desc nt   ŋ  cr şc   ş- l stroki  / ş-at rn  la  t t na  ş   pa/ ş -i
tre  //  ac  cum//

⁸ Se schimbă banda.

[De câte ori descântau?]

[VII b] ò_dátâ// dă//

[Ce cuvinte grăia?]

[VII b] e! ba! noi nu ținém mínti// ie dîsé... „îvătăți-vă a mámi! că-ŋ cap n-a da// îvătăți-vă”// da noi ne-ō-vațát?.../ iáca fáta... a meá áre tójă șis copríi// și tójă boliésc ia!-șá/ și-i deoák/ și ísta// da ia dîși „ei! io nu m-am vațát io máma/ v-o și mă-ŋvăt io”// [ε] ké_ia... îŋ_slū descîntá ie nu! cum álta s-ascúndi/ și nu aúđ/ da ie î_slú^h// [ε] „aúđít// aúđăt [ε] ș... vi-ŋvațátî-vá cá áeásta nú-i de rău”// cît naród ie o spășít di ísta// iá-șà ia!//

[De „negei” cum se făcea bine?]

[VII b] i_ō_di nížei am aúđít/ cîț nežei și-i númer_și... liēz n_đod// de únu c-ō_átâ/ și liēz/ ș-ap_șâ... zvrílu úndi kícâ đin_strășînâ// așei átâ// ie cu nódur¹//

[Aceleași]

zburat^đóriu

[VII b] di zburat^đórí nū/ di zburat^đórí n-a discîntá ními//

[VII c] di zburat^đóriu... dim_bîsărcâ ap_șfințítâ/ mác sfințít/ cînd sfințasc ie_i a^pâ// și ie_i și pris^đórí// cō-așéla// ș¹ zburat^đóriu nō-a veni//

[La cine vine?]

[VII c] acolíe la ními/ io nu știu//

[Ce povestea mama?]

[VII c] da io știu io! io nu știu//

[Da' ce este „zburătoriul”?]

[VII b] iel víni pi hornár¹ cînd tári bočéști dúpa ^đóm// da cari nu boșéști iel nu mai víni//

[La „Andrei” ce se făcea? Ce făceau fetele?]

[VII b] túrtâ făș¹íé//

[VII c] ā_túrtâ// coșé túrtâ/ și... o spîndurá/ și sâ dușé și mușcă_dintr-îŋsa āísta la andrēju// io ierám níçâ/ cînd îmblá// da de-amō-a ieșít/ de-amú nu-i a¹ásta// la noi//

[Aceleași]

Kitâ

[Mătușă, pâine ai „copt”?]

[VII c] d-ap_ê nu c_oc!//

[Cum?]

[VII c] _opari_êștî di kítâ// ș-apóî sâ rașești _opăreál-așéa șî/ kișcățăîi mōî// o di îiz _bazárnî ū! kișcățăîi sînt domájniî// ș-sâ _rășesc șî/ zăldăieștî// ș-o pui să dosk_êști/ ș-o plămădieștî// iáca cum// șî... coș kítâ// di tréî _orî sâ rîdícâ// ș-apó _frămînt-o// o frămînt/ ș-ápeî ia dac_â _sâ râdicâ/ de-amú ista/ de-amú-î de... făcút/ ș-o faș ș-ō...

[În ce ai frământat-o?]

[VII b] îm _morcotét/

[VII c] morcoti_êț/ și ieî și adúnî pi ista/ șî _fórme_ș-o pui// da ie cînd sâ râdicâ/ de-amú sâ v_édi/ câ de-amú-î di pús// îñ _cuti_órî// șî o _u_ș cu _ouu deasupra/ ș-o pui îñ _cuti_órî// șî fsio!// șî _colác/ șî vîrti_ét/ șî-î vre îî fâși//

[„Învârtita” cum o faci?]

[VII c] ê! învîrtíta șe-î?// turt _caçali_êștî// ș-o un_ș// ș-cáre áre mac/ pris_órî/ ș-ō învîrt_ésc/ șî o pu pi tavá/ pi jarónîi//

[Ce mai pui la „învârtită”?]

[VII c] đăr/ đăr da/

[VII b] învîrtíta pi lápti șert// s-coáși// pi lápti șert//

[Cum se face?]

[VII b] nu! io lápti șert cútî çaldîș_úor/ ș-plămăd_és / și dosk_áçã _láptî șert învirtíta-î búnâ/ îî daj_ o_ăuâ/ și-î dăi... zdóbneî_é _ráznîi/

[Și „zahar”?]

[VII b] ș _zahár/ șî _o_ăuâ/ șî... vani_élurî/ șevái.../ îvîrtíta//

[Macul este frecat?]

[VII b] freçácát//

[În ce îl freci?]

[VII c] îm _morcoteçór// ăl fr_êș/ și pui cu zahár/ ș-apóî _u_ș túrta/ ș-așá ia!/

[În ce o coci?]

[VII b] îñ jarónii/

[VII c] îñ_jarónii// pui jarónia... cot^leliéş / ş^t_pui îñ_jarónie aşá ia!//
iáca cum//

[Când ştii că e bun de băgat cuptorul?]

[VII c] poltará casá// şádi-ñ_cutiór^l/ şī... îñ gáta// poltará casá// ş-dac_
sâ prikéşti deásupra/ da noi ş-apói o-ñvălím cu hîrtii

[VII b] cu haziétâ//

[VII c] cu haziétâ// o-ñvîrtiěj da ie nu sâ_prikéşti// j'_de-am_pui
guráriu/ vîeđ_că ie de-amú sã_roşáşti// nū!... ş-apói cu hîrtii-ñvaliést^l/ púni
guráriu/ şî nu cătă la dîns^a// ş_poltará casá şádi/ ş-scoáti-o//

[Dacă nu ai ars cuptorul destul, laşi jarul acolo în gura cuptorului?]

[VII c] járu-l scotié/ io ál scot/ aniuta⁹... ál lásá/

[VII b] da io că-î j'ar/ că_la míni-î cutiörü-î rău//

[VII c] da la míni cutiörü-î bün// şî lâ scot tot cîst//

[Cum îi zice jarului din gura cuptorului?]

[VII b] jărătic//

[VII c] jărătic// moldovniéşti/ jărătic//

[Cu ce îl tragi din „cutior”?]

[VII c] d-ap_că...

[VII b] coşórbâ//

[VII c] coşórbâ iésti// la míni-î di şer// ál trac/ şî-ñ_cotúnâ-l dău jărăticu/

[Plăcintă faci?]

[VII b] iará pocóina máma// io la fiérmâ// da ie... şî plăşintâ făş^lié/ şî di
toáti făşé// da io_ă_ştiú_núma fiérma// da ie... o lepadám şîş într-ũ_an îñ_
şcoálá îmblá// şîş// cop^tíi// da io viném di la fiérmâ/ da ie^l_„óh! mámi! gíni
c-ai vinít”// şála dă-ń cnişcâ// aşéla „davái míni k/t'itráicu/ dá-ń/ carandáşu//
bábâ”// da ^aşála „bábâ iam^l prăžăşti P_cnişcâ io oⁱ spúni viérsur^l”// da ie
panimăié şaváí/ ie níca nu vidíé// „ahá/ ahá”/ da iel spúni// „aşá/ aşá/ a bábi//
aşá a bábi”// eáca cum// am trăit//

spuų câ níca noi gíni nu ştim// dî_hóriş/ pi míni m-o împlút cop^tíi//
şî robótaş/ ş-ńicâ nu ştim noi gíni// de-amú ş^l ie^l o murít/ ş-ã_rămás//

[Aceleaşi]

⁹ Se referă la sora ei, subiectul Seneacov Iazan Aniuta, cu care se completează permanent în timpul înregistrării.

nu-î sufăr difel pi moldovien¹

[VII c] da ploáie iáca nu ne dă dumneđău și/ árde tot//

[VII b] an o fost ploioásă/ da-ntr-aíst an... Țuscășoásă// Țuscășoásă vára//

[VII c] și ploáie.../ dac plouâ nú-î gîni// și dácâ nu plouâ tojă/ éácă cum/ ieș și híbâ ploáie/ și răzbátâ ísta/ ș-ap-ș-stăie cald/ da așá iel îi frig/ [...] și dimineța di la cîreádâ ier¹ viném/ și kăr an_gerát la mína// undevái_ jă a batút kátra// o făcút rís// éaca cum// și primprejúr úndi nu pre dă/ híraș predaié skícu// arám grădínile/

[Ce a făcut?]

[VII b] farîmâ/ piridaiésc po rádemu// fărîmâ¹⁰//...

[VII c] da aísta țî mínti cîñ... moldovieni ne-o adús... șapún?¹¹// pri nimiéțco^m/ și ne-o dat?//

[VII b] s-o concît voínáoa/ ierá

[Când a fost asta?]

[VII c] cînd [ε] voínáua s-o concî / șín-o-adús moldávia... calúpur¹ di șapún//

[Au fost buni „moldovenii”?]

[VII c] dă aísta-i tot/ șí moldovianu și rúscu-i din dói oámin¹// cî? cî rázvliti moldovánu? ce... ? cá dac ti duș ím_póezd/ undevái/ to iîi// pi moldován n-al sufăr// cînd oi!... țîgăn ni đic// éácă cum// da ce noi tot oámin¹ sîntém/ ca-j_dîșși/ o șe?//

[Da cine vă zice așa?]

[VII c] vopșé rúșîi// [ε] ma dușám io cu_póezdū/ mă dușám// îmblám// cu samînt_am_fost/ ș-cu olói// și iîi-nțaliég límbâ moldovneáscă// io nu pot grai...// kăr gîni rusăști// éácă cum// da iîi driépt uznaiésc cá-z_moldovâncă// „moldovâncă”/ și nu-î sufăr difel pi moldovien¹// „țîhâni”// éácă cum//

¹⁰ Face pauză pentru că este atentă la o discuție în șoaptă purtată de doi dialectologi și schimbă subiectul din proprie inițiativă.

¹¹ Își amintește, probabil, de echipa de cercetători români, condusă de Anton Golopenția, în timpul celui de al Doilea Război Mondial, care, pe lângă cercetarea sociologică și de identificare a elementului românesc, la est de Nistru, a avut și sarcina de a distribui, românilor din comunitățile aflate în stânga Nistrului până la Nipru, alimente de primă necesitate (zahăr, sare, săpun, tutun, chibrituri etc.), (cf. IREB, I, 203; II, 649).

[Da de ce zic că sunt țigani?]

[VII c] d-ap_{ijj} câ moldováni țiháni// ȕácâ cum//

[Aceleași]

[Murături]

[Toamna pui ceva pentru iarnă, în „bănci”?]

[VII b] îm_{pu} pútin¹?!// îs_{pu} dácâ iésti// blacajáni/ plépinî// cùriék/
scrijâli// dácâ iésti// harbúz/ miérâ//

[„Scrijele” cum pui?]

[VII b] io capățânilî lî tai/ și li pui/ ș-ap¹ sfáclâ r¹oșîi/ șâ cîti-ō o_{pu}
rînd_{pu} di sfáclâ róșii/ și iárâ cùriék pui// ș-apó_i cîtâ galiét di ápâ-_i turná/ atîța
pumn¹ di sári// t_oárnâ-m_{pu} pútinâ și/ púni fúnt_{pu} ș/ ă¹... acóperâ/ și c-o
katrișicâ/ și/ lásâ mústu//

[Ce se face din ele?]

[VII b] galúșe/ și galúși ș/ și vre_i din... ȕácâ cum// i_o... ia ! cîn_{pu} aveám
s_iemiá/ și miérâ puném și/ hàrbúj ín puném/ și m_orám//

[Și mere murate? Cum?]

[VII b] da// miérâ...

[VII c] o_{pu} stacán di ȕahár la o gâliátâ di ápâ// miérăle//

[VII b] ălțâ_i î_i pu_u ȕocoló// ia! bab_{pu} marîța puné ȕocolú// și pi_{en} câ/
miérâ//

[VII c] și ie pu_{né} ocoló¹/ pu_{né} așă o_{pu} rînd_{pu} di ȕocoló¹/ ș-apó_i iárâ
miérâ/ ș-apó_i iárâ miérâ/ ș-apó_i iárâ ocoló¹/ ie pu_{né}// și níște miérâ scoté/
bab_{pu} marîța//

[Ce este „ocoloț”?]

[VII c] d-ápâ_i io știu? ba_{tr}îni iéli știé// ístâ... sâcârâ// sâcârâ//

[VII b] pá_i di sâcârâ//

[„Blacajanele” cum le pui?]

[VII b] da blacajáne le pū-m_{pu} pútinâ/ ș... șérb¹ lîsta/ lavróvîi// șâ la o
găleátâ de.../ puném blacajáne/ ș-ap... o găleátâ_{pu} puném di blacáj /
ș-presurám sári// deasúpra ș-ȕárâ sâre/ la găleátâ//

[VII c] o_{pu} stacán di sári la gâliátâ/

[VII b] la gălîátâ/ şî ęărâ presurám/
 [VII c] nu dî blacajáni/ di ápâ// cíti ęalıęfî/
 [VII b] dî ápâ/
 [VII c] atîteęa stacáni di sári//
 [VII b] şî ísta/ ęarár¹/ púni// şî patrîņjái şî ĩsmâ// şî íeli aș-anúrăsâ/-z
 búni// ío puném cîn₁avém semîá/ da amú...
 [„Blacajanele” sunt verzi?]
 [VII b] ē ba! ęoápti// da amú íeli zacrutésc// íeli nu puę ím₁pútinâ//
 amú íeli zacrutésc//
 [VII c] nu! canięšno^m// íáca cum// híraș po cnișcâ prăžás₁şî zacrutésc//
 da amú nu puę//
 [VII b] a nóstru/ dac₁víni seriója „mam!... dostái minię tójă”//
 izdișcâ// i dai// ki₁íeli șerb ápa/ ș-ap₁toárnâ minúĉcu// ío n-am zacrutít/
 ío-m₁pútinâ puę/
 [„Gălușe” faci?]
 [VII c] d-ap₁și! galúși...
 [Cum?]
 [VII c] a íe⁹ fáși dĳes// da ío nu fac//
 [VII b] [!] puĳ cólánáš// șă prăjăsc ĉap// şî toárn-acoló še aĳ ris/ o ĉi//
 ș-amięesticâ ș... íe đíși „nu luá pasát/ da númai íe bucîțic-așĳ di șolán”//
 șî-mpărțăște íe acóleă// şĳ₁púne ęalúșca ía [!]
 [Nu-l dai prin ceva „ciolanul”?]
 [VII b] da álti pim₁mesorúpcâ/ da íoę... mai ĳíni-l duńic// șă númai íeę
 boĉicățica șî... ĩvălătuĉesc...
 [Cu ce „dumici”?]
 [VII b] cū₁cūțĳtu//
 [VII c] amú mesorúpcĳi// [!] da íe cū₁cūțĳtu//
 [În ce-l „învălătuĉești”?]
 [VII b] ^{cu}curĳék aĳ ĩval^atuĉesc// curĳék d-ísta murát// stĳéze//
 [VII c] ștĳéze j₁đĳ/ ísta/ di vinohrád fac álĳĳi// đĳ... de sfăclâ//
 [VII b] trébâ smĳntĳn^(â) múlt^(â)/ tójâ//

[Aceleași]

Kítá

[Ai zis că aicea se face „chitá”?]

la noi kítá da// kíta cuṅ _ să ṽopăriéști? ísta sâ plămădiéști [!] sâ _
plămădiéști/ sâ _ ṽopăriéști// ío demúlt aṅ _ copt de ši că an _ traíit acólo fșio
takíie/ la cvartírâ la noi nu-s di ist/ cuteṅorâ// acólo nṽ-o fṽost// da cum
máma fașíe/ tót _ fṽu mínti íe opărié/ kítá// Opăré cu.../ íesti himiéi// floáre-așá//
știț?¹²// așá opărié pi dîṅs/ ș-apū _ cu dîṅsu _ íel cút^í ši rășé cút^í caldișṽór/
ș-opărié// ș-apúí/ da... Kișcățái íṅcâ íará așá Kișcățái/ fṽu mínti máma puníe
apâ _ caldișorâ/ ș-apúí... cîn _ sâ _ rășé aęástâ _ opăreálâ// da acóto Kișcățái//
ș-apóí băté/ da íel sâ rídícâ// aloátu// ș-apúí _ ă... plămădiéști znácit/
dobavíéști fânín-aculó/ la voi sâ dîși fâínâ/ da?¹² da la noi fânínâ// po _
șlérne noi tójă/ da aęasta... ne shódit// la noi ucráíṅski// íácâ ši// trăim la
ucraína// da di ši sátu ísta... nu știṽ// moldovíén^í//

[„Chita” cum se face?]

nó! o plămădiéști^í// ă... znácit puí fânínâ/ ș-o baz _ gínișṽór// ș-o puí la
caldișṽór/ ši nu sâ opăreáscâ// íel s-o rídícát// íár o baț// [ε] ș-așá di trei ṽor^í//
ș-apóí o puí ș-o frămínt// puí sári^á acóto// dácâ vrei ș-șíbâ mai bunișorâ/ aí
plămădiit-o cu dîár/ știț ce-í ásta dăr?¹² [!] dîár/ oáúâ/ zahár// puí oṅ _ kic//
da la voi zăhár/ tot așá sâ dîși/ da?¹²// o!! ș-apóí o frămínt// o frămínt gîni/
o frămínt// pân _ ši _ cåde di la mínâ// aloátu ísta ši cádâ di la mínâ gínișṽór//
trébuí ș-o frămínt// o! ș-apóí puí íará// o puí la caldișṽór/ dă íe íará sâ rídícâ//
s-o rídícát/ gínișṽór/ de-amú dă dim... [ε] ín še acólo/ íṅ _ castrúli/ ín sê aí
pus-o acólo/ í _ še aí// o!! s-o rídícát gínișṽór// ș-apúí de-amú/ íe ši _ cutiôru
de-amú-í gáta/ aí făcút fócu/ o vîr^í mína acólo/ abó arúș cút^í fânínâ// dac-o-ars/
íṅcâ nú vîr^í kíta că árdi kíta// acólo// dac _ cút^í íe s-o șmálít/ znácit de-amú pi
dîsa poš _ ši puí íṅ _ cutiôrí// ș-apúí [ε] o scoț/ ș-o adún^í/ ș-o puí pim _ fórmí/
ș-apúí íá! zăbót^í cu dîṅsa// ș-apóí íará sâ rídícâ// ș-atít cum o vîr^í íṅ _ cutiôrí^í
// ș-atít cum aí mîṅcá kítá [!]/ toátâ noáptea tre _ ši _ șăđ lîṅgâ dîṅsa/ ši s-nu
[ε] ši nū [ε] ši nu ṽopăriéști^í/ ši nu fúgâ/ íe// íác-așá//

¹² Anchetatorul face un semn afirmativ cu capul.

[Ai spus că o „aduni”. Ce-i faci atunci?]

o-adún... nu ieḭ dim_â.../ dijǎ// Ńtiḭ Ńe-i ísta? Ńtiḭ Ńe-i ísta dijǎ?¹²// abǔó
castrúḭ aŃá di mári/ în Ńi coŃ... kítâ// ó! Ńi ieḭ um_boḭ// aŃá ieḭ um_boḭ/ Ń-o
puḭ pi másâ/ Ń-o-adún¹// Ń-apúḭ o puḭ ĩ_ fórme// fórme-ai úḭs-o/ Ń-Ńibâ curátă
fsio!// Ń-apóḭ ai úḭs-o/ Ń-apúḭ iǎrâ ieḭ// Ń-aŃă ie-n toáti... fórmele// puḭ/ Ńi ie sâ
rídícâ/ Ń-apú... o duŃ/ sâ rídíŃi ġiniŃǔór//

[Cu ce o baġi în cuptor?]

cuŃǔórba// cuŃǔórba// [!] coŃórbâ... Ńi lopátă iéŃti Ńpeḭáḭno// Ńi rohátcâ/
la míni_ nú-i/ câ la míni_ nú-i_ cutiór¹// la máma o fost// amú sóra acoló
trăieŃti// da la míni_ acóleă nu-i_ cutiór¹// la míni_ acoló-i_ hrúbû// Ńi... iǎrna
icolé/ în cêġa cásâ/ fac foc// acoló i_ plitáoa// Ńi io_ acolé_ dorm// acoló¹³ io_
mă_ tem// Ń-acolé_ i_ pátru_ feréŃre/ Ńi io_ nu_ mă_ tem// da_ acoló_ núma_ doăuă/ Ńi-
ntunerícu_ după_ cásâ/ la_ noi// da_ acolé_ am_ mahalién¹// da_ iḭḭ_ s-o_ cumparát
amúḭa_ cásâ/ Ńi_ s-duc_ de_ acoleă/ da_ io-i_ murí_ la_ iǎrnă// di_ stráhu_ ísta_ oḭ_ murí//
aŃá_ di_ tári_ mă_ tem// d-ap_ Ńi_ căḭ_ la_ ferăŃtră_ nu-i_ níme// stăḭ!_ la_ voi_ nu_ sâ_ đíŃi
ferăŃtră?//

[Ba da.]

firăŃtră!// ó...// căḭ_ la_ firăŃtră/ da_ nu-i_ luínâ// núma_ vlerdiéḭ_ Ńăd// Ńi
mă_ ieḭ_ Ńióri// [!]

mariġa bogdánova
ŃínđăŃiŃ [de ani]

am istória lúḡă

acoló_ la_ tiótġa_ io_ am_ fost// am_ istória_ lúḡă// la_ míni_ o_ fost_ părintele
nlerídnîe/ táta_ n-o_ murí// da_ o_ foz_ nlerídnîe/ Ńi/ nú_ kár_ ġíni_ an_ dús-o// Ńi
m-o_ luát_ tiótġa_ la_ đġsa// la_ máma_ s-ó.../ ie_ avé_ de_ amú_ coḭḭi_ cu_ đġsu/ Ńi_ iel
de_ amú..._ trei_ coḭḭi_ Ńi_ iel_ de_ amú_ cu_ đġŃi-i_ mai_ tári// nú!_ cu_ a_ iḭḭ_ coḭḭi// da
noi_ de_ amú_ doăuă_ surór¹_ am_ fost/ lă_ întġi_ Ńom_ di_ la_ máma// nu!_ tac// Ńi...

¹³ Se referă la camera dinspre grădină.

m-o loat tiótia// și nu ș-facă ními rís// nu! și iará jǎli di mínⁱ/ și iácâ așá ia!
 și io... am fost acoló// ș-ápo tiótia o murít/ da io an rǎmás// an lucrát//
 ș-apú m-am măritát// și iáca n-ám trăiít lung/ și n-o morít ómu/ ș-ă rǎmáz
 vǎdánâ/ la voi vǎdánâ sâ đíși?¹⁴// tot așá// ș-ěcâ ęár-am vinit la ródina
 meá// și iarǎ-z moldovǎncǎ [!]/ o fitítǎ la míni s-o-ńvǎtát acoló/ da acolé
 s-o măritát/ tój-am adús-o/ și an dát-o dúpâ ucraíniț/ și s-o măritát/ trăiěști/
 ie ġíni/ drept că vini// crǐet cá.../ semiáua iiii/ d-amú știț// áre ǔóm/ ári
 copťíl// robóta la dípsǎ... úmstina-ı greǎ// ie lucreǎđǎ zamistítel¹ buháltǎra//
 și híreș n-áre cǐnt/ ș¹ iáca.../ ș-vinǎ și n-aj'útǎ măcár șevǎl/ „n-ám cǐnt//
 máma/ n-ám cǐnt// poáte în cěea símbât-oi vini/ poáte în cěea dumínicǎ”/ iarǎ
 n-ó vinit/ cá... ómu s-o-s [= s-o dus] in comandiróucǎ/ n-știu șe// și iarǎ
 nu s-o polucít/ și ęǎrǎ n-o vinit// ș-așá io-s síngurǎ [!]/ „așteáptǎ mámo!”//
 da io núma símbǎta j' dumínica iěs în drum// toáti mașínili is a mélie//
 toáte// toáte mașínili/ cíte-o trecút di la hórod vin încoásii// pí toátı ę-am.../
 d-amú to tóčno-s iiii// și mă-ntór^c cu lǎcrǎni i ok/ ș-intru-ę cǎsǎ ș/ ia!
 iácǎtǎ iǎ mă ospocoiěști/ da// ęeásta-ı podrúha¹⁵ me/ jízni// io cu dípsǎ.../ ie
 tǎri-ı bătrínǎ/ ca și míni// da// [...]

așá io-am fost// co-așeía m-an depríns/ cu-așel nǎr¹đód mai tǎri/
 [Íți pare rău că ai venit?]

da acoló... știț úndi-an lucrát acołó/ toátǎ druzęáua/ acoló toátǎ.../
 neǎmur¹ am avút acoló/ pe a lu ǔom neǎmur¹// da aculé de-amú ši?// máma
 nú-i/ șel mai glávno máma nu-i// șel mai glávno máma nú-i¹⁶// surórle ... nu-s...
 [ε] úna númǎ-ı acolé trăiěști// da așelea tójǎ cęi în devǎta¹⁷/ cę-i în hórod/ cę
 în cǎ nu știu úndi// am pátru sorór¹// ší-s síngurǎ// și cǐt an¹ aculé n-am trăit/
 și io de-amú -s cújǎ pri svaih// [...] de-acólo ęo polucěsc cǎrț/ di lǎ feméili
 šele care ęo an lucrát/ ǔót/ polucěsc cǎrț/ și plńg/ și... li spun cǎ níi ní-i
 gréu/ și mă tiém/ cá noi an trăiít in cǎsǎ mári/ și mult óamin¹/ ș-nú síngurǎ
 am fost cǎ cǐnd// ști ca óáia di la húrta ęo [!]/ da acóle ši-i? io acóleǎ n-ám

¹⁴ Anchetatorul aprobǎ.

¹⁵ Se referǎ la vecina de peste drum, subiectul Cadǎcov Olga.

¹⁶ Ofteazǎ.

¹⁷ Satul Panceva, cunoscut și sub denumirea de Roata a 9-a, a făcut parte din satele de grǎniceri întemeiate în secolul al XVIII-lea de moldoveni și valahi.

lucrát// an̄_lucrát cînd am fost tînră/ am avút/ cíte ęo-an̄_lucrát// și m-an̄
dus și fsio/ [...] a meă pocolénii ę-amú fșio!// nu-s/ mult o morít// și-ı greu
ę-amu//

[Aceeși]

bórșu

ıáca ıo_ le țin la míni/ ı̄s ęubátı/ așá di frumoásă// trăiesc pan mor
sîngurâ// sâ oăuâ/ obó le skimb/ ę-amú dácâ... șineváı vra// dá ıo țin da-țin
acotó// ráțâ/ núma tăietâ și ní dăje/ și nu väd// șolánu șéla// cá_ sîzi/ și nu
väd niculítâ// o! da așá nu// [!] așá ıo trăiesc// ní-ı jáli di tüt// ıo nu tau níca//
ní-ı jáli tári//

[Din rață ce mîncare faceți?]

da din ráțâ.../ di ráțâ ıo naprimér nu [ε] nu ținbesc... buörș// din ráțâ nu
ținbesc// din ráțâ ıo_ ținbesc_ă... ș-o tușasc/ cum?!// o fac cū... znácit an̄_
spalát-o ginișör/ o! ș-apúı.../ ıı puu/ dicusárâ// ıı puu ıusturıı/ ıı puu sári/
ıı puu lavrovıı lıst/ ıı puu ęórnıı piérițin// ıı puu/ dácâ am žın// ıı puu
ș-o-amléstic/ și jır// vo lıngurâ// smáleț d-ısta// cum?... m-am uıtát cum sı_
kámâ jır// slánınâ? nıe!//

[Untură, unsoare.]

unșoári/ o! unșoári da// slánına ıesti sálâ// da noi ęışém sáfâ// da voi
ęíșeț slánınâ [!] ıot// ș-apóı ıl puı în duhóucâ// cá la míni cutıór nú-ı// ıl puu
în duhóucâ// da je s-tușáști acólo/ și cînt o scot/ gáta s-o polucıt// [!]/ așá ıo
ținbesc pi dınsa// da-m_borș níı-n púti ā... ıń_pútē ca cînd a gtuöd// ın púti//
níı borș ní pláși cu șolán dē pıorc// núma ę pıorc//

[Și ăla cum se face?]

[!] da voi știțin [!] amúıa ıo ž_ grăiesc [!]/ no! ıár-oı ęíși// cájńı fášı...
po sfóımu// sîngurâ așá-l ținbéstı/ da ıo așé ținbésesc// ē naprimér/ puu dintıı
cárne/-am_spalát-o/ an_ táját-o tot așá fac// ıot// șı ō-șepút a șérbi// ı-am
luát spúm-așée de ęasúpra da? ș-apóı puı muț țuc// ısta șápâ múlt// ıo
ținbesc șápâ_ crúđâ// la míni o postáțá di șápâ/ ıo ținbesc stráșno// șápâ//
ıéli viu ęíși „și-ai pus atıta șápâ?// șı tu ș-faş?// un súflıet sîngur/ da ıo-am

pus un hictár di... șápâ”// da ȳo đíc „právilno cá ȳo liub¹ésc”// ȳo puu.../ așá ȳa!
um_pumn puu/ cînd șérbi șolánu/ o^t! ș-apóȳ puu sváclá/ róșá// ȳo! abó ȳesti_
tărcátâ// ȳncâ// tărcátâ ȳesti așée tójă// ó!_ ș-apúȳ puu... cartoáfi/ ș-apóȳ pun
curiék/ ș-apóȳ pun tamát// ș-apóȳ fag_zajárcâ [!] ș-ęácă-ȳ bórșu/ dácă... c-an
am făcút ac^rȳșȳóř/ da ȳo puu cút¹ zahár// da ȳeť ári/ ȳe nístrięę șȳ-ȳ bun//
ș-apúȳ... da di ȳárnâ ȳo ní fac/ di ȳárnâ ȳo ní fac ș-șíbâ... ă... ȳn puu-m_bâș
znáçit oȳ_kil dȳ/ uȳ_kilohrám la noȳ sâ đíși// oȳ_kilohrám dȳ... pitrúșcâ
d-ista ȳa! pãtrunȳăȳ// ȳo^t!// oȳ_kilohrám di pãtrunȳăȳ/ oȳ_kilohrám di
mórcov/ oȳ_kilohrám di... ‘ȳipier¹ slátki// bãlhárski știť?! ‘ȳipier¹// ó^t!// ș-oȳ_
kilohrám di blacajáne// nu dȳ ȳest sínii// da pomidoárâ// blacajáne kar// ȳo^t!//
aista ȳo tot an_duńicát/ tȳóť// ș¹_l-am [k] oȳ_kil di sári// ș-aista ȳo tot an_
duńicát/ ș-așá am amisticát/ șȳ drept puu ȳm_bâș// am spalát bãșili ģinișȳóř
așá/ șȳ li puu pim_bâș// ș-am pus caprónu la críșcâ đeasúpra// șȳ-m_pohrėb/
șȳ-ȳ fsȳo!// șȳ ȳárna cînd faș bȳorș tot ȳi sfėȳȳi// pãtrunȳăȳ-s_sfėȳȳi/ blacajáni
sfėȳȳi/ ‘ȳipierȳ-ȳ sfėȳȳi/ ȳel nú-ȳ șert// nu-ȳ nículítâ// tót ȳi sfėȳȳi// zapráfca di la
borșáȳ ista-ȳ/ di bȳorș/ [ę] zapravléșt¹// j_đe-amú cînd șâ concėști bȳorșu di
șert/ aȳ pus...// sári nu trėbu ș-puȳ cá ȳel sarát// da ȳo puu o lȳngurâ/ șȳ gust//
șíbâ ȳel_ȳ... normálnȳi// șíbâ sãrát cã cînd// bun zãpah ári//

[Aceeșȳ]

ș-li pu suP_clóșcâ

așá ȳo li prãžășc la sfiet// oáuołe// lã... la [k] nú la cap// da la așée
pãrtȳi// prãžăști// da acóló dac_nu-ȳ níçâ/ znáçit aista nu-ȳ bun ȳóȳu đe-amú//
așéla nu-ȳ uhódnȳi// c-đe-amú nu-ȳ bun// dac¹ ȳesti așá mitcúťâ/ ȳesti așá ca o
alunícâ ȳesti/ miticúťâ ȳesti acólo/ neăgrâ// așéla znáșit ȳi bun ȳóȳu// ș-așéle le
ȳo łe-alięg/ șíbâ... de áz/ đe ȳer¹/ așá ȳa! șíbâ oáuołe// ș-li pu suP_clóșcâ//

[Câte ouă?]

dácă-ȳ mári/ đoáđă_șȳ_ũnu// da la míni sînt di șéli mitelũ t/ mitelúťâ//
mitelúť/ mitelúť// gãinúș știť// di șée// nu! la așélea li pu cȳti șãpti// híriș șȳ
șíbâ fãr dȳ... pãrięke/ ș-șíbâ/ ș-șíbâ șãpti/ abó naprimier abó trȳi// abó șĩș// da

nú ş-şibâ ʋōpt acoťó/ đăşę ş-nu şibâ// şî ęácâ dacâ ʋpuĭ cartoáfi ĩŋ ʋgradínâ/
io puu.../ oŋ ʋkicsʋór di cartoáfi câ io ĩs sĭngurâ/ şî... ş-nu pot ʋă/ ĩ... grădina
ię... ĩĭ la míni dóuăđăž ʋdĭ sóti/ şĭ ĩn ʋpu trĕisprĭşi găliĕť// di cartoáfi// şî tot
aşă trĕisprĭşi naprimĕr/ şĭsprĭşi naprimĕr// doáđă ʋşĭ ʋna naprimĕr// dá
ş-nu şibâ... doáđăş/ o doáđăşpàtru/ doáđăždoă ʋtójă nu [!]/ făr di [r] făr di
păriĕke aşă//

[Ce are oul ca să fie bun?]

áltu n-ári/ câ ĩĕť ĩĭ.../ di şĭ áltu n-ári? di ʋş ʋcâ ĩĕť ĩĭ jĭrnĭi// ĩel n-ári
áltu// áltu n-ári nículĭtă// câ ĩę grăşâ găĭina// ĩę grăşâ// da aĭst ʋou... znášĭt ĩĕť
ári/ aĭstă... znášĭt ĩĭ uhódnĭi//

[Ce are?]

ári... aşă ō... peat nu-ş că neágrâ ari// da//

[Cum ĩi zici?]

ʋot! la noi đĭşĭ pĕtnó// [!]

[Cât timp stau pe ouă?]

doáđăşuna di đĭli şĭăđ// nu! ş-apóĭ ĩĕti criĕsc/ ĩn trĕi/ naprimĕr trĕi lunĭ
/ pátru lunĭ// ʋot!// şĭ mójno ş-táĭe şĭ mănĭş// núma câ io nu tau// io di ʋouă
[!] níi ní jăli/ nu pot şĭ-ĭ fsĭo!// da paŋ ʋcriĕsc/ anvárâ o zdohnĭt púĭi-n cĭrdă//
boliĕzne-o fost aşă// boliĕzni// la voi să đĭşĭ boălă/ da la noi boliĕzni sâ đĭşĭ/
[Peste tot satul?]

dă pist ʋtot sátu o fost// nu li pĕtém/ ş-cū hăřĭncă ę-an ʋdat/ şĭ ʋę-am
adăpát/ şĭ ę-a-mbatát/ ş-dorné bĕť ʋĭĭ// da şĭ au scăpát vo cĭtivái// dá// da
mai mult caniĕşno o zduhnĭt// o zduhnĭt// şĭ n-erá di ʋjăli/ ĩĕli cu ĩub aşă di
frumuşăli/ ş-mititiĕĭ sarăşĭ trĕbu şĭ ʋmoáră// io n-ám pońátĭ/ cĭnd văd io câ
mahaliĕni tĭŋ văş/ ęácâ... ĩĭĭ di pişti drum// o mahaleńcă am// pişti drum// o
fătát váca/ ęácâ o săptămĭnă ĩnapóĭ di cĭnd o fătát/ da ĩĕť aşă di frumuşăli/
mitialút de-amú vrea ş-ăl dăe-ŋ ʋşòlăn// ăh! ĩĭnima mă doári/ io şĭ nu văd/ şĭ
n-áud mai gĭni şĭ-ĭ fsĭo!// di-atĭta io aştĕpt ne ʋcozá// ş-am láptĭli neŋ// nu
pot tĭni// di şĭ nu pot tĭné?!// am on ʋneliút// da io şĭ-ş fac cu đĭşĭ?!//

câ io nu ĩ-oĭ tăĭé// jĭznĭi nu ĩ-oĭ tăĭé// ío nu pot// níi ní-ĭ jăli// ş-apóĭ ĩĕli
o-mbatrĭní cápra// „hai mai răpde cuĭtu-ĭ pun// de-amú// io nu pot aşă// ĩę pi
mĭn ʋm-o hrăńĭt/ da io ş-o tau// câ dăc-aş avé-m páre vácă/ nişodátă n-aş

tăiá-o nicăiúreǎ// la_ș_trăiáscă cǎt ári di traiít/ pîn-a murí sîngurâ// iǒ-așǎ iǒ
sînt [!]/ níi n-e jáli//

[Carne mǎnânci?]

di vácâ n-oǐ mîncá/ di cáprâ n-oǐ mîncá// ne za șto// núma dē... ísta/ di
[r] di purșél// da purșelu ǎcâ nu pot ținé// nu-ǐ cu șe hrǎni// vrémeǎ greǎ// la
voǐ tój-așǎ di greu di trăiít?/ da urojái/ ptoǐ sînt la voǐ? da voǐ avlétǎ grǎdín¹?//
da a nóștri múls_șî-ŋ_kișinióv// ôh! la noǐ tári-z_ mult// moldavién¹/ muț
di la noǐ diŋ_sat//

[Din „mǎhǎleni”?]

di-acolié na!// de-acolié îs la voǐ acoťo-ŋ_kișinióv/ îs mul¹// mult
trăiése// s-o dus ǎcâ/ iǒ nu știu// cum iǒ m-an_dus?! iǒ m-an_dus țióția
acoťo o fost// țióția la míni o traiít în cîmișlia¹⁸// știț cîmișlia?!// țióția acólo
o traiít// și țióția m-o loát pi míni di lǎ múca ǎeásta/ da lǎ míni grlêu o fost/
d’éstvo tári grlêu o fost// m-o loát țióția acoťo// ș-ápo_țióția o murít și fsǐo!//

[Aceași]

I-o torokit

iǒ úit ș-o fost rău/ [...] de ie și gîni/ ș-únde-ǐ rău/ únde-ǐ gîni/ da dácǎ-ǐ
doi/ ș-ti sobituié/ az aŋ_suduít/ da mîni m-am mirít așǎ-ǐ/ Ůot!// și [ε] da//
soromnó iǒ nu mă țiemém di níme/ aviém zașcítǎ/ iǒ nu mă temeǎm di
níme// da amú iácǎ mă tēm/

[Cum „s-o slucit” cu moldovenii?]

ǎ! o fost darǎ [r] dájǎ și la noǐ o fost scris în haziétǎ// cǎ... iet/ adicǎ n-e
rușîni și vǎ spun/ cǎ tíner¹ sîntiét/ c-adicǎ iel a vrut și o síluiáscǎ pi dîŋsa// da
iet ári vósem deseát/ da ie tînrǎ// ie mai tînrǎ/ vo sóroc let ári// dácǎ ári
îŋcǎ vo sóroc// dácǎ ári îŋcǎ ie// ô¹!// ș-ádicǎ o_vrut și [r] și iǎ o boroniátǎ/
da iet îmblá așǎ iǎ!// ũ_Ůom bătrín// așǎ iǎ! strǎșnic bătrín/ și horbátîi/ cu gé
bâ-ŋ_skinári// cu gébâ-ŋ_skinári îmblá// bătrín// și l-o-ŋgropát... piști drum
acoťo iésti máť// núma oŋ_rîn di cásǎ// d-apó-ș-ies_la úlițǎ-ŋcoťo_ iǎ// [ε]
dacǎ voǐ az_mǎrs pi [r] pi șlǎh/ tú^cmǎ_váli-ŋcoló iǎ! iésti-o úlițǎ// ș-oŋ_

¹⁸ Numele unei localități din sudul Republicii Moldova.

rîn di căs// acóto núma// da pi_a [ε] pi as_párti.../ la míni éaca căsî-î pi as_párti// da acóto nú// próstu i-şa nant// próstu nu-î nícâ// da iîi acóto... o făcút cotúnâ/ şi l-o vîrît acóto//

[Ea?]

dă// da// o făcút cotúnâ/ şi...

[De ce „l-o omorât”?]

ie dîşi că... n-o vrut să-l uşidâ aşá s-o polucît// l-o torokít şi.../ o dátâ şi gîni î-o dat// [!] că [ε] că şi la noi acoloá úna iésti// da iö_đíc... „tot ti báti vómu”// da ie dîşi aşá/ „e! da// iél pi mínî_nu mă bâte// aşá-ń dá ca la cróliz // da iö cađ// şi fsio! [!] ş-apói” dîşi „mă strícâ di cápâ/ da iárâ mă scvól [!]/ iö mă duc iáră_şi lucríed”// [!]

[O femeie „l-o torochit”?]

l-o torokít da iē tînră/ vîņjoásâ// da iel vóm bătrîn// še?.../ bătrîn slab// sláb iel ierá/ aşá îmblá d-amū _îndoijt/ ca vómu pişti vósemdisęat let de-am-avé// l-o uşis da//

[Aceeşi]

s-o sluçit la míni

caniésno nú gîni fac...// nū_î iésti milítie/ dvináta_kiló [k] doáuăsprèsi kilométri de-acolé// î_ hóród// şîņ-a veni?// dac_s-o sluçit éacâ la míni noapte s-o sluçit// într-aşee noapte.../ s-o sluçit la míni/ şi-ņcă la doáuă bábę// le-o scos cartoáfele dim_pohręb// şi la láucă... o strícát feréstreļi// la mahazín// la voi cuņ_să dîşi?!// la noi la láucă/ la láucâ// bábile iést_bătrînî_đíc la láucă// da noi de-amú... à_dóia pocolénie/ la mahazín dîžém// mai hître// mai hître şi fsio [!]/

[Aceeşi]

SUBOTȚI

(raionul Znamenka, regiunea Kirovograd, Ucraina)

Culegere: 1998; transcriere: MM

ș-az aŋ_cop^t_trii túrti

[Cum se face „pânea” pe aici?]

cum sâ fac? ránĉe fašém drójdii de-a noastră pi tarîŋi// și oparém cu...
clocot^lém/ și doské opárca/ ș-apuⁱ plamadém ș-apú _ pitdivaiém ș-apuⁱ
framîntám// da amú... úti[...]¹ pátru kíti iése/ doáua^l fîngur^l puu... î uscáte
dr^uójdii/ iele^l-așá ca mácu// și sêla// puu... dr^lept^l î puu uŋ_kig^l_di đăr/ o
boáge di đahár/ o lîngurâ căina// pâŋ_sâ ridicâ drójdili sêlea// și ro [k] drep^t
_plamaděsc// sâ ridic-o datâ ș-a dăura i^o-apuⁱ frămînt// kíta mîndrî iésâ//
núma câ-ntr-aíst an fanína-ⁱ scîrnávâ/ scîrnávâ/ la noi... v-ródi-ⁱ-ⁱ creșcútâ/
právda varóna.../ creășcútâ// și zrázu nu p^uté m difel^l coáci// da amú.../ ș-az
aŋ_cop^t_trii túrti/ o túrt-o luat gaŋiúca/ da úna i^o cu iúra am mîncát-o da úna
iése// ránĉe coșén_túrte/ dă^liele púhabe búne/ da amú nu// ca cînd [...]²//

[Da de ce? o fost ploaie când s-a cules...]

da/ ploáie-o fost/ și^ln-o fost [...]² sâ ubireășcă// cînd^l o creșcút o foș
táre japté/ș-ápuⁱ dac-o dat ptoⁱ/ vsio.../ da la voi mai gîne/ da// dócca me zîsé
c-acoló gîne nastiót/ cum va spun i^o voáua? coșerváŋi/ [zi]ĉe „máma! îm
moldávija³... șe vr^lei/ ráznîi coșerváŋi/ și žin și... âhî! i^o-o plăcút acoló/ da
[...]² s-o marítát în... spri/ dușá lîwóv/ și o iș^l de-acoló//

fujénco úz^lmovna ótga
șáptizăș și^lșásá [de ani]

¹ Informatoarea începe să vorbească rusește și revine la limba română doar la indicația anchetatorilor.

² Fragment neinteligibil.

³ Pentru a nu crea eventuale inconveniente, cercetătoarele din România s-au declarat și ele moldovence de la Chișinău.

ne-o-ηkís în továrnî vahón

ñe-o luuát și ne-o-ηkís în továrnî vahón// nu-m [...]²/ și ne-o dus
[Cine v-a dus?]

ține ni-o dus? némțîi/ némțîi/ io... sidéli na.../ încuiet iarám// pi zásov-
așeîa// ș-apoi îp stánție acólea/ câ ne-a... ne-otcrîvaít// nu! úndî io sâ fug?
cólîa a lu ivanóv o fujít/ a lu ivanóv// „ai! óle ș-on_fují!” [...]²

zîc „úndi sâ ma du^c?”

da táta đîsê: „baietî or fují/ ș-or zîși că-z dim pl^{en}/ da voi dacă-s_fují
v-or...”/ o đîs pi parînt î-or spîndurá/ „pi voi” đîși „v-or luuá”// și niș am mai
fužít/ noi đîn sat n-am îtblát nicarúi/ cróme... ne-o dus în vahón// da acoló
ne-an_dus/... ne-o răsprid’ílít: baietî di oság/ fétile di oság/... o báné lúngâ/
o-ntrat on némeș ș-o némcă/ da noi toáte núma măržélile și cū_tot/ șidém uî-
așá! pi.../ da ne-o da di spalát țîu mínte... â... cápitle... tiripiniî másvo nu
șțîu ši// câ io ierán_cutiriáva// di ieî o mǎrs/ oámîni šiie/ di dipártę-o vinít o
vinít/ „ahștén!” ñe-o scuát// m-ò_crutít/ m-ò_crutít/ m-ò_crutít și n-o pus
îa colé lǎ maržele un ducátę// â_își_dim_báne/ da ieî ni-ntriábâ: „la šîni di
ist numeróc?”// da fédîa dúdnic i pocóiniî_ámú_șiel/ ši „ólea to tébe u
bǎrdáh?⁴ ni di [k] ni robžívái?” și n-o rupt ducáte šela/ ș-am popadít noi
acoleá la uņ_loc_féti/ a noástre// aņ_lucrát la ra... sfěcle-aņ_sapát/ curék/
cartoáfe...// ne hrané dimineáta ne da um_poțonic lápte vînturát/ nu! pin
siparatór ajǎ nu šiî gras/ dǎ anázâ ñi da sup/ briúcvó/ briúcvâ ábo colerábǎ//
și așeğǎ i șocǎ [ε] șocǎn_ș-ășeîa î_șocǎn// colerába ca ridika/... niágrǎ/ áhá!
tóje/ cît táre// dǎ așá/ ș-aņ_șazút noi ș-am plîș/ o dátǎ cu gașîța⁵/ c-ólea
[= că Olea] mai máre decît míne ierǎ/ n-o pus și... dacǎ fașém... zara [ε] lę
agám jî [k] sacǎra// aņ_vinít și ñe-o aj’úș obídai// da i [k] noi uítǎň_cǎ-î...
octiabriǎ// da iel bomb^é/ da noi an_da_drúmu... nágrǎ zanavés/ o foz_...
de-așé// și iǎcǎ țîu mínti că scriém cártî/ și kar aņ_scriș// io cu táta m-an_
dohovorít/ iésli-a nóștri or bombí/ noi... io oî scri/ câ o vinít fráți la míne/
amū_io doi frăț/ amîndói nu-s/ nu-î níșunu// oî! o vinít fráțî/ și io scriém
cárte// ieî șteržeu undi io moldovinés_scriém// dacǎ io de-ámú ucrainé^š

⁴ Informatoarea se referǎ la faptul că fetelor din lagǎr, alese pentru a fi trimise în case de toleranță, li se dádea un număr de înregistrare.

⁵ Gafița = nume propriu.

scriém// „ucraína ucraína/ rídna storoná/ u nas búla dúmca u... jit¹/ a nam dobre
vospetím... pe nemţ ĩ-am slujít”// plízém!// ázunzé// da moldovinés_şterzéz//

[Cine ştergea?]

d-apúĭ [ε] êenzúra úndi ĩe... din hermániĭa pân viné la táta otrícĭt-aşéĭa/
ş-aşá ĩa// an_strajduĭ_da amú nu poş níca//

[Aceeşi]

ĭ-aşá şi n-o tr^εacút vácu

drept n-an_luad_b^uoi// şi m-an_dus... tat-tu⁶ ĩerá horód¹ [ε] horódnic/
lari^uónoviĉ/ ĩetari^uón/ ş-an_luad_boĭ/ şi_cu mă-ta carám baptá/ şi curék şi
cartoáfi şi harbúz/ şi popădém/ ĩn_známęca// ní s-o frínt ĩn_cápa^u s [ε]
stánĭii známenkĭ rōáta/ da ĩo am_vazút ũ_om după pu¹ / invalid/ pi
dirivĭáncă// ştiĭu cá ĩel ári ca¹/ şi m-an_dus la ómu şéla ş-an_şarút rōátă/
ş-am adús-o// şi mă-ta o pus rōáta pi otúlov/ da ĩo an_ridicát bistárca plínă
cu cartoáfi/ nu prăzĭţ câ-s mĭtitică/ aşá ĩo sílnică am_fost// pátru operáĭĭi
ĭo-am avút/

[Aşa „silnică”, da!]

da// pátru operáĭĭi ĩo-am avút// şi ęa! noi am^u... şéla// aşá n-an_luat ĩo
boĭ// ş-apóĭ am polucĭt premiuróucă// ĩeu/ gaşi¹ta/ lor lę-o dat basmă¹ĭ négre/
da níe n-o dat róşĭie/ di pâr/ cu túrtur¹ dogĭla// de^d_sáva ĩerá golová// ĩ-aşá
şi n-o tr^εacút vácu// şi m-am maritát/ ş-am āvú_doĭ cokí/ şi ĩará táta şi
máma/ voi sĭnté¹... náta úna/ şi voi úna⁷/ a^ha! la voi brihadĭ ru n-o vinĭt/
brihadĭr voi zĭşĭt/

[Da, da!]

da ĩo máma şi_táta acásă// dú-ti la páĭe! du-tĭ_că s-o stĭrnĭt/ „fúga”
záráz zĭşĭ „du-ti ş-aduşéz_dí žĭti”// ne du^cém ş-aduşém di žĭ^tĭ/ cu d’ad¹_
iftódi// viná andrĕĭ nicoláe^ĉ/ „óle/ dú-ti ĩnĉoló!”// viné d’éd¹ cótęa lu úrsu/ da
sĭnt’ęĭ_cúmatrĭ „cúmatre! Duşézĭ¹vă la omăt/ cã_s-o za [ε] póęzdu nu pōátĭ
mérzĭ/ şi-s_rĭńĭ omătu la stánĭii”//

⁶ Se adresează directorului şcolii, care asistă la înregistrare.

⁷ Se adresează anchetatoarelor.

da ȳo zĭc „oĭ! boje^{mi} d-ápi^o n-aⁿ spalát^t trús^{sĭ}li”/

„ĭi luá de-a táttului”//

dău právda!// s-o rugát „ĭĕu ma rog/ pravléniĭa/ řĭ holová colhóz ó^o spūz^o dú-ti”// ř-am vińít/ ř-am viníd^o d^o de-acoló [!]⁹/ d-ápi^o spu^u cum ĭésti/ am vinĭ de-acoló.../ da ĭĭi... ĭá^o cĭn^o cĕla fróntu// a^m mĭnát žĭtĭli za dnipróm/ vářili/ ĭerám doĭarcâ// tójă/ voĭ nu v-az^o dus câ cokĭl miřĭt él/ da ómu-ĭ cóni^uh// da la míni-ĭ táta řĭ máma acásâ// m-àn^o dúš// măĭ nu řĕ-aⁿ nácat pe řótčă// andréĭ ĭicolá [k] toĭ/ procóp ili... andréiĕ o cum/ ĭerá golóvnic// aⁿ vińít/ da la stánĭi bombĕsc/ nétu đĭr colé la známeⁿca// aⁿ vĭnit acásâ/ numa aⁿ vĭnit acásâ/ „la řapát ocópur^ĭ! próřivo táⁿcur^ĭ/ ocópe la trépo^uca”// řĭ m-o dus řĭ-ⁿcoló/ ř-am řapát ocópur^ĭ ř-ápu^o m-o luat ĭn hermániĭa¹⁰/ hĕĭ! s-o mĭntuĭd^o molodóst^ĭ moĭă//

[Aceeși]

ř-aⁿ facút núntă

[Cu omul dumitale cum te-ai cunoscut? Erați vecini sau cum v-ați luat?]

ĭel o... ĭel măĭ n-o mōřít/ řĭ^o l-o dus ĭn hórăd ĭicoláev// parĭńĭ o murĭt tóz^o di hólod// toĭ/ [...] ¹¹ da ĭĭi o mūrĭ^t toĭ/ d-ápi^o ĭel ĭerá nesovĭřsĕniĭ hlitác/ řĭ^o l-o lu^uát ĭm... fĕzău¹²// ĭn hóród nicoláev// řĭ^o ĭel acólo s-o-ⁿsurát// ř-o avút um^o băiřál// da fumĕĭe de-acoló mĕsna// da ĭel o slujĭt ĭn^o ĭ moscvá/ ĭn comsostárskiĭ cĕst^ĭ// ř-o vinĭt/ ř-o adús/ řĭ pr^oóstin^ĭ/ řĭ... ĭĭi řĭ lui řĭ hromn [k] řĭ cōbotĭ hrómovi ĭ řapóřki// da ĭe s-o... vid^ĭ s-o zavidĭt cu maĭári¹³// ĭ vĭĕhala na pit^ĭ diřĭát^ĭ ĭĭřómetrow// s-o dus//

[Pe moldovenește!]

s-o dŭs na pit^ĭ diřĭát^ĭ ĭĭřómetrou de la horód// da baiřálu l-o lipadát// da sōra řui [k] ĭĭi o lu^uád^d baiřálu ĭsta// řĭ^o cĭnd o vińít^o ómu ĭe^u đĭ^o řmĭi/ da ĭel đĭři „zĭna ā o lipadát... l-o lipadát pi^o cóřea piřĭát^ĭ ĭĭřómetrou” [...]

⁸ Reluare cauzată de o intervenție nesemnificativă din partea unui anchetator.

⁹ Comentariul care urmează este provocat de răsul anchetatorilor.

¹⁰ Povestirea se referă la întâmplări anterioare deportării în Germania.

¹¹ Întrerupere provocată de o intervenție din partea fiului informatoarei.

¹² F. Z. O. = prescurtare rusească pentru întreprinderile industriale.

¹³ Maghiari „cei care făceau magii, vrăjitori”.

o venít.../ da ȳo an_rîs/ rîdém/ řaguiém/ „nu n-oi pirimińi famílija”¹⁴/
bajétiȳ/ fiśó [k] fráti o mori [ε] ȳ-o uśis/ da núma táta ři máma/ ři ȳo nu n-oi
pírimińi famíliá// ř-a luȳ famílie fujénco/ ři pristáv do méne tóje/ ři ne-am
întorlocát// ři am avú_ doi_cokíȳ// dócca tójî-ȳ máre/ lariónîc o řtiȳe¹⁵/ ři_
fiśóru

zíc „řura! ȳo nu ti-ntreb di ři ti duśi? da úndi ti duśi?// pi míni des căpu
mă doăre/ pátru opeřátiȳ/ čoárile numa...”/ zíc „ne dai bog ři m^uor/ úndi ři_
ti căti pi tíni?”

da ȳel zíři „mamă! nu perejıvaıt// pėrvii đı nu-ņgroápă/ da a dăuđa ȳo oi
vińi” [!]/ ři_ăřá ȳa//

[Mătuřă, ři-ai făcut nuntă?]

ř-am facút nuntă/ d-ápi cum?//

[Cum se făcea o nuntă?]

nu... ȳeř n-o foř_cu buké_ / di_ȳo an_fost îń_fatá// ȳo am_fos_fátă//

[Da cum se făcea o nuntă mai demult?]

ăi! d'e-atúnca naród mŭlt ò_ȳo_ȳo! ři-ȳ ležⁱ îń_crúři/

[Începem ařa de la-nceput, de când veneau părinții băiatului, zicem, la
părinții fetei...]

nu! d-ápi ascultát// ísta dácă... la woȳ ȳo řtiȳ/ a! la noi [r] la noi ȳo ř^t_
undȳ-o fost um_póes/ dócca meă o fost îń kiřinó/ s-o marítát úna/ dim_ç
moldávia// ah! ránce faře ařa: a řetăle dócca/ da a vóstru fiśóru¹⁶// dę-amú
vini fiśóru la dóccă/ cîntă múzica acolé/ ř-ápuȳ sára viȳ sócri// ři máma o
fost... la vána coréřkiȳ... nănářu ři_kámă/ nănář?

[Da, da!]

doăuăspreři pėtiři mámi i s-o popadıt// ř-ăřa o le^agát-o/ ř-ăřa o legát-o¹⁷/
duhóva o cîntát/ řiruȳ// larióno^Vîc a... dęatkíe rávȳi/ o cîntát// la đńři duhová
o fost// to máma o nańit trúbili ȳeřtea/ ři řřu minti_că ȳo ȳerám doiărcă// cîntă
múzica/ numa huié// li-o daruít žiřícȳ// da amú ři? amú... pîn-amú đaruȳé
covri ři zaráři řini daruȳeřti// covri/ li tóȳi... cuȳ_ ři mai kámă? próstińi/
návoloči/ di to_di ȳeřtea// da amú mai mu_bańⁱ//¹⁸

¹⁴ Are în vedere că numele de familie al soțului este același cu cel de fată al informatoarei.

¹⁵ Se referă la directorul școlii.

¹⁶ Informatoarea își îndreaptă privirea spre două dintre anchetatoarele.

¹⁷ Gest: arată cum se legau ștergarele în cruce, peste umeri.

¹⁸ Scurtă pauză cauzată de o discuție dintre directorul școlii și unul dintre anchetatori.

[Aşa, dup-aia, deci nunta când începea?]

a! nunt-apu... s-o dus la sócri/ ş-o viñit cu sócri/ ş-apu... o louat aşi
[k] aişteţa i-o luuat pi şeja-ŋcoló/ da aişteţa-ŋcoáşi// ş-aşa o... o hulit iij pār.../
voj sintet nánáşi¹⁷/ în şeji duminică faşet... másâ/ da voj¹⁷ sintet starostoáicâ/
în şeje duminică/ şi ia vo trii saptamínⁱ hulésc// gíni ierá ránce// da amú trii
díli// amú mult nu//

[Mai multă băatură, se vede.]

[!] baturâ// atúnşa voj ştiţ mai málo merzé baturâ// paháru şel di sî
cîrligâ/ da amú dacâ nu-i da cu is^t mári niş a be// io... ómu neş sâ duşé la
fúcrú/ cîp_u la lúcrú sâ duşé/ câ iel nu be/ câ iel tarę-o fos [ε] ostorójno o
fost// da cîp_u viné dă_u la lúcrú/ da io zî_u „váñi! nad... om mîncá?”//

da iel zîşi „da tu şe ai di făcút?”

zîc „ià! nu! io m-oj suí oj tajé uŋ kic derévne// viné/ da io-i dău pol
stacâncicu//”

da iel zîşe da io [k] „ba nu”// uni^uórⁱ nu! ierá horílcâ cóle-ŋ_u casâ şivái/
da io-i dam paháru şel di... şádi aşá// da iel Zci „da çi n-ai turná^t”//

io zîc „şi bej/ mai gíni-_i mîncá”//

„be-l tu!”//

a-l be ş-i dău mai mári// [!] da atúnş^ea... táta ierá stároste abó... voj
sintés_u fráti mai mári/ da ísta-i mai nic/ voj înaínti_u şinstít// la guríţa ta [k] la
fáţa dumnatále/ la guríţa me/ ş-apu_i frátulu şel mai nic/ ş-ápî_u şel mai nic// da
amú... a be sⁱ şádî dupa másâ/ „sibí daváite/ daţ ŋcoáşi! acolé nu-i”// amú
or díşi şi vrej//

[Da' starostele?]

da stárostile da tójă rucovodé/

[Cine era staroste de obicei?]

şine ierá stárosti? dim_u mî [ε] dim_u mína nířuřú//

[Din mâna „ńirului”?]

dim_u mína níru_u / doj stároste/ nu únu/ doj/ dim_u mína nířulu/

[Amândoi din mâna „ńirului”.]

amînd^uoj di mína nířuli/ iel sâ duşé/ ş-o logodé// néljagát// o... raz
ljagát/ znáci ni-oŋ_u gaťi câ di-amú a s-šie răspúsu//

nú_u nu¹⁹// a! iácâ... řělⁱ? jeníhóvi... slóvno ujé iácâtâ za sfat

¹⁹ Răspunde unei intervenții a directorului.

[Pe moldovenește!]

ai! trasnească-o limbă!// dacă să logodește/ nu! și puu pi tálzer... puu
basmá/ și puu ban!// ahá! da... și-apú-i đíși „nu! dá! și vreai tu? ie-ț și vreai
tu”/ níri și níre [k] níres și nírlui//

da níri și đíși „io n-o! lua basmá”/ níreasa il lăgá// da báni apó-i dá
níres și// gíni iará/ rânçe mai gíni/ amú... [...]

[Nunta de când începea, de joi?]

ba nu/ dumínicá/ dumínicá núnta și păp la al dumínicá//

[Și luni dimineață nu-și puneau măști?]

ă... prímerno ę-ășá: í ias^t dumínicá [k] símbatá/ sára... să dușé
fogódna// trimité a níruți tátá și mámá trimité la voi/ la dócca voastră
stárosti/ ísta símbatá/ viné sára liágát// dagă viné sára leágát/ apú și kámá
pi sócri la níri// și-apú pisté vo dóuá đíli și... a níresi... rapúș și kámá//
máma ícé cum ce? nu! fogódna și kámá atúnca/ logódna! ím!// și-apú și
dohovoré și cî [k] în și dumínic-a și núnta// și hulé/ núma câ... io nu știu-amú
veđ și la u^g hulésc/ da atúnca hulé u^k la níreásá/ și-apú nírite luá
níreásá/ așiá acoló hulé/ da íșteá acolé// și-apú viné... a dăuza/ și luá sócri
pi tót/ cî or și fost/ luá-ncoló la ulít// și-í lăgá// a^ha!// voi v-az dohovorít/
as trimás la níreásá... voi... níri și-a vóstru/ la níreás-o trimás dváti...
dóuăđăș di oáminⁱ/ o tríđăc// pi toț și-í lež// áista-í sórá/ íesta-í susíd/ ísta-í
șéla/ pi sórá-ń crúși/ pi nánăș în trii cruș/ ie-ășá și lăgá//

[Și cu ce-i lega, cu „ministerguri” sau cu ce?]

cū... barbat^u și cu ministergurli/ da muierili cu bazmálⁱ/ di păr/ cu
matⁱerii/ matⁱerii/ cu matⁱerii/ și zăraz așá// ia i-ámúia... ámiia íeste vo cîtivai
nunț/ da... ástă-vară o ápvară... jé la club sã... cunúná sã kámá o cum?

[Da, da!]

róspis// și toț lăgát// naoborót/ da álți... di falá// basmálⁱ míndri/ íń
crúși/ suróri-ń crúși/ hířsna-ń vo pátru basmálⁱ/ ă... sfitilca șéja/ la noi...
atúnce zăraz tójě... acolé? da?//

[Da, da!]

da acolé/ a lu iúra ísta/ a baiétului ístuija/ hířș// [...]

[Ai spus că la nuntă erau mai mulți socri. Câți erau?]
d-apúĭ cîț la voi Țeam// dacã Ț la voi Țeam ĩ mult/ tot ĩl trimitet șĭ la
ńireásã/ șĭ ńireása la ńiri//

[Și toți se numeau socri?]

sócři sócři toț/ dájě șĭ susíd/ șĭ cúmãtri// toț cum ĩei [ε] „voi vi-z Țdúși
da Ț pi míni m-ěĭ lipadá”// tót să dućé// atúnșã ĩără tójě// ńuma că videt
amú... șĭ-ĭ Țvinjeret/ șĭ-ĭ Țșãșlĭkĭ/ șĭ-ĭ Țmámã drágã/ da atúnșe șĭ?// buõrș/
gatúși/ cartoáfi/ kĭsĭl¹/ campuót/ ă... s Țșie-acoló mai... řĭájãnca [ε] nu! frúpti
di ĩeșteȚa nu pre ĩerã// da amú... du-ti șĭ cat Țșĭ... frĭpti șĭ žĭi/ șĭ șĭ vrei//

[Și fripte și „žii”.]

șĭ Țporș pi másã șĭ [!]/ nu șĭ? videt?

[Dar la cununie când mergeau, duminică?]

ă! atúnșã/ kar cununie/ cĭn Țmáma me s-o cunu [ε] cununát/ da cĭnd
ĩeu de-ámú nu sĭ Țcununeãu/ la noi bisãricã n-o fost// ĩn Țsemĭiã// la noi
bisãricã n-o fost/ noi sĭntém hrěșnij// ę-ãmuĭã m-a^m Țnvațát oćinãși//

[Da' biserică o fost, o stricat-o?]

o stricat-o... u trĭřĭtrět ĩi/ u t [k] õĭ! mĭndrĭ bisericã la noi o fost/ vėrdi/
nãntã! ĩo-m... am ĩmblát ĩn școál-acolė// ș-apúĭ ni-o pirividĭt ĩn řĭrcóvna-
școálã// da ĩo la cájdĭ pirėrvã... pirėrv-ãșėĭ mãre trĭřĭ minút/ ĩo mã d^ușém șĭ
mã pistuĭém// az z¹ćém cã óļa/ da mĭⁿⁱ z¹ćém cã marúșea// da máma z¹će
„nu tĭ-umplė di paćãte! pópa ț-a cunoãști”[!]/

șĭne ĩerã criósna?// v-oĭ spúne șĭne ĩerã criósna// znãcit¹... dacã la hátã
sĭnt sũřóř¹/ doáũã trii/ pi Țãșei mai mãre voi o punet núnã/... dim Țmĭna
ńirului// da dácã... da la ńireásã/ tójã stãrosti ĩerã di la ńireásã/ nu... ĩel nu
viņė la ńi... la ńire stãrost Ț da sã Țkámã [ε] sã kámã... ca șĭ řãspúnșu/ de la
ńireásã/ órũ șĭnevãĭ trėbu Țșĭ... řucovodeãscã// tátu [k] tat-so j Țn-a-mblã/ da
stãrosta dĭ Țńirėsĭi// daruĭé tójã gĭne// rãnće máma ĩo Țj Țvã spu cã Țș¹ žĭřĭcã
ĭ-o dãruĭ Țlu vanęã carėțki//

ú^unã/ úna// da criósni ș-a ńirėsĭi ĩesti criósni/ ńuma c-o ľęagã/ da ĩe nu
prĭę... cum sã Țkámã? rucovodė// di șĭ? cã obićno la noi de la ńiri...

[El „rucovodește”.]

da/ ĩet// ńireása mai mitřĭcã/ da dĭ-ámú ĩo-an s Țtrĭi aȚ fos Țla sfėta²⁰//
neț tac/ uĭě fsĭo// ne ta [k] ńu-ĭ așã/ nu-ĭ așã// dócca me o dat... dócca za mũ

²⁰ Sfeta = nume propriu, hipocoristic de la Svetlana.

[k] o măritát-o/... la a nírlui... la noi naoborót níreǵa [ε] níreǵasa já/ tójǵa la a nírlui cúmpǵrǵa mă-si... caměşǵa/ matėrii şî basmǵa// o țǵǵǵa ş-apú... soǵacra žoǵcǵa// şî la voi žoǵcǵa// da// da la sfėta deǵ-ǵmú... sfėti níca/ núma sfėta/ stǵrostiului/ cǵ stǵroste ġíne-o rucovodít în s_c_ trii// stǵrost¹ului/ tǵt-sului/ mă-si/ sǵrǵ-si/ vėşcǵiur¹/ nǵ _aşǵ cǵ basmǵa o şevǵi/ sfėta le-o cumpǵrǵt impǵrtnǵi cofǵ/ cǵ aşǵ-ǵ móda la dǵnş/ trǵsneǵasc-o módǵ!//

[Cine chema la nuntǵ?]

vǵrnicu! vǵrnicu kǵmǵ rǵnĉe la nuntǵ//

[Şi cǵnd chema la nuntǵ cum făcea, se ducea cu ceva?]

ma... da cum... am uǵtǵt cum// viñĉe ǵǵalarėţ/ „pofǵím!” ǵ_uǵtǵt cum//

[Şi te pofteau la nuntǵ.]

pofte la nuntǵ/ ca la ní

[Şi ce aveau în mǵnǵ?]

şǵ _cu pahǵru-m _mǵn/ da// da şi-m pahǵr/? níca horǵlcǵa/ da dǵlşǵi/ dǵlşǵi// da amú... dǵ-ǵ dǵlşǵi//

[Cum ai zis mata, cu paharu-n „mǵn”?]

cu pahǵru-m _mǵn/ şǵ _cu butėlca ǵalarėţ// „ǵǵǵmǵn¹... ō cúscri... bun¹”/ o nu şǵ_cum/ máma ne spunė/ d-ǵpǵi io am uǵtǵ _c-amú... am şî la míni deǵ-ǵmú c-am...

[N-aveau în mǵini o ploscǵ?]

avė plǵoscǵa/ plǵoscǵa deǵ-aşėje av¹ė av¹ė/ ǵhǵ! avė plǵoscǵa/ şǵ_cǵn_da/ da ǵǵlu şėla n^uma sǵr¹ė// ġíni rǵnĉe ĵǵrǵ/ da amú [...]

şî vopsĉė dacǵ... dǵĉca-ǵ harǵşǵa/ nu-ǵ rospǵtǵnǵa/ apú _cu şǵşcǵ r^uǵşǵiē/ ş-a dǵuza ş-a trǵjuza hulė/ ġíni

[Şi dacǵ nu era... ?]

da! da dacǵ _nu ĵerǵ ĉėсна/ apǵi... taşė/ punė ǵǵpu...

[Nu mai „hulea”.]

nu... ba nu h^uulė/ punė ǵǵpu-m _pomǵnt şǵ... na dru^uǵi den¹// da na... a dǵuza// ǵǵuǵǵǵ²¹/ neǵ-an _dus la ǵǵuǵǵǵ a dǵuza/ da... ĵėle já... ĵmbrǵcǵa/ v-o-mbrǵcǵt/ voi nu sǵntėţ níreǵǵsǵa/ ĵe-ǵ níreǵǵsǵa/ da pi voi v-o-mbrǵcǵt/ v-o scos níreǵǵsǵa// da ǵǵuǵǵǵ o prǵżít-o/ o prǵżít-o/ ş-o prǵżít-o cǵ nu-ǵ ĵe// da ĵe apǵi o ĵeşǵt cu nírlǵi// ĵ! _da _mǵ-sa pistǵ... nírlǵi/ da ĵel ^Zşǵ „stop!” di şi nu-ǵ

²¹ Nume de persoanǵ.

haróşa// zîşi „fsio şáz léle/ tot' kilęa²²”/ zîşi „şáz léli şi páçę”// şi n-o mai
mîncát bába paránie²¹/ áşá o-mplęácát cápu/ iā! pros^t naród o fost// amú şi-ŋ
cap s-ar suí//

[Mătuşă, da' nu era obiceiul ca a doua zi după nuntă să se facă urăţi pe
faţă, să-şi dea cu ceva pe faţă?]

a! sâ-nmăluíascâ// nu nu/ atúnşna nu ierá/ nu// împodogę/ în fatá-n
vin^uóc/ gíniş^uór/ iŋ faşé cútęre// da nu iáca.../ iáca io nişodátâ nu m-aŋ
crásít/ câ io ma julés / cã la míne sâ fac cója// nişodátâ niş m-aŋ crásít niş
m-am pudrít// o dátâ m-am pudrít/ cu púdrı.../ şi pražej da io-s tărcátâ/ şi
m-aŋ spáfát/ şi-ı fsio!//

[După nuntă tinerii însuraţi mergeau la „hriosnă”?]

dā/ iıı... voi ştıť/ zrázu nu la hrióznaija/ primér...// cîn... primérno voi
sı [k] v-az gaťít/ iź vińi dáră ma rog/ şi nu núma tíneri/ da şi ņęámu t^uor
cáre-ı măi aproápe/ frās / d'ádı / t'ófi/ nu kámá toátâ núnta/ da... ņęámu l^uor//
iárâ hulé! hulé! hulé/ da ņe hulé cu paháru ísta?// da ni nu ştıu úndi-ı iésti
um pa^hár di sęla//

[Mătuşă, la nuntă erau şi „druşte”?]

drúşca? dā! drúşca ie [k] şi zaráz ís [ε] s lęágâ [r] sâ lęágâ drúşcılı/ cu
lęnt/ iŋ crúşi/ ş-atúnşna lęágâ//

[Şi „druştele” din partea cui erau, a mirelui?]

di la níreásâ drúşcâ/ doáua// da di la níri bujárıne/ iácâ aístęa bujárıne
iúra o zarodıt pi iéstęa/ bátca počótnıi//

a!²³ acóle... cîn núnta vıni/ di la níreásâ [k] di la níri/ de-ámú voi sıntęť
fⁱşóru vost/ as treácút núnta// cu múzicâ/ cu ņęám/ cu tot/ as treácút
núnta// da níreása ş-o túŋkını// da... ş-o túŋkını/ únu di la níri avę colác/
svetít/ şi ál arátá colácu ísta/ „ie amú prındi!”// dacâ-ı prındi colácu/ znácıtⁱ
atúnşna or întrá ográdâ// a níresi ņęam/ şi prındâ colácu// dac prındę
colác^u/ sâ hańińę/ da áltu ierá jı [ε] tŋg în cıcõare/ şi fužę pimprezúr/ pńă-l
prındę// niş sâ da la priŋs/ ş-apã dacâ ie... lę tolcuıę/ d-apuí cıt mójna di

²² Chilea = hipocoristic de la Chiliana.

²³ Informatoarea schimbă firul povestirii din cauza unei intervenţii din partea
directorului şcolii.

alçãrgát?// ş-apúî ãl frînzę colácu pi níri şî pi níreásã// da di şî nu ştiú// şî...
ş^to znaçãîã^t// c_şî máma n-o adús frîn_colác/ j_l-o pus îñ_săcriî/ îñ... îñ_
sundúc//

[Aceeşî]

papalúgã fac

papalúgã fac/ î^hm! păi_îce:
papalugã lügã/
şãd^vi-ñ_sūs/
ca uñ_fūs/
şî dişkidi nu^óri/
şî cúri pîrãili/
şî sã fáçã grîili/
grîili malãili/
U^órzîli sacãrîli//
işîţ cu galiáta/
şî n-udãţ fáta//

da noi îşém cu galiéţîle// papalúde d'im_pápurã// sã acoperesc/ şî nu...
ápa ráşe//

işîţ cu ulsóru/
şî n-udás_ficóru//
papalúdã lúdã/

da şe irina/ parc-o vãd... rîdicátã/
şãd^vi-ñ_sūs/
ca uñ_fus/

gîni îerã// amú niş floáre nu/ niş papalúgã nu//

[Aceeşî]

matîncã câ îel a şî mut

[Dacã un copil ajunge la cinci-şase ani şî nu vorbeşte, ce se face?]

ascultãţ/ v-oî spúne// la míne ist fişór pátrû aî jumãtãte n-o grãit//

[Patru ani şî jumãtate?]

n-o grãit// da di şî n-o grãit îo nu ştiú// îo cînd_î... îerãm îngreunátã
tãta o murít// da îo îerãm împletítã îm... cosã [ε] páru/ ş-apóî îmbumbátã// da

sóra m̄le dvoierína aŋ ġîní ġcâ n̄-o rup ġplát'a/ zíc „și [ε] și fași? nilziá/ câ
io-s îngr̄leunátâ”// și voi șt̄is ġpátru ai ġumátate ġel n-o grăit// am înr̄lebát...
„tu-ġ grăi?”

da ġel đíși „nu”//

„d-apî și-ġ mut?”//

ġel z̄îš „matá ġe ášá”// ș-ápuġ máma đíși „ġel a grăí/ da ġo ġ-oġ șérbi ũōŭ/
crásîŋcâ” đíși/ „ũōŭ ġ-oġ șérbi”//

da ġel odát-o prázit o prázit/ á!// da ġo [ε] ġo-s ġcâ... ġel ári... a táti
ñeam... pocoléñiġa o fos ġșilip/ mut/ di part̄e col̄é/ aista șilip//

da máma đíși „surșica sâ nu sâ... d̄eġe đ̄i lã rãdășínã di la pom// maťiŋcã
câ ġel a și mut”//

da ġo ġeŭ ș-al ġeŭ... șã-l dúc îm ġbolníťã// da ġiġ n̄-o đis/ „d-ap ġ și ġel
aúdi? ġel a grăi// da dacã n-áudi/ ġan” đíși „scotéťã-l sára... afãrã/ poáte
șinivaġ cântã dín harmónii”//

da řiŭ mínti ca az// ápa șum̄e/ primãvãra/ fançe ġîni ġerã// ġo l-an ġ
sc̄oZ ġđic „șúra/ úndi cântã armóniã?”//

da ġel „ġã!”// ġ-ășã ġcê „ġã!” n ġcêġa part̄e di deãl p-acoló/

baġeť cîntã// a đŭóga sára îl sc̄ot/ cîntã vána pa su... ř ġástã/ part̄e// ġo
zíc „taș câ ġa múzica cîntã”//

dã ġel „ñē! ġã!”// nu řtiġ/ nu grăiești eșcô”//

da máma [z]îc̄e „ġel a grăí/ da ġo ġ-oġ șérbi ũōŭ”//

da ġel o acultát/ o ascultát/ și z̄îš „babã!”// da bába/ bába s̄iġa fum!// do
[...] da „la bába s̄iġa fum”//

da máma ř̄și „ġã malad'et/ ř-oġ řiġerbi ũãã”// z̄îšim crásîŋcã/ cóco/ po
rusiġe/ cóco// da máma z̄îš „bába-z varé cóco”//

și ġel „ne cóco cřásîŋcu”// vróde nu cóco/ da ũou// [!] ș-a-nșepút a graí/ da//

[Aceeși]

în școálã ñġ-o-ŋvãťát

súflã v̄intu v̄iġiġești
pim ġpãdúri și piŋ ġsat/
ġãrbã gálbîná turtéște/
rúpe řrúŋza diŋ copác//
ba la sc̄irtã roscoliește/

ba niș_flújerâ pim_płod/
ba cu jéle sâ bočéște/
parcâ plínže după mort//

añiúta/ da ñi zíc și ána
și carpóvna și... mohílda
șăptezేశipátru [de ani]

domovicu

zîșé că... un [k] o fuméje znáçit nóo ñi-o spus.../ stas_că v-oî spuné și
iø// [...] da iéle spuné că... znáçit ie... s-o mārītát și la díŋsa o trăit táre pûťín/
numa doi añi// ș-o trăit táre gíni// nu! ș-apói ieť o murít//... da iē o tñjít táre
după díŋsu// plínžé și plínžé și plínžé și plínžé/ ș-apói într-o noąpti/ ie nóo
ne spuné: „vini” zíși cá nu! „cîñ_s-o dișkís/ cá [ε] úșile cînd o-nșerat/ táre/
așá to [k] o cōcāni_tári// și ca cîñ_nu_cș_cē s-o sclobozî_pin horn// și_c
pră... prăžesc/ da iø” zíși „óti ca cînd iej_dorm/ prăžesc/ vini/ la míni”// ie
ne spuné da nu știu-î drept o ba// așá zîșé... „pletós/ pletłós/ négru/ sã súje”//
da ie dorńé pe lócu șel de únde ie o [k] ieť o murít// nu știu cãte ori/ da ie
acólo dorńá// iel víne// s-o suít la díŋsa/... și ie [r] ie așá ne spuné/ da nu
știu/ ie... znáçit! așá ie pi díŋsu al... al dorí_c / di ie zîșé cá... c-o-nșepút a trăi
cu díŋsu// ie așá ne spuné// da// ș-apói... młā-sa... ie o vađú_câ ie... mǎ-sa
[k] soácrā-sa dorńé pe... Īm... pat/ da ie vorbé piñ_s[omn]/ da mǎ-sa o-auzít/
și zíși „șe... și grăieș_tu? șe vorbés_tu?”

da ie zîșe „o viñit iván/ a neų”//

și ie s-o prișepút/ ș-apói o tuát ș-o pus... Ī... în vojác coása// iel o vinít/
și mîniós... o-ntrát în casâ ș-o [k] s-o dat la díŋsa și zîșe „răpide tu n-ai...
drúmu n-ai/ nu! n-ai îngřádít”//

„și s-o-ntłors” zíși

„la [k] i-an_vazú_skinára/ pletóásâ pletóásă!! și_s-o dus și mai mul_c
nu l-an_văđút”//

da gídu... da lésta/ úna ne spuné [ε] aįásta/ gídúța o kemát-o/ da gídu
ísta icolé o trăit/ a lui țariónovič.../ d'ěád'ě o... gídu/ nu! și łóbscē... a lu
ťuhú/ tójă// și iel ne spuné c-o fuméje.../ iel [ε] mătíŋcă drép_ne spuné/ cá
iel nu ierá miŋșinós/ iel štíje mŭłt'ě/ și ne spuné că... o fuméje tój-ășà/ o
murít łómu/ da ie viñé pi młort_c și o trăit cu díŋsu// ș-apói.../ într-o vréme/
zíși după așēja... ie o s [ε] o strígát o strígát o strígát/ ș-o gășít-o di făcút/ ș-o

facút nu știu și// când o... o plesnít/ când o s [k] o račnít/ și când o țîșnít/ zîșe
úșile s-o diškís/ da ie s-o... s-o... o murít// și ními_n-o vaçú_șe-i// și zîșe
c-așéla-î domovícu/ domovícu?

[Aceeși]

an_rodiná_triî copkîi

nu! io iáca an_fácú_tójă/ an... an_rodiná_triî copkîi/ io n-an_fost îm_
bolnîță_ acásâ// acásâ/ o kemát-o/ bábe ierá/ bábe ierá// și vihé și babuîé/ da//
atúnșá ierá... la lucrú iëu.../ la lucrú ierán_și m-au gasít/ și m-o adús/ și atúnșá

[La lucru o venit...]

la lucrú/ iëu ierám... pos... po [ε] în... poslénia túnă/ și l-adíca ísta... îp_
sádic ierám/ ĩ_íaslă// ș-acoló la lucrú an_rozdaít_î... anázî copkîi la [k]
î-an_hrănít/ și m-an_culcát și m-a găsí^d_de fácút/ și iă băiétu ísta/ félip/ tólea//
m-o adús_â... amū_ie^l_dîșe: strig strig/ da ie zijî/ „dú-te-acás_și te cúlca”//

„cuș_și mă cul^c” dacâ io nu știém... pierd.../ da ie nu n-o mai spus//
ș-âp-o vinít sóra lu... ómu o íșî_ o dat piști míne/ s-o duz_după bábâ/ bába
o vinít și... m-o suí_pi_cuțîór/ o facút fôcu/ și m-o babuít/... ș-a dója/ ș-a
trîja/ ș-a... atúnșá nu ierá... nij_dicretne nij_nícâ//

[„Baba” ce făcea, tăia buricul sau ce făcea „baba?”]

da/ fășé/ dá_dà/ fășiiéu/ [ε] acoló ies... șéla/ și tăié/ și-l ĩégá burícu//
și... âl ĩpfășá/...

[Pe aici se zicea că la trei zile, după ce se naște copilul, vin ursitorile?
Ai auzit de-astea?]

nu/ nu//

[Da' ce obicei era la trei zile?]

nū! o [ε] atúnșá la noi ie [k] nu așá ierá: â... fuméia rodiná/ și iei ieráu
de Țosășg/ nîme... nu iáca/ nu! așá ierá cu...// așá [r] așá ierá.../ trebuie așá
șíbă// și noi di la șei bătrínî/ io an_trăit cū_soácra/ návasta o trăit cu [k] tóje
cu míne/ și... i... ie ni spuñlé/ da io... fașém cum iei... și

[Și câte zile zicea că femeia n-are voie să iasă afară?]

dóȚo săptámínî/ ș-apóî... ișáî... și... ĩ_úliță/ și síne meržé... o-ntorșéi/
„du-ti și ádá... apâ/ diņ_căldáre/ uņ_kic de ápâ/ și țî udá... piçóarile-ț udá
ș-ápâi tóje...”

[Aceeși]

VOLOȘSKOE

(raionul Dnepropetrovsk, regiunea Dnepropetrovsk, Ucraina)

Culegere: 1998; transcriere: VN

a f̣ost mulț moldoviēn¹

toate saterli... cãri/ lîngã hórod máre/ nu! raion/ sî₁ mai dîși// acóto-î
raion znácit¹ așála... dnipripet²ski/ [...]

[Aici au fost mulți moldoveni?]

dá/ a f̣ost mulț moldov³ien¹// da di úndi s-o luuát/ ieu nu v-oi
spúne... nũ! právda io așá.../ niș n-o spus níie// ínci cînd^d [...]²

[Spuneți că erau mulți moldoveni aici în sat.]

dãc uo adús pi dîņș suhúrov³/ gínierál/ síngur așála gínierát o f̣ost.../
iēsti nișúndi sat/ hórod da di sat/ cum iel sã kãmã/ acolé n-o f̣ost uámin¹//
acolé₁ o foș... núma rãd/ și iárbã așá de-am₁ mári/ Wot!// da₁ iel i-o [ε] u
dát lui/ iel de-acó₁ de-acásã ș-o luuát uámin¹/ di íștia moldov³ien¹// ș-o-adús
încóâșe/ și aiásta iiii aculié.../ de-acóto s-o luuát// ș-apói... li-o făcút lúor...
bisiércã// Wot! sámãga bisiércã nu! țercov^v// tak₁ ie mai máre o f̣ost decít
iast₁ cã la n₁oi în dnipripetróws^c/ iēsti tróitca/ așá... mai máre-o f̣ost// și ió
a f̣ost mitit¹él da táta pi míni mã luuá și/ „hadém! hadém”/ și₁ mãmã mō₁
luuá încólo/ acoló o f̣ost uámin¹/... múlț uámin¹ o f̣ost și/ uoliácã ieu
vópșe nu m-ã₁ uítá^t// Wot!// da ș-apói iō... cînd s-o făcút acolé còlhózur¹/
s-o făcút din șe bisiércã... ctúb// kíńó.../ nî₁ dușé pi n₁oi/ noi de-amú
îmblám î₁șcuálã// Wot// ni dușé pi n₁oi î₁șco [k] î... ctub î₁ista// dac₁ acló
nu iei sãma șe... iel o vorgít... ă ă! și iiii o f̣ost cît... tréit¹ plérvîi/ și tréit

¹ Se exprimă foarte greu în limba maternă. De cele mai multe ori, recurge la limba rusă, încât anchetatorul trebuie mereu să-l roage să vorbească în graiul matern.

² Înregistrarea este neclară din cauza faptului că subiectul a tras, din nebăgare de seamă, de firul magnetofonului și continuă să vorbească în limba rusă.

³ Alexandru Suworov (1729–1800), general rus. A raportat două victorii împotriva turcilor, în 1789, la Focșani și la Mărtinești, în România. I s-a ridicat un monument în Sankt Petersburg și altul în jud. Râmnicu-Sărat.

čertviórtím// pátru an¹ o f¹ost... ș-apó¹ o stricátă// ăist-o făcút... den așéie...
bisiércă/ ásta școátă iésti la n¹oi//

[Ai făcut școală „moldovenească”?]

moldovenească/ la noi o f¹ost așă//... tréidăș¹.../ o ní¹i nouâ súde
tréidăș¹... únu// ví panimaiét?// Wot// i¹o m-an¹ dus în¹ școátă// [ε] o vru¹ să
făcă... Znáčit¹/ volóski s-hi [ε]/ núma să hí¹i/ nú! să să-¹nvăță// da.../ așă ș-o
facút// nó¹i/ ne-o găsít pi n¹oi... tréidă¹ și¹ únu/ tréidă¹ și¹ šíš dī... cît.../ a-ncepút
n¹oi școátă harașó// o f¹ost učítel¹ a nóstru/ din de-al nóstru sat/ iel acotó
șcié moldovenés¹/ Wot/ ș-o-¹nvățát...

[Țineți minte numele?]

da// mál¹i havrítă li¹ánovi¹// éto p¹erv¹i učitel¹ bít//

[Unde a învățat?]

ò¹ án// ă-¹nvățát iél/ ș-apó¹ pi d¹ins l-o lu¹át... în d¹nípropetrovs¹/ o vinít
učítel¹ta// acol¹é ié... dint-a nóstru sát/ i-acoté ie vo... dóu căse înăp¹oi// d¹i
la nípru// acol¹é ie tră¹é// ké¹ ie c¹u-a mé¹e soáră sei mai... ní¹că...// în¹
școálă o-mblát// ș¹ ap¹ái soára.../ a m¹ia o l¹epadát școála cá... n-ăv¹le ší¹ne...
lucrá acásă// táta d¹íșe „ă!// ládno c¹tiri... pátru [ε] an¹ ai făcút/ școátă”/ am
în¹vățát pi¹ín¹// da ie ne-¹nvățá pi n¹oi dó¹i an¹// așéie ie-¹ncă usítel¹ta//

[Cum o cheamă?]

dóra andréevna/ fidóra așă/ moldovánesc// da d¹íșém noi dóra
andréevna/

[Familia?]

famí¹lea... di la... nu! pără [ε] ie n-o f¹ost¹ m¹arítátă/ o f¹ost iakeménco//
ș-apó¹ o stat ie... c¹armázín¹// Wot// ie de-amú nu-i// iéște-a i¹i acol¹é.../
de-acol¹é tră¹iéști a i¹i.../ dócca i¹a// Wot// ș-apó¹ noi tr¹i an¹ am¹ blat în¹
școátă dē... moldovnească// nū-ș [= știu] nu! cui i-o vinít în¹ cap/ da únd¹i
da¹ ie [ε] ruș îmblá în¹ școálă șápti an¹// „úndi i¹o m-o¹ dúși? i¹o o¹ hi
naturál¹ni¹ moldován¹c¹i// i¹eu nu s ší¹u rusás¹că”/ sé¹ea cá... în¹ căsă la noi
acul¹é/ moldovenés¹/ gră¹é ší¹ tátà/ ší¹ máma/ ší¹ soárli// în¹ școátă tójă/ „da
úni i¹ou ș-apó¹ sâ mi duc ú¹na să mă-¹nvăț?” nu!... acotó.../ o gră¹ít/ o gră¹ít
așă znáčit cá... trébuș/ aiásta școátă.../ s-o-¹nkídím [!]

[Când s-a închis școala?]

[ε] triidă și pătru an¹ [k] di an¹// s-o-ηkís/ și n¹o_i ne-an ₁ dus în... moldovenească școafă/ da horgím scîrnav/ di n¹o_i.../ álti cokíii/ ni rîd cî n¹o_i nu sîm... ucrain¹és ₁no_i nu scîm//

[Cum vă numiți?]

ieu?! c̄obán hrihóre pîlipovič// așá// șobán//

[Câți ani aveți?]

án¹?... î șăptidă și șîs//

[Și școală?]

ieu ā f¹ost ₁î ₁școafă ₁opt an¹// ₁opt an¹ am f¹ost/ ș-apo_i acolo o fost o pričină/ așá cā pi mîni diréctūru/ córočereáp/ a lu diréctor c̄nili o mușcát-o pi máma// ie sã dușé încótó la [k] în tîr^c/ nu! da ohótnic/ o fost vrémea oleácâ/ o trecút... ohótnico-așála-l ie ș-îl ușídi așála c̄ni// da māmā șáde cu cōárli/ nu poáte îmblá// ie¹ táre o mușcát-o// așálaș... s-o dus î ₁raj¹ón încoló/ și đíși „la mîni c̄ne-o f¹ost// nàučóti”/ Wot// iel ári/ și znácit¹/ rimîș¹óc/ da la đîș n-o f¹ost nińică// cî l-o ușís pi đîș// da a lu acála ₁om cî l-o ușís// ia! ₁culé traie nu depárte di la n¹o_i trăie.../ nu! továrășu// đíși „dú-ti la așéje... bábâ! și-ntreábâ cum așála c̄ne-o mușcát-o”// io de-amú îmblám î ₁școálě vósmî clas// da iel s-o dus đíși „bábâ!// pi vo_i v-o mușcát așá ș-așá c̄n¹”/ bába đíși „dã m-o mușcát”/ ș-aiásta nu! právda/ máma đíși „da”... „dac ₁v-a-ntrebá pi vo_i miliționéru/ vo_i vęđ đíși?”/ da di cî n-a zíce ie/ nu puté îmblá cu kíșóarli//

o vinít și o luát-o pi māmā ₁sel¹sovét/ máma a spus cum sêla// cî... tól¹ ca așála diréctorî il întreábâ/ „d-ap¹o_i di și și tu ai đíș... nu [r] nu! neprávda”/ cî iel... liăgát iără/ și... što drugóe// „da și ie așée bítă de-amú... bătríninã... ”// da¹ iel diréctūru... de-atíta cî ie.../ máma așá o đís [...]

Wot// da iel fîzica/ și alžebra prepadavát// ș¹ iel pi mîni m-o-implîntát diņcoťó și-₁ fsio// [!] da táta đíși „cî¹ an¹?” đíc „vósem”/ ₁opt clásur¹// „ț-a hí/ dú-ti// î ₁colh¹óz [!]/ cî n-are șíni robotí de-amú”/ Wot//

[Unde ai muncit?]

ieu am mûncít acólé î ₁còth¹óz/ da ș-apo_i... pátruđă ₁și îm ₁pátruđaj... [ε] o níii nóo súti și pátruđăș an¹/ m-₁o luát în hór¹od/ așá o

flost la noi// acoliiă școale// ș-ıo acoto-ă imblat... ın șeie ın fezeló//
Wot...// nu! stroim nıoi acoló aěrădróm ři... tót nù.../ [...]⁴ acolie voină//
wot// a nóstru an/ ıncı n-ó flost sı ní [k] mă ieiı pi míni-m moscálı// [...]⁴
noi am vınıt acásă/ acoló toț șcôla aiăsta s-o dus túcma na [ε] pi vólga
ıncoló/ acólo iel znăcitı evacuırovaliseă/ da pi noi acásă//

noi aculé am fost păn o vınıt neámțu/ ři ni-o luuát pi noi... ın
hermáníıı/ [...] ieu m-am ınsurát.../ cí dac fumıeia ři... fátă-ınsurát// pi dııș
nú-ı ieu ș-apói ın hermáníă// nu! noi ne-ă surát noi cu dıısa de-amú nu!.../
ne-ă șciút/ așá di-ıncı dıı școátă// Wot// sâ nu ni ieiı pi nıoi la [r] la nıamț
ıncotó// da... ıı dııc// „așá Wot o trıebuiıt mai... mai dııvriemi/ câ voi de-amú
sıntıet scris ın scrısu”/ ș-așá noi... núma ca ři az dumínica/ ne-an dus ım
bisıercă cu... așá/ ne-am/ ieu nu șciı cum moldovıenăș sâ dııc

[Cununat!]

nu! ne-aı cununát acotó...// da de-amú... tünı/ ponedelnița tünı po
móıemu// ne-o luuát pi noi ıncotó ři.../ noi...

[Ați fost ın Germania?]

da/ triı anı//

[Cu femeia?]

cu fumıeia dá da dà// ıntr-ö ııoc noi n-am flost// ın sát noi am
flost// așá o flost.../ nu! luuá ın sat tójă la lucreádă de-atıta cí... trıbu-
acotó ři văș o flost ieliı// câ pi dııpsılı să li múlș-ı/ triı anı ă fost// de-apói
de-acotó o flost la nıoi oı cokıl/ Wot// da di ři.../ de-atıta cí... acotó-s tóje
oámnı o flost mai bătrını/ dııc „dac-ar ři cokıl de-apói v-ız dúși acásă/ ııı
acolie nú vor řıni nıamțıı”...

dac-apói de-acıoló... din hermáne fumıeia o vınıt acásă/ cu copılu
cu-áista/ pi míni m-o luuát ım moscálı ıncoló de-amú.../ à nóștri ni-o luuát/

[Câți copii aveți?]

dıoi//

[Unde sunt?]

ın hórod acolieı//

⁴ Continuă ın limba rusă.

[Știu să vorbească... ?]

nú ști/ de-atîta câ.../ noi de-amú ne-an _ dus// aiasta limbâ ieu v-oj
spune-așă// pi dînsa/ [!] cum și vă dîc?// nu! iesli... po ucrâinski zadușlița
iazîc// de-atîta câ... acasă moș[no] _ sâ grăies// dac _ ti duș în _ colhúz și-î
grăii moldovniș _ de-amú dîc iîi/ șî brahadîru și presedătîelî „cto tām! și-î
cu țigăniș.../ nu țihâscom iazicóm razîvâietîe?// da/ cu limba țigănească?
nú! grăit aculê acasă móșno să grăit da aculê nu grăit”// ș-așă ie...

[Mama și tatăl dumitale grăiau limba ucraineană... ?]

știié// táta o flost în _ moscálî _ iñcâ.../ în sêie voiná/ ceternațatî da
șisnațatî de-amú// iel s-o-ñvâțat volîacâ rusăș// da máma nū _ o fo^s// ie imblá
î _ hórod/ dușlé de-acásê lápti// cu părăhódu aculê pi dnîpru⁵// și _ ia acoló-n
tîrg s-o-ñvâțat a grăii// da ie așă nu știié// da sóră la dînsa o flost/ dak _ ié nîs
o vórbâ nu șciié/ ā rusăș _ îli ucrainiș nu!// máma știié de-amú/ cî... sâ dușé _
hórod/ acoló-n tîrg/ șî

[„Băta” știa?]

bîta?! bîta tójă știié// o flost [ε] știié de-atîta câ ie imblá în _ básiercâ//
da-m _ básiercâ acofó nu! práu [= pravo]... po rúski// și ié șciié/ bîta// da pi
tîetîa io... nu-l șciu/ [...]

[Cum spuneți în sat despre limba pe care o vorbiți?]

pi sat dîc volôșcoie// și volôsca șî _ volôșcoie/

[Da' limba?]

limba nú!-î zâraz tójă moldovenească [...]⁴ „tî znâieș po volôski?” [...]⁴
așă ie moldávski// șî _ școáta... tójă moldávski//

[Ce sunteți? moldovean?]

moldován// zâraz ucraînet/ zâraz nu! de-amú/ da a flost cînd iñcâ-ñ _
școálâ imblám/ wot// noi ne scrijem... â _ moldován// wot// [...] iel nu șiiie
moldován/ iel să scriie primérno iel tóje moldován/ númă s-o uîțat de-amú/
wot/ da să scriie moldován/ da ș-apóî iel o auđît că aiesta limbâ așă
prodavîla și ie nu-î/ i nîmenî n-o dîs că nu vorgî/ la vîmérta ie//

⁵ Contaminare între numele românesc al fluviului și denumirea rusească Dniepr.

[În „pasport” cum vă scrie?]

srázu ne scrijé...// moldován// da/ àmú nú// amú ucrajinî// zaráz nu-î
límb-aiàsteã// síni șciîi málo șciü síne-acul¹é moldov¹én¹ iei-î șciü// pi t^uoț//
tot sátu// iei șciü// cíni... știîi moldovniéș⁶/ cíni rusăș⁶/ cíni ucraîn¹éș/

[Cum grăiți când vă întâlniți pe uliță cu un moldovean?]

nu! iácătă-lă ia! aista m-e/ a neü frátî duîi rídnî⁶// da dac noi
ne-nfílním ne dúșim/ ne dúșem aculó d_{la} n^uoi// kítâ/ dim_{mașínâ}/ o vînd//
cî maħazín n-ávem acul¹é// „pașlí de-am_{du}pa hlib”/ [...]

[În sat mai vorbiți și cu alți oameni moldovenește?]

dă/ la míni ieș_ș¹ c_úmătru/ naturálnî moldován// așá ca și ieu// noi cu
dîņs grăiím moldovenéș⁶/ wot// pár noi nú-î ni níma// așá vö_{rus}// mai víni
așá// „câ și grăiz_voi? cu țigăneascăie... límbâ?” [!] „da dú-te-ncoló cu-a
tău pe-a tău drum” [!]

[Erau mulți moldoveni în sat când erați mic?]

^uó! múlt ș.../ moldov¹eni.../ iîi o f^uost... oámen¹/ nu! cum să đíc... fâin¹
așá// n^u-o f^uost... cíi [= acei] câ tot bieü îņcoáși/ nu! a iei hazéain¹ o f^uost
așá tót/ ș-apóî... colhózu cînd n-o vinít/ ș¹ n-o strîņs pí_{tot}/ acoló/ ș-apóî
ásta límba/ o sárít din șála/ [!] ni níma nu grăié ș-așá...

[Și femeia dumitale tot moldoveancă?]

ie tót luá sáma// t^uoț// da di și... la dîņsa/ máma/ a iei// o f^uost
moldovánçã// ie nu știyé... rusăș⁶ nińică// núma moldov¹enés⁶// dá... táta o
f^uost tójă moldován// númā știyé grăiî// rusăș⁶// daķ_{ie}... acásă nu grăié
acoťó cînd a f^uost iá acoťó acásă// nu grăié ié// moldov¹ésc// câ-ņ_{cásâ}
grăié núma rusăș⁶ ili ucraîn// nú/ nu! ucraîn¹éș⁶/ da cînd o vinít de-amú la
n^uoi// wot// la noi táta moldován/ máma moldovánçã/ soárle la míni... šíš
soáre-_o f^uost// tójă moldov¹ésc/ ș¹ ié s-o-ņvaťát// ie tót nu! loá sáma/
moldovnésc//

[Cu ea ai vorbit moldovenește?]

dă/ da...

[Și copiii?]

da cokíi la noi tójă.../ fáta málo știîi// da šéla/ fišóru/ daķ_{iel} ímblá cu
t¹ét¹la// nu! cū_{tatúc}-a neü// t¹ét¹la sí dušé-ņ_{colhóz}/ acul¹é la noi o f^uos_o

⁶ Fratele lui, subiectul Papuc Niconovici, asistă la înregistrare.

colh^uóz// písti drum// ș^î i^l tót ^čísto ie sámă// da di grăi^ît nu p^oate//
^uoliácă/ i^l a f^uost o dátă-^ŋkișinióu// ș^î ^ŋ-o-adús níie... cnișcâ acoló așá...
 ličérnița/ i^lésti ia la míni// o l^uuá ^{de}-acólo-^ŋkișinióu// s-o dus/ i^lésti-acotó/
 la dⁱŋs c^umătru// da c^umătru znáçit^î/ sⁱngură rúscă// da f^um^léja
 moldovánçă// wot// dⁱși „ó/ ia! grăi^{esc} cu ísta ^uom/ i^l tót ș^{ci}iⁱ moldovnéš^č//
 da i^l nu-i acoló așá/ oliácă-i ș^ti/ da așá nu ș^ti/ i^l nu ș^ti//

č^oobán hrihóre pⁱlípovič// šobán
 š^{ap}tiđă ^{și} ^šís [de ani]

râșne núma moldov^lén^î o f^uost

[Au fost numai moldoveni în sat?]

da// zrázu...// aiásta noi nu s^cim//... i^o moldován/ m-an ^{dus} ș^î m-ã ^{surát}
 níçundⁱ ã ^{luuát}.../ dim ált^u... sat// óblast^î ^o-adús fuméje.../ da ie... nu
 s^{ci}iⁱ niș sâ vărbeáscă moldoven^lés^c/ ș^î i^lé sámă ^{rusásc}-acotó// ș-așá... ș-o
 vinít ^ŋçoáși ^î aⁱsta sat/ wot! o vinít ált^î ^uamen^î/ cu áltⁱ ^{de}-amú famíliⁱ c^u
 ált^ele...

[Da' la început au fost moldoveni?]

râșne núma moldov^lén^î o f^uost// [...] suvórov⁷// i^lé ^o-adús núma
 moldov^lén^î ^ŋçoáși//

[De unde i-a adus?]

voláhiiã// i^léste voláhija// wot! ^{de}-acoló i^lé ș-o adús// șⁱ i^lé ^o-adús
^ŋçoáși... núma... [ε] acóló ^o f^uost páșca// nu! cum?... [ε] zemliá// a
 volósca... aná ne bílá páșca/ [...] ⁸ da la noi acolé n-^uo f^uost boiér^î// acolió...
 [ε] čⁱni... roboti^éșc^e acoli^é ^{sat}// znáçit i^lé sⁱngur hazeáin// ^{de}-atíta cⁱ
 aiásta... sāt/ nu c^u ^o sã spu^u?... [...] ⁸ aiásta li-o f^ăcút ^uor și bisⁱerca/ wot//

[Ce sate de moldoveni mai cunoașteți?]

^{de}-acolé la n^uoi nú-s// nú-s acolé/ la n^uoi o f^uost rúde// di^m...
 kriohrád⁹// acoló... naturál^îni^{ie} moldov^lén^î// i^léi acolíé... în Kirohrádsca
 óblast^î// i^o nu s^{ci}u di^ŋ ^{cáre} sat/ [...]

⁷ Vezi nota 3.

⁸ Vezi nota 4.

⁹ Nume topic: orașul Kirovograd.

[Aici mai cântă cineva cântece moldovenești?]

ē! de-amú nu-s// ó _ f̣ost// da// la míne-o f̣ost... diádja lu táta/ fráte//
da iěl o f̣ost... kór// iěl nu vidlé// íncâ diŋ _ cókii// ș-iěl s-ō _ vațát... pi boián
a cîntá// nū! ș-apói a crăscú _ ș-iěl așá/ șî _ cîntă/ dácâ _ iěl... de-amú/ iel o
f̣ost tójă _ surát// cānticu... cîn _ îșépi... pi boián/ di másâ// no! za stófnî cac
nibúd¹// di másâ// dăg _ n^uoi t^uoț plîziém// șî cîntiși iără// māmâ/ tátâ/ iiii... à
_ lui _ máma// c-a lui máma cu tátu a iei o f̣ost... nu ! brát i sistrá [...] nu
amú/ da ráșa ne dú^c/șim la nún^tâ// șî _ ne strîžem híriș moldov¹én!¹/ așá ni
púnim dipi másâ// ș-apói îșépim ā cîntă șî/ moldovănesc// da de-amú ne-o
sărít tot diŋ _ cap [!]

[Același]

ș-io^u mittiél ínc-am f̣ost

znácit iou v-oi spúne-așá// atúș-a f̣os... p^uōk// ím _ bisiercâ// sâ strîžé
uámin¹ íncotó// la bisiercâ// în acéja vriéme iou nu v-oi spúni... tóčno// cá _
iōu... máto acólo ā _ f̣ost _ ș-io^u mittiél ínc-am f̣ost// wōt// s-dușé p^uōpa.../
faș¹ié acoló crúși// pī.../ dṛept/ pi gáțâ// wot// oámìni// fùm¹léi íncólo sâ
dușé// da iei sâ dușé uohótniçi ḍișé cá púșke dim șála// șâ luuá de-acásâ
hólúg// liagá íncoló la sēja... hólúg/ l¹éntâ...// ș-apói cî p^uōpa d-am _ fríg ierá
atúșa... íngețá c-așá-¹à! gáțá ierá pi sēla// fașé... pró^{rub}// ș-apói ínculó... în
sēja prórub... puné... diñ cur¹ék// iěl îi așá rós _ ròș _ wot// íncâ l-o turnát șî
_ ié/ aéstă crúsâ s-a fáși// rós¹ie/ rós¹ie// wot// ș-apói Znácit¹/ nu! momént
așá¹// a¹ista-¹i scuát¹i hó¹ubi șî.../ nu!... dă-¹ie drúmu/ da a¹éștia sâ-mpúșcâ// da
așá púșcâ di iei zboáră// [...]

[Mai demult popii au fost moldoveni?]

moldov¹én¹// ásta bîta níii ni spuné câ o f̣ost//

[Același]

crēcún

șî_ista an/ ã_flost și... ẵn am_flost aculîé/ ni dúsim/ lūám ápâ/ wot/
ș-apói mérzem la școălâ-ȋcșâși/ lîngă... undi [k] îŋ_școălâ undi îesti// víni
púopa.../ nú víni/ dā/ cu mașina [!] wot// noi ni púnîem îŋ_cruh// șî_îel
nouâ ni botiádâ ápa//

[La ziuă aia cum ziceți?]

criéșceniî da// moldoveniî đic crēcún// crecún// ā rusăște đic crizdú//
așá// da moldoveniî la noi îerá/ noi_îŋcă... v-oî spúne...// îmlám șî colîeduîm//
[Cum?]

ăi! v-oî spúni// îerá așái// táta ni fășé noi.../ a șî_îel îmlá/ [r] și îeu
îmlám// pŧúg// ę-ășà um_běŧîșúór... ę-așái¹⁰/ ca și... la míni díjitu// acoló-î
puném// ș-apói fășîîé așá colașéi... [ε] îŋ_cutiór¹¹/ [r] îŋ_cutiór¹¹/ ni
dúsim// „boZ_boZ! ↓ dat¹ cālâși/ toŧ/ c-a nóștri nú_is copt îŋcâ”// noi ni
dúsim/ îés-acoló hazęáica/ ni dē nouâ/ dōu_triî capiîș acoŧó// ș-on_cālâșîél//
cālâcic takîie// noi împúžim pi díŋșî îm... pŧug-aiîsta/ șî_ni dúsim// șî_pîrâ
în díŋcūlo/ dac_la noi de-amú mulț cālâșéi [!] î-adușém acâsâ// máma ne
dă... [k] ni dedeă noi... [k] nóșu/ o sítâ// șcîŧ cę-âsta sítâ?!¹²// wōt// „na!” únu
șî la áltu// noi doi îerám// fîșór¹³/ duói... frát¹// ásta cóle-a nēî cālâșéi/
de-acóŧó a tēi [!]/ îo¹ șidém [!] șidém n-ávem ĉ/șevá// dăî a mîŋcá oļácâ
diŋ_cālâșéi// aęásta di cręcún o flost// șî_plūgu-ăiîsta/ la míni [k] a nēi// da
la díŋșu-a flost... a lui//

[Cum era făcut „plugul”?]

sčas îo v-oî arătá-vă¹³// șá_um_băŧîșúór¹// nū!... um_métěr... navérno/
de-acolîé așá ia! baŧîé táta tójă/ cū_kirónu/ um_băŧîșúór/ șî_crâșilî nu [r] nu
s-cádi// [...] aésta plug o fost la noi/ șî_îel luŋg a fost de-amú voíná/ s-o
bitirít// da îŋcâ a nóștri cokîîi_îmlá cu ístâ plūgurî// acólo-m_pod le ŧîné//

¹⁰ Gest: desenează litera *i*.

¹¹ Termenul este sugerat de fratele informatorului, subiectul Papuc Niconovici, care asistă la înregistrare.

¹² Anchetatorul confirmă printr-un gest cu capul.

¹³ Încearcă să confecționeze unul.

[Da' la Paști?]

cu Țouuli imblám/ tójě imblám// la míne... fișóru daċ ĵiěl... sâ dušé/
cînd ĵinlé acásâ/ așá ĵià! avlé așá... ũ ĵíkĕt/ plín di uóuâ// máma/ bíta ĵā
lui// „da únċe-aj fĵost? [ε] ċi".../ l-o luŵát/ „bába hána dú-ti”// da ĵiěl... ĩŋ
cájneá cásâ sâ dúše/ șĭ ĵiěl mitĭtiél o fĵost așá// șĭ pi dîŋs ĵlâ prinimlé șĭ-ĵ
dă-ĵé// dáċ ĵiěl adușé șĭ caŋfiĵéti/ șĭ... Țouâ/ șĭ șĭ vreĵ i lâ da//

[În ziua de Paști?]

da/ ĩn đĵua di páșce/ ĩn đĵua di ĵașc//

[Același]

șĭ nóuâ ni pláși cĭntișirĵĭ tot ċĭsto

nu! a fĵost atúșa așáĵ porċádóc// núma la rúde dú-ti// aċásta-ĵ léle/
aiásta-ĵ bádeĵa/ da ĵĵĵ báĵéĵĭ sâ dušé ĩŋ ĵájdeĵa cásâ [la Paști]/ da oámni [!] đĵĭ
nu! „o vinít/ â... dă-ĵ lui acól dóuâ uóu/ șĭ/ caŋfiĵéti”/

[„Bade” cui spunéĵi?]

bádi?! i spunéu... a lu táta fi [k] ă fráteli/ wot!// șĭ a lu táta... cum?
soărli// aċásta-ĵ lĵéleă/ ĵerá// da fráteli bádeĵa// wot// ș-apóĵ acolĵé-ŋc-o fĵost...
daċ ĵiěl ĵde-acoló-s sorórĭ șĭ-s acoló șĭs// dacă ĵse... o soară ĵésti de-amú
ĵeĵ... pațruđáš de-anĭ// da álta ĵésti de-amú ĩŋcâ mititĵiélă/ núma-n... đăși//
dac-aċásta câ mai máre [k] mai mititĵcâ/ đĵĵé pi dĭŋsa liĵliĵe// șĭ așá ș-pĭ...
Țōm// tójje... báde đĵĵé// șĭ-ŋcâ [...] da zrázu ĵeĵ.../ țĵĵ sáma câ.../ dac... vinlé
la nŵoi/ sâ strĵĵé mult acolé// rúdâ așá vinlé// daċ ĵĵĵ znáċitĭ/ câ vinlé cokĵĵĵ
a lŵor// șĭ șĵĵĵ mai bătrĭnĵ... a lor cokĵĵĵ// daċ-ĵeĵ đĵĵé... liĵleĵa șĭ bádeĵa//

[Când auziți muzică moldovenească sau rusească, care vă place mai mult?]

ăŵ.../ da ĵeĵ... đĵĵ ș-ámu đĵĵc// cĭnd ar ĵĵ ĵĵĵĵĵ sâ cĭntĵ șĭ [ε]
moldovinés^c/ ĵeĵ aș șĵđĵé đĵĵ-șĵ-ŋoăptĵ/ șĵĵ-l-aș ascultá// așá șĭ la noi... ĵerá
ĵa! șĭ vóuă vă đĵĵc... la míne-o fĵostĵ... bádeĵa// ĵiěl kŵr ĵerá// da la dĭŋs fĵșóru/
wot! nu! noi ō fĵost de-amú șĵptĵ-anĭ/ daċ ĵiěl de-amú șĵĵĵé... sâ cĭnti pi
boĵán// da ĵiěl mittĵiél o fĵost deĵá má-sa lŵ puné/ ĵiěl buĵánu-l luá de-acoló
de đăși anĭ// nu ĵiěl s-ō-vațát ĵĵĵĵĵ [ε] ĵa! la noi aculĵé... mult o fĵost rúdi// la

síne-o f^uost... nuntâ/ i^l lu to^t i-o cîntát// wot!// şî i^l cîn vin^lé de-amú/ e-
 aşá// de-amú şî i^l el toj-av^lé cokii/ şî noi de-amú/ â f^uost mitit^léi/ dac ş-apóⁱ
 aⁿ crescut// ş^t i^l dac vin^lé... î sat// iⁿcuási// la noi iⁿcoási vini// aculⁱé/
 mai mult o f^uost// rúde-aşá// ş-apóⁱ i^l la pi^letia sâ duc// ş-apóⁱ aco^tó noi/ a
 me s^uórâ// ş-apóⁱ álta sórá// ş-apóⁱ a tríja sórá// ş-ai^lasta i^l el tríi d^uu-acoliⁱé/ trii
 d^lli númaj... [...] to^tátâ ai^lasta i^l el acoliⁱé// ş^t noi hulím// àz la n^uói oleác-â
 şadút// mⁱine Znácit lã áltⁱi aco^tó// hulím/ hulím// [ε] şî horílcâ de-amú nu ni-
 a bi^lé// da a ascultá c^lntişi/ ásta cájdⁱi dac n^uoi Znácit isá [= aşá]/ amú
 dóisprⁱşi... câsur^l di no^lapte/ „hádè^t la nípru”// nu be^t aşá dacâ.../ ne dúşem la
 nípru/ lu^lám acoló iⁿca v^lreó butél^lcâ/ ş^t zacúscâ/ ş^t cîn ne pun^lém acoló
 lⁱngâ ápâ/ wot!// şî i^l de-amú nóuâ/ ne-o cîntát [r]/ ne-o cîntát// pi boián ş^t//
 búcnâ aveím/ noi to^t / to^t aváim// wot// ş^t noi liubím/ ş^t i^l el zaráz/ dⁱc cîn a
 hí i^l el sâ síie i^l el de-amú nú-i/ i^l el de-amú o murít// dácă i^l el dⁱ ş^t no^lapte â
 şadút/ ş^t â ascultát// níie moldoveneşcâ/ c^lnte[ε]rli/ dácă de-at^lta ni plâşe
 câ//... i^leu i-aⁿ spus i^leu.../ cîn i^leu [!] sâ [r] sâ n-adúcâ [k] sâ polūc^lesc diⁿ
 kişinióu.../ c^lntiş^uór^l cum...// [...] nu! úndi i^leu oi scrí-vâ? cui? ádresâ/ io^u nu
 şci^u// wot// [...] noi aculⁱé aviém î sat/ aculⁱé mult moldov^lén^l/ [ε] şî nóuâ
 ni plâşi c^lntişirli// tot êisto// da n-áv^lém úndi sâ... c-aşá dacâ audém uⁿ
 c^lntec/ ş-apóⁱ únu lu álto.../ aşá noi peredaím// nū! znácit io^u â lu^lát síngur/
 niş lu fum^léie nú i-â spus//

[Acelaşi]

s-o-ⁿva^tát

ia! aculⁱé la n^uoi cása i^lará io v-â spus colé//... ia! úndi tínda a
 no^lastrâ// aculó i^lerá cása máre// aco^tó bítea a no^lastrê/ síngurâ aco^tó trăi^lé// i^l
 pi n^uoi [ε] pi i^les mitit^léi nu-i lăsá acoló// câ i^let.../ ne duşém ş^t/ ába... [ε]
 n-aşá fáşem ca şî lu bítea î plâc^le// i^le [!] „dú-ti/ dú-ti/ la voi iⁿ casă
 iⁿcoló” [!]/ wót// ş^t no! tínda i^lará făr di... pu^od// i^let acoló ş-o făcút.../ ş-o-adus

nu! șîér aşá/ [...] ¹⁴ iel ɫ-o lĕgát acoló/ ș-apóĭ... núma-mbáte acolé díŋli /
dín / díŋli/ báu / bàu / báu// șî iĕl acóɫe-m p^uod/ i [ɛ] šála// aşá iĕt fâšé
câ.../ sâ duș oámni sâ dúcâ-m bis^îârcâ// da priîŋs-așà milodíja/ ca șî-m
bis^îârcâ// întreábâ pi... bíta// „da êe-ĭ acólo la voi? êe fáêe acólo la voi?”// șî
iĕt [ɛ] ápo cĭn o crescút.../ tíétĭa ĭ-o cum^âprát luĭ iá-șá! harmóniĭi mititícâ// șî
iĕl sâ dušé la... núnte-acolò/ șî fsio// șî s-o-ŋvațát// [...] d-apóĭ... spunĭé
iĕl/ iel dâ/ a noástrâ... a me soárâ// vòsemnáțatom hodú/ iácâ colĭé o f^uost
mahnoúti așâi// wot// bándá tacá/ ș-o vinít on moscál no! a luĭ [r] a lu mahno
znácit^î moscâli cârúte-acoló/ plínă carúța di êi vreĭ acólo o fost/ da bádeɫe-
aísta a fost na harmóniĭ-așà/ iel đĭše „slepóĭ idí siudá!” vĭnă-ncòâce/ bádeɫa
vĭne la đĭŋs „hă” „na tebé moĭú” „na țĭĭe a me harmóniĭa/ da níĭe dă-ń a ta”/
da iel nu vre/ da iel ímblă și nu v^îédi/ da iel ĭe carabínă đĭše „dă de-acóle că
seĭșás ɫe-oĭ ímpușcá!”

[Același]

ã facút ásta cása

[Cum se face o casă?]

v-oĭ spúni// ɛ-acoleá la noi o fost... ĭ-așáĭ.../ ésta ĭo de-amú ã facút
ăeásta cása/ wot!// táta de-amú bătrĭn ĭără/ máma de-amú n-o f^uost/ bíta n-ò
f^uost^t// dac la n^uoi acolĭé/ la [ɛ] úndĭ-ĭ aĕásta feriástĭ/ ĭa! ĭ-acoló undĭ ĭ-șâĭe
cásâ// acotó la noi o f^uost/ tíndă// de afârâ sâ dúșĭ-n tíndâ// acoló úș-o f^uost^t
ĭ-ĭŋ cás-așéĭ mári/ ĭŋcotó// din tíndâ// da ĭŋcòâș-o f^uost cás-aiás mititĭléɫa/
ĭa! noi ã f^uos/ táta o f^uos cū... cu n^uoi// doi cokĭ// aculĭé noi ã f^uos mai
mulz / dac-acĕĭ s-o măritát/ s-o-ŋsurát¹⁵/ dă acolĭé noi ã f^uost// wot// dac
ș-ò f^uost^t acotó?// ásta la noi așá/ da la đĭž de-amú o f^uost^t uò úșĕ/ c-^uo
cásâ// ș-úna mititĭléĭ acoló așá o f^uost// la noi oleácĭ mai... colé/ đĭše „ă! bíta
la voi bogátâ o fost”/ care drac acoló bogátâ [!] n-o fos nínicâ// wot// da
soromno o fost ĭŋ cásâ/ o fost curát// ĭŋ cásâ vára/ ásta ĭârbâ puné// acoleá

¹⁴ Vezi nota 4.

¹⁵ Tușește.

n-o fost pótur^í de-ăi^íista cum sâ kámâ-ŋcà// col^íé cînt^í ti pui.../ vin^íéi di^í la vára-ŋcôáši// acul^íé iárbâ puné/ la moldov^íén^í la cájdii/ ieu nu ştiu la ruséşte/ ieu n-am^í fost atúşa prin cáse/ da moldov^íéni tos... vára sâ duşé/ ásta s^ímbătâ/ s-adúşi iárbâ di la deal rup^íé/ wot// şî-ŋcôáši/ îŋ^í cásâ/ nu! cum o f^íost aculó// crōwát n-ó^í f^íost/ da o f^íos^í pát^í aşá// scîndur^í aşá a f^íost// î^í şéleă scîndur^í/ ierá... eşá-m^í borţ apói/ púni-ŋc^íló fujóru ş^í/ nu! [!] tor^íşíé// tor^íşíé^í ce ierá/ aşá a f^íost// preátcâ a fost/ la noi î^íeiásta cásâ o fost státiv^í// máma... faş^íé...// nu! cum? narednó cum?// nu! ia! wot/ ver^íét^íci fâşé// eásta máma máster-o o f^íost// la díŋsa o fos^í maş^íŋcâ/ ie... de-amú... cos^íă lu.../ nu! lizménij ni cosá/ da lū^í... f^íétili coseă acoló... mai muţ// álţişî şî trebūie aşá^í ià//

[Din ce făceaţi o casă?]

cása? di tūt// fâşé nu dī^í tūt/ fâşé şî diŋ^í lu^í / mai mŭltă o fâ^íşé... kilcovánî nazíváiet// kílco// dī^í liēm^ín// nu ierá aşá ca şî iásta// c-apói^í bâte îŋcôáši pâr^í / ş-apói... dī^í iásta pártē dī^í iásta párti// ō... fac aşá/ aşá î^í da// nu! de-a grúasâ/ c-apói^í o muri^íé// nu! la noi áiásta cásâ/ tójă facútă... dim^í par^í// c-atíta cî... nu^í o f^íost ban^í/ sâ... s-fácâ ōoblóc acofó// î... ţárnă íli kirpíce/ n-o fost la noi ban^í// d-atíta/ da de trăi^ít de cîn... de-amú n-ávem î... p^íódu-a f^íost scîrnav// críşa a fost tójă dim^í páie/ de-amū cor^íă áp[ele]// i-acoló... líŋgâ nípru... i di şéleă// m^íérzi ploáii// da la noi de-amú ud^í ŋcâ [!] wot// aşá^í ià// ş^í ŋe-ă^í fâcút dī [r] dim^í par^í/ ş-apói^í ō^í şepút s-ş-fácâ qámni/ acofó/ o sútâ/ o... . cîzâş// dúşi clácâ// aşá sâ kámâ// o hŭrtâ aşái// şî viŋ oámni... nu! dimîŋcát qámmilor şî di bă^íút/ k^í iei^í toátâ dŭa fâşé iácă lúcu// ş-apói^í znácit!... de-acoli^íé/ ş^í de-acoli^íé/ lŭt fa [k] adúşe-ŋcôáce// şî o líké// ca şî la... fâşé şéia// cui^íb aşá sâ nu [ε] a ōómu fâşé a^íesta cásâ// wot// ş-ápo dú-ti şî zaráz noi am pus acoló clîŋgi şî nu sâ vlédi// ş^í iei^í mai cáldâ dicít şî sêla cu oblócu// má^í cald//

[De ce aduceau iarbă verde în casă?]

ă... ie... ańórusi// vózduh aşá-i har^íóş// paniăt^ínovo? wot// da dácâ vineám aşá/ cînd [r] cînd ni culcá ş-aşá// dr^íept aşá dŭa// ş^í iei^í oleácă... ti-i hodin^íicoló şî.../ dac-aşá...

[Iarna puneți paie uscate?]

íarna páij̄ uscate// wot// ș̄t̄ maī mūt̄/ cîn... máma fășé fúocu-ŋ_cutiór̄//
tári cãld// wot// nu! iěl̄ nū cald/d-atíta cã íarna/ î... noáptea mári// poáti la
dóispriše la úspreše ș̄t̄ șásur̄// cãld așá/ ș-apóij̄ de-amú frīg// caniēsno? fužém
în... pi cutiór̄// de-àșá -ŋcolié punlém șátr-așà// î puniē pe-acotó/ ș̄t̄... [ε] pã
cãpãtiē ācoló-ŋcoáșij̄/ ș̄t̄... dūr̄ném acolé//

[Cine dormea pe „cutiori”?]

ș̄/cîni? cokíij̄// pi cutiór̄//

[Același]

pi la mǎrmîntur̄

acolé/ la noi la mǎrmîntur̄// ies_mári la noi/ pã ie cîn... acoló cînt_c̄ti
duș/ pi la mǎrmîntur̄/ e-așá nípru// iel̄ î̄ maī sus/ acotó// dac_sî vlédi nípru
cac bútleli// ia! zãraz te-a neăca-ie aculé_c̄ià// sã vlédi harașó/ la noi
mǎrmîntur̄ acoló tári... bătrîn̄ de-amú// îŋcî... îŋcî niș bisierca nu ierá/ da
mǎrmîntur̄ de-amú acoló... odijel̄no acoló/ nu-ij̄ níma

[Scrie pe cruce numele?]

da/ da// scrije/ ș̄t̄ zãraz scrije// da// acólo pi crúși [ε] șála sã scrije//
wot// fãmílijã/ cînt_te-aj̄ gãsít/ ș̄t̄ cînd aj̄ murít/

[Crucea din ce e făcută? Din lemn? Din piatră?]

íesti ráznij̄// íesti di llemn// nū! zãraz fac íreș d-éstea.../ pámetnic așá//
ș-acólo scriu// ábo pi pámetnic/ ábo pi crúși// íesti ș̄t̄ pi crúși așá// harașó
scris// wot// tójã// cînt_te-aj̄ gãsít// múomu ș-o... o murít/ fãmílijã//

[VIII b] nu-ș_cînd o fúost diŋ_kátrã//

da di cînd ti duș de-acoló híriș kátrã// íesti... nu ie o țífrã// znácít̄ wot!
narójinnea// álta znácít [ε] cînd_c̄ o murít// nu! i-ásta málo// da íesti
de-amú de-atít// dájã i-așá o bîcãțicã di kátrã s-a vidé oám̄eni a ș̄ci c-acoló
íesti mǎrmînt//

[Mortul în ce se pune?]

múórtu? î_săcrij̄// î_săcrij̄ sã púni//

[Ați auzit că mortul venea acasă și hodrogea prin pod?]

dac-aiásta domovic navjérno// šeĭ bătrín¹ că v¹in¹ie/ șí-ŋcâ... pi ĩ síni
l-întolucêști [!]/ ásta o f¹ost așá/ o ba/ da spuné de-aíst ĩ/ da di domovic
de-aísta// spuné// nu! ásta di cokíi// z¹nu sâ ĩbăluĭáscĭ șĭ/ pi máma șĭ pi táta
să ascúti// dá ĩ daĭ ĩ ĩi spărié/ „ia! [a] viní domovicu șĭ [!] te-a uși
[= ucide] ĩ pe tine”// [!] aęásta așá ș-a f¹ost//

[Același]

grîu

[Oamenii nu aveau grâu?]

dă/ grîu acoló.../ toámna cîn^d.../ șcas [= seiceas] ĩeu v-oi spúni-lă...// la
noi acolé iar [ε] ĩerá fațáre/ wot¹// a táta cos¹ă/ ásta cîn ĩŋcâ n-o f¹ost
colhózurli aiístea// l-aduș¹é-ŋcôáși znáçit¹/ pi fațári// nu! sn¹ôk/ liagát¹
acoló// ș-apói cîn^d de-amú vin¹é v¹lémeșá dáçĭ... sâ bitiré cu túcru// wot¹// o
f¹ost așái... còt¹ôc// diŋ ĩ kátrâ făcút// șestiránĭ cum ĩ ĩ dĭși// di d¹oi cai//
wot¹// pú ĩ hármăne-așá znáçit// nu! șĭ ĩi acoló... grîu/ câ sacára/ sácár-aęásta
cum ĩ [ε] žĭtâ/ vítâ// dac ĩerá molotĭie [ε] cu blăçĭu¹⁶// cu blăçĭu wot¹//
da aiásta cu cotócu// wot¹// apói le strĭžé/ le vĭnturá/ pi dĭș//

[Cum era cotocul?]

di kátrâ// ĩ-așái/ dá lūŋg/ nu! ĩ ũm ĩ mătăr// ș-așái/ e-așá... făcút
naturálnĭ ĩ/ da// ș-apói cáĭ ĩntr-ĭŋs/ strĭžé/ ș¹ ĩel... hú ĩ du ĩ du! ĩl molotéște
așá ĩ!// wot¹// ș-apói znáçit grîu șéla lĭ vĭnturá// nu! ĩo aŋ ĩ grái de-amú
di grîu// ál vĭnturá pi dĭș// șĭ-l puné pi dĭș ĩ... zăcrava așá sĕ [ε] kémá ĩi
așá rusásc// nu șcĭu cum sâ...// ș-apói la moăre... wot¹// la noi ĩs mór¹ ĩerá//
pi ápĭ/ di ápâ// wot¹// sâ dușé-ŋcoló//... cĭ cáĭ táta sâ dúși/ lĭ...

[Ce rămânea jos după ce-l vântura?]

ĭós? ũ ĩel mitit¹él acoló/

[Cum se chema?]

m-am uĭtát ĩe... cum ĩel sâ kemá?

¹⁶ Vezi nota 11.

[Pleavă?]

pleáva aeásta... pleáva aeásta şeĭ cŭ cu vântu dus// pleáva aeásta// şeĭ
câ zboárâ// da aĭásta... Pazádov cum nŭoi... gózurⁱ¹⁷ // ō gózurⁱ/ gózurⁱ// vot
éta// acóto še burĭán/

[Cu ce „îmblătea”?]

blășĭu// blășĭu da// acólo Znácĭtⁱ... ĭ-așái... mĕtră^m [ε] dva/ da acóto dim
[r] dimⁱ/ nu! cŭoĭa ĭa gavarĭu vópșem scazátⁱ/ diĭⁱ kĕli¹⁷/ wot/ fașĭé așái...
câ acólo ĭŭos cĭnⁱ n-ái cum// câ ĭĕt sâ crutlé/ șĭⁱ ĭĕt [ε] cu blașĭu șĕla
mătăhăĭé ničevó diĕlatⁱ//

[VIII b] cu blașĭu núma săcára//

săcára//

[VIII b] cu páĭĭ di săcárâ// nŭoi ĭvălĭm cásăli//

[Același]

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

[Ce ai făcut ieri toată ziua? Mai ții minte?]

ĭerⁱ? [!] da ĭŭ mĭnti// ĭou v-oĭ spŭni/ câ ĭoŭ sĭngur// da trĕbu cása.../ la
ĭárnâ sĭ hĭĭĭ/ căĭtⁱ sâ hĭĭĭ// trĕbu ș-faș// daĭ^k ĭĕu... ăⁱ facút așái remŭónt//
acólo/ wot// amⁱ muriít/ wot// ăⁱ spălát tot čĭstŏ// da dĕ-amú/ ĭ-ăeásta... vrĕ
mea// ĭoŭ ăⁱ loat șĭ/ ăⁱ facút fŭócu ĭ^m plitá// am pus ápâ// m-am spălát/
ăeásta ĭoŭ toátâ dĭĭa ĭerⁱ amⁱ facút//

[Astăzi de dimineață ce făcuși?]

az dimineáĭă/ az dimineáĭă m-anⁱ dus ĭⁱ silsoviĕt// ș-apóĭ m-anⁱ dus ĭⁱ
harmán/ n-a adús acólo la mĭni ĭĕsti ĭĭncâ harmán// úndi tráctor na briháda//
n-a adús... şe ĭĕl n-a adús? repánⁱ// [...] ¹⁸

málo așá ca șĭ ĭĕu... cĭ sĭĭu moldovanĕsc// da ĭoŭ dĕ-amú m-ăⁱ uĭtát//
daĭ^k ĭĕu...

¹⁷ Cuvântul este sugerat de Vasile Pavel.

¹⁸ Vezi nota 4.

[Ce ai în „harman”?]

sfîecîlâ// ş-acólo încî şî la min^{le}?_păpş^ođi// bureác// bureác/ sfîecîlâ//
[„Pepeni” de unde ai luat?]

pépin^l la míni cîn ıo^u ã _ f^uost î _ harmán// pépin^l// şe acólo-ıcî?
baclajáne-o f^uost/ o fost_î tabăc o f^uost// cart^oápe ásta acul^é// eásta cîn ıo^u
ã_ f^uost ol^éacâ mai... tⁿăr// dak _ıo^u mă duşém cu fiméja acólo robotém/ da
amú ıo níı nu-ń trébu aşála harmán/ acol^éé ıésti// a bostán nu/ am pus
bostán/ da ıel s-o ^uuscát//

[Acelaşi]

a nóştri făşé pālănit¹⁹

Kíftiri/ da// aéste ıo^u ııı încî sáma cí cîn táta şî máma ııı mai mu^t _
grăi^é/ da fiméja la míni/ ıe... l^ua sáma// dā de grăi^t ıe nu grăi^é// wot// da
lu^uá sáma// da ş^éı bătrín^l dak _ıo s^cıı di kíftere acó^{lo}/ „şe-ı di mîncát
máma?”// „ıa! dù-te-acotó ıésti kífteri/ ıésti şolán/ ıésti tă b^uorş acoló”// [...]
la noi fac kíta de-ástea/ i palanítı// palanít fac// w^ot // fac/ ş^ı-ıcî cîn le fac/
moldovéni palaníte/ da^c... ıa! rúşi dak _ııı... nişunu nu đíşi palanítă// palaníta
dak _ıe aşái/ da la noi şel đí fáşi// palaníte/ dak _ııı moldovéni... g^ııni fac//
ş-apóı pirohııı/ acóto p^ér^vıı cart^oápi cū_ cur^lék/

[Cu ce se fac „palanítele?”]

palanítıli? nu! puı acotó... î... fricătăı/ puı// wot// ş-apóı fac nu!
zaparcâ [ε] ıa n^é znáıı vam scazát^l// wot// ş-apóı ıel doş^t/k^éşcî încî// la noi
ıésti dim²⁰ [r] diⁿ _l^éemn aşá ca ş-o corítă// úndi făşé... zámiscâ vópşem//
ş-apóı áb^o fuméja/ şc^ııé/ máma şc^ııé// fac palanítı// palanítă ıésli/ wot^l// ııı_
cutıór^l fac f^ocu g^ııne-aşà/ nu! nu g^ııni/ da ııı de-amú şc^ııı/ c-acóto dac... ıı fáşi
málo f^uócı// n-a hí cald aşá// znáçit n-or hí palanítăli// dac _múti znáçit/ or
árdi aşá// da pālănităli aéşteă o datâ ıı _săptăm^ınâ a nóştri făşé pālănit//
pālănit-ásta dumınică/ w^ot// ábo símbătă// acólo ş^ı pirohııı şî/ vırtúte şî/ făşé
w^o! ş^ı balabúş/ şı... şéla colăş făşé/ wot// de ne daı boh!// covaşă făş^ııé// şı

¹⁹ Spre sfârşitul înregistrării, reuşeşte să se exprime româneşte mai fluent.

²⁰ Vezi nota 15.

cováșă mîncăm// acólo puné ĩ-așá jítcî avé// pirohíi cu Țúrdâ// fășém noi/
 haróșii// mămăligă mîncăm// apói ĩ inçî și fășém?! s-kámâ rusăști gíd//
 aiásta... ápâ... î păsát/ cartoápi/ nu prea múlti/ wot// sálâ/ zajárci// daĥ ĩou.../
 ĩoȚ síngur de-amú ĩa! tráiesc/ o dátâ... șád și gîndlésc// da cum fășé ĩii?
 ístea gíd? m-an ĩ dus la o fuméii... ș-o-ntreb: „nádïa a nú scajiĭ ĩa... ” [...]²¹

[Moldovenește spune!]

o vinít/ șí níii ĩ-o spus/ cum s-fac aisteá ĩou... srázu// ĩou pâr-am ĩ vinít
 acásâ apói ĩ aista đí n-am ĩ făcút/ à dáuđa ĩou de-amú ĩ ĩitát [!]/ de-amú
 níii ĩ-ii... ĩ... neharașó sâ ĩ mâ duc... sã [r] s-o-ntreb// ĩoȚ an ĩșadút/ ĩșadút
 d-am pus ápâ/ am pus cartoápi/ și ĩoȚ an ĩ gîndít șe a făcút// dac-așá ĩa! ĩ ĩ
 făcút [!]/ ĩel așá ca și... pã príntipu mămăligi// đím ĩ mămăligă cartoáfi nú ĩ
 puȚ// și pi đínșa maníncă la noi/ ábo cu Țunșóari/ wot// ábu cu lápti/ ĩa așái
 [k] kisleác la noi đísi wot// da đ/gíd ĩ aieșta núma cu sálâ// haróș// da di și
 gíd?... la noi ránșă.../ đím hórud đniprepetrúovsc// ímblá pítúti// șcî ĩ aieșta
 pítúti?// da pi ápî// și ĩ-șoțó sâ dușé... mujíși așá//... t'iiđăș ĩ pãtruđáz de an
 // ímplăté [= ímpletea] ĩel acútó// s-a dúși cît o plutí pi [r] pi dnípru acóțó/
 tríi ĩ pãtru đíli// cu pohúódă// ĩ-oĭ da luĭ o diséatcâ// nu! bán ĩ núma/
 s-agonésascâ// ș-acóțó fășé aieșta gíd// wot// acóțó nu trébu ĩ níș curiéĥ/ níșo
 [= nicevo]... da ĩasta// măníncă [!]/ și ĩii s-đ-vățát ș-o-adús ĩșoáși// ĩșoáși/
 la noi/ ĩ ĩista sát a adús aista mîncári// ĩa! acoló-n deať/ nu! ĩn deať noi
 đíșem/ ĩ ĩstep// ș-acoló nu-ĭ aiásta mîncáre// c-acóțó ĩii n-au mîncát// da
 aeásta đí ĩla pítúti-o vinít la noi aeásta mîncáre// da la noi o vinít/ la noi táta
 tójă pluté cū pi ísteá... pítúteĭ// și o-șvaťát-o pi máma/ d-amú máma pi noi
 [!]/ și nóuă ĩ-așá harașó//

[Același]

[Glosări]

[Ai spus vorba „corâtă”?]

corítă? ĩ ĩis// coríta... șás [= seiceas] și v-oĭ spúni// coríta eásta... ĩ...
 di tái// așéĭ cã úndi măníncă váca// núma ascultát... wot// da úndi fac...
 pãťáníĭli ĩe așá ca și... nu! ĩacvá... vahaní carítńi// covátă/ wot ca și covátă//

²¹ Vezi nota 4.

c-aşá ca şî covátâ// şî_îsé [= ziceau] câ_îiî o făcútă di lîem̃n// wot// acofó fac
eásta şî pālăniţi şî

[„Preatcă” ce este?]

preęátcâ? preátc-aęásta şeî úndi fac... nu! nu! aęásta aşáî pre[k]
prédunk// împlîetesc²²// împlîetesc fac// ş-apóî întăsesc cu aięşteá i šéla// nu!
stătîle [= stativele] áşteá cęe fac/

[Acelaşi]

Îvălîesc cásâli

[Ştii să „învelişti o casă cu paie” ?]

[VIII b] di săcárâ//

noî di săcárâ//

[Cum se făcea?]

[VIII b] nu! cu blaşíu/ núma băţ di ašéja// undi-î gręu//

nu! grîu/ da săcárâ/

[VIII b] nu preá lî farm(â/ pi dîps//

pájili sâ_ hîiî întreág / da aįásta trébe sâ... acolo ş-apóî

[VIII b] ş-apóî fac... de-aęásta ia! acolo s-nu creáscâ mári snóki i-aşá/ sî

li pú_pi/ pi cásâ/ pi cásâ/ î vâlîesc cásâli//

[Cum?]

fac strîha// stréşîna/ wot// stréşinâ/ liágâ/ wot// i-aşá mitléi/ ē... fac_î
snóki/ ş-apóî tríi_pàtru/ într-ũ... lung/ într-ũ_şéla/ şî [ε] li liágâ/ de-atîta cî
stréşin-aęásta/ nu! načálâ// ş-õ-şapút// ş-apóî... znâcit/ cîn de-amú paî dac
[ε]/ săcárâ şî_ aęásta tári muť_náda// múť_tàri// pájili li púni/ nu! pájil_li
fîu aşá// šîš_săsi an(î wot/ ş-apóî de-amú...

[VIII b] diņ_săcárâ de-amú...

da săcárâ di aęásta maî muť a fîni// dac_n-áve iel ũómu//

[Aceaşi]

²² Vezi nota 17.

[Date despre subiect]

táta o f^lost p^léte^a la n^loiⁱ// ũ^l an/ și máma s-o mu^lcít cu noiⁱ/ i^lel n-o tráiⁱt așa i^a!// amú i^o a^lkorⁱt/

[Cum te cheamă?]

pi máma pará^ana o kámá^a// da pi táta ha^vrítá l-o kámá^t//

[Și familia?]

famíli^a holo^lván// holo^lván/ havréto

[Pe dumneata cum te cheamă?]

da pi máma... pará^ana/ timaféⁱevna/ seremno și rusá^ș / și moldovné^ște//
óre^a ma kámá^a// óre^a pi míni mă kámá^a// da táta... havríto// irína havríto^{vna}//

[După „om” cum te-a chemat?]

pi ^lom l-o kámát hrít^o// hrí^șa// hrí^șa l-o kémát//

[Câți ani ai?]

cít níiⁱ am? ^uobdás și ^șí^z de-amú//

[Ai umblat la școală?]

n-am ^lblát// i^o nu erám atítá/ cá i^o fără tát-am tráiⁱt// da p^létia o
ímblát în ^școátá^a/ cá máma dî^șé „las ^lpié^k/tⁱa sâ ímblé ^școátá^a”// cá i^et^l
[= zicea] cá-i^l báiét s-a dú^și și la slújbá// da tu pașc b^lóⁱi/ și vási^le//

[Tata a murit?]

táta o murít// i^et^l [ε] núma... nū lu^lg cu máma o tráiⁱt// nu lu^lg// [ε]
șápte [k, ε] cum? șásná^tatⁱ/ síemná^tatⁱ/... hod// nij ^ldó^uădă^l di anⁱ n-o tráiⁱt táta
cu máma// o murít tⁱnăr// k 1” f atúnca o ^lumblátá// o ^lmurít cíte dó^uă [k] doi
^lámenⁱ în ^lcasă// la míne o murít táta/ da la... la dⁱatⁱ/ lā táta... frátile/ fumé
i^a o murít// d^oi o murít în ^lcasá// muriⁱé ^lámni nă m^ojno// t/k 1” f o f^lost//

i^lel o f^lost în i^apónsca voíná/ ș-o vinít de-aco^ló/ ș-apóⁱ kif/ ș-o murít//
dó^uo săptámínⁱ... pă^l la páscă// páscá o f^lost... dó^uo săptámínⁱ .. / și páscá/
da táta de-amú o murít//

[Mama era moldoveancă?]

moldován^șcă nu s^liⁱe níⁱnica rusá^șce/ moldován^șcă// moldován^șcă// da i^o
de-amú máre [k] m-am mări^tat în^lcoá^lce la rus// k^lé aiⁱca o ro^lít ^lrusací/ a to
vóloh bí^ló tam//

[Moldovenește, moldovenește grăiește.]

moldovniéșci/ d-am_m-am măritát acoleá//... șî_șcîu de-amú rusășçe//
înc_școálă n-am flost... da io rusășci//

[Bărbatul ce era?]

rús/ rus// da io moldovájcă am_flost//

[Copii ai avut?]

cokıî ie_ăsta²³... fătă_am/ ș-înc-o fătă// ș-ă_avút fșör// ș-o murít/
s-o-șurát/ ș-o murít// o murít de-amú-î demútt// iet în hórod o trăiít// cu
fumiēja/ și dóuo fleti ári_ielel j_de-am_măritáte/ da iet o murít iac raz amú
a hí/ pòcróva a hí// iac raz [k] lui de-amú semnátd_hod// iet n-o flost
bólnav²⁴// di cúdă// di cúdă²⁵/ io máre cúdă am...

la máma tójă o flost un_fișör/ núma că noi dói// dac_máma ce făcé
făcé/ șî_la marmintur¹ sâ dušlé// și plîže/ și plîže// ș-apóî ã_loat io pi dîș
încóáçe// núma mă dūcém la ápâ/ da iij sâ bōšesc/ da io așá// „mámă di ši
plăžeț? tășeț”// și máma rîău [ε] o vâz^{ut} [k] da o trăiít/ la míne ș-apóî o
murít/ și ieu... i-anc_gropát pi dîș// da lésti la min_dóuă fieti.../ ia scazăta
po volóski/ po sóroc hod... o mulz_vâceli-nc_colhóz// așást-așà aculeá încă
úna iesti mai jlos încuțó//

[Vacă ai avut?]

vacă ã_vut// ducém în hórod și vindlém/ șî_ñe puné nalóhur¹ nu!
ș-lápti/ șî_uouă șî_colán/ uoi!...

[Brânză știi să faci?]

făcém brînda și unșoare/ [...] máma cîn o hăzeniiít și uoi o avút// șî_
mititléi/ șî_mar¹/ máma tări s-o muçít/ dac-o murít táta/ șî_noi doi cokii/ șî_
hazeinuié/ șî_sămăná/ șî_nănie uom// șî_sămăná/ ujă... „oi! babúșea/
babúșea/ cêvó vî tac ráboti?”//

²³ Arată spre fiica ei care asistă la înregistrare.

²⁴ Se schimbă banda.

²⁵ Începe să plângă.

[Pe moldovenește!]

„mam [k] bíte! bíte! di êe aşá fáçeţ túcru moţt?” „dac _treáb^u _sâ fac/
cokíji mit^tléi_ă sînt”//

[Unde ai lucrat?]

a la deať// ş-an_ cosít/ ş-an_ leagát/ hřib/ hřib// pşeníť//

holoťván havrílovna orína

Ĥobďáš_şî_şîz_ de-amú

la deať

ne duçém dimneáťă la deať cu bĥóji/ máma bói o avút/ şî-î înjugám/ şî
ne duçám la deaľ şâ/ cos^lém/ şî-î lĥegám// a mámi frátile şî fumĥia cos^lé/ da
a neų frátele mîná bĥóji îŋ_ cosárcâ// şî-ŋ_ cothĥóz.../ cosám cosárça// î
lĥegám/ atíd_ di cĥópă că la...

[Când vă duceați la deal?]

dimineáťă/ dimineáťa// da máma leagá_ toátă đíuă/ ş-apóji vinlé túcma
din litvínova²⁶// cac búdu scazát^l/ viné acásă/ sára// vinlé acásă sâ mŭlge
váca// ş-apóji dimineáťă vinlé aşá c-o cakíťă di plaşînti// coąpti// plăşînti//

da ieu đic „mámă cîn voĭ az_ dorńít? câ v-az_ dúsă-vă de-amú soárle-o
sfîntít// ş-az_ vini de-amú soárle-o sfîntít”//

„ş-àn_ dorńít/ ş-an_copt// s-v-adúc vóuă la deať”//

[Plăcinte ai făcut?]

plăşînti cu brîndă/ cu cartoáfĭ máma coêé ş^l_ne-aduêé la deať

[Dumneata ai copt?]

şî iéu coşám/ d-amú an_crăscút máre/ şî iéu coşám//

[Da' cum se coace?]

da cum? să frămîntă// prĭti cu soróvatcâ/ oleácă di sĥódă// plăcînteľe
pu^híi/ haróşĭie// nu! po volóski opárcă/ zapárova// ĭji... puscáťa/ făşém
dríşçi cu hmit^l/ cu vĭsefcă// na! àm_ oparít// şî_póji s-o raşít/ ş-apóji am pus

²⁶ Lituania.

drișci// și... shódă êe ȧ? dóskești// doské/ ș-ápu di frámînt/ ȧră doskéști//
apói ȧ fac plășintile//

[Le întinzi? Cum faci?]

cačáta/ cačátciũ// cačátciũ//

[„Po voloschi”.]

să gîndlēs ȧ cum... moldovnlēschi// moldovnéșc d-amú nu așá// cu
cartoápe/ cu ȧimēre// s-híi búi// ȧumēre di la pȧorc//

[Ce făceai cu „cartoafele”?]

cartoápele ȧ herbēm/ ș-apói ȧ [ε] tofūcēm// îȧ ȧstrákină/ șȧ ȧcačátca
tacá// plăcîntile búne ȧerá// c-atúnčâ ȧerá... [ε] șȧ ȧle căcaluȧēm/ șȧ ȧle punēám
îȧ ȧstrákină// punēm cárte haróșa/ ș-apói îȧ ȧstrákină/ șȧ ȧle sclodlēm
plășintile// și bȧórș fășēm// diȧ ȧcartoápe șȧ... diȧ ȧcurlēc// ábo sarát curék/
ábo sflȧjívȧ/ tajēm// ș ȧșolán daȧ ȧȧar nu-ȧ bez čolán...// ȧȧ cîn d-amú ā ȧ
rámás sȧȧgură/ pářă bărbát și la oáminȧ mă dučēm/ făcēm dimȧȧcát/ ȧa núnťá/
ábo o murít// [ε] níčá că ȧa odná//

[La nuntă ce mănecare făceai?]

bȧórș fășēm// le obéd ȧcapusniác/ capústa șetcóvana// curlēc șatcuȧit//
cũ ȧcuȧítu șatcuȧám// ábo o tacá// ȧelȧézna bíťa/ șatcónȧa// i șatcúȧ// curlēc
hacuȧēm/ îȧ șatcónȧe ȧčȧȧa// u castrúle// castrúle átu di căpăȧit borș/ șérbi
bȧórșu// áá ! cartoápele de-amú șérťi// púnim curlēc/ púnim patlaȧēli/ toPčim
sálâ vlēcȧi// i borș dóbriȧi//

čȧ-ȧ āēásta pi voi?

[Ne interesează cum grăiau mama, „băta”.]

téȧa// u no [r] u nó ne dúȧă z ȧvășem ȧazícóm/ no-așá cum voi grăȧit//
čístȧ moldována//

[Aceeși]

galúși

șȧ ȧgalúși fășlēm// cu ápă/ abó nu! le scurăȧm// ápă ȧo turnám// da pi
dȧșeli cu cartoápi șȧ ȧgalúci//cu sál-o frižlēm// de-amú nóuă sála// ș-apói
ȧalúșilȧ búȧi//

[Ce ai pus în „găluci”?]

îṅ ḡălúṣi? fanínâ aṃ ḡrămîntát/ ṣ-am ḡgalúṣi/ ṣṡ cartoápile-o hert/
ṣ-apóṡ galúṣili/ ṣ-apóṡ sála// nu! scurám ápa// ṣ-apóṡ mîṅcám// li herbém/ nu
cočém/ da herbém// to plăcînta o [ε] o [k] sâ coăcî// da galúṣili li herbém ṡ
ápâ//

[Din „ciolan”?]

ṣṡ... lû ṣătcuiém/ ce lă hăcuiém// ṣṡ făṣém da ṣi tiṡ// din cōlán//

[Ce făceai din „ciolan”?]

tiṡ// catliétă//

[Cum făceai?]

da cum? pim ḡmaṣîṅcâ măcînám acéla cōlánu/ ṣ-apóṡ puném ṡcōlo
sári/ ṣṡ ṣi trébu// kipṡérṡ/ di sēla pahúṣcîi// ṣ-apóṡ amisticám// uóṡu
puneám// ṣṡ ḡusturṡóṡ/ [...] li făṣém ṣi li frižém// pi scóvu [k] pi tavá// ṣ-apóṡ
din tavá li puném// îṃ castrúle// făṣim pigléucă/ ṣi herbé//

[Aceeṣi]

Kíftere

[Cum se fac „chifterele”?]

kíftere? nu! diṅ ḡcāp/ diṅ ḡkiṣoári/ făṣém/ ṣṡ kíftere// cum? âl tăjém/
bărbăṡi ṡi tăjé/ da noi lû spălám/ puném îṅ ḡcazánu/ ṣ-ṡel hěrbi/ hěrbi îṅ ḡ
cazánă/ āhá// da cîn vārsá apă íá táca ṡe/ rōṣîṡe// a áltă apă turnám/ ṣṡ kíftere
átbă doḡíṡa/ nu! da acásă cîn făcém/ cum om ḡfăce aṣá ṣ-om mîṅcá// da la
oámenṡ cîn făṣém/ dac ḡfăṣém s-hîṡi haróṣa-jă// kíftereṡ// herbém/ ṣ-apóṡ
prăbuiém/ ahálca// luṅ/ luṅ/ luṅ herbé// cári mai tári/ dac ḡ herbé
luṅṡṡór// âl prăbuiém aṣá cu mína āhá/ li [ε] sâ lipăṡeṣce cîṡia scazátṡ po
volóscu// haróṣă/ cōlo// cōlánu-l scotém/ îṅ ḡstrákină// ṣ-apóṡ ápa turnám/
ṣ-apóṡ púnem ṣ-ṡolán// ṣṡ scoteám afărâ// nu! la ráceṡ/ s-făcē kíftere búnă//

la cūmătră// trébu sâ ḡcîc cūmătră// cîn aṃ ḡfăcút... odátă la cūmătra la
núntă// am pus ṣ-cōlán/ mūṡṡ/ an ḡturnát apă// o hert/ o hert/ an ḡturnát îṅ ḡ
strákinṡ/ da ṡeṡ nu s-făṣi kíftere// oṡ! bóje-ṡ/ cūmătra... plîṡe// câ nu-ṡ kíftereṡ
búnă// daváṡe// aṃ ḡscṡōs cōlánu ṣṡ ḡáp-aṣe/ ṣ-an ḡturnát diṅ ḡstrákină// ṣ-o

hert/ o hert lūc// l-an _turnát îñ _strákine kífteręa nóo// náoo// cúmätra
 de-amú nū _plíže// čevó bîváiet? vróge robotę _ş-faş/ s-híi haraşó// da iel
 nu-i haraşó// oásăle li scotlém/ rămîné îñcoló// făcém dimîncát// da a me
 sóră đîşi „dă on _scoáte tot// nu! -aşá-ñcô _oámni s-or... udárleța// s-or
 îñcăcá”// nu! áltîi... ie-şă! čerpác/ ót_ûi šéla bŭorş// bŭló//

[Aceeşi]

tátă n-ă_avút

ieş nu preş am... hulít la núnťă/ sâ hulésc// ieş n-am avút de la čine//
 tátă n-ă_avút/ poslétniia ŭom acéla careş n-ăre tátă// sâ trăiáscă//

níi pátru an¹ o fŭost cîn táta héş o murít// čî ieş ũ_vut să v¹ăđ?// máma
 s-o mučít cu nŭoi// máma o murít tójă/ ŭóbđăşi... pátru de an¹ mámi i-o fost//
 bătrínă// ş-o trăiít fără ŭom bopčé/ bătrínă şî _ia// pátru... o dus muť/
 pătłăgélę-o polučít// đî la horódňa// ş-o dus/ şî o sadítă mnógo// sadítă
 kíşóru/ ş-o pus šápă máma mé// lŭng o fŭost// i-o pus ieş hěips// ş-apó
 oámni đic c-acotó o fumiéie a ŭu preťedate¹ fumiéii/ đíce „bítă luşá-vă
 hípsu/ că voi îť trăií ş¹... îs _hi bătrínă/ îndoiť/ da kíşóru a hí rídno/ cum voi
 îť ŭumbťá?” đăk _iîi... o rub _hípsu acála şî îmblá scóp/ ş-aşá ş-o murít//
 ş-č-o fŭost de-amú o rămás/ nu-i níca//

sărácă pátru an¹ n-o fŭost/ do_õ_frátî o fŭost ũ_an// dimúť _dimúť¹//
 máma nu s-o măritát// pi máma o sfătuié/ da đăc_la đíşu ŭop_cokíi// nu! la
 máma đŭoi ş¹_mititléi// đîşi „če ieş cúmätră m-oî dúşi să mărit dupi tíni?
 đăc_la tíni cokíi már¹/ de-amú şî-ņsuráť/ da la míni _cokíi mittiéi”// ş¹_
 máma o zis „ieş famílija n-oî... nĕ pomínăju// ia” scazát¹// „n-oî şkimbá//
 famílija”// n-o vrut máma să mărite// aşá o trăiít/ s-o mučít// nu! da io de-amú
 cîn a hí să mor/ de-amú nu vrăiá să trăiésc iă! síngură// da io pi đíşsa n-oî
 jăluí-ŭó/ că nu scîi/ nu scîi cum s-o jăluiésc// io tójă sărácă/ n-am ŭom// şî
 ieş n-ăreş// da haz di pťatít ban¹ múť// da ban¹ nŭ-s// niş vácă ņo-ávĕm/
 níníca n-ávĕm// şa trăiím//

nu! ȳa! ȳ je dac ȳ nu-ȳ ȳōm/ dac-aȳasta deȳ-amú... ni ȳ níma niȳ o
poȳitȳiȳeȳte/ niȳ... niȳ prȳznȳiȳe// sȳrȳca pȳrȳka// ŝȳȳ-te-a jȳlȳiȳi// ȳo ȳ an ȳ trȳiȳt/
ȳómu// [k] ȳoȳ co-aȳél [ε] lȳng an ȳ trȳiȳt// nu! ȳómu pi míni nu m-o bȳtút//
dȳjȳ aȳá... niȳ pȳlȳtȳ n-o pus// haróȳ ȳom o fost//

[Aceeȳaȳi]

rȳu robotȳiȳsc

[Cum este lucrul la „deal”?]

cum sȳ fȳȳce acóȳea-n ȳ sat? da ȳeu ŝȳiȳ? ȳeu nu ŝȳiȳ níca// ȳ robotȳt/ ŝȳ
la deȳt/ ŝȳ-m... horódnȳe búdu scazȳtȳ trȳbu scazȳtȳ po rúski// po harmȳnu/ ȳn ȳ
colhóz// baclajȳnȳ... sȳdȳm/ capústȳ sadȳtȳ nu punȳám/ punȳám/ rȳsȳdȳm//
rȳsȳdȳm/ ȳudȳm/ duȳé-n hórod/ oȳmȳor dȳdȳe// nó! o fos ȳ maȳ gȳni di trȳiȳt//
da zȳraz rȳu di trȳiȳt/ cȳ nu-z ȳ bȳnȳ/ nu-s trȳctore/ nu-s carúȳ/ maȳȳnȳ// sȳ
robotȳȳscȳ// hulȳȳȳce deȳlu muȳt// n-ȳri ŝȳni sȳ robotȳȳscȳ// mólo [k] molodȳ
ȳiúde...// rȳu robotȳiȳsc// da bȳtrȳnȳ deȳ-amú/ cȳ bȳtrȳnȳ? deȳ-amú pȳntȳ potuȳȳsc
nu sȳ duc.../

[Aceeȳaȳi]

papalúha

[Ca sȳ plouȳ ce fȳceau copiii?]

tacȳ di cȳ vóuȳ vȳ trȳbu papalúha? sȳ cȳntȳtȳ la voi?// ȳeu nu ŝȳiȳ// ȳ
aȳá// „papalúha lúha/ ȳeȳ”²⁷

papalúha o ȳ robotȳȳe/ fȳcȳ fumȳȳili cȳle bȳtrȳne// ŝȳ cȳntȳ// i ȳȳli o murȳt/
vam scazȳtȳ ȳa!

[Cum cȳntau?]

papalúha [lúha... ȳeȳ...

cȳri ȳeȳ ca rúili/

ȳeȳ cu roȳta

²⁷ Vorbele sunt cȳntate.

ca sâ údi fáta/
ieş cu platócu/
şî di údi lócu
îéle-o îmblát// cîntá// cîn nu le îerá ploáii// îmblá bábeleş// papalúhá
puneá/ ʘudá ápă//

„nie!/
sári-ŋ_sus ca rúilí
ieş cu cuváta
şî di údi fáta
ieş cu platócu
şî di údi lócu”²⁸

îéli tójă ŋ-avút cîn sâ îmble/ sâ cînti/ k_îéli o robotít di mititléli o
robotít// tátâ ŋ-avút/ poáti ie şî şcîii a cîntá// cá la díŋsa mă-sa bîta cîntá//
papalúha/ íimă-sa//

[Aceeşi]

²⁸ Cele două texte în versuri sunt spuse de fiica informatoarei care, de fapt, nu vorbeşte româneşte.

BAIRAK

(raionul Gorlovka, regiunea Donețk, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere:VN

[Date despre subiect]

ujě ne tac/ ȳa vot ȳest¹ po moldávki razgavóriu/ tacóȳ slová ȳa ne mahú...
opredilit¹//
[Cum te cheamă?]
culína// aculína// ă... famílije ȳácă [...] naváȳilova// ilariónova/
[Câți ani ai?]
divennósto peat¹/ ásta șást¹/ scóro cêrez mísiȳ//
[Spune pe moldovenește!]
ȳa ne búdu scazát¹// [...] moldovnéști ne mahú//
[Ești „rodită” aici?]
bá ȳ ba ȳ ba// ȳost... diṁ... córsun¹//
[Acolo se vorbește moldovenește?]
da/ da cum!// moldovniěști/ ș-apóȳ dúpă moldován m-am marítat//
[Școală ai făcut?]
a... școála? cêtȳri to...
[Rusește sau moldovenește?]
moldovniěște n-o flost// ujă... po rúskom o flost//
[Și mama, tata au fost moldoveni?]
da/ da/ și papășca moldován/ ȳel o murít ȳaca az² ȳ voináȳa// cȳn s-o
scornít//

aculína naváȳilova
ilariónovna
[96
de ani]

¹ Localitatea învecinată Korsun.

² „Asta”.

io acolé și traiésc

fáta ują am/ a trait súngurâ/ făr de cop [k] dîns// mai iușór ują// [...]
nu! ș-amú aņ_leşapadát acoló³/ ș-am_vinít cu doi/ úna mitícâ/ da úna
mai máre-o flost/ mai crednișícâ/ da io aņ_ramás acólo cu dîns// io de-atítęa
io acolé și traiésc// [...]

i-aņ_scos din hóre/ [ε] aņ_řacút tot po suvóiemu// șî_pi dîns... đíc
núma ieų... níja nu ní pláșe șóbî... las să híi/ zoióș și șála// ă ști făr de māmâ
o trăit iij/ nu vejé níme sâ dúcâ/ da...// [...] ă_vinít io^u la k/tót/a/ și požalíla
cokíi cá iej cítire// și... așá ia!... da colé voináua/ ș-ápo šinî s-a dúși?

[Cu cine trăiești?]

súngur-amú// pi toț i-aņ_creascút// pi toț i-am surát/ i-am măritát/ a
mléle dóuâ o flost/ da la dîns pátru-o flost// șî_toț s-o răsșirát/ și toț o
murít// o rāmás núma õ_fișúór/ de-a lui/ șî_fumiéja o murít// da cît io^u cu
dîns m-am vodít/ d-așá necáz/ iij s-traiáscâ/ șála dupa șelaș/ [ε] șel márle...
pi dînsu l-o-apūcát voináua acoló/ ș-apóí o vinít iņcoáși/ l-o slobođít șî_pi
dîns// șî_ia! toț o murít// ș-apóí io-ă_rāmás ują cu únu/... nu! da flétile s-o
măritát a méle/ léstęa dóuâ acolé.../ nu! și žinerle/ iij amú cātâ di míni//

[Feciorul este „acolea”?]

bá/ ial [= el] trăiești la válle// da cáre fuméje [ε] i-o murít/ [ε] da iel
núma oņ_cokíl o avút// [...] ș-amú lel súngur/ ș-íngă... pátru... pátru aní de
cîn o murít fumléja// đíc „ie ș-ti-ņșoárě”! da lel đíși... „și s-ti-nsúóri”?

[Aceeși]

hólod

[„Holod” a fost?]

da cum! hólod [ε] da colé ũjă dupa... voiná//

[Cum a fost?]

da cum? da nedástatóc ne dai boh!// io^u zaráz dac-am vinít đíc „dă sâ
cumpărám vácâ”/ ie^rám à_néj d^uoi/ ș-à_lui_pátru// à_lúij_vácâ iará/ da

³ Se referă la satul ei natal, Korsun, de unde a plecat, căsătorindu-se a doua oară.

râă// ş-ă _ vîndút-o şî ne-an _ dus ş-an _ luuát vácâ/ ş-ópi [= apoi] iou đíc
„măcără... bŭcăříc di kítâ/ şî pi dîņş sã-î hrăniేశđ”// ş-am... cumparát vácâ đĩ
_ artiómosc⁴// ş-ápo ują iou cu [r] cu vácâ i-an _ scos di m̄ dúpâ voĩná... pi toř
i-ã-surát/ pi toř i-am măritát/ şî pi toř şî i-am... î... i-an _ grupát [= îngropat]/
şéla dupâ şéla o murít/ nu! právilo// [...] núma o fátâ iéste-a lui/

[Mureau de „holod”?]

da muriేశ ne dai boh! cãđlé oámđli// nu! noi n-am dus di hólod/ di ši/
cãre fumléja mai sđlnđi/ ié sã duşé... robotlé/ şála nu şãđlé/ coiác iđ grãmăđlé
cokđiđ// da cáre ierá mai lenoásâ/ ują... cokđiđ de-amú imblá şî cãđlé şî
muriేశ/ dai boh! cum o fost// ihđ// nu! ničovó//

[Aceeşı]

hóre mult an _ dus

[Cum te-ai măritat a doua oară?]

da aculé n-e [ε] k/tót a/ ā _ mámi sórá// a mámi sórá// tót a/ şđ _ iou-am _
vinít în hósti// nu! da iđi rudléniđi// nu! du pártiu... máma me/ de-aculé...
măritát-o fost// aculé ie o trăiđt/ da s-o mărtát iņ _ córsun¹// iou diņ _ córsun//
nu! şî iou-am vinít la tót a în hósti// đşe „yínâ”// iou... cosđm// áhđ//

„inã măcăr la vo stamđnã// cokđilor măcăr li coásâ şávai/ maşĩncã la noi
iéste”// ş-am _ vinít acoló// nu! şî iou o stamđnã an _ şãđút acoló le-an _ cusút lor//
nu! da iel vinlé la dîņş/ ş-o [r] o vinít ş-o... şélaş/ n-o đđs nícãduh! nu! ş-apóđ cu
tót a s-o savetáđt/ áhđ// da ie... iel s-o dus/ da ie şe đđşi// „da tu t’e-đ marítá-je”
[...] đíc „oi bójã! mai gđni cokđiđ” đíc [ε] „sã cad _ dicđt cu zđnerli sã trajésc”//

cđn m-an _ dus acásã... da ie o luuá _ ş-o viđt cu dîņş acoló la míne/ nu!
ş-iou an _ gđndđt sã... níđi n-o fost jãli di cokđiđ// cã iou acólo an _ cusút/ [...] nu!
ş-m-am măřtát/ şđ _ ničovó an _ traiđt gđni/ n-o fost nícãduh/ niş _ şcandál iđi
poctãđé/ [...]

da ísta an ują iou nu poş orđşđđi/ şî cđn građésc trémurş/ cã hóre mult an
_ dus/ şî voĩnáua şî hólođu//

[Aceeşı]

⁴ Localitatea Artemovsk.

a noastră limba noi nu-o putem lăpădă

noi așa grăim cum noi știm/ acoliă în casă cū bărbatu-nej/ da așa-n
î... iés[ε]te zinerle-acasă noi... nú grăim... nú-î moldován// ieť rúske// dā...
noi ują grăim... cum trébe cu... barbātu-a nej [!]

[Și fata?]

da fáta nù-știje moldo...

[Nu știe?]

nu ști-je... așa ie sama// da de grăit ia! nū grăiește// ie j-di driept di
miticúță-n-școálă õ-șepút a îmblá/ și rusăște/ și rusăște/ ș-așa și grăiește ie
rusăști// șt-ónúși la míni ieji nu știu nicăduh moldovniéște// da tot núma
rusăști știu//

[Cum te cheamă?]

pi míni? tánja//

[Numele de familie?]

famíliá vinda//

[Și familia de fată?]

di fátă?! ratundálova//

[Și după bărbat?]

da/ a lu bărbát-î... vinda// dā de-acasă de-am-foșt ratundálova// ieu//
no!-a nej [ε] peárinți o murít/ nú-s// niș máma/ niș .. nlenia nú-î// nímiduh
nú-s// õ fráte-am avút/ ș-ășel-o murít// ują l-am-î.../ ują... e-amú ũją/
zumăta-de an/ wot// da așa nu-î// ā-rámás nnoj/ súnghără șiș// sorór¹ la míni
sîn/ nu ! iliš nu-s acolé// ieleș traies- mai dupárte/ úna... în-záitova⁵
trăiește túcmă// da únā sub-rúdnic⁵ trăiește/ [ε] șáhtă așa ácóló// iou?
prăvișnic șad în cîșoare// noi toátă đulica... ř... hàrmáne// mûșim/ doără// nu
șidém acasă// da tot náda să faș t'ără/ lucrul āșála cum đic moldoviéni [!]
túcŕu tot fâșim/ da noi... ř! noi mará [= mereu]/ alergám// câ náda di făcút
cî ș-ti faș// marâ/ marâ náda s-alergám/ s-alergám să fâșem/ k'táru să...
fâșem// că... nu șđđi dQará... vára// da fúze/ fúzi-je vára/ da iini iárna//

⁵ Nume topice.

[„Tiară” ce este?]

k/tar... nu ță .. kar o țăs// sa puî în/ toamnă _ haródiē/ țăst¹/ kár-o fásim// [ε] po volóske đîsém// „nu hadém... sâ fașem kárō// da ują... la voi îm _ moldáviē nu știu cumū _ să đîși acotó [!]/ noi acolo îm _ moldáviia traiesc de-a nóștri báierațkeș/ traiesc acolo îm _ moldáviia da cum!// trăiesc/ îm _ moldáviia/

[Ce lucrează acolo?]

da iou nu știu ce nu! iji acóto lucreádâ! dâ trăiesc acotó//

[Spuneți numele de familie.]

da iou nu le știu ują am utătă șe cum a lor familie/ iéle... s-o marítat acotó// da ũją cum a lor familia

[Familia Țăranu cunoașteți?]

[ε] țăránu de-a nóștru báierațki iet/ o fost acóto și-m... moldáviēș// nu! da iou al știu așá.../ đîsém ca țărán/ țăránovo/ iji o traít acoliă nu! dupártea di _ la báb-āculína⁶ iņcotó mai... mai [ε] la rîp-acotó iéste//

[Da' mama lui trăiește?]

a lui nú-i máma acotă nêmidúh de-áde țăránov// nú-s níme// [ε] o flost sórá/ o murít tójă/ așéă o murít a l̩or//

[Câți ani ai?]

níje cîț an¹?! siémsiāt¹ adín//

[„Po volosche”?]

șapte... șapteďăș_șî_ùnu//

[Copii?]

cokii d̩oi/ fîeti/ dóo la míni dóo f̩éte// ē! la míne dúma dóo f̩éte// úna la míni traiesțe-acoleá/ da úna trăiesțe la rúdnec⁵/ acotó// [ε] iņ _ caziónnâ// nú_vreu s-traiască îm_î... acás-aiíș plē... iņ_cas_șop t'árâ sâ nu fácă// că l̩or le gr̩éu// amú [!] tot// dac_n̩oi.../ dak_je s-o dus// ș-o m̩șít_î dvórnicom// cum s-ar đîși! dvórnicom o m̩șít/ și je... šéia// o polucít cvartírâ/ cvartíra... je traiesțe-acotó// je acolo traiesțe//

[Cu ce te-ai ocupat? Ce ai muncit?]

ióu? am m̩șít// și-n_î... pi pútjur¹// pi pútjur¹ om _ m̩șít/ jeliézna daróha// o flost// āeásta nazívaetțea pi pútjur¹// om m̩șít// đásē-an¹ acotó _ om _ m̩șít/ da poslédniē vrémea ują om _ m̩șít ieu/ îm _ bolníță/ iņ _

⁶ Se referă la subiectul Aculina Navailova.

licárnĭe/ dúpă bol'nĭie uhájivalà// de-acoló am treacút na pénsiie ujă// no! am mŭsít iou slávo bóho! cǎ... cum ș-ar đíșe... în trǎnspòrt/ ian! iárna cum di frig ierá// da nŭoi și ne-m̄ [ε] mŭsĭém/ și șpalĭ[ε]caluiém [!]/ și de toáte/ și costĭiurĭ batĭém/ aiásta și tot a nóstru 'ár-o fŭost// da posliédnie vréme ujă om mŭsít iou-m [r] îm _ bolnĭă// în _ licárnĭe// dúpă bol'nĭie/ șadié-m _ bol'nĭie bótnayi/ da noi uhajováli dúpă đíņși// da še s-faș// [...]

[Sunt mulți moldoveni aici?]

aiíșă? moldovĭénĭ sĭnt/ sĭnd _ moldovĭénĭ// ie záras [ε] pi šéęă párti/ aeāsta úna a dóiĭe/ a tríiĭeă cásă/ tójă mođdováņcǎ// șâ bărbát-su moldován/ șâ ie moldováņcǎ// Wó-toș [= vot tojă]// acoloǎ sĭnt/ tójă//

[Cum vorbești cu „moldovanca”?]

cu moldováņca noi _ e buváieĭ _ și moldovniéști grăiím// da buváieĭ _ și rusáște// cum? cum să lĭnĭe// iésli tí duș [ε] și _ tójă la đíņș/ cokĭi sĭnt// ă žĭnĭerĭe iésti rúski tójăș/ ă iéște-acóto/ io [k] și n-oi grăiĭ moldovniéște// da... [ε] da rusáște grăiím// da și să faș/ náda să grăiéstĭ [!]/ na! așá-ĭ! șiș// noi așá traĭím/ a nóstru traĭ ĭ-așá// da și să fǎș? 'háče n-ávem cum//

[Bărbatul este tot moldovean de aici?]

à _ néu?! mòldován/ tójă// da/ ieĭ... de [r] de-acolíé tójă// mlésniie cum noi/ și ĭiĭ tójă/ ș-ă lui tójă parĭntĭi toĭ o murĭt/ tójă// și frat-ț-o murĭt/ șâ imă-sa/ șâ tat/ tóț o murĭt a lui/ pǎrĭntĭi// și _ iò n-am pǎrĭnt/ și _ iél n-áre// și _ iél únu-o rǎmás la đĭņsa [k] la [r] la/ și _ noi ĭa! traĭím între ò _ loc cu đĭņș// acolĭé [!]/ da še să faș? náda cúvai șâ traĭéstĭ ujă// cum áltĭ đĭc cǎ mođ[doveneasca] e! límba mójno să să lépede-aęásta să nu grăiéstĭ// moldóv [k] da noi nú putĭém// da să n-o grăim pe-a noástre cum? cum noi știm așá șâ grăiím//

[Bine grăiți.]

nu! grăiím/ cum nóuă nē... să ĭrĭnĭe/ așá și grăim cu đĭņș// ĭ-a viní lu cóĭeă să đurĭm// znáçit ĭěĭĭĭ să cútcǎ/ și ieĭ acóto și grăiím _ ă pe-a noástre// ĭiĭ ĭĭ ĭ _ cásăș⁷// da nōĭ... [u]jă noi acolĭé traĭím// cǎ la đĭņș/ a lŭor... cokĭi đŭóĭ// fĭșŭórĭ tójă áre// da ĭiĭ s-nu grăiésc ^vópsi// ĭiĭ nú grăiésc/ cokĭiĭ// și ĭě

⁷ Se referă la fiica și la ginerele ei care locuiesc în altă casă, construită în curtea bătrânilor.

nu grăiește/ și iel nu grăiește// da noi grăiim și s-fășim// a noastră limba noi
nu-o putlém [!] liapadá/ da áldatá buváiet̃_șã. fãta-ŋ_cúhne șãde-acóto în șe
únde fășim diŋincát/ șá iet̃// nu! da... sã rúpe vórba ia șãde... ă iet̃/ da io la
dîns/ da... iet̃ núma mã prayește că io... șeja// și mójã sã dúși de-acolíé//
cã... noi grăiim așá//

[Ginerele este din sat?]

deŋ _sat/ iet̃ de-acolíé/ iet̃ rodít iel de-acolíé// númai a lui tát-so nu
de-aiíša iet̃/ bétarūs/ tát-su// nu da ímã-sa de-acolíé//

[Când trăiau „bãta” și „bãtul” erau mai mulți moldoveni în sat?]

da caniéšno mai muț ierá// da zãraz ujà ieĩ muls _s-a dus de-acolíé//
s-o dus ujà mulz _de-acolíé traiesc ia! pi la rúdníșe⁵/ s-a dus// da acolíé ujà
ramínem așá sínē... nu vrea sã dúcã mai dupãrte// da sînt/ sã [r] sã duc//

[Rușii au venit mai târziu?]

da mai tîrđíu cã noi șã moldov¹én¹// da iis̃ toț viníz _di dupãrte-acóleã
cã/ acoleã [ε] gíni ierá-n dombás⁸ de traít̃/ la noi traie ím _bólo gíni acolíé/
și nouã ne ierá// da iis̃ rúși viníé-ŋcoáși sã mûșascã/ la lucrãdã// șã acolíé iis̃
ujã sã-ntrolocã și/ sã-ŋsurá/ și luvá și moldovãŋcã/ și rúscã⁸/ șini cum//

[Satul este vechi?]

da/ de-aiíša// noi ujà mîésniie cum... [ε] cãre... carënníe⁹ ę-aș[a]... tot//
[...]

[Școală cât ai făcut?]

dã _io școalã [ε] niș pîérvîi clas no-am mîntuít/ níș oŋ _clas no-am
mîntuít// de-atítã cã la noi/ nói muț am flost/ noi muț am flost/ da paríntli
lã _noi o flost calíc/ di cîșoare iet̃... hramát// oŋ _kíșlór mai țung/ únu mai
scurt ierá/ da... ián! vóșiem duș om flost// da așãsta doárã ó _simiéstaș// nu!
da... atúșaș... bîfó traie.../ tîneã cai// dã pe cai puněã natl¹⁰óh// șã pi vacã
puněã nalóh tot/ da de... cumpã [k] de pătít n-ávem pi șe// viníé niē [k] ne

⁸ Industrializarea bazinului Doneț a început în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în timpul țarismului, și a continuat vertiginos până în zilele noastre. În 1939, Bairak era un „centru minier cu 22.002 suflete” (cf. REB I, p. 85). După colectivizare, majoritatea locuitorilor s-a îndreptat în industrie, în exploatarea miniere și în transport. Dezvoltarea mineritului în zonă a atras așezarea rușilor și a ucrainenilor în satele moldovenești din estul Ucrainei. La acest fapt face aluzie informatoarea.

⁹ Termenul a fost sugerat de Liubov Lazarenko.

luvá to_cálu/ to_váca ne luvá¹⁰// nŭ!// șá... â_rămás așá noi de școálă/ Țot/
șá... șe sâ_faș?//

[Școală moldovenească ai făcut?]

bă_bà// nu! la noi nu-î moldovnească/ n-ó fȚost// nícă// nícă la noi
moldovnească nu// la noi núma rŭski/ și rŭske// ia! zăráz amú o státă școála
dóuo clásur¹/ ă... pérvî¹ și ftarȚói¹// ũjă ucráinșke// la nȚoi¹// ucráinșke// da
așá/ la noi nú-î moldovneascăe// [...] po ucráinșke să-Țvátăș// să duc să-Țvátă
po ucráinșkeș// și mŭșésc//

[Înainte să vină rușii, au fost și ucrainenii în sat?]

da nu [r] ierá// Țo-am vâđít șop_sâ híi... ucráinșke... narȚód// da tot_
î... moldovien¹ mai mult o fȚost// da moldovieni mai mul_șei bațrîn¹ [ε] o
murít// da nȚoi ują om rămás așá/ și șeęa ują ș-așá și traím ș¹/ cum s-ar đíșe
nu trăím zăráz/ da ne munčím// zăráz// și za trái// zăráz// iésli ia! bán¹ nu ne
dău/ wot!// nu ne dău ban¹// și_vóuö nu vă dău// și nó[uă]/ ia péȚșea nu
ne_Ț-adús íȚcă tot// nú/ da... náda ševá să mŭȚc¹ăm/ Țu// da nu-s ban¹/ și
așteptăm cînd_Țe-or adúșe ia [ε] íȚgă tot... ză șestóje čisló núma o čarát//
Țu// da noi polučím vosemnáȚato^{Va}/ nu ęá-șá! ne ránșe túcmă... dișátovo
česlá Țe-or adúși// și cum vre și trăiése//

tánia vînda// di fátă?! ratundálova
șápteđăș_și_unu [de ani]

Kítă

[„Coaceți chită”?]

kítă? nŭ kit-am uítát c-avém tójă đíșem kítă// ábo...

[„Coaceți”?]

nŭ_Țoášim// da fánínâ și n-avléem// pŭnă de-aeásta//

[Da' înainte?]

dînaiȚte coșe¹ăm/ máma Țoáš¹ies/ la noi kítă// pŭnă de-aeásta// bătó... î
máma ș-acólo noi unde an_träiít táčă ierá iástă/ di còkii/ șá máma coș¹ie...

¹⁰ Se referă la perioada colectivizării, care a început în 1929.

îŃ _ cuteşoare/ a noi cuteşor o fust/ şa coşîie acoţo iē... de cokii/ kítă/ de
ăeasta/ pînă coşîie// de iaslă iie!// coşîie...// da aşá nicăduh/ [!]

[Da' ştii să faci?]

Ńopără fâşim/ òpreă [= opărea]... ápa/ caldişşóará/ şa púnem îŃcotó/
di-ésleă frecaţâi/ şî ie să rídică/ aeaslea fricaţâi/ ş-apóî noi/ cóto fanínă
púnem îŃcoló/ şî cototím/ da ie să rídică/ să rídică/ ş-apóî o frămîntâm/
frămîntăm îŃ _ă şî iéşti la noi acotó/ cîi costrúle máre/ cê sahan máre/ ş-apúî
púnem îŃ se.../ éacato şî gídu¹¹// „îŃŃo-acóá gíd”¹²//

şî frămîntăm ş-apóî... púnem/ la noi e! fórme nŃ-s aşá şop să híie ca şî
de šéli de piŃ _ cuteşoare// da la noi iéşte tavá de-aeasta aşá máre/ pí _ tavá
púnim şî-n duhóucă/ şî coášim/ [...] ie s-o rídicăt cŃt!/ íŃcă s-o mai rídicăt/
ş-apóî îŃ duhóuc-o vîrím// şa să coášî ie acoţo-n _duhóucă la nŃoi// a nŃoi şî
cuteşoare nú-s amú/ dáŃă duhóucă plítă// ş-fâşim fŃócu şă... duhóucă coášim//
lésle-avém/ fáninâ// da iésle n-ávlem... nú coášim// de uŃ _să luwám?! bán¹
nú-s/ n-ai pi şî coášî/ a luwá// să coášim kítă/ da şî ş-amú//

[„Frecăţei” cum... ?]

da frecaţâi la noi de iéşte dî spirtafîien/ dróŃdi nazíváietşea/ cá _nŃ! _
noi dîşem cá _ca frecaţâi/ íliş _î spiritovfîe// diŃ _mahá^{en13}/ [k] la bazár
léle să vînd/

[Mama făcea cu „frecăţei”.]

mama cu fricaţâi

[Cum se făceau?]

aséie fricaţâi... di fanína/ di şir/ şî tarítă// otrubăţ¹// şî aşélea Ńotrubă/
ii _i punié hmēt¹ acoţó/ di toáte// şa lî... mŃoié iác-aşá/ colíé/ Ńuscă// şî _să
făşlé ie di fricaţâi şî/ coşîie-î [= ei] kítă// [...]

[Ce mai „coaceţi”?]

coášim cîŃ... sârbătoárle/ pásca línle/ coášim/ páşceş/ îŃ duhóucă//
pirohíie coášim îŃ duhóucă// da şî záraz lésli am fáninâ io oi coáşe-n _

¹¹ Intră îŃ încăpere soşul informatoarei, subiectul Vinda Grigore.

¹² Se adresează soşului.

¹³ Termenul este sugerat de soşul informatoarei.

duhóucă pirohiie// íli pi plítă/ î așéǵă pi tavá// cū cartoáfe abó... cu tabácă/ la voi tabás sînt? sînt tójă?¹⁴ sîn și la noi așá tabás// cabačkí// [...]

[Cum se face „cașă”?]

cașà?// tabácă/ luuáí [ε] o cor^îăț/ și šéǵa pi tiórcă o fr^îec/aǵásta pínă cu bîcâțáíle iest lúngă trébi sâ hárbâ// da ió pi tiórcă o fr^îec/ șâ on^o kic^uș^uór de ápă t^uorn/ [ε] in^o castrúíle/ și^î puí ásta tabáca// ș-apóí lápte/ lápte//

[Da' orez nu puneți?]

rís arúnc// ris íli păsát/ da noi păsát nu-l mînc^îăm cǎ pi gídu jótha-l pi^oc^îșt^îě// ió às^o mîncá/ da pîntre dîns ió nú fac ują// î cǎ... „mă pe^oc^îște” đíșe „jóha/ dúpă păsát”// znáçit ió cū ris fac// cu r^{is}/ ș-áǵa lúngă aǵásta tot hérbe/ ș-apóí ris arúnc/ sáhă^î// on^o kic^uș^uór de sáre/ puu cu usușó^c// și aǵásta toátă puí... íntre ô^o loc șâ/ èsli ári uņșóáre-m^o mîná s-arúș// da dac^o nu-í uņșóáre ũją/ núma cu láptle// cápre am/ și cáprele mulc/ [...]

[Unde vă duceți cu caprele?]

în deaț túcma// în deaț le mîná//

no! o f^uost zernó sǎmănáț// grăúntă// și o cosít/ da acoțós/ ^uórđâ pérespifșe/ și i^oșt s-o sǎpăíit/ da amú cr^îéști i^oșt/ da caperítále sámi gíni mǎn^încă// [!]

[Câte aveți?]

două pacá v^îésti// douâ// nū! ș-lu cok^îí șâ nóuâ ują/ ní i^oșt^î dē [r] di dimîncát// ują//

[Aceeși]

pásca

[Cum faceți pasca?]

pásca?! da o frămínt tój-așás/ o šéie/ puí he! dróje/ șâ [ε] cu fápte// ió^o cu lápti// lápte on^o turnát o lítră êe două lítre-acóto cît/ cît ió mă socót// i^oșli mai mult znáçit dóo lítre ió o^o túrnă/ șâ vo đáși ^uóuâ/ stric in^oș^ofo/ șâ sáhă^î// puí// mai muț^oșop/ dúlșe sǎ... cǎ i^o [k] ^uor le plac dúlșe tot sǎ híie// áá!// și sáhă^î puí mai multăș^uór/ șâ ió aǵásta tot frámínt/ acoțó

¹⁴ Se adresează anchetatorilor care confirmă printr-un gest al capului.

puî de toáte/ şop s-ańoársă/ şî vanîeli/ şî carîte/ şî fşăke// şâ coc aeásta//
 púnem şî lîziúm/ tot eásteă púnlem îm _ páscă/ şâ o coásîm/ [...] ş-apói
 biţocu di la uou.../ al torn îmi... străkină// şî di aiásta sáhărnîi púdre/ şî cu
 lîungura... îe-şă.../ cū ɔ-améstec/ ɔ-améstec gîne/ gîne// de iă să fáşe... hustî//
 ş-apói pi deasúpra páşci... î tʰorn/ ie aşá o măzăiesc deasúpra/ da deasúpra
 acóto [ɛ] să vînde tójă şî la bazár [ɛ] fşăcă mîndrîeţă// iéstă şî rʰóză ce
 vînd/ şî puî deasúpra/ da colîe... sáhăre/ crasît vînd/ ábò cańfîete marunţále/
 marunţále cańfîeti/ şî deasúpra puî de [ɛ] deasúpra// şî ie mîndră iésă// şî
 aséə// o mîndrîm// aséə páscă// aşá//

[Aceeşi]

cum la páşte aşá şî la pravadá nʰoj ni dúşim

[La Paşte faceţi şî ouă... ?]

şî ʰouă hérbem/ şâ crásîm/ tʰe mîndrîm/ acotó/

[Cum?]

da ia... şîápă/ şîápă frúnt di şîápă/ [ɛ] şî îŋ_şáún ábo îŋ_castrúlîe/ ʰjă
 di šéə// şî io de-acotó puî di iéste frúnt// şî iéli hērb aséleă frúndăli// apói io
 le scʰot/ de-acotó// diŋ _ă... î _ápă// da arúŋc poroşʰóc/ ia! să vînde la
 bazár// şî róz/ şî rózave/ şî fşăke/ fşăke vînd// ieu vo dóuă _triî paraşoáşe
 îŋcotó// ieu zaképîťă/ ş-apói ieu şî... le-arúŋc îŋ ʰouule-ŋcoló// iele
 să-ŋcrîásăsc/ da êo mîndre!// şâ šéə/ eíásta la noi crásîm noi ʰouule// a
 ŋiet... núma úna cu crásca/ cráscă// ă oŋ _kic de-ápă torn no! acotó vo
 crúşcă// turnám îŋ _šéva tój-aşá// ş-apói... oŋ _kicşʰór di sáre-arunclăm/ şâ
 oŋ _kic dîe úcsus// toŋám îŋcoló// şî aeásta toť zaképîťî// ş-apói ʰouu puî//
 da iele să crásăsc/ da êo mîndre!// şî nu să ieu de mîŋ// nu să ieu/ ş-apói de
 mîŋ// aşá şî... şîăd iélîè// [ɛ] ne lîŋiájutî cum ş-ar đîşe// nu să ieu de mîŋ/
 poatî _şî li-i strîcá/ lî-i coraťî-tâ/ ʰouu curát rămîne//

[De Paşte este obiceiul să duci ouă la...]

la bisîercă dúšem// ʰouă/ sálă/ páscă/ şâ călbásă/ cîrnăt să đic _î/ că
 cîrnăt ástaş/ [ɛ] aeásta tot dúşim îm _î... şî a noi iésti// còrzîŋă de-aséə// şî

púnem aęásta tot/ řá sárę-on kic luwám/ ří dúřim ři sámřím// da řesli vrleři ři pirohíje púne-acotó ři sfinří// da ūjă ři cîn ai sfinřít ują/ řint di řeři dle... řlé r/ „dă-ne-o řáva!”.../ řeři ři dăři// cęvă ū uou/ cęvă/ nu ř ca pirohíři řazdaięřtř/ ři řšęęa.../ da ařá... núma aiăsta [ε] purtăm la bisierćă//

[Duceři ři la „mormânturi”?]

la mormânturř ne dúřlem// da cum? ują cînd om vinít d-lă/ driep d-la bisierćă... o-adús pľópă că ne náda de dus/ driep d-la bisierćă la mormânturř// da acásă/ „vă-z dúři-ř-apó ūjă de-acásă mójete să vă dúřleřtř”// ne dúřlem// luwám/ acot_cę pască/ cę pirohíři/ cę řeř/ řá uóuă [ε] caņřięti řli pećenię/ ře ai// duř pe mormânturř...// puř pi moyřtă// ři řęřte di řęřte řine-acotó/ ř... uámenř/ znáćitř// řazdaiř na pamînaięte/ pamînaięte// apó la noi řęřti piřte-o stamîná/ ř/ z [ε] nazřvaięřtř... pravodă// ni dúřim lă mormânturř// tójă ři/ la bisierćă dúřem panahřtř/ dúřem acotó uúuřm ř pască/ dúřlem// řřă/ ři řęřti dúřim aęásta toátă-mř m_bisierćă// pľóp-acotó slujăřte// da nľoi de-acásă ne luwám dle... ře-ř demîņcăt// ř-ne dúřem acotó ują la mormânturř/ ni púnem acotó/ să řrîņg/ de-a nľořtri řine/ ni púnem toř lă o măsă/ řř mîņćám// aęásta ři nazřvaięřte [ε] pe pominăięm/ řadřřieli sfaiř// [...] cum la păște ařá ři la pravodă nľoi [ε] ni dúřim// dúřem ři piraříje/ ři păște dúřem/ tľót/ tot/

[Când vă duceři la „mormânturi” spuneři ceva?]

bá! nu spúnem řică// nu// ne dúřem núma [ε] nle zdorocăřim/ „nu! noi am vinít la voi řn hóste spűneři-ne řávă”// da řeři nľouă řica nu ne spun/ núma noi plřřem¹⁵/ ři-ř řřio!

[Ruřii fac la fel?]

ři rúři tój-ařă/ tóćno ca ři cum nľoi řăřem/ ři rúři tóř_tòř/ ařă// [ε] ařă să řiře la mormânturř/ să přăyęřtř// ři ruř/ ři moldoVán/ ři tot/ la toř tot pi măsă řęřte de-ăște ařă// řř pářcile tój-ařă ři rúři// [ε] adúc ři sfinřășc tot// tójă// ařă ři a noi ři de tróřiřte ři buvăřutř/ tľójă//

¹⁵ Subiectul începe să plângă.

[La „Troia” ce se face?]

la troia nē... tojă la mormintur¹ ni dūșim// toj-aș-adūșem panahitcă la [ε] im₁ bisiercă/ dūșem ā₁ ują vo kītă luvăm// șâ șeă/ cañfietu/ plecēnije/ nūște ʋōuă/ șeăpă iēsle de șeă mój¹noo/ să pūnem î₁ aēasta// ilu plēpine/ buvāiute ują plēpin¹ și la bazăr sīnt/ iēi vo doi treu plēpen¹ și la bisiercă duș// și puu panahitcă aēasta nazivāiettea că... țibūtnaș// țibólni pravadá// znācit¹ noi āsta dūșem la mormintur¹// da demīncāt toj-așă// tōcno ca și cum șe/ luvăm tot īncolō și... la mormintur¹// și sīne īne de-a nūōștri acotó/ șâ ne pūnem șâ... pominim// da așă... gīne io đic că... naród cīn să strīng o! bōje lūme! cītă acūolē-mī... la mōrmintur¹// nūma cīn prāyēșt¹/ șī dumīnecă/ dumīnecă și sīnt₁ vīhatnīe și ʋot₁.../ mūșlēsć// yīn de₁ la robótă// ile vīhatnōi// să duc dumīnecă/ tojă pă.../ da... ūją noi căre noi₁ iz₁ mai bațrīn¹/ mai āșeā// lūn¹ ne dūșem// că lūne-aēasta la noiș pravadáva// dā ālți z₁ duc dumīnicăș// aēste/ ia ! ʋot₁ la mīne frātele-o murit/ î fișōru mūșește acrāsă/ să līne la robótă de dus// iel z₁ dūși dumīnecă// z₁ dūșe dumīnecă cu fișōr-sa cu fāta/ și noi ne dūșlem/ la đīps lā... mārminur¹// ș-āpō ș-a dāuđa io mă duc// sau nu mă duc ș-a dāuđaș// și₁ iē tojă z₁ dūșe// [ε] ș-a dāuđa lā bařbāt đīșem „mă duc și io” đīși ują fișōru z₁ dūși la robótă/ „da io tojă” đīși „m-o dūși”//

[Aceeși]

da lun¹ l-am īngropāt

[Fratele de ce a murit?]

da tōcna di șe? nū știm// iet nu s-o jaluit di nicādū^h// acólo ce iet bītó al doāre slāva ci// nīcādū^h nu đīșīē// nīcă n-o đis// o copt₁ pāsca iē/ la fātă// și pirohije tot o copt acotó cum trlēbje// șā fișōr-so s-o dus o-adūs-o pi mă-sa de la fātă că/ fāta nu dupārte acolō trāiește// s-o dus o-adūs-o pi mă-sa acāsă/ șâ pāsceli/ și pirohiile/ și tot aēast-o-adūs acāsă// â de₁ la fātă// dā iet s-o pitricūt cu motořic^tu iet s-o dus// cu liulcā// s-o dus [ε] ș-o-adūs-o pi imā-sa tot// și iet s-o dus/ s-o dus iet āșeā [ε] vorótele le-o dișis [= deschis] iel/ za íha ũ₁ocūól cu mātăřicu/ și [ε] fișōr-să ș-o [ε] i-o pāmājīt tot dīm₁... liul¹

că// di scoborít dîe... vărújít// da iel¹ dîsî „dă níiā vo tariétcā de-acoló dim₁...
cúhnîe”// iet s-o dus să-i aducă tariétcā// ș-o cađít// srázo // o cađít/ da fiśór-să
răc^ănîește „mām! bîejít scorie șiudá... pápca o” [ε]// ia ínîe da iet¹ ują// gáta//
scóro vízvalî// o ínít scóra/ și l-o luwát/ l-o dus îm... lecárnîe//
și¹ l-o ușis// și i-o dîs „gătit¹-vă/ că iet¹” dîsî „dintr-îns tot n-a hi nícă// n-a hi
nícă to₁ dintr-îns”//

[Cum s-a „gătit”?]

nu cum! t-a₁ gătít cum triébîe... cu străie búne/ șâ... dim₁ bisîercă să
ie vinôceç/ că íș-așà să púnîe/ cartișíc-așée că [ε] lîconítă o risuít/ [a]șă tot//
e! dîe! așasta i-o pus// și pocrívát-așasta l-ô-válít₁ cum trébîe// cu tófle
cum trébîe i-mbrăc¹ăm// îmbrăcăm/ cum áre stráe búne/ așasta tot cu búne
stráie a₁... gătlîesc// și l-o-îngropát// cãc raz di páștes// o mur [ε] ielș//
î... șéea// vosemnáțitova// iet zabolívo toș [= to]// sára ças pólu șest¹/ noapte₁
v₁ dinațát¹... o murít//

[Câte zile țineți mortul acasă?]

iel₁ i₁ acrásă o murít₁ [ε] și dóuă dîli/ nu! noi dóuă dîlîe l-an₁ tînúť/
sîmbătă/ și dumínecă// da lun¹ l-am îngropát//

[Păziți mortul noaptea?]

da cum! șădiém// șădiém ligă dîs// tója// [ε] la mäsă púnem sã...
veçeruiáscă// ot₁ ô... oám^eni cîne-acotó ínîe// i₁ kemám₁ a₁ „venít șâ om
șădié-om”// îm... uję na íh// și trébeș/ șéea// șiđiém// mîném acotó// i₁o acotó
am mäs tójăș// tójă// și sorórle-o mas acolóș// o vinít// úna// o sóră la mínîe
túma-n₁ záița¹⁶ traiéște și// o vinít ie acolé și așée/ o șăđút// trí çe pátru dîlî//

[Când se păzește mortul, este obiceiul ca oamenii să nu adoarmă, să
joace... ?]

â. da iéște bațrín¹ di iet¹ trébe să₁ cúlșe/ să doármă// să hodieáscă//
m₁órtu n₁oi₁ a₁l astup¹ăm/ cū šléva/ íválít șáde-acòto pocríváťa// a₁l astup¹ăm// și
iet¹ pínă-n dî// da cîn... î să luñineáđă ują/ a₁l distup¹ăm/ [ε] m₁obrázu-i
distup¹ăm/ și [ε] di spalát pi dîș náda cū... márlică așá/ o muiét¹ í₁ apă/ și¹
l-om șțiers pe m₁obrás₁ t₁ot// și... ują/ eșasta a lui ują posliédniie dî/ șădi₁ iet¹
la n₁oi// ș-apó-l dúșem la mormíntur¹//

¹⁶ Nume topic.

[Oglinda se acoperă?]

Uoglínd-ăea sáras _ şífăner lă _ Uoglíndă/ kilivízăr ásta še _ iésti tUót astup^îám//

[De ce?]

n^îe^lz^ă şop _ să nu să vādă m^Uórtu-acòto// da ā^îásta tod...// şî pîñ _ lă şásă... şăşt^î _ niediél^î// şădi toáte-àstea// noi aşá la şas _ stămín^î/ ástea tot şăde-astupát// ş-apó ują... să destúpă/ şă al pomen^îéşti _ i^é/ áto _ şî stríže iáră/ oámîñ^î/ şî... pom^îen^îéşt^îe/ ş-apó^î ują táco l-o pom^îenít/ s-o răzāvít oámîñi/ i^e... o destupát tot di pis _ tot U^ócū/ ş-apó^î ują.../ s-o dúsă.../ i^e ują// đíc să dúşe-a lui... súfletu acotó ują// da pîñ _ la şas _ stămín^î/ i^ét acolé//

[Se pune apă?]

ápă pi fireástră şădi// să reómăc^ăcă/ ă êe ili stacáñ _ êe// în toátă sára/ min^îeim ápa// ā^éasta// în toátă đí^ua// ápa min^îă// şî luínica/ ş-aprind^îe// în toátă sára// aprinde dimineáta/ şî sára// árde tójă// tójă/ da// ia! cît io ā _ şăđút îñ _ căsă dóuâ đí^lie/ znáçit fsjo vrémea o-ars// f^seo vrémea o-ars luínica// luínica o-ars// fsjo vrémea//

[„Mâta” o lăsați în casă?]

m^îta/ i^e sún^gură i^esă diñ _ căsă// sún^gură// i^e o i^eşíd _ dîñ _ căsă// nú-^î ópşe-ñ _ căsă// i^e nîş í^întră atúñsa-ñ _ căsă// m^îta// i^ă ş-aúde că nar^Uód aiíşa múttă ímblă să cruti^esc îñcoá şî-ñcotó// şî să dúşe// i^e U^ópsi^e/ şî m^îta dúpa dîñs/... o _ murít// ują pist _ vo stamínă/ şî i^e đíşe „prai^esc m^îta ní şădi la U^óli^ţă// zdohnítă”// U^jă znáçit^î i^e-s... vîznăscu^ăla dupa dîñs// că i^eş [= ea]... m^îţ-ăgásta fsjo vréme i^et o kemá-m _ bráşe „ínă-ñcoa/ ínă// moţ/ ínă-ñcoà”// şî l-adi^é/ o a^eé// şî i^el vîznáză... juríla/ şî... o murít tójă// nu!// já^lca de noi//

[Aceeşi]

cúmătru

[Noi vrem să facem o carte despre sat.]

şob moldávski să híi^î şcoálă//

[Sunt puțini moldoveni aici?]

sínt/ ia! písti drum/ i-aiíşa tójă kóka ācsiúta/ tójă moldovăñcâ/ i^e//

[„Grăiește” moldovenește?]

ie graiēsti moldovniēsti ŝa fāta iā [= ei]/ ie ują pojālī fimlēeşaş// ie
graiēsti moldovniēsti tojă/ ŝí _ fāta grăieşte modovnlēsti/ wot!// ŝi āeā
cumātra jēneā aeāsta de nazārd// tójă ŝi iij moldovlēni grăiēsc moldovnlēsteş//

[De ce îi spui cumātră?]

[ε] ie o boteādāt la mīnlē fāta// ŝa noi [a]ŝă đíŝim cūmātre//

[A ŝi cununat-o?]

ie s-o cununāt aeāsta/ a mīne/ de la mīne traiēsti ie s-o conunāt//

[ŝi tot cumātra Jenea a fost „nānaŝă”?]

ie t/ iēt o flōst// nānaŝu// ie da^r cum/ cumātra ālta la mīni// o flōst la
đīsa// creōsna// da... bātⁱco creōsnī āista// cūmātru cóleā/ at nazārd// aiēsta
cūmātru//

[Aceeşi]

[Date despre subiect]

cā io ia! grăiēsc// vidlēt cum? nu pe-a voāstre// io ŝtīu ŝi ŭcraīnŝki/ ŝí
rúski/ ŝí moldovnlēste // ŝi grăiim.../ acāsā fāta nū grăieşte... moldovnlēste/
da ie sāma tflōt//

[Cum vă numiţi?]

mārīia// néneā m-o scrīsă-mă... marúŝea//

[ŝi numele de familie?]

de fātă?! am avút famīlii niēstīeróva/

[ŝi după om?]

māritātă după ŭom... niēmţŭóva//

[Eşti „rodită” aicea...]

aiŝa m-ā _rodít/ ŝī máma aiŝa/ ŝi néneā/ ŝí bíta/ ŝi tētea...// cu tóŝi//
ŝ-acoleā ŝi trăiim// acolé ŝi ne-aŝ _stroīít pe úliţă/ an _trăiít/ ŝ-acolé/ máma o
trăiít mai j'os// da noi coleá/

[ŝi omul?]

ŭómu rus o fost/

[A ŝtiut să „grăiască”?]

da un _kic// iel o trăiít liŝă moldoviénⁱ/ ŝ-on _kic ŝtié//

[Aici în sat sunt mulți moldoveni?]

múț/ mŭț sînt// sînt încă moldoven¹// ują să perivedesc/ nú știu uj-a
grăi/ nu știu a cîntă/ moldovněște// nu! încă sînt// io băietele mei đic... „da
dac-oi muri ieu/ niș iz-grăi/ niș is-cîntă”// nu știu nícă//

[Copii câți ai?]

úna// o fátă//

[Este cu dumneavoastră aicea?]

aiíșa trăiește/ o fos-măritátă/ da amú nu// cokiláșu ist a iei¹⁷/

[Câte „clasuri” ați făcut?]

ieu?

[Da.]

atúș-așă vrémê-ęará/ șapte// șapte ierá// da băieta ują mai muț o bit¹rít
băietá// atúș o fost... uopt//

[Da’ ați făcut școală moldovenească, rusească sau ucraineană?]

atúșa o fos-rúski// rusăște aę-gră [ε] aę-șetít/ am... cîntát/ am tot...//

da amú ucráínski/ moldovněște nú// nu-s//

[Câți ani aveți?]

ieu?!

[Da.]

șáđășitrîi//

[Sunteți tânără!]

ē! sárácu tînără [!]/

[Ce ați lucrat toată viața?]

am... de tînără încă a^m-mîșít/ îņ-stróiupravlénije/ ștucátúr// ș-apói
am mîșít între aiásta școálâ/ zamhóz/ ș-apói am mîșít în hórlouca¹⁶//
as-flost în horlóca? ia! de cără oámni acólo/ cără mébet¹/... m-am mîșít la
șáhtă/ unde carbún¹ cará/ oámni da/ d-ámù la péņsiie// da péņsiie... tréjđă-și
-șapte de rúble// și mîșésc îņ-școáltă// noáptea/ dijurésc// Mușór-ęrèu/ da
trébi di mîșít// cokíilor de-ajutát// băieta tójă mîșéște... îm mahazín//
vrémèno to... tîrvuiéște// și trăiim// caperíța am găinuș [!]

¹⁷ Arată spre nepot.

[Și vacă?]
bă! trébe fin mül / iárbă mültă de cosít// da cápere io sîngură/ sîngurâ
cosâasc/

marîja nlemțova
nîestierova
șădășîtrî [de ani]

atúșa cosîjé

[„Chită” faceți? Sau „pâne”, cum ziceți pe aicea?]
cără_pi ǂúlițá cu mașína//
[Dar când erai la mama fată ?]
atúșa cosîjé// îṁ_cuțîór¹/ io am [a]pucát îṁcă cuțîór¹ oṁ_kic// nu ują...
ujă nu știu//
[Ai făcut?]
ba/ ba//
[Niciodată.]
nișodátă// așá cǒáșem amú...
[Ce „coaceți”?]
áldátă... cîn cǒáșem pirohîi/ páscă cǒáșem// súnjur¹ cǒáșem// io coc//
cîte-o kitîț-așá pui/ bunișóará álbâ/
[Cum „coaceți chitița”?]
pe lápte/ pi drójdîe...// o frămîntám.../ pui láptele să-ṁcaldăști/ ș-apói
drójdile mǒi// ș-oṁ_kig_di fánínă// iel s¹_doskéstîe/ să ridícă// ș-apói iárá
ujă dac_să ridícă/ pui fánínă/ ǂóǂă/ sáhar/ uṁșóare// șî créște// créște/ al mai
așáđ oṁ_kic/ iárá créște// șî cǒáșem pirohîi [!]/ șî dac_rămîne o búcațícă
hist mitél¹⁸ „bábușca ia haćú bútaću”// iṁ coc lui cîte-o kitíc-àbo bútc-acòlo/
șî še să lîne// da așá kíta îṁ_mahazín// ne coc/ ș-ne-adú_cpi úlițá// ia! o foz
_dimîneățá/ șî az/ ne-o adúsă// ș-așá șî trăiím îșetișór// ne-ă-vățátă ują acolé//

¹⁸ Se referă la nepot: „cel mititel”.

[De sărbători ce faceți din „fănină”?]

la sărbător¹ coășim// da cîn √ ș-așá trébi-jă să mănîș șávai/ ș-la b^uorș
trébi șávai// coășim.../ di păște coășim/ păște//

[Cum faceți „paște”?]

așá ca și [ε] aista alvátu mai zdóbne-acoló/ mai m^ultă unșoare/ ^uo^uo//
ș-apóⁱ avém fórmocē/ și cōășim// sⁱnⁱm// bisierca az √ vⁱzít acoleá la noi
aproápe bisiercă ieste...

[Slujba în ce limbă se face?]

amú... áltu pop// da așá ucraín¹este iet/ seteste/ da/

[Biserică moldovenească nu ați avut?]

nū/ nú nu_u/ nu_i/ nu_i// o fost únu ș-o murít// așéla rusăște șeteá// da
amú iⁱ pun po ucraín^ski tot//

[Aceeși]

[Borș]

[Cum faceți „borș”?]

da modoveni¹⁹ aco^to la voi ináce-l fac p^oate?!// pi ^uol^uoⁱ prajășc
burikⁱe/ mórevă// da colé dacă_u iesti șolán púnem șolánu și hérbe// da dacă
nú_i/ amú púnem cúbiše [!]/ ș-apóⁱ slobód cartóáfele/ da ^acoló să prájăște
eⁱásta// oⁿ kig_u de tomád_u dobovlésc/ ș-apóⁱ sála prájăș_u și tójă áco^to oⁿ
kig_u de tomát// ș-așá de să tușăște// păr herb cartóáfele// ș-apóⁱ dău
înăcreála// și puⁱ curéku// al mai zăto^césc/ sálă vo búcă^tícă/ și_i á cru.../
aⁿórășă gíne/ și bún [!]/ așá [ε] voi fáșez_u da?!

[Da. Tot așa. Ásta-i borș „roșu”?]

cu patlăzéle// da așá noi nu fáșem// cu patlăzéle/ da amú núma
cu... ș-álta cum?// cu pástă/ n-o fos_u patlăzéle// da într-ⁱista an o fost oⁿ kic
mai...

[Aceeși]

¹⁹ Informatoarea este convinsă că dialectologii sunt toți din Chișinău, Republica Moldova.

[Conserve]

[Și iarna cu ce faceți „borșul”?]

di iárnâ púnem patlažéle-m pútină// hérbem mors// dă cînt cùm//
dac-avém múlte patlažéli... pui o vádră// ș-apoi le sar¹ așá ià! pis tot
túocu// ș-încă o mínâ pui la o vádră// le presár¹// da iéle slobód soc/ ș-apoi
iz búne/ dúlș// și de borj búne// hérbem mors// hérbem patlažéle/ le dău
pin trușleác// cút¹ vaț dai... pat crîșco-amú// tot zahátuim//

[Ce mai puneți peste iarnă?]

to^d di iárn-amú/ tót púnim pim băș// și salatur¹/ și rázní.../ de toáte//
gatím síne áre ši// și kiper¹/ și... síniŋki/ și cabačkí//

[Cum le faci?]

ã facút... síniŋki între-aíst-an po nóvomu// co uostrói// l-am tăiétă așá
pi de-a lúnġu/ îm pátru// c-o dat vaț// ș-ap cu sínicu Ț-am prăbuiț/ gáta
vróge// ș-apoi Ț-am púsă-le îm butelióc/ ș-cu uostrói// pui/ ș-uostróiu oġ
kic pui/ și uostrói/ ș-apoi turnám uotói/ și cu rosót/ zalivaím// acóló na trē
lítá... cît sári// le turnám/ zacátim încă nu Ț-am prăbuiț// [!] cabačkí//
cabačkí taiém bucățále/ și le púnem ca pépeni¹// tóčno ca pépeni// o dátă cu
ápă hártă/ ș-apoi sáre púnem.../ cu ísta sáhar/ úcsus// și... zacatáfi/ și șádi
iárna// avlém/ dácă n-áv¹em pépin¹//

[„Curechi” puneți?]

ià! curék zaráz nu púnem// ráșșe puné máma// puné-m pútină//

[Cum?]

tójă-l sárá așá/ tăiē îġ covátă// mūt tăiē// ș-apoi îl sárá// la o vádră o
mínă ià!... așá ià!/ puné lavróvî lîst// aț... frămîntám ġiniș¹ór/ ș-al puné îm
pútină// și-î puné deasúpra [ε] teășcur¹// î ġîșém noi ġăniót// ș-a șádé/
bunișór// da amú nú púnem așá/ šin Ț-a mîġcá pútiŋle?// iácă dácă io¹ dóuă
súflete/ băiéta/ și băiétanu ísta²⁰// sâ pui pútină// púnem îm buteliqáși//
vrémeno/ bístro sã... înaçréște// púneț voi de-aístă²¹ dóuă liŋġur¹ de sári/
úna de sáhar/ șádi la cațd uġ kic/ ș-apoi îm magáz//

²⁰ Vezi nota 17.

²¹ Prin mimică anchetatorul confirmă.

[Și din „curechi” ce faceți iarna?]
da cîn Țși?!// și prajím/ și bórșu cu curék// ș-așá curék la cartoáfe//
kiróște fásem cu curék al prajím/ prájím curéku pî Țolói să prájăște// să
rașéști// frămîntám kiroáșe/ și púnem curéku-acólo/ ș-apói deasúpra cu
Țolói/ și cu sáhar//

[„Găluște” faceți din „curechi”, „gólupți”?]²²
nū știu// sarmále noi Țíșem// sarmále/ fáșim/ fáșim diȚ curék// cu rīs/
cū... iésli iéște crupá de grîu/ ș-apói pun șolán// da gălúșe/ gălúșe nȚoi fáșim
așá/ pi Țou/ cu Țou// frămîntám ș-apói hérbe^m//

[Da' la sarmale pui „ciolan”?]

ei da cum!// cu șȚolán/

[Aceeși]

[Porcul]

[Creșteți porc?]

ba!/ n-ári șíni/ cu ši să-l hrănesc?!

[Da' când erai tânără?]

dá Țdà/ Țínem// nu! iel^ĭ... luwám mittéi/ mittéi ũl lu^vám/ dóo Țtréi
tun^ĭ// ș-apói Ți creștem// av^lém cartoáfe/ curék/ bur^lékíi// ș-apói Ți Țiárbă să
dușe/ macúhâ/ li herbém/ li dădém acóto// ș-apói máșe-le! újă// și papușȚoi
herbém// șob mai gras să híie/ mai máre să crească// da amú poártă pî úlițâ/
și combicȚór^m/ j' Țdi toáte// núma hrănește! da scump tot// și kíta scúmpâ// și
cíte-o kítâ li dădém și/ crește// ș-apói Ții tăiém ș-av^lém de toátii// ší Țjír/
și Țcolbásă/ și Țolán și/ sála// sála ráșe púnem pi^m... iáșișe/ ș-a tai^ĭ// scríjala
cít i^ĭ iășcicu// da amú im Țbutelióáșe tot vírím//

io ują.../ ują Țjè io mai tînără iȚcoáșe/ ują máma fași^ĭé// còlbásă
fași^ĭém// șolán/ ší sálă/ și puné acólo rázne priprávă șâ/ și riés cu šízi// și
crupá pun^ĭé// uȚ ȚkicușȚór// ș-uȚ Țkic sálă duńicá/ și lísta šízele/ amesticá
tot/ ș-apói... ũmplém/ le herbém/ le prájám// li zalivăiém cu jír// și șâdlé
iárna// ší Țșèrg cu șolán așá tójă fáșem// diȚ Țcap și kífteri herbém// și

²² Întrebarea este formulată de Liubov Lazarenko.

kífterea herbém/ ş-o punlém pim _ butilîoáşe ujă poslédniie vrémea pim _
bănc// dar aşé _ şî! punlé pim... saháni/ hlíbokiienki [a]şá saháni/ şî faşlîé//
punlém/ spălám ginişlór/ tot/ poröiem/ punlém/ şolánu/ punlém şlápă/
młórcvă/ întreágă/ áb-o tăiem aşé şob ie mai míndră/ mai curátă// şî să
hárbă-şsetişlór piat¹ časóv// ş-apóî o turnăm/ lavróvi list/ pérçic duşístè//
ş-apóî ańirosă ginişlór/ şî faşlîém... hùliém/ şî vaviiém [?] de toáte/ şî
tîném/ da amú.../ ş-amú şadiém tihénco// aşeptám báni pár ne-or adúşé// [!]
[„Chifterele” din ce le faceţi?]

şî dîŋ _ cap/ şî dîŋ _ kişóare/ şî _ şolán punlém// da dac-avlém cucłóş/
îŋcí máj bün// uŋ _ kig _ de-aşela/ şî cocóşu/ sâ príndi gíni/ áviiém de toáte/
[Da’ „saltison” sau „zelt” faceţi?]

nu faşlîém io// nu/ ş-áde máma nu faşé nu-j _ di şî/ colbásă făşlîém cu
sîže fâşé/ ş-kéndiucu şála implé/ jílúducu// nu! ista na véno şî iel/ şî iéste şî
salldisłón ce cum voi đíşet// búcăţále duńicát/ ş-ŋcotó/ ş-apó _ al herbé/ ş-ál
prăjám pim...// oámni/ póate ş-áltu şavái ştiyé/ io ştiy că kífterea o punlé
cînt... tăiem iárna pe žlēr/ zvíjă/ bun/ da dag _ vára ş-apó trebi đî pus pim.../
di ascúps/ di sarát di...

[Da’ „colbasa” cum o făceţi?]

colbása.../ spălá ginişlór şolánu/ tăié búcăţále/ şî _ sála// spalám máţale
de-amîndóo pár^Z _ ginişlór le frecám cu sáre/ le corăţám/ le spălám/ ş-apóî...
făşlîé aşá dim _ próvocă ca caltó// şî-l punlém/ şî butlém/ ş-apóî cú _ cút¹ le
herbé/ pi tavá/ în duhóucă/ fúz diŋ _ căsă/ ańirosă// [!]

[„Ciolanul” cum îl puneai?]

búcăţále şî să duńicá/ şolánu crúd/

[Cu ce-l „dumicai”?]

cu cuítu// búcăţále// ia! aşá să şî đíşlîé speţlálno raz/ cu búcăţále ş-áea
o fâşé póşe domášniia colbasá// şî-m _ mahazín aşá ş-să scrié/ domášniă//

[„Ciolanul” îl puneţi în „bănci”?]

cîn tăiem ujă amú/ cînt _ púnlém îm _ bđilióáşe// ăl sarám/ cú _ cút¹ aşá
_ ià! p¹ _ de-amîndóo părť// şî-l _ punlém... strîps _ îm _ bùti// gíni// da iel
ş-apóî să-ŋcaldăşt¹ _ zlobodăşte cút¹ rosól// ál zacătăiím/ şî şidlé// şî şádi cíd
_ vreî şáde// şî gîşte-am tînúť/ şî gîştele puném aşá// an _ tăiét búcăţále/ le-am

pus îṅ _castrúle/ an _turnát ápă/ am pus péṭiia toátă/ lávrovi list/ duşístîi
pércic/ şîáp-on _kic// ş-oa dat vat/ minút diěsîat pitnáţat¹ herb/ ş-apóî li
púnem îṃ _banĉ// zacatálâ şî şăde// şî şăde đăşe gîşte/ dăúnăđî// dă _ásta de
vro vo cîţ an¹ an _ţajét//

[Aceeşi]

găina

nū! ieṅ şî dug _găina/ ş-o tai pi butúc cápu-î tai// d-acuţó ápa hérbî// ş-o
dău cu-ápă hártă/ îi ruP _piénile ġiniş¹ór le scubésc/ dáġ _vrîeṅ le las/ ş-apóî
le spăt ġiniş¹ór/ şî li ṽusúc// îṅ _capatîi puî// da dac _nu trébi/ le-arunĉám/
le-aprîndem/ ş-apóî o sp¹ăţ ġiniş¹ór/ cu s¹ód-o spăl o frēc cu márliccă
corăţicî tot/ ş-apóî o tăiém/ îi scot máţăle/ îi scot ġîţliţa tot ġiniş¹ór// iară o spăl/
[Ce mai scoţi?]

măurli/ şî lînima/ rarúnku/ ş-apóî tot fásem păr¹ă la... êoc li tai/ li sp¹ăl/
tăi pi şel amár.../ să nu híie iúte/ ş-ápoi.../ tót spaţám/ hóriĉ// rusăşti/ da
moldovnléşte?! amaríie/ cuṅ _să đîşe?!

[Fiere.]

híiere// ia! prăyéşte/ am uítát// héreă/ héreă// să táie/ ş-ápo _ujă/ nú-î
amár// şî pún _şî hérbem dacă vreî tohmáz făşîiém súnġur¹//

[Cum?]

súnġur¹ frămînt¹ám/ ca şî vermişéliu îṃ _mahazín/ núma tohmáz voi
făşeţ ba?!²³// tăiém// túrta samó _frămînt/ sáre núma on _kic să púne/ şî
frămînt vîrtós vîrtós// ş-apóî supţîre supţîre/ să cataiése// să ṽusúc-on _kic/
dácă iéseţ pi plítă puném/ da nu! aşá la soáre să ṽuscá// ş-apóî ia! aşá _ià!
ġinişór [ε] aşála o puném/ şî tai// êú _êút¹ mai laţiş¹ór đicîţ vermişéliu//
ş-apóî cu găină fásem tohmáz// à _éto! piérvoie bliúdo v _pi la núnţă iará// a
dăođà de núnţă/ fah _tohmázi// cu găină/

[Aceeşi]

²³ Vezi nota 14.

clóșcă

[Puneți să scoată pui?]

ei d-ap cum! și-ntre ísta an am avút clóșcă// am pus în norócu băiétului/ unúcu// [ε] neăpót cum să dîșe?// dîc _î... „î-oî púne în norócu-a tui”// și n-o scósî-ñe...// Țópt/ hō! diņ _șíspreșe// da clóșca búnă/ totdeáuna ie cáde și an/ și záras _să uóuâ// oņ _kic î-o purtát/ î-o lipadát/ s-o pus ș-să Țóuâ/ da... íesteșă ują o crescút ują/ mărișȚórî// doi cucoșái/ și șásă puiculít// [Ouăle cum le alegeți?]

dà _súnt/ le prăyesc la soáre/ le-ă _luwát/ cucȚóș avíem să híiî cū _cucóș găiîna// da dac _fără _cucóș ș-apóî nu scoáte pui// lé _am pus/ și _î-ă _load _diņ _cuiubáriu l-am avútu zapáse/ le-am pus și níș le-am prăyít// și iă o scȚos// da șéla únu calíc/ únu l-o davítă-lă/ da șéleă túlburî//

[Acela „calic”, da unul cum?]

únu l-o gîtuiét súnjură l-o calcátă [!]/ clóșca l-o calcátă-lă// ăl prăyesc/ la soári _iă _așá _ià! ș-aculó íestîe... nú! ca ș-o capícă// așéla bún//

[Acela cum se cheamă?]

nu așéla zî [ε] cãc... záródoc// îi pui cuiubárî// iă! așá dacã íesti çe strákinâ/ çe tazóc crúgli// pūî fîn/ Țuscațáli așá páiî _iî pui.../ ábo vön tazóc așá crúhli șávai.../ câ síta mitícă// ă _sítă púnem púîi/ ábo-ņ _cúșmă// máma-î púne-ņ _cúșmâ// da așá _sítă-î púnim/ ș-apóî lî pui pasàțăt da iîi// ș-apóî o pui.../ îndeșără tot pun/ io s-pun dimineăță nu sâ púne...

[De ce?]

la sfîntítu soárlui náda de pus clóșca// am púsă.../ și ie șáde// ș-aiásta búnă găiîná// spocȚóine/ și ie șádi gînișȚór// ș-apóî súnjură le-amíestecă iă-șá să șála/ și le-améstecă/ le-ntoárșe/ nu ș _șe le fáși// dá/ să scoálă/ manîncă/ be _ápă/ și iără să púne// tac^â o scutám/ de-așéje di șáde// niș să scoálă// o sculám/ mîncă/ beie apă/ ș-apóî iără să [ε] să suié// ș-așá și după dîņși gînișȚór îmblá/ ș-apóî [u]je o túnâ/ și î-o lipadát// și s-đ-șepút a Țóuá// ș-amú să Țóuă ie// șéleă ũjă bătrîñléle trébi di skimbátu/ î-amú tinerélile le-oî lașá/ da pí _șéleă... le-oî tajé cíte úna// múlte nu tíî cã.../ trébi de hránít// oņ _

kic pǎp^lșóǐu am avút ǐo/ ř_h [k] eǐásta/ k/t'ót'a íne ři le dǎ/ ľeléna vasíľevna/
ǐe bařrínícǎ uǐé/ ři ǐo o cat// pi dířsa/

[Și găștele se cresc ca ři găinile?]

cu gíștelǐ to_mai mǎr^l// ři gíșteli trébi di pǎscút/ de sc^los/ ři-n deát/ ĉe
úndi pi ǐárbǎ/ da amú ǐéști ǐárbǎ?// pist_tot lócu ǐeǐ au zǎnimǎít ři daĉ/ ři de
toáte// ři de pǎscút/ ři grǎúntǎ lor mai múlte/ da găǐřle ř^lǎd řňkísǎ// [ε]
le-ňkídem// ř-așǎdǎ horótǎ/ de prowócǎ// ři ř^lǎd acóto-ňkísǎ// ř-apóǐ sára le
dǎm drúmu/ ři le pǎstem// ǐo^l đíșém „ĉň_s-ar sculǎ ǐej_bařrín^l/ ar đíșe «da
ři ǐe fáșe?» „gǎǐřna páște”// no! ĉákíře dvarí!// da ři amú tót řňkís/ tót
pǎstem/ tot/ tac práva!// máma ne spunǐé ĉǎ bǐta řňĉǎ ĉň ǐerǎ/ ta máma đǐ
baiétǎ/ daĉ_řii řňneǎ atǐta gǎǐřn^l de nú řtié/ prǎyé đíșǐ „nú-ǐ gǎǐřna/ nú-ǐ
gǎǐřna/ yínře đǐ_harmán// cu vo dóođǎž_de pūǐ”// da amú-ǐ púnem ři-ǐ
numǎřǎm/ ři-ǐ prǎyím/ ři da ǐe scoáte ǐa!// ǔópt/ řǎptǐ/ řiș// ĉíte únu!

[Rașe puneățǐ?]

dimúřt an_řínút rářǎ ĉň an_trǎǐřt la máma núma m-am marítǎ/ ř-an_
řínút acólo raz_ da đǐ pus n-ám pus așǎ an_řínút/ ři ř-an_tǎǐétǎ-li/ ma_muř
_n-an_řínút// ľele tójǎ muřt mǎňřǎ/ amú to_ĉi_m[ai]/ ři mai víhodna/ ři
mai ǐéřtin ři.../ bařbát ĉň a ř-fost la ǔocót/ aș [fi] řínút p^lorc/ da așǎ... ře noǐ
dóuǎ!// ři-m bǎǐéta.../ adǐĉa s-o mǎřítǎ/ ři nu ř_șe mňĉǎre// da ǐo-ǐ ramňře
úna amu/ ři s-o ǐeřu pi řéǐa pi t'ót'a la míne/ ř-on_trǎǐ amǐndóuǎ//

[Curci ațǐ avut?]

n-ám_avút// dá... řín așǎ řiř/ ĉǎ ǐa! colé ũ_řom/ říne ří gíște// ři ní
pári așǎ đǐ ǐéștea áre/ noǐ ľǐ đíșem.../ řđřuké//

[Curci.]

curș^l//

[Aĉeeășǐ]

o murít

[Ce s-a řntǎmplat cu omul dumitale?]

[Omul] nū-ǐ! řǐ spreșe-an^l ũǐǎ nú-ǐ// ò_murít// ǔō! táre ĉ-o plǎĉút
horílĉa/ ř-o-avút rac řěľútc// ř-o murít/ nú-i_nù-ǐ// da amú de unde řǎ-ǐ gǎsăș
_șop/ la ǔocót řǎ yíře/ ř-s-ř- [= ři řǎ-ř] aǐúřle/ ř-s-ř řǎĉǎ/ ǐeǐ prǎyésc amú.../

să-î hrănēş_să/ ia! žinerē-o fost// şî l-an_gonitã-tã// nu mîşēşte// nîş cokillui
nîcã nu-î aj'utã// súnğur^î// şî putém/ cum putém// la bít-acòlo harmán/
ş-àcásã harmán// şî la şcoálã ne-o dat o bîcãţicã// şî toátã vára... trébi să loaş
sáma ş-am_facút ieu//

[Cum ţi-a murit bărbatul?]

Ŭōî! o şãđít/ îm_bolnitã// î-o facút operãţie/ î-o tăiét jílúducu/ şî n-aşã
l-o cusútã-tã// nu! iei ujã ştié/ şî-î// dà_níie nu ní spuné// ş-apói m-an_
dúsã-mã/ da iet/... iãrã î-o tăiétã-ie// đîşe „ni tudã joţ/ paşlá/ ni právilno”// da
aní/ pi míni m-o-amažî √ đîşe „s-o sculát/ ş-o curít// o tuşít şî... s-o rúptã-
sã”// şî on_kic o dãnãit şî/ o murít//... trii lun^î/ io_ál întreb pi dóctor/ đic
„nu! şî cît iet a tráze/ cît maçará” đic// da iet đîşi „tréi √ pãtru tun^î// pãtru
lun^î” cac/... pi eanvarii î-o făcútã-î/ da... v_aprêle-o murít//

[L-ai adus acasă?]

l-am adús acásã// l-an_hrãnit/ să mãnşē/ da iet nu poáte-ŋgiţî// nu
puté-ŋgiţî// ş-ã_şãđít iō_harmán/ tójã primvárã_erã.../ hãpoi iãrã íu la
đínsu/ an_vinít sárã// da iel đîşe „pún-t'e lingã míne// te-ai mãrit”//

zic „mãritã-mã”// e! on_kic o mai grãî √ da nu graiē di moarte/ nu
grãie nîcãduh// nîş ne-o precãjît_nîcã nişo^datã// ş-am şãđít/ da iel cureã
tãre// o tráze úna dupã úna// õ-şapút a tuşî/ da io aşã dupã parãte acòlo la
míne/ nú-s dóo cómnate/ da aşã.../ sóba şãdi di la plítã// ş-acolé// da şî somn
ierã? aşã núma ma culcãm/ aúđ/ tuşãşte an_sarít// m-an_sarít/ da iel a trázi/
io ieu şî î-o ieu dim_mîn^î// đic „leãpãdã/ nu şî ţi trébi/ tuşãst^î da tō_traž”//

„dã-n vo tabliétcã de t'eofidrin”/ i dău tabliétca/ da iel nu poáte-o-ŋgiţî//
n-o poáte-ŋgiţî// be ápã/ da ie íne napói/ şî pi nás/ şî éta/ ieu... am pús-o// iel
sã cúlçã/ şî õ-şapút a murí// núma o đis: „mãrfa... ãto_ujã fsio”/ ş-õ-şapút a
hripí/ ş-sã concēşti//

bãieta-ŋ_cás iarã/ io... cîn ã-şepút a rãcãní/ ş-úliţa ã_ridicát/ pi
kişoári.../ da iel ca [r] ca músca/ o cađút ş^î/ o-ŋkís Ŭóki şî fsio...// sãrácu!
pãtruđaj_de kili î-o rãmásû-ie//

[Cãti ani a avut?]

pişeat trii párcã/ şínzãşitrii/ tîñãr// hrut beie/ da di Ŭobijít nu
m-obijã// n-aj'utã/ ş-aiãsta cás-am pus amîndŬóî// diŋ_şpálur^î/ ş-apói

súngur^í... cū_cîrpíc o clăduítă// da ieu am mûruítă/ atúş-aşà ierá/ an_dat cu
 álp_tot/ amú aiesteă o iješíd_ da atúşa.../ tót súngur/ súngur/ şi plíta o pūs/ şí
 cúhnea o pus/ iet_o_pūs/ ieu an_ştiucăturítă/ an_crasít/ am priberít// ş-an_
 trecút/ ş-an_traít// tréidă_şi_únu// an_traít între õ_loc// da amú ieu đíc/ ã_
 ramás ieu... tînără/ pátrudăş... şi ʘopt n-o fos_ ba!// mai tînără... încă// cui
 le-oî tribuím? cu copkít/ cū... amú ieu đíc prăyesc// nádà hazéain/ la ʘocʘót//
 amú súngurâ_ţî// cum pot/ şi pot fac/ daúnađi treslé núşte bábe di_lă... daç/
 ş-đíşe... „acʘolé traiéşte stóroju nóstru”/ da iet pisti-ũ_ʘocʘól/ tráieşte-
 ŋcoló// „iá! gíni făcút/ şi mîndrít/ şí”/ da ieu đíc „sarácu di mín^l ínci niş
 ʘobluánele n-ám crásít/ niş încá...”/ nú-ń azúnzi// dácî... dóʘođáz_di rúbli
 stoieşte bánca di crascî/ psíne mójno to_s-apús// dac_ţî voiéşte sí híi// oî
 maladiét hazéaino? da... soséd di pi ʘúliţá mai_încóto tráieşte đíşi „tà_bá!...
 acólo nú-î hazéain/ acólo hazéaicá ”//

„tá_şi grăiţ?” //

da níi aşí n-î gíni/ aşá n-î şúdâ/ cá súngurâ şi trébe sâ_ţî tuót// şí_
 ʘocʘól/ şí_cásâ aşá/

[Aceeşi]

al duc la mormîntur^í

o vinítî fumléi/ am aliargát la sosied_ an_kemát o vinít/ i-o_ţinút
 luínica/ lel încá dihăie// ş-apóî dác_ujá i-o trécut suflétu/ àl_spálâ/ àl_
 gatlésc/ ş-al pun pi láiiţâ// da-coló-î fac sacrii// di la robótâ i-o-adús săcrii// o
 vinít/ au piridăiţ la robótă// ní gătím// fâşem dimîncát/ şáde/ mʘórtu// sã
 boşilésc/ răcănlésc/ da şî! níme n-al scuálâ// níme nu i-o sculá^d_di_pi láit-aşá//
 sã_strîng şi rúda/ şí sosédî/ azlútâ/ di- mîncát fac// ş-apóî il dúşem îm_
 bisiercâ/ iet o fos_partieniî/ şí_nu vreje-m_bisiercâ// şí_ia!// níş_ţî mínti
 l-am dus êu[ti] bá!// ştiş cá pi coló l-àn_dúsâ// ş-apóî dim_bisiercâ
 mormîntu-î_ăiîş nú dupárte// poáte-az_vađút_î_rîş_cu şcoála// în rînt_cu
 şcuála// şá dim_bisiercâ/ al duc la mormîntur^í// l-a-ŋgropát/ di la... mormîntur^í

yin acásâ/ s-âl pomenîesc// s-pun la másâ/ şî-ŋkínâ/ şî-ŋobidăiesc// à-dăođa
 să duc la mormînturî// ş-apoî... ieu ō coropşicâ şî-đic „òpcuruiút”// îŋ-
 coropşicâ oŋ-ŋic di struşe ábo cárte/ şî lăda// ia ! dim-bisierîcâ/ îm...
 caditâ// şî-ŋopcŋruiutî// ş-acólo êu-cútî... pomenîesc// rozdaiesc êe hostintâ/
 êe mănîŋcâ şavăi acólo/ ş-apoî yin acásâ/ şî-ŋiârâ snidăiesc/ ş-apoî ują
 otrăvleăiutî Znáče diéviét dñiei// ş-apoî... pătruđăş îŋcâ/ uiit cum
 moldovniéşti// ş-apoî şini vrăă... şăsâ lunî púne/ da şini/ iŋ-aŋ-slujît
 panahitcâ// m-an-dus şî na d’gévje dñiei/ şî-l-am pomenit na diévié-
 dñiei// na sórog dñiei panahitcâ s-o slujăste-m-bisierîcâ/ şî-l pomenîesc
 acásâ kámâ oáminî// ş-apoî pólhòda núma panahitca aŋ-slujît acásâ n-aŋ-
 kemát// ş-apoî la ăn/ ánu tójă sâ púne// îŋc-aŋ-scăpát la sóroc dñiei/ şîădi...
 pi ferăstră ápa// şî-trébe-àsta ápa do sorocăi dñiei/ ŋ-toăta đŋua di skimbát
 aşeşă// în şe sâ toárnâ// mă puné s-o beu/ da io ca cînd/ nú [r] nu putém
 [!]/ o skimbám şî... ŋo vársám ş-apoî yini... ial [= iar] di şŋutiéşti// şî cîntâ//
 fumîei di-éstea batrînî sînt// várs-aşeşă/ scŋot ápa/ hostintâ pi tálzer pun/
 scŋot áp-afărâ/ ş-aşă toárnâ ŋ-ŋŋ/ şop-s-nu calsi ŋómu// ş-apoî iârâ într-o-
 zdăiesc ašee hostintâ di pi tálzer/ şî-ŋîntrâ-ŋ-cásă/ şî sâ pun şî-pomenîesc//
 da diŋ-grîu nu fásim// sâ-đîšē... canún// canún sâ đîši dī-ris// ris ş-apoî pun
 bă-yişîŋ dī-varieni-ăcotó/ caŋfiéti pun// da la voi cu grîu îi?

[Cu grâu.]

canún// ş-apoî trébi hazeáica plérvî să iéje/ şî-sî đícâ značit
 „blasleovleăiu canún// pominaite liúdi dóbri málo hazeáina/ po ímini”// ià-
 şá pomením nŋoî nú ştim tinerî şî... ş-áde máma nú prea o ştiút/

da odátâ ŋ-fumîeje batrînîcâ la robótâ ni spúne/ đîši „dácâ-pominiéşti/
 đî nŋmîli ŋobezátielno/ nŋmili đî”// đîši „o yisát o fomîeje... câ şádi oŋ-
 copác ŋuscát// nu!” đîši „pomením na! pomenăi-ŋvòiu mámo// pomenăi
 tótu”/ da đîši „trébi di đis obizátielno nŋmili// o yisát” đîši „o fumîeje câ”
 đîši „yini la oŋ-copác şáde/ copác ŋuscát// ş-pe crăş... şîăd hriş uzuloášî cu
 dimîncát// pi crăž/ sâ spúnđurâ// da supt copác şîădi-o fumîeji cu plátii

átbâ// lû ngâ” đísi// „e! dácâ-î ásta” đísi „máter bójà”// ie đísi „mérže
ș-o-ntreábă” đíșe// [...] ²⁴ „nu! spúne-ni-ț níie” đíși „di še șâd aesteș
uzûláșile pi copác?”// da ie đísi „aiéșteș/ așéleă... așee pomeneátâ// di nu
đic númili// bezimiánnișe póménișe éta” sî đic/ đíșe// „șî nu știu cui sâ le
dăie” đíși// „dumnăđău nu știu cum sâ lă rásprădileàscâ/ nú știie... . númili”
đíși/ „nu-s!”

da io și căsto noi așă/ și noi ș-așă đíșem „pominéște-o pi máma//
pominéște-l pi úom/ da trébûi úobizátielno di đis númili”/ đíși// „a ajlúnže”//

io cînd ă... ngropát-o pi máma/ tac ă yisát// am pomenít-o gîni/ ò fúos
șî púopa/ dim bisiercâ// și pléuče-au fúost/ șócra la míni bohómótniș ie
mă-ntreábâ „da mójno sâ iie”// „nu! da cum!” đic// „da di êe nu? las sâ iie”//
ie le-o adúsâ-le/ ș-o pomenít aiíșa// și dup-așíie io yisâđ// am vinít la máma/
cum șădlé ie ca pi pat// holubénki halátic cu florișléli// și cposîmcúțâ átâ//
tódăuâna șî di corățicâ a io o catám// și ie đíși șădi... íșta// șî io yisâđ// ă
vinít la đfșa// da pi măsă/ rázni riúnž bûtíelš/ tálzere/ nu! ca cînt o mîncát
nu ș šini// șî... devednúi așă șădlé íct// rúoš// da io đic „mám^ă da ši
i-aeásta?” đic „še mîncăre la tíni?”//

da ie đíși „ta aiásta o fos șî mă văđítâ-mă”// di úndi núma n-o fúost
nlevléști/ și di piņ souhúoz// „tú_știđ dóccă? șî púopa o fúost”//

ia! mă-s cređe!// an dižerát/ m-an tređítâ-mă/ așă m-aņ rostroít/
m-aņ spăriét// da io... încâ și o-ntreb đic „io la rúobúotâ/ da tu j
búolnavă”// da ie dim mínâ ș-a da đíșe... „dí toă tí n-o-azúns”// și m-an
tređít//

ș-apói úodátâ m-an dus la o podrúhâ/ m-o kemát la íiminínâ// „yíno/
yíno”// da io-ņcî cu platóg nêgr-îmblám/ câ do sorocá dniei îmbtám cu...
pfatúoc// nêgru// tráor sâ đíși// și jó ă vinít.../ podrúhâ a meă búnâ/ așă...
n-o fúost jalî sâ nu mă duc cînt s-a mínié// da m-an dus// da iéli újă
o-ņkinát/ șî cîntâ// „ián řșepi ășála cînticu”/ ne đic/ „dirévniș majá”// da io
đig „bâ bâ io nú cînt” đic „io încâ nu cînt încâ/ sóroc dnêi nú-î” đic „nú

²⁴ Continuă în limba rusă.

cînt”// da iéli ştiz _dac-o-ŋkinát veseólî n^lev^lésteli „ta jan! îşl^lépi/ nu núma
d^{vo} dóuâ _tr^lèi hórbe// îşl^lépi/ pajálusta”//

ã i^o-ã-şăpút îşetiş^uór/... vo tr^lei h^uórbe-a^ŋ_cîntát/ ş-apóⁱ.../ şa nu ş^cum
n^o-o stat jálⁱ/ ş^t_s-o suiít Pⁱ_cóle sâ mâ gítuie// đíc „mă duk^g-eo acásâ”/ ba i^o
đíc „nú ti mînié”/ i-an^c dus hostíntâ/ an^c dus podáríc/ ş-ãm vinít acásâ// a^m
_vinít acásă/ fâta coleă-ŋ_cásâ/ da i^o cotó²⁵// m-a^ŋ_culcătă-mă î^ŋ_cúhn^lé//
ş-aşá m-a^ŋ_culcá^d_deasúpra capatí^uulu/ niş m-an^c dezbracát/ di plátie// niş
pa^ttóu n^u_n-ã _lipadá^t// şî n^um-ã _adurnít/ ş-o yis^lăđ pi máma „mériť” şî
đíşⁱ şa m^u-o luátí-mă di sp^eéti// şî mă _báte _a^şá-ŋ _capatí^u/ şî đíşⁱ „cînt?” ...
dac _m-a^ŋ_sparijét/ şî m-an^c tređít srázu... ş-an^c đis.../ srázu i^o-a^ŋ_zvírlít/
da i^o la robótâ m-an^c d^us şî i-a^ŋ_spus// đíc „ia m-ať pus ş-a^ŋ_cîntát”// šé
i^o-a^ŋ_gíndít.../ c^e-„aşá trébe sâ híi^l”.../ đíşe „cînt?” [!]

[Femeile bocesc la mort?]

nú! boşl^lésc cînd U^jó _o gătíesc/ o pun pe láită/ ş-apóⁱ să boşl^lésc// sâ
boşl^léşte rúda...// i^o nu ştíu i^o/ ia-ş şetiéşti pin cníşecă...²⁶

că ál nănl^lé/ ráşşă/ p-ăla care... s-đíşe al nănl^lé/ şî să boşl^lésc// dà _amú...
pl^lşe rúda// níie di máma n-ă jálⁱ// acóto dvo^u rídne sóră/ k/tó^t i-i^u// şî sâ
boşl^lésc/ nu ş^c _c^um^vái cumătri/ de-o botiăđát// tójă sâ boşl^lésc// nu! cu-o fátă/
c^e fişór^l áre síni// a meă mām-o şăđít şî-n _tiurmă// u^o... i^uo ptimeániťă
znácít// o prosít-o sã-i fâcâ de nuntâ horítcâ// ie n-ó vindl^lé// đíşⁱ... „tácă _i^o
mă ti^{em} di milítie mi t^{em}”// da ie _„ta še ti t^{em}” i^o... tot a hí gíni//
ş-apóⁱ o pús-o// [k] o príns-o/ o venít/ s^uŋgur s-o dus ş-o zaiăvít// ş-o şăđít
máma şásă lun^l/ ş^t_ie _o scris// iuríst/ di la míne/ i^o_úna ã _ramás/
pomílovàn^{ie}/ ş^t_ieⁱ o vinít// ş-o vinít cút^l nú! tót sátu s-o vádâ// câ ie n-o
făcút nimărúlea rău// îmblá/ ş-ajutá/ ş^t_cásâ muruie/ ş^t_î^ŋcíş cîntă tójă gíni/
ş^t_néŋa cîntá/ şî i^é/ ş-pis _tăt lócu/ ş^t_t^uóť o vinít s-o vádâ/ da ie n-ó vinít//
tacă _ie^u cînd o murít máma da ie o vinít// ie yíni/ da ie^u mă boşl^lésc/ da i^o
răcniésc// şánti _ş-đíşém h^uórbe đíc „šî núma n-aşéla”/ şî di gíni đíc// „še

²⁵ Gest: arată spre bucătărie.

²⁶ Se întrerupe înregistrarea pentru câteva clipe.

oámni ț-o facút? șî _pîn tîurmá” đíc „ai păpăđít// șî-n harmán aî săpaluîit”//
 [...] „áp(î _șî _cărbún¹ cărá”// așá cuș _să lîni// șî _đîșé^m _ dac _ie cînd o _
 uđít că ieș... șála/ ș-o fužít// mai muft n-o vinít// nu! toț o prăyié pi dînsa//
 c-așă//... neabúnâ// n-o făcút gîni// iîi o facút gîni c-o prösît-ô/ da ie ves _cê-o
 făcút?//

[Bocesc cu vorbe moldovenești?]

moldovnește dăg _vreș/ da dăg _vreș rusăști/

[Mata cum?]

ieș mòldóvněște/ d/tac _ sâ rîșîké moldověșele/ plîžě cu tóțîi// câ
 moldovněște// álți să rușîneáđâ/ da ieș mă scriș șî-m _pásport moldovăncă//
 da še tut... ? še-î așá de urîť? cájdîi ũom po svóimo/ šîni rus/ šîni moldován/
 šîn _da ieș să scriș rús/ đíc „da ieș mă scriș șî-m _pásport moldovăncă”// șî _
 pi la robótâ așá mă știé... șî/ iará o foméie aîiž _bătrînâ la noi trăié pi šéie
 ũúlițâ/ șî _ie o flost îm _moldáviie nu ș cînd o trăiít// ș-apóî hulíe cu_áde
 máma// șî _cîntá// da ieș lę-apucám/ cî dî _mitícâ cî lîubém/ cîntám// îș _
 școálâ cînd am îmblát/ tac _am flost îș _kíiv la ațimpeáđâ// aęásta o fost
 sóroc vosmóm hăđú// după vojnâ...

[Aceeși]

núnta

[Cum spuneți aicea? Se face logodnă?]

la noi sâ đîși să sfătuiască// nū! yîni nírlî la níreásâ/ la fătâ la šeî de-o îmblát
 cu tát-su/ cu imă-sa// ș-apóî yîni náșu// pōátî cu vuș _fráti îli vo sũórâ// yin
 șî-ntręábâ znáçit grăiésc acóto šîni cum pōátî ałti rusăște-ac^o10 êe
 moldóvnîești dácâ moldovién¹/ tó _rusăști mai muft// ș-apóî [ε] [...]22 mai
 muft _să _sfatuiésc/ grăiésc// ș-apóî la aįásta sfătâne/ sâ dohovoriésc// cînd sâ
 híiî núnta// nu! o đîs priméno acofó... đî pėrvovo mája sâ híiî núnta// sâ _
 dohovoriésc ș-apóî... yîn// amú tot într-oș _loc mai muft fac// șî _fac î _
 stolóva acólo pin// da atúșa pi la cás(â// [ε] șî... lă níreásâ núntâ/ șî _la níre/
 nu ierá... șî ieș m-am marítát/ o yínit/ ne-aș _sfatuiť șî/ fsjo ne-am dohovorit/
 o flost núnta di dũoî șahtióra// tríťîť piérvîi áugusta// yîni núnta cu níri cu/

nireasa gătita/ cu hobótu liagát/ liágâ/ cu mineștergur¹ bərbátî/ dar fuméile
cu platoáși di plátîie/ matlére cu [r] cu rázne// e! ș-apóî yin// la Țușa
Țocóllu/ s-Țostanu¹esc// nu-î slobód a lu nireásâ// nu-î slobód// șî-î precúp//
apóî li dău șála/ nu mohoric¹// li dău horílcâ/ cañfiéti/ bán¹ acóto ši// ș-apóî sâ
súje písti Țușa Țocóllu/ acólo șála și íntrâ// ș-apóî íntrâ/ íntrâ ieș _ tîner¹/
ș-apóî iej _ bătrîni¹ ántâ/ cu t¹óî// da sâ cununá/ sâ gatlé sâ dușé la bisíercâ//
ii pitrișlé imă-sa/ ii blahoslov¹é pînre coj¹óc/ an žânújk// cu licoánâ/ cu
mineștergurâ/ șî-î blahoslov¹é// tát-so cu-ímă-sa/ da dácâ úna av¹é/ máma
úna đíși «blahosloviáiu i ja»// ș-apóî ni dúsim la bisíercâ/ znácit sâ duk _ eș _
tíner¹/ și núnta toátâ s-dúși la bisíercâ//ș¹ _ să cununâ-m _ bisíercâ// stá așà
drúșca ș¹ _ boiárîntî deasúpra/ cu _ sâ đic li știu/ vidlé/ đíșé ránșe// ș-apóî sâ
cununâ/ ž¹ _ di la bisíercâ yin la nireásâ// cum să dohovor¹esc// lîn la nireásâ/
ș-acol¹é hul¹esc// sâ pun la măsâ/ mánîncâ obidăiesc acóto/ cîntâ/ j'ócâ/ za
trétiu riñcu đari¹esc// l-a tréi¹lea măsâ// dac _ sâ pun/ abó/ la a tréi¹lea riñcă la
măsâ dac _ ș¹ád// ș-apóî šini áre... cu ši/ podá¹s// di đăr¹esc// dá _ dac _ sâ
đăr¹és / ș-apóî hul¹esc toátâ đúua pánă-¹șárâ/ cîntâ/ j'ócâ// à _ dăuđa... să
scoálâ/ ș... dac¹ _ bitir¹esc aiš la nireásâ/ o ieș Ujă ș¹ _ pi nireásâ/ ș¹ _ să duc
la níri// šéja hul¹esc acóto// da léștia hul¹esc aculiá a lu nireásâ// ș-apóî à _
dăuđa iără sâ strîng/ să duc/ s-adúcâ nireása zăutricat¹// à _ lúî nireásâ rúda//
să duc la níri/ ii pun la măsâ/ ieș nírlé și nireása și lîn la nireásâ și iără
hul¹esc// pi nináșu/ ș¹ _ pi nináșu/ i pun îñ _ cap¹ miésîi acóto ii hosti¹esc/
ș-apóî ii pun pi caríșan și-î cañi¹esc// pi Țúliță/ piñ _ ríki-î dău/ ii cîrlígî//
șuti¹esc// da nenáșu cu nănáșu li púni mohoric¹// le đă/ șampásca/ hórîtcâ/
cañfiéti/ šîni și áre// ș-așá-șă// să bitir¹é núnta//

[A doua zi, la nuntă, ce se dă de mâncat?]

à _ dăuđa cînt.../ dimîncát ši iéști/ še [r] ši gati¹esc// da pi ieș _ tîner¹ ii
pun îñ _ cap¹ miésîi/ ș¹ _ li pun mléri// abó/ var¹énîi acóto/ hostíntî/
cañfiéte// dájé pun¹é gài¹nâ/ tajé gài¹na/ o poroié/ o herbé/ ș-apóî o cosá cu
cañfiéte// cañfiéte/ m¹ěre¹-acóto pečen¹e/ ș-av¹é iîă/ o gat¹é/ ș¹ _ li pun¹é
dinăi¹nte lu ieș _ tîner¹// sâ híi¹ tráju dúlși// da demîncát fás¹é... cum? cum

vópşe nícaduh! ieu ia! am flost la alicsandriie²⁷ acóto a meă/ zolouca
 trăieşte// táclă díşî nu şîşi za bliúdo/ capusniácų// şîla nuntă/ şîla
 pómîne/ Țobizătietno iesli [...] cu curiék acotó/ pasát/ nu ştiu ieu// n-ám
 făcút nişodátă/ ş-nîş am mîncát// n-ăvađít [!]/ da la noi fac demîncát şé sâ
 îini// da a dăuđa ot! Țobezătietno za câstúiu faşé pi la nunt/ tòhmáz/ taié
 găiinî/ faşé súnġurî tohmáz/ iġ Țuscá/ iġ prăjă/ iġ taié// şîfăşé tohmáz za
 záftric// aldátî dájă făr de cartoáfe núma găina/ şî léste tohmáză-aşà
 rarişúorî/ şî...²⁸

[După câte zile se ducea mireasa la părinții ei?]

şini cum ! cîte-o stămîná.../ nú laşá níreăsa sâ ije la máma// nú mă laşá
 pi míne soăcra/ nú mă laşá/ soăcra rúscâ la míne-o flost// ş-a lui bărbát o
 flost ie măcuhâ// nŭ zŭnačála uġkic nu preă gîne-o flost/ ş-apóġ ujá la
 batrîneţâ dac-am mai luwát sâma că ieu... nú-s cîne/ nú-s cu coărne/ ş-an
 trăiġîne//

[Aceeşi]

domovic

ăşá de la oáminî am auđít câ iéşti đî/ ce îiúle...// şópŭs-trébi sâ te sui
 împúód/ şîsă-i dăi demîncát// sâ-i puġ kítâ/ şî sâ đîş „domovic/
 domovic! [ε] ia! ŧ-am adús să mańîş” znâcit/ şî cînti duş/ la áŧta căsâ// ia!
 dacŭvinđ căsa/ ş-apóġ ti duş la áŧta căsâ/ trébi sâ-l keń// sâ đîş „domovic/
 domovic hádi cu míni”// nú ştiu/ n-ám auđít/ n-ám văđút/ nú ní s-o vinít/ şî
 trébi sâra cîntŭpribirleşti din măsă/ să rămîi pi măsă/ mačár o búctăġdi
 kítâ/ ábo şávai/ aiásta ŧúġ// câ iel cac sâ đîşe hazăin dóma// aişá [= aşá] am
 auđít di la oáminî/ da súnġură niş... ijo pi báta şî tíetla a mámi/ nú i-aġŭ
 văđítî-je// dá/ a lu niéneă núma tíetă// ierá bohómólnē// şî răcăné pi míne
 „cătă de dă-ġcomsomólije/ căpu ŧ-oġ rúpe// c-acólo ŧe-or Țuşídi srázu!”//

[Aceeşi]

²⁷ Vezi nota 5.

²⁸ Înregistrarea textului a suferit din cauza variațiilor de curent electric.

moldován o fľost iel

ãhá! da pi lésťia nu i-am vãzútã io s-o murít/ iei de tíner/ șí io nu i-am apcát

[„Nenea” cine era?]

a neų? cum? moldován o fľost iel/ moldóvan/ o mľšíť pi paravós// mașiníst// da máma atúș acásã iără/ aviié tójã harmáne/ îmblã pi la dęal/ ș-avlé și bostánur¹ aviiém/ pi dupárte așã iã!// atúșa harmáne șí pãmínt ierșã slobódni muť/ d-amú iã ! aiãsta la nľoi încã cólîe n-o trecút// dã acoló pist tot locu lę-o tăiétã-le// de dáci o făcút// rídé de nľoi// đîsé torbésniķi/ vã vîrîť îm... avtóbîsi/ în trãmvăi/ da amú tráiu așã/ tos trébi sã mãnľși/ treb sã sãdlésc/ și yin di pi dupárti oãm¹ni// ș-acolé sãdlé în harmáne//

[„Nenea” știa rusește?]

dã/ grãieu rusăște iei// grãie rusăști/ încã ım bãiét am avút io/ lel o murít/ șí iéu// da máma s-o măritát/ a lui fuméie o murít/ ș-iel cu cokíl o fľost// ș-am avút sórá ioľ// pi néęa znãcit ie rúdni/ da pi máma ba// an trãiít între ũ loc/ s-o măritátã máma/ tójã o murít/ nu-i ują// zinã// an trãiít între õ loc// o creascút-o/ ș-o măritát-o/ da ș-apói lel o pãpdít sup paravóz// la robótã//

[Și mama știa rusește?]

știié// noi aișã aņ criascút/ șí cokíji și noi grãiem/ iã! bãiéta la míne sêa câ moldovnléște iã nú grãiéște// da di știút tót/ încí di miticúťã io nu știu cîť an¹ ierșã/ și máma o vinít la míne// și nu ș-și iã trebuié/ și đîse „n-ai vađút strãkiníc-așei miticã?”// da ie miticúťã ș-aleárgã șí đíși „mãma! bábușca! sprășít di malîęcaia mîsîcã”// și nľoi iã luuát sãma cã iē [r] ie sãma moldovnléște// șí zãraz știię tót// da di grãít/ nu grãiéște/ nu! ują o creascút... ľómuș rús/ la míne-o fľost/ nú moldován// ș-așã grãím za rusăște// și ié ș-așã s-õ-vãťát//

[Aceași]

moldovniéşti lí đíśé

[Cum îi zicea „bătei”?]

áde rádu// áhá// şî noi ne hăniém după díŋsa/ da iă „trăznească-vă pomíntu”/ şî cu b^âţu după n^uoi [!]/ da noi o scăldám ^vşeo rónvo/ ş_u dac-o scăldám p^touá// [...]

[Câteva nume de moldoveni ştii să ne spui?]

a l^uor famílije lehénki// áde rádu/ moldovniéşti lí đíśé// nóuâ ně đíśé... áde nístor// díed niéstier/ famíliiá d'éda niéstiero^v/ ş-apú ne đíśé nóuâ... h^áde níst^uor// iá!// fan áde níst^uor// áde postícî/ eár/ sîn _u şî zára^s _u dupa noi trăieşte moldovánj^{că}// nu p^rea a^ude/ h^áde d^or^uoş//... seriéŋco famílija da le đíśé áde d^or^uoş// de-áde ariéh//

[Cum?]

ariéh// e a^l kemá aşá de^d-ariéh// de-^ade buláşca/ ş^{te}a tót moldoviénⁱ// tot moldoviénⁱ//... áde catmoále/ sînt de-amú n^u! ş-la voi? âi catmoáli?// şî iácatá _uoi... iă dupa míni traiéşte/ ádi catmoále li đíśé// u^já nu-s batrínⁱ/ u^já mult o murítá/ ie colé úna ie díŋ _u c^orsun²⁹/ trăieşte aiíşa ^ujá m^ult anⁱ/ marítát-o f^uost după ^uş _u gⁱdu/ şⁱ _uie/ o cr^escút şí cokíji şⁱ _uie kar de-a noástrá ácoleá haróşá fuméji/ iă ne đíśe „móje d^o...” ták _uiá tójá... grăieşte moldovniéşte aşá iá! gⁱniş^uor/ şⁱ _udá-^ujá batrín^{că} o d^us-o... la práznic ^acúli-o f^uost práznic po sió^toc ca báierac// da ie şarácă nu p^utⁱe şádⁱe u^já// o^u _u kic^uş^uor o şăđít şî sâ šere-acásá/ u^já nu poáte//

[Mulţi sunt acolo moldoveni în Korsun?]

tac acóto spunéa cá... hⁱreş moldovⁱénⁱ ierá// hⁱreş moldovⁱénⁱ// da záraz u^já şitⁱ s-^o-ameştecat//

[Mai sunt alte sate cu moldoveni?]

nu aiíşa pi la h^ut^ure-aşa u^já rúş/ rúş// ş-apóⁱ acóto sâ đíśi seló hurtíⁱ// ş-acóto ruş// u^já málo sínt/ nú! málo moldovⁱénⁱ/

[Cum îl chema pe tata?]

leşunte/ lióva// áhá// leuónt^e

²⁹ Se referă la satul Korsun, de unde este originară informatoarea Aculina Navailova Ilarionova.

[Și pe mama?]
sána// alecsándra//
[Și pe „bâta”?]

bíta a mámi/ fēdóra/ tudóra// bíta tudóra đîsîîém// dā... tētea pîétrea/
da pe-a lui nîénia tētea... fēódor// șî marína// iéu cîn_m-aṅ_gasíd / miticúță
ierá^m / da ie đîșe „púnețî-î núde marína”// da nēne-o flóst îṅkínát/ s-o dus
șî_m-o scrîsu-mă mărúșea// tójă ș-nú moldovnîéștē/ da rusăște scrîșeș// ni-o
scris// la míne/ mîetriîsca nîestrova marúșea leoontîova//

[Aceeși]

[Ce a făcut subiectul ieri și astăzi]

[Ce ai făcut ieri?]

pi ier^î? aț vađít ċi pohódâ ierá³⁰// ca cînt_s-o lușít la soáre o lușít// da
io^l aṅ_venít di la robótă/ đin noápte/ prăiēsc c-am di skirăiít// șî_pohóda
nu prea... da ieț ca cînt_soáre s-o-arătát// s-o-ārătát soáre/ iéu [= eu] iéu și
dău fócu/ né-ṅherbînt ápă/ am muiét sírca/ da iel a-nșepút... a țîrîji
deasúpra// tó_plóu_tó_vînt/ tó_frig// da avîém acóto vánnă/ mașîṅca/ am
pus ș-aṅ_skirăiít// ă_skirăiít.../ am făcút demîṅcát/ ș-apóji ne-an_dus sára
báni ne-o dat îṅ_școálă/ zarptáta// ș-ă_venít acásă/ ă_večeruiít cu băiētuș//
dá_ăz m-ă_sculát dimineăță le-aṅ_clatít șî_le-am întîṅs// da iel ia!// nu! da
șe sâ faș/ nú le-oi țîne-leș// cînt_să topléști iē! ní s-o stîs șî_flócu na
vîérno//

[Și astăzi, de dimineață?]

an_dat flócu az/ fríc// ș-apóji băiéta a viní di la robótă/ șî_îz_mitiél³¹/
io mă duc az_noápti/ da ieji acásă șăd// frig a hí//

[Aceeși]

³⁰ Se referă la vremea ploioasă și la vântul puternic care a bătut cu o zi înainte.

³¹ Vezi nota 18.

cúmătru tac

[Cel care botează copilul?]

cúmătru tac// pi šini vrięu ięu [= iau]// pi šini vrĕ dvóju rí^dni fráte/ ĉe sŏrâ ięu acoťó/ ĉe cūm/ ne dúšem/ li spúnem/ ĩi ĉđíšim câ ĩa! pi cĭnd ĩi veni sâ botĕđĭám cokĭtu?// šĭ ĉĭneš// avĭém/ ięu... cĭt ĉĭ sátu ā flŏst cumătrĕ/ pist_tot lŏocu mă luğá [!]

[Să-mi spui ce obiceiuri sunt...]

vęením la... únde cokĭlu znâĉet lă/ āĭęštiaș búdușĉiĭ cúmătru ĉĭjă// ĩe [= ea]... nenáša ięu// criĭmă// matéręe sâ híiĭ múltă// da nenášu așá cu banĭ ș-apŏi să răsplătĕște-m_bisĭércă// šĭ ĉluvám cokĭlu/ amú sâ dúšĭ šĭ máma/ šĭ néneša/ da atúša núma... nenáșĕi/ sâ dušĭéu// luwáĭ_cokĭtu/ šĭ la bisĭércă pŏpa_ăl botĕđá/ di coťó vęenĭéu/ šĭ đĭšĭém/ l-ă_luwát ņebotĕđát/ l-ăm_adús botĕđát// nú! númirli-ĭ punĕé/ štiĕ ũjă šĭ ĉpŏpa šĭ ĉĭęsta// ș-apŏi hulém// ĩi ľęgá pi cumătre/ pi cumătr-actó di ĉplătĭiĭ/ ĉe platŏc/ ĉĭ! da lu cumătru camiĕșă/ vo mineșĕĕrgurâ// ĩi ľęgá// ș-hulĕé// đarĭé// šini še/ ș-așás/ né_cūmătrém// ș-apŏi cĭn ne strĭžém dVuh po petnátádĭ_hĭreș cumătre/ šĭ_la nŏi ĉásto sâ strĭžé/ šĭ nŏi ĩmblám/ šĭ pi la núnt vĕđ đăc_ĉreșĭé/ ș-apŏi ne kamá.../ ięu nĕnășĕ/ ĩa!-Ńsurát uĭă_ĉĭt// șăđĭém ĩę... cápmĕšĭi/

[Copilul pe care l-ai botezat ce-ți venea?]

ĉreŏšnic// hĭnășcu/ šĭ hĭnĭtă// n-adúc amĭntĭ šĭ_moldovněštĭ//

[Când ĩmplinea copilul anul te duceai?]

ŏt_ŏo! ș-apŏi la ánu ni kamá ĭărâ// ves_ĭă_uitát/ la ánu ne kamá ĭără/ ĭără ni puné ĩę_ĉapmĕšĭi/ ni darĭé cu podáršĭle/ ni ľĭgá pi nenášu/ šĭ_pi nenáša// do noi svŏju óĉeretĭ tŏjă darĕém/ šĭ_ĭără hulém/ ș-apŏi uĭă cĭę_ĉreșĭé/ là_núntă// gătĕ acóto de toáte/ cumpará/ tŏrt// šĭ_pi la núnt odátă coșĭé/ šĭșĕ šĭ pĭrŏh/ da amú... šĭșca/ da moldovněște cum?... cozovŏše așá cu ĉŏrnĭšĕle/ tajé/ ș-apŏi-șă sâ-văluĉĕște šĭ/

[Cum se fac?]

alvátu... núma sáre puném/ ĩo [r] ĩo nu štię/ nu-ș_di še nu dúlšĭ/ da řa álřĭ dúlšĭ//

[Aceeși]

ia-n-prăyēsti moldovăncă

[În Moldova ai fost?]

ă flost o dátă iă! nu v-am spus? am flost o dátă// po puțîowkē/ [ε]
m-ă hodinít acoťó// îṅ kișiniów³² am flost// ș-àpúı... nu știu unde noi la
ecscursiē ne-o dus// da ie [ε] ecscursantu^m [ε] fumléıı// mòldovăncă// șt-trébi
di-triăcút píst-prău// písti-prău.../ da iēt lătișór așá... nú-ı tréși// ș-àșá nu-ș
șe zabaidărc-acotó miticúťă/ șt-ne-o púsă-nē/ și đíși// „neaculái... îșetișór/ sâ
nu ne dăi j'os/ cî ni-ı îniacă”// da io đic „da nu ne-a-nécá”/ da ie... „lói-bòjă!
da di undi te-ai luwát? iă prăyēsti sîz-a nóstru// da di undi?”

„dar î-hrúpa din doniētc” đic „din doniētc ieu”//

„ia-n-prăyēsti moldovăncă”//

ca cînd o vađít-o pi s'órâ ródniē...// așá góșteopriēmni și n-o plăcútū-nē
tójă/ haróșă nevástă/ șt-vópșă nar'ódū... prostiē//

[Da' întelegeați ce spune?]

așá/ apucám cíť-oy kic ac'oló próstu iei nú! cîsto literatúrnovı nō!
graiēsc moldovnéște ujă máı sēva/ da noi... v'điēt cum grăim//p'ne...
āiásta moldovnéști ce po rumínskē!// n'oi kítă đíșém// kítă/ túrti/ túrte
coșéé ia// pi-s'ód-ac'otó cu sáre/ șt-máma coșéé túrte// túrte đíșém//

șı/ ș-apói iieștea băiē " fi n-o... pițrecút tut tot đíșé/ și cîntă moldovnéștē//
da io sobiș apói le-an cîntát/ nu știu únu dîntre estea cînteși// dák-ieră
de-așéie n'evástă iará.../ tácă ne tóș-ca [= tojă cac] cā-cîn

„iă! prăyēști/ iă! prăyēște sîz-a nóstru/ ian! prăyēște// da dé-un-te-ai
luwátı-te?”

„da dáră-hrúpa din doniētc”/

„da tu cum ai păpădit acolé?” [!]

đic „io tójă moldovăncă”/ și i-ă-spuZ-đic „trăim đimúťt acoťó// acóló
mūł moldovlén' la n'oi”/

„da aiíša la noi níme nu-ı”/

đic „nū/ ními nu trăiēște/ noi de-acoló/ și próstu po puțîowkē am
păpădit acòle-așá”//

[Aceeși]

³² Orașul Chișinău.

NOVOIGNATIEVKA
(raionul Volnovaha, regiunea Donețk, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: VN

[Date despre subiect]

[Cum vă cheamă?]

vasíli// ivánovič//

[Și familia?]

nátca//

[Câți ani aveți?]

da ujă șásăđăș_și_nóuă//

[„Clasuri” câte ați făcut?]

ioṽ... univērsitiét am bitirít// doniétki gasudárstfenî universitiét//

[La ce specialitate?]

ĩ... učitiéli fiziki i trudovóvo vtečénija/

[Ați spus că ați făcut și școală moldovenească?]

moldovenească/ ásta cînd_î ieṽ ã-șepút a mă-ṽvătá... în_î piērvîi clas/
atúș o flost moldovînească/ școátă/ din_î kișinióv¹/ dim_moldóva/ o trimás
ĩvătát¹/ și aĩșa ni-ṽvătă moldovinēște// diṽ_kișinóu¹/ că sándu pávăt
păfiťovič/... fedósi Ůóspovīč/... ší-ŋcî diñ... dim_moldóva//

[Erau de aici?]

dim_moldóva vinít/ ș-aĩșa ierá-ṽvătát¹/... trii clásur¹/ moldovinēște//
șâ... búcfili/ lítere moldávskija/ ierá// dac-am bitrít_î șăpti clásur¹/ apói
aeásta v_sóroc/ îm_pátruđăș_șásă/ io cînd s-o bitrít ujă voíná/ m-o-ṽvătát
în_î sláveṽsc²/ la paravóz// pomóșnic mășínista páravoză// nu! ș-ã_lucrát
d¹oi an¹/ ș-apói ã_vit în_sat/ ș-am lucrát îm_bibłiottiécă/ în doniétc² am
bitrít tiēhnicum/ cút¹prasfiēt rabótîi// ș-apói o trebūit ṽvătát¹/ la [k] în
școálă/ m-an_dus șâ ã-șepút a lucrá la [k] în_șcótie/ ș-am bitrít apói am
postupít îm... osudárstfenî universitiét/ în doniétc// ș-am bitrít universitiétu/
ș-apói am lucrát în_șcótie/ ã_șítít fizica/ hímeęa o fost și ã_fost și
fiscultúru/ ší trúd ší_óbsēm și trebuié toáte [!]

¹ Denumirea rusească a orașului Chișinău.

² Orașe în Ucraina.

[Școala a fost moldovenească?]³

o f^uost ăeasta... d^o voin^ă/ ăsta-ncă/ gdié-to tré^tatⁱ trî^ti// tréi^dă^ștrii/
trî^dă^șpătru/ tréi^dă^șî^ș// ș-ap^oi o trecut rusăcă//

[„Bucvele” ce fel erau?]

létere... moldávskiia bíl^{ie}// ierá to^ate moldávskiia// da... latíⁿske bíl^{ie}//
[Câți moldoveni au fost aici în sat? Mulți?]

m^uttⁱ// șc^ota ierá șei v^eék-acoló únde/ dácă... pí^ervⁱe cláse... ierá
d^ouă... cⁱte pátru^dă^șî^ș de cokⁱi// îⁿ clas^ă/ și î^a șî^șa clás/ t^ojă așá marⁱ// da
șeⁱlántă... mai p^unt^ei n^o!... cⁱt^ă tréi s^ute... șⁱ mai mult ierá de cokⁱi... îⁿ
șc^olă// da ahmú... o s^ută și d^ouă^dă^ș// da n^ouă clásurⁱ//

[Erau mulți ruși aici în sat?]

pe atú^ș nú ierá// to^t moldov^lénⁱ ierá// nu! ș-ap^oi dácă ô-șep^ut a veni...
rú^și/ iⁱ priⁿé... îⁿ coth^oz// lucrá^ș// moldov^lénⁱ a n^oștri sⁱnt sí-ⁿ Ki^șni^ow/
sⁱnt și-n donⁱé^tc/ și-șé^ea// pí^st^ă t^ăt l^uócu/ mú^tt/ sⁱ r^ășkⁱră// șei de v^ol^eácă
pot sⁱ m^ai... fá^șe șávái [!] așá mai...

[Acum sunt mai mulți ruși?]

mai mú^tt/ mai mult//

[În sat ce limbă vorbiți?]

rusá^ști/ n^uoi... núm-aș^ei dí^e... coreⁿí^e... noi gráim canⁱé^șnă
moldovⁿé^ște// noi mai mult rusá^ște de-atⁱta că... iă nu-ⁿț^ăl^eze u^jă noi șe
vorbⁱm// il^e c^o-áltă dácă n^e... șe ne-ⁿtorlocám// ap^oi i gráim rusá^ște//

[Copiii mai vorbesc moldovenește?]

nú/ nú// nú! p^oate-aș^ă... așé^ea nu! píⁿt^ei// u^jă aé^ște cokⁱi u^jă nú ști^u//
i^eu cⁱnd î^mb^tám la școl^ă-u^jă și lucrám/ dac^ă nu le răz^răș^ăm/ s^ăvorb^eăscă
moldovⁿé^ște/ la șc^olă o să híⁱi núma rusá^ște// da iⁱi... s-ascund^e/
moldo^vnié^ște [!]/ zapriș^cátⁱ/³ k^ă i^eu cⁱnd m-an^ă dus... î pí^ervⁱ clas/ nu
știⁱám ní^ș o v^orbă rusá^ște// șⁱ p^e míⁿe.../ da i^eu m-an^ă dus... pátru anⁱ
j'im^ătáte/ pⁱ mⁱn nu m-o trimás/ nu m-o pus ní^me s-mi^ă duc// da mi^ă
șcám [= mă jucam]/ mi^ă șcám cⁱ b^ăié^ti/ ș-ap^oi... iⁱi s-o dus la șc^olă/ da i^eu
an^ă r^ămás acásă cu s^unguru// nu! ș-ap^oi m-am dus și i^eu//

³ Se schimbă banda de magnetofon.

[E vechi satul?]

sátu.../ sátu nū! de-o sūtă mai mūt// nu! cît mai muț?! da-Ță două súde navlérno nu ĩe// ca [ε] aĩíša... o cĩnt ĩ... o fost pereseleáua ĩeásta/ [ε] ĩecat ĩrĩna ftaráęa.../ și ĩé... mai muț ĩerá ģirés// șĭ ĩnoĩ ĩ ĩost ĩn ĩstára ignatiéfcá⁴// acóló hréco-tatárĩ//

[Unde se află Stara Ignatievka?]

dóuspréšĩ kilométrĩ mai ĩȥcoló// mai depárte// șĭ ĩnoĩ acóló [ε] a nóștri cĩnd ĩerá pereseliéniia... vo cĩȥvai ĩerá șĭ moldovlénĩ// șéĩlalȥ ģirlés// ș-o pãpãdĩt șĭ moldovlénĩ¹ acóló// ș-apóĩ ģirlési... [!] ĩ-o gonĩt [!] móșno// no! șĩ ĩcóló ĩerá ruș// da pomĩntu ĩsta/ a ģirésilor/ șĩ ĩor le trebĩé... [ε] da rúșĩ vineá șĩ... aĩíša... spãlȥuĩé// cã... pomĩntu ĩsta// pãșteá ĩtē.../ cosă// ĩșéęa// ș-ģirlési... șob bĩl zaslóon/ [!] ne-a trimás pe noĩ aĩíša//...

[De unde au venit moldovenii ĩn Stara Ignatievka?]

ĩecatirĩna ftaráęa... cumpará plétniș// șob ĩ zaselĩt¹// éta aĩíša ĩm ĩbugásu⁵// d'ĩrés/

[De unde ĩi cumpãra?]

dĩn túrȥęa// dĩn túrȥęa pl'étniș/ nu! spúnę-așã// cã... z ĩdușé ĩobóz// șĩ ĩnaĩntē... acóló șal dĩ ĩerá/ z ĩdușé/ z ĩdușé/ ș... o stat/ cĩt ō ĩmblát ĩhá! aĩíša sã híęe sat// „cõm ti kãmã?” „ĩovãn”// „bũdit ĩ ĩivãnovca”// s-dușé mai dálĩșe.../ acotó đãșe [ε] cĩtã [ε] rãmãņęã.../ șĭ ĩel ĩl dușé mai ĩȥcotó// „cõm ti kãmã?” piérvĩ/ „ĩehnát”// „znãcĩt ĩhĩnãtęevca”// așã șĩ...

[Mai sunt și alte sate moldovenești?]

aĩíša... ĩ... nu! pi depárte sĩnt// nu! noĩ [k] ĩęu nú ĩĩ știũ// unde!

[N-ați avut niciodată legãturã cu moldovenii dĩn alte sate?]

nu/ nú//

[Sã-mi spuneți cum se numesc locurile dĩn sat.]

nu! așã tãre la noĩ nu ĩę...// ĩęște mahãtã/ mahãtã ĩ... mãntãrãșĩ/ [!]... áde ĩliãșã/ adē ĩcostineãșã// no!... aĩíša o ĩost o sĩemiã ĩę đĩed nãuęa// șĭ ĩęĩ avlė muț ĩfșĩqór¹/ cõșteã costineãșã/ ĩliã.../ ĩliãșã... [!] mãntãrésĩ nu știũ cum/ v ĩpșem... așã șĩ

⁴ Se referã la faptul cã satul, așã cum o aratã și denumirea, a fost format prin roirea moldovenilor dĩn localitatea vecinã, Staro Ignatievka.

⁵ Nume topic: Burgas.

[Locurile din jurul satului, cum le numiți?]
sînt^c v^lăi.../ da i^ou... cum să nazîvăește?!
[V]⁶ grădina m^părătească sî^c nazîvaié/ ierá.../ grădina împărătească//
ș-apóⁱ i
valea moh^lét/
[V] válea a lui mah^lét/ ș-apóⁱ... keiáškina// [r] keiáškina/
keiáškina aęásta u^á ahmú s-o dat/
[V] d-ahmú// da naⁱnte almíntrelea
naviérno sî nazîvaié amíntrel^l/ da cúm^c nù știu//
[De ce îi spunea „Grădina împărătească”?]
c-o f^lost pómínt î... a împărátliⁱ/ cînd^c î^c ásta înaⁱntiⁱ// ș-acó^t-o f^lost
grădínă/
[V] grădínă máre aco^tó ierá//
[Al cui a fost pămîntul?]
iét ierá [ε] m^obs^léstvenⁱ patr^ona// și așála pomínt l-o vîndút/ și o
stroít țercov/ țe [k] ș-o stroít șcótiiă/ dóm upravⁱie// óbși pi báni s^eăⁱ// da ierá
așá sⁱ cⁱ nazîvaié cⁱ pomíntu cac țárskiⁱ// împărătească// împărát//
împărátului/ grădínă împărătească// și a lui împărátliⁱ/ și [ε] așá s-spuné da/
[Nume de familie, moldovenesti?]
znâcet/ cățet^l// náuca/ c^ebánof/ m^eésni^e ierá famíli^e di aiíša// cara^ebán//
m^eésni^e/ tómeņco/ c^elácov/ căpă^tínă/
[V] cățet^l/ náfca/ c^elácov/ c^ebánof/
nu! u^á â^c spus//
[V] țăránov^e/ c^elobótari^of/
nu! áș^tia u^á vini^t//
[V] gídu tójăș moldován aiíș ierá// da t^otá násteă/ bába nástea...
[Părinții unde sunt născuți?]
părín^ti tójă-ⁿsat//
[Și „bâtu^l”, „bâta[?]”?]
și bíta tójă diⁿsat//
[Da’ părinții lui „bâta[?]”?]
așéⁱ u^á nu știu d^e-atítá ki^c iⁱ u^á n-o f^lost aiíša// i^ei... u^á avini^t... da/
de undi-o vini^t? ș-cum o vini^t? [!]/ cînt^c s-^o-șepút sátu/ aiíša a stroi^e... aiíša s-o

⁶ Subiectul Navca Ecaterina, soția informatorului, intervine frecvent în relatare.

stroít o cásă// și iel c-o vinít... diŋ_ stároe iehnátiefca// de_ úndi-o vinít? și cînd
aiásta/ iéste așa/ cníșcă// martí" nov... cu lucomóriă// martínov cníșca u
lucomórija/

[V] nu! iel la noi o flost așéă cníșcă

ió am avút așa cníșcă da

[V] ai dát-o s-șețéască oámni/ mai muft n-am vadút-o înapói [!]

ș-acotó o_ spus/ iésti lîstóriie/ com aiásta... vópșe/

[Martinov de unde era?]

iel po vídemo de-aiíș// la noi tójăș martínof tójă/ iéste familija... deñ
sat/ nu! ieț áista...

vasíli
ivánoviê náfca
șásădăș_și nóuâ [de ani]

hólod o flost

[Războiul a trecut pe aici?]

o trecút//

[Și nemții?]

și némții//... și moldovien^î o flost// dim_î... êe íli rumân^î// o tre [k] o
flost pi aiíș//

[Nemții au luat oameni din sat și i-au dus în Germania?]

o flost/ sînt di şeî de-o flost// i-o loat áhă!//

[Știi să ne spui așa o întâmplare?]

n-ò_flos_vórbă// așa// nu! di lūoát o flost// și_ e-o lúat/ i_lōa/ și fuž^îieș//
[„Holod” a fost?]

hólod o flost// v_dvátîp^îérvîi// [ε] dóuâdășúnu/ pe-an// trîjdăștriî/ nu! o
fost depă voíná/ pãñ... pátruđășapte pe an^î acoló tójă//

[Cum s-a întâmpat?]

nu! oámni^î la fr^îont o-arámás/ aiíșa mai muls_cokíi_și fiméile/ nu! și-î
loa// așa o flost dē... o kílă dē [ε] grăúnt^ă_dac_furá/ apói ũ_an sã_dădé//
nū! oámni [r] oámni să t^îemé/ nú furá/ nú luuá/ da de dat nú dădé// lucrá...
pă trudădni// da d^e_plătít/ cîn_z_bit^îré ánu/ dac_ăd^é cîte-oleácă// o flost/
gírúu// ș-apói dac_s-ō vodít/ apói... gíne//

[Același]

núma s-spasáscă

[Ați avut mai mulți frați?]

dóo surór¹//

[Cum v-ați hrănit când erați copii?]

da cum_î... tot cūrát... să spui_ăcásta/ trébūe o cnișcă să scríi [!]/ ióu
am vrut să _mă-ṅv¹ăť/ am bitirít șápt^e_clásă/ dā... s-mă-ṅv¹ăť/ părintle lā [ε]
fr¹ont// da ieu... ș-ó_s-fac? ă_lipadát/ și m-an_dus... în hórod// între-acoló//
am postupít la șcólíie// da la cfartíră... la niște oámen¹/ așa znac¹ón¹//
și_mę-o pus nă dăuór¹ sticártočca// ca dóođăș [ε] dóo súde// ă kítă dăd¹é// da
_de_cumparát n-ávem pí_șē// ni dušlém la șcótíie.../ și îṅ_cțup cumpărám
bilét/ acoló cît iět stojé o rúblă dóuă/ cîn_viném diṅ_șcótíie/ o vindém mai
scūmp// strîžém ban¹// ș-s-cúmpîr kítă// dā... dùmínică/ vindé comérciski
hléb// cumpărám [ε] šínđăș de... rúblę-atúš ierá// dā la bazár... cu-o sútă//
ș-ṽot ują săptámínă avlém pí_șe// așa și_trăiém//

[Da' părinții cum trăiau?]

da părinți tójă sã... dac_n-áve nícă/ la šé z_vin ieu acásă?!

[V] da trăié cum trăié

nu! î_harmán_î

[V] burián strîžém/ cum s-đíše iel aista?! lobodá?!// lobodáia și...
cõṅski șiávele ašála cum iel?...

cú_urđícă

[V] și urđicăș

c¹_di toáte/ buriĭēnē

[V] totarúťă mai ierá/ dacă ierá šavai oleácă din vo šavai/ dácă/
l-amestecá/ ș-fășé ca túrtele/ cî burián de ístaș...// strîžém sãmínt-àea
diṅ_cóskișu aístá/ sãmíntă mașcátă// strîžém cac cáșă// herbé și de-ašála
ópšem.../ cartoáfe și ia! dacă ierá//

[Au murit mulți atunci?]

nū! îṅ_sóro [k] îm_pátruđășșápte de-an¹ nu pre_mult/ și_mai naiinte/
în tréiđăștriĭ atúš múlt// žimatáte sátu// lipadá sátu¹/ z_dușé... s-spasáscă//

[La „Sever” au fost duși oameni?]

o fost/ o fost duș/ ș-între-acotó/ v_óbșem/ z_dușé cáre úndlē.../ núma s-spășască//

[Același]

țúrca

[Cu ce se jucau băieții când erai mic?]

ierá țúrca-m_búórtă// b^âț așá ia! díe lung/ ascuțít den dóuă p^árțile// ș-puném/ fășém búórtă/ ș-puném báțo-aiísta/ și iěl... î... între-o pártē jde [= șádé]/ ô... o pártē mai sus/ acoló-m_búórtă// ș^b^âț avém// ș-pe b^âț ál loiéi/ cu_țúrc-aiăsta s-ardicá/ și-l țăiéi/ ș^cít mai depárte// ș-apói de-acoló/ [ε] ne dohovoreám// cít? dóuă/ trei pársur^i/ mai pășăm [= pășeam] înaiínte/ ș-apói ierá pimprejiúr așá_ia! fășém// úohrádă/ ș-^ot să păpădeasc-aiíș// papăde/ znácít iět... v^ihri/ dác_nu/ apói de-acotó... țúrca/ și bățám dál^șe// áștea pe a noástră//

[Și alte jocuri?]

ș^álte jócur^i de-așele-așă... la n^oi/ roátăș/ puneám_î um_b^âț în roátă/ ș-ne dușém/ ne căceiém/ piņ_sat [!]

[Același]

rúșî ne đíc volóhe

nu!_íša... așá le đíc// volóhe// ș_rúșî ne đíc volóhe// da di ši?!... di ši ne đíc volóhi nu știu//

[Dumneavoastră cum vă spuneți?]

n^oi moldovén^i//

[În ce limbă vorbiți?]

noi v_opșé/ dacî sínt/ áltu... ^om/ pă n^oi apói rusăști grăiim//

[Cum numesc rușii limba pe care o vorbiți?]

volóhe// volóhi/ no! moldovánșe// iézíc moldovánșe/ iă_acoló na moldováne//

[Unei surori mai în vârstă cum îi spui?]
 [V] mai mare lîelea//
 [Dacă ai un frate...]
 [V] bádeã//
 [Cum îi spun eu unei femei bătrâne?]
 [V] tiótia//
 tióte íli bítã//
 [V] tiótia da dácã ujá... mai bătrîná/ bíta// dac_mai bătrîná// da dac-aşá
 nu! ^wot! mai mare dęcít míne/ ^acoló cît an¹ nu! vo đáşe an¹/ pǎate mai mare
 iě/ pǎate iã ujá ^{k/t}ót'a dlia meniá pǎatê_s-híie// dă aşá bítã//
 [Cum spuneți când vă spălați...]⁷
 [V] cápu?
 [Cum spuneți?]
 [V] ne lǎm//
 [Mai spuneți la ceva cu vorba asta? Pe trup?]
 [V] ne scăldám// ní lău cápu/ m-ã_scăldát/ m-ã_lăt/ cǎarle/ n-ã_spalát
 cǎarle// m-am spalát pe Țòbráz//
 [În ce vă scăldați?]
 [V] álgiie ierá// da àhmú in şî vǎnnă [ε] vǎnnă ieste şî álgiie ieste/ da/
 [Vorba „ition” o cunoști?]
 iteȚón?
 [La ce spui?]
 itiȚón/ î hudȚói//
 [V] uscá [ε] uscáriê cuņ_să đic?! [!] itiȚón mai digrábă/ hudȚói//
 [O vacă...]
 [V] itioănă
 [Da' un om?]
 [V] hě! ũ_Țom?! nu! itiȚón sě đíşe v-ródîe... nu! nu-î gíne/ da... Țuscát
 íli nu ştu cum să-î ma đîş! hudȚói// Țuscát// itiȚón/ nu! itiȚón ásta váca i_itioănă/
 nu! şî Țómu tójă iestî itiuón//
 [„Ciolanul” cum este?]
 [V] şolánu nú-î gras// aşã//
 kipîeriũ... kipărát/ da... hărcítă ili sêié...
 [V] tójă kipărát

[Același]

⁷ Anchetatoarea își duce mâna la cap.

mátca șei bătrînă

nu!... dácă ahmú ują... le-ă hrănit/ și le-an_gătít pi di iárnă//

[Cu ce le hrăniți?]

cu zahár// móșno... cã nére sã dăi/ dácă ai/ da mai gíne zahár// de-atíta

cã în zahár mai psintiét... zólînásti// rusăști// mai psintiét othódur¹// [ε] îp_zahár// po étõmu... recomënduít așá/ de mai mult_cî cã... pî_séja cã zahár mai gíni dicît cu nére⁸// nu! șâ... le dău.../ dácă ują s-rășști vrîemeș/ îșepî... îngáțã/ apói iõ lî dîău îp_cúhnîe// îm_pomiscéniie// și_ierneád-acoló// sînt di-î tîn afără// nu! ieu afără... la úlițã/ mã_tlem cã pot_să-îgétã// și mai mult corm/ mai di séja/ da așá.../ ieu le dîău pomisséniie/ și ieî acoló... îerneádã// da prîmvarã/ cum cîút_cû¹/ [r] cû¹ să-îcaldăști/ srázu li scot afără// toátã iárna ieî... nîe opravleáiuța...// cînt... prîmvara iî scot afără/ iî fac obliót/ nu! ș-apói îșék iî iprăyést¹/ iî corâț/ cári-o murít/ cárē poáte cum acotó ują/ ș-apói li dîăi di mîncát/ k_ieî trébi să mănîșe/ dacã n-au [!]/ da dacã au znácit/ nu mai mult li hrănim/ da dacã-sép a [r] a-îflorí/ ieî atús ują cî súnghuru adúc// ș-apói lî pui/ dácă vîeđ cã... ują mai árē slémiău/ mülte múște/ apăi le pui.../ cum moldoveniéște?... ã_uítát [!]/ vîosc// șárã [r] șárã// nu și ieșã.../ mátcã

[VII]⁹ iî plodésc/

i_plodésc/ da dácă_ie ują... adúc mültä néri ves_ke ai sî loã... păi... [!]

[VII] apói o cãceiést¹/

cînd iésã... ã roî// róî iésã... cî mátca șei bătrînă// bătrînă cînd_cî... dac_mülte tárî tî" nere/ î... múște// iéle-apói/ odiliáiu¹⁰ și iésã tîlere/ máțse// da dácã iésã tîneré mátca șei bătrînă/ o lásã pe șei tînrã/ da cû súnghurã sã ie...

[VII] cokíi și sã dúșe//

cokíi/ ș-cátã/ ș_cî_sã dúșe// da// nu! dac-o-aprînd apói o pui îp_știübîei/ ș_cîiel apói...

⁸ Se întrerupe din povestire deoarece intră în încăpere o persoană.

⁹ Observația aparține informatoarei Vera Cebanova [= VII], care intervine adesea în textul povestitorului.

¹⁰ Recurge frecvent la limba rusă, mai ales la începutul anchetei.

[„Ștubeiul” îl cumperi?]

nu! ȳeu/ cî súnġur ȳ fac//

[Din ce?]

din scíndiri [!] scíndir^í dácă ȳeste apăi... móșno s-fáše toáte//

[Da' dumneata de unde știi atât de bine?]

[VII] ȳo?! dac_șí_noi tój-am avút// noi ă_rămás cî máma amdóuă/... șí
știbéili... le cătám cî súnġuru// ș-o-adunát ș-o căciít máma nére/ vo șîș
vîédur^í// da bútlele_ošà már^í/ buzáte [!] o loát ș-o pus yíșne-acoló t^o_
cūrát.../ tréi zédur^í dî nére o turnát acolo îm_bútili de_așála/ vișnióucă
s-fácă// „da ahmú” đíc „dac-ar și tineri așéje” ȳo đíc „că n-ar fáše vișnióucă//
da ar găsí c-ar fáše áltșavài”// da de-atíta nu știiá máma șe s-fáșem// „fa! da
dă să púnem yíșni// ș-on_turná nére-așà acolo șí/ și s-fáșem noi cu díșsa
atíta néri?”// atúșa la bazár nu z_dușé// ahmú la bazár tot curát// pářă... dă
un hir/ tot cūrát la bazár/ s_dúși//

[Același]

[Date despre subiect]

[Câți ani ai?]

șápteđășe [!]/ șápteđăș și ȳópti// v_dvátat^í plérvo^{vo} hóda mał deġrábă//
[...]¹⁰

[Numai pe moldovenește!]

nȳoi așá graím// moldovnêéște ș-rusăște odátă//

[Ești născută în sat?]

da// aiíș//

[Mama?]

ta// șí máma/ șí pápa tȳoz_de-aiíș//

[Și „bâta”?]

șí bíta// nu! tóț acolé rodít// toț aiíș//

[Care e numele dumitale?]

vêera// êebánova// dúpă ȳom//

[De fată?]

êelácova//

[Omul a fost moldovean?]

moldován//

[Din sat?]

diŋ_sat//

[Și copii câți aveți?]

cîț? núma ʋóptă//

[Pe unde sunt?]

rîșkirát pis_to^t_lʋócu// doi trăiesc aiíșa// dõj// pátru// šíŋș aiíșa// ęar
doi_ięștęa ięșt! mai níê dc [= decát]_tʋoț// da șéilant... fáta-ŋ_kișinióu//
[...] a me semiáua... tóț rusăști grajésc// n-ar grăjí moldov^enéște// cîn_s-o
rodít așál dintre-ontîi báiétu// iel s-o rodít aiíșa// noi cî dîŋsu grajém
moldovnéști// da dac-an_trecút în docu^eáesc¹¹/ an_trăit acóto// o născút
áltu// ar^k/tístu i_áista¹²// acú iět// îm... șî... lucreáđă ar^k/tístum//

[Ce fel de artist?]

cíntă/ na baiánlě// da ahmú ministérstfo l-o fuátă-lă [...] v_cursk¹¹//

[De ce s-au „rodit” acolo?]

nu! bərbátu-o lucrát îm_î buháltărom aco^{tó}/ ș-ō.../ ne-o dat cfartíră//
șî ne-an_dus acoló ș-an_trajii// ș-apõj de-acoló o vínít vrémeă.../
po^t_söcreșénije popáh/ mai digrábă cum... po moldávski s-spuí// nu! ș-apõj
noi ne-am mutát îŋ_sat// de-atúșa noi trăim îŋ_sat//

[Cu cine mai vorbești moldovenește?]

cu vasíli ivánlê núma [!]/ cū_șínj?! mai mulț nu-s níme/-aiíșa ujă
moldovlénj s-ō [r] s-o pŋnát prʋóč//

[Nu mai sunt moldoveni?]

cokíj a nóștri// da ięj/ écato noi trajím/ noi moldovnéște nú grăjím cū dîŋș//

[Cu niciunul?]

nú! wot s¹_grămădęesc tʋoț/ másă fáčem/ êe fáčem/ tóț rusăști grăjím//

[Și școală cât ai făcut?]

școálă... íli clásov dięjátj polovína ș¹_vojná načalás ș...// n-am ajlúŋș
noi la moldovlénj// a noi ne-ō-vațát rusăști// de lă-șepút// ș¹_păr la sfírșt// șî

¹¹ Nume topic.

¹² Arată spre o fotografie.

al dăşa clas/ păr lă jumătate/ ş-apoi... s-õ-şepút voináua// şî noi aşá ş-ã rãmás//

[Înainte vorbeau mulți în sat moldovenește?]

nu! atúşa lúmi múttă ierá// atúşa hîreş moldovîenî// àhmú s-o mestecát lúmea ujă toată// di-úndi-i vr̥e// diŋ care crai/ núma nu-s aiíca// da aiíşa mūt̥// am̥estecátă lúmea toată//

[„Omul” a murit?]

o murit̥// núma bótnav o f̥ost// bótnav/ s-o bolnăyít ş/ o murit̥// o fost dóođăşşîş di anî//

[De atunci ești singură.]

dă/ cí sún̥gură/ da cu şin̥ să mai hiu? cí cokíi// doi aculé cū míne trăiesc// vín/ in t̥oŋ in cînt̥ trébe [!]/ cînd̥ vór le trébe// nu! a da ş-o s-fáşem?!// noi de-atíta p̥arínŋ sîntém// trébe s-le dăm tróora [= tuturora] şî-ş-avém//

[„Unuci” câți ai?]

unúş? núma vo şăspreşî// [...]

[Cu ce te-ai „zănimăit”?]

cu şe m-aŋ zanimaít?! [!] tót curàt// şî pō acásă/ ş-ã lucrát îŋ stoťováie vō ũóptă nóuă anî// la găiŋî ã lucrát// la deát ã lucrát pã [ε] cîte vo ũópt̥spr̥eĵ dōospr̥eşe [k] dóođăj de hectáre ã sãpáliit̥// pis tót ũócu am̥ f̥ost// şî ũubórs̥cîŋă am̥ f̥ost/ cum să đíşe ũbórcîŋa moldov̥enîeşte? io nú ştiŋ/ la noi ũobórşîŋă//

[Ce făceai?]

nu şî faşém! şî faşé lúmea/ aşéiă şí iou// lucrám şî-i fsio// véném acásă/ apói... p̥entre aęásta vr̥eŋe dac(ă) vinîéi c̥ě mójno sã faş pãrã le-i amurzi// aiíşa cokíi tréb-lă şî să-i sp̥ăt̥/ şí sã-i scãtt̥// dă d mîŋcát trébe s-fa^c//

véra c̥ebánova

şãptedăş şî ũópt̥ [de ani]

[Portul]

[Cum era îmbrăcată mama și „bâta”?]

nu cum? cum îmbrăta lúmea atúșiã// cî crúkișcî șî c-fartúur¹// șî iéli
nu-mbrăta așá cû mín¹le goále cum îmbră ahmú așá iã! proç// iéle n-ávè
poniátiș sî îmbrăte// dac s-o dusündivai/ șî [r] șî s-o pus șî/ șî^zad úndivai//
ahmú cum!? s-o-ardicát/ șî^zade// atúșiã rușiñe iará/ șî mãre ierá rușiñe// da
ahmú rușiñi nú-i// àhmú îmbră cum ț-a hí vóiã// șî ț-ur spúni șe le-a veni-ŋ
gînd//

[Cum era îmbrăcată „bâta”?]

cî șfártú/ ș-cî crútcî// iéli ia! róki de sêlea létcoiu ierá// mai
mút fartúc cî crúce [= cruce] îmblá//

[Și „cămeșă”?]

dá/ făr ti cămiéșă nú imblá ními//

[Era cusută de mână?]

cî mașle// n¹oi mașina noastră aviém/ cî mașina noastră máma
súngură cosá//

[Pe cap?]

platoáși//

[În picioare?]

îm picoare șe-z vinlé// táps¹// spórtîmiéne cum s-đic// care ș-avlé//
ș-p¹tiere-avlé// áltă/ dak ie oleacă mai gîni/ iet... mai gîni s-purtá// da dacă
iará mai sárák/ cum iz vinlé așá// cum ș-ahmú// întră núma șei bogát/ șî
mai mut n-ái șe đíși// și să mai grăieșt¹// cum o đis/ úndi-i gîni nu-i di n¹oi/
da úndi rău hóp ș¹ n¹oi acoló//

[Aceeși]

Kítă

an cop^t șî-m [ε] cothóz kítă// șî-n s¹óbă// am avút s¹óbă/ ș-coșém
s-kítă// șis ¹ore în s¹óbă puném kítă// đlé đí// de la sútke// fâșém și kítă/
am făcút/ ș-ahmú fâșem ują spasíba//

[Cum?]

în tot félju s-făşe// care cum poáte// [!] noi diⁿnaĩnte faşem aşá// faşem
Țopáră/ Țopára să rășⁱé/ ș-apóⁱ dedém frică^ĩăⁱ// ș-apóⁱ frēcă^ĩăⁱ așéⁱe
începé a șumuí/ și toată noapte cofo^tiesc cĩ dĩns acólo/ cō^o opára c-așé^e//
te-apús și o-aplămădeșt^ĩ/ și ié s-ardică/ s-ardíc-oleácă/ iar dac^o te-e vóia să
puⁱ mai mu^t// o mai răsplămădiéșt^ĩ// ș-apóⁱ u^jă... o plămădiéș^os^opóⁿostiu/
o-Țgróș [ε] o-Țgróășă/ ș-apóⁱ o frămĩⁿț// ș-atúș u^jă ié s-ardică/ șá s-fășé^o/ o
adún^ĩ pi^m... posú^dă/ cáre s-coáșⁱ-m... tăv^ĩă^ĩ/ ím^o ĩ... tó^t// oi! puném [k]
fășém fócu-ⁿ s^olobă/ ș-o puném ĩ^o s^olobă// ș-s-coșé/ s-ardică/ dak^o ĩerá
Țopára búnă/ ié apó^o ș-kíta s-ardică/ da dacă-ⁱ opára prostișoáră/ apóⁱ și^o
kíta/ mai... ié și^o dim^o fanĩⁿă mult iésti di^m... fánina dak^o ié búnă/ apóⁱ táre
búnă//¹³ i^o nu fac nuș Țopáră/ nuș ní^că// da m-aⁿ sculá^o di^o dimneá^tă/
ș-a-Țcă^lđít ápa/ și șe ne trébe acoló níⁱe/ ș-am^o dat^o frēcă^ĩăⁱ acoló// ș-aⁿ
dat/ ș-am frămĩⁿtát-o srázu// po svoi^e stárosti u^jă// á^o frám^tát-o... ș-am
pus-o-m^o acoló-ntre o pá^rte/ ș-ă-vă^lit-o cum trébi// și cê^leș minút/ dvá^tăt^ĩ/
trítăt^ĩ// a mé kíta s-ardică// aloátu// l-am mai frám^tát o dátă// și ĩ^o i^o i^o i^o
s-Țuodineáscă// i^o i^o s-o-ardicát/ s-o-ardicát ĩ^o gĩⁿĩ// apóⁱ u^jă íⁿ cat di lú^cru
cê^lălănt// ș-ă^o loat ș-am adunát-o ș-am pús-o-n tav^ĩă^ĩ// și^o p^o di i^o a^m
ń-am gătít acó^o s-fac dimĩⁿcát sá^vai/ dá^u f^ooc Țodátă/ s-nū... fac mu^t//
kíta s-ardică-n tăv^ĩă^ĩ/ ș-i^o o puⁱ în duhó^ucă/ ș kíta s-coáșe// și-ⁱ tot// și mult^o
mai Țuș^oor/ și^o máⁱ gĩⁿi cum fășém noi^o dinnaiⁿti//

[Ce mai faceți de sárbători?]

noi [r] noi fășém mú^tte di^o toáte^{le}// cobiet^ĩé^ĩé fășém n^ooi/ cobiet^ĩé^ĩé
v^ooi nu le șit^ĩ// nú// nu! le șit^ĩ¹⁴// fășém eto// frámĩⁿț ĩ^o aloátu/ ámū ĩ^o sála
aloát puⁱ sá^rĩ// ș-Țo^tóⁱ// ș-al frámĩⁿț aloátu/ nu! să-l frámĩⁿț normát^ĩno// sá^rĩ
nu tá^rĩ mu^t s-puⁱ// ĩ^o sá^re ștrícă// o puⁱ v^o aloát^o-așála/ și^o ĩ^o ĩ^o... al ĩ^o
adun^ĩám/ și-l púnem/ ș-éle s-Țuodiniéști// găt^ĩéști fărș// fărș má^cra// [ε] cĩ
má^cră s-fășⁱ// á^o făcú^o má^cra/ aⁿ gătít tot curát/ șíⁿe acó^l?¹⁵ áhá// apóⁱ
ĩșépem á tú^rte [ε] táⁱém// mĩ^tit^ĩé^le-ășá ĩ^o!// tú^rtele// și-șépem a le cã^leluí^ĩ//

¹³ Schimbarea benzii de magnetofon nu influențează cursul povestirii.

¹⁴ Comentariu la gestul afirmativ al anchetatorului.

¹⁵ Se aude cineva în curte.

[ε] le s̄šim [= sucim] șăsă túrti/ nu! iō cîn fac_ă pîntre míni/ fac j'_de pátru túrte// j_din di șăsă túrte// ș-o túrtă o s̄šesc/ ca paperósnaea bumáha s-híi// așá dî sîptîrîe// ș-apói o-ntînzî pi dînsa ș-o ũž/ șî aeástea túrte toáte// șî_șăsă túrti/ úna pisti álta o pui/ șî li ũž// nu! ș-apói o tai așá ia!/ sfatarát// c_ólțurli iez_dî iésă po craiám/ iără li desfâș// le pui toáte-aiíša-núntru// ș-apói pui mácra// acolíe// ș-ěără o_iei așá... cum z_v-ar_ăt?! [...] ¹⁶ iác-am pus aiíša mácra/ ș-apói o ieu ș-o-ndoiesc pi di coló/ șî íša/ șî... încóășe// așá_ia! ș-o púnem ș-o scoátem dim duhóucă/ șî_ pojalústa/ mănîncă// piróhur_ c_óășim n_oi// bútoce fâšem/ v_opșé cac... cac șo [= cito] náda//

[Cum faci „macra”?]

mácra cêre [= cerez]_písti mesărúpcă// ș-pui într-însa șlápă gîni// șî_ dușístî p_ier_et//

[Din „ciolan” faci „macra”?]

dá din șolán//

[Ce mai faci din „fănină”?]

dî_ fānină p_er_oh// slátki// fășim [ε] în tavá/ ș-apói ăl mîndrîm ac_lijé/ fășim în tót féliū.../ zacrúce-acolò/ șî_ púnem var_énie pim_ î... éte zacrútcá// múlte toátî mójno s-fășî// núma s... aî dostátcă// la slátki piróh can_éjno tam/ náda i máșto/ tam náda ie... fsio//

[Ce limbă vorbești mai ușor?]

iō nu-n_ăliég// iō moldoven_éști... cum grăim no! to_ gră_iesc// da rus_ăș_î ní páre că mai digrábă s-spui cāt moldoven_éști [!]/

[Școala în ce limbă ați făcut-o?]

rus_ăscă// ai_este pisti_ báltă/ acofó ucr_ăińska șc_óta/ acofó ã-blat ieu// poțtará h_óda// o_an j_umatáti ã-blat_ ũ_ ucr_ăińskaia// nu! pi n_oi ni-ntrebá/ noi atvecém po rúski// nu p_tem sã li le o púnim tóčno cum gră_iesc ucr_ăiński/ ucr_ăiñi//

[Aceeși]

¹⁶ Cere o coală de hârtie pe care o folosește pentru explicații.

cínipă

[Ai pus cânepă?]

cîn^uipă? cínipă!// nu șo! [= cito]

[Ai pus?]

nú/ n-am șamanát// noi n-am ajúns la cínipă// a n^uștrii părinți púni
dinaínte// ș-o pun^ué-m _u bătă/ ș-ō sêi-acotò tot curát o făș^ué// ș-apói o
scot^ué.../ ș_ucî vatáll^u c-acéle c-a l^uor o băt^ué//...

[Țeseai?]

únde-z_u var^uéçil^u sêla?!¹⁷ ia! acóto li-z_u vidé așéle țásúti// ș^un tínd-am
țásúti ș^u țásúti di míni// sún^ugur-am țásút//

[Unde le țeseai?]

dac_u stan^uóc iésti// de stat// dī [r] di b^uăt// spețiát^uno//

[Cum este?]

îț intrá la cli^uș [!]¹⁸// ș^u-ț vidé-lă// [!] așéé stan^uócu șal di l-ō fă [k] da
șin_u l-o făcút/ ș-o l-o loátă-lă i^ui//

[„Stanoc” spuneți?]

státfele¹⁹/ ș-apói vátálili// șub... pu^u ș-o... aista tót cūrát mat^uler^uíálu
tre^up_u s-te du^uc/ să-l ur^uđ^uășt^u úndivài// ^uur^uđ^uit^uoare ujá... la álta fim^uie^ui iésti// te
du^uș acóto ș-ál ur^uđ^uășt^u// cum trébi// ș-apói i^u [= vii] șâ...

[Cum este urzitoarea?]

da la noi cūm va să ț-o spu^ui?// iē máre/ tóje// nu! ș^uc^u [= știu]
să-^uv^uirt^uéște ie așá ia! ș-acotó ári... ^uogé [ε] ^uogel^ué^u di sêle/ ogé^u di sêle/ ca
cum s-le spún// ș-între sêli/ ie tréși pimprejúr/ ș^u... care cum ț^ui-^u vóia// așá
líni^u fășe/ ș-apói așá/ ș-amíntrile^u rázn^ui/ éto^uo... țvetá//

[Știi să urzești?]

n-am ^uur^uđ^uít// ur^uđ^uă... așéle fim^ué^u o murít ujá// nu! ió n-am ur^uđ^uít// n-am
făcút// níie bába mótr^uea le dău și n-o ur^uđ^uít níe / ș_u l^uam adús/ l^uam...
așadát//

¹⁷ Se adresează unei persoane care asistă la înregistrare.

¹⁸ Se referă la un consătean.

¹⁹ Termenul este sugerat de informatorul Vasile Ivanovici Navca [= VIII], care asistă la înregistrare și intervine adesea în relatările celorlalți subiecți.

[Acum mai țese cineva?]

nú s-aúde ními// nu s-aúde// âm_șí Țurđálă-Țcâ... de-a bábi óli șí_ădi//
da dac_n-ar_ă... țé[se]/ da n-am șanatăti// da le-ar țási// da ahmú șe-o lișít
caviórur¹// úndi s-pui_i? lătur¹ de-așélea?

[Care sunt „stativele” și care este „stanocul”?]

[VIII] nu! státive așa iéste... nu-i tójă//

diriveáni¹ i-așá di/ di b¹ăț// șí_facúti di oămin¹//

[Aceeși]

núnta

nu cum? dácă [ε] s-dușé și... sfătăli// cum s-đic?! o logodié// srázu// pâr
[k] părinți/ da z_dușé părinți a li_e fșō [= ficior] étovo// a baiétlui//

[VIII] níreási// a lūi nírlī//

nírli sî_dușé// [ε] nírlī/ wóti părinți cu nírlī sî_dușé/ ș-o sfătăié//
ș-apói de-acotó ują lișá// dipă ši s-o sfătăít/ apói ują/ să-șepé núnta/ cêres
actó/ cacói-tò vrémea// ș-apói încépé a kemá la núntă pí_șini?! [ε] pe-a
lȚor p-cini maĭ aproăpi// șéi maĭ rúđă// ș-așá să sprodălĵă núnta așéea// atúșa
[ε] ahmú ują nú ĵará níćă// ahmú z_dușé/ și li spuné câ „Wot mîni núnta/ cê
póimîne// iz_vîni”// și_i toátă//

[Când începe nunta?]

sîmbătă// sîmbăta și duminică// ší lúneă// toátă đíua// nu cum! să-șepé
núnta/ s-dușé nírlī la níreásă// ș-o luuá// și sâ dușé-m registratúră/ ș-să
registruié// j'_de-acólo di la registrăti/ ieĵi vinlé drept lă... la níre-acásă// la
nivéstă întí²⁰? nú! z_dușé la nivéstă/ ș-apói di la nivéstă de-acoló/ ują áde
năș-so/ iĵi luuá/ și vinléț aiĵsa la níri// ší_de-aiĵsa ują șíde pářă-Ț_sără// a
dăuđa znăcît dac-ō... părinți šeĵi cu fáta/ vîné de-acotó/ ili cum?!²⁰

[VIII] la nnășu s-dușé ș-ăl kamá.../

la nnășu [ε] ăl kamá potóm// da [ε] sâ_dușé la níriásă sâ o iéĵe la
záftric// da di la níriásă ĉi di la níri// la níri o luăă// viné de-acoló parinți/ du

²⁰ Se adresează subiectului VIII.

sfádba așéja a l̥or toátă// ș-aiíša vinéș/ vîné cã zacúsca l̥or// cáre bureác/
cáre papșóí/ care... i- adușé níreásâi di^mncát// ș-ápóí [!] sî torlocá/ șî-ŋkiná/
ș-apóí de-aiíša/ așéja ujá îi luá pi-éștia// núnta aiásta de-aiíša o loa/ ș-să dușé
iără la dîșș// nu! ș-apóí sára ujá sî rășkirá cáre-ŋcotó//

[Și luni?]

da lúnęa ásta ujá îșepé a sã rășkirá/ cárē di unde-o vinít// cáre... iar o
vinít ș-o mai... zapsít oleácă/ nu! ș-sã rășkirá așá// núntă//

[VIII] da pi drum când îmblá șî țigánu/ șî șéja/ șî cașeje?!

așéje ujá... îmblá a dáođa//

[VIII] duminică//

duminică da// îmblá șî s-dușé pim _ î... întrá pin cájdięe... dvör//
șî _ întrá șî cû găín^í furá/ țigáni// to ráțá/ tot și gășá// nu! ș-apó li strîngé/
ș-ęără z _ dușé ș^í _ li tăié/ ș-acolú ș-lî... li mîcá cû tóțî-ntre oŋ _ l̥oc//

[Era cu „podarcă”?]

podárș oblezáte^íno// nírlî dăr [ε] dăruie nírlésî...// șî oámmi tot sã
dăruie/ darúrli

[Ce?]

mai mul _ cárî șî... ptíé [= putea]// cáre bán^í/ cáre podárș loā.../ și ptíé//
nu! cáre padúșî dușíé/ wot _ î... bătrín^í stătíé/ z _ dúșî cî diédușca/ atléto// iiii
i-o loat/ iorgán/ padúșce/ ísta o loat _ î... șála//

[VIII] ș-scaune/

scáune// pilosósur^í ujá îșísă-ŋcoáșî di-ęíeștea ujá iî iău// nū!... da mai
mutz _ ban^í/ da// cájdięe io^l [ε] io súnęură am _ cumparát/ náta cî súnęură aĵ
cumpărát// așá șî li didíé// strîžé nnáșî-sa// șî cî nnáșu-su// áștea creőznîi// iiii
_ iî strîžé/ șí báni/ ș^í _ tot _ cūrát// [...]

io n-am avút núș [= nici] núntă/ núș níic// io m-am martát așá// da așá
vréme/ așá vréme-o fl̥ost// paríntle ierá _ ármięe/ máma nu pūté// sáme...
între așá an^í// așá m-am martát/ șî-i f̥sio// șî m-an _ tuiít [= mântuit]// di
núntă/ [!] di podarc̆/ di toátî//

[Aceeși]

s-stîžj sátu

v _trîțat¹ četviórtîi h¹ot/ tóçeș [= tocino] hólod// nu! dipă ármiē/ o fost sóroc četviórtîi hod éto tójă tġajóŋġē... ġára//

[Cum era?]

șe mîncă? șe gășă// ș-pi sġpt [= sub] scírte z _dușġē.../ șġ strîžē șe acoló toțată ġárna cum ġmblá/ cáre ġín/ cáre... oġ _grăunte/ dóo/ șe gășă/ ġl adușē/ ș-ăl.../ ġġne-o f¹ost!// múț cret _că s-o prăpadġt canġéčno// nu! cáre-o rāmás/ o rāmás// șe móșno sâ spuġ?! cto ivó znáġet?! cum cári pŭtlé/ așá sâ _spásġă//

[Nemġii au trecut pe aici?]

o f¹ost// o _trecút/ s-o dus// șġ s-o mġntuġġt// [!]

[Romġanii au fost? Cum s-au purtat?]

o f¹ost// cto ġevó znáġet? ġō uġă nu țġġ mġnti/ ġerám baiétă.../

[VIII] cac raz vġnġsă/ dă pápa cġ máma s-o dus la nnășu// da ġeġ cġ surórlē jdem [= ședeam] dŭpă s¹óbă// ș-ap-ō-șapŭt a čocăní... șéġa// da n¹oġ... ni țġmém/ t¹pă [= după] s¹óbă//

da na canġéjno t-țġem¹//

[VIII] dŭpă s¹óbă.../ da șġ/ da ġeġ... eta/ da... aúđ vórbă moldovneășcă// ș-apóġ... „da șġne-acotó?” „ō... a nōștri/ ġa!-ġcoășē” [!]

da/ da// ġéști ustġșa _tac//

[VIII] zrázu dac-o _ođġt hórbă moldovġneășcă/ „da úndi părințġi?” „da la nnășu”// „ō la n¹nășu!” [!]

nu! atŭș-așá ġará// șġ éșțġa/ șġ-ġ loġ pi-ădi n¹nășu/ ġ-adușá la dġșġġ/

[VIII] nu! șġ comandġra mai đġșē... „vġno-ġcoășē c-aișă-z _moldovġén¹”// „da” đġc „ș-acotó z _moldovġén¹”//

pis _tot lócu// [!]

[VIII] písti drum// da đġc „dacă _ș-acoló tójă moldovġén¹”//

nu! atŭșa mulț moldovġén¹// ahmú s-o rășkirát// ahmú nu pos _s-ti duș [ε] úni/ ġġ _care cásă ș-nu-ġ intrá/ t¹ot rúș// to^t _ruș// o rāmás/... vasġġē ġivánč o rāmás/ [!] đēáđēá afanáse [!]/ șġ _čġġne-o mai rāmás? dim _moldovġén¹? sergēġ ġivánč ^{cv}o _tác [!]/ pŧntġēġ aiēșțġa/ uġă...// aveġă đġ čēġ bătrġn¹ oámen¹/ uġă nú-s// āhmú mai mulț ruș cġt moldovġén¹ aișē//

[VIII] s-stîzi sátu//

dă/ s-o stîns iet de tót ujă// iei sînt mult moldoviênî pe-aiîca pi diopărte/ nú-s táre depărte pimprežúr sînt/ şî... moldoviênî/ da ujă... límba nu ie ašéëă//

[Da' de unde ştii că limba nu e aceea?]

[VIII] nu! dácî ũot ioŭ mî duc îŋ_kişinióu// am flóst ioŭ/ ahmú_ĵě nú mî duc/ da mă duşlém// ş-acoló... iiii grăiesc/ io m-an_dus... dă cúscra iĵ dîşî lîúbăi// „liúba! dú-te-m_ bec/ şâ ádá de-acoló še”/ da io-aşá ş-o práyesc/ „liúba şî [ε] la şî te-o trimás ie? ş-un_tî-o trimás?”/ „mámo!w_pŭodvát postála”//

[Aici cum spuneţi?]

[VIII] magáz// „m-am dúsi-mă... bec”/ ş-o-adús ie de-acoló ş-o trebúit// so^vsém nŭoi cî dîŋsa grăiém/ cî cúscra/ da cúscra... próc rusăşti nu ştíii// àpsaliútno// noi amîndóo [ε] ni pŭtiém grăii//

[Aceeşi]

brînĉa

[Ce făceai din lapte?]

şî făşém? brî" nŭ/zâ făşém// lápte á cru făşém/ cáşâ făşém// ĉi [r] ĉi ne_erá nóuâ dóră de-áęa făşém//

[Cum le făceai?]

nu! da cum? cum sî-s-spui?

[Cum făceai brânza?]

brîŋza?... lápte^{le} al_ĵ hęrg/ şî-l pui ş-ăl răşéstĵ cun_ trébi// cîd_ĵ dănăiéstĵ dięstu î m_ĵ lapţ sâ nu híie herbinti// ş-apóĵ ál covásáştĵ// ál covásáştĵ/ ş-ăl îvălęştĵ// şĵ_ĵiel şádi şĵ_s-prîndi/ ş-apóĵ pajalústa mîcát//

[VIII] lápte á cru//

lápte á cru// da brînĉa pui láptile... ş-ăl pui di-el s-prîndi// sãmăkís-ašéęa s-fášĵ// ş-apóĵ sãmăkíşa o pui ş-o scurş [= scurgi] oleşcă// ş-apóĵ_i ōl dĵăi î m_ĵ/ ál pui î m_súmcă/ ş-el... s-súrâ/ şĵ_pojálusta fă kiróz//

[În ce-l pui?]

î̃ _ sũmcã// î̃m tórbã// da tórba de... sã potrãyé cum sã híĩi/ s-tréacã
sevorótc-ašé̃ea/ đ̃á̃ru// î̃m _ márle trep _ s-o pũi în dóũi-n _ trĩi// hátur̃i//
ș-apó̃i... cañĩé̃sno o c̃ũoș//

[Băteai laptele?]

ũșoár̃ea? ũșoár̃e d-ap-ašé̃e b̃iđĩi noi aṽiém// ș-ăl î̃ñṽirtém așá _ ĩá²¹//
ș-î̃el s-aležé ũșoár̃e acólo//

[VIII] ierá în tót feliu iel//

iará/ ș̃î _ de-așál-am avút// ș-așá am avút// b̃iđĩi sũngur li fãšém// dĩn _
fã̃niér ăl fãšé/ cáre dim _ î̃ dósca ăl fašé// ăl dãvã̃ĩé// așál dim _ fañiérã ăl fãšé
crúhl̃ĩi// ratúnd// da// așál dim _ bĩéțã/ așá ăl fãšé// cvadrát// șî puné
numãrúcca acolóș/ î̃nṽirtéște-t̃// alĩežé ũșoár̃e// úntu șála//

[Unt sau „unsoare” este același lucru?]

ũșoár̃e la noi sã đ̃ĩše//

[VIII] sm̃int̃ina/ ũșoár̃e ș̃î _ đ̃arúșcã//

[Ce este „zarúșcã”?]

a đ̃arúșca [ε] b̃únã// đ̃arúșca... la še-î đ̃ĩše? nu! ie sã oğelié ũșoár̃e đ̃ĩe
đ̃ár̃o-așála// ș̃î _ din đ̃arúșcã dintre ašé̃ea puném ș-fãšém kișcãț̃ăĩ [!]/ đ̃áru
samá sabód-ã̃ea/ dã _ ãeásta đ̃arúșcã// ie ca... ca ș̃î _ ũșoár̃a [k] ca ș̃î... s̃im̃t̃ina//

[VIII] dĩn _ sm̃int̃ina c̃int _ pũi.../ ie sã zbát̃e/ șî s-otilĩești ũșoár̃ea/ da
ãșál di rãm̃ini/ ašé̃e đ̃arúșcã// scolókinã ĩesti po [k] pa rúskĩe//

dĩn _ scolókinã fašém kișcãț̃ăĩ//

[Din laptele de oaie?]

da lápte de ṽá̃ie/ așála fãšé br̃ĩ ñzã// cáre-ar aṽié// kag// așála cu kag
s-fãšé//

[Cheagul de unde îl luați?]

kágu... sã spú̃ie vas̃ile iváñc// dĩm _ î̃/ ăl tẵĩé nei/ m̃it̃ĩé̃ĩ...

[Aceeși]

²¹ Gest: sugerează cum se bate laptele pentru a obține untul.

[Ce a făcut subiectul ieri și azi]

[Ce-ai făcut ieri?]

de ier¹ _iņcōáși? din dóo sásur¹ m-aņ _sculát/ ș¹ pářă _șîs n-am durnít
[!]/ ș-apó¹ m-am sculát/ ș-ă _ieșít afără// ă _ieșít afără/ ș-apó¹ s-o sculát
băiétu ș¹ _s-o dus la túcru/ îm_î... po¹ _șăst¹ó^w// ă _întrát îņ _cúhne/ ș¹ _m-am
ap¹cát ș-ă-șepút a fâși dimî¹cát// ș-ă _făcút dimî¹cát pãr... în dóosprèèsi.../
ș-apó¹ am mai ieșít la úl¹ță și m-am pus/ ș-ă _șăđít pářă _sár/_pãr _di-o vínít
băiétî//

[Ce ai făcut demâncat?]

ș-am făcút?!// projoáše cî tabácă am făcút [!]/ b¹órș le-ă _făcút// da
as?! n-am știút c-o să aib _g¹ósti// ió aș hi făcút// da az n-am făcút nícă// i
spu¹ băiét¹or/ đíc „i¹o az nu poș prócim davlénia padnalós/ đíc „i¹o mai mu¹t
nu poș nícă”// nú poș... și diņ _cásă ieși//

„nu trébi nícă/ dú-ti ș-ti cút¹că/ și ș¹ăđ// nú ni trébe nícă”// băiétî//

„nu!” đíc [ε] „voi _iz _viní/ vî-s-fâși cû sún¹gur¹ šē [r] še-s _put¹é”//
p¹ôș faci// nú _póș/ znácít nu poș// davlénia balș [k] máre/ cōarle nu mă
poártă/ cōarle mă dor táre/ línma... n¹le v _poréát¹ke tójě// șérte...

[Și astăzi?]

az nícă n-am făcút// az m-ă _hodinít [!]/ aņ _făcút vîhadn¹ó¹ [!]/ [...]

de davlénie/ bri¹uslét/ ne bri¹slét/ vnúcu n-ó-adús/ ș¹ _n-o dat „na
mámo nosí”// cē bábușca// úņor¹ ăș snimăi¹esc// da dac _l _pu ca cînd ní páre
cî mai gîni// da^c _bi¹eu liác¹ur¹ búnē apó¹... j _davlénia [ε] s-lásă// da făr
lecárstvã nuș [nici] într-o đî nu-s// dac _n-a băt di šée/ di šealántă v¹șeó
rovnó// trébe z _béu// pářă-ntr-o đî// ș-apó¹... s-a aléze b¹óbu dim _máđire
[!]/ i¹a!-ņcoló/ i¹a!-ņcōáși/ ši-s-fășim?// mai gîni nu kiréd s-aștépt// nú-i gîri¹eu
de murít/ da j¹át¹co cokíji di lipadát// àhmú poč/ nu poč/ cum poč ió acoló la
plítă fac// li fac oléacă di¹mícát/ ín di náđă găș¹asc herbínti// da dac-oi murí/
apó¹ atúșa ũjă/ toáte ũúșle o s-híi¹ _iņkísă și-ņcuiét¹/ ș¹ _n-a s-ái¹bã níme//
șála să lăsă în nedéj¹de-așála/ da așála să lăsă în nedéj¹de-așála// ș¹ _úșle

rămînesc... discuîeţeş// dişkísă/ şî-n tot fiéliu s-a polučí// da... bătrînu-n
dvŭór// iétō kilít// la cásă//

[Aceeşi]

[Date despre subiect]

şop la noi... ũném to ũti çaváişŭ// pásăre şŭtoŭ noi...

[Sunteţi născută aici în sat?]

aiíşa-n sat şŭan kirescút/ aiíşa şŭşŭdém//

[Şi părinţii tot de aicea?]

părinţi tójă de-aiíşa/ nu! părinţi ują nú-s/ a nóştri// ũrămás nŭōŭ/

şŭcokíi a nóştre/ ŭo fát-aiíşa trăiéstē/ mai în ŭjos ŭoleácă/ dā dóuă
docučăiiskŭ²² cum calijér²²/

[Ce sunteţi? Moldoveni?]

moldoviénŭ noi daŕ/ moldoviénŭ noi dā [ε] váşii iezíc ne paimióm// [!]

ahmú ş-aşá grăiim// cokíi-a nóştri ują păştiiŭ... niŭ grăiesc// dájăş [ε]
pe límba noástră//

[Grăiesc?!]

grăiesc nu ują mai pŭntiél// d-at cā acolo ŭją smeşálos ŭsiō...

[Cum vă cheamă?]

míne cáŭia mă kámă/ catjerína//

[Şi numele de familie?]

nŭ! familiēā náfca// ahmú//

[Câţi ani aveţi?]

şăđăşŭnu//

[Carte, şcoală aţi făcut?]

şapte//

[Aţi făcut şcoală moldovenească sau rusă?]

rúscă// rúscăea o fŭost atúşa// ũhŭ//

[VIII] da iōŭ am î[ε]ŭvătát moldovnească/

²² Vezi nota 5.

io moldovnească ne zastáta/
 [VIII] trei clásur¹/ moldovnește-o f¹ost// ș-apó¹ o trecut la
 la rúski// ucraineană n-a f¹ost//
 [Ce limbă vorbiți mai bine?]
 nu! noi¹ moldovnește grăim mai g¹ini// [!] mai g¹ini//
 [Mama știa rusește?]
 știié u¹ă//
 [Și tata?]
 nú! pápa moldován iará/ ș¹máma moldováncă/
 [Care era numele de fată?]
 cáțet¹/ cáțet¹// d-ahmú náfca [!]
 [Câți copii aveți?]
 trei băiete// da trăiesc slávă lu bó¹u [!]/ toáte u¹ă mar¹/ u¹ă... nu! vnúke/
 balșíe mar¹/
 [„Unucii” știu moldovenește?]
 nú// íei șî-ș u¹ă amestecát/ tát-sú u¹ă rus/ dă... baiéta/ fáta tójă u¹ă...
 u¹ă s-o-amestecát/ u¹ă cokíi... bólșă aní pûtájutșea/ sprășivaiút întreábă/
 s-știií și íeje/ da... ni fsjo/ nu pe toáte//

cáția náfca
 șáđășíunu [de ani]

Kítă

[Cum spuneți „chită” sau „pâne”?]
 Kítă//
 [VIII] p¹íne éta cac z¹lernó//
 da b¹o [ε] ca bóbu²³ da// p¹ínea//
 [VIII] grăúnt
 grăúntă//
 [VIII] grăúntă p¹ínea/ da kítă...
 da kítă/ kítă léste kítă/ s-o măn¹ș u¹ă//

²³ Repetă termenul sugerat de anchetator.

[Ați făcut?]

nú/ noi din duǵánă lūuóm//

[Dar când erai la mama fată...?]

atúșa da// atúșa coș/ făș¹iem/

[VIII] coc/ coc ș-ahmú//

coș¹ám//

[Cum se face „chita”?]

[!] ahmúș ș-ă u_iitátă i_o cum s-o faș kíta [!]/ nú! plămădém acoló/
o_fășlém_i ș_i.../ Țopáră fășlém// c_iș-apó_i i_i mai dobovl_éám acóto frecă_ță_i
nu_șt_u u_jă ă u_iitát ș-i_o.../ ie! dácă... ne-om ap_ucá s_i fašem/ tó om fáșe//
da... u_iț u_jă//

[„Frecăței” cum îi faceai?]

nu! ahmú din duǵánă luwám di i_eștea așá mahazín_ie/ _ili na bazár//
dă... faș¹ie de_m... Țótrube// din tar_iț_i// c_i ham_lé_i... [ε] făș¹ie ũ_ăpă/ h_erbe_ă
hamé_i-eștea/ ș-apó_i i_i turná fășé Țopár-oleácă/ ș-apó_i pun_éă/ dobovlé mai
mu_tă_pă/ ș¹ puné... Ț_kicăș// hor_itcă da_k _uierá c_ut¹/ mai turnám c_ă s_ă
h_ii_i mai bun i_i// ș-apó_i i_i mai rășkirám i_i făšem u_jă/ i_i dosk_é/ dac_s-ardicá
g_iniș_uóru/ ș-apó_i s-așadá oleácă/ i_i scoté_i/ ș¹ i_i i_i mai.../ c_i fașé_i c_u tar_iț_ă
cu fan_ină/ i_i am_istecái/ i_i rășkirám/ s-uscá/ ș-apó_i u_jă fășlém... di k_ită/ de... ș_i
tr_ebuié//

[Cum?]

[!] da cum s-o spu_i?// ian! spúne-o tu mai g_in_i²⁰ [!]/ da i_o ũ_ă u_iitát u_jă
cum [ε]/ nu!... făšem Țopáră/ p_e i_i puném Țoleácă de f_ăn_ină/ ș-apó_i turnám
ápă h_erb_inte/ hártă/ nu h_erb_inte/ șop colote_ăm// ș-ăpú_i dac_s s_ă rășé Țoleácă/
doblovlém_i i_ără de a_eșta apă frecă_ță_i/ ș¹ puném mai mu_tă_pă f_ăn_ină/ ș-Țo...
fășém mai r_ără// ș_i ie bușívátă/ bușívát-acólo Țoleácă mai imblá// ș-apó_i
puném f_ăn_ină mai múttă/ ș¹ puném și ni mai trébe-acó_l / s_ár_i Țoleácă/ po
fcus u_jă acólo pu_i șă/ apă mai dobovlém de-a_eșta cáldă/ ș-o fr_ăntám/ ș¹ ie
s-ardicá/ g_iniș_uóru// ș-apó_i o mai am_estecám i_ncă v_ă dădă_uó_r¹/ tri_i Țor¹/ ie
s-h_ii_i... î făcú_tă/ nu! [ε] șop_tac... î snimálas¹ s-ardíș_e [ε]/ [...] ²⁴ da u_iț cu_n

²⁴ Continuând relatarea în limba rusă, este rugată să vorbească românește.

đíše [!]/ moldovnește nu știu/ rusăști ã_uitát// nū! o améstečă ują în cînîe
 máre/ o améstiš girš^uór/ ș-apóĭ õ-valéšt¹/ ĩe mai șáde/ s-ardícă gíne/ nu!
 ș-apóĭ [ε] o puĭ pi másă/ alŭóatu-aísta tot/ ĩl puĭ pi másă/ ują ĩl adún¹
 gírĭš^uór/ ș-apó ują faš mititéle/ și le puĭ în tavá/ ší-n duhóucă ší// s-coáše// și
 le scoátem și le púnem/ și lē-vălím// ș-apúĭ dacã_să le tăĭém/ ší_mîncám// ší
 _mîntuím de kítă [!]/

[Din „fănină” ce mai făceați la sărbători?]

sărbăt^uór¹// nū! cum nazívájetsa la n^uoĭ piróhi ĩet s-đíše// tój-așà... cĭ
 dróje/ cĭ frecă¹ĭăĭ/ tójă ũopár-acóto puĭș/ ș-púĭē... ũóuă mǎĭ/ nu srázu nu!
 ũopára faš-așă// ș-apóĭ ują puĭ acóto zahár ũoleácă/ ũóu-acòlo mai puĭ/ [ε]
 nu!... cum s-đšem še mai puném acólo ĩ... [...] ²⁴ marharín ĩli mástă/ ũunșóare
 de-aęásta ĩli cum marharín// ș-ăl amestecám girĭš^uór/ ší_ĩet_ĭ... șádé/ ší_
 tój-așà cac... pí_ p^kítă fășém// ší_ pi ĩsta núma ują... ucrásîși/ ší_ ĩl faš
 deasúpra mai crasívĭe// ș-acólo mai puĭ ĩa! ĩšni ĩli pavídă čto nibút¹// șăvai
 ĩĭ mai puĭ așăș/ nū! piróh/

[Ce este „ișne”?]

da... [ε] víšnĭe/ róșĭe-așă// vot i moldovĭeni... [!] cobitéle fășĭém dem
 fānină...

[Ce făceați?]

cobĭteă//

[Cum?]

aęásta [ε] amésteš ší_ prósto ^k/t^ésto fānină/ puĭ// ápă puĭ acólo cū_ sári/
 ș-că ápă// făr dē... frecă¹ĭăĭ/ făr d^e nícă// ĩ ší [ε] ĩl amésteš.../ takóe/ nū!...
 přésnaęa// prastóĭ... prósto/ așă// ^t/k^ésto// ș-apóĭ ują... răsrejáeș tam.../ takóĭ
 cusóc... nū! cĭt ĩĭ mestecá acólo/ na trě... na crúșco vadĭ/ n-o crúșcă di ápă/
 ĩli dóuă crúșce cĭt trébe// oleácă// ș-apóĭ ĩl tai acufó.../ no! takĭe culačkĭ//
 [...] ²⁴ moldovnéște [!] ĩo tot ũĭt [!]/ ĩl tăĭém na... Pcă¹ĭăĭe [= bucățele]// cĭ
 vo șásă b^că¹ĭăĭe-așă// ca ũóuĭ nu așă máre// nú pre mar¹/ șásă porț [k]
 Pcă¹ĭăĭe// șásă Pcă¹ĭăĭe// a tar [= dar] skirĭe ²⁵// ș-apóĭ... ĩ cájdē.../ pí_ tot
 aĭsta că [ε] ĩl ĩeĭ pi úrmă/ [ε] ĩl cacelĭéšt¹/ ĩl faš ra^túndă/ ší_ ũž deasúpra că

²⁵ Se referă la dialectologul care notează pe fișa fonogramică.

ʋolʋóǐ// ş-o puǐ ʋodiétna [ε]/ pi áltă másă// ş-apóǐ pi šéllant tójă.../ al
 cačeliéştǐ aşá// şǐ-l puǐ járă deasúpra/ pi_šéǐa/ şǐ-l ũž tójă cǐ ʋolóǐ// ş-aşá şásă
 lísturǐ s-pun šála pisti šála// ş-apóǐ_ǐ... faş acóto.../ nu! šolán íle.../ móşno
 ris_ǐ/ cǐ ǐiziúm/ [...] ca şǐ dǐ-aiǐsta// ǐl puǐ farş aiǐşa pi list/ pi ǐista// ş-apóǐ
 razrejăeş aşá şob cvadrátnǐ oi! nu mai ǐǐu mínti [!]/ ǎl tai/ s-hǐǐǐ cvadrátnǐ//
 [...] ²⁴ ǎl întorlocǎm.../ aşá-l întorlocǎm/ ǐm_ pátru cólǐturǐ ǐntre ō_ ʋoc/
 ş-ápoi pirʋóno ǎl fáşim aşa ǐa! le... aşăđám gínǐşʋór/ z_nu z_disfácă//
 [Cu ce le aşezăǐ?]

[ε] vidǐétna ǐli perʋón/ cum đǐşe// perʋón// şǐ_ le púnim pi_ tavá// ǎl ǐeǐ
 gínşʋór pi list/ şǐ-l púnem pe... jaróvca ǐli tavá/ şǐ-n duhóucă// deasúpra ǎl mai
 ũž járă cu ʋolʋóǐ/ şǐ-l puǐ ǐn duhóucă/ şǐ_ǐe s-coáşe// nu-ş... apóǐ tójă ʋcúsnaeǐ j
 _bun/ al maǐńş [!]/ ǎl maǐńş dacă-l faş// nu projăşǐele tój-aşá faş/ tójă...
 [Ce sunt? Cum se fac?]

nu! s-fac tójă... prósto móşnǔ.../ cǐ đǐǎr// mójno s-frămǐnǐ cǐ đǐǎr// cǐ_
 sʋódu-oleácă/ đǐǎr/ şǐ vǔ_ ʋou acóto s-púne/ nu!... êutǐ zahár dacǐ_ vreǐ
 mójno s-puǐ... dliǎ.../ şob lútşe/ mai bun s-hǐǐǐ// ş-tójă-l frămǐnǐ/ şǐ tój-aşá faş
 ǐ mitǐtéle-aşá turtişoále [k] şoǎre mititéle-acólo/ cartoǎfe mójno s-puǐ cac
 ǐ... farş [ε] s-hǐǐǐ šávai ǐnúntru/ cí brǐnđă mójno s-le faş// ş-le-ntorlós aşá
 mitǐtéle lē puǐ şǐ/ hotǐ pi tavá le prăǐǐşte că ʋolʋóǐ// hótǐ ǐn duhóucă mójno sǐ
 coş pi díņşele// maǐunǐle le puǐ aşá readócca mic pi_ tavá/ rǐndurǐ pi tavá le
 puǐ// şǐ_ǐele_s_ʋoc//

[Aceeǐi]

plăşǐnte²⁶

[Plăcǐnte faceǐǐ?]

nú! ǐo cǐ súnǐurǎ n-ǎ_ făcút plăşǐnte// da nu ǐǐn mínte/ am uǐtát_ǐ//
 făşém ş-cǐ tabácăş/

[Cum?]

da tot aşá ca ş/ cǐ şeǐlántē hotǐ cǐ_ šolán/ hotǐ...// tój-aşá frămtám_ǎ
 prǔstǐe k/ǐéstǔ s-hǐǐǐ núma ca_ápă// ca_ápă/ ápă/ sáre.../ nú! ʋóuǎ/ s-hǐǐǐ...

²⁶ Vorbeşte foarte repede pe tot parcursul ǐnregistrării.

[ε] sî      e alu atu//  -f  sem  a- a t rte/ n  bal  e/  -o pun m pi sto [k] p  tav /  na//  -o     em/  -ap i pun em  ta/ t rt  t j  deas pra/  - ar-o   em   c ...  ol i  li s ea/      pun m acol  tab c /  i   or/  -ap i deas pra mai pun m d  u  listur  a a/  nu-l pun m  i-l   em/      pe-a al tu-l   em// nu!  -pi tav   a- a [ε] pe m r in -l t  em/ [ε] s-nu h i  d labaz t// spîndurát   a di  -pi tav // p  m r in  le t  em  ini  or   /  e s-co e/  -s   -polu e tac plășinta//

[„Tabacul”  l pune i crud?]

cr d// pi k/ or a al  -  d  i/    n !-acută/     - t  s re//  t  zah r//  -ol pun m  n ntru/  i  e... s-co e cr d   in / b n  s-po   e te//

[VIII] piroj  e cu carto fe/ cr de/

[Acee i]

proj  e

t j  fr m nt  - / m jno di fr mt t  - ... t j  c  d  ar// da m  no     -ca  -ap  n ma// h i  ca  -ap  naprim r/ da  p  t j-  a an  - s ca     -la pl  inte/  -l ... proj  e/ la proj  e/ nu! m  no pi kis ac c   - eli.../ m i m oi at  a// c  d  ar// pui t j   ar/ pui  ar  s od // s re// fr m nt aloátu s-h i .../ z  -nu h i  t re sn  i [= znacit] v rt os/ n   m ale t re s-nu h i -  a/ n ! sr dn ie t sto// m ale s-h i / normal'n // nu!  ... cor  im carto fe// cr de//  -cor  im    p /  -o [k] le kis m m run  al   a le tai carto fl ...  -  a  i  -  a [= ia!   a]/ na fs !  n tot féliu//  i m run  le le t  em/ le t  em carto f le-     /  i m run  al kis m    pa//  -ap i dac-avém  -  pi  -sol n/ m jno    sol n să mai p nem acolo o  c /  li s l  dak  - e te//    vai//     -carto fe/ le mestec m/ s re p nem//     -le mestec m carto f le to te/  -ap i t j-  a fa .../ co rj ...// t rt-  a o c cel m//  -ai  a p nem  o  c  carto fe/  - l so i nim/  l  - ...  ntorl c m// proj cu//  - el s-polu e te   a  - ! proj cu// m r  or//  i t j  pi tav   l p nem/   -n duhócâ le co  sem//  -ap i  l m nc m//

[Acee i]

la păște

[La Paști ce mai faceți?]

nu! la păște páskē/ páskī de-aiéștea fášim/ projošéle așá is tójă/ díntre așála//

[„Paschile” cum le faci?]

páskile! [!] únde-i ^k/tetrádju s-šetǎesc? [!] u^j am uⁱtát// nū! le fac pi díⁿsěle cǐ tǎpte// hērb láptele/ șǐ améstec aco^tó/ cǐnd al fac io ie tetrádju lǐngă míne/ șǐ șetǎesc// u^já míntea tréše [!]/ cǐ úo^uă púnem aco^tó/ zăhăr púnem/ marharín// íli úñso^oăre// șǐ făⁿínă tot așé^eaș// șǐ mișáem fs^{io} do cu^{ce} [?]/ ș-frecă^tăi/ nu! frecă^tăi púnem sukíah// úscát// úscát// ș-ăl amestecám gínⁱș^úór/ ș-ăl púnem s-șádă/ sǐ mai ardíše/ ș-apóⁱ íⁿcă vo dátă-l amestecám/ ș-ět mai șáde/ șǐ s-ardícă/ ș-apóⁱ í fó^rmi/ le púnem cǐ^te-o Pcă^tícă pi mas-al sco^oátem/ ș-al adunám gínⁱș^úór// ș-apóⁱ așá cǐ^te-o Pcă^tícă corópșe púnem ím bă^ș// șǐ íě^t s-ardícă/ ș-s-c^uoc șǐ/ gáta [!] di păște// ș-apóⁱ fáșem cu úo^uă.../ deasúpra... s-lⁱ úzím cu șávai// aco^tó dva eⁱtă/ ē dva be^tcă/ șǐ stacán na sáhara/ êe dva stacán na sáhara/ dó^uă stacáne de zahăr/ șǐ dó^uă... cę-ō [= ceva un] stacán de ză^hăr.../ ș-ō uítát u^já// dva be^tcás/ ăl amestecám gínⁱș^úór/ s-ardícă ie... gínē/ úo^uu șála/ ș-apóⁱ deasúpra le úzēm/ páskęș/ le mai púnem... horóșⁱle [ε] harașⁱnkē di șé^lă/ pasát șávai... cră^sít// b^uoⁱt//

[Și de Crăciun ce faceți din „fănină”?]

d-ahmú nǐș fášim ní^că// da naiⁱnti nū tǐ mínti șe fá^șe í [!]/ ásta/ o bábușcă mai stára^ea dac-a șǐ fost așée máⁱ gíⁿe-a ș spus d^e [r] de crașún// dă ahmú... nu e tac tō.../ nu p^re^a táre nǐș.../ nǐș coș^lém/ da tot așá șávai [r] șávai prósto coș^lé/ íli... projă^șéle íliș//

[Cozonac faceți?]

nu! cozonáš ē! ahmú io nu fac demú^t/ io nu tǐ mínte cum/ dá^jă íⁿcǐ ș-s-fac// așé^eă cǐnd íerá máma a lui... ie/ úó^mlui/ íě^t fá^șé íě mai mu^tt// ie acásă íará/ n^úoⁱ lucrám// da... așée io u^já nu ș^tiu d^e-așé^leș//

[Aceeși]

porcu

[De Crăciun tăiați porc?]

ahmú n^uoⁱ lⁱ tăⁱém pór^si cîn^{_}sînt^{''}// cîn^{_}sînt [!] dacă nu-s...

[Să-mi spuneți cum îl creșteți, cine îl taie... și tot ce pregătiți din porc.]

nu! p^uórcu dáca-l hrănim^{_} î^c c^u p^ap^su^oi ili cu u^or^d/ i^et^{_} î... kⁱrⁱéște//
tabácă-ⁱ mai d^lăm/ bureák îⁱ mai d^lăm// n^u! ș-ahmú dac-ă kirⁱéște păn... vo
lúnâ d^uo^uâ/ îⁿc^{_} sa-l mai hrănim p^oate a kirⁱéște/ a mai hi mai máre//
dac^{_} l-on^{_} tăⁱé-lă/ atúșe díntr-îⁿs^{_} î^c șe mójnă s-fás[?]// mójno cani^eșn^o... î
sála.../ s-o sârⁱăm// o fáșem// o herb că^{_} cⁱ c^esn^uóc/ o mai herb^{_} î/ [ε] î^c
ras^uót o herb^{_} șⁱ/ o puⁱ// șolánu/ tójă ăl zăcrí[^{val}] [k]/ ăl puⁱ așá/ î^m-bân^s
î// ăl sárâ prósto/ ăl sár^e núma// da móșno... sâ-l herg pi dîⁿs/ pi^etnátatⁱ
dvátatⁱ minút// șⁱ v^{_}rasóle// îⁿ-sár^e// î^c-ápâ sárátă// î... ăl herg/ ș-apóⁱ ăl
puⁱ î^m-bân^c/ șⁱ k^emⁱ că^{_}rasólu șála ăl t^uornⁱ de^asúpra/ șⁱ i^et^{_} șáde gíne//
tójă// ș-apóⁱ îⁱ de⁻acóto cít^e-o Pcățicâ// șⁱ... hotⁱ așá ăl mănín^că cokíi//
hérbem îⁿcă șávai/ n^u! jíru ăl tokím// jíru-l strí^zem î^m-bân^c/ cîn^d șe ne
trébe/ fáșem cⁱ dîⁿs/ da șeⁱ de rămín^e/ cum léle sâ^{_} nazívai^eșc
moldovniéște?... v-ar hi dă... moldovniéște cum li dⁱșe?!

[„Jumere”.]

j^umére wót// jⁱumérle-așéleă dac^î r^amínⁱ u^jă î^m-ban^s/ tójă le puⁱ//
[ε] cítⁱodată c^erez mesorúpcu le dă^u/ pim^{_}mesorúpcă/ șⁱ le sar u^oleácă/ șⁱ le
puⁱ î^m-bân^c// ș-apóⁱ cîn^d ne trébe na [k] la piroškíⁱ ílⁱ... îⁿ-cartoáfe^{_} le
pun la i^eiⁱ șe trébe// o deșkíd/ șⁱ i^eu^e de⁻acofó// șⁱ puⁱ/ dobovl^eșc/ șⁱ puⁱ
ș-făc// da cuⁱ le plâș-așá/ ș-àșá mănín^că//

[Din „ciolan” ce mai faceți?]

nu! táre n^uoⁱ mu^t/ nú vidomáim// táre mu^t nu rămíne dⁱșe s-víduím//

[Din mațele porcului?]

dim^{_} má^tle pór^cului... fáșem^{_} î/ sⁱzile-l strí^zem/ ș-fáșem... colbás
de-ășála că/... cròv^eșⁿcă cⁱ cum s-vⁱ spuⁱ?... n^o! acóto-ntr-îⁿs^{_} tójă șe i^eu.../
al puⁱ îⁿ tavá/ îⁿ cînⁱ máre-l puⁱ/ ș-ăl prájásc pi plítá/ cr^o [k] sⁱn^ze-
le-ășála// ș-apóⁱ herb u^od^eșn^o... hrécă// u^oleácă// ș-tai/ herb sálă// care u^jă
mai tun [k] mai sup^tre/ mai... nu! nⁱe idⁱót/ nu sâ dúș-așá... cudá únde trébe/
dă... o tai/ o herb/ ș-o tai/ șⁱ tój-amⁱéște^c acofó^{_} sⁱn^ze/ íntre așála/ șⁱ c^e

[ε]... cēsnuóc di-aiista/ cum? ustrói²⁷ [!]/ ust^urúóí.../ cē o pléret̄_î/ cōrnî
 ísta/ n̄égru/ d̄e-aşál... kipér^í// mótotâi// puî acoţó/ ş-apóî_ sã [ε] sáre cut^í
 popróbuiş/ ş-ăl prăbuiésc ūjã cum îi/ ş^í_ mai puî şî sáreş//... ują ã_ ūitát cē
 sã_ mai puî// am zăuítát iet²⁸ a spus// [!] nú! ş-apóî_ ăl améstec tot [ε]
 ū_ s^íže-ntre-aésta/ l-améstec gírş^uór tot crat [= curat]/ íel s-amésteşe sã... nū
 _ sã-nturloáşe// dá máţăl̄ē le sp^íăt gín^íş^uór/ [ε] le spăl aşá ca_ ápã// ş-apóî
 le puî în cîniie/ ş^í_ le puî vo mínã d̄e sáre/ ş^í_ l̄ie r^uod gín^íş^uór cū_ sárē//
 ş-apóî le sp^íăl íŋcã/ l̄i mai pitr̄iēc// ş-apóî le-nt^uórc/ ş-cū_ c^uţítu gíne/ gíne
 gíne/ aésta tot crat sã ráde/ s-snimăiése/ ş^í_ rãmíne sup^tíre/ sup^tíre/
 şcúrocca... nú! máţu// şî-l púiş/ ăl ímpăt/ ş-apóî în duhóucã/ pi tavá le puî//
 pã [r] pi dóuã.../ ş^í_ Je puî în duhóucã/ ş-s-c^uoc/ ş-apóî íele ūjã gáta// de
 şolán nú fáçsem colbás// c^í_ şolán [ε] cît acoţó şólán// daķ_ iî taiém
 cokíit^uor cîte-o b^ícăţícã/ şî n^uouu_ o búcăţícã/ ş-al gaţ^í gíni [!]

[Nu mai umpleţi şi...]

p-aşála n-al [ε] n-al ímpăt// nu [ε] aşéxa odátã... or cînd íerã-ŋcã_ toţ
 acásã/ ăl_ îl ímplém// kéndiucic cum iet sã...

[Cum?]

[VIII] zēiit

zénţu... moldovniéşte... sal^íkis^uón// sal^íkis^uón aiésta_ia!// jálúdoc a lui
 aiista ia! dã/ iet tójã ̄e-aşá tójã s-spălã/ tot cūrát s-faş-aşà// şî ăl sp^íel^í/ ăl
 corãţ/ nu! acóto kisãđ caniéşno// dí_ la cáp iei úndi şē ują... mai.../ šē-î mai
 slut [!]/ şe nu-î sã-l poţ aşá mîŋcã/ acóto le tai pi_ toáte/ lē.../ ş^í sálã tai/ ş^í_
 şolán o b^ícăţícã tai/ şî... nú!// peçónca mójno dácã n-o măn^íş aşá/ cum ie sã
 nãzãvãiéşte moldovⁿéşte piçóncã/

[„Maiul”.]

máiu/ máiu/ şî di-aşélea mai puî acoţó/ ş-apóî_î... ăl [ε] íŋki [= umpli]
 gínş^uór/ nu! da şî [ε] kipér^í puî acoţó şã sáre tójã/ şî tot_ cūrát pã... po
 fcúso// ş^í_ poi zaşíváieş pi díŋsa aiíşaş/ ăl herg^u oleşácã/ ş-apóî în duhóucã ăl
 mai coş/ da uni^uór^í noi n-ál coşém aşá// da-l îŋvãlăcém// fãşém túrtã mai
 groásã// ş-ăl îŋvãlăcém/ ş^í-n túrtã ăl coşém în duhóucã [!]/ v_ soiom söcú//

²⁷ Repetă termenul sugerat de o persoană care asistă la înregistrare.

²⁸ Se referă la soţul ei, subiectul Vasile Ivanovici Navca.

nu! î̂ _ sócu țui așá// [...] din cõru põrcutuï... cápu dac _ ramîné/ diŋ _ cap/
mójno fãșîém noi sã cac/ kíftere/ da cápu dacã n-aț... [ε] nú mútt/ kíftere/ nu
poț mîncã/ apõï... ăl herbeám// ș-aležém oásle toáte de-acotó// sã rașé/
alēžám oásăle toáte/ șî _ tój-așã puneám cēsnoć _ puneám kipîérî/ puneám
sãrē/ șî _ lavrovîle lîst așá/ ș-apõï în tũorbã// ăl dășîárt// ș-al rovnîesc așã
gîŋșũr/ șî _ pi _ scîndũrã ăl pui așã pi șãvai/ șî deasupra... tójã scîndãrã/ șî
priēs i pui deasupra hrús// o șãvai// ș-îeț _ î... s-așãdã// sã scúr-acotó cē lîšni//
șî ramîne-așã ia! nu preã grũos// tac... satîtisũn îli nu Ńtiũ cum s-mai... mai
nazîvaiēștē/ ș-apõï ăl tai cîte-o pîcãțîcã// ș-îeț sã mănîncã gîne tot// tot bun sã
mănîncã dacã îesti// da cõarlē.../ kíftere mai herbém// ũurîékile mai rãmîné//
cõarlē/ le corãțãm/ le spãlãm șî/ le herbém gîŋșũr/ ș-îeț... kíftere// tój-acotó
s-pũne tõ... ostrũđi tot/ tot _ cũrãt// ostrõï Ńî sãre// șî/ nu! punēï șop _ s-hîie Ńî
zãpac _ cã s-ańorsã gîneș/ șî bũn s-hîie [!]

[„Chifterele” le făceați la Crãciun?]

cînd _ ăl tãiem// la crașũn cînt o s-așeptãm noi crașũno-așala îli dacã
l-am tãiã-lã noi ahmũ/ da crașũnu cînd a s-hîie?! nũ! ahmũ niē prēdiērșimșea/
nu [r] nu ne țîneãm dē... prãznic/ de-ãiista// di sarbatũr// s-hîie crașũn/ s-hîie.../
d-ahmũ... așã// o kirescút Ńî _ l-an _ tãiet _ Ńî/ ne-am mîntuít//

[Cine taie porcul?]

nu! noi dac _ nu tãiem sũngure/ kemãm pi Ńîŋvai/ võ _ ũõm// Ńî lîin/ Ńî
ũnu _ õl țîne/ îl scot de-acotó/ cî fũñia de cõr ăl prinđ _ șã-l scot [!] mai
îŋcõãșeș// oleãcã ăl deznãrdã/ ăl _ î vlãdîesc/ îŋcõto-ŋcõãșe [!] ș-apõï
c-cuțîtu...// nú! cũõleã tã cãtã sã pãpãdeãscã î _ ínîmã/ sau... s-nu s-mucãscã
îeț muț// mai digrãbã... s-cãdã// ș-apõï cápu-î tãie// d pã Ńe l-ocolî-țã/ cî _ cțîtu
l-õ... tãiet atũșa ujã/ cápu// ũ _ ũũrmã//

[Cu paie...]

cî _ páie oleãcã/ cî _ páie/ ș-oleãcã... cu lámpã... di șéle/ cuŋ _ le đîșe//
paiátînaia// pe ház// ăl... pałiēsc _ î/ ș-apõï cî _ páie// d-ahmũ mai digrãbã
s-hîii/ mai digrãbã ăl pîrlēsc _ î/ cî _ par de-ãiista// cî fum// cũ lámpã
de-aēãsta/ ș-apõï ujã páie-adúcșî/ cî _ páie-l mai pîrlím//

[Aceeși]

găină

[Din găină ce faceți?]

câ diŋ ġăinâ nù ġfășim așá táre nícă/ o prăjím/ o hərbem așá/ o mai
mîncă¹ăm// care [r] care sê ġfășe álfi... o mai pun acoțó-ŋc ġcú ġsávai/

[Să-mi spuneți, de la început, cum tăiați găina...]

nū! o taiém n^uoi caniésno/ ș-apói ġ ġápă hártă// o turnám ápă-ŋ ġ
vádră/ íli-ŋ ġligéne/ în câșc-așá máreă// ș-o muiém acoțó ġiŋș^uór/ ș-apói li
snimaím plénili/ nu! o corăřím de p^eéne/ ș-apói... o pîrlím/ [ε] s-ŋo-áibă.../
púh de-așála// șávai// ș-apói ują o tăiém/ ș-o corăřím dinúntru/ iġ scoátem
máț¹ăle/ iġ scoátem ġ¹... toáte... cum đíc póčke așéleă a iġi.../ pičcin¹ [!]/ iġ
scoátem tot... rarúŋkile-așéleă²⁹/ tot ġ^urát iġ scoátem// ș-apói ują... o spălám/
i táje cōárle... într-o párte le dău de cōárle iō nu fac nícă din cōáre// nu! iō
nu vreŋ// nū! când ġerá máma/ ié le strînzé// „las-le k ġ iō să le herb” [!]/
„nú! hərb¹-le”//

da noi nu le hərbem// nu! așá je le herbé// nu! da āhmú/ cápu ál corăřím
tójă// ál táie... iġ tái/ iz ġ di š¹kăști cliúb a iei/ o cōrăř/ o spălám ġiŋș^uór ġ
hərbem/ íli hərbem/ íli o tai b¹cățáli/ o tai Pcățáleș/ o prăjăsc pi tavá oleacă/
ș-apói o pui ġiŋ ġcastrúle/ ș¹ ġe pui... š¹ápă/ iġ pui kipiér¹/ iġ pui sáreă/ ș¹ ġ
lavróvî lîst// iē... ál prăjím// àșá-ŋ ġcastrúle// nu! ș-àșá mójno sã ġher^b ġ
ș-àșá sã mănîș/ ġto iō znáiet šġ cum.../ cum mójno sã mai faș [!]/

[Aceeși]

scoátim și ġpui

[Ca să scoateți pui?...]

scoátim și ġpui//

[Să-mi spuneți cum puneți cloșca.]

clóșca/ dac ġcádê ġclóșcã/ ġmblâ clóșcã ġujă.../ racniéște ġiniș^uór/ șġ ują
ie ș¹ăde/ nu s-scoálă/ș-apói strîŋg uōuă// d [= de]-vo dóuă trèi ġđíle/ ș-apói

²⁹ Vezi nota 19.

le-ăliéc_câ s-hîie iétî mai ratunde/ s-nu hîie-aşa dîinaia// sâ nu hîie lûnz iéle
dâ/ ratunde s-hîii// li strîng/ le-ăliéc/ şî mâ duc şî fac... iéi/ iăşcîk _ii pui/ ii
pui páie-acotò/ ş-o pui gînişlôr pē uouâle-acotò// ş-o pui şî pe dînsa// şlăde//
o scos pui/ āpói ują iără// Cî púie// şăde dōuădă_şî_ùna de dî iē/ ş-apói noi
ujă o snimăim de-acoto di pi iăşcic/ o lûom/ şî-i púnem adiétno// àşá/
îŋ_cúhni ili ūją dac_cald [ε] afără/ d-aşá poáte-ŋ_cúhne sâ _şádă/ şî-sépem
a hrăne-ápòì púieş/ şî_kirésc găinî [!]

[Cu ce hrăniți puii?]

păsát// srázo vo cîtivăi dîlê/ nu! vo săptămîná/ ili cît acotò li dăm
paşát/ ş-apói le dăm.../ nú! fásem... crupá_ili/ cum s-dîsê... aşá// diŋ_grîu//
păpşlôî/ j_cî mădăre mójno de făcút/ [ε] móşno sâ-l muiém/ da noi [ε] ieu
n-al mŋoi/ aşá ūuscát// ūuscát e-l [= eu îl] dău/ şî iél ūuscát şî mănîncă// nu!
ş-apói ują dac-o kirescút ują [ε] vo lúnă ili cît/ lûor púilor le dăm drúmō-afără/
şî iîi ímbl-ujă.../ dac_să-ŋcăldăşte-afără// da dacă rîş-apói trêbe-ŋcă/ dac_
pim_c_fevrăi ie o scos púii/ ie şăde-ŋ_cásă pān... cînd_c_să-ŋcăldăşte//
j_dōuâ lunî/ şî tréi lunî poátî sâ_şádă// îŋ_cásă ili-m_poiátă-i dăm drúmu//
ş-apói afără// le dăn_drúmu şî iîi ímblâ/ cu dînsa// pān di-i leăbdă [= leapădă]//

[De ce alegeți ouă rotunde?]

nū! aşá/ Vrōge di ūe-i ratund/ așéxa mai dēgrábâ găin-a s-hîie/ nas^c_mai
pîntlêi... cucós// da şal ratund/ aşálă găină// sâ nu hîii mai máre// iét ūouu
dacâ mai mărăş/ şî mai dlînî/ aşála cūcós// da dac_cútî mai mittiél uouo/
ş-mai ratund/ așéxa găină// aşá níie n-o spus fimieili cînd ierá mai dinainte/
ş-ioŋ atúşa ūj-aşá fâşám//

[Vă uitați așa la dânsele?]

așéxa noi nu le-am prăyít// îî!// le puneam nu!... poşté... lişá toátē/ acoto
únu ili dōuâ/ işá_aşá ują nîe [ε] niéhódnaia// nu!...

[În ce le puneți?]

â... înaîntî dîsê/ bábuşke a noástîă/ trébē_sítâ sâ li pui// ş-s-le duş_c_ē
[ε] s-hîiē... cubătîie/ cê_cum s-dîs_c_s-hîie [!]. găinle că... cū_cúb// da
ahmús aşá/ înt-o cîniie tō [ε] î... şavai le púiş/

[Ce este „cinie”?]

ūe-i ásta cîniie?! dă_aşéje di mîncăm dintr-însa//

[„Tarelca”?]

tariétca// tariétca léste tariétca// strákină// da noi cîniie dîsem//

[VIII] da léste și strákină//

nu! strákină la noi/ strákină la noi şeî máre/

[Strachina din ce este, din lut?]

nú! așee dî tút// da așasta... dim̄... jëlznaiă//

[Aceași]

bors

nu! b^uorș c^â.../cárne-âsta cu șolán// tot așá... puî șolánu ăl spăt/ ăl puî acóto/ iel hérbe vo c^â hábă/ sâ c^â híi hártâ ūjă/ ș-apóî ują... puî cartoáfe/ ș-apóî puî... mórcov acólō/ șápă/ tot corațim ș-șápa/ ș-apóî c^â puî cartoáfe/ ș-apóî mórcvă/ ș-apóî... iet hérbe/ hérbe/ s-híi ują... cartoáfa hártă// ș-apóî puî... curíék/ dac c^â curíék/ da dácă s-faş kișcațái znáçit^î fac// kișcăt^îái/ íli... vermișét^î/ kișcăt^îái//... șî c^â puî ší kișcăt^îái acólo/ ș-apóî ii puî sáreăș/ íl... prăbuiesc cum de sáre/ di... íncâ sâ-î mai puî// nō!-așá tot cūrát/ și cárnea móșno... ș-s-hert mójno/ și s-o prăj^îăș^î tójăș// apó ują nie [ε] ują n-áre undi...

[Cum se fac „chișcăteii”?]

aștea cum s-fac?! s^î frămíntă tójă den c^â fánínă...// ásta [ε] nu c^â fã [k] nu c-ápâ c^â aést núma cu uóuă// dóuō uóuă/ j-vo pátru mîn^î dē fánínă// pūi// pátru mîn^î așá nabiráieș puî fánínă [ε] pátru j d^âuō uóuă stric// c^ât^î sáre puî acólo/și-l frămínt// nu!... c^â liúngura e-așá z c^â naçáta... ăl dău/ ș-apóî... ăl frămínt s-híi iet vîrt^uós// ș-apóî fac eá-șá túrtă máre/ o cãçeliésc/ ș-apóî o tăiém iă! așá c^â ià! mittiél^î/ poló sòcca noi așá o tăiém c^â c^âte -o bîcãțícă.../ ș-apóî ôl puî sée písti séeă / ș-o tai... mărunț^îát/ cã... țapșáua/ c^â vîermiș^îál^î/ c^â cum așá iet/ mittiél^î// așá iel// și î sée ș-o herb// sâ polucéște súp a noastră [!]

[Supă?]

sup//

[„Borș” faceți”?”]

āl fāšém ř̂ b̂órș// bórșu cū _ curiék/ noi b̂orș fāšim abîcnavénnî/
de-aíst dlē .../ da de-ašála³⁰ noi nu fāšim ahmú/ înaiîntî/ poáte vodátă fāš̂îé/
plătăgêle di sâ fāše așá b̂orș de-aísta//

[„Borșul” cum îl faceți?]

io-î grăiē acolo³¹ m-or ríde pi _ min [!] or đíșî bít-ašéēă [!] acólo nu
ř̂tîē níca// nū! da ř̂ b̂órșo-aíista cum s-fāšî? tot așá s-fāše tójă/ t̂órn̂ í ápă/
ș-apóî dácă iēste șolán/ puî șolán mai bunîș̂ór s-híîj/ m̂ai gras uolēácă// ș...
iēl hérbe șolánu/ ș-apóî corăț cartoáfe/ corăț _ â mórcvă/ corăț _ â bureác/ șâ
șápă// tot _ c⁰rát// ř̂ _ puî șápă/ puî _ i șolánu/ ș-puî șápă/ srázo// ř̂ _ puî...
ș-lavróvî list// iēř̂ îșépe-a herbe// hérbe-o hábă/ ș-apóî puî ujă cartoáfle/ puî
mórcvă oleác-acotó/ ř̂... gătēesc curiékú// āl tai curiékú gín̂îș̂ór/ ā... bureác
acoló/ nu! io^u cu bureác nú prea fac// nu! sióro^vnó [= vsio rovno] fāšem
cíteodátă// ș-apóî ujă bureác/ ř̂ _ mórcvă/ șápă odiéř̂no// Pi scovorótci/ pi
tavá/ āl... hérbe// mai muř̂ iēř̂ sâ iás-/ aíst roș/ bureácu s-nu híîē táre roș iēř̂//
hérbe/ herbe/ acotó adîéř̂no/ ș-apóî ujă.../ đpă še puî... curiékú/ o mai hert ř̂
curiékú.../ ș-apóî puî așál de-o hert îñ tavá/ acól _ ř̂ kipiér̂ acólo/ ř̂ _ mórcvă
acoto/ ř̂ șápă/ ř̂ _ bureác// ș-āl t̂órn̂ î... cazán// îñ _ castrúle// ș-apóî î mai
puî ř̂ _ sárēa/ ř̂-l prăyím// di še-î mai trébūe/ ŝare dak _ iî mai trébe íle kislá/
[k] nú! plătăgêle m̂órs// plătăgêle de-aéstea// ř̂ _ le púnem îñcă// ŝă _ polūčeste
b̂orș// ā... aruñcám tot c⁰rát acólo ř̂ [!]

[Cu ce îl faci mai acru?]

ha?// că platagêle núma//

[Și iarna?]

nu! iárna noi _ i... fāšim s-avîém/ ș-pi di iárnă m̂órs// dim _ plătăgêle
fāšim...

[Cum faceți „morsul”?”]

nu! m̂ors îñaiînte le punē amínř̂lēa/ da ahmú io āl fac amíntrelēa// ahmú
plătăgêle róșîēe/ le sp̂āl gíne/ ș-s-usúcă/ s-scură ápa// ș-apóî pim _ mesorúpă//
pim _ mașîñcă li pitriéc/ cî tótul// așá li pitriéc// ř̂-îñ _ castrúle li puî/ dō [k] ř̂

³⁰ Se referă la borșul de puțină.

³¹ Se referă la casetofonul de înregistrare.

iet herbe// nu! minút/ diésiat¹ herbe/ petnáťat¹// ș-apói ăl pui/ sáre nu-i pui/
 nu-i pui nícâ// ș-ap^uói îm băncă// bănca [r] bănca herbinte/ le pui îm băncă
 șî.../ ăl ĩ l-înkíd// iĭ pui críšcă// ș-așála ują de iárnă iet bun// iárna io^u ĩl
 se^uot/ șî-l hot¹/ măcár așá bĭem/ măcár ĩ.../ măcără p^rintre b^uorș// da sóc.../
 dim ĩ plătăgēle fášem// așée făr de sāmínța/ șî făr dĭē... ísta// pĕlĭt-așéi
 de ĩ deasúpra// tój-așá... to ĩca ują pi málca/ mașínca ĩl pitriéșem// no! așée
 cac mesorúpcă dĭē... ș-pitriéșe șolán pintr-ínsa/ așée/ da așée iéste.../ di ĩe
 ują... fáșe/ sétcă³² áre așá desúp^t/ șî ĩé sāmínța ș-șcúrca iésă sāmínța/
 șĭ ĩ șuluháu-așée iésă odiét¹no/ ĩntr-o pártē// dā sócu cūră ĩntr-o [ε] đáma
 cūră ĩn vadră/ ĩli-ĭ castrúle// ș-iet ują făr de sāmínța/ ș-făr de.../ n-áre
 níc-acotó// da așála ują tójă-l pitriéc// ș-apói ĩl pui tójă-ĭ castrúle// tójă făr
 de sáre// sáre ują iĭ púnem cĭnd ĩ ăl bĭem// cáre vre púne... sol/ cĭt ăi trébe-acólo
 sáre// așála do kipĕniĭa [ε]// ăl pān de [ε]... núma sã-șap-a herbe/ șĭ bănca
 ują hareá^c [k] herbinte/ tójă/ -l tórĭm îm bănș/ tójă l-înkíd/ șĭ fsio// așála
 pĭntre b^uorș ują cĭ tótu/ da aĭsta/ [ε] pĭntre n^uoi di băt așá// iárna cĭte-ũ stacán
 ai pus [ε] șĭ ničevó s-polučēște gĭne//

[Aceeși]

pépenē

[Cum puneți „pepeni”?]

pépenē... ĩ sāmānām// ĩ sǎpālĭm [!]/ iĭ ĩșép a-ŋflorĭ/ ș-apói s-fac
 pépenĭ// ș-apói ują/ dac-o kirescút pĕpĭnĭ iĭ strĭžem/ ș-apói ują... iĭ spālĭám
 tójă/ șî gătĭm bászile/ ĩ spālĭám bǎnșele/ spālĭám pépenē// strĭžem șe-ĭ de pus
 îm băncă// strĭžem mǎrărĭ/ cum ĩēl... nazĭváieța? ș-apói frúnđă dĭē...
 smoródină// ș-frúnđă di yĭșne/ de copác// șĭ frúnđă de... dúb// de copác tójă
 frúnđă// nú! cĭt ĩșĭs frúnđă acoló de-așála șĭs șéle/ șĭs de cájde// cĭtĭ ĩșĭs
 frúnđ-acóto púnem// ș... čĭsn^uóc/ cum?! ūstr^uói/ ūo^ustr^uói de-aĭsta/ ĩ... vo
 đúouă bĭcǎțǎle acólo le tai așá [ε] ĩ žumatáte// mai pui ĩncă... cum s-mai

³² Vezi nota 19.

đíŝe iel? moldóvniéŝte?! hrénu ísta// aŝá?³³ aŝá ŝí léste iél ŝ-moldovniéŝte?³²
 áhà// córîenî/ rădăŝină// o corăţ tójă/ ō corăţ/ s-híie corată ŝî/ de-ăŝée mai tai
 bŭcăţîle/ puî// frúnđă tójă mójno ŝă puî ŝî de-aŝála cîte-o bŭcăţîcâ// nu!
 ŝ-apóî pépeni ują haróŝî/ î ŭŝcát gíne// iî puî im... de-aiéŝtea frúnđă desúpt
 acólo-m băncă// ŝ-puî... pépine nu! aŝá// nu ! s-načála// băŝile gáta// dă ują
 pépene/ dacă ują se-i puî im bănŝ/ aęáŝta s-načáta iō... [ε] iî herb ápă/ ŝî
 puî îŋ caŝtrúle/ ŝî le torn ápa hártă/ ápa hérbe/ ŝî iō iî puî/ ŝî le tŭorn
 ápa/ deasúpra ŭor// ŝî iei ŝăd oleácă/păn de álta... ápă hérbe/ da aiéŝtea
 ŝăd îŋ ápă hártă// ŝî caŝtrúle/ bănŝile gáta// ieu diŋ caŝtrúle pĕpînî/ ŝî
 puî im bănŝ/ áp-aŝeîlántă hérbe/ im băncă puî cîte-o liŋgură... de sáre/ o
 liŋgură de zahár/ ŝ-o liŋgură dē úcsŝ// ŝî le tŭorn ap-aŝée deasúpra//
 ŝî-ŋkíd// ŝ-fŝio!// ŝî iî ŝăd// nu tã... álta ŝăde/ da álta cîtîodátă ŝă deŝkíd/
 da di cîi s-deŝkíd cto iă znáie! [!] toáte tot úna s-fac/ da álta z diŝkíde//
 nu! dac s-o deŝkís/ nŭoi iî mîŋcám [!]/ plătăgélle tój-aŝà/ nu! plătăgélle ują
 nu le puî îŋ caŝtrúle/ s-le tŭorn/ da... ują îŋ zaleváiu dva raz le tŭorn ápă
 dădăuórî// puî tójă tot iă prepráv-aiăŝta tójă toát-aŝà le puî im banŝ// tot î
 ŝî líŝturî de-aiéŝtea ŝî/ cęsnŭóc cte-oleácă/ ŝ-apóî... iî herb ápă/ ŝ-o dátă torn
 apa... crŭátă [= curatã]/ ŝî iéle ŝăt î [ε] minút î/ nu! cíd? đăŝî minúte-aŝá
 ŝăd// cît acólo// ŝăd// ŝeîlánta ápa hérbi/ pi aęáŝta bănc-an diŝártát-o// coťo
 am pus tójă zahár/ ŝî úcsŝ ŝî sáre/ tójă cîte-o lŝcâ le puî// la míne tot aŝáŝ/
 la piépinî/ ŝî aiíŝa// tój-aŝà le puî/ ŝî le tŭorn ápa de-a dáura// ŝî li-ŋkíd//
 nu! [ε] lé-ŋváliéŝc/ deasúpra le-ŋváliéŝc/ cî ŝavái/ léli păn dimneáťă mai ŝăd/
 ŝ-apóî ują le duc im magáz// nu! da aŝá mai fáŝim îŋcã.../ ŝî-ntr-ŭ tŭoc
 mai púnem pĕpînî ŝî platazéle tój-aŝà/ núm-ameŝtecám ują/ ŝî pépenî/ ŝî
 platagélle-acóťo// nŭ ŝî cabačkí di-ăéŝtea fáŝim//

[Cum?]

nu! cabačkí iō-ahmú am facút î... platagéli cî... iúŝcă de platagéli/ cî
 sŭoc di-ăéŝta// tójă puî... trei lítre dîe... plătăgélle/ Kisáte/ cĕrez vî [ε]/ pim
 mesorúpcâ// ŝ-puî acólo tójă/ na tre lítra/ acóťo/ ã ŭítat ęo... cíd lor le

³³ Pentru a fi sigură de termen, informatoarea doreŝte confirmarea dialectologului care face un gest de aprobare.

puj// stacán sáhara/ po stacána úcsusă³⁴// žūmatá _de stacán _î sah [ε] úcsus/
 ř-uņ _stacán de zahár/ [ε] nú! sáręa po fcúsu// ř-nu híie řarát táre-ac⁰tó/ nu!
 stacánu s-nu híiij plin ařá/ žumátá _de stacán/ íli cît?// ř-apóij ujá dacă hérbe
 rasótu/ ujá platağélli iéstea-nšép a hérbe.../cabačkí le-am spălát/ Űscáte/
 cŰráte// le tai ařá nšebálř [k, ε] nú máre/ Pcăřălře// rătúnde ařá iéle ujá le tai/
 le tai/ ř-pui îņ _castrúle// no!-am meřurát naprimér la o băņcă/ trébe trèiđđâș
 na litr [ε] litróvaia băņca// acotó treiđđâž _di bucăřăle sî duc// íntră-m _
 băņcă// ř-ot _î pínre dóuđ băņș/ iğ-aņ _strîņs cît řásăđđâș/ ř^î _le-am pus îņ _
 castrúle// iéřle o hért olęácă/ peř^Űónu-am prăyít/ e! dacă-ij moále ujá/ s-nu
 híiij táre moále/ s-nu hárbă mŰlt/ s-nu híiij moále// apóij ujá le scot în cîniie
 mai máre/ ř-cum să řiē ? cîniē?³⁵ no-ahmú ujá řtiř[!]/ cîniē [!]/ le pui îņ
 cîniie... ř^î _póijē... îņ _castrúl _li pui áltili/ da pe-ăéstea bístro le pui î... banș
 herbintře// ř-tŰorn de-ařála soc deasúpra/ ř-le-ņkíd// ř^î _iéle ř^îđđ// nŰ! s^î _
 polucêesc iéřle// mójnoř... le faș ca ápă tój-ařă// próstō... toj-ařă cum
 că... plătăğélle pé _di- äiște-ařă ca ápă móřno// tójă zahár/ řī sáręă ří úcsus/
 [ε] ařá nórma poște ř-púne la dîņsle// núma c-acólo pui ujá cēs^Űóc/ tai iářă
 cabačkí di-ăésteă/ ř-pui... cabačkí/ ř-pui cēs^Űóc olęácă/ crūd// ařă-m _băņcă//
 ujá îņ apă nú hérbe// da aiřsa-m _băņcă le pui/ ostr^Űói// nu! híe ost⁰róij// [!]
 ř-am pus _â.../ o hért ap-așéęă/ ř-ăpóij le tŰorn// aiřsa ujá apă le turnám ařă//
 ca ras^Űót de-ăista// de hert// ras^Űótu hérbe/ ř-ęo le torn ras^Űótō-ařála/ ř^î _le
 zacřívaijim// nu [ε] dađăŰóř^î ní pare că tójă le puném// dađăŰóř^î//

[VIII] da mai bun î^m _pútină/

nŰ! da-m _pútină mai bun _e caniészno... plătăğélle ři kipériu-m _pútină/

[Unde le řineři?]

î^m _magáz av^îém/ ří!//

[Ce este „rasol”?]

nŰ! ras^ŰótŰ/ éřta řī... di hérbe... apa/ hérbe-acotó// řī _ápă púnem _î
 zaháru/ púnem sáręa/ ř-púnem úcsus// aéstă... sâ năž^îéřte ras^Űót [!]/ aięsta...
 fářim... di-eist-ařă/ [ε] Z/sahurdeălă de-aęásta [!]

[Aceeși]

³⁴ Anchetatorul o roagă să vorbească românește.

³⁵ Verifică dacă termenul folosit anterior a fost recepționat corect de către dialectologi.

curlék

nu! curéku... noi aşá dij curlék nu fášim nícă// núma bŭorş fášim cí curlék// ăl ũném aşá sfějŭi s-híiŭ iěť.../ îm podvát ăl púnem/ şáde şŭe trébe-aŭ loat o capáŭnă/ ş-aliéš / ş-an tăiét/ da dăg vrŭem s-fášim/ s-híiŭ murát iěť/ ílĕ... apói/ de-o bánčă tăiém acotó/ ăl tai de-o bánčă// mórcv-oleácă/ şŭe curlék / ũ în ĉiniŭe l-améstĕc/ sáre ĉú ĉút acólo-ŭ pui/ po fcúsu zahár oleácă/ lavróvŭi lĭst/ ší kipiér de-aşál nĕgrŭ-aşa haróŭi cí mittiét// iŭ pui/ şŭe l-amĕstec ş-apói îm bánčă-l aşád/ dupliésc bánčă gŭiŭor/ şŭe o topĕim// ie dă soc drúmu/ şŭe şáde-aŭša pi másă vo dí/ dóuăş/ móşno s-ăl mănŭŭi// iel s-fáŭi//

[La Crăciun faceți... ?]

gaŭptŭí naviérno// aŭša hoŭptŭi/ aşá şŭe le díšem tot// holuptŭí// nu! ašĕĕă hoŭptŭe/ ĉe gălúş di iěşteŭ/ scoátem curléku/ ăl lom curléku şŭe ăl... únde ie cačánu ísta ia!// áre ie... rădaşín-aĕasta//

[Murați „curechiul” întreg?]

înrég ăl hĕrb// ăl tai aŭša únde ĉocánu ísta/ aşá ăl tai/ ş-apói ápa hĕrbŭi/ sáreŭa ŭápă/ şŭe pui ĕ... curléku ísta āculó/ cačánu-ntreg ŭap // ší hĕrbŭe// ie piŭ lístur ŭ dúŭi hĕrbínte ápă toátă/ ş-apói ăl scoŭ/ ş-iěť gŭiŭor ŭ snimăiĕsc ŭ frúnđăle ĕéşteŭ/ s-snimăiĕsc// oleácă dacă să răšĕşte/ ş-apói uŭă... únde gros acóto ăl tai cí cuŭŭo-oleácă/ ş-tai mai mittiĕle/ ş-pui acólo/ nu!... šolán că rís// fášem aşá/ ăl hĕrbem rísu/ şŭe šolánu/ ăl [k] pim meşorúpcă... ăl ŭ il mestecám/ dă sáre-acóto/ şŭe ĉút kipiér/ tójă-ŭ mai púnem că s-híŭe mai.../ ş-opói pui ŭ frúnđă-ntre-ašĕe/ ş-al ŭvalăĉĕŭŭi gŭiŭor// ş-ăl pui ŭ castrúle rŭndur/ rŭndur// şŭe faš ĉe... podlívăŭi de-aŭesta cac pătăgĕle tójă// šápă prăjăŭŭi acólo şŭe... plătăgĕll-ĕşteŭ/ mórcvă/ mójno tójă sĕ-ŭ pui/ pi ŭórcă-l dăŭ/ şŭe pui ş-ăl prăjăŭŭi/ ş-apói iŭ pui ŭ rŭnd ili dóuă dĕ... goluptŭí de-aŭeşteŭ [!]/ şŭe al tŭorn deasúpra/ ş-ăpói iără i mai pui/ şŭe iără le tŭorn/ ş-apói il puiş/ pi plítă/ íli în duhóŭucă// da... de-agá s-fáŭe ŭcă/ s-híŭe uŭă// hatóvŭm// s-híiŭ făcút//

[Aceeşi]

m-o loat ucótâic

ã_lucrát_î... tot_crat sî_spui?![!] di cum ã-șepút? nu! cum am bitrít
șcótîã/ an_lucrát_îo... la fîermă// m-a loat srazú ucótâic// îo_ierám_încî
mitticã s-mulg vaș// m-o loat ucótâic// k_ierá... șisprêșe-anî ní_ierá// m-o
loat ucótâic/ an_lucrát_îo ucótâic/ o hábă_ș-apóî_n-o pãrút_cã... pîntiét_îo
polucîesc/ îñ_trébî_mai_mútt [!]/ an_stat_șî_n-ã_loa_vãș// ã_luát_î_vãș/ șî_
mulzém_vãșile_ujă// ã_lucrát_o_hábă_ș-apóî/ dipă_vãș... î_am_lucrát.../ nu_știu//
îm_polivăgă_brihádă_la_deat// îñ_deat_tójă... cac! cum sã_șe_ucótâic-așala?
dîe_îmblám_șî/ kemám_șámē_la_lúcru/ șî_îmblám_șî-î_scriém_pe_dîș/ cît_
îe [ε] cît_agonis_ál'ē/ le_fãșém_sunguru/ le_gătém// ș-apúî_am_mai_lucrát_șî_la
pîorș_oleác-ã_lucrát/ șî_la_gîț_ăî_am_mai_lucrát[!]/ ș-apóî_ujă_am_papadít
îo... êlérez_vrémēa... [...]³⁶_popáta... nu!_oleácă_perevațéta/ ș-apóî... m-o_loat
îñ_cantîoră// șî-î_cantórá_ã_șădít_pã_la_pênșiiē... tréîdăj_de-anî_ã_lucrát
îñ_cantórá [!] pã_la_pênșiiē/ cãsiier_am_flost// bãnē [= banii] le_dedém
șámēnîor// bãnî_cun_dușém_acolé_lúcru-avîém_șî/... nu!_așá_ș-o_trecú_
vrémēa//

[Aceeși]

núnta

[Cum v-ați cunoscut cu bărbatul?]

[!]_iañ!... spúne_to¹⁹-aeșta_cum?! cum_m-ai_cunoscut_tu_pe
míne? [!]/ nu_cum!_îēș_lucrá_../ îñ_club/ îñ_bibliotîcã/ da_îo_tój-ãlergám
ujă-îñ_club [!]/ la_tãñte// nu!_șî_îēș_acoló/ nō_édno... o_přayít// cúmvaj// íli
îo-ám_přayít/ nu_știu [!]/ nu!_ș-ășá... ne-an_dus_amdîoî_o_dát-acășã/ ș-apóî
dadáura/ ș-apóî_ș-așá_șî_ne_dușîjám// [!]_pãn_dîē... ț-a_hî_căt_ã-blát// cã-l_dor
côárli// cît_sî_îmble?// [!]

[Nuntă ați făcut?]

o_flost_șî_núnta...

³⁶ Urmează un fragment în limba rusă.

[Cum se face o nuntă aici în sat?]

da nu ș[tiu]_la noi atúša ują/ î kemá... tot îmblá...

[VIII] ahmú ũjǎ nu așá cum... înaĩnte/ cĩnd ȷarǎ// da înaĩnte îmblá...³⁷

s-te-aúdá³⁸//

[VIII] ȷerǎ bǎaț așá/ mĩndrít// cĩ [ε] de toate-acotó... mĩndręțǎ... șĩ...

dim_plotoșele făcúte/

[VIII] plotoșeles// sǎ dușé aĩsta ȷoom/ ș-kámá la nuntǎ// ȷo tójǎ
îmbtám/ da ują am uĩtǎ^d_vórbele-așelȷ de.../ cum

sprosăște...

[VIII] sprosăște/

mámaș

[VIII] nĩrle ș^ȷ_nĩreásǎ.../ ș^ȷ [r] șĩ-mpǎrteățǎș/ v_óbșcem/ [ε] șĩne?!
imásaș [!] ș-tǎt-so/ ș^ȷ_v_óbșem cũ_tȷoț(ȷ s-sprosășc „vinȷ la nuntǎ”// nu!
ș-așá îmblá piș_sat/ ș^ȷ cũ [k] pi_șĩni trébe sǎ-ȷ kémeș/ ȷ kemá// ȷ kemá pe
nnáșu/ îșipé de_la náșu... sámoē... poçótnöe/ mai poçótnĩe/ îșepé di_la
náșu/ ș-apóȷ ują... pi_șeĩlǎlt// ȷ kemá// nu! ș-apó dac_vinlé lǎ.../ strǣze la
nuntǎ/ múzicǎ/

[Când începea nunta aicea?]

la noi sĩmbǎtǎ núma// sĩmbǎtǎ ș^ȷ_dumĩncǎ/ asta cĩt ȷĩ mĩnte tót așǎ//
sĩmbǎta ș^ȷ_dumĩneca// no! apóȷ lúne... prodaȷǎ/

[Cum se făcea nunta la fatǎ, cum se făcea la băiat?]

[VIII] nu! sǎ-șepē... luntǎ la fátǎ// dǎ... jěnicu... cum ȷ jěnicu?!

[Mirele.]

nĩrle [!]

[VIII] nĩrli [r] nĩrli// nĩrli cĩ va [= vreo] cĩȷwǎȷ oámin^ȷ/ cĩt acotó ują... c^ȷ
[= cu]_sũȷguru... dinaĩnte... s [= se]... doho^vorésc/ s^ȷ_duc la nĩreásǎ// ș^ȷ
nĩreása... acotó oámin^ȷ dinaĩnti ș^ȷǎd/ ș^ȷ_nu-ȷ dǎȷ drúmu si_cĩntre...³⁹/ ȷeȷ v^ȷ
cup... pĩntre nĩreásǎ/ osóbėno flǎcǎȷi/ pun scáunu/ ș-acotó... kítǎ ș^ȷ_sáre.../ ș
dȷebuit vȷcup// nu! dac^ȷ_plǎtlésc apóȷ_cĩ dǎȷ drúmǎ/ íneș pǎn... [r] íneș pǎn...
ujǎ în dvör/ aĩșǎ/ tójǎ zastȷón/ la [k] pĩntre nĩreásǎ// nĩreásǎ o-ascúnd/ pǎn

³⁷ La insistențele anchetatorilor, se mutǎ cu scaunul mai aproape de microfon.

³⁸ Subiectul explicǎ soțului de ce trebuie sǎ se apropie de microfon.

³⁹ Íși drege glasul.

de-ō gās¹asc/ [!] tójă... le trébe s¹le d¹aje [!] ş-ptească// nu! ş-apó¹ dac
ujă o găsít níreásă/ [ε] s-o-ntorlocát.../ atúş ujă s-pun la másă la mireásă/ ş...
hulésc cît acotó/ ş-apó¹ie¹ di la níreásă oámⁿⁱ / z¹duc la nírlę// la nírlę-
acotó¹ujă/ cí parínti¹/ î... istăcesc¹ tál'zer în tál'zer¹ cum cap¹ş/ m¹ierni¹e/ ş
v¹ópşē^m 19/ nú!-ş [= nu şi] le răşkíră/... î tr¹óra... cañfietē/ éstea

i¹ sámă [= seamă]

[VIII] i sámă pi deşupra/ ş¹...

cí púne-acotó/ cap¹ş acotó// cañfietē/ p¹ecēni¹e/ ili cum s-ş¹ pečeníe?

[VIII] ş-tálzer¹-aísta atúşa-l strícă

tálzer¹ili d¹ş¹ítă ili/ d¹n tálzer vo snonóm/ ş¹şà arúncă píste t¹óş//
ş¹ie¹ stríng/ ş¹ cok¹ş/ care ş¹e// nu! ş-apó¹ tálzer¹-ól strícăş// íntră-n dvor//
íntră-n dvor ujă-ş¹ casă ş¹duc/ ş-s-pun dipă m¹ésăş//... āpó¹ujă pradă¹jáis
z¹dúş¹ dát¹şe túcru//

[VIII] béu ş¹măni¹că// ş-cíntă// cíteodátă/

[Cântă moldoveneşte sau cântece ruseşti?]

[VIII] îna¹íntē... mo¹do¹ni¹éştē cíntă/ ş¹... búne aşá... cínti¹şe búne

da ş-ahmú cáre ş¹ti¹e ş-ahmú cíntă ş-moldovneşte/ cáre ş¹ti¹e lí cíntă/
care ş¹ti¹e cínti¹şe de-ášéleă// la n¹oi¹ sínt ai¹şă oámén¹ [ε] cíntă ie¹
moldovneşte/ ş¹ti¹ ie¹// [...]

[Luni dimineaţă, ce obicei este?]

[VIII] da lun¹ujă... stríng

nú! lun¹ navérno ne dúşem atúşa lă... rodí¹ti¹e¹ a nēi.../ Ujă dūpă şe
símbătă ş¹dumínică o trēcút aşasta/ ş-apó¹ lun¹ujă ní dúşim la rodí¹ti¹e¹-acotó
ujă//

[VIII] la parínti¹ ā... níevéstí ş¹.../ ujă îhrănită [!]

[Vă duceţi pe „calea mare”?]

[VIII] da la nnăşu ní dúşim/ da óte i¹ō¹ ā u¹ítát/ cíñ ne dúşim la
nănáşu?!

ş-lă nănáşu náv¹érno-a dău¹da s-duc// símbătă hulím aşá/ dă... dumí¹ncă
ne dúşim ş¹-i¹ tuom pí [al]de-nnáşu// lă n¹oi¹// da//

[VIII] dimne¹ă/ dumíne¹că... ne dúşē^m ş¹-i¹... luám pí náşu/ i¹el tójă
púne másăş/ ş¹... da aşá mai tírdi¹u... cînd ujă... sărbăto¹ăre şávai/ atúşa āşă

núma ne dúšim.../ íle-î kemám aîîşe/ íli la dîuş _î... [...] da símbătă núnta.../
nú! núntă/ da dumiŃcâ ujă... s-gătĕesc.../ acoŃo-n_tot féliu să-mbracă da...

[Cum?]

nu! îmbrác-aşa mai [r] mai _î _lung şávai/ şĭ _platoáşe de-aşélē
îŃfloráte-ášá cî flŃorĭ marĭ/ sē _leágăş/ cá... harmóniáš/ cá búban de-aşála
ílē... cum s-díşe iĕt?! búbàn// ş-s-dúc pi úliŃă/ cĭntă/ [ε] po dujánă iĭ mai duc
pĭe.../ p-ĕes [= pe áştia]/ pi... máma ş-pi táta [!]

[VIII] iĭ căĕeiĕsc

iĭ căĕeiĕsc cu táĕcĭ/

[VIII] cu táĕcă/

nŭ! poaĭ _ş-apói... piñ... curiáše mai prínd _î... [ε] aĭsta/ ráŃă/ cŭcós/
piĭ _curiáše mai íntră// nu! dac _le prínd apói/ le mai tăiĕ/ aĭşa/ şĭ _li
pătrăiĕ/ li dizmulzé-tē... herbés// mĭŃcă iără [!]/ hulé dátĭşă// î beă/ nŭ! iără
caniĕšno/ nu! cto evó znáet? adnó... nu-ş_cum// [...]

[Cum erau miresele îmbrăcate, demult?]

atúşa níriĕsle iără-mbrăcate... cam stút//

[Cum?]

nu! cto evó znáet? dim _mártă s-cosá rók-álbă/ c-áŃă n-áve dĭ _şe
coásă// íle ştápetĭ/ cun _díşe ştápetĭ aşála aşá/ matériĕ átbă... iără?
dintre-ášēe-aşa mai cosă// da fatá _ujă tójă dim _mártă/ şĭ _făşe vinŃóc/ samē
[ε] aşe bábuş^c [k] vo bĭtă cárē aşá făşe vinŃóc/ ş-o puneám vinŃóc-aşála/
ş-câ márt-aşēa şĭ/ c-aşá róke [ε] próastă// nŭ! şĭ papúş ca^c _tójă/ aşá
cŭmvai// pi cárē-aviĕi// de-atĭta cáre mai bogát/ poáte mai bogát făşĭiĕ/ da
cáre mai prost/ aşála _ášá şĭ _făşe şĭ mai prŃost// da ahmú Ńjă caniĕjno/ mai
păñ... amíntrelea// ahmú fatá crasívaĕa mĭndră scŭmpăş// speŃiátĭnoe/ şĭ _
vinŃóc şĭ róke crasívaĕa/ búne/ mĭndre// şĭ papúş bunĭşŃórĭ// dă... nŭ! _a
noástre núnta aşá o trecút// cĭ mártă [!]

[Dacă mireasa era din alt sat, o aducea cu caii?]

cáre cú _ş-avĭé// cĭ cáii mai degrabă naviĕrno iără de-atĭta câ brĭĕcă
caniĕjno/ cĭ cai// maşĭnĭ nu preă iără atúşa/ dă... noŭa _aĭşa iără apróape/ noi

pi j^uós// [!] ne-am pre^mblát// da c^î cai canⁱésn^o// s-du^e/ ş-^o-adu^e c^î
brⁱcc^ă/ dac-avé s^ăvai/ i li puné î^m brⁱcc^ă aco^tó/ iorg^ăne-aco^tó// pa^dúşc^ă/
pe^rin^ă// matr^ăz di ista ili cum s-^dîşe i^et?! vo ladă s^ăvai/ cam^ud^o/ î/
s-^ăv^e// ş-ai^îşa le pun tr^ăve [!] c^înt^ă/ racⁿé/ cáreş cum p^ut^ă aş^ă l^ă.../ le
du^e-^î c^ăsă vⁱntr^undu-le//

[Cine „răcnea”?]

nu! c^înd yⁱn îⁿ h^oră/ ād^uc nⁱr^eşa/ str^ăjele le i^eu dim brⁱcc^ă/ şⁱ
sp^ez^ă c^î c^întⁱşe/ şⁱ... nⁱes^ut cac?// ia! am^u ia! le d^uşem îⁿ c^ăsă nⁱr^eşa o
vini^t/ şe ^ăre nⁱr^eşa//

[Aceeşi]

la m^ăr^mntur^î

[Ce obiceiuri sunt când moare cineva, îi pune lumânare?]

lumⁿăre-aş^ă n^u-ⁱ pun nⁱcă/ i^el dacă... c^ît s-r^ăs^uflă/ c^ît s^ung^ură/ nu!
acólo dacă... c^to ^évó zn^ăet? da lumⁿăre n^u-ⁱ pun/ ot [= vot] u^jă c^înt/
posl^ednⁱe min^ut-ujă/ wot a s-m^oăr-at^uşa... i pun ^î luⁿinⁱcă î^m mⁱnă//
luⁿinⁱcă-mⁱnă iⁱ pun at^uşa// da dac-o murⁱt at^uşa u^jă canⁱésⁿo ^ăl sp^ălă/ ^ăl
î^mbr^ăcă/ ^ăt... g^ăt^eşc/ ş-apóⁱ ^ăl pun ^ă.../ îⁿ sikⁱri/ f^ăc// şⁱ acólo aş^térⁿ/
pró^stini/ pa^dúşc^ă/ tot^ă cr^ăt/ ^ăl ^ăv^ăli^eşc^ă/ har^gin^ă de-^ăst^ă/ cum sⁱ ş^ăde ^ăista
ia!// puⁿ mat^eri^e ^încă/ dac^ă fⁱem^eje apóⁱ.../ róz^ăv^ăie ^ăş^ă b^lédⁿăie/ cacóⁱ
nⁱe bⁱd^ă da^c ^uómu/ ^ăpóⁱ golub^oi ^ţfét^ă? cum s-zn^ăv^ăléşte.../ n^u ^dîşet
golub^oi?⁴⁰ navⁱérno amⁱntre^şă?// albástru⁴¹// albástru de-^ăsála/ n^u! ş... îⁿşép
apóⁱ a g^ătⁱ şⁱ tré^be-aco^tó.../ da u^jă... p^omiⁿke ^ăést^ă... g^ăt^eşc u^jă şe.../ tot^ă
c^ur^ăt// şⁱ b^uorş/ şⁱ ^ăper^ăş^kie/ proj^ăş^ele de-^ăi^eş^tea/ şⁱ c^ăşă/ şⁱ ^ăcart^oafe c^î
şolán şⁱ/ c^ăre şe ^ăre// c^ăre cum p^oate// şⁱ salátă/ şⁱ s^ăvai aş^ă fac dim^ă...
plăt^ăg^ele... c^î... kipⁱér^ă/ c^î pi^épen^ă// ş-apóⁱ ^ăi... dⁱé^viet^ă/ nóu^ă ^dîle...// d^ău
tójă acólo ol^ăcă/ g^ăt^eşc/ c^ă ^ăs-duc la m^ăr^mntur^ă s-^duc ^ă/ k^ămă acólo vo

⁴⁰ Se adresează echipei de dialectologi.

⁴¹ Reia termenul sugerat de cercetător.

dóĭ_ trèĭ vĭešínĭ ac^uolé// ş-cac// ăl pom^enesc/ ş-apóĭ pàtruđăşĭ di đĭle tój-aşà/
gătesc tój-acoťó-jă mai muť^t_kámă/ mai muť^t kámă/ şĭ^ĭ_mai/ gătĭesc mai
mũlt/ ş-apóĭ ujă... ălĭ [ε] ĵumatá đe-an/ tójă otnicesc/ fac/ ş-ĵumătá_ đe-an/
da cáre nu poáte ĵumătá_ đe-an ujă/ nu fac/ da ujă cĭnd ánu// la an tójă
gătesc tot ŝe trébe/ tó_ c^urát gătesc// dă stráĭe dău/ tójă cĭnt_ pomnesc
pàtruđăş de đĭlè/ atúşa dău stráĭe// ĩĭ dău camేశă/ ĩĭ dău_ u... şfartú^h_acólo/
crútcă dacă_ fiméĭe/ nũ! ş-imbrácă fiméĭă/ aşá poštĭ/ to_ crat/ núma de ĩéstē
croşă/ de ĩeştea nú le dău// colťúnĭ acoló/ tápuşē/ aşá to_ cūrát/ plat^uóc// da
^uómluĭ tój-atúşa bernevĭş rubăşc-acóto/ cartúz...// tápsĭ^ĭ/ naskēĭ/ platošet/ cu
dĭ-éştea aşá to_ c^urát strĭnc_ / şĭ nu! acoló vō_ ^uom care.../ poáte mai táre
nujdáĭeťa nú prea aşá áre/ nú!-ĭ trébe ĩeť mai... slab tráĭeşte// aşáluĭa le dău
ĭli.../ prăyesc ujă cui_ o şă_ lă dăĭe// núş!// takĭe ^uobreádĭ_ că.../ da la ánu_
ũjă... pomnesc// ăl pom^enesc númaş// şĭ^ĭ_mai muť^t nu dău níc-aşă/ nu!
căfĭéte/ preániĉe de ŝéle-aşà// nũ! ş-apóĭ ujă dátĭşă... cáre cum poáte// cáre
poáte-aşá doĭ anĭ poáte s-ō^tnicăscă/ şă-l pomneăscă// dĭ pomnĭt al pomneşte/
câ fsio rovnó/ dác-o vĭnĭt vrémeă... h^uotĭ... acasă nu-ĭ keń/ macár aşá/ nu! te
duş la veşín//... ujă pominátĭnaĭa cĭn_ pominátĭnaĭa éşteă đĭle/ te duş la
marmĭnturĭ acoló/ nu! tójă gătéşĭ^ĭ// ŝávai ĩeĭ/ te duş la marmĭnturĭ aculó t^uoť/
pomináti_ / lē_ pomneşte acóloş/

[Popă este?]

ĭnaiĭnte ĩerá şĭ p^uópa// da ahmú... da ahmú ĭără yínĭē// p^uópa şĭ^ĭ_músĭca
yínĭē// p^uópa şĭ^ĭ_músĭca yínĭē... [ε] ĩéste şĭ múzĭc-aşà// şĭ p^uópa ŝeťeşte
ăc^uťóş//

[Da' biserică este?]

bislĕrcă ĩeşte// núma la n^uoĭ aĭĭşă_sat nú-ĭ// o f^uóst aĭĭşa bisĭércă// [...]

[Când ĩl ĭngroapă, dau ceva de pomană peste groapă?]

dĭ^ĭău_ u píste_ groápă/ da dău peşkĭr/ şă búťôccă// nũ!_ cac kĭtă aşá

[VIII] pĭne

pĭne đe-aęásta/ nu! capĭş// ş-le dĭ^ĭău cĭ peşkĭrũ_ ĭli platoşélĭē/ de ŝéle-aşà/
nasovĭĭă/ márĭ^ĭ// platoşéle// ş-púne ĩă! pĭne đe-ásta/ púne-acòlo capéş pun//
cañĭéte đe-aşée píste groápă... li dău//

[Cui le dau?]

la șēi de sápa gróapa la noi le d^hău//

[Și cum spuneți?]

hã?! nū... nu! acóto iei îm_páre c-așá... đic pe_ástā túme.../ cum acólo_o kámă țija/ da-p-séęă lúme mámi ili pápi ili šine-acoló// pí _šine-ál INGRÓK// pí _séęa lúmē/ nu! ili máme sóne ili máme aniúti ile pápe acólo cum ál kámă/ ile... frátli ili čine-acoló// nu! ș-așá de trei Țor// ș-apóji iárá-nšép//

[Bocesc femeile?]

bošesc// átta dac_mai muț moldovájca mai nastaiășčeie/ ié mai mult moldovnéște poáte/ da... dă_dac^ă_ahmú la nȚoi ĩ_sat în tot félju sînt// cáre moldován/ cáre rus/ care ucráineț care hrec/ carē_la nȚoi aiíša ujă sîn_torlocát muț// în tot félju// ujă mai muț^t_poáte și rusăște s-plîngă// da átta núma rusăște ke_ia poáte moldovnéște... tój-așá/ še știe/ še nu știiē// ș-așá cáre cum poáte// s-bošesc//

[Da' ce spun femeile când bocesc?]

da no! atúșa c-șē_ți_ínle... îŋ_gînd// cto levó znájet? še na boțévșaga šē... ĩ ili cum... cum iē s-o mučít ili cum_ĭ/ cum o lucrát/ ș-cum o kirescút cokíji/ cum... care cum [ε] cum o lucrát ie/ ș-cum o fȚost_ĭ... píntrē cokíji/ ș-cum/ ásta cokíji dac_să bošésc iji tój-așá//

[Dacă moare o fată sau un băiat neînsurat se face altfel?]

nu! dac_n-o fȚost mărítată ie fśo rovnó o-mbrácă/ [ε] îm_páre că nu țîn mínte la noi așá...

[Aceeși]

TROIȚKOE

(raionul Popasneansk, regiunea Lugansk, Ucraina)
Culegere: 1998; transcriere: VN

[Date despre subiect]

tu đîș grîeũ¹/ da ĩeĭ đîc ġirẽũ// [...]

ĩe... níĭĭ uĵă di đăși ũorĭ mămă// ĩe trébi ġíni sâ grăĭáscă²//

da ĩeũ ŝi ĩeũ sâ spuĭ? ĩo sâ vâ spuĭ úna// ĩ... voi kíivu ŝtiț? áá³// ĩeũ
tójă-ŋ ĩíiv ã ũost/ di đăși ũorĭ// ŝă cîn ne-am pus ĩŋ ĩcărț sâ ne ĵucám
șófernáũa// áá/ da únu... dim moldávĭia o vinít// om băĭét ŝi ĩel đîși.../ „dă-ĭ lu
ísta pũorc/ neăgră”// dak ĩeũ ĩ-an đîș „ĩeũ nu-ĭ porc da ĩeũ ũóm”//

[În sat sunt mulți moldoveni?]

icolé? m̄... ba uĵă nú-s muț// nú-s muț/ cokĭĭi a néĭ/ cokĭĭi a néĭ// la
míne doĭ fĭșórl// á... únu peseáto^{VO}/ únu peseát deveáto^{VO}// á... ŝel peseáto
ĭel... nu preă// da ŝal dē... peseát deveáto^{VO} așála grăĭéști paćtĭ ca ŝi míni//
ĭŋcĭ ŝi?

[Înainte erau mai mulți moldoveni?]

nu! canĭéșno ĭĭĭ... mór ĩă ũámni// ũámni to ĩmor/

[Da' se ŝi „rodesc”.]

da/ nu! sã rodésc/ ĭéslĭ do pústĭ/ ĩeũ m-am ĩsurát ĩé tójă moldovánĉă//
da ĩésti moldován ĩă-ŋșóará pĭ ucraĭŋcã/ ŝĭ așéĭ nu grăĭésc// moldóvnĭéști//
de úndĭ sâ híĭē éto muț ĩ cokĭĭ sâ grăĭáscă moldóvnéști?// amú mai muț/ ĩ...
niméțki ĭazĭc/ ĩŋ ŝcoálă// ĩ amerĭ [k] aŋgliĭski// nú! moldávski nú-ĭ// ŝĭ n-o
fost ĩŋ ŝcoálă moldávski// de úndĭ sâ híĭe óám^{De} sã ŝtĭĭe?... ĭŋcã ŝi...

[Cum vă cheamă?]

pi míni? vanĭóc/ ĩle ĩă... nu! cum? nu! áésta sã híĭĭ po ucraĭŋski ĩíván//
ĭ pi néneă/ pi-a néũ l-o kamát góre// a ísta hrĭșa// ĭa iván hrihóroVić/
coŋstantĭnov//

¹ Atent la discuția dintre informatoarea Vera Grigorovna Axenteva și Liubov Lazarenko, subiectul remarcă diferența de rostire dintre el și dialectolog.

² Se referă la informatoarea Vera Grigorovna Axenteva care asistă la înregistrare.

³ Aprobă gestul afirmativ al dialectologului.

[Familia?]
a meḃa? coḃstantínov//
[Câți ani aveți?]
níie? dvátať devíato^{VO} hoda ṣeiseát dġevit a sâ híie v ĩanvaré... sémġ
désiat//
[Câte „clasuri”?]
ṣăstġ// aġíṣa-ḡsat//
[Ați învățat rusește sau ucrainește?]
ṣ-așéęa ṣ-aġásta//
[Unde ați lucrat?]
nu! ṣófer//
[Ați umblat mult.]
múť// carpátġ⁴/ ĩ stárġi sámbor za [ε] dúpa kíiév// ṣtiț aġásta ċe... ? ĩ...
nu! ġeḡ am ĩmblat pi maṣġnâ/ pi ġest⁵ ġi ṣădi coló la ḡúľġtâ/ ĩ nu! carám ṣe?
váṣli... nimésġġ/ din nimésġi poróđie/ ĩ áťbâ ṣġ négru// wot// ġęęóáṣ... souhóz
sâ híie... ġéle muťť lápte/ aṣá// [...]
[Cu femeia cum vorbești în casă? Moldovenește?]
cġnt ġum// da// yġne ḡómu... rusăġ ġrăġeṣte ṣġ noi rusăġ ġrăġġm// ĩ cġnd
ġăđém ṣe mójăm z ġrăġġm ṣġ moldovnéṣťġ// nu! maġ muťť rusăṣti//
[Când vă „sfădiți”?]
cġnd... ă... ne sfăđġm? ĩ mójem sâ ne sfăđġm// ṣ-àṣá/ ṣ-àṣá//
[Mai repede?]
maġ răpde... aṣá... rusăṣte//
[Cum se numea satul ăsta înainte?]
cum ġġ đġṣi luġ sat?
[Demult.]
đă// purcárġ// sâ ni dúṣim la [k] ġm purcárġ//
[De ce?]
nu! crúṣi sâ ni făṣim la bisġércâ// ĩ... aęásta bisġerca o fost tári mári//
mári/ ġe... nu! tári mári cġ la papásna⁶/ la... dubă⁶/ la... cádivca⁶/ eġásta sámi
maġ máre đġť ṣéęa bisġércâ// ṣġ óámni viné đġ.../ sâ đġṣé purcárġ/ ṣġ viné dim
ġ ṣéġa/ ġa! đġm... đġ ġáte... đġm... cum húťor ċi// óámni-ęęóáṣi viné// đġṣé
purcárġġ// [...]

⁴ Regiunea Transcarpatică din Ucraina.

⁵ Gest: arată spre fereastră unde este parcată mașina.

⁶ Nume topice.

[Ce știți? Cât de vechi este satul? Când s-au așezat moldovenii?]
 nîme nu știîi// ieu și vâ dîc... iésli nénia a néu s-o rodít acolié.../ éto [ε]
 cît lui ują anî și dăiî?// lel tójă s-o rodít acolîé// da cînd iel s-o obrăzuiî
 aiîsta sátu și sêia/ nîme nu știîi// wot/ la voi să trébe sâ híi... î_séiă... cînt...
 s-o-abrazuiî étă...// de úndi iésli iéu/ de úndi sâ știu aęásta// și sîne-o facút
 aęásta bislécă// o-aiîstroít-o cum... o cladít-o pi dîpsa// da// sîne-o fost
 neabún oámni// și s-o fost cran/ sâ ridíși cêia// kátrâ// wot cum iîi o făcút? și
 zaráz... cînd v-ar deşkidé sêia.../ şe cotúlc-aşèe/ cum o sêiă// cu ši o făcút-o/
 ie íncă tot şădi// vot raprós!]

[Am văzut multe case vechi în sat.]

io am panimăit// ują nu-s//

[Nu-s oameni acolo?]

bă! no!-aşá bătrîni... cîm î ránşă sâ stroié/ atúşa fâşîé... di stúh// dî
 sêia... parétele fâşîé... di sêiă// ápóî o-mpleté cu... lut/ cu cáîi sêie... zamís
 fâşîé// ş-apóî lua și ši... [...] pã to_lócu aşéle//

[Punea nuiele?]

puné nuiéli/ puneă bálcele/ no! atúşa n-o fost î... nu! cum lîés// nu!

[Pădure.]

padúri n-o flost// şop_sâ híi.../ da... nuiéli.../ ápóî stuh/ cu stuh îvălé//
 stúhu ştiş se ie wot// iel créşti iáca úndi//

[Am văzut și acuma în sat case cu stof.]

záraz? nú-s// úndi?

[Cine mai face acoperiş cu „stuh”?]

de léşteă oámenî ują nú-s// iîi liagá aşá snók/ snok// ápóî puné snop
 î_snop/ și [ε] li liagá/ nu_s_cum// ieu nu știu// ápóî li bătäşé și rónno sâ híi//

[Apă de băut de unde luați?]

noi? zaráz diî_cran/ da ierá fintîná//

[Mai sunt?]

iésti//

[Cine făcea fântâna?]

oámni_sêi bătrîni// nu! o şapá/ ş-apóî o [r] o cladé cu kátrâ// și-î...
 puné...

[VII b] zrub⁷//

⁷ În timpul anchetei intensive adesea soția informatorului [= VII b].

zrúb/ zrúb// iará oámen! bătrín!// bătrín!// î... noi a!ásta/ ieu s-am auđít
d _ la ŝei batrín!// î... iará ũom batrín/ iet z _ duŝé nu ŝtiu  e cu ŝeia// cu
ũuri eka ascultá ŝi [r] ŝi ŝeia// ŝi đíŝi „ia!-icolé// sapáť”//⁸ ierá vróge-aŝá//

ĭiván hrihórovi  constantínov
[69 de ani]

treierá cu cáii

treierá cu cáii// ŝi faŝé iiii?// î... lu á corăťá ũocóťu/ al baté cu/ al ŝe?
co-ápá/ apói puné... î páii// batrín!// ŝ-apói inh amá c ť/ ierá cotóc/ ŝi al...
ŝeia// al baté ŝop _ să... nu ŝeia.../ c nd _ cu  ípu s  bată/ s-nu să v re... ŝe
gr u/  e ũorđu/  e ŝeia/ ĭncot o// apói ierá f rc //

[VII b] faťare f ŝé aŝá/

nu! a esta s  đíŝé faťare// la motóc faťare// faťare/ ŝ-apói ierá furŝ iŝá/ al
r dic / b té// ŝi cu  ípu b té// a  asta ieu tój-am v đút// da//

[Ce era „ ípul”?]

ŝi-ĭ  ípu? iŝ .../ iŝ  um _ b ť/ ŝ-apói ma _ m re um _ bl ť// ŝi li g i col 
ŝeia/ ŝ-apói crut / ŝi b ť //

[VII b] ŝi ieu am _ bat t // cu  ípu//

da// nu! ŝe saman //

[VII b] da gr u s m n i ac s / ac s  s m n i//

gr u/ ũorđ//

[VII b] da orđ ni t/ prósto gr u s m n //

máđăre nu/ m ťt nu ier // aŝ  lu cok i// m đ re //

[VII b] m đ re  cu m iu [!]/ b gi [!] cu m iu.../ dak _ ie...

ŝei m ri p i eli le r dic  ŝi l -aru c / apói mătură ŝeia/ ŝ-apói l  vuntur /
ĭ _ v nt//

[Cu ce?]

cu  e? cu v dr // apói u   c nd o fost... u dv ťat! deviatom/ dv ťat!
vasm m/ u   ier  vi etca// ŝ  _ o amni ŝei bog ť// av l  vi etc // ŝi crut / cu
r c // ŝi mătură//

[Acelaŝi]

⁸ Bate cu degetul ĭn masă.

n-ã_facút cásâ

apói ieu... nu! și néneșă și sēja io an [k] n-ã_luát Ń nu! planê cuș_sâ
điși/ nu! ísta harmán/ și n-ã_facút cásâ// m-aș_stroiít ieu// ș-apói l-aș_luát
pe néneșă// íncôășe// și_pe máma//

[Pereții din ce sunt făcuți?]

parșeti de blăt// de băț// cum de băț? î... de băț șă di nu! dim_paduri//
băt// groasă blétâ/ groasă blétă// apói... în jumătate tăietî// apói sēja/ apói cu
drâncă// scîndurî/ di sēja/ apói î cu tut// di sēja/ da di coțó... îm_î nu! lîngă
blétâ am turnát di sēja// di carbúnî... î... șlác// apói am pus... șála// Kiprîș sėj
atbî//

[Cu „chiatră”?]

kátrâ nú-î// nu-î// kátra fundámentu// fundámentu di kátrâ/ da aístă di
kiprîș/ șă bșetă și tut// deasupra tójă di coțé bétă scîndurî/ sēja nu! ca drâncă
di... di scîndurî nu! tăietê/ așă batútă cu kiroáne íncotó/ șă... sēja dî... țimént
șă... aliubástăr șă sējaș// o șicotorít-o și sējaș//

[Aveți aicea o sobă care face căldură în toată casa. Cum este soba
asta?]

nu! íncôási duhócâ// î_zal î... ca sēja// ca cãmî// di her// íșăș//

[Peretele este așa de gros acolo?]

icóto? așă// di_uș_kiprîc// nu! da kiprîcu... roș ê alb/ prasténșî đîc//
kiprîcu cumparát// dă rânșă făcê cásâli dî... sâ đíși samán/ eșasta dî_tut//
roș/ di_m_pãmînt// cu páie/ cáii íșé și_puné stanócêc așă/ î-așé... Kiprîș//
cásle toáte o fost di kiprîș// sêle ráșă//

[Toți oamenii știau să facă?]

nu! toț_î [ε] înané oámenî// nu!... nu cuș_sâ đîc? iaiásta Țúliță/ [r]
Țúliță// ta î strigá pi oámenî/ pi toț// șă oámeni sâ dușé/ făcê... zamísu ísta/
făcê... ísta/ kiprîci/ dîe băț// íșă făcê/ cvadrátniî// apói âl topcê/ cu cîcôárle/
Wot/ apói... s-uscă/ al puneá clétočki/ sâ Țuscá apói șă fășé cásâ//

[Am văzut garduri din piatră.]

amú íele nu-s// amú íele nu-s/ ieu nu știu cîni lî făcê/ cã cum iará
atúnca// ia! Țómu s-o stroiít/ ș-o făcút cásâ icolé/ znácîti luj î-o dat íșă

pămînt// iel ista pămîntu l-o cladít cū sêja// șob níme sâ nu între-ȋcoló níse
vácâ/ níse p̣orc/ níse cêja ne/ nu! aęásta a tui// la noi doi cariérî// ia! icolé/
șî ȋncoló// la noi iéste ȋncâ ia! icoťó cȋn _ la dubáls⁹ _ sâ ti duș// dubáttevo⁹//
nu! ișá dubált⁹// sâ đíși moldóvnéștî dubált⁹// acoťó da șî taié... nu! plășci
ișá// ș-fașé tótu aťb// șî _ dușé túmna la voi na ierno îm _ moldáviã// șî fașé
dáje nu! cásăle/ atúnĉa ierá nu cásă/ da zemliánĉă șî pajátă// paját-așee mai
mitícâ/ șî _ zemliánĉă mai mitícâ/ cása mai máre// Țot! iij ĩvălé cu éjasta cásă/ î
șî" fer// apói puneá... iără tut/ apói _ pi đíșăli puné iășá ia! iășá ișă... crișă //

[Ce este „zemlianca”?]

zemliánĉa aęásta nu... ca pajátă// nu! oámni trajé/ șî _ varé acoťó
dimȋcát/ nu!... pa étomu mójno scazát! ŝto u nih cúhneșă//

[O făcea în pământ?]

așá¹⁰// deasúpră//

[Da' cea care o făcea în pământ?]

póhrib// da magás¹¹// îm _ pomínt/ úndē cartoávele ascundé/ curiĉku/
patlaĝiĉele/ castavliĉti acoťó/

[Același]

batjé gráșu

nu! sâ đâșé... fintína... áde ufúm// dopústin// máje famílija nĉet/ nu... po
úliĉnom// dopústin// nu multe/ lúnĝă cáre cásă sêșă _ erá/ fintína// așá șî-ȋ đíșé//
nu! ia! la vladióc șob [ε] bábușca¹² ta étó [ε] bíta¹² ĉ-o đis// pi vladióc l-o ușis
lúnĝă sêșă// la đȋș lúnĝă cásă iéste fintínâ// la valentín sâ _ ne dúșem/ la ápâ//

[Dealurile au nume?]

nu! mă duc ięu ȋn _ calínova⁹// reádom// [...] ¹³

[Când treierați cu caii, cu ce fărâmați paie?]

cu cȚotócu// cotócu/ iel di kátrâ// [r] iel di kátrâ// ișá kátră máre iará//
ășá di lúnĝă// apói ierá rónniĉ// ișá// rónniĉ cȋn âl topĉiĉé pī faťare// apói cȋnd

⁹ Vezi nota 6.

¹⁰ Gest.

¹¹ Termenul a fost sugerat de soția lui, informatoarea Larisa Constantinova.

¹² Se referă la cele relatate anterior de informatoarea Vera Grigorovna Axenteva.

¹³ Fragment în limba rusă. Cu tot efortul deus de dialectolog de a obține microtoponimia satului, subiectul nu înțelege întrebările.

uje batlé grávu... iel ierá aşá cu dinţ// cu dinţ// şî cáii sêja îhamá/ işá iará
 stan¹⁴óc// sâ vîrá pi cêia// cálu... cotócu s-cruté şî_băté sêja//
 [Caii erau legați la ochi?]
 bá// puné... pi caţ puné işá ia! băiétăl... şî iel îmblá/ s-caçiie//
 [Cum se numea băieţelul?]
 niścacúm// iel să cêré la tát-so să/ [r] s¹_s-căcuiáscâ//
 [Caii mergeau numai într-o parte?]
 ş-apói [ε]... înapói// apói qámnī i lūuá/ işá [ε] ašéja// î nu! pi faţári//
 întorşé ašéja/ iel sâ rīdicá işá/ iet iáră î^mblá// to işá/ to işá//
 [Casele le acopereați și cu paie?]
 da// cînd ują stúhu să cêré// apói li-ŋvǎlé cu páie// di sacără// de-atîta cá
 ie luŋg işá// lúŋgâ// ş-apói... sêje şî o baté gîni//
 [Cum punea pe casă?]
 ašála [ε] şâ đîšé cr["] şcic// ieu nu ştiu// iiii işá baté nú_ş_cum// ca státiv^ele//
 [Stuful de unde îl luați?]
 iel crêşte líŋgâ báltă//
 [Ați prins pește?]
 canléšno// cu vóloc/ şî cu... cuŋ_sâ đîşi ésta?! undiţă? undiţă?
 [Cum ați prins?]
 nu cum! la noi mitléel/ işá/ işá/ ştifš/ éta ştiúca// platíca¹⁴ vo!// ál
 príndem şâ.../ sêja/ ăl prájím/ şî-l mîŋcám//
 [Ce puneți în undiță?]
 şí kítâ// şâ. ce véрно sâ vă mai đic? yern¹⁴ éta// yern di lă cînd vâšili
 sêja/ din navós// dim_bálígă// rímî//

[Același]

ţúrca

[Poți să ne povestești ceva?]
 m-am batút cu šínevài/ ió ã_uítát// da drácu ştiie//
 [Cum se jucau băieții?]
 băiétî cu šî? nu! cum cu šî!// ió aŋ _flost îŋ _sádic// dumín¹ca la
 báltă// ne scaldám//

¹⁴ Vezi nota 11.

míše// iṣá țúrca// iṣá u^m bîțîș^uór/ mitt^lél/ apói máre/ și iṣá lūuám și
bătéi/ ásta țúrcă// apói de-a míše tam// míše iṣá neágrâ// cu bătu bat da coló
șiș prind//

[Da' fetele cu ce se jucau?]

antrebáțe-o pi dîsa// cu cê te-ai jucat?¹⁵

[VII b] cu cúcla [!] ni fâsé cúclâ di plétiș/ ni cosă//

ie nu știie// niș a toársi// niș a coásă/ nu știij//

[Atunci cum v-ați însurat?]

di cê m-ã-surát pi dîsa?// právilno// úndi n-o flost uóki!

[Cum v-ați cunoscut?]

[VII b] cum ne-añ znăcoñit?! [!]

dac între uñ sat// iei o traiit/ ia icoló/ da jo icoló//

[VII b] aproápe o trăiit//

peát sot métrou// iñ sat oámni știu únu pi únu/ din cêla cápát pînă-n cêla
cápát//

[Același]

m-an^u dus túma îm^u bairác

[Pe unde ați umblat?]

carpátî am fost/ îm^u livóv/ dî... semî raz am^u flost/ î móscva n-am
fost// da... projézdõm/

[În Carpați ați mai întâlnit moldoveni?]

ba// wot ísta hardeleánu... hrihórii... andréevic// iet o flost naçátnic
kișinióvsca

daróhe// iel o traiit ia! colé sto pedeseát/ no móșnõ/ dvésti métrou//

[Părinții lui erau de aici?]

da// tójă iel moldován// a lui néneșă șá máma acolé s-o rodít/ și iel acolé
s-o rodít/ nu! iel o fost^u naçálnic...

[Ce nume de familie mai sunt în sat?]

de volóhi? cêbán/ vîrțánov/

[VII b] cêbán je bulát//

caușnián bûv// caușnián da//

¹⁵ Se adresează soției, subiectul Larisa Constantinova.

[VII b] moiséeviș

moiséev// stárh// nașcó/ gid nașcó//

[VII b] lukéreva/

țărănu buv// éto nu slavnó// cajoharióv// iéste// č̣ulakí bíli//

[VII b] inákiev//

îm_bajerác¹⁶/ î ṭótiã meã// nu! bulánova//

[Cum a ajuns acolo?]

a lu a neų néneș/ acoló sór-sa// o traiít// da ie níie ródniĭ tióṭle//

[Ai fost la Bairak?]

am f̣ost// cînd o fost voĭnáuș// pi míni cînd m-o gonít di colé// vósem
mésețou icolé fróntoș/ o fost// ș-apóĭ pi noi ne-o gonít ĩncoló niéṃi!// da ĩo
cac raz am f̣ost așá ĩa!// șĭ m-an_ dus túma ĩm_ bairác/ șĭ_ la ṭótiã_ã_
f̣ost// da rumáni acolé n-o f̣ost// romíni a fost língã stálihrad// voi știț//

[Același]

[Date despre subiect]

[Cum te cheamă?]

cum mă kámâ? cĭ nu ieų sáma já [!] cã ĩo nu preã aúd// véra
hrehórovna//

[Și familia?]

acsĭénṭeva//

[Câți ani ai?]

ujã... ʋóbđãš... mătiņc a pátra// da ujã trébe s-mʋor//

[Trăiești singură?]

da súņgurã/ acolĭã// da cokĭĭ ĩ_voroșilohrad¹⁷// șĭ táre g̣írėų ujã// șĭ nu
ṿãd// da ísta ʋóku ou êe! da ațel_v_tumáṇe// tac... tumán/ tumán// ĩo nu
știĭ cum... [!] noi tójã nu preã ujã... așá táre știm// cu rúșĭ trãĭim// da ieĭ pi
noi... ca ș-pĭ cĭṇi!// ã_nú// da noi takíe... nu [r] nu preã le tașém// noi đĭșem
gĭne cã șála// voi ḅarãṇi!// da noi ĩa! cĭtē ĩazĭcur¹ znâiem// [!] știm// nu! da voi
ș-as_papadĭt ĩntre-acóãșe?

¹⁶ Bairak, regiunea Donețk, sat cu populație românească.

¹⁷ Orașul Vorosilovgrad.

[Vrem să scriem o „cnișcă”.]

da únde trăiít? ím ı moldáviia¹⁸/ la míne-ŋ ı cîșînió^w ı acotó/ ă... a lū
bărbát/ î tac acufó o fúost ı sícîtaręóm ı ă cum? bój ı moi// oPcóma// po
pártii ímeni evó étó// așás?// nu! ș-acóló/ nu ı ș-úndi și ptimeánițá iéste// da
io ă ı uítát-o [ε] ują/ io cîn ă ı vađít-o?// amú niș-o s-o [ε] s-o cunósc [!]/
no!-așá șe [r] še-i aiiša...

[Școală cât ai facut? „Clasuri?”]

nișúna// níșèuna [!]/

[De ce?]

de ce? néneș a fúost calíc// da máma pe la oámen^í robotiié// și muiié
cásăle/ da io trébi... șála io^u [ε] ișá ia! iarám/ da ują săpám ı... hărmánu//
ș-ášá ă ı rāmás/ ș-ă ı rāmás/ ș-ă ı rāmás// nū! m-am maritát/ iet ı [ε] dođíl-o
fost úom// nu! [r] nu! î ı șálaș// ș-așá ș-an ı trăiít// și pátru cokíi// dū [ε]
doj.../ dóúú băiéte/ ș-om ı băiét yíú// da om ı băiét o murít// vósemnățát^í
húod// ę-aęásta...

[VII b] úóptespreș-an^í//

[De ce?]

dac ı tól^íno s-o-mbolnăyít/ ș o murít//

[Omul a fost moldovean?]

moldován//

[Și mama?]

șí máma/ șí néneș a fos ı moldován^í/ ș-ă ı luiș néneș/ ș-máma o fost
moldován^í//

[„Grăiau” moldovenește?]

cokíi/ baiétę-a melē íjci cum s-o rodít/ și ı moldovnéș ı și rusáj ı grăié//
da băiétu... știę/ da... nu! căla// că iel ı peișeatowo hóda//

[Da’ mama știa rusește?]

știę// a tuí máma r^íău rob^o [k] séęa/ grăiá// da a meă știé// că-ŋ ı colhóz
îmblá// trebé să știi// [!] da așá nu știu cum ı șála//

[Unde ai „robotit”?]

po ráznih robótah// răznii// șí pórçi ı ă ı hrănit/ șí cáii ı-an ı hrănit// și ı
co cáii îmblám cū harbállli/ și cu bói am îmblát// și cu vásiili ă ı robotít//
toțátá robóta... ia! videt ı ș^í ı cum bureakíi sámi scúot [!]/

¹⁸ Repetă răspunsul dat de anchetator.

[Unde ai „robotit” cu caii?]
 cu cáii iá _ şà/ nu! ia! s-çarǎm gunói/ bító la ó horódă tam/ abó...
 undevái.../ da de baiétâ dac-am îmlát şi la horiúciş/ pís_to^t_lócu//
 [VII b] dúpă voíná//
 da dúpă voíná/ tot robotǎm//
 [VII b] atúnça îmlát şi grăunţ-ăduşét//
 dǎ/ şi grăunţă duşém cu cáii_im_ă... îm [ε] î_zavó [k] î_zárná// şi pis
 _tăt lúocu aşá_âşá//
 [VII b] hrihórovna... a ia! dac... cē cîn sǎmǎnát? di la mólotcă? na
 ā! da dúpă voíná tac... na... nu... pī úmere ɳ-a... aduśém/ àhá! nu! tú-s
 _poz _dúşi/ nu! sî đíşem dim _popásna¹⁹// dácă îs poz _dúşi pîetnát^t
 hilohrám/ pitnát^t h^hlohram_î du [ε] túma-ɳçóáşi// înapói s-ħiu pošleá voíní//
 da// da io nu_ş_cum mai [ε] ierám míticâ aşá aśálaş// şi slabîşçárâ ca cîn^t//
 da/ dvátát^t k^hlohram// ā_luwát// da// dac_nu_ş_cum î dúpă voíná/ ni dǎdé
 dumnáđáŭ _ŭ... nu_ş_cum_î s^hlâ// mai síl^hnîi nǎródŭ-o f^host// noi tójă
 şi_holodóucâ ni dai boh! cum îi [= ei] o f^host// da tot_ă ni duşém şi la
 robótâ/ şi-ɳ_carmǎn n^helzǎ bíló sâ luwǎm// dà_amú đíŭa duc cu ũháluş//...
 o muls láptele/ ujǎ la bazár l-o dus_ă dojárca// drácu ştiŭ cum//

véra hrehórovna acsiént^heva
 ũóbđǎş [de ani]

holodoucaş

[Cum a fost la „holodoucă”?]
 holodoucaş j [= ujǎ]_nū/ nú i śéla// nú// o f^host n^he urojǎie/ ş-nu! dúpă
 voíná// ši [r] ši s-faş?
 [Cum a fost atunci?]
 ierǎ/ ierǎ/ şi_slădişŭór/ nū/ noi î_harmán ní_sădém/ ş-apói îŭ_jórnǎ/
 aşá iǎ! jorném/ crupá şi śála// şi l-o otjílí//

¹⁹ Oraş în regiunea Dnepropetrovsk.

[VII b] hrihórovna! dac_șî túpâ voíná o fúost g'íréu//

óî! bójà moi... cokíi

[VII b] tójă oámni șî... púhli îmblá//

nu! s-îmflá//

[VII b] s-îmflá

nu! s-îmflá// s-îmflá//

[De ce?]

nu! kítâ nu iarăș// nú ierá// da-ŋ_colhúóz nu dădé nícâdúh// nícâdúh nu dădeǎ// apói uǎ pișló/ pișló/ pișló/ pișló/ noi... îŋcoáși ũǎ Ț-ã-vățát/ dac_ noi amú ca cînt is nébún¹ sîntém// bîfó polucém grîu/ di tuǎtâ kíta// polucém// șî nóuâ ũ_ loc ni dădeǎ vósemșeát s'úótîh// hectára// șî î_șéiǎ papșúóî// nu! șei lenóș takíe ierá mai [r] mai šéla// da šini liubéște oi!// lócu/ pómíntú²⁰ aeásta j-a noástrâ zîit¹// da amú ši? ři-apleácâ abá ášála// a! uǎ a făcút//

[VII b] ta amú... amú nu vreș să... molodióju/

molodióju nu vreș s-fácâ nícâdúh// nu?!// di únde?... iconómija sâ híie? dak_iei núma prǎyésc șop_sǎ fúre? da de robotésc iei nu robotésc/

[VII b] î_harmáne curéku táie/ fúrâ/ î... pim_poiéd_găiîli fúrâ// șî pórcu a sǎ_țî-l fúre/ șî tambîcá

nu! to_tót/ éto jî [ε] nle vazmójno/ noi culó dúpa țíglâ²¹ an_sadít 0horód// àhá// šéapa n-o scos// ǎ cartqávle Ț-o scos// Ț-an_dus la papușúóî/ șî papușóii ni-o alés šei bun¹// da bǒjē_măi! zíc ia [r] ia hóre// nu! šéiǎ pǎrǎ yin/ în dóúo stamín¹ o dátâ yin diŋ_voroșílohrad// da a nei cokíi în voľoșílohrad/ da... ō bǎiétǎ im_î šéiǎ// în crásnodúon²²// úot// ší pǎrǎ yin/ da colé mă fúrǎ// da dac_mai g'ini sâ mór¹//

[Aceeși]

²⁰ Termenul este sugerat de Liubov Lazarenko.

²¹ Nume topic.

²² Krasnodon, oraș situat în nord-estul Ucrainei, aproape de granița cu Federația Rusă.

sîzele-a nóstrū

[La „voina” au venit și nemții și românii și italienii?]

rumîniia ne-o dat nóuâ și sárî ni dădé/ și sâpún ne-o dât/ și kítâ ne-o dat/
nū!... sîrnîsi ne-o dat/ ne-o adús// ca cîn zárâz iî vîád// da noi ũjǎ_j_n-am vadít
aşá// da la dîņș bernevêsi işá pâr la ženúňk// da noi zîšém oi! bóje mí!//
e-amúia... tac [ε] rúšîi șiđiě... toátâ noáptea și sîcriiě/ și-ŋvǎtǎ [!] șop și l̥or
sǎ_lâ déie/ da//... aęásta o fl̥ost// [!] di și rídet?²³ da právda//

[VII b] de-atîta ieu ũn mîntî cân ne goneá diň_cásâ// nú! polovína/
žumátáte ũjǎ tétéa acotó... o tam... nu știu uǎ tam

și pe noi da cu tot ne-o gonít// nu! culeá dúpǎ ishála p̥od/ di câ yíie
popázna¹⁸/ ínált_ínált// dac_dup-așála p̥od/ acotó ne-o [r] ne-o gonít...

[Cine?]

niēmŕi// niēmŕi// „sacramînt/ sacramînt” răcǎneá pi noi// sáma čucí ō!
iî [românii] ne dai boh_î cum șála// iî n-o trohnít nícáduh la noi// și gîni/
gîni//

[Ați „luat seama” cum grăiesc?]

ha? nū! áltili vórbile j_nú sâ yínâ// ma! [k] aculó mai crúto// nu! la noi
amú uǎ... mǎi prósto nu_ș_cum_î āšála// ũot! acólo núma... voi zîšet
pîineǎ// da noi uǎ zîšim kítǎ// da// da aşá_ševǎ// da aşá_ș-sǎ vinęǎ mŭlt// dak
_iî... ni dai boh/ ne sǎrutǎ/ și... da nu! noi ca cîn

[VII b] sîzele-a nóstru

sîzele-a nóstrū/ a nóstru//

[Aceeși]

io uǎ nu iesc bucurǎsǎ

dǎ_fișóru a neŋ... peișeátouo hóda// îŋ_voroșilohrád_ǎ amú și šéla//
tǎk_íel_î sicrís îŋ_pașpórt moldóvan// da// da noi ucraínŕe cu tát-so// nu!
da ieĭ bǎiéŕŕ_s-o dus și...

[VII b] ba! tóleǎ ucraínŕe// dǎ cóleǎ moldován// cu tát-so/ moldován// io
ucraínŕca și tóleǎ... ucraínŕe//

²³ Se adresează dialectologilor care s-au amuzat de cele relatate.

iii... și amú cíte uje nū [r] nu sâ đíșin di trei Țor! uje páșpȚortele pi [ε]
písleȚa voiñî li skimbâám// da iäl n-al skimbă// [!] n-al skimbă// äl Ține ne dai
boh// iel în voroșilohradă în inștitút ĩ prăpădăie acofó așela/ po spórtu/
ș-ápo! ĩnci nu_ș_ș-o mai đis/ ă_uitát// ă!... și iét ăi acúm... s-ō-vațát/ din armii
o vinít/ ș-apó!_i s-o dus/ șī acoló și robotéști/ și acoló și trăiești// dac_cvartira...
na adinástom etajú// da io đic „leónă! io la tíni n-o_s-mâ duc// nȚ-a sâ mâ duc//
io apó! di pi balcón o sâ cad acoló cîn o sâ prăyesc_ĩ ĩ_Țos”// ăhá//

da la míni tój-o fȚost slúcaie-ntre ũ_an// căt?// pátru o murít// da// o
murít a lū fáta še! máre/ ș-apó! iē... gídu// ș-apó! a dó!leȚa... žínere// ș-apó!
frátele// daje šís// ș-a lu sórâ barbát-so// și_ăeșta noi ĩntre ũ_an ĩ-am pus//
și io ș-aȚ_korít ujá// de-atíta//

[„Nenea” a fost „calic”.]

o fost calic//

[De ce?]

nu! pàralizúȚo// paralizuválo și.../ da a trăiít dívenosto_hòd// da io
mătíȚcâ_pohóje pi đîȚs dak_io tójă mătíȚcâ divínosto a sî_trag// [!] io ujá nu
iesc bucuroásă//

[Cum ai spus?]

[VII b] nu-s bucuroásă//

nú-s bucuroásă/ ujá di žíst!//

[Ai spus „nu esc” bucuroasă?]

nu sín_bucuroásă s-trăieșc// nu dac_prăiț în tōț [ε] ĩ_áni a néi... cī tá
hádostî-o fȚost// šē!Ța vródi pîrâjivám// a dó!leȚa// nu!// așás... ia! [ε] voi_je_Țí
[ε] mačár și mai tînere/ d-apó! ĩstóřia štíjăș [= štíȚi jéș!]?// štíđjăș Wot!// tót
[r] tot hádostîu pi a [ε] áni a néi//

[Aceeși]

ĩnci mai curát grăie

[Când erai „băietă”, în sat erau numai moldoveni?]

ierá mŭlt! moldovén!// mŭlt!//

[Erau și ucraineni?]

și_ucraínȚi//

[Și ruși?]

șî_rúș/ șî șála așá// nu! noi... ca șal ȑ-o ȑis/ ȑo nehrámotnî/ áșá șop_
tári ș-șetesc// da cokíi a néi_îvățát// noi ușí [= vse] sílâ ucladáta i z_ğéd'am//
șob_î núma sâ-î_îvățám//

[Moldovenii trăiau pe o singură uliță sau erau amestecați?]

bá/ bá// áșá amestecát// amestecát// șî-s-marítá... tú rūs/ da ȑo
moldovățcâ/ s-măritá șî sã-șsurá tot//

[Da' rușii și „ucrainți” învățau moldovenește?]

da álți sî-șvățá// sî-șvățá// la mínē neavásta tac... o! hręcățcâ// șî tójă
ștíie „dú-t_ la drácu” [!]/ múlte hórbe ștíie [!]/ nu da!// nu! apó! șî... așá
așála mŭl_ mult moldovén_ șî ru [ε] rusás_ștíu// ȑo lí ȑíc „vo! n_ábún!” ȑíc_î
„di ȑi vo! nu-șvățát? trébi șála// dac”_ȑíc „î_ voiná cîn ne dăde kítâ/ cum
vo! așargát la noi? șî șòbă... sã șéla? sâ vâ-șvățám_ă di [r] di grăiít?”// da!//
da... nu! a lu-a néu barbát/ frát-so// rúsc-o țínút// da_ș_ie ștíie... înci mai
curát/ grăie_șim...

[VII b] a lu báȑea p_étia//

a lu báȑea p_étia/ marúsca// șî [r] șî a néu frátele tójă rúscâ o lowát//
nu! da p_ervii raz sî-șvățá „du-t_ la drácu”// [!] da noi rídém áșála// zrázŭ
luwá sáma/ așéȑa ȑíșé [!]/ da apó!_ișȑoáși tót ują luwá sáma//

[VII b] múlti ni_véște aculé// rúși_ierà//

ȑo kar... o șȑoáfâ zo!oásâ [!]

[Ai porc?]

n-am nícadúh// nícaduh//

[Da' înainte?]

da an_țínút/ ȑíni/ ȑíni// șî_văș țíném șî [r] șî p_șorș/ șî șȑoáfe/ șî de
toáte// a néu b_ărbátu o fost tractoríșt_î/ combainér/ apó!_ișȑoáși ȑiniș_șor
ujá trăiém// nu! da ują stárest_î// ũjă// ują sílâ nemá/ i f_șio//

[Aceeși]

brîndă

[Ce făceai cu laptele de la vacă?]

șe fășém? puném brîndâ/ fășém ũșȑoárē/ smetánă/ ȑídu l_erá la míni
bidóvii/ ișȑoáșe// dușé la bazár/ ują... pocupátele avé a lui// toȑ vrăci-m_

perwomaica²⁴ [!] ierá// da// ş-apói cîn vindém vaş/ tam [ε] êe-mî... îŋ _
cádiuîca²⁴/ êe-mî... pervomáica²⁴// apói tot rudénii _ierá// viné şí-n hóstiş//
gídu hlèbosól nîi//

[Cum făceai brânza?]

cum fâşîiém? da o scoşîiém/ şî şélaş// puném piŋ _castrút¹/ pim _î
Ųurşoári/ Ųjă îŋcoáşi Ųurşoáre j [= ują] _nu ierá// sâ stricá// Ųurşoári şti _jă _
şi-î?²⁵ nu! wot// apói Ųul'séliş// da sînt vo pátru la míni-m _pŲod [!]/ ahá//
tîu// poáte [r] poáte iar or îşépi Ųul'séle a fáşe [!]/ nu! nu ştiŋ//

o fâşîiám/ ierá bûnâ// nu! ş _pátor¹ işéá// gíni fâşé// şí şálaş.../ şî bîfó...
nu [r] nú _ş _cum la noi váca o fŲoz _bûnâ// io [a]mû _niş nu väd de-aşéle
váş _şe!// ia! núma a lu [ε] la liónca ca cînd _î sâ védi úzer// da yin din
ziureádâ... işá-ŋ _sus trébi sâ prăyést¹// právdaş?// şî tîţă nu iē şob aşála// la
noi ierá bûnâ váca/ mai mul _di triidâş dî lítri dedeş// dâ/ şî _tîjă bătrînică
ierá// àhá// da gídu s-a- mbolnăyít/ şîs an¹ tójă nu vidé// àhá// da iel đíşi „da
vînde”// ş-apói cokíi vinéŋ// „vîndi” da únu nu právda// ţárstvo nebéznó//
am _zínere đíşi// „voi nu vă mişăit// iel súnġurá” đíşi „Ųotpravleá”// iel _cu
mîna-ŋ _spátă/ iel¹ _záráz _aşá s-o vîndă/ „di şî voi” đíşe „aşá aşála// da vă
pláşi” đíşi „sâ luuăţ culioáşile plíne?”²⁶

[Da' brânza o făceai cu sare?]

bá! dá// tot sfijîi// iá! _amú cum sîmbătă/ apói sâ duşe la bazar//

[Cum făceai „unsoare”?]

da Ųunşoárea io bîfó... smetána o herbeám _â işá pi plítă// îm...
castrúle// apói sâ răşîié/ apói _işé fâşém _burtă/ şîia cur¹.../ nu! sîrovótca//
[VII b] zéru/ zéru//

dá/ ş-apói işá cu cačálcaş/ ują şî îŋcoáşi-ŋcoló şî sâ fâşlé/ áşéia// ş-apói
fâşém ca [r] ca ladudónja işá ia! aşála// cum? ca pálma// [!] ca pálma de-a
mar¹/ ş¹ _cítă ţatcouâ/ cítă ţalcóvâ? şí poltará ieráš/... nu! hrámó... dviésti/
dviésti pidisiát ierá//

²⁴ Vezi nota 6.

²⁵ Doreşte confirmarea dialectologilor.

²⁶ Se schimbă banda.

[VII b] și bicățali fășé/
dă//

[Oi ați avut aici în sat?]

am avút// ȳo m-am măritát u tréřít¹... četvártam hadú// ří a néu bərbát/ a
luȳ nicúța// hrámotniȳ ȳerá// ří la tót_â atúřa je triřátomu ří luvá tót/ iřá ȳa!
ařála// ří ůóili luá/ da ȳel nu ȳ-o dat/ câ ȳel pi hazlét/ câ hazécâ/ hazét iřá ȳa!
cîn o vinít nłémřu// da la noi [ε] la dıřs_î nu! o ládâ iřé ȳa! lúřgâ// ří plínâ
cu hazétur¹// toáte hazéturȳe ȳél strřízıřá// cîn vinlé níře sâ li ȳeȳe ůóile// da ȳel_
î... hazléta// hazéta/ ř_că... zacůón [ε] ȳarâ řob sâ řıře oámni_ı ůoi// tu tójăș
moldován?²⁷

[Moldovean?]

[VIII] nłet/ ȳa ucráıneř//

[Grăiți moldovenește?]

[VIII] graıesc/ graıesc// oř_kic//

nū! robotéřte cu rúřıřı// apói... [...]

[Da' brânză făceați din laptele de oaie?]

n-â_facút noi ȳe řéla/ da ıř_colhůóz... fășıřé//

[Cum?]

da ȳou... ȳou ne casářas¹ ř-atúřa ařála// ȳo mulžém vășıle/ dâ [r] da
adłétno ȳerá// ȳa! cîn ar hi pi núca// núca o muls ůóıile/ ř-apói [ε] fășıřé/
ůotpravlıé brıřzâ fășıřé//

[În puțină puneau pentru iarnă?]

nu! da ȳo nu řtıu// ȳo nu [r] nu v-oi... dař sáma/ da [ε] ařéȳe ȳi_ıvıde/
mulžıřé/ p-șéleá/ ůóile//

[Aceași]

nę-ař_znăconıt

[Cum te-ai cunoscut cu omul și cum te-a cerut de nevastă?]

cum nę-am znöcořıt? [!] ȳeř ıř_colhůóz_ı robotém// ří ȳel ıř_colhóz o
robotıt da ȳel_ı tractorıř ȳarâ// da-řcă... posłá... iřá ůjâ... aęářta ȳ_dó
colhóza ıřcă// řá!// dac_no [ε] pi noi... bă// do voinıř// da [ε] ȳel cosıá cu

²⁷ Se adresează gazdei, subiectul Ivan Grigorovici Constantinov, care intră în încăpere.

cosársile// nu! cu [ε] di cu cáji// ș-apói_ı trei_ı cosárs̃ işá prindé la tráctor//
 și iel işá/ trázé// nu [r] nu núma iel/ da așa vópșē iără jã acoleã/ la noi atúșa/
 cînd_ı̂ șéla// nu! da ieu.../ da alęargám noi... c-o băiétă/ cu podrúșca// nē
 áșála// șob_ı̂ valócu poslé^dnîje/ s-n-al márgâ cu tráctoru// s-n-al tó^uâscâ//
 dac_ı̂ noi al răsturnám// une^uór̃ și dóuâ işá ia! na povorótah// și dóuâ șélaș/
 valóáșe// áá!// nu! și șe işá ne-aⁿ_znăconít/ ne-aⁿ_znăconít// iel mai bătrín ierá
 decít míne// da io nu vreím/ da máma m-a dat ne dai boh!// dă// cîn spasíbe an_ı̂
 traít gíne// nu m-o bătút/ nu mă goné cum_ı̂ ș-amú... încóáșe-ncolóș ują
 hruzéște șifăneru// ș_ı̂trébe sâ fúgâ câ... biã táre// și_ı̂noi atúșa nu_ș_cum ne
 strîzím tot_ı̂ hurtóm șálaș/ bèiém// tac... no-așá cum amú bieu//

[VIII] nú! beiéi horítcă/ da nu... î vinó// iei beu vinó// da tu sàmah^uón//

[Aceeși]

núntâ

[Nuntă ați făcut?]

și núntâ o f^uost

[Cum?]

nu! işa cum_ı̂ șála// nu! po prostóm^u pisleá... atúșa încâ ierám... bédni/
 amú bétni/ da atúșa încâ mai bétni am f^uost// la míni și_ı̂pápa au fost_ı̂ șéla//
 calíc// pátru anⁱ o șăđít... îm_pat// și gúra ierá dinapói// ș-apói ca cînd_ı̂ o!
 așála// gúra// da mína și șóru işá ia! purtá/ și mína// da// tójâ slăbuș^uór̃ ă_ı̂
 f^uost// nu! da noi... vopșé... liu [ε] tru [ε] trudeáhē... la loc// nóuâ ne pláșe
 lócu// robotém_ș̃... avém_ș.../ apó_ș̃ cókíi am_ı̂ șélaș iujă... și așáș... ș-o
 fost// și cu soácră... ^uóptisprêșe-anⁱ an_ı̂trăit// cu sócru/ ș-cu sócru//...

[Cum ai trăit cu soacra?]

pi míni m-o liubít iji// noi an_ı̂trăiít gíni// cum_ı̂ spun fuméile áltele/
 dac.../ da și marúșea lung o trăiít cū moldovenii// cu șe? cu soácri// cîț anⁱ
 marúșea?²⁸

[VIIb] cîț anⁱ cu soácră? dvățatⁱ șestⁱ// nu tójâ// da sócru încâ cînⁱ anⁱ//
 trítⁱ odién// cum m-am maritát ie do conțá//

²⁸ Se adresează gazdei, subiectul Larisa Constantinova.

nu! și [r] și ieṽ tójă_ă_ășă par ș-o murít// an_ătrăiit cu dîņș// gîni// nū
[r] nu [r] nu_ș_cum... și-ņc-așă porăadocu la noi o fṽost// bărbātu adușlé
polúcă/ ują o stánții jă/ și polučié-jă ĩ_so^hṽóz gîni// apói_i tot într-un_ă
loc// ie comăndăie// báni ĩi dădé/ de-amú cîņ_le v^led/ nu știu...

[VII b] soăcra/ le bat și... [!]

și le bat/ și le gonésc și...

[Nunta a început sâmbăta?]

núnta? atúșa... nu! la míne na sióme o fṽost// ia! cît práznic_î cum?
sidmóe noiămbreă// a^há c-atúșa znacu [k] tṽoț_ă dóuâ đílē [ε] šeiaș
hodinésc// àhá// dăcâ atúșa la míne-o fṽost núntă// po nóvomu o fost... [ε]
viltórocc// lun^l/ lun^l/ mărt o fṽost// ișe așă ia! da nu știu cum/ ši-i...// noi [r]
noi gîne-an_ătrăiit// ne-am...

[Cum a venit mirele?]

o vinít/ da ieṽ pi cutiór^l durném// [!]

[Povestește.]

mă scoală/ mă scoală máma din sêea căsă// „da yíno că stároste a vinít”//
„da na cörti” đic „ńiie nu.../ ieṽ báiu// ieṽ báiu s-mă mărit” [!] dac-ăiest^l a méle
hórbele toáte le s^lcrít? apói șe? și po rádióo cît... [!]

[Și cum a fost?]

m-am scobur^l/ nu! apói/ da a neṽ bărbát atúșă pi harmóniie cîntă// da
îņcôási iel cū sêla// băianu ują ș-o cumpărát/ cîntă// ia! cu marúșea tót jucá
[!]/ àhá// tácă... pápa a neṽ đíșe „nè_nújno”/ iel nu_ș_cum rusăș^l mai
táre// „nè_nújno// că aiéștea harmoniștii tot_î piéneț”// nõ-ăhá! da iel/ ta
nu! nū!ș-apói ują cîn rozliobítă pi dîņz_ă// da cu... to^t_dorohí o fost ziat^l da
dac/ par ș-o murít/ bun/ bun o fṽost// nu [r] nu o fost șob_ă... cum sêlaș/ sâ
súdujē cîn.../ noi mai sus trăiem// da apói ują cînd_ă ne dușem în hóste/ da
marúșea cút^l mai_ă_j^ṽōs// eșă ṽúlița a lor// àhá// dák_ăieli cū [r] cu úna/ pre
_e-am [= pe ea am] uítát-o//

[VII b] podrúșca//

podrúșcaș// vinlé/ ș-apói.../ da iě^l sâ goné dúpâ dîņsle// le gidușă ișă_ă
așă// da iéli „hă/ hă/ hă”// iel tiubíte pī cokíi vopșeș// ia! harácteru la liőnea
tój-așă// iel cu cokíi ne dai boh! cîn yíne-ņcôășe/ tot cu cokíi ia! sâla// da
cū fișór-sq-a [r] a ieṽ// ĩ_ă_scoală a-mblát/ ș-apói s-a-ņvațát ĩi/ la ši? la

házosfășcic// la hózosfărĉic s-o-ŋvațát doĭ an¹// dak_ĭiĭ și durné într-ũ loc/
 ș-amú cum o vinít záras/ „da tólea acásă?”// àhà// da^c... unęór¹ no-ĭ đíși.../ da
 bătrîŋ-sa đíșiĭé// „ē! cokílu/ cokílu”/ tot_ĭ ŝála// da ĭiel amú... „cokílu aculé
 êe ba”// đĭc „ta bā... ĩm_mirónouca²⁹/ mațimcâ nu știu/ n-am vađĭt” [!]/ ĭiĭ
 așá drujăsc între ũ_loc amîndóĭ//

[Aceeși]

la mǎrmîntur¹

[Unde duceți mortul?]

m^uórtu nū! spițĭát¹no ĭerá... loc ĭéște//

[Cum se numește?]

nu! loc_ĭ ĭiĭ ĭa_ĭe așála/ la mǎrmîntur¹ bĭtó duș¹ám// nu! ĭásta últâ/
 písti báltâ nu duș¹é//

[De ce?]

nu știu de êe// câ la noi_ĭă -j_múltiș/ nu! daĭ_đĭșé că... n-a sĭ ploáĭe/

[VII b] n-a să ploáĭe toátâ vára//

ș-apóĭ cájdĭĭ cutóc naprimér/ aculé nu ĭșá așála// aculé... ĭará... [ε] to
 noi naprimér colé pi țĭglá²⁹ a noástre mǎrmîntur¹// la mǎrmîntur¹ duș¹é// nu
 știu la noi.../ nu! nu! da acofó đĭșém álta úlițâ/ cartemiș// àhá// acolo ĭará ĭa!
 péste báltâ ĭerá așéla// nu! nu! ĭiĭ nu [r] nu dușé písti báltâ// da ĭ-așá jă... [ε]
 la cájdĭĭ cutóc/ șop_șĭiĭ a lor mǎrmîntur¹// spețĭát¹no așá... horodé cu gárdur¹
 / la noi kátrăĭ_múltă// cu kátră// da amú uĭă nu slidésc níme// nu! pisleă
 voĭní... uĭă slidĭĭé// șĭ poŋ sādĭé/ șĭ poręádóc/ șop_șĭiĭe// a! așála// da amú ĭár
 _așá// pisócâ/ cĭn^d_ĭe práznic/ adușé pisóc/ șob_ĭ hróp câ ũjă șéleă_ĭă/
 mǎrmînturle s-lē priberím/ s-lē ŝála//

[Cum era la praznic?]

nu! po [k] ráŋșă ĭerá la.../ p^uópa m^ublá și șéla// da amú nú-ĭ pópa//

[Înainte.]

ĭnaĭĭnte... ĭará cu/ bátiușca viné/ ș-apóĭ ĭe așélaș// toáte páșcile/ toáte
 șélaș/ hostiŋțălē/ lu pópa j_đădém// acolo ș-aĭ dat/ tu aĭ dat// da lu pópa

²⁹ Vezi nota 6.

șop_țrēp_sâ-î dēi// da iel p^lórși-î hrăné// da// abó așála... vindé páșșile/ ió_nu_ș_cum_î/ ia! cu^lvre^l// ieu... dumnađău.../ ieu Kir^léd/ câ noi nu l-am văđít/ nu știm// vopșé așá așéla// nū! da póki io^l nēnavíju// câ iji... tári... habárniș//

[Icoane în casă ai?]

la noi sînt licoáne// la míne naprimér sînt// íngâ-n toátă cása la noi íésti// ió nu ști^lu la marúșea nu-î?

[VII b] da_n-ām//

da un_leş-ai dat?

[VII b] da ió niș le-am avút//

da... de-acásă nu țe-ai lu^lát?

[VII b] de la máma?

ăi!

[VII b] de la máma am// da de-a lor nu-s// nu// de-a lui... soácră// nu ierá-^lcasá la dî^lșî//

la noi múlte// î_voiná la noi múlti le-o furát dî_șéja cásâ//

[Cine?]

dac_țójna síne? àhá// noi an_țrăiít íncólo pi țíglâ²⁹/ da așála// dā trii am avút ieu/ ș-apó^l larísca cîn s-o măritát/ i-an_dat úna// máter bòjă// nu! ș-la míne în zal șád^lle// dōuâ// șí_îásta cásâ/ așá-^lcúhniē... așála// íésti la míne licoáne ieu aiásta ieu véri^lu// ieu cîn mă duc să robot^lésc.../ cînd_î să robot^lésc_ă î_harmán tam șála// đíc „nu! mîcolá^lî ūhó^lđnic/ pămăjăște-ń”// àhá// da león^lea ríde// „nu cu síne-ai f^lost?” đíc „cu mîcolá^lî uhó^lđnic am f^lost/ și ní-o pomîjít”//

[Cum era la „praznic”?]

nū! fășém hostín^lî še/ și dimîncát/ și duș^líém tót noródu să ne punlém ișá cájđi... la mōrmíntur^l mîncám/ dā//

[De ce?]

nu! nu ști^lu așá lā [r] la noi poréadocu/

[Ce mîncare duceai?]

nu! di toáte duș^lém// síne [r] síne še áre// nu! naprimér și colbasá/ și p^léști/ și coș^lém pirohíi tam_ă/ și... nu! tot [r] tot// duș^lé/ sín^lî și áre tōz_ dușém// cíte vo trii... corz^lín^l//

[Făceți ceva și din grâu?]

la noi grí^luu... vopșé acolé o f^lost// nu ști^lu cum...

[La mort se face ceva din grâu?]

făș^liēm canún//

[Din ce-l făceați?]

canúnu di^m... sēlaș// rī^s// cumpărám// da ráⁿșě/ da ráⁿșě bī^tó... îⁿ _{stúpâ grī^u top^ciēm// nu! nu ști^u cuⁿ _{sâ đíc...// îⁿ _{stúpâ apói iē sēiaș și luhába sã rupeá de pe grī^u// apói sēia tóje cu^k/t^lă^ua búnă//}}}

[Cum făceai „cutiaua”?]

nu! cutiá așá... ca șal de-o zīs o spălám o șála/ ș-o herbém/ și păzēáⁱ șob/ și nē [ε] șob s-nu fácă di sēiē... hlízevi da șob^b _{buniș^oará s-híiⁱ//}

[Când mâncați „cutiaua”?]

nu! cutiá^u-aē^asta mīⁿcám noiⁱ la crăș^lún/ apói^e mīⁿcám// da ș-amú și vī... șí vopșé/ și sovétsca vlásti o f^lost/ fășé tót noródu// cratⁱcomá// cratⁱcomá// nu! dā nū șob^ă/ nu! naprimér... cîn î^mblá^jă la cu^t/ká cókíiⁱ// da î^mbláⁱ _{ș^oqálâ// da pi dīⁿș^u _{ma^luié//}}

[Când umblă copiii?]

[VII b] la noi î^mblá dā/

nu! ia! súp^re crē^aș^lún//

[VII b] súp^re crē^sún//

da amú dac^e.../ de^e-amú cîn le dăiⁱ șávaⁱ maiⁱ buniș^lór de-à^e _{dăura maiⁱ vī[!]}

[Copiii spun ceva când umblă?]

[VII b] [!] néⁿé^aș și máma...

néⁿea și máma _{n^e-o trimás sã... sã vã hostésc//}

[VII b] ve^céruⁱe//

vî^cére [k] vi^céré... v-am adús// ș-apóiⁱ sē^léle... „ā! oi! haróșa nad”... iēⁱ coló vo cáp^le-ⁿ _{gúrâ/ puⁱ și... ai... maiⁱ dobovléște/ d-a ta...// ș-apóiⁱ ișá caⁿfléte/ da amú tot trébi șícalát și le dăi// c-așá nu crápâ”//}

[VII b] dá/ și banⁱ dăi/ di t^oáte//

și bánⁱ/ și... tot^ă _{cájdíe fuméie sã stăruⁱéște șob maiⁱ buniș^lór ș-le dăⁱe//}

[La Anul Nou?]

și la ánⁿó^u... tójă// și băⁱéte și băⁱé^ti î^mblá//

[Cu semănatul?]

sămăná grī^u// dimineá^a// da ba băté î^m fereástră/ cu clónocu n-^o î^mblát//

[Aceeși]

domovic [și] papaluhă

[De „domovic” ai auzit?]

da auzeám ĩ/ da ctó zna boh míluje! nu știu// nu! domovic așa...
predstavleálo nu șstī cîn naprimér šávaj já šálà// nū! ctó zna// apói đîșé cá
m-a davíd domovícu/ așa já učiválo așa... [ε] nu! šíni đeasúpra te davléște/
și toátâ// da așa boh míluje/

[Venea noaptea?]

nu! daĭ noáptea ũómu cînd adóarme naprimér// ș-apói še tac mojă...
predstavleálo će boh sfétî znáje^t cum nu... dimineáta acoló àhà// „m-o dăvít
domovícu as noápte ne daĭ bŭōh!”// da na șe-ĭ ĩncotró ne mohú ĩeŭ vouâ sâ
vă spui//

[Se întâmpla demult să ia laptele de la vacă?]

ă! de auđít auđém/ da...

[Ce ai auzit?]

nu! đîșé cá... ášála// [!] đîșé la noi aculé... o nevástă ĩerá// di mulzé
vâșile// noáptea/ z dușé și mulžĭje// ș-apói váca nu đedé lápte// da ši? ĩ
știĭe ĩe šávaj áșéa ce? nu [r] nu știu cum//

[Da' a văzut-o cineva?]

nu! da am știút-o daĭ ĩe o murít áșee/

[Cum ați știut că lua laptele?]

nu! o fumiĭe ni spuné cá la đĭŭsa u dvenátâ^ĭ nóce cĭŭle hămăĭe// da ĩe
o spălát// ș-apói ĩe luvá străĭeĭe u dvenátâ^ĭ nóce// bařbát-țu nu știu úndi tojă
nu ĩerá acásăș/ ș-cokĭĭ ĩerá la ũlíțâ// àhà// [ε] da acoló la đĭŭsa pin harmán
de dus// și fĭntĭnâ ĩésti// da ĩe cu vądra đĭ [ε] di fĭntĭnâ// și ĩe o vađít-o cá...
nu đîșé.../ pi đĭŭsa frósica o kemá// da će právda e-aęásta? ĩe ne spuné da
cörtĭu noi ĩe... đĭșém „e! aęásta... splétnĭ”// [!]

[Când nu ploua ce făceau oamenii să aducă ploaia?]

șop s-adúcâ ploaĭa? nu! đîșé cá pístē báltâ o [r] o dus ă nū!
pocóĭnica// mŭórtu//

[Da' ca să plouă ce făceau?]

nu [r] nu știu de-aęásta//

[De „papalugă” ai auzit?]

da đĭșlé cá de papaluhă/ dă și noi de băĭéte... sareám/ ne gătěám/ nu ș
șe papaluhă

[Cum?]

nu! po ișá/ fășém fúocu/ șî_písti foc_î sărém// ș-apóî cîntám//

[Ce cântați?]

da nū! am uítát ują//

[Când făceați?]

vára/ [r] vára ierá// nu! nu țin mîntî i_bó nu/ nu știu ieu aęásta ują//

[Ce făceau fetele la Sfântul Andrei ca să afle cu cine se vor mărita?]

de auđít am auđít/ ieu di băiátâ/ di băiétâ/ că_ierám mitică íŋcâ/ dac_la
noi tot_î nañlé/ đîsé că așéla// nu! băiétle să strîžé/ șî flacăii// aęásta íŋcâ/
íŋcâ raņse// àĥá// dácă iélē... fașé demîncát/ tot pósni/ da flacăii viné/ po_
iélé le [k] iî hostîié// àĥá// aęásta ieu țin mînte// nu! ieu ują n-ăm apucát//

[Aceeși]

prídanoj

ieu știu a țásă// șî_záraz... am di sêla// ieu.../ nu! stanúoco-așéla//
stanúoc/ ș-apóî șî nu! bårda/ cuņ_sâ đic? spátă/ spát-avém și cêla/ da nu știu
îm_pód acoló gídu le-o vîrít îm_poiátă așá léle și șîád [!]/ ieu cmosă_sála//
postiólșe fașliém// dac_po sto métrom... bîló/ băiéta cînd_î... s-o-ņvátát în
voroșilohrád/ apóî iará znacómiie ie.../ cu șel¹ dē úndi cosă// àĥá îņ_
fábrica// da ie cîn ne-adușé... cíti doî sühál¹ dîē sêleș// de strîámțî_
de-așéleș// apóî li tăiém cu foárfișile/ și bîló așalá//

[Din lână țeseai?]

diņ_ línă... nosoáșe di léstea/ ș-apóî a_cêla/ așá n-am țásút noi// ują
așalá// da iará raņșă... șâ di sêleș/ cum? scumânelē/ cosă/ ș-apóî_ iē.../
di-ņvalít nu_ș_șî ierá_ă di línâ/ nu! verlétcâ ce cum? nu [r] nu știu ieu
n-am țásút di línâ// da dîē strîmț an_țásút//

[Cu ce vă înveleați?]

da apóî íŋcoáșî tot cu odíiele-amúș//

[Da' la mama cu ce te învelei?]

cu verlétcâ// mă-ņválém íŋcâ l-áde mámaș// da n-o cumpărát máma cîn
m-am măritát n-o cumpărát úna mertîē levîi/ đîșîiém/ de-așternút pátu// da
únă tíoplii//

[Ce ți-a mai dat mama când te-ai măritat?]
 nu! n-o dat_î... cîte? pátru căpătíi/ veríet_çe n-o dat// șí dóuâ próstin^í
 ujá n-o dāt_â șéla/ cumpărát// și dóuâ lésti adijél^í// nu! da de-mbrácát tójă/ o
 coftítâ n-o dat/ și pat^ító/
 [Cum spui cu o vorbă la ce ți-a dat mama?]
 nu! áęásta prídanoj// da prídanoj//
 [Știi cuvântul „zestre”?]
 nu știu//
 [Toate erau de cumpărat?]
 nū!_ujá jèrá pim_mahazínur^í// jèrá// ș-apói_șē... šála/ cíte-on_kic já_jă// a
 to_tot n-aņ_știút capiica/ cum și záraș// cum [ε] n-o dat petnát_rubléj/ lę-aņ
 _keltuít și šidlém//
 [Iarna cu ce te învelești?]
 nu! jarna amúș cu od^íijél^í ně-ņválím// amúș și pohóe...
 [Vorba „iorgan” o cunoști?]
 nu jęu sáma áęásta//

[Aceeși]

în harmán

[Ce semănați?]
 še sáman în harmán?// nu! da amúș cartoáve tam_î/ curíék/ pãtlázéle
 tam_â.../ burekíj/ mórcvâ/ nu! tot sámanám//
 [VII b] boğ/ și horóc//
 da ší boğ și máđăre/ și... nu știu cum/ să vă spúnem// pãtlázéle_ș^ím_
 băņș// am și pútín^í// pútín^í ām//
 [Ce mai puneți în putini?]
 da záraș nícă// hàrbúz púnem/ dac^á_ámú harbúz aięștea an^í nu-s//
 [VII b] castavét//
 [La înăcrit.]
 îmacrít/ în maķirít...
 [La murat. Iarna.]
 ā de murát!// da amú îm_băņș to^t_pun// nu! și castavătu púnim/ și
 tam... rázniiē burijen^í_ijá acolo pun șop s-ańóřă/

[Ai spus înainte vorba „pisoc”, dar „aninã” spui?]

anîne puném harbúž// harbúži puném ĩ_anínã//

[Ce este „pisocul”?]

nu! pisóc ĩ bĭtó adușĭém to dē ĩ la brihádã/ de coló furám ĩ â/
ș-adușém/ și-l spalám// șop sã nu híjĭ... zãjós// ș-ápoj al ũuscãm/ apói puném
ĩ â ũ_șar dĭ harbúž/ apói ĩ pim_bŭortŭ puneãm_ă șlēja// ă... pisŭóc//

[Și „aninã”?]

anínã dē-aęástaș// da sãre puneãm_ă ō o bãyçã di ĩeșteã// și bun ĩerãș// ĩ
ņçã și la mŏrmĭnturĭ cĭn ne dușém ĩ âșéla// cĭn la pãște așéęa ĩa! ne dúșem
la mŏrmĭnturĭ/ apói ĩ ĩ dușĭém și la mŭort// și_lã mãrmĭnturĭ/... harbúž// da
amú... sŭņgurã... am mĭņçát// da amú nu_ș_çi pun_ĩ ĩm_bãņș tot harbúž//
vĭãd skirij_ăli// [!] tu puĭ mãrú?³⁰

[Aceeși]

[Toponimia satului]

[Cum s-a numit satul înainte?]

sátu cuņ_sã đĭșé!/?// nu! đĭșé purcãriŭ la noi/ pe-a nóstru sat//

[Cum se cheamã locurile din sat?]

cum al kãmã lŭócu? nu ĩaŭ sãma//

[Cum se numesc dealurile? La sãpat unde te duci?]

nu! mã duc la dęat// nu! noi đĭșĭém_ĩ... la moyĭlã acoló ĩerã mođĭlã// la
mođĭlã s-ne dúșim/ s-sãp_ăm// ș-apói ĩ dŭpã pŭtĭ aĭéla// la [ε] la pŭtĭ ĩerã_
jã acoló la noi jelézno doróhe ĩerã// ș-apói đĭșĭém// ahã// da-ņcoló ĩerã
ĉórnĭș pĭtĭm ĩet ĩ țĭglã// da lócu ñégru ĩerã// bĭtó đĭșé cã mĭ duc lã așéla//
na ĉórnĭș pĭtĭ// așã đĭșĭm nu știŭ// ĉú_ĉùtĭ/ ĩŏ_ũĭtát uĭã//

[VII b] nu! da ĩ-acoló sŭprē... cum drãcu-ņçã...

pi țĭglã-ņcoló// ahã// da... a lu marúșea... a lu im_ă-sa tát-sŭ trãĭé ĩjã/
reãdom ĩarãș// ahã// și ĩeĭ o sãpát amĭndŭóĭ ĩ șéĭa/ fintĭna// nŭ! ș-apói đĭșĭã/
ĭa z_dușé la dęal ĩņcoló// „sã luwãm [ε] di l-ãde moldówĉki ĩe”... ĩņ_fintĭnã

³⁰ Vezi nota 28.

ápa búnâ ierá// da iji núma o sapát// àhá// da iet̃ o uđít cã toț oámni đíc
áde [r] áde šéla// áde moldówêki s-luám čela// da nu đîšé/ cum famílija a
lor? a lū d'éd'ico íhnat?

[VII b] críteŃa//

críteŃa? da nu đîšé cã la críteŃa sã luám ápã? da k̃iel̃ n-o vrut̃
ophorodít// atúnča noi cu kátrã/ cãrá kátrã/ š̃apóĭ òbhorójã// š-ašã ie šĭ
s-o zãvãlít//

[Aveți mai multe „hutori”. Cum se numesc?]

nu! ašála čiščivĩnca// š-apóĭe... nu! kírovo// nu! ĩnčoló ierã/ cum po
sã vã spui? đîšé crãiu// đîšé ĩn_crai// ĩn_crai ĩnčuló// nu!-ĩnčuló uĵã-n deãl
napóĭu sã iéše ašã-ĩnčuló cásle sã betreascã mai ĩnčoló// àhá// dã pi kírou cu
đîšé?// io ã uĭtát//

[VII b] lūšíta//

volšíva đîšé// da// bíló đîšém... volšíva/ rúšĭ yĩn uĵã// a voĭ a za luhãŃa

[VII b] a na țel̃ craĭ cartomíš//

àhá// dĭ šéla... cápatã úťta... cártomíš// da/ d-a lu sahĩni ĩnčolá đíc
aculó hírișã áde sãhin trãjéšte//

[VII b] cartomíšãntĭ idút//

cartomíšãni idút// da ašã...

[Aceeși]

[Preparate din porc]

šĭ tušončã fãšĭém// uĵã-ĩnčoláši bášili [u]j-o iješít// a to ierã dĭe [r] dĭe lút
ișã/ nú_ș_cum ĩz_bãncilē ĩnčã la soácra/ ã_apucát// tójē fãšĭém šĭ le
prãžãm šĭ herbém// colbasã fãšĭém/ àmú šĭ kíftere [ε] ișé o acelã// le herbém

[Cum făceai „chiffterea”?]

da cum! puném šĭ trébi di [r] di kíftere//

[Da' ce puneai?]

áá puném_ĩ nu! cápu tam miéloču ísta/ kišqarle puném// diŃ_cap puném//
š-apóĭ herbé pãrã šála// pãtpadáto... di la oásã// apóĭ oáselē cēle-aruŃcãm
pribereãm šéla/ apóĭ iãrã mai herbém/

[Ce rămâne?]

nu! rămîné... așála șolánŃ-așéla// apói șolánu adiét¹no/ dā kíftereș
odiél¹no// nu! nu_ș^t_r] nu știu cum s-spun [!]/ ș-apói ișá-m_baș puném//
ș-apói și cíti vo trii lün¹ șădlé/ ș¹_cíte vo pátru// nu! puném_î amú zapráucă
đîšé/ ší lavróvî list/ êésniêóc aculó/ nu! cînd/ zacrîváiete ieu nu! atúșa nu
puném// àhá// tot ișá_ia! așála// ší slánínâ ișá_ia! bíló tróșki prováremo/
apói dim [k] pim_prés puném// êortu cuș_sâ đíc?! ieu nu știu cum [!]
faș¹iem// to șop_sâ măn¹și cokíi tot// și bun//

[„Tușonca” cum o faci?]

da amú fac așá dle... púnim șolánū nu! nihért// îm_băș// al taiém apói
toátî iéșteș-m_ miéloču puném/ tam p¹ereț i-acoló așéleș/ láurolistic// àá/
ș-apói di șéja puném.../

[Aceeși]

[Glosări]

șop s-nu loyáscă/ boh míli la noi la deș... núma pi maladióc l-o ușis//

[Cum s-a întâmpat?]

ha? da iel nu știu// iel o păscút_î cáii/ ší súnđurîș párcă_ă jă iel acoló
ierá// àhá/ apói auđím ują câ l-o ușis/ da o ploúát táre ší hrozăua máre// àá//
dā cum acoló iel nu [r] nu știu ieu nu/ nu știu/ n-am_flost la deș// [...]

[Vorba „hition” o știi?]

ă! iti¹ón// nu! tóșcii// așá [r] așá// nū! ũómū/ tam êi yítă/ tam êi šíja
așá i i yiti¹ón//

[Da’ „ciolanul” poate fi?]

númai êe-î vînăt// [!] tójă iti¹ón//

[Dacă unui copil îi moare „nenea”, cum rămâne copilul?]

nu! cu imă-sa rămîné//

[Cum?]

cu imă-sa// nu! la imă-sa_ă// rămîné// șarác rămîné// șarác// ują dac_

batrîn n¹abún/ [!] m-am_morít// m-am morít grăi¹ndă//

[Eu vin la mata și îți spun bună ziua. Mata cum răspunzi?]

bună đíua// sámi duņevóástră// naprimér ã_venít ieu și đíc „búnâ dim
[k] dimineăta/ dúmă sára êe_đíua”// àá// dā... tú năprimér sâ.../ „sáma

duńítále”// aşá nu ştių la noi cum// ca şî moldovéni şob ūî şéla// mai [r] mai
próstii// işá cînd ū o fŭost ūî şéiaş/ ū ūoiná// dak ūii³¹ mai... mai crúto nu ūş
cum grăié// da ne luwám sáma/ şî pi dîņs noi şî naprimér şî iel pi noi//

[Cum spui când intri în casă și găsești femeia lucrând la „stanoc”??]

nū! îņ ūstanŭoc cîn sâ te pui? ia! cîn vîné şal dim ūî... diņ ūkişinióv/
rúda// dak ūiēl dîşé múlt [r]/ mult// dac ūpi dîņs iel cîn sâ duşé îm ūpatŭ// dac
ūdîşe „ne dai hoh” ca şî dumneđăŭ îl stricé şî.../ şî ne dai boh!// da şel¹ ū
bătrîne/ cadlé dîşé... ū ūzenúŭk// da iel dîşé „şob ieų mai mult sâ nu vîăd// ieų
aęasta ne mahú părănosít¹// di êe voi sâ cădét níŭe îņ ūkişoare?”// àhá// da
iélé şî [k]/ da iel grăié moldovnéş¹// da ştiē... şî la vói ūjă mă tiņ c-aşás// ş¹
ū la noi ierá// a meęa soácră ū aşá grăié// nu! nu vreie niş sâ grăiáscă cu
moldovánu/ cu şéla/ cu rúsu// àŭá// dă şî la dîņs aşá cîn iel ū o postupít
acŭló/ l-o trimás pártiia// şî pi bărbátu a neų îl trimetiă// nu! noi nu l-am
lăşát// soácră dîşé „nu trúbuŭ sî ūdúcâ// acŭló cu o rókiŭ scúrtâ or sâ îmble/
da noi sâ răm¹ném aculiă” [!]/ mai dîşém mă-ŭkín duńevŭastrâ// mă-ŭkín
duńevŭastrâ//

[Și cum răspunde „hazeainul”??]

nu tac/ nu [r] nu ştių uŭă/ am uítát uŭă/ uŭă ieų m-am morít [!]/ uít tot//
oi! ne dai boh! trăiŭt párá tîner¹// nu cîn bătrín/ nu vâ bucuráŭ că ia! aş şî la
peņsiie/ şâapói ū-e mai gíne// boh s ūnu-l las s-đúcâ de-acŭleă//

[„Zaraz uíŭi”??]

uít ne dai boh//

[Aceeși]

[Obiceiuri la naștere]

[Unde ai născut copiii?]

ieų acŭlé... m-ă ūrodít/ ieų m-ă ūrodít la rúdnic³²// da cokíŭi a neŭ tot
aculé/ m-am maritát acŭlé şî aņ crescút di mitícâ/ da cokíŭi canięžno s-o dus//

³¹ Se referă la soldații români care au trecut prin sat, în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

³² Numele unui sat vecin.

[Copiii i-ai „rodit” acasă sau la „bolniță”?]

acásâ/ bába//

[Cum?]

bába aduș¹iem/ da ie „háida! háida/ háida/ háidea”/ piŋ_cásâ te purtá/ te šéla// da ieŋ dîšem/ da apói ca cîn de šéca te slobóade giniș²ór voi_ŭjǎ/ š¹ cokíi avét? as_facút? àhá³³// da ieŋ đic „cîn ar hi ʋóu” đic iij ašá// „cîn pip¹ériu ašéla”// da ie „ni^cvó_ni^cé^o cîn ar hi mai dîes/ mai dîes”/ àhá// da ieŋ plîžém/ răcăném șob_î sâ nu đícâ léle-așá// da máma/ práda [= pravda] soáca/ lâmpáte la noi trei căse ierá/ în trei căs_la noi... di šéla lampátic ierá și ardé/ și luninele di cis_sî fâșé iéli crúși// ieŋ pi pátru... ba pi trii i-an_rodit cêla/ da pi lióŋca îm_bolniță// právda// nu! așá ši/ ši sâ vâ mai spuǐ?

[Și „baba”?...]

nu! bába apói_ę te poroǐé/ ș-apói_i... šála// burícu leagá/ àhá//

[VII b] cu-o áțâ/ c-o-ațâ/

cu-o áțâ legá// cu áțâ/ și boh mílîi nišódatâ niš [r] niš proticálu níca/ niš gíne legá šī/ máma [r] máma núșca ierá//

[VII b] máma núșca//

da// [...] bíló ne freacă ašálaș/ àá// ș-apói múștilē ridicá așá ia! pi skinári [a]šá// ti punęá pi pol// ș-apói mínile napói// apói đîșé „s-nu te doáie”// ș-apói_șà górhăié/ górhăié// și trîeșlé// da// da mínle zoioásă tójă ierá ișá ià! [!] àhá// cîn ti freacă apói rămîné și pi kéle [!] zoáie// da ie bíló đîșé „máma nuș_ da spălâți-vă mîinle”/ „ē! iel íŋcâ mai gíni apói a s_ștî// apói mai gíne n-a sâ te doáie”//

[După ce „rodeai” copilul, ce mai ieșea?]

nu! bíló_ă șe cokílu priberǎ// ș-ápoi_ē uǎ ca cîn ašéia// uǎ ʋócu_ă așǎș// nu! lócu đîșé// ʋócu//

[Ce făceați cu „locul”?]

nu! ǎl ascundé nu_ș_únde ǎl [ε] îm_pǒmínt al puné/ cê nu știu úndi// la míni soártile búni/ io_ojástă_ă ni kámâ lă/ úndi le-o dat// ǎl íŋgropá/ îm_pomínt// šī șop cíni sâ n-ǎl trágâ//

nu! bíló și ișá ašéla// ǎl scăldái/ ș-ápo măsurái șob s-șíie cokíi șob_î nu/ nu/ îm [ε] cúpel¹ cînd_î rosfătui ș-ápoi măsurám/ așá ne đîșlé uǎ/ nu! na párhrest//

³³ Vezi nota 3.

[De ce?]

àhá/ cokílu șob sâ nu híji calíc// kišóru cu mína/ așá_ia! cu coátele//

[Când aveai copil în pânțele spuneai că ești?]

încărcatâ// încărcatâ//

[Când femeia era „încărcată” avea voie să fure ceva de pe masă ca să mănânce?]

a! bá ne precají șob míța sâ nu loyím// sâ nu furám/ ieu îñ_colhóz cu băieta am fúost ia! úoľa// la dínsa-î coleá malína și șádeș// àhá// [ε] îñ_colhóz ierá ișa ujá/ cîn i-o roscolôcít/ ș-ápoi pin horódur¹ sadlé/ î acoló pătłázéli curlék/ dâ ierá malínâ// da ieu đic „ia! n-a mîncá malínâ”// àhá// și voi știț și? m-an_duz_dâ/ stóroju „úndi sêla?”// da ieu nu! nu știu îñcoási ã_loyít/ ia colé și șádi málina// da// luŋgușóárâ/ și ie șádi și așála// nú! iî crasíva ca și o_ródē... aluníca êe cum đîsê// àhá// și ie culé ia! pi [r] pi bárba// nel¹ziá bíló/ ni pricajá//

[Dacă dădeai cu piciorul în mătă?]

apói cokílu cáre sâ ișá pi skináre sã tráze// și rácăné// așá pi noi ne-ŋvațá//

da nu știu// ș-așá ș-an_țínút și/ și cokíil¹or băiet¹or li pricajám șob sêla//

[Cine scâlta copilul?]

nu! bíló și covátâ odjél¹no cumpără nóuâ covátâ/ și-ñ_covátâ ál puném și/

[Cum ziceați? Îl scâldai?]

nu! da cum? da al scâldám de dáor¹ pi đí/ șop sâ doármâ//

[Da' când speli capul cum zici?]

nu! da îșetiș¹ór ișá ia! șob_î sál-așá//

[Spuneai „il lau” capul?]

[ε] al [r] al l¹am/ nu! cápu-î i spalám/ naprimér noi đîs¹iem// da súŋgurâ cîn te splél¹/ a! m-am lăt//

[VIII] núma jéŋșcinî sã lău// a mușcinî... n¹et//

[Când erau copiii mici, era doctor aici în sat?]

nu ierá nícăduh atúnca/ nu [r] nu/ n-am îmblát//

[Te duceai cu copilul la babe?]

dă_ășá cînd ișejaș... đîsê „o¹! di sámcă bol¹éște”// așáta bába descîntá//

[Cum?]

da nu știu șe đîsê ie// nū! la noi ráŋșe_ăjă așéiă_ăjă îñ_skináre puné plat¹óc// lu níreásâ// așála plat¹óc apói ál țíném_î șob_î sála// șob_î de cununát//

[Aceeși]

súpre víner^í nu torš^íié

nu! noi nu ne-a cununát// dac-a lu máma-ŋcî iará cãmîéșă/ cõhtâ ierá/
di šéli di cununíi//

[VIII] di pîndâ//

ta ba la máma la šéja// la moldoscoái di pîndâ ierá// da la sahiníta dī
ma [k] dī ōšéla// nu! di mit^ícál ierá// víšiti cóle-ašèla/ și cu líégur^í ište [ε]
ierá// nu! [ε] cos^íă... cū víšívátâ// cum? cum sâ đic? la máma ierá iŋ crúš^í//
da// iše ašèla.../ ie cos^íă gíni/ ší rǎbde nu ōș cum// ie... cîn sâ puné sára/
atúnca nu torš^íé vīneręa/ áá// ș-apó^í s-puné sâ [r] sâ coásă// dak^í ja ișá ō rīn
di fl^uor^í/ toátâ mīneca cos^íă// ie rǎbde cosă// iŋcoási-ŋcolò ș-ujă cãméșá
gáta [!] bílò// da noi ujă-ŋcoási/ iéu šti^u ș-a coásá ș-a-mpletí/ dā nū/ n-am^í făcút
așá// ujă// atúša ujă pașlá sovétscá vlast^í/ noi pașlí jīt^í// da amú nu šti^u ši//

[De ce nu era bine să lucrați vinerea?]

vīneręa nu turš^íié//

[De ce?]

nu štiu di ce nu cos^íă// vīneręa nu [r] nu torš^íé// súpre víner^í nu
torš^íié// ci pačát ierá? ce? ábo išeja.../ ábō ujă pári [ε] di ujă sâ ășá// dácá
iélé bílò iše vīneręa/ fāš^íă nu! cum? pi vīrténiță punęá/ básma// básmá
điš^íié// áá// áęásta iéu țin mīnti// ja! vīrténiță núma n-am// da așá am tot ō
šelá// mohó! da še j-amú^í ja n-or sâ vreie să ășá?

[Când o femeie avea mult de lucru, veneau și altele s-o ajute?]

nu! iélé torcê đí și noapte -/ apó^í i/ și đí^u și ášéla// amú cîn ierá
nevěst^í.../ o nevástâ fāšé demīncát/ da šéle^u toáte torc^íié// apó^í ujă-ŋcoáše
išele^u prié^tcele^u-o išt^í// la voi s^ínt de-acele^u? áhá³³// dī šá núma górhă^íé/
górhă^íés/ a to bílò š^í cu fúsu//

[Cum se spunea când se adunau mai multe femei să lucreze?]

ā! ašéęá clácá fāš^íié// clácá fāš^íié/ ș-apó^í ie amú viné/ butuš^íii/ fešt^íl-
ašéjaș/ torš^íié// nu! cáre^u mai ópútnii fumée-acéęa torcê mai buniș^uór/ no!
acoló šála// da ie fāšé dimīncát/ apó^í caniešno și samahón ierá// la voi yīn? da//

ašéla frátele^u cîn viné/ dac^í đišé „unu cîn m-o dús pi míni ím magáz/
da la dīņs cíte đáši an^í bó^tce// podválurle” đíši „má r^í// póh^íreble// áá// și

ne-ădapá cū [r] cu vinó// ș-acás-încâ ne-adușé cu bó^tčica” đíși// „da ieu” đíșé „muri^lēm” đíși „na șóbû níi^l n-adúșeț?” „fráte// cíte-o^l kic móșno sâ bei/ cíte-o^l kic móșno sâ bei [!]”// àhá// șî đíșé că đíși „acoló fuméi^l” đíși „toáte iácă... cros molocóm”// êe cum va sâ đíc? ieu nu ști^l//

[Femeile cum erau?]

nu! iará așá iélē. pótnęki i đíșé// șí rōșî la așála// iéle đíșe... cum s-o sculát zrázu/ o ri^lncâ de vinó/ ș-apó^l đíșe z^ldúși la de^lal//

[Cum erau femeile îmbrăcate demult?]

nu! șei cu bărbát așéęa [k] șála cū fișór-su// ie iará ca cînd^l mai... mai bidóvî/ d-așéęa trébi capú s-apl^léși/ sã-i táca lu șei di... di cu fișór//

[Cu ce se îmbrăcau?]

da amú... ne rozbl^leróș//

[Cum erau femeile îmbrăcate când erai mică?]

caméșă di pîndî/ da o rókiiē ș-o cóhtă avém bîló di s^lti^lâ// așé núma dumíneca dedé// apó^lę máma a me^la corsune^lncâ³⁴// avi^lé dó^lo șárfur^l/ cînd am f^lost băi^letă// cînd o sã mã dug^l lã bis^lércă/ apó^li ni dede^lă plat^lócu-ábo șárfu// șal di [r] di matásă đíși^lé// àhá// dak^l ieu cînd^l za t^lém apó^li și lã... la așála mã duș^lém// [!] și la ve^lčerni^li mã duș^lém// núma cu bábele// [!] ș-cu plat^lócu ábo șárfu sã-n^l déje// ia! și cum am trăi^lt noi/ atúša//

[Toate femeile aveau cămăși cusute?]

ráņșe așá o f^lost//

[Cum erau îmbrăcate?]

nu! iará cu cam^léșă di pîndâ// ș-apó^lę cînd^l z^ldúși la ápâ/ rókii^la-mbrăcá pi fá^lâ// da cînd acásă pi d^los/ șop^l s-șii^l cură^lțicâ// câ n-áve cu ši s-o skímbe// pãr sâ rupé// ma^lțím^l pi buș//

[De unde lua pânza?]

nu! pînda^l jã sãmăná... cum đíșé? conóple³⁵// cînepâ// cînepâ sãmăná/ y^lin sãmăná/ apó^li... rupe^lám cu mînaș// ș-apó^li o ũuscá/ ș^l băt^lé așéęaș [ε] samín^lța// apó^li îm^l bált-o duș^lé// și sî-mmăi^lé acoló pãră... ișéęa// nu! cum? pozd^lére^la cadé// àhá// apó^li așá spi^lțiat^lno ierá stanóáș^li... ș-apó^li torș^lé// apó^li

³⁴ Mama subiectului a fost originară din Korsun, localitate învecinată, de asemenea cu populație românească.

³⁵ Termenul i-a fost sugerat de subiectul Larisa Constantinova.

țasă// ta ne dai boh! ieu ūjă đic... ot gudí sohrané s-ažúzem ašíjă// nu!
maladióju n-a sí fâc-așá// iî or sí dúcâ or să-l ušídâ și pi șála// pi cučumā³⁶//
cînd a sâ le đícâ șop sâ sámene și cínipâ// da// ieu vă spuî tóčno//

[Din cânepă ce scoteai?]

nū! iel_ jă_ jă așá spițîál¹no stan⁴oc ierá d-íša trážéi bîcâțica// da íș-așà
davéj _ davéj _ davéj/ pozdér¹i-așéiăș/ ș-o scuturái/ și.../ și _ cu kíșoárle
fręcám// ș-apóî... íé așá kēptin¹ ierá// și íncî cum sâ mai đíși șal di?... tarác//
la voi tarág íęsti êe ba? nu! bătătoáre-așée/ cu bătătoárea jă puzdéreș sâ
corățâ// așá așála// da s-o uîtat ujă/ am uîtat// da așá țî mînte//

[Ce mai scoteai din cânepă?]

apóî așéle ujă cîn fuioáre fâș¹iém// apóî cu piérie așá _ià!// plerijém//
đī... di p⁴orc// nu! spețíál¹no/ așá 4⁰mū _ ierá óputnii// ș-apóî fâșé plérie//
apóî șăđléi și _ișá ie toátâ// pără fâș¹iéi mărunțicâ/ și álba// așéia [k] așála
fuiór// fuiór// da//

[Care era mai rea?]

șop _ sâ šiî... šiî mărunțál/ mărunț¹ál// ca și păru sâ híî tot așée//
cș-așée plériî tot íșá/ dedéi și fâș¹iéi//

[Alte sorturi?]

nu! părvî... ș-apóî _i... cu tarágu rupé... așéia di șelá// di verléci/ di
ášála// cíłț đíșé// cíłț// áá/ ș-apóî șéia punéi/ ș-apóî fuioáre șéia cruteái și li
punéi/ acolo êi íășcic/ êe așá șávaî undivaî li punéi șop/ sâ nu li trágâ mîțale
să... să-șvölocáscâ// da ne dai boh!

[Cu „feștila” ce făceați?]

nu! șuhál¹/ veré^tci// țășăm// da pîņza cosă/ fâșé... dîe fuioáre/ și de [k]
cu cíłț fâșé fuioáre șála// tójă așée di pîņzâ ierá// și pîņzâ și fuioárē odič¹no
șele li țășá// fuioárle-acéleă di cămés șă híie// dâ cî cíłți... șob di lizméni/ să
híî// ta^m íncî di șála//

[Nu te scărpinai?]

atúșa niș ti mîņcă iel odátâ// să déje o dátâ/ ș-apóî nu-s_kișcă kélea// da
așéi dî [r] di șól/ sí líkēști/ dácâ... o ajuņs/ ê-o-ajuņs sâ ti scărkin¹/ și nu te
poț// atúșa di scărkiná^d_gîni ierá//

³⁶ Se referă la președintele în funcție al Ucrainei, L. Kucima.

[Cu ce spălați pânza ca să fie albă?]

nu! ƒaşém ƒócu cu [ε] šéleǵa//

[VIII] sonișce

cu sonișși// șob_î cum? šenuși sâ híii// apói așá ierá Ńtiùbéi/ pútinâ ierá așá// da ƒără fund iará// apói acolo puné/ așá nóște bețâșoare// àpói herbeǵá/ toád_đíua ápâ// Ńî turná/ tot între acolo/ ș-apói léle sǵ šála/ sâ spălǵa// da... caméșile spalǵa tóǵǵá// ƒășiǵé... cum? cum đíșiǵé? am uítát//

[Leșie?]

[VII b] šenușe

le [ε] leǵa [ε] leǵáii [r] leǵáiié// áhá// ș-apói šéja le [r] le zolém// Ńí_cu lut ǵ_spǵlát/ nu! lut alb/ ș-apói_șá mîñǵăie cu šálaș// Ńî cu lut

[VIII] sâ algǵscǵa//

sǵ-nǵlgǵscǵa [!] nu! s_șíii álbǵ camléșǵa//

[VIII] sâ híie áfb//

nu! da las_șá spúie³⁷/ cum? iel mai gíni a vorǵi// bá_bá_ba aiǵsta gíni// nu! ieǵ uǵǵ nu pot_î đíși [!]/ uǵǵ m-am mǵorít//

[Cu pânza la ƒântǵnǵ mergeau?]

[VIII] la bǵltǵ//

la bǵltǵ la soǵrē/ ișǵ muiém// ș-apói núma cút¹ ișǵ ca cînd_î sǵ-nǵlgéști// ș-apói iar ím_bǵltǵ/ biló bǵjétilē liñǵǵ bǵltǵ așá Ńî șǵdǵé cu čála// nu! acolo či đǵși cǵpǵti/ či mai mǵlt// ǵ ƒumléi ierá așá/ spétiǵál¹no nǵevǵstǵ trimeté// Ńí_șǵdǵé tat_đíua la bǵltǵ// nu! apói pi iǵrbǵ li-ntindém//

[Cuvǵntul „ghileam” cunoașteți?]

nu! dǵ// cǵ... cu soǵrle gílé// ș-apói di vo dǵǵorǵ/ di vo triǵ ǵorǵ lē [r] li turná/ ișé_ǵǵ ! le mǵǵǵie șǵ cu lút_ǵlb// ș-apói li turná cu leǵǵie// apói léle sǵ spalǵa gíni/ la bǵltǵ/ ácoló la bǵltǵ ieǵ nu Ńtiǵ...

[VIII] đíc_cǵ sǵ muié léli// nu Ńidé ca šuhálu [!]

nu! léli sǵ-nmuié// ǵ_zolít cǵmésǵli// an_zolít da// áltǵ așá nu đíși// „ǵ_zolít/ as_tǵat_đíua”// nu [r] nu đíšem cǵ... skirálu... vozde//

[Aceeși]

³⁷ Se adreseazǵ subiectului Larisa Constantinova care încearcǵ sǵ-și opreascǵ soțul sǵ intervinǵ.

[„Răsculăcitul”]

[A fost „răsculăcit” aici?]

o fost acolé// o flost// nō!-atúșa ne dai boh! cum_î sêla// noi_am_fost_ bédni/ dac(â_ la noi_ ișeá zahá [k] îp_ zahareáncâ la noi/ ierá spețiálino
úlițâ/ i_ goné cárē s-aproké.../ nu dedé vóie/ i_ o^tpravlé/ nu știu úndi// áá//
dak_ iéli la noi_ adușé ișá/ străii_ bunișoári/ ș^t_platoáși/ șî_ matérii/ fuméili
adíca/ ujá_ le_ slobođá_ ca_ cînd_î_ sâ_ roboțeáscâ_ ș-apói/ da_ máma_ o_ flost_ la_ míni
h^tibosòlⁱni/ ș-apói_ iéli_ adușé_ noáptea/ apói_ di_ coló_ sâ_ furá// ș-apói_ luá_ di
colé_ străile/ ș_ sâ_ dușé_ îm..._ popásna/ cē_ nu_ știu_ úndi/ z_ dușé_ tot_ pi_ jos//

[S-au mai întors?]

áltile [ε] s-o-ntúors/ da_ áltile_ s-o_ dus_ și_ mai_ mult_ nu_ le-am_ văđit/ úndi
iéli_ ierá?

[VIII] na_ séver// i_ o_ dus//

cto_ na_ úndi/ nu_ știu//...

núma_ pi_ rádivă_ nu_ mă_ spúneț_ că_ ieu_ [!]/ [..]_ še_ n-am_ uítát_ așée_ v-am
spus// ujá_ izviní..._ poat_ n-așá//

[Aceeși]

[Date despre subiect]

fișóru_ șel_ máre..._ ní_ s-o_ dus_ îm_ mirónowca³⁸// da-m..._ zavúod/ tam...
ínt^r-o_ stánțija/ wot!// acóto_ robotⁱéști// im/ i_ o_ dat_ cvartirâ// dvuh_ comnátna//
nú!_ i..._ acóto_ trăiⁱéști// ménșe_ [ε]_ mai_ mittiét_ feșóru//..._ acóto_ tójá// wot// o
robotít// a_ tepér... [ε] [!] acmú³⁹..._ o_ třécút_ îm_ popázna³⁸// acóto_ i_ o_ luát..._ a
iei_ néneș_ și_ máma// la_ dínși// wot// ș-trăiⁱesc_ acóto// băiéta_ wot!_ î_ o_ bitⁱrít...
dvenát^tii_ clás^uov//..._ iac_ io..._ postupíta_ v_ institút// iúredíceskiⁱ_ ujá..._ ujá_ na
ftaróm_ cúrse// ist_ mittél_ băiétu/ iúra/ u_ vasmíi// onúcu// u_ stárș_ [k]_ ū_ șel_ mai
máre_ băiétu..._ úna_ o_ băiétâ// s-^o-văđát_ na_ buháltăra// [ε]_ nu!_ iac_ [ε]_ di_ cătát
robótâ// nēmă// nēmă// nú-i_ și_ nù-i//

³⁸ Vezi nota 6.

³⁹ Se corectează la intervenția cercetătoarei Liubov Lazarenko, care îi sugerează termenul.

[Cum o cheamă?]

Íra// apói... s-o dus la zav^úód// i tam motoristâ ie mai cum!//
maşínistâ// zaráz îi acásă// àhá// cū _ deçrétu// ujă je [ε] s-aştepte...
pronúcca// [!] [...]

nu! jă _ş_ tac// amú ã _rămás númai... cu d'/gédú/ amînd^úói// i fse// nu!
starş [k] şal mai máre băiétu.../ din tanás³⁸ gíni// pomó [k] àhá aj'útá³⁸ ... la
şadít// la ubiraiít/ nu! o [= vot] _tac^s _detímí//

[Cum vă cheamă?]

larísa//

[Şi familia?]

iàgéliçe// a zaráz coņstantínova//

[Ce sunteți? Moldoveancă sau „volohă”?]

mitístam// la nevástâ mitís// imă-sa moldováņcâ/ da tát-so ^úucraínîț/
tójă din is_ Kíiva//⁴⁰

[Dumneata ce ești? Moldoveancă sau „voloșcă”?]

da volóșca// moldaváņcâ//

[Școală? Clase câte ați făcut?]

ieu? ș^íépte// atúnca voíná/ iac/ [ε] nu! inaínti/ pâr la voíná/ păņ _ la
voíná// î _șístíi// ie voínáua...// ásta nle tri h^úódă trii an^í/ nú ne-o-ņvațát//
apói ujă ne-an _dus îņ _școálâ ujă/ niémțîi tudá ih// ne-an _dus îņ _școálâ//
apói îņcâ doi an^í// nu sâ dușé cokíiî îņ _ școálâ tacá// to [ε] discalțát/ to _
dizbracát/ to _flămínd/ tacá// pri niémțâș an _traíit îm _podvát/ îm _magáz//
êe _îm _podvál êe ia!// îm _magáz... ^úopt tuní/ îm _magáz// vorotíte cac
durném// da niémțîi acul^é șădé-ņ _cásâ procleățîi// da//

[Ce fel de școală ați făcut?]

ucraínsca școát-am facút//

[Câți ani aveți?]

șăpti númai//

[Câți ani ai?]

șăptiđâș ujă//

⁴⁰ Orașul Kiev.

[În casă vorbiți moldovenește?]

da// da// moldovenește// nŭ/ tac i tac// a vopșe moldovenește//

[Și copii?]

doi băieți// avém//

Larisa Iageliče Constantinova

șapțiđăș [de ani]

pirahíli

[„Coaceți pită”?]

nĕ! bá// nu coășem kítâ// nu// nu coășim kítâ// pirahíj coășem// àhá//

[Cum faceți?]

cum fășem pirahíli? [!] ásta cum di frămîntát da? nŭ tam.../ nu! na
cît?⁴¹ écă na lítru/ značit i... páčcu ă marharín/ vo šîš Țóuă nŭ! to tac// na
drujác/ șĭ Țopárâ/ droște⁴² da// e! tójă s-améstiĉ.../ iĭ fsjo//

[Și pe urmă?]

[!] șĭ pi úrmâ [!] roscăcu [!] naĉineáju ș tam... din tazóĉic în
dohóucă//

[Da' moldovenește?]

tázic/ tázic// taváua značit în tavá// în tavá// [...] ⁴³

ie⁴⁴ v-ar spŭni șĭ di cutiórĭ [!]/ la díŭsa⁴⁴ o fost cutiórĭ// știje/ ștíij// nu!
amú noi ują așá// șĭ noi bătrínĭ/ nŭ... cutióre n-o fost// [...] ⁴³ ie mai gíni ștíij//

[Ce mai faceți din „fănină”?]

ĉ fășim din fāninâ?! múlti șĭ pirahíj/ kiróșe//

[Cum se fac?]

cu šitóriu...//...// căĉeléșt⁴⁵ àhá// cu cartoáve// li likéștĭ o tac// i fsjo!

[Aceeși]

⁴¹ Anchetatorul face un semn afirmativ cu capul.

⁴² Vezi nota 20.

⁴³ Continuă să vorbească în limba rusă.

⁴⁴ Vezi nota 2.

⁴⁵ Repetă termenul sugerat de informatoarea Vera Grigorovna Axentova.

[Ce a făcut subiectul ieri și astăzi]

[Ce ați făcut ieri toată ziua?]

ier¹? Ța ier¹ mǔltǎ rabótǎ// noi ȃm ȃfacút// ȃn ȃcorǎřít poruť iile/ i... le-aŃ
ȃcarát la... groǎpǎ// nu! iǎcǎtǎ// řǎ le-aŃ slobozít iŃ groǎpǎ// řǎ!// de-ásta
robótǎ... ġiréu o fǔost// tac noi... ne-am morít ier¹ ġíne/ luŃg ȃn řǎđít iŃ
pat// ne hotířa ustavát¹ [!] tot m-o durút// tó ȃtǎc// c ȃcörtiu//

[Și astăzi?]

as?... da nícǎ// iŃcǎ nícǎ// am hrǎnít pórři/ to ȃrářile// to ȃn ȃdat
fǔocu/ nu! s-o strivǎi-sǎ// řévai di mīŃcát// jdal am ařteptát ȃ... tólea// sǎ
yíi// nēmǎ// navérno robotéřte az// fiřóru// fiřóru da// c ȃcörtiu náda
buriianu di priberít// áta di... dumát¹/ iǎcǎ ȃcum de arát/ ġarmǎŃle...

[Cu ce arați?]

cu plúř/ [k] cu trǎctor//

[Ce aveți în „harman”?]

zǎraz? dà ȃzǎraz uřǎ nú-i nícǎ//

[Ce puneți?]

ȃ ȃe pǔnem iŃ harmǎn? cartoǎve/ crastavéř/ pǎtlǎžéli/ bǔoġ// boroř^t/kéli/
mórcvī// sǎmǎŃǎm// říb^u [k] řǎpa// ne znáiu/ papuřǔoġi řadím/ soniřcǎ// ři
trébi// to ȃșe trébi//

[Aceeși]

sǎmǎŃǎm máđǎreřa

apóř iřšepim a voloči// u to// iŃaiŃte// i... nazívǎeřǎ po moldovǎŃske ȃe
boróŃca i c ȃcörti!// [...] i voločeřte// [...] iésle uřǎ... dac ȃcald uřǎ/ znáçit¹...
iŃșepem a řadí//

[Cu șapa ce faceți?]

fǎřim cúřbur¹/ rǎsádele?// a to ȃsǎpǎm// cu sǎpǎ// i tac iǎcǎ ȃcum//
panimáiu tac? sǎpǎm cu sǎpa ġiniřǔoř/ sǎpǎm// burienářu tăřém/ a tú đe apóř
jĩçcǎ...// vin a [k] trébi ȃotrǎvǎ di cumparát/ éto muřǎ ne maníŃcǎ tot vǎra iři [!]

[Ce crește în „harman”?]

uřǎ șcǎzǎla// cartoǎve ȃávém/ crastavéř/ pǎtlǎžéli řadím/ curéřk/
mórcvī// ři ře?... burúkiř sǎmanǎm¹//

[Mazăre semănați?]
sămănă^mm máđăre^ga/ bó^g/ nu! și fsio tut// nu! a tam ačo^olo-n _{de}al/ tam
u_{nas}... harmán i^esti tam/ cucurú^zu/ papușoⁱ s^adím/ și síní^șcâ//
[Da' „la deal” ce s^adesc?]

da nú _ș _cînd s^adé de to^ate// da amú niș... drá^șe ní^c [!]/ tip^lerⁱ
nu _ș _cînd i^er^a.../ nu! i^acâ [ε] șto p^ătlă^žéle s^adé// crastavé^șt s^adé// curé^t
s^adé// amú ní^câ nu s^adésc// táre fú^râ tot// i deré^ctor... amú nu vre ní^câ
s-s^ade^ascâ//

[Aveți colhoz aici?]

i^et n-o f^lost colh^oz/ nu! o f^lost colh^oz/... î o trecú^t _{în} sofh^oz//
wot// a tepér... i^et fá^șe/ s^amăⁿă... î v^ođim^â// grⁱu s^amăⁿă// da/ î... prí^mvara
v^ord// ápóⁱ... de-aí^sta//... horó^h/ ápóⁱ s^aní^șcâ/ ápū _șe drá^șe șe? ov^âs//
s^amăⁿâ sofh^oz/ nu! i fse// navérno// nu!...

[Din ce se face o „chită” mai neagră?]

s^ac^ar^â/ da// s^ac^ar^â// s^ac^ara// da tⁱné... pu^or^ș/ maⁱ naiⁱnti// și ra^ș// ní^e//
ra^ș ní^et/ gⁱș^{te}// galⁱnⁱ/ tⁱné^ă// ótu _s _{in}cub^ator^a// puⁱ lu^a mitéⁱ/ amú n-^are
ní^câ// drá^șe-l ș^tiⁱ _{ei} _{jel} fá^șe/ derectó^ru nó^stru// n-^are nic^adú// i ne zarplá^ta/
g^eti lⁱúdi... ro [ε] roboté^sc/ da ní^câ nu d^ău// nic^adú^h _{nu} d^ău// wót_o/ po^ș s^a
bitiș^âș _lap^{te}// î^hi//

[Aveți fermă de vaci?]

da/ da// i^esti va^ș// nú! u^jă tam.../ și _vâșile s^a _{bit}irésc//

[Mama grăia moldovenește?]

d^ă//

[Ucrainește știa?]

ucrainéște ș^ti^e i^e moldov^ânc^a... nu! i^acâ// cum s^a đⁱc?// nu! i^e spuné...
cîn i^ele i^er^a f^ete [!] d^ac^ă-i [= ele] de la ruș fu^žé [!]/ nu ș^ti^e cum...
s-gr^ăi^asc^ă cu rúșⁱ/ cu fl^ăc^ăi [!]/ wot// da^k _{lé}li fu^žé// n^o! da rúșⁱ s^a
du^șe/ și _{frum}o^as^ă i^ar^a b^ăi^ete// da i^ei s^ă _{du}șé// da léle... fú^že c^ă nu ș^ti^e și
s-gr^ăi^asc^ă// d^ac^ă... má^ma me ș^ti^e gⁱni//

[Aici în sat au fost mulți moldoveni?]

d^ă _mú^lt i^er^a moldovénⁱ// mú^lt//

[Erau și ucrainenii? Sau rușii?]

și _rúș// nu! ruș maⁱ mú^lt _{în} _{sat}//

[„Amu”.]

ș-àmú// da/ da amú moldovlénì... nú_ș_cum... mai mul_pi colé nú_ș_cum... wot_tac// vocrúșnosti// dacâ_iej_ je o murít// ujă di ŝei bătrín¹ nū-s// nū! ŝí noi ujă bătrín¹// nu! [r] nu! cîn noi ujă... aņ_stat băiéte ujă/ dácă... nu! grăiém cū_așá cu băiétele// a tójă_j_băiét_ŝí ruș/ îņ_școálâ ne-an_dus ujă.../ ujă_!ucrainéște/ î... to tac cū_noi/ priștó// aná [...] ⁴⁶ cokíjii//

[Nu grăiesc copiii moldovenește?]

nú// io grăiésc la dîșii// io grăiésc la dîșii/ po ní [k] ŝtíu// ŝtíu//

[A fost școală moldovenească?]

niē/ ne bító u nas mođovinéște_acoleă//

[Biserică aveți în sat?]

dă_nú-i//

[A fost.]

ò_flost// [ε] păréjii ŝăd/ vòt_tudá reąđom s_cantóre//

[Cum era biserica?]

ōi! bișierca...

[Moldovenească sau rusească?]

nîe_nîe// nîe/ așá/ așá// ucrainéște// ucrainéște/ âhá//

[Cum era?]

mîndră/ mărē// ŝtíu_încă/ a tu_ĝ/d'é... în ánu tréjđă_ŝí nòuă.../ an/ de an¹
// dácă ia pómnių tăt mnîe/ bîló... níe n-o fost dăŝe an¹/ ŝí io¹ tîų mínte// ia
cînt... iácăti cum sâ đíc? cólo/ colá/ li dădé j'os// ia ne znáiuș// nu! tac átom...
noi [ε] dé dōpárte prăyém// cum léle cādē...

[N-a fost „pojar”?]

nîe_nîe// dor a strícát_iej// o strícát-o// s-o vîrít_îm_pomínt to_tac//
tăre_suj¹ o flost// ŝí_bîne_ierá// iácă cîn zavlerúha... afără to_ęácă moróz
tam nu! zaverúha tac evó_șo [= cto]// tácă... bătîe// tac s-auđă tózna pi
úndi// cîne bludéște/ [...] apói o răzvălít-o// [r] o răzvălít-o// ia pómnių//

[În anul 1939?]

în tréjđășinòuă// wot// nu! tam... cît n-o flost/ a tudí/ apói... nu! tac u
naș_íaco tac// ŝí ișá ia sâ dușé// apói o făcút/ nu! tac o polovínčă// di
bișiercâ// i dovléņco u nas stujířă pōște voíní// nu! stujéniiē// slujénii// păște

⁴⁶ Vezi nota 42.

sfințem aculó// óto fse tac// a tudí// apói ș-așée ȳ-astupát-o// iscô// amú
sofhózu... î... ține acoló grăunță// ș-o îmlát.../ îmlát/
[„Cochiii” unde-i botezați?]
cokíi?... colé// colé ĩ-am bōtiădát pi dínșîi//
[În casă sau la biserică?]
nĭe/ la bisĭercă//

[Aceași]

MOLDOVANSKOE
(raionul Krâmsk, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă)
Culegere: 1996; transcriere: VP

pi tăț îî împúșcă alîș pi loc

[Da' cum s-a întâmplat?]

așă sad de máre nu pŭté să/ nu puté să-î rídîse pi tăț Țodátâ// noi am rămás la úrma úrmilor// și de-amú băté snareádurli píști sat// noi am crezút că de-amú a să rămîném aiíșa pi loc// de-amú pŭțintéi rămásesem aiíșa-ŋ sat// noi am gîndít că noi a să rămîném// cîn a dáȚuza dúpă páște/ îm_î patruđás și trii/ ne-o spus că cáre-a rămîné dí_la Țóra đásê aiíșa îŋ_sat/ pi tăț îî împúșcă alîș pi loc// eî! da noi dezdimineáȚa ne-am sculát/ am grămădít ș-am putút/ am mai.../ avém uŋ_cárușán/ am mai grămădít acól_dín níște roáte de cotigá/ șá... am trecút î_al^t_sat// la arúha¹/ de la ruș la solonéșt¹/ de-acólo... mult moldoven¹ trăiéc// ș-acólo am trăiít amú... aproápe să coacă șiréșile/ járă/ rúși ieî o întrát îŋ_sátu késlerevo¹ diŋcoáše dē asfál't de-amú cîn mérge lā variónicu¹ o trebuiít că... î_zíu-așéă/ pe noi... s-ne asfobodeáscă a nóștrii// da razvétca o-ŋconjurát-o némȚi/ și sfîázû ni-o tăiét/ și... n-o pŭtút să pēredăiáscă de-acólo că să márgă nastuplénijē/ de-amú noi avém sfédenij di la aișt¹/ cáre-o venít_î/ razvétca noástră// nu! ș-ab_de-acólō... pe noi cîn [ε] ísta n-o rídícát pi tăț/ d-amú șiréșile să coșé// pi_tăț ne-o rídícát cáreș...

[VII a] îm_máia méseț

îm_máia méseț da// nu îm_mai/ î_úniije mēsăt/ d-amú șiréșile să coché// de-aiíșa/ da dē_la solonéșt¹ de-amú șiréșile... să coché cîn ne-o rídícát di la...

[În ce sat mai erau moldoveni?]

solonéșt¹// vo zéșe kilométri// [...] noi am márs pe la varénicu¹ cum ne mîná némȚi// ș-ápó acólo a noptát/ și dimineáȚă de-amú nu depárte de la drúmu șal de her/ da pod atrcítom nĕbăm/ și víne uŋ_șalón uŋ_sostáv/ plașcátcă îŋcārcátă cu kátră// nu vahoáne așá/ ploșcátcă atrcítĭe// și ne-o pus pe noi pi ploșcétĕeli célea/ și ne-o sułít și ni-o dus îŋ_î ghínĭca¹// acŭló ne-o

¹ Nume topic.

discarcát/ aṅ_șăđîť acŭló vo săptămîná [...]/ ș-ab_đe-acólo ɳe-o dus îṁ_ĩ
ísta... titórouca¹// pe málu limánului¹ [...]/ ș-ab_đe-acólo... pe ȷos ɳe-o dus
păṅ_lā sílnáia¹/ pi ȷos ɳe-o dus...

[VII a] pār la port//

păṅ_la port și îṁ_port noĩ ɳe-ã_suiť ínt-o bájâ//

[La care port?]

sílnáia//

[VII a] nŭ! la port cavcáza

cîn_ am trecŭť sílnáia/ ístā... kéréṅskii prolív²/ đĩ șéęa pártē/ acólo...
rúșii_ đe-o pártē/ da cári ĩerá límba moldovineășcā/ mergé ĩn đreápta//
c-acólo ĩerá și romín¹/ ĩerá și nemț și romín¹// ș-ápo romíni spuné// cē „cáre
știęe límba moldovineășcā ĩn đreápta/ đā rúșii ĩṅ_ștínga”// și cáre știęe núma
vo dóuā_ trii_ cuvínte moldov¹néștĩ/ ș-așéęa mergé ĩṅcōáși/ cā romíni ĩeráu
mai blájń¹ decít némții//

áp_pi noĩ ɳe-o dus/ ɳe-o suiť ĩn tren atúnca sára/ ɳe-o dat paióc// copíi
ĩerá đĩ-đ_an/ lę-o dat și țigăr¹/ și caṅservā/ și tát_ĩ soldátķii paióc// tăť// cĩ...
cĩť ĩerám súflete ȷóre ĩęș/ cum đíc moldovinește... să spŭni ĩęș [!]/ đā// cā
noĩ đe-amú știm ș-așă/ ș-așă// ș-ap_ɳe-o dus_ĩ pi noĩ ĩn_ĩ códimskii rajón/
adescáia óblast¹/ códimski rajón// ĩṅ_códima pe noĩ ɳe-o scoborít/ ș-ápo_ pe
ȷos trei... kilométri ɳe-o dus acólo// șĩ ĩṅ_cásile șéle cáre trăię ȷámni... ĩ-o
řidicát/ pe noĩ ɳe-o pus acólo// đā ši?! đĩ ši ĩ-o řidicát pi ȷámni șéia?// ș-o đis
cā „ȷámń¹ bun¹/ ĩáca ĩṅ_cóm¹natele ĩéstęa ĩs mai_ mar¹/ asfobodite cómnate
pęntru óámni ĩéstęa”//

[Mai țineți minte ĩn ce sat?]

đā/ sátu sĭrb¹ói// códimskii raj¹ón/ sátu sĭrb¹ da am đis/ đe-a cui nevóęe
sâ řidíși ȷámni šięa/ đā o zĩs cā ĩácťtĩ... ĩșsa sâ řidicá đĩ pi línięa fróntulu/ și
đáťi-le drŭmu aĩșa/ și să tręáscā [= trăiascā] păṅ_cîn s-a asfobodĩ// ș-ap_
poát_s-or ĩntoárșe ȷámni ĩnap¹óim/ ș-ap_pe-așiięa ĩ-o řidicát// đā pi noĩ.../
ĩáră pe-așiięa ĩ-o trevojít// đe-acólo/ ĩ-o řidicát/ đā pi noĩ ɳe-o pus acólo// c-a
fost cąc_ráz/ cąc_ráz o fost tímpu stríṅsuluĩ pínii// đā ĩo avém đe-amú
șáptispráși āń¹// și lucrám ca um_bou// đoámne! cíțę-am păťít ĩęu! nu mai
ajŭngā niș_lā_pŭiu șal đĩ șęrp¹//

² Strâmtoarea Chercii.

[Și ați stat acolo până în toamnă?]

ápîi pãñ [ε] pãñã-n toamnă/ ș-ápuî noi am trecut _î máma/ părinți
mámii// de-amú áli tătíca// tătíca trăie acólo/ mícã ștefána/ a lu táta/ máma/
ș-a_lũ máma tóje tátã trăie// tâte neámurli noástre trăie în hîrjáu¹ [...]

[Și pe urmă v-a mutat în altă parte?]

ș-ápî pi Țúrmã/ ásta o fost în șemteámbre/ Țoctiábre/ noiábre/ și
decábre...// da/ în ianvăr¹ pi noi ne-o dus dim... hîrjáu/ ne-o dus în_î.../ Șcêá
cã ne duc la șetáteã álbã// da úne-î áșeî șetáteã álbã?! e! íncã ierám copkíi/
nu pre știlém// ápã ne-o dus în_î... izmaiľscaja Țóblastí/ sarátovskii rajóñ
ierá//

[În ce sate?]

noi am fost întâi în _șampanȚós/ parij// șampanós/ șiți pi noi ne-o
scoborít în _parij// și noi am ajúns în _șampanós [...]/ cásile ierá pustíie/
ierá fã_di uș/ fãrã di feréstre// da [ε] noi n-am cêrút aîíșa câ s-nî déje cásã/
srázu ne-am ridicát/ și... ne-am dus la álde tătíca acólo în lihtentál î zîșeá...//
avé vo trei núme sátu șála// și ne-o/ acólo de-amú ne-am dus/ ne-o dat cásã//
iáca eîíșa pütet să... dí_la primărie ne-o spus că_iáca pütet să ocupát cása
aiásta// și _ne-o dat... o hîrtiúță/ Zcã iácîtã la moără/ da în _moără ierá
încuiețe tâte úșile/ și tâte feréstrélé_dí_pi la cásile șelea/ acólo ierá într-o
pomișcéníie märe-așe// și ne-o dat nómeru// și ne-am dus/ și nóuã ne-o dat
feréstrele/ úș de-acólo [!]/ și... an_trajít acólo//

feódor

constantínoviç morár¹
șapteđãș [de ani]

vínu

de-acólo ai curățít-o/ nu! dintîi... legát// câ noi o curățím din toamnă//
acéle vii le curățám din toamnă// dã aîíșteã le cúrățã de primãvarã// cáre-s
púse// de la dumneavóástrã trimásã// sînt// le-îgropám/ ș-apóî lē... dam
afără/ lî legám// la hjaráz// și... atúșa fãșém_î áșteã/ da amú... nú-î popór ca
sã lucrédã// cînd ãl împrejurám noi fãșím... cotorálã//

[Ce sorturi de vie sunt aicea?]

știu așa se sórtur¹ de víje.../ moldóva íeste/ ș-apóí íeste cardínal/ íeste//
ș-ap _ mai sînt încă.../ da ío știu... di șéje/ de-a nõástră žií// bătrînéșt¹//
francúșă/ băláje/ cõárnă/ nõágră/ cõárnă nõágră/ ș-încă ši!

[„Bălaia” și „Plăvaia” erau aceeași „poamă”?]

așééăș põámă//

[Cum se face vinul?]

cum să fásî! cum? púnem põáma.../ o púnem î _ ísta// o cãlcãm cū/
o cãlcá înaínte cū pșõárle// da-îcâ cu mustuitór// o mustuím/ într-o cãdá/
dup-acééa o lãsám să mai șáde vo săptãmínă/ mai bine// pe-óírmă o scúířzem/
îm... îm _butóí/ îm _polobóc// ș-ap-ó scúířzem îm _polobóc/ ș-acólo íără șáde
vo săptãmínă/ dóo ši/ vínu-í gáta// da ío știu ši álte// cáre să íásă vínu táre//
sóítuí de põámă búne de-amú la úrmă/ ši púnem așă/ cît o sútă de lítri// îm
_butóí// cînd o șert așéé gí [k] bine/ í-an _dobarít íără dúlșe// într-aísta// iar
o-nșepút a șerbe/ ș-ápo a tréiřa raz an _dobarít íără încă must dulcê// într-îřsa//
da dup-acééa a mai șert cît o mai șert/ acólo áíe ca vo... săptãmínă/ ši îl
scurg îm _butóí acólo/ îm _polobóc// noi đíșem polobóc// ši ísta.../ ši dup-acééa...
să vez șe žin bun// să zîș cá-í di trei an¹// mai mul _de pátru paháre nu cîřstéșt¹//

[După culoare?]

culóárșa!... vínu gãlbãn// gãlbíu// ši _álbă// íeste ši vin róșu/

filimón alexéí vasilíevíc

[73 de ani]

am cîntát „strugurăș di põámă”³

[În Moldova ați fost de mai multe ori sau o singură dată?]

íou _ fost// mai de múlti ȳor¹/ da úo dátă ní-o părút níia rău// ío cîn _
am fóst la límba nõástră⁴/ pí noi ní-o pus în _ă... ĥostíniřa moldóva//

³ Subiectul vorbește foarte repede.

⁴ Se referă la Sărbătoarea națională *Limba noastră cea română*, marcată în Republica Moldova, începând cu 31 august 1989, precum și la dezvelirea, la Chișinău, a statuii lui Ștefan cel Mare.

[În ce an ați fost la „Limba noastră”?]

în nouăzeci și nouă//

[Nouăzeci sau optzeci și nouă?]

în nouăzeci și nouă// nouăzeci și nouă// ne-o poftit pi noi la limba noastră// când Țo făcut
[k] Țo sfințit biserică șei di la vale de ministérstvo/ știu că ie n-o lucrát// încâ
ierá cu șelea-mprejúr/ cu lista/ ș-o botezát un copkíl atúnșá im biseric-așeșá/
și l-o... l-o sfințit pi ștefan cel mári/ l-o [k]... ierá-nvélit cu materie albá.../ tăt
tăt noi am văzút// iáca am vrut să spún de-amu-ă uítát//

[A fost frumos.]

ócen/ dáje níja ní așá níja n-o plăcút// ócen frumós/ s-o gătít bini/ și pi
noi ne-o priínt gini// ócin gíne ne-o priínt//

[Nu v-au propus acolo să cântați ceva?]

an cîntát... la televizíeni-an cîntát// dá...// și noi an cîntát/ noi de-acásá
ne-am gătít cá... „măriță și iléaná”// și cîn am ajúns acóló/ bádeșá fêdeșá [k]
bádeșá hríșá moráru... ierá//... da iel „da ieu”/ díși/ „n-am să cînt”// da io díc:
„da di c-ăi vinit náta? núma așá si ti vádi? sî ista? a-s cîntát”// da únu
țurcánu [...]/ cîn a-șepút cá „marít(ă)”// da iel zîce „núuá nu ni trebî marítá/
da niș iléaná/ cá noi sîntém așá sátúí// da núuá cîntáti-n de-on cîntic așá//
moldovnesc// sâ-i iéii pi moldovéni nóști di ínimá”

„nu! șe cîntec să cîntám?” ieu știu a cîntá/ da di ce știu a cîntá? ș-a
boși/ ș-a cîntá/ cá io... a fos făr de mámá// dac m-am pornit pi piçoáre/
ierám flámíndá/ ierám lista/ únde ierá o núnță/ ierám și io acólo/ unde ierá
um mort/ ierám și io acólo// da di ce mă dūcém? sâ vâd nunt-așeșá/ or
mortu cêla? mă kém acólo úndi fac femeile mîncáre// da ínaiínte/ amú
mai sînt străkin/ mai tázur/ di-éșteá/ da náinte/ na covét// și báb-așeșá ișá
c-o covátá/ da io șádém líkítá dē... de ușóru// da ie... „da iéș copkílá
de-aii cá iéș/ cá ia úite bát-o dumnezéu/ mai an kícát cu covát-asta”// da
cáré mă știie ce// da io așá mă líkém de ușóru/ încâ mai supúre mă fâșiem/ cî
sâ mă deie-afárá// da cáré mă știie ce „da nu ocărít pi dîșsa/ n-o ocorít/
da dáti-i șevá/ și ie síngur-a sâ dúcá”// șe díșé bábile/ cum boșé bábile/ iac
io tá în mínte//

[Și acolo la Chișinău ați cântat?]

dă// io zîc că nu-ș cê/ „bade hrîșâ! hátá țî mîntî cîn ȷerâi hátá flăcău/ cî
cîntic cîntá?”// ș-ap-ă-șepút a cîntá// ș-cári cîntîcî ȷe-aȷ cîntát/ lor ȷe-o
plăcút// da/ cî cîntic aȷ cîntát? noȷ la țilivîdni aȷ cîntát „strugurăș di poámâ”//

strugurăș di poámâ⁵
nu mă bâte māmâ
strūgurăș de poámâ
nu mă bâte māmâ/
nu mă bati māmâ
nu mă blăstāmâ/ ȷōf//
nū mă bâte māmâ
nu mă blăstāmâ//
că m-oȷ dúce dúce
pîște-o apă dúlcē//
că m-oȷ dúce dúce
pîște-o apă dúlcē//
pîște-o apă línâ
nu cunósc pi ními/
péște-o apă línâ
nu cunósc pi ními//
scriȷe máică scriȷi
mácar o hîrtîȷi//
scriȷe máică scriȷi
mácar o hîrtîȷi//
ș-o scriȷe mășcátâ
s-o cêtésc culcátâ/
ș-o scriȷ-o mășcátâ
s-o cêtésc culcátâ//
scriȷ-o răzvârsátâ
s-o cêteășcâ áltū//
scriȷ-o răzvârsátâ
s-o cêteășcâ áltū//

aȷ înțeles? ásta noȷ la țilivîdine-aȷ cîntát/ da de-amú acólō la... șțena... êhé//
aȷ cîntát_ă „bate vîntu vâloréle”//

⁵ Textul este cântat.

báte vîntu vǎluréli
 báte vîntu vǎluréli/
 pi_đeasuprǎ cǎsîi mēli
 pi_đeasúpra cǎsîi mēli/
 mǎi mǎi//
 șî n-adúșe-on dor șî jǎli
 șî n-adúc-on dor șî jǎli/
 êe dí_la trîi sūrór^î a mēlî//
 dí_la trej surór^î a mēli/
 mǎi_mǎi//
 am un_frate șî-î depárte
 am un_frátî șî-î dipártî//
 niș hîrtîia nu răzbátî/
 niș hîrtîia nu răzbáte/
 mǎi mǎi//
 dà-ntr-o_víneri îndisárâ/
 dà-ntr-o_víner^î îndisárî/
 am priînit Țō hîrtîoárî/
 am priînit o hîrtîoárî/
 mǎi mǎi//
 cu scrisoáreșã alubástrî
 cu scrisoáreșã alubástrî//
 șî n-am pús-o pi fereástrâ/
 șî n-am pús-o pi fereástrâ/
 mǎi mǎi//
 șîne-a vîne s-o êțeáscâ/
 șîne-a vîne s-o êțeáscî/
 șoP_pi noj sǎ grǎmăđeáscâ/
 șǎ pi noj s-ni grǎmăđeáscâ/ mǎi frátîlor néi!

budúrina vasilína fiódorovna
 îs din dòuđđâc șî nóuâ

noi ținém mínte tă_tăti jócurlî

cîn ȕerán _noi mititéi ni júcám știi... cî _de-ā... de-a níjoárca// or de-a
bóșca// ápu êe// î... știi câ tréb_sâ númer⁶//

úna líțâ gîștelița⁶

doi par¹ pi iordáne

mîță/ mîță/ găjitán/

sângúl/ mîngúl/

cúrcúbău crist//... tu amúș!//

dácâ tu/ dácâ _crîst/ apū _de-amú tu te duș _șě cáuț pi șii// cárē _
s-o-ascúșs// ș-apoi iără la noi mîca noastră/ o...// așá ȕerá beŋgoásâ/ ș-tă^t _
céléșă știié/ ș-apoi.../

cotcodác/ cotcodác/

șăpti fėti pi-uj_colác/

șí colácu dím_mohór/

șăpti fėti pi-uj_topór//

șî topóru di ȕòțál/

șăpti fėti pi-uj_vițál//

șî žițálu făr di māmâ/

șăpti fėti pi-o cîrlánâ//

șî cîrlána făr di mîț/

șăpti fėti pi-oŋ_căkîț//

șî căkîțu făr di vîrf/

șăpti fėti pi-oŋ_sovîr//

șî sovîru s-o-aplecát/

șăpti fėti o kícát/

înr-o uálâ cu kișleág// [!]

nu! șîngilitoáre-s amînterleșă// da șîngilitó¹ cum ierá? êem//

ierá um_bou máre/

cu máțále di péticâ// êe-î aista?

⁶ Textul este ritmat.

da fîntîniță vérdi? știi șe-î ásta? fîntîniță vérdi/ î străkinică vérdé/ fúndu
nu sâ véde// și-î? fîntîna// da ásta cáre... ăhá/ ierá um _bou cu máțale di
péticâ/ sîndócu cu háine//

ș-ápoi încâ mai _cem//

púță kistrúie/

pi míni sâ súie//

șe-î? î? da cum leș _moldován! da fasúla-î kistrúie? șî sâ _súie pe harág// [!]

da naiînte pîr _nû _s _p^îclé/ nû _sâ _măritá/ nu sâ-șsurá/ pâr _nu sâ
păcálé// víni úna la úna/ șî đíși

„iáca io m-aș îșsurá/ da sâ áibă pe úngiî de nóuă an^î/ aluúát”//

da úna vre sâ mărite/ ș-s-dúșe-acásă/ șî frămîntâ aluúát/ șî mîjăște
úngile/ le mîjăști/ ș^î _le púne lă gúra sóbi/ c-amúia haz/ d-atúnca la gúra
cotlónûlu/ la s^lóbâ// ș^î _lî ũusúcâ//

„iáca la míne de nóuă an^î”//

„da șî hospodín-ai șî tu/ dac _tu nu ț-ai spălát úngile-n nóuă an^î”//

da únu ia! s-o dus do [k] trîi s-o dus// la úna s-o logodeáscâ// ăhá// s-o
dus/ cem/

„da pârîntî únde-s?”

Zêe „d-ap _álde táta nu-s acásă cu máma”

„da únde-s?”

„da ieî s-o dus la tîrg”//

„da cînd _a să víie?”

„da io nu știu cînd _a să víie// dac-ar vení pi de-a dréptu/ a să víie a
tréișea đî// dac-a vení pimprejúr/ ápo-a sâ víie az”//

înțálás? dac s-a dūși pe [ε] de-a dréptu/ iîi a să víie... î... a tréișea zî// da
dacâ iîsta sâ víie az//

da șe „nu! așteptám așteptám”//

„da ieî nu vin”//

„nu vin?”

„nú _vin”// nu! ládno//

„da cum va kámâ pe návóastre?” amú ie -ntreábâ/ fâta// pi treî băiét//

sêe „pi mín^e mă kámâ... rîpâ”//

da únu sĉe „da pi mĭn^ĉ mă kámâ... bŭóZ”//
da aĭsta „da pi mĭn^ĉ mă kámâ ŝocălău”//
ĉi ĭa! „úĭtă-te da ĭo mă duc răpde ŝi mă cac [!] ŝi de boz mă ŝĭn/ da cu
ĉocălău im_ŝterg cúru”// [!]
„aĭasta” sĉe „aĭást-a s-ŝiĭi gospodĭnâ”// [!]
dă_pĭr_nu sâ_pĭc^âlé nu sã-Ńsurá//
noi ŝĭném mĭnte tã_tăti j’ócurli// ĭará j’ócu ŝal mári/ ĭará bulgăreŝca/
j’ócu ŝal ĭŃcrúŝe// avém// j’ócu ŝal ĭŃcrúĉe ĭará dóo părăk// dóo părăk di
ĉeĭe párt^ĉ/ dóo părăk di ásta párti⁷//... ŝ-ap_s-apúcâ di mĭnâ// mărg dădăor^ĭ
ĭmprej’úr// hai... la_la... ⁷// ŝ-apói de_ámă [ε] de-a dóiĭea raz/ cĭnd_ĭéste/
apói aŝeĭa mărg pi ĭiŝa/ da noi mérgem pi cólo// ĭa! aŝa sub mĭnur^ĭ// j’ócu ŝal
diŃ_crúŝi// j’ócu ŝal mári
[Cum este jocul cel mare?]
j’ócu ŝal máre... noi lom aŝá di mĭnă// aŝá ĭa! mérgem⁷// nu! ŝ-amú
j’ucám/ cĭnd_ĭ cĭntă la aĭsta/ la cumătriĭe/ la nŭnt/ la ísta j’ucám// ŝi_ĭáca
ĭo-am fĭost im_moldóva/ am fost// dac_nu j’óacâ ca noi// cĭt o j’ucát! da ca
la noi/ bulgăreŝca// ŝi ĭeĭ j’ócu ŝal máre nu j’óacâ// la noi aĭŝa cĭnd ĭi nŭntă/
cĭnd_ĭi cumătriĭe/ cĭnd ĭ-o pitriĉániĭe ĭ_ármĭe// j’óacă/ j’óacă/ a noăstre
j’ócur^ĭ/ ŝi rŭŝi li j’óacâ// dă/ ŝi gréŝi/ ŝi rŭŝi/ ŝi le pláŝe//
[Greci sunt aicea?]
aĭŝa ĭiĭ_ĭis puĭntéi// da ĭeŝte sad_greŝesc// ĭeŝte// ŝe vrai// ŝĭgán^ĭ nu
prea la noi/ ĭŃcrĭmste// ŝĭgáni au ŝi cãŝ_ăŃcă au ŝĭgáni//
ĭáca băĭétu lui cĭntă/ ĭáca de_amú ĭ-an_dat ŝi cĭntiŝile ŝele cári ĭ le_ăĭ
trimăs de-acólo/ melódiĭ-aŝeĭa...
* áde ĭel sã-Ńvátă ĭel/
dă nu sã-Ńvátă/ ĭel cĭntă gĭne/ gĭne cĭntă cóĭea// da băĭétu nĭeu o
fost_ĭm_ăĭista... ĭm_măhădán⁸// vo treĭ an^ĭ// ŝi ĭel ĭerá cu cumnát-su/
de_amú frátele fiméĭi// dă vasĭle de_amú/ a neŭ zĭŝe// „măĭ! mĭ^k/ta! da dă_ĭ
mă la drácu! rŭŝi_ĭŝte/ dă sã grăĭim moldovnéŝte/ noi ŝĭntém moldovén^ĭ//
dă z_grăĭim moldovnéŝte”//

⁷ Începe să cânte și-l invită la dans, pentru demonstrație, pe subiectul Morari Toader, care asistă la înregistrare.

* Informator ocazional.

⁸ Vezi nota 1.

d-a neū de-amú-ntreábâ ce „da cum sâ zîşe lă... stáraea bábâ... moldovnéşte”⁹// da iel s̄ce „stáraie bába”//

„d-áp-àsta-ı rusăşt̄ı// da moldovnéşt̄ı cum [ε] sâ kámâ la stára bába/ da iel [!] zîşe... „bábâ véke”/ iel zîşe „măi! da še-ı ásta/ ci-ı sláninâ véke/ bábâ bătrînâ” [!]

[Aceeşi]

[Şcoala]

[A fost şcoală moldovenească în sat?]

ıo-am îmlát ũ_an// da tu ai îmlát doj or treı⁹// İel o-mblát dõı an^ı İm moldovnéşt̄ı/ da ıo-am îmlát ũ_an//

[Când?]

şı cînd an _treăcút İntr-a dóılea/ ne-o dat rusăşt̄ı// ıo ũn mınte stıco-
tforéniili İesteıa/ İ đışém İa! İa đı tu⁹! şeıa! stıcotforéniıa// İa! spúni//

ţára meıa

drágă-ń eştı tı mıie/

ţára meıa İubıtă/

drágă-ń eştı tu mıie

pártıie İnflorıtă//

stálin te condúce

eştı İnvingătoáre/

mers_pę-o cále máre

İnspre um_mındru soáre//...

ıo ă İmlát o clásâ/ şı cînd_an_trecút/ ıo ũn mınte şeı İsta că...

nıpru

cúręe nípru dínspe máşcu

cū_ıeléctre İfşát/

di la İeı sâ dúce fıe

dú_pıñ fábrıe şı cımpıie//

ş-ápăi İerá:

pısılıcâ/ pís_pıs_pıs/

⁹ Se adresează subiectului Morari Toader.

te-am zisat asnoapte-n vis
io cu tina ma jucam/
fundă roșe te-arătăm/
tu te lai/ ti keptenai/
și-n oglindă te uitai/
frumușcă mai iarai [!]

ș-apu a doileă an trecuț intr-a doileă// ș-a doileă an ne-o dat în rusăști// da io am imblat numa un moldovenesc// ș-apu la a doileă an/ an trecuț intr-a doileă// ș-a doileă an ne-o dat în rusăști// și cin ne-o dat în rusăști/ că niște uoi dup-o parte ne-o pus// nicu nu-nțalegem// noi ș-acasă moldoveni grăim// la școală to moldovnești an grăit// dă de-amu a doileă an/ așe greu/ așe greu/ șaracile fetele celea

[Asta a fost în 1935?]

ascultă! io isă din dooză și nouă/ cin m-an ț [= dus] io la școală?! de șapte ani? în treizășasă? așă-i? am imblat... di șapti ani io m-an dus/ am imblat aista/ și m-an dus impervi clas rusăști//

da nu ieră rusăști búcefe/ da ieră latinskiie// ieră búcteș rominești/ ori moldovnești or cum ieră?!

î... bába di omăt//
fășim bába de omăt
óki násu di carbúne/
di diparte siuroásă/
de aproape-i friguroásă//
súnâ/ súnâ clopoșalu/
alergám noi toș in clasă/
dúpâ jócúri di omăt/
cetim bine noi in clasă//

și la năvoastră ieste?

[Aceeși]

atúša dă pín̄ęa-ŋ_cuptiór¹

[„Coaceți” pâine?]

da// fășim Țopárcă// fac Țopárcă// Țopárca șéęa s-o rîdicát// Țo plămădesc//
am plămădit/ am turnát Țopárca acól...// dacă noi înaiinti/ și Țo ș-amú pun
oļác Ț di fánin Ț di pãp¹șóĭ im Ț plămădeál-acéęa/ Țopărăsc fãlin-acéęa de
pãp¹șóĭ/ și o plămădesc// cîn s-o rîdicát/ Țo de-amú o frămînt// am frămîntát-o/
am lăsát-o s-o rîdicát// s-o rîdicát/ de-amú Țo apói/ dac_s-o rîdicát Țo o adún/
o pun in jaróvne/ acólo oáre in ce?! Țo in jaróvne.../ așé Țo știu// și dacă s-o
rîdicát/ Țo o dau in_cuptiór¹// faș botcále/ faș...

[Dar cuptorul, cum știi că este bun pentru copt?]

a! cuptióriu? cuptióriu/ dacă in_cuptiór¹ coc¹// apăi fac¹ fócu/ și cînd ai
dat cu vâtráriu Țá-șá_Țá! pē... de-amú s-o trecut fócu șála/ și Țésî scîntéĭ di_Ț
vâtră/ atúša dă pín̄ęa-ŋ_cuptiór¹//

[Și după ce scoți pâinea, o ungi cu ceva?]

nu/ Țou o unzém cînd o dam// c-áp_Țe nu să prikéște// da amú Țo coc in
haz// Țáca cuptiór¹ am// da coc in_haz/ câ níĭi-n haz ní-Ț mai ușór//

[Aceeși]

plășînta

[Da' plăcintele cum se fac?]

da cu șe vrai// și cū cartoáfă/ ș-cu brîndă/ ș-cu bostán// Țo cu bostán
níĭa-m_plac// și cū_cur¹éť...// plășînti/ d-ápăi sint ínca plecînte rufóasă [!]/

[Și cum se fac plăcintele?]

plășînta? frămînt da s-șĭĭi aluátu șála/ nu! amú Ța! fãina cañ proáštã da/
aluátu șála sã șĭĭi mai molcálut/ ș-ápã tu o frămînt/ ș-áp_cînd dai/ dai/ o-ntînd
așé pi mínã/ Țo o întînd așá de Țe rãmîne ca hirtĭĭa șei car¹ dē... de țigárã//

ș-ápoi pun pi másă ș-o Țung/ ș-apói o-ntórc/... o dátã/ și Țãr o unġ//
ș-apói întórc a dóĭleã raz/ și Țãr o unġ// ș-ápã și pe Țástaĭ... parte o unġ/ și-Ț
pun acólo/ ce?... uor¹ brîndă/ uor¹ smĭ [k] oáre... curék/ oáre_cartuáfă// cu
bostán noi... nu! așá le fășem// cu bostán sã kámã vãrdãr¹// da// așéleã-z_Ț

vîrđăr¹// ápu noi le fášim îñ_cuřăl¹// am_î... îñ_cuřăl¹// de-amú m-am mai...
 [k]/ n-am întîns-o aşá ca cum pe-aiéstlánte...// n-am întîns-o ca pe eiásta//
 ápi io de-amu-ám cePtorít-o cum ín trébū_níjia/ şî pun bostánu// ş-ap-o tai îñ
 _crúşe// cum sã fáši crúşe// aculó am tăiét-o/ ş-aiís an_tăiét-o/ ş-aís am tăiét-o/
 ş-aís am tăiét-o¹⁰// ş-áp-încâ mai tai cíteodátâ iá-şa iã!!// ş-ápăi io... párte-aşéia o
 ieu ş-o-ntînd îñcoáce/ pártea ásta o-ntînd îñcôlo/ ş-ap-aşéa o-ntînd/ ş-ap-aşásta/
 da sěiláltă de-amú io ieu ş-o trag curáua ásta-ñcôlo/ d-aşéa-ñcôlo o trag//
 aiéstea-s de-amú-s vîrđăr¹im/ da// cu bostán//... aşélea sã kámâ vărđăr¹// da
 aístea sã_kámâ plăšinte rufoásă// le ũunz gíne/ dácă iel lè unğ/ ápâ ũi sí_îē/
 fǎluje/ [ε] túrt-aşéa// ca cū/ ca cu mîţ... [ε] hîrtíja de ũgáră//

[Aceeşi]

răşitúr¹

[Da' „răciturî” faceţi?]

dáră cūm! dárâ cūm!//

[Cum le spuneţi, tot aşá?]

răşitúr¹/ da//

[Da' cum se fac „răciturile”?]

io li fag_din pũorc/ diñ_găjín [k]/ diñ_cucóş// diñ_găjín¹ nu sã fac
 răşitúrli// şî di plěşti fášim// nu! cum?

[De „cucóş”, cum faceţi?]

nù!_cúm!/ iei/ am tăiét cucóşu/ l-am ísta.../ i-am_î... dí_la găjínâ ieu
 căpu/ cõarele/ aríkili poţ sã iéi// sã le puĩ ă la răşitúr¹// da aşá nu sã prinde de
 găjínâ/ da núma di cucóş// da cum! le-am şlěrt/ şî li şerg¹ sã... aşé/ nã cum?...
 îñşlét/ la fócu mititel mititel/ iel îñşlét îñşét/ sã şárbă// îñşlét îñşét// dácă a
 clocotí/ ápi iéli iésâ túlbure// da dácă nu le-añ_clocotít táre/ ápi iéli iésâ
 limpejoáre/ níjia-ń pláce/ că iélé-z_gălgíuáre// unturíc-aşé// de-amū di pórc
 cîn_fác/ ápu ieu tãt untúr-aşéa o snimăiész// ũor cum? o ieu [ε] de-acólo
 pένtru cã... io nu poç cîn ń-a sta aísá untúr-aşéa// şî/ la míne-s limpejuáre/

¹⁰ Gest: îndoaie un şervet, încercând să demonstreze cum întinde şi cum taie aluatul de plăcintă.

aşă... prozrâcnîje// n-am/ iăctă amú lę-am mîntuîit răsîturle// fâşim fâşim//
haj mai întrebâ//

[Aceeşi]

clôşca cu puî

[Dumneavoastră ţineţi găini?]

ţîn//

[Cloşca...]

am clôşcă cu puî//

[Şi cum se scot puîi?]

nu! ūşe... o kicăt clôşca/ iō am pús-o//

[Şi cum o puneţi?]

cum?// iō am pús-o/ ie şădi dōuđăş şi úna de đíle//

[Da' ouăle în ce le puneţi când le duceţi?]

treb ū s-le puî îŋ ū cúşmâ// s-şádă puîi ca cúşma// da iō lę-am dus în
pestélcă [!]/

[Şi câte, câte ouă?]

dácă-i clôşca mititică/ iō am pus ū ū şînspreşe// óuâ// câ ie-i cu árikili

tăiéte/ ie n-a sâ puátă...// n-o scos dōispreşe puîşór¹//

[Dacă-i mai mare?]

dácă-i mai máre/ pos ū sâ puî la şăpt¹spreçe// da tre [k] s-nu şîi cu
păréka// da// sâ nu híi cu paréka// aşă şi la návóastră?

[Aceeşi]

andréju

a p-ásta lă [k] ie dùmínica máre iará// la dumínica máre adúşim tufăr¹//

[!] tufăr¹ adúşim// la návóastră s-adúc tufăr¹ or¹ nu?¹¹

[Unde-i puneţi?]

la poártâ// la cáse aşă ū! púnim// ş-ápu li ţíném o săptămínâ/ şî ū şeęa
lun¹ iî dúşim la... şi-i vindém// aşă şi la návóastră?¹¹

¹¹ Dialectologul face un gest afirmativ.

[De „Andrei” ai auzit?]

andréju d-ápo aǐsta ie-n decábre// cárē ascúnd fetele Țusturóju// [!] nu!
șî fétile fac andréju_șă... ascúnd Țusturóju// áhá// da flăcǎji treb_șă_cáute//
iéle treb_șă_úngâ [ε] gâmurle la ferestre/ cu usturóju șála// da băiéfi treb_
șă cáute// șî să-l găsás^{câ} / dac_nu l-a găsí-lâ/ snácit băiéfi de-amú iē... óf_
of_òf/ o pațít rușínea/ iei_i amíntelea sâ dîșe// d-apóji táta neș spuné câ [!]
cînd lera iel flăcǎu/ iera o bábâ_pi_cuptiórⁱ/ șî_la așéga tú^cma sup_cur_i-o
găsít[!]...

„pis_ tát lócu aș_ căutát/ nu-i usturóju”/ „da unde-i? un_p^uté să-l
ascúndă”?

da o bábâ bătrínâ șádé pi cuptiórⁱ/ „ian! stai mătúșă” „da dáfi-n páși
măi/ dáfi-n páșe”/

ce-i „tú-i crúșa i-aș_găsít usturóju sup_cur la dîșsa” [!] [...]

[Aceeși]

ne-o dus ú_ucraíina

io am apūcát/ am făcút andréju/ l-am apucát// da iel¹² n-u-apucát/ că iel
[k] pi dîșsu l-o luát i_ármie șî/ iel n-o făcút andréj/ bătája/ ísta n-o ridicát
ș-o fost foáme-așéga...

[Pe dumneavoastră v-au ridicat de aici?]

dără cum!//

[Asta când a fost?]

în_î sóroc trétiⁱ [k]/ ánu pàtruđás_ triⁱ/ noi pi tăț primávára ne-o
rîdicát// tát/ tát aiiša/ aiiša o fost holubája líniⁱa// tát crímskiⁱ raⁱón l-o
rîdicát// tát//

[Și unde v-au dus?]

ne-o dus ú_ucraíina/ ș-ab_din ucráina ne-o dus în_î...

[Da' unde în Ucraina?]

cum nu țin?!/ în hîrjău¹³ am fost noi// iel¹² o fost îp_șírba¹³//

¹² Se referă la soțul ei, subiectul Morari Toader.

¹³ Este vorba despre satele de pe malul stâng al Nistrului: Hârjău (Erjova), Sărăței, Beloci, Mihailovca (raionul Râbnița), Caterinovca (raionul Camenca), Republica Moldova, care, în 1943, se aflau în componența R. S. S. Moldovenești.

[Asta-i pe malul Nistrului?]

da/ pe málu nistrului//

[VIII a] aǐsta/ cum îi zíc_î?... moǐilóu¹³/ cámeȋcǎ¹³/ ríbnîȋa¹³ ...

ápǎ-î ierǎ hîrǐǎu/ sǎrǎȋǎi/ bilóș/ micǎilouca/ cakerínouca¹³// némȋ pi noi
ne-o rídícát// nu! noi am avút nǎroc câ ne-o luát romínu pi mína lui// șî î-o
lu[k]/ ieǐ o vrut sî ni dúcî la șetáteȋa álba¹⁴// dǎcǎ n-aȋ_kicát la șitáteȋa álba//
[...] de-aiǐșa dim_î/ dim_î hîrǐǎu ap_pi noi ni-o dus/ Țodátâ ne-o dus cu
díȋșî/ cî iǐi ápǎ din sírba o vinít în hîrǐǎu// ápǎ ne-o rídícát la crǎșlún/ cîn o
fǎcút.../ iarǎ pódu rupt... la nístru dǎcǎ o fǎcút pódu/ ápǎ_ȋe noi ne-o dus la
nístru// pi cáre l-o dus pin romínîȋa/ dac_pi noi^{nu} ne-o dus în romínîȋa/ ne-o
dus în izmaiǐlovscǎȋa Țóblastî/ î_ǎrȋz¹⁴/ poáte ȋi mǐn^{tî}... cu foárȋa ne-o dus//

[Cu ce v-au dus? Cu mașina, cu trenul?]

cu trénu/ cu trénu// pínǎ-n parǐȋ¹⁴// acólo iéste-n ǎrȋskǐȋ rǎȋón parǐȋ/
ȋot// ne-o dus pîn-acólo/ șî noi acólo an_trǎlít pírǎ-n_ǎ [k] ió an_trǎlít_ȋ iel
o trǎlít pǎrǎ-m_ǎnu sóroc_î [k] pátruȋǎșpǎtru/ cum o vinít rúsu iǐi srǎzu s-o
dus// o-ȋȋugát boǐ [k] váçili/ ș-o vinít la cavcáz// șî nicolǎȋ i-o luát șî váçili/
i-o luát șî cǎrúȋile/ le-o luát tǎt cêleȋa șî... ș-o vinít...

[Da' dumneavoastrǎ aȋi venit mai târziu.]

da noi am venít [k] de-amȋ_ȋam șǎȋút acólo de-ámȋ-n sóroc piátîȋ [k]
pǎtruȋǎșșîȋș_șî-m_pǎtruȋǎșșǎșǎ-m_mart noi am_vinít acásǎ//

[Mai multe familii.]

dǎ// nu! nu noi n-am pȋtút sǎ viním tǎȋ Țodátâ cǎ/ fǎr_ȋ di vízou nu_ȋ
pȋtém sǎ viním// pǎr viné únu/ ș-ap-așǎla fǎșé vízov șî ne kemǎ//

[Și cum aȋi venit, cu carul cu boi sau cu trenul?]

nu! cu trénu/ cu trénu// am vinít diȋ_ǎrȋz¹⁴ pǎrǎ-n adéș¹⁴/ șî dǐ_adéș¹⁴
ne-ǎ_ȋ_suiȋt în alt póȋiz^d_ȋ_ș-aȋ_ȋ_vinít pǎnǎ-ȋ_ȋ_crǐmski// pǎnǎ-n róstou/
ș-acólo/ cȋm... î... cȋm?... compasírovali bilétî/ ș-am vinít pǎnǎ-n crǐmski//
cîn am vinít aǐișǎ/ da aǐișǎ núma șenúșǎ// cum o fost cǎsa/ o-ars/ núma șenúșǎ//

[Și așȋa tot satul?]

tǎt sǎtu// o fost/ triȋ cǎș o fos^t núma/ îȋ_sat aǐișǎ// triȋ cǎș o fost/ șî
únde ie clúbu amúȋa aȋ fost biséřica noǎștrǎ aǐiȋa// așéla ierǎ/ șî silímáȋu/
aǐișǎ ia!// az_vinít drept di șéȋa pǎrȋe/ silímáȋu//

a/ Țot așǎla/ așǎla o rǎmǎș// da de-acólo tǎt... pǎrétî// vérhu nu ierǎ/
núma pǎrétî// da de-acólo tǎt am vinít pi_ȋ_șenúșǎ/ ș-a-nȋepút din_ȋ_nóu//

¹⁴ Localități din sudul Basarabiei.

oámen^í bun^í! ŝe greu ni-o fost nõuâ?! ŝe greu!// ánu pátruđăŝă o fost foáme/ ŝi ánu pátruđăŝăpte túcma... toámna/ o fost foáme// noi cu buruián/ cu buruián am _î...// io đíc/ cum am scápát? io nú _ŝtíu cum am scápát// ŝ-íjci/ bodaprósti cá ne-o dat dē... ím _plániia ím _î... la návoástră cum să kámă? plánie? ím _plániia// ŝ-apū _rădăŝínâ dē pápurâ/ de-áŝée/ íerá ũ _fel de pap [k] pápuríŝcâ/ íi đíŝé slátcă córen^í// pápuríŝc-aŝée o [k] ía! aŝá avíé/ rădăŝínâ/ ŝ-apū _noi ne duŝém/ ne duŝém/ cín s-te [fi] uítát dimineáta/ táta moldovánca abózu/ abóz/ ŝtií cum merg abózu? táť ne dúŝém// cí _viném ínapói... ía cólo únu o murít di márgineá drúmuluí cólo/ cu tobíltócu-ŝ _skináre// ŝ-ab _viném acásâ dac _ál ŝtiém ap _ne _dēm// „tót e íactă gágá nátales o murít”/ or^í „gágá íacă tót a nátales acólo o murít”// tót a íleána/ or^í tót a afteníia/ or^í tót a dokíta/ or^í tót a aníca// ŝ-apuí sâ duŝé cu căruŝánu/ ŝ-aŝála trebuiá să-l ínnăńáscă de undevái sâ plăteáscă/ ŝ-ál tăríie/ ŝ-kiŝoarle s-tíríe di pámínt// m^lort// aŝă _greu/ aŝă greu// da íou/ fiméile ríŝné/ ŝi íŝé túrte/ da íel aŝá sâ-ntindíe^í sâ-ntindíe c^lórnu ŝála/ rădăŝín-aŝée sâ-ntindé// da noi íl uscám/ ŝi-l mîńcám aŝá ca pe covríg// íjci/ íjci bodapróste dē rădăŝín-aŝée/ da vop[ŝe] _n-ávem sâ _ŝim noi//

[Aceeáŝi]

[Toponimia satului]

[VIII a] ē! íerá... númele/ avé táte íizvoárlé aveá núme// da amú... a lū fálcâ//

[VIII a] rípa lu fálcâ// la fálcâ/ la perfún// rípa lū dávid gr^lósul/ íi đíŝé cá íel aveá acólo moárá//

ŝ-ápu la íázu lu íenáke^ē// ŝ-ápi íeŝti íázu lu íenáke^e//

[VIII a] íázu lū íenáke a lu bunélu nóstru//

ŝ-ápi íeŝte íázū aííŝa ía! un^í s-o-necát nea macsím/ a lū _pońorílă/ da íenáke/ di ŝe-í zíŝi íenáke? mă tem că íel íerá... íenáke pi tá-so-l kamá// íenácovicē// ŝ-aŝá o rāmás cá-í íázu lu íenáke// ápă! íacătă bătríni nóŝtrii/ bătrína [k]/ bătrínélu neū/ pe-a neū bătrínél// l-o-adús de ŝásă lun^í aííŝa// abé

[k]/ în fășă l-o-adús/ o zîs că iél îi dim _ă... rusăștii vĕekî¹⁵// ieste?// da
bătrîna Țor bătrînica/ Țare bunica/ Țorî mîca// noi cém mîca...// da mîca/ î
părintî ieli// iz_dim_î... gálbăna//

[Care Galbenă, nu știți?]

gálbăna súsă// gálbăna ierá joásă// și gálbăna súsă// vérhneia//

[Este Sarata Galbenă?]

znácit o peremenít// Wot//

[Și alții din ce sate mai știți că au venit?]

io nu știu/ io... de-amú știu ce n-o povestít níie atíta// dă... álde gîmpu o
zîs că ieste acólo sat// núma álde gîmpu-s [...]// la noi ierá o bîcá_dî sat/ áldi
gîmpu// ș-áldē răiilén¹/ și cîbotér¹// álištea-s cēi mai mult// cēi mai plodós o fost//

[Aceeși]

[Antroponime]

[Ce nume de familie mai sunt?]

iáca io am s-vă spun cum _s-a noástre// moráriu/ căpráriu/ deleánu/
răileánu/ gîmpu/ aista-î túrcu// cîbotáru-o fost// ă morár¹ iar o fost// álde
gîmpu iără// álde gîmpu/ áldē _cojocáriu// cojocár¹ tos _moldovén¹// álde
măligă// măligă famélea la noi/ că iel _î/ máma lui¹⁶/ de-ál _de únde? d-álde
măligă// da máma _mē îi d-álde todirășcă// máma mé.../ de-álde máhu sînt//
da máhu/ io m-a-tîlnít cu únu dim _bașarábîa de-acól din.../ dúpă kișînău//
da la noi de-amú-î máhu/ da iel o zîs că pe dînsu al kámâ conduráke//
conduráke-î dreáptă famíliie moldoveneșcă ș-álde bĕórtâ ieste/ negreánu da
táta níia n-o spus că ia! cînd s-o grămădit moldovéni sâ vînă-Țoáșe/ că cînd
le-o dat drúmu c-o zîs că cáre vreț la pámînt márgă/ exactă dușez-vă îŋ _
cutáre/ îŋ _cutáre loc// ș-o vinít vo cîțívái/ ș-o văzút cum îi aiísa/
ș-apóî s-o dus/ ș-o zîs că _„hadéț c-acólo-î táre bîne a-s-șîi/ că _ápele-s
búne”// șî cînd amú o pus únu secretár¹/ pi tăț îi scrije/ și cînd s-o dus álde
negreánu/ s-o dus _ă scrije și iei sâ víie-Țoáșe// dă nu ierá secretáru șála
cum sâ kámâ moldovnéște secretár¹? preceptór¹? nalohovói//

¹⁵ Este vorba despre satul Ruseștii Vechi, raionul Ialoveni, Republica Moldova.

¹⁶ Vezi nota 12.

ahá// și cînd_ă o vinít/ așála s-o dus câ să scrije/ dă nu ȳerá secretáriu
 șála// da ȳará únu ca cum dġejŭrnġi/ și zġși „ȳáca mă! să mă scriu/ da cġn^d a
 ši?” da/ „nú_ștġu cġn^d a ši” zġce/ „da ȳa ascúltă ȳo n-am cġn^d// da” zġce „că_
 sâ-ȳ spui că_ȳácătă ȳeŭ aŭ_fost/ și_ĩ mã-ȳ scriġ”// și ȳel o uġtát famélea cum că
 ȳel ġ_famġlea negreănu//

Zce „măi! o mai_fost únu”/ „da šiĩ?” „da” sġce „așál carġ” ȳ da ȳel fășé
 bort_lă butúcu cărúŭi// zġce/ „bortáriu șála”// ș-așă l-o scris börtă [!]/ și
 cġnd... o aȳŭns aġca/ le dă de-amú documéntu șála/ pásporteli cġlea le dă/ că
 ȳel nú-ȳ negreănu/ da-ȳ börtă// ș-așă ș-o murít de-amú de-álde börtă// álde
 mútŭ/ pescáliŭ [k] pescáriŭ/ la noi_zġc páscălġ// da ȳel ġ pescáriu// negreănu/
 ġímpŭ/ ġibotáriu/ ráileănu/ fsġo maiġ// de-amú a noăstră famġle s-ŭ ísta/ s-o
 skimbát pġntru că... de-amú ġímpu/ nú-ȳ/ himp/ famġlea hímp// moráru/ da la
 noi_morárġ// ġibotáriu/ la noi_ġibotárġ/ la míne ġimp/ himp/ făr de „u”// a
 náșe famġlea fse maiġ ŭot_ă/ ŭómu neŭ... ġel de-amú o murít/ a luġ famġliia-ȳ
 siminġél// da cġnt o kicát ġel_lă front și l-o rănít/ și l-o dus ġm_ĩ... ospitálă/
 de-acólo o zġs ŭ_vraj_đimneăŭă/ sġce „cac váșa famélea?”... „simġionġél”//
 ġel sâ úġtă la dġŭsu sġem „da di ġe te-ȳ skimbát famélea? famélea ta-ȳ
 šiĩonġélu”// moldovánin bíl// căpráriu/ veleănu/ mitelúŭă/ ġoáră/ álde șoáră/
 álde tŭóma/ condoráke/ ásta condoráke/ ġ famélea dreăptă-ȳ conduráke// álde
 grădináriŭ/ áldġ biġŭóc/ tot moldovġéĩ/ álde kġrcŭ/ álde măligă/ ġĩne mai
 sġnt așá faméle? álde căpăŭănă/ álde šiĩpŭġ/ šiĩpŭġ ġē poréclă// mătiŭ_c-o
 fost... álde pġrjól// ápăi ȳásta ȳa! nġevásta n-o spus zġce „dac-ȳ vení la noi
 întreăbă tólea ġjumáră”// zġc „jumáră fript ġm_pără” [!]/

noi_sġntém curăț moldovénġ/ númă/ núma nu grăĩm ca návoăstre//
 núma nu grăĩm// și noi/ ȳáca ȳa! la návoăstre ȳo cġn am fost atúnca/ múlte
 liŭġġ am văđút// sġnt așá sáte că grăĩesc ca noi// da sġnt/ grăĩesc mai
 amġntrelea// mai lat/ nu_ș_cum/ mai ísta// da noi a să murím cu ásta límbă//

[Aceeși]

la sãrbãtoãrea límba noãstrã

[VIII a] ãm _pãtruzãspãtru cãnd de-amú iē ne-o asfobodít pi noi rúšì/ nẽmŃi s-o dus/ io m-an _nãnit la un _stãpîn/ ã _ãltu sat// la trejerãt// la grîu/ adušem din... di pi deal puneãm _î/ fãšem vrãfì _pe fãtare/ cù _cotócu trejerãm/ Ńi grãie cã _Ńi noi// sãtu nou... sãtu nou/ saratovski raíuón// lizmaílscãia oblãstì/ amú-ì ñic odẽscãia oblãstì// Ńi cum grãiem noi/ ašã o kemã pi dîŃsa istîna/ pẽ moŃneág ãl kemã liuón/ Ńi io ierãm acólo ca cînd _ai zîŃi cã io vînisẽm amú de-aiŃs di la míne dîŃ _sat// grãiem cu dîŃŃi ca cum grãiesc amú cu ñevóastre//

sînt/ sînt// iãca Ńi la dîŃŃi/ io-am vãzút/ io cînd am flost ã _rázníe/ nú toŃ grãiesc ašã/ nu toŃ vorbesc ašã// ašã cã noi/ ves _cã cînticu nóstru-ì cîntic cã am priñit o hîrtiuãrã// da la ñevóastre zîŃe-am priñit o foãie// o scrisoãre//

[Nu spuneŃi „am primit carte”?]

nu/ nu! noi n-am _vãtãt//

[Vrem sã ne mai cãntãŃi.]

ia! stãi gẽdule! ia _ãdã cîte-om _pãhãr de zin/ c-a hi mai gîne sã cîntãm// [!]

Ńi iãca cîne-o fost níia/ ašã ñ-o fost/ [ε] m-ã _suparãt io// am fost io... acólo ãm _ã arŃiscam¹⁷// am un _veriŃuór// Ńi cînd _am vînit din arŃisc¹⁷/ zic mã duc ñŃ _kiŃinãu/ Ń-a-s _mã duc ãm _moldóva/ acólo... ãm _i hostîŃta moldóvõm/ sã-m... hodinesc acólo// Ńi nu m-o priñit// atûsa cac raz/ Ńti Ńe s-o polucît? cac raz hrajdãŃscãia abaróna/ sã grãmãde tineretu ista/ grãmãde// sã gãte de bãtãie// amú nú-ì bãtãie la ñãvóastre?¹⁸ da putẽ cã noi [k] io jã-s... moldovãŃcã/ oãre Ńi-s!? oãre-s belarúsca [!]

cînd _ni-o zis nóuã snẽhur¹⁹ da tãŃ acólo cã poftîm/ Ńi vîñit ñn tãt ãnũ/ la sãrbãtoãrea límba noãstrã// trẽzãŃũnu águst/ „vîñit/ poftîm Ńi vîñit ñn tãt ãnu”//

[AceeãŃi]

¹⁷ Vezi nota 1.

¹⁸ Se referã la rãzboiul din Transnistria.

¹⁹ Se referã la Mircea Snegur, fostul preŃedinte al Republicii Moldova.

noi_aşá ne_ă_jucát

[De-a ce te jucai când erai mică?]

ă! păi ne jucám de_álde [ε] d-a sápa/ sápa// loám bét-aşà/ „hai sápa/
sápa/ sápa”/ sǎpám// ş-apóĭ ne jucám de-a harbujǎĭi// da de-a harbujǎĭi... apóĭ
ne dučém ĩm_ńĭjlocu drúmului/ amú ĩa! ĩácătă ĩĭ hradéĭ că ĩĭ-s aşǎ// atúnča
grǎmădém/ țĕrnǎ/ ş-fǎşém harbúĭ/ ş-ap(ă)_harbújĭ_şéĭa -ĭ fǎşém/ ĩĭ fǎşém/
ş-ápǎ-ĭ loam şĭ-ĭ Țudám/ şĭ háde! sǎ-ĭ zvrĭlím// noi_aşá ne_ă_jucát// şĭ d-aiásta
de-amú dácă ne jucám de-a níjǒárca/ ap_şcém:

úna líța gîștilíța
doi panĭ pi ĩordánĭ
míțǎ/ míțǎ gǎĭítán
sĭngur/ mĭngurĭ
curcubǎu/ crist//

[Aceeși]

ĉobǎnás cu oĭĭli

d-apǎĭ ĩerǎ uŋ_cĭntic:

cobǎnás cu_óĭĭle măĭ²⁰
báti-ńi-te-ar plóĭĭlĭ
şobǎnás cu óĭĭlí măĭ
báti-ńi-te-ar plóĭĭlí măĭ//

ĉĭ:

ĉobǎnásu pí_la flétĭ
uóĭĭli pi sup_feréstrĭ/
şobǎnásu pĭ_la fléte
uóĭĭli pi sup_feréstre//
m-aş púni şobán la Țoi măĭ
m-aş puní şobán la Țoi/
m-ăş_púni şobán la stĭnǎ/

²⁰ Vezi nota 5.

dar cu mîndra lîngă mínî//
m-aş púnî şobán la stîná/
dar cu mîndra lîngă mínî//

[De unde îl ştiţi?]

di la şîni? io párcă v-am spus// că ieş umblám pe lă mórtur^í/ pe la nunţ/
pi la aísta/ şî zîşé bábile io tot iáca fîn mínte// io de la bábe/ io n-ám_îvaţát
aş[a]//

[Aceeşi]

[Descânţece]

aísta-î de spărijét//

s-o suícat/
s-o mînicát//
marţ dimneţâ
s-o sculát/
î... cîne-acólo?
gligóri/ î^uón/
qáre vasílina/
óri_că anisíja
s-o pornít pi_cáli
pi_cărári//
la níjloc di cáli
s-o-ntílnít c-o mîţâ neágrá/
pântănqágâ//
cu uóki sticlít/
cu díntî rînjít
cu lûleşa-n dínt//
îm_bráţâ l-o apūcát/
îm_pămínt o trîntít-o/
sîng díq_fáţî î-o luát/
fáţa î-o-şgálbínít/
uóki î-o pañjínít/
páru ę-o zburlít/
glásu î-o sácát//

ním^enĭ n-o vǎst/
 níménĭ n-o auzt//
 máma ĭa! cáre-ĭ marĭja/
 sántă marĭja
 dim_poarta sĕja lę-o strĭgát
 „ŝi ti suŝeŝtĭ/ ti vǎicǎrét?”
 dę-amŭ_cum ĭl kámă pę-ăŝála/
 „cum nŭ_m-oĭ suŝi
 m-oĭ vǎicǎrá/
 dac_m-ă_sunecát
 m-am mĭnecát/
 mar_dimineǎtă
 m-am sculát/
 ŝi m-am pornít pi cáli
 pi cǎrári/
 la níjloc dí cáli/
 m-am tĭlnít c-o míță neǎgră
 pǎntǎnǎgǎ/
 cu-óki sticlĭț
 cu díntĭ rĭnjĭț
 cu lŭleǎua-n díntĭ//
 ĭm_brǎtă m-o apucát
 ĭm_pámĭnt m-o trĭntít/
 sĭng_din fáț_n-o loát/
 fáța n-o-ŋǎlbínit/
 uóki n-o paŋjínit/
 páru n-o zburlít/
 glásu n-o sǎcát”//
 „tǎŝ... anicǎ!
 nu te suŝi/ nu te vǎicǎrá//
 te-ĭ_ĕe [= te vei duce] la vasĭlĭna/
 ĭe ț-a cĭntă
 ț-a descĭntă/
 ŝi ca cu mína ț-a loá//
 ŝă-ĭ rǎmĭné luĭnátă

și curată /
ca dumneșău ce te-o lăsát/
ca máicã-ta ce te-o făcút/
ca argîntu curát/
ca áuru strecurát//
dã-î doámne leac și sănătáti//
s-sã făcã aníca groásã/
ca sácu gras/
ca pórcu sã steáie/
sî rãsteáie//
sî nu mai șíie anícâi/
nícã”//

de trei uorí:

„sã steáie
sî rãsteáie/
sî nu mai șíie anícâi
nícã”
sã steáie
sã rãsteáie
sî nu mai șíie anícâi
nícã”/

ásta trébu de trei uorí// sã zîș// ș-apâ:

„anín anín
dê_la míne descînte^{le}/
dê_la dumnezău sfîntu leac//
dê_la míne descînt^ele/
dê_la dumnezău sfîntu leac//
dê_la míne discînt^ele/
dê_la dumneșău sfîntu leac//
ptiu ptiu ptiu!
s_steai/
sã rãsteái”//

aiísta di spãriét//

[Ce trebuie să facă în timpul descântecului? Cu cuțitul...]
cu cuțítu/ iò-am cuțít/ și ieu dé_la skínári// câ_spăriétu dé_la skínáre//
ieü așă/ îñ_crúše fac²¹// s-o sunicát/ s-o mîncát/ [ε] așéëã marz_dimneáțã
s-o sculát/ s-o pornít pi cále/ pi cãrãri/ cu cùțítu//

da de-amú di sámcă/ cáre áre geb îñ_skináre/

[De „samcă” cum este?]

di sámcă cáre áre geb îñ_skináre/ ápã iéle_eiéșteã îz_douã descîntêce
îñtr-ò/ îñtr-uñ_cupríñs// î strîñsu/ și sámca// ápã díșe-așã:

„dîne/ ce fac acolo?”

„kisás_sámca/ strîñsu/

diñ_fáța obrázulu/

diñ_sfîrcu násulu/

din níj îñkejeturéle”//

Uómu áre o níj di îñkejeturéle/

„súte de noduréle//

săpunítã álbã/

săpunítã neágrã

añ_kisát-o/

ș-am fãrmát-o/

pîște máreã neágr-am aruñcát-o//

únde cucóșu nu cîntã/

cáru nu cîrțã/

cîni nu hámîie/

acólo lócu lui sã šíi”//

tot așã:

„sã rãmîie... așála luínát/

și curát/

ca dumnezău ce-o lăsát/

ca máicã-sa ce l-o fãcút/

ca arzîntu curát/

ca áUuru strecurát”//

[Și ce trebuie să faci?]

cu ácu/ ac țigăneesc di íst máre// și Uoleácã de untúra/ și Uoleácã de sîneálã//
ș-o ámestiê acólo/ și fac în untúra sêia// ș-apú ș-pi cãméșã-î faș// ș-aiísta-î
descîntu// și_ápã_ãl descînt/ și pe cãméșe-l descînt/ și la skínáre_ãl descînt//

²¹ Gest: semnul crucii.

ș-ápă ie... de ísta de caierlíc...

[Da' ce-i asta „caierlác”?]

cáre rójâ sã _kámâ rusășt¹/ cáre sã-ņvinețăște/ oáre mína/ Țór¹ kćóru/
áísta-ı caierlíc// ápâ așă sã zícē/ sã zícē-așă:

o zburát ō vra [k] o pásăre máre neágră// ĩ [ε] o zburát piște máreă
neágră// o zburát di _piști máreă neágră// [ε] pásăreă ĩerá di șer// clánțu de
șer// kćóarle de șer// și s-o Țouát nóuâ Țóuâ di șer// ș-o scos nóuă puı de șer//
și púıi kiscuié/ și la dumnezău sfıntu/ mıncăre șeré// da dumnécău sfıntu/ și
máıca dómnu^{lu} _ și ĩsús hristós și/ mihaıl arhángelu/ și sfıntu górgē o zıs
așă: „nū šere mıncăre la noi/ da dú-te la cutăre Țom/ la mihaıl^{ıt}/ cáre ĩel
s-ćukéște caierlíc^u diņ _kićór/ diņ _flúier/ diņ _cap/ de sup _cap/ din bərbâ/
de sub bərbâ/ din pínće/ de sup _pínće// și sı rămıie Țómu šála luńinát/ și
curát ca dumnezău ĩe l-o lăsát”//

[Și ce trebuie să faci?]

acólo fãⁿⁱnâ _de pop¹ș¹Țóı sã ai/ și vo _dóuâ Țóuâ ș-oleácă de rakıu/ și
méstiș// faș túrta caierlíc^ului// ș-acólo... cu/ c-on șer gășıt/ or uņ _cuțıt gășıt/
oárē nū! de șe-ı gășıt// sã nu šiıi cumpărát// ș-acólo așă... ĩ fac crúșe/
młesteș// ș-ápı _túrt-așéęa o puı acólo únde-ı rój-acéıa// únde-ı caierlíc^u/ ĩ
rőșu// da rusăște-ı rójă//

[Da' de „bubă neagră”, cum este asta?...]]

da búba šeı neágră/ sã ĩeı de _la nóuâ pșerj/ sã ĩeı țárnâ// ș-ápă _i tot
așă descınt// cu cūřtı șála/ al descınt// și zıs așă cá o făcút búbele bal// și pi
_tâte búbele le-o kemát/ și tâte zgırıetúrâ/ ș-tâte zgáıșile/ ĩaca țe-ai zgırıet/
și ĩe coáce álıca/ o zgáıcă coáșe// pi _tâte le-o kemát// da pe búb-așeı neágră
și beșíc-așéęa nu le-o kemát// da ĩele... s-o mıniıet/ s-ō-flát ș-o crăpát// „să-ı
crăpe beșıca lu așál cáre o făcút-o”//

ș-ápú-ı puı o pșárjâ neágră// o pșárjâ de-ást _cáre-ı uscátă// dácă vára
puı ísta/ dă ĩárna-ı puı o pșárjă// pãmıntu șála ũs _cu apșoar-așéęa/ și cū _
pérj-așéęa/ ș-o puı acólo// da așă tréb _să-ı făc^ă aperářıe//

da de pãr/ cárē-ı fáșe-aișa pãr/ ápă trébú sã ai nóuă skıše de sácără// și-n
așele nóuă skıše de sácără/ cınd de-amú vıne fiméı-așéęa/ áp _ti puı la gúra
sóbıı și descınt [...]:

„s-o sūnicát/ s-o-nmînicát/
 ašéęa
 s-o sculát mǎrz_dimineęát/
 s-o pornít
 p^e_cále/ pe cărارة//
 řî la níljoc de căle
 s-o-ntílnít
 cu páru řal máre//
 řî-n ínim-o-ęgimpát-o/
 řî-ę_flúier o-ęgimpát-o/
 řî-n déęet o-ęgimpát-o//
 řî nímen^í n-o vǎst/
 nímen^í n-o aųst/
 ma [ε] máica máre/ sánta maríja”//
 da máica máreęa/ sîntǎ mǎrija o zís ařǎ
 „dú-te la cutáre
 că_ie ț-a cîntá/ ț-a descîntá//
 řî [ε] dię_cap... sǎ káie/
 dię_cap/ řî de sup_cap//
 řî dî_uok/ řî di supt_uok//
 řî din nas/ řî di sup_nas/
 řî dim_bárbâ/ řî de su^b_bárbǎ/
 dię_kept/ di supt_kept//
 din pínçe/ de supt/ pínçe
 dim_púțǎ/ de sup_púțǎ/

iácǎtǎ ařǎ-ı/ că-ı Țoleácǎ dē hlúposte/ nu! da ařǎ sǎ zířem//
 řî_trep_sı aı calapír// iésteę-ařǎ buruiánǎ_ calapír sǎ zícę// řî sǎ ieı trei
 crenę [k]/ nóuǎ crenę de plǎr/ sǎ le řerę// ř-ápoı sǎ Țoblojǎřtı déžtıtu řála//
 únde-ı páru řála//

a me nevǎstǎ/ ôf! mit^ítica ierǎ cō_copkíl mitítél/ řî nu puté/ níř nu
 mîncǎ/ niș nícă// řî cum am dús-o la báb-așéęa/ řî io cîn... am aȚuđít-o/ řî tǎt
 am învǎțát// io srǎzu/ Țot! cum o dátǎ_am aȚuđít// di spǎrijet io n-am řtiȚút//
 da mi-am spǎrijet síņgurǎ io copkíıi//

io lucrám la fĕrme/ iácă náⁱnte io lucrám la fĕrmă// [!] da băiⁱet avém
doj băiⁱet/ ŝi io-i ĩncuiém ĩn_cásă// ŝi de_ámũ_cem.../ avém dóuă páturⁱ/ zíc
mína pe pat să nu púnet// să nu lâ mĩjască// da io zíc iácă^t-aiíŝa/ da... cĩnd_ă
_vinít io ă_snimăi^t să spĕlă/ dă vasílică s-súie-m_pat// da io zíc/ da iárna...
glod/ ĩntuneric afără// da vasíle súie ŝi la feră^{stră}/ „fuž de-acólo că vĕne
ńerlá^u”// da iel... „ńerlá^u/ ńerlá^u/ ńerlá^u”/ mĩtăle cĩnt_hulei^{esc}// ĩ_fevrálⁱ
méset// „fuž de-acólo/ vĕne ńerlá^u”// da iel sáre ŝi fúze/ aista mai mititét//
„fúž cá_vĕne ńerlá^u”// ŝi tătă noápte^a o strígát ńerlá^u/ ŝi s-o kiŝát/ „c-ám_
făcút io? aⁿ_spări^{et}”// ŝ-io m-an_dus la bábă.../ la o bábă/ ŝi io zíc „tót a
mărúca mă ro^gél descíntă/ ia! aũs_c-am pá^tít ia! áŝă ŝi áŝă”// ŝi o sáră
descíntă copkílu la skináre/ ŝ-à_dóile^a sáră-i descíntă// a trĕia sáră cĩnd
m-an_dus/ da ie zíc^e „da tót e mărúcă/ da io l-ă-va^tát”// „ei kár fá! tu nu l-ai
ĩvă^tát/ da tu l-ai furát// ŝi dacă a tă^u a ŝi ie/ núma dóuă cuvĩnte să le furⁱ/ c-a
tă^u a ŝi mai... dĕ leac dĭcít a ńeu”// ŝi bogdapróste că cĩne vin ŝi-i descínt/ tăt
ní mĩn^țăńesc//

da dĭ sámcă/ apú... mĩca// io de-am_ă avém copkíi mititét/ da mĩca o
vinít la noi/ mĩca mărfa/ ă_păscăloáii//

[Aceeși]

făšém păpúșă

[Dacă-i secetă, faceți ceva ca să fie ploaie?]

ápo-naĩnte făšⁱé// la noi áŝă că dácă ie nu plo^uá mult/ nu plo^uá/
áp_trebũie să úde/ ŝi trebũie să-i úde pĕ_șei spĩn^zurát// mormĩntu la ŝal
spĩn^zurát trep_să-l úde.../ c-áp-a s-șíie ploáie// da naĩnte/ ĩnaĩnte/ iáca s-o
pus vo cĩtvaⁱ fimléi/ „hadét la ĩntírím să-i ũudám pe șei spĩn^zurát”// ŝ-ap_
dacă-i ũudă/ apóⁱ_i... iáca naĩnte noi cĩn ĩerám copkíi/ făšém áŝă//

[Cum făceți?]

făšém păpúșă/ ŝi o murít/ adíca o murít/ ŝi-i făšém săcríi/ ŝ-ápui
așteptám cĩn a vení fimé^{li} de la de^{al}// ŝi făšém groápă-n níjlocu drúmul^{ui}/
ĩn_crúšili drúmul^{ui}// ŝi cĩn viné fimé^{le}/ da n^uoⁱ deasúpra „uoⁱ! scoá^{lă}
drágũ mă^{ic}ulí^ță/ scoá^{lă} drágu mă^{ic}ulí^ță” ŝi ũudám ŝi ísta/ ŝi oámni [k]

fiméili viné/ și p[̂]e fiméile s[̂]eșea le Țudám/ câ s[̂]a-[̂]i déje dumnezău ploáie//
așă și la năvoástre? iéste?

[Aceași]

[Bocet]²²

io dácă ă z boșesc/ Țómu néu a sâ plîngâ//
ăi! scoálă scoálă măiculiț[̂]/
scoálă scoálă măiculiț[̂]/
da di și te-[̂]i îndurát?
pi miní m-[̂]ai lepădát//
sînguricâ strălînícâ/
sînguricâ strălînícâ//
de străinâ s-am rămás/
s-túcma neágră pe Țobráz//
s-túcma neágră și pîrlít[̂]/
de străín[̂] Țobijduítă//
îs neágră neágră și pîrlítă/
de străín[̂] Țobijduít[̂]//
spúne măiculiță cînd îi vîní/
io cărărúșa ț-o[̂]i pliž[̂]//
și di iárbă/ și de dát[̂]bă//
și de skín[̂] de cu floáreș ațb[̂]//
Țof! măiculiță dácă-[̂]i vîní/
să nu víu píște deál/
c-acólo-z boloháni mar[̂]//
da să vi[̂] măiculiță mai pe vál[̂]/
c-acoló iárbă îi mai moál[̂]//
Țo! măiculiță s-[̂]ai făcút?
măiculiță s-[̂]ai socotít?//
Țof! să vi[̂] sárà pi[̂] grădín[̂]/

²² Vezi nota 5.

să te púîu pe-o trukínî/
să te uîț la toț cu nílâ//
da la míne mai cu nílî/
da la míne mai cu nílî
c-ă_rămás şeî mai străînâ//
Uof! scoálâ măîculiță scoálâ//
scoálâ búna noástră scoálâ//
scoálâ níla noástre scoálî//
síne ne-a mai niluié așá
 ginișUór ca duháta?
of! scoálâ și púne-ț mînúțelé
 pî másâ/
sâ nu-ț iásâ númele diñ_cásâ//
scoálâ măîculiță scoálâ//

așá și la návoástră boșesc?

noi ne-am dus cū dédu lă... curățít la zîii// da iel díși [k]/ iel curățá/ da
io legám// î/ da iel zîșe „de-amú faj! cîntă cîț î vra”// aň_cîntát ê-aň_cîntát/
am cîntát c-acúló níme nu-î// de-amú-ă-șepút a boși// da iel ap_îșepe-a
plínge// da iel ô-șepút a plínge// „fa! da măî mûtă plastínca [!]/ de-amú nu
văd zîța/ io zîța nu văd/ mai skîmbă plastínca [!]/ Uof?! zîșe/

 gîne-î șáde mészî mēlî²²
împrej'úr cu némurēlî/
of! dar mai gîne î-ar șadé//
cînd ar hî și máîca mîē//
măîculiță măîculiță/
níla noástră/ scúmpa noástră//
niș fáța nu ă-am văđút/

da nij_glásu nu l-am așudít//

of! c-ă_rămás de nóuâ lun¹//
c-ă_rămás de nóuâ lūn¹//
núma síne n-o vrut sâ fácă rîs de mínē/
núma cu māmă de-a dóișea sâ nu šiî//

[Aceeși]

mă prind di cumătri

cînd_ă mă prind de cumătre/ mă prind/ dáca oămni sêja mă poftesc pe míne cumătră// iîi treb_cîn_de-amú iácâtâ că s-ne dúcem sâ botezám/ iîi treb_s-ne-adúcă níia o päreke de coláj'_de cumătre// sã mă prind io cumătră//

nu! de-amú io m-am dus ş-am botezát/ am venit de la botéz/ ne-o pus la másă// iáca treb_sâ fásem scaldătoáre// s-scaldám copkílu// dácâ_fac az cumătriia/ bine// dacá nu/ io nu pot amú/ a sâ fácem la toámnă// ap_de-amú toámnă ne dúsem la cumătriie/ fac o päreke de [k] la tăt cumátru o päreke de colás// coásem colác de cumătri// máma nu kíuie// u nas máma nu kíuie// máma şádi-m_pat// cumătriia cólo huleieşte/ da máma şáde-m_pat// da cumătrilor cîn le-o poftít coláşi de-amú/ iîi înkínă decusáră// ş-ápăi ieu// da de-amú cîn z_duc acásâ/ ápî de-amú-î dau cumătri coláşi// cumátra dúpă másă/ ie jóacă coláşi cíia/ ie kíuie// cumátra/ nu máma// cumátra/ cárce-o boteđát...// asêea kíuie// da cáre î-o născút/ asêea/ la noi... níş o lúnâ nu ierá/ oi! de-o săptămín(â) de dóuâ săptămín^î boteđá copkílu//

[Şi pe cine cheamă la cumetrie?]

de-amú/ dácâ io îs cumătră máre/ apă de-amú nóuâ ne trébu sâ lom o päreke or dóuâ päreke de oámen^î/ îm_c pártea noástră// dim_c pártea cumătrelor// ş-ápu de-amú-s pátru cumătri/ mai ieu íncâ pátru päreke// oáre/ oáre íncâ ũopt päreke//

da// da aîişa de-amú ieî kámă suróre/ fráţi/ mahalažíi/ ă poáte un neam... mai depárte l-o lepádát/ da mahalažíu treb_să-l kem^î/ búna dimineáta-î dai lu mahalažíu// iáca cum//

[Şi se aşază la masă...]

ei/ d-áp_s-aşáză...// ápâ_de-amú ieu dácâ-s cumătră/ ápu_ieu n-am_c loát o päreke ũor dóuâ de oámn^î/ oámn^î sêja vin la míne/ io-î pun la másă// ieu şad încápu mésii cū... cumátru şal máre şáde cu prosóbu şála-n [r] încá gît// iel o ieşít afăr_péntrū_dínsu/ l-o pus lū şal cáre şáde dim_pártea lui// şî oámn^î sêja nu z_duc de la cumătrii pár cîn_nu ne-om dúşi noi// íeî treb_s-ni [ε] pitreác-acásă// ca cum pe nun^î//

ni pitreče-acásă/ vînim acásă/ coláşi î-adúc aşıia// da io treb_sâ tai diũ colácu şála// sâ dau şî bábi// léste báb-acòlo cáre-înkínă coláşi// dă/ bábă

bătrînă iē// ie ca cúm s-kámâ/ ie o priínit_î r^ódu... bunica²³// da dácâ de-amú ierá cá fâšém în rodóm copkíi// șorovno bábă lom/ cá báb-ašéęa fâšé mîncáre// báb-ašéęa// ašéęa bábă// ie cîn viném din rodóm/ ie pe noi ne frecá/ ne scáldá/ ne vîră-ŋ_ scáldúșcă...

[Care era moșă.]

moșă/ moșă// apú noi trép_ sâ-î dăm bábii o bucătă de colác/ nu o bucătă/ o bucățică de colác/ și îi dăm și capéic bábii šéleęa// da la cumătrii ne dúșim toátă fiméja cu legătúra/ cu fălínâ/ cū [r] cu fasóle/ cu grălúnțá/ da c-o legătúrá trép_s-ne dúșim//

[Aceeși]

logódna

dârî cum! trébe să logodeáscă//

[Cum e logodna?]

nu! logódna/ iácătă bă! cêla vrei sâ iéi pi fáta cêiã? pi_ cutáre fát^â// de-amú-î spúne míni-sa/ fáta-î spúne tójě míni-sa iácătâ// trébi_ sâ cálute stárosti// dój stárost^î treb_z_dúcă... lă nírlē// ș-ap_ sâ_duc lă [...]/ să duc acólo// àhá/ și de-amú iéi sâ logodeáscă// íntu lă/ la stăpín// nírlē șăde-afárâ// ínt-acólo/ „búna vrémeęa”// „mîñănesc duñtálē”// „iáca noi am vinít la návóastre c-am auzít c-avéț ō/ o žițicâ... de vîndút// noi am vinít s-o cumpărám”// „da n-am niș o žițicâ”// „da măcár o cîrlánă”// àhá// e! de-amú... „măi! care să dohădăiē” zícē „măi! tu spúni cê-s trébû? creț_ cá vo fátă vă trébu/ uáre cê”// iiii štíiē/ cá_șî_ părănți štíi// „e! nú štíu/ iáca dácă a vre fáta/ cum a vra”// de-amú íntă nírlē/ àhá// „fa! tu-l štíi pi bájétu ísta?” „îl_ štíu”// „și tu vrei s-ti dúc dúpă díņsu?”/ níiē tát-așà n-o zís// „mă duc”// „te-ai sătúrát de pínęa me/ așá-î?” [!]/ „m-am sătúrát”// da iel: „tu măi! tu o vrei pe díņsa”?/ „o vreu”/ „da tu ál vrei”?/ „îl vreu”// nu! ș-ap_ de-amú acólo î iel puné lîñélu/ da ieu puném șalínçâ// șalínç-ašéęa o ie nírlē// șalínç-ašéi cáre io o pun/ ieu trép_ sâ-l leg pi níre la mîná// ápîi loá șalínęa j_ de-amú... mă loa la díņsu/ de-amú la níre acólo// de cîn... cînd m-o logodít m-o dúșă la díņșii// da níiē n-lará rușîné_ da úndi? ísta// da mîca/ dumnezău s-o iérte/

²³ Reia termenul sugerat de Vasile Pavel.

de-amú soăcră-meă// àhá// de-amú iē/ nănășălu/ o fost stároste și zîșe „lélî/ ia
dă bótu șal di aluŭát/ ian! spúne-î lu níreăsa sâ _făcă plășinte” [!]/ da io zîc
„ásta în mai trébu” că ieu așă tremurám// da ie zîșe „iei! lásă/ nu-î mai dau
că io știu că _ie poáte”// nu n-o dat// cîn de-amú dúpă núnta/ dúpă sêia... o
trecút núnta// da míca zîșe „da sâ fâșim plășinte”// avé și šícă// cu cumnáta/
cu ísta// „hai/ sâ _fâșim plășinte”/ háide... ám frămîntát/ â _șitorít// dă míca
zîșe „hai ie și fă plășintele”/ da ieu zîc „da io nú _știu cum fâșeț névoastre”//
iō la noi știém cum fâșem/ da la díșșî nu știu// „io nú _știu mícă! fă nátá”//
„nú _nu _nù// cum știî așă fă”//

ei! an _loat io așă// â _ŭuș túrt-așéa/ o-ntórc túrt-așeē/ iár o ŭușg/ iar
áista/ î am _făcút io plășinte/ da ie zîșe „da io mămă nu poș fâșe plășinte”//
„da di _șe?”// „iăcătă/ tú faș”// de-amú dî _cîte ŭorî fâșe plășinte/ zîșe „tu
fă”// ie aís/ mai greu di șitorít dicít dî lē/ de boțít acólo plășint-așéa// da ie
zîșe „da io mămă io nu poș fâșe plășinte// la míne... mămă de-a dóișea o fost
rűscă/ și ie n-o pūtút fâșe plăcînte/ și io nu știu”//

da io tójă făr de mămă â _fost/ da dac-ă-blat pē _la tătē cásile/ pe la
mórturî/ pe la aiísta.../ de-atíta io știu/ da așă n-ávem să știu níc//

[Aceeși]

de-amú núnta

[Nunta cum are loc?]

ápû de-amú núnta/ â _logodít// de-amú iăcătă să grămădésē/ pun în căle
când _ă/ cînd a sâ _viním la răspúșs// sã/ la răspúșs s-púne-ŋ _cále/ cînd a
s-șîie núnta// de-amú așéia spuș _că _cîte părăk a sâ áibă/ c-atíșea părăk sã-î
adúcă lui// aiísta spúne că io mai pușîntéle/ da la noi amú nu poș că mai
pușîntéle/ câ-î... pe nátá sâ te trimăt/ da pe ásta n-al trimăt// cu núnta//

da đăștreă?! đăștreă de-amú cînd _îi núntă/ cînd _î ie níreăsa// [...] trébu
că soăcr-așèi níca/ **ia** are grijă sâ făcă đăștreă// da nírlē cînd vîne/ cînd vîne
la níreăsă/ stárostele adúșe róka nírésîi//

că io nu-s în rók-așèi cárē-z _dumínică/ la noi símbăta/ iō símbătă
mă-mbrác într-a méșea háișe// da dumínicâ trép _să mă-mbrășe nírlē// ap _
de-amú stárostele adúșe... [ε] róka nírésîi pi _colác//

șî cînd o vinît/ da aîîșă_șăd bábele sǎ/ iel... s-cúmpere// s-cúmperē/ [ε]
da/ da a nóștri de-amú iésâ cu căméșă nérlui// ŝei de míne/ de dumínicâ//

„ēi! ca a noáștră rókîia-î bogătă/ a noáștră...”// „ē! dac _ș-a noáștră
căméșă/ ia úi^t_cē buŋgiș^uór^î/ da ia úi^{te} cē manișcă/ da ia úi^{te} cē brățăr^î”//
ēi! da.../ da ŝti^î/ sînt bábe de... sǎ tîrguiésc// da de-amú đăstreă/ de-amú
așéleă de-amú s-o-mpăcát _ă.../ ísta/ tăt// ă... mǎrs nérle î _úșă cășî/ da
nîrășa șăde dîŋcolo de úșă/ ŝî^î_c^u-o cǎnă cu ágăzmă/ ŝî cu busuióc/ cū^î_flor^î
cu busuióc/ ș-ăl ágézmui^e pe.../ pî níri// [...]

ei! ș-ap^u_de-amú cînd î... m-o luát ș-am [ε]/ î nírl^e-o înrát îŋ^u_cásă.../ a
nîrle o-nrát îŋ cásă/ da nîrășa șăde-afără/ j^oác-afără// ș-ap^u_de-amú kámă
nîrășă// ápî^u_táta/ ŝî cu máma mă ie di mínă/ ŝî cu fl^uor^î/ ŝî cu busuióc/ ŝî
mă dǎ nírlui:

„na! ț-am făcút-o/
ț-am crescút-o//
ț-am păzít-o//
șî de foc
șî de apă//
de-amú
cum î^î păzít^u-o/
așă î^î avé^{-u}o”//

șî mă dǎ cu fl^uor^î ŝî cu busuióc//

așă ŝî la návoástre?²⁴ cu flor^î cu busuióc mă dǎ// la noi [r] noi tǎtǎ
abíca moldovneáscă o tîném//

[Da' cine cheamă la nuntă?]

îmblă dē... dintăi^î stăpínu...// ŝî poftéște oámni la nuntă// da s^îmbîtǎ
dimineáțǎ vin vornîșéi^î ŝî-î trimăt la tăț// la noi íŋcă iarǎ așă/ că-î trimăt la
tăț// da de-am^u_cîn mǎs-așéi^î mǎre/ mǎs-așéi^î mǎre sǎ-nșepé la dousprășe șásur^î
de noapte// la dousprășe/ la ũ^u_șas// áp^lî^î tǎtǎ đí^uă o fost nunta/ da sǎra nírl^e cu
vornîșélu ímblă la tǎte neámurle ŝî-î kámă la nún[tǎ]_ din^u_párțea lu níre//

[Sâmbătǎ seara?]

da/ símbăt [k] dumínicâ// dumínicâ sǎrǎ// dumínicâ sǎrǎ/ că dumínicâ
sǎrǎ iē.../ símbătǎ î^î la nîrășă nunta/ dǎ dumínicâ-î la níre nunta// áp^u

²⁴ Vezi nota 11.

de-amú sára/ la noi la dóysprèsi sásur¹ să-nĉepe nún¹ta/ mása še¹ máre// ap¹ mása še¹ máre să-nșepe/ de-amú nírlę-o-mblát cu vornisėlu/ ș-o kėmát/ ĩ-o poftít/ ĩncă de-a dő¹lęa ne poftesc// de-amū¹ noi đ¹Ńu¹ am fost/ ni-o legát/ da sára trebá ĩárâ sâ ni kėme// ap¹ la dóysprèșe sásur¹/ la un șas să-nșepe nún¹ta/ ș¹ pâr dimineățâ hulei¹m acólo// da dimineățâ/ núnu ĉal máre ĩe tătâ nún¹ta dí¹ la níre/ ș-o-adúĉe la đ¹nsu acásâ// o-am adús-o la n¹oi/ cîn am fos¹t ĩe¹u núnă máre// am adús-o la noi/ ĩo mă gătesc ca și đ¹ș¹Ńi// și vıne tătâ nún¹ta dimineățâ la míně// ĩo trep¹ să am ĩzvár/ sâ-ĩ¹ ca cum po¹ sâ-ĩ pohmilesc// o vınít la n¹oi/ la [r] la nun¹/ am șást la mäsă/ uámni tăț rämín la nun¹/ da fimé¹le z¹duc cu hostropățu [...] ap¹ de-amú noi ne dúĉim cu hostropățu// ĩo mă duc/ dă tineri¹... vin pe áltâ v¹l¹itâ/ vin ai¹șa// da dimineățâ/ cînd¹ ĩ ista de-am¹ s-o muntu¹ít mäs-așe¹ máre/ ĩesâ nírlę cu níreășa/ și adúșe o căldárę de-ápâ// ĩna¹ĩntęa.../ noi șídém núnii/ ĩe¹u și núnu de-amú cu v¹ómu/ și ĩi¹ vın// ĩo trep¹ sâ dau/ ũ¹ sor lu căldárę-așe¹/ să v¹ęersă áp-așe¹// ĩe¹ĩ dau cū¹ ĉóru ĩn¹ căldárę și vársâ/ da ĩo trep¹ sâ le zvırl capıĉe lor// bán¹/ ĩo trep¹ sâ le zvırl ban¹// ĩe¹ĩ tre¹ bání¹ șe¹ĩa să-ĩ ĩe¹ĩe// ș-ápı ĩe¹ĩ vin și la míně// o vınít la míně/ o șás¹t¹ la mäsă/ și s-o dus// da hostropá [k] da ĩe¹ĩ s-o dus napó¹ acásâ// ĩo dac¹ m-an¹ dus/ núna še¹ máre¹ ne-am¹ dus cu ostropățu la đ¹ș¹Ńi/ ĩo trep¹ sâ hobotéz¹ níreășa//

[Ce să faceți?]

s-o hobotéd// ĩmbróbod// ĩo trep¹ sâ-n¹ cúmpăr o șalıncă frumőásă/ s-đ¹ hobotéd// ca pi fimé¹ și... „ĩer¹ ĩerái cu fetele/ da ástăđ ĩesc cu níevéstele”// da lui¹ ĩi¹ zıĉ „ĩer¹ ĩerái flăcău holtéi/ da ástăđ ĩeș¹t¹ ĩntre muĩer¹”//

[Este un cântec special?]

ă/ da aiĉ [ε] ĩertăĉ [ε]/ áistă... dánțu/ dánțu// dánțu/ cînd¹ ĩ scoáte níreășa di¹ cásâ// ápú¹ s-apūcâ tăț de-amú vornisė¹ĩ/ drúștele și.../ mărg di tri¹ uor¹ ĩmprejúru mės¹ĩ//

ș¹ plınz níreășă și ti suskínă²⁵

câ tı duș ĩn¹ cásâ străi¹n¹

și te-or báte făr di ní¹l¹

²⁵ Vezi nota 5.

șî țe-or muștrá fǎrǎ níľĩ//
șî țe-or báťi fǎrǎ níľĩ/
șî țe-or muștrá fǎrǎ źínĩ//

aiista-ĩ iertǎșúneȝa/ éasta-ĩ dánțu// împrejũuru mészĩ [...]/ șî tǎț cĩntǎm/
tǎț// șî melódija de-amú/ múzĩca acólo cĩntǎ//

[Ați spus de „hostropăț”...]

da hostropățu/ e! hǎi/ cíte... cíte acólo đĩcitur^ĩ... zĩcitur^ĩ// la névoástre
cum zĩce?

[Strigǎturi.]

strĩgǎtúr^ĩ// apúj aiista...

ĩú_hu_hù șî gĩne-ń páre/²⁵
cǎ ne-ĩ șĩna ca o floáre/
da șínù ca om_pǎlũn/
sǎ trǎiiesc sǎ mai cũnũn//

ásta-ĩ nũna//

iesǎ nũna diȝ_ğrǎdĩnǎ
rúmĩnĩ ca o cǎlĩnǎ//
supțĩricǎ ca mlǎdoȝaga//
liú_liu_liù/ hú_hu_hũ hũ//
frunzulĩțǎ dē... titiún/
hǎi om_fǎș-ō_j'oc ĩn drum//
turculéț cu pǎru crez_/
dũpǎ dĩpsu mǎi bǎiét//
ĩú_ĩu_ĩu!_ĩu hu hũ!//

de-amú cĩnd_duc níreása la culcáre// duc la culcáre/ da nǎnășĩca trep_
sǎ dúcǎ sǎ.../ o dúșe nǎnășĩca cu dóuǎ treĩ fĩmém/ cu múzĩcĩ la noi o dușém//
ș-o dezbrǎcǎ/ o ísta.../ le-adușém mĩȝcǎre/ źĩn acólo/ ĩ șĩȝstĩm/ „hǎi culcǎțĩ-vǎ”//
de-am_pĩști cĩtǎ vrémē/ Z_dúșe la nǎnășĩca șĩ-ntreábǎ// „gǎta?” [!] „nũ”//
„hǎde!”// la a dóișea raz/ a tréișea raz// „gǎta?”/ „gǎta!”// dǎcǎ_nu vidém/
muzĩcǎntu níș nu cĩntǎ// múzĩca/ múzĩca// trebũie sǎ vǎdǎ// ĩerǎ ũ... moșȝeȝ
bǎtrĩn ș-acǎla trebeǎ sǎ vǎdǎ cǎ cǎmeșea-ĩ róșǎ// àhǎ//

de-amú s-o dus/ o vǎdũtǎ cǎ-ĩ cēsnaia ĩe/ ȝár_cum ĩ cĩstítǎ/ àhǎ// o
leȝǎ ĩnr-o peticǎ róșǎ/ șĩ leȝǎ la ĝarǎfǎ/ la șĩpur^ĩ/ trandașĩr^ĩ_i...

[Cu ce leagă?]
cū cordică róșă// cordică róșă leágă șípu șála împrejúr/ și_cu trandașír
și/ triméte de-amú la máma iiii//

[Pe cine trimite?]

pi_turculéř//

[Da' „turculeřul” cine-i?]

ũ_ũom... ũ_ũóm// nú flăcáu/ da ũom// de-amú pribluiéște/ „pi_șíne
iáca?”/ „cutáre” „ahá”// dúsem// z_dúše iel cū.../ cu șípu șála/ cu garáfa/ cu
plética șéęa/ îi dúše soácri// da soácri de-am(ũ_cîn o vădút câ iē-ī... fáta cum
trébui/ apă d-amú ie strínže-a iiii// à_iii drúște de-amú le strîng/ pi fiméi/ li
kámă/ și_fac tóje mîncáre// și de-amú a nóștrî/ dí_la níre// áp_de-amú să
duc la soácri șei nícă// și acólo/ aláca le dăruiesc iiii și... străkin¹/ și farfurii/
și căldăr¹/ amú le fășe ħospodíne/ noi n-ávem cíť avé de-amú níreęas-așéęa//
apúii [ε] cíntă cínt^t_să duc ħęcólo// cíntă/ cínd o vinít la míni lă/ ierám núná
máre/ de-amú-o vinít dóuă drúște// cá... s-ne poftéășcă// pi núna șei máre o
pofteșće// apă říșe...

firíșá di doi păřínř²⁵

c-o făcút copkii šínřtít/

ī-o făcút ī-o aplecát/

búnă šínřte o-așteptát//

īú īu īu īu! hú hu hu// [!]

[Dacă-i cinstită, da?]

da// da dácă nu-ī šínřtítă/ áp_să legá pănúș// piñ îi tîrîie pim_î...
cuvétur¹// piñ adíca-ī pozór/ îi rușíne/ câ ie n-o fost cum trébu//

[Mai este obiceiul ca tinerii să meargă la nunul cel mare?]

ap_de-amú ásta la cále// ásta la cále// trébuie păr n-a le-a fășe nănășálu
cále/ iiii n-au vóie să dúcă níș la řoc/ níș la núntă la álta// iiii n-au vóie să íásă
dī_ũogradă// da dácă io le-am făcút cále/ ī-am kemát la nũoi/ ī-am kemát
păřínři iiii/ păřínři lúii// de-amú și núnu șal máre/ și poáte-acólo stărostele//
și_ni_púnim la mäsă// și íără lor li dăruím// šíne le lásă ínima// Éáca// „vă
mai dăriím_ī/ éáca o sútă de rúble/ óáre dóuă súde/ óárē... šéia/ óáre šéia/
óáre šéia// dácă le-am_făcút cále/ le-am deskíz_drúmu//

[Și „calea” când se face? După o săptămână, două, trei?]

piște dóuă săptămín¹// fac cále și păřínři// da dintii nănășu fáče cále//
dintii nănășu//

voi... vă pláşe cum_îi...// iácîtä/ câ pi noi... cînd_ă_fost îm_moldóva/
acólo-ŋ _kişináu// ne-ntrebá [ε] fiméile...// „ce abíce avlét? ē! da ia!
enteresát/ ia enteresát// cum i-a voástre!// ia! ni jále de voi cî_träít_î_rosíja/
da vă obijdujesc?”//

„nímen¹ nu ne-o obijduít pi noi// nímen¹”// iáctă/ cît trăiím aiísa.../ da
iáctă sînt ruş/ a la noi/ şî de-amú dácă fásem nunţ noi aşá/ şî ieî de-amú fac
aşá/ ni kámâ pi noi/ le-ajutám/ li ísta// nu ne-o obijduít nímeⁿⁱ//

[Aceeşi]

io la mása lor aŋ_crescút

păr la patruzăc de-an¹/ o fost núma moldovén¹ aísa// da// şî iē nu să
măritá [ε] niş dúpă rus/ niş dúpă grég_ dúpă nímen¹// ie trebūie s-să mărite
dúpă moldován// núma dúpă moldován trebūie să mărite// j_de-amú la noi/
sîntém neam píşte neam// iáca io cu díŋsu-s neam²⁶// io cu díŋsu-z_ neám//
de-atít_şî sãmănám/ iel sãmănă cu táta// io cu díŋsu-s neam// ştii? da lui i-o
murít fiméja/ níie n-o murít vómu// io cu fiméja lui aŋ_crescút ím_ îm_
măhálă// io la mása lor aŋ_crescút// câ io n-am mai [k]/ n-ávem mămă/ şî
cînd vidém că de-amú ísta/ şî io acólo/ tup! şî io acólo// câ tátu iiii íŋcă zîsé
„am púne-o pe vaslína la mäsă_ n-ávem língură”// da io cū_cúru napóji/
cúru_napóji/ mă duc acásă şî-n ieş língura şî vin şî mă pun íntre díŋşi [ε]/
naiínte ierá mäsă rotúndă...// şî strákinâ de lut// şî tăţ hórpa_hórpa// tăţ avé
scăunáşe// da şî io mă puném în ženúŋk/ şî ieş acólo// díc ní las língura aiíş/
alt raz sâ nu dícă câ n-am língură [!]/

[Aceeşi]

hultuánu flăcăului

aiásta ştii cîn să făsé? la páşte.../ la páşte i Zce zíua flăcăilor// la páşte/
dúpă páşte/ o trecút páştele/ o făcút joc/ şî-i făsé zíua flăcăilor// à_dăuđa/ à_
treiđa// ieî trebūie să dúcă îm_pădure tăţ să făcă/ să căleruiască_cíte-um_

²⁶ Vezi nota 12.

pom// cîte-on   c p sh l/ da la noi p n // wot// trebui ... fl c i trebue  s  ducă-m   pădure s  c lerui sc  o r le cum!/? să hultui sc // s  hultui sc  c te-um... c lo/ or  um   p  r/ or  um   p dur  t/ p ru prásáde/ p dur  tu ml re/  sta  er  z ua flăcăului// [k] flăcăilor//

la p ste/ b i  ti/ la cre  n/ la sf ntu vas le/ imbla cu h itu/ nu!  e f sh  ii? ii să du e t t/ s  gr mad  fl c i/ s  pună-n   c le/ ,,m i! az  ne-an   dus/ hai! t t im   pădure/ s  hultuim c te-on   cop c’’//  i cop cu  ala c nt   crește... trebue  să-l sco / să-l du   i... [ ] la tine la z ie/ l  pámintu t u să-l pui// da dacă   r m ne-ac lo.../ ap   t t z c  c-ai stea hultuánu flăcăului// hultuánu flăcăului// ii trebui  abiz tel no s  ducă s  hultui sc //  er  ab c -   // da  m -nu-i//

*tat-a n stru  er  de-am -sur t/ z- du e d p  fl c i// tat-a nost z- du e cu d p  fl c i/ or  c  l a vid rca cu [r] cu z n/  i z se ,,mă duc d p  fl c i că s-o dus să hultui sc  cop  ti/ mă duc  i  eu’’/

da vid rca...

*vid rca-i de d u spr sh 

litre de lemn/

*de l emn//  j sta vid rca//  i  o at ta  tiu că t ta z sh ...

[Acee si]

du e verzele tu

da fl c i trebui  s  facă j oc/ l  la sf ntu [k]/ la cr  n// k-ii-imbl / de-am -la cr  n f sh  b i  ti j oc// dacă la sf ntu v s le/ ii-imbl ... cu h itu/  -ap- str ng  col  ti// de-am - e ban  av / da col  ti   ia-i  c e verzele tu// un / doi du e verzele tu//  - p i trebui  s  ducă s  de e col  ti   ia pi z n/ da cap sele  el  c re ii  -o c  lig t/ c re o mni  -o dat// ii trebui  trei  li la [r] l  sf ntu vas l   la cr  n s  facă j oc/  i la [ ] la sf ntu vas le/ s  n ne sc  muzic nt//  i la p ste//    ia ban  a flăcăilor// ii trebui  s  facă j oc/ trei  le la p ste s  jucăm la j oc//  er  j oc la magaz ie  i  a  a!// la magaz ie//  er  în de al/  i s  vid ... t t s tu/ s  vid  j ocu c la//

* Intervine un subiect ocazional.

da la hram la noi nu sã fãšé/ da la greș sã fãšé// la greê// dã la noi nu sã fãšé/ cã noi n-am apucãt ajișa// cã la noi în tritãte sed'moi hõd o stricãt bisericã// noi n-am apucãt// noi ierãm niș [...]/ á la noi di cõt o fost moldovãnca²⁷/ acolo o fost// la magaziië// de-amú noi pi táta amú ia! il întrebãm pi-urmã: „tãtcã! da di șé-i đîșé acolo-n deãl la magaziië? nu! di șé-i đîșé?”// „apã_fa!” đîșe „naiĩte naiĩte ierã acolõ o magaziië// așã o cãsã fãcutã mãre/ de ține... státu/ ținé/ [ε] grîu de sãmĩnțã// iãca ánu ísta-i sãștã/ n-o fost ísta// da la magaziië sã dușe de-acolo/ și luuã/ și sãmãnã la ánu”// iãca de șé-i đîșé magaziië//

[Aceeși]

bisericã

[Și în sat, pe urmã, când ați fãcut bisericã?]

amú n-ãvem noi bisericã//

[Acuma nu aveți.]

n-ãvem//

[Da' unde mergeți la...?]

ĩ_ crĩmski// ĩ_ crĩmski// acolo// amú sã fãce nõvãia bisé [k]/ nõuã bisericã// da la noi ajișa unde-i clũbu o fost bisericã// bisericã nõãstre o fost// ș-ap_cĩnd o vinĩt_ã de-amú/ cĩnd_ĩ ísta o stricãt bisericã ș-o fãcut clũb// da cĩnd o vinĩt rãzbõiu// romãni// o fãcut iãrã bisericã// da cĩnd_o vinĩt rúsu ĩnapõiu/ iãr o fãcut club// ș-amú-i club//

[Aceeși]

ajișta sã kãmã șũr

fãșim așã doi colãș// și dũșim la bisericã/ și põpa cõteteșe// ajișta sã kãmã șũr// da// și dai ši te lãsã ĩnima// acolo plãteșt ĩ dan ĩ// dã și la acĩi strãĩn ĩ/ nu!// ș-acãsã fãșim prãznișe// da la prãzniș fãșim gãlúș/ cartõf ĩ scãzũte/ piérjã/ i ĩ fãșim// fasole cu Țoréz fãșim// bȚorș/ zãmã// la nõo đĩle

²⁷ Denumirea romãneascã a satului Moldovanskoe.

fășim/ ș-ăpu fășim [r] fășim de trei ȕile// de trei ȕile/ iăcătă l-am îngropăt/
 mîne fășim práznic// ș-ap _ fășim de nouă ȕile// fășim de dóoȕăș// ș-ap _
 fășim de pátruȕăș// ș-ap _ fășim de jumătă _ de-an// ș-ab _ de-ánu// ș-ap _ în tăt
 ánu la ánu// în tăt ánu la ánu// cît te lásă lînima// de-ámu la murt/ cárę-o
 vinít așála// da de-amú cîn _ la práznic/ de-amú carē.../ te uîț după... pátruȕăș
 de oámen¹// da io ȕic mai kámă mai puțînté¹// că ie¹ să mai păpădesc ș-așă//
 făr de nekemát// ș¹ _ cum a să-l alúnz dî _ uogradă?!//

[Aceeși]

cînipa

[Cum pregătiți pământul, pentru a semăna cânepa?]

îl sapăm/ ș-ápă-l sãmănăm și-l greblém cu grébla și gáta/ las și răsáie [!]

[Dar cum?]

pe únde vrai o pui/ núma s-nu șie burián mult//

[Și să nu fie bulgări mari.]

ápû canéșno/ trébe sâ faĉ/ s-faĉ zeábă bun/ cum trébă// dácă-î bolohán¹/
 [k] nícă nu créste//

[„Zeabu” cu ce-l faceți?]

cu lopáta noi sápám// nú ne árâ îng_rădínă// câ noi alică n-am fost colhóz//

[Și pe urmă, cu ce mărunțiți?]

cu grébla/ îl făcém/ álfi îl sápám ġinișór/ ș-ap _ cu grébla/ îl _ î cála//
 greblám [...]/ da dácă le-î púne-ș _ fătă/ îel nu răsáre îng _ fătă// iel să usúcă//
 iăca cárę-am... sãmánát sfécla ș-am greblát-o/ n-am sápát-o/

[Dar păsările nu mâncau semințele?]

ē! păsărle/ tréb _ să șăđ acólo stóroj// [!] o mănîcă tătă// párcă noi/
 păsărle/ î _ ucrájina cîn trăiém apă păsărle/ am băt [k]/ an _ tăiét așé o sôtcă...
 látă// ș-am pus butélca cęi de rákiu/ ã _ legát-o sus// ș-am pús-o pí _ cînipă//
 și iéle viné/ păsărúĉile cęleă/ sínícile/ păsărle viné// cęcăné și mîncă//
 k _ iéle ierá sătúle [!]

[Și pe urmă, când era cânepa coaptă, ce făceați?]

cînipa coáptă/ [ε] ié _ ierá j _ de várâ// da ierá j _ de toámná// cęi de várâ
 o zmulzém/ da șéiláltă o lăsám.../ păn s-coșé// și dá^c _ să _ coșé/ ápó¹ _ legám
 máldor¹/ ș-o dușém în rípă/ ș-o puném// și puném pí-șsa kétére/ sôtĉe//

[În râpă era apă.]

fâr de apă/ nú _ canéšno/ î _ apă// ş-ap _ să dugé/ vo dóŭo săptămînî/
ş-ap _ mă duşém ş-o luám// ş-ō spălám// ş-o bătém// ş-o aducém acás(ă) ş-ō
bătém// cū _ bătătoru// ş-ap _ cu képtiŋle o keptanám/ cu rázila o rázilám/
ş-ap-o torşém/ ş-o ŋăsém// şárveŋe/ matēre// dúpă bătăliēe apă/ înaîntēa
bătăliēi apă nu ierá materiēe// ápu... cumpărám// áŋă álbă/ şi neăgră// ş-o
făşém séră// ŭor cu áŋă neăgră făcém/ ŭor cu álbă o bătém// ş-ápō făşém
cămés/ cófte/ fúste// máma cosă síŋgură//

[Cum făceaŋi firele?]

ierá spáta/ piŋ _ spátă dām// ş-ápu dam pin líŋă/ ş-ap _ máma o puné
vălătúc îŋvălăcē/ ş-apo _ puném nátra/ şî _ bătém// vîrtelniŋă/ făcém ŋăŋi-
dam// pînă îŋtrá// n-o puném aşă preăma de pe dérec aşă// o puném ŋăŋe/ şî
ŋăŋile făcém rázna sféŋŋi// ap _ la şárveŋăle puném/ gálbăn máma făcē dim _
pădure/ coaje dî stejár// ş-ap-o ŋerbé/ şî puné acólo/ da aduşém dî...
scumpie/ c-acéla ierá négre// ş-ápăi avém ŭoi// făşém lăŋiŋere/ le alezém ieu
cu máma// legiŋerle n-o luát níŋa néŋŋi înaîntēa bătăliēi// cu lăŋicēru căla
ŭolăcă nu m-o-mpuşcát pi míne [ε] néŋŋi// fužém cu lăŋcēru pim _ pădure
[k]/ piŋ _ grădínă/ să n-al dam// da iel víne/ ş-nu ierá nemŋ // da ierá plénic/
de-a nóŋtru ierá// ş-o bufnít î _ sus// aŋ _ kicát/ am lipa^{dat} şî legicēriū// o sárít
şalínčile din míne dim _ bráŋă// ş-am vinít î _ ŭográdă/ da iel o vinít ş-o luát şî
alt coviōr/ l-o dus/ ş-o luát tăti _ coviōarle dí părăŋe/ şî s-o dus//

bógza ána ivánovna
[73 de ani]

lăŋiŋeriū

státivele/ ş-ápū _ nátra// ş-ápū/ cum s-kámă acélea?

[Da' „natra”, ce-i aceasta?]

nátra// stanócu-ī apói// ş-ápo-aiŋca puī líŋăle/ puī tăt// puī tálkíŋe şî/ stai
şî baŋ/ trép _ sí baz _ dac _ nu baŋ nu poŋ bâte [!]/

[Covorul în câte iŋe îl făceaŋi?]

că _ cum ierá? cum făşéi? pînča îm _ pátru iŋ făşéi/ da aŋelante legiŋerŋi
în đăce iŋă făcēi// ş-ápo puném aşă/ ş-aŋterném ş-ápo băté// ōi! lăŋiŋeriū-ī slóŋŋi//

[Ce mai făceați, în afară de covor?]
 legîșere fășém/ părătare fășém// părătare multe ȷerá// le puném// avém/
 avé ȷoȷ cîn^d ȷ máma cîn ȷ s-o măritát dípă táta/ táta ȷerá de pátruzăș ș-cînĉ
 de-anⁱ// da máma ȷerá de ȷ dóuză ȷ ș-cînĉ de-anⁱ// cu trei copkíi// doi
 ȷ-o-ȷgropát în... bocánĉa²⁸/ o murít ȷiȷ de ȷ șásă anⁱ// da táta o vnít ș-o luát-o
 cu/ cu cáȷi pȷ máma// cȷ-o părăg ȷ de caȷ avé// pămínt acásâ/ díȷsu avé un
 băȷét de ȷópsprêșe-anⁱ// bádeȷa andrêȷi a lui.../ o murít// o fos ȷ la frónt// áp ȷ
 cînd l-o adūs acásâ/ avé ũ ȷocuól/ avé ovĉárnic/ o sūt ȷ cînĉzǎȷ ȷ di ȷoȷ avé//

[Aceeși]

șȷubéȷu

[„Aȷi zolít?”]
 zolím// da zolím/ a cac ȷ je nu zolím?// scotém/ le șġerbém/ pǎn șġerbé
 ȷéle// ș-ap ȷ lȷ puném la zolít/ șȷi cîn lȷ puném la zolít...
 [Dar cum le puneȷi și în ce le puneȷi?]
 puném/ pȷi ȷ ȷéle puném/ ș-ap ȷ puném leșȷġér/ ș-pê ȷ leșȷér puném
 șanúșâ/ ș-ap ȷ șerbém ápa/ șȷi turnám acó(ȷ) șȷi curzé pȷ díȷș// áp ȷiel să fășé
 gǎlbǎn/ gǎlbǎn// pȷȷza//
 [Cum se numea acela, în care turnaȷi apa?]
 șȷubéȷu// șcubéȷũ ȷ da// ș-ap ȷ puném șenúșă pȷ leșȷér/ cáre-l ȷșám noi/
 leșȷér gros ȷerá așála// ș-ap(ȷ) ȷiel trǎžé gȷíni// puném pȷȷ curzé ápa curátă//
 ș-ap ȷ dac ȷ curzé ápa/ ap ȷ nu puném/ ȷi scotém de-amú lǎ/ ȷi scotém áp(ȷ)
 șerbín ȷ șȷi li puném la ȷomát/ ș-ap ȷ ȷéle ȷerá frumóásă la ȷomát//

[Aceeși]

noi cȷt an ȷ trǎít an ȷ șásút

toátă viȷȷta noȷăstră an ȷ șásút noi// noi// cȷt an ȷ trǎít an ȷ șásút//
 dȷm ȷ basarábȷea/ ȷm ȷ basarábȷea o fȷost// în tépliȷa²⁸//o adúsă... șȷi
 státivéle/ șȷi ȷiȷȷale/ șȷi spáta tót o adús// cosȷă tăt// șȷi cȷn prindé a ȷșá/ ȷșá [k]
 fășé di cȷleȷa doróște/ da așála zȷșé// „da nu pȷne doróșca ásta cá... preȷă

²⁸ Vezi nota 1.

frumoasă-î”// da îel zce „e! las să şie frumoasă”// u meniá o váră o murít ástă-íárnă/ şí zce „nu ní daz de pománă/ doróşca// dă-n-o níja”.../ cêla cum s-kámă// „dă-n níja... aştérne-o sub míne/ mai gínle a să putrezască su míne/ nu da de pománă// mai gínre-a să-n şie moále de línă”// ie o tásut-o síngurâ cu mínurle íei// da amú nu tásă nímea/ amú niş nu vra să grăiáscă// de tásút//

[Aceeşi]

nu fáşem borş

[Borşul, cum se făcea?]

amú nu fáşem borş//

[Dar cum se făcea? Cum se umple?]

cum să-implé?// dácă aî tărítă de undevá/ dácă fâşé şinevá tărítă// dác-amú n-ai tărítă/ n-al poţ ímplé// amú íaca/ noi atúnca-l fáşem aşe// mă duşem lă sfétca c-avé tărík] avé/ cum să kámă? húşe// úşre-avé// aduşem úşre-o strákinâ/ da noi úopărém tărítă// ş-ápu... puném kipitóc acólo/ ş-ápâ şártă/ ş-ap puném aística// puném aística/ ă húşile le puném/ ş-amesticám/ şí puném uş carbúne-acól / dimineáta fá á cru// c-aúd// da amú íaca din píeru şála fáşim// fáşim píérjâ// lí sér bim/ şí scúrşim zâma şí/ tătă íárna fáşem zâmâ//

[Aceeşi]

ne-o luat pi noi romíni

[Atunci când era „bătălie”, cine v-a spus să plecaţi de aici?]

nlemţii// nlemţii ne-o vesílit [...]

[Dar erau şi români când v-au dus încolo?]

romíní/ a cáce je [...]/ şí când o vénít aística-ş sad / dă la noi íerá ũ om/ moş íón dăhán đícé: „dárije! vin a nóştri”// da je zícé: „je sáma sâ nu-z déje a nóştri”// „vez êi cai marí vin” [...] romíni când viné/ „dă-n māmă! măligúţă”// cartoáfe-ntíi le zísé/ fasúle-ntíi le zísé [!]/ íerá blájíní oámni// apă cîn ne-o/ cîn ne-o cūvírít de-acásâ/ ne-o loát pe noi romíni/ da pí... ruş/ rúşii [k]/ í-o luá [ε] luat nlemţii// şí í-o dūs pin hermána/ píst tăt locu í-o atpravlít//

[Și cu ce v-au dus în Ucraina, pe malul Nistrului?]

[ε] noi nu Ț-o dus Țodát-acól / nu Ț-o dus Țodát-acólo [...]// Ț-o
dus îȚ varénicu²⁸// diȚ varénicu áp-o vinít mașín¹/ mașínȚe-o vinít [...]//
Ț-o adús lă... Kérĉu²⁸ [...]// Ț-o adús la... paróm [...]// ș-o vinít romín¹/ și ne/
nĉemȚ o vinít// ĩ... Țe-aést / naĉálnîĉ [...]// și zĉĉe: „căre-s romín¹? z vinít la
míne/ da căre-s ruș/ duĉéȚ-vă la/ la nĉemȚ” [...]// ș-Ț-am dus/ ș-Ț-o dat/
Ț-am dus și Ț-ō luát/ ș-Ț-o-Țcărcát îȚ bájřă pi tăȚ// Ț-o-Țcărcát [...]// și
Ț-o dus túcma-m / mođilióv/ pi málu nístrulu¹// Ț-o mĉnát pe málu
nístrulu¹// ș-acól-am ajĉuȚs/ și Ț-o tířĉit piȚ sátur¹//

[Aceeși]

cu hăĉĉtu

la ánu nou... sátu nóstru ĩl dilím ĩn triȚ părȚ// ĩerá pėrvaĉa ĉast¹/ și ftaráĉa
și trėĉĉa// și șe... ĩmblám cu hăĉĉtu// ĩmblám cu hăĉĉtu/ și d-amú băĉĉĉĉi din
pėrvaĉa ĉástĉu nu pĉté sâ trėcă/ diȚ... din ĉástu ĩntĉi/ nu puté sâ ĩntre ĩntre-a
dóĉĉa/ și dĉntre-a dóĉĉa nu pĉté sâ ĩntre ĩntre-a trėĉĉa// și-mblám/ și
strĉngém cu hăĉĉtu... colášĉi// urám// urătoáręa primérno sâ-nĉepęá așă:

búna vrėme/ búna vrėmeęa/
cu sára lu [k] la búna sára/ búna sára/
cu sára lu sfĉntu vasĉle//
s-vă urėz/ z vă bucurám//
scoálă báde/ nu dormĉ/
că vrėmeęa de dorĉít/
da vrėmeęa de arát/
la cĉmp curát/
la măr rotát//
grĉu de vără sãmănát/
grĉu de vără cu săcără/
arnăút la mărğărĉn și...

și ĩsta// viném la ĩ... ĩsta// la ũ ōspodár¹ ĩ ũográdă/ și srázu hó ahó
ahó! dá ĩerám vo trėĉĉeĉ de băĉĉĉĉi// și... ĩșlanȚ urá// da doȚ ĩntřá ĩȚ cásă//
ĩntřá ĩȚ cásă și/ nu! acólo ĉe-ĉ? le da ĩ cĉĉe-om paĉár de žin/ și dácă/ dác-avé

fătă măre/ abizál¹no le da colác// máre î¹florít/ máre// rotát// ísta/ şî... capís// d-amú _ cît? bán¹// cît ierá// àhá// tăt aşá-mblám la uçást¹cu nóstru tăt// j _ dúpă êe... muntujem tăt uçást¹cu ísta de-mblát/ strîngém acólo vo tréizec _ pátruzăc de colás// bán¹ vo sûtă şînzăc/ vo dó¹o súde/ trei súde/ nu ştiu cît acólo/ a¹ísta// ş-ap _ ne grămădém/ avém spe¹şial¹no ó _ cásă/ î... dî (ε) vergelát// viném acólo la vergelá^{tu} _ căla/ şî... î min¹lem d-amú/ skimbám coláşi pi žin// nū! naprimér... vō tréizec de colás/ pī pátru védre de žin/ dóuă/ nu! cum ne dohovorím// áá// şî... l¹uám şî bem/ pán¹ _ dimine¹şă//

da báni atúnş/ atúnş/ pán nu ne-mbátám/ î¹ gílém/ î¹ împăr¹şám// împăr¹şám/ cum? î¹ împăr¹şám?// dácă ierá vo dó¹o súde _ şîzéc/ àp¹u¹ gde _ tó... dóuă súde le gílém// da şîzéc le lăsám/ oar^{le} _ o sûtă o lăsám spe¹şial¹no púntru că lă ánu/ la crăş¹ún trei zíle/ ierá la noi în de¹al magazí¹ă// ápă făşém j¹oc trei zíle// ş-trebuie să plătească flăcá¹ii/ j¹ucá tăt/ da flăcá¹ii treb¹ _ şă [ε] ísta// ş-ápă lă éta la crăş¹ún/ ş-ápă de-acólo la ánu nou// tót trei zíle// şî la băteáză// tot trei zíle// şî¹ -n de dăje şî/ dăje şî la păşte/ ínc¹ _ ş-pí _ la păşte lăsá// şî tăt aęasta înănlé flăcá¹ii// ş-aşá noi îmb¹lám în tăt ánu...//

că e¹ştea trei păr¹ care ierá a¹ştea/ ápă noi tăt ne sobirám d-amú vméşte/ to cîn ne-am gílít/ ne-am gílít/ dă... báni á¹íş¹ care de [r] de jócur¹ ísta/ ápă sobiré din tâte trei păr¹ le grămădém// şî ísta// şî făşém// şî aşá la noi ierá abicé¹ju//

răil¹án onofr¹éi leónt¹ievič
şáizăş¹tr¹èi de-an¹

tăt¹ pädúrl¹ ierá núma mére şî prásáde

da cum am aúst¹ _ io-n moldávia că fac// fínt¹na flăcá¹ilo// ap¹u¹ de-acázu ísta/ dim _ párte-ai¹şt _ care _ de ísta/ cróme jócur¹/ ápă-ncă ierá că s-fácă fínt¹nă// flăcá¹ii// la noi áltu abicé¹ ierá// că (gdé¹ _ to pe lă... s¹fíntu górg¹e/ ap¹u¹ la noi/ cum şiti¹ că-s pädúr¹ mülte/ ş-ápoj trebuié... î¹ _ zí¹ua aşe¹ia/ î... bábele/ moşnéži tremeté fişóri/ d-am _ aéş¹/ care _ mai t¹ner¹ î¹şurá¹/ trebuié... núma¹decít să hultu¹ască copás// copáşi// ş-apu¹... únde şti¹é/ tătă vára únde-l

cătă/ unde-l gășă pă un[de] _ puî de pērj/ î sălbátec/ vum _ puî de șerés
 sălbátec/ un _ puî de pădurét/ de păr de ísta// íel trebuié abizátel¹no/ or¹ nu
 știu cum náiba sâ zîc// câ să-l hultuiască// să-l hultuiască// șí la noi... táre ne-o
 spásít pe noi [ε] ne-ō ísta// cînd s-o muntuít răzbóiu/ șí _ íerá máre
 holodoucă/ máre foáme-m _ moldovánca// apă noi/ íņ _ cáre pădure nū _
 ínrám/ íerá plínă cu mére/ șí _ cu pére// cu pădurétă/ nu! cu mére/ ș-cu
 prásáde/ ș-cu čerésâ/ ș-cu ísta// ș-cu-atîta ne-am spásít noi// da da da// tăt tăt/
 tâte pădurle íerá núma mére/ șí prásáde// cînd/ cît de adévărát/ că amú ía! așá
 nu să fáșe// da íerá aísta zî//

[Asta se întâmpla de Sfântul Gheorghe?]

Uoleácâ mai ínaiînte/ nū// nu știu če đí tóčno/ da știu că táta-ń spuné
 că... íerá spețiál¹no o zî// câ-î ín tot de íņ _ kip de sărbătoáre// că să grămadé
 tăt// alés íští mai tînerí/ íņsurát// ímēno că-ņsurát// mài _ tînerí// șí viné// șí
 dájē _ áltu pom/ íerá cîte trii// cîte trei hultuié// íel íș puné prásád/ oáre
 scòrospelca/ oáre barhá moártă/ oáre-aísta/ ísta// í _ áltu cîte trii// că dácă nu-j
 _gășá íel puî tătă vára/ ápi _ íel „nu! șí măi?” „dă” zîc/ „da áre trei crenz/ dá
 șí ío¹ să hultuiésc aísta”// șí íerá șí cîte trei/ cîte pátru sórtur¹ de prásáde// șí _
 mére tot așá/ șí ísta// șí dau ș-amú ía! de cînd/ ásta o fost íņcă do revolúțiie/
 pósle revolúți¹// [...] șí _ dau ș-amú// íáca amú hadét/ șí ío v-arát// ím _ pădure
 íņcă sînt// ș-amú prásáz// prásáz șí mér¹//

[Același]

pămínt íerá dișárt

[Când s-a format satul aici?]

sátu nóstru s-a formát ín ánu [ε] o níie șí uopt súde șáidă _ șí _ trèi//

[De unde au venit moldovenii?]

sîñ șí din Uorhéi/ mài _ múld _ dĩ _ Uorhéi// mai mult din Uorhéi// íáca íeu
 șí bábușca/ bătrîna șí/ ísta-s mai mult din Uorhéi// ródina ásta așá-í//

[Dar de ce au plecat de acolo, ce spuneau bătrânii?]

spuné că le _ é strímt// nu le-ajúņg pămínt¹// da aîș párcă spun/ pósle/
 cîn s-o atminít creposnoie právo/ apói pămínt íerá... dișárt// ș-o vinít.../ le-o
 dat pămínt/ ș-aísta// dă/ știț či-í? hadét mîn¹ _ dimneáță/ íeu fac ũ... reid/ șí

v-oī arătă// primérno lócurle nõastre// noi am fost în Țorhėj// líčno io ă fost
 în arhėj/ cu fimėja/ cu băjētu/ și cũ... nănașálu néu/ și vasilín²⁹-ajásta tát//
 noi am mǎrs// iėj sámna lócu ca cîn/ ca cînd ĩ ruptă o bȚcățică de la...
 pămíntu nóstru și-ĩ tot așá// tóčno așá// și códri-s așá// și... stejár/ și ísta și
 [k] cárpîn/ și še mai ieste/ tá tát tát așá-ĩ ca la noi//

[Cum s-au format satele?]

v-am spus că la cazás le da cíte-o sútă de hectár// la [r] la fisór/ la
 cazác// dac-s-o ródít fisóru/ ápă-ĩ da o sútă de hectár// și savițki aista avé
 đăše băjět// znáçit iásno/ că iel o-avút o níje de iectáră/ o níje de iectáră// iel
 ierá cazác// síngûr cazác/ síngîr/ síngûr tát-so ierá pópă/ și ísta/ și iel de-am
 avé o níje de ectáră// da lui aista pămínt nu-ĩ trebuie// și băjět nu-ș cáre-o
 trecút aiís/ î... slújba// că slujă atúnê cíte dóođăș cîn ĩ de-an¹/ àhá// o
 oznăié/ o-nștiintát că... iel vînde pămíntu/ ș-o vînit la dínsu/ și ísta/ și iel
 „pojálusta io vâ vînd o sútă de iectáră”// ș-ápă ĩi s-o dus în ánu tíșci ĩ [k]/ o
 níje și Țopt súde șáidă ș-tri/ o vînit în moldáviia/ ș-o gráit cu [r] cũ
 moldovéni cáre ierá... fǎră pămínt/ ș-o vînit aiís/ o luat pămíntu cála// da
 cînd o loát/ ápoi ĩ urmă mai ierá și greș/ ierá și ruș/ și ínahródnîe// și ísta//
 ș-ápă... nu! cum să dileáscă iei? că ĩi nu-s... nu să puté íntălége únu pe
 áltă// că ierá și greșes ĩ și rusás ș-aiísta// ș-ap ierá bába rúsca/ și bába
 rúsca... știie// iei de-atíta-ĩ đícé bába rúsca/ ie știie și grečes ĩ și rusás ĩ și
 moldovnéș^t/ și zîce „știt cê?! daș să trážim žérbe”// și róvno la trei vríste//
 o pus triųhō... trei/ aista trei ohólnicom// o pus aiís... o stîlp/ și díncolo
 pérvi// ș díncolo vtarȚói/ uorí a dóiļa// da acólo a tréiļa// ș-o tras járbe// și
 ĩ lócu moldovénilor o rǎmás moldovénilor/ ĩ lócu a dóiļa or a tréiļa că
 aista stîlp/ o rǎmás rúși// dá díncolo gréși//

[Dacă nu le ajungea pământul, unde mai lucrau?]

dacă vra să lucréz/ ápō z dușé la pópa/ și în trei părț...

[La popa Savițchi.]

da// la pópa/ și iáca „mne nujná zemleá”// „ie-ț! na!”// și disătina o dilé
 în trei// și dóuă a lu pópa/ ș-úna á lu.../ a lū...

[A celui care lucrează.]

da// ș-ápoi pe urmă póp-așála ap-ō-șepút a vîndi pómínt// ș-ap ș-ō-șepút
 oámni a púne žiie// a-mpúne aiísta și// pașló pașló// dácă sóroVno/ nu! d-amú.../

²⁹ Se referă la informatoarea Budurina Vasilina Fiodorovna.

pămínt mai mult de jimatá _de ȳectár¹ n-o-avút... moldovéni/ níș n-o-avút//
da mai mult niș nu ȳ-o dat// ap _tătă vrémea îmblá ȳi la pópa ș¹/ dácă încă le
mai trebuíe ápõ¹... podzarabáto-vali// ș¹ tot ș-atúș ȳerá ș¹ sáráș/ ș¹ bogát// cum
ș-amú//

[Da' când s-au format colhozurile, în anii 1930, i-au ridicat și de aici
pe „culaci”?]

o fost/ fost// ȳaca bătrínu neȳ î¹ dus// ȳaca bătrínu neȳ... l-ò _dús// da di
șe l-o dus? că/ c-avé gard de scíndurá//

[Același]

să duș¹ie... bă¹ieți să hultu¹iască

ș¹tiȳ că... táta lȳuá bétă/ da máma plășínte// da/ cînd _sâ duș¹ie... bă¹ieți
să hultu¹iască/ táta ș¹tiȳ că lȳuá vid¹erca cu žín/ da máma fășé uȳ _cli^d _de
plășínte// cu brínză/ cū _cur¹ék/ cu cartoáfe/ cū bostán/

[VII a] vărzár¹

vărđár¹// li đíșe la cu bostán// nu! ș¹ _le duș¹ie acólo/ táta ȳa... acólo o
súmca ș-av¹é/

[Bărbații nu se duceau.]

nu sâ duș¹ie/ z _duș¹ie núma flăcáji// da táta neȳ sâ _vîrá pist tát lócu//
ȳel ȳerá așá că sâ... vîrá/ să dușé cu bă¹ieți// cum î¹ ș¹ onofré³⁰/ ál vid¹et
cum.../ áltă ȳo nu ș¹tiȳ// ș¹tiȳ că fășé plășínte//

răilán vasilísa ivánovna
șájzășunu [de ani]

sîntém álde mînáláke

[Părinții s-au născut aici?]

da părinți/ bunélu o vínít aȳca cu treȳ fčór¹// la noi ne đíșe așá că... o
párte sîntém álde mînáláke/ da o párte sîntém álde alécu// da o párte álde
ikím// cînd o vínít bunélu av¹é treȳ fšór¹// únu-l kemá mánáláke/ da únu ál

³⁰ Se referă la soțul ei, subiectul Răilean Onofrei Leontovici.

kemá ikím// da únu ăl kemá... ísta/ alíecu// și noi dē-am_sîntém în_î.../ dacă
pártea noastră ap^{lă}_đic aiíștea ís álde mînáláke// da așîia ís álde ikím// da
aișlân_d-am_îs álde alécu//

[De unde a venit „bunelu”?]

de io știu că đîșé că... íel că de únde știu cît... nu! da a nóștri đîșé că
dim ísta// dim_várvara// nu! dē-acólo știu c-o vinít bătrínu/ și noi apó.../ táta
ńeu aiíșa s-o născút//

[Aveți copii?]

am și copkî am/ și unúc am// nepóť//

[Câți copii?]

doi am// doi băiét și fátă// la míne-s cununát și băiétí și...// aiíșa-ń_sat//
și nepóťi-s aiíșa/ și nepóťi-s boteđát// noi ne boteđám/ ne cununám/ tát/ cum
ísta//

dacă moárē... nu! cum î fâsem/ î prohodím/ tát cêlea fâcem// dēm cum
_î de pománă/ la noi sâ dá și mäsă-î dá/ și... íaca și pat î d^{lă}ă/ î lu acál cáre
moáre// íacă la ruș așă nu-î// nu-î dau nícă// la ruș... duc lă ísta/ la tîrg/ și
vînd ped// da la noi tát// úomu ńeu n-o murít/ io tát/ și cămésâ/ și șe lést_tát
_tát an _dat/ la șei sărás// și pi drum noi dăm podur^{lél}é// dau și la
ńavoástrē? doáspreșe// dóospreșe podur^{lél}é// da îm_poárta ținterémului î
daj sac// sac nóu/ șí dē-amú daj acólo colășél/ cē ísta/

[Dați ceva omului care sapă groapa?]

da// pom și șărvăt/ și căm^léșă io [ε] așă la a ńeu úom/ cînd ísta/ pom faș//

[Se dă peste groapă?]

dá_dà/ píște groápă/

[VII a] píște groápă/ și licoána píști groápă/ pómurli šélea z_dau píști/
și avém șărvete de dat îň_groápă// așélea tát la grokin^lcér^l sâ lásă// da// și-m_
poárta țintirim^llūi/ și dá și-m_poárta aiásta/ l^lei trej^l đíle sápă// trej^l đíle/ așă
să kámă/ cá noi trej^l đíle țíném mórtu// apoi íel_î... să kámă grokin^lsér^l// ș-apó
lui i fâșím p^lóm// î púnem acólo șărvăt îm_pom/ dacă ísta î púnim o
căm^léșă// ș-apú dē-amū_la năsíle-î l^leg^llám... íără șărvete/ acéla tójă-î a lui//
șărvete cáre dúșem năsálle// șásă grokin^lsér^l/ șásă șărv^lete// ș-ápă așél cáre
dăm îň_groápă/ páisprișe métri di șărvăt// ap-așála-mpărțím iar la șásă// tot
lu grokin^lsér^l// șí bán^l_ińcă-î dá// k_íel dúși pi úumăr// táta ńeu_cē „fa! să

mă dúșeț cu căruța// că ȳo-s ȳom mări/ și-z-grăie// ș-a să mă súduie ȳamni
păr la țințirím”// [!]

[Chemați preotul?]

kemám preotu/ prohodéște acásă// înaińte la biserică ăl dúce/ acólo-l
prohodé// da noi ăl kemám acásă/ prohodéște acásă/ dácă-vrei/ dácă nu vrei
nu al kemá//

[Aceeși]

la cumătrĳe

da cum să boteádă?! [ε] ȳo dácă-vreau să te ȳau pi nátá cumătru// nu!
viu la ńetá și mă rógă „hai mă rog și ní-ȳcrăștiná copkĳlu”// nu! și ńetá
dácă ística... ai đĳs că vii/ binevoieștĳ/ te-ai apųcát/ apói de-amú ńs-spųne ęáca
cĳnd-ȳ ȳ ńse dumĳneca să botleđám// șâ ȳeu/ la noi sâ ȳeu pátru cumătre// doi
cumătri/ și dóo cumătre// da núma nu a ńetále fimléie// dă ráznĳe// duńetá
leș-ș-apó... a lui fimléia d-amú-ȳ/ noi avléem vórbele...

[VII a] nănășálu treb-să híie ásta abizátelĳno//

cáre-ȳ de cununĳe// áșela nănășálu de cununĳe// acéla ȳe la tăț copťĳi
cĳt oȳ avlé// am ĳinĳ și đáșe am/ la đáșe// ńel n-áre uų-să da// nu poáte să nu
șĳie// dá-trei de-amú-ȳ mai ȳei șeĳlánt// ș-apói... i tē dovoréștĳ cu đĳșĳi/ și ȳei o
vĳnĳt// și ȳeu cu copkĳlu/ șĳ-să duc la bislerĳcă/ și ní-l boteádă/ șĳ cĳnd-ńi-l
adųc/ ní-l adųc dă/ la noi fac-ȳ tátușăĳi// așá

[VII a] crĳjme/ crĳjme//

crĳjme// ística/ fac flųorĳ// șĳ-cu șárvetĳ// lumńárĳ le pun acólo/ ș-ap-
cĳnd ȳin/ apói fac/ crųce/ lumĳńárle le-aprĳnd/ cĳń ística/ și fac crųșe pē...
pųod// că de-amú...

[VII a] cĳnd ai ĳntrát ĳń-cás / ș-ai vázųt crųca/ tu șĳiĳ că-ȳ creșĳinát
copkĳlu//

ȳĳ creșĳinát copkĳlu atųșa puĳ// șĳ-apói ȳĳ fac sára cumătrĳńe// apų ńetá
dácă leș-la mĳnĳ cumătru/ apų nátá poț sâ ȳei... șĳ-dóo părăk/ ș-o părăke/
cum poț nátá//

[VII a] cum vă pųneț ĳń-cas

cum ne púnem d-amú cu míne îŋ _ căsă// dácă ȷō^u pócma n-am puřínt^léi/ poáte neámur^l// ápū _ đíc „ia! mă ró^g _ nătă ȷá vo dáo părăk”// ř-apú^l dăȷéi dáo părăk/ pi _ sóra nătăle oáre pi cumnátu nătăle/ oáre pī... mahalaȷi^u/ pi _ řínȷi vřai// oáre pi řínu nătăle/ oáre pi nănářu nătăli// ři vin la míni la cumătrȷe de-amú// ři vin la cumătrȷe// ř^l _ la cumătrȷe áp^u _ sâ pun dúpă măsă/ da ȷō^u pi _ nătăle ȷiruiésc colác mări/ dácă nu colác/ p^lne// dáo pîn^l pui/ nu úna/ da dáo/ ř-apú^l... că dai ři cumătri/ ři nătăle// ři nătăle-ř pun řărvăt/ bun/ frum^uós// ři d-amú fim^léi nătăli/ de-o róki^le/ o řaliŋcúřă acólo ře ȷi/ ře léste// da// ř-apú^l řz _ dăruieřc nătăle/ da nătă pui/ [r] pui pi măsă/ ře ȷe// capíř/ [r] capíř// da fim^léi mătăle ȷi púne la copkíl acólo/ ba peliŋcúřă/ ba cămeřúřă/ oȷelăř/ ce [r] ce lásă řínima// nu! ři dúpă ce s-o ířtă/ ápú^l... s-o p^lřsă cumetrȷia a cîntă/ řucă// ři řăca ařă-ȷi//

[VII a] da dácă moáre řínu/ copkílu o murít// apói ȷo-s nănářă/ ȷo trep _ să-ȷi duc tătuřăȷe// tăř ařă uŋ _ řăřvet/ ř^l _ cu-o lumínăre// c-ařála řărvăt.../ cîn dúře lă provodít/ ře trep _ să řiře-ařála// tătuřéȷe ařéȷa// řtiȷ că léste-ŋ _ cîntȷic că...

ařeptăm să viře ři máma meă//
da ȷe ř-o řris hîřtiȷe
ř-o trimés cără ři tămíȷe/
ři pîŋđí dȷi tătuřăȷe//
că řel la noi n-a să mai viře//

[VII a] ířta-ȷi bóřet// tătuřăȷe ařăřta... apói ca cum ři řiřma// cum ři řiřma cū... cîn botăřđă//

[Aceeăři]

[Date despre subiect]

[Câte clase aři făcut?]
řăpte// řăpte/ řcoála rúřă// téhnicum//
[„Tehnicum”, unde aři făcut?]
řm... bendér/ ři-n leóva//

[În Moldova?]

îm_moldóva/ da// îm_moldóva// ș-ápă doĭ an^î aiîca-ŋ_crasnodár// [...]

[Cu cine ați învățat?]

cu mariĭa biĭeșu/ cu nimírscaiĭa áneĭa/ acólo dí_la moldáviĭa// an_trăĭt
înr-o cómnatâ// doĭ an^î am trăit cu díŋsele înr-o cómnatâ// și cu biĭeșu/ și
cu... áneĭa nimírscaiĭa//

[Am auzit că din sat de la dumneavoastră au fost și la „Ziua Limbii”, la Chișinău.]

o fost/ noi am fost// șásă diŋ_sátu nóstru am_fost// [...]

[Pe Maria Bieșu n-ați văzut-o?]

mariĭa nu ĭerá atúnca/ nu ĭerá/ n-am văzít-o// așé ne-o plăcút d'íne/ ne-o
vstrečít d'íne/ pi_tăť//

[Aceeși]

botcále

[Cum se face pâinea?]

ĭáca ĭo am_s-spun cum fac botcál^{le}le dintăĭ//

[Ce sunt astea?]

ásta cáre fáș pínĕa pi úrmă/ puĭ îm_píne/ și_să rídícă pínĕa// dróje/
dróje// botcále la noi//

[Da' spuneți cum se face.]

ĭeĭ treĭ lítre de apă// și puĭ vo šiș kipér^î// și șerg// le șerg gíne/ le șerg/
s-o șert áp-așéĕa/ ș-ápăĭ ĭeĭ o băncă de... hmel^î// cum? hmel^î/ hmel^î/ àhá// și
pun acólo în ísta// și să șérbe gíne// ș-ápăĭ ĭeĭ áp-așéĕa ș-o răšésc/ și pun... o
blidúșcă de făĭínă// de pop^ușóĭ jelátel^îno// de păpșóĭ// ș-o miéstec gíne/ gíne
bat.../ făĭín-așéĕa// și cu áp-așéĕa/ cu făĭín-așéĕa o bat/ o bat/ o bat// ș-o pun
și_șáde șápte căsur^î// șápte căsur^î/ ca cîn doskése// doskése// àhá// da adél^î
no moi dvésti ħram de botcále// de botcále// și cîŋ_s-o răšít de-amú Ůopárc-
așéĕa/ dau botcálele acólo/ și ĭără mai șáde șápte șásur^î// și ĭe cînd să
brodește/ brodește/ ca cînd așă un_zápah bun de botcále/ de hméliu șála/ de
kipér^î// de șéápă/ șápă tai/ căpă/ și pun acólo/ și șérbe tăt// àhá// și_píștē gdé
_to píște șápte căsur^{ur}// dóozășuna de căsur^î să_fac botcálele ĭéstĕa// ș-ápă
le-am_fácút/ și le-améstic cu tărĭță// séĕa/ buftuiĭál-așéĕa o-améstic cu tărĭță//

ș-uo pun pi másâ/ õ-șîr pe másâ// și... așă ia! o... disfac ġinișór/ și să usucă//
să usucă... vo trei/ pătru zîle să usucă pi másâ// ș-ápă cînd coc de-amú
pînea/ plămădesc// și coc pînea// ápă ieu gdé to o sút cînzăș de gráme de
botcále de-așeęa/ iără le moi cu apă cãldã// și pun// în gătesc făina tăt
dîcusárâ// și pun// de-amú/ dau botcãlele șeęa/ și... să rîdicã gdé to șînș
cãsur// s-o rîdicãt pînea/ am frãmîntát-o// o frãmînt o dátã// ș-áp-o mai
frãmînt a dõileã/ di trei uor o frãmînt pînea// o frãmînt și-i dau páșe și să
rîdicã// și să rîdicã/ s-o rîdicãt a tréileã uor/ áp-o iei/ ș-o pun pim...
jaróvne// am fórme-așă// o pun în jaróvne/ și iără să rîdicã// o las sã să
rîdicã/ și dau foc la haz/ și gdé to pitnațî minút să-ncãlzăște dúhóuca/ ș-o
pun pînea// o pun pînea/ și... za sóroc/ sóroc peat minút pînea să coãșe//
coãșe/ ș-o scot/ și pînica să rîdic-așă búnã/ și... gustoásã//

[Da' ce mai „coceau” înainte?]

colãș coșé/ colãș/ ãvirtitã// plãșinte// plãșinte noi fãșim ș-amú// ș-învîrtitã//

[Din făină de „pãpușoi”?]

mãligã// mãligã fãșem// mãlãi/ mãlãi cu bostán//

[Cum?]

io n-am fãcút// áde... máma meã fãcê/ da io n-am fãcút// colțunăș fãșem
cu brîzã/ cu cartoãfe/ cu curék ásta fãșem//

[Aceeși]

ãi lileánã la poiánã

nũ! cum strîgã la nuntã vornîșeji?! vî znãet cum strîgã! la noi nuntile
mai mult îs rusăști// dac s-aiîs/ șa cîste nunț moldovenest dãje niș nu-s//
leágã/ leágã/ leágã sã [= și] cũ trandașir așé// cum șipu cu žin ímblã piņ
sat ș-kãmã/ ca cum așã și la nevoãstrã// da// îm moldãviã// uot!//

[Puteti să cântați o colindã?]

colínda/ nu! corínda/ iácã imblã cũ colínda//

scoálã báde nu dorńi//

cã nu-i vrémeș de dorńit//

da vrémeș de arát

la grîu curát
 boróna boronîé/
 da de úrmă grîu răsăreá//
 he_he_hē! șî mai mînaț mǎi! [...]
 aî îileánă la poiánă/
 îlenuțō fǎ//
 ș-ō_săpá o buruiánă//
 fǎ iléano fǎ//
 s-ō_săpá o buruiánă//
 fǎ iléano fǎ//
 sî î-on_da mîne-ta sâ moáră//
 ilenúto fǎ!
 sî lu tátî-tō s-àdoármă//
 fǎ iléano fǎ!//
 cî din sprésina míni-tă mǎi!
 fǎ ilenúto fǎ!
 nu ne putém noi luuá mǎi!//
 fa iléano fǎ!//
 aî ileánă la poiánă//
 ilenúto fǎ!
 s-ō săpá o búruiană
 fa iléano fa!

Țot tac//

trenulé/ mașínî mǎri³¹
 trenulé/ mașínâ mǎri/
 toátă lúmea te blăstám//
 șî te-oî blăstámá șî ieu mǎi...
 cî m-aî scos diu_sátul mēu//
 sî m-aî dus pin țăr¹ streiîni
 ăsta-î cîntec dim_bătăie//
 úndi nu cunósc pi níme//
 núma stéiile șî lúnă
 cár_li vǎd în tădeaȚúna//

³¹ Textul este cântat.

[Când ați învățat cântecul acesta?]
cînticu ísta? pósle vainí//
[De la cine?]
da roată méjdu námī// méjdu námi//

páscali¹ nadéjda serafimovna
șajzác [de ani]

[La șezătoare]

[Cum era la șezătoare?]

nu! cum ȳerá? ne dușém ű/ ne grămădém ínr-o cásă// băiét și fléte//
băléțī mîncá sāmínz ű da noi torșém// fășém ű nosuáșe/ scarmanám línâ//
și sflet nu ȳerá/ ș-cū poponétu// și cu poponét ȳaca amú nu pűtém fáșe// da
ái sfet/ fșeo// la noi cu lumnáre/ cu cahanét nu pűtlém// da atúnșâ/
pricașantșe/ ș-torșém și/ și cîntám// și ne j'ucám// ne j'ucám de-a pricolcúta//

[Cum e jocul ásta?]

ápī ȳaca așá ne punlém/ și... o pirledăiém// ș-apó la síne ȳerá precolca/
apú ȳe-așéja o pupá băiétī// da//

[„Pricolca” ce este?]

[V a] buláfca/ ȳacă cum buláfca// ș-ápu ne mai j'ucám... á...
cărbúnele noi

[V a] ȳacă de cărbúne ȳo nu știu//

[Cum este cu cărbunele?]

nu! uȳ cărbúne care árde/ il ű pún řšípc [= ínfíg] ű ac// ș-ácu șála
co-átă/ il leágă... supt áista// supt strășnă acólo// sus// ș-apú sá pún ȳa-șá ȳa!
tăț pimprejúr// și cărbúnele șála il súflă// și cărbúnele șála la cáre ísta/
așála sá dá ínapóí// nu! șâ... răcné/ supt pűod ȳașá/ supt pod íȳ cásă/
cărbúnele șála/ așá ȳerá spîndurát ȳe-ō ac// și tát suflá/ cărbúnele șála/ și
tăț răcné.../ cá la síni ajűnșe cărbúnele șála/ sá da ínr-o párté așá ȳa!// nu! și
fșio/ așá j'oc ȳerá nu j'oc/ da așá/ nu știu șe ȳerá//

[De clacă ați auzit?]

[V a] de clacă? ásta clácâ cîn la lúcrú// dā// am auđít// noi ș-amú cîn
stroím căs/ apú sobiráim la clácă// cu tățī ne dúșim la muruít/ cu tățī lă
pérvīe lut cînt cū páișe/ la ftaróí lut/ tățī fășém cu tățī//

[Se mai fac case...]

cum s-fac? cu samán^í// fâsem sãmán^í/ lut cu páie/ ș-așá iášš^íce/ nu! cac rúsi^í// nu! iáca băiétu néu s-o stroít/ așá o făcút// nu! sâ právda/ pi-úrmă abițováli/ cū _kerpís// da diņ _samán/ o făcút diņ _samán tójă clácă// clácă/ la sãmán clácă/ la muruít clácă//

[Pe cine chemați?]

pi niámur^í/ pī druziá/ pi znacómîje/ dā/ da// și vin//

[Este și muzică?]

nu// nu// múzică nu-í// nu! dácă svaiá múzîca/ dac-a noástră múzîca/ ápu de-amú cîn mîntuím/ ni púnim// lésti múzîcă/ cliuécé múzîca/ da dácă mácár múzîcă nu-í/ apú^í ne púnim și b^íem/ și mîncám/ și cînt^íám/ da// după lucrú//

[Aceeși]

I-o luat o frícă

[Locuri necurate prin sat erau? Se spunea despre așa ceva?]

da/ da// bătrínu néu/ ă... amúia iácă lócur^í de-așélea nu-s// vródi ba// dā rán^íșă/ bătrínu néu ierá flăcáu// șī viné dī _la fêțe// și viñé/ gdé _tò ierá dvenadțát^í časóv nóce// da s-stroie o cásă// ierá fără uș/ fără feréstre// ș-să úitá/ șáde o fiméje răzámátă// de uș^úór// îm alb îmbrácát// da iel/ đíșé „mă duc să vād”/ iel ierá așá sméli^í// „mă duc să vād cîne-í”// cînd o aj^úns/ nú-í// sã dúșe pin unğere/ piņ _cásă/ sã úitá/ nú-í nímeșă// da la pod șídé scára// s-súje iel pi scáră// sã úitá-m _p^úod/ nu-í níme// și đíșe/ așá l-o loát o frícă/ șī... o priņs a fuži/ pán acás-o fužit// ierá rán^íșe/ ierá//

[Și ce trebuia să faci ca să nu te sperii? Nu se spune că trebuia să faci cruce?]

dā/ trebuié s-ti roz^í/ s-s-faș crúșe/ da// așá ne đíșé pãrínțî că ș-amú la noi așá că sã-s _faș crúși/ dácă vra^í s-șiișe cása curátă/ treb _sã faș crúși//

[Aceeși]

cînd s-o mîntuít bătăia

noi cînd am venít _î de _avacuáti^{le}/ cá pi noi ne-o dus n^{le}m^{ti}/ ne-õ
hănit n^{le}m^{ti} de-a^{le}îsa// la ucra^{le}ina// ş-ápu şî-m _basarábea ne-o dus de-acólò/
ne-o mînat// n^{le}m^{ti}// î _sóroc trétij h^{od}/ ş^{ti} _romíni ne-o dus îm _basarábea
romíni/ da cînd s-o mîntuít bătăia/ ã _venít înapói// ş-tát^e _cás^{le} ierá
răskíte// niş o casă nu l^{er}á întreágă// şî burujánu l^{er}á/ şí lúpki _imblá// viné
pân.../ ã _făcút colíz/ [ε] îŋ _colibă trăiem// viné lúpki pân su^p _colibă// ùrlá
noápte/ da// da aşá amú iáca băi^éfi o fost an îm _pădúre/ şî merzé lupuáica
ş^{ti} _cu lupkişóriⁱ// le-o trecút drúmu// o trecút spocóino drúmu/ şî s-o dus//

[Aceeşi]

ni dúşim la privék

cîn _muáre şinevá... la noi vin/ dac _cîn muáre undevá noi ni dúşim
sára/ s-kámâ... „ni dúşim la privék”// şídém/ şídém pân tărđi^u/ da şine vra
şáde pân dimneá^{ta}/ la mort//

şádém la vórbă/ grăím// nū! pro svai géla// ã... ne dá cíte-om _pa^hár de
žin mai b^eem// [...] bíválo ráŋşe mai demúlt _ă tóje ne jucám// ráznije í^hra//
la mort ne jucám la privék/ ráznije í^hra//

[Ce juca^{ti}?]

da ne jucám/ cum ne jucám? tój^e-aşá pricolcúta ráznije takie// aşá cu
pricolca cînd.../ cum la şázatuáre aşá şî la privék// ũot cáre la şázatuáre... í^rá
ísta [ε] j^ocurⁱ// aşá şî la privék// ráŋş^e cînd _ierám tiner^e// da amú sîntém
bătrínⁱ//

[Aceeşi]

MOLDOVANOVKA
(raionul Tuapse, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă)
Culegere: 1996; transcriere: VP

o predlajít ajića na cavcázi

[V-ați născut aici în sat?]

ajićã sat//

[Da' părinții dumneavoastră?]

[!] îm moldáviã//

[În „Moldavia”?]

dã// táta îm moldáviie/ da máma/ a me// máma-ŋ cubán¹// cazâcca// iel
ŋ ármii cînd a slujít/ a slujíi/ a spus c-acûló pamínt puțúntél/ ș-o predlajít
ajića na cavcázi/ iéste pamínt mûlt/ pustúišcîi [...] tóje la¹ét šine vrëã//

[Și când a venit el încoace?]

iel?

[Da.]

pósle ármia ieu nú știu cît¹ iel avé/ matíŋcâ dóuâzãc... pátru/ șésã//

[A fost până la prima „bătălie”, până în 1916?]

nú știu//

[Până la Primul Război Mondial?]

io nú-nțălèg êe iásta-i//

[„Pervaia mirovaia voina, cetirnadțatoro-vosemnațatoro goda”.]

ajića d-amú ierá/ ajića//

[Dar alți moldoveni, de pe unde au venit?]

dim bäsarábiie¹//

pascár¹ andréi pimánovič
șáptizájJa ánu

¹ Informatorul nu cunoaște numele localităților din Basarabia de unde au emigrat primii moldoveni.

iel sâ kemá sapsúscaia

[Puteți numi locurile din jurul satului?]

tăte ieṽ le ștíu// d-apcâ iele sâ nazívaiéște/ iele sâ kam-așá// șine pămínt acóló Țo ținút/ na ehó familiu.../ aiíca pimprežúr.../... rípa pascáriulu.../ deǵalu lu húnġă/ [r] deǵalu lu húnġa/ ș-ápî deǵalu lu natália iehórovna// ș-ápâ mérže cojohariu/ ș-ápî rípa lu șolpán mérže// ș-ápâ mérže dúpa rípa lu șolpán/ ă térdevára șcelî/ mérže//

[„Șceli”?]

șcelî/ șcelî// t’èrdivára la șcelî/ ș-áp dúpa t’èrdivára la șcelî mérže ħarnáriu/ ș-ápâ dúpa ħarnáriu mérže/ ă de-amu-aiíșa túdós// la brađ/ tudós ș-ápâ la brađ// Țót! tudós ș-ápâ la brađ// ș-ápâ deǵa brađ mérzē deǵalu lu frásîn/ ș-ápâ deǵalu lu frásîn mérže/ ă... ħîrjálki na ħorá [k]/ a lu ħîrjalcâ-î deǵalu//

[Da „Frasân” era nume de familie?]

dă/ ierá frásîn// ș-áp-atúșa mérže/ mérže/ ieṽ de-amú po crúĥu mărg/ mérže iáca// țurcân/ ș-ápîi dréhlea/ ș-ápâ deǵa dréhlea ħusáriu// ș-apóî dúpa ħusáriu mérže natátca/ ș-ápâ mérže rípa lu șolpán// ș-ápâ a lu gréc/ am ajűs pânĵa lu grec/ a rămás iáca ċine lă/ la aníța// la aníța/ și de-amú s-o mîntuít// de-amú iar am azűs la rípa pascáriului// [...] mai naínti/ mai naínti iel nu sî kemá sátu ísta moldovánovca/ iel sâ kemá sapsúscaia²/ ș-ápî sî kemá periválu/ perevalénii//

[De ce au venit aici primii moldoveni?]

de și a venít ieṽ iŋcoáce? de-atîta c-acóló pămínt p^uîntîel ierá// d-aiíșa ierá osvabójdónîi// pómínt// și ieṽ o predlájít¹/ jelái/ și ieṽ de-acóló// znáċit.../ cum ieṽ a vinít? da au venít gr^eeu ieṽ cu stráista-ŋ. skínare// cáru și boi ieṽ n-áve// n-áve níca// aiíca de-amú a crescút/ lucrá/ vot// capișċ fáșé// zarobé// și ieṽ ă-șepút a... ħazeinuí// táta ħa mneṽ o fost oleácă... nu cum! de spus! iel s-a astonovít împervomáica³// ș-ápî iel nu i-o plăcút acóló// ș-ápoî o trecút... pri hórad da crasnodára³// ac^uló o trăiít// ac^oló iel de-amú ș-o găsít fimíii/ pe máma// și s-ă-surát/ ș-ápîi iar a vinít/ ș-áp-o vinít... îm moldovánovca/ aiíca oleácă a trăiít// ș-apș-a dus...⁴

² Numele vechi al satului, Sapsuskaia, a fost sugerat de un informator ocazional, prezent la anchetă.

³ Nume topice.

⁴ Pauza este cauzată de schimbarea banzii de magnetofon.

[Când au venit moldovenii, ei au cumpărat pământul?]
n-au cumpărat// ȳerá scump/ și nu ȳerá di úndi de cumpărat/ și ȳel ȳerá
de-amú zăngatnî// toáte de-amú ȳerá ȳel opredeliónî//
[De cine era ocupat?]

tót dim̄ ȳ de-acoló oámeni// dî^uucraína/ dem̄ ȳ ástriia/ dim̄ moldávia/
dim̄ bisarábija/ dim̄ baléákin³/ lor li da pámintu a aréndâ// aréndâ daváli// și
cîne? li da pámintu/ ă stárostⁱ sⁱelá// sátuluⁱ// stárostⁱ sátuluⁱ// lozínski//
ȳi^uón// ș-ápî lozínski de-amú bătrín ȳerá/ o murít/ și l-o pus pî șolpán/ pi
vasílii// ȳel de-amú o prodoljít// ș-ápî de-amú aiíșa o făcút perevarót și fsio//
aiásta ȳeu și tiu//

[Același]

píni nú ȳerá

[Când a fost foamete aici?]
foámi? máre-a fost din trítⁱ [k]/ din triizác și únu/ triizáj^uoi/ triizá^uși
trei/ treizá^uși pátru/ și de-amú-n triizás^ucîns/ triizá^ușásâ mai^uuš^uór/ mai^uuš^uór//
[De ce a fost „foamea” aceasta?]
nu ȳerá mîncáre//
[Da’ de ce nu era?]
nú știu di úndi șe nu ȳerá/ nú știu//
[Erați mic atunci?]

da/ ^uopt anⁱ// șepti/ ^uopt/ așá ȳerám// trăiém cu péști// píne noi nú
vidém// ă/ péște prindém// péște ȳerá// și hríbí strîžém/ și mîncám// uót!//
vácâ ținém// vácâ ne da lápte/ și cu-aiásta// da píne nú ȳerá/ rîșniță ȳerá// ȳerá
rîșniță// ș-ap-atúj^ude-amú cîn s-o făcút perevorótu șála/ le-o strîșs le-a loát
diJa oámenⁱ// da táta uō... ^uo kátrâ o ascús-o/ da úna ^uo dát-o/ ^uo đis cá ȳe
s-a strícát// ș-ápâ ȳel ȳ-o făcút păriéke/ și rîșnⁱém cîte-oleácâ di popș^uoi// și
cîte-oleácâ de grîu/ și fâșém túrte/ și mîncám/ și trăiém//
[Și din pădure ce strângeați?]

ĩ/ hríbí/ strîžém// burⁱét// și strî [k] dim̄pádúre și péri// vót// dijéștea
frúcte// gînda⁵/ da/ da/ da// gînda/ și tiⁱ ce-ȳ ásta?

⁵ Termenul a fost sugerat de un subiect ocazional.

[Și oamenii mănâncă ghindă?]

dă// ș-fășé dintr-însa și cófe/ nú cofe/ cófe po mojemó//

[Foamete a mai fost și în '46,'47?]

așéja ^uo fost de-amú mai ^uușóará [...]⁶

[Moldovenește vorbiți.]

da moldovnéște noi amú/ gréu grăiím// de-atîta că noi de-amú ne-
an_dezvătát/ acásâ ieu grăiésc/ fsio vrémea î_rusăștî_cu copkíji și cu unúși/
ș-cu tăt//

[Și cu nevasta.]

ș-cu bába ieu fsio vrémea grăiésc// ie ucraíńcâ// ieî părintî mă-sa a iijj
moldovánçâ/ și bătrínu-î moldovánçâ/ da tát-su ródni bíl ucraíniț//

[Același]

Șe núma n-am făcút

[Ce-ați lucrat?]

o ieu î_yiáta meá ã_lucrát... di tăt féliu de lúcrú ã_făcút/ șe núma n-am
făcút tăt féliu și// și trébur¹ tăt l-ã_făcút//

[Ce?]

ș-ã_arát/ ș-am boronít/ ș-am șamanát/ și grîu/ și păș^uóji/ și lițernâ/ și
tîutiún am pus apă cărám/ cu cáji// mașín¹ nu ierá/ tráctora nú ierá/ níca nu
ierá// ș-tăt lúcrú am făcînd cu mînule/ cu cáji/ ș-cu b^uóji//

[Aveți și boi!]

o calhóznîie bóji ierá// și cáj// tăt calhóznîie// fășém lúcrú și lucrám/ ni
scrié trúdatní/ pi trúdatníi șéleá nóuâ ni pláté// [...]⁶ „io-z_discúltâ// io mă
duc îmj... lu brihâder” đíc/ iel mă trimítî pi míni sâ pasc cápărli// da ieu đíc/
„ieuz-discúltâ/ da-m_pădúri skín¹”// și iátâ iel đíși „ia! a-z_dau/ tíie okíns”// și
iel níie okíns ni iă/ și io fășém okîs/ și păștém cápărli/ vásiłi/

[Cum se fac opincile?]

iele sâ făcã le tai/ le croiést¹...

[Din ce?]

dim_kéli/ diń cal/ di_vácă-i/ dim_bou/ j_di p^uorc// sâmi mai búnă di
vítâ// di bou//

⁶ Urmează un fragment în limba rusă.

[Cum pregătiți pielea?]

ā... nū! o-ntínđ/ ș-o sārám gíni/ ș-o ^uuscám gíni/ și ie cîn s-o uscát/ li tăiám ā... le croím/ cît trébu di lāt/ și cît de dliná/

[Cum se numea bucata pe care ați croit-o?]

paiúș// ș-ápă atúša-ntăi i puném cōru/ și... și tăiém ia! așá di lung ia!⁷// și croiém/ și le cusăm cu... șnur/ cu șfoáră/ gurgúı [!]

[Cu ce legați?]

nı stăruiém și tăiém/ și tăiém cu șfoára/ noi șfoára mai rău// da noi tăiém dînt-îñsele așá ō... o kéle/ nu pre máre// cură// și cu dîsele li cos^șám/ ș-aiíša le puném/ ap-o tăiém/ da ogéle le puném gíni/ dácă ierá dî ševái așá... sucnó/ da nu ierá sucnó// da ierá... din cūhále di éișteá r^șăi// rúpte// dim pantalón^ı rúpt// fășém ogéli/ [ε] vălăcuiém pișoárle/ și trăžém okínca// și nı dușém la lúcro//

[Același]

triirám grîu cu căii/ cu cotócu

[Cum creșteți grâul?]

ū grîu! noi âl creștém o ıo ıoi! grîu noi mult aņ crescút// de-amú din sentıábır/ da dáje și dîá^vgust// Îșepém a ará/ cu căii și cu bóii/ ș-ăl// arám pămíntu// ș-ápă de-amú-n senteábır^ı/ ^uocteáber^ı/ noiáber^ı// aiésteá lun^ı// de-amú al sãmánám/ únde vazmójno cu séiełca/ da únde éto cu mínele al sãmánám/ ș-al boroném cu boróna și iel s-kemá... grîu șála sî kemá la noi/ lui í dîșém prozímca// și iel creșté bini// toátă iárna// ș-ápă de-amú cînd vo vrémea/ coj^ı bí/ brihadéru viné/ și dîși „trébâ sâ uznaiím cîti țentniurur^ı noi a sâ luám dîhctár^ı”// da ieu đíc „da cum noi a sâ uznaiím?”// da iel rupé trii colóscur^ı / și-m mînâ ia-șá ia! li frecá⁷/ le frecá/ le frecá/ pînâ rãmîné núma/ núma/ núma grîu//

[Era copt.]

îhí/ copt ierá// și iel suflá ia-șá⁷ și/ li numará cîti-s//

⁷ Gest.

[„Colosc” ce este?]

iel numără cíti ziórnuști uo ¹șiít//

[Da’ „colosc” este „schic”?]

skic [!]/ bîne ș-ieu ²uítát/ da iel⁸ štíii// skic can¹ésna//

[Și „ziorna” este grăuntele?]

gră^uuntele// cíti gră^uunțe ac^ulól/ i-atíte^ua// uót [...]// ^uō/ d¹íși/ „a¹íșa a sâ
șíi”/ d¹íše/ „a¹íșa a sâ šíi trídít¹peat¹/ sóroc țántneróv/ ĩ d¹īhectár”// i²ō-uítát
cum hectáru sâ númerâ// hectár/ așé și iéste? [...] ș-al cosám/ ș¹... al triirám/
gr¹íu^u/ cu cáii// cu cotócu ia-șá pi fătáre/ ș¹... molotém pi zerná/ și pi zerná^uo
āšála/ cást¹ā¹l dam ĩ^uhosudárstva// uót// așé tră¹ém// [...]

[Cum treierați cu „cotocul”?]

cu cotócu// di cotóc āl legám d¹ī^uurma cărúți// cărúța... cu pátru roț/
și-ncoló-ncărúță/ noi āl puném pe-ō... pepănăș// ș¹ cáii-i purtá/ da cotócu d¹ī^u
úrmâ aninát „tú / tuc/ tuc”// ș¹ cu cáii//

[Și unde făceați „fățarea”, în ogradă sau pe deal?]

pi deāl// unde-i sámi mai mu¹șoári// la fătáre// „hăide la fătáre” [!]

[Același]

fășé cúmpănâ și scoté ápâ

[Moldovenii fac fântâni?]

toátá cása//

[Cum făceau înainte fântâni?]

o sâpát câ pān... gășă apă// o gășít apă/ de-amú ti uít ¹izvoárli búne/ ápâ//

[Da’ cum afla unde este loc de fântână?]

ā/ cum aflá! avé iei sfrédel// lúngu/ tot āl dobavlé/ ș¹ sfrédelé pāmíntu/
sfrédelé/ sfrédelé/ pān o-ajúns de vręo pátru/ ș¹ cu mína/ ș-ápâ de-amú
scoté de-amú ūd/ ș-ápâ-ncă sfrédelé/ ș-ápâ-ncă iéste ūd/ și-ncă/ și-l lăsá
míni// míni dácâ boárta-i plínâ co-ápă/ aiíca apă iéste// dácâ nú-i/ trébūáltu
loc/ sâ cá^uuț//

[Săpau?]

^uo sâpám dva métăr¹// lățime^ua// ș¹-n lúngu/ pān n-o vinít apă// pān
de-amú ápâ// puném cu kátrâ// cu kátrâ/ cu kátrâ/ cruhóm cu sfeáscâ/
sfeáscâ// legám/ legám// pān am dovidít ș-am văzút//

⁸ Vezi nota 5.

[Și sus?]
 șȳsus/ sus aȳșa cū ștejár¹/ cu scȳndur¹//
 [Cum puneȳți? Pătrat?]
 cvadrát// șȳ așé noȳ le fáșem//
 [Și cum scoateȳți apa?]
 cum ^uo scoátem!// ȳ pȳnem/ ȳáre maȳtór// ȳáre fáșem vȳvorót//
 [Dar ȳnainte?]
 ȳna¹ȳnti/ jurávil¹// jurávil¹⁸// núșȳtiu cum moldavnéști cum ȳel sȳ kámȳ//
 [Cumpăná.]
 cúmpănă/ cúmpănă// fáșé cúmpănă// șȳ scoté ápă// da cáldáreȳ ȳará dȳ lemn//

[Același]

fășé brȳndă și kag

[Moldovenii țineau ȳnainte oi?]
 țȳné//
 [Și unde le pășteau?]
 aȳșa ȳerá tăt ȳ aȳșȳȳá... pámȳnturli/ aȳșa pădúre nú ȳerá// ȳerá tăt gol//
 gol ȳerá// ȳerá ȳárbă/ creșté// șȳ ȳárna șȳ vára ȳéle pășté// ^uomát puȳȳn kicá//
 [Și pădurea cum de a crescut? Au pus-o sau singurá ea a crescut?]
 sȳngurá ȳe ^uo crescút// sȳngurá da// ȳli cȳ vȳntȳ/ ȳáre cu vrágȳȳa/ núșȳtiu
 cum o vinȳt// núma cȳ-o crescút pădúreȳ// ȳo șȳtiu/ bođéánu⁹ ȳerá tăt gol//
 ȳárbă/ așá niște ȳérbe// máștáșu⁹ tăt gol// piștot lócu gol/ ȳerá golúȳ// nu! vot/
 creșté ȳárbă ș-acúló žȳtȳle păștȳem// cáprele păștȳem// piștăt lócu/ cápșȳn¹//
 [Și cum numeaȳți locul unde pășteau vitele, oile?]
 cum numárám? ȳácă cum numárá// a néu pámȳntu [k] ućástoc arénda//
 níȳȳ n-o dat/ ápu de-amú sá numárá la păscáriu⁹// a lȳ bođéánu/ bođéánu ȳehó
 zabrál//
 [Spuneȳți „toloacá”, stână sau „păscătoare”?]
 da/ păscătoáre/ da// da/ da// păscătoáre-ásta ȳe... únde pasc tăt acúló//
 [Ciobanii fáceau acolo o colibă?]
 fáșé// fáșé ^uodáȳe//

⁹ Nume topice.

[Oile le mulgeau?]
 și căprele le mulzê// și fășé brîndâ//
 [Cum se face brânza?]
 kag î puné//
 [Cum se face cheagul?]
 ie ũjed di șepte đil¹// uor¹ di nouâ đil¹ s-șii¹ iel// s-âl apléc gîni/ sî sугâ
 lápte// ș-áp-al leș dóuâ câsur¹/ ș-áp-al tai// și zâraz iélîi dintr-îsu îș scoáte
 kágu/ și púne-ȋcoló sâre cît a-ȋcâpé// mai mult î púne/ iel nu sî strícâ// ș-ápî
 kágu șála âl strîze supt...
 [La ce-l lega?]
 lâ potolóc// sâ n-al ajûngâ...
 [La grindă?]
 la grîndâ// sâ n-al ajûngâ mîîlî/ și iel aculó a s-s-usúse/ ș-ápâ așála
 poroșóc al iei așé cît îș trébu la lápte// ș-al méstiș/ și zâraz brîndâ de-amú//
 [Și unde se încheга el?]
 nu! ásta î ștrecătoâre/ ș-al puné pi đis mai mult strâistút-așé// îl
 turná/ ș-âpâi đâru/ iel să scúrze dâ brînda rămíne//
 [Da' din zer ce mai făceați?]
 ũo/ tátî šelea mójna di făcút//
 [Ce anume?]
 ũa porê dam/ â túrti coșé/ vot// ș-apfășé húrdâ/ âl šerbé îȋc-ōraz// și
 ișé iârâ asé brîndâ/ húrdâ sâ kemá// vot/ pânscoté tát dintr-îsu//

[Același]

jazícu nóstru s-prăpădește

și znâcít đîș/ cî jazícu nóstru s-prăpădește așá-î? límba?
 [Apoi, cam spre asta merge.]
 îspre-aiásta? așá-î?
 [Da.]
 iăca a néi unúê/ iăca ímblâ de-amú-s mar¹/ nișunu nu ștíe// fiçórii/ trii/
 și nișunu nu ștíe// tát o kícát// [...] prăpădít/ prăpădím noi límba// î-am
 auđít/ î-am auđít î radio a spúni câ trébâ vo/ vo/ [k]/ vozrazdít¹/ vozradít¹
 fsjo/ vot êto mî teriáem/ vozradít¹ jazíki/ vozradít¹ â ũobrazovániie/ tradiții/
 fsjo// [...]// znâcít/ noi prăpădím/ prăpădím//

[Copiii nu prea știu acum.]

nícâ nu știu//

[Am putea să găsim acum un copil care să vorbească „moldovenește”?

Însă? a lu cui numa [r] numa poat și grăiască? nu-î//

[Mai spuneți familia.]

a lu cui? pascăr¹// andrêi

[Același]

[La Anul Nou]

[Acum, la Crăciun, mai „îmblă” cu colinda?]

nu/ nu//

[Da’ la Anul Nou?]

[...] nu îmblâ nímin¹// nu îmblâ nímin¹/ nu îmblâ nímin¹/ nu/ nu/ nu//

[Nu „ură” acum?]

nu úrâ/ nu [...]

[Aici s-a umblat cu „buhaiul”, cu capra?]

n-o-mblát nímin¹// [...] jii amú nu îmblâ/ uámni nu-î ă/ nu-î priésc/ îi fugărésc// dácâ mai mult băiétâ îmblâ// da băiétî êi// ie-î dat capîs/ víni [...] i dâ ševá de mîncáre/ iel nu vre/ li zvrle/ să dúše dál¹șe// e/ da hozíái¹ki le zíše „î n-or luá alúnili/ da li zvrle// cañfeti li dăm di cári lor nu le pláce/ li zvrle// méri li dăm étó/ iarâ li zvrle étó// trébu butétcâ sí li dai” [...]

[Da’ atunci când vin, ei spun ceva?]

spūn//

[Ce spun?]

da êi spun? „colidá/ colidá/ dai diád¹ca pitacá”// nēt/ „hróși”[!] [...]

[Dimineața, în ziua de Sfântul Vasile, de Anul Nou, vin copiii și seamănă?]

dă/ da/ da/ da//

[Cu ce seamănă? Ce aruncă?]

popșói/ grîu/ vót// „síim/ víim/ posiváim”/ îm moldovnéști nu știu//

[Da’ cum spun rusește?]

rusáști: „síim/ víim/ posivá¹em/ c nóvîm gódom pozdravliáiu”//

[Același]

părețâ fășém di kátrâ

[Cum se face o casă?]

nu! mai naińte noi fășém.../ îm pîat^î disiát^î četviórtîi an/ șî păr lă
șáptidăș// di l^îemn mai mult// carcásnișe// níjni abveázca fășém/ vérhneiām/
žos^u o fășém/ ș-ápîi...

[Da' cum faceți „obveazca”?]

nú/ nu/ noi zahatovím pėrvîi [ε]/ níjniia abveázca/ ^uo legám žos/ șî pi
díńsa vérhneă...

[Da' „obveazca” din ce era făcută?]

di l^îemn// di l^îemn// șî gătém stîlki ș-ápîi vérhneă razbirím/ stîlki-î
púnim vrémenîi i zacripím/ șî rîdicám ^î/ zvîrlím padúreă cáre ierá de-amú
zagatovítâ/ gáta// pi vérhniî carcás/ șî strópiî tot l^îe fășém žos/ ș-ápîi gáta
zahatóvleni li...

[Așa ați făcut și dumneavoastră?]

da/ noi așé fsio vrémeă așé fășém/ ș-apúî de-amú cîn â-șepút uoleác-ă
bogáțî/ diń kátr-ă-șepút/ dińcărăńidâ/ de-amú diń țélâ// de-amú părețâ
fășém di kátrâ/ dă núma vérho di lemń//

[Da' „cheatra” de unde o luați?]

șî dí_{pe} réccâ/ șî blócur^î/ iáca diń bocáńca/ șî diń kirpícê//...

[Și cu ce o acoperiți?]

nu! v_{osnovnóm} cu șifer ajiša// înańte cu dráńcâ// diństejár fășém
dráńcâ/ șî cu díńsa acoperím// dă cîn ^uoleácâ am^{mb}bogáțít/ de-amú cu șifer^î/
[Înainte sfințeati casa, chemați preotul?]

nu/ noi nu sfințám/ câ ierám comunișt^î//

[Da' biserică ați avut în sat? Acum aveți?]

nu! ierá/ d-amú clubo-aculó/ pi lócu ísta//

[Până când a fost?]

nū/ mătińcâ păr la tréizășî... șîșapti [k]/ șîásâ mătińcâ// câ ieu tîn mínte/
di rînd ierá iáslâ// ieu tîjáslâ îmlám// dă țarcov^î ^uo răzbiré// cniște acólo
rașkiduié// da noi îmlám/ șî culežém/ da comsol^lî razbiré/ raskiduié tăt//

[Unde botezați copiii și unde vă cununați?]
atúša nu ȷerá niš úndeli/ ȷeȷ núștiȷ/ dácâ păr... ȷo de-amú vzróslȷi āstat/
lilihál¹⁰no de-amú-n tuápșea¹⁰/ îȷ ȷcrasnodár¹¹... fășém//

iván/ i^uón ivánovič ȷereméȷev
șăizăș ȷșásâ [de ani]

[Porumbul]

[Păpușoi cultivați aici?]
da// sãmân^âăm//
[Spuneți cum, de la arat și până când se coace.]
nū! cum!?!// întâȷia s-pãmíntu sã árâ// sã boronéște ș-apȷui/ nu cum!
înaínte/ srázu dúpa bătálȷie/ cu mínuli fășém cúȷbur^â/ șȷi âl șamanám/ dã
de-amú cînd^d oleác-am bogăȷít/ prȷ calhóze// cu siȷelca âl sãmânám/ ș-apóȷi
cultivărim/ ș-ap ȷcū mínulē ručnúȷu cac bȷi proréȷu ne fășém/ șȷi...

[Răriți.]

áhá! rărím/ ș-áȷui âl [ε] ocuçuím/

[Asta a doua oară?]

a/ dȷa [ε] a dóȷleȷa ráz/ da//

[Faceți mușurói.]

da/ mușurói [!]

[Și pe urmă... ?]

áhá/ s-o copt// âl tăȷém/ púnim cluz// ș-áȷui âl curăȷím/ șȷi îmȷod/
pérvoȷe vrémeȷa//

[Ce puneți în pod?]

șocălăȷi/ șocălăȷi goȷi/ de-amú [ε] curăȷít//

[„Ciocleȷi” sau „strujeni” îi dați la vite?]

ā/ da/ șocléȷiȷle ȷésteȷa de-amú dā/ baȷíȷc-așéȷa/ șocléȷi// șocléȷi// de-áșteȷa
la žíte lȷi dãm/ žítili mă [ε] mănȷcã gȷíni//

[Din făină de „păpușoi” ce faceți?]

v ȷosnovnóm măȷlȷgâ// măȷlȷgâ/ măȷlȷi//

[„Măȷlaiul” cum se face?]

[!] ȷo nu pot spúne// [!] fȷiméȷile/ bătrȷna fășé// bătrȷna/ naȷnica ȷăca fășé//

¹⁰ Orașul Tuapse, situat pe litoralul Mării Negre la 30 km distanță de sat.

¹¹ Krasnodar, oraș aflat la o distanță de 100 km spre est.

[Da' acum mai fac „mălai”?]
amú/ amú nū/ n-áre šíne fáše// aiest¹ tînere nū_ștíu de-amú// mǎlígâ-ncâ
șerb/ cum șerb// dǎ mǎlái/ nastoiașcîi mǎlái sǎ coacă.../ poáte iátâ cumǎtra cátea//
[Același]

amú uoi nu-s

[Țineau oamenii oi înainte?]
ierá/ tîne oámni//
[Da' acum?]
ha?
[Da' acum țin, oi au?]
amú? amú n-au nímen¹// soveršenno nu-î// cápri íncâ sînt// dǎ... amú
uoi nu-s// șî nu/ nu/ nu le pre mérze-aiíša//
[Da' ce fel de oi aveau?]
ierá naiínte/ cum spuné pǎrínțâ/ șî mulzé/ șî di cárne/ șî dī línâ// de
lápte/ da/ iǎrá//
[Făceau brânză?]
fășé brîndâ/ dǎ//
[Știți cum făceau brânza?]
nō/ io nu știu//
[O frământau când o puneau în puțină sau o tăiau „hrinci”?]
nu! ásta/ rǎtúnd așé ^uo fășé/ nu! cam ca pînea/ ca mǎlái/ sǎ véde cá
așé ĩ_străištúť/ cum íncâ sǎ kámâ iéle?//
[„Strecătoare”.]
strecătúáre/ da// da//
[Era un caș.]
àhá/ uŋ _caș/ àhá// demâncát [ε] ni s-o vínít dǎ/ dī fǎcút n-am fǎcút//
[Același]

ne-o fǎcút canțért

[Spuneți că a fost în sat...]
pasó/ posólu din moldáviia valériu pasát¹²//

¹² Ambasadorul Republicii Moldova la Moscova.

[Da' când a fost aici la dumneavoastră?]

îm_mai mē/ îm_mai...

[Anul acesta?]

ánu ísta/ da//

[Și cum l-ați întîlnit?]

nu!... cu pîni și cu sáre// cu colás/ cu colás/ da//

[Unde ați mai fost?]

am fost în žúbija¹³//

[Nu, aici în sat, unde l-ați întîlnit?]

l-a-ntîlnít în clup// noi am făcút fstréci/ iel ^uo vîstupít/ ^uo vorbít... cu noi// ne-o spus cuvînturⁱ// ș-ápuⁱ ^uo vinít... [ε] maríja ceprága¹⁴/ [ε] nadéjda/ àhá/ și ne-ō preglásít/ ne-o dus în žúbija/ acóló dom cul^túrâ máre/ ș-aculó ne-o făcút cantért// ã fost și noi/ și ie acóló ^uo vorgít/ cū míne n-ó vorgít/ dā cu a nóștri/ cu mult ie uo vorgít// ieșá den șténâ aculó/ și vorbé// da ieu cu dîsa n-am vorbít/ ieu núma cu valériu uoľeácā am vorbít aculó// pⁱérva fstréca//

[Același]

în sátu ísta

[Dumneavoastră sunteți născută aici în sat?]

în sátu ísta// de-amú șaptidás și șaptí di anⁱ sînt//

[Da' tata dumneavoastră, tot aici în sat s-a născut?]

nū/ táta di-acoló și máma di-acoló// în șestoi hod iⁱ ^uo vinít în coáși//

[Când ei au trecut încoace, erau aici oameni în sat?]

ierá aiⁱs/ de-amú ierá și oáminⁱ/ ieráu//

[Erau și moldoveni?]

nu! aiⁱs di vrío dási/ șîsprăși anⁱ s-ō-șepút áltâ da ierá núma moldovénⁱ aiⁱs în moldovánca// núma moldovénⁱ/ nu ierá ruș nícâ// niș armánⁱ/ niș țígánⁱ/ núma moldovánⁱ ierá// da amújá nu răzbiréștⁱ/ táti šélea iéști/ di cári vrei//

[Dumneavoastră ați umblat la școală?]

am-blát//

¹³ Vezi nota 9.

¹⁴ Nadejda Cepraga, cântăreață de muzică ușoară din Republica Moldova, care actualmente locuiește la Moscova.

[Câte clase ați făcut?]

trij//

[Rusești sau moldovenești?]

rusășt¹//

[Da' aici „limba moldovenească” s-a predat?]

nú/ ^uo dat núma límba rúscî/ moldovánçî nú_ierà//

[Ați trăit mai mult aici în sat sau ați fost și prin alte părți?]

nîcăjér n-am fost/ cum núma m-am născút/ și mătînc-aiîș ș-am sî mor//

hromacóva ecatérina filimónovna

șăptidăș și șăpti di an¹

am răzilát

[Covoare ați țesut?]

am țásút/ da de-amú di táti am uítát//

[Da' ce-ați țesut?]

saș/ fústi și... de-așternút țolurléli/ pi pol di-așternút cavéri/ amú caviór/

d-atúș ierá țólur¹//

[Acestea din ce se fac, din cânepă?]

diņ_ćínipâ//

[Cum se lucrează cânepa?]

cum să lucrăđâ?

[De la arat începând.]

ai arát// dác-ai arát/ dai cu boróna ș-ai sãmă [ε] ai sãmănát ș-ai boronít-o//

di-acólo ^uo luat ș-o crescút ș-ai luat ș-ai zmúls-o ș-ai legát așá... cū... snok//

ș-ai pus în réccâ/ și l-ai muiét-o/ ^uo șăđút acólo ^uo săptămánâ/ dóuâ ș-ap-ai

scós-o/ ș-ap-ai făcút așá... dai cu bătătoriu/ ai bătút-o...

[Ai melițat-o.]

ãhá/ ai melițát// ș-ap-di-aculó am luat și am [ε] cu rázila am răzilát// la

míni rázila tátâ să tăválesți pim_pod// cu rázila an_dat// ápu-am luat ș-am

dat// ș-apói am luát și cu képtu-an_ keptanát-o/ ș-ap-ám luat ș-am tors/ am

tors urđálâ/ ș-ápu am tors fiștílâ/ ș-ápu lă țásút// așá státiv¹li di țásút//

[Covoarele în câte ițe făceați?]

ím_pátru iț/ și-n dóuâ ¹iț// și-n dóuâ iț/ ráznî//

[După ce ați bătut la „bătători”, ce făceați?]
 la bătător¹ am luat și l-am... keptănát ġiniș^uór// și pi ^uúrmâ am luat și
 l-am tors//
 [Cum torceați, la ce?]
 cū fúsu//
 [Cu furca în brâu, așa?]
 cu fúrca-m₁brîu-așé¹⁵/ și cu fúsu trăžéi//
 [Erau și de acelea cu roate?]
 ĩ/ aĩša cári [k]/ cręac? ĩerá/ dácâ nu tăț// aĩst cū cręac// cu cręac mai
 trebúe urđálâ supťiricúťâ// da de-amu-așé toršéi cu fúsu// fešťila// mai/ mai
 gr^uos/ mai plinúť ^uoleácâ//
 [Și pe urmă, la ce făceaț „ťaji”?]
 da ĩerá ráznĭi/ pi úndi cu mĭnuli-nvĭrtém/ da úndi cu [k]/ așé ĩerá stanóc//
 [Cum se numea „stanocu”?]
 ĩáca nu řĭn mĭnti//
 [Lecă, sucală, cicârâc?]
 da bog znájet/ am și uĩtát dĭ-atúša//

[Aceeși]

am făcút báníťâ

[Ați „zolit”? Cum?]
 am zolĭť ō// da cum zolím!// ĩerá așé [k]// am jukĭť uŋ ₁copác dĭ řej//
 ř-ap-am₁făcút báníťâ// și-m₁báníťâ šéĭa am pus ĩŋcoló háĩŋli táti/ ř-ap-dĭasúpra
 puném ^uō peřétĭcâ/ și puném šenúřâ/ turnám ápâ/ turnám pĭn s-făšé álb^u/ și
 făšém cămeřúĭc// fust¹řóári și-mblám//
 [Ați „ghilit”?]
 aŋ ġilĭť// ĩerám mititĭc¹[...]/ ažut^uór¹ mámi//
 [Cum „ghileați”?]
 meržám la réccĭ/ muiém/ ř-ap-li puném la řóári// și li pălém la řóári/ și
 sâ făšé/ sâ făšé álbĭ//
 [Pe urmă cum le strângeați?]
 așá vălătúc/ vătúc li căcelém// și řárvete le řăsém// și pĭŋďâ/ și saš¹/ și
 řólur¹//

¹⁵ Gest.

[Făceau haine din pânză?]
d-ap-iī tăt/ fustișoári fășém/ șî cămeșúicâ//
[Pentru fustă „boiați” pânza?]
ráznîi// úni boiém/ úni nu boié// da boiém șî vérđi/ șî róș^l șî gálbîn//
[Cu ce „boiați”?]
cu tei/ júkém/ ș-ap^l scumpiia/ așé iésti copác// tot júkém ș-ál crășám/
ș-ap-cū...
[Da’ cum pregăteai „boiala” aceea de tei?]
^uo șérgém// ^uo șérbém șî puném încoló tálăcán// iéste-așé kátrâ ácrâ//
[Cum ați spus?]
tălcán nu tálăcán
[Așa se numește piatra?]
kátr-așéia/ șî ^uo púnim încólō ápa șéia/ șî iel șérbé/ ș-ap-așé s-crășé/ câ
nūmá cu topóru s-o tai/ sâ nu sâ iéii// tot ierá... crășít// ș-ápî cu frúnđ di nūc/
tot crășám// fășém vérđi uor gálbîn/ cum de-amú// mai mult crășám cu
ráznîcorj// dī stejár puném tot încoló//

[Aceeși]

álti númi-î da

[Dacă copilul se îmbolnăvește, în unele sate îl dau pe fereastră. Era așa obicei?]
la noi nu ierá așé/ nu ierá/ n-am apucát//
[Și-i schimba numele.]
skimbá/ núma-l vindé copkílu/ ăl vind^eé// iáca dácâ iel nu mérži/ ăl
vinđ// ăl cumpará [...]
[Și tot atunci îi pune alt nume?]
álti númi îi da lui/ álti númi-î da// așé ierá la noi//
[În sat era așa obicei.]
ierá/ dā supt fereástâ/ àhá/ di ásta/ poáti șî ierá/ dácâ n-am apucát ieu di
ásta//

[Aceeși]

țîném andréi

[De Sfântul Andrei țineți sărbătoare?]
canéșno iéști/ andréi/ âl țîném andréi//
[Ce făceau înainte fetele, flăcăii?]
cîi vreî făc/șé// ^uusturói/ ^uusturóiu ă ascundé/ ș-ap**ă**ăiétâ âl căută/ îl
gășă// undi-î iel/ și uliie atúșa...
[Și dacă îl găsea?]
nu! cîi/ puné pi másâ... mîncăre/ băutúra/ șișidé și mîncău/ uliie// [...]
[Numărau parii de la gard?]
ă/ di asta di numărat/ fétⁱle numărá/ nú băiétâ// fétⁱle numărá nōuâ parⁱ
// ș-cári... par âl l^eegá// cu-átâ// cări-î a iî// bogát/ or sărác [!]
[Dacă era cioturos?]
șícâ ierá s-șii cu neámurⁱ// dácâ ierá gol/ ápâ ierá s-șii bédnî/ a s-șii
sărác// ^uómu șála// ș-ápâ l^eemni adușé în cásâ// cu brățu așé li luá și li adușé-
cásâ// cíti/ númeră cu părăki/ da și fără părăki// să mînié [...]/ iăr s^ă dușé
și adușé// ș-ap**ă**cără-^ă cásâ așé cíti-om braz dî [!]
cúțe di l^eemni/ di... [!] ieu
^uoléac-am apūcát în cā// dā/ ià-ntreáb pi/ [r] pi-a nóștri/ cā nu mai știu níca//
[Aceeși]

gășă

[Din făină de „păpușoi” mai făceați ceva?]
găș^ă//
[Cum?]
gășă//
[Cum se face?]
ēi! tot așé méstiș cu făⁱin di popș^uoi/ puî înc-ó [k]/ dác vreî puî
^uoleác di brîndâ [...] și méstiș/ méstiș/ ș-ápî dai/ púni pî farfurii/ străkinⁱ și
mîncăi cu lîngura//
[În afară de făină de „păpușoi”, ce mai puneți acolo?]
dácâ iéști ^uunt/ púni ^uunt/ púni brîndâ/ brîndâ púni-^acol și méstⁱ cā/
mestică/ ș-ap**ă** iel să făși așé bunișorâ/ acrișorâ//
[Aceeși]

turşá

[Faceți „turşa”?]

turşá//

[Cum se pregătește?]

œi-ı! pui pătlăgêleşe vînitı// pui kipérı.../ ıútı şı dülşı// pui curêék//
paţlagéli/ nu s-şıii tári coapıti/ aşá/ núma cútı rózı [ε] roşıétêci/ şı pui aşá pi
rînd// numá ıı şerğ// táti s-şıii şerti/ ş-ap _ pi rînd/ rînd/ rînd/ rînd/ şı pui
usturóı/ cıt _ mai _ mult di usturóı/ cât mai mult sı şıii mai bunêleşe//
ş-ápö-acóperē/ şı şádi şı să năcréşti/ a tríia đı mánıncâ//

[Aceeşı]

plăşintălêe [şı] vărzărı

[„Învârtite” faceți?]

fâşem/ şı plăşinte fâşem// plăşintălêe// dâ// lıom/ frămîntám.../ tıörn
ápâ/ o sâ púnem fâınâ/ ş-ap _ púnem sáre.../ ş-ap pui ıncól.../ ápâ turnám [ε]
frămîntám/ frămîntám/ ginişór/ ginişór/ ş-ap _ ıel ış fâşe... aşá...
boţurêleşe/ şı pui// ş-acólo şı căcelım// ô _ căcelım/ şı fâşem cã... hirtıuţa
supfırícúţâ// ş-ap... o úşem/ cu untúrâ/ or cu unt/ cu sı ıesti// ş-ap _ punım/
o fâşım páturı// ş-ap _ ıeu/ şı _ ıár o uşg/ ş-ap _ pún brîndâ// ş-ápi _ ıar o [r] o
acópăr/ ş-ápi _ ıar o uşg/ ş-ápi _ ıar pun brîndâ// dóuâ rındurı de brîndâ// ş-apö
ıeu ş-o líkêsc aşá _ ıâ/ ş-o _ pún ş-o căcelêsc// da-ıvîrtıta ım _ pátru túrte//
pátru túrte// pátru trêı// púnım túrta úşım cu untúrâ/ or cu unt/ ş-ap _
púnım... brîndâ// ápeı ıără púnım túrtâ/ ş-ápi _ ıără o úşım/ ş-ápi _ ıără púnım
brîndâ//¹⁶ pui o túrtâ/ o căcelêsc supfıríel/ supfıríel/ ş-apo _ o úş/ ş-ap _ pui
brîndâ/ ş-apöı álte túrte/ ıár căcelêştı supfıríel/ şı ıără pui deaşupra la aşêia
túrtâ// ş-apöı o úş/ ş-ápoi ıar pui brîndâ// ş-apöı ıar pui túrtâ// pátru rındurı//
ş-apöı aşá túrt-aşêia/ táti pátru/ ş-ápe-ıvîrtéştı aşá le suşéştı/ le suşéştı/ pân la
cápăt// ş-o pui ıı _ cuptıórı// şı ıe aşá să ridícâ/ ıvîrtıt-aşêia care-ı cu brîndâ//

¹⁶ Se schimbă banda.

plășinta m^eérze-așá plășintâ și cu cartoáfe/ mérze cu bostán/ ásta vărz^îăr^î cu
 bostán// bostán vărz^îăr^î//
 [Faceți și „vărzări”?]
 fășim și vărz^îăr^î [!]/ vărzárle căceléșt^î túrta/ ș-a_p pui pă bostán/ dácâ-_i
 dúlșe/ o tai_i dintr-o párte/ și de álta/ îm_pátru p^îărț să táie//

[Aceeși]

cu tálánca îmblá

[La Anul Nou umblau înainte cu plugușorul?]
 îmblá/ ș-amú îmblá// cu tráista îmblá//
 [Da’ cum cu traista?]
 tráista o-adúși așé/ c-o zvírli-_η cásâ sácu/ ā la cápî_t la sac/ a/ a leág- o-átâ/
 ș-o zvírli-_η cásâ/ da úșa uo-_ηkíd// de-amú trep_c sâ pui în tráist-așéja// pui
 or o bu_cățícâ di slánínâ/ or o butelcúțâ/ o bu_cățcâ di pîni/ nu! și i_ești la om
 î_ηcásâ// o púniț așé pi-o tráistâ/ ș-sî dúși//
 [Bine, dar nu „ură” atunci?]
 cári úrâ/ da cári nu úrâ// o zvírli stráista//
 [Flăcâii sau copiii?]
 copkíi/ copkíi/ flăcâi// noáptea de-amú tîrđiu/ îmblá așii mai mar^î// așii
 mai mar^î de-acúma-_i úrâ// da a_ișt^î/ a_ișt^î mit<sup>(_itéi... strígâ/ ^uoi! cum/ _iii nu știu
 moldoven/ da-p_crusăști/ „mójna coliduvát^î”?
 [Știți vreo urătură?]
 da de-amú am úitát// „am urát/ am urát”/ ^uoi!// [...] dâ/ cu sãmánátu/
 „hăi”/ ásta d-aiíșa c^lópotu dăláng/ dăláng/ dăláng/ de-amú cu tálánca îmblá
 pin sat// ș-ap_c strîžé/ tăt mîncáre_a o strîže// píntr-o cásâ/ să-_ηgrămădé/ și
 mîncá și písti dóuâ/ tri_i đíle//
 [Asta când, a doua zi?]
 a dóua [k]/ da di cum s-o strîns păn_c la žumă^mtá_di noápti// ș-ap_c de-amú
 adău_da/ ș-a tríi_da/ ș-a pátra să dúș-acól_c și mîncá// c-o strîns cu sáși/ cu tăti
 šélea acól-o strîns// da/ da ^uo fátâ trebu_ie sî făcâ u_ηcolác mári// la šini-_i fátâ/
 ápâ je fășé colác [k]/ le scoté colácu la flăcâi//</sup>

[„Îmblau” cu steaua, cu buhaiul sau capra?]
fășé/ fășé/ cu și vreĭ fășé// să-mbrăcá cájdî cum puté// să-mbrăcá și sî
dușé și îmblá ca ^uúrșu piŋcásâ viné// di tãti șéleă// sî fășé tãti_șéleă/ da amú
nu-ĭ di șéleă// amú am uĭtát tăt//

[Da’ cu colinda umblau, colindau?]

nu! ásta-ĭ și colínda//

[Da’ la Crăciun?]

ā/ la noi la crășún n-o fo_ noi aĭîș n-am apūcát//

[Sau cu steaua să „îmble” copiii n-ați apucat?]

nu/ nu/ aĭîsta n-am apucat/ de-amú aĭîsta n-am apucat// da colidáu/
ș-amú ĭa! colidáu/ și poșiválĭneă „să-florím ca mériĭ/ ca péri/ pin_ńĭjlocu
vériĭ”/ ásta cu sãmánátu//

[Aceeși]

păște coășem

[La Paște ce „coaceți”?]

păște coășem// óuû crășím// páscâ//

[Cum faceți pasca?]

nu cum! o fășim... ^uopárcâ/ ș-adicâ o răz [ε] vǎrlím/ fășim núcâ și ĭe//
púnim cu ^uóuû/ zahár/ uziúm/ și ĭești//

ș-apúĭ... púnim piŋ _corópșe/ banș// pim_băș//

[Pască cu brânză faceți?]

fășem și _cu brîndâ// fășem/ fășem// páscâ// șĭ_cū... pururícâ púnim
acólo// pirurúĭ fășim/ păște coășem/

[La biserică mergeți cu pască?]

cu păști/ și _cu uóuâ/ și _cu tãti șéleă ni dușém// ĭerá naiĭnti/ în trítțatĭ
hod// da de-atúș de-amú nu-ĭ//

[Ouăle le „boiți”?]

boĭĭm/ boĭĭm// fășem cum! și cu florișéli/ șĭ_cū ráznĭ// púnim așă ^uóuâ/
ș-ap_púnim frunđ v^éěrđi/ di șevái// ș-ap_yĭrím uŋ _coltún ș-ăl șérbim// și ĭesâ
așé frumuș^ăăl [...]

[Da' cu ce le faceți?]

cu șâpâ/ cu frúndâ dī... petrúșcâ púnim așá/ ^uo likím pimprežúr
petrúșc-așéja la ^uóuâ// ș-ápâ _upúnim îñ _ucolțún/ ș-ap-ăl legám// ș-ap _uiar
púnim áltu ^uou îñ _ucolțún/ și iar ál legám// s-fâși cît ⁱdouđâș/ triiđâș di óuâ//
[Folosiți ceara atunci? Ceara și cu un bețișor?]
nū/ așé nu/ noi cu șárâ n-am făcút noi//

[Aceeși]

mălái coșém

[Cum faceți „pânea”?]

pínea? nu! cum fășém noi pínea? pínea mai mul _umălái coșém//

[Cum faceți „mălai”?]

nu! fășém/ ^uopărém muc [k] făiínă/ ^uopărém făiínă/ gáta// mașínatâ/
aiíșa ierá moără aiíșa nu dimúl^t// ș-ápi _uie s-ō... o stat de-amú ráși// de-amú
îñcoló patím drójdiie/ [...] de-amú ie să rídica gíni píne-așéiă//

[„Mălaiul”!]

mălái/ da//

[Drojdie puneți în mălai?]

puném//

puném/ puném/ bez drójdi/ puném// ș-ápâ ie să rídica/ ș-ap-atúșa noi
iéta/ ș-apú în [r] în tăváiⁱ/ și-ñ _ucuptiórⁱ// și ie s-polucé// deasupra ũzém
șevá așá/ și-ñ _ucuptiórⁱ// ș-ie de-amú rúmînâ/ gíni// ș-o scotém de-amú diñ _u
cuptiórⁱ// înaⁱînt _unúma mălái ierá// píne noi ásta nu știⁱém// făiínâ álbâ
n-ávem// núma mă [ε]/ píni di păpșói ma_umult// moáre-aiíșa/ aiíșa mășiná
aiíșa/ tát ierá la noi//

[Da' moara cum era? Moară de apă?]

de apă//

[Da' mori de vânt ați avut?]

nu// de apă//

dúnea bótnarⁱ
șáptiđă _ușápti [de ani]

ŞABANOVSKOE
(raionul Seversk, Ținutul Krasnodar, Federația Rusă)
Culegere: 1996; transcriere: VP

Kágu l-o făcútă-lâ

[Cum se făcea cheagul?]

ięu... ũ... ȧpuşłór/ tńńăr/ núma s-o născút/ şi ıel sâ nu mănńşi/ nı̄s pńi/
nı̄s fın/ nı̄ca// núma lápte// şi s-stăruıe să-l dăıe la așeıa cáprâ cári ıe o fătát/
núma// o ȧn/ şi ıel s-súgâ coráslâ// coráslâ ş-sugâ/ ş-ăl táıe// şı̄... fac kág//
dıntr-ńsul// kag o făcút/ şi ıe o bıcăııcâ dı kag...

[Dar ce mai puneau acolo?]

nı̄câ/ nı̄câ/ nı̄ca// ıáca kágu/ l-o făcută-lâ/ ş-apoıı... o bıcăııcâ aı pus/ ıáşâ
o bıcăııcâ¹// şı̄ vō şăptęe/ ıób ı lítri de lápte/ acoló// şi ıel píşte vō dăşı
minúturı/ ıel s-fáşę ca [r] ca kışleácu// ş-al ıei/ al... amestiş/ ş-al dai ın
stráıstâ// dı pńıznâ// ş-pui/ şı̄-ı mai...

[Cum se numea „straista” de pânză?]

strecătoáre²// ş-o pui/ şi ıei şi trńtléştı un ı ketrıóı deasúpra/ şi ıel ı sâ
fáşı crujıóc/ ıáca ııá// dıń... étıvo brńıznâ// ş-o sárâ/ ş-ō dıntáı [k]/ deodátâ-ı
sfējaıa// ş-ápâ-ı sarátâ// şı̄ ıárna şi vára cınd vreı mănńıc-o//

[Asta este brânză de capră.]

da// şı̄ dı/ şı̄ dı ıoı tójă aşâ// tot aşâ//

[Dar cheagul nu-l lăsați să se usuce?]

al [k] să ıusúcâ ıel/ să spńızură legát/ spńızurát pi...

[Pe urmă îl mai amestecați cu ceva?]

cū/ fâşé dacâ vre/ nu! ın tătă dııa dăc ıni trébuı nu!// ápâ-l luá dăr/ de
[r] de [k] dıı ı cáşu sêla// dăr/ şı̄ ı cu [k] al amestică ı ş-ápóı dııâ ıorı trıı
língurı/ ıı turná dı dăr de-aşéla// şı̄ gáta de-amú ıerá//

peręán iván matvéeviç
şăptıdă ı şı̄ treı [de ani]

¹ Gest.

² Termenul a fost sugerat de soție, subiectul Peraan Anica Constantinovna.

fîntîna

[Cum făceau fântânile înainte, din ce material?]

şî-naînte ş-amú// cu kátră// o sáptâ fîntîna/ ş-ápûi îi pun dedesúpt crúg/
şî pun kátră//

[Şi din ce e „crugul”?]

crúgú şéla trébú s-şîiî dintr-aşá/ núma nu diş stejár// şîiî iel de
cárpăn/ dî ş-a şi/ núma nu de stejár// stejárul dă negreátâ/ ecstrátu// şî iel
hóje// da aşéla/ cárpăn/ bŭc/ cleon/ aiásta tăş să dúşi/ acóló la crúgu şéla// l-ai
púsâ-l/ şî-şék a púne kétrili//

[Şi sus ce făceau?]

da/ sus/ de-amú puné dóuă [k] doi stîlk/ şî poperícine/ şî făcé diş
scîndură// amú scîndură/ da-naînte...

[Ce făceau din scândură?]

srúbu/ srúbu// da-naînte diñ... diş copác// că nu ierá scîndurî// da-naî
inte nu ierá áiestea sâ-şvîrtéjî / dă mai mult ierá juravélî// dai caldára/ ai
scos apă/ caldára ai loát/ şî te-ai dus// acóló stîlpu-i îngropát şî/ da aiísa um
băş legát/ şî ai aninát//

[Fântânile le fac în ogradă?]

amú le fac î ŭogradâ// înaînte li fâşé aşá sâ şîiē/ şî soslédu sâ iéje
ápă// da amú îl fac î ŭogradâ mai mult// aiásta fîntîna gídu iei³ o făcút//

[Fântânile le „râniţi”?]

dă// ni strîžem iáca trii ŭáminî aiísa núma/ luom apă di-acóló// amú
trébu s-ne strîžim/ şî sâ năním// s-o curăşim// d-apă iáca... i făcútâ/ mătiŭcâ...
mătiŭcâ o sut-di-anî/ mătiŭcâ şádi ia// fîntîn-aiásta//

[Acelaşi]

păpşói

[Cum lucraţi la „păpuşoi”?]

d-ápî cum? ŭo arát/ ŭo sămanát păpşói// i-o boronít/ îi tăt/ ŭo sămanát//
ŭo răsárit păpşói/ i-o práşít-îi/ ŭo dat/ a dóiŭea ŭorî i-o práşít-îi/ şî şîiî únu dí
la áltu mai/ mai dipárti [...]

³ Se referă la soţie.

[Și ce faceți după ce s-au copt?]
îi tăiem [...] îl tai/ púnim în glúgâ or și/ ș-apoi îl curățim/ pășoji odél
no/ da șocléji la vac//
[„Ciocleji” le spuneți la aceia pe care îi dați la vaci?]
da/ șocléji//
[Și din „ciocleji” acei rămași afară faceți glugă?]
ei! dácâ-s múlți fășim glúgâ/ da dácâ-s puțin/ dácâ mai înalinti ierá apă
fășé [k]/ băté un stîlp și snóki/ cum ierá legat/ și-î puné/ și iel și polucé:
ajăsta-núntu ierá/ da stiocu ierá narúju//

[Același]

[La vânătoare]

[S-a întâmplat ca să împușcați vreun porc sălbatic, un mistreț?]
da cum? ni-am dúsi-ne... în friptóva/ đic la noi// ni-am dúsi-ni cí ieu
trăiem în tomașínca⁴// în friptóva ni-am dúsi-ni ș-am uc/sis um porc// și
ierám șásâ wóaminî și cu... mári și l-am luátî-lâ// mári-um porc// și l-am
luát/ da níia cí ieu l-am ušisî-lâ/ n-o kicát capu ĩncî/ ĩncî mai greu și šíi//
cárnea/ cárnea și capu ĩncâ trebâ sí-l...
[Bine, da' acolo pe loc ce faceți?]
îl júkim/ máti li-azvîrlím/ kélea tóje nu ni trebî/ amú wókínš nu fac//
[Și carnea de porc sălbatic îi bună?]
búnă// búnâ/ númai nu-î grásâ//

[Același]

Ímblă cu urátul

[Cu uratul s-a umblat?]
umblát/ ímblát//
[Cine „ímbla”?]
da și ieu am umblát/ cí tăț...
[Umblă și bărbații însurați sau mai mult copiii, flăcăii?]
dă ii/ păr la... păr nu ierá colhózurli/ ap ímblá și mai marî și// no nov
[k]/ ánu nou sfíntu vasíli/ ápuĭ iĭi il ũn// da ímblă cu urátul și flăcăĭ de-amú
ierá marî și...

⁴ Satul Tomașanka (oficial Thamahá), situat la 7 kilometri nord de Șabanovskoe, este locuit de români.

[Și ce aveau? Un clopot, un clopoțel, da?]

da//

[Flăcăii ce făceau când ajungeau la casa cuiva?]

nu! viném la cásâ/ șocáném// da ȑe-amú ȑerá colhózur!...

[Dar atunci, înainte de colhozuri?]

ápîȑ atúnșâ ură//

[Vă amintiți vreo urătură, vreo câteva versuri?]

„ho/ ahó

cu sára lu sfîntu vasíli!

núma bîni ș-o-șsără

șî noi plugarăș ni-om apucá

di arát//

hăi! șî mai mînat/ baiét!”//

da ȑi tăt: „urá!”

„ș-am arát grîȑ [k]/

ș-am sãmănat grîȑ di várâ cu sácără/

păr în sárâ șî răsárâ/

cu boróna boroném/

da grîȑ în úrmâ răsără//

hăi! șî mai mînat/ baiét!”!

ei/ așá ȑ! da ȑe-amú am uítát șî ȑeu//

[Și pe urmă ieșea gospodarul și ce dădeau?]

ă/ coláš// coláš da șî capîș da/ cît pîn// ȑe-amú/ cíti dóȑizăș di capîș di-atúsa//

[Flăcăii mergeau la toate casele?]

la tăt// ni dușém di ȑ lá dídu neȑ// ȑel în ȑ capîț trăié/ șî dí ȑ la díȑsu
îșepém// ȑel ni da cíte... așé cíti-om ȑ pãhărúȑ di zîn// și di-aculó ȑe-amú ni
dușém noi pi tăt sátu//

[Dar mai ales la fete mergeați?]

nū//

[Nu?]

nu/ ȑubói

[„Liuboȑ”.]

ȑubói/ șî/ ș-a șî predȑidátel! nu! predȑidátel!//

[Și vă chemau și în casă uneori?]

nu/ în ȑ cásâ nu// cîn ni dușém noi/ vo șîȑspréși óámin/ undi șî-ȑ... ?

[Da, da.]

dă/ amú cásili/ ba cúhneȑ/ da atúnșâ núma ȑo cásâ ȑerá// nu ȑerá
cúhneȑ/ létnia șî zímneȑ//

[Și pe urmă împărțeai colacii aceia, părăluțele acelea?]
noi/ am vinít „cîț sîntét” đéși primérno// ie și scoáti đéși colás//
cájdomu îđi dá...

[Da', la fiecare dădea?]

cítu únu// da capís/ n-ári ie mărunțéli/ ie đíși: „ná-vâ triđ carboávi Țor
șîș carboávi/ vi-s _ împărțí”// ș-ap-atúșa đę-amú li étu li skimbám și
li-mpărțím/ cájdomu//

[Da' nu lăsați nimic rezervă, ceva bani pentru a organiza cândva vreun
joc sau altceva?]

nu/ gócurí noi sîngurí ál făcém gócu cála//

[Plugul era și cu muzică sau fără muzică? Cu plugușorul când
mergeați, era „armoșcă”, fluier?]

nu nu nu/ nú/ nícâ// așéęa ácásâ/ táti//

[Același]

húltuie/ ím_pădúri

[Era așa un obicei la dumneavoastră ca într-o zi de primăvară să se
adune flăcăii și să meargă să „hultuiască” pomi pădureți?]

întălég întălég/ întălég ieę//

[În pădure.]

ierá/ núma nu băiețí// așéja spețialno oáminí ierá și iđi sî dușé și
hultuie/ ím_pădúri//

[Și era o zi anumită?]

nu// lúna/ ín și lúnâ?

[Asta era primăvara.]

prímăvára//

[Când este bun de „hultuit”? Înainte de a se scurge „zeama” aceea?]

da da da/ dá// íel đę-aculó hultuiești/ Țo dátí hultuiești sub _î... sub
kéli-đi dá/ da Țo dátí pi níjloc íđi dá//

[Dar acei care erau de altă naționalitate, erau ruși, ei mergeau „la
hultuit”?]

nu nu [...]

[Ceea ce „hultuiam” era numai a celui ce „hultuia”?]

iel íel/ íel Țo hultuít și n-o spus: „dú-ti íá! aculó/ ía _ aculó/ ieę am
hultuít ía _ aculó pădurét/ dú-ti și íđi sápa/ și púneț íđ _ grăđínă/ și-đi tát//

[Același]

[Date despre subiect]

[V-ați născut aici în sat?]

io a⁵i⁵sa m-an₁născút în șobánca⁵/

[Câți ani aveți?]

ʋóbzã₁ și₁ șinș⁶// iácã la sidmóe najabreã... io-s născútã dumínicã/ da fráti-mi₁u i⁵ s⁵mbătã// io ã₁sã mǎrg ʋóbzãșãsã//

[Aveți frați?]

am// dóʋã suróri/ și doi₁ fraț⁶//

[Cum se numesc?]

cum să númerã?

[Numele lor.]

a! númele?! úna o kámã/ silhíie ál kámã pe fráti// cáre lucreázã îm₁ moscvã// da únu tójã-i₁ i⁵ kișinióu/ tóje cóșteã-l kámã/ conștantín nikiforóvič/ da éista... serhéi nikiforóvič/ da úna sórã a⁵i⁵sa-i₁ nína nikiforóvna/ da úna sórã i⁵-n⁶ milhálouca⁶/

[Cum te cheamă?]

ána nikiforóvna// tot ʋórba//

[După tată?]

plămădeálã//

[De unde a venit bunicul matala?]

buníca? o vinít tăț de supt kișinióu// din [ε] rînd cu cîșinióu/ șcítáiet s-o ținút tírgu lor/ tot sátu lor/ cú₁ kișinióu poslé alăturã// da// de iásta pártē// ʋot! de-acól-o vinít bătrínu iánçu// ș-o adús pi lisavéta/ ș-pi vasíle// lisavéta o fost cu minti búnã// da vasíle o fost õ₁răʋ/ ș-áldi iánçu-s tăț rãi// iánçu o fost a⁵i⁵sa/ díedușca nóstru/ pròdíedușca// da a nóstru díedușca/ a néu díedușca/ plămădeálã// bába lisavéta ș-toáder// da papáne a néu... nikifór fiódorovič//

[Mama, tot moldoveancă?]

moldovánçã/ tóje/ bătrínu tójē₁ dim₁ moldáviia// tóje moldovánçã/ și₁ bătrínu moldován/ și₁ bătrína moldovánçã/ și₁ máma moldovánçã/ și₁ táta moldován// tăț// și₁ sócrî-nu.../ și₁ soácrã-meã tójē moldován!// i⁵-i₁ de-a lu țin⁶ʋóu/ tójē dim₁ moldáviia vinít a⁵i⁵sa// da d⁶/gídu.../ nu! sócrî-ño/ tójē-o

⁵ Numele vechi al satului.

⁶ Nume topic.

vinít diṁ moldáviia// tójě dę-acól-o vinít// ș-aířsa dę-amú ięi aiřsa aų crescut
în tamașínca⁷ Țoleácă/ da ĩ_șabánę-o trăít// o trăít la pihler la boiéri// ș-o
șăđút la boiéri/ că ni_ n-avé cásă/ n-ávea nícă// bo! [ε] boiériu țíné pămíntu//
[Când a venit bunicul aici erau case?]

nu ierá// o rāmás cās di la șerkéjĭ mititléle/ coló coló coló [ε] pi dęalurĭ
// pi múnt/ sta ácólo úna coló/ úna coló/ úna mittícă/ da așă nu ierá// șerkéjĭ
încă ió ierám dę-amú/ și țîn mínti cîn sâ uítá pi firéstre încă// o vinít cai dę-a
lor o [k] rāmăsásă/ rĭșniță o rāmáz_ dę-a lor// da copkĭi lor ĩ-o strĭns/ și ĩ-o
dat în tāmășínca dę-on híu/ și táț s-o-necát/ ș-acólo triĭ cāră di [ε] ĩ-o loat
cazási o mǎrs tírgurĭ// crășnodáru⁸// din [ε] sâ iéiĭ copkĭi sǎ-ĭ strĭngă/ dupâ
ș-o [ε] o-aluņgát șerkéjĭ dę-aířsa/ ap_ dintĭi túrsi o trăít/ ș-ápoi o trăít
čerkéjĭ// șĭ_ĭ-o aluņgát pi șerkéjĭ di la... tohǎps⁹/ și pǎr la cován⁹// da copkĭi
o rāmás ĩ_șobánęa/ múlt// și-n triĭ cāră ĩ-o dus/pi șásă cāră o vinít di la tírg//
di_la crasnodár// șĭ_cînd_ĭ-o loat/ și ĩ-o dus triĭ cāră/ pǎr acoló/ ș-acólo ĩ-o
dat/ și ĩ-o pĭrligát// [ε] ĩ_hĭu/ ș-acólo o loat doi// diņ_ stáropolie⁹/ și úna din
tāmășínca o loát/ cáre... dę-amú o vinít/ sâ trăiáscă// și fát-așéie ió-am
apūcát-o cáre o trăít din tāmășínca/ tójě di la șerkéjĭ lipadátă// da ie nu s-o
înecát acólo-ę_ glódu șálă/ ap_ c-acólo așă ũ_ Țok/ dę glod/ dę ápe-acoló/
așă o lǎsătúră// Țot!// ș-ĭo am apūcát pe_ iéște cáre-ĭ dę-amú ĩ-o loat di la
șerkéș_// șerkéjĭ ió țîn mínti cîn_ to_ viné// ba o sǎpát pi șéia váli/ o sǎpát/
[ε] ia! așă o grǎpǎ/ ș-o scos ũ_ șaunél cu... cu ș-o ši fost!? nu! canléșno cu
áur o fost// și s-o curățít báni/ pi dęálu tāmășínși// aiřsa s-o curățít báni/ nu
dipárte// tójă// aiřsa dę-amú di la turș o rāmás di la șerkéjĭ o rāmás// úni-o
fost báni s-cúrățǎ// da ĩicoáni sǎ... înoiésc// la míne dóo s-o novít//

[Ce înțelegeți prin „s-o curățit banii?]

ha? iáca árde pára// la dóo sǎrbătorĭ árde pára/ s-cúrățǎ báni// piște șĭș_
șásă đáșe anĭ// nú-n tát ánu// ió ásta am văđú_șĭņgurǎ// ást-am văzút//

ána níkíforovna Țorba
Țópză_șĭ_șĭș [de ani]

⁷ Vezi nota 4.

⁸ Orașul Krasnodar.

⁹ Nume topice.

la bătălije

la bătălije/ noi n-am fost vacu^rovanî// din tãmaşîncã o fost la noi// la mîne-o fost um_omoşneág ş-o bábã//de-acólo ní i-o adús// da casa ierá mári/ şî coló mári/ ş-aiîş märe// casa la mîne ierá märe// i_o-a_ncumpărát-o// [...]

[Nemţii erau aicea aproape?]

o fost di la noi păr lã smolíncã⁹ triiđăşîş di kilométri// da păr la starapóliã... ⁹/ o f_uost... [ε1 şîşprişî/ kilométri// de-acólo şîşprişî/ da aiîşã triiđăşîş// de la noi... de-amú némţi o hranîţã//aşá o fost// plenî i-o adús/ da aşá la noi n-o şăđút// n-o fost// aşá dacã pléni i-o priş/ apó_i i-o adús// aşá/ da aşá n-o fost//

[Aicea sunt Munţii Caucaz.]

da// ã_oîmblát la drum cu fáta miticúţã/ şásã lunî an_orãmas cu copkîi/ pi mínã [k] îm_obrátã/ şî ne-an_odus pi pîrîuás ş-am făcút borţ/ să púje míni/ când a viní némţu să să rúpã maşînlî// ã_oîmblát// da de-amú când nemţ/ n-ò_ofóst i_{ii} de-amú/ n-o pūtút trîésî-ncóási// apú de-amú săldáfi viné/ de-a nóştri cáre... di la smiénã// la peredavái viné// viné// şî_oslág/ şî_orenîţ/ şî di tãt félîu// îp_oşcólã la noi tãt rênîfi o şăđút/ la máma o şăđút/ la mîne-o şăđút máma/ táta/ ş-aşéi din tamaşîncã// a_m_ofăcút okín_ocáre e-a_m_ovăđút că-i descúltã/ ne-ã-vaţát// nevóia m-o pus// a_m_ofăcút la ù_orazvé^tcic/ asóbeno zdélano/ la noi voroşîlov tot o f_uost// plehánoviç la noi o fost/ o fost// na stánţiã provítisno o fost/ [ε] i_{ii}/ përidăié// po tilifónu// d-ápî şî?! dácã ierá descúltã/ cum să n-ãl încalt!

[Aceeşi]

okínşilî

[Cum se fac opincile?]

ha? d-ap_oşî tu nu şti_o cu_osã fac okínşilî?

[Nu prea bine.]

nu pre gîni! a_i purtát?! tîu-k/tu! bóje moi!

[Din piele de porc.]

şelî_odi pórc/ áşélea-s slábe// áşélea digrábã să rup// şelî_odi zítã/ áşélea-s tari// ã_oşîert cuárjã di stejár ã_oşîert coárjã de orihã ínr-o óálã/ ş-ã_ofăcút

ʁokíʃili/ ʃi le-am pus acólo// ʃi_lás^l-le s^l să moáie ĩ_ĩast noápte// míni [ε]
 míni li scoț ʃi le scútur/ ʃi mă-ȋcált ʃi mă duc// míni sárâ ĩár le pun/ ʃi_
 póimíni sárâ ĩárâ// tríi slárĭ// ʃ-ápĭ ĩéli să crușăsc/ ca cùm să cĭneshi ʁóbuvĭ/
 di-àslántă// ʃi ĩéli ápĭ-s tarĭ/ ʃi-s crépkiĭ/ ʃi nu put// da dacă nu li crușĭ-li/ ápĭ
 ĩeli pút// ʃi-ĭ kéle-așeje ĩn tătă zĭȳa ʁúdă// da dacă ĩele li puĭ ĩȳ_cuárjă/ ápĭ
 ĩeli... nú_put// ʁpĭ ĩéli s-fac róʃĭ/ s-fac mai groásă/ s-fac mai tarĭ/ ʃi mójno
 s-port ʃi dóȳă treĭ lunĭ// da așă... nu li port atĭta// nu! ĩo dintăĭ li fac/ ʃ-apū_
 li pun// puĭ o palitúrcă/ fac vícrojcă/ ʃi_palitúrc-așeje-o fac// ʃi deasúpra fac
 ĩ-așă_ĭà! deasúpra la [ε] déšte sâ šĭe mai lărgă// ʃ-aiĭca-l cȳoș// dă_aiĭsa¹⁰
 de-am_pimprejúr i fag_bȳort// am dáltă// am súlă// tăt/ [ε] áťă tăt// i fac
 ĩ-așă_ĭà! ʃi-ĭ pun áťă/ pimprejúr/ ʃi... leg la kíšór//

[Și la vârf?]

așeĳă fag_grămádă amĭntreĳă// acólo șapte/ șapte așă_ĭà! tai// la cíteĭ
 șapte tai// ʃ-ápĭ ĩa aiĭsa-ĭ larg la déšte/ nu te strĭnge// dintăĭ la déjte așă să
 šĭe nu strĭmte la kíšór// ʁot// da de-am_ĭȳoáșe fás-așă deasúpra-l cȳoș// dă_
 aiĭsa de-am_pimprejúr cū_bortĭșeli/ bortĭșeli/ bortĭșeli ʃĭ puĭ áťă/ ĩn dóo-/n
 treĭ pátru smatřă cum ĩĭ áťă// ʁot// ʁokíʃ ĩo ʃtiȳ fáce//

[Aceeși]

[Portul bătrânesc]

[Cum erau îmbrăcați oamenii?]

aiĭsa? ápăĭ ĩmblá cu básză/ cí_să dĳe la bisĭercă ĩa! așă ĩmblá// bătrĭni
 nóștri// ĩ-așă ĩa! fășém/ básză de mătásă/ ʃi ĩ-așă o lĳegă/ ʃ^l_s-dĳe la
 bisĭercă-m_pălăriĭ// z_duĳe-m_pălăriĭ nu așă// dintĭ cĭnd ĩo ā_apucát// da
 síȳurĭ ĩm_pălăriĭ/ așă nu sâ dușe// di mătásă// sâ dușe la bisĭercă/ ʃ-ap-o
 lipadát_mȳoda ásta// pălăriĭa a mai fost/ da ásta de-amú nu// da deodátă ĩă_
 āșă ĩmblá// ʃĭ bătrĭni nóștri cĭnd-o vĭnit așă ĩmblá// nu preă ĩmbrăcăt ĳĭni//
 așă di cásză ĩerá/ di lĭnă// ĩerá ʃi di lĭnă/ ĩerá ʃĭ_cumpăráte// cáreș cum puté
 trăĭe// ĩerá luȳușoáră/ di lĭnă/ toársă ʃi-mpletĭtă// așă prósto ca cum... da
 ĩmblá deodátă ĩmblă-ĭizmĭni// ʃi-ȳ_cămేశě álbi/ ĩ_ĭizmĭni// ʃi-ȳ_cămేశě
 álbi// tăt ĩmblá cu de_ăeste/ pĭză// pĭză li ĳilé tătă rĭcĳca/ bábile// săpá fĭntĭna

¹⁰ Descrierea este însoțită de gesturi explicative.

de deasupra pâr la fund/ i da pîzâ pentru câ sâpá fîntîna// sâ duşé la tîrg
acoperé cu verétca/ îñ _loc de brezénur!/ căruța// sâ duşé sâ n-al ploáje/ s-n-al
pălească soárle// fâşé iá _ăşă cu dúhi/ fâşé ia _ăşă! cu blétâ/ şî-l puné deasupra
verétca/ ş-s-dûşé la tîrg//

[Iarna cum se îmbrăcau?]

oámni? cojoşél!// c-avé tăţ ũoi// tăţ cu di lînâ îmblá// cê-î! câ căre nu
îerá asóbeno/ bolohán avé píşti ũóbză _di né [k]/ ũoi// avé tăţ ũoi// tójě dim _
moldáviia vinít// bōlohán nicálái/ gligóre avlé/ fşor// cōstántín avé fîşór//
macsína îerá fiméi-aséi de-a dói_lea/ paraskíva di la şeî dintîi/ şî _băi_éř di la
şeî dintîi// da îel avé múltî ũoi_řné şî cápri řné// cápri_li purtá ũóili// da la noi
múltî ũoi_řerá atúj _ da amú nu-î níca ũoi// li-o mîņcát lúpu tătę// nu-î níca//

piñ _vălşéli númai kel_şéli
pim _pîrloáze númai sfirtoáze//
ũof! lupşóru-„s tătę-a méle”//
„cumătře! n-ai văzút ũoiřile méle?”
pim _vălşéli númai kel_şéli/
da pim _pîrloáze _ numai şfirtoáze//
„tătę dî _ũok ũokişáli”//
„ũoh! cumătře!-s tătę-a méle”//

aşă ş-ai_ásta//

[Ce sunt „sfărtoage”?]

da sfirtoáze// şfirloázi câ iîi li-o mîņcát ş-o rămás núma... bîcăt//

„cumătrîă/ cumătrîă!
n-ai văzút ũoiřile méle?”
„le-am văzút/ le-am văzút”//
„lupşóru/ lupşóru
n-ai văzút ũoiřile méle?”
„pî _vălşéli/ núma kelşéli//
pim _pîrloáze núma sfirtoázi//
tăti di ũok okoşáli”//
„ũof! cumétre-s tătę-a méle”//

da îel o fost/ o şázút su _părâte cu ũóili/ cu fétili/ da lúpu-o mîņcát
ũóile/ iáctă//

[Aceaşi]

tăti deǎlurle ĩerá curátĭ

ĩo cĩm ĩ-am trezĩt/ cĩnd ĩo de-amú ũn mĩntĩ// pi șála deǎl meržé núște
cúrșe/ ĩará tot/ gũoi/ goĩ deǎlurle// pǎdũre nu ĩerá// nú ĩerá pǎdũri// níș tufár
nu ĩerá// tăti deǎlurle ĩerá curátĭ// șerkéž o trǎlĩt coló-m ĩ-pǎdũre/ coló-m ĩ-
pǎdũre// da cǎsle mit'těle/ mit'télĭ coló pi-o^m ĩ-buhǎrǎũ cǎsút coló/ coló/
pŕĩntlélĭ cǎs o fũost// rĩș^{nĩ}ŕĩle o rǎmǎș a lũor/ médnĩ tas/ médnĩ strákinǎ/ șĩ-ĩ
tǎt// da așǎ lor no-a rǎmǎș așǎ nícǎ// sǎrǎș o trǎlĩt// ĩeĩ așǎ cai mũlt o avút//
cai coló/ ĩn tobón/ acoló-n tǎbĩn/ coló-n tǎbĩn cai// da áltǎ n-o avút aĩș-așǎ
nícǎ// pǎr-a vinĩt moldoveni așǎ ĩerá// da deǎlurle ĩerá curáte// deǎlurli nu
ĩerá cu pǎdũre// dǎ ĩ-amú... niș nu/ pos ĩ-tréșĩ// șe sǎ vlédi pi șála deǎl? nícǎ
nu s-védi// núma hrĩb ĩ-dácǎ te-ĩ dúșĩ/ ǎn ĩ-strǎșnic mulț hriğ o fũost//

[Aceeși]

ĩ-am dus ĩo múlti burĩeni

[Ce fel de buruieni de leac știți?]

ĩo pot sǎ-s ĩ-spun// dię plěcĩne/ nu! de plěcĩni sĩnt/avlém la noi buruiene
de-așelea// di ĩnim-avém// valereǎncǎ de-așeia/ așelea zolotó tǎcnikĩ/ de
pécĩni// tac// znáctĩ aĩeștea di [r] di ǎĩasta// di žěrmi// sĩnt burĩeni/ cári la
ũom žěrmi .. cúrzi// sĩnt dim ĩ-pǎlitũrǎ// de-aĩeștĩ cáre cu futbólu/ aeștea mai
tǎt aũ žěrmi// la cáre futbólu.../ fugǎreșc futbólu ǎștia aũ tǎt// pin ĩ-tǎte sǎtĩ
vin ĩnçoáșĩ dupa burĩeni// ĩo ĩn tĩrș ĩ-am fũost/ únu ĩ-o kicát poárta pi-ũ
kișóru// șĩ tójě kișóru ĩerá ĩflát/ ĩ-an ĩ-dus ĩo burĩeni/ s-o-ndreptát// ĩ-am dus
ĩo múlti burĩeni// ĩel o vinĩt .. cum o vinĩt?// [...] ĩe [soșia] o vinĩt la míni/
dup-așeia... o grǎlĩt cu fáta meș/ la strĩps mére ĩ-souhóz// ș-o vinĩt la míni/
șĩ noi [k] ĩo aũ ĩ-fost la díșsa dǎdǎũóri// tũcma dipártĭ ĩm ĩ-pașcũca¹¹/
dipártĭ// șĩ am fost ș-am rupt burĩeni di șelea/ aũ ĩ-scos o fáta di plěrnǎ ǎ-
scos di șelea di burĩeni/ o vinĩt ĩe cu mașĩna di la zavũót/ șĩ ĩ-an ĩ-dus/ șĩ ĩel
s-o-ndreptát// [...]

¹¹ Nume de localitate.

[Pentru eczemă există buruieni?]

sînt// sînt// sînt pim_î... pim_blel// cărî şăde multă apă// așelea parcă-î...
podorójnic// núma că-s mai măscate// și îel crești stibla náltă/ da florîșica
slutîșoarâ/ mittică albâ// așelea-z di legzémă// apă noi_î dîșim di disfăcut
sînt// da așelea di lecuít sînt// Țot// di žěrmi/ di lecuít i_ dîșim// eista di
pécin! tóje dîșim di lăecuít/ di lîohki tójě di lecuít/

[După ce o strângi, cum o pregătești?]

o strîng/ o pun la Țúmrâ s-sâ_úsúși/ tót la úmrâ/ da la soare nú// la
Țúmrâ// și iar o strîngim cînd ie s-coáși// da cînd î vîerdi î n-ări puteri// ia
cînd î vîerdi putere n-are_ da cînd ie uscă_ de-amú coáptă/ atúnĉ ia are
putere// da cînd ie nu-î coáptă/ atúša ie_ pŭtĉere n-ări// noi atúș nu lî
strîzim// iaca ț-oî arátá cniște am//

[Aceeși]

toárșim cu preátca

[Cum se seamănă cânepa?]

nŭ! sãmănám nú divrémi tári// mai tîrdîu// c-ápi_ie mai búnâ-î// și șei
di divrémi o rŭpem înalînti// da șei de_ tîrdîu o rŭpem/ sãmîntîle pi Țúrmâ//
sãmînta o strîžem/ cĉei divréme o rŭpem înalînte// î_ rĉcc-o tokím// ș-ápi
cîncĉ/ șásâ dîli// ș-ap_ni dúcem ș-o spălîm/ sâ šii curátă// ș-ápi o adúșim
acásâ sâ Țusúcă// o púnem î_ kișoare/ î-așă snókurî// îl legám// ș-ápi noi o
bátim î_ bătătóriu// ș-apŭ_ rázilâ// ș-ápăi cu képtini-o képtănám// pășelle
deopárte/ cála/ fiuîoru deopárte// și-l toárșim și fášem//

[Da' „pășelele” ce sunt?]

cînipă// ásta znácitĉ/ cînipă_ o dăm î_ trii plărț// o dăm... așeja supțîre/
fášim șărvete// o fáțá de mäsă// io am fáțá de mäsă míne ț-oî arátá-Țo// Țor/
znácite/ pășále/ aíst-o fášim țol [k] saș/ saș//

[Da.]

s-șile tătă/ î_ tâte/ î_ trii părț o dăm//... cînipa// cáre-î mai supțîri/ cáre-î
mai moáli/ noi o toárșim supțîriél//

[Și cum toarceți acuma?]

toárșim cu míņle/ cáre cu preátca// sînt multe préĉe//

[Da' „preatca” cum arată? E cu roată sau fără roată?]

cum arátă? supțîriél toárșem/ gros nu toárșim// cu roátă-î/ canéșno//

[Și cu piciorul sau cu mâna... ?]
 cu Pćóru// cu Píćóru/ cu Pćóru//
 [Furcă de mână este?]
 fűrcă/ avém láířâ/ řî-n láířâ börtă/ řî-ŋ [k] fűrca-n láířă// řî toărřim// cu
 fu [k] cu preătca// púnim cínipa/ púnim cájiru/ púnim cájiru ĩ.. tăť ĩ_șála//
 [Aceeăși]

țășim

[După ce ați tors, ce faceți mai departe?]
 dă dintăi o depănám// pî răřkitűóri// ř-áp-o depănám pī vűrtélniřă//
 ř-ápîi o dăm pe mosoáră// ř-ápîi dí _ pi mosoáră ō ũurđím// ř-ápû _ ũurđít
 púnim pi státivî// ř-ápî pi státivî li țășâm// da púnem řŋcă řî... fășim řiřă// da
 řiřli li fășim cu mína/ li faș řm _ pátru// că řărvete cu dóuă řiřă/ da de-amú
 řélűlante cu pátru řiřă// ř-ápîi/ pátru tălkíz// stanócu řăde// řî pátru tălkíz// řî
 pî _ pátru tălkíz cu ćoárle skřŋg// řiřăle// skřŋg skřŋg/ ř-ápăi řăși// da cű
 suvéica li dai řŋcoló řî-ŋcoló/ řŋcoló řî-ŋcoló// řăca/ aįst řól řestě _ řiřă//
 řăca-į-ŋ _ calidór ádu-l řî ti-į uřtă...

[Dacă intră cineva în casă, atunci când țeseți, cum spune?]

d-ápîi doámŋe-aźlútă đíře// doámŋe-aźlútă// búna đířa/ doámŋe-aźlútă//
 așă-į moldovinėște la noi đic

[Nu se zice „rostul mare”?]

ásta/ róstu máre đíře// įo aŋ _ gřndít că nu řtii/ da įel řtii// įo dimúlt
 de-am _ cu moldovéni nu grăięsc// de-amú řăca đi/ de-o sámă cu míŋe mulț o
 murít// pléřea o murít/ cářca o murít/ mărfa o murít/ ćto? řioána o murít/
 de-am _ de áni řei o murít o rămás ũ _ fráte... řî _ cumăřru// ásta de-a lu
 plămădeálă de-amű _ di pi tátă// dvoį rodnói brat! _ să đíře// nu! văr// văr// ři _
 řò _ rămás// o rămás máňa/ įe [k] la đřs-ai řűost// marúsřca-į de nóđăř _ řî _
 řriį de an!// níkifor da įel di nóđă _ řî _ řriį de an! _ is/ řriį doį/ paášŋca-į
 de-amú đi... c-ŏ _ an mai řícă dećít míŋe oar _ cu doį așă// da așă-į de-amú
 de-a nóřri an! s-o dus// s-o dus//

[Cânepa o „boiți”? Cu ce?]

cu ř-o bolím?! adúřim stűŋkíie din pădűre// ř-o tăřem/ ř-o řérbem/ ř-o
 fășem... cu vrřste//

[Cum arată planta?]

ie aşă-î puşista deasupra/ dă când o tai/ da ie-î gálbănă núntru// da de-amú.../ dacă-î de lápte á cru iî dîşî// ásta de-amú ie róşîiě/ da díe... de salátî/ de păduréţ coárjă/ da/ noi făşlém cu [ε] fel de flórle// vrístî//

[Se vopsea şi pânda?]

da// îm_pîndă/ da dácă sâ coásă şaváî dî pîndâ/ cí_căméş dî pîndâ noi purtám/ şî io am purtát/ şî părint-o purtát cămés dî pîndâ ápăî curáte/ curáte// da ʋómu_ûmblá_izméni şî-ŋ_căméş/ la deál sã_duşé_izméni//

[„Zoliţi” pânda?]

cum zolím pînda?! o púnim î_ştubéî// şî púnem deasupra şaváî/ şî_ tornám leşîiě// dî şenúşă/ leşîiě dî şenúşă/ şî_ie sã_curăţă/ s-curăţă/ ş-ápîi vára ne dúşim la réccâ// ş-o-ntindém pînzîlî li púnim pi kêtre// le mujém î_ réccî/ ş_pi kêtre// când îî tríiđăj_ di hráduşî... căldúra// da când îî mititícă căldúra nu ni dúşim// da când îî căldúrâ máre/ atúş pi kêtre/ pi năsíp// pi năsíp púnem pîndále// şî iélê_s-fac álbe_álbe// amú nu fac níme// şlăd da nu fac// aşéî tínerî nu fac// dórm/ beu/ mai mult bét// bíeu şî béu// au/ n-au/ beu// n-are şe mîncá da bíe// amú mai mult rîi dicî bunî//

[Aceeşi]

la andréi

[Ce obicei este la Andrei?]

la andréi sâ strînc_lúpki// şî sâ duc cū de-amú cū... cu púniţa// ş-ápăî ʋúrlá coló/ coló/ coló/ ş-s-strînc_ şî_s-duc// cū lupóáica// la andréiu// păŋ_ la botéázâ// de_la botéázâ să-mprăştiie// da păr la botéázâ... óamni nu pre sâ duc la ahótâ// dác-a şî únu şî_cu-o púscă ră/al mănîncă lúpki// la aşá la flérmi/ şî_sâ_ duc ápö_lúpki// da aşá nú// dă_ de-am_ de_ la botéázâ să-mprăştiie lúpki/ sâ duc cáreş încotró//

[Ce fac fetele, băieţii, la Andrei?]

d-ápăî la andréi ş-adúc?// fétilé-adúc î_şélea.../ crěz_di žişîn/ şî pun îŋ_ găráfe sâ-ž_ vádâ cum s-or măritá// crěz_dî žişîn/ ş-îl pun piŋ_ găráfe cu ápâ// cárē-floréşte/ ar s-să mărite gíne/ da cáre nu/ nú// iéle táte žişîn! nú-ŋflorésc// álte-ŋflorésc/ da álte nù-ŋflorésc//

[Merg la gard să vadă parii cum sunt?]

nu/ nu// adúși lémne// dácâ-î fără păréke/ ieî fără/ păréke// un_braz_dî
lémne îl ie ș-âl dúșe-ŋ_cásâ/ nu le númeră așála// da așá nu// da žíșîn la
tátē-adúc îŋ_cásâ// șî_pun îŋ_gărăfe cu_ápâ/ șî_îéle apu-ŋflorésc// î-așá iă!
da so rovnó-î cu păréke// măcár s-șîiî cum a șî/ fso rovnó-î păréke// àșéja-î
abijduítâ/ cáre s-o născút/ nu-î niș așée lúnâ/ niș așéjă lúnâ// cópkîi n-áre/
păréke n-áre// ca oámni// șî-î fsio!// ásta-î dręept// ásta de-amú noi diŋ_jîznî
ã_lūuát de-amú ștím//iácîtâ//

la sînděni vára adúc flórî// șî le zvîr pi críșâ// adúc cíte-um_braz_dî
flvori/ dî la deal// vin de_la deal adúc sînděnile// cáre vin cu cărúsle/ cáre
vin pi j'os sîndănę-adúc// ásta-z_vára/ nú-î de-amú// da la noi amíntrelea
adúce/ da-n tamașîŋca-î amíntrelea// acólo de-amú safsém amíntrelea// acólo
mai... [r] mai staríne uámenî o fost// mai muls_staríne o flvost// da la noi
mai puřintléi// la noi o fost șî_rúș mai mult// da acólo mai mul_staríne-o
flvost// de-amú-acólo o murít/ cáre s-o dus/ care-o murít// sàrac ș-acólo o
rámás// mai mult dácniș// la noi șála cápăt i [ε] nu-î níme ș-așála cápăt nu-î
níme// da/ de-acólo dî la... di pi duháu¹¹/ păr la țintirim/ trii// mósîŋco șî válî
ca lu timóh/ șî aníca/ șî-s tăț/ trii//

[Aceeși]

pomínt ȳo apucát cît o vrut

[Spuneți că familia dumneavoastră, „buneei” cu străbunicul, au venit din Basarabia.]

dim_basarábja tăț ȳo vinít//

[Numele de familie era...]

plămădeálâ/ plămădeálâ//

[Și pe unde au venit ei?]

îiî ȳo vinít pîr la mítrița¹¹ trii săptămínî// cu ríșnița-ŋ_cărúțâ/ cu cáii/
dóuâ părék di cai/ dóuâ cărúț// într-úna ríșnița șî sácu cu popșói/ șî cíni/ da
înr-úna copřîiî// ȳo vinít macrína/ șî ileána/ șî tuáder/ șî lohinúșca// ȳo vinít
tăț di-aculó cu băț [k]/ cu tá-su șî cu mă-sa// cu bătrîni nóștri [k]/ cu bunéiî
nóștri... ȳo vinít/ ȳo vinít păr la mítrița// ȳo dat iárna// de-amú iárna unî_cșî
víiî/ șî sâ cáuți-ŋcoáși? [...]/ de-amú aculó ȳo rámás ș-o iernát// ȳo he// ȳo
năńít ȳo cúhni șî o conjúșni [...]/ ȳo mas aculó/ ȳo trăiít aculó la mítrița

[...]// s-o dus tăṭ/ tăṭ s-o temúṭ/ cáii proṣṭi// da la gídu-o fost cáii buní// po gídu// ṣi cu cáii lui i-o dus [...]// i-o dus în rostóv¹¹ [...]// ṣ-o vinít iiii încóási// încoló strîmt/ stanîṭâ// ṣ-o stat pi vâli sêlea/ vâli rar j _pămîntu ierá curát// aculó tot aṣá/ ʋobrívurí di var/ di lu [k]/ dī étó/ di álbâ húmâ// ṣ-o luát iiii dósprîṣi žiṭáli ṣ-om _bou ṣ-o ṣi tráit/ ʋo tráit pâr priṣ-a băiétu de-am-ó crescút coptíi mai marí/ ṣ-o priṣ a adúṣi adígéit// ṣi iiii de-amú atúnṣ s-o uítát câ iel a sâ.../ sâ-ṇvéṭâ tâlhári// ṣi iiii di-aculó ʋo iṣít/ s-o dus la lihórva¹¹// la lihórva nu i-o prińít// ʋo vinít în tamaṣîṅca/ nu li-o plácút lócu// ʋo vinít în ṣabánca/ li-o plácút lócu// aiíṣa cî tăt cásli goi/ da pămîntu curát//

[Aici erau case de-acum?]

ierá cás//

[Trăiau moldoveni?]

nu/ čerkéži s-o dus di-aíṣa/ cînd o aluṅgát čerkéži

[Ṣi casele erau goale.]

cásli goáli/ cásâ mititéli/ aṣá pu [k]/ ca puiétfli// ṣ-ápî iiii s-o mutát încóási// dâ bătrínu nóstru// plămădeálâ tuáder/ ierá méṣtir di cás făcute// ṣi iel ʋo făcút cásâ di plop// tăt di plop ʋo făcút cásli rúbleni// tăt sátu ierá rúbleni cásli// iel tăt sátu ʋo făcút// cári viné/ li făsé cás/ cári viné li făsé cás// ṣi rúṣi ʋo făcút cásâ la téntrâ/ aculó lîṅgă ṣcóală// ṣ-o luát trii plánurí disetíni ṣi papáni disetíni/ ṣ-lu gĺórgi disetínu/ ṣi lui disetíni// da/ ṣi la ṣii mai marí búzna/ da la ṣii mai miṣ mai pi úrmâ//

[Nu le cumpărau acestea?]

nú _nu _nu _nu/ da ṣini? nu ierá níminí// iiii o/... ʋo _opucát cît o vrut/ cît ʋo vrut// pomínt ʋo _opucát cît o vrut/ tóje// ahá// ṣ-o tráit ṣ-apíi di-amú băiétfi s-ó-surát// ʋo vinít bírsán aiíṣa/ ʋo [r] ʋo luát-o pi márfá dupa gĺórgi/ ʋo vinít ṣtéfán/ mai mári a lui tóje băiét di-amú dúpa gĺórgi/ ʋo vinít ioána dim _basarábii/ cu mă-sa cu tát-su/ ṭurcănėja famílija// ṣi mă-sa ṣi tát-su ṣi gídu aiíṣ ʋo murít/ ṣi bába aiíṣ ʋo murít// tac// ṣ-ap-o luát pi... alisándru/ ʋo luát-o din lisavètpólí¹¹ pi máláneṣa// da di-amú diád!ca kirilâ s-o dus la tióčca în isaít¹¹/ tot în sóci¹¹/ ṣ-aculó ʋo luát-o pi paraskíva// iel la sóci ʋo fost la tióčca în hor/ în j [k] ʋo tráit// ṣi loṅinúṣca di-am _ó tráit ʋo ieniigrád// di-amú séli mai marí ba [k] tátâ/ aiíṣta fičór-su ʋo tráit di-amú aculó// ṣ-aculó iiii ʋo tráit/ da aiíṣṭea aiíṣa ʋo tráit// da amú di-amú plánurli li-o tăiét// amú di-amú nu-s atíta/ činṣpráṣi sóti/ dóuizăč di sóti/ cári ṣi cum ʋo putút//

[Toate acestea de unde le știți, cine v-a povestit?]

d-ápî ieu sîngurâ aŋ _crescút íntre díŋși// ieu ĉ/șei mai mári vnúĉc-am fost// ieu aŋ _crescút líŋgâ gídu tuádir/ líŋgâ bába lisavéta// mă mai băté cîtîodátâ bába cî mîŋcá púili dí pim _poiét// númai... númai _ín da cîtî-o lopăfícâ/ dóuâ/ da niĉivó// ieu cîșligám/ di-atíta șî-n da/ uot// și ieu pi tăț îi tîn mînti// gídu iáŋcu ũo trăit ũo sútâ și triisprîși anî/ il tîn mînti// bába marîia ũo trăit ũo sútâ/ tăi [k]/ nouzâș _șápti di anî/ ũo tîn mînti// da di bába lisavéta ũo trecút [k] ũo trăit/ ieu ierám mári di-amú cîn je ũo murít// gídu tuádir mári ierám cînd o tă [k]/ ũo murít// da șei mai [r] mai mult/ mai mult níminĭ n-o vinít cu díŋși/ iji ũo vinít//

[Tata matale unde s-a născut, aicea?]

aiíșa//

[Da' bunicul?]

gíórgi/ gíórgi ũo sútâ și ză... și zâși anî ũo trăit/ aíc s-o născút// pėrvîi s-o născút aiíșa//

[Da.]

da// ș-ápî di-amú táta néu ș-ápîi ștéfan [...]

[Cine spuneți că a fost primul care s-a născut aici?]

tăț/ dintăi gídu/ gíórgi/ da-ĭ deádĭca gíórgi// iel ũo trăit ũo sút _și đăși anî// d-ápî iel di-amú di dóuâzâș di anî nu-ĭ// da di-amú mai mult di douâzâș nu-ĭ//

[Aceeși]

din tîrg/ din crasnodár

[Boi țineau aicea sau numai cai?]

boi? boi avé/ di și n-avé? avé// gídu nóstru avé úșprăși vaș cu žițái// și sîndăș di gíști/ trii súti di indíúști [k]/ curș/ curș/ avé// d-ápîi píhler ũo vinít aiíșa boiériu și tîné pămîntu/ și lor li da pămîntu/ uot// și iel viné la gídu și trăié// gídu avé samovár și ũogradâ/ ũograda mári și samováriu dí _pi másâ nu să dușé nicăiúra//

[Da' boierul de unde venea?]

din tîrg/ diŋ _crasnodár/ da// iel trăié/ îŋcóló pămînt avé// avé căpșúni/ avé livăzúicâ/ avé múști-mprežúr/ avé gălínĭ/ avé slúži aculó// iel viné vára ũoľácâ/ și iárâ să dușé [...]

[Aceeși]

túrși Țo traít ajiša mult anı

[Spuneți că partea asta mai înaltă de munte era „goală” atunci când au venit bunicii?]

gol/ goáli goáli/ deálurli goáli ierá/ nu ierá pámı [k]/ ă pădúri//

[Dar de ce erau „goale”?]

di turș curăřti [...]/ túrși Țo traít ajiša mult anı// da di-amú adígéji/ étó/
cum să řiși/ ă... čertéji/ ápı čertéji Țo hultuíť pădurét/ Țo hultuíť perı/ Țo
hultuíť merı čertiezăștı// noi li řișim čertăjni iáblonea// da di ši řișim?
čertéji li-o hultuíť//

[Ei au „hultuit”?]

da/ iji Țo hultuíť// noi am gășít merı [...]

[Dar moldovenii, când au venit, n-au „hultuit” și ei în pădure?]

nu/ iji n-au hultuíť/ nu řtié/ nu řtié cum// da Țo gășít merı/ ř-ápi
postepéno Țo vinít Țáminı/ iņčóáși tot Țo vinít//

[Aceeși]

púnim buruięli

[Puteți să ne spuneți cum lecuți de „jerme”?]

žérmi?

[Da, cu ce plantă?]

zdác-ășá// dácá n-ávem buruiéni iárna/ cári/ péști-i žiu/ ăl tăiem i-ășá¹²
șă-l púnim pi [k]/ úndi cúrži// ři iel víni/ dácı-i iņ_cárni/ víni digrábâ/ iņ Țos
digrábâ// da dácá iņ_sínži/ Țo dátá um_péști/ doi/ trii nu scóati [...]/ da
buruięli li řérbim/ púnim buruięli dóusprăși/ triisprăși/ čit di-amú un an/
doi anı/ trii anı/ cári ř-čítă tot// púnim ři púnim Țo lítrá di ápâ/ dóuá lítri/ Țo
lítrá žumătáti di ápâ/ mai mult nu/ iņ Țálâ ři púnim buruięli-n Țálâ// ři
púnem críșca ři deășupra pi críșca fáșim píșci di fáliná di grıu// ř-o acoperım
[...]/ ř-ápi noi číti stogramóvıi păhár adăpám pi noápti/ pi noápti// ři číti-o
bucăřicá di zăhár ăl beȚ Țorı oņ_canfét/ ři nu řiıi protívni/ čı ię protívni/ niș
nu-i ácrı/ niș nu-i sárátá/ niș nú_știu cum// daășá ię să-ntóárșe ápa řéja/ iáca
ięu am băút ři la oáminı am dat//

[„Jermele” unde se face mai mult?
mai múlt?]

¹² Gest.

[Da.]

úndi s-o pǎlít/ úndi s-o pǎlít mult/ și mult anî trăiești pǎlít tári/ úndi-î nǎsǎdít tári// úndi-î nǎsǎdít/ ápa aculó iel și iéste//

[Cei care joacă „fotbol”...]

mai mult așiia// iáca din rostóv¹³ Țo fos Ț la noi/ Țo fost dim Ț miháilovca¹³/ de ši cári batínca Țo pǎlít în Ț kíșór la merișór [...]/ dim Ț pǎlítúrâ númai žérmili/ da din áltă nu-î//

[Dar de ce-i spune „jerme”, chiar este un „jerme” acolo?]

iéste-așá di mári// aiíșa-î cápu ș-aííșa-î cápu// aííșa-î vrístâ/ ș-aííșa-î vrístâ/ și-Țcoló-î cu cap și-Țcoló-î cu cap// și-î párcâ sírmâ/ párcâ-î pár di porc sǎlbátic// așá-ia¹² di gros îi// da iel fáși/ fáși mult [...]/ ie áre múlte borț/ da iel núma úna/ da ie áre múlti borț// iáca sibírca// sibírca [k] dácâ-î búba šei neágrâ/ ie dácâ-î iel/ núma úna/ da dácâ-î ie/ ápîi pîr la nóuâ//

[Aceeși]

búba šei neágrâ

[Aici se îmbolnăvesc de „sibircă”?]

da cît vrái/ cît vrái//

[Și cu ce o lecuți?]

iáca sosédu neȚ s-o dus în săi [k] séversca și s-o dus în voiéni hóspital/ în tîrg/ în Ț crasnodár// și s-o dus ș-o-mblát/ Țo-mblát ș-o vinit// și șádi/ da ieu și đic: „da ši-n peat’ časóv”/ đic/ „îmbli piȚ grădínâ și curéști”/ đíși/ „nu pot dorńi/ iáca déžitu ísta/ ie-aííșa/ ș-aííșa/ ș-aííșa/ trii”// da ieu și mă uít la díńsa// da iel đíși „iáca/ nu-î níca/ da mă doáre”// da ieu mă uít în úna ca ácu/ áltă ca ácu și áltă ca ácu/ alb iéli de-amú coc/ în trii lócuri/ da iele núma cút! cút!// da ieu/ đic/ „la tîni-î”/ đic/ „búba šei neágrâ” [...]/ ie dácâ nú vra s-o discínti mult/ ápîi așá Țo píșci-î fac ș-o uȚg cu níeri/ dóuâ/ trii/ pi trii đíli// și úna și áltă ș-o púnim// și ie sǎ-ntoárșe/ și sǎ-ndreáptâ/ și mai mult nu víni/ și mai mult nu sǎ muncéști// búba šei neágrâ tólco to [k] néri trébâ// fářă néri ie nu sǎ-ndreáptâ//

[Aceeși]

¹³ Localități pe Don.

moldovnéști scriém

[La școală ați învățat?]
am ȩvățát// pîr la băťălĭiĭ// ȩo fost moldávskĭĭ ĭazĭc// dā/ učitelĭ ȩo fost
ĭiván antónōviĭc/ dác-âĭ ŝtiť/ famĭlija boáru [...]
[Câte clase „moldovenești” ați făcut?]
nu! cíte? ĭn tăt clásū ĭvăťá/ ĭn tăt clásu-ŋvăťá moldovněști//
[Dumneavoastră câte clase aveți?]
ĭóŋ ŝĭŝ am ĭŋvăťát/ da//
[ĭn școală „moldovenească”?]
ĭerá ŝĭ po_rúski ŝĭ [...] uróc moldávskĭĭ/ da//
[Se preda ĭn „limba moldovenească” și matematica și istoria?]
nū! istóriia/ ĭáca ĭoŋ nu ĭŋ mĭnte/ dā/ da așá noi scriém po_moldováŋski/
moldovněști scriém/ ȩot// ŝĭ... cĭnd_ĭ maťimáťica tóje moldovněšť_ĭ //
[Același învățător?]
da/ ņ-ō-văťát așá//
[El era de aici din sat?]
nu! tóje dim_moldáviĭa ȩo vinĭť// ŝĭ dĭ-aiĭŝa l-o luuát la băťălĭiĭ/ ŝĭ ĭel
nu s-o maĭ ĭntórs//

plămădeálâ zinaĭda stepánovna
șáptĭdăș_șășâ dĭ anĭ

plĕrili nĭ-o spășĭť

[ȩineți minte „foametea” din treizeci și trei?]
alĭŝa la noi nu pŕea o fost/ nu pŕea o fost// la noi alĭŝa plĕrili nĭ-o
spășĭť// eĭ! jă/ cári o-avút ŝĭ așála/ nu! popșóĭ/ úna álta/ ŝ-ápăĭ ŝerbém péri/ ŝĭ
li măŝinám/ ŝĭ li mesticám cu făĭnâ di popșóĭ fășém lipĭni ŝĭ mĭŋcám//
[Pere erau și ĭn pădure?]
ĭm _pădúri la noi// ĭm _pădúri [...]/ mĕri/ mĕri măŝinám// ŝ-ápĭ
dĕ-amú dác-ȩo ĭŝĭť grăđinili/ bostán ŝerbém ŝĭ cu... cu făĭnâ di popșóĭ
misticám ŝĭ fășém lipĭniŝ ŝĭ mĭŋcám [...]
[Da’ ĭn patruzeci și șase, patruzeci și șapte aici a fost foamete?]
o fost/ o fost foámĭti tóje// o fost// tóje foámĭ o fost// nu! la noi/ la noi/
aiĭŝa n-o fost//
[Mai puțĭn.]

da/ a_ií_sa no! da _sti_i viné/ iáca di pi_n sup_sín¹⁴/ vi_nl_á/ _sti v_eşc_{ur}l/ _sti_i v_eşc_{ur}l búne adu_sé/ _sti li skimbá pi pl_eri// máma đí_cé „nu treb_uie// ma_i g_ini li dau a_sá/ pl_eri ş-o... a_eásta” đí_se... „lăcrănil_e” đí_se „lor/ī i_i p_oát_i-o răm_as f_áră n_ică/ ac_asă”// ş-áp_u li dam p_eri/ c_ite-ole_acă de f_ái_nâ li dam// _uot/ a_sé//

[Aceeşi]

pi tă_i i-o răscolă_sit

[Atunci când s-au făcut colhozurile au fost „răsculăci_i” oamenii?]

pi-a me ti_ot_câ _uo răscolă_sit-o// _fin m_in_ti g_ini// d_ă/ _uo roscolă_sit la noi//

[Cum s-a întâmp_lat?]

prósto ī... di_n rajón/ di_n rajón _uo vinít// nu! pi đí_nşi di _si? ves _iŋ calhóz nu vra să dúc_ă// raz „_iŋ calhóz nu vra_i s_i ti du_c?// znăc_it te răscolă_s/s_esc”// la m_ini táta tóje đ_eodát_ă nu vra să dúc_ă// ş-apó_i/ bap _ă [k] a_ií_sa bánd_ă i_er_ă// _si anúmi dvo_iród_nŋi brat [...]/ din moldovánowca i_el// o fost _im bánd_ă// da i_a! í_sa sóra lui/ _ă đ_ré_apt_ă// tr_ăi_e// s_i i_el la noi nişodát_ă nu viné// de-amú i_ou a_iásta _sti_u t_ári g_ini// nişodát_ă n-a vinít// da nu-ş s_in_e-o docajít/ câ noi _âl hraním pi đí_nsu// e_i! ş-ap_p-a né_u l-o kemát/ _si i-o dat um_u pakét _si dó_uâ... _iŋ rajón// l-o dus _in rajón/ da i_el pakétu _sála pi đí_nsu/ záras l-o _iŋk_is// l-o _iŋk_is/ _si i_el ş_ăs_ă lun_i o ş_ăđ_ut// e_i/ ş-acólo p_ăr s-o răzbirít/ ş-ap_i-o dat drúmu// i-o dat drúmu// d_ă/ pi máma/ pi noi o vrut s-ni viseleşc_ă di-atíta câ nu-_i _iŋ calhóz// o vinít frát_ili lu táta/ ma_i şel ma_i mári// _si đí_si... „_sti_i _si kilín_ă? scri_ie-te-_iŋ calhóz/ c-a s-ti visileşc_ă/ cu cop_ii”// _e _si i_e o luát/ ş-_o scris/ a_séla zaivl_eni/ ş-o dat o zaivl_eni_e _iŋ calhóz// _uot// da avém cai// cai avém/ _si c_ărú_ţă s_i... _si i_er_ă _uobah_réic/ úna/ n_u! _istrumént di-eísta tăt/ avém/ _si tăt o dat/ o zv_ăit máma-_iŋ calhóz/ _si s_iŋgur... _imblá la lú_cru// de-amú iác_ă víne... táta vine-acás_ă/ „di _s-ai dat că [k] cá_i-_iŋ calhóza?”

„nu! cum s_a nu-_i dai?” đí_si... „c-avé s-n_e vesel_eşc_ă _ăs_ă// hrihóre o vinít _si o đí_s” «d_ă/ _si-_i fs_io»!// _si mult i_e n-o vrut a_sá [ε]/ ş-apó_i o venít-_i... frát_ele lui _si đí_se//... „_sti_i _si-_i m_ăi ştefán? a_i _si vo_i _iŋ calhóz// d_ă-te-_iŋ calhóz câ iná_ce a s₋ti visileşc_ă/ a s₋ti i_ei-_iár_ă”// e_i! i_el o-ascultát/ o scris zaivl_eni_e/ _si s-o dat _iŋ calhóz/ e_i! ş-a_sá de-amú noi ş-am_uost _iŋ calhóz// da cári n-o vrut/ pi tă_i i-o răscolă_sit//

[Aceeşi]

¹⁴ Numele popular al satului Moldovanskoe.

ș-o botezát

cumátru și cumátra... [î]și leu cokílu/ și... și máma/ sã iáca amú-n tírg
sâ duc iáca a lu frátele// amú nu dimúlt o botezát/ o fetișoárâ// šíica lor s-o
măritát/ și au uņ copkiláš// fetișoárâ// ș-ō boteđát/ tój-așă//... cumátru și
cumátra/ ș-acuťó sâ duc și-l boteđăđă/ príjmâ pun// i púne cumátra// de-acúm
așă capíș pun//

[Ce este „prijma”?]

aiísta-î matériie/ matériie// ș-apóî cînd ũ o ocunéște pópā copkíla î_ápâ/
ș-ápu de-amú o ie și matérii-așéia o primésc//

[Aceeși]

núnta

znaçít stároste/ cárî níre ie stároste/ vin cu nírele/ Wot// și sâ
dohovorésc aiíša/ și ș-apóî de-amú vra sã [k] de-amú níreása-/ntreábâ pi
níreásâ ie soglásna sã dúcâ dúpâ díņsu/ dác-o đîs câ sohlásna znáçit fsjo//
ș-ápu de-amú sâ duc și o kámâ pãrínțî/ la níre șád acásâ încâ/ ș-ápu vin [k]
sã duc pãrínțî lu nírele/ î kámâ/ și dácă šinevá i-acoló/ și stároste/ ș-ápu pi
stároste î leágâ/ așá la návóastrâ?// Wot¹⁵// î leágâ pi stároste// ș-apú de-amú
zubirésc nūn/ Wot! așă/ pi nun î leágâ/ s-aprókiie núnta/ ș-apú gătíesc// tót/
iáca raz níreása i-acásâ/ aiíša// d-amú nírlî trébu sâ víiî/ și s-o iéie pi
níreásâ// nu! az aiíša hulúiesc// tót másâ märe/ Wot// dărujésc/ oámni/ dărésc
acoló šine cît póate// la níreásâ dă// ș-apú núni o ieu și în tírg/ acoló/ de-amú
sáma sobóî// de-amú în restoránu fac//

aiíša cînd ũ amîndúóî is de-aiíša/ apóî sã gătésc la níreásâ// sã gătésc/
ș-apóî iácâ de-amú véne nírlî după níreásâ/ îl stricésc/ níreása îl stricéște/
ș-apóî de-amú pãrínțî/ iî pi tót î priglašésc/ după másâ/ șád dúpâ másâ tăt//
ș-apú de-amú sâ scoálâ/ mai jócâ aiíša la níreásâ/ ș-apú de-amú-o ie/ și la
díņsu sã_duc// cînd aiíša-i// de-aiíša amîndóî is// sâ dug_la níre/ ș-apú de-amú
acoló huleiesc// acólo și másâ märe/

[Aceeși]

¹⁵ Dialectologul confirmă printr-un gest al capului.

cum măliga să fáși!

[Cum faceți o mămliguță?]

da cum! cum măliga să fáșe!// pui ápa/ ápa sérbi// pui fáliná de pápșóí// sérbi// ș-apóí o prínz a mesticá// améstiș// păr să fáși ie... vîrtoásă// ș-o-améstiș mătiŋcâ vo pot ása// s¹-s-améstișe ie/ g²íne să nu šíe bóțurí// să-ndesăște/ ș-apóí o tipărăști cū lopățica și... o-ndistórní¹⁶// pi podnós/ dî lemn//

[Da' cu ce mestecați?]

cu lopățica// în tavá fášám friptúrá/ și măliga loam/ și... îm brîndâ/ ș-apóí în friptúrá/

[Ce mai faceți?]

fășim măligá din mánicá// popșóí nú-s//

[Din făină de grâu ce „coaceți”?]

plășinti// în câ și!? pirojós/ nu! moldovenéști plășinti núma noi fáșim//

[Cum?]

da cum?! fálina o améștec// pui sáre// o améstiș/ și... nu! ș-apóí á... cáceléști/ fáč ă supțírle písčá// ș-o ūz cu unt/ ș-o pui/ ș-ápăi iar o ūz/ și iară o pui/ ș-aiísa de-amú pui brîndâ// ș-apóí de-amú o strîž// și cu šitóriu lá cáceléști/ și pi tavá// [!] s¹ coășí// acólo tójăș púnem unt/ ie s-coácă ă unt/ și máníș cu smîntînâ//

amú pereán aníca caŋstantínovna

șáiză și șásá [de ani]

majá balahán după táta

gălúșe

gălúșe fáșim// gălúște ráňșă... fášem dim ă... pását dî pápșóí// da amú fáșim din ris// pását așá nu-í/ púnem înzólo cárņe/ slánín-oleácá/ și fášem gălúșe// cū curék/ ívállím/ cu frúnze diē poámă/ și lésti// fášem šiboțica cúculu¹⁷// fášem tójă/ núma dim poámă¹⁸/ și diň šuboțica cúculu¹⁷ diň curék// și fsio//

[Aceeși]

¹⁶ Cuvântul este sugerat de cercetător.

¹⁷ Termenii sunt sugerați de soțul ei, subiectul Perean Ivan Matveevici.

rășitúrí

rășitúrá cac je fáșem rășitúrí/ diņ   cap// diņ p orc//  l p n m/  l ș rbem//  l al zem din  as // c rne-aș ia o t i m/ pi m farfurii/ ș    c - pa ș ia/ turn m/ ș  p nim// s  f și rășitúrí/

[Din pasăre faceți?]

f șem// ș  diņ   g l n / ș  diņ   g sc // f șem// nu! di m cuc j   de-am  din  as  n- l gem// aș  cu  as le// c-acol  n- i ș- l zi//

[Cum faceți o „zamă”?]

z m  ș erbem/ p nem/ ș rbem g i na// g i na s-șii gr s // s-nu șii sl b // ș rbe/ ș  f șem tocm z// tocm z din  ou // ș  p nem tocm zi/ nu!  nal nti f ș m cu b orș/  cru// da am  cu limóna k slat // sm nt n-ol c /  col //

[Ce mai puneți c nd faceți „zamă”?]

petr șc // șimbru/ d c  i sti// lavrov i list/ petr șca/ ș  mai mult n c // a kip er   /  l p / da// ș p  p nim//

[Cum se fac „tocmagii”?]

tocm zi?! str c m  ou / ș  p nem f l n     ou   ș l/  -amesticám/ ș  t je f ș m aș / ca la pl șint / turtiș ari/ ș-ap i rasc cuim/ ș  t i m// p nim/ p nim/ ie s   us c / s   us c  s  n ... lik sc // ș-ap i t i m// n ma d   ou //

[O str ngeți.]

c ri/ c ri cum// c ri aș  o c cel m/ da no [ ]/ da noi aș  t i m l ntur // ș-ap i le sl ju m/ ș ... t i m//

[Și-i lăsați să se usuce oleacă?]

da/ s-să us ș //

[Cum se face borșul?]

b rșu/ t r t  tr bu// t r t  ș  p rv l c n   faș/ tr bu  ol c  di drójdi s  pu    iņcol // iel s  pr nd  a-mbl // ș-ap i aista l- i strecurát/  ltu l- i   impl t// de-am  iel nu-   cru// t r t  d -acută iei/ laș  ol c // ș  sf ji e// pu    iņcol / ș  i r  mpli b orș//

[Aceeșii]

núnta-ı la níri

[Cum se face nunta la dumneavoastră? Cum se făcea înainte?]

nū! núnta înainte să fãşé aşă// símbătâ/ símbătâ d ı ıa j ıucá numa tinerétu// flăcăii/ şı fétılı// sára o vinı^d ı de-amú flăcăii şı fétılı s-o dus pe-acásâ/ de-amú la másâ máre/ vin şı ınsurát//

[Sâmbăta unde se făcea? La mireasă sau la mire?]

ıerá la níri// la níreásâ ıerá numa cın s-o dus nírlı dupa níreásâ// să dúşe ş-o adúşı níreása de-amú-ıncóási/ şı vin numa flăcăii şı fetele// da bătrını nu vin// da sára de-amú/ şı a níreásâ... uámini vin tăţ la níre// şı tátâ núnta-ı la níri// símbătâ sára vin/ símbătâ sára mása mári/ nū! dărúıesc ıar// ş-adăuđa de-amú jócâ/ să duc la nūn/ ıı duc coláşı núnulı... dumınicâ// ş-ápâı vin/ şı... ıeu flórlı dıı cap lu níreásâ// şı j ıucá...

[Vin înapoi la mire.]

tót la níre// tót la níre// lã nãnáşu-ı duc coláşı/ ş-apóı să duc ş-o ıeu plē má-sa níreásâ// ş-o-adúc ıncóási// o adúş-o/ şı de-amú dı lışa nímiııı níşúndı nu să dúşı// tót aıışa// dà lúnı de-amú/ prınd a-mblá/ síıe-o fost la núntâ/ ıeu gáıııı// ş-prınd gáıııı// nū! tăţ dau gáıııı/ şı le-adúc ıncóásê/ aışa le...

[Cum adică le prind, de unde, de la ei de-acasă?]

de-acásâ/ ımblá cu púştıli aşá vróge... buhné/ gáııına o prındé şı/ mai dipárte să duşé [!] ş-apóı vin/ gáıııııı li éta/ şı fag ı dâmâ// pi sára fag ı dâmâ// de-amú vin tăţ la dâmâ// sára mănııcâ dâmâ/ coc pláşıntı/ şı dâmâ...

[Dar dacă mireasa nu era cinstită?]

da naııte/ táte ıerá cııstıte [!]

[Nu era un obicei când mireasa şı mirele se ascundeau şı trebuia să-i găsească?]

tınerı mai mult ınu vin ıncóási// numa eııştıa bătrını care-o fıost kemát/ aııştıa numa//

a! aıásta cınd ıı ı-o luát flórlı dıı cap ıııı// ıı pun pi plérne/ şı ııı ı-o luát flórlı/ luı... aşála ı-o luát/ băsmáıa ı-o dizlegát-o lu níri// ş-apâı pi níri ăl ıeu ş-al ascúnd// dâ níreása să púııı drúşc-aşéı mári care-o fıost ı la dııısa// să púıe pi rınd/ şı-ı acópirı// da nírlı trébe s-ó... s-o găsásca care-ı a luı// care-o găsá/ da care n-o găsá/ nū! mai mult spuné//

[Femeiele cântau la nuntă?]

cınd ıı ıı luá flórlı/ cıntá ıáca cıntıcu ısta/ da ıeu nu-l ştıı/ dâ de-amú am uııtát// cuvıntıle nu ştıı níca//

[Da' cine chema la nuntă?]

vornișélu// vornîșélu pi cal/ cū_colácu... pi mîná//

[Și mai avea ceva pe mână?]

da/ cu Țo basmá iará legátă mîna/ și colác/ și garáfa cu rakíu/ și să dușé vornîșélu pi cal/ și kemá Țámeni// síngur/ síngur// a níresî pe-a iîi iî kemá/ da vornîșélu a lui/ pe-a lui i kemá// i rup coláși cînd Țî o scȚot... de-amú nírișe/ Țo scuáte nírișa de la dîsa/ s-o dúcâ la dîsu/ atúșa o pun îñ_cărúțâ/ și iîi îñ_cap iî rup colácu/ și-¹ Țvîrlâ/ la Țáminî// símbâta/ símbâta cînd iel níreșá o adúși la dînsu-acásâ/ a rupt colácu// înaînti/ îñ dîșu-aiásta/ cînd núnta să-șepé/ símbâta// atúșa și dăstreșá o luá// o vindé șei mai níca sórá// să puné pi dăstre/ puné aculó tăt// și periná/ și pénele și tăt/ tăt/ tăt// și ie să puné deasúpra/ și vindé// și tójă o cúmpără núna// tăt núna acúlo cúmpără// nu! să târguiesc/ iî dau și-i dau iei// dácâ soglásna/ znáçit să scoálâ dí_pi dăstre/ da nu sére îñcâ// pūfîntét/ „dă-n îñcî”/ [!]

[Și cine trebuia să plătească?]

núna/ tot núna// și dăstreșá o vîndút-o/ ș-apăi de-amú... s-o pus la mäsâ/ o șádú^d/ de-amú dí_la mäsâ să scoálâ/ și nírilî să dúși/ da níreșá rãmîne-aiíșá// cã toț o vînd// tójă núna o cúmpără// símbâta/ tót símbâta/ dumínicâ núma flórule iî ieu// iáca de la mäsâ sã scuálâ/ și lésâ de-amú a tréișe Țor! de-amú lésâ afárâ sã duc// nírișe iî dau drúmu.../ nírișe... înaînti sã dúce/ da níreșá rãmîni// da núna únde vra mérge// or! sã dúși_înaînti/ Țor! aiíșá rãmîne/ so rómno nu iásâ... nu! io dîc cã iáca// dîșe de-amú întîlnésc tátu și mă-sa... a nírelui// tátu o pozdravléște/ da mă-sa cu licoána iî blahoslovéște/ ș-apăi icoána o dîă/ și iîi iî dau sít-aséie// ș-apăi síta séia-i sámîná... îñ_crúșe// îm... sítâ/ znáçite hmel!/ cum sã kámâ? nu șițiu/ himéi// himéi/ capîș măruntăle/ alúne/ și grîu// și canfétci dácâ sínt// da dácâ nu-s/ núma alúne// și ásta tăt misticát/ și ie sámîná-ñ_crúșe/ îñcoló ší-ñcoló/ și-ñcoló... mă-sa a nírelu// i-o sãmánát/ ș-apăi de-amú și stîă núnu-m_portíțâ/ cu núna// și cáre de-amú trec îñcoáșe/ iîi iî șiștése/ și-i prihlăcése//... îñcoáșe de-amú Țográdâ//... pi tăt// cáre-s kemát// ei! ș-aiíșá de-amú să pun la mäsâ//

[Florile cine le ia și unde le pune?]

flórilî li ie diñ_cap núna// și li púne-ñ_sítâ/ și le dúce-ñ_cásâ// și le púne únde ie a s-trăiáscă// [...] cînd idút iîi daruie/ la noi ierá nu cac! doi mîșinȚós/ alezé/ șutníkí// și iîi da// adușé șîștile/ și dóuâ pãhárâ/ dóuâ șîște/ și dóuâ pãhárâ// și șîștile acoperite cu bäsma// și cui de-amú i le da șîștile/ așála de-amú iî dăruie...// capîș// capîș Țor și/ șe ári di dăruít//

[Aceeși]

INDICE TEMATIC

AGRICULTURĂ

GRÂU: 331–332; LUCRUL LA DEAL: 338, 342; MAZĂRE: 467; PORUMB: 540–541, 552–553; TREIERATUL: 201; ~ CU CAI: 201, 432, 434–435, 534–535; MUNCA LA FERMĂ: 422

ALIVENCI v. PREPARATE DIN FĂINĂ

ALTOITUL v. POMICULTURĂ

ALUNGAREA ZBURĂTORULUI v. PRACTICI MAGICE

AMINTIRI: 178–179, 186–187, 194, 221–225, 228, 230–231, 233–234, 237, 250, 273–276, 296–298, 305–306, 313–314, 327–328, 341–346, 356, 369, 372, 377, 381, 387, 441–442, 446–447, 460, 471–475, 491, 509, 541–542; despre deportarea în Germania: 176–177, 209–212, 280–282, 304–305; despre foamete (holod): 207–208, 278, 345–346, 386–387, 439–440, 532–533, 570–571; despre strămutarea pe Nistru: 486–488, 515–516, 529; din război: 194, 244, 441, 490, 558; răsculăcitul: 195, 464

ANTROPONIMICE: 378–379, 436–437, 489–490, 520–521

ANUL NOU v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI

APICULTURĂ v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI

BAPCĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ

BLINOACE v. PREPARATE DIN FĂINĂ

BOCETE v. OBICEIURI LA ÎNMORMÂNTARE

BOLI LA COPII: 287–289 (v. și MEDICINĂ POPULARĂ)

BOLI LA PĂȘĂRI: 300

BORȘ v. MÂNCĂRURI

BOTCALE v. PREPARATE DIN FĂINĂ

BOTEZ v. OBICEIURI LA NAȘTERE

BRÂNZĂ, CAȘ v. PREPARATE DIN LAPTE

BULGĂREASCA v. DANSURI POPULARE

CALEA DINTĂI v. NUNTĂ

CAPRE v. CREȘTEREA ANIMALELOR

CASĂ: 161–163, 201, 328–330, 433–434, 539; ~ veche: 433; cuptor: 199–200; învelitul casei: 335, 435; reparatul casei: 229, 231–232

CAȘĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ

CÂNEPĂ (prelucrarea ei): 171, 212–213, 228, 259–260, 268, 282, 512–513, 543, 562–563; albitul pânzei: 514; sămânță de cânepă, preparate din ~ ~ ~: lapte de buhai: 256, 284; țesutul, țesături: 172, 259–260, 269, 397–398, 462, 513–515, 543–544, 563–564

CÂNTECUL MIRESEI v. OBICEIURI LA NUNTĂ

CÂRNAȚI v. PREPARATE DIN PORC

CE A FĂCUT SUBIECTUL IERI ȘI AZI: 278–279, 332–333, 379, 403–404, 467
CHEAG: 217, 536–537, 551
 CHIFTERE v. PREPARATE DIN PASĂRE
 CHIȘCĂȚEI v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 CHITOROAGE (chiftere) v. PREPARATE DIN PORC
 CIOLAN ÎN UNTURĂ v. PREPARATE DIN PORC
 CIREȘI v. POMICULTURĂ
 CLACĂ v. OBICEIURI SOCIALE
CLOȘCĂ: 299–300, 367–368, 414–415, 485
 COBIȚELE v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 COLINDAT v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
 COLINDE v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
 CONSERVE (murături) v. PREPARATE CULINARE
CONSIDERAȚII ETNOLINGVISTICE: 292–293, 326–327, 347, 349–351, 442–443, 469, 480–481, 537
 COVAȘĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 CRĂCIUN v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
 CREȘTEREA ANIMALELOR v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI
 CREȚUȘCĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 CUMETRIE v. OBICEIURI LA NAȘTERE
 CUTIA v. CRĂCIUN
DANSURI POPULARE: BULGĂREASCA: 480; JOCUL CEL MARE: 480
DATE DESPRE SAT ȘI ISTORIA LUI: 191, 199, 208, 244, 259, 284–285, 317–318, 321–324, 349–351, 358–359, 382–384, 388, 393, 400–401, 429, 431, 468–471, 511, 518–520, 531–532, 536, 539–540, 542–543, 557, 561, 565–568; , 518–520, 531–532, 536, 539–540, 542–543, 557, 561, 565–568; ~ despre cimitirul satului: 330–331, 448; ~ despre școala din sat: 481–482
DATE DESPRE INFORMATOR: 181–182, 189–190, 242, 248–250, 258, 319–321, 336–338, 344, 347–351, 359–361, 382, 391–393, 396, 404–405, 429–430, 437–439, 464–466, 523–524, 530, 533, 556, 570
 DESCÂNTATUL v. PRACTICI MAGICE
 DESCÂNTECE v. PRACTICI MAGICE
DESPRE LUME ȘI VIAȚĂ: 300–301, 440
 DUMINICA MARE v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
FÂN: 199–200
FÂNTÂNĂ: 431–432, 535–536, 552
FIINȚE FANTASTICE: 253–255; LOCURI RELE: 528; ZBURĂTOR (domovic): 165–166, 170, 192–193, 204, 210, 256–258, 271, 274–275, 289, 315–316, 346, 451; alungarea zburătorului v. PRACTICI MAGICE
 FRECĂȚEI v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 GHICITORI (șinlighitori): 478–479
 GLOSĂRI: 163–164, 334–335, 348, 359, 389, 454, 456–457
 GRÂU v. AGRICULTURĂ
 HARABUJEII, de-a ~ v. JOCURI DE COPII

HĂITUL v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
 HULTUANUL FLĂCĂILOR v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
 INVOCAREA PLOII v. PRACTICI MAGICE
 ÎMBRĂCĂMINTE DIN CÂNEPĂ v. PORTUL BĂTRÂNESC
 ÎNMORMÂNTARE v. OBICEIURI
ÎNTÂMLĂRI: 177–178, 180, 252–253, 301–302; trăznet: 164–165, 275–276
 ÎNVÂRTITĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 JOCUL CEL MARE v. DANSURI POPULARE
JOCURI: JOCURI DE COPII: de-a harabujiei: 492; țurca: 388, 435–436;
 numărătoare în jocuri de copii: 478; JOCURI LA ȘEZĂTOARE v.
 ȘEZĂTOARE
 JOCURI DE COPII v. JOCURI
 JOCURI LA ȘEZĂTOARE v. JOCURI
 JUMERE v. PREPARATE DIN PORC
 LAPTE DE BUHAI v. CÂNEPĂ
 LOCURI RELE v. FIINȚE FANTASTICE
 LOGODNĂ v. OBICEIURI LA NUNTĂ
 LUCRUL LA DEAL v. AGRICULTURĂ
 MAZĂRE v. AGRICULTURĂ
 MĂLAI v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 MĂMĂLIGĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ
 MÂNCĂRURI v. PREPARATE CULINARE
 MÂNCĂRURI LA NUNTĂ v. MÂNCĂRURI
MEDICINĂ POPULARĂ: 496–499, 561–562, 568–569
 MERI (merari) v. POMICULTURĂ
 MUJDEI (geandă) v. PREPARATE CULINARE
 NAȘTERE v. OBICEIURI
 NUMĂRĂTOARE v. JOCURI DE COPII
 NUNTĂ v. OBICEIURI
OBICEIURI
 CICLUL VIETII
 NAȘTERE: 234–236, 316, 458–459; botez: 380, 572; schimbarea numelui:
 545; cumetrie: 502–503, 522–523; obicei la moartea finului: 523
 NUNTĂ: 172–176, 205–206, 225–226, 287, 307–313, 374–376, 398–399,
 422–426, 504–509, 572, 575–576; CALEA DINTĂI: 508; CÂNTECUL
 MIRESEI: 506–507; LOGODNĂ: 374, 503–504; ORAȚII: 505, 525–
 527; ZESTRE: 226–227, 283
 ÎNMORMÂNTARE: 272–273, 357–358, 370–374, 426–428, 521–522, 529;
 BOCETE: 500–511; PRAZNIC: 449, 511–512
 OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
 ANUL NOU: 196, 325, 516, 538; HĂITUL: 510, 516–517, 548–549, 553–555;
 URATUL: 197–198, 554
 CRĂCIUN: 196–198, 325, 510; COLINDAT: 450; COLINDE: 196–198;
 CUTIA: 450; VERGELATUL: 510–511

DUMINICA MARE (troiță): 203, 355-356
PAȘTI: 326, 354-355, 410, 509-510, 549; HULTUANUL FLĂCĂILOR: 510
RUSALII: 277
SÂNZIENE: 565
OBICEIURI SOCIALE
CLACĂ: 260, 460-461, 527-528
ȘEZĂTOARE: 527; JOCURI LA ~: 479, 527
OBICEI LA MOARTEA FINULUI v. OBICEIURI LA NAȘTERE
OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI
APICULTURĂ: 390-391
CREȘTEREA ANIMALELOR: capre: 183, 537; oi: 215-218, 536-537;
prelucrarea lânii: 250-252, 452-453; semne de recunoaștere la oi: 217-
218; porc: 261, 265, 364, 411; tăiatul porcului: 413;
OPINCI: 533-534, 558-559
POMICULTURĂ: cireși: 277; meri (merari): 277; altoitul (hultuitul): 518,
520, 555; v. și HULTUANUL FLĂCĂILOR
SERICICULTURĂ: 204
SPĂLATUL RUFELOR: 463, 544-545
VÂNĂTOARE: 553
VITICULTURĂ: 473-474; VIN: 474
OI v. CREȘTEREA ANIMALELOR
OPINCI v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI
ORAȚII v. OBICEIURI LA NUNTĂ
PASCĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ
PAȘTI v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
PĂPĂLUGĂ (popână) v. PRACTICI MAGICE
PÂINE v. PREPARATE DIN FĂINĂ
PITIȚĂ (chiflă) v. PREPARATE DIN FĂINĂ
PLĂCINTĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ
POMICULTURĂ v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI
PORC v. CREȘTEREA ANIMALELOR
PORTUL BĂTRÂNESC: 461-462, 559; ÎMBRĂCĂMINTE DIN CÂNEPĂ:
270; PORTUL POPULAR: 394
PORTUL POPULAR v. PORTUL BĂTRÂNESC
PORUMB v. AGRICULTURĂ
PRACTICI MAGICE: ALUNGAREA ZBURĂTORULUI: 221, 257-258;
DESCÂNTATUL: 168-170, 288-289; DESCÂNTECE: 169-170, 221, 493,
496, 498; INVOCAREA PLOII: 286, 499-500; PĂPĂLUGĂ (popână): 260-
261, 271, 313, 342-343, 451-452; VRĂJITOARE: 170-171
PRAZNIC v. OBICEIURI LA ÎNMORMÂNTARE
PRELUCRAREA LÂNII v. OI
PREPARATE CULINARE
CONSERVE (murături): 293, 363, 418-420, 463; preparat pentru ciorbă:
298; suc de roșii: 418-419; varză murată: 188-189, 363, 421

MÂNCĂRURI: borș: 226, 246–247, 298–299, 362, 416–417, 574; umplerea borșului: 515, 574; borș de pasăre: 414; mâncăruri de post: 286, 362; mâncăruri din legume: mujdei (jandră): 168; zacuscă (turșa): 547; mâncăruri la nuntă: 339, 575; sarmale: 188, 294, 339, 364, 421, 573

PREPARATE DIN FĂINĂ (de grâu, orz, porumb, secară): alivenci: 255; bapcă: 285; blinele: 255; botcale (aluățele): 524–525; cașă: 363, 546; chișcăței (vermișele): 416; cobitele: 395; covașă: 215, 284, 334; cretușcă: 224; frecăței: 223, 225, 253, 352; învârtită: 290–291; mălai: 550; mămăligă: 167–168, 214–215, 240, 285, 334, 573; pâine: 166–167, 193, 213–214, 223–224, 236, 238, 243, 263–264, 290, 295–296, 303, 351, 394–395, 405–406, 483, 550; pitiță (chiflă): 361; plăcinte: 183–184, 239–240, 264–265, 338, 407–409, 466, 483–484, 548; tocmaji: 366, 574; turtă (palaniță): 333, 408

PREPARATE DIN LAPTE: brânză, caș: 184, 216–217, 244, 401–402, 443–445, 536–537, 541, 551; unt: 402; zărușcă: 402

PREPARATE DIN PASĂRE: chiftere (chitoroage): 203, 340–341, 365, 484

PREPARATE DIN PORC: cârnați: 267, 364–365; chitoroage (chiftere): 186, 267, 413, 455, 484–485, 574; ciolan în untură: 266, 411; jumere: 411; saltison: 185, 261–262, 305–306, 412; sângerete (croveancă): 411–412; slănină: 185–186; tușoncă: 456

PREPARAT PENTRU CIORBĂ v. CONSERVE (murături)

RUSALII v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI

SALTISON v. PREPARATE DIN PORC

SARMALE v. MÂNCĂRURI

SÂNGERETE (croveancă) v. PREPARATE DIN PORC

SÂNZIENE v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI

SCHIMBATUL NUMELUI v. OBICEIURI LA NAȘTERE

SERICICULTURĂ v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI

SFÂNTUL ANDREI v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI

SFÂNTUL GHEORGHE v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI

SLĂNINĂ v. PREPARATE DIN PORC

SPĂLATUL RUFELOR v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI

ȘEZĂTOARE v. OBICEIURI SOCIALE

TOCMAGI v. PREPARATE DIN FĂINĂ

TOPONIME: 378, 384–385, 454–455, 488–489, 531

TRĂSNET v. ÎNTÂAMPLĂRI

TREIERATUL v. AGRICULTURĂ

TREIERATUL CU CAI v. AGRICULTURĂ

TURTĂ v. PREPARATE DIN FĂINĂ

TUȘONCĂ v. PREPARATE DIN PORC

ȚESUTUL, ȚESĂTURI v. CÂNEPĂ

ȚURCA v. JOCURI DE COPII

UNT v. PREPARATE DIN LAPTE

URATUL v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI

VARZĂ MURATĂ v. CONSERVE (murături)
VÂNĂTOARE v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI
VERGELATUL v. OBICEIURI LA SĂRBĂTORI
VERSURI POPULARE: 314–315, 476–477, 481–482, 492–493, 560
VIN v. VITICULTURĂ
VITICULTURĂ v. OCUPAȚII ȘI ÎNDELETNICIRI
VRĂJITOARE v. PRACTICI MAGICE
ZĂRUȘCĂ v. PREPARATE DIN LAPTE
ZESTRE v. OBICEIURI LA NUNTĂ

GLOSAR

A

A¹ prep. AVIIc, SVIIb, GVIIa, b, MVIIa, BVa „la”: Mama cocea-n cutioare, *a* noi cutior o fost. A lu fratele fumeie *a* ziuă [trebuia să stea cu bolnava] AVIIc. Care-o fost frați, surori *a* mine MVIIa. Oile le aduceam *a* miază SVIIb. Le da pomântu *a* arendă MVIIa.

A² conjuncț. VVII, VIIIa „dar”: Ea [apa de la c h i f t e r e] dacă e roșie, *a* altă apă turnăm VII; cf. á m ă, d a p.

ĂĂ interj. TVIIa, VIII „aha”.

ABICÉIE v. **obiceái.**

ABIJDUÍTĂ v. **obijduiesc.**

ÁBO conjuncț. DVIIc, GVIIa, MVIIa, BVa, b, VVIIIa, TVIIa „ori, sau”: În ceaur *ábo*-n castrule [vopsesc ouăle] BVa; ~ ... ~ conjuncț. corelat. GVIIa, MV, VVII, VIIIa „ori... ori, sau... sau”: Pe dânsa [mămăliga] mănâncă la noi *ábo* cu unsoare, *ábo* cu lapte VVIIIa. Borș făceam din cartoafe și din curechi, *ábo* sărat curechi, *ábo* sfijevi VVII; cf. c e², o, v o r.

ABRĂZUÍT v. **obrăzuít.**

AC s. n., ~ *figănesc* MdvIIa „ac mare de cusut, rudimentar, confecționat de către meșteri de etnie romă”.

ACÁŢE v. **acáŢie.**

ACÁŢIE s. AVIII „salcâm”: La noi, la uliță, unu di cela [copac] este *acáŢi* bălai SVIIa.

var. **acáŢe** s. AVIII; **acáŢii** s. n. SVIIa.

ACÁŢII v. **acáŢie.**

ACLÓ adv. VVIIIa, NVII „acolo”: Dac-*acló* nu iei sama ce el o vorbit VVIIIa; cf. î n c ó l o.

ACMÚ adv. TVIIb „acum”; cf. a m ú 1°, a m ú ș 1°.

var. **ahmú** adv. NVII, VIII.

ACOÁ adv. BVa „încoa[ce]”: Vino *acóá*, did!; cf. î n t r a c o á c e.

ACOLÉ adv. AVIII, Sv, DVIIa, c, BVa, VII, TVIIa, VIII, MV, VIIa „aici”: Una

fiică trăiește *acoléi*, da una trăiește la Rudnec BVa. Tiotie Nadie, eu oi șede *acoléa* cu pușca AVIIb. Nici *acoléa* [în sat] nu i-o ascultat [pe nemți], nici acolo [în Germania] AVIIa. Când s-o făcut *acolé* colhozu, s-o făcut din ceea biserica club VVIIIa. Am venit acasă, fata *colé*-n casă, da eu colo m-am culcatu-mă în kuhne BVb; cf. i c o l é.

var. **acólea** adv. AVIIa, DVIIa, c, BVb, d, TVIIa, VIII, VVIIIa; **acoleá** adv. MVIIa, BVa, b; **colé** adv. BVa; **coleá** adv. BVb; **culé** adv. KVIII.

ACOLEÁ v. **acolé.**

ACÓLEA v. **acolé.**

ACÚMA, *de* ~ loc. adv. AVIIb, DVIIa „în acel moment, deja”: Eu am fost măritată, *d-acúma*, trei luni de când m-am măritat DVIIa; cf. a m ú 2°.

ADĂPÁ vb. ind. 1° impf. 3 sg. TVIIa „cinstea, trata cu băuturi alcoolice”: Da la dâns de câte ani botce avea, podvalurile mari... și ne *adăpá* cu vin.

2° impf. 1 pl. *adăpám* ȘVIIa „dam apă să bea [oamenilor]”.

1° ind. pf. c. 3 sg. *am adăpát* Mv.

ÁDE v. **álde.**

ADEIÉLE v. **ogheál 2°.**

ADÉLEA adv. GVIIb „adicătelea”: Da i-așa pe gât, *adéleá* cum te mușcă [din dragoste], o prăveam eu numai pe mama și tăceam, da eu vedeam că nime nu vine la mama.

ADIGHÉII s. m. pl. art. SVIIa „cerchezii”.

ADOÁRME v. **durmeám.**

ADUCEÁM v. **dúce 4°.**

ADÚN vb. ind. prez. 1 sg. Sv, VIIb, GVIIa, în expr. ~ *píta* AVIIa; ~ *páneá* ȘcvII „dau forma dorită aluatului de pâine înainte de a-l băga în cuptor”: Tăiem cât pita de mare și-l *adún*, și-l *adún* bine și numa să piscuiască GVIIa.

ind. prez. 2 sg. *aduni* GVIIa, Mv, VIIc, Nv, impf. 1 sg. *adunám* AVIIa, 3 sg. *adună* ȘCVII.

AGONISÉLE s. f. pl. Nv „venituri”: Scriam oamenii [la c a n t ó r ă] cât *agoniséle*.

AGONISÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg., în expr. ~ ~ *hârtie* DVIIa „a obținut, a făcut rost de adeverință (document)”.

AHMÚ v. **acmú**.

AHMÚȘ adv. Nv „acum”.

AHÓTÁ s. f. ȘVIIb „vânătoare”: Păr la Botează oamenii nu pre să duc la *ahótă*.

AI s. m. pl. AVIIb, c, d, SV, VIIa, DVIIa, c „ani”: Copiii a rămas mitei orfani: acei mai mică trei *aj* o rămas AVIIc.

AISTROÍT v. **stroím**.

ALB adj., în expr. *am dat cu* ~ Bvb „am văruit”.

ALDE art. invar. MdvIIa, ȘVIIa „(de-) ai lui”: Alde Ghimpu, alde Cojocariu toți moldoveni MdvIIa. Cu veretcă mă-nvăleam încă l-*áde* mamaș TVIIa. Ș-*áde* mama nu făcea saltison Bvb. Acole nimeduh d-*ade* Țăranov, nu-s nime Bva.

var. **áde** art. invar. Bva, b, NVIII, TVIIa, Mdv; **ále** art. invar. MdvIIa.

ÁLE v. **álde**.

ALERGÁM vb. ind. prez. 1 pl. Bva „ne străduim”: Noi *alergám*, că nada de făcut... nada s-*alergám*, să facem tiaru.

conj. prez. 1 pl. *să alergám* Bva.

ALIUBÁSTER (4 sil.) TVIII „ipsos”.

ALMÍNTRILEA adv. NgVII, DVIIc, ȘVIIb „altminteri”.

var. **aménte** GVI, MdvIIa; **améntelea** adv. GVI, MdvIIa; **amíntelea** adv. MdvIIa; **amínterlea** adv. SVIIa; **amíntrelea** adv. SVIIa; **amíntrilea** adv. Nv, VII.

ALTCEVÁI pron. nehot. NVII „altceva”.

ÁLTECE pron. nehot. f. pl. VVIIIa „altele”: Mama... izmene ne cosea, da lui fetili cosea acolo mai mult *álțiși*, ce trebuie așa-ia.

ÁLTUL pron., adj. nehot. 1° pl. art. m. *álții*, f. *áltele* TVIIa „unul”: Da, *álți* să-nvăța moldovenește; Nu! *áltele* vorbele nu să venea.

2° f. *álta* cu val. adv. AVIIc, Bvb, TVIIa „altfel”: „Am zolit azi toată ziua!” *álta* nu zicea TVIIa. Da, *álta* cum? Bvb; cf. i n á c e.

ALUNÍCĂ s. f. TVIIa „excreșcență pigmentată pe piele; aluniță”.

ALVÁT s. n. Bvb „aluat”: Coacem pască: *alvát* mai zdozne-acolo.

AM v. **amú 2°**.

ÁMĂ conjuncț. GVIIb „dar, însă”: Chiar eu am văzut [întâmplarea cu z b u r ă t o r u l], *amă* la mama; cf. a, d a p.

AMÉNTE v. **almíntrelea**.

AMÉNTELEA v. **almíntrelea**.

AMERICÁNT s. m., pl. *americánți* SVIIb „american”.

AMEȘTECÁM vb. ind. impf. 1 sg. AVIIa „amestecam”; cf. m é s t e c ă 2°.

AMÍNTELEA v. **almíntrelea**.

AMÍNTERLEA v. **almíntrelea**.

AMÍNTRILEA v. **almíntrelea**.

AMIÓROSE vb. ind. prez. 3 sg. DVIIa, MVIIb, VVIIIa, Bva, b „miroase”: Pui curechiul, sală o bucățică, *aiórse* bine și bun e borșul Bvb.

ind. impf. 3 sg. *amioroseá* Bvb.

var. **amiórse** vb. ind. prez. 3 sg. Bva, b, Nv; conj. prez. 3 sg. *să amioársă* Bva, b, DVIIa, b; **amírosă** vb. ind. prez. 3 sg. Bvb.

AMIÓRSE v. **amiórose**.

AMÍROSĂ v. **amiórose**.

AMÚ 1° adv. AVIIa, b, c, d, VIII, NgVII, KvII, DVIIa, b, GVIIa, b, c, Bvb, VII, TVIII „acum”: Trăiesc sungur-*amú* BVII; cf. a c m ú, a m ú § 1°.

2° de ~ loc. adv. AVIIa, b, DVIIa, b, GVIIb, VVII, VIIIa „în acest (acel) moment, deja”: Hulim, hulim și horilcă *dē-amú* nu ni-i a bea, da a asculta cântece moldovenești VVIIIa; cf. a c ú m a.

3° adv. VVIIIa „de acum înainte, de aici încolo”: N-are cine roboti *dē-amú* VVIIIa. *De-am* ținem căpre AVIIc; cf. a m ú § 2°, m u l t.

var. **2° am, de~** loc. adv. AVIIa, c, VVIIIa.

AMUIÁ adv. AVIIa, c, GVIIa, b, MVIIa „chiar acum”: Da amu iaca ce-o fost Rusaliile! Ia! *amuiá* luni! AVIIa.

AMUȘ adv. **1°** GVIIb, TVIIa „acum”: Apoi încoace, tot cu odeiele *amúș* [ne învelim] TVIIa; cf. a m ú 1°, a c m ú.

2° de ~ loc. adv. AVIIa „de acum înainte”; cf. a m ú 3°, m u l t.

var. **1° amúșa** adv. KVII.

AMUȘA v. **amúș**.

AN adv. **1°** GVIIb „anul trecut”: *An* o-nflorit c â t e v a i flori GVIIb.

2° în *într-~* loc. adv. AVIII „anul trecut”.

3° în ~ -*vără* loc. adv. SbvIIa, MVIIb „vara trecută”.

ANINÁ vb. ind. impf. 3 sg. ȘVIII „agăța”: Un băț legat și *ai aninát* căldarea; cf. s p á n z u r.

ind. pf. c. 2 sg. *ai aninát* ȘVIII.

ANÍNĂ s. f. AVIIa, DV, VIIa, VVIIIa, Bvb, TVIIa „nisip”: O ghileam și iară o așterneam pe *anină* pânza AVIIa. Harbujii punem în *anină* TVIIa; cf. n ă s í p, p e s ó c.

ANINÓS adj. DVIIa, VVIIIa, Bvb, f. *aninoásă* VVIIIa „nisipos”: Un loc cu multă anină, ca la mine harmanu: *aninós* Bvb.

ÁP v. **ápă**.

ÁPĂ, ș-~ loc. adv. DVIIb, BVII *d-~* DVIIa „apoi”: Ne-am dus și-am luat vacă *ș-ápă* eu zic măcar o bucățică de chită și pe dânșii [copii] să-i hrănesc BVII. Mama o ieșit cu zestre ș-o legat pe nun, pe staroste, pe... rudă *ap* AVIIa; cf. ș á n t e.

var. **ap** adv. AVIIa; **ápu**, ș-~ loc. adv. AVIIc.

APĂRETÁR v. **păretăre**.

APLĂMĂDEȘTI vb. ind. prez. 2 sg. NVII „plămădești”.

APLÉCI vb. tranz. ind. prez. **1°** 2 sg. ~ *iedul* MnvIIIa „pui iedul să sugă”.

2° 3 sg. *apleácă* TVIIa „umilește, înjosește, supune”: Cine liubește locu, pământu, aiasta je a noastră jizni, da amu ce? *te-aplécă!*

APRÍND vb. ind. prez. 3 pl. NVIII „prind”: Dacă o *aprínd* [matca], apoi o pui în știubei.

APRÍNDEM vb. ind. prez. 1 pl. Bvb „dăm foc, ardem”: Dacă nu ne trebuie penele le-aruncăm, le-*apríndem* Bvb. El s-a dus și-a legat calu-n pădure și-a *apríns* hârtiile AVIIa.

ind. pf. c. 3 sg. *a apríns* AVIIa.

APROÁPE adv. cu val. adj. NVIII, SbvIIa „apropiat”: Cheamă neamu lor mai *apróape* SbvIIa.

ÁPU, ș-~ v. **ápă**.

APUCÁM vb. ind. impf. 1 sg. Bvb **1°** „prindeam, învățam rapid”: Era o femeie și ea o fost în Moldavia, nușcând a trăit, și apoi hulea cu ade mama și cânta, da eu le *apucám* [cântecele].

2° „pricepeam, înțelegeam”: [La Chișinău] *apucám* câte-un pic acolo, prosto ei, nu!... grăiesc moldovenește ują mai ceva; cf. i a u 1°, p o n i m ă i é s c, r a z b i r é s c 1°.

ARĂMÁS, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. NVIII „au rămas”: Oamenii la front, *o arămás*, aici, mai mult copii, și femeile.

ARÁTÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg., în expr. ~ ~ *soáre*[le] BVb „a ieșit soarele”: Da el, ca când *s-a arătát soáre*.

ARDÍCĂ v. **ridică 2°**.

ARIDÍC v. **ridică 3°**.

ARIMEÁN s. m. VVIIIa „armean”.

var. **armáni** s. m. pl. Mnvii.

ARMÁN v. **harmán 3°**.

ARMÁNI v. **arimeán**.

ÁRMIE s. f. AVIIa, NgVIIa, DVIIc, GVI, VIIb, SbvIIa, VVIIIa, BVb, NVII, TVIIa, MdVIIa, VIIIa, MnvIIa „armată, militarie”: Avea frate în *ármie*, în moscali GVIIb. El încă pân la *ármie* o îmblat la dânsa, da ea-l gonea, nu vrea nici să grăiască BVb; cf. m o s c á l i.

ARMÓNIE s. f. MvIIb, SbvIIa „armonică”: A meu bărbat pe *harmóniĵe* cânta TVIIa.

var. **harmónie** s. f. MvIIc, VVIIIa, TVIIa.

ARÚPE vb. ind. prez. 3 sg. AVIIa „rupe”: [La nuntă] așa l-*arúpe* bucați [colacul mirelui]... zic să te duci la vândut și așa cum să bat după colacu ceala, așa s-or bate după producta mea.

ASCUNDEÁ vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa, VIII „punea la adăpost, asigura păstrarea”: [Făcea] magaz în pomânt unde cartoafele *ascundé*, curechiu VIII.

sup. *de ascúns* BVb.

ASFOBODÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. MdvIIIa „au eliberat”: Ne-a *osvobodít* americanții SvIIb.

refl. ind. viit. 3 sg. *s-a asfobodí* SvIIb; conj. prez. 3 pl. *să asfobodeáscă* MdvIIIa; part. f. pl. *asfobodíte* SvIIb.

var. **osfobodít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. SvIIb.

ASTANÓC v. **stanóc²**.

ASTONOVÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. MnvIIIa „s-a oprit, a poposit”.

ASTÓRN vb. ind. prez. 1 sg. AVIIa „răstorn”: Și o-*astórn* mămăliga.

ASTROIÁ v. **stroím**.

ASTÚP vb. ind. 1° prez. 1 sg. AVIIa „acopăr un vas cu capacul”: O amestic [mămăliga] și iar o *astúp* așa, pun pocrișu.

2° prez. 1 pl. *astupám* Bva „învelim, acoperim”: Mortul noi îl *astupám* cu ceva, învelit șade acolo [în sicriu].

3° pf. c. 3 sg. *a astupát* TvIIb „a închis, a scos din funcție”: Nu! Apoi și p-aceea [biserică] *o astupát-o*.

ASTUPÁT adj. Bva „învelit, acoperit”.

ASÚDĂ vb. ind. prez. 3 sg. MvIIb „transpiră”.

AȘÁI adv. VVIIIa „așa”; cf. a ș á ș í, i a ș á.

AȘÁȘI adv. Bva, TVIIa, b „așa”: Și la voi mătincă *așáš* TVIIa. Smetana o fierbeam *ișá* pe plită, în castrule TVIIa. Am rămas... sungură *șiș* BVb; cf. a ș á i, i a ș á.

var. **ișá** adv. MvIIa, VIII; **ișáš** adv. MvIIa, VIII; **ișé** adv. TVIIa, VIII; **șa** adv. Bva, b, VVIIIa; **șiș** adv. BVb.

AȘÁZĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. GVIIb „se liniștește, încetează să se agite”: El [sufletul] nu moare, da îmblă nu știu câtă vreme... de-amu *s-așáză*; cf. u t e ș í t.

AȘTÉRN vb. ind. 1° prez. 3 pl. GVIIa, în expr. ~ *pe umăr* „pun prosop (pe umăr), la înmormântări, unora dintre participanți”.

2° impf. 3 pl. *așterneá* AvIII „adăugau, amestecau”: Făcea ceamuru acela așa-ia și înc-*așterneá* paie; cf. d o b o v l é s c.

ATĂTA 1° *de* ~ loc. conjuncț. VvIIIa, Bva, VII, TvIIa, VIII, MnvIIIa; *cu* ~ DvIIa „din această cauză, de aceea”: *Ș-am venit cu doi [copii, la noul soț]... de atîta* eu acole trăiesc BvII. Eu am fost măritată... *cu atîta* eu am rămas [nedeportată] DvIIa.

2° *de ~ că* loc. conjuncț. SvIIa, KvII, VvIIIa, Bva, MnvIIIa, ȘvIIb „din cauză că”: Niciun clas n-am muntuit *de-atîta* că la noi, noi mulți am fost [în familie] Bva; [Casele] le-nvelea cu paie de secară *de-atîta* că e lung [paiul] TvIII.

ATCAJÉSC vb. ind. prez. 1 sg. DvIIa „refuz”: Nu *atcajăsc* nică.

imperat. negat. 2 sg. *nu atcaji* DvIIa.

ATRÁGE v. **tráge** 2°.

AUD 1° vb. ind. prez. 1 sg. MdvIIb „percep un miros”.

2° refl. 3 sg. *se aude* VvIIIa și în expr. ~ ~ *greu* AvIII „miroase urât, pestilenc”: [Câinele mort] *s-aúde greu*, da omu mai tare *s-aúde*... mai tare decât câinele... cum zicem noi, acolo pute AvIII. Și de-amu n-am putut vopșe, de-amu [rana] *s-auđá*, puțea d-amu AvIIb.

3° 1 pl. *aúdem* VvIIIa „auzim”: Dacă *aúdem* un cântec, ș-apoi unu la altu noi peredăim.

2° refl. ind. impf. 3 sg. *se auzeá* AvIIb.

ATMENÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. MdvI „s-a desființat”.

ATVECEÁM vb. ind. impf. 1 sg. NvII „răspundeam”.

AVÁN adj. DvIIa „aprig, sever”: Mama era blândă, bună și... tata și fibă mai... mai *aván*...

AVEÍM vb. ind. prez. 1 pl. VvIIIa „avem”.

AVENÍȚI adj. m. pl. NvIII „veniți”: Ujă... *aviníť*, da de unde o vinit?

B

BA adv. negat. KvII, DvIIa, SbvIIb, Bva, b, VII, TvIIa, b, VIII „nu”.

BÁBÁ s. f. 1° DvIIa, b, TvIIa, pl. *bábe* SbvIIb „moașă”.

2° AvIIc, Sv, DvIIa, GvIIa, b, ȘvIIa „bunică”; cf. *b a b ú s e a*, *b á b u ș c a*, *bătrána*, *bătă*, *máca*, *naníca*, *n í c a*².

3° AvIIc, SvIIIa „soție”; cf. *f u m é i e* 2°.

4° AvIIc, Sv, VvIIIa, TvIIa, VIII, pl. *bábe* AvIIb „femeie”: [Porcul] îl taie bărbătoiu, l-împărțăște *bába* AvIIc; cf. *f u m é i e* 1°, *j é n ș c i n i*, *m u i é r i l e*, *n e v á s t ă* 1°.

BÁBCĂ s. f. MvIIa „budincă”.

BABÚSEA s. f. art. VvII „bunica”; cf. *bábă* 2°, *bábușca*, *bătrána*, *bătă*, *máca*, *n a n í c a*, *n í c a*².

BÁBUȘCA s. f. art. GvIIa, Bvb, Nv, TvIII, pl. *babúșche* Nv „bunica”; cf. *bábă* 2°, *babúsea*, *bătrána*, *bătă*, *máca*, *n a n í c a*, *n í c a*².

BACLAJÁNE s. f. pl. DvIIa, VvII „(pătlăgele) vinete”; cf. *s i n é n c h i*.

var. **băclájane** s. f. pl. DvIIIa, VvII, VIIIa; **blacajáne** s. f. pl. Mv, VvIIb.

BÁDEA s. m. art. VvIIIa 1° „unchiul”: A lu tatu fratele, *bádeá*; da *bádele*-aista o fost, na harmonie-așa [cânta].

2° NgvII, VvIIIa, NvIII, TvIIa, b „termen de adresare pentru fratele mai mare”: A lu meu bărbat, frate-su ruscă o ținut, a lu *bádeá* Petia TvIIa.

3° AvIIc, VvIIIa „termen de adresare pentru un bărbat vârstnic străin”.

var. 1° **bádele** s. m. art.; **bádelea** s. m. art. VvIIIa.

BÁDELE v. **bádea** 1°.

BÁDELEA v. **bádea** 1°.

BADÍLCĂ s. f. „mașină de tocat furaje, șişcornită”.

BAIÁN v. **boián**.

BÁICĂ s. f. MvIIa „barchet”.

BAIERĂȚCHEȘI v. **baierățchi**.

BAIERĂȚCHI s. m. sg. și pl. Bva „locuitor(i) din Bairak”: În Moldavia trăiesc de-a noastră *baierățkeș*.

var. **baierățcheși** s. m. pl. Bva.

BÁIU adv. neg. Bvb, TvIIa „nicidecum, în niciun caz”: „Mă duc eu acasă”, zic, „*báiu*, nu te mânâia” Bvb. Eu *báiu* să mă mărit TvIIa; cf. *n í c ă* 2°, *n í c ă d ú h* 2°, *n í c í c a c ú m*.

BAL s. n. MdvIIa „petrecere”: A făcut babele *bal*.

BALANDÁ s. f. SvIIa „fiertură din făină sau mălai de proastă calitate”.

BALABÚCE s. f. pl. 1° DvIIa, GvIIa, și *balabúci* VvIIIa [în cadrul unui ritual al fetelor de măritat] „turtițe denumite cu numele flăcăilor pretendenți, așezate în apropierea câinelui, pentru a afla, după opțiunea animalului, cu cine se va mărita tânăra care practica obiceiul respectiv”: Căra cu gura apă de la fântână și făcea *balabúce* și punea toate de rând și aștepta cânele GvIIa.

2° var. s. f. pl. VvIIIa „preparat culinar; turte”.

var. 1° **balabúșcă** s. f. SvIIb, pl. *balabúșche* ȘcvII; **balábúși** s. f. pl. VvIIIa; 2° **balabúci** s. f. pl. VvIIIa.

BALABÚCI v. **balabúce** 1°–2°.

BALABÚȘCĂ v. **balabúce** 1°.

BALABÚȘI v. **balabúce** 1°.

BÁLCELE s. f. pl. art. TvIII „grinzile”.

BÁLTĂ s. f. DvIIa, pl. *belți* ȘvIIa „întindere de apă stătătoare unde se ducea cânepa la topit”: Și-apoi o legam așa snopișori și-o puneam în *báltă*; cf. *b o l ó t ă*.

BÁNCĂ s. f. 1° AvIIa, b, c, Dv, VIIb, GvIIa, Nv, TvIIa, MdvVa, pl. *banci* AvIIa, b, c, Dv, VIIb, GvIIa, Mv, VvIIIa, Bvb, Nv, TvIIa, MnvII, *bánce* GvIIa, Nv, TvIIa, *bănci* AvIIc, VvIIIa, TvIIa „borcan”: [Hoții] s-o dus în pohreb și mi-o luat două *banê* de unt AvIIb. Ujă încoace *báncele* je o ieșit TvIIa. De iarnă, tot punem pin *bănc* și salaturi și raznâie, de toate Bvb. Da așa în *băns*, în litrove, o sărăm și o punem în *banș* [s a l a] AvIIc; pl. ~ *de lut* v. **lut**.

2° Bvb „cutie, recipient”.

BÁNIE s. f. SbvIIa „baie”: O *báne* lungă.

BÁNIȚĂ s. f. MnvII „vas de lemn făcut din coajă lată de tei pentru z o l i t u l rufelor”.

BÁNTINĂ s. f. AvIII „chingă la căpriori”: Lemne, căprior... *bântină*, așa le ziceam noi înainte.

BAPTEÁ s. f. „sfeclă furajeră”: Cu mă-ta căram *baptá* și curechi.

BARABÁN s. n. SvIIIa 1° „tobă (instrument)”.

2° [la cuptor, fig.] „capacitate, volum”: I-așa-i *barabánu*, baba câte opt pite punea.

var. 1° **bărabán** s. n. Svi.

BARÁC s. n. DvIIa „baracă”.

BARÁNI s. m. pl. TvIIa „berbeci”.

BAROMÉT s. n. GvIIa „barometru”: La popa era *baromét*, el vedea când a ploua, venea și sfințea pământu.

BASÉIN s. n. AvIIa „bazin”.

BATARÍNCĂ s. f. AvIIb „baterie”: Ne-am suit [în pod] cu *batarínca*, nu-i nime.

BÁTÂR adv. VvIIIb „cel puțin, măcar”: Fac [z r u b] din lemn, *bátâr* să nu cadă în apă [pământ, în fântână].

BÁTE vb. ind. prez. 3 sg. DvIIa „dă la piuă s c u m a n i i”: Cei

scumani ei i-or *báte*, îi *báteá*, să cheamă că-i *bat*, [...] *la bătút* să face sucnaua așa des.

ind. impf. 3 pl. *báteá*, viit. 3 pl. [v]or *báte*; sup. *la bătút* DVIIa.

BATÍNCA s. f. art. ȘVIIa „gheata”.

BĂTIUȘCA (3 sil.) s. m. art. AVIIa, b, NgVII, DVIIa, TVIIa „preotul”: Înainte *bătîușca* venea și-apoi toate pașcile, hostințele lu popa je dădeam TVIIa; cf. p o p.

BĂURI s. m. pl. SVIIb „țărani nemți”: O venit *báurí* și-o luat [dintre prizonieri] care le-o trebuit la *báurí*.

BAZÁR s. n. MVIIa, BVa, NV, VII, VIII, TVIIa, ȘVIIa „piață (comercială)”: O muls vaca, ują la *bazár* l-o dus doiarca [laptele] TVIIa.

BĂBUIȚ, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. SbvIIb „a asistat la naștere”: Baba o vinit și m-o suit pe cuptior și m-o *băbuiț*.

BĂCLĂJÁNE v. **baclajáne**.

BĂIÁN v. **boián**.

BĂIÉT s. m. 1° AVIIb, VVII, VIIIa, BVb, TVIIa, b, VIII „băiat”: Patru copii am avut: două băiete și-un *băjét* viu, da un *băjét* o murit TVIIa. Am pus-o cloșca în norocu *băjétului*, unucului BVb.

2° voc. pl. *băiétilor* TVIIa „copiilor indiferent de sex”: Și copiilor, *băjétilor* le pricăjeam șob [= ca să] [lovească pisica].

var. 1° **băiétá** s. m. AVIIa.

BĂIÉTĂ¹ s. f., pl. *băiéte* BVb, NV, TVIIa, b „fată”: *Băjéta* toje muncește în mahazin BVb. La Anu Nou și băieți și *băjéte* îmblă [cu semănatul] TVIIa.

BĂIÉTĂ² v. **băiét** 1°.

BĂIETÁNUL s. m. art. BVb „băiețelul”: Iacă dacă eu două suflete [am], băieta și *băjétánu* ista; cf. b á i ț é l.

BĂIȚÉL s. m. DVIIc, SbvIIa „băiețel”; cf. b á i ț á n u l.

BĂLÁI adj. 1° AVIIa, SVIIa f. *băláie* AVIIc, d, SVIIa, DVIIc [despre i ú ș c á, dulceață, pânză etc.] „alb”: [Pânza] o bileam până să făcea *băláie* AVIIc. Încă am de atuncea, de la nuntă un talger *băláj* AVIIa; cf. b á l á n.

2° pl. *bălai* DVIIa [d. oameni] „albi (la piele), blonzi”.

3° [d. păr] SVIIb „blond, galben”.

var. 1° **bălái** adj. m. AVIIa.

BĂLÁN adj. AVIIa, c, GVIIa „alb”: Ceriu [cuptorului] să fibă *balán* GVIIa. De-amu mă-nvățasem, de-amu prăvesc, când de-amu-i fierbinte și ceriu-i *bălán*, de-amu vatra te-nchipui! AVIIa; cf. b á l á i 1°.

BĂLÁI v. **bălái**.

BĂLUIÁSCĂ 1° *să nu se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 pl. VVIIIa [d. copii] „să nu se răsfețe”: Domovic de-aista, nu! asta de copii *să nu se băluiáscă*; 2° imperat. negat. 2 pl. *nu vă băluiți* DVIIa „nu vă bateți joc!”; cf. r â s.

BĂRABÁN v. **barabán** 1°.

BĂRBĂTÉȘTE adv. DVIIb „ca bărbații”: Am mătcuit *bărbătéște*.

BĂRBĂTÉȘTI adj. f. pl., *vórbe* ~ v. **vórbe**.

BĂRBĂTÓI s. m. 1° AVIIb, SVIIb, DV, VIIa, b, c, GVIIa, c, VIII MVIIa „bărbat”: El gros era, mare *bărbătóí*, zice că tare gras AVIIb; cf. m u j c í n i.

2° AVIIa, c, DVIIa, b, c, GVIIb „soț”; cf. d e d 3°, h a z e á i n 2°.

pl. **bărbătóí** 1° AVIIa, GVI, VIIa, SVIIb; 2° AVIIa.

BĂSMÁ s. f. ȘVIIa, pl. *băsmáli* SV, SbvIIa „basma”.

BĂTÁIE s. f. Mdvb, VIIa „război”; cf. b á t á l i e, v o i n á.

BĂTĂCEĂ vb. ind. impf. 3 sg. TVIII „bătea snopii de stof așezați la acoperiș pentru a fi la același nivel”: Apoi punea snop în snop și lega nușcum... apoi *bătășe* și rovno să fie.

BĂTĂLIE s. f. AVIIId, KVII, DVIIa, MdvIIId, MnvIIIb, ȘVIIa, b „război”: I-o dezbatut dinții toți... cu osulcu la *bătălije*, la front DVIIa. Părintele c-o mână [a rămas], a fost la *bătălije* AVIIId; cf. bătătăie.

BĂTĂTOĂRE s. f. AVIIa, SVIIb, GVIIa, MVIIa, VVII, TVIIa „unealtă casnică pentru bătut cânepa înainte de melițat”: Eara *bătătqari*, așa și spuneam așa *bătătqare* ș-apoi meliț-așa mai mărunțică AVIIa.

var. **bătoăre** s. f. DVIIb; **bătătoriu** s. n. MnvIIa, ȘVIIa.

BĂTĂTORIU v. **bătătoare**.

BĂTEĂZĂ v. **botează**.

BĂTOĂRE v. **bătătoare**.

BĂTRÂN 1° adj. TVIIa „(mai) mare de ani (indiferent de vârstă)”: El [soțul] mai *bătrîn* era decât mine; cf. g r o s 2°.

2° s. m. Mdvb, VII, ȘVIIa, pl. *bătrâni* MdvIIa, ȘVIIa „bunic”; cf. d e d 2°, d e d u ș c a, n í c a 1°, t é t e a.

3° n. pl. *bătrâne* VVIIIa „vechi”: Acolo mormânturi tare *bătrîne* era.

BĂTRÂNĂ s. f. art. TVIIa, MnvIIIb, ȘVIIa „bunica”: Da *bătrînă*-sa zicea [nepotului] „copilu!, copilu!” TVIIa; cf. b á b ă 2°, b a b ú s e a, b á b u ș c a, b á t ă 2°, m á c a, n a n í c a, n í c a 2°.

BĂTRÂNÉLE adj. f. pl. Bvb [d. găini] „îmbătrânite, maturizate”: Celelalte [găini] *bătrînéle*, trebuie de schimbă, cele tinerele le-oi lăsa.

BĂTRÂNINĂ adj. f. VVIIIa „înaintată în vârstă, foarte bătrână”: Acea bătă de-amu *bătrînină*.

BĂȚ s. n., pl. *béte* TVIII 1° „bârnă”: [Erau] păreți de *băț* din pădure, groase *béte*, apoi în jumătate tăiete; **stanóc de** ~ v. **stanóc**¹; cf. d r u c i.

2° „scândură”: Făcea ista... [tiparul pentru chirpici] de *băț* ișa cvadrată; cf. d ó s c ă.

3° SVIIIa „par”: Ș-apoi pimprejurul lu *băț* scăldiesc [s c â r t a].

BĂCĂȚI s. f. pl. AVIIc „bucăți”.

BĂCĂȚICĂ s. f. 1° DVIIb „porție de mâncare (la pomană)”.

2° pl. *băcățele* GVIIa, Bvb „bucățele”.

BĂDĂU v. **bădăi**.

BĂDĂI s. n. NVII „putinei”.

var. **bădău** s. n. KVII.

BĂTĂ s. f. 1° VVII, VIIIa, Bvb, NV, VII, TVIIb, VIII „bunică”: Eu pe *băta* și pe tetea a mamii nu i-am văzutu-ie Bvb; cf. b á b ă 2°, b a b ú s e a, b á b u ș c a, b ă t r ă n a, m á c a, n a n í c a, n í c a 2°.

2° Nv termen de adresare pentru o bătrână.

var. 1° **bâte** s. f. VVII, art. *bătea* VVIIIa.

BĂTE v. **bătă** 1°.

BEĂU vb. ind. prez. 1 sg. ~ *leăcuri* NVII „iau pastile”.

BECAI vb. inf. DVIIa „a behăi”: Oaia începe *a becăi*.

BÉLGHIȚ s. n. SVIIb „belgian”.

BELIÓȘI (2 sil.) s. GVIIa „lenjerie, așternuturi”; cf. p o s t i ó l c e.

BELÓCUL s. n. art. Bva „albușul”: Ș-apoi *bilócu* de la ou ... îl torn în strachină și de-aiasta saharână pudre și cu lingura ia așa amestec.

BENGOÁSĂ adj. f. MdvIIa „pusă pe șotii, drăcoasă”.

BÉRE s. f. AVIIId „băutură alcoolică”: O întrat în casă, o pus la masă, o pus mâncare, o pus *bére*, o-nchinat, o mâncat.

BERNEVÉCII s. m. pl. art. TVIIa „pantalonii”: Da la dânșii [ostașii români] *berneveși* ișa păr la genunchi; cf. ș a l v á r i.

var. **bernevéici** s. m. pl. Nv.

BERNEVÉICI v. **bernevécii**.

BEȘICĂ s. f. MdvIIa „bășică”.

BETREĂSCĂ v. **bitirésc**.

BILEĂM [gîlěám] vb. ind. impf. 1 sg. AVIIa, c, DVIIb, c „albeam pânza prin muieră repetată în apă și expunere la soare”: Pânza o *gîlěm* până să făcea bălaie AVIIc. Ne duceam la Bug și în apă așa muiam valuri de celea, nu, pânz-aceea, ș-apu la soare, ș-o *gîlěm* AVIIa; cf. î n ă l b e á s c ă, î m b ă l ă i á s c ă.

3 sg. *bileá* DVIIa, GVIIa, d, MVIIa, TVIIa, ȘVIIa, pf. c. 1 sg. *am bilit* MnvII.

BINDIUC (2 sil.) s. n. AVIIa, VIII „car fără loitre”: Am stat la fermă și mi-am făcut casă cu boii și cu *bindiúhu* ... car... numai druci așa era VIIId.

BIRȘÓR adv. Nv „binișor”.

BISTÁRCĂ s. f. SbvIIa „teleagă, targă”: Eu am ridicat *bistárca* plină cu cartoafe, nu prăviți că-s mititică.

BISÉRCĂ s. f. VvIIIa „biserică”.

BITIRÉSC vb. ind. prez. 3 pl. Bvb „termină, sfârșesc”: Dacă *bitirésc* aici la mireasă, se duc la mire Bvb. Iaca, *să bitiréște* luna, da eu încă nicio copeică, bani n-am polucit VvIIIa. Și vacile *se bitirésc* TVIIb; cf. c o n c é ș t e 2°, f â r ș í ț, m â n t u í t.

ind. pf. c. 1 sg. *am bitirít* NVIII, 3 sg. *a bitirít* Bvb, TVIIb; conj. prez. 3 sg. *să bitiréască* TVIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se bitiréște* VVII, VIIIa, 3 pl. *se bitirésc* TVIIb, impf. 3 sg. *se bitiréá* VvIIIa, Bvb, NVIII, pf. c. 3 sg. *s-a bitirít* VvIIIa, NVIII.

var. **bitirít**, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. Nv, VIII; refl. pf. c. 3 sg. NVIII *s-a*

bitirít; **betrească**, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. TVIIa.

BITÓN s. m. AVIIId „bidon”: Cu găleata pe mână și cu *bitónu* pe altă mână [mergeam la deal].

BITRÍT v. **bitirésc**.

BLACAJÁNE v. **baclajáne**.

BLĂCÍU s. n. VvIIIa „îmblăciu”; cf. ț í p u l.

BLÍDE s. n. pl. DVIIb „farfurii ovale, platouri pentru servit mâncărurile la masă”; cf. t á l g e r 1°.

BLIDÚȘCĂ s. f. MdvVa „farfurioară”.

BLINOÁCE s. f. pl. tant. DVIIb „un fel de clătite”.

BLUDEȘTE vb. ind. prez. 3 sg. TVIIb „rătăcește, pierde drumul”: Când zaveruha [era], dacă bătea [clopotul], tac s-auzea pe unde cine *bludéște*.

BOÁBĂ [boáge] 1° o ~ loc. adj. și adv. SVIIa, SbvIIa „foarte puțin”: [Viermii de mătase] îi aduc acolo în coropcă, o *boáge* SVIIa.

2° Sv „bucată mică de aluat (ca o boabă), pentru dospit pâinea”; cf. b o b é r i.

BOÁRTĂ v. **bórtă**.

BOBÉRI [boğeri] s. m. pl. Sv „bucăți mici de aluat, pentru dospit pâinea, de forma unor boabe” cf. b o á b ă 2°.

BOBI s. m. pl. tant. TVIIa, b, VIII „fasole”: Sămănăm și *boğ* și mazăre VIIb.

BOBÍCE s. f. pl. SvIIb „mașini decapotabile”.

BOBIȘOÁRE s. f. pl. Sv dim. de la b o a b ă 2°.

BOCÍM vb. ind. prez. 1 pl. GVIIa „jelim”: Ziua *boçím* [la mort], da noaptea prosto ședem.

BOGĂȚÍ vb. inf. MnvIIIb „a se îmbogăți”.

BOH s. m. Nv „Dumnezeu”: Slavă lu *Bóhu!*

BOIÁN (2 sil.) s. n. GVI, VVIIIa „armonică”: El s-o învățat pi *boján* a cânta VVIIIa. A meu bărbat *băján* uje ș-o cumpărat TVIIa.

var. **baián** s. n. NVII; **băián** s. n. TVIIa.

BOIÁR s. m. Sv [la nuntă] „flăcău care face invitațiile la nuntă și are diverse atribuții în ceremonial; vornicel”.

BOIÁRINE s. f. pl. Sbvii „nume pentru druștele din partea mirelui”.

BOÍM vb. ind. prez. 1 pl. Mnvii „vopsim”.

ind. impf. 1 pl. *boiám*, 3 pl. *boiá* Mnvii.

BOÍT adj. Nv „vopsit, colorat”.

BÓJE s. m. voc. de la *Bog* AVIIc „Doamne, Dumnezeule”.

BOJÍCA s. m. AVIIa, d, DVIIb dim. de la *Bóje*: Și ne deie *bojica* nouă pânel! AVIIa.

BOLÉZNE v. **bolézniul**.

BOLÉZNIUL (3 sil.) s. n. art. VVII „boala”: A venit *bolézni* și-a murit [soțul]; cf. *du rére*.

var. **bolézne** s. f. Mv, pl. *bolézne* MVIb, c.

BÓLNAV adj. SVIIb, DVIIa, NVII, ȘVIIa, f. *bólnavă* AVIIb, Sv, KVII, GVIb, VVII, Bvb, pl. *bólnavi* GVIb „bolnav”: Ea a fost *bólnavă*, la dânsa o fost bolezni, rac VVII; pl. ~ *cu căpete* GVIb „bolnavi psihic”: Unucica robotește la aiești de-s *bólnavi cu căpete*, de-s nebuni.

var. **bólnav** adj. NVII.

BOLNÍŤĂ s. f. AVIIb, c, DVIIa, GVIIa, b, VIII, BVa, b, TVIIa, pl. *bolníŤe* DVIIa „spital”: Pe trei copii i-am rodit

acasă, da pe Lionea în *bolníŤă* TVIIa; cf. *lecárne, ospitálă*.

BOLÓTĂ s. f. GVIII „baltă, mlaștină”; cf. *báltă*.

BOMBÉSC vb. ind. prez. 3 pl. SbvIIa „bombardează”: Ș-apu laheru ne-o *bombít*, ne-o ars AVIIb.

ind. impf. 3 sg. *bombéa* SbvIIa, MVIIa, pf. c. 3 pl. *a bombít* AVIIb, MVIIa; viit. 3 pl. (*v*)or *bombí* SbvIIa.

BÓNLAV v. **bólnav**.

BOPCÉ v. **vópșe**.

BORÓNĂ s. f. SVIII, NgVIIa, Mdvb, Mnvii, VIIIa, ȘVIIIb „grapă”; cf. *boróncă*.

BORÓNĂ s. f. TVIIb „grapă”; cf. *borónă*.

BORONEÁM vb. ind. impf. 1 pl. MnvIIa, ȘVIII „grăpam”.

impf. 3 sg. *boroneá* Mdv, pf. c. 1 sg. *am boronít* Mnvii, VIIIa, 2 sg. *ai* ~ Mnvii, ȘVIII 3 sg. *a* ~ ȘVIII; refl. ind. prez. 3 sg. *se boronéște* MnvIIb.

BOROTÉI v. **burechíc**.

BORS, ~ *gros* KVII „fel de ciorbă cu multe legume și îngroșată cu păsat”.

BORTÁRIUL s. m. MdvIIa „cel care face *bor te*”.

BÓRTĂ s. f. SVIIa, TVIIa, NVIII, pl. *borți* KVII, VVIIIa, TVIIa, ȘVIIa „gaură; cuib (la plante); groapă”: Punem pim *borți* pisoc [la semănatul *harbujilor*] TVIIa. Dacă mâne *bort*-i plină cu apă, aicea apă este MnvIIa; *țurca-n* ~ NVIII „numele unui joc de copii”.

var. **boártă** s. f. MnvIIa.

BORTICÉLE s. f. pl. ȘVIIa dim. de la *bórtă*.

BOSTÁN s. n. 1° DVIIb, MVIIa, VVIIIa, pl. *bostánuri* Bvb „loc, cultură cu *harbuj*”: Am pus *bostán*, da el s-o uscat. *Zamoși și harbuj*, aista la noi să cheamă *bostán* VVIIIa.

2° MvIIa, MdvIIa, MnvII, ȘvIIb „dovleac”.

BOTCÁLE s. f. pl. tant. MdvIIa „turte de casă pentru dospit pâinea”.

BÓTCE s. f. pl. TvIIa „butoaie”.

BÓTCICĂ s. f. TvIIa dim. de la b o t c e.

BOTEÁZĂ s. f. ȘvIIa „Bobotează”: Flăcâii juca trei zile la *băteáză* MdvIa.

var. **băteáză** s. f. MdvIa.

BOTÍC s. m., pl. *botíci* SvIIa „șoșon”: [Fata] zvârle *botíc* și zăcea cine l-a lua-lă, flăcău, p-acela și s-a mărita.

BOTÍNCI s. f. pl. VvIIa „ghete”: Ne cumpăra de școală *botínc*.

BOȚISÓR s. n. dim. de la *boț*, cu val. adv. Sv „grămadă”: Aluatu îl pun crețușcă, așa *boțisor*.

BOȚURÉLE s. n. pl. MnvIIa dim. de la b o ț u r i.

BÓȚURI s. n. pl. ȘvIIb „cocoloașe (în mămligă)”.

BRĂȚARI s. f. pl. MdvIIa „manșete brodate la cămașa bărbătească”.

BRĂȚURÉLE s. f. MnvII dim. de la *brațuri* (de paie).

BREZÉNURI s. n. pl. ȘvIIa „prelate”: Să ducea la târg, acoperea cu veretca, în loc de *brezénurí*.

BRICHÉT s. n. GvIIa „cărbune brichetat”: Măi, d-ap ce ardea [t i z i c u l], ca *brikétu!*

BRÍCICĂ s. f. Nv „trăsură”.

BRIÚCVĂ s. f. colect. AvIIId, SvIIb, MvIIa „napi”.

BUBÉT s. f. colect. MvIIb „erupție de bube”.

BÚBNĂ s. f. VvIIa „tobă”.

var. **búgnă** s. f. VvIIa.

BUCĂȚICĂ s. f. în o ~ de *núntă* Sv [fig.] „nuntă mică, de proporții reduce”.

BUCĂȚICÚȚĂ s. f. SvIIb dim. de la b u c ă ț i c ă.

BÚCFELE v. **búgvele**.

BUCHÉT s. n. SbvIIa, pl. *buchéturi* MvIIc [la nuntă] „cocardă”.

BUDELIOÁCE v. **butelióc**.

BÚDUȘCI adj. m. pl., în ~ *cumătri* Bvb „viitori cumetri”: Venim la ieștia unde copila [se află], *búdușci cumătri*.

BÚGNĂ v. **búbnă**.

BÚGVELE s. f. pl. art. SvIIb „literele”.

var. **búcfel** s. f. pl. art. SbvIIa, NvII, MdvIIa.

BUHÁI, *láp*te de ~ DvIIa, MvIIa „fel de mâncare pregătit, în timpul postului, din semințe de cânepă sau de dovleac frecate în rășniță”.

BUHÁLTER s. m. AvIIb, Sv, GvIIb, VIII, TvIIb „contabil”: O fost pri nemesco un *buhálter* și m-o dat ... în locu docică-sa în deportare AvIIb. Am lucrat în școală ca sciotovod, *buhálter*, așa să numește GvIII.

BUHÁNCĂ s. f. MvIIa „pâine neagră, mare, de formă dreptunghiulară, coaptă în formă”.

BUHARÁU s. ȘvIIa „ridicătură de pământ”.

BUHNEÁ vb. ind. impf. 3 sg. ȘvIIb „bubuia”.

BULÁFCĂ s. f. Mdvb „ac cu gămălie”.

BÚLCĂ s. f. Bvb „chiflă”: Îi coc lui [nepotului] câte-o chitică abo *búlcă* acolo.

BULIÓN (2 sil.) s. n. Sv, KvII „supă”: Am fiert *bulió*n cu găinile celea.

BÚLOCE v. **búlocică**.

BÚLOCICĂ s. f. Bvb, Nv dim. de la b u l c ă; cf. p i t í c ă, p i t í ț ă.

var. **búloce** s.f. pl. NvII.

BUMBIȘÓRI s. m. pl. MdvIIa dim. de la *bumb* „nasture”.

BUNÉLE adj. f. pl. Mnvii dim. de la *bună*.

BUNÉLUL s. m. art. MdVa, VIIa, VIIIa, pl. *bunéii* ȘVIIa „bunicul”.

BUNI adj. m. pl. AVIIa „solizi, robuști”: Așa o căruțică gătesc și așa bărbătoi *bun* așa ia; cf. g r o s 1°.

BUREÁC v. *burechie*.

BUREACHÍ v. *burechie*.

BURECHÍE s. f. Bvb, TVIIa „sfeclă roșie”: Pe oloi prăjesc *burgakije* Bvb. Ia vedeți, *burgakije* sami scot TVIIa.

var. **borotéi** s. pl.; **bureác** s. n. NV, VII, VVIIIa; **bureachí** s. TVIIa; **porutéi** s. pl. TVIIb.

BURIÁN (3 sil.) s. n. DV, VIIa, GVIIa „buruiană”: De mitel [porcului] noi [dam], așa, lapte, zer, dar *buriján* mai mult, eu nu știu cum la voi se zice *buriján* GVIIa.

BURIENÁȘ (3 sil.) s. m. TVIIb dim. de la *burian*: Săpăm, *burijenáșu* tăiem.

BURTĂ s. f., în expr. *făcă* ~ TVIIa [despre un produs alimentar în fermentație, fig.] „se umflă, creștea”: Smetana o fierbeam așa pe plită, apoi să răcea, apoi *făcă burtă* și ceea cura, sirovatca, zeru; cf. c ú ș m ă 2°.

BUTÉLCĂ s. f. SVIIa, VVIIIa, MnvIIIa, pl. *butélci* Bvb „sticlă, recipient; sticlă cu băutură alcoolică”: Ne punea nouă o *butélcă* de lapte, pită și pașol! Toată ziua [cu vacile] VVIIIa. Luam acolo [pe malul Niprului] vreo *butélcă* și zacuscă VVIIIa; cf. g ă r ă f e.

BUTELCÚȚĂ s. f. Mnvii dim. de la *butélcă*.

BÚTELI s. n. 1° AVIIb, c, NVII, pl. *búтели* GVIIa, NVII și *búтелиuri* AVIIc „sticlă mare, pântecoasă, cu gâtul larg,

pentru conserve; damigeană”: Eu torn în *búтелиurí* laptele și el să-năcrește și se face chișleac AVIIc. Sala o punem în *bútelí* GVIIa.

2° VVIIIa „sticlă (substanță)”: Se vede Nipru cac *bútelí*.

BUTELIÓC (3 sil.) s. n., pl. *butelioáce* Bvb dim. de la *buteli* 1°: Le-am pusă-le în *butelióc* [vinetele].

var. **budelioáce** s. n. pl. Bvb.

BUTUCÉI s. m. pl. *tant*. TVIIa „câlți”; cf. f e ș t í l ă, p a c i ș é l e.

BUZATE adj. f. pl. NVII [fig., d. damigene] „cu gura largă”.

BÚZNA adv. ȘVIIa „mai întâi, mai repede, la început”: O făcut case la cei mai mari *búzna*, la cei mai mici mai pe urmă.

C

CA, ~ *când* loc. adv. 1° AVIIc, VIII, Bvb, DVIIb, TVIIa „ca și când, parcă”: *Ca cîn* zaraz îi vād [pe români]. Da eu nușcum, eram mitică așa și slăbăsoară, *ca cînd* TVIIa.

2° GVI „decât”: Da cântecele ucrainești mai jos îmi pare *ca cînd* moldovene.

CABACICHÍ s. m. pl. Bvb „dovlecei”.

CACEÁLĂ s. f. AVIIa, VVII „vergea pentru întins aluatul; sucitor”; cf. c a c e á l c ă 1°, c i t ó r i.

CACEÁLCĂ s. f. 1° AVIIa, ȘCVII, VVII, TVIIb, „sucitor”; cf. c a c e á l ă, c i t ó r i.

2° SVIIb, ȘCVII „făcăleț”: O amestec [mămăliga] bine cu *cačálca* SVIIb.

CACEÁN s. n. NV „cotor la varză”.

CACHILEOÁCE (4 sil.) s. n. pl. SVIIb „gamele; bidoane”.

CAHANÉT s.n. Mdv „opaiț”; cf. p o p o n é ț.

CAIERLĂC s. n. MdvIIa „numele unei boli, erizipel”.

CÁIR s. n. ȘVIIa „caier”.

CÁJDE adj. nehot. m. SVIIb, f. *cájdea* VVIIa, TVIIa „fiecare, oricare”: Ei, băieții, să ducea în *cájdea* casă [la Paști]; cf. f s e á c a, t o t.

CALAPĂR s. n. MdvIIa „numele unei plante, calomfir”.

CÁLE s. f., ~ *dintái* MdvIIa „prima vizită pe care o fac tinerii căsătoriți la nași”; a *face* ~ MdvIIa [d. tinerii căsătoriți] „a merge la nași, după două săptămâni de la nuntă, pentru a putea intra în viața comunității”.

CALHÓZE s. n. pl. MnvIIIb „colhozuri”.

CALÍC adj. SVIIb, BVa, b, TVIIa, f. *calică* KVII, GVIIb „infirm”: Părintele la noi o fost *calic* de picioare: un picior mai lung, unu mai scurt era BVa. La mine papa o fost *calic*, patru ani o șezut în pat TVIIa.

CALICÍT, a ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. DVIIa „a schilodit, a făcut c a l i c”: Bătălia iasta ia! pe dâns o *calicít*.

CALIDÓR s. n. ȘVIIa „coridor”.

CAMOD s. n. NV „piesă de mobilă, comodă”.

CAMPÓT s. n. AVIIb „compot”: Și *campót* mi-a luat din pohreb și s-a dus [hoții].

CANÁPCĂ s. f. AVIIa „canapea”.

CANDÍLĂ s. f. BVb „candelă”; cf. l a m p á t ă, l a m p á t c ă 1°, l a m p á t i c.

CANFETCI s. f. pl. ȘVIIb dim. de la *canfête*.

CANFÉTE s. f. pl. VVIIa, BVa, b, NV, VIII, TVIIa „bomboane”: Ș-apoi ișa *canfête* [dădeam copiilor, la colindat],

da acum tot trebe șâcalad să la dai, c-așa nu crapă! TVIIa.

CANIÉȘNO adv. GVIIa „desigur”; cf. d a p c é, d a p c ú m.

CANTÍMĂ s. f. „depozit în cadrul unei unități militare”.

CANTÓR v. **cantórá**.

CANTÓRĂ s. f. SV, VIIa, NV „birou, cancelarie”: Ea a lucrat hiriș în tot mai mare *cantór*, a fost mintioasă DVIIa.

var. **cantór** s. n. DVIIa; **contórá** s. f. GVI.

CANÚN s. n. BVb, TVIIa „colivă (din orez)”: La noi... *canún* din ris să face TVIIa.

CAPÉICĂ s. f. 1° DVb, VIIa, b „bani (generic)”: De la colhoz nu ne dă, nu primim *capéica* DVIIa. Ș-am gândit că la bătrânețe noi s-avem acel *capic* și nu ședem pe gâtu copiilor AVIIc.

2° var. GVIIb, VVII „monedă subdivizionară a rublei, copeică”: [Casa] numai eu cu mama le-am cumpărat, nicio *capică* nime, absolutno GVIIb.

3° var. BVb [fig., la ou] „plod, bănuț”: Il prăvesc la soare ș-acolo este ca și-o *capică*; cf. z a r ó d o c.

var. **capíc** 1° s. m. AVIIc; **capică** s. f. 2° GVIIb, VVIII, TVIIa pl. *capíci* 2° VVIII, MdvIIa, ȘVIII 3° BVb; **capíșci** s. f. pl. 2° MnvIIa.

CÁPERE v. **căpre**.

CAPERÍȚĂ s. f. BVb, pl. *caperițe* BVa dim. de la c a p e r e: Trăim, *caperiță* am, găinuși vb.

CÁPETE, *bólnavi cu* ~ v. **bólnav**.

CAPÍC v. **capéică** 1°.

CAPÍCĂ v. **capéică** 2°, 3°.

CAPÍȘCI v. **capéică** 2°.

CÁPLE s. f. TVIIa „picătură”: Ș-apoi vo *cáple-n* gură pui și mai dobovlește de-a ta [băutură].

CAPMÉSÂI s. Bvb „capul mesei (la ospete)”: Eu, nănașă, ședeam în *capmésîj*.

CAPTÎLNE s. f. GVIIa „afumătoare”.

CAPUSNIÁC s. VVII „varză călită”; cf. *c u r é c h i* 2°.

CARANDÁȘ s. n. AVIIc, MVIIb „creion”: Da cu *carandáșu*, da el să ștergea [scrisul] AVIIc.

CÁRĂ vb. ind. prez. 3 pl. BVa, b „transportă, aduc produse, pensia la domiciliu etc.”: [Pâine] *cără* pe uliță cu mașina vb. Da nu-s bani, za șestoie, cislo numa *a carát* [pensia] va; cf. *d ú c e* 4°, *p o á r t ă* 1°.

ind. impf. 1 sg. *cărám* TVIII, pf. c. 3 sg. *a carát* BVa.

CÁRELE adj. nehot. invar. DVIIc „oricare”: O ducea așa [papaluha] la *cárele* casă.

CÁREȘI pron. rel. DVIIa, ȘVIIa „fiecare”: S-a dus *cáreșî* să spăsească DVIIa.

CARIÉR s. m., pl. *cariéri* TVIII „carieră”: La noi doi *carjérî* ia icole și încolo.

CARÍȚE s. f. pl. BVa „scorțioasă”: Acolo [în *p a s c ă*] pui de toate, șop să amioarsă și vaneli și *carîțe*.

CARLANÉT s. DVIIa „clarinet”.

CARMÁN s. n. TVIIa „buzunar”.

var. **cărmán** s. n. TVIIa, b.

CARTÁF v. **cartoáfa**.

CÁRTE s. f. 1° Sv, SbvIIa, Bvb, pl. *cărți* Mv „scrisoare”: Am polucit *cárte* de la Chișinău Bvb. Iacă, țin minte că scriam *cárte* SbvIIa.

2° VVII, Bvb „hârtie”: Puneam *cárte* haroșa și apoi în strachină și le sclăduiam plăcintele VVII. Aprindem *cártęa*, dacă n-am spirt ili n-am strușce [pentru pârlit găina] Bvb.

CARTOÁFĂ s. f. DV, VIIb, NV, pl. *cartoáfe* Sv, VIIb, KVII, DVIIa, b, VIII, MV, VIIa, SbvIIa, VVII, BVa, b, NV, TVIII, Mdv, VIIa, MnvII, *cartófe* Mdv, VIIa „cartof”: Ceapa ne-o scos, *cartóavle* ne-o scos [hoții] TVIIa.

var. **cartáf** s. n. ȘCVII; **cartoápe** s. f. pl. VVII, VIIIa; **cartoáve** s. f. pl. TVIIa, b, VIII.

CARTOÁPE v. **cartoáfa**.

CARTOÁVE v. **cartoáfa**.

CARTOMIȘÁNI s. m. pl. TVIIa „locuitori din cătunul Cartomiș al localității Troițko”.

CARTÚZ s. n. NVII „caschetă, șapcă”.

CÁSĂ s. f. 1° AVIII, pl. *cáse* TVIIa, VVIIIa, ȘVIII „cameră”: La noi trei *cáse* era, în trei *cáse* la noi di acela, lampatic era TVIIa; cf. *c ó m n a t e*.

2° art. *cása mare* VVIIIa; ~ *cea mare* VVIIIa, ~ *céea mare* BVII „camera de oaspeți”: Și-n *cása ceaia mare* trei ofițeri [români] o fost BVII; cf. *z a l*.

3° pl. AVIII, GVI, ȘVIIa „locuințe, case”: Le-am cumpărat copiilor *căs* GVI. Ne duceam încă la *căs*, la cine copii mulți erau SVIIIb; ~ *făcúte* ȘVIIa “case din bârne”.

pl. *căsi* 1° AVIIId, 3° SVIIa, b, VIIIa, Mdv, ȘVIIa; *căși* AVIII.

CÁSNICĂ adj. f. MVIIa „căznită, chinuitoare”.

CASTAVĂȚUL s. n. art. (colect.) TVIIa, pl. *castavéții* TVIIb „castraveții”: Da amu în banci tot punem [la murat], și *castavățu* VIIa; cf. *p é p e n i*.

var. **crastaveți** s. m. pl. TVIIb.

CASTRÚLE s. f. AVIIc, Sv, NgVII, DV, Mv, VVII, BVa, b, NV, TVIIa, pl. *castrúli* TVIIa „cratiță”: Puneam [laptele la prins] pim *castrúlî*, pim urcioare jeș încoace TVIIa.

var. **costrúle** s. f. BVa.

CAȘ s. n., pl. *cășuri* SVIIB „brânză proaspăt preparată”.

var. **cășă** s. f. SVIIB.

CĂȘĂ¹ s. f. 1° GVIIa, NV, VII „terci, păsat”.

CĂȘĂ² v. **caș**.

CĂȘCĂ s. f. GVIIa dim. de la *c a ș ă*¹: Nu, da amu, dacă mai crește [porcul], amu începem *cășcă* a-i da și puie el sală.

CĂT vb. 1° ind. prez. 1 sg. Bvb, 3 sg./pl. *cătă* AVIIa, în expr. ~ *de (cineva)* BVII; ~ *pe (cineva)* AVIId „îngrijesc, îngrijește”: Ei [copiii] vsio vremea *cătă de mine*, mi-ajută BVII. Îl *cătă pe* deade-su ceala și-i rămâie casa AVIId. Cum *îi cată-lob*, așa și-i avea-o [soția] AVIIa.

2° ind. pf. c. 3 sg. *a cătat* GVIIb „a căutat”: Mama mea [văduvă]... da *să-și câte* perechea n-o *catat* GVIIb. Iaca, *de catat* robotă! TVIIB.

1° ind. prez. 2 sg. *căți* AVIIc, impf. 3 sg. *cătă* AVIIc, d, BVII, viit. 2 sg. *îi (vei) cătă* AVIIa; 2° conj. prez. 1 sg. *să cat* BVII, 3 sg. *să câte* GVIIb; sup. *de cătat* TVIIB.

CATLÉATĂ v. **catlétă**.

CATLÉTĂ s. f. SVIIB, pl. *catléte* SVIIB, DVIIB, VVII „chiftele; pârhoale”: Din ciolan, *catlétă*, pim mașincă măcinam acela ciolanu și-apoi puneam încolo sare ... piper ... și-apoi amestecam, ou puneam și usturoi și le frigeam VVII.

var. **catleátă** s. f. SVIIB.

CAȚÁP s. m. DVIIa 1° „casap, măcelar”.

2° pl. *cațápi* „lipoveni”.

CAVIÓR (2 sil.) s. n. MnvII, pl. *cavioáre* SV, MvIIa, GVIIb, *caviórruri* NVII, *cavéri* MnvII „covor”: La noi *cavioáre* nu era GVIIb; cf. *s c o á r ț ă*.

CAZÁN s. n. 1° SVIIB, NV „cean”.

2° var. **cazánă** s. f. VVII „oală, cratiță mare”: [C h i f t e r e] fierbi în *cazánă*.

CAZÁNĂ v. **cazán** 2°.

CAZANÓC s. n. SVIIB „cean”.

CĂCELÉSC vb. ind. 1° prez. 1 sg. AVIIc, SVIIB, ȘcvIIa, NV, MnvII, ȘV „întind [aluatul] cu *caceala*”: Și-apoi fac turte și *căcelésc* AVIIc. Punea o turtă și o *ciclé* ScvII; cf. *căciuiésc* 5°, *căciuluiám*, *jișitorésc*, *răscăciuím*.

2° impf. 3 sg. *căceleá* SVIIB „mișca, plimba încoace și încolo (un obiect, o persoană)”: Ou ceala o *căcelé* în cap, așa ia, și-ap când îl strica în stacan „de ce te-ai speriat?”.

3° impf. 1 sg./pl. *căceleám* MnvII „înfășuram pânza pe un sul de lemn”.

1° ind. prez. 2 sg. *căceléști* AVIIc, ȘcvII, NV, TVIIa, impf. 3 sg. *căceleá* ȘcvII.

var. 1° **cicleá** vb. ind. impf. 3 sg. ȘcvII.

CĂCIÉSC v. **căciuiésc** 1°.

CĂCIUIÉSC vb. 1° ind. prez. 3 pl. Bvb „leagănă (cu un vehicul, cu un animal de tracțiune), plimbă”: Punea pe cal, punea ișa-ia băiețel și el îmbla, *să căcié*, el se cerea la tată-său *să se căciuiască* TVIII.

2° var. refl. conj. prez. 3 sg. VVIIIa „să se dea pe gheață”: Iarna și-o legat conioace, s-a dus *să se căciuiască* acolo.

3° var. ind. pf. c. 3 sg. AVIIa „a supus obiceiului numit *c â l c i u*”: La mine [la nuntă] nu m-o *cicéit*.

4° var. vb. ind. pf. c. 3 sg. NVII „a extras mierea din faguri”.

5° var. vb. refl. ind. prez. 3 sg. Bvb [d. aluat] “se întinde cu *c a c e á l a*: Frământă vârtos, vârtos, și-apoi subțire, subțire *să cătăjeste*; cf. *c â c e l é s c*,

căciuluiám, j i ș i t o r é s c, r ă s c ă c i u í m.

1° refl. conj. prez. 3 sg. *să se căciuiască* TVIII.

var. 1° **căciésc** vb. ind. prez. 3 pl. Bvb, NVIII; **căcie** vb. tranz. ind. prez. 3 sg. SVIIa; refl. ind. prez. 3 pl. *se căcié*, impf. 3 sg. *se căciá* TVIII; 2° conj. prez. 3 sg. *să se căciúască* VVIIa; ind. pf. c. 3 sg. *a căciú* 3° AVIIa, 4° NVII; 5° refl. ind. prez. 3 sg. *se cătăiește* Bvb.

CĂCIULUIÁM vb. ind. impf. 1 sg. DVIIIb, VVII „întindeam aluatul cu c a c e á l a”; cf. c ă c e l é s c, c ă c i u í é s c 5°, j i ș i t o r é s c, r ă s c ă c i u í m.

CĂLĂCI s. m. pl. VVIIIa „colaci”: Dați *călăsi* toți, că a noștri nu îs copti încă.

CĂLĂCIC s. m. VVIIIa „colăcel”; cf. c ă l ă c é l.

CĂLĂCÉL s. n. VVIIIa „colăcel”; cf. c ă l ă c i c.

CĂLĂRI s. m. pl. SVIIa [la nuntă] „călăreți”: Buvai sunt *călărí* vornicii.

CĂLBÁS v. **colbásă**.

CĂLBÁSĂ v. **colbásă**.

CĂLDÁRE s. f. ȘVIII „găleată la fântână; ciură”; cf. c ó f ă 1°, v á d r ă 2°.

CĂLDIȘOÁRĂ adj. f. Bva „căldu-ță”: Facem opară: apă *căldișoáră* și punem frecăței.

CĂLERUIÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. [?] „să altoiască”: Flăcâii trebuie să ducă în pădure *să căleruiască* câte-un pom.

CĂLTÚNI v. **coltún**.

CĂMÉȘĂ s. f. AVIIa, MVIIa, NVII, TVIIa, pl. *căméși* MVIIa, TVIIa, ȘVIIa și *căméșe* ȘVIIa „cămașă”.

var. **căméșe** s. f. SVIIIb.

CĂMÉȘE var. **căméșă**.

CĂMEȘÚICĂ s. f., pl. *cămeșúici* MnvIIa dim. de la c ă m e ș ú i e.

CĂMEȘÚIE s. f. MnvII dim. de la c ă m e ș ă.

CĂMÍN s. n., în ~ *de fier* TVIII „radiator (electric)”: [Soba] încoace duhoucă, în zal ca ceea, ca *camín de fier*.

CĂPĂTÁI s. n. Bvb, pl. *căpătáie* TVIIa, VVIIIa „pernă”: Penele le spál binișor, le usuc, în *căpătáie* pui Bvb.

CĂPÍȚĂ s. f. [fig.] ~ *de plăcínțe* VVII; ~ *de linguri* AVIIa „grămadă de ...”: Și-apoi dimineața venea [mama]... c-o *căkíță di plásínțe* VVII. [De la nuntă] am o *căkíță de lingurí* de lemn.

CĂPRE s. f. pl. AVIIc, MnvVIIIb „capre”: Când îs două *căpre*, da el și smântână este.

var. **căpere** s. f. pl. Bvb; **căpărle** s. f. pl. art. MnvVIIIa.

CĂPSÚNI s. f. pl. MnvVIIIa [probabil] „pășuni”.

CĂPTÉSC vb. ind. prez. 3 pl. AVIIc „afumă”.

CĂRICEÁN v. **căruceán**.

CĂRMÁN v. **carmán**.

CĂRUCEÁN s. n., SVIIa, b, DVIIa, Bvb, MdvIIIa „căruț, cărucior”: [Lâna] o pune pe *cărușán* și ne duceam și-o spălăm bine la baltă DVIIa. [Pe ninaș și pe ninașă] îi pun pe *cărișán* și-i căciesc Bvb; cf. c ă r u ț í c ă.

var. **căriceán** s. n. Bvb.

CĂRÚȚI s. f. pl. VVII „căruțe”.

CĂRUȚICĂ s. f. AVIIa „căruț, cărucior”; cf. c ă r u c e á n.

CĂSUTÍCĂ s. f. AVIIa dim. de la *căsuță*.

CĂTÁIEȘTE v. **căciuiésc** 5°.

CĂCIE v. **căciuésc** 1°.

CĂLCIU s. n. AVIIa „obicei la nuntă prin care socrii, deghizați în

miri, sunt așezați într-o roabă și plimbați în goană, prin sat, spre hazul nuntașilor”: Ș-amu, este obiceiul tojă, *cîlću*, la *cîlću* să pun în tatic-aceea, în căruțic-aceea li duc.. patru bărbați groși ... da să duc alergândă.

var. **CÂRCIU** s. n. AVIIa.

CÂNE s. m. AVIIb, d, VIII, SVIIb, ȘCVII, DVIIa, GVIIa, BVb, TVIIa, pl. *câni* SVIIIa, KVII, TVIIa, MdvII „câine”: Snaceala, nu prea bine-o fost cu soacra, ș-apoi pe la bătrânețe, dac-a mai luat sama că eu nu-s *cîne*, nu-s cu coarne, am trăit bine BVb. Nu! Cu rușii trăim, da ei pe noi ca și pe *cîn!* [ne tratează] TVIIa.

CÂNTECERLE s. n. pl. art. VVIIa „cântecele”: Și nouă ne place *cîntișirli*.

CÂRCIU v. **câlcu**.

CÂRLIGĂ vb. tranz. ind. prez. 3 pl. BVb [fig.] „îi răstoarnă la pământ [pe socri, pe nași în cadrul unui ritual la nuntă]”: Când apucă tatic-aceea, da să duc alergândă, ș-apui când popresc așa și când le *cîrligă* ...

ind. impf. 3 pl. *cîrligă* AVIIa.

CÂRMUIĂ vb. ind. impf. 3 sg. DVIIa [d. preot], „îndrepta, îndruma”: cf. n a p r a v l i t, o t p r a v l e á.

CÂRNĂȚ s. m. 1° colect. DV, GVIIa „cârnați”: Îl zalivăim *cîrnătu* cu seu GVIIa. Ciolanu-l măcinam, făceam *cîrnătu*; cf. c o l b á s á.

2° ~ *cu sânge* AVIIc „sângerete”; cf. c r o v e á n c á.

CÂRPÍC v. **chirpíc** 1°.

CÂRTĂ v. **scártă**.

CÂRTĂ vb. ind. prez. 3 sg. MdvIIa scârțâie”: Caru nu *cârță*.

CÂȘLIGÁT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MdvIIa „a câștigat”: Capicele care ei le-o *cîșligát*.

CÂT adv. AVIIa 1° „câtva, cât era necesar”: O învăleam cu glod, da ea [cânepa] ședea *cît* acolo, se făcea moale.

2° NVII „decât”: Rusește mi pare că mai degrabă să spui *cît* moldovenește.

CÂTIÓRI v. **cutióri**.

CÂȚIVÁI pron., adj. nehot. m. pl. DVIIa, GVIIa, NV, MdvIIa f. pl. *câtevái* AVIIa, VIII, GVIIb, SbvIIa, MV, MdvIIa „câțiva, câteva”: An o-nflorit *cîtevái* flori GVIIb. Acolo-i așa vo *cîțvái* pomi GVIIa.

CE¹ 1° adj. nehot. AVIIa, d, VVIIa, BVa „ceva, oarece”: Și [puneam cânepei] deasupra-asa vo..., *ce* pietre, ceavai AVIIa; cf. c e v á i.

2° cu val. subst. ȘVIII, în expr. *cu máre* ~ „cu dificultate, anevoie”: Eram șase oameni și *cu máre ce* l-am luată-lă [porcul vânat].

CE² conjuncț. 1° DVIIa, BVa, TVIIa „ori, sau”: Lapte am turnat o litră *ce* două; conjuncț. corelat. ~ ... ~ BVa, b, TVIIa, VIII „ori... ori; fie... fie”: Dacă este *ce* strachină, *ce* tazoc pui fân [pentru cuibarul găinii] BVb. Frământam în ce este la noi acolo *ce* castrule mare, *ce* sahan mare BVa; cf. á b o, o, v o r.

2° TVIIa „de ce?”: *ce* ați papadit într-acoace?

CEASNÍC v. **cesnóc**.

CEAST s. m. MdvIa „parte de sat”: [La colindat, urătorii] nu putea să treacă din *căstu* unu înt-al doilea.

CEASNICIÓC s. n. DV dim. de la c e a s n í c.

CEÁSURI s. n. pl. 1° în construcție cu numerale indică ora VVIII, NVII: Amu [era] doisprece *căsur!* de noapte VVIII; cf. o á r á.

2° SVIIb „obiecte care indică ora”: Vâr în cutiori [pâinea], prăvesc pe *șásuri*.

CEAVÁI v. **ceváí**.

CEMÚR s. n. AVIII „lut amestecat cu paie, întrebuințat la construcția casei țărănești, ceamur”: Piatră pui, *cemúru*-l faci, pui, clădești și clădești țoclu ista.

CEREA, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. TVIII 1° „era căutat, avea trecere”: Când uje stuhu *să cêré*, apoi le-nvălea cu paie [casele].

2° „se învoia, cerea voie”: El [băiețelul] *să cêré* la tat-so *să se căceiască* [pe gheață].

3° sup. *la cerút* SVIIB „la cerșit”.

CEREȘNIÁR s. m. GVIIb „cireș”.

CEREZ prep. NV „prin”.

CERPÍC v. **chirpíc** 1°.

CERTÁIT, *am* ~ vb. ind. pf. c. AVIIB „am drăcuit”: Ușa mi-o legat [hoții], da eu am început a sudui ș-a striga *ș-am șártáit*.

CERTEZÉȘTI adj. m. pl., *méri* ~ „meri plantați de cerchezi”.

CESNÓC s. n. NV „usturoi”; cf. o s t r ó i.

var. **ceasnic** s. n. DV.

CÉSCĂ s. f. SVIIB „cehoaică”.

var. **céșcă** s. f. SVIIB.

CÉȘCĂ v. **céscă**.

CETÉȘC v. **citéște** 2°.

CEVÁI pron./adj. nehot. AVIIa, d, SVI, VIIb, VIIa, KVII, DVIIa, GVIIa, MVIIc, BVb, VII, NV, TVIIa, ȘVIIa, „ceva”: Trebe să mănânce *êaváj* BVII. Ciuru... din *șeváj* vițel [se face] SVI; cf. c e¹.

var. **ceavái** pron., adj. nehot. BVII, ȘVIIa; **ceváíși** pron., adj. nehot. NV.

CEVÁIȘI v. **ceváí**.

CFARTÍRÁ v. **cvartíră**.

CHÉNDIUC s. n. DV, BVb „stomac la porc (folosit pentru s a l t i s o n)”; cf. j e l ú d u c u l.

CHENDIÚCIC s. n. NV dim. de la c h é n d i u c.

CHEPT s. n. MnvII „pieptene pentru cânepă”: Cu *képtu* am cheptănat-o și-am tors urzală.

CHIAR adv. GVIII „cum trebuie, bine”: În semia la mine mama n-a știut *kar* rusește; cf. c u r á t 3°.

CHIBÍTE s. f. pl. SVIIa „turte”: Mama cocea niște *kíbíti* din făina aceea [râșnită rudimentar].

CHÍCĂ s. f. SVIIB „păr (la om)”.

CHÍFTERE s. f. 1° VVII, VIIa, BVb, NV, TVIIa, „piftie”: Ce-i de mâncat, mamă? Ia du-te-acolo: este *kíftere*, este ciolan, este borș VVIIa. Nu, din cap și din picioare făceam și *kíftere* VVII; cf. c h i t o r o á g e, r á c i t ú r á.

2° TVIIa [la piftie] „aspic”: Apoi ciolanu adielno [puneam când scoteam oasele], da *kífterea* adielno; cf. i ú ș c á l°, z á m á.

CHILÍT s. n. NVII „lacăt”; cf. l á c á ț i l e, z á m o c.

CHIOR adj. VVIIa „orb”: El a fost *kor*, el nu vedea încă din copii.

CHIPÉRI s. 1° m. BVb, NV, Mdv, pl. *chipéri* BVb, ~ *dúlce* VVIIa „ardei”: În borș pun *kípéri dúlce*.

2° NV „piper”; ~ *molótái* v. **molótái**.

CHIPRÍC v. **chirpíc** 1°, 2°.

CHIRÍE s. f. GVIII „cărăușie”; art. în expr. *purtá chiría* v. **poártă** 2°.

CHIROÁNE s. n. pl. VVII „cuie”: Și-am avut minișterguri, dac-am venit încoace, eu am chiorât și m-o luat fata. La mine casa acolo, da eu zic „Nadia, la mine minișterguri! Ele mie nenujnâie, eu nu vreau să bat *kíroáne*, da noi le-am vândut miniștergurle.

CHIROÁȘE v. **chiróșcă** 2°.

CHIRÓJI v. **chiróșcă** 2°.

CHIRÓȘCĂ s. f. AVIIc 1° pl. *chiróște* BVb „plăcinte”: Și *kíroște*

facem cu curechi: prăjim curechiu pe oloi, să răcește, frământăm *kiróște* și punem curechi acolo și-apoi deasupra cu oloi și cu sahar Bvb. Eu de-amu *kiróșca* așa, numa cu sare [fără zahăr] AVIc.

2° AVIc, Bvb, TVIb „colțunași”: Frământ aluatu pe apă... și-apoi fac turte și căcelesc și tau și lipesc și-ncep c-un triunghi și-s *kiróștile* gata AVIc; cf. g ă l ú ș i 2°

var. 2° **chiroáșe** s. f. pl. Bvb; **chiróșce** s. f. pl. Bvb; **chiróșe** s. f. pl. TVIb; **chiróji** s. f. pl. NVII.

CHIRÓȘE v. **chiróșcă** 2°.

CHIRPÍC s. m. 1° AVIII, ~ *alb* TVIII „chirpici”: Făcea nainte [casa] den *čerpíc*... îl făcea la părău, și la Bug să ducea și săpa așa groapă, îl amestica, trânteau acolo paie... paie de grâu, de săcară, de ce-aveau ei, cu calu l-amestica, șante d-acolo-i fac formă AVIII. Și-apoi sungur cu *čŕpicu* o clăduit-o [casa] Bvb; cf. s a m á n.

2° var. s. n. ~ *roș*, în opoz. cu ~ *alb* TVIII „cărămidă”: Apoi au pus [la pereți] *kíprîš* de cei *roș*.

var. 1° **cârpíc** s. m. Bvb; **cerpíc** s. m. AVIII; **chipríc**, ~ *alb* TVIII; 2° ~ *roș* TVIII, pl. 1°, 2° *chiprîci* TVIII.

CHÍSELI s. n. SbvIIa „jeleu”.

CHIȘCĂȚÉI s. m. pl. tant. SVIb, MV, VIIc, NV 1° „bucăți mici de aluat pentru dospit pâinea, obținute prin ciupire din compoziția respectivă”.

2° SVIb, NVII „paste făinoase de casă folosite la supe”.

3° SVIb „fel de mâncare pregătită din c h i ș c ă ț é i”: Baba aceea ne-o dat *kîșcățái*.

CHIȘLEÁC s. n. AVIc, GVIIa, VVIIa, NV, ȘVII „lapte prins”.

CHITÍE s. f. AVIId „tichie”.

CHITÓCI s. m. pl. SVIIIa „bucăți groase de lemn folosite la aranjarea snopilor de secară pe acoperiș”.

var. **ghidóci** s. m. pl. SVIIIa.

CHITOROÁGE s. pl. tant. AVIc, SVIIa, KVII, DV, VIIb, GVIIa „piftie”: Era mândre *kitoróáge* DVIIb; cf. c h i f t e - r e 1°, r ă c i t ú r ă.

CIBÓTA s. f. DVIIa, GVIIb, pl. **cibóte** ȘCVII, DVIIc „cizmă”: Aruncam *šibóta* peste casă DVIIa.

var. **ciubóte** s. f. pl. GVIIa; **ciobóte** s. f. pl; ~ **gromóvi** v. **gromóvi**.

CICIOÁRE v. **cior**.

CICLEÁ v. **căcelésc** 1°.

CÍNEVA v. **cinevái**.

CINEVÁI pron. nehot. AVIIa, b, c, DVIIa, GVIIa, MV, SbvIIa, NV, TVIII „cineva”: Poate și s-o-ntâmpat la *šinevái* AVIIb. Când ar fi *čineva* să cânte moldovenesc [cântec], eu aș ședea zi și noapte și l-aș asculta VVIIa; cf. n u ș c i n e.

var. **cineva** pron. nehot. VVIIa; **cineváși** pron. nehot. AVIc.

CINEVÁȘI v. **cinevái**.

CINGHILITOÁRE s. f. pl. *cinghilitóri* MdvIIa „ghicitoare”.

CINÍE s. f. NV „farfurie”.

CINSTÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. MdvIIa „bei băuturi alcoolice”: Mai mult de patru pahare de vin nu *cinstéștí*.

CIOBÓTE v. **cibótă**.

CIOCÁN s. m. AVIc, SbvIIa, pl. *ciocáni* „cotor (la gulie, varză)”: Eu tau [c u r e c h i u l] cu *šocánu*, n-ál scot AVIc. Ne da sup briucvă, abo colerabă și aceea *šocán* SbvIIa.

CIOCÁLÁI s. m. pl. 1° DVIII „știuleți”; cf. p ă p u ș ó i 3°.

2° ~ *goi* MnvIIIb „coceni, știuleți fără boabe”.

CIOCLÉJI s. m. pl. ȘVIII „coceni, tulpini de porumb (după culesul știuleților)”.

var. **ciocléjile** s. n. pl. art. MnVIIIb.

CIOCLÉJILE v. **ciocléji**.

CIOLÁN s. n. 1° AVIIc, SVIIa, KVII, DV, VIIa, b, c, GVIIa, VVII, VIIIa, BVb, NV, VII, TVIIa, „carne macră”: Dac-am tăiat porcu, numa carnea, *colánu* îl tăiem așa mărunțel, cubice, și sală mai mare și șibă și-l sărăm, punem lavrovii, pereț și-l punem în bănci GVIIa. Aruncam oasele [de la *chiftere*], rămânea *colánu* TVIIa; cf. *trup*.

2° MV, VVII „carne (termen generic)”: Ne punea *naloguri*, nu! și lapte și ouă și *colán*, oi! VVII.

3° MV *a da în* ~ v. **dau** 7°.

CIOLĂNAȘ s. n. MVIIb dim de la *ciolan* 1°, 2°: [la *găluși* 1°] *ciolănăș* și prăjeșc ceapă.

CIOR s. n. AVIIa, DV, GVIIa, TVIIa, ȘVI, pl. *cioare* AVIIa, c, d, SVIIb, VIIIb, DV, GVIIa, VVIIIa, NV, MdvIIa, MnVIIIa, ȘVIIa „picior”: Tare *coârli* mă dor AVIIa.

var. **cicioare** s. n. pl. SbvIIa, Bva, TVIII.

CIOTCĂ s. f., pl. *ciotce* MdvIIb „bucată de creangă rămasă pe tulpină, ciot”.

CIPÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. NV [d. *găină*] „ciupește, ciugulește”.

CIR, *fănină de* ~ v. **fănină** 2°.

CIREȘNE s. f. pl. GVIIb „cireșe”.

CIRIPITĂ s. f. SVIIIa, NgVII „olan”.

CISTITĂ adj. f. MdvIIa „cinstită”.

CITÉȘTE vb. 1° ind. prez. 3 sg. Bva, b [la mort] „slujește”: Vine și *citéște* preotul și cântă fumei de-eistea, bătrâne sunt BVb.

2° var. **cetésc** vb. ind. prez. 1 sg. NV „citesc”.

3° ind. pf. c. 1 sg., *am citit*, ~ *fizica* NVIII [în învățământ] „am predat fizica”.

2° ind. impf. 3 sg. *ceteá* BVb, pf. c. 1 sg. *am cetit* BVb; inf. *ceți* AVIIc, DVIIa.

CITIÍT v. **pocitâiește**.

CITÓRI s. n. 1° GVIIa, TVIIb, ȘV „sucitor”: Cu *sítóru* căcelești TVIIb; cf. *caceală*, *caceală* 1°.

2° AVIIa, SVIIb, KVII, MVIIa „făcăleț”: Și-apoi iar cu *sítóriu*... a dăura iau și-o amestic, și-o amestic [mămăliga] AVIIa.

CITORÉSC v. **jișitorésc**.

CIUB s. n. MV [la găini] „moț”.

CIUBÓTE v. **cibótă**.

CIUHÁL s. m. și n. TVIIa, VIII, pl. *ciuhále* MnVIIIa și *ciuháli* TVIIa, b „sac”: Amu, ziua duc cu *ciuhálu* amu [recolta de pe câmp] TVIIa.

CIUR s. n. MdvIIa „parastas constând din doi colaci pe care îi citește preotul în biserică”.

CIUTI adv., adj. AVIIa, SVIIa, b NgVII, DVIIa, GVI, VIIa, MVIIb, BVb, NV, TVIIb; *pe* ~ loc. adv. AVIIc „puțin”: Da acolo *cuti* s-o sprăvălit [malul] DVIIa. Eu *cuti* parcă știu moldavsca muzica GVI. Înainte puneă și *cuti* os la chitoroage GVIIa. Laptele [pentru brânză] îl încălzesc *pe cuti*.

2° ~ - ~ loc. adv. AVIIc, GVI, BVb „puțin de tot, abia”: La noi, *cuti-cuti* sânge de moldovan este GVI.

CLADÓUCĂ s. f. AVIIa, SVIIb „cămară”; cf. *magáz* 2°.

var. **cladóvcă** s. f. AVIIb.

CLADÓVCĂ v. **cladóucă**.

CLÁIE s. f., în expr. *stă* ~ S VIIb [despre oi, fig.] „stau grămadă”: Le aduceau a miază [oile acasă], le pune unde ele *stă cláje*.

CLANȚ s. n. MdvIIa „clonț, cioc” [La păsări]: Pasărea era de fier și *clânțu* de fier.

CLAS s. n. GVI, Bva, pl. *clásuri* AVIIa, SV, VIIIb, GVI, VVIIIa, Bva, NV, VII, VIII „clasă, an școlar”: Trei *clásuri* moldovenesti [am făcut] AVIIa.

CLĂDEȘTE vb. ind. prez. 3 sg. SVIIIa, MdvIIa „așază, aranjează paiele în scârță”.

2° ind. pf. c. 3 sg. TVIII „a închis cu gard de piatră locul de casă”: Pământu l-o clădit, șob nime să nu între acolo nice vacă, nice porc.

1° ind. impf. 3 pl. clădeá SVIIIa;

2° pf. c. 3 sg. a clădit TVIII.

CLĂDUÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. BVb „a clădit”: Ș-apoi sungur cu câpîcu o clăduít-o casa; cf. p u s 2°.

CLÉTOCICHI s. f. pl. TVIII „pătrate”.

CLIUB s. n. Nv [la păsări] „cioc”.

CLÓNOCUL s. n. art. TVIIa „clopotul”: [Colindătorii] bătea la fereastră, cu clónocu n-o îmblat.

CLUBÓC s. n. SVIIb [fig.] „mănunchi, ghem”: Din țintirim s-o ridicat toje-așa clubóc și așa scânteia.

CLUJI s. f. pl. MnvIIIb „glugi”.

CLÚMNE v. clúne.

CLÚNE s. f. DVIIa, b „grajd”; cf. s a r á i.

var. **clúmne** s. f. DVIIa.

CNIȘCĂ s. f. AVIIc, MvIIIb, VVIIIa, Nv, VIII, pl. *cniști* AVIIc, *cniște* MnvIIIb, ȘVIIa „carte”: Eu când am îmblat în școală n-o fost *cnișc* AVIIc.

COÁJĂ s. f. 1° DVIIa [fig.] „găoace”; *din* ~ DVIIa [fig.] „de mic(ă)”: Din *cój*-am crescut și am lucrat.

2° ~ *de pítă* BVb „tărățe”; cf. o t r u b e á.

3° var. **coárjă** s. f. Nv, ȘVIIa, pl. *corji* MnvII „scoarță de copac”: Mai mult crăseam cu razni *corji* MnvII.

COÁRJĂ v. **coájă** 3°.

COBITEÁ s. f., pl. *cobitéle* Nv, VII „plăcintă cu multe foi, cu umplutură diferită: carne, stafide, orez”.

COC vb. ind. 1° prez. 1 sg. AVIIa, GVIIa, BVb; ~ *páne* Mdvá; ~ *pítă* AVIIa,

d, KVII, GVIIa, BVb; ~ *plăcintă* GVIIa; ~ *páscă* BVb, ~ *pirohie* TVIIb „fac pâine, plăcintă etc.”: Din făină noi numa *cočem* GVIIa. Eu *am copt* numai din făină de grâu AVIIa. Da așa *píta* în magazin ne *coc* BVb. Acasă mama *coșé* píta ȘcvII.

2° prez. 2 sg. *coci* AVIIc „prăjești”: Le *cočí* pe plită, pe oloi [p e r e j e c i l e]; cf. j á r é s c.

3° impf. 3 pl. *coceá* BVb „fierbea”: Făcea singuri tocmagi... și *cočeká* tocmagi na zavtric.

ind. prez. 1 pl. *coácem* 1° DVIIa, GVIIa, BVa, b, TVIIb, 3 pl. *coc* 1° BVb; impf. 1 sg./1 pl. *cočem* 1° AVIIa, SVIIa, KVII, DVIIa, GVIIa, BVa, 3 sg. *coceá* 1° ȘcvII, BVb, 2° DVIIa, pf. c. 1 sg. *am copt* 1° AVIIa, d; inf. *coáce* 1° SbvIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se coáce* 1° MvIIIb.

COCIÓRBĂ s. f. MvIIIb, c „vâtrai, cociorvă”; cf. v á t r á r i u.

COCÓNĂ s. f. SVIIa [la viermii de mătase] „gogoasă”.

COCOVEÁ s. f. DVIIa „cucuvea”: Da *cocovjáqa* toată noaptea... o cuvăit și s-o văicărat.

CÓFĂ s. f. 1° VvIIIb „ciutură”: Și punem *cófă* și pașol! ia apă!; cf. c á l d a r e, v á d r á 2°.

2° pl. art. *cófele* VvIIIa „gălețile”: Și toată casă aveia fântână, nu se ducea cu *cófele* la dâns; cf. v á d r á 1°.

CÓFTĂ s. f. 1° AVIIa, NgvII, TVIIa „bluză”: Dezbracă-te mai repede și-ntoarce pe dos *cófta*! AVIIa. La mama încă era *cóhtă* de cele de cununie TVIIa.

2° pl. *cofți* SbvIIa, TVIIb „pulover”.

COFTÍTĂ s. f. TVIIb dim. de la c o f t á 2°.

CÓICĂ (2 sil.) s. f. MvIIIb „pat de spital”.

CÓJBĂ s. f. MnVIIIa „cosit, coasă”; cf. p o c ó s.

COLÁC s. m. GVIIa, NgVII, MVIIc, MnVII, pl. *coláci* DVIIb, VVIIIa „cozonac”: Pirohane? Citoresc așa ceva [aluat] ca de *colác* GVIIa.

COLBÁS v. **colbásă**.

COLBÁSĂ s. f. sg. *tant*. 1° BVa, b „cârnați”: Și *colbásă* făceam: ciolan și sală și puneam acolo razniie priprava și ris cu sânge și crupa, un pic sală dumica... amesteca tot vb; cf. c â r n á ț 1°.

2° Bvb „mezel de casă”: Ș-ade mama *colbásă* făcea, cu sânge făcea; cf. c â r n á ț 2°.

var. 1° **călbăsă** s. f. BVa; **călbás** s. m. Nv; **colbás** s. m. Nv.

COLÉ v. **acolé**.

COLEÁ v. **acólea**.

COLECTIVIZĂȚIA s. f. art. GVIII „colectivizarea”: Atunci s-a început *colectivizăȚia*.

COLEDUÍM, *și* ~ vb. conj. prez. 1 pl. VVIIIa „să colindăm”: Îmblam *și coleduím*; cf. c o l i d á u.

COLERÁBĂ s. f. SbvIIa „gulie”: *colerábă* ca ridichea neagră.

COLIDÁU vb. ind. impf. 3 pl. MnVII „colindau”: Și-amu ia *colidáu*; cf. c o l e d u í m.

COLÓSCURI s. n. pl. MnVIIIa „spice de grâu”: El rupea trii *colóscurí* și-n mână așa-ia le freca.

COLOTÍM vb. ind. prez. 1° 1 pl. BVa „sfărâmăm cocloașele din aluat, batând (coca) cu lingura”: Fănină punem încolo [în o p a r ă] și *colotím*.

2° 3 pl. *colotésc* NVII [despre f r e c ă ț e i] „produc un zgomot la fermentație”.

1° ind. impf. 1 pl. *coloteám* DVIIb.

COLȚUN s. m. MnVII, pl. *colțuni* SVIIa, Nv „ciorap”.

var. **călțuni** s. m. pl. SVIIa.

COMANDIRÓUCĂ s. f. Mv „delegație, deplasare”.

COMĂNDĂIÁ v. **comănduít**.

COMĂNDÚIT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. DVIIa „a comandat, a dirijat (gospodăria)”: Ea [soacra] *comăndăjé*: banii ei îi dădeam TVIIa.

var. **comăndăiá** vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa; **comenduiá** vb. ind. impf. 3 sg. NgVIIa.

COMBAINÉR s. m. TVIIa „lucrător pe combaină”.

COMBICÓRN s. n. GVIIa, Bvb „hrană industrială pentru porci”: Da amu poartă pe uliță și *combicórn* și de toate, numa hrănește [porcul] Bvb.

COMENDUIÁ v. **comănduít**.

COMINDÁNȚI s. m. pl. SVIIb „comandanți”.

CÓMNATE s. f. pl. Bvb „camere”: Nu-s două *cómnate*, da soba șade de la plită; cf. c á s ă 1°.

COMPLÉCTURI s. n. pl. Sv „garnituri de lenjerie de pat”; ~ *păcuíte* v. **păcuíte**.

CONCÉȘTE vb. 1° *se* ~ refl. ind. prez. 3 sg. Bvb [referitor la ființe] „se sfârșește, moare”; cf. m o r í t.

2° ind. pf. c. 1 sg. *am concít* NgVII, GVII „am încheiat, am terminat”: Și *am concít* școala NgVII; cf. b i t i r é s c, f â r ș í t, m â n t u í t.

3° refl. ind. prez. 3 sg. Mv „se termină”: Când *să concéști* borșu de fiert, ai pus sare.

refl. ind. prez. 3 sg. *se concéște* 1° Bvb; 3° Mv, pf. c. 3 sg. *s-a concít* 2° NgVII, MVII.

CONIOÁCE (3 sil.) s. f. pl. VVIIIa „patine”.

CONIÚH s. m. SbvII „grăjdar”.

CONIÚȘNĂ s. f. ȘVIIa „grajd”.

CONOCĂRIE s. f., pl. *conocării* AVIIa „orație de nuntă; conăcărie”: Aicea era un om bătrân, spunea *conocăriija*, da oamenii râdea...

CONTÓRĂ v. **cantórá.**

COPÁC s. m. 1° ȘVIII „trunchi de fag, de stejar”: Z r u b u nainte [se făcea] din *copác*.

2° ~ de tei MnvIIa „tei”.

CÓPĂ s. f. VII „grămadă, claie, căpiță”; cf. s c á r t ă.

COPÍI s. m. pl., *din* ~ VVIIIa „din copilarie”: El nu vedea, încă *din cokíj*.

COPÍLĂ s. f. DVIIa, GVI, VIIa, b „fiică”: Avem o *copilă* GVI; cf. d ó c i c ă.

COPILĂRÉȘTI adj. f. pl., *vórbe* ~ v. **vórbe.**

COPÍLIA s. f. colect. art. GVIIb „copilele”: Eu singură cu mama, cu *cokílija*.

COPILÍCĂ s. f. DVIIa, GVIIa, b dim. de la c o p i l ă: Mi-am făcut iar o *cokílică* GVIIb.

CORĂȚÍM vb. ind. prez. 1 pl. GVIIa „curățim”: Și *corățim* haroșe, punem și iasă sângele bine și-apoi le punem [oasele] să fiarbă na liohco... fibă ele [c h i t o r o á g e l e] prazracinâie.

ind. impf. 1 sg. *corățám* Bvb, 3 sg. *corățea* TVIII, pf. c. 1 pl. *am corățít* TVIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se corăță* TVIIa.

CORÁSLA s. f. art. SVIII „corasla”.

CORÁTĂ s. f. VVIIIa „troacă”.

CORDÍCĂ s. f. MdvIIa „panglică, fundă; petic”.

CORI s. MvIII, c „maladie la copiii mici, pojar”.

CORM s. NVIII „hrană pentru albine”.

CORNICÉLE s. n. pl. Bvb dim. de la *corn* (de aluat); cf. r o g á l i c h i, ș í ș c ă.

COROMÁSLĂ s. f. AVIIa „cobiliță”.

CORÓPCĂ s. f. SVIIa, NV, pl. *corópce* MnvII „cutie”: [Viermii de mătase] i-aduc mărunței în *corópcă* SVIIa.

COROPCÍCĂ s. f. Bvb dim. de la c o r ó p c ă.

CORÓTCĂ s. f. 1° Bvb „țarc”: Găinile șed închise, le-nchidem, le-așază-n *horótcă* de provocă.

2° pl. *corotci* AvIII „cutii (de metal)”: Sânt *corótc* așa de pește, mari.

var. 1° **horótcă** s. f. Bvb.

CORSUNEÁNCĂ s. f. TVIIa „femeie originară din localitatea Corsun”.

CORZÍNĂ s. f. Bva, pl. *corzíni* TVIIa „coș cu toartă, din papură”: Câte vo trii *corzíni* ducem [la cimitir, de Paștele Blajinilor] TVIIa; cf. c o ș ó l c ă.

COSÁRCĂ s. f. VVII, TVIIa, pl. *cosárci* AVIII, VVII, TVIIa „cositoare mecanică”: El [soțul] cosea cu *cosárcele* TVIIa. A meu fratele mâna boii-n *cosárcă* VVII; cf. j á t c ă.

COSÁMCÚȚĂ s. f. Bvb dim. de la *cosâmcă* „basma”.

COSTÍLIURI s. n. pl. Bva „crampoane (la traversele de cale ferată)”: Munceam, de toate și *costíliur* /băteam.

COSTRÚLE v. **castrúle.**

COȘ s. n., ~ *de căpătái* s. comp. SVIIb „dos de pernă”.

COȘÓLCĂ s. f. DVIIa „coș din papură, cu toartă”; cf. c o r z í n ă.

COTILEÁ vb. ind. impf. 3 pl. AVIII „punea lutul amestecat cu paie peste scheletul casei de lemn”: Făcea ceamuru-acela așa ia și înc-așternea paie și-așa *cotileá* ca rândunica.

COTÓC s. n. SVIIIa, VVIIIa, TVIII, MdvIIIa, MnvIIIa [la treieratul cu cai] „tăvălug din piatră”.

COTOCEĂ vb. ind. impf. 3 pl. SVIIIa „treierau grâul cu c o t o c u l”:
Îl mai întorcea [grâul] și iar îl *cotoșé* cu cotocu.

COVĂȘĂ s. f. SVIIB, KVII, DVIIc, VVIIIa „un fel de băutură cu gust acrișor, pregătită din secară, mălai și apă rece, dospită și apoi fiartă, pentru zilele de post”.

COVĂTĂ s. f. 1° AVIIa, BVb „vas din lemn, de formă alungită folosit pentru făcut pâine, prepararea unor legume etc.”; cf. n a c i ó v c ă.

2° TVIIa „vas din lemn pentru îmbăiat sugarii”: Și *covătă* odielino cumpăra, nouă *covătă* și-n *covătă* îl puneam și-l... scăldam.

COVĂȚITĂ adj. f., *lopătă* ~ AVIII „căuș cu coadă lungă; minciog”.

CÓVRIC s. n. GVIIa „covoraș”.

CRÁCILE s. pl. art. VVIIIa „coarnele p l u g u l u i”.

CRAI s. n. 1° în expr. *în* ~ TVIIa „în, la margine”: Încolo era, zicea *în crai*.

2° N VII, TVIIB „ținut, zonă”: *crai* Cartomiș TVII. Lume... din care *crai* numa nu-s de aici.

CRAN s. n. TVIII 1° „macara”: Ce-o fost *cran* [demult] să ridice ceea piatră [pentru biserică]?

2° „cișmea, robinet”.

CRÁPĂ vb. 1° ind. prez. 3 pl. TVIIa [peior.] „mănâncă, bea”: Amu șăcalad trebuie să le dăi [copiilor la colindat], că așa *nu crápă*.

2° tranz. ind. viit. 3 sg. [v]a *crápă* AVIIB „va ucide”: „Nu mai vie de-amu Ivan Semeinici și doarmă, de-amu *nu m-a mai crápă*-mă nime!”

CRĂSCĂ s. f. SVIIB, BVa „vopsea”.

var. **crească** s. f. AVIIa, c.

CRASIVĂIĂ vb. ind. impf. 3 sg. NV „decora, orna (plăcinta pe deasupra)”.

CRASTAVÉȚI v. **castavățul**.

CRĂSÍM vb. ind. 1° prez. 1 pl. SVIIB, BVa, MnvII „vopsim”: La noi... *crăsim* noi ouăle BVa. Băteal-aceea *o crășeam*, dac-aveam *crească* AVIIa; cf. î n c r ă s é s c.

2° refl. pf. c. 1 sg. *m-am crăsit* „m-am fardat” SbvIIa: Nicodată nu *m-am crăsit*; cf. r u m e n é s c.

1° ind. impf. 1 sg. *crășeam* AVIIa, SVIIB, NgVII, MnvII, pf. c. 1 sg. *am crăsit* BVb, 3 sg. *a crăsit* SVIIB, DVIIa; refl. ind. prez. 3 pl. *se crășesc* SVIIa, BVa; impf. 3 sg. *se crășeá* MnvII; part. *crăsit* BVa, NV, MnvII.

CREĂSCĂ v. **crăscă**.

CRECIÚN s. VVIIIa, TVIIa „Crăciun”: Creșcenie, da moldovenii zic *Crécun*.

CREÓSNA (2 sil.) s. f. art. BVa „nașa de botez”.

var. **criósnea** (2 sil.) s. f. SbvIIa.

CREÓSNIC (2 sil.) s. m. BVb „fin de botez”; cf. f i n á ș c u.

CREȘCEĂM vb. ind. impf. 1 pl. GVIIa „tăiam carnea superficial, crestam”: Făceam tușoncă domașne. Cum? *creșcém* și ciolan și sală ciuti pintr-însu, îl săram, puneam speș.

CREȘCÉNIE s. f. VVIIIa „Bobotează”; cf. B o t e á z ă.

CREȘTEĂM vb. ind. impf. 1 pl., în ~ *grâu* NVIII, MnvIIIa „cultivam grâu”: Noi îl *creștém*... *grâu*, noi mult am crescut.

pf. c. 1 pl. *am crescút* NVIII, MnvIIIa.

CRETÓS adj. AVIIc [d. c u r e c h i] „cu frunza ondulată, de parcă ar fi încrețită”.

CRETŪICI (2 sil.) s. f. pl. SVIIIb „tăvi”.

CRETŪȘCĂ s. f., pl. *crețuști* SV 1° „tavă cu marginea ondulată, creață”.

2° „pâine mică, turtă coaptă într-o astfel de tavă”: Ieu din covată... cu cuțitu tau aluatu ceta și-l pun [în] *crețușcă* așa boțușor.

CRÍJME v. **crișmă**.

CRIMITÓRSCA adj., ~ *pécica* SVIIIb „cuptor pentru gazare”.

CRÍOSNEA v. **creósnea**.

CRÍȘĂ s. f. 1° AVIII, SVIIIa, VVIIIa, ȘVIIa „acoperiș (la casă)”: De deasupra puneam tot așa druci... nu, grinzi puneam, late, șante de-amu făcea *crișa* AVIII. Podu a fost scârnav, *crișa* o fost tojă din paie VVIIIa.

2° pl. *crișe* GVIIa „capace (la borcane, vase de bucătărie etc.)”: Aveam *crișe* de el [c i o l a n u l conservat] de-amu... și puneam *crișele*... ș-aieste bănci le puneam în grâu; cf. c r í ș c ă , p o c r í ș u l.

CRÍȘCĂ s. f. AVIIc, GVIIa, BVb, NV, pl. art. *crișcile* GVIIa „capac (la borcane, cratițe etc.)”; cf. c r í ș ă 2°, p o c r í ș u l.

CRÍȘMĂ s. f. BVb „bucată de pânză în care nașa înfășoară copilul scos din cristelniță; crijmă”: Ninașa ia *crișmă*, materie să fie multă; cf. p r í j m ă.

var. **crijme** s. f. pl. MdVa, VIIa.

CROHMÁLI s. Sv „amidon, scrobeală”.

CROIÁ vb. ind. impf. 3 sg./3 pl. AVIIa, GVIIa „lucra, confecționa”: Ei singuri *croiă*, nica *croiă* izmene GVIIa. Mama singură *crojé* și ea știa AVIIa.

CRÓLIC s. m., pl. *crólici* DVIIa, Mv „iepure de casă”.

CROP v. **uncróp**.

CROVÁDI v. **crovát**.

CROVÁT s. n. VVIIIa „piesă de mobilier din lemn, pentru dormit, lucrată de meșteri, în opoz. cu *pat* improvizat de gospodari”: Acolo *crovát* n-o fost, da o fost *pat* așa, scânduri o fost.

var. **crovádi** s. n. Sv.

CROVEÁNCĂ s. f. Nv „sângerete”; cf. c â r n á ț 2°.

CRÚCE s. f. 1° în expr. ~ *să ne făcem la biserică* TVIII „să ne închinăm”: Să ne ducem în Purcari *crúși* *să ni fâșim la bisêrcă*.

2° pl. art. *crucile*, în ~ *drúmului* MVII, MdvIIa „râscrucile drumului”.

3° în ~ v. **leg**.

CRUCIÓC s. n. VVII „cârlig pentru croșetat, iglă”.

CRUH s. n. AVIIa, SVI, RVII, VVIIIa, TVIIa, pl. *crúhuri* AVIIa, ȘVIII „cerc”: Ne punem în *cruh* și el [preotul] ne botează apa VVIIIa. Mirele cu oamenii lui... mireasa cu oamenii ei, două *crúhuri* să polucește AVIIa.

CRUJȘEÁM vb. ind. impf. 1 pl. GVIIa „rotunjeam în mâini carnea tocată alungind-o pentru a umple cu mâna intestinele pentru cârnați”.

CRUPÁ v. **crúpe**.

CRÚPE s. f. 1° pl. *tant.*, ~ *de păpușói* SV, DVIIa „păsat”: Ne fierbea măcar așa *crúpi di papșóí* DVIIa.

2° var. **crupá** s. , ~ *de grâu* BVb „grâu râșnit folosit pentru mâncăruri”: Facem sarmale, cu ris, cu... esli este *crupá de grîy* ș-apoi pun ciolan BVb.

CRÚȘCĂ s. f. AVIIa, MVIIb, BVa, pl. *crúșce* Nv „cană, ceașcă”: Dacă o dat în fiert [mămăliga], da eu cu *crúșca* am luat apă de aceea AVIIa.

CRUȘÍ, îi [vei] ~ vb. ind. viit. 2 sg. ȘVIIIa „vei argăsi [opincile]”: Da dacă nu *l-i cruși-le*, apî ele put și-i pielea aceea în toată ziua udă.

refl. ind. prez. 3 pl. *se crușesc* ȘVIIa.

CRUT [*hrut*] adv. Bvb „crunt, mult”: [Soțul] *hrut* beia.

CRUTCĂ s. f., pl. *crútce* Nv, VII „haină scurtă”.

CRUTÍM vb. ind. 1° prez. 1 pl. GVIIa „rulăm, sucim fășiile de aluat cu umplutură pentru a face r o g a l i - c h i”: Citorim turtă și tăiem... și punem nacinca și *crutím* așa să iasă rogalichi.

2° refl. ind. prez. 3 pl. BVa „se mișcă în cerc, umblă de colo până colo”: Narod aicea mult împlă, *se crutjesc* încoa și-ncolo.

3° impf. 3 sg. GVIIa, VVIIIa, TVIII „învârtea, făcea să se învârtă manivelele, tăvălugul, fusul etc.”.

1° ind. impf. 1 sg. *cruteám* GVIIa, 2 sg. *cruteái* TVIIa, 3 sg. *cruteá* TVIIB; 2° refl. ind. prez. 3 pl. *se crutesc* BVa, impf. 3 sg. *se cruteá* TVIII, pf. c. 1 sg. *m-am crutít* DVIIa; 3° ind. impf. 3 sg. *cruteá*, 1 pl. *cruteám* GVIIa, pf. c. 3 sg. *a crutít* SbvIIa.

CRUTÍSCĂ s. f. NVII dim. de la c r ú t c ă.

CÚBICE s. n. pl. 1° GVIIa, Bvb „cuburi”: Ciolanu îl tăiem așa mărunțel, *cúbițe* GVIIa.

2° SVIIB, Bvb „pachețele de supă concentrată, ambalate în formă de cuburi”: [La borș] punem ciolanu și fierbe, da dacă nu-i, amu punem *cúbițe* Bvb.

CÚCE s. f. MnVII „grămadă”: Ș-ap căra-n casă așa câte un braț de... *cúce* de lemne.

CUCIUÍM vb. ind. prez. 1 pl. MnVIIIB „punem grămezi porumbul”.

CÚCLĂ s. f. TVIIB „păpușă (din cârpe, din p e t i c e)”.

CUCÓȘ s. m. DVIIa, GVIIa, Bvb „cocoș”.

CUCOȘÉI s. m. pl. Bvb dim. de la c u c ó ș: Uje [cloșca] i-o crescut mari: doi *cucoșéi* și șase puiculiți.

CUCURÚZ s. n. TVIIB „porumb (plantă)”; cf. mălái 1°, păpușói 1°.

CUFOÁICĂ s. f. VVIIIa „pufoaică”: Scârnav o fost traiu atunci: nu-i nici *cufoáică*, nici plaști.

CUHÁRCĂ s. f. GVIIIB „bucătă-reasă”: Am robotit în bolniță *cuhárcă*, demâncat le făceam bolnavilor.

CÚHNE s. f. AVIIB, SVIIa, VIIIa, NgVII, VIIIa, BVa, b, NVII, TVIIa, VIII, ȘVIIa, VIII „bucătărie”: Fata-n *cúhne* șade, acolo unde facem demâncat BVa; cf. z e m l e á n c ă.

var. **cúhnie** (3 sil.) NVIII.

CÚHNIE v. **cúhne**.

CUIUBÁRI s. n. Bvb 1° „loc amenajat în care se ouă păsările”.

2° „ou lăsat în c u i u b a r i pentru ca păsările ouătoare să-și găsească locul”.

CUIVÁI pron. nehot. SVIIB „cuiva”.

CULÁCI s. m. pl. DVIIa „chiaburi”; cf. c u r c ú n i 1°.

CULIÓC (2 sil.) s. n. AVIIC, TVIIa, pl. *culioáce* (3 sil.) TVIIa „pungă de hârtie, cornet; sacoșă, pungă de plastic”: Gălucile? Rupí listu [de c u r e c h i] ș-apoi îl sucești... și el să vine... așa cum *culjócu*-l face AVIIC. Vă place să luați *culjóásile* pline? TVIIa.

CULTIVĂIÉM vb. ind. impf. 1 pl. SVIIa „cultivam”; cf. c u l t i v ă r í m.

CULTIVĂRÍM vb. ind. prez. 1 pl. MnVIIIB „cultivăm”; cf. c u l t i v ă - i é m.

CUM adv. comparativ GVIIa „ca”: Dacă trăiesc în sat, ei [ucrainenii] tot așa fac *cum* și noi.

CUMĂTRĂ s. f. 1° AVIIb, VVII, ȘVIIb, pl. *cumătre* BVa „cumătră, nașă de botez”: Când am făcut... odată la *cumătra*, la nuntă, am pus și ciolan mult, am turnat apă, a fiert, a fiert, am turnat în străchini, da el nu să face chiftere VVII.

2° var. **cumătră**, ~ *măre* MdvIIa [la nuntă] „nașă de botez”.

CUMĂTRĂ v. **cumătră** 2°.

CUMĂTREĂM, *ne* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. BVb „ne făceam cumetri și petreceam în calitatea respectivă când era botezat copilul”: [La botez] dărea cine ce și așa *ne cumătrăgam*.

CUMĂTRU s. m. 1° VVIIIa, SbvIIb, BVa, b, pl. *cumătri* SbvIIa „cumătru”: La mine este și *cumătru*, naturalinăi moldovan VVIIIa.

2° var. **cumătrul** s. m. art., ~ *cel mare* MdvIIa [la nuntă] „nașul de botez”.

CUMĂTRUL v. **cumătru** 2°.

CUMETRÉNIE s. f. MdvIIa „botez”; cf. *c u m e t r i e*.

CUMETRÍE s. f. 1° MdvIIa „botez”; cf. *c u m e t r é n i e*.

2° MdvIIa „totalitate a participanților la eveniment”: Colo huleiește *cumătríja*, de mama șade-n pat.

CUMVÁI adv. BVa „cumva”; cf. *n u ș c ú m*.

CÚPELI s. TVIIa „cristelniță”.

CUPTIÓRI v. **cutióri**.

CURÁT 1° adj. BVa „imaculat”: Lă-i corăți-lă, oul [vopsit corect], *curát* rămâne.

2° adj. f. pl. GVIIa [d. obiectele din gospodărie] „neîntrebuințate, noi”: Topeam cuptorul ca de chită și aveam crișe de el [c i o l a n u l conservat], numa cu *curátili* celea le strângeam [b ă n c i l e].

3° adv. TVIIa [d. modul de a vorbi o limbă] „bine, corect, cum trebuie”: A lu a meu bărbat, frat-so rusc-o ținut, dacă ea știa, încă mai *curát* grăia [românește]...; cf. *c h i a r*.

4° adv. NVII, VIII „într-adevăr, chiar”.

5° adj. pl. ȘVIIa „defrișate”: Dealurile era *curáte*, dealurile nu era cu pădure.

6° adj. pl. ȘVIIa [d. haine] „simple, fără desene”: Părinții o purtat cămeși de pânză, apăi *curáte*, *curáte*.

pl. f. *curáte* 2° GVIIa, 5° ȘVIIa, 6° ȘVIIa.

CURĂ vb. ind. prez. 3sg./3pl. NVII „curge”: Ceea *curá* sirovatca, zeru... TVIIa.

impf. 3 sg./3 pl. *curá* VVIIIa, TVIIa; conj. prez. 3 sg. și *cúre* AVIIc, și *cúrá* SbvIIa.

CURÁLI s. f. pl. MdvIIa [fig.] „rulouri de plăcinte”.

CURCE s. f. pl. ȘVIIa „curci”; cf. *i n d i u c h é*, *i n d i ú ș t i*.

CURCÚLI v. **curcúni**.

CURCÚNI s. m. pl. 1° DVIIa „chiaburi, bogătași”: *Curcún!* di ceia, apăi bogăți îs acei *curcún!*, cf. *c u l á c i*.

2° în expr. *a ieșit din* ~ DVIIa „a fost deschiaburit”: Și-o agonisit hârtie că de-amu el *o ieșit din curcúni*.

var. **curcúli** s. m. DVIIa.

CURÉCHI s. 1° AVIIa, c, KVII, DVIIb, VIII, MV, VIIb, SbvIIa, VVII, VIIIa, BVb, TVIIa, b, MdVa, MnvII, ȘV, VIIb „varză”: Ia, *curék* zaraz nu punem [la murat], punea mama în puțină Bvb.

2° ~ **șătcuít** v. **șătcuiám** 1°, 2°; cf. *c a p u s n i á c*.

3° ~ **sărát** VVII „varză murată”: Borș făceam din cartoafe și din *curék* abo *sărát*, abo sfijevei.

4° ~ *scrijele* MvIIIb „varză tăiată felii”: Căpățânile le tai și le pui *scrijăli*.

var. 1° *curéti* TvIIIb.

CURÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. ȘvIIa „fumezi”: [Hoții] nu lucrează nicăruia și *curjesc*, și cânepă *curjesc*, mac *curjesc* AvIIIb. Da el [soțul] *curcă* tare: una după una [țigară] Bvb.

ind. prez. 3 pl. *curésc* AvIIIb, impf. 3 sg. *cureá*, pf. c. 3 sg. *a curít* Bvb.

CURÉTI v. **curéchi** 1°.

CURIACE (3 sil.) s. n. pl. NvIII „cotețe”: Ş-apoi prin *curiáse* mai prind rață, cucosi.

CÚSCRU s. m., pl. *cúscri* SvIIa „nuntași”: Părinții mei și părinții lui ís *cúscri*, da la nuntă era patruzeci de oameni, aceia toți *cúscri* să cheamă.

CÚȘMĂ s. f. 1° Bvb, MdvIIa „căciulă bărbătească de blană”: Mama-i puneá-n *cúșmă* [puii ieșiți din găoace] Bvb.

2° în expr. *se ridicá* ~ GvIIa [fig., d. aluat] „se ridicá, creștea foarte mult, se umflá”; cf. b ú r t á.

CÚTERE s. SbVIIa „onduleu, buclă [în părul miresei]”.

CUTIÁ (2 sil.) s. f., art. *cutiáua* TvIIa „preparat de post tradițional din grâu fiert, miere, nuci, un fel de colivă care se mănâncă acasă în ajunul Crăciunului”: *Cutiáua* asta mâncam la Crăciun.

CUTIÓR(I) (2 sil.) s. n. AvIIa, c, d, SvIIa, b, VIIIa, NgvIIa, ȘcvII, KvII, Dv, vIIIb, c, GvIIa, Mv, vIIa, b, c, SbvIIa, VvIIIa, Bvb, Nv, TvIIa, b, MnvII, pl. *cutiôáre* AvIIa, SvIIIa, NgvIIa, Mv, SbvIIa, TvIIIb „cuptor”: A venit [mirele], da eu pe *cutjór* dormeam TvIIa. La noi nu-s *cutjôáre* AvIIa.

var. **câtióri** (2 sil.) s. n. SvIIa; **cuptióri** (2 sil.) s. n. MdvIIa; **cutióriu** (3 sil.) s. n. SvIIIb, VIIIa, ȘcvII.

CUTIÓRIU v. **cutióri**.

CUTMĂREȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. GvIIIb „se învâlmășeșește, se amestecă, se răspândește în văzduh”: [Sufletul] el nu moare, umblă nu știu câtă vreme, și-apoi el *se cutmărjéște*.

CUVĂÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa [d. c o c o v e a] „a scos sunete specifice”.

CUVÂNTURI s. n. pl., în expr. *ne-a spus* ~ MnvIIIb „a ținut discurs”.

CUVÉTURI s. n. pl. MdvIIIa „șanțuri”.

CVARTÍRĂ s. f. GvIIa, Mv, Bva, TvIIa, b „apartament”: O polucit *cvartíră*, ea [fiica] trăiește-acolo [în oraș] Bva.

var. **cfartíră** s. f. NvII, Bva, TvIIa.

D

DÁCE s. f., pl. *daci* Bvb „vilă”.

DÁCINICI (2 sil.) s. m. pl. ȘvIIIa „proprietari de d á c e”.

DÁJE adv. Bvb, DvIIa „chiar, într-adevăr”: [Luni, după nuntă, mirilor] *dájă* puneá găină Bvb; cf. d r e p t 2°, h í r i ș, ș i.

DANȚ s. n. AvIIa „joc, dans (la nuntă)”; cf. t á n ț u r i.

DAP adv. GvIIa, b „dar”: La Andrei guleam, *dap*, la Andrei, aruncam ciubota; cf. a, á m á.

DAPCÉ adv. AvIIIa „sigur, desigur”; cf. c a n i é ș n o, d a p c ú m.

DAPCÚM adv. GvIIIb, Bvb „desigur, fără îndoială”: Și oameni a detunat, *dapcúm!* GvIIIb. Ei! *dapcúm* și între aista an am avut cloșcă Bvb; cf. c a n i é ș n o, d a p c é.

DAU vb. 1° ind. prez. 1 sg., în expr. ~ *înăcreálă* Bvb „adaug borșul, acresc ciorba”.

2° ind. prez. 3 sg. *dă* Bvii [cu val. interj.] „hai!": *Dă* să cumpărăm vacă!

3° ind. pf. c. 3 sg. *a dat*, în expr. ~ ~ *un nór* GviiB „a venit un nor": *Ș-o dat un nór* mare ș-a-nceput a ploua.

4° refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am dat*, în expr. ~ ~ *la dos* v. **dos** 1°.

5° ind. viit. [v]oi *da*, în expr. ~ ~ *sáma* TviiB „voi spune".

6° var. **dăiți**, *și* ~ vb. conj. prez. 2 pl. Tviii „să dați": Cât lui ują ani *și dăiți*?

7° conj. prez. 3 sg. *și dăie*, în expr. ~ ~ *în ciolán* Mv „să vând un animal pentru sacrificare".

DAVÁITE vb. cu val. interj. Vvii „haide": Nu-i chiferea bună, *daváite*, am scos ciolanu și ap-aceea; cf. *h á d e*.

DAVÉȘTE vb. ind. 1° prez. 3 sg. AviiA, viii, TviiA „chinuiește, torturează": Zburătoriu toje îmblă..., să duce la aiștea și ... îi *davléște*, îi muncește GviiB. Apoi zicea că *m-a davít* domovicu TviiA. Ia! s-a scoborât domovicu cela și mă *davéște* AviiA; cf. *m o r í t²*, *m u c í t*, *m u n c é s c*, *v o d é s c*, *z a m o r í t*.

2° pf. c. 3 sg. Bvb „a strâns de gât, a ucis"; cf. *g â t u i á t* 1°.

3° prez. 2 sg. *davéști*, ~ *cánepa* TviiA „zdrobești cânepa pentru a îndepărta puzderia".

pf. c. 3 sg. *a davít* 1° TviiA, 2° Bvb.

var. 1° **davléște** vb. ind. prez. 3 sg. GviiB; **dověște** vb. ind. prez. 3 sg. AviiA.

DAVLÉNIE s. f. Nvii „tensiune (arterială)".

DAVLÉȘTE v. **davéște** 1°.

DĂDĂÓRI num. adv. Sv, GviiA, MviiC, Vvii, Nv, MviiB, ȘviiB „de două ori": Eu frământ *dădăóri* [coca pentru pâine] GviiA.

var. **dăóri** num. adv. Sv, TviiA.

DĂÍŢI v. **dau** 6°.

DĂLĂBĂZÁT adj., în *a fi* ~ Nv [d. *p i r o j o c*, la copt] „a ieși din tavă, a atârna": Pe margine-l tăiem, să nu fie *dalabazát*, spânzurat pe tavă.

DĂNĂÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. Bvb „a (mai) respirat, a suflat": [Soțul] un pic *o dănăit* ș-o murit; cf. *d i h ă i á*.

DĂÓRI v. **dădăóri**.

DĂRĂMÁTĂ adj. f. Ngvii [d. o clădire] „cu văruiala degradată, căzută".

DĂRÉSC vb. ind. prez. 3 pl. Bvb, ȘviiB „dăruiesc": Da dacă *dărésc*, ș-apu hulesc tăta ziua până-n seară Bvb; cf. *p o d ă r e á*.

ind. impf. 1 sg. *dăreám*, 3 sg. *dăreá*; refl. ind. prez. 3 sg. *se dărésc* Bvb.

DĂRUIÁLĂ s. f. AviiA [la nuntă] „acțiune prin care se oferă daruri mirilor": Duminica la mire *dărujál*-aiasta, da luni de-amu la mireasă.

DĂRUIE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. Nvii [la nuntă] „[nuntașii] dau darurile": Oamenii tot *să dăruie*.

DĂÚRA, *a* ~ num. adv. AviiA, c Gvi, SbviiB, Nv, TviiA; *de-a* ~ AviiC, Gvi, viii, TviiA „a doua oară": Ș-apu iară l-oi frământa, că mânilé mă dor, nu pot să frământ *drept* *d e o d a t ă*, trebu și-l frământ *a dăúra* AviiC. S-a dus *d-a dăúra* și i-a adus [pomii] GviiB. cf. *d ó i a* 2°, *d ó i l e a* 2°.

DĂUZA v. **douăza**.

DĂNS pron. pers. 3 sg. DviiA, Vvii, viiiA, Bva, vii, TviiA, viii, f. *dânsa* VviiA, b, m. pl. *dânși* DviiA, Bvii „dânsul, el": Eu mătincă pohoje pe *dîns* [tata] TviiA. Dac fumeia și fata însurat, pi *dînș* nu ieu în Ghermania VviiA. Noi nu pânimaiam că la *dânsuși* [preot] baromet GviiA.

var. **dânsuși** pron. pers. 3 sg. GVIIa.

DÂNSUȘI v. **dâns**.

DE prep. 1° GVI, VIIa, BVb, TVIIb „pentru”: Jarovne mare de cele de coceam pirohane *de* nunți GVIIa. Dacă *de mine*, tau găina, o spintec și ... GVIIa. Instrumentalna muzica [moldovenească] e mai grea *de* noi GVI.

2° ~ *rând* GVIIa „la rând, în rând”.

3° în constr. ~-a, ~ ~ *térfelor* AVIIId „în privința, referitor la t e r f e”: Mama a fost în ocerdie, eara greu *dē-a tjerfelor*.

4° ~ *márginea* MdvIIa „la marginea”: Unu o murit *de márginea* drumului.

5° ~ *la* prep. comp. „de pe”: O frământați [pâinea] pân ce căde *de la* mînă.

DEÁDE (2 sil.) s. m. 1° AVIIa, d, MdvIIId „unchi”: Un *dēáde* a meu avea vo patru cai AVIIId. La mine-o fost *djádja*, lu tata frate, da el a fost chior VVIIa.

2° var. s. m. SVIIa „tată”: *djádje!* eu vreu și mă-nsor!

var. **diádie** (2 sil.) 1° s. m. SbvIIa; 2° SVIIa; art. *diádia* (2 sil.) s. m. 1° AVIIId, SVIIa, VVIIa; **diáte** (2 sil.) s. m. 1° VVII.

DEAL s. n. AVIIc, DVIIa, MVIIa, VVII, VIIIa, BVb, NVII, TVIIa, b, MdvIIa „câmp (loc de muncă)”: Am lucrat la *dēal* ș-am cosit ș-am legat DVIIa. Ne duceam dimineața la *dēal* cu boii VVII.

DEÁȘĂ adj. f. AVIIc [d. unele preparate la fiert ca *v a r e n i e*, *mămăligă*] „scăzută, cu puțin sirop, respectiv, cu prea mult mălai”: Pici o picătură, dacă picătur-aceea șade, ș-apoi nu să dă de pe unghie ș-apu-i gata, aceea-i tare *dēásă*.

DEASÚPRA prep., în ~ *căpătáiu-lui* BVb „fără să desfac patul, fără să-l

pregătesc de culcare”: M-am culcatu-mă *dēasupra căpătáiu-lui*, nici m-am dezbrăcat.

DECUSEÁRĂ adv. AVIIa, d, MV, MdvIIId „din timpul, de la lăsarea serii”: Să ducea *dicusárá* și ei turcuia, toată noaptea vindea AVIIId.

DED s. m. 1° VVIIa, BVb, NVIII „moș, bătrân”: De-amu nu-s oameni de-acei de știu conocării, da eu înc-am apucat pe *gídu* aista AVIIa.

2° var. GVIII „bunic”; cf. *bătrân* 2°, *déduşca*, *nícá* 1°, *tétea*.

3° DVIIa, TVIIa, b [în cuplurile de vârstnici] „soț, bărbat”: Amu am rămas numai cu *dēdu* amândoi TVIIb; cf. *bărbătó* 2°, *hazeá* n.

voc. *dédule* MdvIIa.

var. **did** s. m. 1° AVIIa, c, d, SVIIb, DVIIa, BVa, b, ŞVIIa, VIII; 2° GVIII; 3° AVIIb, NgVII, DVIIa, BVa, TVIIa, b.

DÉDUŞCA s. m. ŞVIIa „bunic”: A meu *djēduşca*, Plămădeală...; cf. *bătrân*, *déd* 2°, *nícá* 1°, *tétea*.

DEGERÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. BVb [fig.] „am întepenit, am înghețat”: Ia! mă-ți crede? *Am dēgerát*, m-am trezită-mă; cf. *țepenít*.

DEJURÉSC vb. ind. prez. 1 sg. BVb „fac de serviciu”: Muncesc în școală, noaptea *dijurēsc*.

DEM v. **dim**.

DEMÁCÁT s. n. NVII „demâncat, mâncare”.

DEN v. **dim**.

DEODÁTÁ adv. AVIIc, d, SVI, DVIIa, ŞVIII „la început”: [În prizonierat] *dēodátá* le-o fost greu AVIIId; și în *drept* ~ v. **drept** 2°; cf. *sna c e á l a*, *s r á z u*.

DÉPE v. **dúpă** 3°.

DERÉC s. m. MdvIIb „sul (de lemn) la războiul de țesut”.

DEREVEÁNCĂ s. f. SbvIIa „bancă, laviță de lemn (la poartă)”.

DESCÂNT s. MdvIIa „descântec”:
Aista-i *discântu*.

DESCULȚE, *pe* ~ loc. adj. GvIIa „desculț”.

DESEATÓC (3 sil.), ~ *de oáuă*
DvIIc „număr fix de ouă la vânzare:
zece”: Acel *deșiatóc di oáuă* îl vând și
aceea pită îmi cumpăr.

DESETELETCĂ s. f. Bva „școală
medie de 10 ani”.

DESTÍNE s. f. pl. DvIIb „desetine,
măsură agrară rusești: *desétină* = 1,09 ha”.

var. **disetíne** s. f. pl. ȘvIIA.

DESTUPĂM vb. ind. prez. 1 pl.
1° Bva „dezvelim, descoperim (mortul)”:
Când să luminează, ują îl *destupăm*,
obrazu-i *destupăm*.

2° DvIIa „dăm în lături, deschidem
ușa”: Era *destupată* ușa DvIIa.

1° ind. pf. c. 3 sg. *a destupát* Bva;
refl. ind. prez. 3 sg. *se destúpă* Bva;
2° part. f. *destupată* DvIIa.

DESÚBT adv. AvIIb, SvIIb, Nv
„dedesubt”: Stuf punea *desúbt*, mai
drept să fibă [acoperișul] AvIII. Da *desúpt*
puneam așa druci [sub s c â r t ă]
SvIIIa.

var. **desúp** adv. SvIIb; **desúpt** adv.
SvIIIa.

DESÚP v. **desúbt**.

DESÚPT v. **desúbt**.

DEȘCHID vb. ind. prez. 1 sg.
AvIIb „deschid”: [Hoțul] n-a putut *și*
deșkídă poarta.

pf. c. 3 sg. *a deșchis* MvIIa; conj.
prez. 3 sg. *și deșchidă* AvIIb; cond.
prez. 3 sg. *ar deșchide* TvIII; refl. pf. c.
3 sg. *s-a deșchís* SvIIa.

DEȘÉRT adj. DvIIa, MvIIa, Mdv
„gol, pustiu”: Barac *deșért* DvIIa.
Pământ era *deșért* MdvI.

DETSÁDIC s. DvIIa „grădiniță de
copii”; cf. s á d i c.

DETÚNĂ vb. tranz. ind. prez.
3 sg. MvIIa „trăsnește”: Căsi *detună*
înainte, când ele erau acoperite cu stuh
GvI. Când șădeam eu în bolniță... o
adus-o pe-o femeie *detunată*, tunu
o detunat-o GvIIb; cf. u c í s.

ind. impf. 3 sg. *detună* GvI, pf. c.
3 sg. *a detunát* AvIII, GvIIb, MvIIa;
part. f. *detunată* GvIIb.

DEZBÁTÚT, *a* ~ vb. ind. pf. c.
3 sg. Bvb, DvIIa „a dislocat”: Mi-
o dizbatút și mîna din umăr [ginerele]
Bvb. I-a *dezbatút* dințâi toți, cu
oscolcu, la bățalie DvIIa.

DEZMULGEÁ vb. ind. impf. 3 pl.
NvIII „smulgea fulgii unei păsări tăiate”.

DEZVÁRTEASCÁ, *să se* ~ vb.
conj. prez. 3 sg. AvIII „să se
dezrăsucescă”.

DIÁDCA s. m. ȘvIIa dim. de la
diádie 1°.

DIÁDIE v. **deáde**.

DIÁTE v. **deáde**.

DID¹ v. **ded** 1°–3°.

DID² s. n. VvIIIa „fel de mâncare
rusească, preparată din păsat și cartofi
peste care se adaugă slănină prăjită”:
Apoi încă ce facem? aiasta rusește se
cheamă *gid*: apă, păsat, cartoape nu
prea multe ... sală, zajarcă.

DIDÓC s. m. SvIIb „bătrânel”.

DIHÁIÁ vb. ind. impf. 3 sg. Bvb
„respira, sufla”: I-a ținut luminica, da
el [soțul] încă *dihájá*; cf. d ă n ă í t.

DÍLÁ s. f. 1° DvIIa „sector;
domeniu de activitate”: La mine omu
toje el în mare *d'ilă* lucrează.

2° în expr. *nu-i* ~ GvI „nu-i treabă
bună, nu e bine”: Fără vacă *nu-i dilă*.

DILÍM vb. ind. prez. 1 pl. MdvIa
„împărțim, divizăm”: Satu îl *dilím* în
trei părți.

impf. 3 pl. *dileám* MdvIa.

DIM prep. AVIIa, b, d, DV, VIIa, b, VIII, GVIIa, b, VIII, VVIIa, TVIIa, NVII, MdvIIa, MnvIIa, ȘVIIa „din”: Frecăței *dim* tărățe DVIIb. Da poveștile de ce-s? Tot *dim* ... *dim* trai, *dim* jizni GVIIb. Făcea înainte *den* cerpic [casa] AVIII.

var. **dem** prep. NV; **den** prep. AVIII.

DINAÎNTE 1° adv. MVIIa, Bvb „în față”: Era Hrușcirov, ședea *dinaînte* și ne hlopăia Bvb.

2° adv. NVII „cândva demult”: Mai ușor cum făceam noi *dinaînte*.

3° ~-a prep. Bvb: [La nuntă] cosea [găina] cu canfete, mere-acolo, pecenie, ce-aveau ei, o gătea și le punea *dinaîntea* lu iești tineri.

4° s. AVIIa „partea din față a cămășii bărbătești”: Cămeșa avea spinarea, și-ncoace de-amu *dinaînte*.

var. 2° **dinentea**, *pe* ~ loc. adv. AVIIa.

DINAPÓI adv., în expr. *gúra erá* ~ TVIIa „gura era strâmbă (din cauza paraliziei)”: La mine și papa au fost ... calic, patru ani o șezât în pat și *gúra erá dinapói*.

DINÉNTEA v. **dinaînte** 2°.

DÍPĂ prep. NVII „după”: Nu! *dípă* armie o fost tiajolăie.

DIPLÓM s. n. Sv „diplomă”: Oi mântui învățatura și viu cu *diplóm*.

DISETÍNE v. **destíne**.

DOBIVĂIEȘTE vb. ind. prez. 3 sg. GVI „reușește, izbândește”: Zaraz contora ne *dobivăiești!* Ce otravă nu cumperi [contra gândacului de Colorado], da ea ne hodontea.

DOBORÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. MdvIIIb „am adăugat must în butoiul cu vin, după fiert, pentru a mări concentrația de alcool”: O-nceput a fierbe ș-apo, a treilea raz *am doborát* iară must dulce.

DOBOVLÉSC vb. ind. prez. 1 sg. MVIIa, Bvb, NV „pun, adaug”: Un pic de tomat *dobovlésc* [în borș] Bvb.

prez. 2 sg. *dobovléști* MV, VIIa; impf. 1 sg. *dobovleám* NV, 3 sg. *dobovléa* NV, MnvIIIa; imperat. 2 sg. *dobovléște* TVIIa.

DÓCICĂ s. f. AVIIa, b, d, Sv, VIIIb, NgVII, DVIIa, SbvIIa, NV, pl. *doci* AVIIc „fiică”: Mama de-amu s-o-ntors la *dócă* cei mai mare DVIIa. Noi sântem *doê*, nime n-a păcătui [ni]mic, că mama o murit AVIIc; cf. c o p í l ă.

DÓCTORĂ s. f. ~ *pe copii* DVIIa „medic pediatru”.

DOCUMENTURILE s. n. pl. art. SVIIb, GVIII „documentele”: Da istea *documenturile* în Cernovți am trimăs GVIII; cf. h â r t í e l °, s c r í s u r i.

DODÍLĂ v. **doghíla** 2°.

DOGHÍLA 1° adv. DVIIa, b, VVII „bine, cum trebuie, excelent”: Hazeaica bine țese, *dogíla* toarce, *dogíla* iese DVIIa; cf. h a r ó ș l °.

2° adj. invar. Sv, VIIIb, DV, VIIa, b, c, SbvIIa, VVII, TVIIa „bun, minunat, excelent”. Femeia *dogíla*, copila *dogíla*, da el [soțul] crapă horilcă Dv. Sumanele îs călduroase și *dogíla* DVIIa. El [soțul] *dogíla* o fost om TVIIa. Oameni *dodílă* o fost DVIIa. Iese mândră pită, *dogíla* pită DVIIc. Mie mi-a dat [basma] roșie de păr cu țurțuri *dogíla* SbvIIa.

var. 2° **dodílă** adj. DVIIa.

DOHNÍT v. **zdohnít**.

DOHORÍT v. **dohovorím**.

DOHOVORÍM vb. ind. prez. 1 pl. MdvIa „cădem de acord, ne înțelegem”: O chemat pe părinții mei și grăiască de-amu de nuntă și *dohovoreáscă* dar; cf. s c ă j u í t.

conj. prez. 3 pl. și *dohovoreáscă* AVIIa; refl. ind. prez. 3 pl. *se*

dohovorésc SVIIB, NVIII, impf. 1 pl. *ne dohovoreám*, 3 pl. *se dohovoreá* SVIIB, SBVIIa, pf. c. 1 pl. *ne-am dohovorít* BVb, 2 pl. *v-ați dohovorít* SBVIIa.

var. **dohorit**, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. AVIIa; **dovoréști**, *te* ~ vb. refl. ind. prez. 2 sg. Mdv.

DÓIA 1° *a* ~ num. ord. invar. AVIIB, VIII, SV, VIIa, RVII, GVI, VIIa „al doilea, a doua”: Nu, și-apoi *a dóia*, a treia an așa fac [pomenile] GVIIa. Și *a dóia* casă acolo o ars AVIII.

2° (*de*)-*a* ~ num. adv. AVIII, SVIIB, DVIIb „a doua oară”; cf. *d á u r a*, *d ó i l e a* 2°.

DOHNÍT v. **zdohnít**.

DOIÁRCA s. f. art. MVIIa, SBVIIa, TVIIa „mulgătoarea”: O muls laptele ... ują la bazar l-o dus *dojárca!* TVIIa.

DÓILEA, *a* ~ 1° num. ord. ~ ~ *fráte* v. **fráte**.

2° num. adv. TVIIB, Mdv, VIIa „a doua oară”; cf. *d á u r a*, *d ó i a* 2°.

DÓLARI s. m. pl. AVIIa „dolari”: Amu *dólar* / ceu [la nuntă].

DOMOVÍC s. n. 1° AVIIa, VVIIb, BVb, TVIIa „ființă supranaturală care chinuiește din dragoste și îmbolnăvește psihic fetele, femeile”.

2° VVIIa, BVb „spirit protector la casă”: Trebe să te sui în pod și să-i dai demâncat, să-i pui pită și să zici „*domovic, domovic*, ia, ți-am adus să mănânci!” [...] Dacă vinzi casa, și-apoi te duci la altă casă, trebi să-l chemi să zici „*domovic! domovic!* hadi cu mine!” BVb; cf. *z b u r á t ó r*.

DOMOVÍCIURI s. n. pl. GVIIb „povești, legende despre *domovic*”: Zicea înainte că vedme, că *domovíc* / ia de-aestea ...

DOR adv. KVII, „doar”.

DÓRÁ s. f. NVII „dor, dorință”: Ce ne era nouă *dórá* de aia făceam.

DORNÍȚĂ s. f. AVIIc „dar, dăruință”: [Starea materială, agoniseala] n-a fost *dorníță* nici la om, nici la mine, numa cu trudă, cu mânle... aceea am agonisit.

DORÓȘCĂ s. f., pl. *doróște* NgVII, MdvIIB și *doróșe* Sv „preșuri”; cf. *l á t u r e* 2°, *l á t u c e á n*, *l á t ú c e l e*.

var. **doróșe** s. f. pl. Sv.

DORÓȘE v. **doróșcă**.

DOS s. n. 1° în expr. *m-am dat la* ~ GVIIb „m-am adăpostit”: M-a apucat o ploaie mare, nu! m-am spăriat, da *m-am dat la dos*.

2° *din* ~ DVIIa „în spate, în absența persoanei despre care se vorbește”: Da noi îl suduiam *din dos* pe tata că iaca ține oi, un cârd.

3° var. **doț**, s. n., *la* ~ AVIII „la adăpost”.

DÓSCĂ s. f. NVIII „scândură”; cf. *s c á n d i r i*.

DOSTÁTČĂ s. f. NVII „îndestulare”: Multe mojno să faci, numa să ai *dostátčá*.

DOSTĂIÉSC, *și* ~ vb. conj. prez. 1 sg. GVIIa „să fac rost, să agonisesc”: Acea l e a c á *și* mi *dostăjesc*.

DOȚ v. **dos** 3°.

DOTORÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. AVIIB, d „am cheltuit pe datorie”: Ne-o dat luna aceea [= cealaltă], *am dotorít* și i-am primit [banii] și i-am dat înapoi VII.

DOUĂZĂ, *a* ~ num. adv. SVIIB, DVIIa, GVIIa, BVa, b „a doua zi”: *A dăuza* de nuntă fac tocmași cu găină BVb.

var. **dăuză**, *a* ~ num. adv. GVIIa, BVb, MnvII, Șv.

DOVÉȘTE v. **davéște** 1°.

DOVORÉȘTI v. **dohovorím**.

DRÁGILÁ v. **rágili**.

DRÂNCĂ s. f. TVIII „draniță”.

DRĂPÂNĂTĂ adj. f. GVIIb [d. femei] „cu părul rupt, smuls”.

DREPT 1° adv. AVIIc, VIII, GVIIa, b, MV, VVIIa, BVa „de-a dreptul, direct”: Înainte casa ... ea a fost de piatră, *drept* pe pământ așa o pus și fsio! AVIII. Am dumicat [zarzavatul] și *drept* pun în banci Mv.

2° adv. AVIIb, GVIIa, b, VVIIa „într-adevăr, chiar”: Po sovetscomu, amu mai repede, amu *drept* cu drojdie o frământ [p i t a] GVIIa. Și-apoi mi-a zis brigadiru *drjept* acolo și mă duc la rabotă GVIIb; cf. d á je, h í r i ș 1°, ș i; în ~ *deodată* loc. adv. AVIIc, VIII „chiar de la început, pe loc”: Mânile mă dor, nu pot frământa *drept deodată*, trebu să-l frământ adăura AVIIc; Ea a lucrat în colhoz, *drept deodată* ea s-a dat în colhoz AVIIc; Acei de-o avut vite, o avut cai, o avut boi, aceia n-o vrut *drept deodată* să steie [în colhoz] AVIIc.

3° adv. DVIIa, GVIIa „imediat”: Și-apoi le scoatem [b ă n c i l e] și *drept* zăcătuim GVIIa. Cu furcile așa l-o-nsulțat [pe zburător] *drept*; cf. s â c e á s, z á r a z 2°.

4° adv. SBVIIa „cum trebuie, corect”: Eu *drept* plămădesc.

5° adj. GVIIb, SBVIIb, f. *dreaptă* MdvIIa „adevărat”: Asta nu-i poveste, dar chiar îi *drept*, îi pravda: Condurache-i *drăptă* familie moldovenească; cf. p r á v d a.

6° adj. AVIIa [d. soț] „legitim”: Zburători? [Astă] dacă moare *drept* bărbat și tare plângi.

DRIȘCI s. f. pl. tant. VVII „aluat de casă pentru dospit pâinea, pregătit din cocă de la pâinea precedentă cu adaosuri de tărâțe și fiertură de hamei, de o anumită consistență, pentru a

putea fi frecat în palme și mărunțit, apoi uscat”: Făceam *drișci* cu h m i l, cu visefcă; cf. f r e c ă ț é i 1°.

DRÓJDE s. f. SVIIb, GVIIa, BVb, TVIIb, pl. art. *drójdile* BVb „preparat industrial pentru dospitul aluatului de pâine; drojdie de bere”; cf. f r e c ă ț é i 2°.

var. **dróje** s. f. BVa, Nv, Mdv; **dróște** s. f. TVIIb.

DRÓJE v. **drójde**.

DRÓȘTE v. **drójde**.

DRUCI s. m. pl. AVIIa, VIII, SVIIa, DVIIa „bârne, stâlpi”; cf. b ă ț 1°.

DRUJESC vb. ind. prez. 3 sg. TVIIa „întrețin relații de prietenie, sunt prieteni”: Ei [băieții vecini] *drujăsc* între un loc amândoi.

DRÚMUL, ~ *de fier* MdvIIa „calea ferată”.

DRÚȘCĂ s. f. SBVIIa, BVb, pl. *drușci* SBVIIa „fată care însoțește mireasa la cununie și care are anumite obligații în ceremonial”.

DRUZEÁUA s. f. colect. art. Mv „prietenii”: Acolo unde-am lucrat, acolo toată *druzeáua*.

DUB s. 1° m. Nv „stejar”.

2° n. pl. *dúhuri* VVIIa „plute”: La noi să ducea în ceea parte cu *dúburile* și aducea [a n i n ă].

DUBEÁM vb. ind. impf. 1 pl. AVIIa „topeam, puneam la topit (cânepa)”: O *dugém* cânep-aceea.

refl. ind. impf. 3 sg. *se dubeá* SVIIb, MdvIIb.

DUCÁTE s. SBVIIa „monedă”.

DÚCE vb. ind. 1° prez. 3 pl., în ~ *clacă* VVIIa „fac clacă”: Și-apoi a-nceput să-și facă oamenii [chirpici], *dúși clacă*, așa să cheamă. Și vin oamenii ... nu! de mâncat oamenilor și de băut, că ei toată ziua făcea, iacă, lucru.

2° impf. 3 sg. *duceá*, în expr. ~ *góre* B_{Va}, VII „îndura, suferea necaz, amărăciune”: Și cât eu *am dus* păr amu și voina și tot, de ce Dumnezeu mă ține? B_{VII}. Ce *ducéá* *góre* ea ... asta ea spunea [în bocet] B_{Va}.

3° refl. pf. c. 1 sg. *m-am dus*, în expr. ~ ~ *la pénsie* G_{VIIa}, T_{VIIa}; ~ ~ *na* ~ D_{VIIc} „m-am pensionat”: Și-apoi de la colhoz *m-am dus la pénsie* G_{VIIa}; cf. t r e c ú t 3°.

4° refl. ind. impf. 3 sg. *se duceá*, ~ ~ *logódna* S_{BVIIa} „avea loc logodna”.

5° var. ind. impf. 1 pl., B_{Va} „duceam”: Atuncea îmblați și grăunțe *aducéț* cu caii-n zavod T_{VIIb}; cf. c á r ă , p o á r t ă .

ind. pf. c. 1 sg. *am dus* 2° B_{VII}.

var. 5° **aduceám** vb. ind. impf. 1 pl. B_{Va}, 2 pl. *aduceáți* T_{VIIb}.

DUGHEÁNĂ s. f. N_V „prăvălie”; cf. l á u c ă , m a h a z í n u r i .

DUH s. n. D_{VIIb} „miros (neplăcut)”; cf. z á p a h .

DUHÓUCĂ v. **duhóvcă** 1°.

DÚHOVA s. f. S_{BVII} „fanfară”.

DUHÓVCĂ s. f. 1° Ng_{VII}, B_{Va}, b, T_{VIIb}, VIII „cuptor la mașina de gătit”: Și-apoi în *duhóvcă* o vâram [pâinea] B_{Vb}.

2° T_{VIII} „mașină de gătit”: Soba? nu! încoace ca *duhóvcă*, în zal... ca ceea, ca cămin; cf. p l i t á , p l ă t ă l i .

var. 1° **duhóvcă** s. f. M_V, B_{Va}, b, N_V, VII, T_{VIII}, M_{dVa}.

DUMÁTE s. f. pl. T_{VIIb} „pătlașele roșii”; cf. patlagéle, pomidórá.

DUMÍC vb. ind. prez. 1 sg. M_{VIIb} „tai mărunț”: Chitoroagele? Oasele le dai [deoparte], da ciolanu îl *dumís* mai mărunțel A_{VIIc}. Ciolanu *să dumatică* crud B_{Vb}; cf. h ă c u i á m , ș ă t c u i á m 1°.

ind. prez. 2 sg. *dumíci* A_{VIIa}, impf. 3 sg. *dumatică* M_{VIIa}, B_{Vb}, part. *dumicát* B_{Vb}, pf. c. 2 sg. *am* ~ M_V; refl. ind. impf. 3 sg. *se dumatică* B_{Vb}.

DÚPĂ prep. 1° în expr. *a se măritá* ~ B_{Vb}, VII; *a se dúce* ~ S_V „a se căsători cu ...”: Și-apu *dúpa* moldovan *m-am maritát* B_{Vb}.

2° ~ *cásă* A_{VIIc}, ~ *noi* B_{Vb} „în spatele”: [Am] doi băieți, unu, ia, *dúpă* *cásă* trăiește A_{VIIc}.

3° ~ *măsă*, *a púne* ~ ~A_{VIIa}, S_V, Ș_{VIIb} „a așeza la masă, astfel încât cei de pe latura de la perete să aibă posibilitatea de a vedea și de a fi văzuți de toți mesenii”: De-amu o pus *dúpă* *măsă* pe socri A_{VIIa}. Ne punem *dípi* masă și apoi începem a cânta V_{VIIIa}.

4° ~ *Bug, Kiev* A_{VIIb}, S_{BVIIa}, T_{VIIa}, VIII „dincolo de...”: Da *dúpă* *Buh* o murit a lu sora mea băiet A_{VIIb}.

var. 3° **depe** prep. V_{VIIIa}.

DUPLÉSC vb. ind. prez. 1 sg. „îndes, presez [varza tocată, în borcan]”.

DURÉRE s. f. G_{VIIb} „boală”: Când ședeam eu în bolniță de aiastă *durére*, a adus-o pe-o femeie detunată; cf. b o l é z n i u l .

DURMEÁM vb. ind. impf. 1 pl. V_{VIIIa}, T_{VIIa}, b „dormeam”: [Mirele] o vinit, da eu pe cutior *durném* T_{VIIa}.

ind. impf. 3 sg./3 pl. *durmeá* A_{VIIb}, T_{VIIa}, pf. c. 3 sg. *a durmít* A_{VIIb}.

var. **adoárme** vb. ind. prez. 3 sg. T_{VIIa}.

DUȘÁ s. f., art. *dușáua* G_{VIIb}, pl. *duși* B_{Va} „suflet”: Să duce *dușáua* aiasta, sufletu, nu moare, da îmblă nu știu câtă vreme G_{VIIb}. Vosiem *duș* am fost [în familie] B_{Va}.

DUȘLEÁC s. n. D_V „strecurătoare”.

var. **trușleác** s. n. B_{Vb}, T_{VIIa}.

DVOR s. n. DVIIa, NVII, VIII „curte”; cf. o c ó l, o g r á d ă 1°.

DVOIERÍNA adj., *sóră* ~ ~ SbVIIa „verișoară”.

E

ÉSLI conjuncț. BVa, b, SbVIIa, TVIII „dacă”.

F

FÁCEM vb. 1° ind. prez. 1 pl., în ~ *oceredi* AVIIa „stabilim o ordine, un rând într-o acțiune”.

2° ind. pf. c. 3 pl. în ~ ~ *râs* DVIIa v. r â s.

3° ind. pf. c. 3 sg. în ~ ~ *conțert* MnvIIIb „a dat concert”.

4° refl. conj. prez. 1 pl. *să ne facem cruce* TVIII v. c r ú c e 1°.

pf. c. 3 sg./3pl. *a făcut* 2° DVIIa, 3° MnvIII, VIIb.

FAINI adj. m. pl. VVIIIa „grozavi, minunați”: Moldovenii o fost oameni *faini*.

FAMÉLEA s. f. MdvIIa „numele de familie”: Măligă, *famélea* la noi.

FANÉRĂ s. f. ȘcvIII, NVIII „placaj”.

var. **făniér** s. n. NVIII.

FANÉRCĂ s. f. Sv dim. de la f a - n é r ă.

FÁRMĂ vb. ind. 1° prez. 3 sg. VVIIIb „fărâcă; fărâcătează”: Nu pre le *fărmă* pi dâns, paisele [de secară] să fie întreagă.

2° impf. 1 sg. *fărmám* GVIIa „făceam fărâme aluatul pentru a obține f r e c ă ț e i”: Făceam cruto, cruto [coca] și-apoi ia așa le *fărmám*.

3° pf. c. 3 sg. *a farmát* GVIIa, MVIIa „a distrus, a demolat; a stricat”: A fost biserică, *a farmát-o* vo vremea voină, nu-i biserică GVIIa. Noi primăvara le-*am farmát* [casele]. Când *am*

farmát-o, am lăzărít-o pe-a lu părinților [casă], crucea aceea am găsit-o AVIII; cf. r o z o r í t.

4° pf. c. 1 sg., în expr. ~ ~ *mána* DVIIa „am fracturat mâna”.

ind. pf. c. 1 sg./1 pl. *am fărmát* 3° AVIII; 4° DVIIa.

FARTÚURI v. **fartuc**.

FARȘ s. n. Nv, VII „carne tocată pregătită pentru umpluturi”.

FARTÚC s. n. NVII „șorț (în costumul femeiesc tradițional)”.

var. **fartúuri** s. n. pl. NVII; **șfartúh** s. n. NgvII, Nv.

FATÁ s. f. SbVIIa, NVIII „voal de mireasă”; cf. h ó b o t.

art. **fatáua** AVIIc.

FÁTĂ, ~ *măre* s. compus GVIIb „fecioară”: A lu tátuca soră ... o detunat-o *fătă măre*, o făcut-o mireasă, o-ngropat-o.

FĂȚĂ s. f., în expr. *a púne-n făță* MVIIc [referitor la culturi] „a semăna la suprafață”.

FĂCĂLUÍM vb. ind. prez. 1 pl. Dv „zdrobim (cartofii după fierbere)”; cf. t o l u c e á m.

FĂLUIE s. f. MdvIIa „felie”.

FĂNIÉR v. **fanéră**.

FĂNÍNĂ s. f. 1° AVIIa, Sv, VIIa, b, ȘcvII, RVII, DVIIa, GVIIa, MV, VIIa, SbVIIa, VVII, BVa, Nv, VII, TVIIIb, MdvIIa, Șv „făină”: Punem doi punnișori de *fănină* în morcoteț AVIIa.

2° ~ **de păpșoi** Sv, BVa, ~ **de cir** AVIIa „mălai”: Iacă frecăței moldovenești facem din *fanină de papșoi* AVIIa. Acei frecăței din *fănină de cir* și tărâțe [făceam] BVa.

FĂR, ~ *de* loc. prep. AVIIb, BVa, VII, VIIIa „fără”: O fumeie a fost *făr de semia* AVIIId.

var. **păr** prep. VVIIIa; **pără** prep. VVII.

FĂRÂMÍCĂ s. f. DVIIa dim. de la *fărâmă*: O *fărâmică* de pită.

FĂRMĂTURI s. f. pl. GVIIa „fărâmituri”: Aceea [pâine] era puhabă, nu făcea *fărmaturi*.

FĂTĂLĂNĂ s. f. SVIIa augmentativ de la *fătă*.

FĂȚĂRE s. f. SVIIIa, VVIIIa, TVIIB, VIII, MDVIIa MnvIIIa „arie (la treieratul cu cai)”.

FÂNTÂNIȚĂ s. f. MDVIIa dim. de la *fântână*.

FÂRȘIT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. AVIId, SV „am sfârșit”: *Am fârșit* șapte clasuri SV. O *fârșit* [colinda] la mneata, o intrat în casă AVIId; cf. *bîțirêsc*, *concește* 2°, *mântuít*.

pf. c. 3 pl. *a fârșit* AVIId, SV.

FÉLIUL s. n., în *de tăt* ~ loc. adj. MnvIIIa, în *tăt* ~ loc. adv. NV, VII, VIII „felurit, divers”: O, eu în viața mea am lucrat *de tăt feliu* de lucru MnvIIIa.

FEREĂSTĂ s. f. AVIIB, SVIIa, VVIIIa, TVIIa, MnvIIa „fereastră”: Da' eu de-amu i-am prăvit pi *fjereăstă* [pe hoți] AVIIB.

FERÍCEA adj. invar. MDVIIa „fericit”.

FESTÍLĂ s. f. AVIIa, NgVII, GVIIa, TVIIa, MnvVII „câlți”: Cu fusu torceam *feștila* GVIIa; cf. *butucéi*, *pacișele*.

FETIȘOĂRĂ s. f. ȘVIIb dim. de la *fătă*.

FETÍȚI s. f. pl. SV „fetițe”.

FICIÓRI s. m. pl. VVIIIa „fii, băieți”: Noi doi eram *fisóri*, doi frați.

FIÉRB vb. ind. prez. sg. ~ *măligă* MnvVIII „fac mămăligă”; 1 pl. *fiérbem* GVIIa, BVb „gătim, pregătim mâncare”: Nu! *fjérbem* mai mult cucoș [pentru *chitórage*] GVIIa. Da eu eram acasă... *am șert* demâncat DVIIa; cf. *vareá*.

1° impf. 1 sg. *fierbeám* BVb; pf. c. 1 sg. *am fiért* AVIIC, SV, DVIIa.

FIÉRBÚT adj. DVIIb „fiert”.

FIIÓR s. n. DV, VIIb, c „fuior”.

var. **fuiór** (2 sil.) s. n. ȘVIIa.

FINÁȘCU s. m. BVb dim. de la *fin* (de botez); cf. *creósnic*.

FINÍȚĂ s. f. BVb dim. de la *fină*.

FÍRMĂ s. f. AVIId „fermă”: Am stat la *fírmă* și mi-am făcut casă.

FIUIÓR v. **fiiór**.

FLÓRILE s. f. pl. *tant*. art. S VIIa, b, ȘV „coronița miresei”: Ieu *flórule* din cap la mireasă.

FOÁIE s. f. MDVIIa „scrisoare”; cf. *carte*, *hârtie*, *hârtioară*.

FOÁME s. f. MnvIIIa „foamete”: *Foáme* mare o fost!; cf. *holod*, *holodóc*, *holodócă*.

FOÁRȚA s. f. art. MDVIIa „forța, puterea”: Cu *foárta* ne-o dus [în Ucraina]; cf. *sílă*.

FOMÉIE v. **fuméie** 1°.

FÓRMĂ s. f., pl. *förme* AVIII, GVIIa, BVa „tavă pentru copt *pită*; cutii pentru modelat *tizicu* l sau *chirpicu* l”: Dacă să ridică, iară o punem în *förme* [coca]; Știți ce-i tizic? Balegă de la vacă frământam și făceam așa cu *förme* GVIIa.

FÓRMOCE s. f. pl. BVb dim. de la *formă*: Apoi avem *förmoce* și coacem [pasca], sfințim.

FÓRMOCICĂ (3 sil.) s. f. ȘCVII dim. de la *formocé*.

FRÁTE s. m., *a dóilea* ~ AVIId „văr primar”.

FREC vb. ind. 1° prez. 1 sg., ~ *pe tíorcă* BVa „dau pe răzătoare”: Tabaca o curăț ... *pe tíorcă* o *frec*.

2° impf. 1 pl. *frecám* TVIIa „frământam cu picioarele fuioarele de cânepă pentru a îndepărta puzderia”:

Spețialino stanoc era, d-icea trăgeai bâcățica, da ici-așa davești... pozderia-aceea și cu picioarele *frēcám*.

FRECĂȚEI s. m. pl. tant. 1° AVIIa, SV, ȘCVII, KVII, DVIIb, c, GVIIa, VVII, VIIIa, BVa, NV, VII „aluat de casă pentru dospit pâinea, pregătit din cocă de la pâinea precedentă cu adaosuri de tărâțe și fiertură de hamei, de o anumită consistență pentru a putea fi frecat în palme și mărunțit, apoi uscat”: Îmi făceam *frēcăței*: lăsam o parte [de cocă] și-apoi tărâță puneam și le făceam cruto, cruto, și-apoi încă himei fierbeam, le făceam cruto, cruto, ia așa le fărnam și le uscam și se sohrănea lung GVIIa. Știți voi *frēcăței*? Drojdie, rusește! BVa; cf. d r i ș c i.

2° ~ *spirtálien, spirtóvlie* BVa „drojdie de bere”: Da *frēcățăji* la noi de ieștea de *spirtalien* d r o j d e nazivaetsea; cf. d r ó j d e.

3° KVIII „paste făinoase de casă”: *Frēcățăji*...fănină și un ou și-un picușor de apă și...făceam demâncat.

FRIGUÍ, *a se* ~ vb. refl. inf. BVb „a deveni, a se face rece, prin scăderea temperaturii; a se răci”: [Muribundul] a-nceput *a se friguí* și se concește.

FRUNZĂRI s. m. pl. SVIIa, GVIIb „crengi cu frunze”: Și *frunzări* puneam în casă [la Rusalii] GVIIb; cf. p o m 1°, t u f á r i 1°.

FRUNZI s. f. pl. BVa, NV, MnVII „frunze”; „feluri, varietăți de frunze”: Câtea șase *frunz*-acolo [la castraveții murați] punem... NV.

FRÚPTE s. f. pl. SbvIIa „fructe”.

FSEÁCĂ adj. nehot. f., pl. *fseáche* BVb „fiece, orice”: La bazar *fseácă* mândrețe vând și pui deasupra [p a s c i i]: sahare crăsit, abo canfete mărunțele; cf. c á j d e, t o t.

FSTRÉCI s. MnVIIIb „întâlnire (festivă)”

FUMÉIE s. f. 1° AVIIa, b, d, SV, DVIIa, b, GVIIb, MVIIa, VVIIIa, BVb, TVIIa, pl. *fuméi* AVIIb, d, SV, VIIa, DVIIa, c, MVIIa, VVIIIa, TVIIa „femeie”: O adus-o pe-o *fuméie* detunată, tunu o detunat-o GVIIb; cf. b á b á 4°, j é n ș c i n i, m u i é r i l e, n e - v á s t á 1°.

2° AVIIa, c, SV, VIIb, GVIII, VVII, VIIIa, BVII „soție”: O ramas numa un fecior de-a lui [soțului] și *fuméja* o murit BVII. A lu fratele *fuméji* a ziuă [stătea cu bolnava] AVIIc; cf. b á b á 3°.

var. 1° **foméie** s. f. BVb.

FUMEIÉȘTI adj. f. pl. *în* ~ *vórbe* v. **vórbe**.

FUNDÁMENT s. n. AVIII, TVIII „fundație”: Din piatră clădesc, sapă *fundament* în pământ acolo AVIII; cf. ț ó c l u.

FUNÍGINĂ s. f. SVIIa „funingine”: [La nuntă, mirii] să mânjască cu *funínzînă*.

FUSTIȘOÁRE s. f. pl. dim. de la *fuste*.

G

GÁBĂRĂ, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. SVIIa „se urcă, se cațără”: [Ț u r c a] o puneam în lampacă, da acolo în lampacă sus, casa nantă, nu *ne-om gabará* [noi, copiii] DVIIa.

viit. 1 pl. *ne-om gábără* DVIIa.

GÁLBĂNĂ adj. f. MdvIIIa „galbenă”.

GÁRDINĂ [hárgină] s. f. NV „draperie, perdea”.

GĂINI 1° s. f. pl., în expr. *la* ~ SV „moment, luni după nuntă, când petrecerea are ca preparat de bază, exclusiv, găini”.

2° var. **gălini** s. f. pl. TVIIIb, ȘVIIa „găini”.

GĂLBIU adj. MdvIIa „de culoare galbenă”.

GĂLINI v. **găini** 2°.

GĂLUCE v. **găluși** 2°.

GĂLUȘE v. **găluși** 1°.

GĂLUȘI s. f. pl. 1° AVIIc, DVIIb, MVIIb, SbvIIa „sarmale”: La noi *gălușile* să fac așa mitele, nu mari! AVIIc; cf. h o l ú p ț î.

2° VVII, Bvb „colțunași (cu cartofi, în loc de brânză)”: La *găluși*, fanină am frământat, cartoapele o fiert, pe dânsule cu cartoape, le fierbem, nu le coacem, cu sala o frigem și-apoi *gălușile* bune VVII; cf. c h i r ó ș t e 2°.

var. 1° **gălușe** s. f. pl. SVIIb, DVIIb, MVIIb, Șv; **găluște** s. f. pl. Șv ; 2° **găluce** s. f. pl. VVII.

GĂLUȘTE v. **găluși** 1°.

GARĂFĂ s. f. Șv, VIIa, pl. *gărăfe* ȘVIIb „sticlă, recipient”: La Andrei, crengi de vișin... pun în *gărăfe* ȘVIIa; cf. b u t é l c ă.

GĂSÊȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. 1° prez. 3 sg. SVIIa „s-a întâlnit”: *Se găsește* fata cu flăcău, nu!, de-amu să plac unu cu altu.

2° pf. c. 3 sg., în expr. *a găsit* (pe cineva) *de făcut* SbvIIb „i-au venit durerile facerii, ale nașterii”: Eram la lucru... și *m-a găsit de făcut*.

3° pf. c. 1 sg. *m-am găsit* Bvb „m-am născut”: Eu când *m-am găsit* miticuță zice: „Puneți-i nume Marina!” Bvb. Și zaraz scrie pe cruce familia, când *te-ai găsit* și când ai murit VVIIIa; cf. n a r o d í t, r o d i n á, r o d í t.

1° refl. ind. pf. c. 2 sg. *te-ai găsit* VVIIIa.

GĂTÊSC vb. ind. prez. 3 pl. GVIII, Bvb, NV „pregătesc”: Și *ne gătim*, facem demâncat, ședem Bvb. Cine *se*

gătêște, canecino că trebu de obid și *gătêșt/ceva* GVIIa.

ind. prez. 1 pl. *gătim* Bvb, impf. 3 sg. *găteá*; conj. prez. 2 sg. și *gătêști* GVIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se gătêște* GVIIa, 1 pl. *ne gătim* Bvb, impf. 3 pl. *se gâteáu* Bvb; pf. c. 3 pl. *s-au gătit* MdvIIa, viit. 1 pl. *ne-(v)om găti* SbvIIa; imperat. 2 sg. *gățiți-vă* Bva; inf. *a se găti* Nv.

GÂNÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. DVIIb, SbvII „am gândit”: Da amu [statul] *s-a gînit* că nu ne-a luat toți banii AVIIc.

refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a gînit* AVIIc.

GÂSCI s. f. pl. VVIIIa „gâște”.

GÂTLIȚA s. f. art. Bvb „gâtul (parte internă), gâtlej”.

GÂTUIÁT 1° *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. Bvb „a omorât”: Unul [pui] l-*o gîtuiét* sungură [cloșca]; cf. d a v é ș t e 2°.

2° conj. prez. 3 pl. *să gătuie* Bvb „să sufoce”: Așa nu știu cum mi-o fost jele și s-o suit ia cole *să mă gătuie*; cf. n ă d u ș í t.

GÂTUL s. n. art., în expr. *să (nu) ședem pe ~ copiilor* AVIIc „să (nu) stăm pe capul copiilor”.

GEÁMURI s. n. pl. MdvIIa „sticle la ferestre”: Ungea *gámurile* la ferestre cu usturoi.

GEÁȘĂ s. f. MnvIIa „preparat culinar: un fel de terci cu unt și brânză”.

GHÉBĂ s. f. Mnv „cocoașă”: Un om bătrân... strașnic bătrân, cu *gébă*-n spinare.

GHIDÓCI v. **chitóci**.

GHIDUȘEÁ vb. tranz. ind. impf. 3 sg. TVIIa „facea să râdă prin ghidușii”: Da el [soțul] să gonea după dânsule [fete], le *gídușá*.

GHILEÁM vb. ind. impf. 1 sg. AVIIa, c, DVIIb, c „albeam pânza prin

înmuiere în apă și expunere repetată la soare”: O *gileám* și iară o așterneam pe anină pânza AVIIa. Cu soarele *gileá* TVIIa. Pânza o *gilem* până să făcea bălaie AVIIc. Ne duceam la Bug și în apă așa muiam valuri de celea, nu, pânz-aceea, ș-apu la soare, ș-o *gilem* AVIIa; cf. *î m b ă l ă i á s c ă*, *î n ă l b e á s c ă*.

ind. impf. 3 sg. / 3 pl. *ghileá* AVIIa, DVIIa, GVIIa, MVIIa, TVIIa, pf. c. 1 sg. *am ghilit* MnvIIa.

GIRUIÉSC vb. ind. prez. 1 sg. MdvIIa „promit (solemn, cu jurământ), dăruiesc”: Da eu [du]mitale *giruiésc* colac mare.

GLOD s. n. AVIIa, DVIIb, c, GVIII „mâl”: Ș-o-nvăleam cu *glod* [cânepa], da ea ședeă cât acolo să făcea moale DVIIc.

GONEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. DVIIa, TVIIa „alerga, gonea, se ținea după cineva”: Da el [soțul] *să gonéá* după dânsele [fetele din vecini] TVIIa. Noi *ne hăniém* după dânsa [după băt a] Bvb.

var. **hăneám** (2 sil.), *ne* ~ vb. refl. ind. impf. 1 pl. Bvb.

GOSTI v. **hosti** 2°.

GRĂIÉSC vb. ind. prez. 1 sg. Bvb, 3 pl. Bva, VII „vorbesc”: Femeia la mine ea lua sama, da *de grăit* ea nu *grăjé* [moldovenește] VVIIIa.

ind. prez. 3 sg. *grăiește* Bva, 1 pl. *grăim* Bva, b, impf. 3 sg. *grăiá* VVIIIa, TVIII, viit. 1 sg. [v]oi *grăi* GVIIb, Bva, 2 pl. *îți grăi* Bvb; conj. prez. 2 sg. *să grăiești* Bva, 3 sg. *să grăiáscă* AVIIa, TVIII; inf. *a grăi* Bvb; sup. *de grăit* Bva, VVIIIa.

GRĂMĂDEÁM vb. 1° ind. impf. 1 sg. DVIIa, c, MV „adunam grămadă”: Cum m-am îmbolnăvit? *Am grămădit*

fănu, da a venit o ploaie rece cu piatră, drept a douăza m-a dus în bolniță GVIIa.

2° conj. prez. 3 pl. *să grămădeáscă* MdvIIa „să adune (persoane, ființe), să unească”.

3° refl. impf. ind. prez. 3 sg. *se grămădeá* MdvIIa „se mobiliza”: *Să grămăde* tineretu iasta, să gătea de bătaie.

1° ind. impf. 3 sg. *grămădeá* BVII, MdvIIa; conj. prez. 3 pl. *să grămădeáscă* MVIIa; 2° refl. ind. prez. 3 pl. NVII *se grămădesc*, impf. 1 pl. *ne grămădeám* Mdvb 3 sg./3 pl. *se grămădeá* AVIIId, VIII, DVIIb, c, MVIIa, NVII, pf. c. 1 pl. *ne-am grămădit* SV, MdvIIa, 3 pl. *s-a grămădit* MdvIIa.

GRĂIE s. n. pl. SbvII „culturi de grâu”.

GREÁ adj. f. SVIIa „însărcinată, gravidă”; cf. *g r o s* 4°.

GREBÁNÓS adj. VVIIIa „cocoșat”: Nu îmbla *grebănós*!

GREBECIÓC s. n. AVIII „creastă la acoperiș”.

GRÓMOVI adj. SbvIIa „din piele de bovine, din box”; **ciobóte** ~ v. **cibótă**.

GROPINCÉRI s. m. sg. și pl. MDVa „gropari”: Avem șervete de dat în groapă... la *grokinçirí*!

GROS adj. 1° AVIIb, VIII, DVIIa „robust, solid, mare, voinic, gras”: Zice că tare gras, el *gros* era, mare bărbat AVIIb. Am văzut ... un motoc *gros* AVIII; *a se face* ~ MdvIIa „a se îngrășa”: *Să se făcă* Anica *groásă*!; cf. *b u n i, p ó l n a*.

2° m. pl. AVIIb, d [d. copii] „mari de ani, de vârstă”: Am lucrat [în lagăr], mitei eram, tineri eram, aieștea toți mai *groșí* VIIb. La Sfântu Vasile hăiá flăcăii ... *gruoș* VIIId; cf. *b ă t r ă n* 1°.

3° f. Ngvii „gravidă”: Pe Șura l-o luat, da eu am rămas *groásă*.

m. pl. *groși* 1° AvIIa, d, DvIIb; 3° AvIIb, d; f. *groásă* 1° AvIIa, MdvIIa; 3° Ngvii.

GROZÁUA s. f. art. TvIIa „furtuna”: O plouat tare și *grozáua* mare [a fost]!

GRUDÍNCA s. f. art. Kvii [la pasăre] „pieptul”: Îl tau *rudmínca*... cum să numără moldovenește, la porc? Pieptu? AvIIc.

var. *rudmínca* s. f. art. AvIIc.

GURÁRI s. n. AvIIa, Ngvii, DvIIb, MvIIc „capac (din tablă) la gura cuptorului”: Da acolo hiriș amestecam jăraticu ceala ș-astupam, *gurárí*, puneam *guráríu* AvIIa; cf. z a s l ó n c ă.

GUȚURÉLE s. n. pl. GvIIb „franjuri”; cf. ț ú r ț u r i .

H

HA interj. Kvii, DvIIa, Bvb, Nv, TvIIa, MnvIIb „poftim!”: [Femeile boceau mortul?] *Ha?* Bvb.

HABÁRNICI adj. m. pl. TvIIa „lacomii, șperțari”: Popii eu nenaviju, că ei tare *habárnis*.

HÁBĂ, o ~ s. f. Nv „o bucată de timp”.

HÁDE interj. cu val. vb. imperat. 2 sg. AvIIb, d, Kvii, Bvb, MdvIIa, „haide”: M-am dus la Gheorghe: *hádi* Gheorghe, *hádi* la mine, nu-ș cine în pod o fost AvIIb. Așa ne-om colindane, *hadéť* om colinda-o pe Mașa, *hadéť* pe ... Vera ... AvIIa. Eu am fost mititel, da tata pe mine mă lua și *hadém*, *hadém* la biserică VvIIa; cf. d a v á i t e.

1 pl. *hadém* VvIIa, 2 pl. *hadéťi* AvIIa, VvIIa, MdvIIb, VIIa.

HÁDOSTIUL [gádostíul] s. n. art. VvIIa, TvIIa „ticăloșia, nenorocirea”: Tot *hádostíu* pe ani a mei? TvIIa.

HÁINELE [háinli] s. f. pl. art. Mnvii „rufele (pentru spălat)”: În baniț-aceea am pus încolo *háinli* tăte.

HALÁT, ~ *colhóznic* AvIIa „haină de lucru la colhoz”: Eu eram în *halát colohóznic*, iau și mă dezbrac.

HALÁTIC s. n. Bvb dim. de la *halat* „capot”.

HALEÁȘCĂ s. f. GvIIa „pulpă de animal”.

HARÁCI s. m. pl. MdvIIa „araci”.

HARAȘÍNCHÉ s. f. pl. Nv „produse pentru decorat pasca”: Deasupra... mai puneam *harașínke* de celea, păsat cevai, boit, crăsit.

HARBÁLILE s. f. pl. art. TvIIa „harabalele, căruțele”: Cu caii îmblam cu *harbálilí*, cf. p o d v o á d ă.

HARBÚZ s. m., SbvIIc, MvIIb, pl. *harbúji* 1° DvIIb, MvIIa, VvIIa, TvIIa, MdvIIa „pepeni verzi”.

2° pl. art., în *de-a harbúji* loc. subst. MdvIIa „numele unui joc de copii”.

HARBUJÉII s. m. pl. MdvIIa dim. de la *harbuz*; *de-a* ~ loc. subst. MdvIIa „numele unui joc de copii”.

HARCÍȚĂ s. f. Nv „muștar”.

HARDERÓB s. n. Sv „garderob”.

HARÍNCĂ v. *horílcă*.

HARMÁN s. n. 1° AvIIb, c, SvIIa, b, Vvii, vIIa, Bvb, NvIII, TvIIa, b, pl. *harmáne* AvIIb, d, Bva, b, TvIIa, b „grădină”: Eu i-așa eram, da ują săpam *harmáne* TvIIa; cf. o h o r ó d 2°.

2° TvIII „loc de casă”: Mi-am luat *harmán* și mi-am făcut casă; cf. p l a n c i.

3° SvIIa, vIIa „curte”.

var. 3° **armán** s. n. SVIIa.

HARMÓNIE v. **armónie**.

HARMONIȘTII s. m. pl. art. SVIIa, NgVII, TVIIa „acordeoniștii”: Aieștea *harmoniștii* toți pienenți [erau] TVIIa.

HARNĂRIUL s. m. art. MnvIIIa „hornarul, coșarul”.

HARÓH [goróh] s. n. TVIIa „mazăre”.

var. **horóh** s. n. TVIIb.

HARÓȘ adj. BVa, f. *haróșa* 1° DVIIa, m. pl. *haróși* GVIIb „bun”: O vinit de-a lu ginere znaconi, oameni *haróș* GVIIb; cf. d o g h í l a 1°.

2° f. VVII [d. hârtia de ambalaj] „nouă, nefolosită”: Puneam carte *haróșa* și le sclodiam plăcintele VVII; cf. c u r á t e l e.

3° s. f. SbvIIa [d. mireasă] „fecioară”.

HAZ s. n. AVIIa, c, KVII, NV, Mdvb, pl. *házuri* DVIIb „aragaz”: Pi *haz* fac amu [mămăliga] AVIIa. Nu era plătăli, nu era *házur* DVIIb.

HAZEÁICĂ (3 sil.) s. f. 1° AVIIa, SVIIb, NgVII, DVIIa, b, VVIIIa, Bvb „stăpână a unei gospodării; proprietăreasă”: Acolo nu-i hazeain, da-i *hazeáică* Bvb. Podruga meie ea trăia la o *hazeáică* SVIIb.

2° AVIIa, NgVII „gospodină”: De-amu eu am fost *hazeáică* AVIIa. Mama tare a fost *hazeáică* NgVII.

pl. 1° **hazeáichi** (3 sil.) MnvIIIa.

HAZEÁIN (2 sil.) 1° s. m. AVIIc, VIII, SVIIb, DV, VIIa, Bvb „stăpân, proprietar al unei gospodării”: Noi am trăit singuri *hazeáin* DVIIa.

2° s. m. AVIIa, c, d „soț”: O femeie a fost făr de semia, n-a avut nici *hazeáin*, nici copii AVIIa. *Hazeáinu* meu o lucrat la proizvodstvo AVIIc; cf. b ă r b ă t ó i 2°, d e d 2°.

3° s., adj. pl. VVIIIa „gospodari”: Moldovenii ... ei o fost *hazeáin*, cf. o s p o d á r i .

pl. *hazeáini* 1° DVIIa, 3° VVIIIa.

var. 1° **hozeáin** s. m. SVIIb, GVIIa, DVIIc.

HAZEAINUIÉȘTE (5 sil.) vb. ind. prez. 3 sg. Dv „gospodărește”.

ind. impf. 3 sg. *hazeainuíá* VVII, inf. *a hazeainuí* MnvIIIa.

var. **hăzeineá** (3 sil.) vb. ind. impf. 3 pl. AVIIa; **hăzeniít**, *a* ~ vb. pf. c. 3 sg. VVII.

HAZEÁISTVA (3 sil.) s. f. art. DVIIa, NgVII „gospodăria”: A lor *hazeáistva* a rămas acole, aiești d-o fost săraci și-o împărțit tot DVIIa.

HAZÉT v. **hazetă**.

HAZÉTĂ [gazetă] s. f. MV, VIIb, c, VIIa, TVIIa „ziar”: A fost scris la *hazétă* MV. La dâns o ladă așa-ia lungă și plină de *hazétur* TVIIa; cf. h a z é t c ă.

var. **hazét** s. n., pl. *hazéturi* NgVII, TVIIa.

HAZÉTCĂ s. f. TVIIa „ziar”; cf. h a z é t.

HĂCUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. VVII „tăiam, tocam mărunț”: Curechi *hăcuím*; cf. d u m í c, ș ă t c u i á m 1°.

HĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg./3 pl. AVIIa „ura(u) la Anul Nou”: La Crăciun colinda, da la Sfântu Vasile *hájé*.

HĂIÁLĂ s. f. AVIIa „acțiunea de a h ă i la Anul Nou”: Tătunea știa colinde moldovenești multe și hăia ... știți cu *hájála*? La Sfântu Vasile! cf. h ă i t.

HĂIT s. n. MdvIIa „acțiunea de a h ă i la Anul Nou” cf. h ă i á l ă.

HĂMĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. DVIIa, TVIIa „lătra”: Cânele *hămăjá* TVIIa.

HĂNEÁM v. **goneá**.

HĂNIÓT (2 sil.) s. n. Bvb „greutate (în vasul cu murături)”; cf. *t e á s c u r i*.

HĂZEINEĂ v. *hazeainuiește*.

HĂZENIÍT v. *hazeainuiește*.

HÂPS v. *hâps*.

HÂPS s. VVII „gips”.

var. **hâps** s. VVII.

HÂRTIE s. f. 1° pl. *hârtii* DVIIa „document, act”: I-a dat *hîrtiili* și ducă în front; cf. *d o c u m é n t u r i l e, s c r í s u r i*.

2° MdvIIa „scrisoare”: Scrie, maică, scrie/ Măcar o *hârtiți*; cf. *c á r t e, f o á i e*.

HÂRTIOĂRĂ s. f. MdvIIa dim. de la *h â r t i e* 2°: Am primit o *hârtiuără* ... o foaie, o scrisoare.

HÂTRE adj. f. pl. Mv „deștepte, cu carte”.

HÂU s. n. ȘVIIa „râpă, ochi de mlaștină”: Copii lor i-o strâns și i-o dat d-un *hîu* și toți s-o-necat.

HEMÉI s. DVIIa, b, GVIIa „hamei”; cf. *h m e l i*.

var. **himei** s. GVIIa, Mv; **ieméi** s. GVIIa.

HÉREȘ v. *híriș* 1°.

HÉRNIC adj., f. *hérnică* DVIIa „harnic”: Acea [bătrână] îi doghila și-i *hérnică* și știe a țese.

HIMÉI v. *heméi*.

HINDÍCHI s. n. DVIIa „șanț”: Numa am trecut *hindiķu* ... când a vorbit jenschi golos.

HÍRAȘ v. *híriș* 1°.

HÍREȘ v. *híriș* 1°.

HÍRIȘ adv. 1° AVIIa, d, DVIIa, b, GVIIa, b, Mv, VIIa, SBVIIa, BVa, b, TVIIa „într-adevăr, cu adevărat, chiar”: Acolo, *híriș* ade Sahin trăia BVa; cf. *d á j e, d r e p t* 2°, și i.

2° DVIIa, GVIIb, VVIIa, BVa, NVII „sadea, neaș”: Ne strângem *híriș* moldoveni și-ncepem a cânta VVIIa.

3° DVIIa, VVIIa „exclusiv, numai”: Amu, nu! dac-ar fi *híriș* ciolan, ciolan, da atuncea noi nu mâncam ciolan, tot postu nu mâncam DVIIa. Te duci acolo [la cimitir] *híriș* piatră VVIIa.

var. 1° **héreș** adv. GVIIb; **híraș** adv. MvIIc; **híreș** adv. DVIIa, NVII; **íreș** adv. VVIIa, Bvb.

HITIÓN [žitíuón] (3 sil.) adj. MvIIc [mai ales d. animale] „slab, jigărit”.

var. **itión** (3 sil.) adj., f. *itioánă* Nv, Bvb, TVIIa.

HÍUĂ s. f. AVIIa „treabă, faptă, întâmplare”: Nu, da *híuă* aiasta chiar eu am văzut.

HLIBÓCHENCHI adj. Bvb [d. *s a h á n e*] „adânci”.

HLITÁC s. m. SBVIIa „minor”.

HLOPĂIA vb. ind. impf. 3 sg. Bvb „bătea din palme, aplauda”: Încă era Hrușciiov, ședeia dinainte și ne *hlopăjé*.

HLÚBCĂ v. *holúbcă*.

HLUBÓC v. *clubóc*.

HLÚPOSTI s. f. MdvIIa „prostie, nerozie”.

HMELI s. n. ȘcVII, MdvA „hamei”: *Hmílu* ceala îl fierbeam Sv; cf. *h e m é i*.

var. **hmil** s. n. Sv.

HMIL v. *hmeli*.

HÓBOT s. n. Bvb „voal de mireasă”: Vine nunta cu mire, cu mireasa gătită, cu *hóbotu* legat; cf. *f a t á*.

HOBOTÉZ, *să ~* vb. conj. prez. 1 sg. MdvIIa „să îmbrobodesc mireasa”.

HOD s. n. DVIIa 1° „mers”: Și mă vigolesc din *hod*.

2° în expr. *nu ne da ~* DVIIa „nu ne da pace, ne tracasă”: Da amu *nu ni da hod* ... și ne hodinim, mai repede să le ducem la păscut [oile].

HODINÉSC vb. 1° ind. prez. 3 pl. TVIIa „se odihnesc”: Atuncea, toți două zile *hodinésc* TVIIa. Da șezi, Vasunie, acasă și *te hodinéști!* TVIIa.

2° refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am hodinít* Bvb „am fost la odihnă într-o anumită localitate”: Am fost odată, po putiovche, *m-am hodinít* acolo în Chișiniov.

3° refl. ind. prez. 3 sg. *se hodinéște* NVII [d. aluat] „se lasă un timp anume la crescut, după frământare, înainte de a fi prelucrat”.

1° ind. impf. 3 pl. *hodineá* TVIIa; imperat. *hodinéște* DVIIa; refl. viit. 1 sg. *mă voi hodiní* DVII, 2 sg. *te (ve)i hodiní* VVIIIa; conj. prez. 3 sg. *să hodinească* Bva, NVII, 1 pl. *și ne hodiním* DVIIa; imperat. 2 sg. *te hodinéște* TVIIa.

HOGEÁG v. **ogeác**.

HOLÁNȚI s. m. pl. SVIIB „olandezi”.

HÓLOD s. n. AVIId, SV, VIIa, b, NgVII, KVII, BVII, NVIII „foamete”: Părinții o murit de *hólod* AVIId; cf. foáme, *holodóc*, *holodóucă*.

HOLODÍLNIC s. n. GVIIa, pl. *holodílnice* AVIIa „frigider”.; Vara în *holodílnic* [punem c h i t o r o a g e l e], da iarna la rece.

var. **horodílnic** s. n. SVIIa.

HOLODÓC s. DVIIa „foamete”; cf. foáme, *h ó l o d, h o l o d ó u c ă*.

HOLODÓUCĂ s. f. TVIIa „foamete”: Noi toje și *holodóucă* [am îndurat], ne dai bog, cum a fost!; cf. foáme, *h ó l o d, h o l o d ó c*.

HOLODUÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. SVIIa „am îndurat foametea”: A mei părinți *n-o holoduí* GVIIb.

pf. c. 3 pl. *a holoduí* GVIIb.

HOLOVÁ s. SbvIIa „căpetenie, șef”: Ded Sava era *holová*.

HOLÚBCĂ s. f. NgVII „albăstreală pentru rufe”.

var. **hlúbcă** NgVII.

HOLÚBI s. m. pl. VVIIIa „porumbei”: Lua de-acasă *holúg* și lega la ceia *holúg* lentă.

HOLÚPTÎ [golúptî] s. f. pl. NV „sarmale”; cf. gălúși 1°.

HÓRÁD v. **hórod**.

HÓRE s. f. DVIIa, MVIIB, TVIIa, BVII „necaz, suferință”: Și păpușoii ne-o ales cei buni [hoții], da, boje moi!, zic, ia *hóre!* TVIIa; în expr. *am scos din* ~ BVII „am scos din necaz”; în expr. **duceá** ~ v. **dúce** 2°.

HORÉLCĂ v. **horílcă**.

HORÍLCĂ s. f. DVIIa, b, VVIIIa, Bvb, NV, TVIII „holercă”: [Soțului] tare i-o plăcut *horílca* ș-o avut rac jeludoc Bvb; cf. r a c h í v, s a m a h ó n.

var. **haríncă** s. f. MV: Și cu haríncă le-am adăpat și dormeau beți [puii] MV; **horélcă** s. f. AVIIa, b.

HORNÁRI s. m. MVIIB „horn”; cf. h r ú b ă, o g e á c.

HÓROD s. n. SV, VIIb MV „oraș”: Am fost do conță în *hórod* Bremen SVIIB.

var. **horád** s. n. SbvIIa.

HORÓDE v. **ohoród** 1°.

HORODEÁ v. **obhorojeám**.

HORODÍLNIC v. **holodílnic**.

HORÓDURI v. **ohoród** 1°.

HORÓH v. **haróh**.

HORÓTCĂ v. **corótcă** 1°.

HORȘOC s. n. SVIIB „oală”.

HOSTÉSC vb. tranz. ind. prez. 1° 3 pl. Bvb „servec, tratează”: Pe ninașu și ninașu îi pun în capu mesii, acolo îi *hostésc*.

2° conj. prez. 1 pl. *să hostím* TVIIa „să vizităm”: Nenea și mama ne-a trimis *să vă hostím*.

2° ind. impf. 3 pl. *hosteá* TVIIa, pf. c. 2 sg. *ai hostít* Bvb.

HOSTI 1° s. , în ~ DVIIa, BVII, TVIIa „în vizită”: Eu am venit la tiotia în *hostí* BVII. Apoi tot rudenii era, venea și-*n hóstiș* TVIIa.

2° var. s. m. pl. NVII „musafiri”: N-am știut c-o să aib *gosti*.

var. 1° **hóstiș** s. , în ~ TVIIa; 2° **gosti** s. m. pl. NVII.

HOSTINIȚĂ s. f. MdvIIa „hotel”.

HOSTINȚĂ s. f. 1° Bvb „tratație”: Ș-apoi iară ... zdăiesc aceea *hostință* de pe talger.

2° pl. *hostințe* Bvb, DVIIa, TVIIa „bomboane, dulciuri”: Batiușca venea și toate pașcile, toate celeași, *hostințele* lu popa je dădeam TVIIa.

HÓSTIȘ v. **gosti** 1°.

HOSUDÁRSTVA s. n. SVIIa „statul”.

HOTI, ~ ... ~ conj. corelat. Nv „fie ... fie”: P r o j ă ș e l e l e p u i *hoti* pe tavá, cu oloi, le prăjește, *hotí* în duhoucă.

HOZEÁICHI v. **hazeáicá** 1°.

HOZEÁIN v. **hazeáin** 1°.

HRÁMOTĂ s. f. DVIIa „diplomă”.

HRÁMOTNA adj. f. GVIIb, MVIIa „știutoare de carte, cu școală (superioară)”: Oi, eu nu-s *hrámotna*, numa patru clase.

HRÁMOTNIC adj. GVIIb „cu studii”: Omu mi-o fost moldovan, *hrámotnic*, buhalter.

HRECEÁNCĂ s. f. TVIIa „grecoaică”: La mine nevasta *hreceáncá*.

HRÉCICA (2 sil.) s. f. Nv „hrișcă”.

HRINCI s. f. pl. SVIIb „felii”: Punea *hrinč* de caș în putinică.

HRIPI, *a* ~ vb. inf. Bvb „a horcăi”: O-nceput *a hripí* și să concește.

HRIÓŠNA s. f. art. SbvIIa „nașa de botez”.

HROB s. n. TVIIa „mormânt”: Aducea pesoc șob *hrop* că... celea

mormânturile să le priberim; cf. m o g h í l ă , m o r m á n t 2°.

HROȘI s. m. pl. MnvIIIa „monede de argint; groși”.

HRÚBÁ s. f. AVIII, SVIIIa, Mv „horn”: Da la noi de pe *hrúbá* venea un motoc AVIII; cf. h o r n á r i ; o g e á c.

(**H**)**RÚPĂ** s. f. Sv „grupă de vaci pentru muls”.

var. **rúp(ă)** s. f. Sv.

HRUZ s. n. Nv „greutate”: Pui deasupra *hruz* ... și rămâne ... nu prea gros saltison.

HRUZÉȘTE vb. ind. 1° prez. 3 sg. TVIIa „golește, ia obiectele dintr-un spațiu închis pentru a le transfera”: Am trăit bine [cu soțul], nu m-o bătut, nu mă gonea cum ș-amu, *hruzéște* șifoneru și trebe să fugă.

2° pf. c. 3 sg. *a hruzít* SVIIb „a încărca”: În vagoane de viței ne-o *hruzít*.

HÚCE s. f. pl. MdvIIb „huște”.

var. **úce** s. f. pl. MdvIIa.

HULEIÉȘTE v. **hulím**.

HULÍM vb. ind. prez. 1 pl. VVIIIa, Nv „chefuim, petrecem”: Mâne la alții acolo *hulím*, *hulím* și horilcă de-amu nu ni-i a bea, da a asculta cântece [moldovenești] VVIIIa. Eu nu prea *am hulít*, la nuntă *să hulésc* VVII.

ind. prez. 3 pl. *hulésc* SVIIa, Bvb, impf. 1 pl. *huleám* SVIIa, GVIIb, Bvb, 3 sg./3 pl. *huleá* AVIIa, SVIIa, MVIIc, Bvb, NVIII, pf. c. 1 sg. *am hulít* VVII, 3 pl. *a hulít* SVIIa; conj. prez. 1 sg. *să hulésc* VVII.

var. **huleiéște** vb. ind. prez. 3 sg. MdvIIa; 3 pl. *huleiésc* ȘVIIb; **huluiésc** vb. ind. prez. 3 pl. ȘVIIb; **uliá** (3 sil.) vb. ind. impf. 3 pl. MnvII; **ulít**, *la* ~ vb. sup. SbvIIa.

HULTUÁNUL s. n. art. MdvIIa „altoitul”; cf. h u l t u í t u l.

HULTUIEȘTE vb. ind. prez. 3 sg. ȘVIII „altoiește”.

impf. 3 sg. *hultuiá* ȘVIIa, VIII, pf. c. 1 sg. *am hultuít* ȘVIII, 3 pl. *au hultuít* ȘVIIa; conj. prez. 1 pl. *să hultuím* MdvIIa, 3 pl. *să hultuiáscă* MdvVa, VIa, VIIa.

HULTUÍTUL s. n. art. MdvIIa, ȘVIII „acțiunea de a h u l t u i, altoit”; cf. h u l t u á n u l.

HULUBÁȘELOR s. f. pl. voc. GVIIb „porumbițelor”: Mă duc, *hulubáșelor!*; cf. h u l ú b c e l o r.

HULÚBCELOR s. f. pl. voc. GVIIb „porumbițelor”: Da am robotit, *hulúpselor*, oi! am robotit unde-i robota acei mai grea!; cf. h u l u b á ș e l o r.

HULÚC s. n. SVIIb „uluc, jgheab”.

HULUIESC v. **hulím**.

HÚRDĂ s. f. MnVIIIa „urdă”.

HÚRTĂ s. f. 1° VVIIIa „asociație”: Făcea *húrtă* oamenii, că la toți le trebuie apă.

2° Mv „turmă”.

HURTÓM, *ne strângeám* ~ TVIIb „ne strângeam în grup, în bandă”.

HÚTOR s. n. TVIII „cătun”.

var. **hútur** s. n. GVIIb; **húture** s. n. GVIIb, pl. *húture* Bvb.

HÚTUR v. **hútor**.

HÚTURE v. **hútor**.

I

IÁCĂTĂ interj. AVIIa, c, d, DVIIa „uite, iată”.

var. *iáncătă* interj. DVIIa.

IÁGA s. f. art. SVIIb „sticla (recipient)”: Noi je sprăvleam Andrei ne găteam *iága*.

IÁNCĂTĂ v. **iácătă**.

IÁSLĂ s. f. 1° DVIIa „iesle”.

2° Bva, DVIIa, SbvIIb, MnVIIIb „creșă”: Noi unde-am trăit era *iáslă* de copii Bva.

IAȘÁ adv. TVIII „așa”; cf. a ș á í, a ș á ș í.

IÁȘCIC s. n. 1° ȘcVII, Bvb, Nv, TVIIa, pl. *iáșcice* Bvb, Mdvb „cutie, ladă”: Ranișe puneam pin *iáșcîce*, așa tăia scrijaua [de s a l ă] cât *iáșcicu* Bvb.

2° pl. Mv „tipare pentru chirpici”.

pl. *iáșcice* 1° Bvb, 2° Mdvb.

IAU vb. 1° ind. prez. 1 sg., în expr. ~ *sáma* VVII, VIIIa, TVIIa „înțeleg, pricep”: Fata nu grăiește, da *je sáma* tot moldovenește Bvb; cf. a p u c á m 2°, p o n i m á i é s c, r a z b i r é s c 1°.

2° refl. ind. prez. 3 pl., în expr. *se* ~ *de mâini* Bva [d. ouăle vopsite] „se curăță vopseaua (pe mâini), se șterg”: Da ele [ouăle] se crășesc, da ce mândre și nu *să jeu de mîn!*

3° refl. ind. pf. c. 2 sg. GVIIb „ai apărut, ai venit”: O fost mulți moldoveni, da de unde *s-o luýát*, eu nu v-oi spune VVIIIa.

4° var. **ulám** vb. ind. impf. 1 sg. ȘcVII „luam”: Scoteam apă și *ulám* în gură.

1° ind. prez. 2 sg. *iei* VVIIIa, 3 sg. *ia* VVIIIa, Bva, b, impf. 3 sg. *lua* VVIIIa, TVIIa, pf. c. 3 sg. *a luat* Bvb, 1 pl. *am luát* Bva; 2° ind. pf. c. 2 sg. *ai luát* GVIIb; 3° refl. ind. pf. c. 2 sg. *te-ai luát* GVIIb, 3 sg./pl. *s-a luat* GVIII, VVIIIa; 4° impf. 3 sg. *ulá*, pf. c. 3 sg. *a ulát* ȘcVII.

IAZÁC s. n. TVIII, MnVIIIa, pl. *iazácuri* TVIIa „limbă, instrument de comunicare”: Voi barani, da noi, ia, câte *iazácuri!* znaiem, știm!

ICOLÉ adv. SVIIb, Mv, SbvIIb, TVIII „aici”: Cu urechea asculta și zicea: „ia! *icolé* săpați!” TVIII; cf. a c o l é.

ICONÓMIA s. f. art. TVIIa „economia”.

IÉLĂI pron. pers. 3 sg. TVIIa „el”:
Și *îelăi* [fiul] acum s-o-nvățat.

IEMÉI v. **heméi**.

IENȘI s. m. pl. MdvIIIa „persoane,
inși”: Câți eram suflete oare *ienșî*, cum
zic moldoveneste.

IÉRBE s. f. pl. MnvIIIa „ierburi”.

IESC vb. ind. prez. 1 sg. TVIIa,
MdvIIa „sunt”: Nu *îesc* bucuroasă (de
vârsta pe care o am) TVIIa.

IEST v. **ist**.

IEȘÍ, *a* ~ vb. inf. MVIIc 1° ~ ~ *din*
modă GVIIa „a se demoda”.

2° ~ ~ *din curcúni* v. c u r c ú n i
2°.

3° var. ind. impf. 2 sg. GVIIa
„plecai”.

4° var. ind. m. m. c. pf. 3 pl. NVII
„apăruseră”: Pilososuri ują *îșísă*
încoace.

var. 3° **inșeái** ind. impf. 2 sg.,
3 sg./3 pl. *inșea* GVIIa, TVIIa, pf. c.
3 pl. *a inșít* GVIIa, m. m. c. pf. 3 pl.
inșíse 4° NVII; **ișít**, *am* ~ pf. c. 1 sg.
AVIIb, GVIIb, DVIIa.

IEVANÉLIE s. f. DVIIa „evanghe-
lie”.

ÍLI conjuncț. Bvb „sau”; cf. á b o ,
v o r .

ÍMĂ s. f., ~-*sa* BVa, b, NVIII, TVIIa,
b, VVII „mamă-sa, maică-sa”: Nu! vine
mirele la mireasă cu tat-so, cu *ímă-sa*
BVa.

IMENÍNĂ s. f. Bvb „zi onomastică”:
O podruhă m-a chemat la *imenínă*.

ÍMPĂL v. **împlí** 1°.

INÁCE adv. BVa, b, DVIIa, ȘVIIb
„altfel”: Da, moldovenii acolo la voi
ináce-l fac [borșul]? Bvb; cf. á l t u l
2°.

ÍNDE adv. AVIIa „unde”:
Zburătorii ... îmblă p-*inde* vrei și prin
harmane și pin căs; cf. ú n e .

INDIUCHÉ (3 sil.) s. f. pl. Bvb
„curci”: Un om așa de iestea are, noi
le zicem *indjúké*; cf. c ú r c e ,
i n d i ú ș t i .

INDIÚȘTI s. f. pl. ȘVIIa „curci”;
cf. c ú r c e , i n d i ú ș t i .

ÍNIMA s. f. art. 1° AVIIa „stomacul
(la oameni)”: Și oamenii ... nu-i durea
pecina, nu-i durea *ínima*, nu-i durea
nic.

2° var. **írma** s. f. art. Dv „cordul”.

INȘEÁI v. **ieși** 3°, 4°.

INTERESÚIT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3
sg. GVIII „a interesat”.

INVEÁM, *ne* ~ vb. refl. ind. impf.
1 pl. DVIIb „ne iveam”: Ne *injém* ia-
așa ia.

IORGÁNE s. n. pl. Nv „țoluri
țesute din lână”; cf. p o l o á g e .

ÍREȘ v. **híriș** 1°.

ÍRMA v. **ínima** 2°.

ISPRĂVEÁM v. **isprăvleám**.

ISPRĂVLEÁM, *mă* ~ vb. refl.
ind. impf. 1 sg. SVIIb „mă achitam de
obligațiile de serviciu”: Mă *isprăvlém*,
ne puneam și mâncam.

var. **isprăveám**, *mă* ~ refl. impf. 1
sg. SVIIb.

IST pron. adj. dem. AVIII, DVIIa,
Bvb, pl. *iști*, f. pl. *ístea* GVIII „acesta”:
Dacă rămâne o bucățică [de cocă], da
ist mititel [zice]: „babușca ...” Bvb.

var. **iest** pron. dem., f. pl. *ístea*
Bvb, TVIIa; **ísta** pron. dem. TVIII.

ÍSTA v. **ist**.

IȘÁ v. **așáși**.

IȘÁȘ v. **așáși**.

IȘÉ v. **așáși**.

IȘÍT v. **ieșít** 3°.

ITALIÁNETȚ (4 sil.) s. m. SVIIb, pl.
italiánți SVIIb, BVII „italian”: Și
italiánți-o fost, da ei pe românește
grăiesc BVII.

ITIÓN v. **hitión**.

IȚI s. f. pl. GvIIa „ițe”.

IURÍST s. m. Bva „jurist”.

IUȘCĂ s. f. 1° AvIIc, KvII, Dv [la piftie] „aspic, zeamă”: Da *iușc*-aceea-i bălaie, dacă fierbe încetisor [carnea pentru chitoroa ge] AvIIc; cf. ch í f t e r e 2°, z á m ă.

2° Sv, ȘcvII [la b o t c a l e] „zeamă, lichid cu care se prepară”: Da, *iūșc*-aceea [de la hamei] o dau în tărâțe.

3° ~ de *platagéle* Nv „suc (de roșii)”: Cabacichi [murați] am făcut cu *iūșcă de platagéle*; cf. m o r s.

IUȘÓR adj. BvII „ușor”.

IZIÚM s. (2 sil.) DvIIb, Bvb „stafidă”: Pască? Punem ouă, zahăr, *uziúm* MnvII.

var. **uziúm** s. MnvII.

IZMÉNE s. pl. MvIIa „chiloți”: [Femeile] fără *izméni* îmbla atunci.

IZVÁR s. n. MdvIIa „sirop contra mahmurelii (din apă, zahăr, colorant) cu care nașa tratează alaiul care vine la ea a doua zi după nuntă”.

Î

ÎM v. în 4°.

ÎMBĂLĂIASCĂ, *și se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. GvIIa [d. pânză] „să se albească, să se facă b ă l a i e”: Ori din cenușă, o nușce și pune a *și să-mbălăiască*; cf. g h i l e á m, î n ă l - b e á s c ă.

ÎMBĂTEÁ vb. ind. impf. 3 sg. VvIIa „bătea”.

ÎMBLĂ vb. ind. prez. 3 sg./pl. 1° AvIIa, d, SvIIa, DvIIa, GvIIb Mdvb, MnvIIa, b, ȘvIIa, VIII „merge, umblă”.

2° AvIIb, GvIIa „cutreieră, merge cu o anumită regularitate”: Zburătorii amu ei încă-s mai mulți decât câți au

fost, *îmblă* p-inde vrei și prin harmane și pin căs AvIIb. La mama mea toje o *îmblát* zburătoriu GvIIb. Ranișe popa *îmbla* [la cimitir] TvIIa.

3° ~ în *școală* AvIIc, Sv, VvIIa, Bva, b, TvIIa, b „frecventează școala, se duce sistematic la școală”: S-a făcut biserica club, kino, noi de-amu *îmblám în școală* VvIIa. Fiica de miticuță o-nceput a *îmblá în școală* Bva; ~ ~ ~ cu VvIIa „este coleg(ă) cu...”: Ucitelița... ea cu a mele soară *în școală o îmblát*.

4° ~ la deal Bvb; ~ la *colhóz* TvIIa; ~ la *vaci* AvIIb „muncește la ...”: Da mama atunci a acasă eara, avea toje harmane, *îmblá la deál* Bvb.

5° ~ *tif* VvII „circulă epidemie de t i f”.

6° ~ *pe mașină* TvIIb „este șofer”.

7° ~ la o *fătă* AvIIa, Bvb „face curte, curtează”.

8° DvIIc, Nv [despre alimente] „fermentează, dospește”: Un pic de frecăței îi dai *și îmble* [aluatul] DvIIc.

9° ~ *pentru náime* AvIIc „încearcă să se angajeze”.

10° ~ *válurile* VvIIa „vin, ajung valurile la mal”: Când *îmblă válurile* ... apa să duce, da anina rămâne și ia cât vrei!

11° ~ *cu tráista* MnvIIa [d. colindători] „practică obiceiul de a umbla de Anul Nou cu traista goală pe la săteni, care, pentru a o încărca, le pun, în dar, diverse produse alimentare de sezon”.

ind. prez. 1 sg. *îmbl* DvIIa, VvII, 3 sg. *îmblă* AvIIa, c, d, DvIIa, VvIIa, TvIIa, b, 2 pl. *îmbláți* TvIIb, impf. 1 sg. *îmblám* SvIIa, b, DvIIb, c, VvIIa, NvII, TvIIa, b, 3 sg. *îmblá* AvIIb, DvIIa, GvIIb, VvIIa, Nv, Bva, b, VIII, TvIIa, b, pf. c.

1 sg. *am îmblát* AVIIc, d, DVIIa, b, GVIIb, VVII, BVb, NVII, TVIIa, VIII, 3 sg. *a îmblát* AVIIc, SVIIa, b, GVIIb, BVb, NVIII, TVIIa; conj. prez. 3 sg. *și îmble* AVIIc, DVIIc, *să îmble* VVII.

ÎMBLĂTEĂM vb. ind. impf. 1 sg./pl. DVIIc „băteam cânepa pentru a scoate sămânța”.

3 pl. *îmblăteá* MVIIa.

ÎMBOGĂȚIT, *am ~ vb.* ind. pf. c. 1 sg. MnvIII „m-am îmbogățit”: Când oleacă *am îmbogățit* de-amu cu șifer [am acoperit casa].

ÎMBRÓBOD vb. ind. prez. 1 sg. MVIIa „îmbrobodesc”.

ÎMBUMBĂTĂ adj. f. SVIIa [d. coada în care a fost împletit părul] „închisă cu o agrafă”: Eram împletită în cosă, păru, ș-apoi *îmbumbătă*.

ÎMFLĂ, *se ~ vb.* refl. ind. impf. 3 pl. K VII, TVIIa, b „se umflau”: Oamenii *s-îmflá*, pită nu era SVIIa.

part. f. *îmflătă* SVIIa.

ÎMPLĂNT vb. ind. 1° prez. 1 sg. AVIIa „înting (într-o mâncare)”.

2° impf. 1 pl. *împlântám* GVIIa „băgam, puneam (pânza) în apă”: Mă lua [m â c a] și ea să ducea și făcă lucru ceva acasă, da eu *o-implântám* [pânza] ș-o-ntindeam și ședeam acolo [la r â p â].

3° pf. c. 3 sg. *a împlântát* VVIIIa „a dat afară”: El pe mine m-o *împlîntát* dincolo [de școală].

ÎMPLECÁT, *a ~ vb.* ind. pf. c. 3 sg. SbVII „a aplecat, a înclinat, a lăsat în jos”: *O-mplecát* capu.

ÎMPLÎ vb. ind. 1° prez. 1 sg. MVIIa „umplu”.

2° impf. 3 sg. *împleá*, ~ *borș* MVIIa „punea apă fierbinte peste tărățele de grâu pentru a obține, în urma fermentației, borș de acrit ciorbele”.

1° pf. c. 1 sg. *am împlút* DV, VIIb, 2 sg. *ai împlút* GVIIa; inf. (a) *împleá* MdvIIb; refl. impf. 3 sg. *se împleá* MdvIIb, pf. c. 3 sg. *s-a împlút* GVIIa; conj. prez. 3 sg. *să se împle* SVIIa.

var. 1° **împăl** vb. ind. prez. 1 sg. Nv.

ÎMPORNÍT, *s-a ~ vb.* refl. ind. pf. c. 3 sg. AVIII „a pornit, a început”: Și *s-o-împornít* ploaia aceea.

ÎMPŪNGEM vb. ind. prez. 1 pl. VVIIIa „înfîngem”: Iese acolo hazeaica, ne da nouă două-trei copeici-acolo ș-un călăcel, călacic [...] noi *împŭzim* pi dânșii în plug-aista.

ÎN prep. 1° ~ *cărți*, în expr. *să ne jucám ~ ~* TVIII „să jucăm cărți”: Când ne-am pus *în cărți* să *ne jucám* ... da unu din Moldavia a venit ...

2° *snop ~ snop* TVIII „mod de fixare a stufului la acoperișul caselor «snop lângă snop»”: Apoi punea *snop în snop* și-i lega nușcum.

3° ~ *mână* Bva „la îndemână”: Esli are unsoare *în mână* s-arunce, da dacă nu-i unsoare, uje numa cu lapte [se face c a ș a].

4° var. **îm** prep. AVIII, Sv, DVIIa, b, GVIIa, b, VVII, Bva, Nv, TVIIa „în”: Ș-apoi din tava le punem *îm* castrule [c a t l e t e l e] VVII. Bătea *îm* fereastră TVIIa.

ÎNĂCREÁLĂ s. f. BVb „acreală, borș”; *dau ~ v. dau* 1°.

ÎNĂCRÉȘTE *se ~ vb.* refl. ind. prez. 3 sg. BVb „se acrește, se murează”: [C u r e c h i u l] bastro *se înăcrește*.

sup. *la înăcrit* TVIIa.

ÎNĂLBEÁSCĂ, *să ~ vb.* conj. prez. 3 pl. TVIIa „să albească (pânza)”; cf. g h i l e á m, î m b ă l ă i á s c ă.

ÎNĂMEÁ vb. ind. impf. 3 pl. TVIII „angajau”; cf. n ă m e á.

conj. prez. 3 sg. *să înămească* MdvIIa.

ÎNCĂLTĂTÚRA s. f. art. DvIII „încălțăminte”.

ÎNCĂPEĂ, *a* ~ vb. ind. viit. 3 sg. MnvIIIa „va trebui, va fi necesar”: Scoate cheagu [din iedul sacrificat] și pune sare cât a *încăpe*.

ÎNCĂRC vb. ind. prez. 1 sg. AvIIc „umplu, încarc (vase de bucătărie, recipiente)”: Acolo [dulceața] fierbe, da aicea nabiresc, *încărc* cu lingura [în borcan].

ÎNCĂRCĂTĂ adj. f. TvIIa „gravidă”; cf. *g r o á s ă , î n g r e u n á t ă*.

ÎNCEPÚT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg., în expr. ~ ~ *a muri* Bvb „a tras să moară”: El [soțul] se culcă, da *o-ncepút a muri*, numai o zis „mamca, eto uje vsio!”.

ÎNCETIȘÓR adv. Bvb dim. de la *încet* „calm, liniștit”: Așa și trăim *încetișor*, ne-am învățutu-ne acole.

ÎNCHÉGI vb. ind. prez. 2 sg. AvIIc [fig.] „lipești *p e r e j e c i l e* după ce ai pus brânza”: Aluatu... îl căcelești... așa ca o palmă și pui brânză și-l *înkéj* ca opincile.

ÎNCHEIETURÉLE s. f. pl. art. MnvIIa dim. de la *încheietură*.

ÎNCHÍN vb. 1° *mă* ~ refl. ind. prez. 1 sg. TvIIa „salut, dau binețe”: Mai zicem „*mă-nkîn* dumevoastră!”.

2° ind. prez. 3 pl. *închină* Bvb „beau, cinstesc”: Da ele, *dac-au înkinát*, veseolâie nevestele!

1° ind. impf. 3 pl. *închiná* AvIIa, 2° pf. c. 2 sg. *ai închinát* SvIIa, 3 sg. *a închinát* AvIIa, 3 pl. *a(u) închinát* Sv, Bvb.

ÎNCHINÁT adj. Bvb „beat”: Nenea a fost *înkinát* și s-o dus și m-o scrisu-mă Marusea.

ÎNCIRIPÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa „s-a însănătoșit, s-a făcut bine (după boală), s-a înfiripat”.

ÎNCÓLO adv. AvIIa, ȘcvII, KVII, Dv, VvII, vIIIa, Bva, TvIIa, vIII, MnvII „acolo”: Puneam *încólo* de-astea frecăței și ea se ridica [coca] Bva. Lega *încólo*, la ceia holubi lentă VvIIa; cf. *a c l ó*.

var. **încoló** adv. MnvII.

ÎNCOLÓ v. **încólo**.

ÎNCRĂSÉSC, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. Bva „se vopsesc”: Ele *se încrăsesc* [ouăle], da ce mândre!; cf. *c r ă s í m l 0*.

ÎNCREȘTINÁ, *îi* ~ vb. ind. viit. 2 sg. Mdv „vei boteza”: Hai, mă rog, și mi-*i încrăștina* copilul.

ÎNDÁLBE adj. f. pl. AvIIa „dalbe, albe”: Măru-i cu florile-*ndálbe*.

ÎNDESÁRĂ adv. SvIIb, Bvb „spre seară, seară”: [Cloșca] *îndesáră* să pune.

ÎNDESÉȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. ȘvIIb [despre *v a r e n i e*, *mămăligă*] „devine deasă, scade, se îngroasă”: Mâne dimineaț-am pus-o în ceaun... ș-am fiert-o până ea *s-o-ndesít*.

refl. ind. pf. c. 3 sg. *îndesít*, *s-a* ~ AvIIc, ȘcvII.

ÎNDISTÓRNI vb. ind. prez. 2 sg. Șvi „răstorni [mămăliga]”.

ÎNDRĂGILÁM vb. ind. impf. 1 pl. AvIIa „dădeam cânepa prin *d r a g i l ă*”: Ș-o-*ndrăgilám* așa-ia, cu fuioare făceam.

ÎNFIÉRBI vb. ind. prez. 2 sg. MvIIa „fierbi”: Așa *înșjérbi*, acolo fierbe [dulceața], da aici *încărc* cu lingura [în borcan] AvIIa.

3 sg. *înfiérbe* AvIIc, KVII.

ÎNFÍPG vb. ind. prez. 1 sg. Mdv „înfîg”.

ÎNFLÁTĂ adj. f. SvIIa „umflată”.

ÎNFLORÍT adj. *colác* ~ MdvI „colac lucrat cu multe împletituri”.

ÎNFRĂMÂNTĂM vb. ind. prez. 1 pl. MnvII „frământăm”.

ÎNGĂ v. *lîngă*.

ÎNGRĂMĂDEÁU, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. MnvIIa „se adunau”: [Flăcăii] *să-mgrămăde* pintr-o casă și mânca [produsele obținute la colindat].

ÎNGREUNĂTĂ adj. f. SbvIIa „gravidă”: Eram *îngrăeunată* când tata o murit; cf. *g r o á s ă, î n c ă r c á t ă*.

ÎNHORODÍȚI adj. m. pl. SvIIa „închiși, sechestrați”.

ÎNJOSÁT adj. SvIIa [d. soare] „coborât, apus”: Soarele era de-*amu înjosát*.

ÎNMĂLUIÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. SbvIIa „să vopsească pe față”.

ÎNMUIÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. TvIIa [d. pânzele de cânepă] „deveneau moi prin expunere repetată la soare și muiere în baltă”; cf. *m u i á*.

ÎNNĂMEÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. MdvIIa „să angajeze, să tocmească”: Căruceanu trebuia *să-l înnăhăscă* de undivai; cf. *n ă m e á 1°*.

ÎNNOTÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. GvIIb „am notat, am scris”: Mi-am luat măsură pe perete [pentru covor] în lung și-n lat, *am înnotát*.

ÎNSPINEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. AvIII [d. lut, la construcția casei] „se fixa printre nuiele”: Făcea ceamuru cela așa-ia și-l ducea pe gard, mâne el *să-nspiné* de-*amu, să strângea*.

ÎNSULIȚÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. DvIIb „a ucis cu sulița”: Cu furcile ... prosto așa *l-o-nsulițát* [pe zburător].

ÎNTĂ v. *între 1°*.

ÎNTÁI adv. AvIIa, b, c, Sv, DvIIa, Bva „demult, odinioară”: D-*amu nici*

fănina nu-i așa cum *întă* era AvIIa; cf. *n u ș c á n d, r a z, r â n d 1°*.

ÎNTOLUCÉȘTE v. *întorlocá 2°*.

ÎNTORLOCÁ *se* ~ vb. refl. 1° ind. impf. 3 pl. SvIIa „se căsătoreau”: [Rușii] acole ei ują *să-ntrolocá* și să-nsura și luva moldovancă și ruscă și cine cum; cf. *t r o l o c á t*.

2° Sv, VIIa [d. nuntașii din partea mirelui și ai miresei] „se reuniau și petreceau împreună”: Toți [nuntașii] *se întorlocá* într-o seară; cf. *s t r e c é s c, t u m p i n á t*.

3° pf. c. 1 pl. Sv „ne-am unit, ne-am asociat”: Da ista, fratele a meu mai mic... *ne-am întorlocat, ce?*

4° prez. 1 pl. Nv „unim, lipim”: Îl *întorlocám* în patru colțuri [aluatul]. Punem oleacă cartoafe și-l soidinim, îl *întorlocám* proiectu.

5° conj. prez. 3 sg. Nv [referitor la sângele folosit la *c r o v e á n c ă*] „să pătrundă uniformizându-se în compoziția mezelului”: L-amestec ghirșor... el s-amestece, *să-nturlocáse*.

ind. prez. 1 pl. *întorlocám* 4° Nv; conj. prez. 3 pl. *să întorloáce* 5° Nv; refl. pf. c. 1 pl. *ne-am întorlocát* 1° Sv, SbvIIa, 3° Sv; 3 pl. *s-a întorlocát* 2° NvIII.

var. 1° **întolucéște**, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. 2° VvIIIa; **întorlocám** vb. ind. prez. 1 pl. 4° Nv; **întrolocá**, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. SvIIa, Bva, pf. c. 1 sg. *m-am întrolocát* Sv, 1 pl. *ne-am întrolocát* Sv, DvIIa.

ÎNTORLUCĂM v. *întorlocá 4°*.

ÎNTRACOÁCE adv. TvIIa „încoace”: Da voi ce-ați papadit *întracóáce?*; cf. *a c o á*.

ÎNTRÂNTÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. GvIIb „a trântit”: Când *o-ntrântít* ușa și fsio!

ÎNTRE prep. 1° Bvb, TVIIa „în”: Și asta noi *între* un an i-am pus [în mormânt] TVIIa. Am muncit *între* aiastă școală zamhoz Bvb.

2° ~ *un loc* loc. adv. TVIIa „la un loc, împreună”: [Banii] tot *între un loc* o fost, ea comândăia [soacra]; [...] Ei așa drujesc *între un loc* amândoi TVIIa.

var. 1° **întă** prep. SVIIa.

ÎNTRĂLOCĂ v. **întorlocă** 1°.

ÎNTRU vb. ind. prez. 1 sg. Mv „intru”.

ind. prez. 3 pl. *întă* AVIIa, DVIIa, Bvb, impf. 3 sg. *întă* MdvI; pf. c. 2 sg. *ai intrat* AVIIb, 3 sg. *a intrat* AVIIc, VIII, MVIIa; conj. prez. 3 sg. *să între* TVIII.

ÎNVĂLĂCEĂM v. **învălătucesc**.

ÎNVĂLĂTUCESC vb. ind. prez. 1 sg. MVIIb, c „înfășor, învelesc fac sul”: Hârtie vânătă așa o-*nvălătucé* și o aprindea AVIIc. Undevai le puneai [fuioarele] șop să nu le tragă mâțele *să se învălucască* TVIIa.

ind. impf. 3 sg. *învălătuceă* AVIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se învălătucește* Bva.

var. **învălăceăm** vb. ind. impf. 1 sg. Nv; **învăluceăm** vb. ind. impf. 1 sg. DVIIc; 3 sg. *învăluceă* DVIIc; refl. ind. prez. 3 sg. *se învălucéște* Bvb; **învolocească**, *să se* ~ vb. conj. prez. 3 sg. TVIIa.

ÎNVĂLUCEĂ v. **învălătucesc**.

ÎNVĂȚĂT, *am* ~ vb. 1° tranz. ind. pf. c. 1 sg. GVIIb „am dat la învățatură, la școală”: Copilele le-*am învățat*.

2° refl. ind. impf. 3 pl. *ne învățăm* Sv „făceam studii, studiam, învățam”: El [fiul] zaraz lucrează holova colhoz, *s-o-nvățat* la inginer DVIIa.

2° ind. pf. c. 3 sg. *s-a învățat* Sv, DVIIa, b, c, Mv, VVIIa, TVIIa, b; 1 pl. *ne-am învățat* TVIIb; conj. prez. 1 sg.

să mă învăț NVIII, 3 sg. *să se învăță* [sic!] VVIIa; inf. *a mă învăță* NVIII.

ÎNVĂRTESC vb. ind. prez. 1 sg. AVIIc „închid ermetic borcanele (de conserve) cu capace metalice”: Acolo fierbe [v a r e n i a], da aicea nabiresc, încarc cu lingura și crișcă și *învărtim*; cf. *z a c r u t i m*, *z ă c ă t i m*, *z ă c ă t u i m*.

1 pl. *învărtim* AVIIc.

ÎNVĂRTITĂ s. f. SVIII, Mb, c, MdvIIb, MnvIIa „plăcintă cu diverse umpluturi, dar mai ales cu brânză, constând dintr-un rulou învârtit în formă de spirală”.

ÎNVĂRVUIEȘTI vb. ind. prez. 2 sg. SVIIa „faci vârf căpiței”.

ÎNVÎNS v. **învís**.

ÎNVÍS, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. GVIIa „a înviat”: O săpat groap-adâncă ș-o pus ... ș-o culcat-o, o pus-o cu spinarea așa la pomânt *ș-o-nvís*.

var. **învíns**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. GVIIa.

ÎNVISĂ vb. ind. impf. 3 sg. SVIIa „visa”: Pe cine-i *învisă* dup-acela ti-i mărita.

ÎNVOLOCEĂSCĂ v. **învălătucesc**.

J

JÁNDRĂ s. f. AVIIa, SVIIb „fel de mâncare constând din bucăți de mămligă înmuiate în mujdei ori numai în apă, după împrejurări”: Oi, *jándră* eu tare iubesc: pisez usturoi pe scovoroadă ori pe ce ș-apoi o răzvedești ciuti cu apă, sare și oloi torni [peste mămligă] ș-așa o răzvedești, pajaluista împlânt și mănânc AVIIa. *Jándră* făcea mama: răsturna mămliga... da acolo rămânea... și turna apă crudă și-un pic de sare și mîncam *jándră* SVIIb.

JÁPTĂ s. f. SbvIIa „seceriș”: O fost tare *jáptă*.

JARCÓIE s. f. KvII „friptură”.

JARÓNE v. **jaróvne**.

JARÓNIE v. **jaróvne**.

JÁROTĂ s. f. DIIIa, GvIIa „arșiță, caniculă”: Tare mare *járotă* a fost do soroca gradusov GvIIa; cf. *j á r á*.

JARÓVCĂ s. f. Nv „tavă pentru copt”; cf. *j a r o v n e*, *l i s t* 1°, *t a v á* 1°.

JARÓVNE s. f. AvIIa, SvIIb, ȘcvII, GvIIa, Mdv a, pl. *jaróvne* AvIIa, GvIIa, *jaróvni* SvIIb „tavă (pentru copt)”: *Jaróvnele*-estea în cutiori [le dam] și el [c i o l a n u l] să tușea și drept zăcătuam GvIIa; cf. *j a r ó v c ă*, *l i s t* 1°, *t a v á* 1°.

var. **jaróne** s. f. sg/pl. SvIIb; **jarónie** s. f. MvIIc; **járonie** s. f. AvIIa; **zaróne** s. f. SvIIb.

JÁTCA s. f. GvIIb „secerătoare mecanică, cositoare”: Ce făceam? *Játca* cosea... da eu legam; cf. *c o s á r c ă*.

JĂLUÍT, 1° *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. DvIIa „am plâns”.

2° tranz. ind. pf. c. 3 sg. *a jăluit* AvIIc, Ng VII „i-a fost milă, a miluit”: Eu nu vreau să mă mărit: copiii mei nimeni nu i-a *jăluit-ie!* AvIIc.

2° viit. 3 sg. [v] *a jăluit* AvIIc.

JĂRĂ s. f. GvIIa „caniculă”; cf. *j á r o t ă*.

JĂRÉSC vb. ind. prez. 1 sg. Dv „prăjesc”; cf. *c o c* 2°.

JDAIÁ vb. ind. impf. 3 sg./ pl. DvIIa „aștepta(u)”.

JÉLE s. f., în expr. (mi-) *a fost* ~ 1° Bvb „mi-a venit să plâng”: Vreo trei vorbe am cântat ș-apoi așa nu știu cum *mî-o fost jéle* și s-o suit ia cole să mă gătuie.

2° BvII „(mi)-a fost milă”: Am venit acolo, *mî-erá jéle* că ei patru [copii orfani].

3° Bvb „mi-a părut rău”: Mi-o *fost jăli* să nu mă duc [la i m e n i n ă]

JELUDÉC v. **jelúducul**.

JELÚDUCUL s. art. AvIIc, Bvb, Nv „stomacul (porcului)”: Dac-ai face *jílúducu* cela, trebu mult și pui [carne] AvIIc; cf. *c h e n d i ú c*.

var. **jeludéc** Nv, GvIIa.

JELUÍ, *a* ~ vb. ind. viit. 3 sg. Sv „va tolera, va compătimi”: El [soțul] îi mai mare decât tine, el te-a *jăluit* mai bine.

JENÍCUL s. m. art. NvIII „mirele”.

JÉNȘCINI s. f. pl. TvIII „femei”; cf. *b á b ă* 4°, *f u m é i e* 1°, *m u i é r i l e*, *n e v á s t ă* 1°.

JEREÁDĂ s. f. VvIIIa „cireadă”: Acole o fost *jereádă*, da trebu bani să plătești, da la tata și la mama bani nu-s.

JÍCICÁ (2 sil.) s. pl. TvIIb „gândaci de Colorado”; cf. *j u p*.

JICHÉT s. n. VvIIIa „haină (bărbătească)”.

JIGHÍRII s. m. pl. tant. art. GvIIa „ficiații [la păsări]”; cf. *m a i*, *p é c i n a*.

JIMÁTÁTE v. **jumătáte**.

JIMÉRE v. **jumére**.

JIR s. 1° AvIIc, SvIIb, Dv, VvII GvIIa, Bvb, VII, Nv „grăsime; untură”: Zice că tare gras [bărbat], inima... numai-n *jîr* AvIIb. *Jîru* îl snimăim... ele [c h i t o r o á g e l e] să fibă n-așa jirnâie AvIIc. cf. *s e u*, *s m a l é ț*.

2° *nútrinoi* ~ GvIIa „osânză”.

JIȘITORÉSC vb. ind. prez. 1 sg. GvIIa „întind aluatul cu c i t o r u l”: Coca [de plăcinte] mai șade [după frământat], ciuti să mai hodinește, și apoi aduni și iar o *jișitorésc* bine cu citoriu [...] Pirohane *șitorésc* așa ... ca de colac ... O *șitorésc* bine cu citoriu [foaia de aluat]; cf. *c ă c e l é s c*,

căciuiesc^{5°}, căciuluiám,
răscăciuím.

var. **citorésc** vb. ind. prez. 1 sg.
GVIIa, 1 pl. *citorím* GVIIa.

JIZNI s. f. GVIIb, ȘVIIa „viață”: Da
poveștile din ce-s? Tot din trai, din
jiznî GVIIa.

JÓLCIU s. art. GVIIa „fierea”: Îl
tăiam obezatelino *jólciú*.

var. **jólga** s. f. art. BVa.

JÓLGA v. **jólciul**.

JÓRNĂ s. f. TVIIa „râșniță”.

JORNEÁM vb. ind. impf. 1 pl.
TVIIa „râșneam”: În harman ne sădeam
și-apoi în jorňă așa ia *jorňám* crupa;
cf. j o r n u í á m.

JORNUIÁM vb. ind. impf. 1 pl.
SVIIb „dam prin râșniță, râșneam”; cf.
j o r n e á m.

JOS adj. 1° *mai* ~ loc. adj./adv.
GVI „inferior”: Da cântecele ucrainești
majjjos îmi pare ca când moldovene.

2° f. *joásă* MdvIIa [în toponime, în
opoz. cu *súsă*] „de jos”: Galbăna era
jóásă și Galbăna *súsă*.

JÚLIC adj. DVIIa „șmecher”.

JUMĂTÁTE s. f. ~ *de noapte*
MvII „miezul nopții”: [Flăcăii] s-o
strâns pân la *jumátá* de noapte.

var. **jimátáte** s. f. SVIIb, KVII.

JUMÉRE s. f. pl. DVIIb, NV
„jumări”.

var. **jimére** s. f. pl. VVII.

JUP s. m. GVI „gândac”; *corátchii*
~ „gândac de Colorado”: Ieri am
scldăuit iarbă și *corátkij jup* am
strânsu-l; cf. j i c í c â.

JUPÍM vb. ind. prez. 1 pl. ȘVIII
„jupuim (porcul), copacii de coajă
etc.”: *Am jukít* un copac de tei.

impf. 1 sg. *jupeám* MnvII, pf. c.
1 sg. *am jupít* MnvII.

JURAVELI s. MnvIIIa, ȘVIII
„cumpănă la fântână”.

K

KÍLĂ s. f. NVIII „kilogram”: O
kílă de grăunță.

KILOMÉTRE s. n. pl. GVIIb, TVIII
„kilometri”: Vo două *kilométre!* TVIII.

KINÓ s. 1° VVIIIa „cinematograf”:
S-a făcut biserica club, *kinó* VVIIIa.

2° AVIIb. „film”: Era un *kinó* așa
mândru...

L

LADÁN s. BVb „tămâie”.

LÁHER s. n., pl. *láhere* AVIIb
„lagăr”: În trei *láhere* am fost, în trei
lájere.

var. **láiere** s. n. pl. AVIIb.

LÁIERE v. **láher**.

LÁIȚĂ s. f. DVIIa, b, BVb, ȘVIIa, pl.
lăiți GVIIa „laviță”: Mortul îl spală, îl
gătesc și-l pun pe *lăiță* BVb. La voi o
fost *lăiț!*? GVIIa.

LAMPÁTĂ s. f., pl. *lampáte* TVIIa
„candelă”; cf. c a n d í l ă, l a m p á t -
c ă 1°.

LAMPÁTĂ s. f. 1° DVIIa
„candelă”: O bucată de țurcă mama o
pune în *lampátă* și nu umblăm noi
copiii; cf. c a n d í l ă, l a m p á t ă.

2° pl. *lampátce* DVIIc „lămpi mici,
de veghe”.

LAMPÁTIC s. TVIIa dim. de la
l a m p á t ă: În trei case la noi
lampátic era și lumina.

LAPȘÁUA s. f. sg. tant. art. Nv
„tăietei”; cf. t o h m á g i.

LÁPTE, ~ *de buhái* v. **buhái**.

LÁTURE s. f. 1° *de* ~ AVIIa „de
aceeași parte a uliței; alături”: Ia, este
i-acolo o... babă, Nina lu Huludeț,
ea-i *de láture* [cu d i d u]; cf. r â n d
2°.

2° pl. GVIIa, NVII „preșuri”; cf.
d o r ó ș c ă, l ă t u c e á n, l ă t u c é l e.

3° pl. *în* ~ loc. adv. DVIIa „în lături”.

pl. *lături* 2° GVIIa; 3° DVIIa.

LAU, *îmi* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. ~ ~ *căpul* Nv [d. femei] „mă spăl pe cap”: Baba *să lă* capul, numai jenscini *să lău*, a mujcini niet TVIII. Îl spălam capu copilului, da sungură când te speli, a! *m-am lat* TVIIa.

2 sg. *te lai* MdvIIa, 3 sg. *se lă* TVIII, 1 pl. *ne lăm* Nv, 3 pl. *se lău* TVIII, pf. c. 1 sg. *m-am lat* TVIIa.

LĂUCĂ s. f. AVIIb, Mv „prăvălie, magazin”; cf. *dughená*, *maha zínuri*.

LĂUROLISTIC s. n. TVIIa „foi de dafin”; cf. *lavróvenâi*.

LĂCĂȚILE s. f. pl. art. AVIIb „lacățele”: [Hoții] mi-o rupt *lăcățile* pimprejúr, și la pohreb și la cuhne și la cladoucă; cf. *chilit, zámoc*.

LĂCUÍ vb. inf. SVIIIb „locui”: Nu puteai *lăcuí*.

LĂRGUȘOARĂ adj. f. SVIIb dim. de la *largă*.

LĂSATŪRĂ s. f. ȘVIIa „adâncitură de teren”.

LĂTĂNOÁIE s. f. GVIIa „greșeală în pânză, la țesut”: Rămânea pustoe mesto, *lătănóáje*, n-aveam silă să bat, abo vun fir să rupea.

LĂTIȘÓR adj./adv. BVb dim. de la *lat*: Tai [t o c m a g i i] mai *lătișór* decât vermișeliu.

LĂTOÁCE s. n. pl. GVIIa „vase cu capac, de mici dimensiuni, dreptunghiulare sau pătrate, din metal emailat, pentru uz casnic”; Nu, *lătóáce* a inșit, haroșje delo!

LĂTUCEÁN s. n., pl. *lătucéne* AVIIa „preș”; cf. *doróșcă, lăture* 2°, *lătucéle*.

LĂTUCÉLE s. n. pl. AVIIa „preșuri”: Noi cu cânepa tare mult [ne-am ocupat], o cât am țesut, câte

lătusélje!; cf. *doróșcă, lăture* 2°, *lătuceán*.

LĂZĂRÍT v. **rozorít**.

LEÁCĂ s. f. GVIIa „pic, puțin”: Aceea *lăcă* și *mi dostăiesc*.

LEAH s. m. GVIII „evreu (probabil din Polonia)”: La noi a fost evrei: Podu lu *leah*.

LEÁPĂDĂ vb. 1° *se* ~ refl. ind. prez. 3 pl. AVIIc „se despart, divorțează”: Amu nu ospiesc și să mărite și să-nsoare și *să leápădă*.

2° ind. impf. 3 sg. *lepădá* GVIIb, NVIII „abandona, părăsea”: Șestoie [clas] am început *ș-am lipadát...* școala și m-am dus la lucru AVIIc. A noastră limbă noi nu putem *lepădá* Bva.

2° ind. pf. c. 1 sg. *am lepădat* AVIIc, BVII, NVIII, 3 sg. *a lepădat* Sv, SbvII, Bva, VII, VVIIIa; inf. *lepădá* Bva.

LECÁRNE s. f. Bva „spital”: O venit scora și l-o luat [pe bolnav] și l-o dus în *lecárne*. [...] Da poslednie vremea ujă am muncit eu în bolniță, în *lecárne*; cf. *bolniță, ospitală*.

LECÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. Sv „a tratat, a vindecat”: Bolnavă ea era și, după voina, nime n-a *lecit-o*; cf. *lecuít*.

LECUÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. GVIIb „a găsit leacul, a vindecat”: Drept în bolniță pe mine m-a dus ... m-a *lecut*; cf. *lecuít*.

refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am lecut* AVIIb.

LEG vb. ind. prez. 1 sg. ~ în *crúce* SbvIIa [d. soacra mică, la nuntă ori mama copilului, la botez] „îndeplinește un ritual legând cruciș peste piept, cu prosoape, pe nași și rudele apropiate, o dată, de două ori, de trei ori, în funcție de rangul ceremonialului”: Vin cu mirele, cu mireasa, *leagát!* cu mineșterguri

bărbații, cu platoace femeile. Ne *leágă* pe ninașu și pe ninașa Bvb. Mama o ieșit cu zestre *ș-o legát* pe nun, pe staroste, pe rudă... pe chiochi, pe deade, pe nănașe, așa la noi moda, legatu aista, legătur-aiasta la noi... moda tare cu legatu AVIIa.

ind. prez. 2 sg. *legi* SbvIIa, 3 sg. *leágă* Bvb, ȘVIIb, impf. 3 pl. *legá* Bvb, pf. c. 3 sg. *a legát* AVIIa; part. m. pl. *legáți* Bvb, SbvIIa, ~ *în crúce* SbvIIa, inf. *a legá* ~ Sv.

LEGÁTUL s. n. art. AVIIa „acțiunea de a l e g a”: La noi... moda tare cu *legátu*; cf. l e g á t ú r a.

LEGÁTÚRA s. f. art. AVIIa „acțiunea de a l e g a”: Așa la noi moda, legatu aista, *legátúra* aiasta; cf. l e g á t u l.

LÉLE s. f. 1° art. *lélea* VvIIIa, NvIII „mătușă”: La rude du-te [cu colindatul]: aiasta-i *lélea*, aista-i badea; cf. t i ó t i e 1°.

2° VvIIIa, NvIII „termen de adresare pentru sora mai mare”.

3° VvIIIa „termen de adresare pentru o femeie străină”.

LENÓS adj. DVIIa, f. *lenoásă* BvII, m. pl. *lenóși* TvIIa „leneș”: Da care [femeie] era mai *lenoásă*, ują copiii cădea și murea [de foame] BvII.

LENOȘÍT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. Sv „ne-am lenevit”.

LÉNTÁ s. f. VvIIIa, pl. *lenți* MvIIa, SbvIIa; *lénturi* Șv „panglică”: Lega încolo la holubi *lěntă* VvIIIa.

LEOCIC (2 sil.) s. m. SvIIb „aviator”.

LEPÁIÉSC vb. ind. prez. 1 sg. VvIIIa [fig.] „vorbesc prost o limbă, abia o vorbesc”: El de-amu *ș-o uitat* [moldovenește], eu de-amu oleacă *leapăjesc*, nu m-am uitat.

LES s. n. SvIIb, TvIII „pădure”.

LEȘINÁȚI adj. m. pl., *boi* ~ AVIIa [fig.] „boi foarte slabi, inapți de muncă”: El nu era bogat... ținea niște *boi... leșináț* acolo.

LETÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. SvIIb „zboară”: Vedem așa un cluboc, nu tare sus *letéște*.

LICĂRII s. f. pl. DVIIa „becuri (electrice)”.

LÍGÁ v. *lینگă* 1°.

LILÍHALINO adv. MnvIIa „legal”.

LIMPEJOÁRE adj. f. pl. MdvIIa [d. răcitur] „limpezi, transparente”.

LÍNGÁ prep. 1° AVIIa, d, VIII, SvIIb, DVIIa, GVIIa, b, VvIIIa, Bvb, TvIIa, VIII, „lângă”: Casă *lینگă* casă DVIIa. [Fiicele] trăiesc una *lینگa* alta GVIIb.

2° TvIII „peste”: [La pereții] casei *lینگă* bețe am turnat de ceea de cărbuni... șlac TvIII.

var. 1° *lینگă* prep. KVII; *lینگă* prep. Bva.

LIP s. n. TvIIa „jeg, murdărie”.

LIPÁIÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. VvII [d. carnea din c h i f t e r e] „lipește”.

LIPÍNE s. f. pl. ȘVIIb „lipii”: Făceam *lipine* și mâncam.

LIPINÍCI s. f. pl. ȘVIIb dim. de la *lipine*.

LIPIÓȘCĂ (3 sil.) s. f. ȘcvII „turtiță”.

LIPOÁCE s. f. pl. GVIIa „forme rotunde de tizic, modelate cu mâna, sau după tipar”: Odată cu tizic [făceam focul], *lipjoáše* din baligă de la vacă, frământam și făceam așa, forme era.

LISAPÉT s. n. AVIIc, Sv „bicicletă”: Hazeainu nu poate și îmble și cosască... *ș-aducă* și nu-i cu ce! *lisapétă*, cu *lisapétu* mult nu-i aduce pentru vacă! AVIIc.

var. *lisapétă* s. f. AVIIc.

LISAPÉTĂ v. **lisapét**.

LIST s. m. 1° ~ *de jaróvne* GVIIa „tavă (pentru cuptor)”: Puneam pe *list de jaróvne* grâu și aieste banci le puneam în grâu și amu, dacă focu să ducea, vâram jarovnele istea în cutiori; cf. *jaróvca, jaróvne, tavá* 1°.

2° AVIIc, DVIIb „foaie de varză”: Altele fac [gălucile] chiar așa pe-un *list*, cum îi *listu* așa AVIIc.

3° DVIIb, NV, pl. *listuri* „foaie de aluat”: Deasupra [umpluturii] mai puneam două *listurí* NV.

4° pl. *listuri* NV „frunze, foi de vișin, stejar etc.”.

LITERNĂ s. f. MnvIIIa „lucernă”.

LIUBÉSC vb. ind. prez. 1° 1 sg. AVIIa, DVIIa, GVIIa, MV „îmi place, prefer (o mâncare, o muzică etc.)”: Zaraz mai mult de cucoș *liúbesc* [chitroage] GVIIa. Minciuni nu *liúbesc* DVIIa.

2° pf. c. 3 pl. TVIIa „iubește”: Pe mine m-o *liubít* ei [socrii] TVIIa.

ind. prez. 2 sg. *liubești* Mv, 3 sg. *liubește* 1° AVIIc, BVa; 2° TVIIa, 1 pl. *liubím* 1° VVIIIa, impf. 1 sg. *liubeám* 1° BVb, 3 sg. *liubeá* VVIIIa, pf. c. 3 pl. *a liubít* 2° TVIIa.

LIÚLICĂ s. f. BVa „ataș la motocicletă”: Cu motoșicu el s-o dus, cu *liúlică* s-o dus ș-o-adus-o pi imă-sa.

LIÚNGURĂ s. f. NV, pl. *liúnguri* BVb „lingură”: Două *liúngurí* de sare, una de sahar [pun la varza pentru murat]! BVb; cf. *lócă*.

LIVĂZUICĂ s. f. ȘVIIa dim. de la *livadă*.

LÓCUL s. n. art. TVIIa 1° „pământul, terenul agricol”: Nouă ne plăcea *lócu*, roboteam și aveam ... Nu, cine liubește *lócu*, pomântu, aiasta já a noastră jizni!

2° „placentă”: Nu! *lócu* zicea, îl ascundea nușunde în pomânt, șob câinii să nu-l tragă; cf. *sórtel*.

LOGODEÁLĂ s. f. SVIIa „logodnă”: Da care-i mintioasă fată, așteaptă *logodeála* lor.

LOGODÍT, *ai* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 2 sg. SbvIIa „ai cerut în căsătorie”: De ce n-ai *logodit*-o pe dânsa și m-ai *logodit* pe mine?

LOPÁTĂ, ~ *covățită* v. **covățită**.

LOPĂTUÍT, *la* ~ vb. supin GVIIb „la lopătat”: Brigadiru mi-o zis să mă duc la robotă, *la lopătuít* orz.

LÓȘCĂ s. f. NV „lingură”; cf. *liúngură*.

LOVÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. TVIIa „am prins momentul”: Pin horoduri era malină. Da eu zic „ia, mi-a mânca malină!”; „Da storaju? unde cela?”. Da eu *am lovít* ... și șade malina lungușoară ... pe barba [fiicei].

LUC s. n. Mv „ceapă”.

LUCREÁZĂ vb. ind. prez. 3 sg. AVIIa [d. instituții publice, magazine etc.] „funcționează”: Nu-i departe mahazin la noi, nu, seiceas el nu *lucréáđă*.

ind. pf. c. 3 sg. *a lucrát* MdvIIa.

LÚCRU, *în* ~, în expr. *e* ~ ~ TVIIb [d. o persoană] „muncește, este în activitate”.

LUMINICA s. f. art. BVa, b, NV, TVIIa dim. de la *lumină* „lumânare”: Am alergat la soședă, am chemat-o, i-a ținut *luminica* BVb. Vseo vremea o ars *luminica* [cât a stat mortul în casă] BVa.

LUMNÁRE s. f. NV „lumânare”.

LUNG adv. AVIIa, SVIIb, ȘcvII, GVI, VIIa, b, MV, VVII, VIIIa, BVa, TVIIa, b „îndelung, mult timp”: La noi a fost un băiet din Moldova, a trăit el *lung*

acolo GVI. D-ap că voi *lung* [vorbiți], da eu mă duc, c-or veni de la țintirim GVIIb. Eu cu acel [bărbat] *lung* am trăit VVII. Și *lung* aiasta [cașa] fierbe BVa.

LUNGUȘÓR adv. VVII dim. de la *lung*: Dacă fierbe *lungușór* [c i o l a n u l], îl prăbuiam așa cu mâna.

LUPIȘÓRI 1° s. m. pl. Mdvb „pui de lup”: Mergea lupoaica cu *lupkișóríj*, le-o trecut drumu.

2° var. **lupșór** s. m. ȘVIIa dim. de la *lup*.

LUPȘÓR v. **lupișóri**.

LUT s. n. TVIIa „ceramică”: Era *de lut*, nu-ș cum... *báncele*, încă la soacra am apucat.

LÚTNIȚĂ s. f. DVIIa „loc de unde se i-a lut pentru gospodărie”: S-o nădușit în *lútniță*... unde lut o săpat.

M

MACHÍTRĂ s. f. DVIIb „piuliță pentru mac”; cf. *m a c o h ó n*, *m a r c o t é ț 1°*.

MÁCINI vb. ind. 1° prez 2 sg. DVIIa „toci carnea prin mașină”: *Măcinám* ciolanu, făceam cârnațu DV; cf. *p e t r é c*.

2° impf. 1 pl. *măcinám* ȘVIIb „tocam, zdrobeam merele, perele fierte cu care se făceau *l i p i n i i*”.

ind. prez. 1 pl. *măcinám* DV, VIIb, impf. 1 pl. *măcinám* DV, VIIc, VVII, Ș VIIb.

MÁCIUHĂ s. f. DVIIa, Bvb „mamă vitregă”: Soacra la mine rusc-o fost ș-a lui bărbat *măcuhă* Bvb.

MACOHÓN s. n. DVIIb „piuliță pentru mac”; cf. *m a c h í t r ă*, *m a r c o t é ț 1°*.

var. **marcohón** s. n. DVIIb.

MÁCRA s. f. NVII „carne slabă, macră”: Gătești farș, cu *mácră* să face.

MACÚH v. **macúhă**.

MACÚHĂ s. f. Bvb „turtă din resturile de la stoarcerea semințelor de floarea-soarelui, de la egrenarea bumbacului, folosite ca hrană pentru animale”: Și-o adus *macúh de vátă*, *macúh* ș-am mâncat noi câte-o bucățică SVIIa.

var. **macúh** s. n., în ~ *de vátă* SVIIa.

MAGÁZ s. n. 1° Bvb, NV, TVIIa, b, VIII „pivniță”: Pri neamțai am trăit în podval, în *magáz*, opt luni în *magáz* TVIIb; cf. *p o d v á l 1°*, *p ó h r e b*.

2° Bvb „cămară”; cf. *c l a d ó u c ă*.

MAHALAGÍU s. m., pl. *mahalagíu* MdvIIa „locuitor al unei mahalale”; cf. *m ă h ă l e á n*.

MAHAZÍNURI s. n. pl. TVIIa „magazine”; cf. *d u g h e á n ă*, *l á u c ă*.

MAHNÓUȚII s. m. pl. art. VVIIIa „membrii din banda lui Mahno”: Iacă cole o fost *mahnóuți*-aceai, banda taca ... a lui Mahno.

MÁIERE v. **mai**.

MAI s. n. NV, pl. *máiuri* DVIIa, Bvb „ficat”; cf. *j i g h í r i i*, *p é c i n a*.

var. **máiere** s. f. DV.

MÁLDURI s. n. pl. MdvIIb „snopi de cânepă, mănuși”: Dacă se cocea, apoi legam [cânepa] *málduri*.

MALÍNĂ s. f. TVIIa „zmeură”: Pin horoduri ... era *malină* ... da eu zic „ia, mi-a mânca *malină*”.

MALÍROVANE adj. f. pl. GVIIa [d. vasele de metal] „emailate”.

MÁMCĂ s. f. Bvb dim. de la *mámă*.

MÁNICĂ s. f. ȘVIIb „griș”.

MANÍȘCĂ s. f. AVIIb, MdvIIa [la cămașa bărbătească] „fășie brodată pe mijlocul pieptului”.

MĂNTĂ s. f. AVII d „mantă”: Didu
cela îmbrăcat în *mântă* ș-ap cu scuman.

MARCHIRUIĂ vb. ind. impf. 3 pl.
GVIII „marcau (pământul la semănat)”.

MARCOHÓN v. **macohón**.

MARCOTÉȚ s. n. 1° DVII b, MVII a
„piuliță pentru mac și semințe de
cânepă”; cf. m a c h í t r ă,
m a c o h ó n.

2° var. **morcotét** s. n. AVII c, MVII c,
SVII b, GVII a „vas pentru frământat
aluatul”

MÁRE adj. 1° zi ~ v. zi 1°.

2° m. pl. *mari, bani* ~ VVII a „bani
mulți”: N-o fost așa *ban marí* să iasă,
da du-te și ie cât vrei acolo, oamenii
avea cu ce prinde pește.

MÁRLĂ v. **márle**.

MÁRLE s. AVII c, GVII a, NV, VII
„tifon”.

var. **márlă** s. f. NV, VII, VIII.

MÁRLICICĂ (3 sil.) s. f. BVb
dim. de la m á r l e.

MART s. MdvII a „(luna) martie”.

MÁSLĂ s. n. NV „unt”; cf.
u n s o á r e 1°.

MÁSTERĂ s. f. VVII a „meșteriță,
croitoreasă”: Mama *máster*-o fost, la
dânsa o fost mașincă, ea de-amu cosea.

MAȘINCĂ s. f. 1° SVII a, VVII a,
BVII „mașină de cusut”: Măcar li-i
coase copiilor ceavai, *mașincă* la noi
este BVII.

2° VVII, NV „mașină de tocat
carne”: Pim *mașincă* măcinam acela,
ciolanu VVII; cf. m e a s o r ú b c ă.

3° BV a „mașină de spălat”: Aveam
acolo vană, *mașincă*, și-am pus și-am
stirăit; cf. m a ș í n i.

MAȘINEĂ vb. ind. impf. 3 sg.
SVIII a „treiera”; cf. m o l o t é ș t e.

MAȘINI s. f. pl., în ~ de *stirăline*
v. s t i r á l i n e; cf. m a ș í n c ă 3°.

var. **mășini** s. f. pl. AVII a.

MAȘINÍST s. m. BVb „meccanic”.

MAȘINÍSTĂ s. f. TVII b „femeie
care exercită profesia de m a ș i -
n i s t”; cf. m o t o r í s t ă.

MÁTCE s. f. pl. NVIII „măci”.

MATÉRE v. **matérie**.

MATÉRIE s. f. 1° AVII b, d, DVII,
SbvII a, Bvb, NV, TVII a, ȘVII b „material
textil, metraj”: Ninașa ia crișmă,
matérije să fie multă Bvb.

2° MdvII a „pânză”: Ștefan cel Mare
era-nvălit cu *matérije* albă.

var. 1° **matére** s. f. Bvb, MnvII b.

MATIÚȘCA (3 sil.) s. f. art. AVII b
„preoteasa”.

MATRÁS s. n. NV, pl. *matrásuri*
MvII a „saltea”.

MĂCĂR, ~ ~ conjuncț. corelat.
NV „fie ... fie”: [M o r s u l] *măcăr*
așa bem, *măcăr* pintre borș; cf. á b o,
c e ², o, o á r e.

MĂHÁLĂ s. f. MdvII a „mahala”.

MĂHĂLEÁN s. m. AVII b, pl.
măhăléní AVII b, SVII a, b, VIII b, MV
„locuitor al unei mahalale”: A venit
mahaleánu-aista și mi-o bătut ușa bine
la pod VII b; cf. m a h a l a g í u.

MĂHĂLEÁNCĂ s. f. Mv
„locuitoare a unei mahalale”.

MĂJĂIĂ v. **mânjăiă**.

MĂLĂI s. n. 1° DVII b, VIII „porumb
(plantă)”; cf. c u c u r ú z, p ă p u ș ó i
1°.

2° pl. **mălăie** SbvII a „culturi de
porumb”.

MĂLÍGĂ s. f. Sv, KVII, Mdv a,
MnvII b „mămăligă”.

MĂLIGÚȚĂ s. f. MdvII b dim. de
la m ă l í g ă.

MĂLUIĂ vb. ind. impf. 3 sg. TVII a
„desena, picta”.

MĂRIT, *te-ai* ~ vb. refl. ind. pf. c.
2 sg. Bvb „ai crescut; te-ai îngrășat”.

ind. pf. c. 3 sg. *m-am măritu-mă*
BVb.

MĂRMĂNT v. **mormânt** 1°, 2°.

MĂRUNȚICĂ adj. f. 1° AVIIa [d. meliță, în opoz. cu bătătoare] „fină, care îndepărtează puzderia mărunță rămasă după prelucrare”: Eara bătătoare ș-apoi meliț-așa mai *mărunțică*.

2° TVIIa [d. cânepă] „fină”: Apoi ședeai cu peria pără făceai [cânepa] *mărunțică* și albă, aceala [-i] fuior.

3° pl. *mărunțele* Nv [despre plăcinte] „de dimensiuni mici”: Coci pe dânsele, *mărunțele* le pui.

MĂȘOARĂ s. f. DVIIa dim. de la *masă*.

MĂȘCĂTĂ adj. f. 1° Nv, MdvIIa [d. scriere] „mare, vizibilă”: Ș-o scrie *mașcăță* [scrisoarea].

2° pl. *mășcate* ȘVIIa [d. buruieni] „înalte”: Care șade mult în apă ... îs mai *mașcate*, crește stibla naltă.

MĂȘINI v. **mașini**.

MĂTĂȚICLU v. **motoțiclu**.

MĂTCUIĂLA s. f. art. DVIIb „acțiunea de a mătăci”.

MĂTCUIESC vb. ind. prez. 1 sg. DVIIb „înjur de mamă”: Eu *am mătcuit* bărbătește. Știți bărbătește *mătcuiște!*

ind. prez. 2 sg. *mătcuiști*, 3 sg. *mătcuiște*, impf. 3 sg. *mătcuiă*, pf. c. 3 sg. *a mătcuit* DVIIb.

MĂTÎMCĂ v. **mătîncă**.

MĂTÎNCĂ adv. AVIIa, d, SVI, VIIIa, b, DVIIa, SbvIIb, VvIIIa, TVIIa, b, MdvIIa, VIIIb, MnvIIIa, b, ȘV, VIII „mă tem că, probabil”: La mine ș-amu *mătîncă* este încolo o bucățică de colac de la mire AVIIa; cf. p s i n e.

var. *mătîmcă* adv. TVIIa.

MĂZĂIEȘC vb. ind. prez. 1 sg. Bva „ung [pasca] pe deasupra”.

MĂCA s. f. art. DVIIa, GVIIa „bunica”: Pociina *măca* zicea că nu trebuie să te scarpini cu mâna, numa ai

dat ciuti așa [câmașa de cânepă] și te-ai scărpinat GVIIa; cf. b a b ă 2°, b a b ú s e a, b á b u ș c a, b ă t r ă n a, b ă t ă 2°, n a n í c a, n í c a 2°.

MĂCĂ vb. ind. impf. 3 pl. NVII „mâncău”: Fura găini [a doua zi după nuntă], le *măcă* cu toții între un loc.

imperat. 2 pl. *măcăți* NVII.

MĂNĂ¹ s. f. 1° art. *din mâna* SbvIIa „din partea”: Doi starosti *din mâna miruluș*, pe mâna cuiva MdvIIa „în responsabilitatea cuiva”: Ne-o luat românu *pe mâna lui*.

2° pl. *mâni* Bva, b, Nv, art. *mănele* AVIIa, c, d, VIII, TVIIa, MnvIIIa „mâini”: Odată sămăna cu *mămurile* GVI. Cu *mănele* îl ducea pe gard și-l punea acolo [c e a m u r u l] AVIII.

var. 2° **mănule** s. f. pl. art. MnvIIa, b, VIIIa, b; **mănurile** s. f. pl. art. GVI, MdvIIb.

MĂNĂ² vb. ind. prez. 3 sg. 1° Bva „duce la păscut animalele (din gospodărie)”: În deal le *măă* [caprele] ... acoloș orză, da caperițele sami bine mănâncă.

2° DVIIa „trimite”: Mă *măă* la lucru DVIIa. A meu părinte în Germania o fost, pe jos i-o *mînát*, da c-o mână și bătrân, pe jos AVIIId.

ind. impf. 3 sg. *mână* 1° Bva, 2° DVIIa, pf. c. 3 sg. *a mână* 2° AVIIId, SVIIb.

MÂNCÍT v. **muncésc**.

MÂNDREȚE s. f. pl. Bva, NVIII „obiecte, produse alimentare decorative”: Să vinde tojă la bazar fseacă *mîndrețe*... și pui deasupra [p a s c e i] Bva.

MÂNDRÍM vb. tranz. ind. prez. 1 pl. Bva, NVII „înfrumusețăm, decorăm”: Sahare crăsit vând, abo confete mărunțele și deasupra pui și ea [p a s c a] *mândrím*, aceea pască Bva.

MÂNDRÍT adj. Bvb, NVIII „îngrijit, înfrumusețat”: Ia, bine făcut și *mîndrít* [o c o l u l]: „Oi, maladeț, hazeainu!” Bvb.

MÂNDRU adj. GVIIb, f. *mândră* DVIIa, b, GVb, VIIa, BVa, b, VII, TVIIa, pl. m. *mândri* DVIIa, f. *mândre* AVIIa, DVIIa, b, GVI „admirabil, recunoscut, vestit”: O fost *mîndri* oameni, vestiți o fost părinții mei DVIIa. Muzica [moldovenească] tare-i *mîndră*, tare *mîndre* tanțuri GVI.

MÂNE¹ adv. 1° AVIIa, VIII, SVIIb, VIIIa, GVIIa, b, MV, VIIa, VVII, NVII, MdvI, ȘVIIa „măine”;

2° AVIIC, VIII, VVIIa „a doua zi (fără raportare la azi)”: Făcea ceamuru cela... și-l ducea pe gard, *măne* el să-nspinea AVIII.

MÂNE² s. f., ~ *ta* Mdvb „maică-ta”.

MÂNÉM vb. ind. prez. 1 pl. Bva „rămânem”: Ședem [noaptea cu mortul], *mîném* acolo, eu acolo *am mas* tojeși.

ind. pf. c. 1 sg. *am mas* Bva, 3 pl. *a mas* Bva, SVIIa.

MÂNJĂIĂ vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa „mânjea cu lut alb cămășile pentru a le albi”: Le *măjăje* așa cu lut alb și-apoi le turna cu leșie, apoi ele să spala bine la baltă.

var. **măjăiă** vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa.

MÂNTUIĂM vb. ind. impf. 1 sg. SVIIb „terminam”: Iaca, *o mîntuít* de prășit! DVIIa. Da eu școală nici pervâi clas *n-am mîntuít* Bva; cf. *b i t i r é s c*, *c o n c é ș t e* 2°, *f â r ș í t*.

ind. pf. c. 1 sg. *am mîntuít* Sv, VIIb, GVIII, Bva, 3 sg. *a mîntuít* Sv, DVIIa, viit. 3 sg. (*v*)oi *mîntuít* Sv; refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a mîntuít* NVII, Mdvb, MnvIIIa; 1 pl. *ne-am mîntuít* Nv.

var. **muntuiám** vb. impf. 1 pl. MdvIa, pf. c. 1 sg. *am muntuít* DVIIa, Bva.

MÂNȚĂMÉSC vb. ind. prez. 3 pl. MdvIIa „mulțumesc”: Cine vine și-i descânt, toți ni *mînțănésc*.

var. **mâțameá** vb. ind. impf. 3 pl. AVIIb.

MÂNULE v. *mână¹* 2°.

MÂNURILE v. *mână¹* 2°.

MĂȚA s. f. art. Bva, TVIIa, pl. *mățele* TVIIa „pisica”; cf. *m i e r l á u*.

MĂȚĂMEÁ v. *mânțămésc*.

ME(A)SORÚBCĂ s. f. AVIIa, b, GVIIa, MvIIb, Nv, pl. *mesorúbce* MvIIc „mașină de tocat carne”: Ciolanu alții îl dau pin *mesorúpcă*, da noi îl tăiem melco, melco, melco, aiest ciolan GVIIa; cf. *m a ș í n c á* 2°.

var. **mesorúpca** s. f. AVIIC, GVIIa; **mesărúpca** s. f. NVII.

MÉLJOC s. n. AVIII „mijloc”: La *néljoc* îl puneá [stuful].

MELNÍȚĂ s. f. MvIIa „meliță”.

MÉLOCIUL s. colect. TVIIa „măruntaietele (porcului)”.

MERÁRI s. m. pl. GvIIb „meri”.

MÉRĂ s. n. pl. MvIIb „mere”.

MÉRGE vb. ind. prez. 3 sg., în ~ *plóáia* AVIII, DVIIa, VVIIa „plouă”: I-acolo lingă Nipru *mjérži plóáje*, da la noi de-amu ud VVIIa.

ind. impf. 3 pl. *mergeá* AVIII.

MESARÚPCĂ v. *me(a)sorúbca*.

MESORÚPCĂ v. *me(a)sorúbca*.

MÉSTECĂ 1° vb. ind. prez. 3 sg. Bvb [d. cloșcă] „rotește ouăle pe care le clocește, le amestecă”: Spocoină găină, ea șede binișor și-apăi singură le *méstecă* [ouăle].

2° vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a mestecát* NVII [d. lume, neamuri, popoare] „s-a întrepătruns, s-a amestecat”: Ahmu *s-o mestecát* lumea ują toată cf. *a m e ș t e c á m*.

MEȘĂIȚI, (*nu*) *vă* ~ vb. refl. imperat. 2 pl. TVIIB „(nu) *vă* implicați, (nu) *vă* amestecați!”: Voi *nu vă meșăiți!*

MÉTĂR s. n. VVIIIa „metru”.

var. **métre** s. n. pl. SVI.

MÉTRE v. **métăr**.

MIA pron. pers., 1 sg. dativ AVIIa, c, DVIIa, GVIIb, Bva, VII „mie”: Dă-mi *niia* vo tarelcă Bva.

MÍCE s. f.; art. *de-a ~-a* TVIII „minge; de-a mingea”.

MIELIÚȚ (2 sil.) s. m. Mv „ied”.

MIERLÁU s. MdvIIa „pisică”; cf. m â ț a.

MILIȚIONÉRUL s. m. art. VVIIIa „milițianul”: Dacă *v-a-ntreba miliționéru* voi iți zice [adevăru]?

MINEÍM vb. ind. prez. 1 pl. Bva „schimbăm”: În toată sara *mineím* apa. ind. impf. 3 pl. *mineiá* Bva.

var. **miniám** vb. ind. impf. 1 pl. MdvIa.

MINIÁM v. **mineím**.

MINIȘTÉRGURÁ s. f., pl. *miniștérguri* DVIIa, b, c, GVIIa, MVIIa, VVII, Bvb și *miniștérgure* VVII „prosop”: Eu mult am cusute, *miniștergúre* cusute VVII.

MINTIOÁSÁ (3 sil.) adj. f. SVIIa, DVIIa „inteligentă, cu minte multă”: [Nora] o fost *mintiôásá* DVIIa.

MINÚTÁ s. f. AVIIa, pl. *minúturi* ȘVIII „minut”: Eu nu le-oi lucra-le [nemților] nici o *minútá*!

MIRÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. Mv „m-am împăcat”.

MISTRECIOÁRĂ adj. f. MVIII dim. de la *mistreață*.

MISTRÉȚ adj. Mv, f. *mistreáță* MvIIa „dulce-acrișor”.

MIȘELÁ, *nu te* ~ vb. refl. imperat. 2 sg. AVIIa „nu te văieta, nu te aoli!”: Și la Valea mi-o grăit: „*Nu ti nișelá*,

Vale,/ Nu te văicára!”; cf. v â i c â r á t.

MITCÚȚĂ v. **miticúță**.

MITEALÚȚ v. **mitelúț**.

MITÉL adj. AVIIb, KVII, GVIIa, VVIIIa, Bvb, Nv, TVIII, f. *mitică* AVIIb, DVIIa, GVIIb, Bvb, VII, Nv, TVIIa, b, VIII, ȘVIIa, pl. m. *mitéi* AVIIb, c, KVII, VVIIIa, b, Bvb, TVIIb, f. *mitéle* AVIIc, Nv, ȘVIIa „mic, mititel”: Da belciugu [de la ușă] *mitél* era, s-o scos și-am ieșit [din casă unde mă închiseseră hoții] AVIIb. N-ai văzut strachina acei *mitică*? Bvb. Anină? Aduceam acasă când-am fost noi *mitéi* VVIIIa. Eram *mitică* să mulg vaci Nv.

MITELÚȚ adj. AVIId, f. *mitelúță*, pl. f. *mitelúți* Mv dim. de la *mitel*: El *mitelúț* didu cela [era].

var. **mitealúț** adj. Mv.

MITICÚȚĂ adj. f. SVIIb, DVIIb, Bva, ȘVIIa dim. de la *mitică*: [Fiica] de *miticúță*-n școală o-nceput a îmbla și rusește, și rusește, și-așa și grăiește Bva.

var. **miticúță** adj. f. Mv.

MITITÉLÁ adj. f. VVIIIa „mititică”: O soară de-amu încă *mititelá*; Încoace o fost cas-aiasta *mititéleá*; cf. m i t é l.

var. **mititeleá** adj. f. VVIIa.

MITITELEÁ v. **mititelá**.

MIȚI s. f. pl. MvIIa „șuvițe de păr, mițe”.

MNEATÁLE v. **neată**.

MNEAVOÁSTRE v. **neavoástră**.

MOÁRTE, *de* ~ loc. adv. GVIIb „mortal”: Pe copilă o ucis-o *de moárte*.

MOCÁNI s. m. pl. AVIId „nume generic pentru o parte dintre locuitorii satului Alexandrovka”: Așa ne porelesc *mocáni*, așa eu am apucat de la bătrâni... ne ducem acolo devale în țentră „iac-au venit *mocáni*!”.

MOGHÍLĂ s. f. DVIIa, BVa, TVIIa, „mormânt”: Luăm acolo ce pască, ce pirohie... canfete ili pecenie ce ai, duci pe mormânturi... pui pe *moǵílă* BVa; cf. h r o b, m o r m á n t 2°.

MOHORÍCI s. Bvb „dar în bani, aldămaș, bacșiș”: Ninașu cu ninașa le pune *mohoric*: le dă șampanscoe, horilcă, confete.

MOLDOVÁNA s. f. art. VVII „limba moldovenească”: [Tetea] grăia [limba maternă] no ... nu așa cum voi grăiți cisti *moldována*; cf. m o l d o v á n ă.

MOLDOVÁNCĂ adj. f. MnvII „moldovenească”: limba *moldovâncă*.

MOLDOVENÍE, *pe* ~ loc. adv. NgVII „moldovenește”.

MOLODIÓJUL s. m. art. MVIIc, TVIIa „tineretul”: Da amu, *molodjóju* nu vreu să facă nicăduh TVIIa.

MOLOTÁRCĂ s. f. SVIIIa „batoză”.

MOLÓTÁI adj. Nv „măcinat”.

MOLOTÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. VVIIIa „treieră”.

ind. impf. 3 sg. *moloteám* MnvVIIIa, pf. c. 3 sg. *a molotít* SVIIb.

MÓRCOI s. m. pl. TVIIa „morcovi”.

var. **mórcuă** s. f. Bvb.

MORCOTECIÓR s. n. MVIIc dim. de la *morcotef*.

MORCOTÉȚ v. **marcotéț**.

MÓRCUĂ v. **mórcoi**.

MORÍT¹, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. GVIIa, b „a murit”: Da el [soțul] sara *morít*, a dăuza l-am îngropat VIIa; cf. c o n c é ș t e 1°.

MORÍT², *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. TVIIb „m-am căznit, m-am chinuit”; cf. d a v é ș t e 1°, m u c í t, m u n c é s c, v o d é s c, z a m o r í t.

MORMÂNT s. n. și **mormânturi** s. n. pl. 1° Bvb „cimitir”: Ș-apăi

din biserică, *mormântu-i* aici nu departe, Și din biserică îl duc la *mormânturê*; cf. ț i n t i r í m.

2° var. s. n. BVa „mormânt”: Daje i-așa o bâcățică de piatră s-a vedea, oamenii a ști c-acole este *mărmânt* VVIIIa; cf. h r o b, m o - g h í l ă.

var. **mărmânt** s. n. 1°, 2° VVIIIa, pl. *mărmânturi* 1° Nv, TVIIa, VIII, VVII, VIIIa, 2° BVa, Nv, TVIIa.

MORMÂNTÉSC vb. ind. prez. 1 sg. AVIIc [fig.] „fac grămadă și frământ varza tocată pentru murat”: Dăm curechiu-aista, de-amu pin tiorcă, ș-apui îl sār și-on pic de morcovi, acolo ceapă îl *mormântésc* ciuti și pun în castrule și murez.

MORS s. n. Bvb, Nv „suc de roșii”: Fierbem *mors*, fierbem patlagelele, le dau prin trușleac, ciuti val dai ... zăcătuim Bvb; cf. i ú ș c ă 3°.

MORT s. n. GVIIb, pl. *mórturi* MdvIIa „înmormântare”: Frate-său n-a uspit și vie la *mort*, n-a văzut-o [pe sora decedată] GVIIb.

MOSCÁL s. m. VVIIIa „soldat, ostaș”; pl. *moscáli* în expr. *în* ~ GVIIb, VVIIIa „în armată”: Avea un frate în armie, în *moscál* GVIIb; cf. á r m i e.

MOTÓC s. m. AVIII, pl. *motóci* AVIIa „motan”: Am văzut ... un *motóc* așa ia, un *motóc* gros VIII.

MOTORISTĂ s. f. TVIIb „femeie mecanic”; cf. m a ș i n í s t ă.

MOTOȚÍCLU s. n. AVIIb, BVa „motocicletă”.

var. **mătățicu** s. n. art. BVa.

MOTOVÉLNICE s. n. pl. MVIIa „sculuri”.

MÚCA s. f. art. Mv „chinul”: Tiotia m-a luat de la *múca* aiasta.

MUCÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. VVII „s-a chinuit”: N-o vrut mama să mărite, așa o trăit, *s-o muçit*.

Mama *s-o mučit* cu noi; cf. *d a v é ŝ t e* 1°, *m o r í t*, *m u n c é s c*, *v o d é s c*, *z a m o r í t*.

conj. prez. 3 sg. *să se mucească* Nv.

MUIĂ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. TVIIa [d. pânzele de cânepă] „deveneau moi prin expunere repetată la soare după muieria în baltă”; cf. *î n m u i á*.

MUIÉRILE s. f. pl. art. DVIIc „femeile”: Să grămădea *muiérite* și i-ajute a toarce [gazdei]; cf. *b á b á* 4°, *f u m é i e* 1°, *j é n ŝ c i n i*, *n e v á s t á* 1°.

MUJCINI s. m. pl. TVIII „bărbați”; cf. *b ä r b ä t ó i* 1°.

MUJICII s.m. pl. art. VVIIa „țărani”.

MULT, *mai* ~ loc. adv. BVb, AVIID, TVIIB „de aici înainte începând din momentul acesta”: Eu *maj mult* să nu vă văd TVIIB; cf. *a m ú* 3°, *a m ú ŝ* 2°.

MUNCÉSC, *mă* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. DVIIa „mă chinui, mă căznesc”: *Mă muncésc* cu didu toată noaptea, fugi din casă DVIIa. Cum s-ar zice, nu trăim zaraz, da *ne muncim* BVa; cf. *d a v é ŝ t e* 1°, *m o r í t*, *m ú c í t*, *v o d é s c*, *z a m o r í t*.

refl. ind. prez. 3 sg. *se muncéște* GVIIb, ȘVIIa, 1 pl. *ne muncim* BVa.

var. **mâncít**, *m-am* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. BVb.

MUNTUIĂM v. **mântuiám**.

MURIA (3 sil.) vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa, VVIIa „dădea cu lut și/sau var la pereți”: Mama pe la oameni robotea și *muriĵe* casele TVIIa.

ind. pf. c. 1 sg. *am muriit* BVb.

var. **muruit**, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. BVb; sup. *la muruit* Mdvb.

MURIIȚI s. m. pl. DVIIb „morții”: *Muriți* și învie?; cf. *p o c ó i n i c*.

MURUIT v. **muriá**.

MUST s.n. MVIIb „suc lăsat de varza conservată cu sare”.

MUSTUÍM vb. ind. prez. 1 pl. MdvIIa „scoatem mustul din struguri”: Da-ncă cu mustuitoru o *mustuím* [p o a m a] într-o cadă.

MUȘTE s. f. pl. NVIII, ȘVIIa „albine”.

N

NABIRÉSC vb. ind. 1° prez. 1 sg. AVIIc „iau cu lingura”: [Dulceața] fierbe, da aicea *nabirésc*, încarc cu lingura [în borcan].

2° impf. 3 sg. *nabireá* MVIIa „izvora apă”.

NACEÁLNIC s. m. DVIIa, TVIII, pl. *nacéalnici* MdvIIB „șef, comandant”.

NACÍLCA v. **nacínca**.

NACÍNCA s. f. art. GVIIa „umplutura (la plăcintă)”: [Foaia de plăcintă] o jișitoresc bine cu citoriu, pun *načínca*.

var. **načilca** s. f. GVIIa.

NACIÓVCĂ s. f. DVIIb „covată”; cf. *c o v á t á* 1°.

NADIVĂIESC vb. ind. prez. 1 sg. SVIIa „îndes carnea în intestinele pregătite pentru cârnați, paiete în căruță”: Și *nadivăim*, *nadivăim*, numa că nu tare îl *nadivăim* [intestinul], de ce? ca să nu plesnească. GVIIa; cf. *n a p â h â i á m*.

1 pl. *nadivăim* GVIIa; refl. ind. prez. 3 pl. *se nadivăiesc* SVIIa.

NÁIME (2 sil.), *pin* ~ AVIIc „cu tocmitul (pentru a munci)”: [Mama, copil fiind] o îmblat ea *pin náime* la toți, pe-o bâcățică de pită o lucrat.

NALIVÁNCI s. f. pl. DVIIb „alivenci”.

NALÓG s. n. BVa, VVIIa, pl. *nalóguri* VVII „impozit”: Nu! *nalóg* ne punea de plătit, n-avem pe ce BVa.

NALOGOVÓI s. m. MdvIIa „perceptor”.

NAMICEÁ vb. ind. impf. GvIIa „numea”: Apoi punea toate [b a l a b u c e l e] de rând și *namicéá* [a] cui: easta-i a mea, easta-i a ta ...

NANÍCA s. f. art. MnvIIIb „bunica”; cf. b á b ă 2°, b a b ú s e a, b á b u ș c a, b ă t r ă n a, b á t ă, m á c a, n í c a 2°.

NÁNT adj. Mv, f. *nántă* 1° DvIIa, SvIIa, vIIIa, SbvIIa „înalt”.

2° pl. *nánte* AvIIIb „adânci”: [În lagăr] ne-o dat la săpat tranșeie *nántă*.

NAOBORÓT adv. SbvIIa „invers”.

NAPÁHĀIÁM vb. ind. prez. 1 pl. Dv „umpleam, încărcam umplutura pentru s a l t i s o n în stomacul porcului”; cf. n a d i v ă i e s c.

NAPRAVLĒNIE s. f. MvIIIb „trimitere, recomandare”: Mă duceam cu *napravlēniĵa* și poverea copilu.

NAPRAVLĪT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa „a îndreptat”; cf. c â r m u - i á, o t p r a v l e á.

conj. prez. 3 sg. *și năprăvleáscă* DvIIa.

NARÓD s. n. 1° SvIIa, DvIIa, GvIIb, MvIIIb, Bva „lume”: O mântuit de prășit, și nu șadă bietu *naród*, țesea DvIIa. O murit mult *naród* GvIIb. Înainte mai silnii o fost *noródu* TvIIa; cf. n a r ó j i n e a, p o p ó r.

2° colect. SvIIIb „persoane”: Trei mii cincisute de *naród* se hrănea acolo [la s t a l o v a].

var. 1° **nărăd** s. n. SvIIIa, GvIIIb, Mv; **noród** s. n. TvIIa.

NARODĪT, *m-am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. DvIIc, GvIIIb „m-am născut”: Acolea *m-am narodit*, acolea am crescut DvIIc. Când pe mine *m-o narodit* [...] o fost un băiețel GvIIIb; cf. g ă s é ș t e 3°, r o d i n á, r o d í t.

ind. pf. c. 3 sg. *a narodit* GvIIIb.

NARÓJINEA (3 sil.) s. f. art. VvIIIa „lumea”; cf. n a r ó d 1°, p o p ó r.

NASCHÉI s. pl. Nv „șosete (bărbătești)”; cf. n o s o á c e.

NASTAĪT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. GvIIIb „au reușit, au izbutit”: Ș-o venit ... ș-o *năstăit* și o dezgroape ș-o vadă [pe tânăra d e t u n a t ă].

NASTUPLĒNIE s. f. MdvIIIa „atac, ofensivă”.

NÁVOLOCI s. f. pl. SbvIIa „fețe de pernă”.

NAVÓS s. VvIIIa, TvIII „baligă”: Asta fac tizic ... din vaca, *navós*, ș-apăi așa îl fac cuadratnâi ș-apoi fac focu ... pun numa baligă și oleacă de paie ș-apoi mai bun decât ugol VvIIIa.

NAZĀIĒŠTE v. **naz(ă)văiēște**.

NAZ(Ă)VĀIĒŠTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. GvIIa, Bva, Nv „se numește”: Cum se *nazăvăiēște*? Aceea de la oi aceea-i brânză, da aiasta, bog znaiet, sârniță *să nazăvăiēște* GvIIa; cf. n ú m ă r á m 1°, z i c 2°.

ind. prez. 3 pl. *se nazăvăiēsc* Nv, impf. 3 sg. *se naz(ă)văiā* SvIIIb, GvIIa.

var. **nazăiēște**, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. Nv.

NĀCRĒŠTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. KvII, MnvII [d. lapte, murături] „devin acre, se acresc”.

NĀDUŠĪT, *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 3 sg. SvIIIb „a sufocat, a asfixiat”; cf. g â t u i á t 2°.

refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a nădușit* DvIIa.

NĀJĪT s., în expr. *de* ~ AvIIa „de descântat împotriva unor boli: inflamația urechii, durere de dinți etc.”: Da la mama tare venea [lumea], că ea știa *de năjit*, da eu *de năjit* nu știu.

NĀMEÁ vb. ind. impf. 1° 3 sg. DvIIa, VvII, Bvb „angaja”: Și mama *nănjé* om și semăna VvII. Ranișe,

nănjé și să boceau la mort Bvb. Și tata *năné* ciobanu la oi DVIIa. Eu *m-am nămít* la un stăpân MdvIIa; cf. *în nămească*.

2° 3 pl. TVIIa „închiria”: La noi *nănjé* ... băiețele să strângeau și flăcăii, ele făceau demâncat tot pos[t]nii, da flăcăii venea, îi hostea.

1° prez. 1 pl. *nămím* ȘVIII, pf. c. 3 sg. *a nămít* SbvIIa, ȘVIIa; conj. prez. 3 sg. *să nămească* MdvIIa; refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am nămít* MdvIIa.

NĂNĂȘĂ s. f. AVIIId, Bvb „nașă”.

var. **nenășa** s. f. art; **ninășa** s. f. art. Bvb.

NĂNĂȘUL s. m. art. AVIIId, BVa, b „nașul”: Pe *ninășu* și pe *ninășa* îi pun în capu mesii Bvb.

var. **nenășul** s. m. art.; **ninășul** s. m. art. Bvb.

NĂNĂȘÉLUL s. m. art. MdvIIa dim. de la *nănáș*.

NĂRÓC s. n. MdvIIa „noroc!”: Nu! Noi am avut *năróc*.

NĂRÓD v. **naród** 1°.

NĂRUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. MVIIa „răsturna pământul peste rândul semănat”.

NĂSÁLE v. **nășile**.

NĂSÍLE s. f. *pl. tant*. GVIIa, MdvVa „nășalie”: La noi țințirimul nu departe, l-o dus cu *nășilele* MdvVa.

var. **nășále** s. f. *pl. tant*. MdvVa.

NĂSÍP s. n. ȘVIIa „nisip”; cf. *anínă, pesóc*.

NĂSPREÁ vb. ind. impf. 3 sg. SVIIa [d. pâine] „se întărea”: Se *năspreá* pita.

NEÁMTĂI s. m. pl. art. VVIIa „nemții”.

NEATÁ pron. polit. 2 sg. AVIIId, MdvIIa „dumneata”: O fărșit la *natá* [uratul], o intrat în casă, o pus la masă, o pus mâncare, o pus bere AVIIId.

var. **mneatále** pron. polit. 2 sg. dat. MdvIIa.

NEAVÁSTĂ v. **nevastă** 2°.

NEAVOÁSTRĂ pron. polit. 2 pl. MdvIIa „dumneavoastră”.

var. **mneavoástre** pron. polit. 2 pl. MdvIIa.

NEBÚNĂ adj. Bvb „care nu e bună, rea”: Toți o privea pe dânsa [delatoare] ca pe *nábună*, n-a făcut bine.

NECÁ, *a ~ vb.* ind. viit. 3 sg. VVIIa „va îneca”: Zaraz te-*a necá*-te acole ia!

refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a necát* MdvIIa.

NEDORÓD s. GVIIb „recoltă slabă”.

NEGÉI s. m. pl. MVIIb „negi”.

NELEGÁȚI adj. m. pl. SbvIIa [d. nuntași] „fără a fi legăți cu prosoape”.

NÉMČÁ s. f. SbvIIa, pl. *némce* MVIIa, MdvIIa „nemțoaică”.

NEMÉȚ s. m. SbvIIa „neamț”: O-ntrat un *neméț* ș-o nemcă.

NENÁȘA v. **nănășă**.

NENÁȘUL v. **nănășul**.

NÉNEA s. m. art. TVIIa, b, VIII, BVa, b, VII „tata”: Copiii cântă: „*Néneá* și mama ne-a trimis să vă hostim” [...] Și *néneá* o fost calic, da mama pe la oameni robotea TVIIa; cf. *pápáne, papáșá, papáșca, pápca, părintele, tátul, tătúca, tătúnea*.

NEPÓREÁDOC (4 sil.) s. n. BVII „dezordine”: Eu când am venit ș-am văzut ce *nepóreádóc* acolo...

NERIDNÍIE adj. Mv „vitreg”: La mine părintele o fost *nerádníje*.

NEUSPEVUIÁ vb. ind. impf. 3 pl. AVIIa „nu reușeau”.

NEVÁSTĂ s. f. 1° TVIIa, b, pl. *nevéste* Bvb „femeie”: La noi acolo o *nevástă* era TVIIa; cf. *b á b ă* 4°, *fuméie* 1°, *j é n ș c i n i, m u i é r i l e*.

2° Sv, DVIIa, TVIIa, b, MdvIIa „noră”: La mine *nevásta* greceancă [este] TVIIa. Eu am trăit cu soacra, *neavásta* a trăit toje cu mine SbvIIb.

var. 2° **neavástă** s. f. SbvIIb.

NEVÁSTÚICĂ s. f. Sv dim. de la *nevástă* 2°.

NEVÓIE, *de-a cui* ~ loc. conjuncț.. MdvIIa „de ce, pentru ce?”: *De-a cui nevóie* să ridice...?

NIC v. **nică** 1°.

NÍCA¹ s. m. art. DVIIa „bunicul”; cf. *b á t r ă n* 2°, *d e d* 2°, *d é d u ș c a, t é t e a*.

NÍCA² s. f. art. GVIIa „bunica”: Ei singuri croia, *nica* croia izmene; cf. *b á b ă* 2°, *b a b ú s e a, b á b u ș c a, b á t r ă n a, b á t ă* 2°, *m á c a, n a n í c a*.

NÍCĂ 1° pron. negat. AVIIa, d, Sv, VIIa, b, KVII, DVIIa, GVIIa, b, MVIIa, b, VVII, Bva, b, NV, VII, TVIIb, Mdv, MnVII, VIIIa, ȘVIIa, b, VIII „nimic”: Nici nu-ți grăi, nici nu-ți cânta, nu știți *nică* [moldoveneste]! Bvb. Amu *nică* nu sădesc la colhoz TVIIa. Și nu cure de-acolo *nic* AVIIc; cf. *n i c ă d ú h* 1°.

2° adv. negat. AVIIa, d, DVIIa „deloc”: Mâna era, da cu ea nu putea *nică* AVIIId. N-am jăluit *nică* DVIIa; cf. *b á i u, n i c ă d ú h* 2°, *n i c i c a c ú m*.

3° adj. invar., în *nu-i* ~ ȘVIIa „nu există absolut”: Amu nu-i *nică* oi.

4° s. f., în expr. *a ieșit la* ~ DVIIa „a dat faliment.”

var. 1° *nic* AVIIc, d, SVIIa, VIIIa, DVIIb.

NICĂDÚ v. **NICĂDÚH**.

NICĂDÚH 1° pron. negat. Bva, b, VII, VVII, TVIIa, b „nimic”: Și m-am măritat și nicevo, am trăit bine, n-o fost *nicădúh*, nici scandal, copiii îi pocităia BvII. Pită nu era [în timpul foametei], da-n colhoz nu dădea *nicădúh*, *nicădúh* nu dădea TVIIa.

2° adv. negat. Bva, b, TVIIa, b „deloc”: Da nu grăia de moarte, nu grăia *nicădúh* Bvb; cf. *b á i u, n í c ă* 2°, *n i c i c a c ú m*.

var. 1° **nicădú** TVIIb.

NICĂIÚREA adv. AVIIa, DVIIa, GVIIb, Mv „nicăieri”: Fără sac și fără funie n-am îmblat *nicăiúrea*. Cu funia, de vacă mi-aduc ce am, da cu sacul toje, ce mi se papadea GVIIb. Eu, chioară, eu de amu nu îmbl *nicărúlea* VVII. Ei nu lucrează *nicărúia* și curesc cânepă AVIIb.

var. **nicărú** adv. negat. DVIIa; **nicărúi** SbvIIa; **nicărúia** adv. negat. AVIIb, GVIIb; **nicărúie** adv. negat. SVIIa; **nicărúlea** adv. negat. VVII.

NICĂRÚ v. **nicăiúrea**.

NICĂRÚI v. **nicăiúrea**.

NICĂRÚIA v. **nicăiúrea**.

NICĂRÚIE v. **nicăiúrea**.

NICĂRÚLEA v. **nicăiúrea**.

NÍCE conjuncț. TVIIa, VIII „nici”: Pământu l-o clădit [cu gard] șob nime să nu între-ncolo *nise* vacă, *nise* porc VIII.

NÍCEUNA pron. nehot. TVIIa „niciuna”.

NICICACÚM adv. AVIIId, DVIIa, TVIII „deloc, nicidecum”: N-am eu hodină *niścacúm* AVIIId. Da amu mătincă *niścacúm* n-om avea pită DVIIa; cf. *b á i u, n í c ă* 2°, *n i c ă d ú h* 2°.

NICIÚNDE adv. VVIIa, ȘVIIb „unde”: Este acolo *nișunde* [biserica]. M-am dus și m-am însurat *nićunde*; cf. *n u ș ú n d e, u n d e v á i, u n (e) v a*.

NICULIȚĂ adv. Mv, VIIa dim. de la n i c ă: Și nu văd *niculiță* Mv.

NICUȚĂ s. m. TVIIa dim. de la *nene* „tată”: A meu bărbat, a lui *nicuță* hramotnâi era.

NÍMA v. **níme**.

NIMĂRÚLEA pron. negat. Bvb „nimănu”.

NÍME pron. negat. AVIIa, b, c, d, DVIIa, GVIIb, Mv, VIIb, VVIIIa, Bvb, VII, NVII, TVIII, Mdv, ȘVIIa „nimeni”: Da’ cel *níme* nu i-o sculat de pe laiță [pe morți] Bva; cf. n i m e d ú h, n i n í m a.

var. **níma** pron. negat. Sv, ȘcVII, DVIIa, VVIIIa; **nímea** pron. negat. Mdv.

NÍMEA v. **níme**.

NIMEDÚH pron. negat. Bva „nimeni”: Nici mama, nici nenea nu-i, *nimedúh* nu-s; cf. n í m e, n i n í m a.

NINÁȘA v. **nănășă**.

NINĂȘUL v. **nănășul**.

NINÍMA pron. negat. VVII, VIIIa „nimeni”: Dacă nu-i om [= soț, cap de familie], *niníma* nici o pocităiește [pe femeie] VVII; cf. n í m e, n i m e d ú h.

NISTOJÍ, (*v*)or ~ vb. ind. viit. 3 pl. SVIIb „vor ucide”.

NORÓD v. **naród** 1°.

NOSOÁCE s. pl. TVIIa, Mdvb „șosete”: Din lână... *nosóáce* di iestea [lucram]; cf. n a s c h é i.

NÓUR s. n. GVIIb „nor”; în expr. *a dat un* ~ v. d a u 3°; *îi* ~ MVIIa „este înnorat”.

NU! interj. AVIIa, b, c, d, ȘcVII, KVII, GVIIa, MVIIa, SBVIIa, VVII, Bva, b, TVIIa, VIII, MdvIIa „ei!”: Satu cum să zicea? *Nu!* zicea Purcariu pe-a nostru sat TVIII.

NUCĂR s. m. GVIIb „nuc”.

NUMACĂT adv. GVIIa „doar, numai”: [La c h i t o r o a g e] zaraz la noi scot toate oasele, înainte puna și

ciuti os, da zaraz scot, *numacăt* ciolanu [să rămână].

NUMĂRĂM vb. ind. impf. 1° 1 sg. MnvIIa „numeam”: Rodinca de-amu cum *se numără* moldovenește? Pieptu? AVIIc; cf. n a z (â) v ă i é ș t e, z i c 2°.

2° 3 sg. *numără* AVIIId, MnvIIIa „considera”: Îi *numără* de... bogați îi *numără* și lua vitele și le lua pita și le lua ce-avea AVIIId.

impf. 3 sg. *numără* 1° MnvIIIa, 2° AVIIId, MnvIIIa; refl. ind. impf. 3 sg. *se numără* 1° AVIIc, VIII, SVIIa, MnvIIIa.

NÚMERLE s. n. Bvb „numele”: L-am adus botezat, *númerle-i* puna [copilului].

NUMERÓC s. n. SBVIIa dim. de la *număr*.

NUN s. m. MdvIIa „naș”.

NÚNA, ~ *cea mare* MdvIIa „nașa principală, în raport cu alți invitați care sunt nuni”.

NÚNTĂ s. f. 1° SBVIIa, Bvb, Șv „totalitate a invitaților; alai”: Nu chema toată *núnta*, da neamu lor.

2° pl. *núnte* VVIIIa „nunți”: El să ducea *la núnte* acolo și s-o-nvățat [să cânte].

NUNÚCI v. **UNÚC**.

NUȘCÁND adv. VVIIb, Bvb, TVIIb „cândva, demult”: Da *nușcánd* o fost din piatră crucea VVIIb; cf. î n t á i, r a z, r â n d 1°.

NUȘCÍNE pron. nehot. AVIIb „nu știu cine; cineva”: Hadi Gheorghe, hadi la mine, *nușcîne* în pod o fost; cf. c i n e v á i.

NUȘCÚM adv. DVIIa, TVIIa, VIII „cumva”: Le leagă [paiele, snopii de stof la acoperiș] *nușcúm* TVIII; cf. c u m v á i.

NUȘÚNDE adv. VVIIIa, TVIIa „unde”: Când o stat colhozurile, pe

cei bogați i-o dus *nușinde* VvIIIa; cf. n i c i ú n d e, u n d e v á i, u n (e) v á.

NUTRÉTNEA s. f. colect. KVII [la pasăre] „măruntaie”.

O

O conjuncț. corelat. ~... ~ DVIIa, GVIIa, b, MVIIa, b, c, ȘVIIa „ori; ori...ori”: În văzare punem *o* curechi, *o* brânză, *o* ce este, *o* poame GVIIa. E pravda, *o* nu-i pravda tojă nu știu GVIIb; cf. á b o, c e², v o r.

OÁRĂ s. f. AVIIa, pl. *oáre* AVIIa „ceas, oră”: La *oará* douăsprezece noaptea veneam acasă VIIa; pl. în expr. *la pátru* ~ VIIa „la ora patru”: Acolo la fermă dimineața m-am dus, că noi ne duceam *la pátru oáre* VIIa; cf. c e á s u r i.

var. **órea** s. f. art. AVIIa.

OÁRE conjuncț. MdvIIIa, MnvIIIa, ȘVIIa „ori” [Pentru fântână] puneau *oáre* motor *oáre* vâvorot MnvIIIa.

OÁRZELE s. n. pl. art. SbvIIa „culturile de orz”.

var. **orză** s. n. pl. Bva; ~ *peréspivce* v. *perespivce*.

OÁUĂ v. **ouăle 2°**.

OBÁCE v. **obiceái**.

OBÉD s. n. GVIIa, MVIIa, VVIII „masă de prânz obișnuită sau la pomană, nuntă etc.”: Și-apoi la noi așa fac: perva zi, *obíd*, vtoră, a douza, *obíd*, a noua zi, *obíd*, șase săptămâni *obíd* și anu.

OBEDĂIÉSC v. **obeduít**.

OBEDUÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. DVIIa, GVIIa „am mâncat de prânz”: Ne-am pus și-am *obeduít* GVIIa.

var. **obedăiésc** vb. ind. prez. 3 pl. Bvb.

OBEJEÁ vb. ind. impf. 3 sg. Bvb „jigneă, ofensa”: Soțul *de obejít* nu mă *obejéá*, îmi ajuta; cf. o b i j d u i é s c.

sup. *de obejít* Bvb.

OBHORODÍT v. **OBHOROJEÁM**.

OBHOROJEÁM vb. ind. impf., 1 pl. TVIIa „îngrădeam”: Noi cu piatră *obhorojeám*.

var. **horodeá** vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa; **obhorodít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. SVIIb; **ohorodít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. VVIIIa.

OBICEÁI s. n. GVI „obicei”: La noi așa-i *obícáj* GVI. Așa *obíce* eara AVIIa; cf. p o r e á d o c 1°.

var.; **abicéie** s. n. pl. AVIIa; **obáce** s. f. AVIIa.

OBIJDUIÉSC vb. ind. prez. 1 sg. GVIIb, MdvIIIa „necăjesc, ofensează”: Pe mine nu mă *obijdujésc* [ficele] GVIIb. Cine-a vrut i-a *obijduít* [pe orfani] și cine-a vrut i-a jăluit AVIIc; cf. o b e j e á.

ind. impf. 3 sg. *obijduiá* Sv, pf. c. 3 sg. *a obijduít* AVIIc, part.f. *obijduítă* MdvIIIa.

var. **abijduítă** vb. part. f. ȘVIIa.

OBISNÉSC vb. ind. prez. 3 pl. GVIIa „explic”. Ujă eu nu știu cum [să] vă *obisnésc*; cf. r a z b i r é s c 2°.

OBLÓC s. n. VVIIIa „oblon”.

OBRÁZ s. n. Bva, Nv, MdvIIa „față”: Când să luminează, ujă îl destupăm, *obrázu-i* destupăm [mortului] Bva.

OBRÁZUÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. TVIII „s-a întemeiat, s-a format”: Când s-a *obrázuít* aista sat?

var. **abrăzuít**, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. TVIII.

OBRÁVURI s. n. pl. ȘVIIa „povârnișuri, coaste de deal”.

OCÁRÁȚI, *nu* ~ vb. imperat. 2 pl. MdvIIa „nu certați!”: Nu *ocărâ* pe dânsa!

var. **ocoráți** vb. imperat. 2 pl. MdvIIa.

ÓCERDIE s. f. AVIIId, SVI, VIIIa „rând”.

ÓCERI s. n. AVIIc „rânduială”: De-amu dacă ea a căzut la zăcare cu totul, da noi *ócer*! ne-am făcut.

OCINÁȘ s. m. SbvIIa „rugăciunea *Tatăl nostru*”.

OCÓL s. n. Bva, b, TVIII „curte”: Corăța *ocólu*, îl bătea cu ... cu apă, apoi punea paie bătrânii și-apoi înhăma cal [pentru treierat] TVIII; cf. d v o r, o g r á d ă 1°; în expr. *bărbát la* ~ Bvb „stăpân la gospodărie, cap de familie”: *Bărbát* când ar fi fost *la ocól* aș fi ținut porc.

OCOLÓT s. m. 1° AVIII, DVIIc „snop (de stuf, de frunze)”: Fumeile [la p ă p ă l u g ă] să-mbraca cu *ocolótu* pimprejur DVIIc. 2° pl. *ocolóți* MvIIc „paie de secară”.

OCÓPĂR s. n. AVIIId „tranșee”: Îl ducea la *ȳocópăr*, da el nu vrea și săpe, nici o dată nu vrea și daie.

var. **ocópe** s. n. pl. SbvIIa; **ocópuri** s. n. pl. AVIIc, MvIIa, SbvIIa.

OCÓPE v. **ocópăr**.

OCÓPURI v. **ocópăr**.

OCORÁȚI v. **ocărăți**.

ÓCOROC s. n. AVIIc, GVIIa „jambon”. Fac *ócoroc* cine au c a p t i l n e GVIIa. Unde-i ciolan, acolo-i *ócoroc* AVIIc.

OCUCIUÍM vb. ind. prez. 1 pl. MnvIIIb „mușuroim porumbul”.

OCUNÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. ȘvIIb [la botez] „scufundă copilul în apă”.

ODÁIE s. f. MnvIIIa „colibă pentru ciobani la stână”.

ODÁTĂ adv. NVII „simultan, în același timp”: Noi așa grăim moldovenește și rusește *odátă*.

ODEIÉLE v. **ogheál 2°**.

ODELIÁ (3 sil.) *se* ~ vb. ind. impf. 3 sg. NVIII „se separa”; cf. r a z d e l í t.

var. **oteliéște**, (4 sil), *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. NVII.

OGÉÁC s. n. AVIIa, VIII „horn”: Zburătoriu a venit și s-a pus pin *ožác* și pin *ožác* a întrat VIII; cf. h o r n á r i, h r ú b ă.

var. **hogeác** s. n. AVIII, SVIIa, b, DVIIa, GVIIa.

OGHEÁL s. n. 1° Gv „pătură”.

2° pl. *ogheáluri* AVIIId și *oghéle* MvIIa „plăpumi”.

var. 2° **adeiéle** s. pl. Sv; **odeiéle** s. pl. MvIIa, TvIIa.

OGHELÁȘ s. n. AVIIId dim. de la o g h e a l 2°.

OGRÁDÁ s. f. 1° GVIIa, pl. *ográzi* DVIIa „curte”: S-a grămădit oamenii în *ográdá* și a slujit [preotul] GVIIa; cf. d v o r, o c ó l.

2° NVIII „cerc desenat pe pământ la jocul de copii ț u r c a - n b o r t ă

OHORÓD s. n. 1° TVIIa „zarzavat”: Noi culó, după țiglá, am sădit *ohoród*.

2° var. s. n. pl. TVIIa „grădini”: Ș-apoi pin *horódur*! sădea acolo patlagele, curechi; cf. h a r m á n 1°.

var. 1° **horóde** s. f. Bva; **horóduri** s. n. pl. TVIIa; **ohoródă** s. f. TVIIa.

OHORÓDÁ v. **ohoród 1°**.

OHORODÍT v. **obhorojeám**.

OHÓTNIC s. m., pl. *ohótnici* VvIIIa „vânător”: Da *ohótnicu* acela-l ia și-l ucide aceala câne.

OLEACÚȚĂ s. f. ȘcvII dim. de la *oleacă*.

OLÓI s. n. AVIIc, DV, VIIa, b, MvIIc, Bvb, Nv, VII „untdelemn, ulei”: Cu apă tot cisto, că post era și nu puneam nică, numa *olóju* și-i vsio DVIIb.

var. **ulói** s. n. AVIIa.
OLÓINITĂ (4 sil.) s. f. DVIIIb „instalație rudimentară pentru extragerea oloiiului”.
OMĂT s. n. 1° GVIIa, MnvIIIa „zăpadă”: Băieții le fura ciubotele, da ele inșa pe desculț pin *omăt* GVIIa. *Omăt* puțin pica MnvIIIb.
 2° *bábă de* ~ MdvIIa „om de zăpadă”.
ONCRÓP v. **uncróp**.
ONÚC v. **unúc**.
OPÁRĂ s. f. Sv, VIIb, ȘcvII, KVII, GVIIa, VvII, Bva, NV, VII „plămădeală (pentru pâine)”: Facem *opáră*... apă căldișoară și punem frecăței Bva; cf. *opár cã, opãreálã, zapár cã, zapáro va*.
OPÁRCĂ s. f. AVIIa, GVIIa, VvII „plămădeală pentru pâine”: Și-apoi *opár cã* lăsam, tărățe puneam și-o făceam cruto, cruto GVIIa; cf. *opárã, opãreálã, zapár cã, zapáro va*.
OPĂREÁLĂ s. f. Mv, VIIc „plămădeală [la prepararea pâinii]”; cf. *opárã, opár cã, zapár cã, zapáro va*.
OPERĂȚII s. f. SbvIIa „intervenții chirurgicale, operații”.
OPSUDÍ vb. inf. MvIIa „a analiza, a delibera”.
ÓRE s. f. pl. ȘcvII „dăți, ori”: Vo trei *óre* o mesteca [opara].
ÓREA v. **oáră**.
ORÍHĂ s. ȘVIIa „nuc”.
OROJÁIUL v. **urojáiul**.
ÓRZĂ s. n. Bva pl. art. *órzăle* SbvIIa „culturi de orz”: Să se facă grâiele/*úórzile*, sacărâli.
OSCÓLCĂ s. f. DVIIa „schijă”.
OSÉBI, *de* ~ loc. adv. AVIIa „separat”: [Nunta se făcea] *de úoság*,

el [mirele] o făcut aicea, da eu de-amu acasă.

OSFOBODÍT v. **asfobodít**.

OSNOÁVĂ s. f. AVIIa „urzeală (la țesut)”: Din fuioare torceam *osnoávã*, da din feștilă băteală.

OSPIÉSC v. **uspeiésc**.

OSPITÁLĂ s. f. MdvIIa „spital”: L-o rănit și l-o dus în *ospitálã*; cf. *bolníťã, lecárne*.

OSPOCĂIÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. Mv „liniștește”: Ia, mă *ospocăiéște* podruha.

OSPODÁRI s. m. MdvIa „gospodar”: Vineam la un *ospodárí* în ogradă pentru colindat; cf. *haz eá in 3°*.

OSTĂNUIÉSC, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. Bvb „stau pe loc, se opresc”: La ușa ocolului [nuntașii] *s-ostănuiésc*, nu-i slobod.

OSTRÓI s. m. Bvb, Nv „usturoi”: Și-apoi le-am pusă-le [vinetele] în butelioc și cu *ostrói*, pui și *ostrói*; cf. *cesnóc*.

var. **ustrói** s.n. Nv.

OSTROPĂȚ s. n. MdvIIa „dans, petrecere a doua zi după nuntă”.

OTÁRĂ s. n. pl. DVIIa „pășuni”.

OTCAJÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. NgvII „am fost respinsă, refuzată”: Eu de la dâșii nu *m-am otcajít*.

OTCHIDÁÍ vb. ind. DVIIa „a arunca, a da la o parte (lutul).

OTCRÁTČĂ s. f. SbvIIa „carte poștală”.

OTCRĂVÁÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. SbvIIa „au deschis”: Când ne-o *otcríváit* unde eu să fug?

OTELIÉȘTE v. **odeliá**.

OTOPLÉNIE s. f. SVIIIa „încălzire”: O fost cutior și noi l-am rozolít, ne-am făcut hrubă, da amu *otoplénie*.

OTPRAVLEÁ vb. tranz. ind. impf. 3 pl. TVIIa „îndruma, îndrepta, trimitea”: Ne-o *otpravlít* în Voznesensk SVIIB.

pf. c. 3 sg. *a otpravlít* SVIIB; viit. 3 pl. (v)-or *otpravlí* SVIIB; conj. prez. 3 pl. *să otpravleáscă*; cf. c â r m u i á, n a p r a v l í t.

ÓTRUBE v. otrubeá.

OTRUBEÁ s. f., pl. *otrubeále* BVa „tărăță”; cf. c o á j ă 2°.

var. **ótrube** s. f. Nv

ÓUĂLE s. n. 1° pl. art., în expr. *îmblám cu* ~ VVIIIa „practicam un obicei de Paști când copiii care se duc din casă în casă, cu urări, obțin, în schimb, ouă.”

2° var. **oáúă** s. n. pl. DVIIc, GVIIa „ouă”; *deseatóc de* ~ v. **deseatóc.**

ÓZIMĂ s. f. TVIIB „grâu de toamnă”: Seamănă *ózimă*, grâu seamănă, da primăvara orz.

P

PACIȘÉLE s. f. pl. GVIIa „câlți”: Da *pașișélele* nu știu cum le mai torcea mâca; cf. b u t u c é i, f e ș t í l ă.

var. **pașéle** s. f. pl. GVIIa; *pășéle* s. f. pl. ȘVIIa.

PADÚȘCĂ s. f., pl. *padúșce* Nv „pernă”; cf. p é r i n ă.

var. **padúșe** s. f. pl. NVII.

PADÚȘE v. padúșcă.

PAHÚCEA adj. f. GVIIa „aromată, parfumată”: Aceea *opără pahúca* eara.

PAIÁTĂ v. poiátă 2°.

PAIÓC s. n. SVIIB [fig.] „porție de fân, paie pentru animale”: Ne puneam și mâncam nemețki *paióc*.

PALAMÁRIU v. pălămár.

PALÁTČĂ s. f. AVIIa, MVIIb „cort (la nuntă)”: La mine nunta eara-n casă, amu-n *palátčă* AVIIa.

PALITÓU (2 sil.) s. n. BVb „palton”: Nici m-am dezbrăcat de platie, nici *palítóu* nu mi-am lepădat.

PALITÚRCĂ s. f. ȘVIIa „tipar (pentru opinci)”.

PÁLȚĂ s. VVII „deget”: Omu pe mine nu m-a bătut ... nici *pálți* n-a pus, haroș om a fost.

PANAHÍDCĂ s. f., pl. *panahídce* BVa „parastas”; în expr. *am slujít* ~ BVb „am făcut parastas”.

PÁPA s. m. art. Nv, VII, VIII, TVIIa „tata”: La mine *pápa* a fost calic; cf. n é n e a, p a p á n e, p a p á ș a, p a p á ș c a, p á p c a, p ă r í n t e l e, t á t u l, t ă t ú c a, t ă t ú n e a.

PAPÁNE s. m. ȘVIIa „tată”; cf. n é n e a, p á p a, p a p á ș a, p a p á ș c a, p á p c a, p ă r í n t e l e, t á t u l, t ă t ú c a, t ă t ú n e a.

PAPÁȘA s. m. art. BVII „tata”: Și *papáșa* toje moldovan [a fost]; cf. n é n e a, p á p a, p a p á n e, p a p á ș c a, p á p c a, p ă r í n t e l e, t á t u l, t ă t ú c a, t ă t ú n e a.

PAPÁȘCA s. m. art. BVII „tata”; cf. n é n e a, p á p a, p a p á n e, p a p á ș a, p á p c a, p ă r í n t e l e, t á t u l, t ă t ú c a, t ă t ú n e a.

PÁPČA s. m. art. MVIIb, BVa „tata”; cf. n é n e a, p á p a, p a p á n e, p a p á ș a, p a p á ș c a, p ă r í n t e l e, t á t u l, t ă t ú c a, t ă t ú n e a.

PAPÚCI s. m. pl. Nv „pantofi”; cf. t ú f l e.

PARALIZUÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. TVIIa „a paraliza”.

PARAVÓZ s. n. BVb, NVIII „locomotivă”.

PÁRTIE s. f. MdvIIa „patrie”: Dragă-mi ești tu mie *pártije*-nflorită.

PÁSCĂ¹ v. Pașci¹.

PĂSCĂ² s. f., pl. *păște* K^{VII}, B^{Va}, b, M^{nVII}, *pașci* T^{VIIa} „cozonac tradițional umplut cu brânză de vaci și stafide”: De Paște coacem *păște* B^{Vb}. Ducem și pirohie și *pască* ducem [la m o r m â n t u r i] B^{Va}. Ș-apoi toate *pășcile* ... hostințele lu popa je dădeam T^{VIIa}. Am copt *păște* în duhoucă Ng^{VII}.

var. **pășceși** s. f. pl. B^{Va}.

PĂSPORT s. B^{Vb} „carte de identitate”: Alții să rușinează, da eu mă scriu și-n *păsport* moldovan.

var. **pășport** s. n., pl. art. *pășportele* T^{VIIa}.

PĂȘCE v. **pașci**¹.

PĂȘCEȘI v. **pască**².

PAȘCI¹ s. m. V^{VIIIa}, B^{Va} „Sărbătoare religioasă; Paști”: Tata o murit două săptămâni ... pân la *Pască* V^{VII}. Când sărbătoare, *Păsca* venea, coceam *pașceș* B^{Va}.

var. **Pască** s. f. V^{VII}, B^{Va}, b; **Pașce** s. m. V^{VIIIa}.

PAȘCI² v. **pască**².

PAȘCI³ v. **păște**².

PAȘELE v. **pacișele**.

PAȘÓL interj. V^{VIIIb} „poftim”.

PĂȘPORT v. **pășport**.

PĂȘTE vb. tranz. ind. prez. 1° 3 sg. B^{Vb} „[referitor la găină] ciugulește iarbă”: Găinile șed închise, ș-apoi sara le dăm drumul și le *păștem*. Când s-ar scula aiști bătrâni: „Da ce ea face?” Găina *păște* B^{Vb}.

2° var. ind. prez. 2 sg. V^{VII} „pășunezi animalele”: Tu *pașc* boii și vacile V^{VII}.

1° ind. prez. 1 pl. *păștem* B^{Vb}.

var. 2° **pașci** vb. tranz. ind. prez. 2 sg. V^{VII}.

PATLAGÉLE s. f. pl. B^{Vb}, T^{VIIa}, ~ *roșie* „pătlăgele roșii”: De iarnă punem *patlažele*-m puțină B^{Vb}; cf. d u m á t e, p o m i d ó r ä .

var. **pătlăgele** s. f. pl. M^{nVII};
plătăgele s. f. pl. N^v.

PAVÍDLÁ s. f. N^v „magiun”.

PĂCUÍTE adj. f. pl. S^v „împachetate”; *complecturi* ~ v. *complécturi*.

PĂLĂMÁR s. m. A^{VIIb}, pl. *pălămári* B^{Vb} „dascăl, cântăreț la biserică”; cf. p é u c e a .

var. **palamáriu** s. m. A^{VIIb}.

PĂLĂMÍȚĂ v. **pălăniță**.

PĂLĂNÍȚĂ s. f., pl. *pălănițe* și *pălăniți* V^{VIII} „un fel de turtă simplă sau cu umplutură”: O dată în săptămână a noastră făcea *pălăniți*, *pălăniț*-asta duminică abo sâmbătă.

var. **pălămiță** s. f., pl. *pălămiți* V^{VIIIa}.

PĂLÍTURĂ s. f. Ș^{VIIa} „lovitură”.

PĂDURÉȚ s. m. 1° M^{dVIIa}, Ș^{VIIa} „măr sălbatic”: Certejii o hultuit *păduréț*, o hultuit peri, o hultuit meri Ș^{VIIa}.

2° pl. *păduréți* Ș^{VIII} „pomi fructiferi sălbatici”.

PĂHÁR s. n. M^{nVIIa} „pahar”.

PĂMĂJÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. B^{Va}, T^{VIIa} „a ajutat”: Nu! Mikolai Ugodnic *pămăjéște-mi!* T^{VIIa}.

imperat 2 sg. *pămăjéște* T^{VIIa}.

PĂNJĂNÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. M^{dVIIa} „a păienjenit”.

PĂNIMÁIÁ v. **ponimăiesc**¹.

PĂNTĂNOÁGÁ adj. f. M^{dVIIa} „cu pete de altă culoare; pintoagă”: S-o-ntâlnit c-o mătă neagră, *pântănóágă*.

PĂPĂDÉSC vb. 1° ind. prez. 1 sg. A^{VIIa} „nimeresc”: Știu cărarea, știu drumu și nu *păpădesc* eu defel acolo V^{IIId}.

2° pf. c. 1 sg. B^{Vb} „am ajuns, am sosit”: Pe putioucă *am păpădit* acolo [la Chișinău].

3° refl. impers. ind. impf. DVIIa, GVIIb „îmi cădea, îmi pica la mână”: Mi-aduceam ce *mi se păpădeá*, cu torba.

4° pf. c. 3 sg. *a păpădit* Bvb „a căzut, a nimerit” [N e n e a] *a păpădit* sub paravoz la rabotă.

ind. prez. 3 sg. *păpădește* 1° AVIII, impf. 2 sg. *păpădeái* 1° AVIIIb, 4° NVIII, pf. c. 1 sg. *am păpădit* 1° SVIIIb, NV, VIII, 2° Bvb, 3 sg. *a păpădit* 1° SVIIIb, NVIII, 4° Bvb, 2 pl. *ați păpădit* 1° TVIIa; conj. prez. 3 sg. *să păpădească* 1° NV, VIII; refl. impers. impf. 1 sg. *mi se păpădeá* 3° DVIIa, GVIIb, pf. c. 3 sg. *mi s-a păpădit* SVIIIb.

var. 4° **popădit**, *a ~ vb.* pf. c. 3 sg. DVIIa, SBVIIa, impf 1 pl. *popădeám* SBVII.

PĂPĂLÚDĂ v. **păpălúgă** 1°.

PĂPĂLÚGĂ s. f. 1° DVIIb, c, SBVIIa, VVII, VIIIa, TVIIa, VIII „ritual asemănător cu «paparuda», dar fără personaje (fete îmbrăcate), ci numai cu buruiana omonimă, pe care sătenii, împreună cu preotul care slujea, o aruncau în culturile cuprinse de secetă”: Asta o fost legat cu biserica. Să ducea, zănit nu-i ploi, nu-i ploi, să usucă tot, vot, e o *papalúgă* așa este și cântec: *Papalúgă*, lúgă nu știu ce acolo ... nu știu acelea vorbe. Să ducea pe selah, peste deal și popa cu dânșii, sfințește. Asta *papalúga* crește, burian. Asta aruncau peste deal în pită, une grâu ... VVIIIa; cf. p ó p ă n ă.

2° DVIIb, VVIIIa, TVIIa pl. *păpălúge* DVIIb „buruiană, plantă sălbatică folosită în ritualul cu același nume”.

3° SBVIIa „ritual practicat de adolescente îmbrăcate în frunze pentru a invoca ploaia”.

var. 1° **păpălúdă** s.f. SBVIIa; **păpălúhă** s. f. DVIIc, VVIIIa, TVIII; **părpălúhă** s. f. DVIIc.

PĂPĂLÚHĂ v. **păpălúgă** 1°.

PĂPȘÓI v. **păpușói** 1°, 3°, 4°.

PĂPURÍȘCĂ s. f. MdvIIa dim. de la *papură*.

PĂPUȘÓI s. m. 1° Bva, TVIIb „porumb (plantă)”: Sădim *păpușói* Bva; cf. c u c u r ú z, m ă l á i 1°.

2° pl. *păpușói* TVIIa „culturi de porumb”.

3° pl. art. TVIIa „știuleții”: Ne-am dus la *păpușói* și *păpușóii* ne-o ales cei buni [hoții]; cf. c i o c ă l á i i.

4° var. **păpșói** s. m., în *fănină de ~ v. fănină* 2°.

5° var. *sg. tant*. MnVIIIa, ȘVIIa, b „grăunțe, boabe”: Într-o căsuță era *sacu cu popșói*.

pl. art. **păpușóii** 1° ȘVII, 3° TVIIa.

var. **păpșói** s. m. 1° SVIIIa, pl. *păpșóii* ȘVIII, 3° AVIII, DV, GVIII, NV, 4° Bva; *popșói* ȘVIIIa.

PĂR¹ prep. AVIIa, SV, VIIa, b, VIIIb, NgVII, DVIIa, b, VVIIIa, Bvb, NVII, TVIIa, b, MdvA, VIIa, MnVIIIb, ȘVIIa, VIII „până”: Eu oi ține minte *păr* ce-oi muri! AVIIa. Familia? *Pără* ea n-o fost măritată o fost Iachimenco VVIIIa. Trăiți *pără* tineri, nu când sântei bătrâni TVIIa.

var. **pără** prep. AVIIa, VVIIIa, NVII, JVIIa; **pâr** prep. SVIIa.

PĂR² v. **făr**.

PĂR³ s. m. SBVIIa, TVIIa „lână de calitate superioară cu firul lung”: [Fuiorul] să fie mărunțel ca și *păru* să fie, tot aceea TVIIa.

PĂRĂJÓCI v. **pirojoáce**.

PĂRĂ¹ v. **păr**¹.

PĂRĂ² v. **făr**.

PĂRAHÓD s. n. VVIIIa „vapor”: [Mama] ducea de-acasă lapte cu *părăhódu*, pe Dnipro.

PĂRÉCHE s. f. 1° MV, MnVII, VIIIa, ȘVIIa, pl. *părăchi* AVIIa, SVIIIa „cuplu,

pereche”: O luat pe părinții mei și acolo vo câtevoi *părjék...* nu toată nunta ș-o venit de-amu-ncoace [la casa mirelui] Mv.

2° SvIIB, GvIIB, VvII, MdvIIB „partener, soț”: Mama mea o rămas așa nici tânără, nici bătrână ... da să-și cate *păréke* n-o cătat GvIIB. Dacă nu-i om, ninima nici o pocităiește, nici ... saraca *păréka!* VvII.

PĂRETĂRE s. n. pl. GvIIa, MdvIIB „țoluri înguste pentru pus pe p ă r e t e”.
var. **apăretár** s. n. DvIIa.

PĂRETE s. n. **1°** AvIIa, Sv, GvIIB, MdvIIa, ȘvIIB „perete”: Mi-am luat măsură pe *parjete* [pentru covor] GvIIB.

2° pl. *păreți* Sv, TvIII, MnvIIa „ziduri”: O fost biserică, *păreți* șăd TvIII; ~ *de băț* v. *băț*.

PĂRINTELE s. m. art. AvIIB, c, d, SvIIa, b, vIIIa, Mv „tata”: Eu cu *părintele* meu mi-am făcut casă AvIIa.

var. **părintle** s. m. NvIII.

PĂRINTLE v. **părintele**.

PĂRPĂLÚHĂ v. **păpălúhă 1°**.

PĂSĂTEL s. Bvb dim. de la *păsat*.

PĂSCĂRI s. m. MdvIII, MnvIIa „pescar”.

PĂSCĂTOÁRE s. f. MnvIIa „loc pentru păscut (cu stână)”.

PĂSCULÍTE s. f. pl. NgvII dim. de la p á s c ă ².

PĂȘÉLE v. **pacișéle**.

PĂȘTÍ adv. Nv „aproape”: Copiii a noștri ują, *păștiți* nici grăiesc [moldovenește].

PĂTĂLÓCUL s. n. art. NgvII, TvIII „tavanul”.

PĂTLĂGÉLE v. **patlagéle**.

PĂTRÂNJĂI s. m. pl. tant. Mv, vIIB „pătrunjel”; cf. p e t r ú ș c ă.

PĂTURI s. f. pl. **1°** TvIIa „straturi (la brânza de vaci)”: O făceam, era bună [brânza] nu! ce *pătur!* ișeau!

2° MnvIIa „foi fragede pentru plăcintă”: Facem [turta] ca hârtiuța de subțiricuță...o ungem cu untură ori cu unt... o facem *pătur!*

PĂZÍM, *să* ~ vb. conj. prez. 1 pl. Bvb „să devenim protectori ai copilului în calitate de cumetri”: Ne ducem, ne spunem, îi zicem că ia, pe când venim *să vă păzim* copilul.

PĂNĂ v. **páne 2°**.

PÂNCELE s. n. art. AvIIa „pântecele”: Unde-o văzut ei *pâncili*, nu știu!

PÁNE s. f. **1°** SvIIB, MvIIa, MdvA, vIIa, MnvII, vIIIa, b „pâine”: Pită de aiasta, *pâncă* cocea... Bva; cf. p í t ă ^{1°}.

2° NvIII „cultură, recoltă de grâu”.

3° NvIII, MnvIII „grăunțe, boabe”: [Pentru cheag] ieu un țăpușor tânăr ... să nu mănânce nici *pâncă*, nici fân, nică.

var. **2° până** s.f. Bva.

PÂNÍCĂ s. f. MdvA dim. de la p â n e ^{1°}.

PÂR v. **păr¹**.

PÂRĂJÓCI v. **pirojóc**.

PÂRLIGÁT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. ȘvIIa „a aruncat, a răsturnat în prăpastie”.

PE prep. **1°** „cu” introducând a. un atribut care indică ingrediente: aluat *pe* lapte NgvII, Bvb; pită *pe* drojde SvVIIa, VvII, vIII, Bvb; aluat *pe* zer VvII; b. un complement sociativ: se-nsoară *pe* u c r á i n c ă TvIII; c. un complement instrumental: A meu bărbat *pe* h a r m o n i e cânta TvIIIa; d. un complement indirect: [copilul] p o h o j e *pe* tata a fi TvIIa.

2° „în” introducând un complement indirect: Mai mult *pe* o l o i [prăjim] DvIIB, Bvb.

3° ~ *de-a lúngul* loc. adv. Bv „de-a lúngul”: Le-am tăiat așa *pe de-a lúngu* [vinetele].

4° ~ *descuț* loc. adv. GVIIa „descuț, cu picioarele goale”: El înșă *pe descuț* pin omăt.

5° var. **pre** TVIIa prep. „pe”: **Pre ea** [prietena] *am uitat-o*.

PEÁRJĂ s. f. pl. *pérje* MdvIIa, *perji* GVIIb „prună, perjă”.

PEÁTÎ s. f. Mv „pată [= plod la ou]”: [Oul] are așa o... *peátî* neagră.

PECÉÑIE (3 sil.) s. f. Bva, b, NVIII „biscuiți”: Tăia găina, o porăia, o fierbea, ș-apoi o cosea cu confete, mere-acolo, *pecéñje* ce-avea ea, o gătesc și le-o punea dinainte lu iești tineri ... să fie traiu dulce Bvb.

PECÉȘTE vb. tranz. ind. prez. 3 sg. Bva [fig.] „arde, produce arsuri la stomac”: Noi păsat nu-l mâncăm că pe did jolga-l *pecéște*.

PECETLUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. Bva „punea capacul, închidea sicriul”: În biserică acolo-l *pečetlujá* tot [pe mort].

PÉCINA s. f. art. AVIII „ficatul”: [Altădată pe om] nu-l durea *pécina*, nu-l durea inima, nu-l durea nimic; cf. *j i g h í r i i, m a i, p e c i ó n c a*.

var. **pécine** s. f. ȘVIIa, pl. *pécini* Nv.

PECÍNCA v. **peciónca**.

PÉCINE v. **pécina**.

PECIÓNCA s. f. art. GVIIa, Nv dim. de la *pecina*.

var. **pecínca** s. f. KVII, Dv.

PELÍNCUȚĂ s. f. MdvIIa „scutecel”.

PÉNE s. f. pl. SVIIb, Bvb, Nv „fulgi (la păsări domestice) folosite la umplut pernele”.

PÉNTRE prep. NVII „prin, în”: *Péntre* aisti vreme dacă veneai, ce mojno să faci?

PÉNȚI s. f. VVII „pensie”: De-amu *pénți* polucesc.

PÉPENI s. m. pl. AVIIb, c, MvIIa VVIIa, Bva, Nv „castraveți”: În harman *pépiní*, ce acolo-ncă, baclajane-o fost, tabac o fost VVIIIa; cf. *c a s t a v á ț u l*.

PÉRCIC s. Bvb dim. de la *p é r e ț*.

PEREBEREÁM vb. ind. impf. 1 pl. SVIIa „scoteam, îndepărtam (f r u n z á r u l pus în casă la Duminica Mare)”.

PEREDÁIM vb. ind. prez. 1 pl. VVIIa „transmitem”: De la robotă i-o adus săcrii, *au piridăiit* la robotă Bvb.

ind. impf. 3 sg. *peredăiá* SVIIIa, ȘVIIa; pf. c. 3 pl. *au peredăit* Bvb; conj. prez. 3 pl. *să peredăiască* MdvIIa.

PERÉDNIC s. n. MvIIa „șorț”; cf. *p e s t é l c ă*.

PEREDÓC s. n. SVIIIa „partea din față la căruță”: Să bate placă la *piriduóc* și la zaploc.

PEREJÉCI v. **pirojóc**.

PEREJOÁCE v. **pirojóc**.

PEREMENÍ, (v)oi ~ vb. ind. viit. 1 sg. SbvIIa „voi schimba”.

PERERÁVĂ s. f. SbvIIa [la școală] „recreație”.

PERESELEÁUA s. f. art. NVIII „strămutarea”.

PERESLÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. SVIIIa „s-au strămutat”.

PERÉSPIVCE adj. f. pl. Bva [d. cereale] „răscoapte”: Da acoloș orzâ *peréspifše* și el s-a săpăit [orzul], da amu crește el.

PEREVEDÉSC vb. ind. prez. 3 pl. 1° DvIIa „înșală, păcălesc”.

2° *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. Bvb „se modifică, se schimbă”: În sat sunt mulți moldoveni, ują *să perevedesc*, nu știu a grăi, nu știu a cânta.

3° var. **prevedéște** vb. ind. prez. 3 sg. SVIIb „tălmăcește, traduce”.

2° ind. pf. c. 3 sg. *a perevedit* SVIIa; refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a perevedit* SVIIa, SbvIIa.

PEREVORÓT s. n. MnvIIIa „revoluție, schimbare”: Când s-o făcut *perevorótu* ceala...

PERÍNĂ s.f. pl. Nv „pernă”; cf. *p a d ú ș c e*.

PERJÁR s. m. GVIIb „prun”; cf. *p e r j i*.

PERJI s. m. pl. MdvIIa „pruni”; cf. *p e r j á r*.

PÉRVA adj. f. SVIIa „prima, întâia”: *pérva* seară.

PESÓC s. n. DVIIa, Bvb, TVIIa „nisip”: Când îi praznic, aducea *pesóc*, șobî mărmanturile să le priberim. TVIIa; cf. *a n í n ă*, *n ă s í p*.

var. **pisóc** s. n. DVIIa.

PESTÉLCĂ s. f. MdvIIa „șorț”: Eu le-am adus în *pestélcă* [ouăle]; cf. *p e r é d n i c*.

PEȘCHÍR s. n. Nv „prosop”; cf. *p é t i c ă* 2°, *ș é r v e t*.

PÉȘTE v. **piște**.

PÉTICĂ s. f. 1° DVIIa, MdvIIa, MnvII, pl. TVIIb „petic, cârpă”; cf. *p l o t o c é l e*.

2° pl. SbvIIa [la nuntă] „daruri, cu precădere, prosoape”: Douăspreți *pétici* i s-a papadit și așa a legat-o; cf. *p e ș c h í r*, *ș é r v e t*.

pl. *pétici* 1° TVIIb, 2° SbvIIa.

PETLEÁUA s. f. art. AVIII „ochiul, ochetele (de la ștreangul cu care se legau snopii la acoperișul casei)”.

PETRÉC vb. ind. prez. 1 sg. Nv „dau prin mașina de tocat”: Prin mașina de tocat li *petréc* [roșiile]; cf. *m á c i n i* 1°.

ind. prez. 1 pl. *petrécem*; refl. ind. prez. 3 sg. *se petrece* Nv.

PETRECÁNIE s. f. MdvIIa „petrecere organizată la plecarea unui tânăr în armată”.

var. **petrecáni** s.f. pl. Sv.

PETRECĂNI v. **petrecánie**.

PETRÚȘCĂ s. f. Sv, KVII, NgVII, Mv, MnvII, ȘVII „pătrunjel”; cf. *p ă t r â n j ă i*.

PÉȚIA v. **spéția**.

PÉUCEA (2 sil.) s. m. art. Bvb, pl. *péucii* AVIIb „dascălul, cântărețul de la biserică”: Eu când am îngropat-o pe mama, am pomenit-o bine, o fost și popa din biserică și *péuțea* Bvb. La noi *péuți*-s răi, procleți *peuț*, strigă tare AVIIb; cf. *p ă l ă m á r*.

PEUCI s. f. pl. 1° AVIIb, DVIIb „cântărețe în corul bisericesc”: Două babe *peuț* și... palamariu și batiușca și tare bine cânta AVIIb.

2° DVIIb „bocitoare”.

3° DVIIb „cor bisericesc”: Da singură încă eu ... am cântat în *peuț*.

PIC, *un ~ de* loc. adj. GVIIa „puțin, cantitate mică”: Puneam și-*um pic de beță* [în tizic].

PIÉNETI (2 sil.) adj. m. pl. TVIIa „bețivi”.

PIEPT s. n. MnvII „pieptene [pentru cânepă]”: Cu *képtu* am pieptănat-o [cânepa].

PIGLÉUCĂ (3 sil.) s. f. VVII „sos”: Apoi din tavá le punem în castrule [c a t l e t e l e], facem *pigléucă* și fierbe.

PILOSÓSURI s. n. pl. NVII „aspiratoare”.

PIM v. **pin**.

PIMPREJÚR 1° adv. AVIIb, SVIIa, VIIIa, DVIIc, GVI, NVIII, MnvII, VIIIa „de jur împrejur”: A doia sară o vinit iară și m-o furat, mi-o rupt lacățile *pimprejur* și la pohreb și la culhne și la cladouă AVIIb.

2° pimprejúrul prep. SVIIIa, ȘVIIa: Ș-apoi *pimprejúru* lu băț scăldesc.

PIN prep. AVIIa, b, c, d, VIII, SVIIb, GVIIa, MVIIa, BVb, TVIIa „prin”: Zburătoriu a venit și s-a pus *pin* ogeac și *pin* ogeac a înțrat AVIII. Puneam *pim* castruli, *pim* urcioare TVIIa. Aud că... nu! cineva *pim* pod AVIIb.

var. **pim** prep. AVIIa, b, DVIIb, c, GVIIa, MVIIa, NVII, TVIIa, ȘVIIa.

PÍNTRE v. **príntre**.

PIRÓH s. n. și m. BVb, NV, pl. *piróhuri* NVII și *piróhi* NV „plăcintă”: *Piróhurí* coacim noi. NVII; cf. *p i r o h á n e*, *p i r o h í e*, *p i r o j ó c*.

PIROHÁNE s. n. pl. GVIIa „plăcinte”: Și *piroháne* citoresc așa ca de colac ș-apoi tau, abo amu facem noi rogalichi; cf. *p i r ó h*, *p i r o h í e*, *p i r o j ó c*, *p l e c í n t e*.

PIROHÍE s. f. BVb, VVIIa, TVIIa, b, pl. art. *pirohíile* BVa „plăcintă”; cf. *p i r ó h*, *p i r o h á n e*, *p i r o j ó c*, *p l e c í n t e*.

PIROJÁCE v. **pirojóc**.

PIROJÓC s. n. și m. ȘCVII, NV, pl. *pirojoáce* SVIIa, ȘCVII, GVIIa, *pirojóci* SVIIb, ȘV „plăcintă”; cf. *p i r ó h*, *p i r o h á n e*, *p i r o h í e*, *p l e c í n t e*.

var. **pârâjóci** s. m. pl. KVII;

perejéci s. pl. AVIIc; **perejoáce** s. n. pl. SVIIa; **pirojáce** s. n. pl. ȘCVII; **projóc** s. n. NV, pl. *projoáce* NV, VII.

PISCUÍÁ vb. 1° ind. impf. 3 pl. MdvIIa [d. pui] „piuiaiu”.

2° refl. ind. prez, 3 sg. GVIIa *se piscuiește* [d. aluatul pus la dospit] „răsuflă”: Îl aduni bine [aluatul] numai și *kiscuiească*. Să *piscuiește* pita, nu! așa să polucește moldovenește.

conj. prez. 3 sg. *să piscuiească* 1° GVIIa, și ~ 2° GVIIa.

PÍSLEA v. **póslea**.

PISÓC v. **pesóc**.

PISTRÚIE adj. f. MdvIIa „pestriță”: Fasulă *pistrúje*.

PÍȘCĂ s. f. cu val. adv. ȘV „intestin de porc curățat pentru a fi folosit la mezelurile de casă”: Faci foaia de aluat subțire *pîșcă*.

PÍȘTE prep. MdvVa, VIIa, ȘVIII „peste”: Că m-oi duce, duce / *Pîște*-o apă dulce MdvVa.

var. **pește** prep. MdvIIa.

PÍTA s. f. 1° AVIIa, b, c, SVIIa, b, KVII, DVIIa, c, GVIIa, MVIIa, VVIIa, BVa, VIII, NVIII, TVIIa, NV, VII, VIII „pâine, produs alimentar”: La noi *Kită* din mașini o vând, că mahazin n-avem VVIIa; cf. *p á n e* 1°; art. *pita* în *adún* ~ v. **adún**.

2° GVIIa, BVa, SVIIa, pl. *píte* AVIIa „exemplar, unitate, de formă variabilă, din aluat, pusă la copt pentru a deveni pâine”: Tăiem cât *pita* de mare și-l aduni [aluatul] GVIIa. În biserică ducem ... vo *Kită* BVa. Da coceam *Kité* mândre AVIIa.

3° AVIIa, c DVIIa, TVIIa „recoltă de cereale”: I-o scos din sat [pe părinți], că ai multă *Kită* DVIIa.

4° VVIIa, TVIIa „cultură de cereale; lan”: Papaluha arunca în *Kită*, în grâu, în sacară VVIIa; art., în expr. *de țoată* ~ TVIII „din fiecare cultură de cereale, respectiv grâu, secară etc”: Poluceam grâu, *de țoată Kita*.

5° DVIIa, VVII „grâu”: Ș-acolo îi pisoc ... iesta-i anină, aninos și la dânș, *Kită* nu rodește așa DVIIa; cf. *p ș e n í ț ă*.

6° în expr. *la cerút* ~ SVIIb „la cerșit”: Da eu c-un băiet ne-am dus la **čerút Kită** la nemți.

PITÍCĂ s. f. Bvb dim. de la *pítă* 1°; „chiflă”: Îi coc lui [u n u c u l u i] câte-o *kitică*; cf. b ú l o c i c ă, p i t i ț ă.

PITIȚĂ s. f. Bvb dim. de la *pítă* 1°; „chiflă”: Coacem câte-o *kitiță* bunișoară albă; cf. b ú l o c i c ă, p i t i c ă.

PLÂNCĂ s. f. SVIIIa „șipcă”: Să bate *plâncă* la peredoc și la zaploc.

PLANCI s. n. TVIII „loc de casă”: Apoi mi-am luat, nu! *plană*, cum să zice, nu ista harman; cf. h a r m á n 2°.

PLÁNURI s. n. pl. ȘVIIIa „terenuri, ogoare, loturi”.

PLASTÎNCĂ s. f. MdvIIa „placă pentru patefon”.

PLAȘCEÁTCĂ s. f., pl. *plașceátce* MdvIIa „platformă”: *plașcătcă* încărcată cu piatră.

PLAȘCI s. n. VvIIIa, pl. *plășciuri* GvIIb „haină impermeabilă”: O-nceput a ploua și ne-o plouat tare. Da amuș ... ia sânt *plășcuri* ... da atuncea nică GvIIa.

PLATÓC s. n. 1° VvII, Bvb, NV, VII, TvIIa, pl. *platoáce* Bvb, NVIII, TvIIa „basma; broboadă”: [La răsculăcit] aduceau la noi straie bunișoare și *platoáce* și materie TvIIa.

2° ~ *négru* Bvb „doliu”: Da eu încă cu *platóc* negru îmblam, traor să zice Bvb; cf. t r á o r.

PLATOCEÁ s. f., pl. *platocele* Nv „batistă”.

PLĂTĂGÉLE v. **patlagéle**.

PLĂTĂLI s. f. pl. DvIIb „plite”; cf. d u h ó u c ă 2°, p l i t á.

PLĂVĂIÁSCĂ, și ~ vb. conj. prez. 3 sg. GvIIa „să plutească”: Puneam în salamura ou și *plăvăiăscă*.

PLEÁTĂ s. f. SbvIIa [la femei] „păr împletit în coadă; cosiță”: Da

sora mea dvoierina am gândit că mi-o rupt *pleáta*.

PLEAȚ s. n. AvIII „loc viran, maidan”: Pe *pleátu* ista acole nu-s căși.

PLECÍNTE s. f. MdvIIa „plăcinte”; cf. p i r ó h, p i r o h á n e, p i r o h i e, p i r o j ó c.

PLEMEÁNIC s. n. SvIIa „nepot de frate, soră”.

PLEMIÁNIȚĂ s. f. Bvb, TvIIa „nepoată de frate (soră)”: Nușunde și *plimániță* este TvIIa.

PLEN s. m. SbvIIa, pl. *pleni* SbvIIa, ȘvIIa „prizonier”: Băieții or fugi și-or zice că-s din *plén* SbvIIa; cf. p l é t n i c i.

PLÉTNICI s. m. pl. NvIII „prizonieri”; cf. p l e n.

PLITÁ s. f., art. *plitáua* Mv, KvII, VvIIa, Bva „mașină de gătit, plită”: Eu am luat și-am făcut focu-n *plită*; cf. d u h ó u c ă 2°, p l á t á l i.

PLÍTĂ s. f. AvIIc „reșou (electric)”: Mama are *plítă* de-aiestea, își punea *plítca* și-și încălzea [mâncarea].

PLODÉSC, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. NvII „[d. oameni] se înmulțesc”.

PLODOȘI adj. m. pl. MdvIIa „fecunzi”: Alde Ghimpu cei mai *plodós* o fost.

PLOSCÓNI, *cânepă* ~ AvIIa „cânepă de vară”: Cânepa este așa de două sorți: acei cu sâmbânță și de-amu aiast *ploscóni*, mai bună e.

PLOTOCÉLE s. f. NvIII dim. de la *plotoc* „petic”; cf. p é t i c ă.

PLUG s. n., pl. *pluguri* VvIIIa „băț în formă de «T» pe care se așezau colacii primiți la colindat”: Iese-acolo hazeaica, ne dă nouă două-trei capici și-un călăcel, călăcic tachie, noi împungem pe dânși în *plug*-aista.

PLUGÁRÁȘI s. m. ȘvIII „colindători”.

PLUTEĂ vb. ind. impf. 3 sg. VVIIIa „căra mărfuri cu plutele”: La noi tata toje *plutǎ* ... pe istea plutele.

viit. 3 sg. [v]a *plutí* VVIIIa.

POÁMĂ s. f. 1° GVIIa „viță-de-vie”: Pe jarovne punem crengi de *poámă*.

2° colect. MdvIIIa „struguri”: Puneam *poáma*, o călca înainte cu picioarele.

POÁRTĂ vb. ind. 1° prez. 3 pl. VVIIIa, Bvb „transportă, (a)duc”: Da amu *poártă* pe uliță și combicorn și de toate Bvb. Acolo la fermă, dimineața m-am dus, *purtám* demâncat AVIIId; cf. c á r ă , d ú c e 4°.

2° impf. 3 sg. *purtá* TVIIa, VIII, în expr. ~ *chiria* GVIII „făcea căraușie”: O mǎrs odată, *kiriǎ* *purtá*-nainte.

1° ind. prez. 1 pl. *purtám* BVa, impf. 1 sg. *purtám* AVIIId.

POCI vb. ind. prez. 1 sg. DVIIc, Nv, MdvIIa „pot”.

PÓCICHE (2 sil.) s. f. pl. Nv „rinichi”; cf. r ă r ú n c h i u l.

POCITĂIEȘTE (4 sil.) vb. tranz. ind. prez. 3 sg. VVII „apreciază, stimează”: N-o fost nicăduh, nici scandal, *počităiǎ* copiii, n-asculta pe nimeni cine ce zicea BVII; cf. p o n i m ă i é s c 2°, p r e z n ă i á.

ind. impf. 3 sg. *pocitǎiá* BVII.

var. **citíit** (2 sil.), *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. AVIIa; **pocituít** (4 sil.), *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. AVIIa.

POCITUÍT v. **pocitǎiește**.

POCÓINIC s. m. TVIIb „mort, răposat”; cf. m u r í ț i i.

POCOLÉНИЕ s. f. 1° SbvIIa „neam”: A tatii neam, *pocoléniǎ*, o fost Filip, mut!

2° Mv „generație”: A mea *pocolénije*, fsio!

POCÓS s. n. GVI „coasă; acțiunea de a cosi, cosire”: A doia *pocós*; cf. c ó j b ă.

POCRĂVĂLĂ s. f. BVa, pl. *pocrăvăli* Sv „cuvertură”: Și *pocrăvăl*-aiasta l-o-nvelit cum trebe [pe mort].

POCRÍȘUL s. n. art. AVIIa „capacul”; cf. c r í ș ă 2°, c r í ș c ă.

POCRIVĂIA vb. ind. impf. 3 sg. AVIII „acoperea cu stuf (casa)”.

conj. prez. 3 sg. și *pocrivăiască* AVIII.

POD s. n. SVIIb „aranjare a mânușilor de cânepă puse la topit în apă”: *Pod* după *pod* era [cânepa] în apă.

PODÁROC s. n. Bvb, pl. *podárci* Bvb, NVII „cadou, dar”: I-am dus hostințe, *podároc* [...] ș-apoi, cine are cu ce *podárs* dăresc Bvb.

PODĂREÁ vb. ind. impf. 3 pl. NVII „dăruiau”: Și bani și tot *podărǎ* mirelui și miresii; cf. d ă r é s c.

PODEÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl., în ~ ~ (s)*cárta* SVIIIa „să aranjeze paiele la baza (s) c â r t e i”.

PÓDLIV s. n. MvIIa [la mâncăruri] „sos”.

PODNÓS s. n. Șv „tavă, fund de mămăligă”.

PODRÚHĂ [podrúgă] s. f. SVIIb, Mv, Bvb „prietenă”: Odată m-am dus la o *podrúhă*, m-a chemat la imenină Bvb; cf. p o d r ú ș c ă.

PODRÚȘCĂ s. f. TVIIa „prietenă”: Da eu alergam c-o băietă, c-o *podrúșcă*; cf. p o d r ú h ă.

PODURÉLE s. n. pl. MdvA „bucăți de pânză lungi și înguste care se aștern înaintea cortegiului mortuar (la trecerea fiecărui pod)”.

PODVÁD v. **podvoádă**.

PODVÁDĂ v. **podvoádă**.

PODVÁL s. n. 1° SVIIb, Nv, TVIIb, pl. *podváluri* TVIIa „pivniță”: Pri

nemțai am trăit în *podvál* TVIIB; cf. m a g á z 1°, p ó h r e b.

2° AVIId „subsol”: I-o dat [pe prizonieri] într-un *podvál* și le-o dat foc [nemții].

PODVOÁDĂ s. f. DVIIa „căruță”: Nu! iaca, apăi veneau ei cu *podvoáda* pe uliță ... da oamenii ziceau: iaca vin acei de primesc la ... bătut scumane; cf. h a r b ă l i l e.

var. **pódvad** s. n. GVI; **podvádă** s. f. MVIIC.

PÓEZD s. n. SVIIB, MVIIa, c, pl. *póezduri* AVIIB, SVIIB, MVIIC, SBVIIa, MdvIIa „tren”: Cu *póezdu* ne-o dus SVIIB. Din Odesa ne-am suit în alt *póezd* MdvIIa.

POGNELESC, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. SVIIa „se iau după, urmează (pe cineva)”.

PÓHABĂ v. **púhavă**.

POHMILÉSC, *să* ~ vb. conj. prez. 1 sg. MdvIIa „să tratez contra mahmurelii (nuntașii, a doua zi după petrecere)”.

POHÓDĂ s. f. Bvb „vremea, timpul”: Am de stîrăit și *pohóda* nu prea bună. Ieri ați văzut ce *pohódă* era.

POHÓJE adj. f., ~ *pe* TVIIa „asemănătoare cu, la fel cu”.

PÓHREB s. n. AVIId, DVIIa, MV, TVIIa, pl. *póhreburi* AVIId „beci, pivniță”: Da a vorbit ca când din *póhreb* grăiește DVIIa; cf. m a g á z 1°, p o d v á l 1°.

var. **pohréble** s.n. pl. TVIIa; **póhrib** s. n. TVIII; **poréb** s. n. NgVII.

POHRÉBLE v. **póhreb**.

PÓHRIB v. **póhreb**.

POIÁTĂ s. f. 1° AVIId, NV, TVIIB, pl. *poiéți* AVIId, TVIIB, ȘVIIa „coteț”: Pim *poiéți* găinle fură TVIIB.

2° var. **paiátă** s. f. TVIIB, VIII „anexă la casă”: Atuncea era nu casă, da

zemleancă și *paiátă*, *paiáta* aceea mai mitică și zemleanca mai mitică VIII.

PÓILU s. AVIIa „hrană lichidă pentru animale”: Da lu vaca toje-i trebu *póilu*-n găleată, dacă-i dai și lapte a avea.

PÓIMÂNE adv. ȘVIIa „poimâine”.

POJÁR s. n. DVIIc „incendiu”.

POL s. n. TVIIa, MnvII, pl. *póluri* VVIIa „podea, dușumea”: În casă vara iarbă punea, acolo n-o fost *pólurí* de aista cum să cheamă VVIIa.

POLEÁC s. m., pl. *poléci* SVIIB „polonez”.

POLEÁCĂ s. f., pl. *poléce* SVIIB „poloneză”; cf. p o l e á c i c ă.

POLEÁCICĂ (3 sil.) s. f. SVIIB „poloneză”; cf. p o l e á c ă.

POLIȚÁI s. m. SVIIB „polițist”.

POLIVÁIT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. GVI „am stropit (cu insecticid)”: Și-amu de-a dăura a dat, de-a triiura *am poliváit*.

PÓLNA adj. f. GVIIa [d. persoane] „grasă, durdulie”: Da ea [decedata] *pólna* femeie o fost; cf. g r o s 2°.

POLNÍLSEA, *s-or* ~ vb. ind. viit. 3 sg. DVIIa „se vor împlini”.

POLOÁGE s. n. pl. DVIIc „țoluri pentru așternut pe pat”; cf. i o r g á n e.

POLOBÓC s. n. MdvIII „butoi”: Îl scurg [mustul] în butoi acolo, noi zicem *polobóc*.

POLOVÍNĂ s. f. AVIIB „jumătate dintr-o cameră mare, separată prin perete cu sobă, dar fără ușă”: Ivan Semeinici dormea în *polovínă* aceea.

POLOVÍNCĂ s. f. TVIIB dim. de la *polovínă*.

POLÓVNIC s. n. SVI „încăpere, adăpost pentru pleavă”: Un fel de poiată, să păstra pleava... pleava acolo să ține în *polóvnic*.

POLUÁT (2 sil.) adj. AVIIa „plouat”: grâu *poluát* și crescut.

POLUCÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 1° DVIIa „primește; încasează (bani, salariu)”.

2° refl. *se* ~ AVIIa, NV „reuşește, iese bine”: Când făina bună, *să polucéște* pita AVIIc. Și el *să polucéște* jocul mărișor NV; cf. p r i m í 1°.

3° refl. *se* ~ GVI „se potrivește, convine”: Dacă nu sântem mâniași, pe moldovenește vorbim, dacă ne mâniem, ucrainește, mai bine *să polucéște*.

4° refl. *se* ~ GVIIa „se spune”: Să piscuiește [p i t a], nu! așa *să polucéște* moldovenește; cf. z i c 1°.

5° refl. *se* ~ MVIIa „se consideră”.

6° refl. *se* ~ ȘCVII „se obișnuiește”: Plăcinta *să polucéște* rătundă, da *pirojócu* lung.

7° refl. *se* ~ AVIIa „rezultă”: Mirele cu oamenii lui, mireasa cu oamenii ei, două cruguri *să polucéște*.

1° ind. prez. 1 sg. *polucésc* NV, 1 pl. *polucím* DVIIIb, 3 pl. *polucésc* AVIIc, VVII, impf. 1 sg. *poluceá* TVIIa, 1 sg/1 pl. *poluceám* SVIIIb, TVIIa, pf. c. 1 sg. *am polucít* SVIIa, VVII, VIII, 3 sg. *a polucít* VVII, BVa; 2° refl. impf. 3 sg. *se poluceá* AVIIa, MVIIa, NV, pf. c. 3 sg. *s-a polucít* AVIIa; 7° refl. pf. c. 3 sg. *s-a polucít* MV.

POLÚCICA (3 sil.) s. f. art. TVIIa „salariul”: Și-ncă așa poreadocu la noi o fost: bărbatu aducea *polúcca* ...; cf. z a r p l á t a.

POM s. m. 1° pl. *pomi* SVIIa „creangă cu frunze, frunzar”: [La Troiță] frângeam *púon* și spânzuram pân căs; cf. f r u n z á r i , t u f á r i 1°.

2° ~ *de acație*; ~ *vișin* SVIIIb „salcâm; vișin”: A doilea ne-am dus noi la un *pom de žisin* [în cadrul obiceiurilor de Sfântul Andrei].

3° s. n., pl. *pómuri* MdvA, NVIII [la înmormântare] „creangă împodobită cu șervet, cămașă și alte obiecte”.

POMÁNT s. n. AVIIa, b, VIII, SVIIa, b, DVIIa, c, GVIIa, b, MVIIa, SBVIIa, TVIIa, MnvIIa „pământ”: Iaca o vinit popa ș-o sfințit *pomántu* GVIIa.

POMÉCI s. m. pl. MnvIIIb „moșieri”.

POMENEÁLĂ s. f. Bvb „pomenire, pomană”; cf. p ó m i n e , p r á z n i c 2°.

POMENÉSC vb. ind. prez. 1 sg./3 pl. Bvb „fac pomană”: De la mărmânturi vin acasă și-l *pomenésc*: se pun la masă și închină și obedăiesc [...] Eu când am îngropat pe mama, *am pomenít-o* bine.

ind. prez. 2 sg. *pomenéști* Bvb, 1 pl. *pomením*, pf. c. 1 sg. *am pomenít* Bvb.

POMEȘCÉНИЕ s. f. MdvIIa „locuință”.

var. **pomiscénie** s. f.; **pomișénie** s. f. NVIII.

POMIDÓRĂ s. f. pl. MV „pătlașele roșii”; cf. d u m á t e , p a t l a g é l e.

PÓMINCHE s. f. pl. NV „pomeni”.

PÓMINE s. n. pl. Bvb „pomenire, pomană”: Și la nuntă și la *pómine* obezatelino cu curechi [la masă]; cf. p o m e n e á l ă , p r á z n i c 2°.

POMISCÉНИЕ v. **pomeșcénie**.

POMIȘÉНИЕ v. **pomeșcénie**.

PONIÁTIE (3 sil.) s. f. DVIIa „minte, rațiune”: N-are *pońáte* [soțul invalid de război].

PONIMĂIÉSC vb. 1° ind. prez. 1sg. BVII „înțeleg, pricep”: Fata grăiește, *ponimăjéște* [moldovenește], da copiii lor nu *ponimăjésc* GVIIa. Moldovenește voi nu *ponimăjéști?* DVIIa. cf. a p u c á m 2° , i a u 1° , r a z b i r é s c 1°.

2° var. vb. ind. prez. 3 pl. Ngvii „prețuiesc, apreciază, stimează”: Sânt copii mintioși care *ponimésc* părinții. Mama mea tare i-a *ponimít* [pe socri]; cf. *pocităiește, preznaíá*.

1° ind. prez. 3 sg. *ponimăiește* Gvii, 1 pl. *ponimăím* Dvii, 2 pl. *ponimăíți* Dvii, Gvii, b, 3 pl. *ponimăiesc* Gvii, impf. 3 sg. *ponimăiá* Gvii, Mvii, 1 pl. *ponimăiám* Dvii, Gvii.

1° var. **pănimăiá** vb. ind. impf. 3 sg. Mvii, ind. pf. c. 1 sg. *am pănimăit* Tvii, viii; 2° **ponimésc** vb. ind. prez. 3 pl. Ngvii, pf. c. 1 sg. *am ponimít*, 3 sg. *a ponimít* Ngvii.

PONIMÉSC v. **ponimăiesc** 2°.

POP s. m. Dvii, Bvb „preot”: I-am spus *pópuluí* să vorbească Dvii; cf. *bátíușca*.

POPĂDÍT v. **păpădés** 4°.

PÓPĂNĂ s. f. Gvii „ritual constând dintr-o slujbă religioasă oficiată de către preot pe câmp pentru a aduce ploaia”: Eu știu de *pópănă*. La popa era baromet, el vedea când a ploua venea și sfințea pământu; cf. *păpălúgá* 1°.

PÓPCĂ s. f. Gvii „târțiță”; cf. *pup*.

POPONĂȘ s. n. Mnviii „cergă”; cf. *verétcă*.

POPONÉȚ s. n. Mdvb „opaiț”: [La șezătoare] sfet [= lumină] nu era și cu *poponéțu*; cf. *cahanéț*.

POPÓR s. n. Mdviii „populație, lume, locuitori ai unui sat”: Amu nu-i *popór* ca să lucreze la vie...; cf. *naród, naróji* e a.

POPRÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. Svii „oprește”: *S-a poprít* sângele Dvii.

ind. prez. 3 pl. *poprés* Avii, Bvb pf. c. 3 pl. *a poprít* Svii; refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a poprít* Dvii.

POPȘÓI v. **păpușoi** 5°.

PORĂIÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. Dvii „pregătesc, aranjez”: Puneam, spălam binișor tot, *porăjám* [oasele pentru *chiftere*]. Baba apoi te *porăiá*, lega buricu Tvii. Tăia găina, o *porăiá*, o fierbe Bvb.

ind. impf. 1 sg. *porăiám* Bvb, 3 sg. *porăiá* Bvb, Tvii; refl. ind. prez. 3 pl. *se porăiesc* Dvii.

POREÁDOC s. n. 1° Vviii, Tvii „regulă, obicei”: La noi *porădocu* [era] așa Tvii. Nu! a fost atunci aceeași *porădoc*: numa la rude du-te [la colindat] Vviii; cf. *obiceái*.

2° Bvii, Tva „ordine, curățenie”.

PORÉB v. **pohréb**.

PORNÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg., ~ ~ pe picioare Mdvii „am început să merg”.

POROȘOC s. n. Bva 1° pl. *poroșóace* Ngvii, Bva „plic cu praf de vopsea”: Iau vo două-trei *poroșóace* și le-arunc ... în ouăle, încolo.

2° Mnviii „praf de închegat laptele”.

PORUMBRÉLE s. f. pl. Dvii dim. de la *porumbre*.

PORUTÉI v. **burechie**.

PÓSLEA prep. Tvii „după, în urma”: Nu! *póslă* voină ują sledea [la *mormânturi*] Tvii. Pe Vova l-am avut *píslă* voină Ngvii.

var. **píslă** prep. Ngvii.

POSÓLUL s. m. art. Mnvii „ambasadorul”: *Posolu* din Moldavia, Valeriu Pasat... în mai, anu ista, cu pâne și cu sare, cu colaci... noi am făcut fstreci, el o vâstupit, o vorbit cu noi, ne-o spus cuvânturi...

POSTIÓLCE (3 sil.) s. f. pl. Tvii „așternuturi, lenjerie”; cf. *belióși*.

POSTRÓICILE s. f. pl. art. Vviii „clădirile, construcțiile”: Când a stat colhozurile, pe cei bogăți i-o dus nușunde, da *postróicile* a rămas.

POSTUPÍT, *am* ~ vb. ind. prez. 1 sg. NVIII „am sosit, am ajuns; am intrat, am fost admis într-o instituție”: Când el *a postupít*, l-o trimis partia TVIIa.

3 sg. *a postupít* Bvb, TVIIa.

POSÚDĀ s. f. colect. DVIIa, NVII „vase, veselă”.

POTCERIOVĀ (4 sil.) s. f. GVIIa „slănină de pe burta porcului”: A *potčirjovĀ* ... puneam în salamur-așa.

POTCIRIOVÓCUL s. n. GVIIa dim. de la *p o t c i r i o v Ā*: Da *potčirjovócu* aceala îl topeam.

PÓVAR s. m. SVIIa, b „bucătar”.

var. **póvare** s. m. SVIIa; **póvariu** s. m. art. SVIIb.

PÓVARE v. **póvar**.

POVÁRICĀ (2 sil.) s. f. VVII „oală pentru pregătit ciorbă, borș”.

PÓVARIU v. **póvar**.

POVEREĀ vb. ind. impf. 3 sg. MVIIb „controla, verifica”.

POZDRAVLĚŠTE vb. ind. prez. 3 sg. Šv „felicită”.

POZÓRNA adj. f. SVIIa „nerușinată (pentru că a avut relații amoroase înainte de căsătorie)”: *pozórna* fată.

PRÁVDA s. f. în expr. *este* ~ SVIIa, GVIIb, TVIIa „e adevărat”: *E právda* o nu-i *právda*, tojă nu știu GVIIb; cf. *drept* 5°.

PRÁVO s. în expr. *aveám* ~ SVIIb „aveam dreptul”: *Ši-aveám právo* și ne turnăm și mâncăm tot ce făceam.

PRAVLĚNIA s. f. art. SbvIIa „conducerea (colhozului)”.

PRÁZNIC s. n. 1° NgVII, TVIIa „sărbătoare națională ori religioasă”: Când e *práznic* aducea pesoc șob...mormânturile să le priberim TVIIa; cf. *z i m á r e* 1°.

2° Bvb, MdvIIa, pl. *práznice* MdvIIa „pomână”; cf. *p o m e n e á l ě*, *p ó m i n e*.

PRĀBUIĚSC vb. ind. prez. 1 sg. Nv „încerc, probez, verific”: Chiftea fierbeam și apoi *prābuiám* ahalea VVII. Eu o *próbu*-șa să fibă ușurică ea, să nu fibă ca piatra [pâinea] GVIIa; cf. *p r o v e r é s c*.

ind. impf. 1 sg. *prābuiám* Nv, 2 sg. *prābuiái* MVIIa, pf. c. 1 sg. *am prābuit* SVIIb, Bvb.

var. **próbu** vb. ind. prez. 1 sg. GVIIa.

PRĀIĚSC v. **prāvēsc** 1°, 2°.

PRĀPĀDĀIĀ vb. ind. impf. 3 sg. TVIIa „activa ca profesor”: În institut *prāpādĀjě* acolo po sportu.

PRĀPĀDEĀSCĀ, *și* ~ vb. conj. prez. 3 sg. AVIIc „să piardă”: Da mama ce *și prāpādeāscā* dacă ea n-are nica.

PRĀŠĀDĀR s. m. GVIIb „păr (pom fructifer)”; cf. *p r ā š á d*.

PRĀŠĀD s. m. MdvIIa, pl. *prāšāzi* MdvII „păr (pom fructifer)”; cf. *p r ā š á d á r*.

PRĀŠĀDE s. f. pl. GVIIb „pere”.

PRĀÚLOC s. n. AVIIa „ulicioară”: Mama venea ... era douăsprece oare ș-acolea la *prāúlocu*-ista un câne nu-i da drumu.

PRĀVIĚSC [prāžesc] vb. 1° ind. prez. 1 sg. AVIIa, VIII, SVIIb, DVIIa, b, GVIIa, Mv, VIIc, Bva, b, TVIIa „privesc”; ~ *televizóru* AVIIb „mă uit la televizor”: Un kino așa mândru era, ședeam acolo și *prāžěm* tilivizoru AVIIb.

2° imperat. 2 sg. *prāviēște* Bvb „fii atent(ă)!”: Ia *prāyēște*, am uitat [cuvântul românesc]: fierea!

1° ind. prez. 3 sg. *prāviēște* Bva, 2 pl. *prāvīti* Mv, SbvIIa, 3 pl. *prāviēsc* MVIIb, impf. 1 sg. *prāvieám* AVIIb, GVIIb, 3 sg. *prāvieá* Sv, pf. c. 1 sg. *am prāvít* AVIIb, viit. 1 sg. [v]oi *prāví* DVIIa; conj. prez. 2 pl. *și prāvīti* AVIIa; 2° imperat. 2 pl. *prāvīti* DVIIa, SbvIIa.

var. **prăiesc** vb. ind. prez. 1 sg. 1° SVIIb, NV, 1 pl. *prăim* NV; imperat. 2 sg. *prăiește* 2° SVIIb, BVb.

PRĂZNUÎT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. DVIIa „am sărbătorit”.

PRĂNȚIPUL s. n. art. VVIIa „principiul”: Așa ca și pă *prânțipu* mămăligii.

PRE v. **pe** 4°.

PREĂNICE s. n. pl. AVIIa, NV „turtă dulce”: Amu dăruiesc [la nuntă] și hostințe, *preănișe* ... am un tăbultoc de *preănișe* AVIIa.

PREĂTCĂ s. f. NgVII, GVIIa, VVIIa, pl. *prețe* VVIIa, TVIIa, ȘVIIa „furcă de tors, fixată într-un orificiu la marginea patului”: Eu cu *preățcă* n-am tors GVIIa.

PREBEREĂM v. **priberéști** 2°.

PRECEPTÓRI s. m. MdvIIa „perceptor”.

PRECÓLCĂ s. f. Mdvb „ac de păr; bold”.

PRECOLCÚȚA s. f. Mdvb dim. de la *precolcă*, în *de-a* ~ „joc de societate constând în ascunderea și aflarea unui ac de păr”.

PRECÚP s. n. BVb „târguire, negociere”: A lu mireasă [alai] nu-i slobod și-i *precúp*, apoi le dau ceala nu! mohorici.

PREDLAJÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MnvIII „a oferit, a propus”: A spus c-acolo pământ puținel și-o *predlajít* aicea na Cavcaze.

PREGLĂȘÉSC vb. ind. prez. 3 pl. ȘVIIb „invită”: El [mortul, ca zburător] *priglašé* pe dânsa [pe soție] la țințirim SVIIb. Ne-o *priglašít*... și ne-o făcut conțert MnvIIIb.

ind. impf. 3 sg. *preglășeá* ȘVIIb, pf. c. 3 pl. *a preglășit* MnvIIIb, part. m. pl. *preglășiti* SVIIa.

var. **prehlăcesc** vb. ind. prez. 3 pl. Șv.

PREHLĂCÉSC v. **preglășesc**.

PREMIURÓVCĂ s. f. SbvIIa „premiu, distincție”.

PRESÓRI v. **presurám**.

PRÉSTA, *Máica*~ s. compus GVIIb „Maica-Precista”: Pe *Máica-Préstea* am cusut-o [pentru tablou] mare așa-ia de lungă! AVIIa.

var. **Préstea**, *Máica*~ s. compus AVIIa.

PRÉSTEA v. **Présta**.

PRESURÁM vb. ind. impf. 1 sg. AVIIa, DVIIb, GVIIb, MVIIb „presăram”: Amestec oparc-aceea, o bat bine, bine și-apoi cu fânină o *presurám* AVIIa.

ind. pf. c. 1 sg. *am presurat* AVIIc; imperat. 2 sg. *présurá!* SVIIb.

var. **presóri** vb. ind. prez. 2 sg. MVIIc.

PREUMBLÁT, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. NV „ne-am plimbat”.

PREVEDÉНИЕ s. f. GVIIa „nălucă, vedenie”: N-a putut el [soțul mort] și șadă linga dânsa, prosto *prividjénije!*

var. **preveténie** s. f. GVIIa.

PREVEDÉȘTE v. **perevedesc** 3°.

PREVETÉNIE v. **prevedénie**.

PREZNĂIÁ vb. ind. impf. 3 sg. VVII „aprecia, considera, acorda considerație”; cf. *pocitá iéște, ponimá iésc* 2°.

PRIBERÉȘTI vb. ind. 1° prez. 2 sg. BVb „pui în ordine, aranjezi, faci curățenie”: Aducea pesoc șobî ... mormânturile *să le priberím* TVIIa.

2° var. **prebereám** impf. 1 pl. SVIIa „scoteam, aruncam frunzarul din casă după o săptămână de la Duminica Mare”.

1° ind. impf. 3 sg. *priberéá* TVIIa, pf. c. 1 sg. *am priberít* BVb; conj. prez. 1 pl. *să priberím* TVIIa.

PRICĂJEĂM vb. ind. impf. 1 sg./pl. TVIIa „recomandam, transmitam, atrăgeam atenția”: Așa am ținut [obiceiul de a nu lovi pisica când femeia era însărcinată] și copiilor, băieților, le *pricăjăm* șob cea ... TVIIa. De moarte nu grăia nicăduh, nici mi-a *pricăjit* nică niciodată Bvb.

ind. pf. c. 3 sg. *a pricăjit* Bvb.

PRICÎNĂ s. f. VVIIIa „cauză, întâmplare neplăcută”: La școală opt ani am fost și-apoi acolo o fost o *pricină*.

PRÍDANĂ s. f. TVIIB „zestre”.

PRÍJMĂ s. f. ȘVIIb „păuza în care se pune copilul la botez, după ce este scos din apă; crijmă”; cf. c r í ș m ă.

PRIMERUÍT, (*i-*)a ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. DVIIa „(i-)a dat exemplu”.

PRÍMÍ 1° s[e] [v-]a ~ vb. ind. viit. 3 sg. DVIIa „va reuși, va izbândi”: Dac-om săpa, nu *s-a primí* burianu; cf. p o l u c é ș t e 2°.

2° pf. c. 3 sg. *a primit* NgVII „a preluat copilul la naștere”: Baba Titiana l-a *primít* pe fecioru ista a meu.

PRINIMEĂ vb. ind. impf. 3 sg. VVIIIa „primea, accepta [la colindat]”: El mitel o fost și pe dâns lă *prininjé* și-i dăie [colaci], dacă el aducea și canfete.

PRINS, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg., în expr. ~ ~ *zburător* AVIIIa „s-a îmbolnăvit psihic”.

PRÍNTRE prep. Nv „pentru”: [M o r s pregătim] măcară *printre* borș [la gătit]. [Castraveți] *printre* două bănci eu am strâns Nv; cf. p ú n t r u.

var. **píntre** prep. Bva, Nv, VII, VIII.

PRIPÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. MVIIc [d. c u t i o r] „arde, pârlește [pâinea la copt]”.

refl. prez. 3 sg. *se pripéște* MVIIc.

PRIPRÁVE s. pl. GVIIa, Bvb, Nv „condimente”: Colbasă făceam, ciolan și sală și puneam acolo razne *priprăvă* și ris cu sânge puneam, și crupa puneam Bvb; cf. s p é ț i a, z a p r á u c ă.

PRITUJÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. AVIIB, Bvb „agasezi, sâcâi”: Am auzit de zburător, am auzit că dacă moare cinevai și tare plângi și-l *pritujéști* [se face zburător] AVIIB.

pf. c. 3 sg. *a pritujít* SVIIB, viit. 2 sg. *úi* [vei] *pritují* AVIIB.

PRIVÓT s. n. SVIIIa „dispozitiv”.

PROÁSTĂ adj. f. Nv „simplă, modestă”: Roche *proásta*.

PRÓBU v. **prăbuiesc**.

PROCLEÁȚĂI v. **proclét**.

PROCLÉT adj. AVIIB, pl. m. *procléți* AVIIB, f. *procléte* TVIIa „blestemat, afurisit”: Era *proclét* câne AVIIB.

var. **procleátăi** adj. m. pl. TVIIB.

PRODÉDUȘCA s. n. ȘVIIa „străbunic”.

PRODOLJEĂ vb. ind. impf. 3 sg. NVII „continua”: Și-așa *să sprodaljă* nunta.

ind. pf. c. 3 sg. *a prodoljít* MnvIIIa.

var. **sprodaljă**, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. NVII.

PRODÚCTĂ s. f. 1° AVIIa „marfă”: Mătincă este încolo o bucațică de colac de la mire, vrode zicea „cum să bat după colacu ceala, așa s-or bate după *producta* mea”.

2° pl. *prodúcte* SVIIB „alimente”: Ne-o dat *prodúcti* pe trei zile; ~ *uscătă* „hrană rece”.

PROHOÁDE s. pl. DVIIa „Paștele Blajinilor”: La țintirim ne ducem când în *prohóadele*.

PRÓHOD s. n. DVIIa „loc de trecere”.

PROJĂCÉLE s. f. pl. NV dim. de la p(i)rojoc.

PROJOC v. **pirojoc**.

PROMOCĂTUIĂ vb. ind. impf. 3 sg. AVIIc [d. hârtia de scris] „sugea cerneala, se mâzgălea”.

PRONÚCICĂ (3 sil.) s. f. TVIIIb „strănepoată”.

PROPONÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. AVIIc „am priponit (capra să pască)”: Na-vă capra, mulgeți-o, duceți-o *la proponit* [...] Azi eu *am proponit*, mâne altele *o proponit*, da eu în altă parte.

ind. pf. c. 3 sg. *a proponit*; sup. *la proponit* AVIIc.

PROSÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. BVb „a rugat”: O plemeaniță *o prosít-o* să-i facă de nuntă horilcă.

PROSTÍT, *a* ~ vb. intrans. Ind. pf. c. 3 sg. SVIIc „(și-)a cerut iertare de la mort”: Da noi n-am putut să-l ținem [mortul, două zile] și *se prostéască* toți GVIIa.

imperat. 2 pl. *proștiți!* SVIIb; refl. conj. prez. 3 pl. și *se prostéască* GVIIa.

PRÓSTINE s. f. pl. VVII și *próstini* MVIIa, SBVIIa, NV, TVIIa „cearșafuri”: Eu mult am cusut și *próstine* fetelor am cusut VVII. [Ca zestre] veretce mi-o dat și două *próstin*! uje mi-o dat TVIIa.

PROȘCEIĂSCĂ, și *se* ~ vb. refl. conj. prez. 3 sg. GVIIa „să-și ia rămas bun”: Înainte a murit cusca noastră, da ea polna fumeie o fost și două zile a ținut-o și n-a putut nimeni și *să proșceiăscă*, așa ea s-a stricat.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a proșceit* GVIIa.

PROVEDEĂ vb. ind. impf. 3 sg. SVIIb „construia”; cf. s t r o í m.

PROVERÉSC vb. ind. prez. 3 pl. BVII „controlează, verifică”: Ce ei *proverésc* patu?; cf. p r ă b u i é s c.

pf. c. 3 sg. *a proverit* SVIIb.

PROVOCĂ s. f. BVb „sârmă, cablu”.

PROZIVĂI, *ii* ~ vb. viit. 2 sg. MVIIa „vei scăpa din vedere c o v a ș a, la fermentat, ratând prepararea”.

PSÍNE adv. DV, VIIa, BVb, TVIIIb „pe semne, probabil”: O fost așa, *psíne*, a mea pereche a trebuit și fibă TVIIIb; cf. m ă t í n c ă.

PȘENIȚĂ s. f. VVII „grâu”; cf. p í t ă 5°.

PÚDRE s. f. SBVIIa „fard, pudră”.

PUH s. n. NV [la găină] „puf”.

PUHÁBĂ v. **púhavă**.

PÚHAVĂ adj. f. AVIIa „pufoasă”: O amestic [mămăliga] și iar o astup-așa, pun pocrișu și iar de vo trii ori așa și ea ș-apoi parcă mai *púhavă* se polucește.

var. **pohábă** adj. f. GVIIa; **puhábă** adj. f. GVIIa, SBVIIa.

PÚHLI adj. m. pl. TVIIIb „umflați”: [În timpul foametei] oamenii *púhli* îmbla.

PUICULÍȚI s. f. pl. BVb „puiculițe”: O crescut mărișori: doi cucoșei și șase *puiculiț*.

PÚINIȚĂ (3 sil.) s. f. ȘVIIa „împerechere, împerecheat”: La Andrei se strâng lupii și se duc la *púiniță*.

PÚNTRU prep. AVIIc „pentru”: Eu de vândut nu fac niciodată [legume], numa *púntru* mine; cf. p r í n t r e.

PUNȚITÉL adj., m. pl. *punțitei* AVIIc, d „puțintel”: Dacă de-amu, amuia *punțél* lapte [...]. La care-o fost mai mulți, la care mai *punțiéi* [bani] VIIc.

var. **punțéi** adj. pl. AVIIa; **puțuntél** adj. MnvIIa, pl. *puțuntéi* SVIIIb, MdvIIa.

PUNȚÉI v. **punțitel**.

PUP s. n. Dv, GvIIa „târțiță”; cf. p ó p c ă.

PURCÉS, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 1° AvIIa „a plecat”.

2° SvIIa „a început”: Ş-apoi de-amu *o-pursés* grâu [= bobul] să împlie şi... mâncam grâu.

PUS, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. 1° TvIIa „am înmormântat”: Între un an câți? Patru o murit [...] şi aiasta noi între un an *î-am pus* şi eu ş-am chiorât ujă de-atâta.

2° Bvb „am ridicat, am construit”: Aiastă casă *am pus* amândoi din şpaluri [...]. Şi cuhnea *a pus* el [soţul]; cf. c l ă d u í t.

PUŞCĂ vb. ind. prez. 3 sg. VvIIIa „împuşcă”: Da așa *puşcă*, de ei [h u l u b i i] zboară.

PUŞCHE s. f. pl. VvIIIa „puşti, arme”.

PUTĂIÉSC vb. ind. prez. 3 pl. SvIIIa „consideră, socotesc”.

PUTÉRE s. f. GvIIa „posibilitate”: Nu, amu conecino cumpără, dacă, po vozmojnosti este, cumpără așa şi dău, conecino, la care ce *putére*.

PUTIÓUCĂ (3 sil.) s. f. Bvb „foaie de drum”: Pe *putjóuc*-am papadit acolo.

PUTI s. n. 1° TvIIa „cale ferată”.

2° pl. *pútiuri*, *pe* ~ Bva „la drumuri”: Am muncit *pi pútúrí*.

PUŢUNTÉL v. **punţitel**.

R

RABÓTĂ v. **robótă** 1°.

RAC s. m. DvIIa, pl. *raci* VvII, art. *rácii* DvIIa „maladie, cancer”; ~ *jelúdoc* Bvb „cancer la stomac”.

RACHÍV s. n. AvIIa „rachiu”; cf. h o r í l c ă, s a m a g ó n.

RÁGILI s. f. pl. DvIIa „darace”: Ş-apoi era *drágilă* așa cu dinți de fier şi-o-ndrăgilam [cânepa] AvIIa; cf. t a r á c.

var. **drágilă** s. f. AvIIa.

RÁRĂ adj. f. AvIIc, Nv [d. v a r e n i e, o p a r ă în opoz. cu d e a s ă] „cu mult sirop şi puține fructe; moale, subțire”: Eu n-am vrut așa deasă să fibă, ci-un pic mai *rără*.

RASCHIDUIÁ vb. ind. impf. 3 pl. MnvIIb „azvârlea, împrăştia”: Cnişte acolo [la ț e r c o v i] *raskidujé*.

RASÓL v. **rosól** 1°.

RASTOJÁT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa „(mi-)a răsunat, (mi-)a sunat”: Așa golos peste tot țintirimu mia mi *s-a rastoját*.

RAŢI v. **răți**.

RAZBIREÁT v. **razbirésc**.

RAZBIREÉSC vb. ind. 1° prez. 3 pl. DvIIa „înțeleg”: Frunzari puneam în casă, *rozbirít*/ce-i asta frunzari?; cf. a p u c á m 2°, i a u 1°, p o n i m ă i é s c 1°.

2° viit. 1 sg. [v]-oi *razbirí* DvIIb „vă voi explica”; cf. o b i s n é s c.

3° var. **rozbireát**, *au* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. GvIIb „au priceput, şi-au dat seama”: Pe-o fumeie detunată, tunu a detunat-o, numa că *a rozbiréát* [că] încă-i vie şi i-a săpat groapă.

1° var. **rozbiríți** vb. ind. prez. 2 pl. GvIIb, refl. pf. c. *s-au rozbirít* ŞvIIb.

RAZDELÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. SvIIb „au despărțit, au separat, au repartizat”; cf. o d e l i á.

RAZMÉR s. n. VvIIIb „mărime, măsură”: Nu! au măsurat așa *razmér*, săpăm cu lopata [fântâna].

RÁZNE adj. f. pl. Bva „diferite”: Punea acolo [în c o l b a s ă] *rázne* priprave.

RAZVÉTCĂ s. f. MdvIIIa „patrulă de recunoaștere”: Da *razvétca* o-nconjurt-o nemții.

RĂCĂNEȘTE 1° vb. ind. prez. 3 sg. Bva „strigă, răcnește”: Băieta-n casă era, eu când am început *a răcăni* și ulița am ridicat pe picioare Bvb. Nemții „sacramânt! sacramânt!” *răcăneá* pe noi TvIIa.

2° var. **răcnește** vb. ind. prez. 3 sg. Nv [despre cloșcă] „cotcodăcește”.

1° ind. prez. 3 pl. *răcănesc* Bvb, impf. 1 sg. *răcăneám*, 3 sg./pl. *răcăneá* TvIIa; inf. *răcăni* Bvb.

RĂCÉȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. AvIIc [d. c h i t o r o a g e] „se coagulează la rece”: Pui ciolanu înainte ș-apoi torni iușca ... de-am și nu fibă fierbinte tare, da așa bine, bine caldă și torni și el *să răsléști* chitoroage AvIIc. Amu lătoace o inșit acele mojno și le scladă și unu peste altu în holodilnic și *să rășáscă* GvIIa.

conj. prez. 3 pl. și *se răceáscă* GvIIa.

RĂCITŪRA s. f., pl. *răcíturi* GvIIa, MdvIIa, Șv „piftie”; cf. c h i f e r e 1°, c h i t o r o á g e.

RĂCNÉȘTE v. **răcănește** 2°.

RĂDICĂ v. **ridică** 1°, 3°.

RĂPDE adv. TvIIa „repede”: Ea *răbde* cosea.

RĂRŪNCHIUL s. m. art. Bvb, pl. *rărunchii* și *rărunchile* Nv, DvIIa „rinichiul”; cf. p ó c i c h e.

RĂSÁDELE s. n. pl. art. TvIIb „răsadurile”: Facem cuiburi, *răśádele*, a to săpam cu sapa.

RĂSÁRÍTĂ s. f. 1° DvIIb „floarea-soarelui”; cf. s o n í ș c á 1°.

2° pl. *răśárite* „capituli de floarea soarelui”.

RĂSCĂCIUÍM vb. ind. 1 pl. Șv „întindem foaia de aluat”; cf. c á c e l é s c, c á c i u i é s c 5°, c á c i u l u i á m, j i ș i t o r é s c.

RĂSCOLĂCÍT v. **răsculăcesc**.

RĂSCULĂCÉSC vb. ind. prez. 3 pl. ȘvIIb „confiscă averea țăranilor, deschiaburesc”: Părinții o fost *răsculăcít* și părinții o murit de holod AvIIa.

pf. c. 3 sg. *a răsculăcít* ȘvIIb; part. *răsculăcít* SvIIa, pl. *răsculăcít* AvIIa.

var. **răscolăcít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. ȘvIIb; **roscolăcít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. ȘvIIb.

RĂSFĂIEȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. DvIIb „se fărâmă (aluatul)”.

RĂSFÍRĂ vb. 1° ind. prez. 3 sg. DvIIc „întinde lutul cu paie pe pereți”.

2° refl. ind. pf. c. 3 pl. *s-au răsfírat* BvII „s-au împrăștiat, s-au răspândit”: A mele două [fete] o fost, da la dâns [= soț] patru o fost și toți *s-o răśfirát* și toți o murit; cf. r á z á v í t.

RĂSPĂMÁDEȘTI vb. ind. prez. 2 sg. NvII „plămădești a doua oară”.

RĂSPĂTÉȘTE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. Bvb [despre naș, la botez] „își achită toate obligațiile care îi revin”.

RĂSPRÁDILÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg./pl. MvIIa, SbvIIa „a(u) repartizat, a(u) împărțit”; cf. r á z d á i é s c, z d á í m 2°.

conj. prez. 3 sg. *să răśprádileáscă* Bvb.

var. **rospredelít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. SvIIb.

RĂSPŪNS¹ s. n. SbvIIa „petrecere la fata pețită, la o săptămână după formularea cererii în căsătorie, în semn de acord”.

RĂSPŪNS², *nu s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa „n-a dat semne că există”: Nime *nu s-o* mai *răśpŪns* nicăru.

RĂSTEÁIE, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. MnvIIa „să nu se miște deloc”.

RĂȘTITÓR s. n. DVIIa, VIII, GVIIa „rășchitor”.

var. **riștitor** s. n.; **riștór** s. n. DVIIc.

RĂTÚND adj. SVIIb, VIIIa, NV, VII, MNVIIIb, f. *rătúndă* ȘCVIIa, pl. *rătúnde* AVIIa, NV „rotund”.

RĂȚI s. f. pl. TVIIb „rațe”: Mai înainte [sovhozul] și *raț*, ne, *răț*, net, găște, galini ținea.

var. **rați** s. f. pl. TVIIb.

RĂU 1° adv., în expr. ~ *a văzút* VVII „nu a văzut bine”: Mama făcea ce făcea și la marmânturi să ducea și plângea, plângea ... și mama *rău o văzút*.

2° adj. AVIIa, f. *ră*, m. pl. *răi* BVII [d. cai, vaci] „de proastă calitate, de soi rău”: La dâșii vacă era, da *ră* BVII. Un diadie a meu avea vo patru cai acolo *răi, răi*.

RĂZĂVÍT, *s-a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. BVa „s-au răsfiat, s-au împrăștiat”: L-a pomenit [mortul], *s-a răzăvít* oamenii; cf. *rășfíră* 2°.

RĂZBĂLUÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. BVb „s-a dezmațat, a devenit vicios”: La robotă *s-o răzbăluít*, bea în toată ziua.

RĂZDĂIÉSC vb. ind. prez. 3 pl. BVb „împart, dau de pomană”: Și *răzdăiésc* ce hostințe, ce mănâncă cevai acolo; cf. *rășprădilít*, *zdăím* 2°.

imperat. 2 sg. *răzdăiéște* BVa.

RĂZI s. n. pl. VVIIa „păduri, crânguri, rediuri”.

RĂZLIVĂÍM vb. ind. prez. 1 pl. GVIIa „turnăm”.

RĂZRĂȘÉÁM vb. ind. impf. 1 pl. NVIII „permiteam, dădeam voie”: [Elevilor] *nu le răzrășám* să vorbească moldoveneste.

RĂZVÁLÍT v. **rozorít**.

RĂZVĂRSÁTÁ adj. f. MdvIIa „revărsată”.

RĂZVEDÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. AVIIa „diluezi, subții”: Pisezi usturoi și-apoi *razvedéști* ciuti cu apă.

RÂND s. n. 1° *într-un* ~ DVIIb loc. adv. „odată, cândva”; cf. *întâi*, *nușcând*.

2° *în* ~ *cu* loc. prep. BVb „alături de”: Biserica, mormântu-i aici nu departe, *în rînd cu* școala; cf. *lăture* 1°.

RÂNZĂ s. f. DVIIa, GVIIa „pipotă”.

RĂPĂ s. f. GVIIa, MdvIIb „apă curgătoare”: O ducea la *răpă* [pânza], o muiam și-o-ntindeam pe iarbă GVIIa. O legam malduri și-o ducem la *răpă* [cânepa] MdvIIb.

RĂȘ, *a făcut* ~ loc. vb. ind. pf. c. 3 pl. DVIIa, MVIIc „au batjocorit, și-au bătut joc”: A mei ... părinții o fost gospodari ... și i-o dus la sever ... și-o *făcút rîș*; cf. *bluiscă* 2°.

conj. prez., 3 sg. *să făcă răs* Mv, MdvIIa.

REÁBELE s. f. pl. art. AVIIc „coastele (la animale)”: Nu, canecino, unde-i ciolan, nu unde *reábele*, acolo-i ocoroc.

READÓCICA (3 sil.) s. f. art. NV „rândulețul”: [Plăcintele] le pui așa *readócica* mic pe tavá.

RECÁUA s. f. art. SVIIb „râul”: La *recáua*-aiasta Elba noi... eram.

RÉCICĂ (2 sil.) s. f. MnvIIa, VIIIa, ȘVIIa „râuleț”: În *réccă* o topim [cânepa] ȘVIIa.

REGHISTRÁȚIE s. f. NVII „registratură”.

REGHISTRUIÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. NVIII „se înregistrau”.

RÉICĂ (2 sil.) s. f., pl. *reici* AVIII „șipcă, stinghie, laț”.

REID s. n. MdvI „raid, incursiune”: Mâine dimineață eu fac un *reid* și v-oi arăta primerno locurile noastre.

REMEȘÓC s. n. VvIIIa „curelușă (la câine)”: La mine câne o fost nauciotii, el are și *rimișóc*.

REMÓNT s. n. VvIIIa „reparație”: Eu am făcut așa *remónt* [la casă]: am muriit, am spălat tot cisto.

REPÁNI s. m. pl. DvIIb, VvIIIa „napi”.

RESTORÁN s. n. ȘvIIb „restaurant”.

REȘTÓUCI (2 sil.) s. f. pl. SvIIa „scânduri puse deasupra loitrelor, atunci când se încarcă fânul în căruță”: Eu am *restóuș*, le pun, nadivăiesc.

RIDÍCĂ 1° ind. pf. c. 3 sg. *a ridicát* GvIIa „a dus la, a transportat într-un loc cu urcuș”: L-am adus pe popa și drept *l-o ridicát* [mortul] la țintirim.

2° var. *ardică*, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. Nv, vIII [d. aluat] „dospește”.

3° var. *ardic* ind. prez. 1 sg. DvIIa „înalt, salt”.

var. 2° conj. prez. 3 sg. Nv *să s-ardice*; 3° *aridic* vb. ind. prez. 1 sg. DvIIa.

RIÓMOCICĂ (3 sil.) s. f. Bva dim. de la *r i ú m c ă*.

RIS s. n. AvIIc, MvIIb, Bva, b, Nv, TvIIa „orez”: [Pentru *g ă l u c i*] întâi păsat, da amu nu, *ris* Bva. *Rísu* îl speli binișor și-apu-i pui sală de-asta AvIIc.

RISIPEÁU, *se* ~ vb. ind. impf. 3 pl. Bvb [fig., d. oameni] „se prăbușeau, cădeau pe jos”: Eu moldovenește am bocit, *să risiké* moldovencile.

RISUÍTĂ adj. f. Bva „desenată, pictată”.

RIȘTITÓR v. *răștitór*.

RIȘTÓR v. *răștitór*.

RIÚMCĂ (2 sil.) s. f. 1° TvIIa, pl. *riumci* Bvb „pahar (pentru rom, țuică)”: Femeile cum s-o sculat, srazu

o *rjúmcă* de vinó și-apoi ... să duce la deal TvIIa.

2° *a tréilea* ~ Bvb „moment din ritualul nunții corespunzător celui de al treilea rând de pahare servite la masă, când încep să se dea darurile”: La *a tréilea rjúmcă* dăresc.

var. **riúncă** (2 sil.) s. f. TvIIa.

RIÚNCĂ v. *riúmcă* 1°-2°.

ROÁTA s. f. art. NvIII „numele unui joc de copii”.

ROBÓTĂ s. f. 1° SvIIIb, DvIIa, GvIIa, b, MvIIb, TvIIa, b, VvIIa, vIII „muncă”: Ieri multă *rabótă* noi am făcut TvIIb; *úmstina* ~ Mv „muncă intelectuală”.

2° Sv, Bvb „loc de muncă, serviciu”: De la *robótă* i-o adus săcrii Bvb.

var. 1° **rabótă** s. f. SvIIIb, GvIIb, MvIIb, TvIIb.

ROBOTÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. 1° Gvi, vIb, VvII, vIIIa, TvIIa, vIII „lucrează, muncește”: A lui fratele acolo în Chișinău *robotéște* TvIII. Mama pe la oameni *roboté*, murlia casele TvIIa.

2° TvIIb „face serviciu, este la serviciu”: Tolea? Naverno *robotéște* azi TvIIb. Eu *am robotít* în școală GvIII.

1° 3 pl. *robotésc* GvIIb, VvII, TvIIa, impf. 1 sg. *roboteám* SvIIb, GvIIb, VvIIIa, TvIIa, 3 sg. *roboteá* BvII, TvIIa, pf. c. 1 sg. *am robotít* Gvi, vIb, vIII, TvIIa, VvII, 3 sg. *a robotít* NgvII, TvIIa, b; conj. prez. 1 sg. *să robotésc* TvIIa, 3 sg. *să robotească* VvII; inf. *robotí* NgvII, VvIIIa; 2° ind. pf. c. 1 sg. *am robotít* GvIII.

RÓCHE s.f. Nv, SvIIIb, pl. *rochi* SvIIb „rochie”.

RODIÉMCIC (3 sil.) s. n. MvIIc „crampe, colici”.

RODINÁ vb. ind. impf. 3 sg. SvIIa, SvIIIb „năștea”: Fumeia *rodiná*, am

rodinat trei copii SbvIIb. Acoalea *m-am rodinát* DVIIb; cf. *g ă s é ș t e 3°*, *n a r o d í t, r o d í t*.

pf. c. 1 sg. *am rodinát* SbvIIb; refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am rodinát* DVIIb.

RODÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. SVIIa, TVIIa „am născut”: Pe trei copii *i-am rodít* acasă TVIIa. Aicea *m-am rodít* și mama aici, și nenea, și băta și tetea, cu toții ș-acolea și trăim Bvb. Băietele a mele, cum *s-o rodít* și rusește și moldovenește grăia TVIIa; cf. *g ă s é ș t e 3°*, *n a r o d í t, r o d i n á*.

refl. ind. prez. 3 pl. *se rodésc*, pf. c. 1 sg. *m-am rodít* Sv, MVIIa, Bvb, TVIII, 1 pl. *ne-am rodít* SVIIa, 3 sg./pl. *s-a rodít* SVIIa, NVII, TVIIa, VIII; part. *rodít* Bva, NVII.

RÓDUL s. n. art. 1° MdvIIa, pl. *ródurile* NgVIIa „nou-născutul, copilul”: Baba bătrână a primit *ródul*. Baba primea *ródurile* bine MdvIIa.

2° „neamul, rudele”: A-nceput a lega în șervete *ródu* lu mirle”.

ROG, *îmi* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. DVIIa „îmi doresc”: De-*amu-mi rog* moartea și mori.

ROGÁLICHI s. m. pl. GVIIa „prăjituri de casă, cornulețe”: Amu facem *rogálikí*: citorim turtă, tăiem așa normalinâi trioh, tri cutnichi și punem nacinca și crutim așa; cf. *c o r n i c é l e, ș í ș c ă*.

ROGÁTCĂ s. f. Mv [la putinei] „bătător de scos unt”.

ROHÁDCĂ s. f. GVIIa dim. de la *r o h a d e*: Lopată ili *rohátcă* [aveam], nu știu cum să zice la voi.

ROHÁDE s. f. GVIIa „lopată pentru pus pâinea în cuptor”.

ROSCOLĂCÍT v. *răsculăcesc*.

ROSÓL s. n. Bvb 1° „saramură”: Și-apoi turnăm oloi și cu *rosól* zalivăim [*s í n e n c h i*] Bv; *Rasólu*

fierbe și eu torn *rasól* [peste murături] Nv; cf. *s a l a m ú r ă*.

2° „zeamă, suc din carne”: Bucățele se dumică ciolanu crud, punem în budelioace... slobozește ciuti *rosól*, îl zăcătuim Bvb.

var. 1° **rasól** s. n. Nv.

ROSPIS s. n. SbvIIa „inventar, evidență”.

ROSPIȘÍT, *s-a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. Sv „au înregistrat căsătoria, s-au căsătorit civil”.

ROSPREDELÍT v. *răspredelít*.

ROSTROÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. Bvb „m-am întristat”: M-am trezită-mă, așa *m-am rostroít*, m-am speriat [de vis].

ROȘ adj. TVIII, m. pl. *roși* DVIIa, TVIII „roșu”.

var. **róșie** adj. f. pl., în *patlagéle* ~v. **patlagéle**.

RÓȘIE v. **roș**.

ROVNÉSC vb. ind. prez. 1 sg. Nv „netezesc, nivelez”.

ind. pf. c. 1 sg. *am rovnít* NgVII.

ROZBIREÁT v. **razbirésc** 3°.

ROZBIRÍȚI v. **razbirésc** 1°.

ROZIDÍT, *s-a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. SbvIIa „s-a despărțit, a divorțat”: Apu el *s-o rozidít* cu dânsa.

ROZOLÍT v. **rozorít**.

ROZORÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. AVIII „am dărâmat, am demolat”: Aceea când *o rozolít-o* ... aceea veche [biserica] nicio țintă n-a fost, legate cu paie, toate acele ... lemnele [...] Când ... *am lăzărít-o* pe-a lu părinților [casă], crucea aceea am găsit-o; cf. *f á r m ă 3°*.

var. **lăzărít**, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. AVIII; **răzvălít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. TVIIb; **rozolít**, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. SVIIIa.

ROZVIDEȘTI vb. ind. prez. 2 sg. MVIIa „amesteci (cheagul) cu apă, subțiezi, diluezi”.

impf. 3 sg. *rozvideá* SvIb.

RUBÁȘCĂ s. f. Nv „cămașă bărbătească”.

RÚBELI s. n. NgvII „obiect de uz casnic, un fel de mai cu dinți, folosit odinioară la spălatul, bătutul rufelor, dar și la călcatul lor”: Dacă spăla doroște, le spăla cu *rúbelju* cu dinți.

RÚCICĂ (2 sil.) s. f. TvIII „mâner, manivelă”: Avea velcă și crutea cu *rúcca*.

RUCOVEDEÁ vb. ind. impf. 3 sg. SbvIIa „conducea, dirija (nunta)”.

ind. pf. c. 3 sg. *a rucovedít*; conj. prez. 3 sg. *să rucovedeáscă* SbvIIa.

RÚDA s. f. colect. art. AvIIa, Bva „rudele”: A lu mireasă *rúda* să duc la mire AvIIa. [La mort] să strâng și *rúda* și sosedii ajută, demâncat fac Bva.

RUDMÍNCA v. **grudínca**.

RUDNÍC s. n. VvIIIa „mină”: Este la noi, scală să cheamă, și acolo este *rudnic*; cf. ș á h t á.

RUFOÁSE adj. f. pl., în *plăcinte* ~ [fig.] MdvIIa „plăcinte din aluat fraged; foietaj”.

RUJÍTĂ s. f. DvIb dim. de la *rujă* „floare, trandafir; aluat împletit în formă de ~”.

RUMENÉSC, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 pl. SvIIa [d. nuntași] „se dau cu roșu pe față”; cf. c r á s í m 2°.

RUP vb. ind. 1° prez. 1 sg., în expr. ~ *pénele* Bvb „jumulesc găina”: Îi *rup pénele* binișor, le scubesc.

2° pf. c. 3 sg. *a rupt* AvIb [d. câine] „a mușcat”: Cânle m-*o rupt* ... eu am dat drumu vacii ... ș-a vrut vaca de unger s-apuce.

3° refl. ind. prez. 3 sg. *se rúpe*, în expr. ~ ~ *vórba* Bva [fig.] „se întrepru, încetează conversația”.

4° refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a rupt* DvIIa „s-a desprins, a plecat”: [Mama] *s-o rupt* de-acolo de la sever.

RÚP(Ă) v. **(h)rúpă**.

RÚSCĂ s. f. 1° SvIb, DvIIa, GvIb, Bvb, TvIIa, pl. *rúșche* SvIb „rusoaică”: A meu fratele toje *rúscă* a luat [în căsătorie] DvIIa.

2° DvIb, *limba* ~ MnvIIa „limba rusă”: O dat numa *limba rúscă* [la școală], limba moldoveană nu era.

S

SAC s. n. SvIb „sedilă”: Îl amesteca cheagu cela [cu laptele], el să prindea ș-apoi în sac îl turna; cf. s t r á i s t á 2°, s t r e c á t o á r e, s ú m c ă, t ó r b ă 2°.

SÁCĂ adj. f., *cânepă* ~ DvIIa, GvIIa, MvIIa „cânepă de vară, fără sămânță”; cf. pl o s c ó n i.

SÁDIC s. n. SvIb, SbvIb, TvIII „grădiniță de copii”; cf. d e t s á d i c.

SAHÁN s. n. Bva, pl. *saháne* Bvb „farfurie de metal”: Da ranișe ce? Punea [c h i f t e r e a] pim *saháne* ... așa *saháne* Bvb.

SÁHAR s. AvIc, ȘcvII, Bvb „zahăr”: Da cole *saháne* crăsit vând Bva; cf. z a h á r.

var. **sáhare** s. Bva.

SÁHARE v. **sáhar**.

SALAMÚRĂ s. f. GvIIa „saramură”; cf. r o s ó l 1°.

SALÁTURI s. f. pl. AvIc, Bvb „salate”: Și pepeni și chiperi și *saláturí* facem și facem [conserve] de toate AvIc. De iarnă, amu tot punem pim banci și *saláturí* și raznăie Bvb.

SÁLĂ s. f. AvIc, SvIb, ȘcvII, Dv, VIIa, GvIIa, MvIIa, VvII, VIIIa, Bvb, Nv „slănină”: O pârlim [scroafa] cu paie

ș-apu ea-i mai bună *sála* AVIIc. Și *sála* ranișe o puneam pim iașcice BVb.

SALTISÓN s. n. AVIIc, DV, GVIIa, NV „mezal de porc; tobă”: Îmi fac și *salkísón*, da, ... sală și ciolan și-i pun acolo sare, piper ... îl fierbi și-apoi în cutior AVIIc.

SÁMA s. f., în expr. *iau* ~ v. *iau* 1°; *țiu* ~ v. *țiu* 1°.

SAMAHÓN s. TVIIa, VIII „rachie distilat din sfeclă (sau din alte produse) în gospodărie”: [La clacă] făcea demâncat, apoi, canecino și *samahón* era TVIIa; cf. h o r í l c ă, r a c h í v.

SAMÁN s. n. TVIII, Mdvb „chirpici”: Să zice *samán*, eiașta din lut ... din pământ cu paie TVIII; cf. c h i r p í c 1°.

SÁMCĂ s. f. TVIIa, MdvIIa „boală provocată copiilor mici de o ființă supranaturală cu același nume”: Oi! de *sámcă* bolește [copilul], baba descânta.

SÁPA s. f., **de-a** ~ MdvIIa „numele unui joc de copii în care se simulează activitatea respectivă”.

SARÁI s. n. AVIIId, DVIIa, c „grajd”: Am văzut și *saráju*, de-amu fumeile mulgea AVIIId; cf. c l ú n e.

SÁRĂ s. f. BVa, b, DVIIc „seară”: În toată *sára* mineim apa BVa.

SÁTERLE v. **săturile**.

SÁTURILE s. n. pl. art. Sv „satele”.
var. **satérle** s. n. pl. art. VVIIa.

SĂCĂRĂ s. f. 1° AVIIId, VIII, DVIIc, VIII, VVIIa, TVIII „secară”.

2° pl. *săcări* SVIIa, SbvIIa „lanuri de secară”: Și cure pâraiele/ Și să facă grâiele/ Grâiele, mălaiele,/ Oarzele, *săcărăle* SbvIIa.

SĂCINÉȘTI vb. ind. prez. 2 sg. ȘVIIa „confecționezi, faci”: Opincile se c r u ș e s c, ca cum *săcinești* obuvi.

SĂCRÍI s. GVIIa, SbvIIa, VVIIa, BVb, MdvIIa „sicriu”: [Mortul] îl pun pe laiță, dacă nu îi fac *săcríi* BVb. Căpătâiu acela ce-l punem în *sacrínu*... noi facem cu strușe GVIIa. [Mortul] îl spală, îl îmbracă ș-apoi îl pun în *sikíri* NV; cf. s u n d ú c 2°.

var. **săcrín** s. n. GVIIa; **sichirí** s. NV.

SĂCRÍN v. **săcríi**.

SĂDÍM vb. ind. prez. 1 pl. TVIIb „plantăm, cultivăm”: Papușoi *sădím*, sonișcă TVIIb. Da nușcând *sădăi* de toate, da amu nici drace nic, amu nică nu *sădesc* TVIIb; pf. c. 1 pl. *am sădít*, în expr. ~ ~ *ogoród* TVIIa „am pus zarzavat”.

ind. prez. 3 pl. *sădesc* TVIIb, impf. 3 sg. *sădeá* BVb, TVIIb 1 pl. *sădeám* TVIIb, pf. c. 3 sg. *am sădít* TVIIa, 3 pl. *a sădít* DVIIa; sup. *de sădít*; inf. *sădí* TVIIb.

SĂLÁȘURI s. n. pl. GVI „anexe gospodărești pentru fân, iarbă etc.”.

SĂMĂCHÍȘĂ s.f. NVII „strat deasupra laptelui prins”.

SĂMÁNÁTUL s. n. MnvII „ritual de Anul Nou: urat, colindat etc.”: Am urat cu *sămánátu*.

SĂMÁNȚI s. f. pl. DVIIb „semințe”.

SĂNÍȘCĂ v. **sonișcă** 1°.

SĂPĂÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. BVa [d. lan.] „s-a scuturat”: El [orzul] *s-a săpăít*, da amu crește el, da caperițele sami bine mănâncă.

SĂPÁLÍM vb. ind. prez. 1 pl. NV „săpăm”: La deal am lucrat... *am săpălít*; cf. s ă p ă l u i é ș t i.

ind. pf. c. 1 sg. *am săpălít* NV.

SĂPÁLUIÉȘTI, vb. ind. prez. 2 sg. NgvII „sapi”: Și-n harmane *aj săpáluít!* BVb; cf. s ă p ă l í m.

ind. pf. c. 2 sg. *ai săpáluít* BVb; sup. *de săpáluít* NgvII.

SĂRÁC adj. 1° invar. art. ~-ul, în expr. ~ de mine Bvb „săraca de mine!”: „Sânteți tânără!” „Sărăcu tânără!”; Da eu zic „Sărăcu de mine! că nici înc-am crăsit!”

2° f. K_{VII}, Sv, V_{VII}, T_{VIIa} „orfană”: Nu! *sărăcă* [am rămas], patru ani mi-a fost [la moartea tatălui], da un frate a fost un an, demult, demult, mama nu s-a măritat V_{VII}.

3° f. V_{VII} „văduvă”: Eu toje *sărăcă*, n-am om și ea [fiica] n-areși.

f. *sărăcă* 2° R_{VII}, Sv, V_{VII}, T_{VIIa}, 3° V_{VII}.

SĂRÁT adj. G_{VIIa} „murat”; în *curéchi* ~ v. **curéchi** 3°.

SĂRÁCÁN s. m. exprimând compătimirea S_{VIIb} „vai”: *Sărácán* de mine!

SĂRÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg., în expr. *a ~ tot din cap* V_{VIIIa} [fig.] „am uitat”: Începem a cânta moldovenesc, da de-amu ne-o *sărít tot din cap*; cf. *u i t á t*.

SĂVETĂÍT, *s-a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. B_{VII} „s-a sfătuit”: Ş-apoi cu tiotia *s-o savetăit*.

SĂCRIÁ v. **scri** 1°.

SĂICEÁS v. **şâceás**.

SĂLNICĂ adj. f. S_{bVIIa} „puternică”.

SĂMBRÁ, *se* ~ vb. ind. impf. 3 pl. S_{VIIIa} „se întovărăşeau în vederea treieratului”: Ei *sî simbrá*, iacătă azi la tine, da mâne la mine, da poimâne la altu; cf. *s t r á n g e 4°*.

SĂMBURA s. f. colect. A_{VIIc} „sâmburii”: Cireşnie am avut... am scos *sîmbura*.

SĂMŢÍM vb. ind. prez. 1 pl. B_{Va, b} „sfînţim”: La biserică ducem ouă, sală pască și *sămţim* B_{Va}; cf. *s f e a t é ş t e*.

var. **simţím** vb. ind. prez. 1 pl. B_{Va}.

SĂNÓCUL s. n. N_{gVII} „fecioraşul, fiuţul”.

SÂNZĂNI s. f. pl. Ş_{VIIa, b} 1° „sărbătoarea de sănzienne”.

2° „florile cu acelaşi nume”: Vin de la deal, aduc *sînđénile*, care cu căruţele... care pe jos, *sînđănę*-aduc.

SĂRNÍC s. n. 1° B_{Vb}, pl. *sárnice* T_{VIIa} „cutie de chibrituri”: Rumânia ne-o dat nouă și sare ne dădea, și săpun ne-o dat, pită ne-o dat, *sárnise* ne-o adus, ca când zaraz îi văd T_{VIIa}.

2° B_{Vb} „băţ de chibrit”: O dat val [vinetele] și cu *sîrnícu* le-am prăbuit.

SĂRNITĂ s. f. G_{VIIa} „sortiment de brânză”: Aceea de la oi aceea-i brânză, da aiasta, bog znaiet, *sîrniță* să năzvăiește.

SCÁLÁ s. f. V_{VIIIa} „stâncă”.

SCÁPETE, *să (nu)* ~ vb. conj. prez. 3 sg. A_{VIII} „să (nu) alunece”.

SCĂJUÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 pl. B_{VII} „s-au înţeles, s-au vorbit”; cf. *d o h o v o r í m*.

SCĂLDÁ vb. ind. impf. 3 sg. A_{VIIa} „stropea, uda (pe cineva)”: Da noi o *scăldám* [pe b â t a] și dac-o *scăldám* ploua B_{Vb}.

ind. impf. 1 pl. *scăldám* B_{Vb}.

SCĂLDÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. S_{VIIIa} „clădesc, înalță”: Ş-apoi pimprejuru lu băţ *scăldiýesc*... scârta.

var. **scăldiýesc** vb. ind. prez. 1 sg.

SCĂLDIÉSC v. **scăldésc**.

SCĂLDÚŞCÁ s. f. art. M_{dVIIa} „apa pentru scăldat lehuza”.

SCĂNDIRI s. f. pl. N_{VII} „scânduri”; cf. *d ó s c á*.

SCĂRNAV 1° adj. D_{VIIa}, G_{VI}, V_{VIIIa}, f. *scărnavă* S_{VII}, G_{VI}, S_{bVIIa}, V_{VIIIa}, pl. *scárnave* D_{VIIa} „urât; de proastă calitate”: Podu o fost *scărnav*, crişa o fost toje din paie V_{VIIIa}. Aiasta muzică *scărnavă* nu mi-i dragă, aieşti pletosi, spărieţi G_{VI}.

2° adj. VvIIIa „plin de greutate, greu”: O fost *scîrnav* atunci traiul.

3° adv. DvIIa, VvIIIa „rău, îngrozitor”: Acolo-i *scîrnav* DvIIa. Da vorbim *scîrnav*. De noi alți copii ne rîd, că nu știm ucrainește VvIIIa.

SCĂRTĂ s. f. SvIIIa, GvI, SbvIIb, pl. *scărte* VvII „șiră, grămadă”: [Iarba] o punem în *scîrîă*; cf. c ó p ă.

var. **cărtă** s. f. SvIIIa.

SCEAS v. **sâceás**.

SCHIREJÉLE v. **scrijăuă** 2°.

SCIOP adj. VvII „șchiop”: Îmbla *scop* si-așa ș-o murit.

SCLĂDĂ v. **sclăduím**.

SCLĂDUÍM vb. ind. prez. 1 pl. GvI „așezăm, aranjăm în straturi sau prin suprapunere”: Ieri *am sclăduít* iarba. O *sclăduím* în căpiți GvI. Ș-apoi în strachină le *sclăduím* plăcintele VvII. [L ă t o a c e l e] *mojno și* le *sclădă* și unu peste altu în holodilnic GvIIa.

ind. prez. 3 pl. *sclăduiesc* GvIIa, impf. 1 sg. *sclăduím* VvII, pf. c. 1 sg. *am sclăduít* GvI.

var. **sclădă**, *și* ~ vb. conj. prez. 3 sg. GvIIa; **slodeám** vb. ind. impf. 1 sg. VvII.

SCLODEÁM v. **sclăduím**.

SCOÁRTĂ s. f., pl. *scoărte* GvIIa „covor”; cf. c a v i ó r.

SCOBÉSC vb. ind. prez. 1 sg. KvII, și în expr. ~ *pénele* (unei păsări) Bvb „zmulg, jumulesc fulgii astfel încât să nu rămână cotoare în piele”.

SCOBORÁT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. TvIIa „am coborât”.

SCOCEÁM vb. ind. impf. 1 sg., în ~ *brînza* TvIIa „încălzeam laptele prins pentru a face brânză”.

SCÓRA s. f. art. Bva „ambulanța medicală, salvarea”: O venit *scóra* și

l-o luat [pe bolnav] și l-o dus în lecarne.

SCORNÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. BvII [d. război] „a izbucnit”: Papașca o murit, iaca, as[ta] voinaua, când *s-o scornít*.

SCOS, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg., în expr. ~ ~ *din hóre* v. **hóre**.

SCÓTNIC s. m. Sv „văcar”.

SCOVĂRĂDĂ v. **scovorádă**.

SCOVORÁDĂ s. f. AvIIc, ȘcvII, DvIIa „tigaie”: Făceam un șumoioag de paie și puneam, da mama ținea *scovoráda* și coceam [b l i n o a c e l e] DvIIa; cf. t a v á 2°.

var. **scovărădă** s. f. DvIIb; **scovoroadă** s. f. AvIIa, c.

SCOVORÁDĂ v. **scovorádă**.

SCOVORÓDCĂ s. f. Nv dim. de la *s c o v o r o a d ă*.

SCRI vb. ind. 1° (*v*)oi ~ viit. 1 sg. SbvIIa „voi scrie”: Eu *oi scri* că o venit frații la mine SbvIIa. Rușai ședea toată noaptea și învăța *și sícrije* [românește] TvIIa.

2° prez. 2 pl. TvIIa „înregistrați pe bandă de casetofon”: D-apu-astea a mele vorbele toate le *scriți?* TvIIa. Unde amu voi pe mine mi-ți *scrie*-mă? GvIIb.

3° pf. c. 3 sg. Bvb, GvI „a înscris”: Nenea *m-o scrisu*-mă Marusea [la naștere] Bvb. Mama pe mine *m-o scrisu*-mă moldovan GvI.

4° ind. pf. c. 1 sg. DvIIa „am făcut acte”: *Le-am scris* tot [avutul].

ind. pf. c. 1 sg. *am scris* 4° DvIIa, 3 sg. *a scris* 3° Bvb, GvI, viit. 2 pl. *îți scrie* 2° GvIIb, TvIIa; part. *scris* 2° DvIIa, VvIIIa; 3° ind. pf. c. 3 pl. *s-a scris* Sv.

1° var. **săcriá** vb. ind. impf. 3 pl. TvIIa; part. *săcris* TvIIa; **scrie**, **îți** ~ viit. 2 pl. GvIIb.

SCRÍE v. **scri** 1°.

SCRIJĂLĂ v. **scrijăuă** 1°.

SCRIJĂUĂ s. f. 1° Bvb „bucată de slănină scoasă de pe spatele porcului”.

2° pl. *srijéli* AvIc, MvIb, TvIa „felii”: Curechiu *srijăli* punem, din *srijăli* facem găluci AvIc. Amu văd, pun pim banci *skirejéle* [de h a r b u j i].

var. 1° **srijălă** s. f. Bvb; 2° **schirejéle** s. f. pl. TvIa.

SCRÍPCĂ s. f. DvIa „vioară”: Cânta pe *scripcă*.

SCRISOARE s. f. MdvIa „scris”: Am primit o hârtioară/ Cu *scrișărea* alubastră.

SCRÍSURI s. n. pl. VvIa „documente, registre”: Voi de-amu sânteti scriși în *scrisuré*, cf. d o c u - m é n t u r i l e , h â r t i e 1°.

SCROFÎȚĂ s. f. AvIc dim. de la *scroafă*: Eu am lucrat la harman și amu am o *scrofiță*.

SCULĂT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. VvIa „a salvat (de la înec), a înviat”: cf. s p ă s í t.

SCUMÁN s. n. 1° AvIb, d, DvIa, b, pl. *scumáne* DvIa „haină țărănească din postav, lungă până la genunchi”: El îmbrăcat în mantă ș-ap cu *scumán*... toje de lână AvIb.

2° pl. *scumáne* DvIa, b și m. pl. *scumáni* DvIa „postav pentru confecționat haine groase”: Iaca, vin acei de primesc la bătut *scumáne* Vb; cf. s u c n á u a.

SCUMĂNÉLE s. n. pl. TvIa dim. de la s c u m á n 1°.

SCUR v. **scurg** 2°.

SCURG vb. 1° ind. prez. 3 sg. MdvIa „torn, vărs un lichid dintr-un vas în altul”: [Mustul] îl *scurg* în butoi acolo.

2° var. **scur** ind. prez. 1 sg. AvIc „fac să curgă lichidul dintr-un preparat”; cf. s c u r u i á m.

1° ind. prez. 1 pl. *scúrgem* MdvIa. 2° 1 pl. *scúram* SvIb, VvI, NvI, 3 pl. *scúrá* MvIa, impf. 1 sg. *scurám* VvI, 2 sg. *scurá* SvIb; refl. ind. prez. 3 sg. *se scúrá* SvIb, GvIa, Nv, impf. 3 sg. *se scurá* SvIb.

SCURUIĂM vb. ind. impf., pl. SvIb „scurgeam”: Urda n-o *scuruám*, da mâncam așa... cu tot cu brânză; cf. s c u r g 2°.

SCÚTURĂ vb. ind. prez. 3 sg. VvIa [fig.] „anchetează, face cercetări”: Ranșe îmbla în sat [când se făcea h o r i l c ă], da amu *nu scútură*, fă ce vrei!

SEIȘEÁS v. **șăceás**.

SEMIÁ (2 sil.) s. f. AvIb, DvIb, GvIb, Mv art. *semiáua* DvIc, GvIa, vIb, Mv, NvIb „familie”: În *semiá* la mine, mama nu chiar a știut rusește GvIb. Noaptea ședem toți, *semiáua*, ședem lângă dânsu [mort] GvIa.

var. **semneá** s. f. NgvI, DvIa.

SEMILÉTCA (3 sil.) s. f. SvIb „școală de 7 clase”.

SEMNEÁ v. **semiá**.

SEOROMNÓ v. **seorovno**.

SEOROVNÓ (3 sil.) adv. 1° AvIc „oricum, orișicât”: Greu am trăit, da *seorovno*, o fost mai bine decât amuia.

2° adv. VvI „totuna; la fel”: Da... *seremno* și rusește și moldovenește Orea mă cheamă.

var. 2° **seoromno** adv. Sv; **seremno** adv. VvI; **soromno** adv. AvIb, VvIa; **sorovno** adv. AvIc.

SÉRĂ adj. f. MdvIb „cenușie”: Cumpăram ață albă și neagră ș-o făceam *seră* pânza.

SEREMNÓ v. **seorovno**.

SÉTCĂ s. f. Nv [la construcții, aparate] „sită”.

SEU s. GVIIa „untură”: Dacă conecino porc haroș, îl zalivăim cârnațu cu *său*; cf. j i r 1°, s m a l é ț.

SEVERÓTCĂ v. **sirovátcă**.

SFÁCLĂ s. f. MVIIa, b, c, v „sfeclă”.

SFÁTANE s. f. Bva, b „pețire”: La aiasta *sfátane* să dogovoresc când să fie nunta.

SFĂTĂIÁ vb. ind. impf. 3 pl. NVII „pețeau, se înțelegeau în privința căsătoriei”: La noi să zice *să sfátuiașcă*. Nu! vine mirele la mireasă, la fată, la cei de-o îmblat, cu tăt-su, cu imă-sa Bvb.

refl. ind. pf. c. 3 pl. *s-au sfătăit* NVII.

var. **sfătuiască**, *să* ~ vb. conj. prez. 3 pl. Bvb.

SFĂTUIÁSCĂ v. **sfătăiá**.

SFEÁSCĂ s. f. MnvIIIa [la construcții] „legătură”; cf. s v e a z i 2°.

SFEATÉNIE s. f. DVIIb „sfințire”.

SFEATÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. DVIIb „sfințește”; cf. s â m ț í m.

impf. 1 sg. *sfeateám* DVIIb.

SFECLIȘOÁRĂ s. f. DVIIb dim. de la *sfeclă*.

SFEDÉNIE s. f. MdvIIIa „informație”.

SFETÉLCĂ s. f. MdvIIa „odăiță luminoasă”.

SFETÍLCĂ s. f. SbvIIa „prietenă din partea miresei care execută anumite dansuri la nuntă”.

SFÉTUL s. n. art. AVIIb, Mv, Mdvb „lumina electrică”: I-am prăvit pe fereastră [pe hoți], *sfétul* ardea afară AVIIb.

SFIÁZUL v. **sveazi** 2°.

SIBÍRCĂ s. f. ȘVIIa „bubă neagră”.

SICHIRÍ v. **săcríi**.

SÍLĂ s. f. Sv, GVIIa, MVIIa, TVIIa „forță, putere”: Nușcum, după voina, ne dădea Dumnezeu, nu știu cum, *sílă*, mai silnie narodu o fost TVIIa. N-aveam *sílă* să bat [la s t a t i v e] GVIIa; cf. fo á r ț a.

SÍLNICĂ adj. f. SbvIIa „puternică”: Nu prăviți că-s mititică, așa eu *sílnică* am fost; cf. tr á i n i c i.

SIMȚÍM v. **sâmțím**.

SINEÁLĂ s. f. MdvIIa „scrobeală”.

SÍNENCHI s. f. pl. Bvb „(pătlăgele) vinete”: Am făcut *sínenk* într-aista an cu... po moemu: cu ostroi; cf. b a c l a j á n e.

SÍNGRU v. **síngur** 1°.

SÍNGUR 1° pron. adj. de întărire VVIIIa, TVIIa, MdvI, f. *síngură* DVIIa, c, Mv „însuși; personal”: Da *síngură* încă eu am cântat în peuci DVIIb.

2° adj. m. pl. *sínguri* DVIIa „liberi, independenți”: Noi am trăit *síngur* hazeaini, care cum a putut [până la colhoz].

3° adj. VVIIIa [d. un fluviu] „simplu, fără diguri, neamenajat”: Atuncea când o fost încă Nipru *síngur*, când pe dâns încă nu l-o ohorodit VVIIIa.

4° adv. ȘVIIa „numai, doar”: La biserică [bărbații] să ducea-n pălărie... *síngur* în pălărie.

5° Mv pron. de politețe „dumneata, dumneavoastră”: Borșul? *Síngură* așa-l liubești, da eu așa iubesc.

var. 1° **síngru** adj. ȘcvII; **súngur** adj., f. *súngură* Bvb, b, VII, NVII, TVIIa.

SIROVÁTCĂ s. f. DVIIc, TVIIa „zer”.

var. **sevorótcă** s.f. NVII; **sorovátcă** s. f. VVII.

SÍTITĂ s. f. TVIIa „cit, pânză de bumbac”: Femeile aveau cămeșă de

pânză, da o rochie ș-o coftă aveau de *súitșă*.

SIVÁLCÁ s. f. GVIII „semănătoare”.

SLAB 1° adv. Nv [d. felul de trai] „greu, prost, cu dificultăți”: Von om care mai *slab* trăiește... aceluia le dăm [lucrurile de pomană].

2° adj. Mv [d. om] „neputincios, fără putere”.

SLĀBĀȘOÁRĀ v. *slăbișóri*.

SLĀBIȘÓRI adj. m. pl. TVIIa „slăbuți”: După voina era... era *slăgișóri* [oamenii, în timpul foametei].

var. *slăbășoáră* adj. f. TVIIa.

SLĀBUȘÓR adj. TVIIa dim. de la *slab* „paralitic”: La mine și papa a fost calic, patru ani o șezut în pat și gura era dinapoi... da mâna și cioru șa-ia purta. Toje *slăbușór* a fost.

SLĀJUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. Šv „uscăm puțin foaia de aluat pentru tăiței”.

SLED s. m. DVIIa „urmă”: Niciun *slid*, da nică nici nu să vede.

SLEDÉSC vb. ind. prez. 3 sg. TVIIa „supraveghează, păzesc”: Da amu *nu slidésc* nime [mormintele], nu poslea voinî ują *slidjé*.

ind. impf. 3 sg. *sledeá* TVIIa.

SLÓBOD adv., *nu-i* ~ Bvb „nu e permis”: Vin la ușa ocolului, *nu-į slóbod*... a lu mireasă [alai].

SLOBÓD vb. ind. prez. 1° 1 sg. Bvb „arunc, dau drumul, pun”: Š-apoi *slobód* cartoafele [în borș].

2° 3 sg. *slobozéște* Bvb [d. alimente] „lasă zeamă, suc”.

3° pf. c. *a slobozít* BVII „a eliberat”: [Fiul] cel mare l-o apucat voinaua acolo ș-apoi o venit încoace, l-o *slobozít*; cf. a s f o b o d é á s c á.

2° ind. prez. 3 pl. *slobozésc* Bvb.

SLOVÁ s. f. SVIIa, GVI, pl. *slóve* AVIII, SVIIa, DVIIa „vorbă, cuvânt”.

SLUCÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DVIIa, Mv „s-a întâmplat”: Nu mi *s-o slučít* DVIIa; cf. t â m p l á t, v í n e 2°.

SLU[H] s. n. MVIII „auz”: În *slu[h]* descânta ea.

SLÚJBÁ s. f. DVIIa, VVII „serviciu militar”: Lasă, Petia să îmble-n școală... că-i băiet, s-a duce și la *slújbá* VVIIa.

SLUJÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. NgVII, SbvIIa, MnvIIIa „a făcut armata”.

refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a slujít* DVIIa.

SLUT Nv **1°** adv. „urât, dizgrațios”: Atuncea miresele iara îmbrăcate cam *slut*.

2° adj. f. *slutá* [fig.; despre carnea de porc] „de calitate inferioară”.

SLUTIȘOÁRĀ adj. f. ŠVIIa dim. de la *slutá*: Crește stibla naltă, da florica *slutișórá*.

SMALÉŤ s. n. Mv „grăsime, untură, osânză”; cf. j i r, s e u.

SMĀLÉSC vb. ind. prez. 1 sg. GVIIa „pârlesc (o pasăre)”.

SMOLÍTE adj. f. pl. AVIIC [d. p e r e j e c i, fig.] „închise la culoare, înnegrite după prăjit”.

SMORÓDINÁ s. f. Nv „coacăze”.

SNACEÁLA adv. Bvb „la început”; cf. d e o d á t á, s r á z u.

SNAREÁDURI s. n. pl. MVIIa „proiectile, obuze”.

SNIDĀIÉSC vb. ind. prez. 3 pl. Bvb „stau la masă; mănâncă”: Răzdăiesc ce hostință, ce mănâncă cevai acolo [la m o r m â n t u r i] și apoi vină acasă și iară *snidăjésc*.

SNIMĀIÉSC vb. **1°** ind. prez. 1 sg. GVII, NVII, MdvIIa „scot, arunc, curăț”: Nu! *snimăjésc* tot dintr-însa [găină]; Nu! *snimăjă* de pe jeludoc tot [pentru a prepara s a l t i s o n u l]

GvIIa; Se *snimăiește* și rămâne subțire [intestinul de porc] Nv.

2° var. vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. SvIIa „m-am fotografiat”: Eram cinci ani măritată când *m-am znimăit* acolo.

1° ind. prez. 1 pl. *snimăim* AvIIa, c, GvIIa, Nv, impf. 3 sg. *snimăia* GvIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se snimăiește* Nv.

var. 1° **snimít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. NvII; 2° **znimăit**, *m-am* ~ refl. ind. pf. c. 1 sg. SvIIa.

SNIMÍT v. **snimăieśc** 1°.

SNÓPIURI (2 sil.) s. n. pl. ȘvIIa: O punem în picioare [cânepa] i-așa *snókurí*.

SOÁRA s. f. art., pl. *soáre*, art. *soárele* VvIIa „sora”: În casă la noi acolo moldovenește grăia și tata și mama și *soárlí*... cinci *soáre* o fost.

SOÁRTELE s. f. pl. tant. art. TvIIa „placenta”: La mine *soártele* bune o fost; cf. l ó c u l 2°.

SOBIRĂÍM v. **sobiréśc**.

SOBIRĂM v. **sobiréśc**.

SOBIRÉSC vb. ind. prez. 1 sg. DvIIa „adun”: *Sobiréśc* burianu.

ind. impf. 3 sg. *sobireá* MdvIa, viit. 1 sg. [v]oi *sobirí* DvIIb.

var. **sobirám** vb. ind. prez. 1 pl. MdvIa; **sobirăím** vb. ind. prez. 1 pl. Mdvb.

SOBITUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. Mv „sfătuia, îndruma”.

SOC s. n. Bvb, Nv „suc”: [Patlagelele] slobod *soc* Bvb. Da *sócu* cură într-o vadră Nv.

SÓCRI s. m. pl. SbvIIa „nuntași din partea miresei care se trimit la casa mirelui sau din partea mirelui trimiși la casa miresii”.

SÓDĂ s. f. ȘcvII, GvIIa, VvII, Bvb, Nv „bicarbonat de sodiu”: Să frământă... cu sorovatcă, oleacă de *sódă*, plăcintele puhie, haroșie VvII.

Cu *sódă* o spăl, o frec cu marlicică [găina tăiată] Bvb.

SOHRĂNEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. GvIIa „se păstrau”: Le fărnam, le uscam și ei [f r e c ă ț e i i] *se sohrănă* lung.

SOIEDINÍM vb. ind. prez. 1 pl. Nv „unim, lipim părțile proiectului după ce s-a pus umplutura”: Turta o căcelim... punem oleacă cartoafe ș-al *soiğinim*, îl întorlucăm proiectu; cf. *î n t o r l o c á* 4°.

SOL s. n. Nv „sare”.

SONIȘCĂ s. f. 1° TvIIb „floarea-soarelui”; cf. r ă s ă r í ț ă 1°.

2° pl. *sonișce* TvIIa, VIII „bețe de floarea soarelui”: Nu! făceam focu cu *sonișce* șob cenușă să fie VIIa.

var. 1° **sănișcă** s. f. TvIIb.

SOPÓN s. n. SvIIIb „săpun”.

SOROMNÓ v. **seorovno** 2°.

SOROVÁTCĂ v. **sirovátcă**.

SOROVNÓ v. **seorovno** 2°.

SORTI s. m. pl. AvIIa „feluri, sorturi, calități”: [Cânepa] este-așa de două *sort*.

SOSÉD s. m. ȘcvII, VvIIa, Bvb, ȘvIII, pl. *sosézi* SvIIb; pl. art. *sosédii* Bva „vecin”: Da un *soséd* de pe uliță, mai încolo trăiește, zice... Bvb.

var. **susíd** s. m. ȘcvII, SbvIIa; **susít** s. m. DvIIa.

SOSÉDĂ s. f. Bvb „vecină”: Am alergat la *sosédă*, am chemat-o; cf. s o s é d c ă.

SOSÉDCĂ s. f. DvIIa „vecină”; cf. s o s é d ă.

SOT s. n. SvIIa, pl. *sóte* Mv, SvIIa „unitate de măsură pentru suprafață; ar”.

SOUHÓZ s. n. Bvb, TvIII, ȘvIIa „sovhoz”.

SÓVISTIUL (3 sil.) s. n. art. DvIIa „conștiința, bunul simț”.

SPÁRGE, (v)oi ~ vb. ind. viit. 1 sg. AVIIb „voi tăia, voi ucide”: Şiceas eu te-*oi* *spárgē*.

SPÁTE s. n., în expr. *cu mâna în ~* TVIIa [fig.] „cu mâinile la spate, relaxat, fără probleme”: El *cu mâna-n spátâ*, el zaraz a s-o vândă [vaca] TVIIa. M-o luatu-mă de *spete* şi mă bătea-n căpătâi BVa.

var. **spátă** s. f., în *cu mâna-n ~* TVIIa; **spéte** s. n. BVa.

SPÁRIÁ (2 sil.) vb. ind. impf. 3 pl. VVIIa „speriau”: Da de domovic de asta spunea de copii, da dacă ei îi *spărié*.

ind. pf. c. 3 sg. *s-a spáriát* AVIIa; conj. prez. 3 sg. *să spárie* DVIIa; refl. ind. pf. c. 1 sg. *m-am spáriát* GVIIb; imperat. 2 sg. *nu te spáriá!* DVIIa.

SPÁRIÉT 1° s. n. AVIIa „frică bolnăvicioasă, spaimă; nevroză”: Da de *spáriéť* zicea c-ajuta [descântecul].

2° adj. m. pl. *spáriéťi* GVI „care s p e r i e prin înfăţişare”: Aiasta muzică scârnavă nu mi-i dragă, aieşti pletoşi, *spáriéťi*.

SPÁSÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. GVI, MVIIb, MdVI, ŞVIIb „a salvat”: În Kiev am fost, nu l-a *spásít* [pe copil] GVI.

conj. prez. 1 sg. *şi spăsésc* VVIIa, 3 sg. *să spăséască* DVIIa, NVIII; refl. impf. 3 sg. *se spăséá* NVII, viit. 2 pl. [vă] *veťi spásí* DVIIa; conj. prez. 3 sg. *să se spăséască* DVIIa; şi *se spăséască* NVIII.

var. **spăşít**, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MVIIb.

SPĂŞÍT v. **spăsít**.

SPÁNZUR vb. ind. prez. 1 sg. GVIIa „atârni, agăţ”: O dău în marle [brânza de vaci] şi-o *spánzur* şi să scură; cf. a n i n á.

impf. 1 sg. *spánzurám* SVIIa; refl. ind. prez. 3 sg. *se spánzură* ŞVIII.

SPÉTE v. **spáte**.

SPETŢ v. **spéťia**.

SPÉŢIA (3 sil.) s. f. colect. art. BVb „mirodeniile”: Am pus *spéťia* toată: lavrovi list, duşistâi percic; cf. p r i p r á v e, z a p r á u c á.

var. **péťia** (3 sil.) s. f. BVb; **spet** s. n. GVIIa.

SPINÁREA s. f. art. AVIIa „spatele cămăşii bărbăteşti”; în expr. *şed cu ~* (la cineva) „şed, stau cu spatele (la cineva)”: Nu, eu *şád cu skínáręa* la voi.

SPINÍŢE s. f. pl. DVIIb, c „fote”: Îmblam cu *spiniťi* de pânză VIIb.

SPOCÓINÁ adj. f. BVb „cuminte, liniştită”: Nu, *spoicóňá* găină!

SPOLNÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. MVIIb „s-a împlinit”.

SPRÁVLEÁM vb. ind. impf. 1 pl. SVIIb „sărbătoream, serbam”: Noi je, *správleám* Andrei, ne găteam iaga.

SPROSÉŞTE vb. ind. prez. 3 sg. NVIII „cere, întreabă, spune”.

conj. prez. 3 pl. *să sproséască* NVIII.

SPRECINA, *din ~* loc. prep. MdvIIb „din cauza”.

SPRODALJEÁ v. **prodoljeá**.

SRÁZU adv. NV, VVIIIa „la început”: Da, *zrázu*, eu Ţiu seama că...; cf. d e o d á t á, s n a c e á l a.

var. **zrázu** adv. VVIIIa.

SRUB v. **zrub**.

STACÁN s. n. SVIIb, MVIIc, VVIIIa, BVa, NV, pl. *stacáne* MVIIc „pahar”: Apă pe fereastră şăde, reomocică ili *stacán* BVa.

STACÁNCIC s. n. SbvIIa dim. de la s t a c á n.

STALÓVAIE s. f. NVII „ospătărie”: Mai mult fac în *stolóvã* nunta BVb.

var. **stolóvã** s. f. SVIIb, BVb; **stolóvãie** s. f. NVII.

STAN s. n. MvIIa „partea de sus a unei rochii”.

STANÓC¹ s. n. 1° NvII, TvIIa „război de țesut”; cf. s t á t i v e; **stanóc de băț** v. **băț** 1°-2°.

2° DvIIa „instalație pentru bătut postavul; piua”.

3° pl. **stanoáce** TvIIa „meliță”: Nu! El jă așa spețialino **stanóc** era, spețialino era **stanóáce**.

4° TvIII „stănoagă”.

STANÓC² s. n. MvIIa „strung”.

var. **astanóc** s. n. AvIIb.

STÁNȚIE s. f. AvIIc, SbvIIa, pl. **stánții** AvIIc „gară”: Două [fiice] trăiesc la **stánțițe** AvIIc. Îți râni omătul la **stánțițe** SbvIIa.

STARÍNI adj. m. pl. ȘvIIa „vârstnici, în vârstă”: Acolo mai **staríní** oameni au fost.

STÁROSTE s. m. 1° SvIIa, MvIIc, art. **stárosta** TvIIa „pețitor”: Mă scoală mama din ceea casă: „da, vină, că **stároste**-a venit!” TvIIa.

2° AvIIa, SbvIIa, ȘvIIb „persoană specializată, bărbat cu experiență în domeniu, care conduce nunta”: Pe mine m-o logodit [fără preot] cu **stárostele** KvIIa.

3° MnvIIa „conducător administrativ al satului”: Le da pământul **stárostele** satului.

STAT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 1° AvIIc, VvIIa, BvIIb „a luat ființă, s-a înființat”: *Dac-o stat* colhozu, de-amu ea a lucrat în colhoz AvIIc.

2° VvIIa, Bva „a devenit”: Pără ea n-o fost măritată o fost Iakimenko, ș-apoi o *stat* ea Kărmazin VvIIa. Ia, zaraz, amu o *stat* școala două clasuri Bva.

3° în expr. *i-a stat rău* AvIIa „i s-a făcut rău”: Cum o murit? Nu! *î-o stat rău* și l-o dus în bolniță.

STÁTIVE s. f. pl. AvIIa, c, SvIIb, NgvII, DvIIc, VvIIa, TvIII, MdvIIb, MnvII, ȘvIIa „război de țesut”: În eiașta casă o fost **státive** VvIIa; cf. s t a n ó c¹ 1°.

var. **státve** s. n. pl. NvII.

STÁTVE v. **státive**.

STĂMÂNĂ s. f., pl. **stămâni** Bva, b, VII „săptămână”: Vină măcar la o **stămână**, copiilor li-i coase ceavai. Ei! așa eu m-am necăjit două **stămîní** BvII.

STĂROSTOÁICĂ (4 sil.) s. f. SbvIIa „femeie care se ocupă cu buna desfășurare a nunții”.

STĂRUIEȘTE, se ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg. TvIIa „face efort, se silește”: Căjdie fumeie *se stăruiește* ștob mai bunișor să le deie [colindătorilor].

STÉVIE s. f. MvIIb, c „ștevie”.

STÍBLĂ s. f. ȘvIIa „tulpină”.

STICOTFORÉNIÁ s. f. pl. **sticotforénii** MdvIIa „poezie”.

STIRÁLINE (3 sil.) adj. f. pl., în *mașini de* ~ AvIIa „de, pentru spălat”; cf. m a ș i n c ă 3°.

STIRĂIT, am ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. Bvb „am spălat”: Am pus și *am skirăit* și pahoda nu prea [bună]; cf. s t i r ă i t .

sup. *de stirăit* Bvb.

STÍRCA s. f. colect. art. Bvb „rufele pentru spălat”: Am muiat **stírca**, da el începe-a țărâi deasupra.

STIRÉȘTI, și ~ vb. conj. prez. 2 sg. NvII „să speli (rufe)”; cf. s t i r ă i t .

STOIÉȘTE vb. ind. prez. 3 sg. Bvb „costă”: Nu-mi ajunge [venitul], dacă douăzeci de ruble **stoiéște** banca de crască...

impf. 3 sg. *stoiá* NvIII.

STOLÓVĂ v. **stalováie**.

STOLÓVÂIE v. **stalóvâie**.

STÓROȘ s. m. Bvb, TvIIa, MdvIIb „paznic, gardian”.

STRAH s. n. Mv „spaimă”: De *stráhu* ista oi muri.

STRÁIE s. n. pl. Sv, Bva, Nv, TvIIa „îmbrăcămintă, haine”: Tot cu bune *stráje* îl gătesc [mortul] Bva; cf. *t é r f e* 2°.

STRÁISTĂ s. f. 1° MnVII, VIIIa „traistă”: Au venit greu ei, cu *strájs-ta-n* spinare; cf. *t ó r b ă* 1°.

2° ȘVIII „strecurătoare pentru brânză; sedilă”; cf. *s a c, s t r e c ă t o á r e, s ú m c ă, t ó r b ă* 2°.

STRĂȘNIC adj., 1° f. pl. *strășnici* AVIII „grozav, groaznic, înfiorător”: Când mergea ploile celea, nainte tare, *strășnič* ploi era.

2° adv. ȘVIIa „enorm, extraordinar”: An *strășnic* mulți hribi a fost.

STRĂCHINICĂ s. f. Bvb, MdvIIa dim. de la *s t r a c h i n a*: N-ai văzut *străkinica* acei miticuță? Bvb.

STRĂINICĂ s. f. MdvIIa dim. de la *străină*.

STRÁISTUȚĂ s. f. MnVIIIa, b, pl. *stráistăți* MnVIIIa dim. de la *s t r á i s t ă* 2°.

STRĂJDUÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. SbvIIa „am suferit”: Așa-ia *am strajduit*, da amu nu poci nică.

STRĂMȚI s. f. pl. TvIIa „petice”: Din lână n-am țesut, da din *strămț* am țesut. Băieta era znacomie cu cele de unde cosea în fabrică. Ea când ne-aducea câte doi ciuhali de-acelea de *strămț*, apoi le tăiam cu foarfecela.

STRĂNĂRI s. f. pl. DvIIa „străinătăți”: Îmblă pe alte *strănăr*.

STRĂNGE vb. 1° ind. prez. 3 sg. Bva „cheamă, invită”: Și *strânge* iară oameni și pomenește [mortul]; cf. *s t r í g ă*.

2° ind. impf. 1 pl. Nv, MnVIIIa „culegeam”: *strîžém* bureți MnVIIIa. Popeni *strîžém* Nv.

3° refl. ind. impf. 1 pl., în expr. ~ ~ *hurtóm* v. **hurtóm**.

4° refl. ind. prez. 1 pl. ȘVIII „ne unim, ne asociem”: Ne *strîžém* trei oameni numa, luăm apa de-acolo; cf. *s â m b i á*.

ind. impf. 1 pl. *strângeám* 2° Nv, MnVIIIa; refl. ind. prez. 1 pl. *ne strângem* 4° ȘVIII; impf. 1 pl. *ne strângeám* 3° TvIIb; sup. *la strâns (mère)* 2° ȘVIIa.

STRÂNS¹ s. n. 1° art., în *strânsul pâinii* MdvIIa „secerișul”.

2° MdvIIa „boală la copiii mici; colici”.

STRÂNS² adv. Bvb „îndesat”: [Ciolanul] îl puneam *strîns* în bute[lioc].

STRECĂTOÁRE s. f. MnVIIIa, b, ȘVIII „sedilă”; cf. *s a c, s t r á i s t ă* 2°, *s ú m c ă, t ó r b ă* 2°.

STRECÉSC vb. ind. prez. 3 pl. TvIIa, ȘVIIb „întâmpină”: Mama soacră ne-*o strečít* AVIIa; cf. *t ú m p i n i*.

ind. impf. 3 sg. *streceá* TvIIa, pf. c. 3 sg. *a strečít* AVIIa, Mdv.

var. **stricéște** vb. ind. prez. 3 sg./3 pl. *stricésc* ȘVIIb.

STRELEÁUA s. f. art. DvIIc „săgeata”: Când îl lovește tunu, vine *strelcăua*.

STRIC vb. ind. prez. 1° 1 sg., în expr. ~ *ouă* Bva, Nv „sparg ouă pentru a le folosi la mâncăruri”: Vo zece *ouă stric* încolo Bva.

2° 3 sg., în expr. ~ *de cap* Mv „bate tare (pe cineva), îl îmbolnăvește psihic”.

1° 2 sg. *strici* AVIIc, 1 pl. *stricám* ȘVIIb, 3 pl. *strică* MvIIa, viit. 2 sg. *îi strica* Bva; 2° 3 sg. *strică* Mv.

STRICÁT adj. DvIIa „bolnav psihic”: Moșneagu-i *stricát*.

STRICÉȘTE v. **strecésc**.

STRIGĂ vb. ind. impf. 3 pl. TVIII „chemau, poșteau (la clacă)”: Iaiasta uliță... da îi *strigă* pe oameni, pe toți, și oamenii să duceau, făceau zamisu ista; cf. s t r ă n g e 1°.

STROIĂ vb. ind. impf. 3 pl. SVIII „instruia, făcea instrucție”: Din pădure-aceea scotea voievâi, nemții, și-i *stroia* și nu știu unde i-o mânat.

STRÓICĂ s. f. VVIII „șantier de construcții”: La noi să ducea în ceea parte și aducea [a n i n ă] la *stróică*.

STROÍM vb. ind. prez. 1 pl. VVIII, Mnvb „construim”: Casa... când o *stroiesc*... acolo-ia unde pune icoana să face o cruce de lemn și-o bați acolo în ungher AVIII; cf. p r o v e d e á.

ind. prez. 3 pl. *stroiesc* AVIII, impf. 3 sg., *stroia* SVII, 1 pl. *stroiam* AVIII, pf. c. 1 sg. *am stroit* TVIII, 1 pl. *am stroit* AVIIC, SVIIa, BVb; refl. ind. impf. 3 sg. *se stroia* AVIII, TVIII, Mdvb, pf. c. 3 sg. *s-a stroit* NVIII, TVIII, Mdvb.

var. **aistroit**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. TVIII; **astroia**, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. AVIII.

STROPII s. m. art. MnvVIII „frânghiile”.

STROȘEĂM vb. ind. impf. 1 pl. GVIIa „tăiam bucăți”: Ș-o *stroșam* [slănina] toje și-o puneam în bănci.

STRUȘCE s. f. pl. BVb „talaș”: Căpătâiu noi facem cu *strușe* GVIIa.

var. **strușe** s. f. pl. GVIIa, BVb.

STRUȘE v. **strușcie**.

STUMPÍE s. f. ȘVIIa scumpie”.

STÚPĂ s. f. TVIIa „piuliță, piuă”: Ranșe, în *stúpă* grâu topceam; cf. s t ú p c ă.

STÚPCĂ s. f. GVIII „piuă”; cf. s t ú p ă.

SUB v. **supt** 2°.

SUBȚIRICUȚĂ adj. f. MnvII dim. de la s u b ț i r í c ă.

SUCÉSC vb. ind. prez. 1 sg. NVII Turtele începem a le căcelui, le *sucím* șase turte, o turtă o *sucésc* ca paperosnaia bumaha s_fie, așa de subțirele să fie și-apoi o-ntinzi pe dânsa și-o ungi și una peste alta o pui...

SUCITOÁRE s. f. DVIIa „bețișor (tăiat în două jumătăți: una la proprietar și alta la piuar), fixat prin sucire în postavul predat la piuă, pentru recunoaștere”: Când o luat scumanele o luat o țurcă, o băcată-i acasă. D-apăi o punea, znaceno... *sușitoárea* lui; cf. ț ú r c ă.

SUCNÁUA s. f. art. DVIIa „postavul (de casă)”; cf. s c u m á n e 2°.

SUDEÁSCĂ, *să* ~ vb. conj. prez. 3 sg. DVIIa „să judece”.

SUDUÍ, *a* ~ vb. 1° inf. AVIIB „a certa, a înjura”: Aud că... nu! cineva pin pod... da eu am început *a suduí*.

2° ind. impf. 1 sg. *suduiám* DVIIa „bârfeam, criticam”.

1° ind. pf. c. 1 sg. *am suduí* DVIIb, MV; conj. prez. 3 sg. *să suduíe* TVIIa, Mdv.

SÚMCĂ s. f. NVII „strecurătoare, sedilă”; cf. s a c, s t r á i s t ă 2°, s t r e c ă t o á r e, t ó r b ă 2°.

SUNDÚC s. m. 1° MdvIIa „ladă”.

2° SbvIIa „sicriu”; cf. s ă c r í i.

SUNECÁT, *s-a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MdvIIa s-a sculat de dimineață, s-a sinecat”: *S-o suñicát/ s-o mánicat/ Marți dimineață*.

SÚNGUR v. **síngur** 1°.

SUPĂRETE s. ȘVIIIa „la adăpost”: Da el [ciobanul] o șezut *supărete* cu fetile.

SÚPRE prep. TVIIa, b „spre”: Îmblă copiii la cutiá *supré* Crăciun VIIa. Nu torcea [mama] *supré* vineri VIIa.

SUPT prep. 1° AVIIB, MnvII „sub”; în expr. ~ *Dumnezéu* „sub cerul liber”: Laheru ne-o bombit, ne-o ars și ședeam, vot, *supt Dumněđău* și ne ploua AVIIB.

2° AVIIB, MVIIa, BVa „în apropiere, lângă”: La noi un băiet... lucrează *supt* Nikolaeva AVIIB. Una [o soră] *sub* Rudnic trăiește BVa; Mama mea *sub* ușă ședeă păn am avut-o pe docica.

var. 2° **sub** prep. BVa, MVIIa, **subt** prep. NgVII.

SÚSĂ adj. f. MdvIIa [în toponime, în opoz. cu *joasă*] „de sus”: [Localitatea] Galbănă era joasă și Galbănă *súsă*.

SUSÍD v. **soséd**.

SUSÍT v. **soséd**.

SUȘEÁ, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 sg. GVIIa „se usca, se deshidrata în cuptor carnea pusă în borcane la conservat”: Bancele le vâram în cutior și *să susé* [carnea].

SÚTCHE s. f. NvII „o zi și o noapte, 24 de ore”.

SVEAZI s. 1° GVI „legătură, relație”: N-am *svėaz* / cu aiasta [muzica].

2° var. **sfíazul** s. n. art. MdvIIIa [la construcții] „legătura”; cf. *s f e á s c á*.

Ș

ȘA v. **așáși**.

ȘÁHTÁ s. f. BVa, b, pl. *șáhte* MVIIa „mină (de cărbuni)”: La *șáhtă* m-am mâncit BVb; cf. *r u d n í c*.

ȘALÍNCĂ s. f. MdvIIa „broboadă”.

ȘALINCÚȚĂ s. f. MdvIIa dim. de la *șalíncă*.

ȘALÓN s. n. MdvIIIa, pl. *șaloáne* AVIIB „eșalon”: Pe care papadeai poezd, veneai pe *șaloáne*, te suiai și [veneai] acasă.

ȘALVÁRI s. m. pl. GVIIa, b „pantaloni”: D-apăi îs *șalvárí*, da nu-s izmene GVIIa; cf. *b e r n e v é c i*.

ȘAMPÁNSCĂ s. f. BVb „șampanie”.

ȘÁNTE adv. AVIII, BVb „apoi”; cf. *á p á*.

var. **șánti** adv. AVIII.

ȘÁNȚI v. **șante**.

ȘAR s. n. TVIIa „strat, fâșie de pământ cultivată”: Apoi puneam un *șar* de harbuji.

ȘARF s. n., pl. *șárfuri* TVIIa „eșarfă, fular”: Când o să mă duc la biserică, apoi [mama] îmi dădea platocu, abo *șárfu* ceal de mătase.

ȘAS v. **șăceás**.

ȘAȘLÁC s. n. colect. sg. *tant*. SbvIIa „frigărui”.

ȘATCÓNITĂ s. f., pl. *șatcónițe* VVII „ustensilă casnică pentru tăiat (tocat) varza”.

ȘÁTRĂ s. f. VVIIIa „coviltir”.

ȘÁGUIÁM vb. ind. impf. 1 pl. SbvIIa „glumeam”; cf. *ș u t c u i á*, *ș u t é s c*.

ȘÁLÁȘURI s. n. pl. GVI „anexe gospodărești pentru depozitat furajele; șuri”: Iarbă strângem, aducem acasă... drept în *șáláșurí*.

ȘÁRPAÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. AVIIB „am smuls, am desprins”: Ușa mi-o legat [hoții]... *ș-am șárpáit*, da belciugu mitel era, s-o scos.

ȘÁTCUIÁM vb. 1° ind. impf. 1 pl. VVII „tocam”: Curechi *șátcuít*, cu cuțitu *șátcuiám*; cf. *d u m í c*, *h á c u i á m*.

2° part. *șátcuít* VVII [d. c u r e c h i] „călit”: [La nuntă] borș făceam... la obed... capusniac... *curék șátcuít*.

ȘÂCALÁD v. **șocolád**.

ȘÂCEÁS adv. AVIIB „îndată, acum”: „Du-te, că mă-ta a veni cu veretca și te-a lua-te, *șícás!*” AVIIB. Nu *sėas* eu

voi arăta-vă VvIIIa; cf. d e o d á t ă 3°, s r á z u 1°, z á r a z 2°.

var. **sâiceás** (2 sil.) adv. AvIIId; **sceas** adv. AvIIa, c, VvIIIa; **seiseás** (2 sil.) adv. AvIIa, VvIIIa; **șas** adv. VvIIIa; **șceas** adv. AvIIb, VvIIIa.

ȘCEAS v. **șaceás**.

ȘCIU v. **ști**.

ȘCÓLIE (2 sil.) s. f. Nv, VIII „școală”.

ȘCÚRCĂ s. f. Nv „pieliță, coajă la roșii”.

ȘCÚROCICA s. f. art. Nv „pielea intestinelor (de porc)”: Să rade, rămâne subțire, subțire, *șcurocca*.

ȘECOTÚLCĂ s. f. TvIII „casetă, cutie, ladă”: Când v-ar deschide *șecotúlc*-aceea...

ȘEDÉM v. **ședem** 4°.

ȘÉDEM vb. ind. 1° prez. 1 pl. Bvb „ședem”.

2° ind. pf. c. 1 sg. *am șezút* BvII „am rămas, am prelungit șederea”: Nu! Și eu o stămână *am șeđít* acolo, le-am cusut lor.

3° ind. pf. c. 3 sg. *a șezút*, în expr. ~ ~ *în tiurmá* Bvb „a fost arestată, a stat în detenție”: A mea mamă *o șezít* și-n *túrmá*.

4° var. **ședém**, *să* ~ vb. conj. prez. 1 pl. *ședém*, *să* ~, în expr. ~ (nu) ~ *pe gátul copiilor* v. **gátul**.

ȘELUHÁ s. f. Nv, TvIIb „coaja la roșii, la bobul de grâu etc.”

var. **șuluháua** s. f. art. Nv.

ȘÉRVET s. n., pl. *șérvete* MdvIIb, MnvIIa, Mdv, ȘvIIa „prosop”; cf. p e ș c h í r, p é t i c ă 2°.

ȘERVETÉLE s. n. pl. MdvIIb dim. de la *șervet*.

ȘFARTUH v. **fartúc**.

ȘI adv. AvIIa, SvIII, TvIIa, Bva, b „chiar, într-adevăr”: Nu coacem [pâine], da fânină *și* n-avem Bva; La mine-n

cuhne *și* este cutioriu SvIII; cf. d á j e, d r e p t 2°, h í r i ș.

ȘICĂTURÍT v. **ștucăturít**.

ȘÍFER s. n. AvIII, TvIII, MnvIIIb „ardezie”: Când oleacă am îmbogățit, cu *șifer* [am acoperit casa].

ȘIOLCOVÎȚĂ s. f. VvIIIa „pâlc, crâng de duzi”: La noi a fost oleacă de *șiolcoviță*.

ȘIP s. n. Mdvb, VII „sticlă (mică), sticluță”.

ȘIȘ v. **așáși**.

ȘÍȘCĂ s. f., pl. *șíșce* Bvb „cornuleț (din aluat)”; cf. c o r n i c é l e, r o g á l i c h i.

ȘLAC s.n. TvIII „zgură”: [La pereții] casei lingă bețe am turnat di ceea de cărbuni: *șlac*.

ȘLEAH s. n. Mv „drum de căruțe”.

ȘLEÁPCĂ s. f. colect. AvIIc [la varză] „frunze [fig.] exterioare groase”: Nu! Curechiu îi tăiem *șleápcă*, alții numa ciocanu îl scot, da în acel gros nu poți face, că la noi gălucile să fac așa mitele.

ȘLIOP, ~! ~! ~! interj. SbvII „pac! pac! pac!”.

var. **șliopa!** ~! ~! interj. AvIIa.

ȘLIÓPA v. **șliop**.

ȘOB v. **ștob**.

ȘÓBĂ v. **ștob**.

ȘOCOLÁD s. n. TvIIa, pl. *șocoláduri* DvIIa „ciocolată”: Amu-s raznâi *șocoládurí*.

var. **șâcalád** s. n. TvIIa.

ȘÓFER s. m. TvIII „șofer”.

ȘOFERNEÁUA s. f. colect. art. TvIII „numele unui joc de cărți: șoferii”: Când ne-am pus în cărți să ne jucăm *șofernáua*, da unu din Moldavia o venit.

SOLC s. SvIIa, TvIIa „mătase”: Da acei cămașă de *șolc* să lipește [de corp] TvIIa.

ȘOLCOVÓZ s. n. SVIIa „mașină, de tras borangicul de pe gogoșile de mătase; roată”: Da pentru scos mătasea spețialino, mașincă: *șolcovóz*.

SOLD s. n. GVIIa „pulpă (la păsări, la porc)”; cf. ș o l d á n.

SOLDÁN s. n. DVIIa „pulpă (de pasăre)”; cf. ș o l d.

ȘOP v. **ștob**.

ȘPÁLURI s. n. pl. Bvb „traverse de cale ferată”: Aiaștă casă am pus amândoi, din *șpálor*!ș-*apoi* cu cârpic a clăduit-o.

ȘTÁPELI s. Nv „celofibră”.

ȘTÉVE [știéze] s. f. MVIII „ștevie”.

ȘTI vb. ind. prez. 3 sg. Bva, VVIIIa „știe”: [Copiii] nu *ști* moldovenește VVIIIa. Moldovenii *șciy* amu să grăiască, *șciy* de-amu rusește VVIIIa.

var. **șciu** vb. ind. prez. 1 sg. VVII, 3 pl. VVIIIa, 1 pl. *șcim* VVIIIa, 2 pl. *șciți* VVII, impf. 3 sg. *șciá* VVII.

ȘTIBÉILE v. **știubéi 2°**.

ȘTIUBECÁIT (4 sil.), a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. AVIIa „a știobâlcăit, a sărit în apă”.

ȘTIUBÉI s. n. 1° TVIIa, MdvIII „vas din lemn, puțină (pentru albit pâna)”: Apoi așa era *știubéi*, puțină era așa, fără fund era, apoi acolo punea așa niște bețișoare, apoi fierbea toată ziua apa și turna tot între acolo și apoi ele [pânzele] se spăla.

2° NVII, pl. art. *știubeile* „stup primitiv” NVIII.

var. 1° **ștubéi** s. n. ȘVIIa.

ȘTIVCI s. f. pl. TVIII „știuci”: Ișa *știș* [erau], eta știuca.

ȘTOB, ~ *să* conjuncț. BVII „pentru ca, ca să”: Te scâlda bine, *ștob să* fie mai moale trupul BVII. Acolo [în pască] pui de toate [aromele], *șob să* amioarsă Bva. Mă nu-mi place *șóbă* las *să* fie zoiși [copiii] BVII.

var. **șob să** conjuncț. Bva, Nv, TVIIa, VIII; **șóbă să** conjuncț. BVII; **șop să** conjuncț. Bvb, b, TVIIa.

ȘTRAF s. VVIIIa „amendă”: Ranșe umbra [când se făcea horilcă] și *ștraf* punea.

ȘTRĂFUIÉSC vb. ind. prez. 3 pl. DVIIa „dau amendă, amendează”: Nu seamănă cânepă și mac ... o zis cine a samana pin harmane mac ne-*or ștrăfui*-ne AVIII.

ind. viit. 3 pl. [v]or *ștrăfui* AVIII.

ȘTUBÉI v. **știubéi 1°**.

ȘTUCATÚR s. n. Bvb „muncitor la construcții”.

ȘTUCĂTURÍT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg Bvb „am tencuit”: El o pus [casa], eu *am ștucăturită*.

var. **șicăturít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. TVIII; **șucturui**, (*v*)om ~ vb. ind. viit. 1 pl. NgVII; part. *șucturuit* NgVII.

ȘUCTURUI v. **ștucăturít**.

ȘULUHÁUA v. **șeluhá**.

ȘUMEÁ vb. ind. impf. 3 sg. SbvIIa „făcea, producea zgomot”; cf. ș u m u i é s c.

ȘUMUIÉSC vb. ind. prez. 3 pl. NVII [despre frecăței, la fermentație] „produc un zgomot”; cf. ș u m e á.

ȘÚMUL s. n. art. Sv, MVIIa „zgomotul”: [Fiica] o fost învățătoare, da o lepădat „nu pot *șumu* ista [de la copii]” Sv.

ȘUTCUIÁ vb. ind. impf. 3 sg. DVIIa „glumea”: cf. ș á g u i á m, ș u t é s c.

ȘUTÉSC vb. ind. prez. 3 pl. Bvb „glumesc”; cf. ș á g u i á m, ș u t c u i á.

T

TABÁC s. m. ȘcvII, Dv, VIII, MVIIa, pl. *tabáci* VVIIIa „dovleac”: Vârtută făcea pe *tabác* ȘcvII. Projoace cu *tabácă* am făcut NVII.

var. **tabăcă** s. f. Bva, Nv, VII, pl. *tabăci* Bva; **tăbăc** s. n. DVIIc.

TABĂCĂ v. **tabăc**.

TABĂCICHI (3 sil.) s. m. pl. AVIIB „dovlecei”: N-om mai mânca-mă [castraveți], *tabăciki* om mânca.

TABLÉTCĂ s. f. Bvb, pl. *tabletce* NgVII „pastilă, pilulă”.

TĂCICĂ (2 sil.) s. f. AVIIa, NV, VIII „roabă”.

TĂLGER s. n. 1° AVIIa, SV, VIIa, KVII pl. *tălgere* AVIIa, SVIIa, ȘcVII, GVIIa, Bvb „farfurie mare, platou din faianță sau din porțelan, pentru servit mâncărurile la masă”: Înainte în *tălgere* [se puneau *chitoroagele*]; cf. *blide*.

2° AVIIa „strachină”.

TAMÁT v. **tomát**.

TĂNȚURI s. n. pl. GVI „dansuri”; și *tânțe* s. n. pl. Nv; cf. *dănț*.

TAPCI s. m. pl. Nv „cipici”; cf. *tapúșe*.

TAPUȘE s. n. pl. Nv „cipici”; cf. *tapci*.

TARÁC s. n. TVIIa „darac”: La voi *tarác* este ce ba?; cf. *ragili*.

TĂRE adv. 1° DVIIa, GVI, TVIII „foarte”: Îs bătrână *tăre* DVIIa. Ne-a znaconit cu *tăre* mare oameni GVI.

2° AVIIa, b, c, VVIIIa, TVIIa „foarte mult”: El cam bea horelcă *tăre* VIIb. Noi n-am ținut *tăre* porci VIIc. La mama *tăre* venea [lume] VIIa. *Tăre* fură tot TVIIa.

TARÉLCĂ s. f. Bva, pl. *tarélci* DV „farfurie”.

TĂTCĂI s. m. vocativ MdvIIa „tată!”.

TĂTUL s. m. art. AVIIa, VVIIIa „tata”: Și *tátu* meu o vinit pe mini și m-o luat de mână AVIIa. Cu *tátu* ei o fost VVIIIa; cf. *nenea, papă, papășă, papășca*.

păpca, părintele, tătúca, tătúnea.

TAVĂ s. f. 1° VVII, Bva, b, Nv, TVIIB, ȘVIIb, pl. *taváli* Nv, VII „tavă (pentru cuptor)”; cf. *jaróvcă, jaróvne, listl*°.

2° VVII „tigaie”: Le facem și le frigem [c a t l e t e l e] pe *tavá* VVII; cf. *scovoráďă*.

TĂZIC s. n. TVIII dim. de la *taz* „lighean”; cf. *tazóc*.

TAZÓC s. n. Bvb dim de la *taz* „lighean”; cf. *tázic*.

TAZÓCIC s. n. TVIII dim. de la *tazoc*.

TĂZURI s. n. pl. MdvIIa „lighene”.

TĂBAC v. **tabăc**.

TĂBĂLTÓC v. **tăbultóc**.

TĂBÁN s. n. ȘVIIa „herghelie, tabun”.

var. **tobón** s. n. ȘVIIa.

TĂBULTÓC s. n. AVIIa „săculeț”.

var. **tăbăltóc** s. n. MdvIIa.

TĂLĂCÁN s. n. MnvVII „calacan”.

var. **tălcán** s. n. MnvVII.

TĂLCÁN v. **tălcán**.

TĂTÚCA s. m. art. KVII, GVIIa, b, VVIIIa „tata”: El [fiul] îmbla cu tetea, nu, cu *tătúc*-a meu VVIIIa; cf. *nenea, pápa, papáne, papășă, papășca, păpca, părintele, tătúľ, tătúnea*.

var. **túca** s. m. art. GVIIa.

TĂTÚNEA s. m. art. AVIId, VIII „tata”: Cădea acole, *tătúnea* ne spunea, că noi ziceam *tătúnea*..., cădea săgeata aceea [când tuna] AVIII; cf. *nenea, pápa, papáne, papășă, papășca, păpca, părintele, tătúľ, tătúca*.

TĂTUȘIE s. f. MdvIIa „bucată de pânză sau de prosop, cu lumânare, care se dă preotului la înmormântare”.

TĂLNIT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. Md „m-am întălnit”.

TÂMPLÁT, *nu s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. AVIII, DVIIa* „nu s-a întâmplat”: Spasiba că la noi nu *s-o tâmplát* AVIII; cf. *s l u c í t, v í n e 2°*.

TÂNĂR adj. MDVIIa, ȘVIII, f. *tânără* AVIII, VIII, BVb, VIII, m. pl. *tineri* AVIII [d. o ființă, o viețuitoare] „mică de zile, de vârstă, minoră”: Iau un țăpușor *tînăr*, numa s-o născut, și el să nu mănânce nici pâne, nici fân, nica ȘVIII. [În lagăr] am lucrat mitei eram, *tinerí* eram, aieșteea toți mai groși era AVIII. Zice „o ucis-o tunu”... toje, *d r e p t d e o d a t-o* murit, *tînără* față, câți [ani] a fi avut ea atunci? vo, vo treisprezece ... AVIII.

TÂRPÊȘTE v. **terpí**.

TÂRVUIEȘTE vb. ind. prez. 3 sg. BVb „vinde produse într-un magazin, lucrează ca vânzător”: Băieta tojă muncește... în magazin, vremeo to... *tîrvuiéște* BVb. Să ducea decusară și ei *turcuje*, toată noaptea vindea acolo AVIII.

var. **turcuiá** vb. ind. impf. 3 pl. AVIII.

TEĂRĂ v. **tiără**.

TEĂSCURI s. n. pl. BVb „greutăți în putina cu varză”; cf. *h ă n i ó t*.

TÉHNICUM s. n. NVIII „școală medie tehnică”.

TÉRFE s. f. pl. 1° AVIII „cuverturi, cearșafuri, covoare etc.”: Și *tjérfe* dacă găsea ș-apoi le ducea și le vindea.

2° AVIII „articole de îmbrăcăminte, haine”: Mama o fost în ocerdie, eara greu de-a *tjérfelor*; cf. *s t r á i e*.

3° AVIIa „zdronețe”: Și-i leagă [pe socri] cu răznâie *térfe*... și rădă.

TERPÍ vb. inf. DVIIa, GVIIb „a îndura, a răbda”: Nu poci *terpí* DVIIa. N-am putut *terpí* GVIIb. Da el [chirurgul] zicea „*tîrkéște, tîrkéște*, înc-o dată și înc-o dată!” AVIII.

ind. viit. 1 sg. [v]oi *terpí*; imperat. 2 sg. *terpéște!* AVIII.

var. **târpéște!** vb. imperat. 2 sg. AVIII.

TÉSTUL s. m. art. GVIIa „socrul”.

TÉTEA s. m. art. BVb, VVII, VIIIa, TVIII „bunicul”: Aicea m-am rodit și mama aicea și nenea și băta și *tétea* BVb; cf. *b ă t r ă n 2°*, *d e d 2°*, *d é d u ș c a, n í c a 1°*.

TETRÁDIUL s. n. art. NV „caietul”.

TETRÁICUL s. n. art. MVIII „caiețelul”

TIÁR v. **tiără 1°, 2°**.

TIĂRĂ (2 sil.) s. f. BVa 1° „treabă, lucru, muncă”: Nu șădem acasă... nada să faci *tjără*, lucrul acela, cum zic moldovenii; Nu vreu să trăiască acasă [în sat] șop *tjără* să nu facă; Munceam de toate și costiliuri băteam și tot a nostru *tjar* o fost.

2° var. s. „urzeală, pânză”.

var. 1° **teără** (2 sil.) s. f.; 1°, 2° **tiár** s. n. BVa.

TIF s. n. VVII „tifos”: Tata o murit tânăr... *kif* atunci o îmblat, o murit câte doi oameni în casă.

TÍHENCO adv. BVb „cu calm, în liniște”: Ședem *tihenco*, așteptăm banii pân ne vor aduce; cf. *î n c e t i ș ó r*.

TII s. pl. VVII „chiftele marinate”.

TINERÉLE adj. f. pl. DVIIa „minore” Da două surori a mele... încă erau ele *tineréle* ș-o fost cu... cu dânșii [în deportare]... una o fost șapte ai... [alta] de doisprece ai.

TIÓRCĂ (2 sil.) s. f. AVIIc, BVa, NV „răzătoare”: Tabaca o curăț... pe *tjórcă* o frec BVa.

TIÓTIE (2 sil.) s. f. 1° AVIIa, b, SV, GVIIb, MV, SBVIIa, BVa, b, VII, NV, TVIIa, MDVIIa, pl. *tióti* SBVIIa „mătușă”: Nu! *tjótia* mea, a lu tătuca soră... GVIIb.

Acole mi-e *tjótja*, a mamei soră BVII; cf. l é l e a 1°.

2° NVIII „termen de adresare pentru o femeie în vârstă”.

TIULI s. GVIIa „voal”: Și *tjulí* toje puneam deasupra [siciului].

TIUTIÚN s. n. SVIIb, MnVIIIa „tutun”.

TIZÍC s. n. sg. *tant*. KVII, GVIIa, VVIIa „turte din baligă cu paie, uscate la soare și folosite, odinioară, drept combustibil”: Stiți ce-i *tizic*? Lipoace dim baligă de la vacă GVIIa.

TOBÓN v. **tábán**.

TOHMÁGI s. m. pl. *tant*. MVIIa, BVb, ŠV „tăiței”: Cocea *tohmág* na zavtric, este *tohmág* așa lătișori BVb; cf. l a p ș á u a.

TÓJEŠI adv. BVa, TVIIa „de asemenea”: Tu *tójăș* moldovan TVIIa. Eu acolo am mas [la mort] *tójășí* BVa.

TOLOÁCĂ s. f. AVIIc, SVIIb „izlaz, pășune”; cf. p ă s c ă t o á r e.

TOLOCÁIT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. DVIIa „am vorbit, m-am jeluit”: Și m-am *tolocáit* cu mortu.

TOLUCEÁM vb. ind. impf. 1 sg. VVII „zdrobeam (cartofii după fierbere)”: Cartoapele le fierbeam s-apoi le *tolucém* în strachină; cf. f ă c ă l u í m.

TOMÁT s. n. BVb „pastă de roșii”.

var. **tamát** s. n. MV.

TOPCEÁN s. n. GVIIa „pat îngust din scânduri”: Când o morit omu meu, *topcěán* așa... ca divanu, numa că mai îngust, nu!, am așternut aceea ce punem noi în săcrii tot sub dânsu [= mort].

TOPCÍM vb. ind. 1° prez. 1 pl. NV „îndesăm, presăm [zarzavatul în borcan]”.

2° impf. 1 pl. TVIII „frământam, călcam (lutul pentru c h i r p i c i)”.

3° impf. 1 pl. TVIIa „pisam (în piliță grâul pentru colivă)”.

ind. impf. 1 pl. *topceám* 2° TVIII; 3° TVIIa.

TOPÉȘTI vb. 1° ind. prez. 2 sg. SVIIb „faci focul în cuptor”: [Pentru pâine] cutioru trebe *și-l topéști*.

2° refl. ind. prez. 3 sg. *se topéște* BVb [d. timp] „se face, devine cald, se încălzește”: Nu! Da ce să faci? Nu le-oi ține-le [rufele muiate]! Când *să topjéște* el? BVa.

1° impf. 1 sg. *topeám* GVIIa; conj. prez. 2 sg. *să topéști* GVIIa.

TÓRBĂ s. f. 1° ȘCVIII, GVIIa, b „traistă”: [Aduceam] ce mi se popădea cu *tórba* GVIIa; cf. s t r á i s t ă.

2° KVII, NVII „sedilă”: Laptele să năcrește, îl puneam în *tórbă* KVII; cf. s a c, s t r á i s t ă 2°, s t r e c ă t o á r e, s ú m c ă.

3° Nv „stomac, intestin gros la porc, folosit pentru tobă”.

TORBÍȘCĂ s. f. GVIIa dim. de la t o r b ă 1°.

TORLOCÁŢI v. **trolocát**.

TOROPÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MV „a doborât, a dat la pământ”.

TOT adj. nehot., f. *toátă* AVIII „fiecare”: Noi dormeam așa în *toátă* casa; cf. c á j d e, f s e á c ă.

TRÁCTOR s. n. art. SVIIa, VIIIa, TVIIa, b, pl. *tráctore* VVII „tractor”: Zaraz rău de trăit: nu-s *tráctore*, nu-s căruți VVII.

TRACTORÍSTCĂ s. f. DVIIc „tractoristă”: M-am învățat *tractorístcă*.

TRÁGE 1° [v]a ~ vb. ind. viit. 3 sg. BVb „va dura”: Eu îl întreb pe doctor „Nu? Și cât el *a tráge*?”.

2° var. **atráge** vb. ind. prez. 3 sg. BVb „fumează”: A-nceput a tuși, da eu aicea după părete... aud, tușește, am

sărit, da el *atrăge*, da eu i-o ieu și i-o ieu din mâni zic „leapădă, nu, ce-ți trebuie, tușești da tot tragi”.

TRAINICI adj. m. pl. MvIIa [despre oameni] „rezistenți, sănătoși, puternici”; cf. *s í l n i c ă*.

TRÁOR s. n. Bvb „doliu”; cf. *p l a t ó c 2º*.

TRĂIÉȘTE vb. ind. 1º prez. 3 sg. AvIIc, SvIIb, NgvII, Mv, Bva, TvIIa „locuiește”: Cu rușii noi *trăim*, da ei pe noi ca și pe câni [ne tratează] TvIIa.

2º pf. c. 1 sg. SvIIa, NgvII, Bvb, TvIIa, Mdv a „m-am înțeles bine cu cineva locuind împreună într-o casă, într-o cameră”: Cu soacra *am trăit* bine TvIIa. *Am trăit* cu dânsule (fostele colege) într-o comnată Mdv a.

1º prez. 1 pl. NgvII, Bvb, TvIIa, 2 pl. *trăiți* TvIIa, 3 pl. *trăiesc* TvIIa, b, impf. 3 sg. *trăia* SvIIb, SbVIIa, Bvb, 1 pl. *trăiam* NgvII, ȘvIII, pf. c. *am trăit* SvIIa, b, NvII, Mdv a, 3 sg. *a trăit* SvIIb, Bvb, TvIIa, MdvIIa, 3 pl. ȘvIIa; conj. prez. 3 pl. *să trăiască* ȘvIIa.

TRĂSNÍ, [v]a ~ vb. ind. viit. 3 sg. AvIIb „a lovi (prin surprindere)”: Mă temeam zic „Mă, el a șădea vounul [hoț], ne-a trăsni-ne”.

TRÉBE vb. ind. prez. 3 sg. SvIIa, Bva, b, VII, Nv, VII, TvIIa, b, VIII, MnvIIa, ȘvIII „trebuie”: Și *trébe* să fugă [soția] că soțul bea tare TvIIa. Hazeainu *trébu* să ducă și-l ieie [câinele accidentat] AvIII; cf. v a.

var. **trébu** vb. ind. prez. 3 sg. AvIIa, c, VIII, KvII, GvIIa, VvII, VIIIa, ȘvIIIb.

TRÉBU v. **trébe**.

TRECÚT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. 1º în expr. (*i-*) ~ ~ *sufletul* Bvb „i-a ieșit sufletul, a murit”: Și-apoi dacă uje *i-o trecút* sufletu, îl spală, îl gătesc și-l pun pe laiță.

2º în expr. ~ ~ *în* Bva „s-a transformat în”: O fost colhoz aici da el *o trecút în* sovhoz.

3º în expr. ~ ~ *la pénsie* Bvb „s-a pensionat”; cf. *d ú c e 3º*.

4º în ~ ~ *núnta* SbVIIa „s-a sfârșit, s-a încheiat nunta”.

TRÉILEA, a ~ num. adv. ~ ~ *ori* Mdv a „a treia oară”.

TRÉIZA, a ~ num. adv. MdvIIa, MnvII „a treia zi”.

TREVOJÍT¹ adj. DvIIa „zdruncinat, tulburat”: La dâns [= soț] capu-i *trevojít*.

TREVOJÍT², a ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MdvIIIb „a izgonit”.

TREZÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. ȘvIIa „m-am făcut mare, am început să înțeleg”: Eu când *m-am trezít*, când eu de-amu țiu minte, pe cela deal mergea niște curce.

TRÍURA v. **tríora**.

TRÍORA, a ~ num. adv. AvIIa „a treia oară”.

var. **tríura**, a ~ num. adv. Gvi.

TROHÁI, [v]a ~ vb. ind. viit. 2 pl. AvIIb „va atinge”: Teote Nade, eu oi șădea acolo cu pușca, dacă *v-a trohái-vă*; cf. *t r o h n í t*.

TROHNÍT, a ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. TvIIa „au atins”: Ei [românii] *n-o trohnít* nicăduh la noi; cf. *t r o h á í*.

TRÓIȚĂ s. f. SvIIa, Bva „sărbătoare religioasă, Duminica Mare”: La *Tróiță*, la mormânturi ne ducem Bva.

TROLOCÁT 1º *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. DvIIa „m-am unit, m-am căsătorit”: Și *m-am trolocát* cu didu; cf. *î n t o r l o c á 1º*.

2º var. **torlocá**, *se* ~ vb. refl. ind. impf. 3 pl. NvII „se strâneau împreună, petreceau laolaltă”; cf. *î n t o r l o c á 2º*.

3º part. m. pl. *trolocáți* NvIII „amestecați etnic”: Care hrec, care ucrainet, la noi aicea sunt *trolocáți* mulți [prin căsătorie].

TRÚBĂ s. f. 1° DVIIa „goarnă”.
2° pl. *trúbe* SbVIIa „fanfară”: Mama o nămit *trúbele*.

TRÚBCĂ s. f. GVIIa [fig.] „esofag la găină”.

TRUP s. f. DVIIa „carne”; cf. *ciolán* 1°.

TRUPÍNĂ s. f. MVIIb, MdvIIa „tulpină”: Să vii sara prin grădină/ Să te pui pe o *trukînă* MVIIa.

TRUȘILE s. pl. art. SbVIIa „chiloții”.

TRUȘLEÁC v. **dușleác**.

TÚCA v. **tătúca**.

TÚCMA adv. AVIIc, DVIIb, VVIIIa, BVa, „tocmai”: Una [soră] *túcma* în Zaitova trăiește BVa.

var. **túma** adv. BVa; **túmna** adv. TVIII.

TUFÁRI s. m. pl. 1° MdvIIa „crengi cu frunze care se pun la poartă, la casă, în Duminica Mare”; cf. *frunzări*, *pom* 1°.

2° ȘVIIa „tufe, arbuști”: Nu era păduri, nici *tufăr* nu era [pe dealuri].

TÚFLE s. f. SVIIa, b, GVIIa, BVa „pantofi”; cf. *papuci*.

TUJÉSC vb. ind. prez. 3 pl. GVIIb „tânjesc”: Din morți iese și zboară, se duc pe la aiști de *tujésc* tare, adică de acela zburătoriu.

TÚMA v. **túcma**.

TÚMNA v. **túcma**.

TÚMPINI vb. ind. prez. 2 sg. SbVIIa „întâmpini”; cf. *strecés*.

ind. pf. c. 3 sg. *a tumpinát* AVIIa.

TUN s. n. AVIII, DVIIc „tunet”: O ars din *tun*; art. *tumul*, în expr. *a ucís* ~ v. **ucís** 1°.

TUPILÁTĂ adj. f. AVIIId [fig.] „mică, pitică”: Un deade-a meu avea o casă *tukilátă*.

TÚRBĂ vb. ind. prez. 3 pl. SVIIa „turbează”: Ele [fetele] șed [nemăritate] pâr ce *turbă*.

TURCUIÁ v. **târvuiéște**.

TURȘÁ s. f. MnvVII „fel de mâncare pregătită din legume fierte și puse la acrit”.

TÚRTĂ s. f. ȘcVII, GVIIa, pl. *túrte* AVIIc „bucată rotundă de aluat din care se întinde foaia de plăcintă”: Citorim *túrtă* GVIIa.

TURTÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. AVIII „a accidentat grav, a prins sub roți, a strivit”: Mașinile l-*a turtít* [pe câine].

TUȘÉSC vb. tranz. ind. prez. 1 sg. DVIIa, Mv „fierb în aburi; înăbuș”: Ciolanu-l *tușésc* DVIIa.

refl. ind. prez. 3 sg. *se tușéște* Mv, BVb, impf. 3 sg. *se tușeá* GVIIa, pf. c. 3 sg. *s-a tușít* Mv.

TUȘÓNCÁ s. f. GVIIa, TVIIa „carne conservată în suc propriu”: Vo câțivai ani făceam *tușóncă* domașne GVIIa.

‡

‡ÁPUȘÓR s. m. ȘVIII „ied de sex masculin”.

‡ÁRNĂ s. f. VVIIIa, MdvIIa „țărână”: Grămădeam *țárnă* și făceam harbuji VVIIIa.

‡ELCÓVĂ s. f. TVIIa „bucată întreagă” [?]: [Brânza de vaci] făcea ca palma de mare, câte-o *țalcóvă* și paltara era.

‡ENTNIÚRURI s. n. pl. MnvVIIIa „chintale”.

‡EP s. AVIIb, pl. *țepuri* AVIIc „lanț”: Da eu l-am apucat [câinele] de *țep*, da el pe mine m-o apucat VIIb.

‡EPENÍT, (*m*-) *a* ~ vb. tranz. ind. pf. c. 1 sg. GVIIa [fig.] „am înțepenit, am înghețat”: Da, zice, eu așa m-am spăriet, *m-o țepenít*; cf. *degerát*.

‡EPUȘÓR s. m. AVIIb dim. de la *țep*: Da eu de *țepușóru* acela l-am

apucat [pe câine]. Da el pe mine m-o apucat.

ȚIDIESC (2 sil.) vb. ind. prez. 1 sg. AVIIc „strecor, curăț de impurități (laptele)”: Îl încălzesc pe ciuti ș-apoi pim marle îl *țidjesc*.

ȚIA pron. pers. 2 sg. dat. DVIIa „ție”.

ȚIGĂNESC adj. *ac* ~ *v. ac*.

ȚINTERÉM v. **țintirím**.

ȚINTIRÍM s. n. DVIIa, GVIIa, b, Mdv, ȘVIIa „cimitir”: Părinții a părinților mei acolo în *țintirím* îs îngropați DVIIa; cf. m o r m á n t 1°.

var. **țintirém** s. n. Mdv.

ȚIPUL s. n. art. TVIIb, VIII „îmblăciul”: Îl bătea [locul] șop să nu... când cu *țipu* să bată să nu se vâre ce grâu, ce orz, ce ceea încolo VIII; cf. b l ă c í u.

ȚIU vb. ind. 1° prez. 1 sg., în expr. ~ *sáma* „țin minte, îmi amintesc” VVIIa: Da... *țiy sáma* că... dacă venea la noi... rude... a lor copii, dacă ei zicea „lelea”și „badea” [gazdelor].

2° var. **ții** vb. ind. prez. 1 sg. Bvb „țin”: Amu sungură *țij* cum pot, ce pot face.

ȚÓCLU s. n. AVIII „soclu, fundație”: Clădești de-amu *toclu* ista și mai departe pui... pui cerpic cu oamenii; cf. f u n d á m e n t.

ȚOLÍCE s. n. pl. SVIIb dim. de la *țol*; cf. ț o l u r l é l e.

ȚOLURLÉLE s. n. pl. MnVII dim. de la *țol*; cf. ț o l í c e.

ȚURCĂ s. f. 1° DVIIa „bețișor (taiat în două părți egale: una la proprietar și alta la piuar), fixat prin sucire în postavul predat la piuă, pentru recunoaștere; răboj”: Ș-apoi punea la scumani: o *țurcă*-i la dânsu, când o luat el scumanele, el o luat o *țurcă*, o bâcată, da o bâcată-i acasă; cf. s u c i t o á r e.

2° art. *țurca*, în ~-n *bórtă* NVIII „numele unui joc de copii asemănător cu oina”.

ȚURCĂNEÁSA adj. f., în *familia* ~ ȘVIIa „familia Țurcanu”.

ȚÚRȚURI s. n. pl. SbvIIa „franjuri”: Basma de păr cu *țúrțuri* doghila; cf. g u ț u r é l e.

U

UBERÍM vb. ind. prez. 1 pl. DVIIa, VIII „recoltăm”: Noi *ubirím* pita DVIIa. Cânepa la deal semăna ș-o prășă babele și-o *ubiré* AVIIb. [Fiul] ajută la sădit, *la ubiraýt* TVIIb.

ind. impf. 3 pl. *ubireá* AVIIb; conj. prez. 3 pl. *să ubireáscă* SVIIIa, SbvIIa.

var. **ubiráít**, *la* ~ vb. sup. TVIIb.

UBIRÁÍT v. **uberím**.

UBÓRCIȚĂ v. **ubórșciță**.

UBÓRȘCIȚĂ s. f. NVII „femeie de serviciu”.

var. *ubórciță* s. f. NVII.

ÚCE v. **húce**.

UCÍS 1° *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg., în ~ ~ *túmul* AVIII; ~ ~ *de moárte* GVIIb „a trăsniț, a omorât”: De-amu o zis că pe Sașa Dârjacul, familia [așa se numea], *a ucís-o túmu*, toje drept de o d a t ă a murit, tânără fată, cât a fi avut ea atuncea? vo treisprezece ani! AVIII. A detunat, păștea cireada trei suflete: o copilă și două fumei și pe copilă *a ușís-o de moárte* GVIIb; cf. d e t u n á.

2° *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 pl. ȘVIII „am vânat”: Ne-am dusă-ne și-*am ucís* un porc... eram șase oameni.

UCÍTELI s. m. DVIIa, MVIIa „învățător”: Ce o fost vinovet *ucítelju*? DVIIa.

UCÍTELITĂ s. f. VVIIIa „învățătoare”: Ea ne învăța pe noi încă doi ani... *ucítelța*.

var. **ucítélța** s. f. art. VvIIIa.
UCITÉLȚA v. **ucíteliță**.
UCÓLURI s. n. pl. NgvII „injecții”:
 Mi-o dat *ucólurí*, mi-o dat tablete
 [medicul].
UCRAIÉNI s. m. pl. AvIIId
 „ucraineni”.
UCRÁINCĂ s. f. Dv, GvIIa, BvA,
 TvIIb, „ucraineancă”: Este moldovan,
 să-nsoară pe *ucráincă*, acei nu grăiesc
 moldovenește [în familie] TvIII.
UCRAINEĂSCĂ adj. f. AvIIc,
 DvIIa, pl. *ucrainéști* GvI „ucraineană”:
 Aicea [școală] rusească n-a fost, numa
ucrainéască AvIIc.
UCRAÍNETȚ [4 sil.] s. m. TvIII, pl.
ucraínți NvII, TvIIa „ucrainean”.
UCRASÍȚI adj. m. pl. MvIIc
 „împodobiti, înfrumusețați”.
UCRÁSEĂ vb. ind. impf. 3 sg.
 MvIIc „împodobește, înfrumusețe”.
U(C)SUȘÓR s. Bva, Nv dim. de la
u(c)sus.
ÚGOL s. n. VvIIIa, TvIII „cărbune”.
UI v. **uitát**.
ÚÍ v. **uitát**.
UITÁT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c.
 1 sg. VvIIIa „am uitat”: El [vărul]
 de-amu *s-o uítát* moldovenește, eu
 de-amu oleacă lepăisc, nu *m-am uítát*
 VvIIIa. Zaraz, *uit*, ne dai bog! TvIIa.
 Ș-apoi încă... *uit* cum moldovenește
 [se spune] Bvb; cf. *să rít*.
 ind. pf. c. 3 sg. *s-a uitát* VvIIIa
 var. **uit** vb. ind. prez. 1 sg. KvII,
 Mv, Bvb, Nv, TvIIa; **ui** imperat. 2 sg.
 Nv; **úte** imperat. 2 sg. SbvIIa.
UJĂ adv. SvIIa, NvII.
ULÁM v. **iau 4°**.
ULCELÍCI s. f. pl. TvIIa dim de la
ulcea: Apoi *ulcelís*, da sânt vo patru la
 mine-n pod.
ULIÁ v. **hulím**.

ULÓI v. **olói**.
ULÍT, *la* ~ v. **hulím**.
UMBLÁ vb. inf. în *să prindă a* ~
 Șv [despre borșul proaspăt umplut]
 „să înceapă a fermenta”: Oleacă de
 drojdi să pui *să prindă a umblá*
 [borșul].
ÚMERE s. n. sg./pl. SbvII, TvIIa
 „umeri”: După voina, tac... *pe úmere*
 ne aduceam petnațat kilogram TvIIa;
 M-o-nceput a dure... aista *úmerle* NgvII.
 var. **úmerle** s. n. art. NgvI.
ÚMERLE v. **úmere**.
ÚMSTINA adj. f. art. Mv
 „intelectuala”; ~ **robóta** v. **robótă 1°**.
UNCRÓP s. n. KvII, DvIIb, MvIIa
 „apă fierbinte”.
 var. **crop** s. n. KvII; **oncrop** s. n.
 MvIIa.
UNDEVÁI adv. AvIIa, KvII,
 DvIIa, GvIIa, MvIIc, NvII, TvIIa
 „unde”: Dac-ar fi cinevai măcar că
 de *univáj* DvIIa; cf. *niciúnde*,
n u ș ú n d e, *u n (e) v á*.
 var. **unevái** adv. DvIIa.
ÚNE adv. DvIIa, b, VvIIIa, Bvb
 „unde”: Da *úne* eu, apoi să mă duc
 uneva să mă-nvăț VvIIIa? *Úne* io-s
 tînără, io-s bătrână uje Bvb; cf. *í n d e*.
UN(E)VÁ adv. VvIIIa „unde”; cf.
n i c i ú n d e, *n u ș ú n d e*, *u n d e -*
v á i.
 var. **unvá** adv. VvIIIa.
UNEVÁI v. **undevái**.
UNG vb. ind. prez. 3 sg. MvIIa
 „pun grăsime (unt, ulei) peste tăieței”:
 Fierb tohmagii... și-i scură ș-apoi îi *ung*.
ÚNGER s. AvIIb, TvIIa „uger”: Era
 proclat căne, și mare era, ș-o vrut vaca
 de *únzer* s-apuce AvIIb.
UNGHÉRI s. n. AvIII, pl. *unghére*
 Mdvb „colț (la casă)”.

UNGHİ s. n., în expr. *toárnă în ~* Bvb „toarnă pieziș”: Scot apa afară și *toárnă în unġ*, ștob să nu calce omul.

UNSOÁRE s. f. Vvii, viiiA, Bva, b, Nv, vii, viii, TviiA, „unt”: Și pe dânsa [mămăliga] mănâncă la noi abo cu *unșări*... abu cu lapte Vvii. Făceam *unșare*... smetana o fierbeam pe plită în castrule TviiA; cf. m á s l ă.

UNTURÍCĂ s. f. MdviiA dim. de la *untură*.

UNU 1° pron. nehot., în expr. ~ *pe* ~ Tviii „unul pe altul”: În sat oamenii știu *unu pe unu*; f. *una*, în expr. ~ *dúpă* ~ Bvb „una după alta”: El [soțul] curea tare, da trăgea *una după una* [țigările].

2° una num. card. f., în *órea* ~ AviiA „ora unu”.

3° una num. adv. f. Bva „împreună”: Numa *una* cu crasca... un picușor de sare aruncăm și un pic de ucsus.

UNÚC s. m. AviiA, GviiB, Bvb, TviiB, pl. *unúci* Gvi, Bva, b, MdvA MnviiiA, Nvii „nepot în raport cu bunicii”: Am pus-o [cloșca] în norocu băietului, *unúcu*, nepotu, cum să zice Bvb. La mine s-a-nsurat *unúcu* AviiA. Și *onúci* la mine ei nu știu nicăduh moldovenește Bva. Briuslet mi-o adus *vnúcu* Nvii.

var. **nunúci** s. m. pl. SviiA; **onúc** s. m. TviiB, pl. *onúci* Bva; **vnúcul** s. m. art. Nvii.

UNÚCICĂ s. f. GviiB, TviiB dim. de la *unucă*: Da amu *unúcica* toje robotește medsestra GviiB.

UNVÁ v. **un(e)vá**.

URÁ vb. ind. prez. 3 pl. Mnvii, viiiA [în cadrul sărbătorilor de iarnă] „urează”.

URĂTOÁRE s. f. MdvA „urare, colind”: Urăm *urătoárea*, primerna, să-ncepe așa: ...

URÂT adv. SviiB, Kvii „rău, prost”: Băieții noștri tare *urú* îi hrănea SviiB.

ÚRMA s. f. art., în *la urma úrmelor* loc. adv. MdviiiA „la sfârșit de tot”: Noi am rămas [pentru refugiu] *la urma úrmilor*.

UROJÁIUL s. n. art. GviiA „recolta”.

var. **orojáiul** s. n. art. GviiB.

ÚSCĂ vb. ind. prez. 3 sg. VviiiA „usucă”: Și îl *úscă* pe dâns [= pește] și îl sară.

USPEIÉSC vb. ind. prez. 1 sg. GviiB „reșesc”: Da altădată *nu uspejésc* GviiB. Frati-su *n-o uspít* și vie la mort GviiB. Amu *nu ospiésc* și să mărite și să-nsoare și să leapădă AviiC.

var. **ospiiésc** vb. ind. prez. 3 pl. AviiC, impf. 3 sg. *ospiiá* DviiC; **uspít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. SviiB, GviiB.

USPÍT v. **uspeiésc**.

USTRÓI v. **ostrói**.

USUȘÓC s. Bva dim. de la *u(c)sus* „oțet”: [În cașă] ris arunc, sahari... *usușóc*.

ÚȘA s. f. art., ~ *ocólului* Bvb „poarta curții”: Apoi viu [nuntașii] la *úșa ocólului*; cf. v o r ó t e l e.

UȘURÍCĂ adj. f. GviiA [referitor la pâine] „crescută, umflată”: Când eara *ușurică* [p i t a], o puneam în cutiori.

ÚTE v. **uitát**.

UTEȘÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DviiA „s-a liniștit”; cf. a ș á z ă.

UZIÚM v. **iziúm**.

UZNÁIÉSC vb. ind. 1° prez. 3 pl. MviiC „își dau seama, deduc”: [Rușii] drept *uznaiésc* că-s moldovancă.

2° pf. c. 1 pl. *am uznáit* SviiB „am aflat”: Ce mai vreți și *uznáit*? DviiC. Noi *am uznáit* că îmbla copila la dânsa; cf. z n ă i é s c.

2° conj. prez. 1 pl. *să uznáim* MnviiiA, 2 pl. *și uznáit* DviiC.

UZULOÁCELE s. n. pl. art. Bvb „plasele, pungile cu mâncare”: De ce șad aiestea *uzuloásile* pe copac?; cf. v o l ó c.

V

VA TVIIa „trebuie”: Cum *va* să zic eu nu știu; cf. t r é b e.

VÁCUL, s. n. art. 1° în expr. *în ~ meu* NgvII, GvIII „în viața mea”: Cât eu am tras și cât cela *în vácu meu* GvIII: Mamă, eu n-am învălit [case] *în vácu meu!* NgvII.

2° SbvII „viața”: I-așa și mi-o trecut *vácu*.

VÁCE s. f. pl. TVIIa „vacii”: Eu amu nici nu văd d-acelea *váce*.

VÁDRĂ s. f. 1° Bvb, TVIII „găleată”: Și-apoi le vântura în vânt cu *vádra* TVIII.

2° ~ *de fântână* TVIIa „ciutură”; cf. c ă l d á r e, c ó f ă 1°.

var. **véduri** [zédurí] s. f. pl. NvII.

VAL, s. n., în expr. *o dat ~ Bvb* „au dat în undă”: *A dat val* [vinetele] și cu sârnicu le-am prăbuit.

VALERIÁNCĂ s. f. ȘVIIa „valeriană”.

VALÓC s. n. pl. *valoáce* TVIIa „polog”: Alergam noi c-o băietă, cu podrușca... șobí *valócu* poslednâie să nu-l meargă cu tractoru.

VÁNĂ s. f. Bvb „albie”: Aveam acolo *vánă*, mașincă și-am pus și-am stîrăit.

VANÉLE s. Bvb, pl. *vanéluri* MvIII „vanilie”; cf. v a n é l c ă.

VANÉLCĂ (3 sil.) s. f. GvIIa „vanilie”; cf. v a n é l e.

VAR conjuncț. ȘcvII „ori”: Pun *var* brânză, *voar* curechi [în plăcintă]; cf. á b o, í l i.

var. *voar* conjuncț.

VÁRE adv. interog. Bvb „oare”.

VAREÁ vb. ind. impf. 3 pl., în expr. ~ *demâncát* TvIII „faceau mâncare, găteau”: Zemlianca? Oamenii trăia și *varé* acolo *demâncát*; cf. f i e r b.

VARÉCI v. **veréca**.

VARÉNIÉ s. f. 1° AvIIc, Bvb, NvII „dulceață”: Și-apoi vișini din *varénié* pun acolo [pe c a n u n] Bvb.

2° *am fiert ~ AvIIc* „am făcut dulceață”.

VÁTĂ s. f. SvIII „bumbac”: Am tors *vátă* și-am țesut; **macúh de ~ v. macúh**.

VAVIÁM vb. ind. impf. 1 pl. Bvb „aveam”: Făceam, huleam și *vaviém* de toate.

VĂDÁNĂ s. f. Mv, NgvII „văduvă”: Mama mea o rămas *vădână* NgvII.

VĂDUMCĂ s. f. DvIIa „vrăjitoare”; cf. v í d m e.

VĂICĂRÁT, *s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa* „s-a văicărit”; cf. m i ș e l á.

imperat. negat. 2 sg. *nu te văicără* AvIIa.

VĂLĂCIUIÁM vb. ind. impf. 1 sg. MnvIIIa „înfașuram”: Făceam obieli și *vălăuîém* picioarele [pentru a încălța opincile].

VĂLICÍCĂ s. f. VvIIIa dim. de la *vale*.

VĂRZÁRIU s. n. 1° pl. *vărzáre* GvIIa „plăcintă cu verdețuri”.

2° s. f. pl. MdvIIa, MnvII „plăcintă cu dovleac”: [Plăcinte] cu bostan asta se cheamă *vărzárí* cu bostan MnvII.

pl. și *vărzári* 1° MdvVa, 2° MdvIIa, MnvII.

VĂST adj. DvIIa, MvIIa „văzut”.

VĂTRÁRIU s. m. NgvII „vătra”; cf. c o c i ó r b ă.

VĂTÚC s. n. MnVII „vălătuc”.
VĂCRÓICĂ s. f. ȘVIIa „croială”.
VĂCUP s. n. NvIII „preț de răscumpărare”.

VĂDĂCE s. f. SvIIb „livrare, eliberare (produse)”: Stolova mare... eu eram la *vidăce*.

VÂNTURĂT adj., *lăpte* ~ SbVIIa „lapte degresat”: Ne da un polonic *lăpte vînturat* prin separator așa, [să] nu fie gras.

VĂRĂM vb. ind. prez. 1 pl. Bva, b „așezăm, punem, băgăm”: Amu pim butelioace tot *vîrîm* vb. Ș-apoi în duhoucă o *vîrîm* [pâinea] va.

VĂRTENIȚĂ s. f. TvIIa „vârtelniță”: Ia, *vîrteniță* numa n-am, da așa am tot [pentru a țese].

VĂRTÉT v. **vârtútă**.

VĂRTÓS adj. AvIIc, VIII, Bvb [d. c e m u r] „cu mult lut, tare”.

VĂRTÚTĂ s. f. ȘcvII, pl. *vârtúte* VvIIIa „plăcintă, învârtită”.

var. **vârtét** s. MvIIc.

VĂRVUIEȘTI vb. ind. prez. 2 sg. SvIIIa „faci vârv unei s c â r t e”.

VĂSTUPÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MnVIIIb „a sosit”.

var. **vîstupit**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. NgVII.

VĂȘITE adj. f. pl. TvIIa „cusute”.

VĂVOROT s. n. MnVIIIa [la fântână] „lanț înfășurat pe un butuc prevăzut cu manivelă”.

VÉCERE s. f. DvIIc, TvIIa „masă de seară, cină”: [Î]i da *vecerea* [b â r b ă t o i u l u i].

VECERUIĂ vb. ind. impf. 3 pl. DvIIa, c, TvIIb „cinau”: [Noaptea] ședem ligă dâns [mort], la masă punem *să veceruîască* oamenii, cine acolo vine Bva.

ind. pf. c. 1 sg. *am veceruit* Bvb; conj. prez. 3 pl. *să veceruiască* Bva.

VÉDME v. **vidme**.

var. **vidme** s. f., pl. *vidme* AvIIa.

VÉDURI v. **vădră 1°**.

VEIĂ, *nu* ~ vb. ind. impf. 3 sg. BvII „nu voia”.

VÉLCĂ s. f. VvIIIa, TvIII „vânturătoare”: Oamenii cei bogați aveau *vîlcă* și crutea cu rucica TvIII.

VERÉTȚ s. n. Mv „ierburi”.

VERÉTCĂ s. f. AvIIb, d, SvIIa, MvIIIa, ȘvIIa, pl. *veréte* MvIIa, TvIIa, și *veréteci* VvIIIa, SvIIb „cergă”: „Du-te, că mă-ta a veni cu *vîrjetca* și te-a lua-te” AvIIb. [Mama] mi-a dat patru căpătaie, *veréte* mi-a dat și două prostâni, mi-o dat și două odeieli TvIIa; cf. p o p o n á ș.

var. *varéci* s.f. pl. NvII.

VERGELÁT, *de* ~ în *casă* ~ ~ MdvIa „casă în care se adunau tinerii pentru a-și ghici viitorul și a se distra de Anul Nou.

VERI conj. Sv „ori”: Nevasta să duce *veri* docica să duce și cumpără.

VERIȘÓR s. m. MdvIIa „văr”: Am un *verișór* în Arțâsc.

VERMIȘÉLIUL s. m. art. Bvb „fideaua”: Tocmagi făcem ca și *vermișélîu*-n magazin; cf. t o c m á g i.

VÉSELCĂ s. f. DvIIa „deportare”: La mine a fost acei soră de-o fost acolo la *veselcă*.

VESELÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MdvIIb „au deportat”: Nemții ne-*a veselit* MdvIIb. Măi Ștefan!... dă-te-n colhoz ca inăce a *să te visilească* ȘvIIb.

conj. prez. 3 sg. *să veselească* ȘvIIb.

VESTÍȚI adj. m. pl., *oameni* ~ DvIIc „oameni de prestigiu, stimați”.

VÉȘCIURI s. n. pl. SbVIIa „obiecte”: Sfeta le-o cumpărat, *veșcûri*, importânaie coști.

VIDÉRCĂ s. f. Mdva, VIIa „vadră de lemn”.

VÍDME s.f., pl. *vidme* AVIIa „vrăjitoare”: Eu nu știu cum pe-a voastră [limbă] „*vidmele*”... De-amu venea o femeie goală, *vidme* de aceea de îmblă și mulge vaci. AVIIa; cf. v á d u m c ă .

var. **védme** s. f. pl. GVIIb.

VIDOMAÍM vb. ind. prez. 1 pl. Nv „inventăm”.

var. **viduím** vb. ind. prez. 1 pl. Nv.

VIDUÍM v. **vidomaím**.

VIESTE (2 sil.) vb. ind. prez. 3 pl. Bva „sunt”: Paca *vjésti* două [capre].

VIGOLÉSC, *mă* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. GVIIb „mă învârt, mă răsucesc”: Nu, *mă vigolésc* din hod; în expr. ~ ~ *din hod* v. **hod 1°**.

conj. prez. 1 sg. *și mă vigolésc* DVIIa.

VÍNE, *se* ~ vb. refl. ind. prez. 3 sg./3 pl. 1° TVIIa „se potrivesc, coincid”: Altele vorbele nu *să venéá*, da așa *să venéá* mult [graiul localnicilor cu limba vorbită de ostașii români].

2° Bva, b „se întâmplă”: N-am auzit, n-am văzut, nu mi *s-o venít* [să întâlnesc d o m o v i c u l] Bvb; cf. s l u c í t, t â m p l á t.

1° ind. impf. 3 pl. *se venéá*; TVIIa; 2° pf. c. 3 sg. *s-a venít* Bvb.

VINERÉT s. SbvIIa „salată orientală, vinegret”.

VINÓC s. n. 1° GVIIb, Nv „coroniță de mireasă”; cf. f l o r í .

2° pl. *vinoáce* „coroane pentru mort”.

VINÓCEC s. n. Bva „coroană mică (la mort)”.

VINOVÉT adj. DVIIa „vinovat”: Ce a fost *vinovét* ucitelii?

VIPOLNÉȘTE vb. ind. prez. 1 sg. DVIIa „îndeplinește”.

VISTUPÍT v. **vâstupít**.

VIȘNÓUCĂ s.f. NVIII „vișinată”.

VIU adj. 1° TVIIb „în viață”: Un băiet *viu*, da un băiet a murit.

2° f. pl. *vii* SbvIIa „proaspete”: Frupte di estea și fripte și *žií*.

3° adv. VVIIIa „repede”: Mai *viu* acolo să dezgheață [apa Nipurului].

VLĂDÉSC vb. ind. prez. 3 pl. Nv „mână, dirijează”: Îl *vlădésce* încolo-încoace [porcul înainte de a-nfige cuțitul].

VNÚCUL v. **unúc**.

VO adj. nehot. f. 1° AVIIa, d, VIII, SVIIa, GVIIa, b, VVIIIa, Bvb, VII, NV, TVIII, ȘVIII „vreo”: Ucitelița, ea... dintr-a nostru sat i-acolo ca *vo* două case înapoi de la Nipru VVIIIa.

2° adv. SVIII „cam, aproximativ”: *vo șapte, opt litri*.

VODÉSC, *mă* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. DVIIa „mă lupt, mă chinui”: Mă *vodésc* cu dânsu [= soțul] DVIIa. Da cât eu cu dâșii [copiii] *m-am vodít* d-așa necaz [foametea], ei să trăiască BVII; cf. d a v é ș t e, m o r í t², m u n c é s c, m u c í t, z a m o r í t.

ind. pf. c. 1 sg. *m-am vodít* BVII.

VOI pron. polit. 2 pl. GVIIb, BVII, VIIIa, TVIIa „dummneavoastră”: Babá! Pe *voj* v-a mușcat așa și-așa câne? VVIIIa.

VOIÉNÂI s. m. pl. SVIIb „ostași, militari”.

VOIEVÉSC vb. ind. prez. 3 pl. BVII „luptă”: Femeile le dădeau găini [ostașilor] că a și-a noștri *vojevésc* și cela...

VOIEVÓI adj. AVIIa „îndrăzneț, curajos”: Un om îmbla la o fată și venea noaptea, da el așa era *vojevóí* băietă.

VOJÁC s. n. SbvIIb „hogeac, horn”: O luat ș-o pus coasa în *vojác* [pentru a se proteja de d o m o v i c].

VOLÁHIA s. f. VvIIIa „Valahia”: Suvorov, el a adus numa moldoveni încoace... Este *voláhiia*, de-acolo el și-o adus [populație].

VOLÓC 1° s. n. TvII, vIII „plasă pentru prins pește”.

2° pl. *volóce* Bvb „plase, pungi”: Pe crengi șad hiriș *volóce* cu demâncat, pe crengi sus; cf. u z u l o á c e l e.

VOLOCÊȘTE vb. ind. prez. 3 sg. NvIII, TvIIb „grăpează”: Apoi începem a *voloci*, boronca-i *volocêște*.

inf. *voloci* TvIIb.

VOLÓH adj., f. *volóhă* VvII, m. pl. *volóhi* TvIII „valah, de etnie română”; cf. v o l ó ș c ă.

VOLOȘCĂ s. f. TvIIa, b „valahă, de etnie română”; cf. v o l ó h.

VOM v. **vun.**

VON v. **vun.**

VÓPSCE v. **vópșe.**

VÓPȘE adv. AvIIb, Sv, vIIa, MvIIa „în general”: Bărbatu meu *vópșe* el n-o îmblat la școală Sv. Mama s-o mucit cu noi... și-o trăit fără om *bopcé* VvII.

var. **bopcé** adv. VvII; **vópșce** adv. SbvIIb.

VOR conjuncț. AvIIc „ori, sau”: Da dac [pârlim porcul] numa cu gaz *vor* cu vosuncă de aceea, cu benzin, nu-i cusnâi; cf. á b o, í l i.

VÓRBE s. f. pl. în ~ *fumeiești*, ~ *copilărești*, ~ *bărbătești* DvIIa „vorbe rostite cu glas ca de f u m e i e, de *copil*, de *bărbat*”: Când a început a vorbi *fumeiește vorbe* și *copilărești* și *bărbătești*...

VORNIC s. m. AvIIa, Sv, MdvIIa „flăcău conducător al ceremonialului nunții, care, pe alocuri, face și invitațiile la nuntă”.

VORNICÉL s. m. 1° Sv dim. de la v ó r n i c.

2° ȘvIIb „flăcău care invită sătenii la nuntă”.

VORÓTELE s. f. Bva „porțile”; cf. ú ș a.

VOROTÍTE adj. f. pl. TvIIb „ghemuite”: Am trăit opt luni în magaz *vorotite*, cac durmeam, da nemțai acolo ședea-n casă, procleațai!

VÓUNUL v. **vun.**

VÓZDUH s. n. 1° AvIII, VvIIIa „aer; văzduh”.

2° DvIIa „suflu, curent”: El când s-o prăvălit [malul de lut] și *vózduhu* pe copil l-o lovit așa și-ntr-o parte a zburat.

VOZNESÉNIE s. f. DvIIa „Înălțare (sărbătoare religioasă)”.

VOZNESÍT, *s-a* ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. DvIIa „s-a înălțat”.

VRACI s. m. AvIIb, SvIIa, MdvIIa pl. *vraci* TvIIa „medic”: El și-amu este *vrácu* ceala, și-așa spocoino, așa bun *vrač* AvIIb. Ducea [brânză] la bazar, pocupateli avea a lui toți *vráci* TvIIa.

VRĂBI [vrăgi] s. f. pl. MvIIa „vrăbii”: Îl păzeam [locul de cânepă] de găini, de *vrăgi*.

VRĂCÍMEA s. f. colect. SvIIb „medicii”: Pe noi ne-o proverit *vrăcímca*.

VRĂJEÁM vb. ind. impf. 1 pl. ȘcvIII „practicam anumite obiceiuri în seara Sfântului Andrei pentru a afla cum, când și de unde va veni viitorul soț”: La Andrei... când eu am fost fată *vrajám*. Ne duceam dimineața pă ră încă nime n-o ulat apă din fântână; ulam apă-n gură, duceam și frământam balabușchi... și puneam la câne care cânle a ula-o întâi... aceea întâi s-a mărita.

VRÁSTE s. f., pl. *vrásti* ȘvIIa „dungă, linie (în țesături)”.

VSTRECÍT v. **strecesc.**

VUN adj. nehot., f. *vo* AVIIa, d, VIII, GVIIa, b, VVIIIa, BVb, VII, TVIII „vreun, vreo”: Vine mirele la mireasă... poate cu *vun* frate ili *vo* soră BVb. El a ședea, *voínu* [hoț], ne-a trăsni-ne AVIIb. O vinit ucitelita acole, ea dint-a nostru sat, i-acole ca *vo* două case înapoi di la Nipru [locuiește] VVIIIa.

var. **von** adj. nehot. NV, Șv; **vom** adj. nehot. Șevii; **voúnu** pron. nehot. AVIIb, MVIIa.

Z

ZABÓTĂ s. f. Mv „grijă, preocupare”.

ZACÓN s. TVIIa „lege”: Când venea să-mi ieie oile, da el [socrul] gazeta arăta că era *zacón* să țâie oamenii oi.

var. **zahón** s. n. SVIIb.

ZACRUTÍM vb. ind. pf. c. 1 pl. AVIIc, GVIIa „închidem ermetic (cu capace de metal) borcanele de conserve”: Sala o sărăm, o-nchidem în bănci și o *zacrutím*, i-așa de haroșa, n-are niciun zapah GVIIa; cf. *în vârtés c, zăcătím, zăcătúim*.

ind. prez. 3 pl. *zacrutésc* MVIIb, pf. c. 1 sg. *am zacrutít* MVIIb.

ZACÚSCĂ s. f. VVIIIa, NVII „mâncare rece, gustare”: Luam acolo... vreo butelcă și *zacúscă* [la iarbă verde, pe malul Niprului] VVIIIa.

ZAHÁR s. KVII, DVIIa, Mv, VIIb, NV, VII, Mnvii, ȘVIIa „zahăr”; cf. *sáhăr*.

ZAHÓN v. *zacón*.

ZAIÁVÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. BVb „a reclamat, a pârât”: O plemianiță o prosit-o să-i facă de nuntă horilcă și sungur s-o duș *ș-o zaiávít*.

ZAIÁVLÉNI v. *zaiávlénie*.

ZAIÁVLÉNIÉ s. f. SVIIb „cerere”: El o ascultat, o scris *zaiávlénije* și s-o dat în colhoz.

var. **zaiávléni** s. SVIIb.

ZAIĐÉSC vb. ind. prez. 1 sg. DVIIa „trec, intru”: Da eu încă de-acasă *zaiđésc* la aiasta nevastă de-acolea.

ZAJÁRCĂ s. f. KVII, DV, VIIb, Mv, VVII, VIIIa „adaos la mâncăruri, rântaș”: Did? Apă, păsat, cartoape, sală, *zajárcă*.

ZAL s. n. TVIIa, VIII „cameră de oaspeți, salon”: La mine în *zal* șade o icoană VIIa; cf. *cásă 2°*.

ZÁMĂ s. f. 1° Sv, Șv „supă”: Zamă fierbem, punem, fierbem găină, găina să fie grasă Șv.

2° GVIIa „parte lichidă la *chítorog e*”; cf. *chíttere 2°, iúșcă 1°*.

ZAMÍS s. n. TVIII „lut cu paie călcat pentru chirpici”: Oamenii făcea *zámisu* ista... făcea chiprici.

ZAMÍSCĂ s. f. VVIIIa „plămădeală”; cf. *opáră, opárcă, opăreálă, zapárcă, zapárova*.

ZÁMOC s. n. NVIII „lăcăt”; cf. *chilít, lăcățile*.

ZAMORÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. AVIIa „m-am chinuit”: Eu pe cărare, dar mă-nvârtesc pe loc, pe loc... am asudat, *m-am zămorít* [...], nu mă pot duce; cf. *davéște, morít², mucít, muncésc, vodésc*.

ZAMÓȘI v. *zámóși*.

ZANÁVÉSURI s. n. pl. Sv „perdele”.

ZÁPAC v. *zápah*.

ZÁPAH s. n. GVIIa, Mv, Mdv a „miros (neplăcut) [la mâncare]”: Le spălam bine [mațele] și n-aibă *zápah* GVIIa; cf. *duh*.

var. **zápac** s. n. NV.

ZAPÁRCĂ s. f. VvIIIa „plămădeală”; cf. opárá, opárcă, opăreálă, zamíscă, zapárova.

ZAPÁROVA s. f. VvII „plămădeală”; cf. opárá, opárcă, opăreálă, zamíscă, zapárcă.

ZAPLÓC s. n. SvIIIa „partea din spate la căruță”.

ZAPRÁUCĂ s. f. TvIIa „condimente”; cf. prípráve, spēŕia.

ZAPRETÉSC vb. ind. prez. 3 pl. GvI „interzic”: Nu zapretésc [altă muzică], da mai mult ucrainschi [auzim].

ZÁRAZ adv. 1° Sv, VIIa, DVIIb, GvI, VIIa, VIII, MvIIa, VvII, VIIIa, Bva, b, TvIIa, b, VIII „acum”: Cât a fost bărbatu am ținut [porc], záraz nu țiu, nu-i cu ce Bvb.

2° AvIIc, BvII, MnvIIIa „imediat”: Eu záraz, dac-am venit, zic „dă să cumpărăm vacă!” BvII. Și záraz noaptea ei [nemții] o fugit; cf. drept 3°, sâceás.

ZAROBÉSC 1° și ~ vb. conj. prez. 1 sg. GvIIb „să câștig”: Am robotit unde-i robota acei mai grea... mai mult să zărobésc.

2° ind. impf. 3 pl. zarobeá MvIIa „umpleau, încărcău (un recipient)”.

ind. impf. 3 pl. zarobeá MnvIIIa.

ZARÓDOC s. Bvb „germen, bănuț”; cf. capéică 3°.

ZARÓNE v. jaróvne.

ZARPLÁTA s. f. art. Sv, TvIIb, Bvb „salariul”: Banii ne-au dat în școală, zarpláta Bvb; cf. polúci ca.

ZASLÓNČĂ s. f. DvIIb „capac (din tablă) pentru gura cuptorului”; cf. gurári.

ZÁSOVA s. f. SbvII „zăvor”: Încuietî eram pe zásova aceea.

ZAŠCÍTĀ s. f. Mv „protecție, apărare”.

ZAVALÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg. TvIIa „s-a închis, s-a astupat”.

ZAVEDÍT, s-a ~ vb. refl. ind. pf. c. 3 sg./pl. 1° AvIIb „a(u) apărut, s-a(u) pus în mișcare”: Era club-zavod acolo... De când s-a zavidít narcomanii de-amu nu-i.

2° 3 sg. SbvIIb „s-a dus”.

ZAVERÚHA s. f. art. TvIIb „viscolul, viforul”: Încă când zavjerúha... afară, to iacă moroz... dacă bătea [clopotul], tac s-auzea.

ZAVÓD s. n. MvIIa, pl. zavóde MvIIa și zavóduri AvIIb, SvIIb, GvIII, Bva, TvIIb „uzină, fabrică”: La zavódb am lucrat... ș-apu ne-o luat pe sub pomânt... ș-apu ne-o luat la zavodúrĭ, în trei lahère am fost AvIIb.

var. zavót s. n. ȘvIIa.

ZAVÓT v. zavód.

ZĀCÁRE s. f., în expr. a cāzút la ~ AvIIc „s-a îmbolnăvit greu, a căzut la pat”: De-amu dacă ea o cāzút la zācāre cu totul, da noi o c e r i ne-am făcut.

ZĀCĀTĪM vb. ind. prez. 1 pl. Bvb „închidem ermetic (cu capace metalice) borcanele de conserve”: [S i n e n c h i] le-am pusă-le în butelioc... și cu rosol, zalivāim... zacatím; cf. în v â r t é s c, z a c r u t í m, z ā c ā t u í m.

ZĀCĀTUĪM vb. ind. prez. 1 pl. GvIIa, Bvb „închidem ermetic (cu capace metalice) borcanele, sticlele de conserve”; cf. în v â r t é s c, z a c r u t í m, z ā c ā t í m.

ind. impf. 1 pl. zācātuiám GvIIa.

part. zācātuit GvIIa.

ZĀLIVĀĪM vb. ind. prez. pl. 1° AvIIa, Bvb, GvIIa „turnăm, acoperim (cu lichid legumele, cu grăsime, cârnații, carnea conservate)”: Și cu rosol zalivāim acolo Bvb. Íi zalivāim cârnații cu seu GvIIb. El gros era, mare

bărbătoi, inima numa jir, *s-o zalivăit* de jir AVIIb.

2° DVIIa „udăm, stropim în cadrul unui descântece”.

1° impf. 1 pl. *zălivăim* GVIIa, refl. ind. pf. c. 3 sg. *s-a zălivăit* AVIIb.

ZĂMÓȘI s. m. pl. DVIIb, VVIIa, MVIIa „pepeni galbeni”: Tata nu liubea *zamóși* VVIIa.

var. **zamóși** s. m. pl. MVIIa, VVIIa.

ZĂNIMĂIÉSC 1° *mă* ~ vb. refl. ind. prez. 1 sg. GVI „mă îndeletnicesc, mă ocup”: Cu horu *mă zănimăiesc* GVI. Evreii *să zănimăiă* cu morile, cum și zaraz GVIII. Nu! Cu saltison copila *să zănimăiă*, eu n-aveam când GVIIa.

2° ind. pf. c. 3 pl. Bvb „au blocat, au ocupat”: Peste tot locu *au zănimăit* iarba.

3° ind. pf. c. 3 pl. *a zănimăit* SVIIa „au cucerit, au luat în stăpânire”.

ind. pf. c. 3 pl. *au zănimăit* 2° Bvb, 3° SVIIa; refl. ind. impf. 3 sg./3 pl. *se zănimăiă* 1° SVIIb, GVIIa, VIII, pf. c. 1 sg. *m-am zănimăit* 1° NVII.

ZĂPÁS adj. AVIIc, n., pl. *zăpáse* Bvb „de rezervă, din economii”: Le-am luat [ouăle] din cuiubar, am avut *zapáse* și nici nu le-am prăvit Bvb; cu val. subst. în expr. *am pus* ~ AVIIc „am făcut, am depus economii”: L-*am pus zăpás* [banul], am gândit că... la bătrâneți noi s-avem acel capic AVIIc.

ZĂRÚȘCĂ s.f. NVIII „zer”.

ZĂUITÁT, *am* ~ vb. ind. pf. c. 1 sg. Nv „am uitat”.

ZBURĂTOR s. m. AVIII „spiritul protector al casei”. Spunea acei bătrâni că *zburătorju* este, el este în toată casa, numa nu păpădește la toți; cf. d o m o v i c 2°.

var. **zburătoriu** s. m. AVIII.

ZBURĂTORIU v. **zburător**.

ZDĂIÉȘTE vb. ind. prez. 1° 3 sg. SVIIa „predă, depune” [Recolta de gogoși de la viermii de mătase] o *zdăiēști*, coconă să cheamă SVIIa.

2° 3 pl. *zdăiesc* Bvb „dau de pomană, împart”: Ș-apoi iară... *zdăiesc* aceea hostință de pe talger; cf. r ă s p r ă d i l í t, r ă z d ă i é s c.

1° ind. impf. 3 pl. *zdăiă* SVIIb; conj. prez. 1 pl. *să zdăim* GVI.

ZDÓBNE adj. Bva „de cozonac”: [Pentru pască] aluatu mai *zdóbne*-acolo.

ZDOHNÍT, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 sg. MV [d. animale, pui de găină] „a fost omorât”: Prăviesc, mâța-mi șade la uliță *zdohnită* Bva.

part. f. *zdohnită* Bva.

var. **dohnít**, *a* ~ vb. ind. pf. c. 3 pl. Sv, VIIb; **zduhnít**, *a* ~ pf. c. 3 sg. MV.

ZDOHNÍTĂ adj. f. Bva „moartă”:

ZDOROCĂIM, *ne* ~ vb. refl. ind. prez. 1 pl. Bva „ne zbućiumăm, jelim”: Numa *ne zdorocăim*. „Nu! noi am venit la voi [la m o r m â n t] în hoste, spuneti-ne ceva”, da ei nouă nica nu ne spun, numa noi plângem.

ZDUHNÍT v. **zdohnít**.

ZEMLEÁNCĂ s. f. TVIII „anexă, construcție mică pe lângă casă unde se face mâncare; bucătărie”; cf. c ú h n e.

ZERNÁUA s. f. colect. art. MnvIIa „grăunțele”: Și pe *zernăua* acela îl dam în hosudarstvo.

ZGÁNCĂ s. f. MdvIIa „bubă”: O *zgáncă* coace.

var. **zgăicile** s. f. pl. art. MdvIIa.

ZGĂICILE v. **zgáncă**.

ZI s. f. ~ *măre* DVIIa „sărbătoare religioasă importantă”: Eu mâne m-oi duce la Lida... mâne-i *zi măre*, a lucra nu să lucrează; cf. p r á z n i c 1°.

ZIC vb. 1° ind. prez. 3 pl. cu val. impers. AVIIa, GVIIa „se spune, se zice”: Da *zic* că așa... GVIIa. Vrode *đic* că si te duci la vândut și așa cum să bat după colacu ceala [al mirelui], așa or alerga oamenii, repede îi vinde; cf. p o l u c é ș t e 4°.

2° refl. Ind. impf. 3 sg. TVIII „se numea”: Satul cum *să zicéș*; cf. n a z (â) v ä i é ș t e, n u m ä r ä m 1°.

ZIORNUȘTE (3 sil.) s. f. pl. MnvIIIa dim. de la z e r n á.

ZNACEAIÉT vb. ind. prez. 3 sg. SbvIIa „a înseeamnă”.

ZNACÓNI s. m. pl. GVIIb, NVIII „cunoscuți”: A venit de-a lu ginere *znacóň*, oameni haroși GVIIb.

ZNACONÍT, *m-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 sg. AVIIa, DVIIc „am făcut cunoștință, m-am cunoscut cu cineva”: [Eu] *m-am znaconít* în club [cu viitorul soț] AVIIa. Și așa *ne-am znăconít* cu soțu, el mai bătrân era decât mine DVIIc. Cum *ne-am znăconít?* TVIII.

ind. pf. c. 1 pl. *ne-am znaconít* DVIIc, TVIII.

var. **znoconít**, *ne-am* ~ vb. refl. ind. pf. c. 1 pl. TVIIa.

ZNÁIÉSC vb. ind. prez. 1 sg. DVIIa „știu”: Nu prea *znájšesc*; cf. u z n ä i é s c.

ZNIMÁÍT v. **snimăiésc** 2°.

ZNOCONÍT v. **znaconít**.

ZÓLNIC s. n. NgVII, pl. *zólnice* MVIIa „șervet de bucătărie pentru acoperit mămliga, aluatul etc.”.

ZOLNICÍCĂ s. f. NgVII dim. de la *zolnic*.

ZOIÓS adj. TVIIa 1° [d. nisip] „cu multe corpuri străine, cu impurități”: Pisocu-l aduceam de la brigadă, îl spălăm ștob să nu fie *zoiós*.

2° m. pl. *zoióși* BVII, f. *zoióasă*, pl. *zoióase* TVIIa „murdar, nespălat”: Mia nu-mi plăcea să fie *zoiós* [copiii soțului], știi fără de mamă o trăit ei BVII.

ZOLÍM vb. tranz. ind. impf. 1 pl. MnvII, ȘVIIa „spălăm rufele cu leșie”: Făcea leșie ș-apoi le *zolám* [rufele]... Alta așa zicea: „*am zolit* azi toată ziua”, nu ziceam că sterala...

ind. impf. 1 pl. *zoleám*, pf. c. 1 sg. *am zolit* TVIIa, MnvII.

ZOLÓUCĂ s. f. Bvb „cumnată (sora soțului)”.

ZRÁZU v. **srázu**.

ZRUB s. n. TVIIb, VIII, VVIIIa „ghizd”: Fântâna o clădea cu piatră și-i punea *zrub* TVIII.

var. **srub** s. n. ȘVIII.

ZVÂR vb. ind. prez. 1 sg. Dv, ȘVIIa „arunc”.

LISTA ÎMPRUMUTURILOR NEOSLAVE NEADAPTATE LA SISTEMUL LIMBII ROMÂNE

- ABÂCNAVÉNÂI** [rus. Обыкновенный] adj. „obişnuit”
- ABSOLIÚTNO** [rus. абсолютно] adv. „absolut”
- ABVEÁZCA** [rus. обв'язка] s.f. „legătură”; *nijnaia* [rus. нижная] ~ „legătura de jos”
- ADÉLINO** (3 sil.) [rus. отдельно] adv. „separat, deoparte”
var. **o(t)délino** (3 sil.) adv.
- ADÍNASTOM** [rus. одинадцатом препозиţional, одинадцатый]; *na* ~ *etajé* v. **na**; **etajé**.
- ÁRMIA** s.f. [rus. армия] „armată”; *posle* ~ „după armată”; v. **pósle**.
- ASÓBENO** v. **osóben(n)o**.
- ATCRÁTÂIE** [rus. открытые pl., открытый] adj. f. pl. „deschise, neacoperite”
- ATVECEÁIM** [rus. отвечаем ind. prez. 1 pl., отвечать] vb. „răspundem”
- AVACUÁŢIE** [rus. эвакуация] s. f. „evacuare”
- AVTÓBUSÂ** [rus. автобусы pl., автобус] s. m. „autobuze”
- ÁTO** v. **éto**.
- BÁBUŞCA** [rus. бабушка] s. f. „bunică”
- BARDÁC** [rus. бардак] s. f. „bordel”
- BASÉINI** [rus. бассейн] s. n. „bazin”
- BÁTICA** v. **bático**.
- BÁTICO** (2 sil.) [ucr. б'атько, rus. б'атька] s. m. „tată”, ~ *creósnâi* „tata-naşu”
var. **bática**; ~ *pociótmâi* [la nuntă] „maestru de cerenonii”
- BÂCICÁ** (2 sil.) [rus. бычка́ acuz., бычо́к] s. m. „viţel, juncan”
- BÁSTRO** [rus. бы́стро] adv. „repede”
- BÂTI** [rus. быть] vb. „a fi”; *bálo* [бы́ло ind. pf. 3 sg. n.] „a fost”
- BÉDNÂI(E)** [rus. бедный, pl. бедные] adj. „sărac(i), sarman(i)”
- BEJÍ** [rus. бежи́ imperat. 2 sg., бежа́ть] vb. „fugi”
- BELCÁ** [rus. белка́ genit. pl., бело́к] s. n. „albuşuri”; *dva* [rus. два num. card. „două”] ~ „două albuşuri”
- BEZ** [rus. без] prep. „fără”
- BEZIMIÁNNÂIE** [rus. безымя́нные pl., безымя́нный] adj. „fără nume”; ~ *poménnâie* v. **poménnâie**.
- VIDÓVÂI** [rus. бедо́вый] adj. „îndrăzneţ, poznaş”
- BINZÍN** [rus. бензи́н] s. m. „benzină”
- BLA(GO)SLOVEÁIU** [благосовляю́ 1 sg., благосовля́ть] vb. „(eu) binecuvânteţ”
- BLÉDNÂIE** [rus. блédные f. pl., блédный] adj. „palide”
- BLIÚDO** (2 sil.) [rus. блю́до] s. n. „fel de mâncare”; *pérvoie* ~ v. **pérvâi**; *za bliúdo* v. **za 2**.
- BOG** [rus. Бог] s. m. „Dumnezeu”, *în* ~ *sféti* v. **sféti**; ~ *znáiet* v. **znáiu**; *ne dai* ~ v. **ne**; **dai**; ~ *milâi* v. **milâi**; dat. *Bógu* [Bógy], *sláva* ~ v. **sláva**.
- BOHOMÓLNÂI** [rus. богомо́льный] s. m. „pios, bigot; p. ext. sectant”

BOIÁRÂNŢÎ [rus. *бояринцы? pl.] s. m. [la nuntă, probabil] „vorniceii”.

BÓJÁ [rus. Божья f., Божий] adj. „a Domnului”, în *Máter* ~ v. **Máter**.

BÓJE [rus. Бóже] s. m. voc. „Dumnezeule”; ~ *moi* „Dumnezeul meu” (v. **moi**).

BOLINÁIE (3 sil.) [rus. больные pl., больно́й] adj. „bolnavi”.

BRAT [rus. брат] s. m. „frate”.

BRIHÁDA [rus., ucr. брига́да] s. f. „brigadă”.

BRIÚCVA [rus. брjúквa] s. f. „nar”.

BUC [rus. бук] s. m. „fag”.

BÚDUŞCI (3 sil.) [rus. бу́дущий] adj. „viitor”.

BUHÁLTERA [rus. бухга́лтера acuz., бухга́лтер] s. m. „contabil”; *s-a învăţat na* ~ „s-a pregătit, a studiat pentru a deveni contabil” (v. **na**).

BÚLACICU (3 sil.) [rus. бу́лочку acuz., бу́лочка] s. f. „chiflă”.

BUMÁGA [rus. бумáга] s. f. „hârtie”; *papirósnaia* ~ „foiţă de ţigări”; v. **papirósnaia**.

BUVÁLO [rus. бывáло] adv. „uneori, câteodată”.

BUREÁC [rus. буря́к] s. m. „sfeclă”.

BUŞIVÁLA [rus. бушева́ла ind. perf. 3 sg. fem., бушева́ть] (fig.) „a fermenta”.

C [rus. к] prep. „către, la”.

CABACICHÍ (3 sil.) [rus. каба́чки pl., каба́чок] s. m. „dovlecei”.

CAC [rus. как] adv. **1.** „cum”. **2.** „cât de, ce” **3.** v. **raz**.

CACEÁLCUIU [rus. *кача́лку ind. prez. 1 sg., *кача́лковать] vb.; *ia* ~ „(eu) întind aluatul cu sucitorul [= c a c e a l c a]”.

CACHÍE [rus. ка́кие pl., ка́кой] pron. „ce, ce fel”.

CADÍLO [rus. кади́ло] s. n. „candelă”.

CÁJDÁI [rus. ка́ждый] adj. pron. nehot. „fiecare”; dat. m. *cájdomu*; f. *cájda*.

CALHÓZNÁIE [rus. колхозные pl., колхозный] „de colhoz”.

CAL(D)TÓ [rus. ко́льцо] s. n. „inel”.

CAMÍN [rus. ками́н] s. m. „radiator electric”.

CAN(D)ÉCINO (3 sil.) [rus. ко́нечьно] adv. „desigur, bineînţeles”.

var. **conécino** adv.; **caniészna** adv.

CANIÉŞNA adv. v. **can(i)écino**.

CANTÓRE [rus. ко́нто́рой instrum., ко́нто́ра] s. f. „clădire, oficiu administrativ(ă)”; *reádom s* ~ v. **reádom**; **s**.

CAPÚSTA [rus. капу́ста] s. f. „varză”; ~ *şetcována* v. **şetcována**.

CARCÁS [rus. карма́с] s. n. „schelet la casa de lemn”.

CARCÁSNÁIE [rus. карма́сные pl., карма́сный] adj. „referitor la scheletul casei de lemn”.

CARENÁIE v. **corenáie**.

CARÍTNÁI [rus. *ко́ры́тный] adj. „de troacă, de covată”.

CARTOMIŞÁNŢÎ [rus. карма́шанцы pl.] s. m. „locuitori din mahalaua Cartomiş”.

CASÁLASI [rus. ка́сáлось ind. impf. 1 sg., ка́сáться] vb. refl., *eu* [= pe mine] *ne* ~ „pe mine nu mă privea” (v. **ne**).

CAZÁCICA (3 sil.) [rus. каза́чка] s. f. „soţie de cazac”.

CAZIÓNNA [rus. казе́нная f. sg., казе́нный] adj. „de stat, de la stat”.

CEÁINA [cf. rus. ча́йная] adj. f. „de ceai”, în *lingură* ~.

CEAS [rus. ча́с] s. m. „oră”, ~ *pólu şestí* „este ora cinci şi jumătate” (v. **pol**; **şestí**); gen. *ceasă* [часá], *poltará* ~ v. **poltará**.

CEASTI [rus. частъ] s.f. „unitate militară”, în *comsostárski* ~ v. **comsostárski**.

CEÁSTO [rus. часто] adv. „adesea, deseori”.

CÉLES v. cérez.

CERÉȘNE [rus. черешня] s. f. pl. [generic] „cireșe”.

CÉREZ [rus. через] prep. „peste”; ~ *méseț* v. **méseț**; ~ *récicu* v. **récicu**.

var. **céles** prep.

CERTÉJNI v. iáblonea.

CESNÓC [rus. чесно́к] s. n. „usturoi”.

CETVÉRTAM [rus. четвёртом dat., четвёртый] num. card. „(în) al patrulea”.

CHÍSTO v. tésto.

CIM [ucr. чим] conjuncț. „decât”.

CIÓBÓTI [ucr. чобóти] s. f. pl. „cizme”, în ~ *hrómovi* [rus. хро́мовые] adj. pl., хро́мовый „(piele) de box”

CIÓRNÂI (2 sil.) [rus. чёрный] adj. „negru”, ~ *pâli* v. **pâli**.

CIÓRTÂI (2 sil.) [cf. rus. чёрт] s. m. „drac”; *na* ~ [probabil calc după limba română!] „la dracu!” (v. **na**).

CIÓRTIU (2 sil.) [чёрту acuz., чёрт] s. m. „drac”; *c* ~ „la dracu!” (v. **c**).

CIRPÁC [rus., ucr. черпáк] s. m. „căuș, polonic”.

CISLÓ [rus. числó] s. n. „dată, număr”, pl. *ceslá* [числá].

CÍSTA [ucr. чіста f., чістий] adj. f. „curată”.

CÍSTO [rus. чісто] adv. „absolut; întocmai”.

CITÍRE (2 sil.) [rus. четы́ре] num. card. „patru”.

CITO v. șto.

CIUJÁ [cf. rus. чужáя f. sg., чужóй] adj. „străină”, în ~ *pri svoih* „străină printre ai săi” v. **pri, sfoi**.

CLAS [rus. класс] s. m. [în învâțământ] „clasă”; gen. pl. *clásov* [классов]; *dvenáțatâi* ~ v. **dvenáțatâi**.

CLON [rus. клён] s. m. „arțar”.

CÓJA [rus. ко́жа] s. f. „piele”.

COLBASÁ [rus. колбасá] s. f. „salam, mezel”; *domáșneaia* ~ v. **domáșneaia**.

COLHÓZ [rus. колхóз] s. m. „gospodărie agricolă colectivă”; *holová* ~ v. **holová**.

COLORÁTKI [rus. колора́дский] adj. „de Colorado”; ~ *juc* v. **juc**.

COMÉRCESKI [rus. коме́рческий] adj. „din comerț”, în ~ *hleb* [v. **hleb**] „pâine din comerț”.

COMPASÍROVALI [rus. компости́ровали ind. perf. 1 pl., компостировать] „am compostat”.

COMSOSTÁRSKI [cf. rus. комсоста́вский] adj. „de comandament”, în ~ *ceasti* v. **ceasti**.

CONÉCINO v. can(i)écino.

CONȚÁ [rus. конца́ gen., ко́нec] s. m., *do* ~ „până la sfârșit” (v. **do**).

CORENÁIE [rus. ко́рeнныe m. pl., ко́рeннóй] adj. „băștinași, localnici”.

var. **carenáie** adj. m. pl.

CÓRENI (2 sil.) [rus. ко́рeнь] s. m. „rădăcină”.

COSÁ [rus. ко́cá] s.f. (la fete, la femei) „cosiță, coadă”.

CÓȘBI [cf. rus. косьба́ „cosit” + коше́ние „id.”] s. f. genit. de la **coșba* „cosit”.

COVRÍ [rus. ко́вры pl., кове́р] s.f. „covoare”.

CRASÍVA [ucr. краси́ва f., краси́вий] adj. „frumoasă”.

CRATICOMÁ [ucr. крадькома́] adv. „pe furiș”.

CRÁȘCIC [cf. rus. кры́шка] s. m. „acoperiș (la casă)”; *сарac* (la oale)”.

CREÓSNÂI (2 sil.) [rus. кре́стный] 1. s. n. „fîn”. 2. *bático* ~ (v. **bático**).

CREPOSNÓE [rus. крепостно́e] adj. sg. n., крепостно́й] adj. „de

iobăgie”, în ~ *právo* [v. **právo**¹] „drept de iobăgie”.

CRÎȘCU [ucr. кришку acuz., кришка] s. f., *pat* ~ [d. modul de fierbere] „cu capac” (v. **pat**).

CRIZDŪ [*Криздý?] s. m. „Crăciun”.

CROF S MOLOCÓM expr. [rus. кровь с молокóм] [fig.] „rumen; îmbujorat”.

CRÓME [rus. крóме] prep. „în afară de”.

CRUG [rus. круг] s. n. „cerc”; *po* [v. **po**] ~ „în jur”.

CRŪGLI [rus. крúглый, ucr. крúглий] adj. „rotund”.

CRUJÓC [rus. кружóк] s. n. „cerculeț”.

CRUTÉNICO [rus. крутénько?] adv. [d. modul de preparare a produselor din făină] „tare, prin adaos de făină în exces”.

CRÚTO [rus. крúто] adv. **1.** „repede”; **2.** [d. modul de preparare a produselor din făină] „tare, prin adaos de făină în exces”; **3.** „în cantitate mare, mult”.

CURÍNA v. **jarcóie**.

CŪRSE [rus. кýрсе instr., курс] s. n. „an universitar”; *na ftaróm* ~ v. **na; ftaróm**.

CÚSNÂI [rus. вкúсный] adj. „gustos”.

CUSÓC [rus. кусóк] s. n. „bucată”.

CUTIREÁVA [cf. rus. кучерявая f. sg., кучерявый] adj. „cu părul creț, creață”.

CVADRÁTŃAI [rus. квадрátный] adj. „pătrat”.

CVARTÍRA [rus. квартíра] s. f. „apartament”.

DAI [rus. дай imperat. 2 sg., дать] vb. „dă!”; *ne* ~ *Bog* ~ v. **ne; Bog**.

DÁJE [rus. дáже] partic. „chiar”.

DÁLIȘE (2 sil.) [rus. дáльше] adv. „mai departe”.

DARÓGA v. **doróha**.

DAVÁITE [rus. дава́йте imperat. 2 pl., дава́ть] vb. „dați!”

ind. perf. 3 pl. *daváli* [rus. дава́ли].

DAVLÉNIE [rus. давлéние] s. f. „tensiune”.

DÂRÁ [rus. дыра́] s. f. „gaură, groapă”; genit. pl. дыр, în *nétu* ~ „nu sunt gropi” v. **nétu**.

DÉDICO (2 sil.) [cf. ucr. дідóк] s. m. voc. „unchiule, nene”.

DÉDOM [rus. дéдом instr., дед] s. m., *s* ~ „cu bunicul; cu bătrânul” (v. **s**.)

DEISTVÍTELINO [rus. действительнó] adv. „într-adevăr”.

DEJŪRNÂI (3 sil.) [rus. дежурный] adj. „de serviciu”.

DÉLATI [rus. дéлать] vb. „a face”.

DÉLO [rus. дéло] s. n. „treabă, afacere, problemă”.

DENI [rus. день] s. m. „zi”, pl. *dni* [дни], gen. *dnei* [дней].

DÉTKI [rus. дéтский] adj. „de copii”.

DEVEÁTI (2 sil.) [rus. дéвять] num. card. „nouă”; ~ *dnei* v. **deni**.

DEVEDNÓI [?].

DÍDUCCA s. f. [?]

DIRÉVNIA (3 sil.) [rus. дерéвня] s. f. „sat”, ~ *maiá* v. **moi**.

DISEÁTCA (3 sil.) [rus. дeсáтка] s. f. „grup de zece obiecte”.

DIVENÓSTO [rus. девяно́сто] num. card. „90”.

DLIA [rus. для] prep. „pentru”.

DLÍNA [cf. rus. длинная f. sg., длинный] „lungă”.

DO [rus. до] prep. „până la”; ~ *voiná* v. **voiná**.

DÓBRÂI (2 sil.) [rus. дóбрый] adj., pl. *dóbrâie* [дóбрые] „bun”.

DÓCI [rus. дóчи pl., дóчь] s. f. „fiice”.

DÓCICA (2 sil.) [rus. дóчка] s. f. „fiică”.

DOM [rus. дом] s. m. „casă”, în ~ *culitúri* „casă de cultură”; genit. *dóma* [rus. дóма], în *hazeáin* ~ „stăpânul casei” v. **hazeáin**.

DOMÁȘNE [rus. домáшне] adv. „ca de casă”.

DOMÁȘNEAIA (4 sil.) [rus. домáшняя f., домáшний] adj. „de casă”; ~ *colbasá* v. **colbasá**.

DOPUSTÍM [rus. допúстим ind. prez. 1 pl., допустítъ] vb. „să presupunem, să zicem (că)”.

DORÓHA [rus., ucr. dorogá] s. f., *doróhe* [дорóге] „drum, cale”; *Kişinióvsca doróhe* „Calea Chișinăului”.

var. **daróga** s. f., *jelézna* ~ v. **jelézna**.

DOROHÍ [ucr. дорогий] adj. „drag”.

DRUGÓE [rus. другóe n., другóй] adj. „altul”; *șto* ~ „ce altceva; ce încă?” (v. **șto**).

DRUJÁC [rus. дрождáх prepozițional, дрóжди] s. f. pl. *tant*. „drojdie”, *na* ~ „cu drojdie” (v. **na**).

DRUZÍÁ (2 sil.) [rus. друзья pl., друг] „prietenii”.

DÚHOVA [cf. rus. духовáя adj. f. sg., духовóй] s. f. „fanfară”.

DÚMAIU [rus. дúмаю ind. prez. 1 sg., дúмать] vb. „(eu) mă gândesc”.

DUȘÍSTÁI [rus. душистýй] adj. „aromat”, în ~ *pércic*, ~ *péreț* „piper” v. **pércic; péreț**.

DVA v. **belcá**; *dvuh* [rus. двух gen. pl., два] num. card., în ~ *po petnáțati* „(de la) doi la cincisprezece” (v. **po; petnáțati**).

DVARÍ [rus. дворý pl., двор] s. m. „curți; gospodării”.

DVÁȚATI [rus. двáдцáть] num. card. „20”; ~ *șesti* num. card. compus v. **șesti**.

DVENÁȚATÁI [rus. двенáдцáтый] num. ord. „a douăsprezecea”, în loc de *dvenáțati*: ~ *clásov* v. **dvenáțati; clas**.

DVENÁȚATI [rus. двенáдцáть] num. card. „12”; „la ora 12 noaptea” (v. **u; noci**).

DVÉSTI [rus. двéсти] num. card. „200”; ~ *pidisiát* num. card. compus v. **pidisiát**.

DVOIÚRIDNII [ucr. двоюóридний] adj., *fráte* ~ „văr”; *dvoirdná* [двоюóридна f.], *sóră* ~ „verișoară”.

DVÓRNICOM [rus. двóрником instr., двóрник] s. m. „ca portar”.

DVUHÓMNATNA [rus. двух-кóмнатная f.] adj. „cu două camere”, în *cvartíra* ~ v. **cvartíra**.

ECSCURSÁNTOM [rus. э́кскурсáнтом instr., э́кскурсáнт] s. m. „ca excursionist”.

EIȚÁ [rus. яйцá pl., яйцó] s. n. „ouă”, în *dvá* ~ „două ouă” v. **dvá**.

ETAJÉ [rus. этажé prepozițional, этаж] s. m. „(la) etajul...”.

ÉTO [rus. это] pron. dem. „acesta”; ~ *ujé vsio* „asta-i tot!” (v. **ujé; vsio**); f. *éta* [эта]; *étomu* [э́тому], *pa* ~ „de aceea” (v. **po**).

var. **áto** [это] pron. dem., acuz *átu* [э́ту].

EVACUÍROVALISEA (7 sil.) [rus. э́вакуи́ровался ind. pf. 3 sg. m., э́вакуи́роваться] vb. refl. „s-a evacuat”.

FCUS [rus. вкус] s. m. „gust”, în *po* ~ *fcus* loc. adv. „după gust” v. **po**.

FSIO v. **vsio**.

FSTRÉCIU [rus. встрéчу acuz., встрéча] s. f. „întâlnire”; *na* ~ v. **na**.

FTARÓM [вторóм prepozițional, вторóй] num. ord., *na* ~ *curse* „(în) anul (universitar) al doilea” (v. **na; curse**).

GAVARIÚ [rus. говорю ind. prez. 1 sg., говорить] vb. „(eu) vorbesc”.

GÓDA [rus. года gen. sg., год] s. m. „an”; **gódom** [rus. prepozițional sg. гóдом].

GOLÁNSKII [rus. голлэндский] adj. „de Olanda”: *sâr* ~ v. **sâr**.

GÓSPODI! [rus. гóсподи!] interj. „doamnel”.

GOSTEPRIÍMNÂI [rus. гостеприимный] adj. „ospitalier”.

GÓSTI [rus. гóсти pl., гóсть] s. m. pl. „oaspeți”; v ~ „în vizită” v. v.

GRÁDUSOV [rus. грэдусов gen. pl., грэдус] s. n. „(40) de grade”, *sóroc* ~ v. **sóroc**.

GUDÍ v. **hod**.

НАСИÚ [rus. хочю ind. prez. 1. sg., хотеть] vb. „(eu) vreau”.

HÁDOSTI (2 sil.) [rus. гáдость] s. f. „ticăloșie”.

HALUBÓI [rus. голубóй] adj. „albastru”.

HARAȘÓ [rus. хорошó] adv. „bine”.

HARÓȘ [rus. хорóш] adj., f. *haróșa* [хорóшá] [despre mireasă] „castă”, m. pl. *haróși* [хорóши] adj. „bun”.

HAZEÁIN [rus. хозяин] „stăpân”, ~ *dóma* v. **dóma**.

var. **hozeáin** s. m.

HAZOSFÁRȘCIC [rus. газосвárщик] s. m. „sudor”.

var. **hazosfășcic** s. m.

HAZOSFÁȘCIC v. **hazosfărșcic**.

HLEB [rus. хлеб] s. 1° „pâine”

2° var. „grâne, cereale”.

var **hlib** [ucr. хлїб] 1°, 2°.

HLEBOSÓLNII [rus. хлебо-сóльный] adj. „ospitalier”;

var. **hlibosólinâi** adj.

HLIB v. **hleb** 1°, 2°.

HLIBOKIÉNKI [pl., dim. de la ucr. глибóкий] adj. [d. sa h a n e] „puțin adânc”.

HLIBOSÓLINÂI v. **hlibosólnii**.

HLÍZEVI [rus., ucr. ?] adj. „cleios”.

HLUB [rus. клуб] s. m. „club”; ~ *zavód* „clubul uzinei” v. **zavód**.

HLUBÓC [cf. rus. глубóкий] adj. „adânc”.

HMEL [rus. хмель] s. m. „hamei”.

var. **hmil** [ucr. хмїль] s. m.

HMIL v. **hmel**.

HOD [rus. ucr. год] „an”; gen. *hóda* [гóда], *pol* ~ v. **pol**; dat. *hodú* [годý], v *vosemnáťatom* ~ „în anul '18” v. **u**; **vosemnáťatom**.

var. **gudí**, în expr. **ot** ~ [cf. rus. от годý] „cu fiecare an” (v. **ot**¹);

HODÍŤA [rus. годитя ind. prez. 3. sg., годиться], în *ne* ~ „nu se potrivește, nu este eficientă” (v. **ne**).

HÓLOS [rus., ucr. гóлос] s. m. „glas, voce”, *jénski* ~ v. **jénski**.

HOLOVÁ [rus. головá] s. f. (fig.) „conducător, șef”, în ~ *colhóz* v. **colhóz**.

HOLUBÉNIKI (4 sil.) [rus. голубéнький] adj. m. pl. dim. de la голубóй „albastru”.

HÓRE [rus. гóре] s. n. „necaz, suferință”.

HÓRICI [rus. гóречь „amăreală”] s. f. „fier”.

HORIÚCI(ȘI) [rus. горючее] s. n. „combustibil”.

HORÓC v. **horóh**

HORÓH [rus., ucr. горóх] s. m. „mazăre”.

var. **horóc** s. m.

HÓROD [rus. гóрод] s. m. „oraș”.

HORÓDNE [ucr. горóдинний] adj. cu val. de subst. „grădinărie”.

HÓROH v. **hórod**.

HORÓTCA [rus. *огорóдка] „țarc”.

HOSTEOPRIÉMNI [rus. гóсте-приимный] adj. „primitor, ospitalier”.

HOSTÍLA [rus. гости́ла ind. impf. 3 sg. f., гостить], *ne* ~ vb. „(ea) nu venea în vizită” (v. **ne**).

HOSTÍNIȚA [rus. гостиница] s.f. „hotel”.

HOTÍLA [ucr. хоті́ла ind. impf. 3 sg. f., хоті́ти] vb. „voiam”.

HOZEÁIKI [rus. хозяйки pl., хозяйка] „stăpâne ale unei gospodării, gospodine”.

HOZEÁIN v. **hazeáin**.

HRAMÁL [rus. хромáл ind. impf. 3 sg. m., хромáть] vb. „(el) șchiopăta”.

HRÁMO [rus. гра́ммов gen. pl., грамм] „... de game”.

HRÁMOTNÁI [rus. гра́мотный] adj., f. *hrámotna* [ucr. гра́мотна] „cu studii; intelectual”.

HRÁMOTNIC [rus. гра́мотник?] s. m. „știutor de carte; cu studii; intelectual”.

HREN [rus. хрен] s. m. „hrean”.

HRÉȘNÁI [rus. грéшный] adj. „păcătos”.

HRÓMOVI v. **ciobóti**.

HROP [rus. гроб] s. „mormânt”.

HROȘI [rus. грош] s. m. „monede, bani”.

HRÚPA [rus. гру́ппа] s. f. „grupă”.

HUDÓI [rus. худóй] adj. „slab”.

HURTÁI [cf. ucr. гуртóm] adv. „laolaltă”.

HUSTÍ [rus. густóй, ucr. густий] adj. „consistent”.

I [rus. и] conjuncț. „și”.

IA [rus. я] pron. pers. 1 sg. „eu”; dat. sg. *miné* [mne]: *șto* ~ *slucílosi* v. **șto**; **slucílosi**.

IÁBLONEA [rus. я́блоня] s. f. „măr (pom)”, *certéjni* [cf. rus. черкэ́ский] adj. „cerchez” ~ [sic!] „măr cerchez”.

IAPÓNSCA [ucr. япóнська] f., япóнський] adj. „japoneză”.

IAZÁC [rus. язы́к] s. m. „limbă (organ al vorbirii)”; *moldávski* ~ „limba moldovenească” v. **moldávski**.

IBÓ [rus. íбо] conjuncț. „fiindcă, deoarece”.

IDÚT [rus. иду́т ind. prez. 3 pl., иди́ти] vb. „(ei) merg, trec”: *aní* ~ v. **on**; imperat. 2 sg. *idi* [иди́] „vino!”: ~ *siudá!* v. **siudá**.

IÉSLI (2 sil.) [rus. е́сли] conjuncț. „dacă”.

IGRÁ [rus. игра́] s. f. „joc (de copii)”.

ÍLI [rus. и́ли] conjuncț. „sau, ori”.

ÍMENI [rus. и́мени gen., и́мя] s. f. „în numele”: *po pártii* ~ v. **pártia**; **po 1**.

INCUBÁTOR [rus. инкуба́тор] s. m. „incubator”.

ISCIÓ [rus. ещѐ] adv. „încă”; ~ *raz* „încă o dată” (v. **raz**).

ÍSTINA [rus. и́стина] s. f. „adevăr”.

IUDÁ v. **siudá**.

IUREDÍCESKII [rus. юриди́ческий] adj. „juridic”.

IURÍST [rus. юри́ст] s. m. „jurist”.

IZVINÍ [rus. извини́ imperat. 2 sg., извини́ть] vb. „scuză(-mă)”.

JÁLCA [rus. жа́лко!] adv. „(ce) păcat!”: ~ *de noi*.

JÁPTE [cf. rus. жа́тва] s. f. „seceriș”.

JARCÓIE [rus. жарко́е] s. f. „friptură”; ~ *curína* [rus. кури́нная] f., кури́нный] adj. „friptură de găină”; ~ *svinína* [cf. rus. сви́ная] f., сви́ной] adj. „friptură de porc”.

JÁCICÍ (2 sil.) [rus. жу́чки pl., жучо́к] s. m. „gândaci, insecte”.

JÁJTI [rus. жи́знь?] s. f. „viață”.

JÁRNA v. **jírnái**.

JDAL [rus. ждал ind. impf. 3 sg. masc., жда́ть] vb. „(el) aștepta”; *on* ~ v. **on**.

JE¹ [rus. же] partic. de întărire „chiar”.

JE² v. **ujé**.

JELÁTELINO (3 sil.) [rus. желáтельно] adv. „de dorit”.

JELÉZNI, *jelézna* [cf. rus. железный, железная] adj. „de fier”; *jelézna daróga* „cale ferată” v. **doróha**.

JÉNSKII [rus. жéнский] adj. „de femeie, feminin”; ~ *hólos* v. **hólos**.

JÍRNÂI [rus. жёрный] adj. „cu grăsimе, gras”.

var. **járna** [cf. rus. жёрная f. sg.] adj.

JOL [rus. жёлчь] s. f. „fierе”.

JUC [rus. жуќ] s. m., *coloráţki* ~ s. compus „gândac de Colorado” (v. **coloráţki**).

JURÁVELI (3 sil.) [rus. жура́вель] s. m. „cumpăná de la fántăná”.

JURÍLA [ucr. жури́ла ind. impf. 3 sg. f., жури́ти] vb. „a suferit”: *máţa* ~ [după moartea stăpânului].

KÉSLÂI [rus. кислый] adj. „acru”.

KIL [ucr. кіл] s. „par”.

KÍLCA [ucr. *кілка?] s. dim. de la *kil*.

KILCOVÁNA [ucr. *кілкова́нна?] [d. casă] „construită din pari”.

KIPÍTÓC [rus. кипяток] s. n. „ară clocotită”.

KISLOTÁ [rus. кислотá] s. f., în *limóna* ~ „sare de lámâie” v. **limóna**.

KIŞINIÓVSCA [ucr. кишинёвска f., кишинёвский] adj. „de Chişinău” (v. **doróha**).

LÁDNO [rus. лáдно] adv. „ei bine, fie”.

LA(DU)DÓNIA [rus. ладóнь] s. f. „palmă”.

LATÍNSKIE [rus. лати́нские pl., лати́нский] adj. „latineşti”.

LAVROLÍSTIC [cf. rus. лавровый листик] s. m. „frunzuliţă de dafin”.

LAVRÓVENÂI v. **lavróvii**.

LAVRÓVII [ucr. лавро́вий] adj. „de dafin”; în ~ *list* v. **list**.

var. **lavróvenâi** [rus., ucr. ?] adj.

LECÁRSTVA s. f. colect. [rus. гека́рства] „medicaţie”.

LÉTANIA [rus. лётная f., лётный] adj. „de vară”.

LÉTOM [rus. лётом] adv. „în timpul verii”.

LICÉRNİŢA [rus. лечебница] s. f. „clinică, spital”.

LÍCINO (2 sil.) [rus. лично] adv. „personal”.

LIMÓNA [rus. лимóнная f., лимóнный] adj. „de lámâie”.

LINIÁIUT(I) [rus. линяют ind. prez. 3. pl., линять] vb. [d. ouăle vopsite] „se şterg, lasă vopseaua (pe mână)”.

LIÓGKII (2 sil.) [rus. лёгкий] adj. „uşor”.

LIÓGCO (2 sil.) [ucr. лёгко] adv. „uşor, cu uşurinţă”.

var. **lióho**, *na* [на] ~ loc. adv.

LIÓHO v. **liógco**.

LIÓNKI (2 sil.) [rus. лёгкие] s. pl. „plămâni”.

LÍSÂI (2 sil.) [rus. лисий] adj. „roşcat, ca vulpea”.

LIST [rus. лист] s. m. „foaie, frunză”.

LITERATÚRNOVÂI [cf. rus. литерату́рный] adj. „literar”.

LITRÓVÂI [rus. литро́вый] adj. [d. recipiente] „de un litru”.

LIUBÍTELI (3 sil.) [rus. любите́ль] s. m. „iubitor”.

LIUBÓI (2 sil.) [rus. любóй] pron. „fiecare”.

LIÚDI [rus. лю́ди] s. m. *pl. tant* „oameni”; *molodí* ~ v. **molodí**; *dóbrâie* ~ v. **dóbrâie**.

LÓTKI [rus. лóдки pl., лóдка] s. f. [rus. fig.] „vase metalice cu capac pentru păstrat mâncarea în frigider”.

LUHÁBA [rus., ucr.?] s. f. „coajă la bobul de grâu”.

MAHÚ [rus. могу́ ind. prez. 1 sg., мочь] vb. „pot”; *ne* ~ v. **ne**; 1 pl. *mójām* [мо́жем]; 2 pl. *mójete* [мо́жете].

MALADÉȚ! [rus. молодéц!] s. m. cu val. expr. „bravo, grozav, minunat!”.

MALADIÓC [cf. ucr. молодик] s. m. „tinerel”.

MÁLÂI [rus. ма́лый] adj. „mic, de dimensiuni reduse”.

MÁLENCIAIA [rus. ма́ленькая f. sg., ма́ленький] adj. „mică”.

var. **málincaia** adj. f.

MÁLINCAIA v. **málencaia**.

MÁLO [rus. ма́ло] adv. „puțin; fără eficiență”.

MÁMOCICA [rus. ма́мочка] s. f. „măicuță, mămică”.

MARHARÍN [rus. марга́рина gen., марга́рин] s. m. „margarină”, *pácicu* ~ v. **pácica**.

MARSÍLEVA [rus.?] s. f. „cuvertură de pluș (de Marsilia)”.

MÁSLO [rus. ма́сло] s. n. „unt”.

MAȘINÍSTA [rus. маши́ниста gen. sg., маши́нист] s. m. „mecanic de locomitivă”.

MÁTER [rus. Ма́терь] s. f. „Maică”; ~ *Bójă* „Maica Domnului” v. **Bójă**.

MÁSÁCICA [rus. ми́сочка] s. f. „străchinuță”.

MÉBELI [rus. ме́бель] s. f. colect. „mobilă, mobilier”.

MEDESTRÁ [rus. ме́дестра] s. f. „soră medicală”.

MÉJDU [rus. ме́жду] prep. „între”, în ~ *námi* „între noi” v. **mî**.

MÉLCO [rus. ме́лко] adv. „mărunt”.

MÉLOCI [rus. ме́лочь] s. colect. „măruntaie”.

MÉNȘE [rus. ме́ньше] adv. „în cantitate mică, mai puțin”.

MERTÉLEVÂI [rus.?] adj. „din pluș (de Marsilia)”.

MÉSNA v. **més(t)nâie**.

MÉS(T)NÁIE [rus. ме́стные pl., ме́стный] adj. „localnici, băștinași”.

var. **mésna** adj. f.

MÉSEȚ [rus. ме́сяц] s. m. „lună calendaristică”; *cérez* ~ v. **cérez**.

var. **mísiȚ** [ucr. мі́сяць] s. m.

MÉSTO [rus. ме́сто] s. n. „loc”; *pustóe* ~ v. **pustóe**.

METRÍCISCA [rus. метри́ческая f. метри́ческий] adj. „(act) de stare civilă”.

MÉTROM v. **métrou**.

MÉTROU [rus. ме́тров gen. pl., метр] s. m. „de metri”: *dvésti* ~ v. **dvésti**.

var. **métroum** s. m. gen. pl.: *po sto* ~ v. **po**; **sto**.

MÍLÂI (2 sil.) [rus. ми́лый] adj. „drag”; *Bog* ~ „Dumnezeu drăguțul”, v. **Bog**.

MINISTÉRSTVO [rus. ми́нистерство] s. n. „minister”.

MÍSIȚ v. **méseȚ**.

MITCÁL [rus. ми́ткаль] s. m. „vâscoză”.

MITÍS [rus. ми́тис] s. m. [d. urmași] „din părinți de etnii diferite”.

var. **mitístam** [rus.? instrum.] s. m.

MITÍSTAM v. **mitís**.

MÎ [rus. мы́] pron. pers. 1 pl. „noi”, acuz. pl. *nas* [нас] *u* ~ v. **u¹**, instrum. pl. *námi* [на́ми].

MOI [rus. мо́й] pron. pos. „al meu”, f. *maiá* [моя́]; în expr. *po móietu* [мо́ему] „după mine, după părerea mea” (v. **po**).

MÓJETE [rus. мо́жете ind. prez. 1 pl., мочь] vb. „puteți”.

MÓJNO [rus. мо́жно] vb. impers. „se poate”; *ne* ~ v. **ne**.

MOL [rus. мо́л] partic. „cică, zice, chipurile”.

MOLDÁVSKI [rus. молда́вский], f. *moldávscá* [ucr. молда́вська] adj. „moldovenesc”.

- MOLOCÓM** v. **crof.**
- MOLODÍ** [ucr. молодіє pl., молодой] adj. „tineri”.
- MOLODIÓJ** [rus. молодёжь] s. f. colect. „tineret”.
- MÓLODOSTI** [rus. молодость] s. f. „tinerete”.
- MOLÓTÂI** [rus. молотый] adj. „măcinat”, pl. *molótâie* [rus. молотые] „treierate”.
- MOLÓTCĂ** [cf. rus. молотилка, ucr. молотарка] s. f. „batoză”.
- MORÓZ** [rus., ucr. морóz] s. m. „ger, frig”.
- MUJCÍNA** [rus., ucr. мужчіна] s. m., pl. *mujcínî* [мужчины] „bărbat”.
- NA** [rus. на] prep. „pe; la; pentru; cu”; ~ *pensie*.
- NACEÁLA** [rus. начала ind. pf. 3 sg. f., начáть] vb. „(ea) a încеput”, *aná* ~ (v. **on**).
- NACEÁLA** [rus. начала prepozițional sg., начáло] s. f. „început”, *c* ~ „de la început” (v. **s**).
- NACINÁIA** [rus. начинáя] (cu prep.) ~ *s* „începând cu...” (v. **s**).
- NACINEÁIU** [rus. начиняю ind. prez. 1. sg., начинить] vb. [referitor la prăjituri] „pun umplutura”.
- NÁD(A)** [rus. náдо] vb. impers. „trebuie”.
- NAOBORÓT** [rus. наоборót] adv. „invers; îndărăt”.
- NAPRIMÉR** [rus. например] adv. „de pildă, de exemplu”.
- NARÉDNO** v. **narédnoe**.
- NAREDNÓE** [rus. нарядное] s. f. „zestre”.
- var. **narédno** s. n.
- NARÚJU** [rus. наружу] adv. „în exterior”.
- NAS** v. **mî**.
- NASPEHÁLI** [*наспехáли ind. pf. 1 pl., cf. rus. напихáть „a vârî, a înghesui” + наспех adv. „în grabă”, probabil contaminare dintre cei doi termeni)], *mî* ~ vb. „noi puneam, așezam (slănina)” (v. **mî**).
- NASTOIÁȘCII** [rus. настоящий], f. *nastoiáșceaia* [rus. настоящяя] adj. „adevărat”.
- NATURÁLNÂI** [rus. натурáльный] adj., pl. *naturálnâie* [натуральные] [d. moldoveni] „neaoș, adevărat”.
- NAUCIÓTII** [cf. ucr. научáти] adj. [d. câine] „dresat, învățat”.
- NAVÉRNO** [rus. навэрно] adv. „desigur”.
- NÁVOLOCI** (4 sil.) [rus. návолочи pl., návолочь] s. f. „fețe de pernă”.
- NAZÁ(R)D** [rus. назáд] adv. „înapoi; în urmă, în spate”; *de* ~ „din spate”.
- NAZÁVÁIET(SEA)** [rus. назывáет(ся) ind. prez. 3 sg. (refl.), назывáть(ся)] vb. „(se) numește, (se) cheamă”, *nazáváli* (4 sil.) [rus. назывáли perf. 3 pl.]
- NEDASTÁTOC** [rus. недостáток] s. n. „lipsă, neajuns, sărăcie”.
- NE** [rus. не] partic. (= negație) „nu”.
- NEBÉZNO** [rus. небэсное n., небэсный] adj. „ceresc, din cer(uri)”; *țárstvo* ~ v. **țárstvo**.
- NÉBOM** [rus. néбом instrum. sg., néбо] s. n. „cer”, în *pod otrátom* ~ „sub cerul liber” v. **pod; otrátom**.
- NECÍSTA** [ucr. нечíста f., нечíстий] adj. „necurată”: ~ *síla*, v. **síla**.
- NEDELI** (2 sil.) [rus. неде́ль pl., неде́ля] s. f. „săptămâni”; *șesti* ~ v. **șesti**.
- NEDORÓT** [rus. недорóд] s. m. „recoltă slabă, proastă”.
- NÉHARAȘO** [rus. нехорошó] adv. „rău”.
- NEHRÁMOTNÂI** [rus. негрáмотный] adj. „neînvățat; fără studii”.

NELIZIÁ (2 sil.) [rus. нелзя] adv. pred. „nu e voie, nu se poate”.

NEMÁ [ucr. немá] adv. negativ „nu este”.

NEMÉTŢKI [rus. немецкие pl. немецкий] adj. „nemţeşti”.

var. **niméskie** adj. pl.

NEMÉTŢCO [rus. ucr.?] adv. „nemţeşte”.

NENAVÍJU [rus. ненавижу ind. prez. 1 sg., ненавидеть] vb. „(eu) nu suport, nu sufar (pe cineva); urăsc”: [pe] *pochi* [= *pori*] *eu* ~.

NENÚJNÁIE [rus. ненужные pl. ненужный] adj. „care nu sunt necesari, netrebuincioşi, inutili”.

NEPRÁVDA [rus. неправда] s. f. „neadevăr”.

NESOVERŞÉNÁI [rus. несовершенный] adj. „imperfect; nedezvoltat”.

NESÚT [rus. несёт, ind. prez. 3 pl., нести] vb. „(ei) duc, transportă”.

NÉTU [rus. нэту] adv. predicat. „nu există”.

NEUROJÁI [rus. неврожáj] s. m. „recoltă slabă”.

var. **neurojáie** s. f. (?)

NEUROJÁIE v. **neurojái.**

NEVAZMÓJNO [rus. невозможно] adv. „imposibil”.

NEVÉSTA [rus. невэста] s. f. „mireasă; noră”.

NICEVÓ [rus. ничегó] pron. negat. „(nu e) nimic”.

NIET [rus. нет] adv. „nu”.

NIMÉSKIE v. **nemétki.**

NOCI [rus. ночь] s. f. „noapte”, gen. *nóci* [нóчи], în *u dvenáţati* ~ v. **u; dvenáţati.**

NÓGU [rus. nógu acuz., nógá] s. f. „picioarul”.

NOIAMBREÁ [rus. ноябрá gen., ноябрь] s. m. „noiembrie”: *sidmóe* ~ v. **sidmóe.**

NORMÁLNÁI [rus. нормальный] adj., f. *normálna* [ucr. нормальна], pl. *normálnáie* [rus. нормальные] „normal”.

NÓVOMU [rus. nóвому dat. sg., nóвый] adj., *po* ~ „după o reţetă nouă, într-un mod nou” (v. **po**); *nóvâm* [нóвым prepoziţional sg.].

NUJDÁEŢA [rus. нуждётся refl. ind. prez. 3 sg., нуждаться] vb. „are nevoie”.

NÚJNO [rus. ну́жно] adv. pred. „e nevoie, e necesar”: *ne nújno* (v. **ne**).

NUTRINÓI [cf. rus. внúтренний] adj. „din interior”.

O v. **u.**

OBCÚRIUIUT [rus. обкúривают ind. prez. 3 pl., обкúривать] vb. **1.** „(ei) tãmâiază (mortul)”.

2. var. **opcúriuiut** [обкúривают ind. pf. 3 pl.] vb. „(ei) afumă (carnea)”.

OBEZÁTELINO (5 sil.) [rus. обяза́тельно] adv. „neapărat, negreşit”.

OBJIVÁEŢŢA [rus. обживáется ind. prez. 3 sg., обживáться] vb. „se obişnuieşte”.

ÓBLASTI (2 sil.) [rus. óбласть] s. f. „regiune”, *po oblastiám* [rus. областя́м] „pe regiuni” v. **po.**

var. **óblasti** s. f.

OBLIÓT [rus. облёт] s. n. „zbor de încercare”.

ÓBLOSTI v. **óblasti.**

ÓBŞCE v. **vopşé.**

OBŞCÉSTVENÁI [rus. общёственный] adj. „obşteşc”.

ÓCENI (2 sil.) [rus. óчень] adv. „foarte”.

ÓCEREDI [rus. óчередь] s. f. „rând”, *na sfoiú* ~ „la rândul său” (v. **na; sfoi**).

OCINÁŞ [rus. Отче Наш] s. m. „rugăciunea *Tatăl nostru*”.

OCRÚŞNOSTI (4 sil.) [rus. окрúжности prepoziţional, окрúжность] s. f. „împrejurimi”.

ODÍN [rus. один] num. card. „1”, f. *odná* [одна]; cu val. adj. „singur(ă)”: *ia* ~ v. **ia**.

OHORÓD [rus. огорód] s. m. „grădină de zarzavat”.

ON [rus. он] pron. pers. 3 sg., f. *aná* [онá] „el, ea”, pl. *aní* [они] „ei, ele” gen. pl. (*n*)*ih* [(н)их], *u* ~ „la ei, ele” (v. **u**¹).

var. **oná** pron. pers. 3 sg. f.

ONÁ v. **on**.

OPCÓMA [rus. обкóма gen., обкóм] s. m. „al comitetului regional (de partid)”: *sâcrâtareóm* ~ v. **sâcrâtareóm**.

OPCÚRIUIUT v. **obcúriuiut 2**.

OPHORODÍTI [cf. rus. огороди́ть] „a îngrădi, a zidi cu piatră [fântâna]”.

OPRAVLEÁIUTA (5 sil.) [rus. отправля́ются ind. prez. 3 pl., отправля́ться] vb. „pleacă”.

OPREDELÍONÁI (5 sil.) [rus. определённый] adj. „repartrizat”.

OPREDELÍTI [rus. определить] vb. „a preciza, a stabili, a determina”.

OPŞE v. **vopşé**.

ÓPUTNI [rus. опытный] adj. „cu experiență”; îndemânatîc”.

OSNOVNÓM [rus. основнóм, препозиціonal sg., основнóй] adj., în *v* ~ „în principal” v. **u**.

OSÓBEN(N)O [rus. осóбенно] adv. „mai ales, îndeosebi”; ~ *létom* v. **létom**.

OSTORÓJNO [rus. осторóжно] adv. „cu precauție”.

OSVOBOJDIÓNÁI (5 sil.) [rus. освобождённый] adj. „eliberat”.

OT¹ [rus. от] prep. „de la”.

OT² v. **vot**.

O(T)DÁHÁET [rus. отдыхáет ind. prez. 3 sg., отдыхáть] vb. (d. aluatul pentru plăcinte) „se odihneşte”.

O(T)DÉLINO v. **adélino**.

OTJÁLI [rus. отжи́ли ind. pf. 3 pl., отжи́ть] vb. „și-au trăit traiul”.

OTCRÁTOM [rus. откры́тым instrum. sg. n., откры́тый] adj. „deschis”.

OTPREAVLEÁIUT [rus. отправля́ют ind. prez. 3 pl., отправля́ть] vb. „au ca punct de pornire, pornesc, pleacă (în fixarea datelor de pomană”.

OVCEÁRNIC [rus. овчарник] „păstor, cioban”.

PA v. **po**.

PACÁ [rus. покá] adv. „deocamdată”.

PÁCICA (2 sil.) [rus. пáчка] s. f. „pachet”; acuz. *pácicu* [пáчку], ~ *marharín* (v. **marharín**).

PACITÍ (2 sil.) [rus. почти] adv. „aproape; chiar; cam”.

var. **pocití** adv.

PADÁ [cf. rus. прода́т ind. viit. 3 sg., прода́ть] „va vinde”.

PADNIALÓSI (3 sil.) [rus. подня́лось ind. perf. 3 sg. n., подня́ться] vb. „s-a ridicat”, în *davlénie* ~ „tensiunea s-a ridicat”, v. **davlénie**.

PADPADÁLO [rus. подпадало ind. impf. 3 sg. n., подпада́ть] vb. „cădea, se desprindea carnea de pe os”.

PAHÚCEA [cf. rus. пахúчая f., пахúчий] adj. „mirositoare, aromată”.

var. **pahúşcii** [rus. пахúчий] adj.

PAHÚŞCII v. **pahúcea**.

PAJÁLUSTA v. **pojáluista**.

PÁLET [rus. пáлец] s. n. „deget”, pl. *pálfi* [пáльцы].

PÁMEATNIC [rus. пáмятник] s. m. „monument (funerar)”.

var. **pamétnic** s. m.

PAMÉTNIC v. **pámeatnic**.

PANIÁTŃÁI [rus. поня́тный] adj. „pe înţeles; clar”, gen. *paniátново* [поня́тного].

PÁNSCA [ucr. пánська f., пánський] adj. „de nobili polonezi”, ~ *zemliá* v. *zemliá*.

PÁPA [rus. pápa] s. m. „tată”.

PAPIRÓSNAIA [rus. папиросная f. sg., папиросный] adj. „de țigară”, în ~ *bumága* „hârtie de țigară” v. *bumága*.

PARALIZÚVALO [rus. парализовало ind. pf. 3 sg., парализовать] vb. „a paraliza”.

PARAVÓS [rus. паровóz] s. m. „locomotivă”.

PARTÉNĀI v. *parténii*.

PARTĒNII [rus. партийный] adj. „(membru) de partid”.

var. *parténâi* adj.

PÁRTIA [rus. pártia] s. f. „partid”; gen. *pártii* [пáртии]: *po* ~ *ímeni* „în numele partidului” v. *ímeni*; **po 1**.

PASTUPÍLA [rus. поступи́ла ind. pf. 3 sg. f., поступи́ть] vb. „(ea) a intrat (la universitate)”.

var. *postupíla* vb. ind. pf. 3 sg. f.

PAŠLÁ [rus. пошла́ ind. pf. 3 sg. f., пойти́] vb. „(ea) a plecat, s-a dus”, 3 pl. *pašlí* [пошли́]; imperat. 2 sg. *pašól* [пошёл].

PAT [rus. под] prep. „sub”; ~ *crişcu* v. *crişcu*.

PATÓM [rus. потóm] adv. „după aceea, apoi”.

PĀRĀNOSĀTI (4 sil.) [rus. переносить] vb. inf. „a suporta, a duce”.

PĀLI [rus. пыль] s. f. (?) „praf, țărână”; *ciórnâi* ~ „loc (pământ) de culoare neagră; cernoziom” (v. *ciórnâi*).

PĀRĀJVĀTI [rus. переживать] vb. „a suporta, a îndura, a suferi”.

PĒRCIC [rus. пёрчик] s. m. „piper”; *duşístâi* ~ v. *duşístâi*.

PEREDAVĀI [rus. передавай, imper. 2 sg., передавать] vb. „schimbă”.

PEREDAÍM [rus. передаём, ind. prez. 1 pl., передавать] vb. „transmitem”.

PERELÉSNIC [rus. перелесник] s. m. „zburător (mitologie)”.

PERERÁV [rus. перерыв] s. m. „recreație”.

PĒRET [rus. пёрец] s. m. „piper”; instrum. *pértãm* [пёрцем], *posupála* ~ v. *posupála*.

PĒRVĀI [rus. пёрвый] num. ord. „primul, întâiul”; n. *pérvoie* [пёрвое], ~ *bliúdo* v. *bliúdo*.

PETNAŢĀTI (3 sil.) [rus. пятна́дцать] num. card. „15”; ~ *rubléi* „cincisprezece ruble” (v. *rubléi*).

PIĀTNIŢU (3 sil.) [rus. пятни́цу, acuz. sg., пяти́ца] s. f. „vineri”, în *u* ~ „vinerea” v. **u²**.

PIDISĪAT [rus. пятьдеся́т] num. card. „50”.

PIRÓG [rus. пирóг] s. m. „plăcintă”.

PISÁLA [rus. писáла ind. imperf. 3 sg. f., писáть] vb. „a scrie”.

PLĀTIE (2 sil.) [rus. пла́тье] s. f. „rochie”.

PO [rus. по] prep. **1**. „pe; în”: ~ *pártii ímeni* v. *pártia, ímeni*; **2**. „prin”: ~ *seláh* v. *seló*; **3**. „după model”: ~ *sovétscom* v. *sovétscom*; **4**. „de”: ~ *sto métrom* v. *métrou*.

var. *pa* prep.

PÓCICA (2 sil.) [rus. пóчка] s. f. „rinichi”, acuz. *pócicu* [rus. пóчку].

POCIÓTNĀI [rus. почётный], n. *pociótnoie* [rus. почётное] adj. „de onoare”; *bática pociótnâi* v. *bático*.

POCITĪ v. *pacitĪ*.

POCÓINĀI [rus. поко́йный], f. *pocóina* [поко́йная] adj. „răposat, defunct”.

POCÓS [rus. покóс] s. m. „fânaț”.

POCRÓVA [rus. покрóва] s. f. „sărbătoare religioasă (29 august)”.

POCUPÁTELI (5 sil.) [rus. покупатели pl., покупатель] s. m. „cumpărători”.

POD [rus. под] prep. „sub”.

PODĂRĂC [rus. подарок] s. m. „dar, cadou”.

PODRUȘCA [rus. подруга] s. f. dim. de la *podruga* [подруга] „prietenă”.

POHÓJE [rus. похоже] adv. pred. „asemănător cu...”.

POJALÍLA [rus. пожаліла] ind. perf. 3 sg. f., **пожаліть** vb. „am compătimit”, *aná* ~ v. **on**.

POJÁLUISTA [rus. пожалуйста] interj. „poftim”.

var. **pajálusta**.

POL [rus. пол] s. m. „jumătate”, acuz. *pólu* [пóлу], în *ceas* ~ *șesti* (v. **ceas**; **șesti**).

POLHODÁ [rus. полгóда] „(o) jumătate de an”.

POLLITRÓVÂI [rus. поллитрóвый] adj. [d. recipiente] „de o jumătate de litru”.

POLÉZNÂI [rus. полéзный] adj. „folositor”.

PÓLNENKI [rus. пóлненкие f. pl., пóлненкий] adj. „plinuțe, grăsuțe”.

PÓLNO [rus. пóлно] adv. „plin”.

PÓLNOSTIU (3 sil.) [rus. пóлностью] adv. în *s* ~ loc. adv. „în întregime” v. **s**.

POLÓSOCICA (4 sil.) [rus. полóсочка] s. f. „dunguliță”.

POLOVÍNA [rus. полови́на] s. f. „jumătate”; instr. *polovinu* [половиной], *citire s* ~ „(ora) patru și jumătate” (v. **citire**; **s**).

POLTARÁ [rus. полторá] s. „unu și jumătate”; ~ *ceasă* „o oră și jumătate” v. **ceas**; ~ *góda* „un an și jumătate” v. **góda**.

POMÂNÁIEM (4 sil.) [rus. поминáем] ind. prez. 1 pl., поминáть

vb. „facem pomană”; ind. prez. 2 pl. *ramânáiete* (5 sil.) [rus. поминáете] „luați pomană” (?).

POMÉNNÂIE [rus. помя́нные pl., помя́нный] adj. „pomeniții”; *bezimiánnâie* ~ [în practica creștină] „pomeniții fără nume”.

POMILOVÁNIE [rus. помило- váние] s. f. „grațiere”.

PÓMNIU [rus. пóмню] ind. prez. 1 sg., пóмнить] vb. „(eu) îmi amintesc; țin minte”, *ia* ~ v. **ia**.

POMÓȘNIC [rus. помóщник] s. m. „ajutor”, în ~ *mașinista* „ajutor de mecanic de locomitivă” v. **mașinista**.

PONEDÉLNIȚA [cf. rus. понеде́льник] s. f. „ziua de luni”.

PONIMÁIU [rus. понимáю] ind. prez. 1 sg., понимáть] vb. „(eu) înțeleg, pricep”, *ia* ~ v. **ia**; 2 pl. *ponimáiete* [понимáете].

PÓPAH [cf. rus. попо́в] genit. pl., поп] s. m. „preot, popă”.

POREÁTȘHE [rus. поря́дке prepozițional sg., поря́док] s. m. „ordine”, în *v* ~ loc. adv. „în ordine” v. **u**².

PORÓDIE [cf. rus. поро́да] s. f. „soi, rasă”.

POSIOLÓC [rus. посёлок] s. n. „așezare, localitate”.

POSLÁLA [rus. послáла] ind. perf. 3 sg., послáть] vb. „(ea) a trimis”.

PÓȘLE [rus. пóсле] prep. „după”; ~ *voiná* „după război” v. **voiná**.

POSLÉDNIE [rus. послéднее f., послéдний] adj. „cea din urmă, ultima”; ~ *vrémea* „(în) ultimul timp”.

var. **poslénii** adj.

POSLÉNII v. **poslédnie**.

POSTEPÉNO [rus. постепéнно] adv. „treptat”.

PÓS(T)NÂI [rus. пóстный] adj. [d. mâncăruri] „de post”.

- POSTUPÍLA** v. **pastupíla**.
- POSUPÁLA** [rus. посыпáла ind. pf. 3 sg. f., насыпáть] vb. „(ea) a presárat”; ~ *pérťam* „a condimentat cu piper” (v. **péret**).
- PÓŤE** [rus. пóзже] adv. „mai târziu”.
- POTOLÓC** [rus. потолóк] s. n. „plafon, tavan”.
- POVEZTÍ** [rus. повезтí] vb. „a duce cu un vehicul”.
- POVORÓT** [rus. поворóт] s. m., *na povorótah* [на поворóтах] „la curbe”.
- POZDRAVLEÁIU** (4 sil.) [rus. поздравляю ind. prez. 1 sg., поздравлять] vb. „a felicita”, în *s nóvâm gódom* ~ „vă felicit de Anul Nou” v. **s**; **nóvomu**; **góda**.
- POZÓRNA** [cf. rus. позóрная f. sg., позóрный] adj. „nerușinată”, în ~ *fată*.
- PRASTÉNŤII** [cf. rus. простéйший] adj. „cel mai simplu”.
- PRÁVA** [rus. práво] adv. „adevărat, într-adevăr”.
- PRÁVDA** [rus. právda] 1° s. f. „adevăr”; *e* ~ „este adevărat”. 2° adv. „cu adevărat”.
- PRÁVILNO** [rus. práвильно] adv. „corect”.
- PRÁVILO** [rus. práвило] s. n. „regulă”.
- PRÁVÍŤNIC** [rus., ucr.?] adv. „cu adevărat”.
- PRÁVO**¹ [rus. práво] s. n. „drept”.
- PRÁVO**² [ucr. práво?] adj., f. *práva* [ucr. práva] „drept”, ~ *storoná* [rus. сторóна] „partea dreaptă”.
- PRAZRÁCINÁIE** (4 sil.) [rus. прозрачные m./f. pl., прозрачный] adj. [d. *chitoroage*] „limpezi, transparente”.
- PREDSTAVLEÁLO** [rus. представляло ind. pf. 3 sg. n., представлять] vb. „a prezentat”.
- PREPADAVÁL** [rus. преподавáл ind. pf. 3 m. sg., преподавáть] vb. „(el) a predat (ca profesor)”: *el* ~ *algébra*.
- PRESEDÁTELI** [rus. председáтель] s. m. „președinte”.
- var. **președáтели** s. m.
- PREŤEDÁTELI** v. **presedáтели**.
- PRI** [rus. при] prep. „printre”.
- PRIÁMO** [rus. práмо] adv. „direct, din toate părțile”.
- PRÍDANOE** [rus. придáнное] s. n. „zestre”.
- PRIMÉ(R)NO** [rus. примéрно] adv. „aproximativ, cam”.
- PRIRÓDNAIA** [rus. природная f. природный] adj. [d. *boală*] „din naștere, genetică”.
- PRIŠLÁ** [rus. пришлá ind. pf. 3 sg. f., прийти] vb. „(ea) a sosit, a venit”.
- PRIVIDÉNIE** [rus. приведéние] s. f. „vedenie, fantomă”.
- var. **priviténie** s. f.
- PRIVITÉNIE** v. **prividénie**.
- PRODAVÍLA** [rus. продавíла ind. pf. 3 sg. f., продавítъ] vb. „s-a stricat, s-a distrus (limba minoritarilor)”.
- PROIÉZDOM** [rus. проéздом] adv. „în trecere”.
- PROIZVÓDSTVO** [rus. произвóдство] s. n. „producție”.
- PROPÁLO** [rus. пропáло ind. pf. 3 sg. n., пропáсть] vb. „a pierit”.
- PRÓRUB** [rus. прóрубъ] s. m. „sorcă (în gheață)”.
- PROSTÍIE** [rus. просты́е pl. простóй] adj. „simpli”; *prostóm* [простóму], *po* ~ loc. adv. „simplu” (v. **po**).
- PRÓSTO** [rus. próсто] adv. „(pur și) simplu”; *numai*”.
- PROTECÁLO** [rus. протекáло ind. impf. 3 sg. n., протекáть] vb. „curgea, se scurgea”.

PROVÁRENO [rus. проваренно n., проваренный] adj. „bine fierț”.

PTÍȚA [rus. птица] s. f. pl. „păsări”.

PÚDRE [пудра] s. f. *sahárnâe* ~ v. *sahárnâe*.

PUSCÁLA [rus. пускала pf. 3 sg. f., пуска́ть] vb. „a lăsat, a dat drumul”.

PUSTÓE [rus. пустое n., пустой] adj. „liber, gol”; ~ *mésto* „loc liber, gol, greșeală în țesătură la războiul de țesut” (v. *mésto*).

PUTIÓVȘE (3 sil.) [rus. путёвке prepozițional, путёвка] s. f., *po* ~ „pe foaie de drum” (v. *po*).

RABÓTA [rus. рабóта] s. f. „muncă”; *po ráznâh rabótah* „la diferite munci” v. *râznâi*; *po*.

var. *robóta* s. f.

RÁBSTVO [rus. ра́бство] s. n. „robie”.

RADÍTELI (4 sil.) [rus. родители pl., родитель] s. m. „părinți”; ~ *sfaí* „părinții săi” (v. *sfoi*).

var. *rodíteli* s. m. pl.

RÁNCE v. *rán(i)șe*.

RÁN(D)ȘE [rus. рáньше] adv. „înainte, cândva”.

var. *rânce* adv.

RAZ [rus. раз] s. m. „dată, oară; cândva”; *cac* ~ loc. adv. „tocmai, chiar atunci” (v. *cac*).

RAZDÉLNO [rus. раздѐльно] adv. „separat”.

RAZGAVÓRIU [cf. rus. разговáриваю ind. prez. 1 sg., разговáривать] vb. „(eu) vorbesc”.

RÁZNÂI [rus. рáзный] adj. „divers, diferit”, pl. *râznâie* [râznye], instrum. pl. *râznâh* [râznych].

RĂSCULÁCINIE [cf. rus. раскула́чивание] s. f. „deschiaburire”.

REÁDOM [rus. ря́дом] adv. „lângă, alături de”; ~ *s cantóre* v. *s; cantóre*.

REÁJENCA [rus. ря́женка] s. f. „iaurt”.

RÉCICU [rus. рѐчку gen., рѐчка] s. f. în *cérez* ~ „peste râuleț”.

RIS [rus. рис] s. m. „orez”.

RIÚMCA (2 sil.) [rus. рю́мка] s. f. „pahar mic, pentru rom (alcool)”.

ROBÓTA v. *rabóta*

RODÍTELI v. *radíteli*.

RÓDINA [rus. рóдина] s. f. „patrie”.

RÓDNIE [rus. родна́я + ucr. рíдна] adj. f. [d. rude] „dreaptă, bună”; *soră* ~ ; ~ *tiótie* v. *tiótie* (glosar).

RODÓM [rus. роддо́м] s. m. „maternitate”.

RÓJA [rus. рóжа] s. f. „erizipel”.

ROSCACIÚ [rus. раскачю́ ind. viit. 1 sg., раскача́ть] vb. „întind aluatul”.

ROSPÚTNA [cf. rus. распу́тная f., распу́тний] adj. „imorală, destrăbălată”.

RÓVNI [rus. рóвный + ucr. рíвний] adj. „egal, la același nivel; neted”.

RÓVNO [rus. рóвно] adv. „la același nivel, egal; neted”.

ROZBERIÓȘ [rus. разберѐшь ind. viit. 2 sg., разбира́ть] vb., *tâ ne* [ты не] ~ [fam.] „tu n-ai să înțelegi”.

ROZLIUBÍLI [cf. rus. разлю́били ind. pf. 3 pl., разлю́бить] vb. „au iubit foarte mult”: [socrii] *rozljóbitâ* pi dîns [= ginere].

RÓZNIC [rus. раг рóзник] s. m. „vânzător cu amănuntul”: *bietu tata o lucrat acolo róznic*.

RÓZOVA [rus. рóзова(я) f., рóзов(ый)] adj. „de culoare roz”, pl. *rózove, rózovâie* [rus. рóзовые].

RUBLÉI (2 sil.) [rus. рублѐй gen. pl., рубль] s. m. „ruble”, în *petnațáti* ~ v. *petnațáti*.

RUBLÉNI [rus. рублѐнный] adj. [d. case] „de lemn”.

- RUCINÓI** (2 sil.) [rus. ручной] adj. „manual, cu mâna”.
- RÚDNI** [ucr. рудний] adj. „de minereu”.
- RÚSKI** [rus. рýски] adv. „rusește”, *po* ~ loc. adv. v. **po 1**.
- RÚSCOM** [rýскому dat., рýский] adj. „rusesc”, *po* ~ loc. adv. v. **po 1**.
- S** [rus. с] prep. „cu”.
- SÁDIC** [rus. сáдик] s. m. „grădiniță de copii”.
- SADÍLA** [rus. сади́ла ind. perf. 3 sg. f., садить] vb. „a prins, a lovit”.
- SÁHAR** [rus. сáхар] s. m. „zahăr”.
- SAFSÉM** [rus. совсém] adv. „cu totul”.
- SAHÁRNÂE** [rus. сáхарная f. сáхарный] adj. „de zahăr”; ~ *púdre* „zahăr pudră” v. **púdre**.
- SALÁDNÂI** [rus. салáтный] adj. „de culoarea salatei; verde deschis”.
- SAMOCIÚCÁ** [cf. rus. самочинство] s. „samovolnicie”.
- SÁMII** [rus. сáмый + ucr. самий] adj. pron., *sámaia* [сáмая] „însuși, chiar (el)”.
- SAPÓJKI** [rus. сапóжки pl., сапóжок] s. f. „cizmulițe”.
- SÁRJI** [rus. сáржа] s. f. „material textil, serj”.
- SÁCRÁTAREÓM** (4 sil.) [rus. секретарём instrum., секретáрь] s. m. „ca secretar”: ~ *opcóma* v. **opcóma**.
- SÁR** [rus. сыр] s. m. „brânză”: ~ *golándskii* v. **golándskii**.
- SCAZÁTI** [rus. сказа́ть] vb. inf. „a spune”: (*ia*) *scazála* [(я) сказа́ла ind. pf. 1 sg. f.]; (*ia*) *búdu scazáti* [(я) буду сказа́ть ind. viit. 1 sg.]; *scaji!* [скажи imperat. 2 sg.].
- SCIOTOVÓD** [rus. счетовóд] s. m. „socotitor”.
- SCITÁET** [rus. счита́ет, ind. prez. 3 sg., счита́ть] vb. „consideră”.
- SCÓRO** [rus. скóро] adv. „repede, curând”; comparativ *scórie* [скорéе].
- SEICEÁS** (2 sil.) [rus. сейча́с] adv. „acum”.
- SÉIELCA** [rus. сéялка] s. f. „semănătoare”.
var. **séelca** s. f.
- SÉIM** [rus. сéем ind. prez. 1 pl., сéять] vb. [în cadrul unui ritual de Anul Nou] „semănăm”.
- SELISOVÉT** (3 sil.) [rus. сельсовéт] s. m. „sovietul sătesc”.
var. **silsovét** s. m.
- SELÓ** [rus. селó] s. n. „sat”; prepozițional pl. *seláh* [селáх]: *po* ~ v. **po 2**.
- SÉMIDESIATI** (3 sil.) [rus. сéмьдесят] num. card. „70”.
- SESTRÁ** [rus. сестра́] s. f. „soră”.
var. **sistrá** s. f.
- SÉVER** [rus. сéвер] s. m. „nord”, în *na* ~ „la nord” v. **na**.
- SFÁDIBA** (2 sil.) [rus. свáдьба] s. f. „alaiul nunții; nuntașii”.
- SFET** [rus. свéт] s. m. „lumină”.
- SFÉTI** [rus. свyтый] adj. „sfânt”; *Bog* ~ ! „Doamne Svinte!” v. **Bog**.
- SFÍJEVII** v. **sfijii**.
- SFÍJI** (ucr. свíжий) adj. „proaspăt”.
var. **zvíjã** adj.; **sfíjevii** adj.
- SFOI** [rus. свой] pron. pos., f. *sfoiá* [rus. своя], acuz. *sfoiú* [свою], pl. *sfaí* [свои] „al său”; var. pl. genit. *svoih* [своих].
- SIDMÓE** [rus. седьмо́е n., седьмо́й] num. ord. „al șaptelea”: ~ *noiambreá* „ziua de 7 noiembrie”, v. **noiambreá**.
- SIÉLCA** v. **seiélca**.
- SÍLA** [rus., ucr. сíла] s. f., *sílã* [сíлы] „putere”: *necísta* ~ v. **necísta**.
- SILSOVÉT** v. **selisovét**.
- SÍLNI** [rus. си́льный] adj., pl. *sílnie* [сíльные] „puternic”.

SIÓME [ucr.?] num. ord.: *na* ~ „pe (data de) 7” (v. **na**).

SISTRÁ v. **sestrá**.

SIUDÁ [rus. сюда] adv. „încoace, aici”: în expr. *idí ~ !* v. **idút**.

var. **iudá** adv.

SLÁVA [rus. слава] s. f. „slavă”; ~ *Bógu* v. **Bog**.

SLÁTKI [rus. сладкий] adj. „dulce”; ~ *piróg* „plăcintă dulce” v. **piróg**; *slátcă* [sic!] *córeni* „rădăcină dulce”, v. **córeni**.

var. **slátcă** adj.

SLÁTCĂ v. **slátki**.

SLAVNÓ [rus., ucr. славно] adv. „bine, de minune, minunat”.

SLEPÓI [rus. слепой] adj., s. m. „orb”.

SLOBÓDNII [cf. rus. свободный, ucr. слободá] adj. „liber, neocupat”; [d. pământ] „necultivat”.

SLÓJNÁI (2 sil.) [rus. сложный] adj. „complicat”.

SLÓNO [rus. слóвно] adv. „parcă, ca și”.

SLÓVO [rus. слóво] s. n. „cuvânt, vorbă”, pl. *slová* [rus. словá].

SLUCIÁI (2 sil.) [ucr. slučaj] s. n. „eveniment întâmplare, caz”.

SLUCÍLOSI (3 sil.) [rus. случилось ind. pf. 3 sg., случиться] vb. refl. „s-a întâmplat”; *što miné* ~ v. **što; ia**.

SLUJÉNIE [rus. служение] s. f. „serviciu religios; slujire”.

SMÉLÁI [rus. смéлый] adj. „curajos”.

SMETÁNA [rus. сметána] s. f. „smântână”.

SMOTREÁ (2 sil.) [rus. смотреá ger., смотреá] vb. „privind”.

SNIMÁLASI (3 sil.) [rus. снимáлась ind. perf. 3 sg. fem., снимáться] vb. refl. „s-a scos”.

SOBÍȘ [cf. ucr. собі] pron. întărire „însămi”.

SÓCINA (2 sil.) [cf. rus. сочная f. sg., сочный] adj. [d. iarbă] „suculentă”.

SOCREȘÉNIE [rus. сокращение] s. f. „reducere (de personal)”, în ~ *pópah* [sic!] „reducerea preoților” v. **pópah**.

SOGLÁSNA [rus. согласна f. sg., согласен] adj. „de acord”.

SÓROC [rus., ucr. sóрок] num. card. „patruzeci”: ~ *dnei* v. **deni**; *sóroca* [rus., ucr. сорока gen.]: *do* ~ *dnei* v. **do; deni**; *do* ~ *grádusov* v. **do; grádusov**.

SOSÉDÁI [cf. rus. соседний] adj. „(de) vecin”.

SOVERȘÉNO [rus. совершено] adv. „cu desăvârșire”.

SOVÉTSCOM [rus. советскому dat., советский] adj. „sovietic”, în *po* ~ v. **po 3**; f. *sovétsca* [ucr. советска f.]; *sovétscoi* [rus. советской gen. f. советская].

SOVHÓZ [rus. совхоз] s. m. „gospodărie agricolă de stat”.

SPASÍBA [rus. спасибо] interj. „mulțumesc”.

SPEȚIÁLINO (4 sil.) [rus. специально] adv. „(în) special”.

SPLÉTNI [rus. сплётни pl., сплётня] s. f. „bârfe”.

SPOCÓINO [rus. споко́йно] adv. „liniștit”.

SPOLNÍLSEA [rus. исполнился ind. pf. 3 sg., исполниться + auxiliar *s(e)-(v)or*], cu val. de viitor: *s-or* ~ vb. refl. „se vor împlini”.

SRÁZU [rus. срáзу] adv. „imediat, de îndată”.

SRÉDNIE (3 sil.) [rus. среднее n. sg., средний] adj. „mediu”, în ~ *tésto* „aluat potrivit din punctul de vedere al consistenței” v. **tésto**.

STÁLA [rus. stála ind. pf. 1 sg. f., státъ] vb. „am stat pe loc, m-am oprit”.

STANÓCEC [rus. станóчек] s. m. „tipar, cadru de lemn pentru chirpici”.

STÁRÂI [rus. stáрый], f. stára adj. „vechi”: *drumu cel stárâi* „drumul cel vechi”; *stára bába* „babă bătrână” [sic!] v. **bába**.

STÁRESTI (2 sil.) [rus. stáрость] s. f. „bătrânețe”.

STIRÁLA [стирала ind. impf. 3 sg. f., стиратъ] vb. „(ea) spăla (rufe)”.

STÍRCA [rus. стирка] s. f. „spălat, spălare (de rufe)”.

STO [rus. сто] num. card. „100”.

STOLÓVA [rus. столóвая] s. f. „cantină”.

STORONÁ [rus. сторонá] s. f. „parte, direcție”; *práva* ~ v. **právo**.

STRÍHA [ucr. стріха] s. f. „streășină”.

STRÓIUPRAVLENIE [rus. строй-управлѐние] s. f. compus „administrația șantierului de construcții”.

SÚJE v. **suhói**.

SUHÓI [rus. сухой] adj. „uscat, secetos”, comp. *súje* [сúше].

SVINÍNA v. **jarcóie**.

ŞANTIÓRA [rus. шахтѐра pl., шахтѐр] s. m. „mineri”: *doi* ~.

ŞAMPÁNISCA v. **şampánscoe**.

ŞAMPÁNSCOIE s. f. [rus. шам-пáнское] „şampanie”.

var. **şampánisca** (3 sil.) s. f.

ŞÁCALÁD [rus. шокóлад] s. m. „ciocolată”.

ŞESTI [rus. шесть] num. card. „6”, gen. *şestí* [rus. шести], în *ceas pólu* ~ (v. **ceas**; **pol**).

ŞESTIRÁNÂI [rus. шестигрáнный] adj. [d. c o t o c] „hexaedric”.

ŞETCOVÁNA [rus. ucr.? f.] adj. „tocată (călită)”: *cápusta* ~ v. **capústa**.

SOLCOVÓZ [rus. шѐлковóз] s. m. „mașină pentru extras mătasea de pe gogoși”.

ŞOLCÚNI (3 sil.) [cf. rus. шелковичный] s. m. „viermi de mătase”.

ŞTO [rus. что] pron. relat.-interog. „ce”; ~ *miné slucílosi* v. **ia**; **slucílosi**.

var. **cito** pron. rel. interog.; în expr. ~ *tacói?* v. **tacói**.

ŞTO-TO [rus. чтó-то] pron. nehot. „ceva”.

ŞÚTNIKI [rus. шúтники pl., шутник] s. m. „glumeți”.

TAC [rus. так] adv. „așa”; *ne* ~ v. **ne**; ~ *i* ~ v. **i**; *to* ~ v. **to**.

TACÓI (2 sil.) [rus. такой] pron. dem., f. *tacá* [ucr. така], n. *táco* [ucr. тако?], *tacói* (3 sil.) [rus. také]: *cito* ~ ? „ce se întâmplă?” v. **şto**, pl. *tachie* [rus. такие] „astfel, asemenea”.

TAM [rus. там] adv. „acolo”.

TAVÓ [rus. тогó gen. sg., тот] pron. „acela”, *dlia* ~ v. **dlia**.

TELEÁCIS [cf. rus. телячих genit. pl., телячий] adj. „de viței”, în *vagoáne* ~ [sic!] „vagoane de viței”.

TELEVIDÉНИЕ [rus. телевидѐние] s. m. „televiziune”.

TEPÉR(I) [rus. тепѐрь] adv. „acum”.

TÉSTO [rus. тѐсто] s. n. „aluat”.

var. **chísto**; în *zdóbne* ~ v. **zdóbne**.

TIAJÓLIE [rus. тяжóлие] adj. m. pl. „grei”.

TIHÉNICO (3 sil.) [ucr. тихѐнько] adv. „resemnat(e), în tăcere”: *şedem tihéřco*.

TÍHO [rus. тíхо] adv. „încet, ușor, liniștit”.

TIÓPLÂI [rus. тѐплый] adj. „călduros”.

TIÓTCA (2 sil.) [rus. тѐтъка] s. f. „mătușică”.

TIURMÁ (2 sil.) [rus. тюрмá] s. f. „închisoare”.

TO [rus. то] partic. pe lângă adv.

TÓCINO (2 sil.) [rus. точно] adv. „întocmai, exact”; *ne* ~ v. **ne**.

TÓJÁ v. **tóje**.

TÓJE [rus. тоже] adv. „de asemenea”.
var. **tójä** adv.

TÓLICO (2 sil.) [rus. только] adv. „numai, doar”.

TÓNKI(I) [rus. тонкий] adj. „subțire”.

TORBÉCINIKI (4 sil.) [rus., ucr. ?]
s. m. pl. „oameni care cărau produsele cu *t o r b a*; trăistari”.

TÓȘCI [rus. тощий] adj. „slab, slăbit”.

TOVÁRNĀI [rus. товарный] adj. „de marfă”, în ~ *vagón* „vagon de marfă”.

TRICUTNECHÉ [ucr. трикутники pl., трикутник] s. m. „triunghiuri”.

TRÍŢĀTI [rus. тридцать] num. card. „30”; ~ *odín* v. **odín**; *u* ~ *cetvértam hodú* „în anul '34” v. **u**; **cetvértam**; **hod**.

TRÓȘKI [cf. rus. трóсти pl., трость] s. f. „(fire de) trestie”.

TRUDATNÍ [rus. трудодни́ pl., трудодень] s. f. „zile-muncă”.

var. **trudădní** s. f. pl.

TRUDĀDNÍ v. **trudatní**.

TRUDEÁHE [rus. трудяги pl., трудяга] adj. „cei care trudes; muncitori”.

TRUSÁ [rus. трусы] s. m. pl. *tant*. „chiloți”; gen. *trusóu* [cf. трусов]: *s* ~ v. **s**.

TUDÁ [rus. туда] adv. „încolo, acolo”.

TUMÁN [rus. тумán] s. m. „ceață”; acuz. *tumáne* [тумáne]: *v* ~ v. **u**.

TUT [rus. тут] adv. „aici”.

TVOI [rus. твой] pron. / adj. pos. „al tău”.

ŢÁRSTVO [rus. царство] s. n. „împărăție”; ~ *nebézno* v. **nebézno**.

ŢÉRCOVI [rus. церковь] s. f. „biserică”.

ŢIBULNÁȘ (= *Ţibúlnâi Pravadá*) nume corespunzător, în ucraineană, pentru *Paștele Blajinilor*, pe baza termenului *Ţibúlia* [ucr. цибуля] „ceapă”, ca legumă de sezon.

ŢVET [rus. цвет] adj. „culoare”.

ŢVETNĀI [cf. rus. цветной] adj. „colorat”.

U¹ [rus. у] prep. „la”.

U² [rus. в] prep. „în”.

var. **o** prep.; **v** prep.; **vo** prep.

UCIÓTCIC (3 sil.) [rus. учётчик] s. m. „socotitor, pontator”.

UCLADÁLĀ [rus. вкладывали ind. impf. 1 pl., вкладывать] „am pus, am investit”; *vse sílá* ~ v. **síla**; **vsio**.

UCRAÍNĀŢ (4 sil.) [ucr. українець] s. m. „ucrainean”.

UCRÁȘIȘI (3 sil.) [rus. украсишь ind. viit. 2 sg., украсить] „vei înfrumuseța”.

ÚCSUS [rus. úкeyc] s. m. „oțet”.

UDÁRLEŢA [rus. ударился ind. pf. 3 sg. m, удариться] vb. refl. „s-a lovit”.

UHAJOVÁLĪ [rus. ухаживали ind. impf. 1 pl. ухаживать] vb. „(noi) îngrijeam (bolnavii)”.

UHÓDNIC [rus. угодник] s. m. „protector”.

UJÉ [rus. ужé] adv. „deja”; în expr. *éto* ~ *vsio* v. **éto**; **vsio**.

var. **ujéji** [rus. ужéжь] adv.; **je** [rus. же] adv.

UJÉJI v. **ujé**.

UJÉLI [rus. ужéли] adv. „oare, într-adevăr”.

ÚLICINOM [rus. úличному dat. m., úличный] adj. [d. fântână] „pe uliță”: *po* ~ v. **po 1**.

UOT v. **vot**.

URÓC [rus. уро́к] s. m. „oră (la școală)”, în ~ *moldávskii* „oră de limba moldovenească” v. **moldávski**.

URÓDE v. **vróde**.

USTAVÁTI (3 sil.) [rus. вставáть] vb. inf. „a se scula, a se ridica din pat”; *ne hotíla* ~ „nu vroia să se scoale” v. **ne**; **hotíla**.

V v. **u**².

VACUÍROVANĪ [rus. эвакуи́рованы pl., эвакуи́рованный] adj. „evacuati”.

VÁLETI [rus. вáлять] vb. inf. „a bate la puiă (postavul)”.

VANĒLI (2 sil.) [rus. вани́ль] s. f. „vanilie”.

VARÓNA [rus. воро́на] s. f. „cioră”, în *právdá* ~ ! „cioră adevărată” v. **právdá** 2°.

VAPRÓS [rus. вопро́с] s. m. „întrebare, chestiune”, în *vot* ~ ! „iată întrebarea!” v. **vot**.

VAZMÓJNO [rus. возмо́жно] adv. „este posibil”.

VÁCROICA (3 sil.) [rus. вы́кройка] s. f. „tipar pentru croit”.

VÂHATNÓI [rus. вы́ходной] adj. „liber (de la serviciu)”;

pl. *vâhatnâie* [rus. вы́ходные].

var. **vâhodnói** adj., **vâhodná** adj. f.

VÂHODNÁ v. **vâhatnói**.

VÂHODNÓI v. **vâhatnói**.

VÁMERLA (accent?) [rus. вы́мерла ind. pf. 3 sg. f., вы́мереть] vb. „a murit, s-a stins (limba minoritarilor)”.

VÂSNÁCUCIÁLA [rus. *возна́скулá?] vb. ind. pf. 3 sg. f. „a suferit foarte tare, a fost afectată”.

VÁȘÁTI (3 sil.) [rus. вы́шитые pl. n., вы́шитый] adj. „cusute”.

VÁZVALÁ [rus. вы́звали ind. pf. 3 pl., вы́звать] vb. „au chemat”.

VÉIM [rus. ве́ем ind. prez. 1 pl., ве́ять] vb. [în cadrul unui ritual de Anul Nou] „vânturăm”.

VÉRIU (2 sil.) [rus. ве́рю ind. prez. 1 sg., ве́рить] vb., *ia* ~ „(eu) cred în Dumnezeu, sunt credincioasă” v. **ia**.

VERMIȘÉLI (3 sil.) [rus. вермише́ль] s. f. „fidea”.

VÉRNO [rus. ве́рно] adv. „exact, just”.

VESEÓLÁI [rus. весёлый] adj. „vesel”.

VEZNIÉ [cf. rus. везти] adj. [d. cai] „de trăsură, de transportat călători”.

VÍDE [rus. ве́дь] adv. „doar”.

VÍDEMU [rus. ви́димо] adv. „pe semne”; *po* ~ v. **po**.

VILTÓROC [ucr. ?] s. m. „marți”.

VINÓ [rus. вино́] s. n. „vin”.

VĪ [rus. вы] pron. pers. 2 pl. „voi”.

VLASTÍ [rus. вла́сть] s. f. „putere, autoritate”, *sovétsca* ~ v. **sovétscom**.

VO v. **u**.

VOIEVÓI [rus. боево́й] adj. „voinic; luptător”.

VOINÁ [rus. война́] s. f. „război”; ~ *iapónsca* v. **iapónsca**; gen. *voiná* în expr. *vo vrémea* ~ [во вре́мя войны́] „în timpul războilui”.

VOLÓSCA [ucr. волóська f., волóський] s. f. „româna, limbă română”; adj. n. *volóscoe* [cf. ucr. *волóске], *po* ~ v. **po**.

VOLÓSKI [ucr. волóски?] adv. „în limba volohă (română)”, *po* ~ v. **po**. var. **volóski** adj.

VOLÓSKI v. **volóski**.

VOPȘÉ [rus. вооб́щэ] adv. „în general; cu totul; întotdeauna; niciodată” var. **óbșce**, **ópșe** adv.

VÓSEM [rus. во́семь] num. card. „opt”.

VOSEMNÁȚATOM [rus. восемна́дцатом dat., восемна́дцатый] num. card. „(în) al optsprezecelea”; v ~ *hodú* „în anul '18” v. **u**; **hod**.

VOSMÁI [ucr. восьмий] num. ord. „al optulea”; ~ *clas* v. **clas**.

VOSPOLÉNIE LIÓNKI [rus. воспалéние лёгких] s. compus „congestie pulmonară, pneumonie”.

VOT [rus. вот] interj. „iată; da”.
var. **uot** interj.; **ot** interj.

VOZDÉ [rus. вездé] adv. „pretutindeni”.

VOZMÓJNOSTI (4 sil.) [rus. возмо́жности gen. sg., возмо́жность] s. f. „posibilitate”; *po* ~ „în limita posibilităților” (v. **po**).

VOZRAJDÍTI (3 sil.) [rus. возро́дить] vb. „a face să renască; a reconstrui”.

VRÉMEA [rus. вре́мя] s. f. „timp”, în *fsio* ~ „mereu, permanent”; în *vo* ~ *cóşbi* „pe vremea cositului” v. **vsio**; **u²**; **cóşbi**.

VRÉMENO [rus. вре́менно] adv. „temporar”.

VRÓDE [rus. вróде] adv. „în felul..., la fel ca...”.
var. **uróde** adv.

VSEÓROVNO [rus. всёровно] adv. „oricum”.

VSIO [rus. всё] pron. nehot., pl. *vse* [все] „tot”; în expr. *éto ujé* ~ v. **éto**; **ujé**.
var. **fsio** pron. nehot., ~ *vremea* „tot timpul”.

VSTRÉCEA (2 sil.) [rus. встёрча], pl. *vstréci* (2 sil.) [rus. встёрчи] s.f. „întâlnire”.

VZRÓSLÂI [rus. взро́слый] adj. „adult”; ~ *am stat* „am devenit adult”.

ZA [rus. за] prep. **1.** „pentru”
2. „ca”.

ZABOLÍVO [cf. ucr. заболіти ind. pf. 3 sg.] vb. „s-a agravat”.

ZACATÁLA [rus. заката́ла ind. pf. 3 sg. f., заката́тъ] vb. „(ea) a închis cu capace metalice borcanele de conserve”; pl. *zacatáli* [заката́ли].

ZACASTÚIU (4 sil.) [rus. зачасту́ю] adv. „adesea, de multe ori”.

ZACÓN [rus. зако́н] s. m. „lege”.

ZACRÂVÁIETE [rus. закрыва́ете imperat. 2 pl., закрыва́тъ] vb. „închideți (ermetic), astupați (borcanele de conserve)”.

ZACRÚTCA [cf. rus. закрути́тъ] s. f. „sucitură (la *în v â r t i t ă*)”.

ZADUŞÍLIŢA (? sil.) [rus. задуши́лся ind. prez. 3 pl., задуши́тъся] vb. refl., ~ *iazác* „se încurcă limba”; v. **iazác**.

ZÁFTRIC [cf. rus. за́втрак] s. m. „mic dejun”.

ZAMHÓZ [cf. rus. завхо́з] s. m. „administrator”.

ZÁNAVES [rus. за́навес] s. m. „perdea”.

ZÁPAH [rus. за́пах] s. m. „miros”.

ZAPRIŞCEÁLI (4 sil.) [rus. за́прещали ind. perf. 3 pl., за́преща́тъ] vb. „interziceau”.

ZÁRAZ [ucr. за́раз] adv. „acum”.

ZASELÍTI (3 sil.) [rus. засели́тъ] vb. „a popula”.

ZASLÓN [rus. за́слон] s. m. „acoperire”.

ZASTÓLINÂI (3 sil.) [rus. засто́льный] adj. „de masă, de petrecere”.

ZATÉM [rus. за́тém] adv. „pe urmă, apoi”.

ZAUTRICÁTI [cf. rus. за́втракать] vb. inf. „a lua o gustare”.

ZAVÓD [rus. заво́д] s. m. „uzină; combinat”.

ZANEÁTŢNÂI [rus. заня́тный + занято́й] adj. „ocupat”.

ZEMLIÁ [rus. земля́] s. f. „pământ, țară”, *pánsca* ~ v. **pánsca**.

ZERNÓ [rus. зерно́] s. n. „cereale, grăunțe”; gen. *zárná* [зерна́], *zavód* ~ v. **zavód**.

ZDÓBNE [rus. сдóбное n., сдóбный] adj. [d. aluat] „de cozonac”.

ZDORÓVÁI [rus. здорóвый] adj. „puternic”.

ZEMLIÁ [rus. земля́] s. f. „pământ, teren”.

ZIATI [rus. зять] s. n. „ginere”.

ZÍMNEA [rus. зímняя f., зímний] adj. „de iarnă”.

ZNAC [rus. знак] s. n. „termen (calendaristic), dată”.

ZNACI v. **znácit**.

ZNÁCIT [rus. значит] adv. „decí, așadar”.

var. **znaci** adv.

ZNACÓMIE [rus. знакóмые pl., знакóмый] adj. „cunoscuți”.

ZNÁIU [rus. зная́ ind. prez. 1 sg., знáть] vb. „știu”; 2 sg. *znáieși* [знáешь]; 3 sg. *znáiet* [знáет]; 1 pl. *znáiem* [знáем].

ZRÁZU v. **srázu**.

ZVÍJĀ v. **sfijii**.

Imprimat în România

